Juu^{3} ty~~u~~^{2} ’e gafaa’^{21} Dios tya’ tsá^{2}

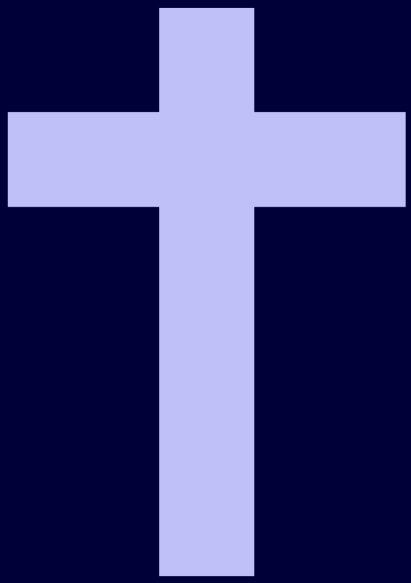

New Testament in Chinantec, Quiotepec (MX:chq:Chinantec, Quiotepec)

Juu^{3} tyʉ^{2} ʼe gafaaʼ^{21} Dios tyaˀ tsá^{2}

New Testament in Chinantec, Quiotepec (MX:chq:Chinantec, Quiotepec)

copyright © 1983 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chinantec, Quiotepec

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Chinanteco, Quiotepec [chq], Mexico

Copyright Information

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:
You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chinantec, Quiotepec

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022
3808f8d2-c323-5477-a114-0f18fe74613e

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 53
SAN LUCAS 86
SAN JUAN 139
HECHOS 181
ROMANOS 233
1 CORINTIOS 255
2 CORINTIOS 277
GÁLATAS 291
EFESIOS 300
FILIPENSES 308
COLOSENSES 314
1 TESALONICENSES . . .319
2 TESALONICENSES . . .324
1 TIMOTEO 327
2 TIMOTEO 333
TITO 337
FILEMÓN 340
HEBREOS 342
SANTIAGO 358
1 PEDRO 364
2 PEDRO 371
1 JUAN 375
2 JUAN 381
3 JUAN 382
JUDAS 383
APOCALIPSIS 385

Júu^{3} tyʉ^{2} 'e gajmaa^{1}a San Mateo

'Lɨɨ^{212} tsacøøi'^{13} tya' Jesucristo

1 'E lo-o coon^{21} jí^{2} 'e taai^{2} jileei'^{21} tsacøøi'^{13} tya' Jesucristo, jaain^{21} jún^{2} tya' 'lɨɨ^{212} David joongɨ tya' 'lɨɨ^{212} Abraham 'ii.

2 'In Abraham do jmii^{21} Isaac, joon Isaac do jmii^{21} Jacob, Jacob do jmii^{21} Judá coon'^{13} 'in ruu'^{21}i catyaai^{2} do.

3 Judá do jmii^{21} Fares coon'^{13} Zara joon sáa^{3}o sii^{21} Tamar. Joon 'in Fares do jmii^{21} Esrom, Esrom do jmii^{21} Aram.

4 Aram do jmii^{21} Aminadab, Aminadab do jmii^{21} Naasón, Naasón do jmii^{21} Salmón.

5 Salmón do jmii^{21} Booz joon sáa^{3}a sii^{21} Rahab. Joon 'in Booz do jmii^{21} Obed joon sáa^{3}a Obed sii^{21} Rut. Obed do jmii^{21} Isaí.

6 Isaí do jmii^{21} røøi^{13} David. Joon røøi^{13} David do gasáa^{1}i Salomón coon'^{13} tsamɨ́^{2} 'in galɨ́^{2} tsamɨ́^{2} tya' Urías.

7 'In Salomón do jmii^{21} Roboam, Roboam do jmii^{21} Abías, Abías do jmii^{21} Asa,

8 Asa do jmii^{21} Josafat, Josafat do jmii^{21} Joram, Joram do jmii^{21} Uzías.

9 Uzías do jmii^{21} Jotam, Jotam do jmii^{21} Acaz, Acaz do jmii^{21} Ezequías.

10 Ezequías do jmii^{21} Manasés, Manasés do jmii^{21} Amón, Amón do jmii^{21} Josías.

11 Josías do jmii^{21} Jeconías coon'^{13} tsaruu'^{21}i. 'Yiia'^{13} joon ngajée^{1}i tsá^{2} seein^{21} Babilonia 'in tsá^{2} Israel sɨ'ñúu^{1}mo fu goo^{1}o.

12 Joon mo taain^{212} tsá^{2} Israel Babilonia Jeconías do gasáa^{1}i Salatiel. Joon 'in Salatiel do jmii^{21} Zorobabel.

13 Zorobabel do jmii^{21} Abiud, Abiud do jmii^{21} Eliaquim, Eliaquim do jmii^{21} Azor.

14 Azor do jmii^{21} Sadoc, Sadoc do jmii^{21} Aquim, Aquim do jmii^{21} Eliud.

15 Eliud do jmii^{21} Eleazar, Eleazar do jmii^{21} Matán, Matán do jmii^{21} Jacob.

16 Jacob do jmii^{21} José. José do gacu'^{2}mo cwoo^{21}o María 'in lɨ́ɨ^{1}i sáa^{3} Jesús 'in sii^{21}o jon Cristo.

17 Joon mo galiseein^{21} 'lɨɨ^{212} Abraham ca galiseein^{21} 'lɨɨ^{212} David galiseein^{21} daytyúuin^{2} jmii^{21} tsá^{2}. La joon jon galiseein^{21} dyatyúuin^{2} jmii^{21} tsá^{2} ca mo galiseein^{21} 'lɨɨ^{212} David ca ngalíin^{2} tsá^{2} Israel sɨ'ñúu^{1}mo fu Babilonia. Joon dyatyúuin^{2}gɨ jmii^{21} tsá^{2} galiseein^{21} 'e la nʉ'gɨ 'e galiseein^{21} Cristo.

Mo galiseein^{21} Jesucristo

18 La no-o galɨ́^{2} mo galiseein^{21} Jesucristo. María, 'in ilíin^{2}in sáa^{3} Jesús, niganá^{1} júu^{3} coon'^{13} Sé^{3}. Pe la nʉ'gɨ icwaa^{1}a caain^{21} coon'^{13} Sé^{3} do gacáan^{1}in María yʉʉn^{21} coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios.

19 Joon ñʉʉ'^{1} tya'o Sé^{3} do, tsʉ jaain^{21} tsá^{2} tyúi^{1} 'ii, jo gali'iin^{212}in 'e faa'^{21} tsá^{2} 'laa'^{21} tya'a, jiin'^{13} 'iin^{212}in itíuu^{2}mo 'ido la jo ñii^{1} tsá^{2} fuu^{21}.

20 Joon la 'ɨɨ^{212} 'ɨ^{1}-tsi Sé^{3} jilaa'^{21} 'elo lawa'a 'e cɨɨ^{1}o gajnéi^{1} jaain^{21} ángel tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' tyaníi^{1}i joon gajin'^{2}in:

—Sé^{3}, jún^{2} tya' 'lɨɨ^{212} David 'nʉ, 'ii'^{13}mo'o María do lawa tsamɨ́^{2} tyi'i. Jo jmaa^{2}'a 'goo'^{21} tsʉ 'in yʉʉn^{21} gacáan^{1}in do, 'ii'^{21} tya' Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios do.

21 Iliseein^{21} jaain^{21} xuui^{212} tsañʉʉ'^{1} tya'a iunsii^{21}'i JESÚS. Ilisii^{21} la joon tsʉ 'wii'^{13} ijmáa^{1}a tiin'^{13} tsá^{2} tya'a jilaa'^{21} tsaa^{2} tya'a.

22 Jilaa'^{21} 'elo galɨ́^{1} la joon 'e untsiin^{1}in júu^{3} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'e gafaa'^{21} tsá^{2} tya'a la mo jéei^{13}. Gajin'^{2}o:

23 Jaain^{21} sɨmɨ́^{2} icáan^{2}in yʉʉn^{21}, joon iliseein^{21} yʉʉn^{21} tsañʉʉ'^{1} tya'a. Joon iunsii^{21} 'ii Emanuel. ('E 'øø'^{21}tsi tsá^{2} 'e sii^{21}: Dios jee^{212} jna'.)

24 Joon mo gajná^{2}-tsi Sé^{3} do gajmaa^{1}a jiin'^{13} la jin'^{2} ángel tya'

Ña'ñʉ'¹ʉ'. Joon ga'ii'²¹mo María lawa tsamí² tya'o.

25 Pe jo 'ee gajmaa¹a coon'¹³ 'ido ca galiseein²¹ 'in xuui²¹² tsañʉʉ'¹ nifu joon gaunsii²¹ 'ii JESÚS.

2

Jalíin² 'in 'øøi'²¹-tsí lɨ tyíin¹ sáa³ Jesús

1 Jesús galiseein²¹ fu coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Belén 'e náa¹ coon²¹ 'wó² 'e sii²¹ Judea. Herodes líɨ¹i røøi¹³ 'yiia'¹³ joon. Joon gatyalíin² 'inlíɨ¹³ røøi¹³ magos, tsá² jmɨɨ²¹²-tsi 'ii. Gatyalíin² fu Jerusalén jalíin² lɨ 'yeei²¹ ñi'¹ do.

2 Joon gaunngɨɨ¹ɨ 'in tsá² do:

—¿Xiiafu tyíin¹ 'in røøi¹³ 'in nigaliseein²¹ tya' tsá² Israel? Tsʉ jna'a naa²¹a'a lɨ' lɨ 'yeei²¹ ñi'¹ joon ganee²¹²na'a nʉʉ¹ tya'a. Joon nijalii²¹i'i jaun'goo²¹o'o 'ii.

3 Joon mo ganúu²un røøi¹³ Herodes 'elo líɨ¹ 'láai² ga'ɨ¹-tsi 'áai¹ coon'¹³ jileei'²¹ 'in néei¹ Jerusalén do.

4 Joon 'in røøi¹³ do gatø'¹ø jileei'²¹ 'in tyʉ'² to² tya' untsá² coon'¹³ 'in tɨfo'² tya' ley tya' 'in tsá² do. 'E 'iin²¹²in litsáai¹-tsi xiiafu iliseein²¹ Cristo.

5 Joon 'in tsá² do 'in gatø'¹ røøi¹³ do gajin'²in:

—Fuu²¹ Belén joon iliseein²¹ Cristo. Tsʉ 'in tsá² 'in gafaa'²¹ júu³ tya' Dios calɨɨ gataan¹an ni jí² 'elo:

6 Joon 'nʉ-ʉ, fuu²¹ Belén 'e náa¹ lɨ roon¹on 'wó² tya' Judá,
jo líɨ²u'u 'in pi'³gɨ la jee²¹² jileei'²¹ 'in tyʉ'² to² 'e 'wó² lo;
tsʉ icwo'íɨ¹i jee²¹² lo jaain²¹ tsá² feei'¹ 'in tyʉ'² to² tsá² tyiia 'in seein²¹ Israel.

7 Joon gatø'¹ø Herodes 'in tsá² 'øøi'²¹-tsi do 'uun²¹mo, gaunngɨɨ¹ɨ coon'²¹ túnˀ² lɨɨ gangoo¹o ni'íi¹in 'in nʉʉ¹ do.

8 Joon gasii¹ ni'²i 'in tsá² 'øøi'²¹-tsi do fu Belén. Joon jin'²in:

—Cwolíin²naa', cwo'nee'²¹naa' 'in xuui²¹² do. Joon mi tyee'¹naa' 'ii joon jmáa¹³aa' jna júu³ iní³ii niun'goo²¹oo jon 'ii.

9 Joon mo ganúu²un 'in tsá² 'øøi'²¹-tsi do júu³ tya' røøi¹³ do ngalíin²mo joon no. Joon 'in nʉʉ¹ do 'in ganíi²in 'in tsá² 'øøi'²¹-tsi fu lɨ née¹i fu lɨ 'yeei²¹ ñi'¹ ngóo¹o nifugɨxʉ lɨ ngalíin² 'in tsá² do. Ngoo²¹o ca ga'íɨ² fu yʉ' lɨ raain¹ 'in xuui²¹² do.

10 Jløø'³mo 'áai¹ 'in tsá² 'øøi'²¹-tsi mo ganíi²in 'in nʉʉ¹ do.

11 Joon mo gangatáa¹i inʉʉ do gangaa¹i yʉʉn²¹ do coon'¹³ sáa³a. Joon gasi'²i 'wojníi¹i tyani 'in yʉʉn²¹ do joon gaun'goo²¹o 'ido. Joon ganá¹ cwóo¹ tya'a icwo'¹o 'in yʉʉn²¹ do cwanáa¹ coon'¹³ fuu²¹² sʉ́n² coon'¹³ jmɨ'³ 'mó² jmafuu²¹ sii²¹ mirra.

12 Joon Dios gajmaa¹a gacɨɨ¹ɨ 'in tsá² do 'e jo tsalíin²gɨ lɨ' lɨ tyíin¹ Herodes do. Joon ngaliin¹mo fuu²¹ goo¹o fu¹ lɨ' xiia'²¹.

Mo nangó¹ yʉʉn²¹ Jesús fu Egipto

13 Mo ngayuui'¹³ ngaliin¹ 'in tsá² 'øøi'²¹-tsi do la 'ɨɨ²¹² cí¹ Sé³ gajné¹i jaain²¹ ángel tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Sé³ do:

—Ráan²u, jée¹i yʉʉn²¹ coon'¹³ sáa³a cwolíin²naa' Egipto. Joon cwotaan²¹²moo' do ca mi jmáa³aa júu³ tsʉ Herodes i'naa'²¹in 'in yʉʉn²¹ do ijnga'²mo.

14 Joon garoon¹on Sé³ joon lɨ 'woo¹ ngalíin² jée¹i yʉʉn²¹ do coon'¹³ sáa³a fu Egipto.

15 Do-o taan¹in ca gajún¹mo Herodes do. La lo-o galí¹ 'e gatsín¹ júu³ tya' tsá² gafaa'²¹a júu³ tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' la mo jéei¹ 'in gajin'²in: "Tø'³oo Yʉʉn²¹ Tyiia 'in taain²¹² fu Egipto."

Tyʉ'² Herodes to² 'e júun²in jileei'²¹ yʉʉn²¹ seein²¹ fu Belén

16 Mo galili'³i Herodes 'e nigacon'²on 'in tsá² 'øøi'²¹-tsi 'ii tóo², 'áa¹mo gatsá² 'nii'²¹-tsi joon gatyʉ'²ʉ to² júun²in jileei'²¹ yʉʉn²¹ tsañʉʉ'¹ 'in ni ngó¹ túnˀ² jiin'¹ lɨ la 'wó¹. Jileei'²¹ yʉʉn²¹ tsañʉʉ'¹ 'in seein²¹ Belén joongɨ lɨ' caai¹ Belén gatyʉ'²ʉ to²

júun²in. Tsʉ la joon gajin'²in 'in tsá² 'øøi'²¹-tsi do 'e nigangaa¹i 'in núʉ¹ do.
17 Joon coon'¹³ la joon ngatiin'¹³ júu³ tya' 'lɨɨ²¹² Jeremías 'in gacwo¹ júu³ tya' Dios ca la mo jéei¹. Gajin'²in:
18 'Áai¹ 'náa¹ 'goo²¹ fuu²¹ Ramá cɨ'²ɨ xuui²¹²-tsi 'áai¹ tsʉ Raquel cɨ'²ɨ cwáain¹ tya' jóon¹on.
Pe jo 'iin²¹²in wa'a cwo'¹ tsá² 'ii fo'feei'¹ tsʉ najún¹mo yʉʉn²¹ tya'a.
19 Pe mo gangɨɨ¹in gajúin¹ Herodes gacɨ́ɨ¹ɨ Sé³ fu Egipto do joon gajnéi¹ jaain²¹ ángel tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' 'in jin'² sɨɨ'²¹ɨ 'ii:
20 —Ráan²un, cweei'¹ tee¹e xuui²¹² coon'¹³ sáa³a fu Israel tsʉ nijúun²mo 'in 'iin²¹²in ijngaai'² 'ii.
21 Joon Sé³ do garoon¹on joon gatóø¹ø xuui²¹² do coon'¹³ sáa³a fu Israel.
22 Pe mo galili'³i Sé³ do 'e jóon¹ Herodes sii²¹ Arquelao tyʉ'²ʉ to² fu Judea 'goo'²¹o tsalíin² do. Joon coon'¹³ 'e cʉʉ¹o gajmaa¹a Dios 'ii júu³ wa tsalíin² fu lɨ sii²¹ Galilea.
23 Joon mo gatyalíin² lɨ sii²¹ Galilea joon ngacwaa²¹ coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Nazaret. La joon galɨ́¹ 'e gatsín¹ júu³ gafaa'²¹a tsá² cwoo¹o júu³ tyʉ́² tya' Dios la mo féei¹ 'in jin'²in:
—Iunsii²¹ tsá² 'ii: tsá² Nazaret.

3

Cwoo¹o Wó³ saai²¹ tsá² jmɨɨ²¹ júu³ tya' Dios coon²¹ lɨ jo 'iin tsá² seein²¹

1 La jee²¹² tyíin¹ Jesús Nazaret ga'láa² Wó³ saai²¹ tsá² jmɨɨ²¹ 'wii²¹² cwoo¹o júu³ tyʉ́² tya' Dios lɨ jo 'in tsá² seein²¹ coon²¹ lɨ sii²¹ Judea.
2 Joon gajin'²in:
—Cwojaa'²¹-'oo' coon'¹³ Dios tsʉ tɨ lɨ tyʉ'² Dios to² jee²¹² tsá².
3 Jaain²¹ tsá² 'in gacwoo¹o júu³ tya' Dios la mo jéei¹ sii²¹ Isaías gafaa'²¹a cwáain¹ tya' Wó³ do mo gajin'²in:
Tá² coon²¹ ni 'oo¹o jaain²¹ tsá² fu coon²¹ lɨ jo 'in tsá² seein²¹, jin'²in:
"'Ijó¹ Ña'ñʉ'¹ʉ'. Tyaa²aa' tyʉ́² tyii' i'ii'¹³moo' 'ii, tsáa¹mo-'oo' 'e tyú¹moo'",
jin'² Isaías.
4 Joon sɨin'³ Wó³ lɨ́¹ jñʉ́² camello, joon 'e 'ñʉʉ¹ tu'²gɨ lɨ́¹ coon'¹³ loo²¹. Joongɨ 'e gø'²ø jmaai'² sɨnii'²¹ coon'¹³ to'² sá² moo'²¹.
5 Joon 'in néei¹ ciudóo¹³ Jerusalén coon'¹³ 'in néei¹ la caain²¹ lɨ sii²¹ Judea coon'¹³ 'in néei¹ coo'¹³ lɨ ngɨ́ɨ¹i jmɨɨ²¹ Jordán jalíin² janʉʉ²ʉn júu³ tya'a.
6 Joon la jee²¹² jmoo¹o tyañii²¹ tya'a tyani Dios gasaa¹i Wó³ 'ii jmɨɨ²¹ tsi jmɨɨ²¹ Jordán.
7 Pe mo gacón² Wó³ cwáain¹ 'e 'áai¹ fúui¹ tsá² fariseos coon'¹³ tsá² saduceos jalíin² saa¹i jmii²¹, gajin'²¹in:
—¡Tsá² 'in coon'²¹ tsá² tóo² 'naa'! ¿'Iin nigasɨɨ'²¹ɨ 'naa' 'e laa²¹²naa' yaanaa' jee²¹² coon²¹ wúu¹ 'e nijatyéein¹?
8 Cwojmaa²aa' jiin'¹³ la tɨ́ɨ²i jmá¹ 'in nigajoo'²¹-tsi.
9 Joon jo 'ɨ¹-'oo': "Jo 'e tsangɨɨ¹na' tsʉ jún² tya' 'lɨɨ²¹² Abraham jna'." Tsʉ fuu²¹²uu 'naa' 'e ca 'e cuun²¹² roon¹ lo lí² jmá² Dios ca jún² tya' 'lɨɨ²¹² Abraham.
10 La lɨ́¹ 'mó²-o lɨ́ɨ¹i tsá² jon, joon Dios nityaa¹ tyʉ́² ñityí² tya'a 'e tyʉ'²ʉ 'mó² ca tɨ'² jmóo³, joon jilaa'²¹ 'mó² 'e jo cwo¹ 'oofuu²¹ tyʉ́² tya'a ityʉ'²o joon ijún² coon'¹³ jɨ́².
11 'E la ja'²mo jna sáa³na 'naa' jiin'¹³ coon'¹³ jmɨɨ²¹ 'e lɨ́¹ lawa coon²¹ li² 'e nigajoo'²¹-'oo'. Pe 'in jó¹ cɨɨin²¹gɨxʉ la jna isáa¹i 'naa' jmɨɨ²¹ coon'¹³ Espíritu Tyʉ́² tya' Dios joon coon'¹³ jɨ́². Feei'¹gɨ 'ii lagɨ jna ce jiin'¹³ jo tɨ́ɨ²na cón³oon mɨ́ɨ¹ɨ.
12 Joon san'²o 'ido 'mó² tyʉʉn'²¹ trigo tsʉ tɨ lí² untyʉ́² trigo tya'a. Ijmáa¹a coon'²¹ tyi¹ tya' trigo do. I'má² trigo fu lɨ 'má² tsá² trigo pe tyi¹ do tya'a ijún² coon'¹³ jɨ́² 'e jo dyʉʉ¹.

Mo gasaa¹i Wó³ jmɨɨ²¹ Jesús

13 Joon gacwo'ɨ́ɨ¹ Jesús lɨ sii²¹ Galilea joon gangóo¹ fu lɨ taain²¹² Wó³ do tɨ'²

jmɨɨ^{21} Jordán. Gangóo^{1} 'e saa^{1}i Wó^{3} 'ii jmɨɨ^{21}.

14 Pe jo 'iin^{212}in Wó^{3} saa^{1}i Jesús jmɨɨ^{21}. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—'Nʉ-ʉ 'ná^{1} sáa^{2}u'u jna jmɨɨ^{21}. ¿Tɨ ñi^{2}'i 'e sáa^{13}na 'nʉ jmɨɨ^{21}?

15 Pe gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ii:

—Cwó^{2}du'u lí^{2} jiin'^{13} la 'iin^{212}na. Tsʉ tyʉ́^{2}-ʉ 'e jmoo^{21}o' jilaa'^{21} jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} Dios.

Joon Wó^{3} do gacwoo^{1}o júu^{3}.

16 Joon mo ngayuui'^{13} gasaa^{1}i Wó^{3} jmɨɨ^{21} Jesús joon gacwo'ɨ́ɨ^{1} Jesús tsi jmɨɨ^{21} do. Joon tsifu joon ganó^{1} fu ñʉ'fú^{2} joon Jesús gangaa^{1}i 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios lɨ́ɨ^{1}i maa^{212} gajngáa^{1}i yʉ' lɨ siin'^{21} Jesús.

17 Joon ganúu^{2}un coon^{21} júu^{3} fu ñʉ'fú^{2} 'e jin'^{2}:

—'In no-o yʉʉn^{21} tyiia 'in 'iin^{212}na. Jløø'^{3}moo 'áai^{1} coon'^{13}on.

4

Mo gacón^{2} Satanás cwáain^{1} xiiala lɨ́ɨi^{1} Jesús

1 Tsifu joon gangajée^{1}i 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios Jesús fu coon^{21} lɨ jo 'in tsá^{2} seein^{21}. Icón^{2} Satanás cwáain^{1} xiiala lɨ́ɨi^{1} Jesús.

2 Joon jee^{212} tunló^{1} jmɨɨ^{1} joon tunló^{1} 'woo^{1} jo 'ee gø'^{2}ø jiin'^{13} xʉ. Joon gatsá^{2} un'áa^{1}i mo ngɨ́ɨi^{1} joon.

3 Joon Satanás gangatyéen^{1}in lɨ sin'^{2} Jesús 'e 'iin^{212}in cón^{2} cwáain^{1} xiiala lɨ́ɨi^{1} Jesús. Joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—Wana 'nʉ-ʉ jóon^{1} Dios tyʉʉ'^{13} to^{2} cwolí^{2} 'iñi'^{1} 'e cuun^{212} roon^{1}on no.

4 Pe Jesús gañii^{1}i:

—Ni jí^{2} tya' Dios jin'^{2}in: "Jo taain^{212} tsá^{2} tyʉ́^{2}-ʉ fu juncwii^{21} lo jiin'^{13} coon'^{13} 'e 'iñi'^{1} 'e sá^{2} dø'^{2}ø pe coon'^{13} jilaa'^{21} júu^{3} tyʉ́^{2} 'e gafaa'^{21} Dios Jmii^{21}."

5 Joon ngajée^{1}i Satanás Jesús ngalíin^{2} 'e fuu^{21} nicwaai'^{3} Jerusalén. Joon gasáa^{1}i Jesús fu yʉ' cwo'^{1} fee'^{1} si'^{2} do.

6 Joon gajin'^{2} Satanás sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—Wana 'nʉ-ʉ jóon^{1} Dios, cwó^{2} cwotee'^{21}'u tsʉ ni jí^{2} tya' Dios 'e jin'^{2}: Ityʉ'^{2} Dios to^{2} 'e 'áa^{1}i 'nʉ ángeles tya'a. Isáa^{1}i 'nʉ coon'^{13} cwoo^{21}o la coon'^{21} jo tyʉʉn'^{21} cuun^{212} tɨ́ɨ^{13}'ɨ.

7 Joon gañii^{1}i Jesús:

—Jin'^{2}o jon ni jí^{2} tya' Dios: "Jo untsáai^{1}-'o'o xiiala lɨ́ɨ^{1}i Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Dios tyi'i."

8 Xiia'^{21}gɨ tún^{2} ngajée^{1}i Satanás Jesús fu yʉ' moo'^{21} ñíi^{1} 'áai^{1}. Joon ga'e'^{2}e Jesús jilaa'^{21} fuu^{21} náa^{1} la 'ui juncwii^{21} coon'^{13} jilaa'^{21} 'e 'ya'^{2}gɨ tya'a.

9 Joon gajin'^{2}in:

—Cwóo^{3}-oo jilaa'^{21} 'elo tyi'i wana sii'^{13}'i wojní^{2}'i tyaní^{3}ii 'e un'goo^{2}'o jna.

10 Joon jin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ii:

—Cwei'^{2}, Satanás, tsʉ ni jí^{2} tya' Dios jin'^{2}: "Un'goo^{2}'o Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Dios tyi'i; joon jmoo^{2}'o jiin'^{13} to^{2} tyʉ'^{2} 'ii."

11 Joon Satanás do gajeen'^{21}mo coon'^{13} Jesús. Joon gatyalíin^{2} ángeles 'e unjíi^{2}in Jesús.

'Láa^{2} Jesús 'wii^{212} jmoo^{1}o to^{2} tya'a fu lɨ sii^{21} Galilea

12 Joon mo ganúu^{2}un Jesús 'e Wó^{3} do 'yúu^{1}i 'nʉñí^{3} gangóo^{1}on fu lɨ sii^{21} Galilea.

13 Pe jo gajaan^{1} fuu^{21} Nazaret, gangacwaa^{21}a fu Capernaum, coon^{21} fuu^{21} náa^{1} tɨ' tyíia^{1} do. 'Wó^{2} tya' 'lɨɨ^{212} tsacøøi'^{13} Zabulón coon'^{13} Neftalí.

14 La joon galɨ́^{1} 'e gatsín^{1} júu^{3} tya' jaain^{21} tsá^{2} sii^{21} Isaías. 'Ii jaain^{21} 'in gafaa'^{21} júu^{3} tya' Dios la mo jéei^{1}. Joon gataan^{1}an ni jí^{2} júu^{3} 'e jin'^{2}:

15 'Wó^{2} tya' Zabulón coon'^{13} Neftalí 'e roon^{1} lɨ' caai^{1} tyíia^{1}, lɨ' caai^{1} lɨ 'yee^{21}i ñi'^{1} jmɨɨ^{21} Jordán lɨ sii^{21} Galilea, lɨ néei^{1} tsá^{2} 'in jo seein^{21} Israel.

16 'In tsá^{2} 'in néei^{1} lɨ 'íi^{1} nʉʉ^{21} ganii^{21}i coon^{21} jɨ́^{2} fee'^{1}.

Joon nigajná^{2} joo'^{21} tya' 'in tsá^{2} 'in tói^{1} 'mó^{1} do.

17 Joon ga'láa^{2} Jesús 'wii^{212} cwoo^{1}o júu^{3} tyʉ́^{2}, jin'^{2}in:

—Cwojaa'21-'oo' coon'13 Dios tsʉ tɨ lɨ tyʉ'2 Dios to2 jee212 tsá2.

Tø'2ø Jesús tyúuin2 tsá2 'in jmoo1o to2 saain'21 joo'21 taai212 jmɨɨ21

18 La 'ɨɨ212 ngóo1o Jesús tɨ' tyíia1 Galilea gangaa1i gái1 tsá2 taain212 to2 pii21i 'mó1 tsi tyíia1 do. Tsʉ joon to2 tya'a. La 'oo'21 ruu'21mo 'in tsá2 gái2 do. Jaain21 sii21 Simón 'in sii21o jon Tʉ́3, 'in jaain21gɨ sii21 Dɨ́ɨ3.

19 Joon gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ 'ido:

—Moo21o' coon'13 jna joon jmée3na 'naa' tsá2 jmoo1o to2 saain'21 tsá2 'in líin2 tsá2 tyiia.

20 Tsifu joon gatʉʉ21ʉ 'mó1 tya'a joon ngalíin2mo coon'13 Jesús.

21 Xʉʉ ngó1xʉ joon mo gangaa1i gái1gɨ tsaruu'21i. Jaain21 sii21 Jacobo, 'in jaain21gɨ sii21 Wó3. Jóon1on Zebedeo 'ii. Táa1i tsi barco coon'13 jmii21 'míi1i nʉʉ3. Joon gatø'2ø Jesús 'ii.

22 Joon tsifu joon ga'woo21mo 'e barco do. Do-o gatíuu2mo jmii21 joon ngalíin2mo coon'13 Jesús.

'E'2e Jesús tsá2 fúui1

23 Joon gangó1 Jesús la caain21 lɨ sii21 Galilea 'e'2e tsá2 inʉʉ cwo'1 tya' tsá2 Israel sii21 sinagoga. Ga'e'2e tsá2 xiiala ilí2 mi tyʉ'2 Dios to2 tsá2 joon gaun'láa1i Jesús tsatsaa'13 'in tyán1an jilaa'21 nii2 jmoowúu1.

24 Joon galicwii1mo tsá2 Jesús la caain21 lɨ sii21 Siria joon gangajée1i tsatsaa'13 'in tyán1an jmoowúu1 'láai2 'ii'13. Seein21 'in taai2 tyí2. Seen21mo 'inlɨ́ɨi13 'in taai2 'in'lɨɨi'3 alma tya'a, seen21mo 'inlɨ́ɨ1i jmoo21 wúu1 jooinñii'1, seen21mo jon 'in sɨtsʉʉ'13 cwoo21 tɨɨ2ɨ. Joon gaun'láa2mo Jesús 'ii.

25 Joon fúu1mo tsá2 néei1 Galilea ngalíin2mo coon'13 Jesús. Ngalíin2mo jon 'inlɨ́ɨi13 tsá2 néei1 Decápolis, coon'13 Jerusalén. Seen21mo jon 'in ningalíin2 coon'13 fu lɨ sii21 Judea joongɨ fu cwoo'13 roon1on lɨ' caai1 lɨ 'yeei21 ñi'1 jmɨɨ21 Jordán.

5

Cwoo1o Jesús júu3 tyʉ́2 tsaa'2 moo'21

1 Joon mo gangaa1i Jesús 'in tsá2 fúui1 lɨ1 gasoo1o coon21 moo'21 joon do-o gacwó2o. Joon gangatyéein1 tsá2 tya'a cu' lɨ' lɨ tyíin1in,

2 joon ga'laa21 Jesús 'wii212 'e'2e 'in tsá2 do, jin'2in:

'Iin 'in tsá2 jløøi'3

3 —Jløø'3mo 'in ñí2i 'e 'ná1 licwii1in Dios, tsʉ tyʉ'2 Dios to2 'ii.

4 'Jløø'3mo 'in néi1 fa'í3 tsʉ icwo'1o Dios 'ii fo'feei'1 tya'a.

5 'Jløø'3mo 'in 'wo2-tsi 'áai1 tsʉ i'ii'21mo 'e juncwii21 'múui2.

6 'Jløø'3mo 'in 'iin212in 'áai1 jmá1a la to2 tyʉ'2 Dios, tsʉ Dios iuncoon'13on 'ii 'e jmoo1o jiin'13 la 'iin212in.

7 'Jløø'3mo 'in feei'1-tsi tya' tsá2 xeei'21 tsʉ ilifeei'1-tsi Dios coon'21 tún2 tya'a.

8 'Jløø'3mo 'in jo tóin1 júu3 tya'a tsʉ 'ii-o iníi2i Dios.

9 'Jløø'3mo 'in jmoo1o 'e seein21 tsá2 tyʉ́2 la 'oo'21 'ii tsʉ ilii1in jóon1 Dios.

10 'Jløø'3mo 'in ní2i wúu1 tsʉ 'wii'13 jmoo1o la to2 tyʉ'2 Dios tsʉ Dios tyʉ'2ʉ to2 'ii.

11 'Jløø'3mo 'naa' mo jíi2in tsá2 'naa' joon jmaai'21 tsá2 'naa' joon faa'21a tsá2 júu3 tajuu21 gó2 tyi'naa' 'wii'13 cwáain1 tyiia.

12 Jmaa2aa' jløø'3naa' jo cwolii1innaa' caain'21 tsʉ i'ii'13naa' coon21 'e tyʉ́2 'áai1 tyii' fu ñʉ'fú2. Tsʉ la joon jon gajmaa1a tsá2 tya' 'in nigacwoo1o júu3 tyʉ́2 tya' Dios ca la mo jéei1, ga'øø1mo tsá2 'ii.

'Naa' lɨ́ɨ1naa' lawa ñi2 joongɨ lawa coon21 jɨ́1 'e coo21 tyani tsá2 taain212 juncwii21

13 ''Naa' lɨ́ɨ1naa' lawa ñi2 jee212 tsá2 taain212 juncwii21 lo. Pe wana jo jmaai'21gɨ to2 ñi2 tya'a, jo li ñi2gɨ 'uunñi2 tya'a. Jo lí2 liñi2gɨ tún1. Jo jmeei1gɨ to2 jiin'13 'e dya'2 tsá2 tya'i fu1 'ø'1 tsá2 joon.

14 ''Naa', 'in lɨ́ɨi¹ tsá² tyiia, lɨ́ɨ¹naa' lawa coon²¹ jɨ́² 'e coo²¹ tya' tsá² taain²¹² juncwii²¹. Wana ná¹ coon²¹ fuu²¹ yʉ' moo'²¹ jo lí² 'meei'²¹ 'ña'a.
15 La joon jon jiin'¹³ jaain²¹ tsá² jo lí² 'úi¹ jɨ́² coon²¹ jɨ́² coo²¹o joon sii'²¹i nʉ' coon²¹ 'mó² 'ii'²¹ cwuu²¹. Pe xʉ joon isii'²¹i lɨ yʉ'gɨ do joon lí² jnee¹i jleei'²¹ 'in néei¹ tsi inʉʉ do.
16 Joon la joon 'naa' jmaa²aa' 'e tyʉ́² 'e tɨ́ɨ²naa' joon coon'¹³ la joon icón² tsá² cwáain¹ 'e tyʉ́² jmoo²oo' joon iun'goo²¹o tsá² Dios Jmii²¹ tyii' tyíin¹ nʉ'fú².

'E'²e Jesús tsá² cwáain¹ tya' ley

17 'Jo cwolíi²naa' gacwéi¹na 'a jmáa³aa 'e jo 'ee to² tí¹gɨ ley tya' 'lɨɨ²¹² Moisés coon'¹³ júu³ ga'ee¹ 'in nigacwoo¹o júu³ tya' Dios la mo jéei¹. Jon'on gagóo³oo jmáa³aa la joon, gagóo³oo jmaa'¹³aa tsá² júu³ 'ee 'ØØi'²¹-tsi tsá² 'e júu³ do.
18 'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa' la 'ɨɨ²¹² roon¹on ñʉ'fú² coon'¹³ cwoo'¹³ juncwii²¹ jiin'¹³ ca pii'³ wa'a lí¹ 'e jo 'ee to² tí¹ 'e ley do. Jmaa²¹mogɨ to² ca gatsín¹ jilaa'²¹ 'e 'ná² lí¹.
19 Joon doñi'iin wana jo jmoo¹o la to² tyʉ'² ley do, xʉfiin'¹³ 'e 'wéi¹gɨ 'e ley do, joon 'e'²e tsá² 'e jmáa¹a tsá² la joon, xaai²¹gɨ 'in tsá² do la jee²¹² jileei'²¹ lɨ tyʉ'² Dios to². Pe 'in jmoo¹o jiin'¹³ la tí² to² tyʉ'²ʉ joon 'e'²e tsá² 'e jmáa¹a la joon, tsafee'¹mo ilii¹in lɨ tyʉ'² Dios to².
20 Tsʉ fuu²¹²uu 'naa' wana jo 'ØØi'²¹gɨ-'oo' joon wana jo jmaa²gɨɨ' jiin'¹³ la 'iin²¹²in Dios jmá¹ tsá² lagɨ 'in tɨfo'² tya' ley coon'¹³ 'in tsá² fariseos jo jmɨɨ²¹² cwotáan²naa' lɨ tyʉ'² Dios to².

'E'²e Jesús tsá² cwáain¹ tya' 'nii'²¹-tsi tsá²

21 'Nanʉʉ²ʉʉn' júu³ tya' 'lɨɨ²¹² tsacØØi'¹³ jin'²: "Jo jngaa'¹²naa' tsá², tsʉ 'ná¹-a lisá² 'ii'²¹ tya' 'in jngaai'¹² tsá²."
22 Pe fuu²¹²uu 'naa', doñi'iin 'in tya'nii'²¹-tsi coon'¹³ ruu'²¹i ilisá² 'ii'²¹ tya' 'ii. Joon tya' jileei'²¹ 'in jíi²in ruu'²¹i 'in tsacØØi'¹³ jee²¹² 'in tyʉ'² to nifu ijmáa¹a 'ii'²¹ tya' 'ii. Joon 'in unsii²¹ ruui'²¹: "Tsá² caai²¹ 'nʉ." 'Áai¹ tyan' 'íi¹ fo'² lɨ sityʉ́² 'in jin'² la joon.
23 ''Wii'¹³ joon wa 'iin²¹²u'u cwo'²'o Dios coon²¹ 'e 'yaai¹-'o'o inʉʉ cwo'¹ pe la jee²¹² siin'¹³'in tyani altar do wa'a gatɨɨ'²¹-'o'o 'e 'ee'¹mo ruu'²¹'u 'nʉ,
24 tʉ́² 'e cwo'²'o Dios 'e 'yaai¹-'o'o do tyani altar. Joon cweei'², cwojmaa'¹³'a júu³ rØØ²¹ coon'¹³ ruu'²¹'u. Joongɨ ñi²'i ñicwo'²'o 'e 'yaai¹-'o'o do.
25 'Joon wana 'iin²¹²in tsajée¹i 'nʉ tyani tsaa'to² 'e cwo'¹o 'nʉ tsaa², síin¹³ coon'¹³on júu³ rØØ²¹ tya'i fu lɨ cwolíin²naa' coon'¹³on joon coon'¹³ la joon jo tsajée¹i 'nʉ tyani tsaa'to². Tsʉ wana gajée¹i 'nʉ tyani tsaa'to² do, joon ityʉ'²ʉ to² 'ɨɨ'¹³ tya'a tsajéei¹ 'nʉ 'nʉñí³.
26 Joon 'e la ja'²mo fuu²¹²uu 'nʉ jo lí² júu¹³'u 'nʉñí³ do ca cɨ́²'ɨ coonti 'e cuu² do.

'E'²e Jesús tsá² 'e jo feei'¹ tsá² tsamɨ́²

27 ''Nanʉʉ²ʉʉn' júu³ tya' 'lɨɨ²¹² tsacØØi'¹³ 'e jin'²: "Jo foo¹u'u tsamɨ́² tya' tsá² xeei'²¹."
28 Pe fuu²¹²uu 'naa' doñi'iin 'in jØØ²i jaain²¹ tsamɨ́² joon wana sooin²¹ tsá² 'ii lawa'a 'e niga'laa²¹o coon'¹³ 'ido.
29 'Wana unní²'i tsáa¹ jmoo¹ 'le'²u, tyí²ta, pí²ta wíin² tsʉ tyʉ́²gɨ wa'a tsa'ɨ́ɨ¹ unní²'i do lagɨ wa cwoo'¹³'o lɨ 'ii²¹ la tØØ²¹u'u.
30 Sɨna cwoo¹'o tsáa¹ jmoo¹ 'le'²u tyʉʉ'¹³'ʉ, pí²ta wíin² tsʉ tyʉ́²gɨ tyi'i tsa'ɨ́ɨ¹ cwoo¹'o lagɨ wa cwoo'¹³'o lɨ 'ii²¹ la tØØ²¹u'u.

'E'²e Jesús tsá² wa'a tíui² tsá² tsamɨ́² tya'a

31 'Gajin'²in tsá² la mo jéei¹: "Wana tíui² tsá² tsamɨ́² tya'a 'ná¹ cwo'¹o coon²¹ mo'jí² jin'²in 'e nigatíu¹mo 'oo²¹²o."
32 Pe fuu²¹²uu 'naa' wa gatíui² tsá² 'oo²¹²o, wana jo mo 'láa¹a coon'¹³ tsañʉʉ'¹ xeei'²¹, 'in tsañʉʉ'¹ do jmoo¹o 'e 'lee'²¹i 'in tsamɨ́² do wa cuu'²¹i cwoo²¹o tún¹ coon'¹³ tsá² xeei'²¹. La joon jon doñi'iin tsañʉʉ'¹ 'in cuui'²¹

cwoo^{21}o coon'^{13} jaain^{21} tsamí^{2} 'in ni-
gatíui^{2} nɯɯ'^{1} tya'a i'noo^{1}o 'in tsañɯɯ'^{1}
do tsaa^{2} lawa'a fee'^{21}i tsamí^{2} tya' tsá^{2}
xee'^{21}mo.

'E'^{2}e Jesús tsá^{2} 'e jo 'é^{1} tsá^{2} Dios

33 'Nanɯɯ^{2}ɯɯn' júu^{3} tya' 'lii^{212}
tsacøøi'^{13} 'e jin'^{2}: "Jo cuu'^{13}'u júu^{3} tyi'i
'e niga'é^{1}u tyani Ña'ñɯ'^{1}ɯ'."
34 Pe fuu^{212}uu 'naa' jo 'é^{1}u'u tyani
tsá^{2} coonti. Jo 'é^{1}u'u coon'^{13} ñɯ'fú^{2} tsɯ
joon si'^{2} lɨ sɨlii^{212} tya' Dios.
35 Jon'gɨ'ɨ 'é^{1}u'u coon'^{13} cwoo'^{13}
juncwii^{21} tsɯ do-o 'ø'^{2}ø Dios. Jon'gɨ'ɨ
coon'^{13} Jerusalén tsɯ do-o fuu^{21} tya'
røøi^{13} 'in feei'^{1}.
36 Jo 'é^{1}u'u Dios coon'^{13} po'tyi^{2}'i tsɯ
jo lí^{2} litaa^{21} sɨ 'wii'^{1} 'ee jiin'^{13} coon^{21}
jnú^{1} tyi'i.
37 Jiin'^{13} fóo^{13}'o "joon" sɨ "'ún^{3}" 'ee.
Wana foo'^{21}gɨ'ɨ 'áai^{1} lawa 'e faa'^{21}a 'in
'lɨɨi'^{3}.

'E'^{2}e Jesús tsá^{2} 'e jo coon^{1}on tsá^{2} tya'a

38 'Nanɯɯ^{2}ɯɯn' júu^{3} tya' 'lii^{212}
tsacøøi'^{13} 'e jin'^{2}: "Wana gatyí^{2}'i
coon^{21} mɨ'^{2} unní^{2} tsá^{2} la joon jon
tyí^{1} tsá^{2} mɨ'^{2} unní^{2}'i. Joon wana
gatyí^{2}'i moojon^{2} tsá^{2} la joon tyí^{1} tsá^{2}
moojón^{2}'on."
39 Pe fuu^{212}uu 'naa': Jo tíi^{13}u'u
coon'^{13} 'in gó^{2}. Lɨ' ciɨ'^{13}'ɨ jmaa^{2}'a.
Wana gatyɯɯn^{1}ɯn tsá^{2} ju'^{2}'u cataain^{212}
pe cwóo^{13}'o lɨ' cataain^{21}gɨ ju'^{2}'u
cwotyɯɯn^{1}ɯn.
40 Wana 'in 'iin^{212}in tsajée^{1}i 'nɯ tyani
tsaa'to^{2} 'e 'iin^{212}in tyí^{1}i 'mɨ'^{2} tyii'^{13}'i.
Cwoo^{13}'o 'mɨ'^{2} tyii'^{13}'i, cwóo^{13}'o jon
'mɨ'^{3} jnú^{1} yɯ lúu^{13}'u.
41 Joon wana 'in jin'^{2} cwocón^{2}'on
láa^{1}a coon^{21} kilometro cwocón^{2}'on
coon^{21}gɨ líi^{1}. Joon wana 'in mii'^{13} 'nɯ
cwoo'^{13}'o 'ee mii^{1}ɨ do.
42 Joon mo 'iin^{212} tsá^{2} 'e tyí^{2} tyi'i
cwoo'^{13}ta.

'E'^{2}e Jesús tsá^{2} 'e 'ná^{1}-a 'e li'iin^{212}in tsá^{2} 'in 'eei'^{1} 'ii

43 'Nanɯɯ^{2}oo' jon júu^{3} tya' 'lii^{212}
tsacøøi'^{13} 'e jin'^{2}: "Cwoli'iin^{212}mo'o
tsá^{2} 'in seen^{21}u'u tyú^{2} coon'^{13}on joon
'ee'^{1}mo'o 'in 'eei'^{1} 'nɯ."
44 Pe jna-gii fuu^{212}uu 'naa', —gajin'^{2}
Jesús— cwoli'née^{1}moo' 'in 'eei'^{1} 'naa',
fáa^{13}aa' tyú^{2} tya' 'in faa'^{21}a 'laa'^{21} tyii',
jmaa^{2}aa' jmaai'^{2} 'e tyú^{2} tya' 'in 'eei'^{1}
'naa', fáa^{13}aa' júu^{3} tyú^{2} tya' 'in jíi^{2}in
'naa' joon tya' 'in jmaai'^{21} 'naa'.
45 Joon coon'^{13} la joon ilii^{2}naa' jóon^{1}
Dios ñɯ^{2}ɯɯ' 'in tyíin^{1} ñɯ'fú^{2}. Tsɯ Dios
jmoo^{1} 'yeei^{21} ñi'^{1} tya' tsá^{2} gó^{2} la joon
jon tya' tsá^{2} tyúi^{1}, jmoo^{1}o jon 'e tsáa^{1}
jmí^{1} jee^{212} tsá^{2} jmoo^{1}o la to^{2} tyɯ'^{2}ɯ la
joon jon jee^{212} 'in tsá^{2} 'in jo jmoo^{1}o la
to^{2} tyɯ'^{2}.
46 ¿Tɨ líi^{2}naa' 'e tí^{2}-tsi Dios tyii' wa'a
'iin^{212}naa' jiin'^{13} 'in 'iin^{212}in 'naa'? Tsɯ
'in cón^{2}on 'laa'^{13} tya' lɨ 'nii^{1} tsá^{2} jmoo^{1}o
la joon.
47 ¿Tɨ líi^{2}naa' 'e tyú^{2} jmoo^{2}oo' mo
foo'^{13}naa' 'e tyú^{2} tya' jiin'^{13} 'in tyú^{2}
seen^{21}naa' coon'^{13}on? Ca 'in jo cwii^{1}in
Dios jmoo^{1}o la joon.
48 Tsɯ 'wii'^{13} joon jmaa^{2}aa' tyú^{2}
tya' jileei'^{21} tsá^{2} la jmoo^{1}o Dios tyíin^{1}
ñɯ'fú^{2} tyú^{2} tya' jileei'^{21} tsá^{2}.

6

'E'^{2}e Jesús tsá^{2} tya' to^{2} tyú^{2} 'e jmoo^{1}o tsá^{2}

1 'Jo jmaa^{2}aa' 'e tyú^{2} tya' tsá^{2} jiin'^{13} la
ní^{2}i tsá^{2} xeei'^{21}, tsɯ wana jmoo^{2}oo' la
joon jo 'ii'^{13}naa' tya' Ña'ñɯ'^{1}ɯ' Dios tyii'
'in tyíin^{1} ñɯ'fú^{2} jiin'^{13}xɯ tya' 'e tyú^{2} 'e
nigajmaa^{2}aa' do.
2 Tsɯ 'wii'^{13} joon jo fu'^{2}'u tsá^{2} mo
'e cwo'^{2}'o tsá^{2} sɨtyéein^{13} jmii^{212}. Tsɯ
seein^{21} tsá^{2} 'in sɨsíi^{2}i 'ɨ^{1}-tsi 'e jmoo^{1}o
inɯɯ cwo'^{1} sinagagas joon jee^{212} 'nú^{1}
'in jmoo^{1}o 'e tyú^{2} tya' 'in sɨtyéein^{13}
jmii^{212} pe jiin'^{13} 'e ní^{2}i tsá^{2}. Joon faa'^{21}
tsá^{2} tyú^{2} tya'a. Pe 'e la ja'^{2}mo fuu^{212}uu
'naa', coon'^{13} 'e tyú^{2} do 'e nigafaa'^{21}
tsá^{2} tya'a ga'ii'^{21}mo 'ido jiin'^{13} i'ii'^{21}i 'e
gatíi^{2}i.
3-4 Pe mo cwo'^{2}'o 'e 'in sɨtyéein^{13}
jmii^{212}, 'uun^{21}mo cwo'^{2}'o, ce jiin'^{13} 'in
seein^{21} tyú^{2} coon'^{13}on jo ñii^{1}i. Joon

Ña'ñʉ'¹ʉ' tyi'i 'in ni¹ jilaa'²¹ 'e jmoo¹o tsá² 'uuin²¹ icwo'¹o 'nʉ 'e gatɨ́ɨ²u.

'E'²e Jesús tsá² xiiala lí² faa'²¹ tsá² júu³ tyʉ́²

5 'Joon mo foo²oo' júu³ tyʉ́² jo jmaa²aa' la jmoo¹o 'in tsá² 'in sɨsɨ́ɨ²i 'ɨ¹-tsi 'e jmoo¹o. 'In tsá² do tɨ́²-tsi téen²in inʉʉ cwo'¹ sinagogas joon lɨ lɨ́¹ tyʉʉ'¹³ jee²¹² 'nʉ́¹ téen²in faa'²¹a júu³ tyʉ́² tya'a lɨ ni¹ tsá². Pe 'e la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa': niga'ii'²¹mo 'in tsá² do 'e gatɨ́ɨ²i.

6 Pe mi fo'²'o júu³ tyʉ́² tyi'i joon 'ú¹'u tsi inʉʉ joon jnɨ²'ɨ 'ñʉ́¹ do joon mɨ²'ɨ 'uuin²¹ tyani Ñʉ'²'ʉ. Joon Ñʉ'²'ʉ 'in ni¹o jilaa'²¹ 'e jmoo¹o tsá² 'uuin²¹ icwo'¹o nʉ 'e gatɨ́ɨ²u.

7 'Joon mo fó²oo' júu³ tyʉ́² jo jmaa²aa' la jmoo¹o 'in jo cwii¹in Dios Jmii²¹, tsá² 'in faa'²¹a júu³ 'e jo 'ee to² tí² 'ii. Joon 'ɨ¹-tsi 'e nuu¹un dios tya'a wa faa'²¹a 'láai² naa' júu³ tyʉ́² tya'a.

8 Jo jmaa²aa' la jmoo¹o 'ino tsʉ Ñʉ́²ʉʉ' nii¹o jilaa'²¹ 'e 'naa²aa' la nʉ'gɨ 'e mɨ́²ɨɨ'.

9 Tsʉ 'wii'¹³ joon mo fó²oo' júu³ tyʉ́² joon fo²oo' la no:

Nʉ'¹ʉ' tyíin¹ ñʉ'fú²,
cwoun'goo²¹o tsá² jiin'¹³ 'nʉ-ʉ.

10 Cwolí² 'e tyʉ'²'ʉ to² jee²¹² tsá².
Cwojmaa¹a tsá² taain²¹² juncwii²¹
jiin'¹³ la 'iin²¹²u'un la jmoo¹o 'in
taai² ñʉ'fú².

11 Cwoo'¹³ jna'a 'uunñi² tyii'i jmɨɨ²¹²
no jiin'¹³ la 'naa²¹a'a.

12 Jmaa²'a fee'¹-'o'o 'wii²¹² tyii'i jilaa'²¹
'e gó² 'e nigajmoo²o'o.

Tsʉ la joon jna'a nigajmoo²¹o'o
fee'¹-tsii'i 'e gó² 'e nigajmaa¹a
tsá² tyii'i.

13 Jo cwo'²'o wa'a 'e 'naa²¹a'a tsaa²;
'láa²i jna'a jee²¹² jilaa'²¹ 'e gó².

Tsʉ tyi'nʉ-ʉ jilaa'²¹ to² coon'¹³ jilaa'²¹
'ii'²¹ coon'¹³ jilaa'²¹ 'e 'ya'²gɨ
coon²¹ tøø²mo. Amén.

14 'Tsʉ wana 'naa' jmoo²oo' feei'¹-'oo' tya' 'in nigajmaa¹a 'e gó² tyii' la joon jon Ñʉ́²ʉʉ' 'in tyíin¹ ñʉ'fú² ijmáa¹a feei'¹-tsi 'wii²¹² tyii'.

15 Pe wana jo jmoo²oo' feei'¹-'oo' tya' tsá² xeei'²¹ la joon jon 'Ñʉ́²ʉʉ' jo ijmáa¹a feei'¹-tsi 'wii²¹² tsaa² tyii'.

'E'²e Jesús tsá² cwáain¹ tya' mo gø'² tsá² tyiiañi'¹

16 'Joon mo cøø²øø' tyiiañi'¹ jo jmaa²aa' fa'í³ lɨ́ɨ²naa' la jmoo¹o 'in sɨsɨ́ɨ²i 'e 'ɨ¹-tsí 'e jmoo¹o. Tsʉ 'iin²¹²in 'in tsá² do 'e iñí² tsá² 'e gø'²ø tyiiañi'¹. 'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa' niga'ii'²¹mo jilaa'²¹ itɨ́ɨ²i.

17-18 Pe mo cøø'¹³'ø tyiiañi'¹ roon'¹³'un ní²'i joon xaai²¹² tyí²'i wuu'²¹ 'e jo liñí²i tsá² 'e cøø'¹³'ø tyiiañi'¹. Wa cøø'¹³'ø tyiiañi'¹ 'uuin²¹ 'e liñii¹o Ñʉ'²'ʉ joon 'ii icwo'¹o 'nʉ 'e gatɨ́ɨ²u.

'E'²e Jesús tsá² xiiala lí² sáa¹i 'e tyʉ́² tya'a fu ñʉ'fú²

19 'Jo saa²aa' jilaa'²¹ 'e tyʉ́² tyii' fu ni cwoo'¹³ juncwii²¹ tsʉ fu ni cwoo'¹³ juncwii²¹ joo'fu² cuu'²¹u, sɨ ili'oo² 'ee sɨ itsataai² 'uun²¹ icón² 'ee.

20 'Áa¹mo tyʉ́²gɨ tyii' wa saa²aa' 'e tyʉ́² tyii' fu ñʉ'fú² lɨ jo icuu'²¹u joo'fu² jon'gɨ ili'oo² joon jo lí² tsataai² 'uun²¹ icón².

21 Joon doñilɨɨ' 'e sáai¹ tsá² 'e tyʉ́² tya'a do-o jon 'iin²¹²in cwá²a —jin'² Jesús.

'E'²e Jesús tsá² xiiala ilí² ngɨ́¹i coon²¹ tsáa¹

Faa'²¹gɨ Jesús jin'²in:

22 —La 'ɨ¹-tsi tsá² la joon ingɨ́¹. Joon wana canii² 'ɨ¹-tsi tsá² coon²¹ tsáa¹ ingɨ́¹ la ngɨ́¹ tsá² mo jmɨɨ¹.

23 Pe wana gó² 'ɨ¹-tsi tsá² jo ñii¹i xiiafu tsáa¹a la mo ngɨ́¹ tsá² mo 'woo¹. Joon wa lɨ́ɨ²i tsá² 'e ngɨɨ¹ɨ mo jmɨɨ¹ pe 'e gó²o 'ɨ¹-tsi 'áa¹mo 'íi¹ nʉʉ²¹ lɨ ngɨɨ¹ɨ.

'E'²e Jesús tsá² 'e 'ná¹-a 'iin²¹²in jiin'¹³ Dios Jmii²¹

24 'Jiin'¹³ jaain²¹ tsá² jo lí² jmáa¹a la to² tyʉ'² gái¹ ñi'fii²¹². Tsʉ ili'ee'¹i 'in jaain²¹ joongɨ 'in jaain²¹gɨ ili'iin²¹²mo.

Joon wana ijmáa¹a la to² tyʉ'²ʉ jaain²¹ 'e jo 'ee ilitsáai¹-tsi 'in jaain²¹ do. Joon jo lí² jmá¹a tsá² la to² tyʉ'² cuu² la 'ɨɨ²¹² jmoo¹o la to² tyʉ'² Dios.

'E'²e Jesús tsá² 'e 'aa¹mo Dios Jmii²¹ 'in tsaa'¹-tsi 'ii

25 ’Tsʉ 'wii'¹³ joon fuu²¹²uu 'naa', jo cuu'¹³-'oo' coon'¹³ jilaa'²¹ 'e cøø²øø' coon'¹³ 'e 'uu²uu' 'e taan²¹²naa' juncwii²¹ jon'gɨ tya' 'mɨ'² tyi²ii'. Tsʉ tyiin²gɨ juncwii²¹ tya' tsá² lagɨ 'e gø'² tsá² joon tyiin²gɨ cuerpo tya' tsá² lagɨ 'mɨ'² 'e tyi'²i.

26 Coon²oon' cwáain¹ tya' ton¹ 'øø¹i tya'cwí² tsʉ jo 'ee jñii¹i, jon'gɨ 'ee roo²¹ tya'a 'e coon¹on, jon'gɨ 'e coon¹on wa 'máa¹a tsi tyʉʉ², xʉ lɨ'ɨ Ñʉ'²oo' 'in tyíin¹ ñʉ'fú² cwoo¹o 'e gø'²ø 'ido. Joon tyiin²gɨ 'naa' lagɨ ton¹.

27 Jiin'¹³ jaain²¹ jee²¹² 'naa' lí² jmé¹i 'ña'a ca'no'³ metro lɨ níi¹gɨ coon'¹³ jilaa'²¹ 'e cu'²-tsi líɨ²i.

28 ’¿'Ee lɨ' cu'²-'oo' coon'¹³ jilaa'²¹ 'mɨ'² tyii²ii'? Tyaan²aan' cwáain¹ lí³ cartu'² 'e cwaain²¹ jiin'¹³ lɨ cwii'²¹. 'E lí³ do jo jmoo¹o to² jon'gɨ 'mii¹i 'mɨ'²

29 pe fuu²¹²uu 'naa', ca 'lɨɨ²¹² røøi¹³ Salomón coon'¹³ jilaa'²¹ 'e 'ya'²gɨ tya'a jo lɨ la lɨ 'e lí³ do.

30 Joon wana gajmaa¹a Dios jilaa'²¹ lí³ 'ya'²gɨ 'e taa'²¹ coon²¹ jmɨɨ²¹² joon coo²¹o coon'¹³ jɨ́², cwoliñí² 'naa' icwo'¹ Dios 'naa' jilaa'²¹ sɨɨn'¹³ɨɨn'. ¡Tsá² 'in cu'²-tsi coon'¹³ Dios 'naa'!

31 Tsʉ 'wii'¹³ joon jo cwotaan²naa' cu'²-'oo' coon'¹³ Dios. Jo 'ɨ¹-'oo' 'ee icøø²øø' jon'gɨ tya' i'uu²uu' jon'gɨ tya' 'mɨ'² ityíi¹³ii'.

32 'Áa¹mo 'ɨ¹-tsi 'in jo cwii¹in Dios tya' jilaa'²¹ 'e júu³ lo, pe Ña'ñʉ'¹ʉ' 'in tyíin¹ ñʉ'fú² ñii¹o jilaa'²¹ 'e 'ná¹ jméi¹ to² tyii'.

33 Pe cwoo'¹³-'oo' 'e tyʉ'² Dios to² 'naa' joon jmaa²aa' jiin'¹³ la 'iin²¹²in. Joon wana jmoo²oo' la joon i'ii'¹³naa' jilaa'²¹ 'e catyiia² do.

34 Jo 'ɨ¹-'oo' jmɨɨ²¹² nano tya' fa'í³ ilisá² tsa'oo²¹ tsʉ fa'í³ ilisá² tsa'oo²¹ 'e tya' tsa'oo²¹-o joon. 'E fa'í³ 'e sá² la coon²¹ jmɨɨ²¹² líin²mo tya' jmɨɨ²¹² joon.

7

Jo jmaa²aa' 'ii'²¹ tya' tsá² xeei'²¹

1 ’Jo jmaa²aa' 'ii'²¹ tya' tsá² xeei'²¹ joon jo ijmá¹a Dios 'ii'²¹ tyii'.

2 Tsʉ Dios ijmáa¹a 'ii'²¹ tyii' jiin'¹³ la nigajmaa²aa' do. Coon'¹³ 'ii'²¹ 'e gatyiin²aan' tya' tsá² coon'¹³ 'ii'²¹ joon icoon¹on Dios 'ii'²¹ tyi'naa'.

3 Tyʉ́² jøø²'ø 'e tyi¹ pi'³ 'yʉ unní² tsaruu'²¹'u pe jo cón²'on cwáain¹ coon²¹ po'³ 'mó² 'yʉ unni²'i 'wo'o.

4 ¿'Ee lɨ' fu'²'u tsaruu'²¹'u: “Cwó² tyíi³ii tyi¹ 'yʉ unni²'i”, pe joongɨ 'yʉ coon²¹ po'³ 'mó² 'yʉ unni²'i?

5 ¡'In sɨsɨɨ¹i 'ɨ¹-tsi 'e jmoo¹o 'naa'! Tyi¹du' po'³ 'mó² 'yʉ unni²'i jéei¹ joongɨ lí² tyi²'i tyi¹ 'yʉ unní² tsaruu'²¹'u.

6 ’Jo cwoo²oo' 'e júu³ cwaai'³ tya' Dios tya' tsá² 'in lɨ́ɨ¹i la lɨ́ɨ¹i tsii²¹, 'in jo tsí¹ tsa'goo¹o, jo 'ee ilinʉʉ'¹³ʉ jiin'¹³ ijmee'²¹mo 'naa'. La joon jon jo cwoo²oo' jilaa'²¹ 'e jai'² lɨ́ɨ²naa', 'e lɨ la lɨ perlas tyii', tya' 'in tsá² 'in lɨ́ɨ¹i la lɨ́ɨ¹i ñí¹ tsʉ jiin'¹³ i'ø'¹o 'e júu³ do —jin'² Jesús.

Cwoo'¹³-'oo' 'e cwo'¹ Dios 'naa' 'e tyʉ́² tya'a

Faa'²¹gɨ Jesús jin'²in:

7 —Mɨ́²ɨɨ' joon icwo'¹ Dios 'naa'; joon wana 'naa'²¹naa' Dios joon ityee'²¹moo' 'ii; joon wana pó²oo' 'ooca'nʉ́¹, Dios i'ná² tyii'.

8 Tsʉ tya' jileei'²¹ 'in mɨ́¹ɨ, i'ii'²¹mo; joon jileei'²¹ 'in 'noo'¹o ityii'¹³a; joon 'in pó² 'ooca'nʉ́¹ 'e 'náa¹a i'ná¹ tya'o.

9 ’Jiin'¹³ jaain²¹ jee²¹² 'naa' jo icwoo²oo' yʉʉn²¹ tyii' coon²¹ cuun²¹² wa'a gamɨɨ¹ɨ coon²¹ 'iñi'¹.

10 Jon'gɨ cwoo'¹³naa' jaain²¹ mɨɨ'²¹ wa'a gamuu¹i jaain²¹ joo'²¹ taai² jmɨɨ²¹.

11 Joon wana 'naa', 'in lɨ́ɨi¹ 'in gó², ñí²oo' 'e cwoo²oo' 'e tyʉ́² tya' yʉʉn²¹

tyii', fee'^{1}gɨ 'áai^{1} icwo'^{1} Dios 'e tyʉ́^{2} tya' 'in mɨ́^{1}ɨ.

12 ’Tsʉ 'wii'^{13} joon jmaa^{2}aa' tya' tsá^{2} xeei'^{21} jiin'^{13} la 'iin^{212}naa' jmaa^{1}a tsá^{2} xeei'^{21} tyii'. Coon'^{13} la joon itiin'^{13}moo' 'e ley tya' Moisés coon'^{13} jilaa'^{21} júu^{3} tya' 'in tsá^{2} 'in gacwoo^{1}o júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios ca la mo jéei^{1}.

Cwoo'^{13}-'oo' 'íi^{1} 'naa' 'ooca'nʉ́^{1} cu'^{2} áai^{1}

13 ’Ii^{1} 'naa' 'ooca'nʉ́^{1} cu'^{2} 'áai^{1} tsʉ 'ú^{2} 'áai^{1} 'e 'ooca'nʉ́^{1} si'^{2} lɨ 'ii^{21} joon 'e fu^{1} 'e tsá^{1}a lɨ 'ii^{21} 'áa^{1}mo 'ú^{2} 'e fu^{1} joon. Joon fúu^{1}mo tsá^{2} tsalíin^{2} fu^{1} joon.

14 Pe cu'^{2} áai^{1} 'e 'ooca'nʉ́^{1} tyi^{2} fu ñʉ'fú^{2} joon tii^{2} 'e fu^{1} 'e ngo'^{2} fu ñʉ'fú^{2}. Joon xʉ tsá^{2} 'in tsaa'^{21} 'e fu^{1} 'e tsá^{1}a ñʉ'fú^{2}.

Cwii^{1}i tsá^{2} 'mó^{2} 'oofuu^{21} coon'^{13} 'oofuu^{21} tya'

15 ’Un'øø'^{1}naa' yaanaa' coon'^{13} 'in tsá^{2} 'in jin'^{2} 'e faa'^{21}a cwáain^{1} tya' Dios pe jo jo'^{1}. Jalíin^{2}mo jee^{212} 'naa' lawa joo'saa'^{21} xuui^{212} 'in 'wo^{2}-tsi 'áai^{1} pe 'yiia'^{1} tsiinuu^{21} 'in 'lɨɨ'^{3}mo 'ii.

16 Lí^{2}-i licwii^{21}naa' 'ii coon'^{13} jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o tsʉ jo cún^{1} tsá^{2} mɨ'^{3} wuunjøø'^{3} 'mó^{2} tóon^{1}, jon'gɨ cún^{1} tsá^{2} mɨ'^{3} cwaríi^{3} 'mó^{2} tóon^{1} náa^{2}.

17 La joon jon coon^{21} 'mó^{2} 'oofuu^{21} tyʉ́^{2} cwoo^{1}o jiin'^{13} 'oofuu^{21} tyʉ́^{2}-ʉ. Coon^{21} 'mó^{2} 'e gó^{2} cwó^{1}o jmaai'^{2} 'oofuu^{21} 'e gó^{2}-o.

18 Coon^{21} 'mó^{2} 'oofuu^{21} tyʉ́^{2} jo lí^{2} cwo^{1} 'oofuu^{21} gó^{2} jon'gɨ lí^{2} cwo^{1}o coon^{21} 'mó^{2} 'oofuu^{21} gó^{2} 'oofuu^{21} tyʉ́^{2}.

19 Joon jilaa'^{21} 'mó^{2} 'oofuu^{21} 'e jo cwo^{1}o 'oofuu^{21} tyʉ́^{2} 'ná^{1} 'wiin'^{21}in joon coo^{1}o.

20 Iliñí^{2} 'naa' xiiala lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} coon'^{13} jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o.

Jo jileei'^{21} i'ii'^{21}i lɨ tyíin^{1} Dios Jmii^{21}

21 ’Jo jileei'^{21} itsataai^{2} lɨ tyíin^{1} Dios Jmii^{21}, 'in nigasɨɨ'^{21}ɨ jna jin'^{2}in: “Ña'ñʉ'^{1}ʉ', Ña'ñʉ'^{1}ʉ'.” Jiin'^{13} 'in nigajmaa^{1}a la to^{2} tyʉ'^{2} Ñʉ'^{3}oo itsataai^{2} lɨ tyíin^{1}in ñʉ'fú^{2}.

22 Joon mi tyé^{1} jmɨɨ^{212} joon fúu^{1}mo 'in jin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ jna: “Ña'ñʉ'^{1}ʉ', nigafaa'^{21} jna'a coon'^{13} 'e sii^{21} 'nʉ, joon coon'^{13} 'e sii^{21} 'nʉ niga'wóo^{3}na'a 'in 'lɨɨi'^{3} taai^{2} 'alma tya' tsá^{2}, la joon jon nigajmoo^{21}o'o milagros fee'^{1} 'láai^{2} tya' tsá^{2}.”

23 Pe joon ifuu^{212}uu 'ii: “Jo mo galicwíi^{3}na 'naa', jeen'^{13}naa' tyaní^{3}ii jileei'^{21}naa' 'in nigajmaa^{1}a 'e gó^{2}” —jin'^{2} Jesús.

Tún^{2} 'ii'^{13} tɨɨfuu^{21} jmoo^{1}o tsá^{2}

Faa'^{21}gɨ Jesús jin'^{2}in:

24 —Jileei'^{21} tsá^{2} 'in nuu^{1}un joon jmoo^{1}o la to^{2} tyʉ'^{2}ʉʉ lɨ́ɨ^{1}i la lɨ́ɨi^{1} tsá^{2} 'in 'øøi'^{21}-tsi, 'in jmoo'^{13} 'nʉ́^{1} ni cuun^{212}.

25 Joon mi jó^{1} jmɨ́^{1} mɨɨ'^{21}, joon galifee'^{1} jmɨɨ^{21}, joon 'la'^{1} tyí^{2} 'e 'nʉ́^{1} do pe jo gacɨɨi'^{2} tsʉ si'^{2} ni cuun^{212}.

26 Pe 'in nuu^{1}un joon jo jmoo^{1}o la to^{2} tyʉ'^{2}ʉʉ lɨ́ɨ^{1}i la lɨ́ɨi^{1} tsá^{2} 'in bái^{1} 'in gajmaa'^{13} 'nʉ́^{1} ni too'^{13}.

27 Joon mo najó^{2} jmɨ́^{1} joon galifee'^{1} jmɨɨ^{21}, ga'la'^{2} tyí^{2} 'e 'nʉ́^{1} do. Joon gacɨ'^{2}mo 'e 'nʉ́^{1} do coonti.

28 Joon mo gauntyeei^{1} Jesús júu^{3} tyaa^{1}a do 'áai^{1} tsa'goo'^{21}-tsi jileei'^{21} coon'^{13} 'e ga'ee^{1}e Jesús do.

29 Tsʉ ga'e'^{2}e Jesús tsá^{2} lawa 'in 'oo^{1}o to^{2} jo 'ee^{1} la 'é^{1} 'in tɨfo'^{2} tya' ley tya' Moisés.

8

Un'láai^{2} Jesús jaain^{21} tsá^{2} 'in lɨ́ɨi^{1} jmoowúu^{1} 'e jgoo'^{21} tya'

1 Mo gajngáa^{1}i Jesús 'e moo'^{21} do fúu^{1}mo tsá^{2} ngalíin^{2} caluu.

2 Joon gangatyéen^{1}in jaain^{21} tsá^{2} 'in lɨ́ɨi^{1} jmoowúu^{1} 'e jgoo'^{21} tya' coo'^{13} lɨ ngaai'^{1} Jesús. Joon 'in tsá^{2} do gasii'^{21}i wojníi^{1}i tyani Jesús joon jin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—Tsañʉʉ'^{1}, feei'^{1}du'-'o'o, wana 'iin^{212}u'un lí^{2}-i un'láa^{2}u jna.

3 Joon gataan^{1}an Jesús cwoo^{21}o tya' 'ido joon jin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—'Iin^{212}moo jon. Un'láa^{2}moo 'nʉ.

Joon tsifu joon ga'láa^{2}mo 'e jmoowúu^{1} 'e jgoo'^{21} 'e lɨ́ɨ^{1}i.
4 Joon jin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:
—Jo 'in fu'^{2}'u jiin'^{13} jaain^{21}. Jiin'^{13} cwoo'^{13}'o cwo'eei'^{13} 'wo'o untsá^{2}. Joon cwocwoo^{2}'o fa'^{1} tya' Dios jiin'^{13} la to^{2} gatyʉ'^{2} ley tya' Moisés. Joon coon'^{13} la joon liñi^{1} tsá^{2} 'e niga'láa^{2}mo'o.

Gaun'láai^{2} Jesús tsa'leei'^{13} tya' 'in tyʉ'^{2} to^{2} 'láa^{2}

5 Joon mo ga'í^{2} Jesús fuu^{21} Capernaum joon gangatyéen^{1}in jaain^{21} 'in tyʉ'^{2} to^{2} 'láa^{2} Roma co' lɨ siin'^{12} Jesús
6 joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'ii:
—Tsañʉʉ'^{1}, jmaa^{2}'a feei'^{1}-'o'o 'wii^{212} tyiia tsʉ jaain^{21} tsa'leei'^{13} tyiia raain^{1} tsaa'^{13}a coo'^{13} 'mó^{2} fu tyiia. 'Áai^{1} jó^{1} tsaa'^{13}a cuu'^{13} 'áai^{1}.
7 Joon Jesús gajin'^{2}in:
—Inii^{3}oo, niun'láa^{2}na.
8 Joon 'in tyʉ'^{2} to^{2} 'láa^{2} do gañii^{1}i:
—Tsañʉʉ'^{1}, jo tɨ́ɨ^{2}na 'e 'u'^{2}'u inʉʉ tyiia, jiin'^{13} tyʉ'^{2}'ʉ to^{2} 'e un'láa^{2}mo tsa'leei'^{13} tyiia joon i'láa^{2}mo.
9 Seen^{21}mo jaain^{21} 'in tyʉ'^{2} to^{2} jna; jna-a jon tyʉ'^{3}ʉʉ to^{2} 'láa^{2}. Joon mo tyʉ'^{3}ʉʉ to^{2} 'láa^{2} tyiia 'e tsáa^{1}a, tsaa^{21}o. Joon wa fuu^{212}uu, "na^{1}" joon joo^{21}-o. Joon wana tyʉ'^{3}ʉʉ to^{2} tsa'leei'^{13} tyiia 'ee jmáa^{1}a, jmaa^{1}o.
10 Joon mo ganúu^{2}un Jesús 'e júu^{3} lo joon ganga'goo^{21}-tsi, joon jin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'in ngalíin^{2} caluu:
—'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', jo mo gatsee'^{21}na jiin'^{13} jaain^{21} jee^{212} tsá^{2} Israel 'in jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}i la jo'^{1} lɨ́ɨi^{2} 'ino.
11 Fuu^{212}uu 'naa' 'e fúu^{1}mo jalíin^{2} lɨ 'yeei^{21} ñi'^{1}, jalíin^{2}mo jon lɨ' lɨ yooi'^{13} ñi'^{1} jaa'^{13}i 'í^{1} coon'^{13} Abraham, coon'^{13} Isaac coon'^{13} Jacob fu lɨ tyʉ'^{2} Dios to^{2} ñʉ'fú^{2}.
12 Pe i'woo^{21}mo Dios fu caluu 'in nanáa^{1} tyʉ́^{2} tya' 'e dø'^{1} do. I'woo^{21}mo fu caluu lɨ 'íi^{1} nʉʉ^{21}. Joon ityi'^{2}i, joon cuu'^{21}i moojóon^{1}on —jin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} fúui^{1} do.
13 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tyʉ'^{2} to^{2} 'láa^{2} do:
—Cwei'^{1} fu tyi'i, 'e jo'^{1} ni galɨ́ɨ^{2}u'u ilí^{2} tyi'i.
Joon 'in tsa'leei'^{13} tya'a tsifu joon ga'láa^{2}mo.

Gaun'láa^{2}mo Jesús 'yiiaunsáa^{3} Tʉ́^{3}

14 Joon gangó^{1}o Jesús fu lɨ tyíin^{1} Tʉ́^{3}, joon do-o gangaa^{1}i 'yiiaunsáa^{3} Tʉ́^{3} taain^{1} yʉ tyíi^{2}.
15 Joon gason'^{1} Jesús cwoo^{21}o joon tsifu gacwó^{2} tyíi^{2}. Joon tsifu joon garoon^{1}on joon gatyaa^{1} tyʉ́^{2} 'e idø'^{1} Jesús coon'^{13} 'in catyaai^{2} do.

Gaun'láai^{2} Jesús tsá^{2} fúui^{1}

16 Joon mo gatséi^{1} ñi'^{1} gangajée^{1}i tsá^{2} 'in taai^{212} 'in 'lɨɨi'^{3} alma tya'a lɨ sin'^{2} Jesús. Joon mo gatyʉ'^{2} Jesús to^{2} 'e 'wé^{1}i 'in 'lɨɨi'^{3} do joon ga'woo^{21}mo. Joon Jesús gaun'láai^{2} ce jileei'^{21} 'in tsatsaa'^{13} do.
17 La joon galɨ^{1} 'e gatsín^{1} júu^{3} ga'ɨ́ɨ^{2} 'in tsá^{2} gacwoo^{1}o júu^{3} tya' Dios la mo jéei^{1} sii^{21} Isaías mo gajin'^{2}in: "Gajeen'^{13}mo 'e jo pí^{3}-tsi', joon ga'wo'^{2}o jmoowúu^{1} 'e lee^{2}e'."

Lawa 'in 'iin^{212}in ngɨ́^{2} coon'^{13} Jesús

18 Joon mo gangó^{1} Jesús 'áai^{1} fúui^{1} tsá^{2} niteen^{1}in ce cu' lɨ' lɨ siin'^{12}in, joon gatyʉ'^{2} Jesús to^{2} wa'a tsalíin^{2} tsá^{2} tya'a lɨ' ngoo'^{13} lɨ náa^{1} tyíia^{1} do.
19 Joon jaain^{21} jee^{212} 'in tɨfo'^{2} tya' ley do gangatyéen^{1}in lɨ sin'^{2} Jesús joon jin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:
—Tɨfo'^{2}, 'iin^{212}na níi^{3}ii coon'^{13} 'nʉ doñixiia' cwoo'^{13}'o.
20 Joon Jesús do gañii^{1}i:
—'In cwii^{1} sá^{2} too^{21} tya'a tɨɨ^{2} xá^{1} joon 'in ton^{1} sá^{2} sɨɨ^{2}ɨ pe 'in Ruu'^{21}i Tsá^{2} jo sá^{2} tya'a lɨ ján^{3}.
21 Jaain^{21}gɨ 'in lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} tya'a gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:
—Ña'ñʉ'^{1}ʉ', 'iin^{212}na níi^{3}ii coon'^{13} 'nʉ pe cwo'^{2}'o ni'áai^{13}duu ñʉ'^{3}ʉʉ jéei^{1} nifu.
22 Joon Jesús do gañii^{1}i:
—Na^{1} coon'^{13} jna. Cwolí^{2} cwo'aai^{1} 'in jo cwii^{1}in Dios 'in 'lɨɨ^{212} do.

Jmoo^{1}o Jesús 'ɨɨ^{1}ɨ tii^{2} tyí^{2}

23 Joon ga'í² Jesús tsi barco coon'¹³
tsá² tya'a 'in ngalíin² coon'¹³.
24 Joon garóon² coon²¹ tyí² tá² lɨɨlɨ́¹
ca ganga'ó² jmɨɨ²¹ tsi barco do. Joon
cwuu²¹mo Jesús la jee²¹² do.
25 Joon tsá² tya'a ngalíin² ngaunj-
naa¹-tsi 'ido. Joon gajin'²in:
—¡Ña'ñʉ'¹ʉ'! Laai²¹² jna'a. Tɨ lɨ
te²moo'o.
26 Joon Jesús do gañii¹i:
—¿'Ee lɨ' 'goo'²¹oo' 'áai¹? ¡'Áai¹ xʉ jai'²
lɨɨ²naa'!
Joon garóon² Jesús joon gatyʉ'²ʉ to²
'e tyí² do coon'¹³ jmɨɨ²¹ do 'e ján² tii².
Joon coonti gajaan¹an tii².
27 'Áai¹ tsa'goo²¹-tsi 'in tsá² do joon
gajin'²in:
—¿'Iin-gɨ 'in tsañʉʉ'¹ no? Ca tyí²
coon'¹³ jmɨɨ²¹ nʉʉ'¹³ʉ to² tyʉ'² 'ino.

Lawa gái¹ tsá² Gadara 'in taai² 'in 'lɨɨi'³ 'alma tya'a

28 Joon mo gatyíi¹a Jesús lɨ' ngóo'¹³
tyíia¹ cataain²¹ do lɨ roon¹ cwoo'¹³
'wó² tya' tsá² seein²¹ Gadara gái¹
tsañʉʉ'¹ 'in taai² 'in 'lɨɨi'³ alma tya'a
ga'woo²¹i lɨ taa'¹³ 'áan³ tya' 'lɨɨ²¹². 'In
gái¹ do 'in 'lɨɨ'³mo ca jo lí² ngɨ́i¹ tsá² lɨ'
co' lɨ táa¹i. Joon gangatyéen¹in lɨ sin'²
Jesús.
29 Joon ga'láa² 'wii²¹² 'oo¹o gajin'²in:
—¿'Ee to² ñi'²'i jee²¹² jna'a, Jesús?
Jóon¹ Dios 'nʉ. ¿Tɨ ñi'²'i 'e 'e'²'e jna'a
wúu¹ la nʉ'gɨ ijó¹ 'ii'²¹?
30 Joon coo'¹³ joon taain²¹² ca poo²¹²
ñí¹ fúui¹ lɨɨlɨ́¹ gø'²ø.
31 Joon 'in 'lɨɨi'³ taai² tya' 'in tsá² do
gamɨɨ¹ɨ tyani Jesús jin'²in:
—Wana 'woo²¹o'o jna'a wa'a
cwo'²'o tsatoo²¹o'o alma tya' 'in ñí¹ no.
32 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'in 'lɨɨi'³ do:
—Cwolíin²naa'.
Joon 'in 'lɨɨi'³ taai² alma tya' 'in tsá²
gái¹ do ga'woo²¹mo joon ngataa²¹²i
alma tya' 'in ñí¹ do. Joon tsifu joon
'in ñí¹ do ngalíin² cwiin¹in lɨ' sɨjɨ́² joon
gaxuu'²¹i tsi tyíia¹ do, joon gajgoo'²¹
jmɨɨ²¹ do.
33 Joon 'in 'aai¹ ñí¹ do ngalíin²
cwiin¹in 'goo'²¹o fu ifuu²¹ gajmaa'¹³a
tsá² júu³ xiiala galɨ́¹ tya' 'in tsá² 'in
taai² 'in 'lɨɨi'³ alma tya'.
34 Joon jileei'²¹ tsá² néei¹ 'e fuu²¹
do ngalíin² ngajøø²i Jesús. Joon mo
gangaai¹ 'in tsá² do Jesús gamɨɨ¹ɨ tyani
Jesús wa cwo'ɨɨ¹i 'ido fu goo¹o.

9

Gaun'láa²i Jesús jaain²¹ tsá² 'in 'ii'¹³ tá² cwoo²¹ tɨɨ²ɨ

1 Joon ga'í² Jesús tsi barco do joon
gangɨɨ¹i lɨ' cataain²¹ caai¹ tyíia¹ do.
Joon gatyee'¹²i fuu²¹ lɨ taain¹.
2 Joon gajée¹i tsá² jaain²¹ tsá² 'in
'ii'¹³ tá² cwoo²¹ tɨɨ²ɨ 'yuui² coon²¹
jmoo²¹. Joon mo ganí² Jesús xiiala
jo'¹ lɨɨ²i 'in jalíin² do gajin'²in sɨɨ'²¹i 'in
tsatsaa'¹³ do:
—Tya¹-'o'o yú², ni'iin²moo tsaa²
tyi'i.
3 Joon 'inlɨɨi¹³ tɨfo'² tya' ley 'in taai²
do niga'ɨ¹-tsi: "'In tsá² lo faa'²¹a 'laa'²¹
tya' Dios coon'¹³ júu³ tya'a."
4 Joon galiñii¹i Jesús 'ee 'ɨ¹-tsi 'in tsá²
do joon gaunngɨɨ¹ɨ, jin'²in:
—¿'Ee lɨ 'ɨ¹-'oo' 'e gó²?
5 ¿No-o jo taai²¹²gɨ fuu²¹²uu 'in tsá²
no: "Ni'iin²moo tsaa² tyi'i", sɨ fuu²¹²uu
'e: "Ráan²un ngɨ́² tɨɨ¹³'ɨ"?
6 Pe 'e liñí² 'naa' 'e Ruu'²¹i Tsá²
'oo¹o 'ii'²¹ ili'iin²in tsaa² tya' tsá² mo
taain²¹² juncwii²¹, jøø²øø' 'elo.
Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'in tsatsaa'¹³
dó²:
—Ráan²un no; pé¹ jmoo²¹ tyi'i no,
cwei'¹ fu tyi'i.
7 Tsifu joon garoon¹on 'in tsá² do
joon nga'²mo fu tya'a.
8 Joon gafoo'¹³mo 'in tsá² néei¹ do
mo ganí² 'elo, joon gaun'goo²¹o Dios
'e nigacwo'¹o Dios 'ii'²¹ 'e li 'iin² tsá²
tsaa² tya' tsá².

Mo gatø'¹ø Jesús Mateo

9 Joon mo gacwo'ɨɨ¹ɨ Jesús fu lɨ
taain¹ do gangaa¹i jaain²¹ tsá² sii²¹
Mateo tyíin¹in cón² 'laa'¹³ 'e 'nɨɨ¹ tsá².
Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ Mateo do:

—Na¹ coon'¹³ jna.

Joon 'in Mateo do garóon²on lɨ tyíin¹in joon gangó¹ coon'¹³ Jesús.

10 Joon ga'í² Jesús coon²¹ inʉʉ. Gøø'²¹ø 'íi¹i. Joon gatyalíin² fúui¹ 'in cón² 'laa'¹³ lɨ 'nɨɨ¹ tsá² coon'¹³ fúu¹mogɨ 'in røøi²¹ tsaa². Coon²¹ caan²mo néei¹ gø'²ø coon'¹³ Jesús joongɨ coon'¹³ tsá² tya'a.

11 Joon mo gangó¹ tsá² fariseos 'e tyíin¹ Jesús gø'²ø coon'¹³ 'in cón² 'laa'¹³ do gajin'²in sɨɨ'²¹ tsá² tya' Jesús:

—¿'Ee lɨ' tyíin¹ tɨfo'² tyii' gø'²ø coon'¹³ 'in cón² 'laa'¹³ joongɨ coon'¹³ 'in tsá² røøi²¹ tsaa²?

12 Joon nuu¹un Jesús 'e jin'² 'in tsá² do joon gajin'²in:

—'In tsá² tyúi¹ coon'¹³ 'in tsá² tyʉ́² sɨ'ɨ́ɨ¹-tsi jo 'néi¹ tɨmɨ́¹ tya'a, jiin'¹³ tsatsaa'¹³ 'néi¹ tɨmɨ́¹ tya'a.

13 Cwolíin²naa', cwolitɨ́ɨ²moo' 'ee 'øøi'²¹-tsi tsá² 'e júu³ tya' Dios 'e jin'²: "'Iin²¹²gɨɨ 'e jmá¹a tsá² fee'¹-tsi tya' tsá² xeei'²¹ lagɨ'ɨ cwo'¹o jna fa'¹." Tsʉ jo gagoo²¹²oo wa'a tǿ³øø 'in tsá² tyúi¹, gagoo²¹²oo 'e tǿ³øø 'in røøi²¹ tsaa² wa'a ijaa'²¹-tsi.

Gaungɨɨ¹ɨ tsá² Jesús cwáain¹ tya' 'e gø'² tsá² tyiiañi'¹

14 Joon gangatyéen¹in 'in tsá² 'in ngɨ́¹ coon'¹³ Wó³ saai¹ tsá² jmɨɨ²¹ co'² lɨ tyíin¹ Jesús joon gaungɨɨ¹ɨ:

—'In tsá² fariseos la joon jon jna'a tyé²e'e tyiiañi'¹. ¿Ee lɨ jo gø'²ø tsá² tyi'i tyiiañi'¹?

15 Joon gañii¹i Jesús:

—Jo jmoo¹o tsá² fa'í³ mo tsáa¹a lɨ cuui'¹³ cwoo²¹ tsá² la 'ɨɨ²¹² tyíin¹ 'in tsá² cuui'¹³ cwoo²¹ do. Pe ijó¹-o coon²¹ jmɨɨ²¹² mo jo tyíin¹gɨ 'in nigacuui'¹³ cwoo²¹ do joongɨ idø'²ø tyiiañi'¹.

16 'Jiin'¹³ jaain²¹ jo toon'¹³ 'mɨ'² fiin²¹ coon²¹ 'mɨ'² natsáai² tsʉ mi ron'² tsá² itsʉʉ'² 'e 'mɨ'² fiin²¹ do joon ilifee'²gɨ lɨ 'gɨɨ¹ɨ.

17 La joon jon jo tyiia'²¹ tsá² jmɨ'³ móo¹ tsi loo²¹ tsáai² tsʉ wana jmoo¹o tsá² la joon i'gɨɨ¹ɨ 'e loo²¹ tsáai² do joon tsa'ɨ́ɨ¹ɨ 'e jmɨ'³ móo¹ do coon'¹³ loo²¹. Tsʉ 'wii'¹³ joon tyiia'²¹ tsá² jmɨ'³ móo¹ tsi loo²¹ 'mɨ́ɨ² joon tyʉ́² jee²¹² tún² do.

Lawa jamɨ́¹ Jairo coon'¹³ 'in tsamɨ́² 'in gason'² sɨɨn'³ Jesús

18 La jee²¹² tyíin¹ Jesús faa'²¹a 'e júu³ do gatyía¹ jaain²¹ tsá² feei'¹ tya' tsá² Israel. Joon gasi'²i wojníi¹i tyani Jesús joon gajin'²in:

—La ngayuui'¹³ júun²mogɨ yʉʉn²¹ tyiia. Pe wana cwoo'¹³'o cwotaan'¹³'an cwoo¹'o tya'a joon ijiin'¹in tún¹.

19 Joon garóon²on Jesús gangóo¹o coon'¹³ 'ido coon'¹³ tsá² tya'a.

20-21 Joon lɨ ningóo¹o 'yuui fu¹ gason'²on jaain²¹ tsamɨ́² tsaa'¹³ tɨ' sɨɨn'³. Dyatun¹ jiin²¹ ningó¹ 'e tuuin²¹ 'in tsamɨ́² do. Ga'ɨ¹-tsi 'in tsamɨ́² do: "Xʉfiin'¹³ coon'²¹ son'³oon sɨɨn'³ 'ido in'láa²moo." Tsʉ 'wii'¹³ joon gangatyéen¹in caluu lɨ ngó¹ Jesús gason'²on sɨɨn'³ɨn.

22 Joon gajiin¹in 'ña'a Jesús gajøø²i 'in tsamɨ́² do joon gajin'²in:

—Tya¹-'o'o yú². Tsʉ niga'láa²mo'o tsʉ 'wii'¹³i jo'¹o galɨ́ɨ²u'u.

Joon tsifu joon ga'láa²mo 'in tsamɨ́² do.

23 La jee²¹² joon gatyía¹ Jesús tya' 'in tsafeei'¹ do. Joon mo gangoo¹o nataai² tɨ́² 'e tɨ lɨ tsa'áa¹mo 'ido joon ganaa²¹² 'goo¹ 'áai¹.

24 Joon gajin'² Jesús:

—'Wóo²naa', tsʉ jo mo 'lɨɨi²¹² 'in sɨmɨ́² no lɨ' cwuu²¹mo 'ino.

Joon 'in tsá² do gacoo'²¹ ngɨ́ɨ² tya' Jesús.

25 Mo ga'wóo²i 'in tsá² do ga'í² Jesús lɨ raain¹ 'in sɨmɨ́² do joon gason'²on cwoo²¹o 'ido. Joon garóon²o 'ido.

26 Joon galiñi¹ tsá² 'in néei¹ la caain²¹ fuu²¹ taa'¹³ do jilaa'²¹ 'e nigalɨ́¹.

Mo gaun'láa²i Jesús gaí¹ tsá² tiui²

27 Mo gacwo'ɨ́ɨ¹ Jesús tsi inʉʉ do gái¹ tsá² tiui² ngalíin² caluu Jesús 'oo¹o tá² jin'²in:

—¡Fúu² cwolii¹u jna'a, Jóon¹ David!

28 Joon mo gatyee'12i Jesús fu tya'a
'in tsá2 tiui2 do gangatyéen1in joon
gaungɨɨ1ɨ Jesús 'ii:
—¿Tɨ la jai'2 lɨ́ɨ2naa' 'e liun'láa2na
'naa'?
Joon gañii1i 'in tsá2 do:
—Jo'1o lɨ́ɨi2 jna'a, Ña'ñʉ'1ʉ'.
29 Joon gataan1an Jesús cwoo21o
unni2 tsá2 tiui2 do joon jin'2in sɨɨ'21ɨ
'ido:
—Cwolí2 jiin'13 la jo'1 lɨ́ɨ2naa'.
30 Joon ga'lóo2o unníi1i. Joon Jesús
ga'ɨ́ɨ2ɨ júu3 jin'2in sɨɨ'21ɨ 'ido:
—Xúun2 fú2uu' jiin'13 jaain21 'e
niga'lóo2o unní2ii'.
31 Pe xʉʉ joon xʉʉ 'wóo2i xʉ do joon
gajma'2a júu3 jileei'21 'in néei1 do ji-
laa'21 'e nigajmaa1a Jesús tya'a.

Mo gaun'láa2i Jesús jaain21 tsá2 'in jo lí2 faa'21a

32 Joon mo ga'wóo2i 'in gái1 do joon
'in xeei'21gɨ ngataai2 jée1i jaain21gɨ tsá2
'in jo lí2 faa'21a lɨ tyíin1 Jesús. 'In 'lɨɨ'3mo
'yuui2 alma tya'a.
33 Joon mo gatyii1in Jesús 'in 'lɨɨi'3
'yuui2 alma tya'a do tsifu joon ga'láa2
'in tsá2 do 'wii212 faa'21a. 'Áa1mo
tsa'goo21-tsi 'in tsá2 taai2 do joon
gajin'2in:
—Jiin'13 cafu jo mo nee21e' fu
goo21o' Israel la lɨ́1 'e ganee21e' nano.
34 Pe 'in tsá2 tya' fariseos do
gajin'2in:
—'In tsañʉʉ'1 no 'woo21i 'in 'lɨɨi'3
taai2 alma tya' tsá2 coon'13 'ii'21 tya' 'in
tyʉ'2 to2 'ii.

Feei'1-tsi Jesús tya' tsá2

35 Ngóo1 Jesús la caain21 fuu21
coon'13 fuu21 pi'3 náa1 do. Tsi inʉʉ
cwo'1 sinagogas gacwo1 júu3 tyʉ́2 tya'
mi li tyʉ'2 Dios to2 tsá2. Joon gaun'láa2i
jileei'21 tsatsaa'13 'in tyaan1an 'láai2
nii2 jmoowúu1.
36 Joon mo gajøø2i Jesús 'in tsá2 do
fúu2 galɨ́ɨ2i ni'i 'ido tsʉ 'in tsá2 do lɨ́ɨ1i la
lɨ́ɨi1 joo'saa'21 'in jo seein21 'in 'aa1i 'ii,
'woo'21o joon caain'21 lɨ́ɨ1i.
37 Joon Jesús jin'2in sɨɨ'21ɨ tsá2 tya'a:
—'E la ja'2mo, fee'1 'áai1 'e sá2 'e roo1
pe xʉʉ tsa'leei'13 seein21 'in jmaa1a to2.
38 Tsʉ 'wii'13 joon mɨ́2ɨɨ' tyani Fii212
'in cwó1 'e roo1 'e sá2 'e síi1in tsa'leei'13
tya'a jee to2 'e cóon1on 'e garoo1o do.

10

Tø'2ø Jesús dyatooin1 tsá2 tya'a 'in sii21 apóstoles

1 Joon gatø'2ø Jesús dyatooin1 tsá2
tya'a joon gacwo'1o Jesús 'in tsá2 do
'ii'21 'e lí2 'wóo2i 'ido 'in 'lɨɨi'3 taai2 alma
tya' tsá2 joon 'e lí2 un'láa2i tsá2 jilaa'21
jmoowúu1 'e lɨ́ɨi1 tsá2.
2 'Elo-o 'e sii21 'in dyatooin1 tsá2
tya'a ilíi2in apóstoles: 'in nifu sii21
Simón, sii21o jon Tʉ́3; coon'13 ruu'21i
Dɨ́ɨ3. Joon gái1 jóon1 Zebedeo 'in sii21
Jacobo coon'13 Wó3.
3 Seein21 jon Lii212 coon'13 Bar-
tolomé coon'13 Tomóo13 coon'13 Un-
tøø2, 'in gacón2 'laa'13 tya' 'e 'nɨɨ1ɨ tsá2
la mo jéei1. Joon seein21 Jacobo, jóon1
Alfeo; joon seein21 jon Lebeo, 'in sii21o
jon Tadeo.
4 Joon jaain21 jee212 'ido sii21 Simón,
jaain21 tsá2 tya' tsá2 coon21 poo212 sii21
cananistas. Joon seein21 jon Judas Is-
cariote, 'in ga'nɨɨ1i Jesús mo lɨ ciɨin1gɨ.

Sii1in Jesús jɨ dyatooin1 apóstoles tya'a 'e cwoo1o júu3 tyʉ́2

5 Joon Jesús gasii1in 'in dyatooin1
tsá2 tya'a do joon gatyʉ'2ʉ to2 jin'2in:
—Jo cwolíin2naa' lɨ néei1 'in tsá2 'in
jo seein21 Israel, joon jo cwotaan2naa'
fuu21 náa1 lɨ sii21 Samaria.
6 Tyʉ́2gɨ wa'a cwolíin2naa' tya' jiin'13
tsá2 Israel 'in lɨ́ɨi1 la lɨ́ɨi1 joo'saa'21 'in
nituu1i.
7 Cwolíin2naa', cwocwoo2oo' júu3 'e tɨ
lɨ tyʉ'2 Dios to2 tsá2.
8 Un'láa2naa' 'in tsatsaa'13 joon 'in
tsá2 lɨ́ɨi1 jmoowúu1 'e jgoo'21 tya'a.
Jmaa2aa' jiin'1 'in najúin1. 'Wóo2naa'
caluu 'in 'lɨɨi'3 taai2 alma tya' tsá2.
'Naa' niga'ii'13'naa' 'e 'ii'21 lo 'e jo
'ee gacɨɨin1 tyii' la joon jo 'ee 'laa'13
cón2oon'.

9 ’Jo cwotyaan^{2}aan' cuu^{2} cwanáa^{1} jon'gɨ cuu^{2} cwataa^{21} jon'gɨ cuu^{2} yúɯn^{2}
10 jon'gɨ tulóo^{13}oo'. Coon^{21} 'mɨ'^{2} cwaa^{21} cwotyíi^{13}ii' joon jo cón^{2}oon' mɨ́ɨ^{13}ɨi' jon'gɨ soon^{2}oon' 'mo'u^{2}. Tsɯ 'in jmoo^{1}o to^{2} tɨ́ɨ^{2}i 'ii'^{21}i 'e dø'^{2}ø.
11 ’Mi tyalíin^{2}naa' coon^{21} fuu^{21} sɨ coon^{21} fuu^{21} pi'^{3} 'ee, 'naa'^{13}naa' jaain^{21} tsá^{2} tyúi^{1} joon do-o jón^{2}oon' ca 'wóo^{2}naa' do.
12 Joon mi cwotaa^{2}naa' inɯɯ joon fú^{2}uu': 'Aa^{212}moo' tyɯ́^{2}-ɯ sɨ'ɨ́ɨ^{1}-'oo'.
13 Joon wana ga'ii'^{21}i tyɯ́^{2} 'e 'aa^{212}i do iliseein^{21} tyɯ́^{2}-ɯ. Pe wa jo ga'ii'^{21}i júu^{3} tyii' tyiin^{1}aan' 'e 'aa^{212}i nigasíi^{13}ii' do.
14 Joon wana jo 'ii'^{21}i jon'gɨ jo 'iin^{212}in núu^{1}un júu^{3} tyii' cwo'wóo^{2}naa' 'e 'nɯ́^{1} do sɨ fuu^{21} do 'ee joon xɯɯ^{2}ɯɯ' 'laa^{21} toon^{212} tɨ́ɨ^{13}ɨi'.
15 'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa' 'áai^{1}gɨ iní^{2} wúu^{1} 'in tsá^{2} néei^{1} 'e fuu^{21} do mi cwá^{1} jmɨɨ^{212} ijmá^{1} Dios 'ii'^{21} tya' tsá^{2} lagɨ 'in tsá^{2} néei^{1} fuu^{21} Sodoma coon'^{13} Gomorra.

I'ø^{1}mo tsá^{2} 'naa'

16 ’Tyan^{2}duu' cwáain^{1}, sɨ́ɨ^{3}na 'naa' lawa joo'saa'^{21} 'e cwolíin^{2}naa' jee^{212} tsiinuu^{21}. Tsɯ 'wii'^{13} joon jmaa^{2}aa' lí^{3}ii' la jmoo^{1}o mɨɨ'^{21} li'^{3}i pe seein^{21}naa' 'wo^{2}-'oo' lawa jaain^{21} maa^{212}.
17 Lí^{3}ii' jmaa^{2}aa' tya' tsá^{2} tsɯ tsajée^{1}i 'naa' tyani tsaa'to^{2} joon ipóo^{1}i 'naa' tsi inɯɯ cwo'^{1} sinagogas.
18 Joon 'wii'^{13} jna ijéi^{1} tsá^{2} 'naa' tyani tsaa'to^{2} tsacøøi'^{13} joongɨ tyani røøi^{13}. Joon coon'^{13} la joon lí^{2} fó^{3}oo' 'wii^{212} tyiia tyaníi^{1}i joongɨ tyani 'in jo tsáa^{1}-tsi Dios.
19 Joon mi jéi^{1} tsá^{2} 'naa' tyani tsaa'to^{2} jo cuu'^{13}-'oo' 'ee ifó^{3}oo' tyani tsaa'to^{2} do tsɯ mi tɨ 'ii'^{21} ifó^{3}oo' Dios icwo'^{1}o 'naa' 'ee ifó^{3}oo' do.
20 Jon' 'naa' 'in faa'^{21}a do pe 'in Espíritu Tyɯ́^{2} tya' Ñɯ'^{2}ɯɯ' Dios Jmii^{21} 'in faa'^{21}a coon'^{13} 'naa'.
21 ’La 'oo'^{21} ruu'^{21}i tsajée^{1}i ruu'^{21}i tyani tsaa'to^{2} ijngaa'^{13}i la joon jon tsacøøi'^{13} tsajée^{1}i jóon^{1}on. La joon ijmá^{1} jóon^{1}on coon'^{13} sáa^{3} jmii^{21} it-sajée^{1}i tyani tsaa'to^{2} ijngaa'^{13}i tsá^{2} 'ii.
22 Jileei'^{21} tsá^{2} taain^{212} juncwii^{21} ili'ee'^{1}i 'naa' tsɯ 'wii'^{13} ja'^{2}mo lɨ́ɨ^{2}naa' cwáain^{1} tyiajna. Pe jileei'^{21} 'in jmaa^{1}a taa'^{21} ca lɨ tyéi^{1} itiin'^{13}mo.
23 Mo ga'øi^{1} tsá^{2} 'naa' coon^{21} fuu^{21} cwíin^{13}iin' fuu^{21} lɨ xiia'^{21}gɨ. Tsɯ 'e la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa' 'in Ruui'^{21} Tsá^{2} ijó^{1} la nɯ'gɨ icwíin^{13}iin' la caain^{21} fuu^{21} lɨ néei^{1} tsá^{2} Israel.
24 ’Jiin'^{13} jaain^{21} 'in untsáa^{1}a il-ifeei'^{1}gɨ lagɨ tɨfo'^{2} tya'a, jon'gɨ ilifeei'^{1}gɨ tsa'leei'^{13} lagɨ ñɨ'fii^{212}i.
25 'Ná^{1}-a 'yaai^{1}-tsi 'in untsáa^{1}a 'e 'yee'^{1}i jiin'^{13} la tɨfo'^{2} tya'a do, joon 'in tsa'leei'^{13} do 'e 'yee'^{1}i jiin'^{13} la ñɨ'fii^{212}i. Joon wana gaunsii^{21} tsá^{2} 'in tyɯ'^{2} to^{2} inɯɯ do Beelzebú, ¿'ee iunsii^{21} 'in tsá^{2} taai^{2} inɯɯ do? (Wana gasɨɨ'^{21}ɨ jna 'e gó^{2} xɯfoo'^{3} 'naa'gɨ jo sɨɨ'^{21}ɨ 'e gó^{2}.)

'Iin tɨ́ɨ^{2}i jmá^{1} 'gó^{2}oo'

26 ’Tsɯ 'wii'^{13} joon jo jmaa^{2}aa' 'goo'^{21} tyani tsá^{2}. Jo 'e sá^{2} jiin'^{13} coon^{21} júu^{3} 'e 'uuin^{21} wa' jo 'in liñi^{1}. Joon jiin'^{13} coon^{21} 'e sɨ'mó^{1} wa'a jo lijná^{2} nii^{2}i.
27 Jilaa'^{21} júu^{3} 'e fuu^{212}uu 'naa' coon'^{21} cwofáa^{13}aa' jee^{212} lɨ nuu^{1}un tsá^{2}. Joon jilaa'^{21} 'e fuu^{212}uu 'naa' lɨ 'uuin^{21} ca yɯ' 'nɯ́^{1} cwo'oo^{2}oo'.
28 Jo jmaa^{2}aa' 'gøø'^{21}naa' 'in jngaai'^{12} tsá^{2} pe jo lí^{2} jngaai'^{12} alma tya' tsá^{2}. Jmaa^{2}aa' 'gøø'^{21}naa' 'in lí^{2} 'iin^{2} cuerpo coon'^{13} alma tya' tsá^{2} fu lɨ 'ii^{21}.
29 ’Xɯfiin'^{13} gái^{1} ton^{1} tyíin^{1} coon^{21} cuu^{2} pe jiin'^{13} jaain^{21} ton^{1} do ijúun^{2}in wa jo cwo^{1} Dios Ñɯ'^{1}ɯ' 'ii'^{21} tya'a.
30 Joon ca jñɯ́^{2} tyi'naa' sɨ'í^{3} tɨ ca mɨ'^{2} ce jilaa'^{21}.
31 Tsɯ 'wii'^{13} tyiin^{2}mo 'naa' lagɨ ton^{1} fúui^{1} jo jmaa^{2}aa' 'goo'^{21}oo'.

'Ná^{1}-a jmaa^{2}aa' júu^{3} tyani tsá^{2} 'e cwii^{1}naa' Jesucristo

32 ’Jileei'^{21} 'in jmoo^{1}o júu^{3} tyani tsá^{2} 'e cwii^{1}in jna la joon jon jna ijmáa^{3}aa júu^{3} 'e cwii^{1}na 'ii tyani Ñɯ'^{3}oo 'in tyíin^{1} ñɯ'fú^{2}.

33 Pe tya' jileei'21 'in jo røø1i 'e cwii1in jna tyani tsá2 la joon jon jna ifo'3oo 'e jo cwii1na 'ido tyani Ñʉ'3ʉʉ tyíin1 ñʉ'fú2.

'Wii'13 cwáain1 tya' Jesús ijmá1a tsá2 tɨ' coon21 poo212

34 'Jo cwolíin2naa' 'e gagó3oo 'e jmáa3aa 'ii'21 'e liseein21 tsá2 tyʉ́2 coon'13 tsá2 taain212 juncwii21. Gagó3oo 'e 'wiin21 mɨɨ'13 jee212 tsá2 jon' wa' liseein21 tsá2 tyʉ́2 coon'13 tsá2.

35 Nigagó3oo ilisá2 mɨɨ'13 jee212 tsá2 coon'13 jmii21. La joon jon ilisá2 mɨɨ'13 jee212 sɨmɨ́2 coon'13 sáa3a. Ilisá2 mɨɨ'13 jee212 unloo212 tya'a coon'13 'yi-iaunsáa3a.

36 La joon 'in tsá2 la 'oo'21 inʉʉ tya'a ili'ee'1mo ruu'21i inʉʉ tya'a.

37 'Jileei'21 'in 'iin212gɨ sáa3 jmii21 lagɨ jna jo tɨ́ɨ2i ilíin2 tsá2 tyiia. Joon wana 'iin212gɨ tsá2 jóon1on lagɨ jna jo tɨ́ɨ2i ilíin2 tsá2 tyiia.

38 Joon wa jo 'iin212in júun2in 'wii'13 tyiia jo tɨ́ɨ2i ilíin2 tsá2 tyiia.

39 Joon 'in 'iin212in intiin'13 juncwii21 tya'a icaa1mo juncwii21 tya'a. Pe 'in caa1mo juncwii21 tya'a tsʉ 'wii'13 cwáain1 tyiajna, intiin'13 juncwii21 tya'a.

'E tyʉ́2 ijmáa1a Dios tya' tsá2

40 'Joon mi 'ii'21 tsá2 'naa' inʉʉ tya'a tsʉ 'wii'13 lɨ́ɨ2naa' tsá2 tyiia lawa'a 'e 'ii'21 'in tsá2 do jna ñiia'oo. Joon mo 'ii'21 tsá2 jna lawa'a 'e 'ii'21 tsá2 Nʉ'3oo 'in gasii1in jna.

41 Joon doñi'iin tsá2 'in 'ii'21i jaain21 tsá2 'in cwoo1 júu3 tya' Dios inʉʉ tya'a i'ii'21i 'in tsá2 do coon21 røø21 'e la 'ii'21 'in tsá2 cwoo1 júu3 tyʉ́2 do tsʉ ga'iin'21 ni 'ido tsʉ 'wii'13 tsá2 cwoo1 júu3 tyʉ́2 'ido. Joon doñi'iin tsá2 'in 'ii'21i jaain21 tsá2 tyúi1 tsʉ 'wii'13 'in tyú1mo 'ii i'ii'21 'in tsá2 do jon coon21 røø21 la in'ii'21 'in tsá2 tyúi1 do.

42 Joon doñi'iin tsá2 'in cwo'1 tsá2 tyiia xaai1gɨ doñiee coon21 'e pi'3, 'e la ja'2mo fuu212uu 'naa', xʉfiin'13 coon21 vaso jmɨɨ21 cwii'21 gacwo'1o 'ido, i'ii'21i 'in tsá2 do coon21 'e tyʉ́2 tya' Dios.

11

Mo jalíin2 tsá2 tya' Wó3 saai21 tsá2 jmɨɨ21 jafee'13i Jesús

1 Joon mo ngayuui'13 gatyʉ'2 Jesús to2 'in dyatooin1 tsá2 tya'a jilaa'21 'e 'ná1 jmáa1a joon gacwa'ɨ́ɨ1ɨ do ganga'e'2e tsá2 joon gacwoo1o júu3 tyʉ́2 la caain21 fuu21 náa1 do.

2 Yiia'13 joon 'nʉñí3 yuui2 Wó3 saai21 tsá2 jmɨɨ21. Joon mo galiñi1 xiiala jmoo1o Cristo do, joon gasii1in Wó3 tsá2 tya'a tsajøø2i Jesús.

3 Ngaunngɨɨ1ɨ:

—¿Tɨ 'nʉ-ʉ 'in Cristo 'in ijó1 sɨ sɨjeen2na'a 'in xeei'21 'ee?

4 Joon Jesús do gañii1i:

—Cwolíin2naa' cwosíi13ii' Wó3 do jilaa'21 'e niganí2ii' joongɨ 'e ni-ganʉʉ2ʉʉ'.

5 Cwojmáa13aa' Wó3 júu3 xiiala ni-galɨjnaa'21 'in tsá2 tiui2. Joon 'in jluui'13 nigangɨɨ1ɨ, joon niga'láa2mo 'in tsá2 jgøøi'21, joon ganá1 loocwóo1o tya' 'in tsá2 jo nuu1un, joon 'in najúin1 gajiin'1o. Joon tya' 'in tsá2 tañíi2 ni-ganuu1o júu3 tyʉ́2 tya' Dios.

6 Joon jløø'3mo 'in jo cu'2-tsi coon'13 jna.

7 Joon ngaliin1mo 'in tsá2 do joon ga'láa2 Jesús 'wii212 tyaa1 júu2 cwáain1 tya' Wó3 coon'13 'in tsá2 taai2 do. Gajin'2in:

—¿'Ee lɨ' tyalíin2naa' tyajøø2øø' fu lɨ jo 'iin tsá2 seein21? ¿Tɨ tyalíin2naa' tyajøø2øø' coon21 tó2 'e si'2 jøø'21 lɨ 'ɨ́ɨ2ɨ tyí2?

8 Wa jo la joon ¿'ee lɨ' tyalíin2naa'? ¿Tɨ tyalíin2naa' tyajøø2naa' jaain21 tsá2 tyi'3 'mɨ'2 'ya'2gɨ? Niñí2 'naa' 'in tsá2 'in tyi'3 'mɨ'2 'ya'2gɨ néei1 fu lɨ tyíin1in røøi13.

9 'Naa' tyalíin2naa' tyajøø2naa' jaain21 tsá2 'in cwo1 júu3 tyʉ́2 tya' Dios. Pe 'e la ja'2mo fuu212uu 'naa' nigajøø2naa' jaain21 feei'1gɨ lagɨ 'in gacwo1 júu3 tyʉ́2 tya' Dios la mo jéei1.

10 Tsʉ ni jí² tya' Dios 'e jin'² cwáain¹ tya' Wó³ do:

Sɨ́ɨ³na jaain²¹ tsá² tyiia 'e tsáa¹a tyaní²'ɨ.

Joon ityaa¹ tyʉ́² coon²¹ fu¹ lɨ ngɨ́²'ɨ.

11 Pe 'e la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa' jiin'¹³ jaain²¹ jee²¹² tsá² taai² juncwii²¹ jo seein²¹ 'in feei'¹gɨ lagɨ Wó³ saai²¹ tsá² jmɨɨ²¹. Pe feei'¹gɨ lagɨ Wó³ do doñi'iin 'in xaai²¹gɨ 'in 'í² lɨ tyʉ'² Dios to² tsá².

12 'Ca mo 'láa² 'wii²¹² cwó² Wó³ júu³ tyʉ́² la ca nano jo ga'øøi'²¹-tsi tsá² røø²¹ xiiala ilí² 'e tyʉ'² Dios to² tsá². Joon tyitsaa¹mo 'iin²¹²in ilí² jiin'¹³ la 'ɨ¹-tsi yaamo.

13 Jileei'²¹ 'in gafaa'²¹a júu³ tya' Dios la mo jéei¹ coon'¹³ jilaa'²¹ ley tya' Moisés faa'²¹a cwáain¹ tya' xiiala tyʉ'² Dios to² ca mi jó¹ Wó³.

14 Joon wana lí² jai'² ilíi²naa' 'in Wó³ no lɨ́ɨ¹i Elías 'in 'ná¹ jó¹ tún¹ jiin'¹³ la jin'² ni jí² tya' Dios. Ii jaain²¹ 'in gacwo¹o júu³ tya' Dios la mo jéei¹.

15 Joon jileei'²¹ 'naa' 'in nuu¹un, nʉʉ²ʉʉ'.

16 '¿'Ee 'ii'²¹ ilijmá¹a tsá² tya' 'in tsá² no ilí² coon²¹ røø²i? Lɨ́ɨ¹i la lɨ́ɨi¹ xuui²¹² taai²¹² to² coo¹o lɨ lɨ' 'moo'¹³ joon 'oo¹o jin'²in sɨɨ'²¹ɨ ruu'²¹i:

17 "Xʉʉ²¹ʉ' lúu¹ tyi' jmoo²¹o' sóoin¹³ pe jo 'in gatséen¹en. Joon ga'øø²¹ø' sóoin¹³ tya' lɨ raan¹in 'lɨɨ²¹² pe jo 'in gatyi'² jiin'¹³ jaain²¹."

18 Tsʉ gajó² 'in Wó³ do jo 'ee gø'² jon'gɨ 'ee 'uun'²¹un joon 'naa' foo²oo' 'e 'yuui² 'in 'lɨɨi'³ alma tya'a.

19 Mi yuui'¹³ joon jna-gɨ lɨ́ɨ¹na Ruu'²¹i Tsá² gagoo²¹²oo joon gagu'³uu joongɨ gagø'¹oo, joon 'naa' foo²oo' 'e lɨ́ɨ¹na tsá² jlo² tu'²'u. Joongɨ lɨ́ɨ¹na tsá² 'uun'²¹ vino 'áai¹, jaain²¹ tsá² 'in tyʉ́² seein²¹ coon'¹³ tsá² 'in røø²i tsaa² joongɨ coon'¹³ 'in tsá² cón² 'laa'¹³ lɨ 'nɨɨ¹ tsá². Tsʉ xiiala cwo'ɨ́ɨi¹ 'e jmoo¹o tsá² jmoo¹o júu³ xiiala 'ɨ¹-tsi 'in tsá² do sɨ tyʉ́² sɨ 'e gó² 'ee.

Cwáain¹ tya' tsá² fuu²¹ 'in jo gajmaa¹a nʉʉ'¹³

20 Joon ga'láa² Jesús 'wii²¹² 'gáa²i sɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² fuu²¹ lɨ gajmaa¹a 'láai² 'ii'¹³ milagros tya'a tsʉ 'in tsá² néei¹ 'e fuu²¹ do jo gajoo'²¹-tsi. Jin'² Jesús:

21 —¡Fúu² 'naa' 'in néei¹ Corazín! ¡Fúu² jon 'naa' 'in néei¹ Betsaida! Wana nigalɨ́¹ milagros fee'¹ jee²¹² fuu²¹ Tiro coon'¹³ fuu²¹ Sidón la nigalɨ́¹ jee²¹² 'naa' 'e nigajoo'²¹-tsi 'in tsá² do jmoono. Joon i'e'²e tsá² 'e nigajoo'²¹-tsi 'e cɨ'²ɨ 'mɨ'² lɨ́¹ tyiia²¹² joon 'ee¹e fó² tyíi¹i.

22 Joon fuu²¹²uu 'naa' xʉgɨ wúu¹ iní² 'in tsá² Tiro coon'¹³ Sidón lagɨ 'naa' mi tɨ́² jmɨɨ²¹² ijmá¹a Dios 'ii'²¹ tya' tsá².

23 La joon jon 'naa' tsá² néei¹ Capernaum, ¿tɨ lɨ́ɨ²naa' 'e cwolíin²naa' fu ñʉ'fú²? Xʉ joon, ¡cwolíin²naa' fu lɨ 'ii²¹! Tsʉ wana nigalɨ́¹ fuu²¹ Sodoma milagros fee'¹ la nigalɨ́¹ jee²¹² 'naa' 'e taa'²¹a 'e fuu²¹ do ca nano.

24 Pe 'e fuu²¹²uu 'naa' mi tɨ́² jmɨɨ²¹² 'e jmá¹a Dios 'ii'²¹ tya' tsá² imoo²gɨɨ' wúu¹ lagɨ 'in tsá² néei¹ Sodoma do.

I'ii'¹ 'woo'²¹o jileei'²¹ 'in jalíin² coon'¹³jna

25 'Yiia'¹³ joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ Jmii²¹:

—Cwo'³oo 'nʉ 'maai'¹³, Ñʉ'². 'Nʉ-ʉ fii²¹² ni cwoo'¹³ juncwii²¹ coon'¹³ ñʉ'fú². Cwo'³oo 'nʉ 'máa²u'u tsʉ niga'ma'²'a 'e júu³ lo 'e jo lí² 'øøi'²¹-tsi 'in jmɨɨ²¹²-tsi, 'in 'øøi'²¹-tsi joon ga'ee'¹³'e tya' 'in 'wói¹gɨ.

26 Tyʉ́²-ʉ, Ñʉ'², tsʉ la joon gali'iin²¹²u'un.

27 Faa'²¹gɨ Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² taain²¹² do:

—Ñʉ'³ʉʉ nigacwo'¹o jna jilaa'²¹. Joon jiin'¹³ jaain²¹ jo lí² licwii¹in 'in Jóon¹ Dios wa'a jo cwo¹ Jmii²¹. La joon jon jo lí² licwii¹in jiin'¹³ jaain²¹ 'in Jmii²¹ do wa'a jo cwo¹ Jóon¹ Dios. Joon cwo¹ 'in Jóon¹ do jiin'¹³ 'in 'iin²¹²in ilicwii¹in Jmii²¹.

28 Ñilíin²naa' tyaní³ii jileei'²¹ 'naa' 'in 'woo'²¹ coon'¹³ to² 'e jmoo²oo' joon

coon'13 laa212 tyán2aan'. Joon jna-a
icwóo3oo 'e 'ii'21 'woo21oo'.
29 'Ii'13naa' júu3 tyʉ́2 tyiia joon
cwolicwii1moo' jna, jmoo2oo' la to2
tyʉ'3ʉʉ. 'E to2 tyʉ'3ʉʉ do ilɨ́1 la lɨ́1
coon21 'motsityi2 tyii'. Pe 'wo2-tsíi3oo
joon jo tyʉ'3ʉʉ to2 'ii21. Joon alma tyii'
i'ii'21i 'woo'21.
30 'E 'motsityi2 'e cwo'3oo 'naa'
jo tyan1 to2 cón2oon' joon 'e laa212
cwo'3oo 'naa' jo 'áai1 'ii21.

12

Lawa mo gacúun1un tsá2 tya' Jesús 'mɨ'3 trigo mo jmɨɨ212 'ii'21 'woo'21 tsá2

1 La jee212 joon gangóo1 Jesús fu
lɨ jñi1 tsá2 trigo coon21 jmɨɨ212 mo
'ii'21 'woo'21 tsá2. Joon gatsá2 un'áa1i
tsá2 tya'a joon ga'láa2 'wii212 cúun1un
'e 'mɨ'3 trigo do. Gauntyʉ́2 coon'13
ja'cwoo21o joon gagøø'21o.
2 Joon mo ganí2 tsá2 fariseos 'e
jmoo1o 'ido gajin'2in sɨɨ'21ɨ Jesús:
—Jøø2, jmoo1o tsá2 tyi'i to2 'e jo tɨ́ɨ2i
jmá1 tsá2 mo jmɨɨ212 'ii'21 'woo'21 tsá2.
3 Pe 'i-gɨ gajin'2in:
—Ñí2 'naa' xiiala gajmaa1a 'lɨɨ212
David. Coon21 jmɨɨ212 mo gatsá2
un'áa1i coon'13 tsá2 tya'a ngatáa1i tsi
inʉʉ tya' Dios
4 joon gagøø'21o 'e 'iñi'1 nicwaai'3 do
'e jiin'13 untsá2 do tɨ́ɨ2i dø'3ø. 'Lɨɨ212
David do jo tɨ́ɨ2i dø'2ø jon'gɨ tsá2 tya'a.
5 Ñí2 'naa' jon 'e ni ley tya' Moisés
tyʉ'2ʉ to2 untsá2 'e jmoo1o to2 inʉʉ
cwo'1 do jmɨɨ212 'ii'21 'woo'21 tsá2, joon
jo 'nóo1o tsaa2.
6 Joon fuu212uu 'naa' jaain21 'in
feei'1gɨ lagɨ 'e cwo'1 do nacwéi1 lo.
7 Gajin'2 Dios ni jí2 tya'a: "'Iin212moo
'e seein21naa' 'née2in ruu'21naa' lagɨ
ijngaa'13naa' joo'21 joon cwoo2oo' jna
fa'1." Wana niga'øøi'21-'oo' 'e júu3 no jo
'nɨɨ2naa' 'in jo 'e tsaa2 røø21i.
8 Tsʉ jna-a, 'in Ruu'21i Tsá2, tyʉ'2ʉ to2
jon jmɨɨ212 'ii'21 'woo'21 tsá2.

Un'láa2i Jesús jaain21 tsá2 sɨtsʉʉ'13 cwoo21o

9 Joon gacwo'ɨ́ɨ1ɨ Jesús fu do joon
ga'í2 inʉʉ cwo'1 sinagoga.
10 Joon inʉʉ cwo'1 do ni'yuui2
jaain21 tsá2 sɨtsʉʉ'13 cwoo21o. Joon tsʉ
'wii'13 'iin212in 'in tsá2 do i'nɨɨ2i Jesús
gaunngɨɨ1ɨ:
—¿Tɨ tsaa2 fee'1 'e un'láa2o jaain21
tsatsaa'13 jmɨɨ212 'ii'21 'woo'21 tsá2?
11 Joon Jesús-gɨ gañii1i:
—Doñi'iin jee212 'naa' wa gatøø'21i
tsi too21 jaain21 joo'saa'21 tyii'
ityíi2moo' xʉfiin'13 jmɨɨ212 mo 'ii'21
'woo'21 tsá2.
12 Pe 'áai1gɨ tyiin2 jaain21 tsañʉʉ'1
lagɨ jaain21 joo'saa'21. La joon, lí2-i
jmá1 tsá2 'e tyʉ́2 mo jmɨɨ212 'ii'21 'woo'21
tsá2.
13 Joon gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ 'in tsá2
sɨtsʉʉ'13 cwoo21o:
—Nii'13 cwoo1'o.
Joon mo ganii'13 'in tsá2 do cwoo21o,
joon ga'lóo2o, galɨ́2-ɨ la lɨ́1 'e cwoo21o
coon21.
14 Joon ga'wóo2mo tsá2 fariseos do
fu inʉʉ cwo'1 do joon ga'láa2 'wii212
ga'noo'13o xiiala ijngaa'13i Jesús.

Coon21 júu3 'e gafaa'21a jaain21 tsá2 'in gacwo1o júu3 tya' Dios la mo jéei13 cwáain1 tya' Jesús

15 Joon mo galiñii1 Jesús 'e 'iin212in
tsá2 jnga'1mo 'ii joon gacwo'ɨ́ɨ1o
do joon fúu1mo tsá2 gangalíin2mo
coon'13on. Joon gaun'láa2mo Jesús
jileei'21 tsatsaa'13.
16 Joon gatyʉ'2 Jesús to2 'e jo jma'1
'ido júu3 tsá2 'iin 'ii.
17 Coon'13 la joon gatséi1 júu3 ga'ɨ́ɨ2ɨ
'in tsá2 gacwo1 júu3 tya' Dios la mo
jéei1 sii21 Isaías mo gajin'2in:
18 'Ino 'in tsá2 jmoo1o la to2 tyʉ'3ʉʉ, 'in
gatyi'3na.
'Áa1mo 'iin212na 'ii joon 'áa1mo jløø'3na
'wii212 tya'a.
Icwóo13moo Espíritu Tyʉ́2 tyiia tya'a,
joon 'ii 'in jma'2a tsá2 taain212
juncwii21 júu3 xiiala jmóo3oo
'ii'21.

19 'E jo jmá²a 'ido mɨɨ'¹³, jon'gɨ 'óo¹o
jon'gɨ inuu¹un tsá² faa'²¹a jee²¹²
'nʉ́¹.
20 Joon jileei'²¹ tsá² seein²¹ fa'í³ iun-
coon'¹³o joon jileei'²¹ 'in jo 'e
wa'² pí² 'oo¹o icwo'¹o 'ido wa'²
pí² tya' ca mi tyʉ'² 'ii to² coon'¹³
'ii'²¹ røø²¹.
21 Joon ilitsáai¹-tsi tsá² taain²¹²
juncwii²¹ 'ii.

Cwo'¹ tsá² Jesús tsaa² 'e 'oo¹o 'ii'²¹ tya' 'in 'lɨɨi'³

22 Joon 'in tsá² do ngajée¹i tyani
Jesús jaain²¹ tsá² tiui² 'in jo faa'²¹a
joon 'yuui² 'in 'lɨɨi'³ alma tya'a. Joon
gaun'láa²mo Jesús 'in tsá² do galɨ́²-ɨ
jøø²ø joon ga'láa² 'wii²¹² faa'²¹o.
23 Joon 'áai¹ ganga'goo²¹-tsi tsá²
joon gajin'²in ino wa'a jon'on jóon¹
'lɨɨ²¹² David 'in tsá² no.
24 Pe mo ganúu²un 'in tsá² fariseos
'e jin'² tsá² la do gajin'²in:
—'In tsañʉʉ'¹ no 'woo¹i 'in 'lɨɨi'³
taai² alma tya' tsá² coon'¹³ 'ii'²¹ tya'
Beelzebú 'in tyʉ'² to² 'in 'lɨɨi'³.
25 Joon ñii¹ Jesús 'ee 'ɨ¹-tsi 'in tsá² do
joon gajin'²in sɨɨ'²¹i 'ido:
—Wana 'in gobierno lɨ́¹ 'láai² poo²¹²
'ii joon tíin¹in la 'oo'²¹ 'ii joon 'in go-
bierno do jo taa'²¹a. La joon jon
wana coon²¹ fuu²¹ sɨ la 'oo'²¹ ruu'²¹i
'ee jmoo¹o mɨɨ'¹³ jo wóo² taa'²¹a.
26 Joon wana Satanás 'woo¹i Sa-
tanás 'ña'a tún² 'ii'¹³ lɨ́ɨ¹i. ¿Xiiala li
taa'²¹a 'ido wa lɨ́ɨ¹i la joon?
27 'Naa' fó²oo' 'e 'wóo²na 'in 'lɨɨi'³
taai² alma tya' tsá² coon'¹³ 'ii'²¹ tya'
Beelzebú joon wana la joon, ¿'iin
cwo¹o 'ii'²¹ tya' tsá² tyii' 'e 'woo¹i 'in
'lɨɨi'³ taai² alma tya' tsá²? Coon'¹³ 'e
jmoo¹o tsá² tyii' liñí²ii' 'e lɨ' cɨɨ'²ɨ 'ɨ¹-'oo'.
28 Pe 'wóo²na 'in 'lɨɨi'³ taai² alma tya'
tsá² coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Espíritu Tyʉ́² tya'
Dios joon wana jmóo³oo la joon gatɨ́²
'ii'²¹ 'e tyʉ'² Dios to² jee²¹² 'naa'.
29 'Jo lí² tsataai² tsá² inʉʉ tya' tsá²
pí²-tsi 'e 'wo'¹ tsá² 'e sá² tya'a wa jo
jéei¹ 'nʉʉ¹i. La joon lí² 'wó²o 'e sá²
tya'a.

30 'Jileei'²¹ 'in jo seein²¹ tyʉ́² coon'¹³
jna 'ee'¹mo jna joon jileei'²¹ 'in jo un-
caain²¹ tsá² ilíin² tsá² tya' Dios coon'¹³
jna 'øø¹mo tsá² wíin².
31 'Tsʉ 'wii'¹³ joon fuu²¹²uu 'naa'
doñi'ee tsaa² 'e 'noo¹o tsá² sɨ doñi'ee
júu³ 'laa'²¹ 'e faa'²¹ tsá² lí²-i 'iin² Dios
tsaa² tya'a pe wana faa'²¹a tsá² 'laa'²¹
tya' Espíritu Tyʉ́² tya' Dios jo 'iin²gɨ
tsaa² tya' 'ii.
32 Joon doñi'ee júu³ 'laa'²¹ 'e faa'²¹
tsá² tya' Ruu'²¹i Tsá² lí²-i 'iin² Dios
tsaa² tya'a pe wana faa'²¹a tsá² 'laa'²¹
tya' Espíritu Tyʉ́² tya' Dios jo 'iin²gɨ
tsaa² tya'a 'e juncwii²¹ lo la joon jon
lɨ' cataain²¹².

Cwii¹i tsá² 'mó² 'oofuu²¹ coon'¹³ 'oofuu²¹ 'e tsí²

33 'Wana tyʉ́² coon²¹ 'mó² 'oofuu²¹
cwo¹o 'oofuu²¹ 'e tyʉ́² joon wana gó²
'e 'mó² do gó²o jon 'e 'oofuu²¹ 'e i'ɨ́¹ɨ.
Tsʉ coon²¹ 'mó² 'oofuu²¹ cwii¹i tsá²
coon'¹³ 'oofuu²¹ 'e tsí².
34 ¡Xuui²¹² tya' 'in 'lɨɨi'³ 'naa! ¿Xiiala
lí² fó²oo' 'naa' júu³ tyʉ́² joon yaamoo'
'lɨɨi'³ 'naa'? Tsʉ faa'²¹a tsá² jiin'¹³ la
'ɨ¹-tsio.
35 'In tsá² tyúi¹ faa'²¹o 'e tyʉ́² 'e tyʉ́²ʉ
'ɨ¹-tsi. La joon jon 'in tsá² gó² faa'²¹o 'e
gó² tsʉ 'wii'¹³ 'e gó² 'ɨ¹-tsi.
36 Joon fuu²¹²uu 'naa', mi tɨ́² jmɨɨ²¹²
ijmá¹a Dios 'ii'²¹ tya' tsá² icoon¹on
tya'a tya' jilaa'²¹ júu³ 'e nigasɨ́ɨi² tsá² 'e
jo 'ee to² tí².
37 Tsʉ 'e 'ii'²¹ ijmá¹a Dios tya' tsá²
ilí² jiin'¹³ la júu³ 'e nigafaa'²¹a tsá².
Coon'¹³ júu³ tya'a icwo'ɨ́ɨ¹i 'in tyúi¹ sɨ
'in gó² 'ee.

'In tsá² gó² do mɨɨ¹ɨ coon²¹ li² milagro

38 Joon 'in lɨ́ɨi¹³ tsá² fariseos coon'¹³
tɨfo'² tya' ley gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Jesús:
—Tɨfo'², 'ii²¹²i'i 'e 'e'¹'e jna'a coon²¹
li² milagro.
39 Joon gañii¹i Jesús:
—'In tsá² gó² 'in jo tsáa¹-tsi Dios
mɨɨ¹ɨ li² milagro pe i'ii'²¹i jiin'¹³ 'e li²
gacwo¹o 'in tsá² cwo¹ júu³ tya' Dios la
mo jéei¹ sii²¹ Jonás.

40 Tsʉ Jonás do ga'í² nʉ' tu'² joo'²¹ taai² jmɨɨ²¹ 'nɨ¹ jmɨɨ²¹² 'nɨ¹gɨ núʉ¹ la joon jon 'in Ruu'²¹i Tsá² tsa'ii²¹ 'nɨ¹ jmɨɨ²¹² 'nɨ¹gɨ núʉ¹ lɨ taai² tsá² 'in najúin¹.

41 Joon mi jmá¹a Dios 'ii'²¹ tya' tsá² 'in tsá² 'in née¹i Nínive i'nɨ́ɨ¹i ni 'in tsá² seein²¹ nano tsʉ gajoo'²¹o-tsi 'in tsá² née¹i Nínive mo gangó¹ Jonás ngacwoo¹o júu³ tyʉ́² tya' Dios. Joon gacwéi¹ jaain²¹ 'in feei'¹gɨ lagɨ Jonás no.

42 Joon 'in tsamɨ́² 'in tyʉ'² to² cwoo'¹³ roon¹on lɨ cwoo²¹ tsáa² lɨ' 'yee²¹e ñi'¹ i'nɨ́ɨ¹i ni 'in tsá² seein²¹ nano tsʉ 'in tsamɨ́² do gajó² janúʉ²ʉn júu³ 'e jmɨɨ²¹²-tsi tya' Salomón. Gajó² lɨ wíin²gɨ la jee²¹² jilaa'²¹ fuu²¹ 'e sá² la 'ui juncwii²¹. Joon gacwéi¹ jaain²¹ 'in feei'¹gɨ lagɨ Salomón —jin'² Jesús.

Lawa mo cɨɨ'¹³ 'in 'lɨɨi'³ alma tya' tsá²

Faa'²¹gɨ Jesús jin'²in:

43 —Mo gacwo'ɨ́ɨ¹ɨ 'in 'lɨɨi'³ alma tya' jaain²¹ tsañʉʉ'¹ ngɨɨ¹ɨ la caain²¹ lɨ tyʉʉn²¹ 'noo'¹o lɨ 'ii'²¹ 'woo'²¹o. Joon mo jo tyii'²¹a lɨ 'ii'²¹ 'woo'²¹o i'ɨ¹-tsi:

44 "Nii'¹³moo lɨ gajú³uu." Joon mi cɨɨ'¹³ɨ túnˡ ityee'²¹i 'in tsá² do lawa coon²¹ 'nʉ́¹ 'e jø² 'e tyʉ́² sɨ 'ya'² joon lɨ tyʉ́².

45 Joon 'in 'lɨɨi'³ do 'e tsatee¹e dyái¹ 'in 'lɨɨi'³gɨ lagɨ 'ii 'e tsataa²i tsi alma tya'a. Joon lɨ gatséi¹ 'e gó²gɨ tya'a lagɨ lɨ ga'láa² 'wii²¹². La joon ilí² tya' 'in tsá² gó² 'in seein²¹ nano.

Jalíin² ruu'²¹i coon'¹³ sáa³a jafee'¹³i Jesús

46 La 'ɨɨ²¹² faa'²¹gɨ Jesús coon'¹³ 'in tsá² do gatyalíin² ruu'²¹i coon'¹³ sáa³a. Caluu gajaan¹an 'iin²¹²in fee'²¹i Jesús.

47 Joon jaain²¹ tsá² gajma'²a Jesús júu³ jin'²in:

—Saa²'a coon'¹³ ruu'²¹'u téen²in caluu no 'iin²¹²in fee'²¹i 'nʉ.

48 Pe Jesús gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² gajma'²a júu³ 'ii jin'²in:

—¿'Iin sáa³aa joongɨ 'iin ruu'²¹na?

49 Joon ga'ɨ́ɨ²ɨ cwoo²¹o la caain²¹ lɨ née¹i tsá² tya'a joon gajin'²in:

—'Inlo-o sáa³aa joongɨ ruu'²¹na.

50 Tsʉ doñi'iin 'in jmoo¹o la to² tyʉ'² Ñʉ'³ʉʉ tyíin¹³ ñʉ'fú² 'ii ruu'²¹na tsañʉʉ'¹, joongɨ 'ii ruu'²¹na tsamɨ́², joongɨ 'ii sáa³aa —jin'² Jesús.

13

Lawa jaain²¹ tsá² 'in gajñii¹ mɨ'³ trigo

1 'E jmɨɨ²¹² joon gacwo'ɨ́ɨ¹ɨ Jesús inʉʉ tya'a joon gangacwaa¹a tɨ' tyía¹.

2 Joon galicaain²¹ tsá² fúui¹ lɨ tyíin¹ Jesús do. Joon ga'í² Jesús tsi barco 'íi¹ tɨ' jmɨɨ²¹ do joon do-o gacwoo²¹o. Joon 'in tsá² do gajaan¹an ni tsaa² do.

3 Joon ga'e'²e Jesús 'in tsá² do coon'¹³ 'láai² júu³ cwáain¹ gajin'²in:

—Lawa jaain²¹ tsá² gajñii¹ mɨ'³ trigo.

4 La 'ɨɨ²¹² ngóo¹ dya'²a 'e mɨ'³ do 'elɨ́ɨi¹³ mɨ'³ trigo do gaxʉʉ'²¹ʉ tya'i fu¹ joon gatyalíin² ton¹ gagɨɨ'²¹ɨ mɨ'³ trigo do.

5 'Elɨ́ɨi¹³gɨ mɨ'³ do gaxʉʉ'²¹ʉ ni cuun²¹² lɨ jo 'náa¹ cwoo'¹³ 'láai². Tyʉ́²-ʉ ganii'¹³ mɨ'³ trigo do jo 'o'² 'náa¹ cwoo'¹³ do.

6 Pe mo ga'yee²¹ ñi'¹ gacó³o coon'¹³ 'yiia²¹. Joon tsʉ 'wii'¹³ jo jmóo³ tya'a sá² galityʉʉn²¹.

7 Joon 'elɨ́ɨi¹³gɨ mɨ'³ gaxʉʉ'²¹ʉ jee²¹² 'motóon¹. Joon 'e tóon¹ do gacwaan²¹mo joon gajlɨɨ²¹ 'e trigo do.

8 Pe 'elɨ́ɨi¹³gɨ mɨ'³ do gaxʉʉ'²¹ʉ jee²¹² cwoo'¹³ 'oo'³ joon tyʉ́²-ʉ gacwaain²¹. 'Elɨ́ɨi¹³ mɨ'³ júnˡ do gacwo¹ coon²¹ ciein¹³ mɨ'³, 'elɨ́ɨi¹³gɨ gacwo¹ sesenta mɨ'³, 'elɨ́ɨi¹³gɨ gacwo¹ dyadya¹ mɨ'³.

9 Jileei'²¹ 'naa' 'in nuu¹un, nʉʉ²ʉʉn'.

Yʉ³ to² 'e'²e Jesús tsá² jmai'² coon'¹³ júu³ cwáan¹mo

10 Joon gangatyéen¹in tsá² tya' Jesús co' lɨ siin'¹³in joon gaunngɨɨ¹ɨ:

—¿'Ee lɨ' 'e'²'e tsá² coon'¹³ jmai'² júu³ cwáan¹mo?

11 Joon gañii¹i:

—Dios gacwo'^{1}o 'naa' 'e 'øø'^{21}mo-'oo' 'e júu^{3} 'uuin^{21} tya' xiiala ityʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}, pe 'in catyaai^{2} do jo cwei^{2} wa' 'øøi'^{21}-tsi.

12 Joon 'in 'øøi'^{21}-tsi, icwo'^{1}o Dios 'ii i'øøi'^{21}-tsi tyʉ́^{2}gɨ 'áai^{1}. Pe 'in jo ga'øøi'^{21}-tsi i'wo'^{2}o 'e xʉ 'e 'øøi'^{21}-tsi do.

13 'Wii'^{13} joon tyíi^{3}aa júu^{3} tya' 'in tsá^{2} lo coon'^{13} jmai'^{2} júu^{3} cwáan^{1}mo. 'In tsá^{2} lo ñi^{2}o jilaa'^{21} 'e jmó^{3}oo pe tsalíin^{2}mo lawa jo 'ee gañí^{2}o. Joon nuu^{1}o júu^{3} tyiia pe jo 'øøi'^{21}-tsi lawa jo 'ee ganuu^{1}o.

14 La joon gatsín^{1} júu^{3} ga'ɨɨ́^{2}ɨ 'lɨɨ^{212} Isaías, 'in gacwo^{1}o júu^{3} tya' Dios la mo jéei^{1} mo gajin'^{2}in:

'E la ja'^{2}mo, inúu^{2} 'naa' joon jo i'øøi'^{21}-'oo'.

'E la ja'^{2}mo, ijøø^{2} 'naa' pe jo iunjii^{2}ii'.

15 Tsʉ nigalɨ'wa'^{2}a-tsi 'in tsá^{2} no jo 'iin^{212}gɨ nuu^{1}un joon gajnɨ^{1} unníi^{1}i yʉ^{2} to^{2} 'e jo lí^{2}gɨ jnaa'^{21}a, jon'gɨ li núu^{1}gɨ coon'^{13} loocwóo^{1}o.

Coon'^{13} la joon jo lí^{2}gɨ i'øøi'^{21}-tsi 'e cɨɨ'^{13}ɨ coon'^{13} jna 'e un'láa^{2}na 'ii, jin'^{2} Isaías do.

16 'Pe jløø'^{3}mo 'naa' tsʉ jøø^{2}øø' coon'^{13} unní^{2}iin' joon nuu^{2}uun' coon'^{13} loocwoo^{1}oo'.

17 'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa' fúu^{1}mo 'in gacwo^{1}o júu^{3} tya' Dios la mo jéei^{1} coon'^{13} tsá^{2} 'in tyúi^{1} nigali'iin^{212}in jøø^{2}ø jilaa'^{21} 'e jøø^{2} 'naa' pe jo ganí^{2}i. Nigali'iin^{212}in 'in tsá^{2} do núu^{1}un jilaa'^{21} 'e nuu^{2} 'naa' pe jo ganúu^{2}un.

Jmo'^{2}o Jesús tsá^{2} tya'a júu^{3} 'ee 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e cwáain^{1} tya' tsá^{2} jñii^{1} mɨ'^{3} trigo

18 Faa'^{21}gɨ Jesús jin'^{2}in:

—Tyaan^{2}aan' cwáain^{1} 'ee 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e cwáain^{1} tya' 'in tsá^{2} gajñii^{1} mɨ'^{3} trigo.

19 'In tsá^{2} 'in nuu^{1}un júu^{3} tya' xiiala tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2} pe jo 'øøi'^{21}-tsi lɨɨ́^{1}i la lɨ mɨ'^{3} trigo 'e xʉʉ'^{21}ʉ tya'i fu^{1}. Gajó^{2} 'in 'lɨɨi'^{3} gatyii^{21} júu^{3} ganúu^{2}un 'in tsá^{2} do.

20 'E mɨ'^{3} trigo gaxʉʉ'^{21} jee^{212} cuun^{212} lɨ la lɨɨ́^{1}i 'in tsá^{2} ganúu^{2}un júu^{3} tya' Dios joon ga'ii'^{21}i jløø'^{3}mo,

21 pe jo jmóo^{3} jée^{1}i. Joon mo nii^{212} wúu^{1} sɨ 'øø^{1}i tsá^{2} 'ii 'ee 'wii'^{13} cwáain^{1} tya' júu^{3} do tsifu joon tʉʉ^{21} 'e júu^{3} do.

22 'E mɨ'^{3} trigo gaxʉʉ'^{21} jee^{212} 'motóon^{1} lɨ la lɨɨ́^{1}i 'in tsá^{2} 'in ganúu^{2}un júu^{3} do pe cu'^{2}-tsi coon'^{13} jilaa'^{21} 'e sá^{2} juncwii^{21}. Cuu^{2} gacoon^{21} 'ido tóo^{2} joon jo untsín^{1} to^{2} tya' júu^{3} tya' Dios coon'^{13} juncwii^{21} tya' 'in tsá^{2} do.

23 Pe 'e mɨ'^{3} trigo do 'e gaxʉʉ'^{21} jee^{212} cwoo'^{13} 'oo'^{3} lɨ la lɨɨ́^{1}i tsá^{2} 'in ganúu^{2}un júu^{3} tya' Dios do joon gajmaa^{1}a nʉʉ'^{13}ʉn. Gajmee^{1}mo to^{2} 'e júu^{3} do tya'a. 'Inlɨɨ́^{1}i la lɨ 'e mɨ'^{3} trigo 'e gacwo^{1} coon^{21} ciein^{13} mɨ'^{3}, 'inlɨɨ́^{13}gɨ lɨɨ́^{1}i la lɨ 'e mɨ'^{3} trigo 'e gacwo^{1} sesenta mɨ'^{3}, 'inlɨɨ́^{13}gɨ lɨɨ́^{1}i la lɨ 'e mɨ'^{3} trigo 'e gacwo^{1} dyadya^{1} mɨ'^{3}.

Júu^{3} cwáain^{1} tya' 'in gajñii^{1} tóon^{1} ñii^{21} jee^{212} trigo

24 Joon gatyaa^{1}a Jesús 'e júu^{3} cwáain^{1} lo tya' 'in tsá^{2} do jin'^{2}in:

—'E tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2} lɨ la lɨ mo gajñii^{1} jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} jún^{2} trigo tyʉ́^{2} 'wó^{2} tya'a.

25 Pe la 'ɨɨ^{212} cwuu^{21}mo 'in tsá^{2} do joon ga'í^{2} jaain^{21} tsá^{2} 'in 'eei'^{1} 'ii joon gajñii^{1} jún^{2} tóon^{1} ñii^{21} jee^{212} trigo do joon nga'^{2}mo mi yuui'^{13} joon.

26 Joon mo ganii'^{13} mɨ'^{3} trigo do joon galisá^{2} mɨ'^{3} tya'a ga'yee'^{21}mo joon 'e tóon^{1} ñii^{21} do.

27 Joon 'in tsa'leei'^{13} do gangóo^{1}o gangasii'^{13}i ñi'fii^{212}i: "Patróoin^{13}, tyʉ́^{2}-ʉ jún^{2} gajñii^{21}i' lɨ 'wó^{2} do, ¿xiialɨ'ɨ ga'yee'^{21} tóon^{1} ñii^{21} do?"

28 Joon 'in ñi'fii^{212} do gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'ii: "Jaain^{21} tsá^{2} 'in 'eei'^{21} jna gajmaa^{1}a 'yee'^{21} tóon^{1} ñii^{21} no", jin'^{2}in. Joon 'in tsa'leei'^{13} do gaunngɨɨ^{1}ɨ: "¿Tɨ 'iin^{212}u'un wa'a tsaa^{21}a'a tsasé^{2}e'e 'e tóon^{1} ñii^{21} do?" jin'^{2}in.

29 Pe ñi'fii^{212}i do gajin'^{2}in: "'Ún^{2}, jo søø^{2}øø' tsʉ wana gacwotøø'^{13} 'e tóon^{1} ñii^{21} do 'ná^{1} cwotøø'^{13} jon 'e trigo do.

30 Tyʉ²gɨ cwocwáain²¹ caan²¹mo ce
roo²¹o. Joon ityʉ'³ʉʉ to² tsa'leei'¹³
tsalíin² tsasee'¹e jéei¹ 'e tóon¹ ñii²¹ do
joon jmáa¹a la catsi¹ joon coo¹o. Joon
mi yuui'¹³ joon isø'²ø 'e trigo do to'¹o
inʉʉ tyiia", jin'² fii²¹²i —jin'² Jesús.

Juu³ cwáain¹ tya' coon²¹ jún² mostaza

31 Tyaa¹a Jesús jon 'e júu³ cwáain¹ lo
jin'²in:
—'E tyʉ'² Dios to² tsá² lɨ la lɨ coon²¹
jún² mostaza 'e gajñii¹ tsá² 'wó² tya'a.
32 Pi'³gɨ jún² tya' la jee²¹² jilaa'²¹ jún²
tya' nuu²¹ pe mi nii'¹³ joon cwaain²¹
fee'¹gɨ 'mó² tya' lagɨ nuu²¹ catyiia² ca
tɨ la ti coon²¹ 'mó². Fee'¹ 'áai¹ ca jalíin²
ton¹ jmáa¹a sɨɨ²ɨ jee²¹² cwáa¹ tya'a.

Júu³ cwáain¹ tya' tyiian'³

33 Tyaa¹a Jesús jon 'e júu³ cwáain¹ lo
jin'²in:
—'E tyʉ'² Dios to² tsá² lɨ la lɨ tyiian'³
'e gacaai'²¹ jaain²¹ tsamɨ́² 'nɨ¹ 'ii'¹³ fu²
'iñi'¹ joon garoon²on jilaa'²¹.

Júu³ cwáain¹ gatyaa¹a Jesús gauntsiin¹ júu³ ga'ɨ́ɨ²ɨ 'lɨɨ²¹² tsá² 'in gacwo¹o júu³ tyʉ́² la mo jéei¹

34 Jmai'² coon'¹³ júu³ cwáan¹mo
gasɨɨ'²¹ɨ Jesús 'in tsá² do.
35 Coon'¹³ la joon gauntsiin¹ júu³
tya' jaain²¹ tsá² 'in gacwo¹o júu³ tyʉ́²
tya' Dios la mo jéei¹ mo gajin'²in:
Jmai'² coon'¹³ júu³ cwáain¹ ifo'³oo;
ifo'³oo júu³ 'uuin²¹ 'e sɨ'mo² ca mo gaj-
maa¹a Dios juncwii²¹.

Jmo'²o Jesús tsá² júu³ 'ee 'øøi'²¹-tsi tsá² 'e cwáain¹ tya' mo jñii¹ tsá² jún² tóon¹ ñii²¹ jee²¹² trigo

36 Joon Jesús ga'ɨ́ɨ²ɨ júu³ tya' 'in tsá²
do joon ga'í² inʉʉ. Joon tsá² tya'a gan-
gatyéen¹in lɨ tyíin¹ Jesús joon gajin'²in
sɨɨ'²¹ɨ Jesús:
—Jmaa'¹³ jna'a júu³, 'ee 'øøi'²¹-tsi
tsá² 'e júu³ cwáain¹ 'e gatya²'a mo jñii¹
tsá² jún² tóon¹ ñii²¹ jee²¹² trigo.
37 Joon gajin'²in Jesús:
—'In tsá² do 'in gajñii¹ 'e jún² trigo
tyʉ́² lɨɨi¹ Ruu'²¹i Tsá²,
38 joon 'wó² tya'a do lɨ ni cwoo'¹³
juncwii²¹. Joon 'e jún² trigo tyʉ́² lɨ la
lɨɨi¹ 'in tsá² jmoo¹o la to² tyʉ'² Dios.
Joon 'e jún² tya' tóon¹ ñii²¹ lɨ la lɨɨi¹ 'in
tsá² jmoo¹o la to² tyʉ'² 'in 'lɨɨi'³.
39 Joon 'in gajñii¹ 'e jún² tya' tóon¹
ñii²¹ do 'in 'lɨɨ'³mo 'i. Joon mo gasø'²ø 'e
trigo do lɨ la lɨ mi tyéi¹ juncwii²¹. Joon
'in tsa'leei'¹³ do 'in gasø'² 'e trigo do
lɨɨi¹ la lɨɨi¹ ángeles tya' Dios.
40 Joon la gasø'²ø 'in tsa'leei'¹³ do 'e
tóon¹ ñii²¹ gadya'²a ni jɨ́² la joon ilí² lɨ
tyéi¹ juncwii²¹.
41 'In Ruu'²¹i Tsá² ityʉ'²ʉ to² ángeles
tya'a iuncaain²¹ jileei'²¹ 'in jmoo¹o
'leei'²¹ tsá² coon'¹³ jileei'²¹ 'in ga'noo¹o
tsaa² 'e 'wóo²mo 'ido fu lɨ tyʉ'²ʉ 'ii to².
42 Joon ipíi²in 'in tsá² do lɨ 'ii²¹. Joon
ityi'²i 'áai¹ joon cuu'¹i moojóon¹on.
43 Joon jileei'²¹ 'in jmoo¹o la to² tyʉ'²
Dios ilijɨɨi'¹ la jɨɨi'¹ ñi'¹ fu lɨ tyʉ'² Jmii²¹
to². Jileei'²¹ 'naa' 'in nuu¹un, nʉʉ²ʉʉ'.

Júu³ cwáain¹ tya' cuu² sɨ'mo²

44 "E tyʉ'² Dios to² tsá² lɨ la lɨ cuu²
sɨ'mo² nʉ' 'wó². Joon mo gatsaa'²¹a
jaain²¹ tsá² 'e cuu² sɨ'mo² do ga'maa¹a
tún¹. Galijløø'³i 'áai¹ joon gangaa'¹³i
nga'nɨɨ²ɨ jilaa'²¹ 'e sá² tya'a joon galó¹o
'e 'wó² do lɨ taa'¹³ cuu² do.

Júu³ cwáain¹ tya' perla 'e 'moo'³ 'áai¹

45 'La joon jon 'e tyʉ'² Dios to² tsá² lɨ
la lɨɨi¹ jaain²¹ tsá² 'in ló¹o 'e 'nɨɨ²ɨ. 'In
tsá² do ngɨɨ¹ to² 'noo'¹o perlas tyʉ́².
46 Joon mo gatsaa'²¹a coon²¹ 'e tyíin¹
'áai¹ joon tsa'nɨɨ²ɨ jilaa'²¹ 'e sá² tya'a
joon galó¹o 'e perla do.

Júu³ cwáain¹ tya' nʉʉ³

47 'La joon jon 'e tyʉ'² Dios to² tsá²
lɨ la lɨ coon²¹ nʉʉ³ 'e 'ɨɨ¹ɨ tsá² tsi jmii²¹
joon tsataa²i jilaa'²¹ nii² joo'²¹ taai²
jmɨɨ²¹ do.
48 Joon mo garø¹i 'e nʉʉ³ do 'in tsá²
do unron'²on fu ni tsaa² joon cwa¹a in
tyii'¹³in 'in joo'²¹ taai² jmɨɨ²¹ do. Joon
'in joo'²¹ tyúi¹ do taa'¹i tsi motó² joon
'in joo'²¹ jo tyúi¹ do dyee'¹³mo.

49 La joon ilí² lɨ tyéi¹ juncwii²¹. Joon
ijalíin² 'in ángeles 'in jmáa¹a coon'²¹ 'in
tyúi² coon'¹³ 'in gó².
50 Joon 'in gó² idyee'¹³i lɨ 'ii²¹ joon
do-o ityi'²i joon cuu'¹i moojóon¹on.

Júu³ 'e tyíin¹ 'e tsáai² coon'¹³ júu³ 'e tyíin¹ 'e 'múui²

51 Joon jin'²in Jesús sɨɨ'²¹ɨ tsá² tya'a:
—¿Tɨ 'øø'²¹mo-'oo' jilaa'²¹ 'elo?
Joon gañii¹i tsá² tya'a jin'²in:
—Joon, 'øø'²¹mo-tsii'i.
52 Joon gajin'² Jesús:
—Jaain²¹ tɨfo'² tya' ley 'in gauntsáa¹
xiiala ityʉ'² Dios to² tsá² lɨ́ɨi¹ la lɨ́ɨi¹ tsá²
fii²¹² 'nʉ́¹ 'in lí² tyi'² 'e 'mɨ́ɨ² coon'¹³ 'e
tsáai² jee²¹² 'e sá² tya'a. Lí²-i 'e'²e 'in
tɨfo'² do tsá² 'e júu³ 'múui² joongɨ júu³
'e tsáai².

Mo gangaa'¹²i Jesús fuu²¹ Nazaret

53 Joon mo ngayuui'¹³ ga'ɨ́ɨ²ɨ Jesús 'e
júu³ cwáain¹ lo
54 joon gangaa'¹mo fu cwoo'¹³
goo¹o. Joon do-o ga'láa² 'wii²¹² 'e'²e
tsá² inʉʉ cwo'¹ sinagoga tya'a. Joon
'in tsá² goo¹o do ganga'goo²¹o-tsi,
jin'²in:
—¿Xiiafu lɨ' galitɨɨ²¹i 'in tsañʉʉ'¹ no 'e
júu³ faa'²¹a? ¿Xiiala 'e galɨ́² jmoo¹o ino
milagros la no?
55 Tsʉ jóon¹on tɨ'mó² ino joon sáa³a
sii²¹ María. Joon ruu'²¹mo Jacobo,
coon'¹³ José, coon'¹³ Simón coon'¹³ Ju-
das.
56 Joongɨ 'in ruu'²¹i tsamɨ́² seein²¹
jee²¹² jna' jon. ¿Xiialɨ' galiñii¹i jilaa'²¹
'eno?
57 Tsʉ 'wii'¹³ joon ga'aa¹a tsii²¹²
wúu¹ tya' Jesús jo ganúu²un júu³ tya'.
Pe Jesús gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² do:
—Un'goo²¹o tsá² jaain²¹ 'in cwo¹
júu³ tyʉ́² tya' Dios pe jiin'¹³ tsá² goo¹o
coon'¹³ tsá² inʉʉ tya'a jo un'goo²¹o 'ii.
58 Joon jo 'ee milagros gajmaa¹a
Jesús jee²¹² 'in tsá² goo¹o do tsʉ jo jai'²
galɨ́ɨi² 'ido 'ii.

14

Mo gajúin¹ Wó³ saai¹ tsá² jmɨɨ²¹

1 'Yiia'¹³ joon 'in tyʉ'² to² lɨ sii²¹
Galilea, 'in sii²¹ Herodes, nigaliñii¹i
xiiala jmoo¹o Jesús.
2 Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'in née¹i coon'¹³on
cwáain¹ tya' Jesús:
—Wó³ saai¹ tsá² jmɨɨ²¹ ino 'in ni-
gajiin'¹in jee²¹² 'lɨɨ²¹². 'Wii'¹³ joon lí²
jmáa¹a milagros do.
3 Ga'ɨ¹-tsi Herodes la joon tsʉ
nigataan'¹³in 'nʉñí³ Wó³ do. Herodes
iliseein²¹ tyʉ́² coon'¹³ Herodías
gatyʉ'²ʉ to² i'ñʉ́¹ʉ cadenas cwoo²¹o
Wó³ lɨ' 'yuu²i 'nʉñí³. Herodes do
nigacán¹mo Herodías 'in lɨ́ɨi¹ tsamɨ́²
tya' ruu'²¹i 'in sii²¹ Lii²¹².
4 Joon Wó³ do gasɨɨ'²¹ɨ Herodes 'e jo
tɨ́ɨ²i jmáa¹a la no.
5 'Iin²¹²in Herodes jngaa'¹³i Wó³ pe
'gøø'²¹mo tsá². Tsʉ jilee'²¹mo tsá² 'e
ñii¹i 'e faa'²¹ Wó³ cwáain¹ tya' Dios.
6 Joon mo gatséi¹ jiin²¹ tya' Herodes
gajmaa¹a jmɨɨ²¹². Joon ga'í² jamɨ́²
Herodías gatséen¹in lɨ taai² tsá² lɨ
náa¹ jmɨɨ²¹² do. Joon 'áa¹mo gatɨ́²-tsi
Herodes lagɨ tséen¹in 'in sɨmɨ́² do.
7 Joon gajin'²in ga'ée¹i Dios gasɨɨ'²¹ɨ
'in sɨmɨ́² do:
—Cwóo³oo doñi'ee mɨ́²'ɨ.
8 Joon 'in sɨmɨ́² do mo ngayuui'¹³
gafee'²¹i sáa³a jin'²in sɨɨ'²¹ɨ Herodes:
—Cwoo'¹³ jna lo mootyi² Wó³ saai¹
tsá² jmɨɨ²¹ 'e 'yʉ² coon²¹ tsi wúun¹.
9 Galixuu²¹²mo-tsi Herodes pe jo lí²
un'naa¹i júu³ tya'a 'e niga'ée¹i Dios lɨ
nuu¹un 'in tsá² taai² do. Gatyʉ'²ʉ to²
'e lí² la joon.
10 Gasii¹in tsá² gangatʉ́² luu²¹²u Wó³
lɨ' 'yuui² 'nʉñí³ do.
11 Joon gacóon¹on ton'²on coon²¹ tsi
wúun¹ gacwo'¹o 'in sɨmɨ́² do. Joon 'ii-gɨ
gacwo'¹o sáa³a.
12 Joon tyalíin² 'inlɨ́ɨi¹³ tsá² tya' Wó³
do gacoon¹ cuerpo tya'a 'a tsa'áa¹i.
Joon ngalíin²mo ngajmaa'¹³a Jesús
júu³ xiiala galɨ́¹.

Mo gacwo'¹o Jesús 'ñá² mil tsá² 'e dø'¹ø

13 Joon mo galiñi1 Jesús xiiala gangɨ́i1 Wó3 do ga'í2 tsi coon21 barco
joon gangóo1 coon'21 coon'13 tsá2 tya'a
fu coon21 lɨ jo 'in tsá2 seein21. Pe
galiñi1 tsá2 née1i la caain21 fuu21 náa1
do joon ngalíin2mo ngɨɨ1ɨ tɨɨ2ɨ.
14 Joon mo gacwo'ɨ́ɨ1 Jesús 'e barco
do gangaa1i tsá2 fúui1. Joon gal-
ifee'1mo-tsi 'wii212 tya' 'ido. Joon
gaun'láa2mo tsatsaa'13 jée1i 'in tsá2 do.
15 Joon nangó1 xʉʉ jnaa1 tyalíin2
tsá2 tya' Jesús sɨɨ'21ɨ 'ii:
—Nixʉʉ jnaa1 lo. 'Íi2 júu3 'in tsá2
no tsʉ jo 'in seein21 'e 'nɨɨ1 'e dø'1 'ino.
Síi13'i wa tsalíin2 fuu21 pi'3 taa'13 co' no
'e ló1xʉ 'e dø'1ø.
16 Joon Jesús gajin'2in:
—Jo 'ná2 tsalíin2 'ino. 'Naa',
cwó2xʉʉ' 'e dø'1 'ino.
17 Joon gajin'2 tsá2 tya'a:
—Jo 'ee 'oo2gɨɨ'ɨ jiin'13 'ñá2 'iñi'1
coon'13 gái1 joo'21 taai2 jmɨɨ21.
18 Jesús gañii1i:
—Cwooi2duu' fu lo.
19 Joon gatyʉ'2 Jesús to2 wa'a cwá2
'in tsá2 fúui1 do jee212 ñii21 do. Joon
gason'2on 'e 'ñá2 'iñi'1 do coon'13 'in
gái1 joo'21 taai2 jmɨɨ21. Joon gajøø2ø
fu ñʉ'fú2, gacwoo1 'maai'12 Dios. Gaj-
maa1a 'no'3 'e 'iñi'1 do joon gacwo'1o
tsá2 tya'a. Joon 'in tsá2 tya'a do gaj-
maa1a jmai'2xʉ jee212 'in tsá2 fúui1 do.
20 Jilee'21mo gagøø'21ø joon jløø'3mo.
Joon gauncaain21 jilaa'21 'e gasái1gɨ,
joon garøi1 dyatun1 'motó2.
21 Joon 'in tsá2 'in gagøø'21ø do
tí2 'ñá2 mil jmai'2 tsañʉʉ'1 jo sɨ'ii2in
tsamɨ́2 coon'13 xuui212.

Ngɨɨ1 Jesús ni jmɨɨ21

22 Mo ngayuui'13 joon gatyʉ'2 Jesús
to2 tsá2 tya'a wa' tsalíin2 lɨ' ngoo'13
tyíia1 cataain21 do jéei1gɨ lagɨ 'ii la 'ɨɨ212
'ɨɨ1gɨ júu3 'in tsá2 do.
23 Joon mo ngayuui'13 ga'ɨɨ1 Jesús
júu3 'in tsá2 do gasoo21o 'ña'a coon21
moo'21 ngafee'13i Dios. Joon mo ga'í2
nʉʉ3 do-o táain2 Jesús 'ña'o.
24 Joon 'e barco do tya' tsá2 tya'a
ngó1 tún2 tsa' ni tyíia1 do. 'Áai1 jnóo1
jmɨɨ21 tsaa'1 barco do tsʉ 'áai1 'ɨɨ1 tyí2
lɨ' cɨɨ'13.
25 Joon niiu21mogɨ mo ngatyéen1in
Jesús lɨ 'íi1 barco do ngɨɨ1 tɨɨ2o ni jmɨɨ21
ngóo1o.
26 Joon mo gango1 tsá2 tya'a
ngóo1on ngɨɨ1 tɨɨ2ɨ ni jmɨɨ21 do
gafoo'1mo 'áai1 joon ga'oo1o gajin'2in:
—Jaain21 tsá2 'mootyí2 'in jó1 no.
27 Pe Jesús gajin'2in sɨɨ'21ɨ 'in tsá2 do:
—Tá2 téen1-'oo', jna-a lo; jo
foo'13naa'.
28 Joon Tʉ3 gasɨɨ'21ɨ 'ii jin'2in:
—Wana 'nʉ no, Ña'ñʉ'1ʉ', tyʉʉ'13 to2
góo3oo tɨ lɨ síin13u'un no.
29 Joon Jesús gajin'2in:
—Na1 joon.
Joon tsifu-u gajngái2 Tʉ3 lɨ' caai21
barco do joon ga'láa2 'wii212 ngɨɨ1 ni
jmɨɨ21 fu lɨ siin'12 Jesús do.
30 Pe gafoo'13mo mo gacón2 cwáain1
xiiala 'ɨɨ1 tyí2 joon tɨ'xʉ-ʉ ganga'aa'13i
jmɨɨ21 do. Joon ga'oo1o gajin'2in:
—¡Jmáa2 tiin'13na, Ña'ñʉ'1ʉ'!
31 Tsifu joon gason'2on Jesús
cwoo21o gajin'2in sɨɨ'21ɨ 'ido:
—'Áai1 xʉʉ jo'1 lɨ́ɨ2'u. ¿'Ee lɨ'
gacu'2-'o'o coon'13 jna?
32 Joon mo gangatáa1i tsi barco do
tsifu gaján1 'ɨɨ1 tyí2.
33 Joon 'in tsá2 taai212 tsi barco
do gasii'21i wojníi1i tyani Jesús joon
gajin'2in:
—'E la ja'2mo, Jóon1 Dios 'nʉ.

Un'láai2 Jesús tsatsaa'13 fu Genesaret

34 Mo gatáan1in lɨ' ngoo'13 cataain212
lɨ roon1 'wó2 tya' tsá2 Genesaret.
35 Joon mo galicwii1in 'in tsá2 néei1
do Jesús tsifu joon ganii'13 júu3 la
caain21 'in fuu21 joon ngajée1i tsat-
saa'13 lɨ tyíin1 Jesús.
36 Gamɨɨ1ɨ wa'a cwo1o lii'21 'ido tɨ'
sɨɨn'13ɨn joon jileei'21 'in galii'21 sɨɨn'3
'ido ga'láa2mo.

15

Jilaa'21 'e 'leei'21 tsá2

1 Joon gangatyéen¹in 'inlíii¹³ tsá² fariseos coon'¹³ tɨfo'² tya' ley lɨ siin'¹ Jesús. Jalíin² Jerusalén. Joon gaunngii¹ɨ:

2 —¿'Ee lɨ' jo jmoo¹o tsá² tyi'i la tii² 'e si'² tya' 'lii²¹² tsacøøi'¹³ tyi'? Jo untsiin¹in jiin'¹³ la tiisi'² 'e ruun'¹³ tsá² cwoo²¹o mo gø'²ø.

3 Pe Jesús do gaunngii¹ɨ:

—Joon 'naa', ¿'ee lɨ' jo jmoo²oo' núu¹³uu' la to² tyu'² Dios mo jmoo²oo' la tii² 'e si'² tyii'?

4 Tsu Dios gatyu'² to² jin'²in: "Un'goo²'o saa²'a ñu'²'u." Joon gajin'²in: "'Ná¹ júun²mo jileei'²¹ 'in faa'²¹ 'laa'²¹ tya' sáa³ jmii²¹."

5 Pe 'naa'gii' fó²oo' 'e lí² sii'²¹ɨ tsá² sáa³ jmii²¹: "Jo lí² uncoon'¹³gii 'nu tsu jilaa'²¹ 'e 'oo²¹oo nigacwo'³oo Dios."

6 Joon wana jin'² la joon jo 'ná¹ uncoon'¹³gɨ sáa³a jmii²¹. Joon coon'¹³ la joon tuu'¹³naa' to² tyu'² Dios lawa' jo 'e to² 'íin³gɨ 'e jmaa²aa' jiin'¹³ la tii² 'e si'² tyii'.

7 ¡Tsá² sɨsii¹i 'e 'ɨ¹-tsi la jmoo¹o 'naa'! Tyú²-u gataan¹ ni jí² cwáain¹ tyii' 'in tsá² gacwoo¹o júu³ tya' Dios la mo jéei¹ sii²¹ Isaías mo gajin'²in cwáain¹ tya' Dios:

8 'In tsá² lo untyú¹i jna coon'¹³ 'oo²o pe 'wíin² sɨ'íi¹ 'a 'ɨ¹-tsi coon'¹³ jna.

9 Jo 'ee to² 'íi³in 'e un'goo²¹o jna². Jilaa'²¹ la 'ee¹e jmai'² 'e tyu'²u to² tsá²-a, jin'² Dios.

10 Joon ga'láa² Jesús 'wii²¹² sii'²¹ɨ 'in tsá² néei¹ lɨ' co' do jin'²in:

—Nuu²uun' joon cwo'øøi'²¹-'oo'.

11 Jilaa'²¹ 'e to'² tsá² 'oo²o jo 'leei'²¹ tsá² coon'¹³ 'e joon. 'E 'yee'² 'oo²o tsá² 'e joon 'e 'lee'²¹i.

12 Joon gangatyéen¹in tsá² tya'a joon gasii'²¹ɨ Jesús:

—¿Tɨ ñí²'i, jo gatí²-tsi tsá² fariseos do júu³ tyi'i no?

13 Pe Jesús gajin'²in sii'²¹ɨ 'ii:

—Jilaa'²¹ 'mó² 'e jo gajnii¹ Ñu'³uu 'in sø'¹o la tyan¹ jmóo³.

14 Jo cuu'¹³-'oo' coon'¹³ 'in tsá² no tsu lawa tsá² tiui² 'in soon'²¹ 'mo'u² tya' tsá² tiui² ruu'²¹i 'ino. Wana tsá² tiui² 'méei¹ ruu'²¹i la 'oo'²¹ tsá² tiui² joon jee²¹² waai²¹ do xuu'²¹i tsi too²¹.

15 Joon Tú³ do gajin'²in sii'²¹ɨ Jesús:

—Jmaa'¹³ jna'a júu³, ¿'ee 'øøi'²¹-tsi tsá² 'e júu³ cwáain¹ lo?

16 Jesús-gɨ gajin'²in:

—¿Tɨ jo 'øøi'²¹-'oo' 'naa' jon?

17 ¿Tɨ jo 'øøi'²¹-'oo' 'e jilaa'²¹ 'e gøø'²¹ tsá² tsatoo'¹³ nu' tu'² tsá² joon 'woo²o túnˈ?

18 Pe jilaa'²¹ 'e 'yee'²¹i 'oo²o tsá² 'e 'ɨ¹-tsi tsá² 'e joon. 'E joon 'e 'leei'²¹ tsá².

19 Tsu la 'ɨ¹-tsi tsá² la joon líi¹i joon. 'ɨ¹-tsi tsá² 'e gó² tsu 'in gó²o 'ii. 'I jngaa'¹³i tsá² la joon 'e ga'ɨ¹-tsio. Fee'²¹i tsá² tsamí² tya' tsá² xeei'²¹ tsu ni ga'ɨ¹-tsi la joon. 'Láa¹a tsamí² coon'¹³ tsañuu'¹ jiin'¹³ la niga'ɨ¹-tsi. La joon jon jmoo¹o tsá² 'uun²¹, faa'²¹a tsá² júu³ tajuu²¹, faa'²¹a tsá² júu³ 'atsaa²¹.

20 Coon'¹³ jilaa'²¹ 'elo un'leei'²¹ tsá² yaai. Pe wana gøø'²¹ø tsá² la jo mo roon'²¹on cwoo²¹o la tii² 'e si'² jo mo ga'lee'²¹i.

Ja'²mo galíi²i jaain²¹ 'yiia²¹² tsamí² cananea Jesús

21 Joon gacwo'íi¹ Jesús fu do joon gangó¹ fu lɨ tyu'² to² fuu²¹ Tiro coon'¹³ fuu²¹ Sidón.

22 Joon gajó² jaain²¹ tsamí² cananea 'in néei¹ do fu lɨ siin'¹³ Jesús joon ga'oo¹o jin'²in:

—¡Ña'ñu'¹u', Jóon¹ David, fúu² cwolíi²u jna! 'In 'liii'³ 'úui² alma tya' sɨmí² tyiia. Joon 'áai¹ wúu¹ nigangóo¹.

23 Pe Jesús jo gañii¹i jiin'¹³xu. Joon tsá² tya'a gamii¹ɨ tyaníi¹i wa 'a sii'²¹ Jesús 'in tsamí² do wa'a tsee'¹i tsu líi¹ to'²o mii'¹³ jó¹ caluu lɨ ngalíin² do.

24 Joon gajin'² Jesús sii'²¹ɨ 'in tsamí² do:

—Dios gasii²¹in jna jiin'¹³ 'e 'naa'³na 'in tsá² sɨtuui¹ tya' tsá² Israel.

25 Pe 'in tsamí² do gangatyéen¹in lɨ siin'² Jesús, gasii'²¹i wojníi¹i tyaníi¹i joon gajin'²in:

—Ña'ñʉ'¹ʉ', uncoon'¹³ jna.
26 Joon Jesús gañii¹i:
—Jo tyʉ́² wa'a tyi'² tsá² 'iñi'¹ tya' xuui²¹² cwo'¹o tsii²¹.
27 Pe 'in tsamɨ́² do gajin'²in:
—Jo'¹o Ña'ñʉ'¹ʉ'; pe ca tsii²¹ téein² nʉ' mesa lí²-i dø'²ø 'no'³ xʉʉ'²¹ lɨ gøø'²¹ø fii²¹² 'nʉ́¹ do.
28 Joon gasɨɨ'²¹ɨ Jesús 'ii:
—¡'Áai¹ fee'¹ jai'² lɨ́ɨ²u, rán³! Cwolí² jiin'¹³ la 'iin²¹²u'un.
Joon tsifu joon ga'láa²mo jamɨ́ɨ¹ɨ 'in tsamɨ́² do.

Un'láai² Jesús fúui¹ tsatsaa'¹³

29 Gacwo'ɨ́ɨ¹ɨ Jesús do joon gangɨ́ɨ¹i lɨ' co' tyíia¹ Galilea. Joon gasóo²o coon²¹ moo'²¹ si'² do joon do-o gacwoo²¹o.
30 Fúu¹mo tsá² gatyalíin² lɨ tyíin¹ joon jée¹i tsatsaa'¹³ 'in lɨ́ɨ²i 'láai² nii² jmoowúu¹. Jée¹mo tsá² jluui'¹³, tsá² tiui² coon'¹³ 'in jo faa'²¹a. Jée¹mo jon tsá² poo'¹³ cwoo²¹ tɨɨ². Joon gatyéei¹ ni'i 'ido lɨ' 'wii²¹² tɨɨ² Jesús joon gaun'láa²mo Jesús 'ido.
31 'Áai¹ ganga'goo²¹o-tsi tsá² do mo ganí² 'in tsá² do nafaa'²¹a 'in tsá² jo mo to² faa'²¹ joon 'in tsá² poo'¹³ cwoo²¹ tɨɨ² na'láa²mo joon tsá² jluui'¹³ tyʉ́²-ʉ ningɨɨ¹ joon tsá² tiui² nijnaa'²¹o. Joon ga'láa² 'wii²¹² cwoo¹o 'maai'¹³ Dios tya' tsá² Israel.

Cwo'¹o Jesús tyʉ́n² mil tsá² 'e dø'²ø

32 Joon gatø'²ø Jesús tsá² tya'a joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'ido:
—Fúu² lɨ́ɨ²na 'in tsá² no tsʉ ningó¹ 'nɨ¹ jmɨɨ²¹² táan¹in coon'¹³ jna lo joon jo 'e 'oo¹o 'e dø'²ø. Jo 'iin²¹²na sɨɨ'¹³na fu tya'a la jo 'ee mo gøø'²¹ø sɨ no xiia'²¹ ga'woo'²¹o tya'i fu¹.
33 Joon tsá² tya'a gajin'²in:
—¿Xiialɨ ijíin² jna'a 'e dø'²ø 'in tsá² fúui¹ no tsʉ jo 'in tsá² taain²¹² lo?
34 Joon Jesús gaunngɨɨ¹ɨ:
—¿Joo' 'iñi'¹ 'oo²gɨɨ'?
Joon ganii¹i:
—'Oo²gɨɨ'ɨ dyía¹ 'iñi'¹ coon'¹³ jaain²¹ gái¹ joo'²¹ taai² jmɨɨ²¹ pi'³.
35 Joon gatyʉ'² Jesús to² wa' cwá² tsá² ni 'wó².
36 Joon gason'²on 'e dyía¹ 'iñi'¹ coon'¹³ 'in joo'²¹ taai² jmɨɨ²¹ joon gacwo'¹o 'maai'¹³ Dios. Joon gajmaa¹a 'no'³ joon gacwo'¹o tsá² tya'a 'e jmáa¹a jmai'²xʉ jee²¹² 'in tsá² do.
37 Jilee'²¹mo gagøø'²¹ø ca gali-jløø'³mo. Joon garøø²i dyía¹ 'motó²gɨ 'e 'no'³ 'e gasáai¹.
38 Joon 'in gagøø'²¹ do ti tyʉ́n² mil jmai'² tsañʉʉ'¹ jo 'e 'ii²¹in tsamɨ́² coon'¹³ xuui²¹².
39 Mo ngayuui'¹³ joon ga'ɨ́ɨ²ɨ Jesús 'in tsá² do júu³. Ga'í² Jesús tsi coon²¹ barco joon gangó¹ cwoo'¹³ lɨ sii²¹ Magdala.

16

Tsá² fariseos coon'¹³ tsá² saduceos mɨɨ¹ɨ coon²¹ milagro wa jmá¹a Jesús tya'a

1 Gatyalíin² 'in tsá² fariseos coon'¹³ 'in tsá² saduceos fu lɨ siin'¹³ Jesús. Joon 'e 'iin²¹²in lawa lɨ 'íi¹ goon²¹ lá² wa'a iteei'²¹ Jesús gamɨɨ¹ɨ 'in tsá² do wa jmá¹a coon²¹ li² jó¹ fu ñʉ'fú².
2 Pe Jesús gañii¹i:
—'Naa' mo jøø²øø' coo²¹ jníi¹ mo xʉʉ jnáa² fó²oo': "'E tyʉ́² ijmá¹a tsʉ coo²¹ jníi¹."
3 Joon mo coo²¹ jníi¹ mo 'aa²¹ fó²oo': "Gó²xʉ jmá¹a no tsʉ coo²¹ 'e jníi¹ roon¹on." Tsá² 'in sɨsɨɨ¹i 'ɨ¹-tsi 'e jmoo¹o 'naa'. Ñii²¹ 'naa' xiiala ilí² mo coo²¹ jníi¹ mo 'áa²¹ coon'¹³ mo xʉʉ jnáa² pe jo ñí²ii' 'e 'øøi'²¹-tsi 'e li² 'e sá² nano.
4 Tsá² gó² coon'¹³ tsá² 'in nigatiui² Dios 'iin²¹²in coon²¹ li² pe jo ilisá² li² tya'a. Ilisá²gon li² jiin'¹³ lagɨ lisá² li² tya' Jonás.
Joon gatiu²mo Jesús 'in tsá² do joon gangaa²¹o.

Tyiian'³ tya' tsá² fariseos

5 Mo gangalíin tsá² tya' Jesús lɨ' ngoo'¹³ tyíia¹ lɨ' ca taain²¹² do niga'iin²mo-tsi coon²¹on 'iñi'¹.
6 Joon Jesús gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—Tyán²duu' cwáain¹, un'øø'¹³naa' yaanaa' tya' tyiian'³ tya' tsá² fariseos coon'¹³ tsá² saduceos.

7 Joon ga'láa² tsá² tya'a do 'wii²¹² sɨ́ɨ¹i la 'oo'²¹ jee²¹² 'ii:

—'Wii'¹³ jo ga'lee²¹e' 'iñi'¹ 'e joon 'e jin'² la joon.

8 Joon mo galili'³i Jesús 'ee 'ɨ¹-tsi 'ii joon gajin'²in:

—Laa'¹³ 'áai¹ xʉ jo'¹ lɨ́ɨ²naa'. ¿'E lɨ' 'ɨ¹-'oo' 'e jo 'iñi'¹ tyán²aan'?

9 ¿Tɨ jo mo ga'øø'²¹mogɨ-'oo', tɨ jo tɨɨ'¹³-'oo' xiiala mo gajmáa³aa tyíia³ 'a 'iñi'¹ 'ñá² do jee²¹² 'ñá² mil tsañʉʉ'¹? ¿Joo' 'motó² 'no'³ 'iñi'¹ 'e gasái¹gɨ?

10 ¿Tɨ jo tɨɨ'¹³-'oo' mo gajmáa³aa tyíia³ 'e 'iñi'¹ dyía¹ do jee²¹² tyʉ́n² mil tsá²? ¿Joo' 'motó² 'no'³ 'e gasái¹gɨ?

11 'Áai¹ jo mo ga'øøi'²¹-'oo' 'e jon'on fuu²¹²uu 'naa' cwáain¹ tya' 'iñi'¹ mo fuu²¹²uu 'naa' 'e un'øøi'¹³ yaanaa' coon'¹³ tyiian'³ tya' tsá² fariseos coon'¹³ tsá² saduceos.

12 Joon gali'øøi'²¹-tsi tsá² tya' Jesús 'e jon'on cwáain¹ tya' tyiian'³ tya' 'iñi'¹ jin'² Jesús pe cwáain¹ tya' júu² 'ee¹ tsá² fariseos coon'¹³ tsá² saduceos.

Jmoo¹o Tʉ́³ júu³ 'e Cristo Jesús

13 Mo gatyía¹ Jesús coon'¹³ tsá² tya'a coon²¹ lɨ tyʉ'² to² fuu²¹ Cesarea tya' Filipo gaunngɨɨ¹ɨ Jesús tsá² tya'a jin'²in:

—¿'Iin jna, Ruu'²¹i Tsá², jin'² tsá²?

14 Joon gañii¹i tsá² tya'a:

—'Inlɨ́ɨi¹³ jin'²in 'e Wó³ saai¹ tsá² jmɨɨ²¹ 'nʉ. 'Inlɨ́ɨi¹³gɨ jin'²in 'e Elías 'nʉ. Joon tsá² xeei'²¹ jin'²in 'e Jeremías 'nʉ sɨ jaain²¹ 'in nigacwo¹ júu³ tya' Dios la mo jéei¹ 'ee 'nʉ.

15 Joon gaunngɨɨ¹ɨ Jesús 'ii:

—'Naa', ¿'iin jna fó²oo' 'naa'?

16 Joon Simón Pedro do gajin'²in:

—'Nʉ-ʉ Cristo 'in gasii¹in Dios. Jóon¹ Dios 'in jiin'¹ 'nʉ.

17 Joon Jesús gajin'²in:

—Jløø'³mo 'nʉ, Simón, jóon¹ Jonás, tsʉ jon' tsá² ga'e'² 'nʉ 'e júu³ lo. Pe Ñʉ'³oo 'in tyíin¹ ñʉ'fú² ga'e'²e 'nʉ.

18 Joon fuu²¹²uu 'nʉ, 'e sii²¹ 'nʉ Tʉ́³, joon júu³ tyi'i 'e foo²¹'o 'e lɨ́ɨ¹na Cristo, 'in gasii¹in Dios, ilɨ la lɨ coon²¹ cuun²¹² fee'¹ 'e jo jøøi'²¹ tya' 'in jai'² lɨ́ɨ²i jna tsʉ jileei'²¹ 'in jmoo¹o la to² tyʉ'² Dios lɨ́ɨ¹i la joon. Joon ca 'mó¹ jo lí² lii'¹i 'e júu³ do.

19 Joon cwo'³oo 'nʉ jonñí³ tya' lɨ tyʉ'² Dios to² tsá². Jilaa'²¹ 'e untsaa'¹³u fu juncwii²¹ lo nigalɨuntsaa'¹²a fu ñʉ'fú². Joon jilaa'²¹ icwo'²'o lí² juncwii²¹ lo la joon galɨ́² fu ñʉ'fú² jon.

20 Joon gatyʉ'² Jesús to² tsá² tya'a 'e jo 'in jma'¹a 'ido júu³ jiin'¹³ jaain²¹ 'e Cristo ii.

Jmoo¹o Jesús júu³ ijúun²in

21 Joon 'yiia'¹³ joon ga'láa² Jesús 'wii²¹² jmo'²o tsá² tya'a júu³ 'e 'ná¹ tsáa¹a Jerusalén joon do-o i'e'²e tsacøøi'¹³ coon'¹³ 'in tyʉ'² to² untsá² coon'¹³ tɨfo'² tya' ley 'ii wúu¹. Joon ijnga'²mo 'ido 'ii pe ijiin'¹o tún¹ mi tɨ 'nɨ¹ jmii²¹².

22 Joon Tʉ́³ do ngajée¹i lɨ coon'²¹ joon gasɨɨ'²¹ɨ Tʉ́³ Jesús júu³ wúu¹ jin'²in:

—¡Jo icwó² Dios 'e lí² la joon, Ña'ñʉ'¹ʉ'! ¡Jo lí² wa' itsangɨɨ¹i 'nʉ la joon!

23 Joon gajiin'¹³ Jesús níi¹i joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Tʉ́³ do:

—Jeein'¹³ coon'¹³ jna, Satanás, tsʉ ijnɨɨ'¹³moo coon'¹³ júu³ tyi'i. Jo 'ɨ¹-'o'o la 'ɨ¹-tsi Dios. La 'ɨ¹-tsi tsá²-a 'ɨ¹-'o'o.

24 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ tsá² tya'a:

—Wa 'iin²¹²in tsá² ngɨ́¹ coon'¹³ jna 'ná¹ tʉʉ²¹ 'e 'ɨ¹-tsi tya' 'ña'a, 'ná¹ tyá²a tyʉ́² tya'a ijúun²in la ijúuin³ jna. Joon jó¹ coon'¹³ jna.

25 Tsʉ jileei'²¹ 'in 'iin²¹²in láa¹i juncwii²¹ tya'a 'ña'a incaa²¹mo juncwii²¹ tya'a fu lɨ 'ii²¹ pe jileei'²¹ 'in caai²¹ juncwii²¹ tya'a 'wii'¹³ jna pe intii'¹³mo juncwii²¹ tya'a.

26 ¿'Ee to² 'íi³ tya' tsá² wa'a li'³i jilaa'²¹ 'e sá² la tøøi² ni cwoo'¹³ juncwii²¹ pe caa¹mo alma tya'a? ¿'Ee coon'¹³ lí² tyí² tsá² tya' alma tya'a?

27 Tsʉ 'in Ruu'21i Tsá2 ijó1 coon'13
jilaa'21 'e 'ya'2gɨ tya' Jmii21 coon'13
ángeles tya'a joon ityí3 tya' jileei'21
tsá2 tɨ jaain21 tɨ jaain21 jiin'13 la niga-
jmaa1a.
28 'E la ja'2mo fuu212uu 'naa', seein21
'inlɨ́ɨi13 'in teein2 lo 'in jo ijúun2in ca mi
jøø2i 'in Ruu'21i Tsá2 jó1 ityʉ'2ʉ to2.

17

Jesús gaunsɨ́ɨ2i 'e lɨ́ɨ1i tyani gaai21 tsá2 tya'a

1 Joon mo gangɨ́ɨi1 jnʉ́ʉ2 jmɨɨ212
ngajéei1 Jesús Tʉ́3 coon'13 Jacobo
coon'13 Wó3 ruu'21i Jacobo do fu yʉ'
coon21 moo'21 ñíi1 la jee212 tyúuin2 do.
2 Joon do-o gaunsɨ́ɨ2i 'e lɨ́ɨ1i tyani 'in
tsá2 do. Joon níi1i galijɨɨ'1 la jɨɨi'1 ñi'1,
sɨɨn'3gɨ galitaa21 la taa21 'yiia21 tya' ñi'1.
3 Joon tsifu joon gangaa1in Moisés
coon'13 Elías teen1in tyaa1 júu3 coon'13
Jesús.
4 Joon gajin'2 Tʉ́3 sɨɨ'21ɨ Jesús:
—Ña'ñʉ'1ʉ', ¡'áai1 tyʉ́2 'e toon21o'on
lo! Wana 'iin212u'u, jmoo21o'o 'nɨ1 'nʉ́1
pi'3: coon21 tyi'nʉ, coon21 tya' Moisés
joongɨ coon21 tya' Elías.
5 La jee212 faa'21a Tʉ́3 do gajgó1
coon21 jníi1 taa21 jɨɨ'1 lɨ teein1. Joon
ganúu2un coon21 júu3 jee212 jníi1 do 'e
jin'2in:
—'In lo-o yʉʉn21 tyiia 'in 'iin212na,
'áa1mo jløø'3na 'wii'13 tya'a. Nʉʉ2ʉʉ' 'e
jin'2.
6 Joon mo ganúu2un 'e júu3 do
gafoo'1mo 'áai1 joon gatyii21a lɨ' rɨ'íi2in
ni 'wó2.
7 Joon Jesús gangatyéen1in lɨ teei'13
tsá2 tya'a joon gataan1an cwoo21o tya'
'ido, sɨɨ'21ɨ:
—Ráan2naa'; jo foo'13naa'.
8 Joon mo gajøø2ø jo 'in gangaai1gɨ
jiin'13 'ña'a Jesús siin'12gɨ.
9 Joon mo gajgáa1i 'e moo'21 do ga'ɨ́ɨ2ɨ
Jesús júu3 tsá2 tya'a jin'2in:
—Jo 'e fú2uu', jiin'13 jaain21, ca mi
yuui'13 jiin'1 'in Ruu'21i Tsá2 jee212
'lɨɨ212.
10 Joon gaunngɨɨ1ɨ tsá2 tya'a:
—¿'Ee lɨ' jin'2in 'in tɨfo'2 tya' ley 'e
'ná1 jó1 Elías nifu?
11 Jesús-gɨ gañii1i:
—'E la ja'2mo 'ná1 jó1 Elías joon 'e
tyá2 tyʉ́2 jilaa'21.
12 Pe fuu212uu 'naa' 'e najó2-o Elías
joon jo galicwii1in 'in tɨfo'2 tya' ley do
'ii, lɨ jiin'13 gajmaa1a jiin'13 la 'iin212in
tya' 'ido. La joon jon i'e'2e wúu1 'in
Ruu'21i Tsá2.
13 Joon ga'øø'21mo-tsi tsá2 tya' Jesús
'e faa'21a Jesús cwáain1 tya' Wó3 saai1
tsá2 jmɨɨ21.

Un'láa2i Jesús jaain21 xuui212 júuin2 ñii'1

14 Joon mo gatyía1 Jesús lɨ taai2
tsá2 gangatyéein1 jaain21 tsá2 lɨ siin'12
Jesús joon gasii'21i wojníi1i tyani Jesús
joon gajin'2in:
15 —Jmaa2'a feei'1-'o'o 'wii'13 tyiia.
Fúu2 cwolíi2u xuui212 tyiia tsʉ júuin2
ñii'1 tsʉ 'áai1 wúu1 ní2i. Cɨɨ'13i ni jɨ́2 sɨ
tsi jmii21 'ee 'láai2 naa'13.
16 Ningajée1moo xuui212 tyiia fu lɨ
néei1 tsá2 tyi'i pe jo galɨ'2ɨ gaun'láa2 ni'i
lo.
17 Jesús gañii1i:
—¡Tsá2 'in jo tsáai1-tsi 'naa'; sɨcaai'13
'ɨ1-'oo'! ¿Tɨ wóo2gɨ 'áai1 'ná1 taan212na
coon'13 'naa'? ¿Tɨ wóo2gɨ 'áai1 'ná1
lifeei'1-tsii 'wii'13 tyii'? Ñijeei1duu'
xuui212 do fu lo.
18 Joon gatyʉ'2 Jesús to2 'in 'lɨɨi'3
'yuui2 alma tya' 'in xuui212 do joon
ga'wóo2mo. Joon tsifu joon ga'láa2mo
'in xuui212 do joon.
19 Joon coon21 lɨ néei1 Jesús coon'21
la 'oo'21 tsá2 tya'a joon gaunngɨɨ1ɨ tsá2
tya'a:
—¿'Ee lɨ'ɨ jo galɨ'2ɨ'ɨ tyí2 jna'a 'in 'lɨɨi'3
'yuui2 alma tya' 'in xuui212 do?
20 Joon Jesús gajin'2in:
—Jo galɨ́2ɨɨ' gatyí2 'naa' 'ido tsʉ
'wii'13 xʉ jai'2 lɨ́ɨ2naa'. 'E la ja'2mo
fuu212uu 'naa' wana jai'2 lɨ́ɨ2naa', fiin'13
coon'13 coon21 'e pii'3, lí2-i fú2uu' 'e
moo'21 si'2 dó2: "Jiin'13 lo; cwó2 lɨ' lɨ
xiia'21." Joon ijeen'21mo 'e moo'21 do.
Jilaa'21 ilí2 tya' 'in jai'2 lɨ́ɨ2i.

21 Pe 'in 'lɨɨi'3 la no 'wóo2mo jiin'13
wa'a faa'21a tsá2 júu3 tyʉ́2 joongɨ gøø'21
tsá2 tyiiañi'1.

Tɨ tún2 naa'13 'e jmoo1o Jesús júu3 ijúun2in

22 Joon mo taan212in caain21 fu lɨ
sii21 Galilea gajma'2a Jesús tsá2 tya'a
júu3 'e tsá2-a i'nɨ́ɨ1i Ruu'2i Tsá2.
23 Joon ijngaa'13mo 'ido 'ii. Pe mi
tɨ 'nɨ1 jmɨɨ212 ijiin'1o tún1. Joon 'áai1
ga'aa1a fa'í3 'e ganúu2un 'e júu3 do.

Cuu2 'e cɨ1 tsá2 tya' cwo'1

24 Joon mo gatyalíin2 Jesús coon'13
tsá2 tya'a fuu21 Capernaum 'in tsá2
'in cón2 'laa'13 tya' cwo'1 gafee'21i Tʉ́3,
gaunngɨɨ1ɨ:
—¿Tɨ jo tyí2 tɨfo'2 tyii' 'laa'13 cwo'1?
25 Joon Tʉ́3 gajin'2in:
—Tyí2o 'ino.
Joon mo ga'í2 Tʉ́3 inʉʉ tsifu gajin'2in
Jesús sɨɨ'21ɨ 'ii:
—¿'Ee 'ɨ1-'o'o, Simón? ¿'Iin tyí2 'laa'13
tya' røøi13 taain212 juncwii21, tɨ tsá2
tya'a sɨ tsá2 coon21 fuu21 'ee?
26 Joon Tʉ́3 do gañii1i:
—Tsá2 coon21 fuu21 tyí2.
Joon Jesús gajin'2in sɨɨ'21ɨ Tʉ́3 do:
—Wana la joon jna jo 'ná1 cɨ́ɨ3ɨɨ
'laa'13 tya' cwo'1.
27 Pe la coon'21 'e jo 'e ifaa'21a 'in tsá2
no 'laa'21 tyi', cwó2 fu tɨ' tyíia1 cwo'i'2'i
moocuu2. Joon 'in joo'21 in téen1u'u
nifu ityii'1'a coon21 cuu2 nʉ' 'oo212o.
Joon 'e cuu2 do ilíin2mo 'e cɨ2'ɨ 'laa'13
tyi'i coon'13 tyiajna. Cwocón2 tya' 'in
tsá2 cón2 'laa'13 do.

18

Iin 'in tyiin2gɨ

1 'Yiia'13 joon gangatyéen1in tsá2 tya'
Jesús fu lɨ tyíin1in joon gaunngɨɨ1ɨ:
—¿'Iin 'in tyiin2gɨ lɨ tyʉ'2 Dios to2
tsá2?
2 Joon gatø'2 Jesús jaain21 xuui212 'e
jmáa1a siin'12in tuntsa' jee212 'in tsá2
do,
3 joon gajin'2in:
—'E la ja'2mo fuu212uu 'naa', wa jo
unsɨ́ɨ2naa' 'e 'ɨ1-'oo' joon líin2naa' la lɨ́ɨ1i
'in xuui212 no jo cwotaan2naa' fu lɨ
tyʉ'2 Dios to2 tsá2.
4 'E coon'13 la joon 'in tyiin2gɨ fu lɨ
tyʉ'2 Dios to2 tsá2 ilíin2 la 'in xuui212 no
'in jo jmaa'2i jloo'3 'ña'a.
5 Joon doñi'iin 'in 'ii'21 jaain21
xuui212 coon'13 'e sii21 jna la 'ino, joon
'ii'21mo jna jon.

'A tsaai'13 i'noo1o tsá2 tsaa2

6 'Wa seein21 tsá2 itɨlí2 jmáa1a 'e
'noo1o xuui212 'in jo'2 lɨ́ɨ2i jna tsaa2,
tyʉ́2gɨ tya'a wa'a jéei1gɨ 'ñʉ́1ʉ tsá2
luu212u coon'13 coon21 too1 fee1 joon
pii1in tsá2 'ii tsi jmɨ'ñi'3 lɨ 'o'2.
7 ¡'Áa1mo gó2 'e sá2 'e 'leei'21 tsá2
taain212 juncwii21! Joon la joon 'e
'ná1 ilí2 pe fúu2 'in tsá2 'in jmoo1o 'e
un'leei'21 tsá2 yaai.
8 'Tsʉ 'wii'13 joon wa gaj-
maa1a cwoo1'o sɨ tɨ́ɨ13'ɨ 'ee 'lee'21'u,
cwotʉʉ1nu'u joon cwopíi1nu'u lɨ wíin2.
Tsʉ tyʉ́2gɨ tyi'i 'e seen21un juncwii21
tsá2 pooi'13 sɨ tsá2 jluui'13 'ee lagɨ
cwoo'13'o lɨ 'ii21 lɨ coo21 coon21 tøø2mo
coon'13 je tún2 cwoo1'o sɨ jé2 tún2 tɨ́ɨ13'ɨ
'ee.
9 Joon wa unní2'i jmoo1o 'e 'nóo2'o
tsaa2, tyii2'i, píi1nu'u lɨ wíin2 tsʉ tyʉ́2gɨ
tyi'i 'e seen21mo'o coon'13 coon21
unní2'i lagɨ cwoo'13'o lɨ 'ii21 lɨ coo21
coon21 tøø2mo.

Lawa jaain21 joo'saa'21 'in sɨtuui1

10 'Jo jmaa2aa' wa' jo tsáai1-'oo'
xuui212 no. Tsʉ fuu212uu 'naa', 'in
ángeles tya'a taa2i tyani Nʉ'3ʉʉ 'in
tyíin1 ñʉ'fú2.
11 In Ruui'21 Tsá2 gajó2 juncwii21
jmáa1a tiin'13 tsá2 'in ngɨ́2 sɨtuui1.
12 '¿Xiiala lɨ́ɨ2naa'? Wa' jaain21 tsá2
'aa1i coon21 cíein13 joo'saa'21 joon wa
gatuui1 jaain21, itiu2mo 'in noventa y
nueve jee212 moo'21 joon 'e tsa'nee'13i
'in sɨtuui1 do.
13 Joon wa gatsee'21i joon ilijløøi'3gɨ
tya' 'in joo'saa'21 gatsee'21i do lagɨ 'in
noventa y nueve do 'in jo ituui1 do.

14 La joon jon 'Ñǵ²ʉʉ', 'in tyíin¹ ñʉ'fú², jo 'iin²¹²in wa' 'e ngí² sɨtuui¹ jiin'¹³ jaain²¹ jee²¹² 'in xuui²¹² pi'³.

Xiiala 'ná² jmá¹ tsá² fee'¹-tsi tya' tsaruu'²¹i

15 'Wa ga'láa²a ruu'²¹'u tyi'i sii'¹³du' la 'oo'²¹ gáa¹naa' joon jmaa²'a júu³ xiiala ga'láa¹a. Joon wana gajmaa¹a nʉʉ'¹³ʉn júu³ tyi'i joon lɨ'²ɨ 'e seen²¹naa' tyǵ² coon'¹³.

16 Pe wa jo gajmaa¹a nʉʉ'¹³ʉn te'² jaain²¹ gaí¹gɨ tsá² 'e núu¹un 'e sí̈¹³naa' ilíi²in tsá² jmoo¹o júu³ jai'² 'in tsá² do.

17 Joon wana jo gajmaa¹a ruu'²¹'u nʉʉ'¹³ʉn tyani 'in tsá² jmoo¹o júu³ jai'² do joon cwojee¹u 'in ruu'²¹'u do tyani lɨ sɨcaain²¹ jileei'²¹ 'in tsaa'¹-tsi Dios. Joon wana jo galinʉʉ'¹³ʉn tún¹ tyani 'in tsá² fúui¹ 'in tsaa'¹-tsi Dios joon líi²in 'in ruu'²¹'u do lawa jaain²¹ 'in jo tsaa'¹-tsi Dios sɨ lawa jaain²¹ 'in cón² 'laa'¹³ tya' 'e 'nɨɨ¹ɨ tsá² 'ee.

18 ''E la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa', 'e jilaa'²¹ 'e untsaa'¹³naa' fu juncwii²¹ lo la joon jon 'e lí² tsaai'¹³ fu ñʉ'fú². Joon jilaa'²¹ 'e cwó²oo' lí² fu juncwii²¹ lo la joon ilí² fu ñʉ'fú² jon.

19 'Fuu²¹²uu 'naa' jon, wana ti gáa¹naa' 'in cwoo²oo' júu³ ruu'²¹naa' coon'¹³ coon²¹ júu³ tyǵ² 'e mí²ɨɨ', Ñʉ'³ʉʉ 'in tyíin¹ ñʉ'fú² icwo'¹o 'naa' 'e gamí²ɨɨ' do.

20 Mo natí² fiin'¹³ gaí¹ gaai²¹ tsá² 'in sɨcaain²¹ iun'goo²¹o jna siin'¹³moo jee²¹² 'ii²¹ —jin'² Jesús.

21 Joon Tǵ³ do gangóo¹ ngafee'¹³i Jesús jin'²in:

—Ña'ñʉ'¹ʉ', wa gajmaa¹a ruu'²¹na 'e gó² tyiia ¿joo' naa'¹³ 'ná¹ jmáa³aa feei'¹-tsii 'wii²¹² tya'a? ¿Tɨ ca tí² dyía¹ naa'¹³?

22 Joon gañii¹i Jesús:

—Jo fuu²¹²uu 'nʉ ca tí² dyía¹ naa'¹³ pe fuu²¹²uu 'nʉ ca gatyía¹ setenta naa'¹³ 'e gafuu²¹²uu 'nʉ dyía¹ naa'¹³.

Lawa jaain²¹ tsa'leei'¹³ 'in jo gali'iin²¹²in jmá¹a feei'¹-tsi

23 'Tsʉ 'wii'¹³ joon 'e tyʉ'¹ Dios to² tsá² lɨ la lí̈¹i jaain²¹ rőői¹³ 'in gali'iin²¹²in jmaa'¹³a cwáain¹ tya' tsa'leei'¹³ tya'a.

24 Joon mo ga'láa² 'wii²¹² gatø'¹ø 'in rőői² do tsá² tya'a joon gatyía¹ jaain²¹ 'in rőői² tya'a 'láai¹ 'áai¹.

25 Joon 'in tsa'leei'¹³ do jo 'e 'oo¹o wa'a tyí² tya'a. Joon 'in rőői¹³ do gatyʉ'²ʉ to² tsa'leei'¹³ tya'a wa' 'nɨɨ¹ ni 'ido coon'¹³ 'oo² 'ido coon'¹³ jóon¹on coon'¹³ jilaa'²¹ 'e sá² tya'a 'e tyí² 'e rőői² do.

26 Pe 'in tsa'leei'¹³ do gasii'²¹i wojníi¹i tyani ñi'fii²¹²i joon gamɨɨ¹ɨ tyani 'ido 'áai¹: "Ñi'fí²i' cwolifee'¹mo-'o'o 'wii²¹² tyiia joon icí̈³oo jilaa'²¹ 'e rőő²na tyi'i."

27 Joon ñi'fii²¹²i do galifee'¹mo-tsi 'wii²¹² tya' jilaa'²¹ 'e rőői² joon galáa²mo 'ido 'ii.

28 Joon tsifu cwo'í̈¹ɨ tya' ñi'fii²¹²i do joon xʉ ngai'²xʉ mo gajiin'¹in jaain²¹ tsañʉʉ'¹ 'in nirőői²xʉ coon²¹ tún² 'ii'²¹ cuu². Joon tsifu gason'²on luu²¹² 'ido sɨɨ'²¹ɨ: "¡Tyí² gon 'e rőő²u tyiia do la no la!"

29 Joon gasii'²¹ 'in tsá² do wojníi¹i tyaníi¹i joon gamɨɨ¹: "Cwolifee'¹mo-'o'o 'wii²¹² tyiia joon icí̈³oo jilaa'²¹ 'e rőő²na tyi'i."

30 Pe 'ii-gɨ jo galifeei'¹-tsi 'wii²¹² tya' 'in tsá² do. Joon gatan'²ni'i 'ido 'nʉñi'³ ca tyí² jilaa'²¹ 'e rőői².

31 Pe mo ganí²i 'in tsa'leei'¹³ catyaai² do xiiala gajmaa¹a 'in tsá² do galixuu²¹²mo-tsi joon ngalíin² ngajmaa'¹³a júu³ ñi'fii²¹²i jilaa'²¹ 'e nigalí̈².

32 Joon 'in ñi'fii²¹² do gatyʉ'²ʉ to² tsa'leei'¹³ tya'a wa'a tsate'¹e 'in tsá² do. Joon mo gatyía¹ 'in tsá² do gajin'² rőői¹³ sɨɨ'²¹ɨ 'ido: "¡Tsa'leei'¹³ 'in gó² 'nʉ! Ga'iin²moo 'e rőő²u tyiia 'wii'¹³i gamí²'ɨ tyaní³ii.

33 'Ná¹-a jon jmaa²'a feei'¹-'o'o 'wii²¹² tya' tsaruu'²¹'u jiin'¹³ la nigajmáa³aa feei'¹-tsii 'wii²¹² tyi'i."

34 Joon gatsá² 'nii'²¹-tsi ñi'fii²¹²i do

tya'a 'áai¹gɨ. Joon gatyʉ'²ʉ to² i'e'²e tsá² 'ido wúu¹ ca mi tyí² jilaa'²¹ 'e róøi².

35 'La joon jon ijmá¹a Ñʉ'³ʉʉ, 'in tyíin¹ ñʉ'fú², coon'¹³ 'naa' wa jo jmaa²aa' feei'¹-'oo' 'wii²¹² tya' tsaruu'²¹naa' 'e 'yaai²¹²-'oo' —jin'² Jesús do.

19

'E'²e Jesús tsá² cwáain¹ tya' mo tiui² tsá² tsamɨ́² tya'a

1 Mo ngayuui'¹³ gajin'² Jesús jilaa'²¹ 'e júu³ lo gacwo'ɨ́ɨ¹ɨ lɨ sii²¹ Galilea joon gangó¹o lɨ roon¹on coon²¹ 'wó² lɨ sii²¹ Judea 'e roon¹on lɨ' ngoo'¹³ jmɨɨ²¹ Jordán lɨ' lɨ 'yeei²¹ ñi'¹.

2 Fúu¹mo tsá² gangalíin² coon'¹³on. Joon gaun'láa²mo Jesús 'in tsá² do.

3 Joon 'inlɨ́ɨi¹³ tsá² fariseos gangatyéen¹in lɨ ngó¹o Jesús 'e 'iin²¹²in 'e teei'²¹ Jesús lawa coon²¹ nilá² joon gaunngɨɨ¹ɨ:

—¿Ja ilí² tiui² tsá² tsamɨ́² tya' coon'¹³ doñi'ee cwáain¹?

4 Joon gañii¹i 'ii:

—Ñí² 'naa' 'ee jin'² júu³ tyʉ́² tya' Dios 'e mo 'láa² 'wii²¹² gajmee¹i Dios tsañʉʉ'¹ coon'¹³ tsamɨ́².

5 Jin'²o jon: "Tsʉ 'wii'¹³ joon itiu²mo tsá² sáa³ jmii²¹ ilicaain²¹ coon'¹³ 'oo²o joon jee²¹² gáa¹i do ilíi²in lawa jaan²¹mo."

6 Joon jo lɨ́ɨi¹gɨ gáa¹i jaan²¹mo galɨ́ɨ¹i joon. Tsʉ 'wii'¹³ joon jo lí² xee¹i tsá² 'in gauncaain²¹ Dios.

7 Joon gaunngɨɨ¹ɨ 'in tsá² do:

—Wa la joon, ¿'ee lɨ'ɨ gatyʉ'²ʉ 'lɨɨ²¹² Moisés to² wa lí² cwo'¹ tsá² 'oo²o coon²¹ mo'jí² 'e lí² tiui² tsá² 'ii? Joon coon'¹³ la joon tiu²mo 'ido.

8 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² do:

—Galɨ́²-ɨ la joon tsʉ 'wii'¹³ 'áai¹ sóo²-'oo' 'naa'. Tsʉ jo la joon lɨ́² la mo 'wiin²¹².

9 Jna fuu²¹²uu 'naa', wana tiui² tsá² 'oo²o wa mo jo mo 'láa¹a coon'¹³ tsañʉʉ'¹ xeei'²¹ joon cuu'²¹i cwoo²¹o coon'¹³ jaain²¹gɨ tsamɨ́² 'noo¹on tsaa² coon'¹³ 'in tsamɨ́² do. Joon wana cuu'²¹i tsá² cwoo²¹o coon'¹³ jaain²¹ tsamɨ́² 'in natiui² ñʉʉ'¹ tya'a joon 'noo¹on tsá² tsaa² 'e la joon.

10 Joon gajin'² tsá² tya'a sɨɨ'²¹ɨ Jesús:

—Wana la joon jmoo¹o tsañʉʉ'¹ coon'¹³ 'oo²o tsáai¹gɨ-tsi wa jo cuu'²¹mo cwoo²¹o.

11 Jesús-gɨ gajin'²in:

—Jo jileei'²¹ lí² 'øøi'²¹-tsi 'elo. Lɨ jiin'¹³ 'in nityii'¹³in Dios ilí² 'øøi'²¹-tsi.

12 'Láa²mo 'ii'¹³ 'e sá² 'e jo lí² cui'² cwoo²¹o tsá². 'Inlɨ́ɨi¹³ jo 'íi¹in 'e cui'² cwoo²¹o ca mi liseen²¹mo. 'Inlɨ́ɨi¹³gɨ tsá² jo cwó² tsá² jon cui'² cwoo²¹o. 'Inlɨ́ɨi¹³gɨ tsá² jo 'iin²¹²in cui'² cwoo²¹o tsʉ 'wii'¹³ cwáain¹ tya' lɨ tyʉ'² Dios to².

Jileei'²¹ 'in lí² jmá¹ 'elo, cwojmaa¹a.

Uncwaai'³ Jesús xuui²¹² tya' tsá²

13 Joon gangajée¹i tsá² xuui²¹² tya'a lɨ sin'² Jesús wa'a taan¹an Jesús cwoo²¹o tya' 'ido joon faa'²¹a júu³ tyʉ́². Pe tsá² tya'a ga'láa² 'wii²¹² jíi² ni'i 'in tsá² jée¹i xuui²¹² do.

14 Pe Jesús gajin'²in:

—Cwó²duu', cwojalíin² xuui²¹² no tyaní³ii joon jo untsaa'¹³naa' tsʉ jiin'¹³ 'in lɨ́ɨ¹i la no-o tsataai² lɨ tyʉ'² Dios to².

15 Joon gataan¹an cwoo²¹o tya' 'in xuui²¹² do. Joon mo ngayuui'¹³ joon gacwo'ɨ́ɨ¹o do.

Jaain²¹ sɨmii'²¹ 'in sá² cuu² tyaa¹ júu³ coon'¹³ Jesús

16 Joon gatyía¹ jaain²¹gɨ tsá² 'in gaunngɨɨ¹ɨ gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Jesús:

—Tɨfo'² tyúi¹, ¿'ee 'e tyʉ́² 'ná¹ jmáa³aa 'e liseen²¹na tyʉ́² coon²¹ tøøi²?

17 Jesús gajin'²in:

—¿'Ee lɨ'ɨ fu'²'u jna 'in tyúi¹? Jaan²¹mo 'in seein²¹ 'in tyúi¹ jiin'¹³ 'ña'a Dios. Pe wana 'iin²¹²u'u liseen²¹mo'o tyʉ́² jmaa²'a la to² tyʉ'² Dios.

18 Joon gajin'² 'in sɨmii'²¹ do:

—¿Noo to² tyʉ'² Dios?

Joon Jesús ganii¹i:

—Jo jngá¹u'u tsá²; jo 'laa²¹²'a coon'¹³ tsamɨ́² tya' tsá² xeei'²¹; jo jmaa²'a

'uun^{21}; jo fu'^{2}'u júu^{3} tajuu^{21} jiin'^{13} jaain^{21};

19 un'goo^{2}'o nʉ'^{2}'ʉ coon'^{13} saa^{2}'a; cwoli'iin^{212}u'u tsaruu'^{21}'u lawa 'wo'o.

20 Joon gañii^{1}i 'in sɨmii'^{21} do:

—Jilaa'^{21} la no nigajmáa^{3}aa jiin'^{13} la mo xuu^{212}na. ¿'Ee 'ná^{1} jmáa^{3}gɨɨ?

21 Joon Jesús gajin'^{2}in:

—Wana 'iin^{212}u'un 'e jo 'e sɨ'naai^{21}gɨ 'e 'naa^{21} cwo'nɨɨ^{212}'ɨ 'e 'oo^{212}'o joon cwo'^{2}'o tsá^{2} tañíi^{2} joon lisá^{2} 'láai^{2}gɨ tyi'i fu ñʉ'fú^{2}. Mi yuui'^{13} joon na^{1}, ngɨ'^{2}'ɨ coon'^{13} jna.

22 Pe mo ngayuui'^{13} ganúu^{2}un 'e júu^{3} lo gangaa'^{13}i fa'í^{3} 'áai^{1} tsʉ 'áa^{1}mo sá^{2} cuu^{2} tya'a.

23 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tya'a:

—'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', 'áai^{1} wúui^{1} cwói^{1} yaai tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} tyʉ'^{2}ʉ Dios to^{2} 'ii.

24 Fuu^{212}uu 'naa' tún^{1}, tyan^{2}gɨ to^{2} wa'a tsa'í^{2} jaain^{21} tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} lɨ tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2} lagɨ wa' ngɨ́ɨ^{1} camello coon^{21} too^{21} tya' moocuu^{2}.

25 'Áai^{1} tsa'goo^{21}o-tsi tsá^{2} tya'a mo ganúu^{2}un 'elo. Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ la 'oo'^{21} yaai:

—¿'Iin lí^{2} tsataai^{2} lɨ tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}?

26 Joon gajøø^{2}i Jesús 'ii joon gajin'^{2}in:

—Jo lí^{2} jmá^{1}a tsá^{2} 'elo pe jilaa'^{21} lí^{2} jmá^{1}a Dios.

27 Joon gajin'^{2} Tʉ́^{3} sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—Ña'ñʉ'^{1}ʉ', nigatʉʉ^{21}oo'o 'e 'oo^{21}o'o joon nigangɨ́^{2}ɨ'ɨ coon'^{13} 'nʉ. ¿'Ee ilí^{2} tyii'i?

28 Joon gañii^{1}i Jesús:

—'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', mi li'múui^{2} jilaa'^{21} 'e sá^{2} joon 'in Ruu'^{21}i Tsá^{2} tyíin^{1} lɨ sɨlɨɨ^{212} tya'a coon'^{13} jilaa'^{21} 'e 'ya'^{2}gɨ tya'a joon 'naa' 'in nigangɨ́^{1} coon'^{13} jna iní^{2}ii' dyatun^{1} lɨ sɨlɨɨ^{212} tyii'. Joon ityʉ́^{2}ʉʉ' to^{2} 'in dyatun^{1} poo^{212} tsá^{2} Israel.

29 La joon jon jileei'^{21} 'in nigatʉ́^{2} 'nʉ́^{1} sɨ nigatiui^{1} ruu'^{21}i tsañʉʉ'^{1} sɨ ruu'^{21}i tsamɨ́^{2} 'ee sɨ nigatiui^{2} sáa^{3} jmii^{21} 'ee sɨ tsamɨ́^{2} tya'a sɨ jóon^{1}on 'ee sɨ nigatʉ́^{2} 'wó^{2} tya'a tsʉ 'wii'^{13} jna-a; i'ii'^{21}mo cíein^{13} lɨ́ɨ^{1}gɨ joon i'ii'^{21}mo jon juncwii^{21} tya'a 'e taa'^{21}a coon^{21} tøø^{2}mo.

30 Pe fúu^{1}mo tsá^{2} 'in seein^{21} nano 'in lɨ́ɨ^{1}i nifu 'ii-i lɨtséi^{1} cɨɨin^{21}gɨ. Joon fúu^{1}mo 'in lɨtséi^{1} nano joon 'ii-i nifu cɨɨin^{21}gɨ —jin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} do.

20

Lawa tsa'leei'^{13} 'in gajmaa^{1}a to^{2}

1 Faa'^{21}gɨ Jesús jin'^{2}in:

—'E tyʉ'^{2} Dios to^{2} lɨ la lɨ́ɨ^{1}i jaain^{21} ñi'fii^{212} tsá^{2} lɨ náa^{1} to^{2}. Joon mo 'aa^{21} tsáa^{1}a tsa'née^{1}i tsa'leei'^{13} tya' 'in cún^{2} mi'^{3} wuunjøø'^{3} tya'a.

2 Joon jin'^{2}in xiiati tyí^{2} la coon^{21} jmɨɨ^{212}. Joon gasii^{1}in 'in tsá^{2} do jee^{212} to^{2} tya'a.

3 Joon la 'iin^{2} ñʉ́^{2} gangó^{1} lɨ lɨ' 'moo'^{13} joon gatsee'^{21}i tsá^{2} 'in jøøi^{2}.

4 Joon gajin'^{2}in: "¿Ja cwolíin^{2}naa' cwojmaa^{2}aa' to^{2} tyiia joon icwóo^{3}oo 'e tɨ́ɨ^{2}naa'?" Joon gangalíin^{2}mo 'in tsá^{2} do.

5 Joon mo gatɨ́^{2} tyiiañi'^{1} coon'^{13} la 'iin^{21} 'nɨ^{1} ca 'loo^{1} gangó^{1}o 'in ñi'^{1} do lɨ lɨ' 'moo'^{13} do 'náa^{2}i tsa'leei'^{13} tya'a.

6 Joon la 'iin^{2} 'ñá^{2} ca'loo^{1} gatsee'^{21}i 'inlɨ́ɨi^{13} 'in jøøi^{2}, joon gajin'^{2}in: "¿'Ee lɨ' née^{13}naa' lo tøøi^{2} jmɨɨ^{212} jo 'ee to^{2} jmoo^{2}oo'?"

7 'Ido-gɨ gañii^{1}i: "Tsʉ jo 'iin^{212}mo galɨ́^{2} 'neei^{21} jna'a 'e jmoo^{21}o'o to^{2}." Joon gajin'^{2} in ñi'^{1} do: "Cwolíin^{2}naa' cwojmaa^{2}aa' to^{2} 'wó^{2} tyiia joon icɨ́ɨ^{3}ɨɨ 'lee'^{13}naa' jiin'^{13} la gatɨ́ɨi^{2}."

8 Joon la xʉʉ jnaa^{2} gatyʉ'^{2} ñi'^{1} do to^{2} tsa'leei'^{13} tya'a 'in tyʉ'^{2} to^{2} gajin'^{2}in: "Cwote^{2}du' tsa'leei'^{13} do joon cwo'^{1}o 'leei'^{13}, joon 'láa^{2} 'wii^{212} cwo'^{1}o 'leei'^{13} 'in ngataai^{2} lɨ tséi^{1} do. Joon 'in ngataai^{2} jee^{212} to^{2} nifu cwo'^{1}o 'leei'^{13} lɨ gatséi^{1}."

9 Joon 'in ngataai^{2} jee^{212} to^{2} la 'iin^{2} 'ñá^{2} ca'loo^{1} ga'ii'^{21}mo 'lee'^{13}i tya' la tøøi^{2} jmɨɨ^{212}.

10 Joon mo ga'ii'^{21}i 'in ngataai^{2} nifu do 'lee'^{13}i lɨ́ɨ^{2}i i'ii'^{21} 'láai^{2}gɨ 'lee'^{13}i lagɨ

'in ngataai² ca'loo¹ do. Pe xʉ joon
coon²¹ røø² ga'ii'²¹i 'lee'¹³i coon'¹³ 'ido.
11 Joon mo ga'ii'²¹i 'e 'leei'¹³ do
ga'láa² 'wii²¹² jo cwo'¹o júu³ ruu'²¹i
coon'¹³ ñi'fii²¹²i do
12 jin'²in: "'In gacwolíin² lɨ tséi¹
røø² ga'ii'¹³na'a 'lee'¹³na'a coon'¹³ 'ido
joongɨ coon²¹ hora gajmaa¹a 'ido to²
joon jna'gɨɨ'ɨ tøøi² jmɨɨ²¹² taan²¹a'an
jee²¹² 'yiia²¹."
13 Pe 'in tsá² fii²¹² do gañii¹i jin'²in
sɨɨ'²¹ɨ jaain²¹ 'in tsá² do: "Tsaru'¹u',
jo jmóo³oo 'e gó² tyi'naa'. ¿Tɨ jo
gajmoo²¹o' júu³ xiiati 'e 'lée¹³'u tya'
coon²¹ jmɨɨ²¹²?
14 Con'²'on jiin'¹³ 'lée¹³'u 'e gatɨ́ɨ²u
joon cweei'². Iin²¹²na cwo'³oo 'in
ngataai² jee²¹² to² lɨ tséi¹ do jiin'¹³ la
cwo'³oo 'nʉ.
15 Lí²-i tyʉ'³ʉʉ to² cúu³uu jiin'¹³ la
'iin²¹²na. ¿Tɨ ga'aa²¹²'a tsiiwúu¹ tsʉ
tsá² tyú¹mo jna?
16 La joon lí¹, 'in lɨ tséi¹ 'ii 'in nifu,
joon 'in nifu 'ii 'in lɨ tyéi¹. Tsʉ itø'²ø
Dios fúui¹ tsá² pe xʉʉ 'in gacwai'²
jmáa¹a."

Xiiagɨ tún¹ jmo'¹o Jesús tsá² tya'a júu³ ijúun²in

17 Mo ngó¹ Jesús fu Jerusalén 'yúu²i
fu¹ joon gajée¹i coon'²¹ jɨ dyatúuin²
tsá² tya'a joon gajin'²in:
18 —Tyán²duu' cwáain¹. 'E
ningalii²¹i' lo fu Jerusalén. Joon do-o
i'nɨ́i¹ tsá² 'in Ruui'²¹ Tsá² ja'cwoo²¹o
'in tyʉ'² to² untsá² coon'¹³ 'in tɨfo'² tya'
ley. Joon ityʉ'² to² ijúun²in 'ido.
19 Joon ijaan'¹³mo 'ido tya' tsá² jo
seein²¹ Israel, joon iungøø¹ni'i 'ido,
ipoo¹ni'i joongɨ itéen¹in tsaa'² crúu¹³.
Pe mi tɨ jmɨɨ²¹² 'nɨ¹ ijiin'¹o tún¹ jee²¹²
'lɨɨ²¹².

Mɨɨ¹ɨ sáa³ Jacobo coon'¹³ Wó³ jmɨɨ'aa²¹²

20 Joon gangatyéen¹in Jacobo
jóon¹ Zebedeo coon'¹³ ruu'²¹i Wó³
coon'¹³ sáa³a fu lɨ siin'¹³ Jesús
joon gaun'goo²¹o Jesús tsʉ sáa³ Ja-
cobo coon'¹³ Wó³ gali'iin²¹²in mɨɨ¹ɨ
jmɨɨ'aa²¹².
21 Joon gaunngɨɨ¹ɨ Jesús 'ii:
—¿'E 'iin²¹²u'un jmáa³aa tyi'i?
Joon sáa³ 'ido gajin'²in:
—Mi tyé¹u'u lɨ tyu'²'ʉ to² joon
cwo'²'o cwá²a 'in yʉʉn²¹ tyiia gái² lo,
jaain²¹ lɨ' cwoo¹'o tsáa¹ jaain²¹gɨ lɨ'
cwoo¹'o tooin²¹².
22 Pe Jesús gañii¹i:
—Jo ñí² 'naa' 'ee mɨ́²ɨɨ'. ¿Tɨ lí² taa²¹aa'
moo²oo' wúu¹ la wúu¹ imóo³ jna?
Joon, ¿tɨ lí² ijúun²naa' la ijúuin² jna?
'Ii-gɨ gajin'²in:
—Lí²-i.
23 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'ii:
—Ja'²mo, imoo²oo' wúu¹ la wúu¹
imóo³ jna joon ijúun²naa' la ijúuin² jna
pe jo tɨ́ɨ²na cwóo³oo ní²ii' jaan²¹naa'
lɨ' cwóo³oo tsáa¹ jaain²¹gɨ lɨ' cwóo³oo
tooin²¹². 'E joon 'e tya' tsá² 'in ni-
gatyá¹a Ñʉ'³ʉʉ tyʉ́².
24 Joon mo ganúu²un 'in dyéi¹ tsá²
tya'a catyaai² do gatsá² 'nii'²¹-tsi tya'
'in gái¹ ruu'²¹i do.
25 Pe Jesús gatø'²ø 'ii gajin'²in:
—Jiin'¹³ la ñí² 'naa', 'in tsá² tyʉ'² to²
juncwii²¹ tyʉ'²ʉ to² 'ii²¹, joon 'in tsá²
'in tyʉ'² to² 'in tyiin² jee²¹² 'in tyʉ'² to²
do gøø'¹³gɨ to² tyʉ'²ʉ.
26 Pe jo lí² la joon jee²¹² 'naa'. Tsʉ
'in 'iin²¹²in jmá¹ feei'¹gɨ jee²¹² 'naa', 'ii
'ná¹ unjíi²in 'in catyaai²gɨ.
27 Joon 'in 'iin²¹²in líi²in nifu 'ná¹
jmá¹ la to² 'e tyʉ'² 'in catyaai²gɨ do.
28 Tsʉ jna-a, 'in Ruu'²¹na Tsá²,
jo gagoo²¹²oo 'e unjíi²in tsá² jna
pe gagoo²¹²oo wa'a unjíi³na tsá².
Gagoo²¹²oo 'e cwó³oo juncwii²¹ tyiia
la wa' 'e 'laa'¹³ ilí² tiin'¹³ tsá² fúui¹.

Un'láa²i Jesús gái¹ tsá² tiui²

29 Joon mo gacwo'ɨ́ɨ¹ɨ Jesús fuu²¹
Jericó do fúu¹mo tsá² ngalíin² coon'¹³
Jesús.
30 Joon lɨ' caai²¹ fu¹ lɨ ngó¹o Jesús
néei¹ gái¹ tsá² tiui². Joon mo galili'³i
ingɨ́i¹ Jesús lɨ née¹i do joon ga'oo¹o
jin'²in:
—¡Ña'ñʉ'¹ʉ', Jóon¹ 'lɨɨ²¹² David, fúu²
cwolii¹u jna'a!

31 'In tsá² 'in ngalíin² do sɨɨ'²¹ɨ 'ido
wa'a jo to'²o lɨ́ɨ¹ 'ido mɨɨ'¹³. Pe xʉ joon
lɨ́¹ lɨ́ɨ¹gɨ tá² ga'oo¹o jin'²in:
—¡Ña'ñʉ'¹ʉ', Jóon¹ 'lɨɨ²¹² David, fúu²
cwolii¹u jna'a!
32 Joon Jesús gajaan¹an lɨ ngóo¹
joon gatø'²ø 'in tsá² tiui² do joon
gaunngɨɨ¹ɨ:
—¿'Ee 'iin²¹²naa' ijmáa³aa tyii'?
33 Joon gañii¹i 'ido:
—¡Ña'ñʉ'¹ʉ', 'e 'iin²¹²na'a jǿ²ø'ø!
34 Joon fúu² galɨ́ɨ²i Jesús 'ii, joon
ga'lii'²¹i unní¹ 'ido. Tsifu joon galɨ́¹
jøø²ø 'in tsá² tiui² do joon ngalíin²mo
coon'¹³ Jesús.

21

Mo ga'í²i Jesús Jerusalén

1 Joon mo xʉ 'ná¹gɨ tyía¹ Jesús fuu²¹
Jerusalén, joon gatyalíin² coon²¹ fuu²¹
sii²¹ Betfagé, fuu²¹ náa¹ caai²¹ moo'²¹
sii²¹ Olivos.
2 Joon Jesús gatyʉ'²ʉ to² gái¹ tsá²
tya'a jin'²in:
—Cwolíin²naa' 'e fuu²¹ pi'³ náa¹
tyani no. Joon do-o ityee'¹³naa' jaain²¹
bu'³ 'yiia²¹² sɨ'ñúu¹i coon'¹³ yʉʉn²¹
tya'a. Joon sɨɨ'¹³ɨɨ' 'nii²¹² tya'a joon
jøø²¹²naa' fu lo.
3 Wa' 'in sɨɨ'²¹ɨ 'naa' cwáain¹ tya' bu'³
do joon fú²uu': "Ña'ñʉ'¹oo'o 'né¹ ni'i
'inlo joon nacun'un jajaa²¹²na'a."
4 Joon la lo galɨ́¹ 'e gatsín¹ júu³
gataan¹an ni mo'jí² jaain²¹ 'in
gacwo¹o júu³ tya' Dios la mo jéei¹ 'e
jin'²:
5 Síi¹³ii' 'e fuu²¹ do sii²¹ Sión:
"Jøø²øø', Røøi¹³ tyii' jó¹ lawa
tsá² 'wói¹ tyíin¹in jaain²¹ bu'³,
jaain²¹ bu'³ xuui²¹², 'in lɨ́ɨ¹i jóon¹on
jaain²¹ joo'núu³ tyaan¹ laa²¹²."
6 Joon 'in tsá² tya' Jesús do
ngalíin²mo ngajmaa¹a la to² tyʉ'²
Jesús.
7 Ngatee¹e bu'³ do joon gaunfuu¹u
sɨɨn'¹³ɨn moo'wó¹o bu'³ do. Joon
gacwó² Jesús 'in bu'³ do.
8 Joon 'in tsá² fúui¹ do ganii'¹²i
sɨɨn'¹³ɨn tya'i fu¹ lɨ ngó¹ Jesús. Joon
'inlɨ́ɨi¹³ gatyʉ'²ʉ nii²¹² moo²¹ joon
gatyaa¹a tya'i fu¹.
9 Joon 'in tsá² 'in ngalíin² nifu lagɨ 'in
jalíin² lɨ' caluu 'oo¹o jin'²in:
—¡Cwoseein²¹ Jóon¹ 'lɨɨ²¹² røøi¹³
David wóo²! ¡In cwa'³mo 'i 'in jó¹
coon'¹³ 'e sii²¹ Ña'ñʉ'¹ʉ'! ¡Un'goo²¹oo'
Dios!
10 Joon mo ga'í² Jesús fuu²¹
Jerusalén joon ganáa¹ 'goo²¹ 'áai¹ joon
fúu¹mo gaunngɨɨ¹ɨ gajin'²in:
—¿'Iin-gɨ 'ino?
11 Joon tsá² gañii¹i:
—Jaain²¹ tsá² 'in cwo¹ júu³ tya' Dios
'in sii²¹ Jesús 'ino. 'In jó¹ fuu²¹ Nazaret
'e náa¹ lɨ sii²¹ Galilea no.

Ga'woo²¹mo Jesús tsá² 'in taai² inʉʉ cwo'¹ fee'¹ do 'e tyaan¹ 'e 'nɨɨ¹ɨ 'e ló² tsá²

12 Mo ngayuui'¹³ joon ga'í² Jesús
inʉʉ cwo'¹ fee'¹ tya' Dios sii'²¹ do. Joon
ga'øø¹²mo jileei'²¹ 'in taai² do fu caluu.
Lagɨ 'in taai² ló¹ do la joon jon 'in taai²
'nɨɨ¹ɨ ga'øø¹²mo. Gajiin²¹ Jesús mesa
lɨ taa'¹³ cuu² tya' tsá² 'in unsɨɨ²¹ɨ cuu²
tya' tsá². Gajiin²¹mo jon 'mosíi¹³ lɨ
néei¹ 'in 'nɨɨ¹i maa²¹².
13 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'ido:
—Ni jí² tya' Dios jin'²in: "'E 'nʉ́³ʉʉ lo
iunsii²¹ tsá² coon²¹ lɨ faa'²¹a tsá² júu³
tyʉ́²", pe 'naa' nigajmaa²aa' lo lawa
coon²¹ too²¹ lɨ taai²¹² 'uun²¹.
14 Joon tsi inʉʉ cwo'¹ do gan-
gatyéen¹in 'inlɨ́ɨi¹³ tsá² tiui² coon'¹³
'inlɨ́ɨi¹³ tsá² jluui'¹³ lɨ siin'²¹ Jesús joon
gaun'láa²mo Jesús 'ido.
15 Taai² jon inʉʉ cwo'¹ do
'inlɨ́ɨi¹³ xuui²¹² 'in ga'oo¹o gajin'²in:
"¡Cwoseein²¹ Jóon¹ 'lɨɨ²¹² røøi¹³ David
wóo²!" Joon mo ganí² 'in tsá² tyʉ'² to²
tya' untsá² coon'¹³ 'in tɨfo'² tya' ley
jilaa'²¹ milagro gajmaa¹a Jesús joon
mo ganúu²un 'e 'oo¹o 'in xuui²¹² do
gatsá² 'nii'²¹-tsi.
16 Joon gajin'²in gasɨɨ'²¹ɨ Jesús:
—¿Tɨ jo nuu²'un 'ee 'e jin'² 'in xuui²¹²
no?
Joon gañii¹i Jesús:

—Núu³oo. ¿Tɨ jo mo gauntsaa'¹³naa' 'ee 'e jin'² jí² tya' Dios cwáain¹ tya' 'elo? Jin'²o la no:

'E 'øø¹ø xuui²¹² coon'¹³ yuun²¹ pi'³ iun-
tyúi¹ jna-a joon.

17 Joon gacwo'ɨ́ɨ¹o do, gatúu²mo 'in tsá² do joon gangó¹ coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Betania. Joon do-o gajaan¹an canúu¹.

'Ɨɨ²ɨ Jesús tsiifú² tya' 'mó² cwaríi³

18 Mo gajná² joon gacɨɨ'¹³ɨ Jesús fu Jerusalén joon gatsá² un'aa²¹²i.

19 Joon gango¹o si'² lɨ' caai²¹ fu¹ coon²¹ 'mó² cwaríi³. Joon gangatyéen¹in co' lɨ si'²i pe jo 'e gatsaa'²¹a jiin'¹³ coon²¹ 'oofuu²¹ tya'a. Jmaai'² mo'²o tsí². Joon Jesús gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'e 'mó² cwaríi³ do:

—¡Jiin'¹³ coon²¹ naa'¹³ jo 'ee 'oofuu²¹ 'ɨ́ɨ¹gɨ 'nu!

Joon tsifu joon lityuun²¹ 'e 'mó² cwaríi³ do.

20 Joon mo ganí¹i tsá² tya' Jesús 'elo ganga'goo²¹o-tsi 'áai¹ joon gajin'²in:

—¡Laa'¹³ lɨɨlɨ́¹ jmoono galityuun²¹ 'e 'mó² cwaríi³ no!

21 Joon gajin'² Jesús:

—'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa', wana jo'¹ lɨ́ɨ²naa' joon jo tóin¹ júu³ tyii' lɨ́ɨ¹gɨ lijmaa²aa' lagɨ jmaa²¹²aa tya' 'e 'mó² cwaríi³ no. Lí²-i fú²uu' 'e moo'²¹ si'² do: "Jiin'¹³ lo, cwó², cwoté²u'u tsi jmɨ'ñi'³", joon la joon ilí².

22 Joon jilaa'²¹ imɨ́²ɨɨ' coon'¹³ júu³ tyú² tyii' i'ii'¹³naa' wa jo'² lɨ́ɨ²naa'.

To² 'oo¹o Jesús

23 Joon ga'í² Jesús inuu cwo'¹ fee'¹ do joon la 'ɨɨ²¹² siin'²¹ 'e'²e tsá² joon gangatyéen¹in 'in tyu'² to² tya' untsá² coon'¹³ 'in tsacøøi'¹³ tya' tsá² Israel joon gaunngɨɨ¹ɨ:

—¿'Ee to² 'oo²'o 'e jmoo²'o la no? ¿'Iin gacwo¹o 'e to² no?

24 Joon Jesús gañii¹i:

—Joongɨ iunngɨ́ɨ³duu 'naa' joon wana ñí²ii' la joon jon jna ifuu²¹²uu 'naa' 'iin gacwo¹o to² jmóo³oo.

25 ¿'Iin gatyu'² to² saa¹i Wó³ tsá² jmɨɨ²¹? ¿Tɨ Dios 'e wa tsá² 'ee?

Pe 'in tsá² jo cwo'¹o júu³ la 'oo'²¹ ruu'²¹i jin'²in:

—Wana fá²a' Dios gatyu'² to² 'in Wó³ do ijin'² 'ino: "¿'Ee lɨ' jo gajo'¹ galɨ́ɨ²naa' júu³ tya' 'ido?"

26 Joon wana fá²a' 'e tsá²-a gatyu'¹ to² Wó³ do ijme'¹mo tsá² jna' tsu jilee'²¹mo tsá² lɨ́ɨ²i 'e faa'²¹a Wó³ do cwáain¹ tya' Dios.

27 Tsu 'wii'¹³ joon gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² do Jesús jin'²in:

—Jo né² jna'a.

Joon gajin'²in Jesús:

—La² joon jon jna jo fuu²¹²uu 'naa' 'in gacwo'¹o jna to² 'e 'óo³oo.

Lawa jaain²¹ tsá² 'in seein²¹ gái¹ jóon¹on

28 Joon Jesús gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² do jin'²in:

—¿'Ee 'ɨ¹-'oo'? Galiseein²¹ jaain²¹ tsá² 'in seein²¹ gái¹ jóon¹on. Joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'in jaain²¹ do: "Yuun²¹ tyi', cwoo²'o cwocun'²'un mɨ'³ wuunjøø'³ tyiia no."

29 Joon 'in jóon¹ do gañii¹i: "Jo níi³ jna." Pe mo li ciin²¹gɨxu gajoo'²¹o-tsi joon gango¹-o, ngajmaa²¹a to².

30 Joon gangó¹o jmii²¹ do ngajøø²ø 'in jaain²¹ dogɨ. Joon la do-o gajin'²in. Joon 'in jaain²¹ do gajin'²in: "Tyú²-u, ñu'³, níi³oo." Pe jo gangóo¹o. ¿'Ee 'ɨ¹-'oo'?

31 ¿'Iin jee²¹² 'in gái¹ do gajmaa¹a la 'iin²¹²in jmii²¹ do?

Joon gañii¹i 'in tsá² do:

—'In nifu do-o.

Joon gajin'²in Jesús:

—'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa', 'in tsá² 'in cón² 'laa'¹³ 'e 'nɨɨ¹ɨ tsá² coon'¹³ 'in 'yiiatsangó¹ itsataa²i lɨ tyu'² Dios to² jéei¹gɨ lagɨ 'naa'.

32 Tsu Wó³ saai¹ tsá² jmɨɨ²¹ gajó² gajma'¹ 'naa' júu³ xiiala 'ná¹ taan²¹²naa' joon jo gajo'¹ galɨ́ɨ²naa'. Pe 'in tsá² 'in cón² 'laa'¹³ 'e 'nɨɨ¹ɨ tsá² coon'¹³ 'in 'yiiatsangó¹ jo'¹o galɨ́ɨ²i. Pe 'naa' fiin'¹³ gañí²oo' 'elo jo gajoo'²¹-'oo' wa' jai'² lɨ́ɨ²naa' —jin'² Jesús.

Lawa 'in lɨ́ɨi¹ tsa'leei'¹³ 'in gó²

33 —Nɨ́ɨ̵ɨ̵²duu' coon²¹gɨ júu³ —gajin'² Jesús— lawa jaain²¹ tsá² fii²¹² 'wó² 'in gajñi¹i wuunjøø'³ jee²¹² 'wó² tya'a joon gajmaa'¹³a coon²¹ 'yá² la caain²¹ tɨ' tyiia²¹ tya'a. Joon gajmaa'¹³a coon²¹ lɨ niui² mɨ'³ wuunjøø'³ do. Gajmaa'¹³o jon coon²¹ po' ñíi¹ i'á¹a 'wó² do.

'Mo ngayuui'¹³ joon gacwo'¹o tsá² iní² do. Joon gangóo¹o coon²¹ cwoo'¹³ lɨ wíin².

34 Joon mo gatɨ́² liroo²¹ mɨ'³ wuunjøø'³ do 'in fii²¹² 'wó² do gasii²¹in jaain²¹ gaí¹ tsa'leei'¹³ tya'a wa tsatyíin²an 'e tyáa¹ 'e gatɨ́ɨ̵²i 'e garoo²¹ 'wó² do.

35 Pe 'in tsá² taain²¹² ní² do gasan'²mo 'in tsa'leei'¹³ 'in gatyalíin² do, jaain²¹ gapoo²¹i, jaain²¹gɨ gajngaa'¹³mo, joon gatyuu'¹³i cuun²¹² 'in jaain²¹gɨ do.

36 'In fii²¹² 'wó² do gasiin²¹gɨ tsa'leei'¹³ tya'a fúui¹gɨ pe la do-o túu¹ gajmaa¹a 'in ní² 'wó² do.

37 'Joon lɨ gatséi¹ gasii²¹in jóon¹on ga'ɨ¹-tsi: "Fowa ili'gɨɨ'²¹mo yɨ̵ɨ̵n²¹ tyiia", lɨ́ɨ²i.

38 Pe mo gangaa¹i jóon² 'in tsá² fii²¹² 'wó² do 'in gatyí¹a do gasɨ́ɨ²i la 'oo'²¹ 'ii: "'Ino-o 'in lí² tya'a 'e 'wó² no, joon wa jngaa'¹²mo' 'ino joon ilí² tyi' 'e 'wó² no."

39 La joon gasaan'²¹mo 'ido, joon gapii²in lɨ' co' 'yá² do joon gajngaa'¹²mo.

40 Joon gaunngɨɨ¹ɨ Jesús 'in tsá² teein²¹ co' lɨ siin'¹²in do jin'²in:

—Mi tyía¹ 'in fii²¹² 'wó² do, ¿'ee ijmáa¹a tya' 'in tsá² taain²¹² 'wó² tya'a do lɨ́ɨ²naa'?

41 Joon gañii¹i 'in tsá² do:

—Ijngaa'¹²mo 'in tsá² gó² do jo 'ee fúu² lɨ́ɨi²gɨ 'ido. Joon icwo'¹o tsá² xee'²¹mo 'e 'wó² do joon 'in tsá² do ityáa¹ cwoo²¹o 'in fii²¹² 'wó² do itɨ́ɨ²i 'e garoo²¹ do.

42 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² do: 'Naa' nigan~~uu~~²~~uu~~n' júu³ tya' Dios 'e jin'²in:

'E cuun²¹² 'e gadya'²a 'in tsá² jmoo'¹³o 'nɨ́¹ lɨ' caai²¹ lawa jo 'ee²¹² to² 'íi³.

'E cuun²¹² joon galɨ́¹ cuun²¹² nifu.

Gajmaa¹a Ña'ñɨ̵'¹ɨ̵' 'elo.

Joon ganga'goo²¹-tsi tsá² 'áai¹ 'in ganí² 'elo.

43 Wii'¹³ joon fuu²¹²uu 'naa', jo ityɨ̵'²gɨ Dios to² 'naa' joon ityɨ̵'² to² tsá² xeei'²¹ 'in lí² jmá¹a jiin'¹³ la to² tyɨ̵'²ɨ̵ do.

44 Joon cwáain¹ tya' 'e cuun²¹² nifu do, doñi'iin 'in cɨɨi'² ni cuun²¹² do ilitɨ̵ɨ̵'¹³ 'ii coonti joon wana 'iin gatsiin¹in 'e cuun²¹² do joon lí² fu² 'ii coonti.

45 Joon mo ganúu²un 'in tsá² tyɨ̵'² to² tya' untsá² coon'¹³ 'in tsá² fariseos do 'e júu³ cwáain¹ gatyaa¹ Jesús do galili'³o 'e faa'²¹a 'wii'¹³ tya' 'ii-o.

46 Gali'iin²¹²in 'e teen'¹³mo 'ido pe gøø'²¹mo tsá² tsɨ̵ 'in tsá² do 'ɨ¹-tsi 'e Jesús do faa'²¹a cwáain¹ tya' Dios.

22

Júu³ cwáain¹ tya' mo cui'² cwoo²¹ tsá²

1 Joon ga'láa² Jesús 'wii²¹² 'e tyaa¹ jmai'² júu³ cwáain¹ tya' 'in tsá² do gajin'²in:

2 —'E tyɨ̵'² Dios to² tsá² lɨ la lɨ mo gajmaa¹a jaain²¹ røøi¹³ jmɨɨ²¹² mo gacui'² cwoo²¹ jóon¹on.

3 'In røøi¹³ do gasii²¹in tsa'leei'¹³ tya'a wa'a tsate'²e 'in tsá² nigatø'²ø itsalíin² jmɨɨ²¹² do. Pe 'in tsá² nigatø'²ø do jo 'iin²¹²in tsalíin².

4 Joon gasii²¹in 'in xeei'²¹gɨ túu¹ tsa'leei'¹³ tya'a joon gasɨɨ'²¹ɨ 'ido: "Cwosii'¹³duu' 'in tsá² nigatø'²ø do, niná¹ tyɨ́² 'uunñi² tyiia no. Nigajúin¹ joo'tsáa² coon'¹³ 'in catyaai² 'in 'ooin'¹³. Joon jilaa'²¹ niná¹ tyɨ́² tya'a jin'²in fu'²u. Cwolíin²moo' lɨ ná¹ jmɨɨ²¹² do."

5 Pe 'in tsá² do jo gaunjíi²i túu¹. Jaain²¹ jee²¹² 'in tsá² jo gangalíin² lɨ ná¹ jmɨɨ²¹² do gangó¹o ngajøø²ø 'wó² tya'a. Jaain²¹gɨ gangó¹o nga'nɨɨ¹xɨ̵ 'e 'oo¹o.

6 'Inlɨ́ɨi13gɨ gajmee'21mo 'in tsa'leei'13
tya' røøi'3 'in gangate'2 'ii ce gajn-
gaa'12mo 'ido.
7 Joon 'in røøi13 do gatɨ́2 'nii'21-tsi
joon gatyʉ'2ʉ to2 'láa2 tya'a wa tsalíin2
tsajngaa'12mo 'in tsá2 do 'in gajn-
gaai'12 tsa'leei'13 tya'a joon i'úi1 jɨ́2
goo1o 'ido.
8 Mo ngayuui'13 joon 'in røøi13 do
gasɨɨ'21ɨ tsa'leei'13 tya'a jin'2in: "Jilaa'21
niná1 tyʉ́2 tya' icwui'2 cwoo21 xuui212
tyiia pe jo tɨ́ɨ2i jalíin2 'in nigatøø2øø'
do.
9 Cwolíin2naa' jon fu la caain21
tyʉʉ'13 jee212 'nʉ́1 joon tǿ2øø' doñi'iin
tsá2 'in máa13naa' ijalíin2 li tɨ́2 jmɨɨ212
lo."
10 Joon ngalíin2mo 'in tsa'leei'13 do
jee212 'nʉ́1 do joon galicaain21 jileei'21
tsá2 'in gatsee'21i 'in tyúi1 coon'13 'in
gó2. Joon coon'13 la joon garøi1 inʉʉ
tya' 'in røøi13 do.
11 'Joon 'in røøi13 do ga'í2 inʉʉ lɨ
nataai212 'in tsá2 gatø'2ø do. Joon gan-
gaa1i jaain21 tsañʉʉ'1 'in jo tyi'2 'mɨ'2
'a la tyi'2 tsá2 'in taai212 lɨ cui'2 cwoo21
tsá2.
12 Joon gajin'2in sɨɨ'21ɨ 'ido:
"Tsaru'1u', ¿'ee lɨ jo tyii'13'i 'mɨ'2 'e la
tyi'2 'in catyaai2 no?" Joon 'in tsá2 do
gajaan1an tii2.
13 Joon 'in røøi13 do gatyʉ'2 to2
tsa'leei'13 tya'a jin'2in: "Cwo'nʉʉ2ʉʉ'
cwoo21 tɨɨ2 'ino joon cwopíin1naa' fu
caluu lɨ nʉʉ21." Do-o ityi'2i tsá2 joon
icuu'21i moojóon1on.
14 Tsʉ itø'2ø Dios fúu1mo tsá2 pe xʉʉ
'in cwai'3 jee212 do-o jmáa1a.

Unngɨɨ1ɨ tsá2 Jesús cwáain1 tya' cuu2 cɨ́1 tsá2 tya' tsaa'to2 tyíin1 Roma

15 Joon 'in tsá2 fariseos gasɨɨ21i la
'oo'21 yaai xiiala lí2 'nɨ́ɨ2i Jesús coon'13
júu3 tya'a.
16 To2 joon gasii21in tsá2 fariseos
'inlɨ́ɨi13 tsá2 tya'a caan21mo coon'13
'inlɨ́ɨi13 tsá2 tya' Herodes 'e sɨɨ'21ɨ Jesús,
joon gajin'2in:
—Tɨfo'2, né3oo'o 'e fo'2'o jmai'2 'e la
jai'2. Joon 'e'2'e tsá2 fu1 tya' Dios la jai'2
jo 'ee unjii2'i jilaa'21 'e faa'21a tsá2. Tsʉ
jo jmoo2'o 'ii'21 jiin'13 la 'ɨ1-tsi tsá2.
17 Sii'13 jna'a, ¿tɨ2 tyʉ́2 wa tyí2 tsá2
cuu2 tya' 'in tsaa'to2 tyíin1 Roma 'owa
jo tyí2 tsá2 'ee?
18 Pe Jesús ñi1o 'ee 'e gó2 'ɨ1-tsi 'in tsá2
do joon gajin'2in:
—Tsá2 'in sɨsɨ́ɨ2i 'e 'ɨ1-tsi 'e jmoo1o
'naa'. ¿'Ee lɨ' 'iin212naa' tøø'13naa' jna
nilá2?
19 'Ee'13duu' jna coon21 cuu2 'e cɨ́2ɨɨ'
tya' røøi13 do.
Joon gacwo'1o coon21 cuu2 yʉʉn21.
20 Mo ganí2i Jesús 'e cuu2 do
gaunngɨɨ1ɨ:
—¿'Iin ni2 'e toon1on ni cuu2 lo?
Joon, ¿'iingɨ coon'13 'e toon1on 'e sii21 ni
cuu2 lo?
21 Joon 'in tsá2 do gañii1i:
—Ni2 'in tyʉ'2 to2 do-o no.
Joon gajin'2 Jesús:
—Cwoo2oo' jon 'in tyʉ'2 to2 Roma
jiin'13 'e gatɨ́ɨ2i, la joon jon cwoo2oo'
jon Dios 'e gatɨ́ɨ2i.
22 Joon mo ganúu2un 'in tsá2 do
júu3 tya' Jesús do ganga'goo21-tsi.
Gatiu2mo 'ido 'ii jon gangaliin1mo.

Gaunngɨɨ1ɨ tsá2 Jesús cwáain1 tya' mi jiin'1in tsá2 jee212 'lɨɨ212

23 Jmɨɨ212 joon gangalíin2 'inlɨ́ɨi13 tsá2
saduceos, 'in jin'2 'e jo jiin'1in tsá2
jee212 'lɨɨ212, ngaunngɨɨ1ɨ Jesús 'e júu3
lo:
24 —Tɨfo'2, Moisés gatyʉ'2ʉ to2
jna' wana gajúin1 tsá2 mo nasɨcui'2
cwoo21o joon jo xuui212 tya'a liseein21
ná1 cu'2mo cwoo21 'in ruui'21 'in 'lɨɨ212
nijúin1 do 'in 'yiia'nɨ́ɨ2. Joon iliseein21
xuui212 tya' 'in ruu'21i najúin1 do.
25 Joon galiseein21 dyái1 tsañʉʉ'1
la 'oo'21 ruu'21i. Joon 'in nifu do
gacu'2mo cwoo21o joon gajúun1mo
joon jo xuui212 tya'a galiseein21. Joon
'in ruu'21i lɨ gatɨ́2 gái1 do gacu'2mo
cwoo21o jon coon'13 'in 'yiia'nɨ́ɨ2 do.

26 La galí¹ tya' 'in nifu do la joon
galɨ¹ tya' 'in gatɨ́² gái¹ do. La joon tya'
'in gatɨ́² gaai²¹ jon. La joon galɨ́¹ tya' jɨ
dyáa¹i do.
27 Joon mo gangɨ́ɨ²i joon, joon
gajún¹mo jon 'in tsamɨ́² do.
28 Joon mi jiin'¹in tsá² jee²¹² 'lɨɨ²¹², ¿'iin jee²¹² 'in dyái¹ tsaruu'²¹i do ilíi²in nɯɯ'¹ tya' 'in tsamɨ́² do tsɯ jilee'²¹mo do gacu'²mo cwoo²¹o coon'¹³?
29 Joon gañii¹i Jesús:
—Lɨ' cɨɨ'¹²ɨ 'ɨ¹-'oo' 'naa' tsɯ jo ñí²ii' 'ee jin'² júu³ tya'a Dios jon'gɨ ñí²ii' 'ii'²¹ tya' Dios.
30 Tsɯ mi jiin'¹in 'lɨɨ²¹² jo cui'²gɨ cwoo²¹o tsañɯɯ'¹ jon'gɨ tsamɨ́². Ilíi²in lawa ángeles tya' Dios 'in taai²¹² ñɯ'fú².
31 Pe cwáain¹ tya' 'e jiin'¹in tsá², ¿tɨ jo mo gauntsáa¹³ 'naa' xiiala nigajin'² Dios 'ña'a? La joon gajin'²in:
32 "Jna-a Dios tya' Abraham, joongɨ tya' Isaac, joongɨ tya' Jacob." 'In Dios Jmii²¹ do jon' Dios tya' 'in nijuin¹, Dios tya' tsá² jiin'¹ 'ii.
33 'Áai¹ ganga'goo²¹-tsi 'in tsá² fúui¹ taai² do mo ganúu²un júu³ ga'ee¹ Jesús.

'E júu³ 'e tyɯ'² Dios to² 'e tyiin²gɨ

34 Joon mo galiñi¹ tsá² fariseos 'e Jesús nigalɨ'¹o tsá² saduceos do joon gauncaain²¹ yaai 'in tsá² fariseos lɨ siin'²¹ Jesús.
35 Joon 'e 'iin²¹²in wa iliñii¹ 'ee 'ɨ¹-tsi Jesús joon jaain²¹ tɨfo'² tya' ley jee²¹² 'ii gaunngɨɨ¹ɨ Jesús jin'²in:
36 —Tɨfo'², ¿'ee júu³ 'e ga'ɨɨ²ɨ 'lɨɨ²¹² Moisés to² tyɯ'² Dios 'e tyiin²gɨ?
37 Joon Jesús gajin'²in:
—Cwoli'iin²¹²mo'o Dios tyi'i jiin'¹³ la'a 'e seen²¹un, joon jiin'¹³ la'a 'e 'ɨ¹-'o'o. Jo 'iin²¹²gɨ'ɨ jiin'¹³xɯ fee'¹gɨ lagɨ 'iin²¹²u'un Dios tyi'i.
38 'E loo¹ 'e júu³ 'e tyiin²gɨ nifu la jee²¹² jilaa'²¹.
39 Joon la joon lɨ júu³ lɨ gatɨ́² tún² 'e jin'²: "Cwoli'iin²¹²mo'o jileei'²¹ tsaruu'²¹'u lawa 'wo'o."
40 Tsɯ 'e júu³ tún² lo 'e tyɯ'² to² tya' jilaa'²¹ júu³ 'e catyiia² tya' Moisés coon'¹³ jilaa'²¹ 'e ga'e¹ 'in tsá² gac-woo²¹o júu³ tya' Dios la mo jéei¹.

¿'Iin-gɨ jóon¹ 'in Cristo no?

41 La jee²¹² téen²mogɨ tsá² fariseos coon'¹³ Jesús
42 joon gaunngɨɨ¹ɨ Jesús 'ii:
—¿'Ee 'ɨ¹-'oo' cwáain¹ tya' Cristo? ¿'Iin-gɨ jóon¹ no?
'Ido-gɨ gañii¹i:
—Jóon¹ David 'ino.
43 Joon gajin'² Jesús gasɨɨ'²¹ɨ 'ii:
—Wa'a la joon, ¿'ee lɨ' gaunsii²¹in David Ña'ñɯ'¹ɯ' coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Espíritu Tyɯ́² tya' Dios? Tsɯ David do gajin'²in:
44 Ña'ñɯ'¹ɯ' Dios Jmii²¹ jin'²in sɨɨ'²¹ɨ Ña'ñɯ'¹ɯ' tyiia:
"Ní² lɨ' cwóo³oo tsáa¹ ca mi tyée¹³na 'in 'eei'¹ 'nɯ 'wii²¹² tɨɨ¹³'ɨ."
45 Wana gajin'² 'in David do "Ña'ñɯ'¹ɯ'" mo nagafaa'²¹a cwáain¹ tya' Cristo, ¿xiiala 'e lí² 'e líi²in jóon¹ David 'in Cristo no?
46 Joon jiin'¹³ jaain²¹ jo galɨ'²ɨ gañii¹i jiin'¹³xɯ. Joon ca jmɨɨ²¹² joon lɨ ngó¹gɨ jo gata'²gɨ tsá² wa'a 'e unngɨɨ¹gɨ Jesús.

23

Cwo'¹o Jesús tsaa² 'in tsá² fariseos coon'¹³ 'in tɨfo'² tya' ley

1 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² fúui¹ téein² do coon'¹³ tsá² tya'a:
2 —'In tɨfo'² tya' ley coon'¹³ 'in tsá² fariseos née¹i 'áan³ tya' Moisés.
3 Joon 'naa' jmaa²aa' nɯ́ɯ¹³ɯɯ' ce ji-laa'²¹ 'e jin'²in pe jo jmaa²aa' la jmoo¹o tsɯ jo jmoo¹o jiin'¹³ la jin'²in.
4 Tsɯ coon'¹³ jilaa'²¹ 'e jin'²in 'e lɨ la lɨ coon²¹ laa²¹² 'e 'ii²¹ 'áai¹ ce jiin'¹³ jaain²¹ jo lí² roon'²¹, joon 'ii tyɯ'²ɯ to² cón² tsá² 'e laa²¹² do pe 'ii-gɨ jo 'ee uncoon'¹³on jiin'¹³xɯ.
5 'Yɯ to² jmoo¹o jilaa'²¹ 'e jøø² tsá². Tɨ́²-tsi 'in tsá² do ngɨɨ¹ɨ sɨ'ñɯ́ɯ¹³ tuloo²¹ pi'³ 'e taa'¹³ mo'jí² 'e toon²¹² júu³ tya' Dios tya'tyí¹. Sɨ'ñɯ́ɯ¹³ jon 'e tuloo²¹ pi'³ do cwáa¹a. Pe 'in tsá² do coo'¹³gɨ

tuloo^{21} pi'^{3} tya'a lagɨ 'in catyaai^{2} do.
Joongɨ tɨ́^{2}-tsi jmoo^{1}o cwaa^{21} po'^{3} ñi^{1}
sɨ'ɨ́ɨ^{13} 'ée^{2} sɨɨn'^{13}ɨn.
6 Joon 'iin^{212}in 'in tsá^{2} do cwá^{2}a
jmai'^{2} lɨ tyʉ́^{2}-ʉ mo née^{1}i gøø'^{21}ø
coon'^{13} tsá^{2}. 'Iin^{212}in jon cwá^{1}a ni
'mosíi^{1} 'e tyiin^{2} nifú^{2} 'e sá^{2} inʉʉ cwo'^{1}
sinagoga.
7 'Iin^{212}in 'e fee'^{21} tsá^{2} 'ii coon'tun
mo jiin'^{1} tsá^{2} 'ii jee^{212} 'nʉ́^{1}, 'e sɨɨ'^{21} tsá^{2}
'ii: "Rabbi", 'e 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2}, tɨfo'^{2} tyi'
—jin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} fúui^{1} do.
8 Joon faa'^{21}gɨ Jesús jin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2}
tya'a:
—'Naa' jo cweei^{1} sɨɨ'^{21} tsá^{2} 'naa':
"Tɨfo'^{2} tyi'", tsʉ 'naa' lɨ́ɨ^{1}naa' tsaruui'^{21}
tsá^{2} joon jaan^{21}mo tɨfo'^{2} tyii' seein^{21}
jiin'^{13} Cristo.
9 Joon jo fú^{2}uu' jiin'^{13} jaain^{21}:
"Ñʉ'^{1}ʉ'", ni cwoo'^{13} juncwii^{21} tsʉ
jaan^{21}mo Jmii^{21} tsá^{2} seein^{21} 'in tyíin^{1}
ñʉ'fú^{2}.
10 Jo cweei^{1} sɨɨ'^{21} tsá^{2} 'naa':
"Ñi'fii^{21}i'", tsʉ jiin'^{13} Cristo lɨ́ɨ^{1}i fii^{212}
tsá^{2}.
11 Tsʉ jee^{212} 'naa' 'in unjíi^{2}in 'in
catyaai^{2}gɨ, 'ii 'in feei'^{1}gɨ.
12 Tsʉ jileei'^{21} 'in jmoo^{1}o cøøi'^{13}gɨ
yaai 'ii 'in pi'^{3}gɨ tyani Ña'ñʉ'^{1}ʉ' pe 'in
jmoo^{1}o pi'^{3}gɨ yaai 'ii 'in cøøi'^{13}gɨ —jin'^{2}
Jesús.
13 Joon gajøø^{2}ø Jesús lɨ téein^{2} tɨfo'^{2}
tya' ley coon'^{13} tsá^{2} fariseos joon
gajin'^{2}in:
—¡Fúu^{2} 'naa', tɨfo'^{2} tya' ley coon'^{13}
'naa' tsá^{2} fariseos, tsá^{2} 'in sɨsɨ́ɨ^{2}i 'e
'ɨ^{1}-tsi la jmoo^{1} 'naa'!, tsʉ jnɨɨ'^{13}moo'
wa tsataai^{212} tsá^{2} lɨ tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}.
Pe tyíin^{3} 'naa' jo cwotáan^{2}naa' lɨ tyʉ'^{2}
Dios to^{2} jon'gɨ cwoo^{2}oo' tsataai^{212} 'in
catyaai^{2}gɨ 'in 'iin^{212}in tsataai^{2}.
14 '¡Fúu^{2} 'naa', tɨfo'^{2} tya' ley coon'^{13}
'naa' tsá^{2} fariseos, tsá^{2} 'in sɨsɨ́ɨ^{2}i 'e
'ɨ^{1}-tsi la jmoo^{1} 'naa'! Tsʉ 'woo'^{13}naa'
'nʉ́^{1} 'yiia'nɨ́ɨ^{2} joongɨ fó^{2}oo' júu^{3} tyʉ́^{2} 'e
cwaa^{21} lɨ́ɨ^{1} wa iun'goo^{21} tsá^{2} 'naa'. Tsʉ
'wii'^{13} joon imoo^{2}oo' wúu^{1} 'áai^{1}gɨ.
15 '¡Fúu^{2} 'naa', tɨfo'^{2} tya' ley coon'^{13}
'naa' tsá^{2} fariseos, tsá^{2} 'in sɨsɨ́ɨ^{2}i 'ɨ^{1}-tsi
la 'e jmoo^{1} 'naa'! Tsʉ 'naa' cwolíin^{2}naa'
'naa'^{21}naa' xʉfiin'^{13} jaain^{21} tsá^{2} 'in lí^{2}
nuu^{1}un júu^{3} tyʉ́^{2} tyii' 'e xiiala un'goo^{21}
'naa' Dios tyii'. Cwolíin^{2}naa' la caain^{21}
ni cwoo'^{13} juncwii^{21} 'naa'^{21}naa' 'in tsá^{2}
do, joon mi tyeei^{1} 'naa' jaain^{21} 'in
nuu^{1}un júu^{3} tyii' jmée^{13}naa' 'in tsá^{2} do
tún^{2} 'ii'^{13}gɨ lɨ́ɨ^{1}i jóon^{1} 'in 'lɨɨi'^{3} lagɨ 'naa'.
16 '¡Fúu^{2} 'naa', tsá^{2} 'in coon'^{21} tóo^{2}
yaanaa'!, 'naa' fó^{2}oo': "Wa 'ɨɨ^{1}ɨ tsá^{2}
júu^{3} 'ée^{1} tsá^{2} cwo'^{1} fee'^{1} si' Jerusalén jo
'ee to^{2} 'íi^{3}in 'e júu^{3} joon fó^{2}oo' 'naa'. Pe
wana 'ɨɨ^{1}ɨ tsá^{2} júu^{3} 'ée^{1} tsá^{2} cwanáa^{1} 'e
sá^{2} inʉʉ cwo'^{1} do 'e joon 'ná^{1} untsín^{1}
tsá^{2} júu^{3} do fó^{2}oo' 'naa'."
17 ¡Tsá^{2} bón^{1} 'naa' joongɨ tiuu^{2} 'naa'!
¿'Ee 'e tyiin^{2}gɨ: 'e cwanáa^{1} do owa 'e
cwo'^{1} 'e si'^{2} jmoo^{1}o cwaai'^{3} 'e cwanáa^{1}
do?
18 Joongɨ fó^{2}oo' 'naa': "Wa 'ɨɨ^{1}ɨ tsá^{2}
júu^{3} 'ée^{1} tsá^{2} altar, jo tséin^{1} 'e júu^{3}
joon, pe wana 'ɨɨ^{1}ɨ tsá^{2} júu^{3} 'ée^{1} tsá^{2} 'e
roon^{1}on ni altar do 'e joon 'ná^{1} untsín^{2}
tsá^{2} 'e júu^{3} do."
19 ¡Tsá^{2} bón^{1} 'naa' joongɨ tiuu^{2} 'naa'!
¿'Ee 'e tyiin^{2}gɨ: owa 'e roon^{1}on ni altar
do owa 'ña'a altar do 'ee 'e jmoo^{1}o
licwaai'^{3} 'e roon^{1}on ni do?
20 Tsʉ jileei'^{21} 'in 'e^{1} altar do 'e^{1}o jon
jilaa'^{21} 'e ná^{1}a ni do.
21 La joon jon 'in 'e^{1} cwo'^{1} do 'ée^{1}mo
jon Dios Jmii^{21} 'in tyíin^{1} ñʉ'fú^{2}, 'in
jmoo^{1}o cwaai'^{3} 'e cwo'^{1} do.
22 Joon jileei'^{21} 'in 'e^{1} ñʉ'fú^{2} 'ee^{1}o jon
lɨ sɨlɨɨ^{212} tya' Dios 'ée^{1}mo jon Dios 'in
tyíin^{1} do.
23 '¡Fúu^{2} 'naa', tɨfo'^{2} tya' ley joon
'naa' tsá^{2} fariseos! ¡Tsá^{2} 'in sɨsɨ́ɨ^{2}i 'e
'ɨ^{1}-tsi 'e jmoo^{1}o 'naa'! Cwó^{2} 'naa' Dios
ca'ii'^{13} jee^{212} dyá^{2} 'ii'^{13} tya' jilaa'^{21} 'oo^{2}
tya' 'uunñi^{2} pe jo coon^{2}oon' cwáain^{1}
'e júu^{3} 'e tyiin^{2}gɨ lagɨ 'e jmaa^{2}aa' 'ii'^{21}
røø^{21}, joon lagɨ jmaa^{2}aa' feei'^{1}-'oo' tya'
tsá^{2}, lagɨ 'e tsáai^{1}-'oo' Dios. 'Ná^{1}-a
jmaa^{2}aa' jilaa'^{21} 'elo joon jo 'iin^{2}-'oo'
jmaa^{2}aa' 'e catyiia^{2} do.
24 ¡Tsá^{2} 'in coon'^{21} tóo^{2} yaamo 'naa'!
¡Tyíi^{13} 'naa' lu^{1} mo 'yuu^{2}i 'e 'uu^{2}uu' pe
jo lí^{2}ii' 'nɨɨ'^{13}naa' jaain^{21} camello!

25 ’¡Fúu² 'naa', tɨfo'² tya' ley coon'¹³ 'naa' tsá² fariseos! ¡Tsá² 'in sɨsɨ́ɨ²i 'e 'ɨ¹-tsi 'e jmoo¹o 'naa'! 'Naa' rúun¹³uun' 'naa' tyʉ́² lɨ' caluu vaso coon'¹³ jilaa'²¹ wúun¹ 'e jmaa'¹³naa' to² pe coon'¹³ jilaa'²¹ 'e niga'uun²¹²uun' sɨ røø²mo tsi do. Sɨrøø²mo jon jiin'¹³ coon'¹³ 'e 'yaa¹-'oo'.

26 Tsá² tiui² 'naa', tsá² fariseo: 'Ná¹ rúu¹³naa' vasos coon'¹³ wúun¹ tyii' lɨ tsi nifu, joon coon'¹³ la joon ilityʉ́²-u lɨ' caluu jon.

27 ’¡Fúu² 'naa', tɨfo'² tya' ley coon'¹³ 'naa' tsá² fariseos! ¡Tsá² 'in sɨsɨ́ɨ²i 'e 'ɨ¹-tsi 'e jmoo¹o 'naa'! Lɨ́ɨ¹naa' la lɨ 'nʉ́¹ pi'³ lɨ sɨ'aai²¹² 'lɨɨ²¹² 'e gasuun¹ tsá² loo²¹² jnéei¹ taa²¹ 'ya'²gɨ pe lɨ tsi jmai'² moo¹ tya' 'lɨɨ²¹² taa'¹³ tsi.

28 La joon jon 'naa' tyʉ́²-ʉ jnée¹naa' lɨ caluu jøø²i tsá² 'naa' pe lɨ' tsi alma tyii' sɨrøøi² tóo² 'e coon²oon' tsá² coon'¹³ jilaa'²¹ nii²¹² 'e gó².

29 ’¡Fúu² 'naa', tɨfo'² tya' ley coon'¹³ 'naa' tsá² fariseos! ¡Tsá² 'in sɨsɨ́ɨ²i 'e 'ɨ¹-tsi 'e jmoo¹o 'naa'! Jmaa²aa' 'nʉ́¹ pi'³ tya' tsá² 'in najúin¹, 'in gacwó² júu³ Dios la mo jéei¹, joon jmaa²aa' 'ya'²gɨ lɨ sɨ'aai²¹² 'in tsá² tyúi¹.

30 Joon fó²oo' 'naa': “Wa mo'o ni'i sáan²a'an mo nigaliseein²¹ 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tyii'i jo gajngaa'¹³na'a 'in tsá² 'in gacwó² júu³ tya' Dios la nigajngaai'¹² tsacøøi'¹³ tyii'i.”

31 Joon coon'¹³ la joon jmóo'¹³naa' júu³ 'e lɨ́ɨ¹naa' jún² tya' 'in tsá² 'in nigajngaai'¹² 'in tsá² 'in nigacwó² júu³ tya' Dios la mo jéei¹.

32 ¡Untséin¹naa' jiin'¹³ la niga'láa² tsacøøi'¹³ tyii' 'wii²¹² jmaa¹a!

33 ’Jóon¹ mɨɨ'²¹ 'lɨɨ'³mo 'naa'. Coonti jo ilaa²¹naa' 'e wúu¹ ní² tsá² lɨ 'ii²¹.

34 Tsʉ 'wii'¹³ joon isɨ́ɨ³na tsá² 'in cwo'¹ 'naa' júu³ tyʉ́² tyiia coon'¹³ tsá² jmɨɨ²¹²-tsi coon'¹³ tɨfo'² 'in 'e'² 'naa' júu³ tyʉ́² tyiia. Pe 'naa' ijngaa'¹³naa' 'inlɨ́ɨi¹³ joon 'inlɨ́ɨi¹³gɨ taa¹³naa' tsaa'² crúu¹³. Joon 'inlɨ́ɨi¹³gɨ ipoo²¹²naa' inʉʉ cwo'¹ sinagogas tyii', icwolíin²naa' cwo'øø²¹naa' la coon²¹ fuu²¹ lɨ tsalíin² 'ido.

35 Coon'¹³ la joon ilí² tsaa² tyii' tya' jilaa'²¹ jmɨ¹ 'e nigatuun²¹un tya' 'in tsá² tyúi¹ 'in nigajngaai'¹² tsá². Ilí² tsaa² tyii' tya' jileei'²¹ 'in najúin¹ joon 'láa² 'wii²¹² coon'¹³ Abel, 'in tsá² tyúi¹ 'in gajngaa'¹²i nifu, ca Zacarías, jóon¹ Berequías, 'in gajngaai'¹² tsá² Israel tyani cwo'¹ lɨ si'² altar.

36 'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa', jilaa'²¹ 'elo ilí² tsaa² tya' 'in tsá² seein²¹ nano.

Gatyi'²i Jesús xuui²¹²-tsi 'wii²¹² tya' Jerusalén

Joon gajin'²in Jesús:

37 —¡'Áai¹ xuui²¹²-tsii tyii' tsá² seein²¹ Jerusalén! Tsʉ nigajngaa'¹²naa' 'in tsá² cwó² júu³ tyʉ́² tya' Dios la mo jéei¹ joongɨ nigatyuu'¹³naa' cuun²¹² 'in tsá² 'in gasii²¹in Dios tyan¹ júu³ tya'a. ¡'Áai gali'iin²¹²na ilicaan²¹naa' coon'¹³ jna 'láai² naa'¹³ la uncaain²¹ tui'yiia²¹² jóon¹on nʉ' cwáa¹a pe jo gali'iin²¹²naa'!

38 Pe nano nigatʉʉ² Dios fuu²¹ goo²oo' joon lí² jmaa²aa' jiin'¹³ la 'iin²¹²naa'.

39 Tsʉ fuu²¹²uu 'naa' jo máai¹³gɨɨ' jna no ca mi fó²oo': “Nicwaa'³mo 'in nijó¹ no coon'¹³ 'e sii²¹ Ña'ñʉ'¹ʉ'.”

24

Jmoo¹o Jesús júu³ 'e tɨ lɨ fíin²mo tsá² 'e cwo'¹ fee'¹ si'² do

1 Joon gacwo'ɨ́ɨ¹ɨ Jesús 'e cwo'¹ fee'¹ do joon lɨ nangaa'¹³i 'yuui fu¹ gangatyéen¹in tsá² tya' lɨ ngóo¹o joon ga'láa² tsá² tya'a 'wii²¹² jin'²in xiiala 'ya'²gɨ 'e cwo'¹ do.

2 Pe Jesús gañii¹i jin'²in:

—Jøø²øø' jilaa'²¹ 'elo. 'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa', Ce jiin'¹³ coon²¹ cuun²¹² wa' ján²an sɨfúui¹gɨ do, i'iin²mo tsá² coonti.

Jmoo¹o Jesús júu³ 'e lisá² 'láai² 'ii'¹³ li² la nʉ'gɨ i'iin² juncwii²¹

3 Joon gangalíin²mo fu moo'²¹ sii²¹ Olivos. Joon do-o gacwó² Jesús joon

tsá² tya'a la 'oo'²¹ yaai gatyalíin² lɨ tyíin¹ Jesús joon gajin'²in:

—'Ii²¹²i'i fu'²'u jna'a líɨ¹³gɨ ilí² jilaa'²¹ 'elo. ¿'Ee li² ilisá² 'e line²e'e mi ñí²'i joongɨ mi tí² i'iin² juncwii²¹?

4 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ tsá² tya'a:

—Jo cwoo²oo' wa'a coon'²¹ tsá² 'naa' tóo².

5 Tsʉ fúu¹mo 'in jalíin² coon'¹³ 'e sii²¹ jna ijin'²in: "Jna-a Cristo joon, Dios gasii¹in jna 'e jmáa³aa tiin'¹³naa'." Joon icoon'²¹ 'in tsá² do tóo² tsá² fúui¹ 'áai¹.

6 Imoo²oo' ico'² tsá² 'nii²¹ joon, inʉʉ²ʉʉn' 'e faa'²¹a tsá² tya' 'nii²¹ pe jo foo'¹³naa' tsʉ jilaa'²¹ 'elo 'ná¹ ilí², pe jo mo tí²gɨ lɨ tyéi¹ mi lí² 'elo.

7 Tsʉ coon²¹ nación intíin¹in coon'¹³ coon²¹ nación xiia'²¹, la joon jon fuu²¹ intíin¹in coon'¹³ fuu²¹ xiia'²¹. Joon la caain²¹ lí² 'í² 'oo², joongɨ lí² 'í² jmoowúu¹ joon injøø'²¹ 'wó² 'áai¹.

8 Pe coon'¹³ la joon i'láa² 'wiin²¹² wúu¹ iní² tsá².

9 'Joon ijaain'²¹ tsá² 'naa' tyani tsaa'to² ijmee'²¹i 'naa' joon ijngaa'¹²mo 'inlíɨi¹³. Joon ili'eei'¹ jileei'²¹ tsá² taain²¹ juncwii²¹ 'naa' 'wii'¹³ cwáain¹ tyiajna.

10 Joon mi ngíɨ¹ joon fúu¹mo tsá² 'in tiu²mo jna joon ili'eei'¹ tsaruu'²¹i, i'níɨ¹i la jaain²¹ la jaain²¹.

11 Fúu¹mo tsá² tajuui²¹ ijalíin² jin'²in 'e faa'²¹a cwáain¹ tya' Dios joon icoon'²¹ tsá² tóo² fúui¹ 'áai¹.

12 Joon jo 'ee li'iin²¹²gɨ tsaruu'²¹i la jaain²¹ la jaain²¹ tsʉ 'áai¹gɨ ilisá² jilaa'²¹ 'e gó².

13 Pe jileei'²¹ 'in jmá¹a taa'²¹ ca lɨ tyéi¹ itiin'¹³mo 'i.

14 Joon ingíɨ¹ tsá² la caain²¹ juncwii²¹ icwó²o júu³ tyʉ² tya' xiiala ityʉ'² Dios to² tsá² 'e iliñí² jileei'²¹ tsá². Joon mi yuui'¹³ joon ityé¹mo.

15 'Joon mi moo²oo' siin'¹² lɨ jo tíɨ²i siin'¹³in 'in un'lɨɨ'³, siin'¹³in lɨ cwaai'³ jiin'¹³ lagɨ jin'²in 'in tsá² Dañiel do 'in gacwó² júu³ tya' Dios la mo jéei¹ —cwo'øøi'²¹-tsi 'in nuu¹un 'e júu³ lo—,

16 jileei'²¹ 'naa' tsá² seein²¹ Judea 'ná¹ cwiin²iin' fu moo'²¹.

17 Joon mi tí² jmɨɨ²¹² joon wa téein¹ tsá² yʉ'ʉ 'núʉ¹ʉ jo¹ litiin¹ tsataai²¹² tsá² inʉʉ tya'a 'e wó¹o tsá² 'e sá² tya'a.

18 Joon 'in jmoo¹o to² jee²¹² tyiia²¹ jo litiin¹ tsatyiian¹ sɨɨn'¹³ɨn.

19 ¡Fúu² 'in tsamí² tyéen¹in yʉʉn²¹ mi tí² jmɨɨ²¹² joon! ¡Fúu² jon 'in tsamí² 'in nijéei¹ yʉʉn²¹ cuu'²¹ tuu'²¹!

20 Míɨ¹³ɨɨ' tyani Dios wa jo tsatiin'¹³ cwiin²iin' mi tí² jiin²¹ cwíi² sɨ jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ woo'²¹ tsá² 'ee.

21 Tsʉ ilisá² goon²¹ wúu¹ iní²i tsá² 'e 'gøøi'¹³gɨ 'áai¹ lagɨ nilisá² la jéei¹, 'gøøi'¹³gɨ 'áai¹ jon lagɨ ilisá² mi li ciɨin²gɨ.

22 Joon wana jo tyuu'¹³i Dios 'e ní² tsá² wúu¹ do jiin'¹³ jaain²¹ jo taa'²¹ 'e wúu¹ ní² tsá² do ilí² itiin'¹³in. Pe tsʉ 'wii'¹³ 'iin²¹²mo Dios 'in nigatyii'¹³in ityuu'¹³mo 'e wúu¹ iní² tsá² do.

23 'Tsʉ 'wii'¹³ joon wana sɨɨ'²¹ɨ tsá² 'naa' jin'²in: "Jøø²øø', no siin'²¹ Cristo, 'in gasii¹in Dios 'e jmaa¹a tiin'¹³ tsá²" sɨ jin'²in 'ee: "Jøø²øø', do-o siin'²¹in", jo jai'² cwolíi²naa'.

24 Tsʉ iliseein²¹ tsá² 'in líɨ¹i la líɨ¹i Cristo pe jo jo'¹, iliseein²¹ jon tsá² ijin'²in 'e líɨ¹i tsá² 'in cwó² júu³ tya' Dios pe jo jo'¹. Joon 'in tsá² do ijmáa¹a li² 'e coo'¹³ 'áai¹ joon coon'¹³ milagros tya'a icoon'²¹ tsá² tóo². Ca 'in nigatyii'¹³in Dios 'iin²¹²in coon'²¹ tóo² wu xʉ'ʉ lii'¹i.

25 Nigajmaa'¹³oo 'naa' júu³ jéei¹gɨ

26 tsʉ 'wii'¹³ joon wa sɨɨ'²¹ɨ tsá² 'naa': "Do-o taain² lɨ' cwoo'¹³ tyʉʉn²¹ lɨ jo 'in tsá² néei¹", jo cwolíin²naa' do, sɨ wa jin'²in tsá² sɨɨ'²¹ɨ 'naa' 'ee; "lo tyíin¹ 'in cristo do tsi inʉʉ", jo jai'² cwolíin²naa'.

27 Tsʉ mi cwéi¹na 'e lɨ la lɨ coon²¹ jí² cwaain'ñá³ 'e jná² joo'²¹ ca tɨ' lɨ 'yeei²¹ ñi'¹ joongɨ ca tɨ' lɨ yooi'¹³ ñi'¹. La joon ilí² mi cwéei²na 'in Ruui'²¹ Tsá².

28 Lɨ raain¹ 'lɨɨ²¹² do-o sɨcaain²¹ tuu'¹ —jin'² Jesús.

Xiiala ilí² mi jó¹ 'in Ruui'²¹ Tsá²

Faa'²¹gɨ Jesús jin'²in:

29 —Joon tsifu mi ngɨɨi¹ 'e jmɨɨ²¹² 'e ní² tsá² wúu¹ do i'ɨɨ¹ɨ nɨɨɨ²¹ lɨ 'ii²¹ ñi'¹ joon jo 'yiia²¹ sɨɨ'²¹ sá²gɨ. Ixuu'²¹mo nɨɨɨ¹ fu ñɨ'fú² joon jilaa'²¹ 'e sá² tya'cwii²¹ ilisɨɨ²i.

30 Joon iní² tsá² yɨ' juncwii²¹ li² 'e tɨ lí² jó¹ 'in Ruui'²¹ Tsá². Joon jileei'²¹ tsá² taain²¹² juncwii²¹ ityi'²i xuui²¹²-tsi joon iní²mo jna, 'in Ruui'²¹ Tsá², goo²¹²oo jee²¹² jníi¹ tya'cwii²¹ joon fee'¹ 'ii'²¹ i'óo³oo joon 'ya'²gɨ 'áai¹ ijnée²na.

31 Joon mi 'íin²in lúu¹ tá² lɨɨlɨ¹ ityɨ'³ɨɨ to² ángeles tyiia 'e tsauncaain²¹ jileei'²¹ 'in gatiin'¹³in, 'in néei¹ la caain²¹ ni cwoo'¹³ juncwii²¹.

32 'Tyaan²aan' cwáain¹ 'e júu³ jmoo¹o 'mó² cwaríi³: Mo 'yeei'²¹ 'nii²¹² sii'²¹ tya'a joon nii'¹³ mo'³ tya'a joon ñii²¹oo'²¹ 'e tɨ li tɨ² jiin²¹ 'yiia²¹.

33 Coon'¹³ la joon jon mi moo²oo' ngɨɨ¹ jilaa'²¹ 'e gafuu²¹²uu 'naa' lí² iñí²ii' la joon 'e tɨ lɨ tyé¹mo juncwii²¹.

34 'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa', Jilaa'²¹ 'elo ilí² la jéei¹gɨ ijúuin² 'in tsá² taain²¹² nicwoo'¹³ juncwii²¹.

35 Iyuun'¹³mo yɨ' juncwii²¹ coon'¹³ ni'wó² pe jiin'¹³ coon²¹ júu³ tyiia wa jo tsatiin'¹³ ilí².

36 'Pe jo 'in ñí² jiin'¹³ jaain²¹ 'ee 'ii'²¹ sɨ 'ee jmɨɨ²¹² 'ee ijó¹ 'ido. 'In ángeles néei¹ ñɨ'fú² jo ñii¹i, jon'gɨ ñi¹ jon 'in Ruui'²¹ Tsá² do. Jiin'¹³ 'ña'a Dios Jmii²¹ ñii¹i.

37 'La gajmaa¹a tsá² mo galiseein²¹ Noé la joon jon ilí² mi jó¹ 'in Ruui'²¹ Tsá².

38 Mo galiseein²¹ Noé la nɨ'gɨ ijó¹ jmɨ¹ 'in tsá² seein²¹ yiia'¹³ joon²¹ taain²¹² 'uun'²¹, gøø'²¹ø, joon cui'²cwoo²¹o joon cuu'¹³mo cwoo²¹o jóon¹on jon ca jmɨɨ²¹² mo ngataai² Noé coon'¹³ familia tya'a tsi arca do.

39 Jo gaunjíi²in 'in tsá² do ca mo gangó¹ jmɨ¹ 'áai¹ joon nigajúun¹mo jilee'²¹mo.

40 Joon mi jó¹ 'in Ruui'²¹ Tsá², gái¹ 'in taain²¹² jee²¹² tyiia²¹ joon jaan²¹mo 'in tøø¹ø joon 'in jaain²¹ do injaan²¹o do-o.

41 Joon gái¹ tsamɨ² 'in taai² tsí¹, joon jaan²¹mo 'in tøø¹ø jaain²¹gɨ 'in ján².

42 'Cwoseen²¹naa' tsá² 'in ñii²¹²-tsi tsɨ jo ñí² 'naa' 'ee 'ii'²¹ ijó¹ Ña'ñɨ'¹ɨ'.

43 Tsɨ ñí² 'naa' wana niliñí² jaain²¹ fii²¹² 'nɨ¹ 'ee 'ii'²¹ ijó¹ jaain²¹ 'uun²¹ mo 'woo¹ li'²o jmoo¹o jo cwó¹ tsataai² 'in 'uun²¹ do.

44 Tsɨ 'wii'¹³ joon 'ná¹ niná¹ tyɨ² tyii' tsɨ mo jo 'in 'ɨ¹-tsi ijó¹ Ruui'²¹ Tsá² coon²¹ 'in cwéei¹ la no-o —jin'² Jesús.

Lawa jaain²¹ tsa'leei'¹³ 'in tyúi¹ coon'¹³ jaain²¹ tsa'leei'¹³ 'in gó²

Faa'²¹gɨ Jesús jin'²in:

45 —Wa tyɨ'² jaain²¹ ñi'fii²¹² to² jaain²¹ tsa'leei'¹³ tya'a 'e cwo'¹o 'in catyaai² do 'í¹ 'e dø'²ø mi tɨ 'ii'²¹ 'e dø'² tsá², ¿'ee ijmoo¹o jaain²¹ tsa'leei'¹³ 'in tyúi¹ joon 'in 'øøi'²¹-tsi?

46 Jløø'³mo 'in tsa'leei'¹³ do wa tyee'¹i ñi'fii²¹²i nigajmaa¹a jiin'¹³ la to² nigatyɨ'²ɨ 'ido.

47 'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa', 'in ñi'fii²¹² do icwo'¹ 'in tsa'leei'¹³ tyúi¹ do 'e tyɨ'² to² jilaa'²¹ 'e 'oo¹o.

48 Pe wana 'in tsa'leei'¹³ do 'in gó² 'ii joon in'ɨ¹-tsi 'e ili'ɨɨ²¹²mogɨ ñi'fii²¹²i

49 joon i'láa² 'wii²¹² jmee'²¹mo 'in catyaai² do joon 'in 'uun'²¹un dø'¹ø coon'¹³ tsá² 'íin¹.

50 Pe xɨ coon²¹ jmɨɨ²¹² mo jo gajéen¹ ni 'in ñi'fii²¹²i do, jmɨɨ²¹² joon gacwée¹mo 'ido.

51 Joon i'e'²e 'ido 'ii wúu¹ 'áai¹gɨ. Ipíi²in 'in ñi'fii²¹² do 'ii lɨ taai²¹² 'in sɨsɨɨ²i 'e 'ɨ¹-tsi 'e jmoo¹o. Joon do-o ityi'²o lixuui²¹²-tsi 'áai¹ joon icuu'²¹i moojóon¹on —jin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ tsá² tya'a.

25

Lawa dyéi¹ simɨ²

1 Faa'²¹gɨ Jesús jin'²in:

—Joon 'e tyɨ'² Dios to² tsá² lɨ la lɨɨi¹ dyéi¹ sɨmɨ² 'in ngalíin² lɨ cui'² cwoo²¹o tsá². Joon la jaain²¹ 'in sɨmɨ² do tyaan¹an jmaai'² coon²¹ candi'³ lɨ sɨ'o²

aceite 'e coo^{21}. Itsalíin^{2} tsajéen^{1}in 'in tsá^{2} cui'^{2} cwoo^{21}o do.

2 Pe 'ñéei^{2} 'in sɨmí^{2} do jo tsáa^{1}-tsi pe 'in 'ñéei^{2} do ñíi^{2}mo-tsi 'áai^{1}.

3 'In 'ñéei^{2} 'in jo tsáa^{1}-tsi do tyaan^{1}an candi'^{3} tya'a pe jo 'e aceite nityaan^{1}gɨ líɨ^{2}.

4 'In 'ñéei^{2} do ñíi^{2}gɨ-tsi 'áai^{1} tyaan^{1}an candi'^{3} tya'a joon tyaan^{1}gɨxʉ aceite 'e líɨ^{1}gɨxʉ.

5 Pe gali'ɨɨ^{212}mo 'in tsá^{2} cui'^{2} cwoo^{21}o do joon gatsá^{2} jalicwúu^{2}i jilee'^{21}mo. Joon gacwúu^{2}mota.

6 Joon mo gatí^{2} tyiianúu^{1} joon ganúu^{2}un ga'oo^{1}o tsá^{2} jin'^{2}in: "'Woo^{21}naa', cwounjiin'^{1}naa' tsʉ no-o ni jalíin^{2} 'in tsá^{2} 'in cui'^{2} cwoo^{21}o do."

7 Joon garoon^{1}o jileei'^{21} do gatyaa^{1} tyʉ́^{2} candi'^{3} tya'a.

8 Joon 'in 'ñéei^{2} 'in jo tsáa^{1}-tsi jin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'in catyaai^{2} do: "Láa^{13} 'guu^{1}u candi'^{3} tyii'i, cwó^{2}xʉʉ' aceite tyii' 'ná^{2}a'a."

9 Pe 'e catyaai^{2} do gañii^{1}i jin'^{2}in: "'Esa lí^{2} tsʉ jo líin^{2} 'elo tyijna'a. Cwolíin^{2}naa' lɨ 'nɨɨ^{1}ɨ, joon ló^{2}xʉʉ' 'e tyii'."

10 Pe la 'ɨɨ^{212} ngalíin^{2} ngalá^{1} aceite tya'a do gatyalíin^{2} 'in tsá^{2} 'in cui'^{2} cwoo^{21}o do. Joon 'in sɨmí^{2} 'in naná^{1} tyʉ́^{2} tya'a gangatáa^{2}i inʉʉ coon'^{13} 'in tsá^{2} 'in cui'^{2} cwoo^{21}o do. Joon gajnii^{1}o 'ooca'nʉ́^{1} do.

11 Mi yuui'^{13} joon gatyalíin^{2} 'in sɨmí^{2} catyaai^{2} do gajin'^{2}in: "¡'Náa^{1} 'ooca'nʉ́^{1} lo tsataai^{212} fu tsi!"

12 Pe 'in tsá^{2} 'in cui'^{2} cwoo^{21}o gañii^{1}i: "'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa' jo cwíi^{3}na 'naa'."

13 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} do:

—Cwoseen^{21}naa' ñí^{2}-'oo' tsʉ jo ñí^{2}ii' 'ee jmɨɨ^{212} sɨ 'ee 'ii'^{21} 'ee mi jó^{1} 'in Ruui'^{21} Tsá^{2}.

Júu^{3} cwáain^{1} 'e ga'e'^{2}e Jesús tsá^{2} tya' cuu^{2} 'e 'oo^{1}o tsá^{2}

14 "E tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2} 'e lɨ la líɨi^{1} jaain^{21} tsá^{2} 'e tɨ lɨ cwo'ɨ́^{1} fuu^{21} goo^{1}o joon gatø'^{2}ø tsa'leei'^{13} tya'a gacwo'^{1}o cuu^{2}.

15 'Jaain^{21} gacwo'^{1}o 'ná^{2} mil cuu^{2} joon 'in jaain^{21} dogɨ gacwo'^{1}o tún^{2} mil. 'In lɨ gatí^{2} gaai^{21} do gacwo'^{1}o coon^{21} mil cuu^{2}. Gacwo'^{1}o la jaain^{21} jiin'^{13} la lí^{1} lii'^{1}i 'ido jmaa^{1}a to^{2}. Mo ngayuui'^{13} joon ngoo^{21}o 'in tsá^{2} fii^{212} cuu^{2} do lɨ wíin^{2}.

16 Joon 'in tsa'leei'^{13} do 'in ga'ii'^{21} 'ñá^{2} mil cuu^{2} galó^{1} 'e 'nɨɨ^{1}ɨ coon'^{13} cuu^{2} do joon gauntsi^{1} 'ñá^{2} mil tya'a.

17 La joon jon 'in ga'ii'^{21} tún^{2} mil cuu^{2} do gauntsi^{1} jon tún^{2} mil.

18 Pe 'in ga'ii'^{21} coon^{21} mil cuu^{2} do joon gangóo^{1}on gangataan'^{1}an nʉ' 'wó^{2} 'edo.

19 'Wóo^{2}xʉ ningó^{1} mo gatyei'^{2} fii^{212} cuu^{2} do. Joon gajmaa'^{13}a cwáain^{1} coon'^{13} 'in tsá^{2} 'in cwo'^{1}o cuu^{2} do.

20 Nifu gatyía^{1} 'in gacwo'^{1}o 'ñá^{2} mil cuu^{2} do joon gajon'^{2}on 'ido 'e 'ñá^{2} mil 'e gauntsi^{1} 'ido. Joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ fii^{212}i: "Ñi'fí^{2}i', gacwoo^{13}'o jna 'ñá^{2} mil cuu^{2} joon saan'^{13}'an 'ñá^{2} mil-gɨ 'e galɨ'^{2}ɨ gauntsi^{1}."

21 Joon fii^{212} do gajin'^{2}in: "Tyʉ́^{2}-ʉ, jaain^{21} tsa'leei'^{13} 'in tyú^{1}mo 'nʉ, jo cu'^{2}-tsii coon'^{13} 'nʉ. Joon tsʉ 'wii'^{13} gajmaa^{2}'a røø^{21} coon'^{13} 'e xʉ gacwo'^{3}oo 'nʉ icwo'^{3}oo 'nʉ líɨ^{1}gɨ. Ngɨɨi^{212} fu lɨ tyíin^{13}na joon jmaa^{2}'a jløø'^{3}u coon'^{13} jna."

22 Mo ngayuui'^{13} joon gatyía^{1} 'in tsa'leei'^{13} lɨ gatí^{2} gái^{2} 'in ga'ii'^{21} tún^{2} mil cuu^{2} joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ fii^{212} do: "Ñi'fí^{2}i', gacwoo^{13}'o jna tún^{2} mil cuu^{2} joon saan'^{13}'an tún^{2} mil-gɨ 'e galɨ'^{2}ɨ gauntsi^{1}."

23 Ñi'fii^{212} gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'ido: "Tyʉ́^{2}-ʉ, jaain^{21} tsa'leei'^{13} 'in tyú^{1}mo 'nʉ, jo cu'^{2}-tsii coon'^{13} 'nʉ. Joon tsʉ 'wii'^{13} gajmaa^{2}'a røø^{21} coon'^{13} 'e xʉ gacwo'^{3}oo 'nʉ icwo'^{3}oo 'nʉ líɨ^{1}gɨ. Ngɨɨi^{212} lɨ tyíin^{13}na joon jmaa^{2}'a jløø'^{3}u coon'^{13} jna."

24 Pe mo gatyía^{1} 'in ga'ii'^{21} coon^{21} mil cuu^{2} do. Joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ ñi'fii^{212}i: "Ñi'fii^{212}i', ñí^{2}oo 'e jaain^{21} tsá^{2} 'wa'^{2}-tsi 'nʉ. Wuu^{2}'u cwuu^{21} lɨ jo gajñi^{2}'i joongɨ coon^{2}'on lɨ jo 'ee to^{2}

gajmaa^{2}'a.

25 Tsʉ 'wii'^{13} joon gafoo'^{13}moo joon gato'^{1}oo 'e cuu^{2} do nʉ' 'wó^{2}. Lo náa^{1} 'e gatɨ́ɨ^{2}u."

26 Joon gañii^{1}i 'in ñi'fii^{212} do gajin'^{2}in: "Tsa'leei'^{13} 'in gó^{2} 'nʉ, fu'^{2}mo 'nʉ. Nañí^{2}o'o 'e wúu^{3}na cwuu^{21} lɨ jo gajñíi^{3}ii joon cóon^{13}oon lɨ jo 'ee to^{2} gajmáa^{3}aa.

27 Tsʉ 'wii'^{13} joon wa mo gata'^{2}a cuu^{2} lɨ cwáain^{2} tsi^{1} joon lisá^{2} lɨ́ɨ^{1}gɨ tyiia."

28 Joon gajin'^{2}in fii^{212} cuu^{2} sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} téein^{2} do: "Tyi^{2} 'e coon^{21} mil cuu^{2} do joon cwo'^{2}oo' 'in 'oo^{1}o dyá^{2} mil do.

29 Tsʉ 'in 'oo^{1}o 'láai^{2}gɨ iñíi^{2}i ca sái^{1} tya'a, pe 'iin 'in jo 'e 'oo^{1}o 'e 'woo^{1}gɨ 'e xʉ 'e 'oo^{1}o do.

30 Joon 'in tsa'leei'^{13} 'in jo 'e to^{2} 'íin^{3} píi^{2}naa' fu caluu lɨ nʉʉ^{21} joon do-o ityi'^{2}i 'áai^{1} joongɨ icuu'^{21}i moojóon^{1}on", jin'^{2} rʉʉi^{13} do —jin'^{2} Jesús.

Mi jó^{1} Jesús ijmáa^{1}a 'ii'^{21} tya' tsá^{2}

Faa'^{21}gɨ Jesús jin'^{2}in:

31 —Joon mi jó^{1} 'in Ruui'^{21} Tsá^{2} ijó^{1} lawa Rʉʉi^{1} tyíin^{1} lɨ sɨlɨɨ^{212} 'ya'^{2}gɨ 'áai^{1} joon la cu'^{2} lɨ' lɨ tyíin^{1}in do inéei^{1} ángeles tya'a.

32 Joon jileei'^{21} tsá^{2} taain^{212} juncwii^{21} ilicaain^{21} tyaníi^{1}i. Joon 'in Rʉʉi^{13} do injmáa^{1}a tún^{2} poo^{212} 'in tsá^{2} do. Injmáa^{1}a la jmoo^{1}o tsá^{2} 'in 'aa^{1}i joo'saa'^{21}, ijmáa^{1}a coon'^{21} 'in joo'saa'^{21} coon'^{13} 'in joo'^{21} chivo

33 joon isiin'^{13}in 'in joo'saa'^{21} do lɨ' caai^{21} tsáa^{1} joon 'in joo'^{21} chivo do-gɨ isiin'^{13}in lɨ' caai^{21} tooi^{212}.

34 Joon 'in Rʉʉi^{13} Tsá^{2} do ijin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'in téein^{2} lɨ' cwoo^{21}o tsáa^{1} do: "Ñilíin^{2}naa' jileei'^{21} 'naa' 'in nigauncwaai'^{3} Ñʉ'^{3}ʉʉ. Ngɨɨ^{212}naa' lɨ tyʉ'^{2} Dios to^{2} lɨ naná^{1} tyʉ́^{2} tyi'naa' ca mo garón^{2} juncwii^{21}.

35 Tsʉ mo gatsá^{2} un'áa^{3}na, 'naa' gacwoo^{2}oo' jna 'e gagø'^{1}øø, la joon jon mo gatsá^{2} unjmɨɨ^{21}na, 'naa'a jon gacwoo^{2}oo' jna 'e gagu'^{1}uu. Joon mo gangɨ́^{3}ɨɨ 'e jo cwíi^{2}naa' jna gatee^{2}oo' jna inʉʉ tyii'.

36 Joon mo gangɨ́^{3}ɨɨ jo sɨn'^{3}ɨɨn sá^{2} gacwó^{2}oo' jna. Joon mo galitsaa'^{13}aa gañifee'^{13}moo' jna. Joon mo 'ú^{3}uu 'nʉñí^{3} ñijøø^{212}moo' jna jon."

37 Joon 'in tsá^{2} tyúi^{1} 'in téein^{2} lɨ' cwoo^{21}o Rʉʉi^{13} do tsáa^{1} ijin'^{2}in: "Ña'ñʉ'^{1}ʉ', ¿lɨɨgɨ ganee^{212}na'a 'nʉ 'e un'aa^{2}u'u joon gacwóo^{13}o'o 'nʉ 'e gatyee'^{2}'e? Joon, ¿lɨɨgɨ ganee^{212}na'a 'nʉ 'e unjmɨɨ^{21}u'un 'e gacwóo^{13}o'o 'nʉ 'e ga'iin'^{2}'in?

38 La joon jon, ¿lɨɨgɨ ganee^{212}na'a 'nʉ 'e jo cwii^{1}na'a 'nʉ joon gatee^{2}e'e 'nʉ fu tyii'i sɨ jo sɨɨn'^{21}'ɨn 'oo^{2}'o 'ee joon gacwóo^{13}o'o 'nʉ sɨɨn'^{21}'ɨn?

39 ¿Lɨɨgɨ jon nigalitsaa'^{13} 'nʉ sɨ ni'u'^{2}u 'nʉñí^{3} 'ee 'e ningafee'^{13}na'a 'nʉ?"

40 Joon iñí^{1}i 'in Rʉʉi^{13} do: "'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', doñi'ee 'e tyʉ́^{2} 'e nigajmaa^{2}aa' tya' ruu'^{21}na, xʉfiin'^{13}, 'in 'wéei^{1}gɨ, lawa'a gajmaa^{2}aa' tyiia", gajin'^{2} Rʉʉi^{13} do.

41 'Joon injin'^{2} 'in Rʉʉi^{13} do sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} téein^{2} lɨ' cwoo^{21}o tooin^{212}: "Jeen'^{13}naa' coon'^{13} jna jileei'^{21} 'in 'eei'^{1} Dios. Cwolíin^{2}naa' lɨ 'ii^{21} lɨ nigatyaa^{1}a Dios tyʉ́^{2} tya' 'in 'lɨɨi'^{3} coon'^{13} 'ɨɨ'^{13} tya'a lɨ coo^{21} jɨ́^{2} coon^{21} tøø^{2}mo jon.

42 Gatsá^{2} un'áa^{3}na pe 'naa' jo 'ee gacwó^{1}oo' jna joon gatsá^{2} unjmɨɨ^{21}na jon'gɨ'ɨ 'e joon gacwó^{2}oo' jna jon.

43 Joon mo gangɨ́^{3}ɨɨ 'e jo cwíi^{2}naa' jna pe 'naa'gɨɨ' jo gatee^{2}ee' jna fu inʉʉ tyii'. Gali'náa^{3}aa sɨn'^{3}ɨɨn pe 'naa' jo 'ee gacwó^{2}oo' jna. Galitsaa'^{13}aa joongɨ ga'uu^{212}uu 'nʉñí^{3} pe 'naa'gɨɨ' jo 'ee ñifee'^{13}naa' jna."

44 Joon 'in tsá^{2} do injin'^{2}in: "Ña'ñʉ'^{1}ʉ', ¿lɨɨgɨ ganee^{212}na'a 'nʉ 'e un'aa^{2}u'u sɨ 'e unjmɨɨ^{21}u'un 'ee sɨ gangɨ'^{1}'ɨ 'e jo cwíi^{2}na'a 'nʉ sɨ jo sɨɨn'^{21}'ɨn sá^{2} 'ee, sɨ tsaa'^{13}'a 'ee sɨ ga'u^{2}'u 'nʉñí^{3} 'ee joon jo gauncoon'^{13} jna'a 'nʉ?"

45 Joon iñí^{1}i 'in Rʉʉi^{13} do: "E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', doñi'ee 'e tyʉ́^{2} 'e jo nigajmaa^{2}aa' tya' 'in tsá^{2} 'wéei^{1} lo lawa'a jo 'ee tyʉ́^{2} gajmaa^{2}aa' tya' jna-a

jon.”

46 Joon 'in gó² do itsalíin² lɨ ní²i wúu¹
coon²¹ tøø²mo joon 'in tsá² tyúi¹ do
tsataai² lɨ seein²¹ tyʉ́² coon²¹ tøø²mo.

26

Cwó² tsá² júu³ ruu'²¹i xiiala ilí² li'³i Jesús

1 Joon mo gatséi¹ faa'²¹a Jesús 'e júu³
lo gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ tsá² tya'a:

2 —Niñí²oo' jee²¹² tún² jmɨɨ²¹² itɨ́²
jmɨɨ²¹² cwaa'²¹ jmɨɨ²¹² 'e unsii²¹ tsá²
Israel, pascua. Joon ijaan'²¹mo tsá²
jna, 'e lɨ́ɨ¹na Ruu'²¹na Tsá², itéen¹in tsá²
jna tsaa'¹ crúu¹³.

3 Joon 'in tyʉ'² to² tya' untsá² coon'¹³
'in tɨfo'² tya' ley coon'¹³ tsacøøi'¹³ tya'
tsá² Israel gauncaain²¹ yaai tyani 'nʉ́¹
lɨ tyíin¹ Caifás 'in tyʉ́² to² nifu tya'
untsá² do.

4 Joon do-o gasɨ́ɨ²i xiiala ijmáa¹a
insaan'¹an Jesús coon'¹³ júu³ tajuu²¹
joon ijnga'²mo 'ido.

5 —Pe jo lí² jee²¹² jmɨɨ²¹² jee²¹²
—gajin'²in— tsʉ ito'² tsá² mɨɨ'¹³ 'áai¹.

Jaain²¹ tsamɨ́² gadʉʉ'¹ʉ jmɨɨ²¹ jmafuu²¹ tya' Jesús

6 Joon la 'ɨɨ²¹² taain¹ Jesús fuu²¹ Betania tyíin¹in tya' Simón, 'in nigacón²
jmoowúu¹ 'e jgoo'²¹ tya'a.

7 Joon ga'í²i jaain²¹ tsamɨ́² 'in
tyán¹an coon²¹ sɨ́² lɨ cuun²¹² alabastro
sɨ'o² jmɨɨ²¹ jmafuu²¹. Joon 'e jmɨɨ²¹
jmafuu²¹ do 'áai¹ tyíin¹ cuu². Ga'í² 'in
tsamɨ́² do tya' Simón. Joon la jee²¹²
tyíin¹ Jesús lɨ si'² mesa joon ga'ee²e 'in
tsamɨ́² do 'e jmɨɨ²¹ jmafuu²¹ do yʉ' tyi²
Jesús.

8 Joon mo ganí² tsá² tya' Jesús 'elo
gatsá² 'nii'²¹-tsi gajin'²in:

—¿'Ee galɨ'²ɨ 'e un'ɨ́ɨ¹ɨ 'in tsamɨ́² no 'e
jmɨɨ²¹ jmafuu²¹ no?

9 Li²-i tsa'nɨɨ²¹ɨ' no, lɨ́ɨ¹ incɨ́in¹ 'e no.
Joon lí²-i cwoo¹³o' tsá² tañíi².

10 Joon mo galili'³i Jesús xiiala sɨ́ɨ²i
'ido joon gajin'²in:

—¿'Ee lɨ' untyíi² 'naa' 'in tsamɨ́² lo?
'E nigajmaa¹a no 'e tyʉ́²-ʉ no tyiia.

11 Coon²¹ tøø²mo taan²¹²naa' coon'¹³
'in tañíi² pe jna jo tyíin¹³na jee²¹² 'naa'
coon²¹ tøøi².

12 'A nisuun¹un 'in tsamɨ́² no 'e jmɨɨ²¹
jmafuu²¹ lo tyiia lawa 'e tyaa¹ tyʉ́² 'e tɨ
li 'á¹moo.

13 'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa',
doñixiia' la 'úui¹ juncwii²¹ 'e cwó¹ tsá²
júu³ tyʉ́² tya' xiiala itiin'¹³ tsá² joongɨ
ityá²a tsá² júu³ la lɨ' 'e gajmaa¹a 'in
tsamɨ́² lo. Joon itɨ'²-tsi tsá² 'ii —jin'²
Jesús

Gajmaa¹a Judas júu³ røø²¹ coon'¹³ tsá² i'nɨ́ɨ¹i Jesús

14 Joon jaain²¹ jee²¹² 'in dyatooin¹
tsá² tya' Jesús, 'in sii²¹ Judas Iscari-
ote, gangó¹o ngafee'¹³i 'in tyʉ'² to² tya'
untsá²

15 joon gajin'²in:

—¿Xiiati cuu² cwoo²oo' wa' jaan'¹³na
Jesús do tyii'?

Joon 'in tsá² do gacwo'¹o Judas
dyadya¹ cuu² cwataa²¹.

16 Joon tsifu joon ga'láa² Judas
'wii²¹² 'noo'¹o xiiala lí² jaan'²¹in Jesús.

Mo gagøø'²¹ø Jesús coon'¹³ tsá² tya'a lɨ gatséi¹

17 Joon mo ga'láa² 'wii²¹² jmɨɨ²¹²
coon²¹ tya' 'e jmɨɨ²¹² gatɨ́² do mo
gøø'²¹ø tsá² 'iñi'¹ 'e jo tyiian'³ jeei¹, 'in
tsá² tya' Jesús gangatyéen¹in lɨ tyíin¹
Jesús joon gaunngɨɨ¹ɨ:

—¿Xiia 'iin²¹²u'un ityaa²¹a'a tyʉ́²
ityee²e' tya' jmɨɨ²¹² pascua lo?

18 Joon gañii¹i:

—Cwolíin²naa' lɨ náa¹ fuu²¹ no joon
cwosii'¹³duu' jaain²¹ tsá² tyíin¹ do joon
fú²uu': “Tɨfó² tyi' jin'²in: 'E tɨ lɨ tɨ́²
'ii'²¹ tya'a joon fu tyi'i 'iin²¹²in jmaa'¹³a
jmɨɨ²¹² pascua coon'¹³ tsá² tya'a.”

19 Joon 'in tsá² tya' Jesús do gaj-
maa¹a la to² tyʉ'²ʉ joon gatyaa¹ tyʉ́²
idø'²ø tya' jmɨɨ²¹² pascua do.

20 Joon mo canʉʉ²¹ jmɨɨ²¹² joon
nanéei¹ Jesús coon'¹³ dyatooin¹ tsá²
tya'a idø'²ø.

21 Joon la jee²¹² lɨ néei¹ gøø'²¹ø
gajin'²in Jesús:

—'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa', jmoo²¹ joon jaain²¹ jee²¹² 'naa' in'nɨ́ɨ¹³naa' jna².

22 Joon tsifu joon gajmaa¹a tsá² tya'a fa'í³ 'áai¹. Joon garóon²on tɨ' jaain²¹ tɨ' jaain²¹ gaunngɨɨ¹ɨ Jesús:

—Ña'ñʉ'¹ʉ', ¿tɨ jna-a 'i?

23 Joon gañii¹i Jesús gajin'²in:

—'In tyé³e'e coon²¹ wúu¹ coon'¹³, 'i-i 'i in'nɨ́¹i jna.

24 'Ná¹-a tsín¹ jiin'¹³ la jin'² ni jí² tya' Dios cwáain¹ tya' 'in Ruui'²¹ Tsá² pe ifúu² 'in 'nɨ́¹i Ruui'²¹ Tsá² do. Tyʉ́²gɨ tya'a wa mo'o jo galiseen²¹mo.

25 Joon Judas, 'in tɨ li 'nɨ́¹i 'ii, gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Jesús:

—Tɨfo'² tyi', ¿tɨ jna-a 'i?

Joon Jesús gañii¹i gasɨɨ'²¹ɨ Judas jin'²in:

—Jiin'¹³ la joon niga'ɨ¹-'o'o 'nʉ.

26 Joon la jee²¹² gøø'²¹ø gatɨɨ²¹i Jesús coon²¹ 'iñi'¹, gacwo'¹o 'maai'¹³ Dios, joon gajmaa¹a jmai'²xʉ jee²¹² tsá² tya'a joon gajin'²in:

—Tyee²ee', tsʉ la lɨ ngú¹ taan²moo lo.

27 Mo ngayuui'¹³ joon gatɨɨ²¹i coon²¹ po'³xʉ lɨ sɨ'ó¹o jmɨ'³ wuunjøø'³ joon gacwo'¹o 'maai'¹³ Dios. Mo ngayuui'¹³ joon gacwo'¹o tsá² tya'a gajin'²in:

—'Iin²¹iin' 'elo jileei'²¹ 'naa',

28 tsʉ 'e lɨ la lɨ jmɨ¹ 'øø³moo lo 'e tɨ li tʉ́n¹ʉn joon coon'¹³ 'elo itsín¹ 'e júu³ 'múui². Joon 'e jmɨ¹ 'øø³na itʉ́n¹ʉn lo i'iin² tsaa² tya' tsá² fúui¹.

29 Pe fuu²¹²uu 'naa' jo 'e i'né³e'gɨ' caain²¹ 'e jmɨ'³ wuunjøø'³ lo coon'¹³ 'naa' ca mi tɨ jmɨɨ²¹² ityʉ'² Ñʉ'³ʉʉ tó² tsá², joon jmɨɨ²¹² joon i'né³e' tún¹ coon'¹³ 'naa'.

Jmo'² Jesús júu³ Tʉ́³ 'e ijin'²in 'e jo cwii¹in Jesús

30 Joon mo ngayuui'¹³ ga'øø¹ø coon²¹ Salmo joon ngalíin²mo coon'¹³ tsá² tya'a fu yʉ' moo'²¹ Olivos.

31 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ tsá² tya'a do:

—'E 'woo¹ no jilee'²¹naa' ixée¹mo-'oo' coon'¹³ jna tsʉ ni jí² tya' Dios 'e jin'²in: "Ijngaa'¹²moo 'in 'aa¹i joo'saa'²¹ joon ixée²i joo'saa'²¹ tya'a."

32 Pe mi yuui'¹³ injmá¹a Dios in-jiin'¹in jna iníi³ii jéei¹³gɨ lagɨ 'naa' fu lɨ sii²¹ Galilea.

33 Pe jin'² Tʉ́³ gañii¹i:

—Xʉfiin'¹³ jileei'²¹ 'in catyaai² no ixée²i-tsi coon'¹³ 'nʉ pe jna lo jo jmɨɨ²¹² xée²i-tsii coon'¹³ 'nʉ.

34 Pe Jesús gajin'²in gasɨɨ'²¹ɨ Tʉ́³ do:

—'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'nʉ, 'nɨ¹ naa'¹³ ifoo¹³'o 'e jo cwii¹un jna la nʉ'gɨ i'oo¹o tuuitsáa².

35 Pe Tʉ́³ do-gɨ gajin'²in tún¹:

—Xʉfiin'¹³ júun³moo coon'¹³ 'nʉ pe jo fo'³oo wa'a jo cwii¹na 'nʉ.

Joon la joon jon gajin'² 'in catyaai² do jon.

Faa'²¹a Jesús júu³ tyʉ́² fu lɨ sii²¹ Getsemaní

36 Joon gatyalíin² Jesús coon'¹³ tsá² tya'a coon²¹ lɨ sii²¹ Getsemaní joon Jesús gajin'²in:

—Ní²duu' lo la 'ɨɨ²¹² níi³ii nifo'³oo júu³ tyʉ́² lɨ'do.

37 Joon gajée¹mo Tʉ́³ coon'¹³ 'in gái¹ jóon¹ Zebedeo ngalíin² coon'¹³. Joon Jesús gatsá² goon²¹ 'e fa'í³ lɨ́ɨ²i 'áai¹ joongɨ gajmaa¹a cu'²-tsi 'ña'a 'áai¹.

38 Joon gajin'²in:

—'E fa'í³ 'e seen²na lo 'e lɨ'ɨ ijúun²moo. Ján²duu' lo joon jmaa²aa' lí²ii' coon'¹³ jna.

39 Joon gangó¹o Jesús capi'³ nifugɨxʉ joon gatyíi²a lɨ' ri'íi²in ni 'wó² gamɨɨ¹ɨ tyani Dios jin'²in:

—Ñʉ'³, wa xʉ'ʉ lí² 'e jo móo³oo ilí²no pe jo cwolí² jiin'¹³ la 'iin²¹² jna, cwolí² jiin'¹³ la 'iin²¹² 'nʉ-ʉ.

40 Joon ganga'²mo tún¹ fu lɨ néei¹ 'in gaai²¹ tsá² tya'a joon nateei'¹³ 'ido cwuu²¹mo. Joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Tʉ́³:

—¿Tɨ jo nilii¹i 'naa' 'e jo cwuu²¹naa' coon'¹³ jna coon²¹ hora?

41 Jmaa²aa' lí²ii' joon faa²aa' júu³ tyʉ́² 'e jo xuu'²¹naa' ja'cwoo²¹ 'in 'lɨɨi'³. 'E la ja'²mo 'ɨ¹-tsi tsá² jmáa¹a 'e tyʉ́² pe² ngʉ́¹ taain²¹² jo cwo¹.

42 Gangó¹ Jesús tún¹ ngafee'¹³i Dios jin'²in:

—Ñʉ'³, wana jo lí² 'e cuu'¹³u imóo³oo wúu¹ no pe cwolí² jiin'¹³ la niga'ɨ¹-'o'o² 'nʉ.

43 Joon ganga'²mo tún¹ joon, joon nateei'¹³ 'ido cwuu²¹mo tún¹ tsʉ 'áai¹ jlɨɨ¹ɨ unníi¹i.

44 Joon jo gatø'²gɨ 'ido gango¹o tún¹ ngafaa'¹²a júu³ tyʉ́² lɨ gatí² 'nɨ¹ naa'¹³ do. Gajin'²in la nigajin' do tún¹.

45 Joon ganga'²mo tún¹ lɨ tee'¹i 'in gaai²¹ tsá² tya' do joon gajin'²in:

—Cwocwuu²¹mogɨɨ', cwo'ii'¹xʉ 'wó²oo'. Tsʉ gatí² 'ii'²¹ ijaain'¹ tsá² 'in Ruui'²¹ Tsá² ja'cwoo²¹o 'in tsá² røøi²¹ tsaa².

46 Raan²¹naa' no, moo²¹o' tsʉ no-o nijó¹ 'in 'nɨɨ¹i jna do.

Joon itøø² tsá² Jesús 'e sɨ'ñú¹mo

47 La jee²¹² faa'²¹gɨ Jesús siin'¹³in gatyía¹ Judas, 'in lɨɨ¹i tsá² tya'a jee²¹² 'in dyatooin¹ do, coon'¹³ tsá² fúui¹ lɨɨ¹. Joon 'in tsá² do tyaan¹an ñí³ espadas tyaan¹an jon 'no'³ 'mó² gatyalíin² to² gatyʉ'² 'in tsá² tyʉ'² to² untsá² coon'¹³ 'in tsacøøi'¹³ tya' tsá² Israel.

48 Joon Judas do, 'in i'nɨɨ¹i Jesús, ni gasɨɨ²i júu³ coon'¹³ 'in tsá² do xiiala li² ijmáa¹a gajin'²in:

—'In jun'³uun caain²¹ ju'² 'ii do. 'I-i 'in saan'¹³naa'.

49 Joon gangatyéen¹in lɨ siin'¹² Jesús joon gajin'²in:

—¡'Aa²¹²mo'o, tɨfo'² tyi'!

Joon gajun'²un caain²¹ ju'² 'ido.

50 Jesús gañii¹i:

—Ru'¹u', ¿'ee to² ñí²'i?

Joon tsifu joon gasan'²mo 'in tsá² do Jesús joon gatøø²o 'ido sɨ'ñú¹mo.

51 Joon jaain²¹ jee²¹² 'in tsá² tya'a do gasø'²ø ñí³ tya'a joon gatyʉ'²ʉ cataain²¹² loocwóo¹o jaain²¹ tsa'leei'¹³ tya' 'in tyʉ'² to² tya' untsá² nifu.

52 Pe Jesús gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—Taan'¹ ñí³ tyi'i tsi 'nʉ́¹ tya'a. Tsʉ jileei'²¹ 'in jngaai'¹² tsá² coon'¹³ ñí³ coon'¹³ 'ñí³-i jon ijúun²in.

53 ¿Tɨ jo ñí²'i, lí²-i fuu²¹² jna Ñʉ'³ʉʉ joon 'ii tsifu insii¹in setenta mil ángeles iun'øø¹i jna?

54 Pe wa'a lí² la joon, ¿xiiala itsín¹ jiin'¹³ la jin'² ni jí² tya' Dios, xiiala 'ná¹ ilí²?

55 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² fúui¹ do:

—¿'Ee lɨ' ñilíin²naa' saan'¹³aan' 'no'³ 'mó² coon'¹³ ñí³ itøø²øø' jna lawa jaain²¹ 'uun²¹? Tsʉ la coon²¹ jmɨɨ²¹² tyíin¹na inʉʉ cwo'¹ fee'¹ do 'e'³ee 'naa' júu³ tyʉ́² joon jo mo gaseen'²¹naa' jna.

56 Pe la lo-o galɨ́² 'e gatsín¹ júu³ tya' Dios 'e gataan¹an ni mo'jí² 'in tsá² cwo¹ júu³ tya' Dios la mo jéei¹.

Joon 'in tsá² tya' Jesús do gacwiin¹o gatiu²mo Jesús 'ña'a do.

Jesús nasiin'¹in tyani jileei'¹³ 'in tyʉ'² to² tya' tsá² Israel

57 Joon 'in tsá² fúui¹ do 'in gasain'² Jesús joon gangajaa²¹² ni'i 'ido tyani Caifás, 'i-i 'in nifu 'in tyʉ'² to² tya' untsá². Joon do-o nisɨcaain²¹ tsacøøi'¹³ coon'¹³ tɨfo'² tya' ley.

58 Pe Tʉ́³ do gangaa'¹³i cɨ́ɨn²mo caluu do joon gatyee'¹³i tya'i tyi¹ lɨ si'² 'nʉ́¹ lɨ néei¹ 'in tyʉ'² to² nifu do. Joon do-o gacwó² Tʉ́³ caluu do coon'¹³ 'in 'ɨɨ'¹³ tya' 'in tsá² tyʉ'² to² do. 'E 'iin²¹²in jøø²ø xiiala itsangɨɨ¹i Jesús.

59 Joon 'in tyʉ'² to² tya' untsá² do coon'¹³ 'in tsacøøi'¹³ coon'¹³ jileei'²¹ 'in catyaai²gɨ 'in tyʉ'² to², 'in sii²¹ Junta Suprema, ga'noo'¹on 'ee tsaa² ilijmáa¹a tya' Jesús, fiin'¹³ coon'¹³ júu³ tajuu²¹ joon ilí² jnga'¹ni 'ido.

60 Pe jo 'ee tsaa² tya' Jesús gatsaa'¹a jiin'¹³ coon²¹ joongɨ lɨɨlí¹ fúui¹ tsá² taai² jmoo¹o júu³ tajuu²¹. Pe mo ga'yá² gatsín¹ garoon¹on gái¹ tajuui²¹,

61 'in gajin'²in:

—Niganʉʉ²¹ʉ'ʉ jin'² 'in tsañʉʉ'¹ no: "Jna-a lí² fiin¹na 'e cwo'¹ fee'¹ tya' Dios no, joon jee²¹² 'nɨ¹ jmɨɨ²¹² lí² jmaa'¹³aa tún¹."

62 Joon 'in nifu 'in tyʉ'² to² jee²¹² untsá² garoon¹on, joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Jesús:

—¿Tɨ jo ngɨɨ²'ɨ coonti? ¿'Ee 'e tsaa² jmoo¹o 'in tsá² no tyi'i?

63 Pe Jesús-gɨ gajaan¹an tii². Joon 'in nifu 'in tyʉ'² to² jee²¹² untsá² do gajin'²in túnˡ gasɨɨ'²¹ɨ Jesús:

—Tyani Dios, 'in jiin'¹, sii'¹³ jna'a, ¿tɨ 'nʉ-ʉ Cristo Jóon¹ Dios?

64 Joon Jesús gañii¹i gajin'²in:

—'Ii-gɨ jna jiin'¹³ la foo'²¹ 'nʉ. Joongɨ fuu²¹²uu 'naa' imoo²oo' 'in Ruui'²¹ Tsá² tyíin¹in lɨ' cwoo²¹o Dios tsáa¹. Joon 'in Dios do lí² jmáa¹a jilaa'²¹ 'e 'iin²¹²in. Imoo²oo' 'in Ruui'²¹ Tsá² do ijó¹ jee²¹² jníi¹ tya'cwii²¹.

65 Joon Caifás do ga'gɨɨ¹ɨ sɨɨn'¹³ɨn joon gajin'²in:

—'In tsañʉʉ'¹ lo nigafaa'²¹a 'e lawa Dios 'ii. Jo 'néi¹-gɨ tsá² 'in jmá¹ júu³ røø²¹. Jileei'²¹ 'naa' niganúʉ¹³ʉʉ' jilaa'²¹ júu³ gó² 'e gafaa'²¹a.

66 ¿Xiiagɨ la 'ɨ¹-'oo' 'naa'?

Joon 'in tsá² néei¹ do gajin'²in:

—'Ná¹ júun²mo 'ino 'wii'¹³ tsaa² tya'a.

67 Joon ga'ñíi¹ 'in tsá² do ni² Jesús joongɨ gajmee'²¹mo 'ido joongɨ gajnáa¹a ni² Jesús.

68 Joon gajin'²in 'in tsá² do:

—'Ñʉ-ʉ líɨ¹u'u Cristo 'in gasiin¹ Dios, laa'¹³ jmaa²'a júu³, ¿'iin gatyuun¹in 'nʉ?

Jo 'iin²¹²in Tʉ́³ jmáa¹a júu³ 'e cwii¹in Jesús

69 Joon la jee²¹² siin'¹² Jesús tyani 'in tsá² do Tʉ́³-gɨ tyíin¹in fu caluu tya'i tyi¹. Joon jaain²¹ 'yiia²¹² 'in jmoo¹o 'e gø'² Caifás do gangatyéen¹in lɨ tyíin¹ Tʉ́³ joon gajin'² 'in tsamɨ́² do:

—'Nʉ jon 'in ngɨ¹ coon'¹³ Jesús 'in jó² Galilea.

70 Pe Tʉ́³ do-gɨ jo garøø¹i tyani 'in tsá² fúui¹ néei¹ do, gajin'²in:

—Jo ñí³ii 'ee 'e foo'²¹'o no.

71 Joon gajeein'²¹gɨxʉ Tʉ́³ lɨ tyíin¹in do joon gangó¹ tyan'gɨxʉ lɨ tyí³ 'oo² 'yá² lɨ 'wooi²¹ tsá². Joon jaain²¹gɨ 'in gangaa¹i 'ii joon gasɨɨ'²¹ɨ 'in téein² do:

—'In tsañʉʉ'¹ no ngɨɨ¹o 'ino jon coon'¹³ Jesús tsá² Nazaret.

72 Joon xiia'²¹gɨ túnˡ jo garøø¹i Tʉ́³ túnˡ ga'íi¹i Dios gajin'²in:

—Jo cwii¹na 'in tsañʉʉ'¹ no.

73 Joon xʉʉ lɨ'ɨɨi²¹²xʉ joon mo gangatyéen¹in 'in néei¹ do lɨ siin'¹² Tʉ́³ joon gajin'²in:

—'E la ja'²mo, 'nʉ líɨ¹u'u jaain²¹ jee²¹² 'ino tsʉ no li² la faa'²¹ 'ido-o foo'²¹ 'nʉ.

74 Joon 'láa² Tʉ́³ 'wii²¹² ga'íi¹i Dios jin'²in:

—Wa jo fo'³oo 'e la jai'² ijmee'²¹mo Dios jna, jo cwii¹na 'in tsañʉʉ'¹ no.

Joon tsifu joon ga'oo¹o jaain²¹ tuuitsáa².

75 Joon gatɨ'²-tsi Tʉ́³ jiin'¹³ la nigajin'² Jesús gasɨɨ'²¹ɨ 'ii mo gajin'²in: "La nʉ'gɨ i'óo¹o tuuitsáa², 'nɨ¹ naa'¹³ nifaa'¹³'a 'e jo cwii¹u'u jna." Joon mo gatɨ'²-tsi Tʉ́³ 'e júu³ do gacwo'ɨ́ɨ¹o fu jee²¹² 'nʉ́¹ joon gatyi'²o xuui²¹²-tsi 'áai¹.

27

Gangajée¹³i tsá² Jesús tyani Pilato

1 Joon mo gajná² do joon gasɨ́ɨ²i røø²¹ jileei'²¹ 'in tyʉ'² to² tya' untsá² coon'¹³ 'in tsacøøi'¹³ tya' tsá² Israel xiiala ilijúuin² Jesús.

2 Joon gangajée¹³mo Jesús sɨ'ñúu¹mo tyani Poncio Pilato 'in líɨ¹i to² gobernador.

Mo gajúuin² Judas

3 Joon mo galiñii¹i Judas, 'in ga'nɨɨi¹ Jesús, 'e nisɨɨ²¹i tsá² røø²¹ xiiala ijúuin² Jesús gajoo'²¹o-tsi 'áai¹ joon ngajoon'¹³o 'ido 'e dyadya¹ cuu² cwataa²¹ tya' 'in tsá² 'in tyʉ'² to² tya' untsá² joongɨ tya' 'in tsacøøi'¹³ do.

4 Joon gajin'² Judas sɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² do:

—Jna-a niga'noo²¹²oo tsaa² mo ga'nɨ́³na jaain²¹ tsañʉʉ'¹ 'in jo 'ee tsaa² tya'a sá².

'In tsá² do-gɨ gañii¹i:

—Jo 'ee cwáain¹ tyijna'a 'e joon 'e cwáain¹ jon 'e tyi'nʉ 'woo'o joon.

5 Joon Judas coon²¹ gadya'² goon²¹ la no-o 'e cuu² do ni 'wó² inʉʉ cwo'¹ fee'¹ do. Joon gacwo'ɨ́ɨ¹o do joon

nga'nʉʉ^{21}ʉ 'nii^{212} luu^{212}u 'ña'a, joon coon'^{13} la joon gajngaa'^{12}mo 'ña'a.

6 Joon 'in tsá^{2} 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} do gataa'^{13}i, gauntɨɨ'^{1}i 'e cuu^{2} do. Joon gajin'^{2}in:

—Jo tɨɨ^{21}i taa'^{13} jna' 'e cuu^{2} lo tsi lɨ taa'^{13} cuu^{2} tya' cwo'^{1} tsʉ cuu^{2} gacɨɨn^{1}in tya' ijúuin^{2} tsá^{2}-a no.

7 Joon tsifu joon gasɨɨ^{21}i 'in tsá^{2} do røø^{21} iló^{2} coon'^{13} sii'^{13} 'wó^{2} coon'^{13} 'e cuu^{2} do. 'E coon'^{21} sii'^{13} 'wó^{2} do sii^{21} 'Wó^{2} tya' Tɨtu'^{2}. Galó^{1} 'e 'wó^{2} ilisá^{2} coon^{21} lí^{2} ái^{1} tsá^{2} jalíin^{2} lɨ' xiia'^{21} 'in júun^{2}in fuu^{21} do.

8 Tsʉ 'wii'^{13} joon sii^{21} 'e 'wó^{2} do ca jmɨɨ^{212} no, 'Wó^{2} tya' Jmɨ^{1}.

9 Joon coon'^{13} la joon gatsín^{1} júu^{3} tya' Jeremías, jaain^{21} 'in gacwó^{1} júu^{3} tya' Dios la mo jéei^{1} 'in gajin'^{2}in: "Tsá^{2} Israel gajin'^{2} icɨ́ɨn^{1}in 'in tsá^{2} do dyadya^{1} cuu^{2} cwataa^{21}.

10 Joon coon'^{13} 'e cuu^{2} do galó^{1} coon'^{21} sii'^{13} 'wó^{2} tya' tɨtu'^{2} jíin'^{13} la to^{2} 'e nigatyʉ'^{2} Ña'ñʉ'^{1}ʉ'."

Jesús siin'^{12}in tyani Pilato

11 Gajée^{1}mo tsá^{2} Jesús tyani 'in gobernador joon 'ido gaunngɨɨ^{1}ɨ 'ii:

—¿Tɨ 'nʉ-ʉ Røøi^{13} tya' tsá^{2} Israel?

Joon Jesús gajin'^{2}in:

—Jiin'^{13} la nigafaa'^{13}'a no, 'e joon 'e jo'^{1}.

12 Joon mo ga'nɨ́ɨ^{1}i 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} 'in tsacøøi'^{13} do lɨ coon^{21} gaján^{1} Jesús tii^{2}.

13 Joon Pilato gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—¿Tɨ jo nuu^{2}'un jilaa'^{21} 'e gó^{2} faa'^{21} 'ido tyi'i?

14 Joon jo 'ee gañii^{1}i Jesús coonti. 'Wii'^{13} joon ganga'goo^{21}-tsi 'in gobernador do 'áai^{1}.

Pilato tyʉ'^{2}ʉ to^{2} ijúuin^{2} Jesús

15 Jiin'^{13} la tɨɨsi'^{2} mo gatɨ́^{2} jmɨɨ^{212} 'e gatɨ́^{2} 'in gobernador do 'ná^{1} láa^{1}i jaain^{21} tsá^{2} taai^{2} 'nʉñí^{3} tya' 'in tsá^{2} néei^{1} 'e fuu^{21} do.

16 Joon jee^{212} jmɨɨ^{212} joon 'yuui^{2} jaain^{21} tsá^{2} 'nʉñí^{3} do 'in sii^{21} Barrabás. Tyʉ́^{2}-ʉ cwii^{1}mo tsá^{2} 'ii.

17 Joon la jee^{212} sɨcaain^{21} 'in tsá^{2} do gaunngɨɨ^{1}ɨ Pilato 'in tsá^{2} do:

—¿'Iin-in 'iin^{212}naa' ilaa^{212}na tyii'? ¿Tɨ 'iin^{212}naa' laa^{212}na Barrabás sɨ Jesús 'in sii^{21} Cristo 'ee?

18 Tsʉ galili'^{3}o Pilato 'e 'wii'^{13} tsiiwúu^{1}mo 'e gajaan'^{21} ni 'ido ja'cwoo^{21}o.

19 La jee^{212} tyíin^{1} Pilato lɨ jmoo^{1}o 'ii'^{21} do gasiin^{21} tsamɨ́^{2} tya'a coon^{21} júu^{3} 'e jin'^{2}: "Jo cɨɨin'^{13} 'wo'^{2}o 'áai^{1} 'e cwáain^{1} tya' 'in tsá^{2} tyúi^{1} no tsʉ lɨɨlɨ^{1} caain'^{21} 'e gacɨ́^{3}ɨɨ cwáain^{1} tya' 'ino coon^{21} 'e canʉʉ^{21}."

20 Pe 'in tsá^{2} tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} 'in tsacøøi'^{13} do gasɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} fúui^{1} 'in téein^{2} do wa' ilí^{2} laa^{1}i Barrabás joon ijúun^{2}mo Jesús. Joon gatɨɨ'^{2} júu^{3} tya'a 'e laa^{1}i 'ii.

21 Joon gafeei'^{1} 'in gobernador do tún^{1} 'in tsá^{2} do joon gaunngɨɨ^{1}ɨ:

—¿'Iin jee^{212} 'in gái^{1} no 'in 'iin^{212}naa' lá^{2}i?

Joon gañii^{1}i 'in tsá^{2} do:

—'Iin^{212}moo'o lá^{2}i Barrabás.

22 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ Pilato tún^{1}:

—¿'Ee-gɨ ijmáa^{3}aa tya' 'in Jesús no, 'in sii^{21} Cristo?

Jilee'^{21}mo gañii^{1}i joon:

—¡Cwotéen^{1}in tsaa' crúu^{13} 'ino!

23 Joon gañii^{1}i Pilato tún^{1}:

—¿'Ee 'e gó^{2} 'e nigajmaa^{1}a 'ino tyii'?

Pe 'in tsá^{2} do xʉjoon ga'oo^{1}o tá^{2} lɨ́ɨ^{1}gɨ gajin'^{2}in:

—¡Cwotéen^{1}in tsaa' crúu^{13} 'ino!

24 Joon mo galili'^{3} Pilato 'e jo lí^{2} tɨɨ'^{2} júu^{3} tya'a pe lɨɨlɨ^{1} gato'^{2} 'in tsá^{2} do mɨɨ'^{13} joon gatyʉ'^{2} 'in Pilato do to^{2} 'e jó^{1} coon^{21} wúun^{1} sɨ'ó^{1} jmɨɨ^{21} joon garun'^{2}un cwoo^{21}o tyani 'in tsá^{2} taai^{212} do joon gajin'^{2}in:

—Jo tsaa^{2} tyiia ijúuin^{2} 'in tsañʉʉ'^{1} 'in tyúi^{1} lo, tsaa^{2} tyi'naa' no.

25 Joon jileei'^{21} 'in tsá^{2} do gañii^{1}i:

—Tsaa^{2} tyijna'a coon'^{13} xuui^{212} tyioo'o ijúin^{1} 'ino.

26 Joon Pilato do galáa^{2}mo Barrabás joon gatyʉ'^{2}ʉ to^{2} ipóo^{2}i 'nii^{212} Jesús joon gajan'^{2} ni 'ido ja'cwoo^{21} 'in tsatéen^{1}in 'ido tsaa' crúu^{13}.

27 Mo ngayuui'13 joon gatǿ1ø 'láa2
Jesús tsi inʉʉ lɨ née1i joon gauncaain21
jileei'21 'in 'láa2 taain2 do lɨ siin'12
Jesús.
28 Joon gatyii21 sɨɨn'3 'ido joon
gapaa'21 ni 'ido coon21 'mɨ'2 yúʉn2.
29 Joon gajmaa1a coon21 corona
lɨ́1 tóon1 gaton'2on tyi2 'ido. Joon
gacwo'1o 'ido coon21 sɨɨ21 'e son'2 'ido
coon'13 cwoo21o tsáa1. Joon gasi'2i 'wo-
jníi1i tyani 'ido joon ungøø1 ni 'ido.
Gajin'2in:
—¡Wóo2 cwoseein21 'in røøi13 tya'
tsá2 Israel!
30 Joon ga'ñíi1i ni 'ido. Joon coon'13
sɨɨ21 'e san'2an do gapó2o 'in 'láa2 do
tyíi1i.
31 Joon ngayuui'13 gaungøøi1 'in
'láa2 do 'ii joon gatyii21o 'e sɨɨn'3 yúʉn2
do joon gatyin'2in Jesús 'e sɨɨn'13ɨn do
túnˈ1.

Mo táain2 Jesús tsaa'2 crúu13

32 Joon mo gangalíin2 itsatéen1in
Jesús tsaa' crúu13 joon gajiin'1in
jaain21 tsañʉʉ'1 lɨ ningalíin2 do. Joon
'in 'láa2 do gatyʉ'2ʉ to2 'in tsañʉʉ'1
do sii21 Simón, jaain21 tsá2 Cirene, 'e
cón2on crúu13 tya' Jesús.
33 Joon gatyalíin2 coon21 lɨ sii21
Gólgota, 'øøi'21-tsi tsá2 sii21, Cwoon'1
Po'3 Mootyi2 'Lɨɨ212.
34 Joon do gacwo'1o Jesús vino 'e
sɨcaai'13 jmɨ'3 tsi'3 tya' joo'21. Joon mo
gatii1i 'óo1o 'e vino do sɨcaai'13 'e tyi'1
joon jo ga'un'2un.
35 Joon mo ngayuui'13 gatéen1in
Jesús tsaa' crúu13 gacoo1o 'in 'láa2 do
mɨ'3 'iin inli'1 sɨɨn'3 Jesús. Joon coon'13
la joon gatsín1 júu3 tya' 'in gacwo1
júu3 tya' Dios la mo jéei1 mo gajin'2in:
"Icóo1o sɨɨn'13ɨɨn, ijmáa1a jmai'2xʉ 'iin
inli'1."
36 Joon do-o gacwó2o 'aa1 ni 'ido.
37 Joon yʉ' tyíi1i gataan1an 'e tsaa2
tya' Jesús 'e jin'2: "'In no-o Jesús,
Røøi13 tya' tsá2 Israel."
38 Joon gatéein2 jon gái1 'uun21
jmai'2 coon21 crúu13 tya'a coon'13
Jesús, jaain21 lɨ cwoo21o Jesús tsáa1
joongɨ jaain21 lɨ' cwoo21o tooin212.
39 Joon 'in tsá2 'in la coon21 gangɨ́i1
la jee212 taain1 Jesús tsaa' crúu13 joon
gajaan1 jøøi2 Jesús gajíi2in, gajø'2ø
mootyíi1i
40 gajin'2in:
—'Ñʉ-ʉ, 'in fín1 cwo'1 fee'1 do joon
jmaa'13'a jee212 'nɨ1 jmɨɨ212 túnˈ1, laai212
'wo'o no. Wana Jóon1 Dios 'nʉ cwúui1
tsaa' crúu13 no.
41 La joon jon gaungøø1i 'in tyʉ'2 to2
tya' untsá2 coon'13 'in tɨfo'2 tya' ley
coon'13 tsá2 fariseos coon'13 tsacøøi'13.
Joon sɨ́ɨ2i la 'oo'21 'ii jin'2in:
42 —Gaun'láai2 'ino tsá2 xeei'21 pe jo
lí2 láa1i 'ña'a. Wana la jai'2 'ii Røøi13
tya' tsá2 Israel cwoxáa1i tsaa' crúu13
no joon iun'goo2o' 'ii.
43 Tsaa'1-tsi 'in tsañʉʉ'1 no Dios
jin'2in, né2du' wana 'iin212in Dios 'ii
joon 'e láa1i 'ido 'ii tsʉ gajin'2in 'e Jóon1
Dios 'ii.
44 Joon ca 'in 'uun21 'in taan1in
coon'13on do gajíi2in 'ii jon.

Mo gajúun2mo Jesús

45 Joon ga'ɨ́ɨ2 nʉʉ21 la caain21
juncwii21 mo gatɨ́2 tyiiañi'1 ca 'iin2 'nɨ1
ca'loo1.
46 Joon mo gatɨ́2 'e 'ii'21 joon ga'oo1o
Jesús tá2 gajin'2in:
—Elí, Elí, ¿lama sabactani? ('E
'øøi'21-tsi tsá2 gajin'2in: Dios tyiia,
Dios tyiia, ¿'ee lɨ'2ɨ nigatiu2mo'o jna?)
47 'Inlɨ́ɨi13 'in teein1 do ganúu2un
joon gajin'2in:
—'In tsañʉʉ'1 no tø'1ø Elías 'in ni-
gacwo1 júu3 tya' Dios la mo jéei1.
48 Joon tsifu joon jaain21 'in teein1
do gangó1 cwiin1 ngatyaan1 coon21
esponja joon gaun'lá2a esponja do
coon'13 vino tiin'21 joon gauntyii1
nii212 sɨɨ21 joon saa'13a do 'e la mo
cwo'1o Jesús i'un'2un 'e do.
49 Pe 'in catyaai2 do gajin'2in:
—Cwoján1du'; né1du' wa ijó1 Elías
jalaa212 ni 'ino.
50 Joon Jesús ga'oo1o túnˈ1 tá2 joon
gajúun2mo mo ngayuui'13 jon.

51 Joon tsifu joon ga'gɨɨ¹ɨ 'e 'mɨ'² 'í¹i
inɨɨɨ cwo'¹ fee'¹ do ca tɨ' yɨ' ca tɨ'
'wii²¹². Joongɨ gajøø'²¹ 'wó² joongɨ
cuun²¹² gajlɨ'².
52 Joon ganó² 'aan²¹ lɨ sɨ'aai²¹²
'lɨɨ²¹² joon fúu¹mo 'in najúin¹ 'in
nigatsaa'¹-tsi Dios gajiin'¹in.
53 Joon mo ngayuui'¹³ gajiin'¹in
Jesús ga'wóo²mo 'in tsá² do 'aan¹ tya'a
ngatáa¹i 'e fuu²¹ nacwai'³ Jerusalén
joon fúu¹mo tsá² gangaa¹i 'ii.
54 Joon mo ganí² fii²¹² 'láa² coon'¹³
'in 'láa² catyaai² do 'in 'aai¹ Jesús xi-
iala gajøø'²¹ 'wó² joon jilaa'²¹ 'e ni-
gangó¹ gafoo'¹mo 'áai¹ joon gajin'²in:
—'E la ja'²mo Jóon¹ Dios 'in tsañɨɨɨ'¹
no.
55 Do-o teein¹ tsamɨ́² fúui¹ wíin²gɨxɨ
jøø²ø. Nigangɨ¹ 'in tsamɨ́² do coon'¹³
Jesús fu Galilea joon nigaunjíi²in
Jesús.
56 Joon jee²¹² do sin'² María Mag-
dalena coon'¹³ María sáa³ Jacobo
coon'¹³ José. Sin'²mo jon in sáa³ jóon¹
Zebedeo do.

Teen¹mo tsá² ga'áa²mo Jesús

57-58 Capii'³ teein¹gɨ jmɨɨ²¹² joon mo
gangó¹ jaain²¹ tsá² sá² cuu² seein²¹
fuu²¹ Arimatea 'in sii²¹ Sé³. Gango¹
'ido tyani Pilato, ngamɨɨ¹ɨ cuerpo tya'
Jesús. 'Ii jaain²¹ tsá² 'in tsaa'¹-tsi Jesús.
59 Joon gaxíia² cuerpo tya' Jesús
joon gacɨin'¹³in coon²¹ 'mɨ'² taa²¹ 'e
tyɨ́².
60 'In Sé³ do natyɨ'² to² 'e nalɨ́¹
coon²¹ 'aan¹ tya'a tsaa' xá¹ 'e tsa'ii²¹
mi júun²in pe gatan'²mo Sé³ Jesús tsi
'aan¹ 'mɨ́ɨ² do. Joon² mo ngayuui'¹³
gataan'¹in Jesús do joon gajnii²o 'oo²¹
too²¹ 'aan¹ do coon'¹³ coon²¹ cuun²¹²
fee'¹ 'áai¹. Joon gangaa'¹³mo mo
ngayuui'¹³ do.
61 Pe do-o née¹i María Magdalena
coon'¹³ 'in María jaain²¹gɨ do co' do.

Ngalíin² 'láa² nga'aa²a 'aan¹ tya' Jesús

62 Mo ngayuui'¹³ jmɨɨ²¹² 'e gatyaa¹
tsá² tyɨ́² tya' 'e gatɨ́² jmɨɨ²¹² do 'in tsá²
'in tyɨ'² to² tya' untsá² coon'¹³ 'in tsá²
fariseos do ngalíin² ngafee'¹³i Pilato
63 gajin'²in:
—Tsaa'to² tyi', tɨɨ'¹²-tsii'i la gajin'²
'in tajuui²¹ do la mo jiin'¹gɨ ijiin'¹in mi
tɨ́² 'nɨ¹ jmɨɨ²¹² 'e gajúun²in.
64 Tsɨ 'wii'¹³ joon siin¹u'un 'láa²
tsa'áa² 'aan¹ do ca mi tsín¹ 'nɨ¹ jmɨɨ²¹²
tsɨ 'neei'² tsalíin² tsá² tya'a tsatyíi¹ ni
'ido la 'woo¹ joon la joon ilí² jin'²in 'e
gajiin'¹ 'ido jee²¹² 'lɨɨ²¹². Tsɨ la joon 'e
ilifee'¹gɨ 'e tajuu²¹i lagɨ mo 'wiin²¹² do.
65 Joon Pilato do gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'in
tsá² do:
—Cwolíin²naa' coon'¹³ 'láa² joon
cwoun'øø'¹naa' 'aan¹ do jiin'¹³ la
cwéei¹.
66 Joon ngalíin²mo jon lɨ roon¹on
'aan¹ do. Joon gajníi¹i tyɨ́² 'e 'oo²¹
too²¹ 'aan¹ do. Gataan¹an sello tya'
cuun²¹² 'e sɨjnɨɨ¹ do joon gajaan¹an
'láa² i'áa¹a 'aan¹ do.

28

Mo gajiin'¹ Jesús

1 Joon mo gangɨ́¹i jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹
tya' 'in tsá² do, mo tɨ li jná² domingo,
'in María Magdalena coon'¹³ 'in María
catyaai² do ngalíin² ngajøø² lɨ roon¹on
'e 'aan¹ do.
2 Joon gajøø'²¹ 'wó² 'áai¹. Joon
jaain²¹ ángel tya' Ña'ñɨ'¹ɨ' gajgáa¹i fu
ñɨ'fú² joon gajiin¹in 'e cuun²¹² do
'e sɨjnɨ¹ 'oo²¹ too²¹ 'aan¹ do. Joon
gacwó¹o ni cuun²¹² do.
3 Jɨɨ'¹i 'áai¹ la jɨɨ'¹ jɨ́² cwaain'ñá³. Joon
sɨɨn'¹³ɨn taa²¹ la taa²¹ 'moo²¹.
4 Joon mo ganí² 'in 'láa² do lo
gafoo'¹i joongɨ gajlée¹i 'áai¹ joon
gacɨɨ'¹³i lawa'a 'lɨɨ²¹²mo coonti.
5 Joon 'in ángel do gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'in
tsamɨ́² do:
—Jo foo'¹³naa'. Ñí²oo 'e 'naa'²¹naa'
Jesús 'in gateen¹in tsá² tsaa' crúu¹³.
6 Pe jo 'yuui²gɨ lo, nigajiin'¹o jiin'¹³
la nigajin'²in. Ñilíin²naa', jøø²duu' lɨ
ga'í².
7 Cwoliin¹naa' la jmoono cwoj-
maa²aa' tsá² tya'a júu³ 'e nigajiin'¹o
'ido. Joon itsáa¹a 'ido nifugɨ lagɨ 'ii fu

Galilea. Joon do-o iníi^{2}in. Jiin'^{13} joon
'e 'ná^{1} fuu^{212}uu 'naa'.
8 Joon ngalíin^{1}mo 'in tsamí^{2} do la
jmoono, 'goo'^{21} 'áai^{1} joongɨ jløø'^{3}i.
Ngaliin^{1} cwiin^{1}in ngajmaa^{1}a júu^{3} tsá^{2}
tya' Jesús.
9 Joon la jee^{212} taa^{2}i fu^{1} 'in tsamí^{2}
do gajnéi^{1} Jesús lɨ ngaliin^{1} joon
gafee'^{1}i 'ido 'ii. Joon gangatyéen^{1}in lɨ
siin'^{12} Jesús joon gasoon'^{1}on tɨɨ^{2} Jesús
gaun'goo^{21}o 'áai^{1}.
10 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ii:
—Jo foo'^{13}naa', cwojmáa^{2}aa'
tsaruu'^{21}na júu^{3} 'e 'ná^{1} tsalíin^{2} Galilea
joon do-o iníi^{2}in jna.

Gatyaa^{1} 'láa^{2} júu^{3} xiiala nigalí^{2}

11 La jee^{212} ngaliin^{1} 'in tsamí^{2} do
joon 'in 'láa^{2} 'in 'oo^{1} 'aan^{1} tya' Jesús
ngalíin^{2}in jaain^{21} gáa^{1}i ngajmaa'^{13}a 'in
tyʉ'^{2} to^{2} untsá^{2} júu^{3} jilaa'^{2} 'e nigalí^{2}.
12 Joon 'in tyʉ'^{2} to^{2} do-gɨ ngalíin^{2}
ngafee'^{13}i tsacøøi'^{13} isíin^{1}in røø^{21}.
Joon gacwo'^{2}-o 'in 'láa^{2} do cuu^{2} 'áai^{1}
13 joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'in 'láa^{2} do:
—'Naa' foo^{2}oo': "'E tsá^{2} tya' Jesús
gangatyíi^{1}i cuerpo tya' Jesús la 'woo^{1}
la jee^{212} nigacwuu^{2}taa'a."
14 Joon wa mi liñi^{1} gobernador 'e ni-
gacwuu^{2}moo', jna'oo'o tyaa^{21}a'a júu^{3}
coon'^{13}on tsʉ joon jo jngaa'^{12}i 'naa'.
15 Joon 'in 'láa^{2} do ga'ii'^{21}mo 'e cuu^{2}
gacwo^{1} 'in tyʉ'^{2} to^{2} do joon ngaliin^{1}mo
joon gajmaa^{1}a jiin'^{13} la júu^{3} gasɨɨ^{2}i
coon'^{13} 'in tyʉ'^{2} to^{2} do. Joon 'in tsá^{2}
Israel ca jmɨɨ^{212} no jo'^{1}o lɨɨ^{2}i jiin'^{13} la
júu^{3} tajuu^{21} gatyá^{1} 'láa^{2} do.

Gasiin^{1}in Jesús tsá^{2} tya'a wa tsalíin^{2} tsacwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} tya'a la 'ui juncwii^{21}

16 Joon 'in dyajaain^{21} tsá^{2} tya' Jesús
ngalíin^{2} fu Galilea fu yuui'^{13} moo'^{21}
jiin'^{13} la nigajin'^{2} Jesús.
17 Joon mo gangaai^{1} Jesús
gaun'goo^{21}o 'ido 'áai^{1}. Pe 'inlɨɨi^{13}
gacu'^{2}xʉ-tsi lɨɨ^{2}i jon'on ñí^{2} tɨ 'i 'ino.
18 Joon gangatyéen^{1}in Jesús lɨ téein^{2}
tsá^{2} tya'a joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:
—Nigacwo'^{1}o Dios jna jilaa'^{21} 'ii'^{21} 'e
sá^{2} ñʉ'fú^{2} coon'^{13} 'ii'^{21} 'e sá^{2} ni cwoo'^{13}
juncwii^{21}.
19 Tsʉ 'wii'^{13} joon cwolíin^{2}naa' la
'ui juncwii^{21} cwo'ne'^{2}naa' tsá^{2} 'e líin^{2}
tsá^{2} tyiia. Cwosáa^{1}naa' 'ido jmɨɨ^{21}
coon'^{13} 'e sii^{21} Ñʉ'^{1}ʉ' joongɨ coon'^{13} 'e
sii^{21} Jóon^{1}on joongɨ coon'^{13} 'e sii^{21} 'in
Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios.
20 Joon 'ee^{2}ee' 'ido 'e jmaa^{1}a nʉʉ'^{13}ʉ
jilaa'^{21} to^{2} 'e nigatyʉ'^{1}ʉʉ 'naa'. Joon
niñii^{21}oo' 'e ngɨɨ^{3} jna coon'^{13} 'naa' la
coon^{21} jmɨɨ^{212} ca mi tyéi^{1} juncwii^{21}.
Amén.

Júu^{3} tyʉ́^{2} 'e gajmaa^{1}a San Marcos

Cwoo^{1}o Wó^{3} saai^{21} tsá^{2} jmɨɨ^{21} júu^{3} tyʉ́^{2} lɨ jo 'in tsá^{2} seein^{21}

1 La lo ga'láa^{2} 'wii^{212} júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Jesucristo, Jóon^{1} Dios 'ii.

2 La lɨ́^{2} 'e gajin'^{2} Isaías, 'ii jaain^{21} tsá^{2} 'in gafaa'^{21} júu^{3} tya' Dios calɨɨ lɨɨlɨ^{1}:

Dios sii^{1}in jaain^{21} tsá^{2} 'in tyan^{1} júu^{3} tya'a.

'Ii tsáa^{1} jéei^{1}gɨ lagɨ 'nʉ.

'Ii tsajmaa^{1} júu^{3} xiiala tya^{1} tsá^{2} tyʉ́^{2} tya'a mi ñi'^{2}'i.

3 Tá^{2} ni'oo^{1}o jaain^{21} tsá^{2} coon^{21} lɨ jo 'in tsá^{2} seein^{21}. Jin'^{2}in:

"Nʉʉ^{2}duu' nijó^{2} Cristo. 'Ná^{1}-a tyaa^{21}aa' tyʉ́^{2} tyii'. Tsáa^{2}mo-'oo' 'e tyú^{1}-moo'", jin'^{2}in.

4 La joon mo gajó^{2} Wó^{3} saai^{21} tsá^{2} jmɨɨ^{21} lɨ jo 'in tsá^{2} seein^{21} gajin'^{2}in:

—'Ná^{1}-a unsɨɨ^{2}naa' 'e 'ɨ^{1}-'oo' joongɨ 'ná^{1} saa^{1}naa' jmɨɨ^{21}. Joon 'íin^{2}mo Dios tsaa^{2} tyii'.

5 Jileei'^{21} tsá^{2} 'in néei^{1} coon^{21} lɨ sii^{21} Judea joongɨ 'in néei^{1} fuu^{21} Jerusalén tsalíin^{2} tsanʉʉ^{21} júu^{3} tya' Wó^{3} do. Joon la 'ɨɨ^{212} jmoo^{1}o 'in tsá^{2} do tyañii^{21} tya'a tyani Dios gasaa^{1}mo Wó^{3} 'ii jmɨɨ^{21} tɨ' jmɨɨ^{21} cwo^{2} Jordán.

6 Sɨɨn'^{3} Wó^{3} lɨ́^{1} coon'^{13} jñʉ́^{2} camello. 'E 'ñʉʉ^{1} tu'^{2}gɨ lɨ́^{1} coon'^{13} loo^{21}. Joon 'e gø'^{2}ø jmai'^{2} sɨnii'^{21} coon'^{13} to'^{2} sá^{2} moo'^{21}.

7 Feei'^{21} Wó^{3} tsá^{2} júu^{3} tyʉ́^{2} joon gajin'^{2}in:

—Mi yuui'^{13} jna joon 'injó^{1} jaain^{21} tsá^{2} feei'^{1}. 'Ii feei'^{1}gɨ lagɨ jna jiin'^{13} jo tɨ́ɨ^{2}na juu'^{13}na wojníi^{3}ii sɨɨ'^{3}ɨɨ loo^{21} tsi mɨ́ɨ^{1}ɨ.

8 Jna-a saa^{21}na 'naa' jiin'^{13} coon'^{13} jmɨɨ^{21} pe 'ii-gɨ nicwo'^{2}o 'naa' 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios 'e ngɨ^{1} coon'^{13} 'naa'.

Wó^{3} saa^{1}i Jesús jmɨɨ^{21}

9 Jiin'^{13} jee^{212} jmɨɨ^{212} joon cwa'ɨ́ɨ^{1} Jesús fuu^{21} Nazaret náa^{1} lɨ sii^{21} Galilea. Joon gasaa^{1}mo Wó^{3} Jesús jmɨɨ^{21} tsi jmɨɨ^{21} cwo^{2} Jordán.

10 Mo gacwa'ɨ́ɨ^{1} Jesús tsi jmɨɨ^{21} do joon ganii^{21} nó^{1} 'oo^{2} ñʉ'fú^{2}. Joon nii^{21} 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios lɨ́ɨi^{1} maa^{212} jgaa^{1}i fu lɨ siin'^{12}in. Joongɨ gajaan^{1}an fu yʉ' tyíi^{1}i.

11 Joon ganúu^{2}un coon^{21} júu^{3} jó^{2} fu ñʉ'fú^{2} jin'^{2}:

—Yʉʉn^{21} tyiia-oo 'nʉ 'in 'nee^{1}na. 'Áai^{1} lɨ́^{1} jløø'^{3}na 'wii'^{13} 'nʉ.

Tyaan^{1} Satanás cwáain^{1} 'ee lɨ́ɨi^{1} Jesús

12 Tsifu joon gangajéei^{1} 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios Jesús fu coon^{21} lɨ jo 'in tsá^{2} seein^{21}gɨ.

13 Joon do-o gateen^{1}in Jesús ca tséin^{1} tunló^{1} jmɨɨ^{212} jee^{212} joo'^{21} nuu^{21}. Joon Satanás gacón^{2}on cwáain^{1} xiiala lɨ́ɨi^{1} Jesús. Mi yuui'^{13} joon gatyalíin^{2} ángeles tya' Dios gaunjíi^{2}mo Jesús.

'Láa^{2} Jesús 'wii^{212} to^{2} tya'a coon^{21} lɨ sii^{21} Galilea

14 Mo lɨcɨɨin^{21} 'e ga'í^{2} Wó^{3} 'nʉñí^{3} joon gangóo^{1}o Jesús coon^{21} lɨ sii^{21} Galilea. Cwoo^{1}o Jesús júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios.

15 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2}:

—Gatyii^{21}a, gatɨ́^{2} 'ii'^{21}. Xʉʉ 'ná^{1}gɨ 'e tɨ́^{2} jiin^{21} wa'a tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}. Unsɨ́ɨ^{2}naa' 'e 'ɨ^{1}-'oo' joon la ja'^{2}mo 'ɨ^{1}-'oo' 'e júu^{3} tya' xiiala 'itiin'^{13} tsá^{2} —jin'^{2} Jesús.

Tøø'^{21} Jesús tyʉʉin^{2} tsá^{2} 'in saain'^{21} joo'^{21} taai^{2} jmɨɨ^{21}

16 Ngoo^{21}o Jesús tɨ'^{1} tyíia^{1} Galilea mo ganíi^{2}in Simón coon'^{13} ruu'^{21}i sii^{21} Dɨ́ɨ^{3} 'in saain'^{21} joo'^{21} taai^{2} jmɨɨ^{21} do. Taain^{212} to^{2} pii^{21} 'mó^{1} tsi jmɨɨ^{21}.

17 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Ñilíin^{2}duu' coon'^{13} jna. Joon ijmée^{1}na 'naa' tsá^{2} 'in jée^{1}i tsá^{2} 'e licwii^{1}in Dios.

18 Tsifu joon gatʉʉ^{21}ʉ 'mó^{1} tya'a joon gangaliin^{1}mo coon'^{13} Jesús.

19 Joon xʉ ngoo^{21}gɨ Jesús mo ganíi^{2}in
Jacobo coon'^{13} ruu'^{21}i Wó^{3} jóon^{1} Zebe-
deo. Táa^{1}i tsi coon^{21} barco 'mii^{1} 'nʉʉ^{3}
tya'a.
20 Joon gatø'^{1} Jesús 'ii. Do-o gatiui^{21}
jmii^{21}. Do-o gajaan^{1} Zebedeo coon'^{13}
tsa'leei'^{13} tya'a. Joon Jacobo coon'^{13}
Wó^{3} ngalíin^{2}mo coon'^{13} Jesús.

Jaain^{21} tsá^{2} 'in 'yui 'in 'lɨɨi'^{3} alma tya'a

21 Tyaliin^{1} Jesús coon'^{13} 'in ngɨ^{1}
coon'^{13}on coon^{21} fuu^{21} sii^{21} Caper-
naum. Joon mo gatɨ́^{2} jmɨɨ^{212} 'e 'ii'^{2}
'woo'^{21} tsá^{2} Israel ga'í^{2} Jesús 'e cwo'^{1}
sinagoga do. Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} 'e'^{2}e
tsá^{2} júu^{3} tyʉ́^{2}.
22 Lɨ́ɨ^{1} tsa'goo^{21}-tsi tsá^{2} jilaa'^{21} 'e jin'^{2}
Jesús tsʉ 'wii'^{13} ga'e'^{2}e Jesús tsá^{2} lawa
jaain^{21} tsá^{2} feei'^{1} jon'on la lɨ́ɨi^{1} 'in tɨfo'^{2}
tya' ley tya' Moisés.
23 Joon tsi inʉʉ cwo'^{1} do 'yui jaain^{21}
tsá^{2} 'in 'yui 'in 'lɨɨi'^{3} alma tya'a. Joon
gafaa'^{21} 'in tsá^{2} do cwáain^{1} tya' 'in 'lɨɨi'^{3}
do joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:
24 —¿'Ee lɨ 'u'^{2}'u jee^{212} jna'a Jesús
tsá^{2} Nazaret? ¿Tɨ gañi'^{1}'i 'e untyee^{1}u'u
jna'a? Cwii^{1}moo 'nʉ. Jóon^{1} Dios 'nʉ. 'In
tyú^{1}mo 'nʉ —gajin'^{2} 'in tsá^{2} do cwáain^{1}
tya' 'in 'lɨɨi'^{3} 'yui alma tya'a.
25 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in 'lɨɨi'^{3}
'yui alma tya' 'ido:
—Jo too'^{21} mɨ́ɨ'^{13}. Tiui^{2} 'in tsañʉʉ'^{1}
no.
26 Joon 'in 'lɨɨi'^{3} do gajmaa^{1}a cɨi'^{1} 'in
tsañʉʉ'^{1} do. Joon mi yuui'^{13} ga'oo^{1}o
joon gacwa'ɨ́ɨ^{1}ɨ 'in 'lɨɨi'^{3} 'yui alma tya'
'ido.
27 Jilee'^{21}mo ganga'goo^{21}-tsi lɨɨlɨ^{1}.
Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ la 'oo'^{3} ruu'^{21}i:
—¿'Ee-gɨ lo no? ¿'Ee-gɨ júu^{3} 'múui^{2} lo
no? ¿'Iin-gɨ 'in tsañʉʉ'^{1} lo? Tyʉ'^{2} to^{2} ca
jileei'^{21}, ca 'in 'lɨɨi'^{3} taai^{2} alma tya' tsá^{2}
nʉʉ'^{12}ʉ to^{2} tyʉ'^{2} 'ino.
28 Jmoono-o galicwii^{1}in tsá^{2} seein^{21}
la caain^{21} Galilea Jesús.

Un'láai^{2} Jesús 'yiiaunsáa^{3} Simón

29 Ga'woo^{21}i Jesús 'e cwo'^{1} sinagoga
do joon ngalíin^{1} fu tya' Simón coon'^{13}
ruu'^{21}i Dɨ́ɨ^{3}. Ngoo^{21}o Jacobo coon'^{13}
Wó^{3} coon'^{13}on.
30 'Yiiaunsáa^{3} Simón do raan^{21}mo
lɨ́ɨ^{1}i tsaa^{212} tyíi^{2}. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2}
Jesús:
—Tsaa'^{12}a 'ino.
31 Joon gangatyéen^{1}in Jesús lɨ raain^{1}
'in tsatsaa'^{13} do. Joon gason'^{1}on
cwoo^{21}o 'ido. Joon mo saa'^{12}a
cwoo^{21}o, tsifu joon gajaan^{1} 'e lɨ́ɨ^{1}i 'ido.
Joon garóon^{2}on 'ido joon gacwoo^{1}o 'e
dø'^{1}ø 'ido.

Un'láai^{2} Jesús fúui^{1} tsatsaa'^{13}

32 Mo galɨcɨɨin^{21}gɨ joon mo gay-
oin'^{2} ñi'^{1} joongɨ mi canʉʉ^{21}xʉ joon ga-
jajéei^{13} tsá^{2} jileei'^{21} tsatsaa'^{13} lɨ siin'^{12}
Jesús. Joongɨ jajéei^{1} tsá^{2} jileei'^{21} 'in
taai^{2} 'in 'lɨɨi'^{3} alma tya'a.
33 La tøøi^{2} fuu^{21} gangatyéein^{1}
'ooca'nʉ^{1} lɨ tyíin^{1} Jesús.
34 Fúu^{1}mo 'in gaun'láai^{2} Jesús. 'Láai^{2}
nii^{2} jmoowúu^{1} lɨ́ɨi^{1} 'in tsá^{2} do. Joongɨ
fúu^{1}mo 'in 'lɨɨi'^{3} ga'woo^{1}i Jesús alma
tya' tsá^{2}. Pe Jesús do jo gacwoo^{1}o
faa'^{21} 'in 'lɨɨi'^{3} do tsʉ ñi^{1} 'ido 'iin 'i.

Jesús cwoo^{1}o júu^{3} tyʉ́^{2} lɨ sii^{21} Galilea

35 Coon^{21} jmɨɨ^{212} jéei^{1}, nʉʉ^{21}mogɨ
jiin'^{13} jo røø^{2}mo jnáa^{1}gɨ garóon^{2}
Jesús. Joongɨ gacwa'ɨ́ɨ^{1}ɨ 'e fuu^{21} do.
Ngoo^{21}o tɨ' fuu^{21} lɨ jo 'in tsá^{2} seein^{21}gɨ.
Ngafee'^{13}i Dios.
36 Simón coon'^{13} 'in catyaai^{2}gɨ gan-
galíin^{2} nga'nee'^{13}i Jesús.
37 Joon mo gatsee'^{21}i 'ido joon
gajin'^{2}in:
—Jilee'^{21}mo 'néei'^{2} 'nʉ.
38 Pe 'ii-gɨ gañii^{1}i:
—Moo^{21}o' lɨ caain^{21} fuu^{21} lɨ' tyan'^{1}.
Joongɨ do-o jon 'ná^{1} cwóo^{3}oo júu^{3} tyʉ́^{2}
tsʉ 'wii'^{13} joon 'e gajúu^{3}uu —jin'^{2} Jesús
sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} do.
39 Joon la joon gacwo^{1} Jesús júu^{3}
tyʉ́^{2} tya' Dios la caain^{21} lɨ tyʉ'^{2} to^{2}
Galilea. Tsi inʉʉ cwo'^{1} tya' tsá^{2} Israel
gacwoo^{1}o júu^{3} tyʉ́^{2}. Joongɨ ga'woo^{21}i
jileei'^{21} 'in 'lɨɨi'^{3} alma tya' tsá^{2}.

Un'láai^{2} Jesús jaain^{21} 'in lɨ́ɨi^{1} jgoo'^{21}

40 Gangatyéein[1] jaain[21] tsañ~~uu~~'[1] 'in
nijgøøi'[21] l~~ɨ~~ siin'[12] Jesús. Gajuu'[21]i 'wo-
jníi[1]i tyani Jesús joon gajin'[2]in:
—Lí[2]o'o un'láa[2]mo'o jna wana
'iin[212]u'un.
41 Joon galifee'[1]mo-tsi Jesús 'wii[212]
tya'a. Joon ganii'[13]o cwoo[21]o gas~~uu~~[21]
tya'a. Joon gajin'[2]o:
—'Iin[212]moo 'láa[2]mo'o. Cwo'láa[2]modu'u.
42 Mo gajin'[2]in 'elo joon tsifu
gajeen'[21]mo 'e jngøø'[1]i. Joon ga'láa[2]mo
coonti.
43 Tsifu ga'~~ii~~[2] Jesús júu[3] pe l~~ɨ~~[1] ga'~~ii~~[2]
júu[3]. Joon gajin'[2]in:
44 —Jo 'in fu'[3]'u coonti jiin'[13] jaain[21]
pe cwoo'[3]mo'o; cwo'eei'[13]du'u untsá[2]
'woo'[2]'o 'e ga'láa[2]mo'o. Joon cwo'[2]'o
Dios la gaty~~u~~'[2] Moisés to[2] wii'[13] 'e gal-
ityú[1]mo'o.
45 Pe tsifu joon ngai'[2] 'in tsañ~~uu~~'[1]
do ga'láa[2] 'wii[212] jmo'[2]o tsá[2] júu[3] 'ee
gal~~ii~~[2]. 'Wii'[13] joon Jesús jo lí[2]g~~ɨ~~ 'ii[21]
jiin'[13] coon[21] fuu[21] la jøø[2] tsá[2]. Ng~~ii~~[21]o
la caain[21] caluu l~~ɨ~~ jo 'in tsá[2] seein[21]. Pe
la caan[21]mo jalíin[2] tsá[2] 'iin[212]in jøøi[2]
'ii.

2

Jesús un'láai[2] jaain[21] tsá[2] 'waa'[21] cwoo[21]o t~~ii~~[2]~~ɨ~~

1-2 Ningóo[13]x~~u~~ tún[2] mo ga'í[2] Jesús
fuu[21] Capernaum. Joon mo galiñii[1]
tsá[2] tyíin[1]in coon[21] in~~uu~~ galicaain[21]
tsá[2] fúui[1] l~~ii~~l~~ɨ~~[1]. Gacuui'[1] tsá[2] jiin'[13] jo
'í[2]g~~ɨ~~ in~~uu~~. Jo 'í[2]g~~ɨ~~ tsá[2] 'ooca'n~~ú~~[1]. Joon
Jesús gacwoo[1] júu[3] ty~~ú~~[2] tya' Dios.
3 La '~~ii~~[212] joon tyaliin[1]in tyúuin[2]
tsañ~~uu~~'[1]. Jée[1]i jaain[21] tsá[2] s~~ɨ~~ts~~uu~~'[13]. Jo
lí[2]g~~ɨ~~ nii'[12]i cwoo[21]o t~~ii~~[2]~~ɨ~~.
4 Pe jo lí[2] tyaliin[1] ca t~~ɨ~~ l~~ɨ~~ siin'[12] Jesús
'wii'[13] fúui[1] l~~ii~~l~~ɨ~~[1] tsá[2] taai[2] in~~uu~~ do.
Joon ganáa[1] coon[21] too[21] l~~ɨ~~ 'y~~u~~' 'n~~ú~~[1].
Náa[1]a 'y~~u~~' l~~ɨ~~ tyíin[1] Jesús. Joon l~~ɨ~~ ganáa[1]
do-o, joon gaxiia[21] 'in tsatsaa'[13] do
tsíin[2] ni tyi[1].
5 Mo ganí[2] Jesús 'e jo'[1]o l~~ii~~[2]i 'in tsá[2]
tyúuin[2] do. Joon gajin'[2] Jesús s~~ii~~'[21]~~ɨ~~ 'in
tsatsaa'[13] do:
—Y~~uu~~n[21] tyiia, 'íin[13]moo tsaa[2] tyi'i.
6 Pe 'inl~~ii~~i[13] t~~ɨ~~fo'[2] tya' ley 'in néei[1] do
ga'~~ɨ~~[1]-tsi:
7 "¿'Ee l~~ɨ~~ 'e faa'[21] 'in tsañ~~uu~~'[1] lo la no?
Júu[3] 'laa'[21] tya' Dios faa'[21] 'ino. Jiin'[13]
jaain[21] jo lí[2] 'íin[2] tsaa[2] tya' tsá[2]. Jiin'[13]
'ña'a Dios lí[2] 'íin[2] tsaa[2] tya' tsá[2]".
8 Ñi[1] Jesús 'ee '~~ɨ~~[1]-tsi 'in t~~ɨ~~fo'[2] joon
gajin'[2]in:
—¿'Ee l~~ɨ~~ '~~ɨ~~[1]-'oo' la no?
9 ¿Noo 'e jo taai[21]g~~ɨ~~ fuu[212]uu 'in tsat-
saa'[13] no: "'Íin[13]moo tsaa[2] tyi'i", s~~ɨ~~
fuu[212]uu 'ee; "Ráan[2]un no, saa'[13] tyi[1]
raan[1]un ni no joon ng~~ɨ~~[2] no"?
10 Pe joon cwolini[2]ii' 'e jna-a 'in
Ruu'[21]na Tsá[2] mo taan[1]na fu juncwii[21]
lii'[21]oo 'íi[13]na tsaa[2] tya' tsá[2]. Ñíi[2]duu'
'elo —jin'[2] Jesús s~~ii~~'[21]~~ɨ~~ t~~ɨ~~fo'[2] do.
Joon gajin'[2] Jesús s~~ii~~'[21]~~ɨ~~ 'in tsatsaa'[13]
do:
11 —'N~~u-u~~ fuu[212]uu, ráan[2]un no,
saa'[13] tyi[1] raan'un no, joon cweei'[2] fu
tyi'i.
12 Tsifu joon 'in tsatsaa'[13] garóon[2]on
'a l~~ɨ~~ raain[1] do. Joon saa'[12]a tyi[1] tya'a
do joon gacwo'~~ii~~[1]~~ɨ~~ la jøø[2] jileei'[21]
'in taai[2] do. 'Wii'[13] joon jilee'[21]mo
ganga'goo[21]-tsi. Joon gacwo'[1]o
'maai'[13] Dios joon gajin'[2]in:
—Jiin'[13] coon[21] 'naa'[13] jo mo nee[21]e'
'e la no.

Tø'[1] Jesús Leví

13 Mi la c~~ii~~in[21] tún[1] ngóo[1] Jesús t~~ɨ~~'
tyíia[1] do. Joon jileei'[21] tsá[2] ngalíin[2] l~~ɨ~~
siin'[12]in. 'E'[2]e Jesús 'ido.
14 La '~~ii~~[212] mo ng~~ii~~[1] Jesús do ganíi[2]in
Leví jóon[1] Alfeo. Leví do coon[21] 'laa'[13]
l~~ɨ~~ c~~ɨ~~[1] tsá[2] 'laa'[13]. Joon gajin'[2] Jesús
s~~ii~~'[21]~~ɨ~~ 'ido:
—Moo[21]o' coon'[13] jna.
Joon garóon[2] Leví fu l~~ɨ~~ tyíin[1]in joon
ngoo[21]o coon'[13]on. Joon l~~ii~~[1] fúui[1] 'in
coon[21] 'laa'[13] coon'[13] 'in 'oo[2] tsaa[2]
ngaliin[1] coon'[13]on.
15 Joon gatø'[1] Leví Jesús ngaa'[12]in
coon'[13] 'ido fu tya'a. Joon fúu[1]mo
'in cón[2] 'laa'[13] coon'[13] 'in 'oo[2] tsaa[2]
tyaliin[1] l~~ɨ~~ néei[1] Jesús. Caa[21]mo néei[1]
coon'[13] Jesús joon coon'[13] tsá[2] tya'a.

16 Ganí^{2} tɨfo'^{2} tya' ley coon'^{13} tsá^{2} coon^{21} poo^{212} sii^{21} fariseos 'e néei^{1} gø'^{2}ø 'uun'^{21}un jilee'^{21}mo coon'^{13} Jesús. Joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} ngɨ^{1} coon'^{13} Jesús do:

—¿'Ee lɨ' tyíin^{1} tɨfo'^{2} tyii' gø'^{2}ø 'uun'^{21}un coon'^{13} 'in cón^{2} 'laa'^{13} coon'^{13} 'in 'oo^{2} tsaa^{2} tyi^{1}?

17 Mo ganúu^{2}un Jesús 'elo joon gajin'^{2}in:

—Jileei'^{21} 'in tyúɨ^{1} jo 'neei^{1} tɨmɨ́^{1} tya' 'i. Pe jileei'^{21} 'in tsaa'^{13} 'ii 'neei^{1} tɨmɨ́^{1} tya'a. Jo goo^{212} jna wa'a tø'^{3}øø 'in tyúɨ^{1}, gagoo^{212}oo wa'a tø'^{3}øø 'in 'oo^{2} tsaa^{2} —jin'^{2} Jesús.

Unngɨɨ^{1}ɨ tsá^{2} Jesús cwáain^{1} tya' 'e gø'^{2} tsá^{2} tyiiañi'^{1}

18 Mo lɨ́ɨi^{13} gajmaa^{1}a tsá^{2} tya' Wó^{3} taa'^{21}a tyani Dios joon jo gagøø'^{21}ø. Coon^{21} 'naa'^{13} mo jmaa^{1}a la joon coon'^{13} tsá^{2} fariseos 'inlɨ́ɨi^{13} tsá^{2} ngaliin^{1} lɨ siin'^{12} Jesús. Joon gajin'^{2} 'in tsá^{2} do sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—Jmoo^{1}o tsá^{2} tya' Wó^{3} coon'^{13} fariseos taa'^{21}a tyani Dios. Jo gøø'^{21}ø. ¿'Ee lɨ jo jmoo^{1}o tsá^{2} tyi'nʉ-gɨ la no?

19 Joon gañii^{1}i Jesús:

—Mo tsalíin^{2} tsá^{2} coon^{21} lɨ cui'^{2} cwoo^{21} tsá^{2} 'e gó jmoo^{1}o wa'a jo gø'^{2} mo gø'^{2} 'in tsá^{2} gacui'^{2} cwoo^{21} do. Jo lí^{2} wa'a jo gø'^{2}ø.

20 Pe coon^{21} jmɨɨ^{212} jéei^{1} 'e jo taain^{212}gɨ 'in tsá^{2} cui'^{2} cwoo^{21} do joon lí^{2} jmáa^{1}a tsá^{2} taa'^{21}a tyani Dios joon jo dø'^{1}ø.

21 'Jiin'^{13} jaain^{21} jo toon'^{1} 'mɨ'^{2} sɨɨin'^{13} coon'^{13} ca 'no'^{3} 'mɨ'^{2} 'mɨ́ɨ^{2}. Wa'a jmoo^{1}o tsá^{2} la joon mo tsʉ'^{2} 'e 'no'^{3} 'mɨ'^{2} 'mɨ́ɨ^{2} do joon ilifee'^{1}gɨ 'e 'gɨɨ^{21} do.

22 Joongɨ jiin'^{13} jaain^{21} jo tyii'^{21}a jmɨ'^{3} móo^{1} tsi loo^{21} tsáai^{2}. Wana jmoo^{1}o tsá^{2} la joon, joon mo 'ya'^{2} jmɨ'^{3} móo^{1} do joon idyii^{1}i 'e loo^{21} tsáai^{2} do. 'Láa^{2}mo jmɨ'^{3} móo^{1} itsa'ɨ́ɨ^{1}. Joongɨ tsa'ɨ́ɨ^{1} 'e loo^{21} do. 'Wii'^{13} joon tyiia'^{21} tsá^{2} jmɨ'^{3} móo^{1} do tsi loo^{21} 'mɨ́ɨ^{2} —jin'^{2} Jesús.

Cuun^{1} tsá^{2} tya'a mɨ'^{3} trigo mo jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2}

23 Coon^{21} jmɨɨ^{212} mo 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} ngaliin^{1} Jesús coon'^{13} tsá^{2} tya'a jee^{212} coon^{21} lɨ injná^{2} trigo. Pe 'in tsá^{2} tya'a do ga'láa^{2} 'wii^{212} cuun^{1}un mi'^{3} trigo la 'ɨɨ^{212} gangɨ́ɨ^{1}i.

24 Joon gajin'^{2} tsá^{2} fariseos sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—Jøø^{2}, ¿'ee lɨ' jmoo^{1}o tsá^{2} tyi'i la no? Jo tɨ́ɨi^{2} jmáa^{1}a to^{2} mo jmɨɨ^{212} mo 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2}.

25-26 Pe 'i-gɨ gajin'^{2}in:

—'Naa'-a, ñii^{2}oo' la lɨ 'e gajmaa^{1}a 'lɨɨ^{212} David. David do coon'^{13} tsá^{2} tya'a gauntyéen^{2}in jmɨɨ^{212} joon gatsaun'aai^{2}. Jaain^{21} tsá^{2} sii Abiatar tyʉ'^{2}ʉ to^{2} tya' jileei'^{21} untsá^{2} yiia'^{13} joon. Joon David ga'ii^{21} tsi inʉʉ tya' Dios. Joon gagøø'^{21}ø 'e 'iñi'^{1} nicwaai'^{3} do. Pe jiin'^{13} untsá^{2} tɨ́ɨ^{2}i dø'^{1}ø 'e 'iñi'^{1} do. Joongɨ gacwo'^{2} David 'e 'iñi'^{1} do ca 'in tsá^{2} ngɨ^{1} coon'^{13}on do.

27 'Gajmaa^{1}a Dios jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2}. 'E jmɨɨ^{212} do gajmaa^{1}a Dios 'e uncoon'^{13}on tsá^{2} jon'on gajmee^{1}i Dios tsá^{2} wa'a 'e uncoon'^{13}on 'e jmɨɨ^{212} do.

28 Wii'^{13} joon 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2} lí^{2}-i tyʉ'^{2} to^{2} tya' jmɨɨ^{212} mo 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} —jin'^{2} Jesús.

3

Jaain^{21} tsá^{2} tuu'^{21} cwoo^{21}o

1 Ga'ii^{21} tún^{1} Jesús 'e cwo'^{1} tya' tsá^{2} Israel. Mo gatyiia^{21} do joon tyíin^{1} jaain^{21} tsá^{2} 'in tuu'^{21} cwoo^{21}.

2 Joon gacón^{2} tsá^{2} fariseos cwáain^{1} wana un'láa^{2}i Jesús 'ii mo jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2}. Joon 'e ilí^{2} xiia'la i'nɨ́ɨ^{1}i Jesús.

3 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} tuu'^{21} cwoo^{21}o do:

—Ráan^{2}un no; jmaa^{2} siin'^{12}u'un tún^{2} tsa'^{1} lo.

4 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ Jesús 'in tsá^{2} catyaai^{2} do:

—¿'Ee tɨ́ɨ^{2}na' jmoo^{21}o' mo jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2}, 'e tyʉ́^{2} sɨ 'e gó^{2} 'ee? ¿Tɨ lí^{2}

un'láa²na' tsá² sɨ 'e jngaa'¹²na' tsá² 'ee?
—gajin'² Jesús.
Pe 'in catyaai² do lɨgoon gajaan¹
tii².
5 Joon gajøøi² Jesús 'in néei¹ do.
Nii'²¹-tsi Jesús tya'a. Joon fa'í³ lɨ́ɨi²
'wii'¹³ jo 'iin²¹²in 'ido 'øøi'²¹-tsi. Joon
gasɨɨ'²¹ɨ Jesús 'in tsatsaa'¹³ do:
—Nii'¹³ cwoo¹'o no.
Joon ganii'¹²in 'ido cwoo²¹o. Joon
ga'lóo² cwoo²¹o coonti.
6 Joon ga'woo²¹mo jileei'²¹ tsá²
fariseos joon gasɨ́ɨ²i coon'¹³ tsá² tya'
Herodes xiiala ilí² jngaa'¹²mo Jesús.

Fúui¹ tsá² téein² lɨ' tɨ' tyíia¹ do

7 Joon gangalíin² Jesús coon'¹³ tsá²
tya'a tɨ' tyíia¹. Joon lɨɨlɨ¹ fúui¹ tsá²
seein²¹ Galilea ngalíin² caluu Jesús.
8 Mo galiñi¹ tsá² jilaa'²¹ 'e jmoo¹o
Jesús lɨ́ɨ¹ fúui¹ tsá² seein²¹ Judea
ngalíin² ngajøøi² Jesús. Joongɨ jalíin²
tsá² seein²¹ Jerusalén coon'¹³ tsá²
seein²¹ Idumea, joongɨ coon'¹³ tsá²
seein²¹ lɨ' ngoo'¹³ jmɨɨ²¹ Jordán jalíin².
Joon jalíin² tsá² ca tɨ́² lɨ tyʉ'² to² fuu²¹
Tiro coon'¹³ 'in jalíin² ca tɨ́² lɨ tyʉ'² to²
fuu²¹ Sidón. Jileei'²¹ tsá² lo ngalíin²
ngajøøi² Jesús.
9 'Wii'¹³ fúui¹ lɨɨlɨ¹ tsá² seein²¹ joon
gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ tsá² tya'a:
—Tyaa²aa' tyʉ́² coon²¹ barco joon jo
lí² 'la'²a 'in tsá² fúui¹ lɨɨlɨ¹ no.
10 Lɨɨlɨ¹ fúui¹ tsá² nigaun'láai² Jesús.
Joon jilee'²¹mo tsatsaa'¹³ leei'¹² ruu'²¹i
'iin²¹²in soon'²¹ tya' Jesús.
11 Joon mo ní² jileei'²¹ tsá² 'in taai²
'in 'lɨɨi'³ alma tya'a joon gasii'²¹i 'wo-
jníi¹i tyani Jesús joon ga'oo¹o jin'²in:
—Jóon¹ Dios 'nʉ.
12 Pe Jesús tyʉ'² to² sɨɨ'²¹ɨ 'ido:
—Jo fó³oo' coonti 'iin jna.

Jesús tyii'¹³in jɨ dyatuuin¹ tsá² tya'a

13 Mo gangayuui'¹³ joon gasóo²o
Jesús coon²¹ moo'²¹. Joon gatø'¹ Jesús
jiin'¹³ 'in 'iin²¹²in. Joon ngalíin² 'in tsá²
do lɨ siin'¹²in.
14 Joon gajmaa¹a Jesús coon²¹
poo²¹² ti dyatuuin¹. 'Ii ingɨ¹ coon'¹³on.
Joongɨ sii¹in 'ido tsacwoo¹ júu³ tyʉ́²
tya' Dios.
15 Joon gatyʉ'² Jesús to² 'e un'láai²
tsatsaa'¹³ joongɨ 'wooi²¹ jileei'²¹ 'in
'lɨɨi'³ taai² alma tya' tsá².
16 'In lo-o jee²¹² 'in dyatuuin¹ do:
Simón, 'in sii²¹o jon Tʉ́³.
17 Jacobo coon'¹³ ruu'²¹i Wó³, 'in
jóon¹ Zebedeo. Jacobo coon'¹³ Wó³
do gaunsii²¹ Boanerges. 'øøi'²¹-tsi tsá²
'e taain¹ sii²¹ 'Óon² Cwaain'ña³ 'wii'¹³
tsifu li'nii'²¹-tsi.
18 'In catyaai² do sii²¹ Dɨ́ɨ³, Lii²¹², Bartolomé, Untøø², Tomóo¹³, Jacobo jóon¹ Alfeo, Tadeo, Simóoi¹³ tsá² tya' coon²¹ poo²¹² sii²¹ cananistas,
19 coon'¹³ Judas Iscariote 'in ga-
jaain'¹³ Jesús mo galɨcɨɨin²¹gɨ.

Cwo'¹ tsá² tsaa² Jesús 'e 'yuui² 'in 'lɨɨi'³ alma tya'a

Mo galɨcɨɨin²¹ joon ga'ii²¹ Jesús
coon²¹ tsi inʉʉ coon'¹³ tsá² tya'a.
20 Joon galicaain²¹ tsá² fúui¹ lɨɨlɨ¹
jiin'¹³ jo jøø²i dø'¹ø.
21 Mo galiñi¹ ruu'²¹i Jesús joon
jin'²in 'e nicaa²¹²mo Jesús. Joon
gajalíin² 'iin²¹²in tøø¹ø tyitsaa²¹mo
'ido.
22 Joongɨ 'in tɨfo'² tya' ley 'in jalíin² tɨ'
Jerusalén gajin'²in:
—Beelzebú 'yuui² alma tya' 'ino.
'Wii'¹³ joon lí²-i 'woo²i 'in 'lɨɨi'³ taai²
alma tya' tsá² —gajin'² 'in tsá² do.
(Beelzebú sii²¹ 'in 'lɨɨi'³ 'in tyʉ² to² tya'
'in 'lɨɨi'³ catyaai².)
23 Joon gatø'¹ Jesús 'in tɨfo'² tya' ley
do. Joon ga'e'²e 'ido coon'¹³ coon²¹
cwáain¹ do jin'²in:
—¿Xiiala lɨ Satanás tyíi¹in 'ña'a?
24 Wana jee²¹² gobierno tya' tsá²
téein¹ la 'oo'²¹ 'ii, 'e gobierno do jo
itaa'²¹a.
25 Wana la 'oo'²¹ tsá² inʉʉ tya' tsá²
tɨɨ¹i pe 'in tsá² inʉʉ do jo itaa'²¹a.
26 Joon wana 'in 'lɨɨi'³ 'in tyʉ'²
Beelzebú to' jmoo¹o 'nii²¹ la 'oo'²¹
jee²¹² 'ii joon jo itaa'²¹a. Jéei¹gɨxʉ 'ii-o
ityée¹mo coonti.

27 ’Jiin'13 jaain21 jo lí2 'ii21 coon21 lɨ tyíin1 jaain21 tsañɨɨ'1 gøøi'13 wana jo jéei1gɨ 'ñuui2 tsá2 'ii. Pe wana jéei1gɨ 'ñuui2 tsá2 'ii joon lí2-i 'woo2 tsá2 jilaa'21 'e 'oo1o.
28 ’E la ja'2mo fuu212uu 'naa'. Jileei'21 tsá2 'in 'oo1o tsaa2 lí2-i 'íin2in Dios tsaa2 tya' 'ii coon'13 jilaa'21 'e gó2 'e faa'21a.
29 Pe jileei'21 'in faa'21a 'e gó2 tya' 'in Espíritu Tyɨ́2 tya' Dios coonti jo 'ín2 Dios tsaa2 tya' 'i. Tsaa2 tya'a taa'21a coon21 tøø2mo.
30 La joon gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ 'ido 'wii'13 gajin'2in tsá2 do 'e 'ii-o 'yuui2 'in 'lɨɨi'3 alma tya'a.

Sáa3a coon'13 ruu'21i Jesús jalíin2

31 Mo lɨcɨɨin21gɨ joon gatyalíin2 sáa3 Jesús coon'13 ruu'21i. Joon gajaan1an caluu. Joon gatø'1ø Jesús.
32 Jileei'21 'in néei1 co' lɨ tyíin1 Jesús gajin'2in:
—Saa2'a coon'13 ruu'21'u no-o natéein2 ca'nɨ́1 'naa'1i 'nɨɨ.
33 Pe joon Jesús gajin'2in sɨɨ'21ɨ 'ido:
—¿'Iin sáa3aa joon 'iin ruu'21na?
34 Joon gajøø2ø Jesús la 'ui. Jøø2mo jilee'21mo 'in néei1 coon'13on joon gajin'2in:
—Jileei'21 'in néei1 coon'13 jna lo 'ii sáa3aa joongɨ 'ii ruu'21na.
35 Tsɨ la jaain21 'in jmoo1o la to2 tyɨ'2 Dios 'ii ruu'21na joongɨ 'ii sáa3aa —jin'2 Jesús.

4

Cwáain1 tya' tsá2 jñi1 jún2

1 Coongɨ tún1 ga'láa2 Jesús 'wii212 'e 'e'2e tsá2 júu3 tyɨ́2 'a tɨ' tyíia1 do. Lɨɨlɨ1 fúui1 tsá2 galicaain21. 'Wii'13 joon ga'í2i Jesús tsi coon21 barco 'íi1 ni jmɨɨ21 joon do-o gacwoo21. Pe jilee'21mo tsá2 gajaan1 tɨ' jmɨɨ21 do.
2 Gasɨɨ'21ɨ Jesús 'in tsá2 do 'láai2 cwáain1. Joon mo 'e'2 Jesús 'in tsá2 do joon gajin'2in:
3 —'Nɨɨ2duu' 'elo. Lawa jaain21 tsá2 'in ngó1 gangajñi1 trigo.
4 Mo gadya'2xɨ 'e trigo do joon gaxɨɨ'21xɨ mɨ'3 trigo do tɨ' fu1. Joon tsifu gatyalíin2 ton1 joon gagøø'21o 'edo.
5 'Elɨ́ɨi13gɨ mɨ'3 do gaxɨɨ'21 jee212 cuun212 lɨ jo 'e cwoo'13 náa1 'láai2. Joon 'e trigo do tsifu ga'yiia21 'wii'13 jo 'láai2 cwoo'13 náa1 lɨ gaxɨɨ'21 do.
6 Joon mo ga'yeei21 ñi'1 galifin'3in 'wii'13 jo jmóo3 'láai2 sá2. Joon galityɨɨn21.
7 'Elɨ́ɨi13gɨ mɨ'3 gaxɨɨ'21 jee212 'motóon1. Pe 'motóon1 do jmoonogɨ gacwaain21. Joon galipii'3 'e trigo do. La do-o jon jo lí2 cwo1 mi'3 tya'a.
8 Joon 'elɨ́ɨi13gɨ mɨ'3 gaxɨɨ'21 jee212 cwoo'13 'oo'3. Joon mo ga'yiia1 joon gacwáan1mo tyɨ́2. Tsifu gacwo1 mɨ'3 tya'a. 'Elɨ́ɨi13 mɨ'3 do gacwo1 dyadya1 mɨ'2. 'Elɨ́ɨi13gɨ gacwo1 sesente mɨ'3. 'Elɨ́ɨi13gɨ ca cíein13 mɨ'3 gacwo1 'e trigo do.
9 Joongɨ jin'2 Jesús:
—Wana sá2 loocwoo1oo', nɨ́ɨ2duu'.

'Ee to2 'íin3 'e cwáain1 do

10 Mo ngayuui'13 joon gatuui1 Jesús yaai. Jiin'13 'in téein2gɨ co' lɨ siin'12in joongɨ jiin'13 dyatuuin2 tsá2 tya'o gajaan1gɨ coon'13on. Joon gaunngɨɨ1ɨ 'ii:
—¿'Ee 'øøi'21-tsi tsá2 'e júu3 gatya'2'a do?
11 Joon gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ 'ido:
—Ca jiin'13 'naa' nigacwoo1o Dios 'e 'øøi'21-'oo' júu3 'uuin21 tya'a tya' xiiala tyɨ'2 Dios to2 tsá2. Pe jileei'21 'in catyaai2 do jmaai'13 coon'13 cwáan1mo nuu1un.
12 Lí2-i jøø2 'ido pe jo ñi1-i 'ee jnéei2. Nuu1o pe jo 'øøi'21-tsi. Pe wana tsáai1-tsi 'e jnéei2 joongɨ 'øøi'21-tsi 'ee nuu1un fowa'a niunsɨ́ɨ2mo 'e 'ɨ1-tsi joongɨ fowa'a 'íin2mo Dios tsaa2 tya'a.

Jesús faa'21a xiiala 'øøi'21-tsi tsá2 cwáain1 tya' tsá2 jna2 trigo do

13 Joon gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ 'ido:
—¿Xiiagɨla 'øøi'21-'oo' 'e cwáain1 catyiia2 do wa jo 'øøi'21-'oo' 'e cwáain1 lo?
14 'Iin gajñi1 jún2 trigo do lɨ́ɨi1 lawa'a 'in tsá2 'in 'e1 júu3 tyɨ́2.

15 Joon 'inlɨ́ɨi^{13} tsá^{2} lɨ́ɨi^{1} la lɨ 'e jún^{2} trigo 'e gatoo'^{21} co' fu^{1}. Nuu^{1}o júu^{3} tyʉ́^{2} pe mo galicɨɨin^{21} 'a ganúu^{2}un do joon jó^{2} Satanás tyii^{21} tún^{1} 'e júu^{3} tyʉ́^{2} do 'e nataa'^{13} alma tya' tsá^{2}.

16 'Inlɨɨi^{13}gɨ lɨ́ɨi^{1} la lɨ jún^{2} 'e gangajna^{2} jee^{212} cuun^{212}. Nuu^{1}o 'ido júu^{3} tyʉ́^{2} joon 'ii'^{21}mo røø^{21}.

17 Pe jo gatoo'^{13} jmóo^{3} 'láai^{2} joon jo taa'^{21}a. Ce tsifu 'e gatoo'^{13} fa'í^{3} tya'a sɨ 'e 'in 'eei'^{1} 'ii 'wii'^{13} núu^{2}un júu^{3} tyʉ́^{2} joon tʉʉ^{2}o júu^{3} tyʉ́^{2}. Jo seein'^{1} tá^{2}.

18 'Inlɨ́ɨi^{13}gɨ lɨ́ɨi^{1} la lɨ jún^{2} 'e gangajna^{2} jee^{212} 'motóon^{1}. Nuu^{1}o 'ido júu^{3} tyʉ́^{2}.

19 Pe lɨ́ɨ^{1} 'ɨ^{1}-tsi jilaa'^{21} 'e sá^{2} fu juncwii^{21}. 'ɨ^{1}-tsi 'e lisá^{2} cuu^{2}, joon cuu^{2} do coon'^{21} 'ii tóo^{2}. Joon 'iin^{212}in jilaa'^{21} 'e catyiia^{2}. Jilaa'^{21} 'elo lɨ^{1} 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2} jiin'^{13} jo jøøi^{2}gɨ wa'a 'ɨ^{1}-tsi júu^{3} tyʉ́^{2}. Joon jo nʉʉ'^{13}gɨ.

20 Pe 'inlɨ́ɨi^{13}gɨ núu^{2}o joon 'ii'^{21}mo júu^{3} tya' Dios. Joon jmaa^{1}o la to^{2} tyʉ'^{2} Dios. 'Ii lɨ́ɨi^{1} la lɨ jún^{2} 'e gangajna^{2} lɨ cwoo'^{13} 'oo'^{3}. 'Inlɨ́ɨi^{13} lɨ́ɨi^{1} la lɨ jún^{2} 'e gacwo^{1} dyadya^{1} mɨ'^{3}. 'Inlɨ́ɨ^{13}gɨ lɨ́ɨi^{1} la lɨ jún^{2} 'e gacwo^{1} sesenta mɨ'^{3} sɨ la lɨ 'e gacwo^{1} cíein^{13} mi'^{3} do 'ee.

Coon júu^{3} cwáain^{1} tya' jɨ́^{2} coo^{21}

21 Joon gajin'^{2}o jon Jesús:

—Wana tyan^{1} tsá^{2} coon^{21} jɨ́^{2} coo^{21}, ¿tɨ sii'^{21}i tsi cajóoi^{13} sɨ nʉ' coo'mó^{2} 'ee? Jo jmoo^{1}o tsá^{2} la joon. Lɨ yʉ' 'ɨ́ɨ^{2} tsá^{2} jɨ́^{2} coo^{21} do joon coon'^{13} la joon jnée^{2}mo tsá^{2}.

22 Jilaa'^{21} 'e sɨ'mo^{2} nano 'ná^{1}-a jnéei^{2} mi lɨcɨɨin^{21}gɨ. Joon jiin'^{13} coon^{21} júu^{3} 'uuin^{21} ilisá^{2} wa'a jo liñi^{1} tsá^{2}.

23 Wana sá^{2} loocwoo^{1}oo', núʉ^{2}duu'.

24 Joongɨ jin'^{2} Jesús:

—Tyán^{2}duu' cwáain^{1} jilaa'^{21} 'e nuu^{2}uun'. Jileei'^{21} 'in núu^{2}unxʉ, xʉ jon i'øøi'^{21}-tsi. Pe jileei'^{21} 'in núu^{2}un coon'^{21} ce tún^{2} joon tyʉ́^{2}-ʉ 'øøi'^{21}-tsi.

25 Joongɨ jileei'^{21} 'in tyʉ́^{2} 'øøi'^{21}-tsi joon i'øøi'^{21}gɨ-tsi. Pe jileei'^{21} 'in xʉ 'øøi'^{21}-tsi joon 'íin^{2}mo-tsi jiin'^{13} 'e xʉ 'øøi'^{21}-tsi do.

Coon^{21} júu^{3} cwáain^{1} tya' jún^{2} 'e cwaain^{21}

26 Faa'^{31}gɨ Jesús jin'^{2}in:

—La tyʉ'^{2} Dios to^{2} la joon lɨ́^{1} mo jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} gajnii^{1} jún^{2} ni 'wó^{2}.

27 Mi ngayuui'^{13} joon tsacwuu^{21}mo. Mi lɨ cɨɨin^{21}xʉ tún^{2} joon róon^{2}o. Joon 'láa^{2}mo jmɨɨ^{1} coon'^{13} 'woo^{1} gangɨ́ɨi^{13}. 'A jún^{2} do nii'^{13}i joon cwaain^{21} pe jo ñi^{1} tsá^{2} xiiala cwaain^{21}.

28 Coon'^{13} 'ña'a cwoo'^{13} do cwaain^{21} do. Nifu 'yeei'^{21} mo'^{2} tya' joongɨ tóon^{1} tya'a joongɨ tsatoo'^{13} mɨ'^{3} tya'a.

29 Mo naróo^{2} mɨ'^{3} tya'a joon tsatyʉʉ'^{21} tsá^{2}, tsatyiian^{1} tsá^{2} tsʉ gatɨ́^{2} tiempo 'e garoo^{21}.

Coon^{21} júu^{3} cwáain^{1} tya' jún^{2} mostaza

30 Joon gajin' Jesús:

—'E júu^{3} lo lɨ la lɨ 'e cwáain^{1} fuu^{212}uu 'naa'.

31 Lawa coon^{21} mɨ'^{3} jún^{2} tya' mostaza 'e jñí^{2} tsá^{2} ni 'wó^{2}. 'E joon jún^{2} 'e pii'^{3}gɨ la jee^{212} jilaa'^{21} jún^{2} 'e sá^{2} ni cwoo'^{13} juncwii^{21}.

32 Pe mi jñí^{2} tsá^{2} joon cwaain^{21} coo'^{13}gɨ lagɨ jilaa'^{21} 'oonuu^{21}. Tsí^{3} cwáa^{1} coo'^{13} ca ton^{1} 'in 'ɨɨi^{1} lɨ' yʉ' lí^{2}-i cwaa^{21} nʉ' 'iin'^{3} tya'a.

Coon^{21} 'e gajmaa^{1}a Jesús tya' coon^{21} júu^{3} cwáain^{1}

33 La joon ga'e'^{2} Jesús tsá^{2} júu^{3} tyʉ́^{2} coon'^{13} 'láai^{2} cwáain^{1} la lɨ́^{1} 'elo. Ga'e'^{2} Jesús tsá^{2} ca jiin'^{13} tɨ lí^{2} 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2}.

34 Jiin'^{13} coon'^{13} jmaai'^{13} cwáan^{1}mo sɨɨ'^{21}ɨ Jesús tsá^{2}. Jo jmaa'^{13}a tsá^{2} fúui^{1} júu^{3} xiiala lɨ́^{2}, jiin'^{13} tsá^{2} tya'o gajma'^{2}a júu^{3} xiiala lɨ́^{2}.

Jesús jmoo^{1}o 'e jon^{1} tyí^{2} coon'^{13} 'e jnóo^{1} jmɨɨ^{21}

35 Jmɨɨ^{212} joon mo ga'i^{2} nʉʉ^{21} joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús tsá^{2} tya'a:

—Moo^{21}o' lɨ' ngoo'^{13} tyíia^{1} no.

36 Joon natáa^{1}i tsá^{2} tya' Jesús tsi barco lɨ tyíin^{1} Jesús. Joon do-o gatiui^{21} jilee'^{21}mo tsá^{2} téein^{2} tɨ' tyíia^{1} do. Joon ngaliin^{1}gɨxʉ barcos 'elɨ́ɨi^{13} coon'^{13}on.

37 Pe joon garoon^{1}on coon^{21} tyí^{2} tá^{2} lɨɨlɨ^{1}. Joon gajnáa^{1} jmɨɨ^{21} ca tsi barco

do. La do-o garøøi[1] jmɨɨ[21] tsi barco tya'a.

38 Joon raain[1] Jesús cwuu[21]i ca tɨ́[2] tʉ'mɨɨ[2] barco do. Cwuu[21]i tsín[2] mootyíi[1]i coon[21] ni tu'mɨ'[2]xʉ. Joon gaunjnaa[1]-tsi tsá[2]. Joon gajin'[2]in gasɨɨ'[21]ɨ 'ii:

—¡Tɨfo'[2] tyii'i! ¿Tɨ jo cwáain[1] tyi'i 'e júun[2]mo'?

39 Joon garóon[2]on Jesús. Joon gatyuu'[13]mo 'e tyí[2] do. Joon gasɨɨ'[21]ɨ jmɨɨ[21]:

—Jo too'[21] mɨɨ'[13], catii[2].

Joon tsifu gajaan[1] 'e tyí[2] do. Jilaa'[21] ga'ɨ́ɨ[2] tii[2].

40 Joon gasɨɨ'[21]ɨ Jesús tsá[2] tya'a:

—¿'Ee lɨ' 'goo'[21] 'lɨɨ'[21]? ¿'Ee lɨ' jo jai'[2] lɨ́ɨi[2]gɨɨ' Dios?

41 Jileei'[21] tsá[2] tya'a gafoo'[1]i lɨɨlɨ[1] joon sɨ́ɨ[2]i jee[212] 'ii:

—¿'Iin-gɨ lo no? Jilaa'[21] tyí[2] joon jilaa'[21] jmɨɨ[21] nʉʉ'[13]ʉn to[2] tyʉ'[2] 'ino.

5

Tsá[2] Gadara 'in 'yuui[2] 'in 'lɨɨi'[3] alma tya'a

1 Mo gatyalíin[2] lɨ' ngoo'[13] tyíia[1] cataain[21] do lɨ seein[21] tsá[2] Gadara.

2 Mo gacwo'ɨ́ɨ[1] Jesús tsi barco do joon gajó[2] jaain[21] tsá[2] 'in 'yuui[2] 'in 'lɨɨi'[3] alma tya'a. Jee[212] 'aan[1] tya' 'lɨɨ[212] cwo'ɨ́ɨ[1]i 'in tsá[2] do.

3 Tsʉ jee[212] 'aan[1] tya' 'lɨɨ[212] do ni taain[1] 'in tsá[2] do. Jiin'[13] jaain[21] jo lí[2] 'ñúu[1]i. Jon'on coon'[13] ñí[3] lí[2] 'ñúu[1]i.

4 Lɨ́ɨ[1] 'láai[2] naa'[13] niga'ñúui[1] tsá[2] 'ii coon'[13] ñí[3]. Ni'ñʉʉ[2] tsá[2] tɨɨ[2] cwoo[21] pe joon tsifu 'gɨɨ[1]o 'e 'ñʉʉ[1] cwoo[21]. Joon jmoo[1]o 'no'[3] 'e 'ñʉʉ[1] tɨ́ɨ[1]ɨ. Jo 'e lí[2] 'woo[1]-tsi.

5 Lɨ' jmɨɨ[1] tiin'[13] lɨ' 'woo[1] ngɨɨ[1] la caain[21] moo'[21] joon la caain[21] jee[212] 'aan[1] tya' 'lɨɨ[212] 'oo[1]o taa[21] lɨɨlɨ[1]. Joongɨ tyuu'[12]i 'ña'a cuun[212].

6 Pe joon wíin[2]gɨ mo ganíi[2] Jesús. Joon tsifu cwiin[1] ngóo[1]o ngasii'[1]i 'wojníi[1]i tyani Jesús.

7-8 Mi yuui'[13] joon gajin'[2] Jesús sɨɨ'[21]ɨ 'in 'lɨɨi'[3] 'yuui[2] alma tya'a:

—Tíui[1] 'in tsañʉʉ'[1] no.

Joon ga'oo[1]o tá[2] lɨɨlɨ[1] 'in 'lɨɨi'[3] do 'in 'yuui[2] alma tya' 'in tsañʉʉ'[1] do jin'[2]in:

—¿'Ee 'ná[1] jmáa[3]aa coon'[13] 'nʉ? Jóon[1] Dios 'in tyíin[1] ñʉ'fú[2] 'nʉ. Mɨ́[3]ɨɨ tyani'i tyani Dios jo jmáa[1]u'un jna.

9 Joon gaunngɨɨ[1] Jesús 'ii:

—¿Xiiala sii[21] 'nʉ?

Joon gañii[1]i 'in 'lɨɨi'[3] do:

—Legión sii[21] jna'a 'wii'[13] lɨɨlɨ[1] fúu[2]u'u saan[21]a'an joon sii[21] jna'a la joon.

10 Lɨ́ɨ[1] gamɨɨ[1] 'in 'lɨɨi'[3] do tyani Jesús 'a jo 'øøi[1] 'ido 'ii.

11 Joon lɨɨlɨ[1] fúui[1] ñí[1] taain[212] gøø'[21] coon[21] tsa'[2] moo'[21] do.

12 Joon 'in 'lɨɨi'[3] do gasɨɨ'[21]ɨ Jesús jin'[2]in:

—Siin[1] jna'a fu lɨ taain[212] ñí[3] do. Cwo'[2]'o júu[3] wa'a tsatoo[2]o'o alma tya' ñí[1] do.

13 Joon gacwoo[1] Jesús 'ii júu[3]. Tsifu gacwo'ɨ́ɨ[1] 'in 'lɨɨi'[3] taai[2] alma tya' 'in tsañʉʉ'[1] do joon gangataa[2]i alma tya' ñí[1] do. Taain[212] jiin'[13] tún[2] mil ñí[1] 'a tsa'[2] moo'[21] do. Gacwiin[1]in 'in ñí[1] do gaxuui'[21] yaai tyisɨɨ[2] joon gaxuu'[21]i fu tsi tyíia[1] do. Joon gajgoo'[21]o jmɨɨ[21].

14 'In taain[212] 'aai[21] ñí[1] do ngaliin[1] 'e fuu[21] do joongɨ ngaliin[1] la caain[21] lɨ taain[212] tsá[2]. Ngajmaa'[13]a tsá[2] júu[3] 'ee-gɨ lɨ́ɨi[1] ñí[3] tya'a. Joon gangalíin[2] tsá[2] ngajøø[2] 'ee galɨ́[2].

15 Joon gatyalíin[2] tsá[2] fúui[1] lɨ siin'[12] Jesús. Joon ganí[2] 'in tsañʉʉ'[1] 'in mo ta 'yuui[2] 'in 'lɨɨi'[3] alma tya'a do. Joon nityíin[1]in tyi'[2]i sɨɨn'[13]ɨn røø[21] jo caai[212]gɨ. Ni'láa[2]mo. Joon lɨ́ɨ[1] gafoo'[1]i 'in tsá[2] tyalíin[2] do.

16 Joon jileei'[21] tsá[2] 'in niganí[2] 'ee galɨ́[2] tyaa[1] tsá[2] júu[3] 'in tsá[2] tyalíin[2] do xiiala galɨ́ɨi[1] 'in tsañʉʉ'[1] 'in mo ta 'yuui[2] 'in 'lɨɨi'[3] alma tya'a. Tyaa[1]o júu[3] jon la lɨ́[2] 'e gangangɨ́ɨ[1]i 'in ñí[1] do.

17 Joon gamɨɨ[1] tsá[2] fúui[1] lɨɨlɨ[1] do tyani Jesús wa'a cwo'ɨ́ɨ[1] 'ido fuu[21] goo[1]o.

18 Ga'ii21 Jesús tsi barco do. Joon 'in
tsá2 'in mo ta 'yuui2 'in 'lɨɨi'3 alma tya'a
gasɨɨ'21ɨ Jesús wa'a tsalíin2 coon'13 'ido.
19 Pe jo gacwo1 Jesús júu3. Joon
gajin'2in sɨɨ'21ɨ 'ido:
—Cwei'2 fu tyi'i. Cwojmaa'13du' júu3
ruu'21'u 'e fee'1 lɨɨlɨ1 'e nigajmaa1a Dios
'wii'13 tyi'i. Joongɨ lɨɨlɨ1 nagalifeei'1-tsi
Dios 'wii212 tyi'i.
20 Joon gangaa'13mo 'in tsañɨɨ'1 do.
Joon ga'láa2 'wii212 jmo'2o tsá2 júu3 la
caain21 fuu21 taa'13 Decápolis. Gaj-
maa1a júu3 'e fee'1 lɨɨlɨ1 'e nigajmaa1a
Jesús 'wii'13 'ii. Joon jilee'21mo tsá2
tsa'goo'1-tsi lɨɨlɨ1.

Xuui212 tya' Jairo coon'13 'in tsamɨ́2 'in gason'1 sɨɨn'3 Jesús

21 Gatyiia21 Jesús lɨ ngoo'13 tyíia1 lɨ
cataain21 do. Joon gatyalíin2 tsá2 fúui1
lɨɨlɨ1 lɨ siin'12in. Joon tɨ' tyíia1 do-o
gajaan1.
22 Joon gajó2 jaain21 tsá2 'in tyɨ'2 to2
cwo'1 sinagoga. Jairo sii21 'ido. Mo
ganí2i Jairo Jesús joon gatyíia2 'wii212
tɨɨ2 Jesús.
23 Joon gamɨɨ1ɨ tyani Jesús jin'2in:
—Ijúun2mo xuui212 tsamɨ́2 tyiia.
Jmaa2 feei'1-'o'o 'wii212 tyiia. Ñí2'in;
ñitaan'12'an cwoo1'o tya'a. Joon
cwo'láai2, cwoseen21mo.
24 Joon gangóo1 Jesús coon'13 'in
tsañɨɨ'1 do. Pe lɨ́ɨ1 fúui1 tsá2 ngalíin2
coon'13on. Joon lɨɨlɨ1 cuu'13 lɨ ngóo1 do.
25 Joon jee212 'in tsá2 fúui1 do
ningóo1 jaain21 tsamɨ́2 tsaa'13.
Ningóo1 jiin'13 dyatun1 jiin21 'e tooin21
jmɨ1.
26 Niganii21 wúu1 lɨɨlɨ1 'a lɨ́2 mɨ2 tya'a.
Joon na'íin2 jilaa'21 'e 'oo1xɨ pe jo mo
gajaan1 'e lɨ́ɨ1i 'ido coonti, xɨ lɨ' 'e nga-
fuu'1gɨ.
27-28 Mo ganúu2un 'in tsamɨ́2 do ji-
laa'21 'e jmoo1o Jesús ga'ɨ1-tsi: "Wana
gason'1oon sɨɨn'3 'ino joon i'láa2moo."
Joon gangatyéen1in lɨ caluu Jesús joon
gason'1on sɨɨn'3 'ido.
29 Mo gason'1on sɨɨn'3 Jesús tsifu ga-
jaan1 'e tooin21 jmɨ1 do. Joon galili'3i 'e
ga'láa2mo coonti.
30 Joon mo galili'3i Jesús 'a
naga'láa2mo jaain21 tsá2 coon'13 'ii'21
tya'a joon gajøø2 lɨ' caluu jee212 tsá2
fúui1 do. Joon gaunngɨɨ1ɨ:
—¿'Iin gason'1 sɨn'3ɨɨn?
31 Joon gajin'2 tsá2 tya'a sɨɨ'21ɨ 'ii:
—Moo21o'o lɨɨlɨ1 'la'2 tsá2 tyi'i xiiala
lí2 unngɨ́ɨ1u'un: "¿'Iin gason'1 sɨn'3ɨɨn?"
32 Pe jøø2 Jesús la cataain21 caai21
'iin212in 'in gason'1 sɨɨn'3 do.
33 Joon 'in tsamɨ́2 do jlee1e joongɨ
'goo'21o lɨɨlɨ1 ñi1o 'ee 'e galɨ́2 do. Joon
ngoo21o lɨ siin'12 Jesús. Joon gasii'21i
'wojníi1i tyani 'ido. Gajin'2o la ja'2mo
ce jilaa'21 'e galɨ́2.
34 Joon gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ 'in tsamɨ́2
do:
—Yɨɨn21 tyiia, ga'láa2mo'o 'wii'13
jo'1o lɨ́ɨ2u. Cwei'2 júu3 røø21. 'Láa2mo'o
coonti jmoowúu1 lɨ́ɨ1u'u.
35 Faa'21gɨ Jesús siin'12in mo
gatyalíin2 tsá2. Jalíin2 tya' 'in tyɨ'2 to2
cwo'1 do. Joon gajin'2 'in tsá2 tyalíin2
do sɨɨ'21ɨ jmii21 'in xuui212 tsaa'13 do:
—Najúun2mo yɨɨn21 tyi'i. Jo un-
tyíi2in-gɨ'ɨ 'in tɨfo'2 no.
36 Pe Jesús, mo ganúu2un 'e faa'21 'in
tsá2 tyalíin2 do joon gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ
'in tsá2 tyɨ'2 to2 cwo'1 do:
—Jo foo'13'o, jiin'13 jo'1o cwolíi2naa'.
37 Joon jo 'in cwo1gɨ Jesús tsalíin2
coon'13on, jiin'13 Tɨ3, coon'13 Jacobo
coon'13 Wó3 ruu'21i Jacobo.
38 Joon mo gatyalíin2 tya' 'in tsá2
tyɨ'2 to2 cwo'1 do joon ganí2in Jesús
tsá2 fúui1 lɨɨlɨ1. In cɨ'2 to'2 mɨɨ'13 lɨɨlɨ1.
39 Joon ga'í2i Jesús joon jin'2in:
—¿'Ee lɨ' to'2 lɨ1 mɨɨ'13? ¿'Ee lɨ'cɨ'2
lɨ'? Jo mo júuin2 'in xuui212 no lɨ'ɨ
cwuu21mo 'ino.
40 Pe 'in tsá2 do gaungøø1mo Jesús.
Joon ga'wooi21 Jesús tsá2 ce jilee'21mo.
Joon gatø'1ø jiin'13 jmii21 coon'13
sáa3 xuui212 tsaa'13 do, joongɨ fiin'13
coon'13 'in ngaliin1 coon'13on do. Joon
ga'í2i lɨ raain1 'in xuui212 do.

41 Gason'1 Jesús cwoo21 'ido joon gajin'2in sɨɨ'21ɨ xuui212 do coon'13 jmíi1 tya'a:
—Talita cumi. ('E 'øøi'21-tsi tsá2 jin'2in: 'Nʉ fuu212uu mí2, ráan2un no.)
42 Tsifu joon garóon2on 'in xuui212 tsamɨ́2 do. Joon gangɨɨ1o. Joon dyatun1 jiin'2gɨ ngóo1o. Jileei'21 tsá2 do ganga'goo21-tsi.
43 Pe joon ga'ɨ́ɨ2 Jesús júu3 sɨɨ'21ɨ 'in tsá2 taai2 tsi inʉʉ do:
—Jo 'iin fu'2uu' ce jiin'13 jaain21.
Joon gatyʉ'2ʉ to2 wa'a dø'1 'in xuui212 tsamɨ́2 'in najiin'1 do.

6

Mo ngóo1on Jesús fu Nazaret

1 Mo ngayuui'13 gaun'láai2 Jesús 'in xuui212 tsamɨ́2 tsaa'13 do joon gangaliin1mo fu goo1o Nazaret coon'13 tsá2 tya'a.
2 Mo tɨ́2 jmɨɨ212 'ii'21 woo'21 tsá2 ga'láa2 Jesús 'wii212 'e 'e'2e tsá2 júu3 tyʉ́2 tsi inʉʉ cwo'1 sinagoga si'2 do. Joon fúu1mo 'in núu2un 'e faa'21 'ido. Joon lɨ́ɨ1 tsa'goo21-tsi tsá2 joon jin'2 'in tsagoo1o do:
—¿Xiiala galitɨ́ɨ2i 'in tsañʉʉ'1 no 'e faa'21 no? ¿'Ee júu3 lo 'e1 'ino? ¿Xiiala jmoo1o jilaa'21 milagro lo?
3 'In tsañʉʉ'1 lo jaain21 tɨ'mó2 'ii. Jóon1 María, joon ruu'21mo Jacobo coon'13 Sé3 coon13 Judas coon'13 Simóoi13. Joongɨ ruu'21i tsamɨ́2 seen21mo jee212 jna' lo.
La joon gajin'2 tsá2 Nazaret 'wii'13 joon jo jo'1 lɨ́ɨ2i Jesús.
4 Pe joon gasɨɨ'21ɨ Jesús 'ii:
—Jilee'21mo jmoo1o nʉʉ'13ʉn jaain21 tsá2 'in faa'21a júu3 tyʉ́2 tya' Dios pe tsagoo1o coon'13 ruu'21i 'in seein21 inʉʉ tya'a jo cón2on cwáain1.
5 'Wii'13 joon jiin'13 coon21 milagro jo gajmaa1a do. Xʉ tsá2 gaun'láai2.
6 Lɨ́ɨ1 ganga'goo21-tsi Jesús 'wii'13 jo jo'1 galɨ́ɨ2i tsagoo1o 'ii. Joon mo galɨcɨɨin21gɨ gangó1 Jesús ga'e'2e tsá2 la caain21 fuu21 pi'3 taa'13 lɨ tyan' Nazaret do. Joon ga'e'2 Jesús 'in tsá2 do júu3 tyʉ́2.

Jesús sɨ́ɨ2i jɨ dyatuuin1 tsá2 tya'a tsacwo1 júu3 tyʉ́2

7 Joon gatø'1 Jesús jiin'13 dyatuuin1 tsá2 tya'a joon gasii1in 'ido tɨ' ngái1. Joon gacwoo1 júu3 'e lí2 'wooi2 'ido 'in 'lɨɨi'3 taai2 alma tya' tsá2.
8 Joon gatyʉ'2 to2 wa'a jo 'e coon21 'ido jiin'13 'mo'u2 soon'21on. Jo lí2 coon21 jiin'13 coon21 'iñi'1 jon'gɨ tu'mɨ'2 jon'gɨ cuu2 lí2 coon21.
9 'Ná1 'ø'1ø mɨɨ21 saa'13 joon tyi'1i coon21 'mɨ'tyi'2 jon'on la tún2.
10 Joongɨ gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ 'in tsá2 tya'a do:
—Mi cwotaa2naa' coon21 inʉʉ do-o jón2oo' ca mi 'woo21naa' 'e fuu21 do.
11 Wana jo 'iin212in 'in tsá2 do 'ii'21 'naa' xiialɨ' cwolíin2naa' sɨ jo núu2un tsá2 júu3 tyii' 'ee joon cwo'woo21moo' do. Joon xʉʉ2ʉʉ' 'laa21 toon1 tɨ́ɨ13ɨɨ' lawa coon21 li2 'e jmaa2aa' tya'a. 'E la ja'2mo fuu212uu 'naa': mi tɨ 'e 'íin2 fu juncwii21 iwúu1 ní2 tsá2 seein21 Sodoma coon'13 tsá2 seein21 Gomorra. 'In tsá2 fuu21 do-o jo ga'ii'21i júu3 tya' Dios mo ganúu2un. Pe wúu1gɨ iní2 tsá2 'in jo 'ii'21 'naa' lɨ cwolíin2naa' la coon'21gɨ tsá2 seein21 Sodoma coon'13 Gomorra.
12 Joon ga'woo21mo 'in tsá2 tya' Jesús do tsacwoo1 júu3 tyʉ́2. Joon gajin'2in sɨɨ'21ɨ tsá2 lɨ gatyalíin2 'ido:
—'Ná1 unsɨɨ21moo' 'e 'ɨ1-'oo' —jin'2in.
13 Joongɨ lɨ́ɨ1 fúui1 'in 'lɨɨi'3 ga'woo1i almas tya' tsá2. Joon gasoon21on aceite tya' tsatsaa'13 joon coon'13 la joon ga'láa2mo.

Najúun2mo Wó3 saai21 tsá2 jmɨɨ21

14 Galitsáa1mo-tsi røøi13 Herodes jilaa'21 'elo tsʉ jilee'21mo tsá2 niñii1 'e jmoo1o Jesús. Pe jin'2in tsá2 'e nigajiin'1in tún1 Wó3 saai21 tsá2 jmɨɨ21, 'wii'13 joon lɨɨlɨ1 'oo1 Jesús milagro. 'ɨ1-tsi tsá2 'e Jesús jmoo1o milagro coon'13 júu3 tya' Wó3.
15 Pe seen21mo 'in gajin'2in:
—Elías no.

'Inlɨ́ɨi13gɨ gajin'2in:

—'In faa'21a júu3 tyʉ́2 tya' Dios la lɨ́ɨi1 'in gafaa'21 júu3 tya' Dios calɨɨ 'ino.

16 Joon mo ganúu2un Herodes 'elo joon gajin'2in:

—Wó3-o 'ino, joon jna-a gatyʉ'1ʉʉ to2 wiin'21 luu212u. Nigajiin'1o 'ino tún1 —jin'2 Herodes.

17-20 Herodes do nigacáan1in 'in tsamɨ́2 sii21 Herodías. 'In Herodías lo lɨ́ɨi1 'oo212o Lii212 ruui'21 Herodes. Joon Wó3 do nigasɨɨ'21ɨ Herodes:

—Jo lí2 caan21u'un 'oo212 ruu'21'u tsʉ́ seen21mogɨ.

Joon 'wii'13 joon gali'ee'1mo 'in tsamɨ́ do Wó3. Joon Herodes tyʉ'2ʉ to2 'e tsa'í2 Wó3 'nʉñí3 'wii'13 Herodías. 'Iin212in Herodías wa'a júun2in Wó3 pe jo cwo1 rʉʉi13 Herodes júu3 'wii'13 gʉʉ'21mo Wó3. Joon ñi1 Herodes 'e Wó3 jaain21 tsañʉʉ'1 'in tyúi1 joongɨ jaain21 tsá2 'in ñi1 júu3 tya' Dios. Coon21o Herodes cwáain1 coon'13 ce tún2 jilaa'21 'e faa'21 Wó3 fiin'13 jo tyʉ́2 'ʉʉi'21-tsi.

21 Joon galɨ́2 'e gajmaa'12a Herodes jmɨɨ212 'e tsín1 jiin'21in. Gacwoo1o 'ee dʉ'2 tsacʉʉi'13 tya'a coon'13 'in tyʉ'2 to2 'láa2 coon'13 jileei'21 tsá2 tyiin2 seein21 lɨ sii21 Galilea do. Joon Herodías gatsaa'21o xiia' la ijmáa1a.

22 'In jamɨ́2 Herodías do ga'í2 jee212 lɨ néei1 'in tsá2 gʉʉ'21 do. Joon gatséen1in. Joon lɨ́ɨ1 gatɨ́2-tsi Herodes coon'13 'in tsá2 néei1 gʉʉ'21 coon'13 'ido la gatseein1 'in sɨmɨ́2 do. Joon gajin'2 rʉʉi13 sɨɨ'21ɨ 'in sɨmɨ́2 do:

—Mɨ́2'ɨ doñi'ee 'iin212mo'o joon cwo'3oo 'nʉ.

23 Joon ga'ee21 'in rʉʉi13 do tyani Dios 'e cwoo1o doñi'ee gamɨɨ1ɨ 'in sɨmɨ́2 do fiin'13 ca coon'21 tsa'1 'a to2 lɨ́ɨ1i 'ido.

24 Joon gacwo'ɨ́ɨ1i 'in sɨmɨ́2 do joon gasɨɨ'21ɨ sáa3a:

—¿'Ee mɨ́3ɨɨ tya' 'ino?

Joon sáa3gɨ gajin'2:

—Sii'12'i cwocwoo1 mootyi2 Wó3 saai21 tsá2 jmɨɨ21.

25 Joon tsifu ga'í2 tún2 'in sɨmɨ́2 do lɨ tyíin1 rʉʉi13 joon ngasii'12i 'ido:

—La lo-o 'iin212na: cwo'2'o coon21 wúun1 'yʉ mootyi2 Wó3 saai21 tsá2 jmɨɨ21.

26 Joon gajaan1 'in rʉʉi13 do fa'í3. Pe jo 'ee futyigɨ tsʉ nigalɨ'ee'2mo Dios icwo1 doñi'ee mɨɨ1ɨ. Joon niganúu2un jileei'21 'in néei1 coon'13on do. Jo gatyuui'12gɨ to2 'e mɨɨ1ɨ 'in sɨmɨ́2 do.

27 Tsifu gatyʉ'2 rʉʉi13 to2 jaain21 'láa2 'e tsatyíian1 mootyi2 Wó3.

28 Joon gangó1 'in 'láa2 do fu 'nʉñí3 lɨ 'yuui Wó3 'e tsatyʉʉ'12ʉ mootyi2 'ido. Joon gacóon1on 'yʉ tsi coon21 wúun1. Joon gacwo'1o 'in sɨmɨ́2 do. Joon 'idogɨ gacwo'1o sáa3o.

29 Mo galiñii1 tsá2 tya' Wó3 'e najúun2mo joon gangatyiian1o mootaai2 Wó3 joon ganga'áa1mo.

Cwo'1o Jesús 'ñá2 mil tsá2 'e dø'1ø

30 Mo galɨciɨin21 joon galicaain21 dyatuuin1 tsá2 tya' Jesús coon'13 Jesús. Joon gajma'2a júu3 Jesús jilaa'21 'e nigajmaa1a joon jilaa'21 'e niga'e'2e tsá2.

31 'Wii'13 tsataai2 tsá2 joongɨ jalíin2 tsá2 fúui1 lɨɨlɨ1 jiin'13 jo cwo1 'ido dø'1ø joon gasɨɨ'21ɨ Jesús tsá2 tya'a:

—Ñilíin2duu' coon'13 jna. Moo21o', 'yii21a' ta' tɨ' catá2 lɨ jo 'in tsá2 seein21.

32 Joon ngalíin2mo Jesús coon'13 tsá2 tya'a joon yaamo gataai2 tsi coon21 barco. 'Iin212in tsalíin2 coon21 lɨ jo 'in tsá2 seein21.

33 Pe fúu1mo 'in ganí2 'ii lɨ ngaliin1 do. Joon galicwii1mo tsá2 Jesús. Joon gangalíin2 cwiin1in coon'13 tɨɨ2o jilee'21mo 'in seein21 la coon21 fuu21. Joongɨ tyalíin2 jée1gɨ lɨ ngó1 Jesús.

34 Mo gacwo'ɨ́ɨ1 Jesús tsi barco gangaa1mo tsá2 fúui1 lɨɨlɨ1. Joon galɨfee'1mo-tsi 'wii'13 tya' 'ido. Téen1in la téein1 joo'saa'21 jo 'in fii212 seen21mo. Joon ga'láa2 Jesús 'wii212 'e'2e 'ido júu3 'láai2 lɨɨlɨ1.

35 Joon ni ca'lóo2 jalíin2 tsá2 tya'a lɨ siin'12in joon sɨɨ'21 'ido 'ii:

—Ca'lóo2 lo joongɨ jo 'in taain212 lo coonti.

36 'I'^{2} júu^{3} 'in tsá^{2} no wa'a cwotyalíin^{2}mo la caain^{21} fuu^{21} tyan' lɨ taain^{212} tsá^{2} cwoláa^{1}a 'iñi'^{1} dø'^{1}ø, tsʉ jo 'ee sá^{2} 'e dø'^{1} 'ino.

37 Joon gañii^{1}i Jesús:

—Cwoo'^{13} 'naa' 'e dø'^{1} 'ino.

Joon 'in tsá^{2} tya'a do gajin'^{2}in:

—Jo liin^{1} wa'a tsalaa^{21}a'a coon^{21} mil tsi catyuui'^{13} 'iñi'^{1} 'e cwoo^{1}o'o 'ino 'e dø'^{1}ø.

38 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—¿Joo' 'iñi'^{1} 'oo^{2}gɨɨ'? Cwojøø^{2}duu'.

Mo galiñi^{1}i joon gajin'^{2}in:

—'Ñá^{2} 'iñi'^{1} sá^{2}gɨ tyi' coon'^{13} gái^{1}gɨ joo'^{21} taai^{2} jmɨɨ^{21}.

39 Joon gatyʉ'^{2} Jesús to^{2} wa'a cwó^{2} 'in tsá^{2} do jmaai'^{13} coon'^{13} poo^{212} jee^{212} ñii^{21} røø'^{21} do.

40 Joon gacwó^{2} tsá^{2} tɨ' cíein^{13} joongɨ tɨ' cincuenta.

41 Joon gason'^{1} Jesús 'e 'iñi'^{1} 'ñá^{2} do joongɨ jiin'^{13} gái^{1} 'in joo'^{21} taai^{2} jmɨɨ^{212} do. Joon gajøø^{2} lɨ' ñʉ'fú^{2} joon gacwo'^{1}o 'maai'^{13} Dios tya' 'e 'iñi'^{1} do. Joon gajmaa^{1}a 'no'^{3} 'e 'iñi'^{1} do. Joon gacwo'^{1}o tsá^{2} tya'a wa'a jmáa^{1}a tyíia^{3} 'e 'iñi'^{1} do jee^{212} 'in tsá^{2} fúui^{1} do. Joongɨ gajmaa^{1}a tyíia^{3} 'in joo'^{21} taai^{2} jmɨɨ^{21} gái^{1} do.

42 Garǿ^{1}mo tu'^{2} jileei'^{21} 'in gagøø'^{21} do.

43 Joongɨ garǿ^{1}mogɨ dyatun^{1} 'motó^{2} coon'^{13} 'no'^{3} 'iñi'^{1} coon'^{13} 'no'^{3} 'in joo'^{21} taai^{2} jmɨɨ^{21} do.

44 Gagøø'^{21} 'ná^{2} mil tsañʉʉ'^{1} 'e 'iñi'^{1} do.

Ngɨɨ^{1} Jesús tɨɨ^{2}ɨ ni jmɨɨ^{21}

45 Joon gatyʉ'^{2} Jesús to^{2} 'e tsataai^{2} tsá^{2} tya'a tsi barco. Joon tsalíin^{2} 'ido jéei^{1}gɨ lagɨ 'ña'a lɨ ngoo'^{13} tyíia^{1} do. Joon 'iin^{212}in tsalíin^{2} coon^{21} fuu^{21} sii^{21} Betsaida la 'ɨɨ^{212} 'ɨ'^{2} Jesús tsá^{2} júu^{3}.

46 Joon mo ngayuui'^{13} joon gangó^{1} Jesús fu moo'^{21} ngafee'^{12}i Dios Jmii^{21}.

47 Nicanʉʉ^{21} mo ganii^{21} Jesús 'e barco do. 'Ii^{21} ca túnʼ^{2} tsa'^{1} ni tyíia^{1} do. Pe Jesús-gɨ siin'^{12}in ca tsaa'^{1} moo'^{21} do 'ña'a.

48 Joon ganí^{2} Jesús 'e jo lí^{2} ngɨɨ^{1}gɨ barco tya' tsá^{2} tya'a 'wii'^{13} lɨɨlɨ^{1} 'ɨɨ^{1} tyí^{2} lɨ' cɨɨ'^{13}. Ta'aa^{21} góo^{1} mo gangó^{1} Jesús lɨ ngalíin^{2} tsá^{2} tya'a. Gangó^{1}o ngɨɨ^{1} tɨɨ^{2}o ni jmɨɨ^{21} do. 'Iin^{212}mo ngɨ́ɨ^{1}i lɨ' caai^{21} lɨ ngaliin^{1}mo 'ido.

49 Ganíi^{2}in tsá^{2} tya'a 'ii jó^{1} ngɨɨ^{1} ni jmɨɨ^{21}. Galɨ́ɨ^{1}i 'e tsamoojɨɨ'^{1} jó^{1}. Joon ga'oo^{1} lɨɨlɨ^{1}.

50 Jilee'^{21}mo ganíi^{2} 'ii. Joon gafoo'^{2}mo 'ii. Pe joon gafee'^{21}mo Jesús 'ii gajin'^{2}in:

—¡Tá^{2} téein^{1}-'oo'! ¡Jna-a lo, jo foo'^{13}naa'!

51 Joon ga'ii^{21}o tsi barco lɨ taai^{2} tsá^{2} tya'a. Joon gajánʼ^{2} 'ɨ́ɨ^{2} tyí^{2} do.

52 'Áai^{1} 'waa'^{21}a-tsi tsá^{2} tya' Jesʉs tsʉ jo mo toon^{1}-tsi 'e júu^{3} tya' 'e 'iñi'^{1} do 'wii'^{13} joon lɨ́ɨ^{1} ganga'goo^{21}-tsi.

Un'láai^{2} Jesús tsatsaa'^{13} seein^{21} lɨ sii^{21} Genesaret

53 Mo gatyalíin^{2} lɨ ngoo'^{13} tyíia^{1} ga'ñúu^{2} barco tya'a coon^{21} tɨ' tyíia^{1} lɨ sii^{21} Genesaret.

54 Mo cwo'ɨ́ɨ^{1}ɨ 'ido tsi barco tsifu joon galicwii^{1}in tsá^{2} 'ii.

55 Joon 'in tsá^{2} do gangalíin^{1} cwiin^{1}in la caain^{21} joon ga'láa^{2} 'wii^{212} jajée^{1}i tsatsaa'^{13} 'in tsíin^{2} 'mó^{2} fu lɨ siin'^{12} Jesús.

56 La caain^{21} fuu^{21} pi'^{3} sɨ fuu^{21} fee'^{1} 'ee sɨ tɨ' fuu^{21} 'ee lɨ tsáa^{1} Jesús gatyía^{1} tsá^{2} tsatsaa'^{13} tya'a tya'i fu^{1} lɨ ngɨ́ɨ^{1}i Jesús joon gamɨɨ^{1}ɨ tyani Jesús wa'a cwo^{1} Jesús jiin'^{13} tɨ' sɨɨn'^{13}ɨn soon'^{21}on. Joon jileei'^{21} 'in gason'^{1} sɨɨn'^{3} Jesús ga'láa^{2}mo 'i.

7

'E un'lɨ́ɨ'^{3} tsá^{2} tyani Dios

1 Joon galicaain^{21} tsá^{2} tya' coon^{21} poo^{212} sii^{21} fariseos coon'^{13} 'inlɨ́ɨ^{13} tɨfo'^{2} tya' ley lɨ siin'^{12} Jesús. 'In tɨfo'^{2} do jalíin^{2} Jerusalén.

2 Joon 'in tsá^{2} lo gacón^{2} cwáain^{1} 'e 'in tsá^{2} tya' Jesús néei^{1} gø'^{1}ø joon 'lɨɨ'^{2} cwoo^{21}o. 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e jo mo jngɨ́ɨ^{2} cwoo^{21} la tɨɨsi'^{2}, 'wii'^{13} joon gafaa'^{21}a 'láai^{2}.

3 Jileei'^{21} fariseos coon'^{13} tsá^{2} seein^{21} Israel jmoo^{1}o la lɨ́^{2} gajmaa^{1}a

'lɨɨ^{212} tsacøøi'^{13}. Jo dø'^{1} tsá wana jo jngɨ́ɨ^{2} cwoo^{21} la tɨɨsi'^{2} mo jéei^{1}.

4 Mo jalíin^{2} 'moo'^{13} jo dø'^{1}ø wana jo mo run'^{2}un cwoo^{21} la tɨɨsi'^{2}. Joongɨ lɨ́ɨ^{1} 'láai^{2} jilaa'^{21} tɨɨsi'^{2} 'e sá^{2} calɨɨ jmoo^{1}o. Jmoo^{1}o tsá^{2} la tɨɨsi'^{2} run'^{2}un tasa 'un'^{2}un jmɨɨ^{21} joon tsʉʉ^{2} coon'^{13} jilaa'^{21} nii^{2} 'e jmaai'^{21} to^{2} mo gø'^{2}ø.

5 Joon 'in fariseos do coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley do gaunngɨɨ^{1}ɨ Jesús jin'^{2}in:

—¿'Ee lɨ' jo jmoo^{1}o tsá^{2} tyi'i la lɨ' gajmaa^{1}a 'lɨɨ^{212} tsacøøi'^{13} tyi'? Gø'^{2}ø pe jo mo run'^{1}un cwoo^{21}o la tɨɨsi'^{2}.

6 Joon gañii^{1}i Jesús:

—Calɨɨ 'in gafaa'^{21}a júu^{3} tya' Dios sii^{21} Isaías gajmaa^{1}a coon^{21} jí^{2}. Joon tsi jí^{2} do gafaa'^{21}o xiiala lɨ́ɨ^{2}naa' tsá^{2} 'in jo tiin'^{13} 'e 'e'^{2}e tsá^{2} xeei'^{21}. Gajin'^{2}in ni jí^{2} do:

'In tsá^{2} lo untyúi^{1} Dios jiin'^{13} coon'^{13} 'e faa'^{21}a pe jo tɨ́^{2}-tsi jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} Dios.

7 Jo 'e to^{2} 'íi^{3} 'e un'goo^{21}o jna. Jilaa'^{21}a 'e 'e'^{2}e tsá^{2} jiin'^{13} lɨ' to^{2} tyʉ'^{2} tsá^{2}, jin'^{2} Isaías.

8 Faa'^{21}gɨ Jesús jin'^{2}in:

—Ga'íin^{2}mo-'oo' jilaa'^{21} to^{2} tyʉ'^{2} Dios, pe coon'^{21} túu^{2} jmoo^{2}oo' la tɨɨsi'^{2} 'e jmoo^{1}o tsá^{2} la mo jéei^{1} la rúun^{13}uun' tsʉʉ^{2} joongɨ tasa 'uun'^{21}un jmɨɨ^{21}. Joongɨ 'láa^{2}mo 'e lɨ la lɨ 'elo jmoo^{2}oo' la jmoo^{1}o tsá^{2}.

9 La joongɨ gajin'^{2} Jesús:

—'Iin^{212} 'naa' núu^{3}gɨɨ' la to^{2} tyʉ'^{2} 'lɨɨ^{212} tsacøøi'^{13} jon'gɨ la to^{2} tyʉ'^{2} Dios la no.

10 La lɨ gajin'^{2} Moisés calɨɨ mo gacwo'^{1}o tsá^{2} ley: "Un'gøø'^{21}mo'o ñʉ'^{2}'ʉ coon'^{13} saa^{2}'a." Joon gajin'^{2}in: "'In sɨɨ'^{21} júu^{3} 'laa'^{21} jmii^{21} sɨ sáa^{3}a 'ee 'ná^{1} jnga'^{2}mo tsá^{2} 'ii."

11 Pe joon, 'naa'gɨɨ', jo cwoo^{2}oo' júu^{3} 'e uncoon'^{13} tsá^{2} jmii^{21} sɨ sáa^{3}a 'ee wana gajin'^{2}: "Jilaa'^{21} 'e sá^{2} tyiia 'e lí^{2} uncoon'^{13} jna 'nʉ lɨ́ Corbán." ('øøi'^{21}-tsi tsá^{2} jin'^{2}in: nigacwo'^{3}oo Dios.)

12 Wa'a jin'^{2} tsá^{2} la no, joon 'naa'gɨɨ' jo cwoo^{2}oo' wa'a uncoon'^{13}on sáa^{3} jmii^{21}.

13 Mo jmoo^{2} 'naa' la joon tʉ^{1}oo' júu^{3} tya' Dios lawa'a jo 'e tyiin^{2}mo. 'Iin^{212}gɨɨ' jmoo^{2}oo' tɨɨsi'^{2} 'e gacwo'^{1} tsá^{2} 'naa' lagɨ júu^{3} tya' Dios. Joongɨ lɨ́ɨ^{1} 'láai^{2} tɨɨsi'^{2} 'e jmoo^{2}oo' la lɨ́^{1} 'elo —jin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} fariseos coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley.

14 Joon gatø'^{1} Jesús 'in tsá^{2} fúui^{1} taain^{212} do joon gajin'^{2}in:

—Nʉʉ^{2}duu' jilaa'^{21} 'e fo'^{2}oo lo. Joon cwo'øøi'^{21}-'oo'.

15 Jilaa'^{21} 'e gø'^{2} tsá^{2} jo lí^{2} un'lɨɨi'^{3} 'ii la joon. Jiin'^{13} 'e 'woo^{21} tsi tsá^{2} 'e jmoo^{1}o 'e faa'^{21} tsá^{2} 'e joon un'lɨɨi'^{3} tsá^{2}.

16 Wana sá^{2} loocwoo^{1}oo' nʉʉ^{2}duu'.

17 Mo gatíui^{2} Jesús tsá^{2} joon ga'í^{2} coon^{21} inʉʉ joon gaunngɨɨ^{1} tsá^{2} tya'a 'ee 'e júu^{3} gatyaa^{1} do.

18 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ii:

—¿Tɨ jon'gɨ 'naa' 'øøi'^{21}-'oo'? Ní^{2}-i 'naa' 'e jilaa'^{21} 'e gø'^{2} tsá^{2} jo tsatoo'^{13} tsi alma tya' tsá^{2} pe jiin'^{13} tu'^{2}o.

19 Joon mi yuui'^{13} joon 'woo^{21}o fu caluu túu^{1}. 'Wii'^{12} joon jo lí^{2} un'lɨɨi'^{3} tsá^{2} tyani Dios.

'Wii'^{13} jiin'^{13} coon'^{13} júu^{3} la joon jin'^{2} Jesús 'e lí^{2}-i dø'^{1} tsá^{2} doñi'ee.

20 Jin'^{2}o jon Jesús:

—'E 'woo^{21} lɨ tsi alma tya' tsá^{2} 'e joon un'lɨɨi'^{3} tsá^{2} tyani Dios.

21 Tsʉ lɨ tsi alma tya' tsá^{2} 'øøi'^{21}-tsi 'e 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2}. Lɨ' alma tya' tsá^{2} 'woo^{21} jilaa'^{21} 'e gó^{2} 'e 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2}. Do-o 'ɨ^{1}-tsi 'e lɨ́^{2} feei'^{2} tsamɨ́^{2} tsá^{2} xeei'^{21} sɨ doñi'ee 'e gó^{2} 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2} cwáain^{1} tya' tsamɨ́^{2} sɨ tsañʉʉ'^{1} 'ee. Do-o 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2} wa'a jngaa'^{12}i tsá^{2}

22 sɨ jmoo^{1}o 'uun^{21} 'ee. Tsi alma tya'a gali'iin^{212}in tsá^{2} jilaa'^{21} 'e sá^{2} tya' tsá^{2} xeei'^{21}; 'aa'^{1}a tsii^{212} wúu^{1}i; jmoo^{1}o júu^{3} 'atsaa^{21}; 'ɨ^{1}-tsi jiin'^{13} tya' 'ña'a. Jo li'^{3}i 'e jmáa^{1}a.

23 'Wii'^{13} 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2} jilaa'^{21} 'elo, 'wii'^{13} joon 'in 'lɨɨ'^{3}mo 'ii tyani Dios.

Jaain²¹ 'yiia²¹² tsá² coon²¹ fuu²¹ 'in jo'¹ galɨ́ɨi² júu³ tya' Jesús

24 Joon gangó¹ Jesús fu coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Tiro coon'¹³ Sidón. Joon ga'í² coon²¹ inɯɯ. Joon jo 'iin²¹²in wa'a liñi¹ tsá² coonti pe jo galɨ'²ɨ jiin'¹³ la gali'iin²¹²in.

25 Joon tsifu galiñi¹ jaain²¹ tsamɨ́². Joon 'in xuui²¹² tya' 'in tsamɨ́² lo 'yuui² 'in 'lɨɨi'³ alma tya'a. Joon gajó² 'in tsamɨ́² do gasii'²¹i 'wojníi¹i wii²¹² tɨɨ² Jesús.

26 'In tsamɨ́² lo galiseein²¹ Sirofenicia, jon' tsagoo¹ tsá² seein²¹ Israel. Pe gajó² jamɨɨ¹ɨ tyani Jesús wa'a tyii²in 'ido 'in 'lɨɨi'³ 'yuui alma tya' jóon¹on.

27 Pe Jesús gasɨɨ'²¹ɨ 'ii:

—Cwo²du'u jéei¹ wa'a dø'¹ xuui²¹² lagɨ tsii²¹ tsɯ jo tseein²¹ tyii²¹i' 'no'³ gø'² xuui²¹² joon cwóo¹³o' tsii²¹.

28 Pe joon gañii¹i 'in tsamɨ́² do jin'²in:

—Jo'¹o, pe cagɨ tsii²¹ 'in tee'¹² nɯ' mesa gø'²o 'no'³ xɯɯ'²¹ mo gø'² xuui²¹².

29 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'in tsamɨ́² do:

—Tyɯ́²-ɯ la gafa'²'a. Lí²-i cwoo'²mo'o no nicwo'ɨ́ɨ¹ɨ 'in 'lɨɨi'³ 'yuui² alma tya' xuui²¹² tyi'i.

30 Joon mo gatyee'¹²i tya'a gatsee'²¹i xuui²¹² tya'a raain¹ ni coo'mó². Nicwo'ɨ́ɨ¹ɨ 'in 'lɨɨi'³ 'yuui² alma tya' 'ido.

Un'láai² Jesús jaain²¹ tsá² cwuui²¹² jo faa'²¹

31 Gacwo'ɨ́ɨ¹ Jesús co' fuu²¹ Tiro gangɨ́ɨ¹i Sidón joon ngɨ́ɨ¹i fu lɨ' co' Decápolis, joon gatyía¹ tɨ' jmɨɨ²¹ tyíia¹ Galilea.

32 Joon mo gatyía¹ do joon gangajée¹i tsá² jaain²¹ tsá² cwuui²¹² 'yɯcaai²¹² jo faa'²¹. Joon gamɨɨ¹ wa'a taan¹ Jesús cwoo²¹o tya' 'ido.

33 Joon gangajéei¹ Jesús 'ii coon²¹ lɨ jo 'in tsá² jøø². Joon gafoo'²¹ Jesús uniicwoo²¹o tsi loocwoo²¹ 'ido. Joon ga'ñíi¹i joongɨ galii'²¹i uniisɨɨ'¹³ 'ido.

34 Joon gajøø² lɨ' ñɯ'fú² gasaai²¹-tsi joon gajin'²in:

—¡'Efata! ('øøi'²¹-tsi jin'²in: ¡Néei² 'wo'o!)

35 La joon ganó¹ loocwóo¹o. Sɨɨ'¹³ɨ galɨ́² tyɯ́²-ɯ joon galɨ́²-ɨ faa'²¹a røø²¹.

36 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² 'in gajée¹i 'in jo faa'²¹ do:

—Jo 'in fuu²uu' ce jiin'¹³ jaain²¹.

Pe lɨ' tyɯ'²gɨ to² 'e sɨɨ'²¹o tsá².

37 Lɨ́ɨ¹ tsa'goo²¹-tsi tsá², joon jin'²in:

—Jilaa'²¹ 'e jmoo¹o 'ino 'e tyɯ́² tsɯ ca 'in cwuu²¹² jmoo¹-o núu²un joongɨ 'in jo faa'²¹a jmoo¹-o 'e faa'²¹ 'ido.

8

Cwo'¹o Jesús tyɯ́n² mil tsá² 'e gø'²ø

1 Jee²¹² jmɨɨ²¹² lo galicaain²¹ tsá² fúui¹ lɨɨlɨ¹. Jo 'ee sá² dø'¹ coonti. Joon gatø'¹ Jesús tsá² tya'a joon gasɨɨ'²¹ɨ 'ido:

2 —Lɨ́ɨ¹ fúu² lɨ́ɨ²na 'in tsá² lo 'wii'¹³ ningó¹ 'nɨ¹ jmɨɨ²¹² 'e taain²¹² coon'¹³ jna lo. Joon jo 'ee sá²gɨ dø'¹ø coonti.

3 Wa'a 'ɨ́ɨ³ɨɨ júu³ fu tya'a la jo mo gø'²ø joon jo li píin³ ngɨ́ɨ¹. 'Inlɨ́ɨi¹³ jalíin² wíin².

4 Joon gañii¹i tsá² tya'a:

—¿Xiiala lí² cwóo¹³o' 'ino 'e dø'¹ø? Jo 'in seein²¹ waa'a 'nɨ́¹ coonti.

5 Joon gaunngɨɨ¹ɨ Jesús:

—¿Joo' 'iñi'¹ 'oo²gɨ 'naa'?

'Ii-gɨ gajin'²in:

—Dyía¹ tigɨ.

6 Joon gatyɯ'² Jesús to² wa'a cwó² ni 'wó² do joon gason'¹on 'e 'iñi'¹ dyía¹ do joon gacwo'¹o 'maai'¹³ Dios. Joon gajmaa¹a 'no'³ 'e 'iñi'¹ do gacwo'¹o tsá² tya'a 'e tsajmaa¹a tyíia³ jee²¹² 'in tsá² fúui¹ do.

7 Joongɨ ni'aa¹mogɨ jaain²¹ gái¹ joo'²¹ taai² jmɨɨ²¹ pi'³. Joon gacwo'¹o Jesús 'maai'¹³ Dios tya' 'in joo'²¹ taai² jmɨɨ²¹ pi'³ do joon gatyɯ'²ɯ to² jmaa¹a tsá² tya'a tyíia³ 'in joo'²¹ do.

8 Tyɯ́²-ɯ gagøø'²¹ø jilee'²¹mo. Joongɨ tɨɨ²¹gɨ dyía¹ 'motó² røøi¹ 'e gasái¹.

9 Xɯɯ jogɨ tí¹ tyɯ́n² mil tsá² 'in gagøø'²¹ø do. Joon ga'ɨ́ɨ² Jesús 'in tsá² do júu³.

10 Joon 'ña'gɨ ga'í² tsi coon²¹ barco coon'¹³ tsá² tya'a. Joon ngaliin¹ fu coon²¹ lɨ sii²¹ Dalmanuta.

Mɨɨ¹ɨ tsá² fariseos coon²¹ li²

11 Joon jee²¹² jmɨɨ²¹² joon gajalíin² 'inlɨ́ɨi¹³ tsá² fariseos joon ga'láa² 'wii²¹² jo cwo'¹o júu³ ruu'²¹i coon¹³ Jesús. 'Iin²¹²in 'in tsá² fariseos do tyaan¹ cwáain¹ xiiala lɨ́ɨ¹ Jesús, 'wii'¹³ joon gamɨɨ¹ɨ waa'a 'e'² Jesús 'ido coon²¹ li² tya' ñʉ'fú².

12 Pe gasaai²¹-tsi Jesús lɨɨlɨ¹ joon gajin'²in:

—'In tsá² lo jo tsáai¹-tsi Dios mo mɨɨ¹ɨ coon²¹ milagro. 'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa', jiin'¹³ coon²¹ li² tya' milagro jo cwo'³oo 'in tsá² lo.

13 Joon gatʉʉ²mo Jesús 'in tsá² do. Ngatáa¹i tsi barco joon gangó¹ fu lɨ' ngoo'¹³ tyíia¹ cataain do tún¹.

Tyiian'³ tya' fariseos

14 'In tsá² tya' Jesús do niga'íin¹mo-tsi 'e coon²¹ 'ee dø'¹ø. Jɨ tɨɨi² coon²¹ 'iñi'¹ nityaan¹ tsi barco do.

15 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ tsá² tya'a:

—Ñíi²duu, tɨ́ɨ¹moo' coon'¹³ tyiian'³ tya' fariseos joongɨ tɨ́ɨ¹moo' coon'¹³ tyiian'³ tya' tsá² tya' røøi¹³ Herodes.

16 Joon tsá² tya'gɨ ga'láa² 'wii²¹² sɨ́ɨ²i la 'oo'²¹ jee²¹² yaai jin'²in:

—'Wii'¹³ jo 'e 'iñi'² lee²o' 'e joon 'e gajin'²in la no.

17 Ñii¹ Jesús 'ee 'e sɨ́ɨ²i 'ido joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—¿'Ee lɨ' foo'²¹ 'naa' 'e jo 'oo²oo' 'iñi'¹? ¿Tɨ jo mo 'øøi'²¹-'oo'? ¿Tɨ jo mo lilii²ii'? ¿Tɨ 'áai¹ ni 'waa'²¹ tyi² 'naa'?

18 ¿Tɨ jo jøø²øø' coon'¹³ unní²ii'? ¿Tɨ jo nuu²uun' coon'¹³ loocwoo²oo'? ¿Tɨ jo tɨɨ'²-'oo'?

19 Mo gajmáa³aa tyíia³ 'e 'iñi'¹ 'ñá² do jee²¹² 'ñá² mil tsá², ¿joo'gɨ 'motó² 'e garøøi¹ do?

Joon gajin'² tsá² tya'a:

—Dyatun¹gɨ gatɨ́².

20 —Joon mo gajmáa³gɨɨ tyíia³ dyía¹ 'iñi'¹ jee²¹² tyʉ́n² mil tsá² —jin'² Jesús— ¿joo' 'motó² røøi¹ 'e gatyiian²¹gɨɨ'?

Joon gajin'²in tún¹ tsá² tya'a:

—Dyía¹gɨ gatɨ́².

21 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ tsá² tya'a:

—¿Tɨ jo mo 'øø'²¹mogɨ-'oo'?

Un'láai² Jesús jaain²¹ tsatiui² fu Betsaida

22 Mo gatyalíin² Jesús fuu²¹ Betsaida gangajée¹i tsá² jaain²¹ tsatiui² lɨ siin'¹² Jesús. Gamɨɨ¹ɨ wa'a soon'²¹ Jesús tya'a.

23 Joon gason'¹ Jesús cwoo²¹ 'in tsatiui² do. Gangajée¹i lɨ' tɨ' fuu²¹. Joon gasúun² jmɨɨ'e'²e unni² 'ido. Joongɨ gataan¹ cwoo²¹o tya' 'ido. Joon gaunngɨɨ¹ɨ wana nijnéei²xʉ.

24 Gajøø² 'in tsatiui² do joon jin'²in:

—Jøø³moo tsá². Jøø²na tsá² 'in lɨ́ɨi¹ la lɨ 'mó² pe ngɨɨ¹o.

25 Joon gataan¹ tún¹ Jesús cwoo²¹o unní² 'ido. 'In tsatiui² do gajøø²ø coon'¹³ ce tún² joon ga'láa²mo coonti. Najøø²o jilaa'²¹ røø²¹.

26 Joon gatyʉ'² Jesús to² 'a tsei'² 'ido fu tya'o. Joon gajin'²in:

—Jo ngɨɨ²¹un 'e fuu²¹ do, jogɨ 'in fu'²'u coonti jilaa'²¹ 'e nigalɨ́² tyi'i.

Tʉ́³ jmoo¹o júu³ 'e Dios gasii¹in Jesús 'e jmoo¹o tiin'¹³ tsá²

27 Mo galicɨ́ɨin²gɨ ngalíin² Jesús coon'¹³ tsá² tya'a fu la caain²¹ fuu²¹ pi'³ náa¹ co' Cesarea de Filipo. Lɨ ngalíin² tya'i fu¹ gaunngɨɨ¹ɨ Jesús sɨɨ'²¹ɨ tsá² tya'a:

—¿'Iin jna jin'² tsá²?

28 Joon gañii¹i tsá² tya'a:

—'Inlɨ́ɨi¹³ jin'² 'e Wó³ saai²¹ tsá² jmɨɨ²¹ 'nʉ. 'Inlɨ́ɨi¹³gɨ jin'² 'e Elías 'nʉ. Joon 'in catyaai²gɨ jin'² 'e jaain²¹ 'in gafaa'²¹ júu³ tya' Dios calɨɨ 'nʉ.

29 Joon gaunngɨɨ¹ɨ Jesús tsá² tya'a:

—'Naa'gɨɨ', ¿'iin jna fáa¹³aa'?

Joon gajin'² Tʉ́³:

—'Nʉ Cristo, 'in gasii¹in Dios 'nʉ.

30 Pe gatyʉ'² Jesús to² 'e jo 'in sɨɨ'²¹ɨ tsá² tya'a ce jiin'¹³ jaain²¹ 'e Cristo 'ii, 'in gasii¹in Dios.

'Ɨ¹ Jesús júu³ ijúun²in

31 Joon ga'láa² Jesús 'wii²¹² 'e'²e tsá²
tya'a do jin'²in:
—Jna-a 'in Ruu'²¹na Tsá². Joon
'ná¹-a móo³oo wúu¹ lɨɨlɨ¹. Jileei'²¹
tsacøøi'¹³ coon'¹³ 'in tyʉ'² to² tya'
untsá² coon'¹³ tɨfo'² tya' ley 'ee'¹mo
jna. Joon 'ii ijngaa'¹²mo jna pe jiin'¹oo
túnˡ mi tɨ́² 'nɨ¹ jmɨɨ²¹² 'e gajúun²na.
32 Gafaa'²¹a coon²¹ júu³ coon²¹
tsáa¹gɨ. Joon gatø'¹ Tʉ́³ Jesús coon²¹
lɨ gái¹. Joon gajin'² Tʉ́² sɨɨ'²¹ɨ Jesús:
—Jo foo'³gɨ'ɨ la no.
33 Pe gajiin'¹² Jesús níi¹i, gajøøi² tsá²
tya'a joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Tʉ́³ do:
—Jeein'¹³ coon'¹³ jna. Satanás 'nʉ
tsʉ jo 'ɨ¹-'o' 'nʉ júu³ tya' Dios. Jiin'¹³
jmaai'¹³ júu³ tya' tsá²-a 'ɨ¹-'o' 'nʉ.
34 Joon gatø'¹ túnˡ Jesús tsá² tya'a
coon'¹³ jileei'²¹ tsá² taain²¹² coon'¹³on
joon gasɨɨ'²¹ɨ 'ido:
—Wana 'in 'iin²¹²in jalíin² coon'¹³
jna 'ná¹-a cwo'íin²mo-tsi 'wii²¹² tya'
'ña'o joon 'ná¹ tyaa¹ tyʉ́² 'ña'a 'e
júun²in lagɨ ijúun²na. Joon 'ná¹
cwojmaa¹a la to² tyʉ'² jna.
35 Tsʉ jileei'²¹ 'in 'iin²¹²in tiin'¹³
juncwii²¹ tya' yaai 'e joon i'íin²mo
juncwii²¹ tya'a. Pe jileei'²¹gɨ 'in 'íin²in
juncwii²¹ tya'a 'wii'¹³ jna, joongɨ
'wii'¹³ júu³ tyʉ́² tya' Dios joon tiin'¹³mo
'i juncwii²¹ tya'a.
36 Jo 'ee to² 'íi³in tya' tsá² wa'a
jnaa'²¹a la tøøi² cwoo'¹³ fu juncwii²¹
pe caa²¹mo alma tya'a lɨ 'ii²¹.
37 Jo lí² tyii²¹ tsá² coon'¹³ cuu² alma
tya'a.
38 Wa jaain²¹ 'oo¹o fa'ɨɨ'²¹ 'wii'¹³ jna
joongɨ 'wii'¹³ júu³ tyiia jee²¹² 'in tsá² jo
'naai'² Dios joongɨ jee²¹² 'in 'oo¹o tsaa²
tyi¹ joon jna-a jon, 'in Ruui'²¹ Tsá²,
in'óo³oo fa'ɨɨ'²¹ 'wii'¹³ tya' 'ii mi yíi³aa
coon'¹³ ángeles tyúi¹ joon ungoo²¹ tsá²
jna la ungoo²¹ tsá² Dios Jmii²¹ nano
—gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ tsá².

9

1 Joon gajin'² Jesús:
—'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa' 'inlɨ́ɨi¹³
jee²¹² 'in téein² lo jo ijúun²in ca iliñii¹
xiiala tyʉ'² Dios to² tsá².

Jesús unsɨ́ɨ²i 'e lɨ́ɨ¹i

2 Jnúʉ² jmɨɨ²¹² 'e gangɨ́ɨi¹ joon gajée¹i
Jesús Tʉ́³ coon'¹³ Jacobo coon'¹³ Wó³.
Joon ngalíin² coon'¹³ 'ido coon²¹ ni
moo'²¹ ñíi¹. Joon do-o gaunsɨ́ɨ²i Jesús
'e lɨ́ɨi¹ tyani 'in catyaai² do.
3 Sɨin'¹³ɨn galijɨi'¹ lɨɨlɨ¹. Jnéei¹ taa²¹
ca la taa²¹ 'moo²¹ ce jiin'¹³ jaain²¹
taain²¹² ni cwoo'¹³ juncwii²¹ mo
run'²un sɨin'³ jo lí² ta' taa²¹.
4 Joon gajnéi¹ 'lɨɨ²¹² Elías coon'¹³
'lɨɨ²¹² Moisés 'e lɨ téein² do. Joon gasɨ́ɨ²i
coon'¹³ Jesús
5 Joon gajin'² Tʉ́³ sɨɨ'²¹ɨ Jesús:
—Tɨfo'² tyii'i, ¡lɨ́ɨ¹ tyʉ́² 'e toon²¹o'on
lo! Jmóo¹³o'o 'nɨ¹ 'nʉ́¹ pi'³. Coon²¹
tyi'nʉ coongɨ tya' Moisés coongɨ tya'
Elías.
6 Pe Tʉ́³-gɨ do jo ñii¹ 'ee faa'²¹a, lɨ'
faa'²¹a 'goo'²¹o. Joon 'goo'²¹o jon 'in
tsá² gái¹ do.
7 Joon gajgó¹ coon²¹ jníi¹ yʉ' lɨ téein²
joon ga'ɨ́ɨ² 'iin'³ tya' lɨ téein² 'ido. Joon
jee²¹² 'e jníi¹ do ganúu²un coon²¹ júu³
'e jin'²:
—'In lo-o yʉʉn²¹ tyiia 'in 'iin²¹²na.
Tyaan²¹duu' cwáain¹ 'e jin'²in.
8 Tsifu joon mo gajøø²ø la 'ui jo 'in
ganíi²gɨ jiin'¹³ jaain²¹, jiin'¹³ 'ña'a Jesús
ganíi²gɨ.
9 Mo gajgaai²¹ 'e moo'²¹ do joon
gasɨɨ'²¹ɨ Jesús 'in tsá² gaai²¹ do 'e jo 'in
sɨɨ'²¹ɨ 'ido jiin'¹³ jaain²¹ jilaa'²¹ 'e ganíi²
do ca mi jiin'¹in túnˡ.
10 'Wii'¹³ joon ga'maa²¹o 'e júu³ do
jee²¹² 'ii. Joon gaunngɨɨ¹ɨ jee²¹² ruu'²¹i
'ee 'øøi'²¹-tsi tsá² mo gajin'² Jesús:
"Ijiin'¹o túnˡ Ruu'²¹i Tsá²."
11 Joon gaunngɨɨ¹ɨ tsá² tya' Jesús:
—¿'Ee lɨ' jin'² tɨfo'² tya' ley 'e 'lɨɨ²¹²
Elías 'ná¹ jó¹ nifu?
12 Joon gañii¹i Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'ido:
—'E ja'²mo Elías jó¹ nifu. Joon tyaa¹o
tyʉ́² jilaa'²¹. Júu³ la ja'²mo gajin'² jí²
tya' Dios tya' Ruu'²¹i Tsá² mo jin'² 'e

inii^{21} wúu^{1}. Joongɨ jin'^{2} jí^{2} tya' Dios 'e jo 'iin^{212}in tsacøøi'^{13} tsáai^{1}gɨ-tsi 'ii.

13 'E ja'^{2}mo fo'^{3}gɨɨ —jin'^{2} Jesús— Elías najó^{1} joon 'inlɨ́ɨi^{13} tsá^{2} gajmee'^{21}mo 'ii jilaa'^{21} 'e 'iin^{212}in jiin'^{13} la gajin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios ilí^{2}.

Un'láai^{2} Jesús jaain^{21} xuui^{212} 'in 'yuui^{2} 'in 'lɨɨi'^{3} alma tya'a

14 Joon mo ngayuui'^{13} joon ngaliin^{1} lɨ néei^{1} 'in tsá^{2} tya'a catyaai^{2}gɨ do. Joon ganíi^{2}in tsá^{2} fúui^{1} lɨ^{1} taain^{212} cu' lɨ' lɨ tyíin^{1} 'in tsá^{2} tya'a catyaai^{2} do. Joon coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley téein^{2} jo cwo'^{1}o júu^{3} ruu'^{21}i.

15 Joon tsifu mo gajnée^{1}i Jesús jilee'^{21}mo ganga'goo^{21}-tsi. Joon ngaliin^{1} cwiin^{1}in ngaunjiin'^{1}in Jesús.

16 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ Jesús tsá^{2} tya'a:

—¿'Ee júu^{3} jo cwoo^{2}oo' ruu'^{21}naa' coon'^{13} 'ido?

17 Joon jaain^{21} 'in tsá^{2} téein^{2} do gañii^{1}i:

—Tɨfo'^{2}, lo jee^{2}na yɨɨn^{21} tyiia 'in 'yuui^{2} 'in 'lɨɨi'^{3} alma tya'a. Joon jo cwoo^{21} faa'^{21} 'inlo.

18 Joon doñixiia' siin'^{12}mo 'in 'lɨɨi'^{3} lo jmoo^{1}o saain'^{1} cɨɨ'^{13}i ni'wó^{2} joon 'yee'^{21} jon^{1} moo'oo^{2}o joongɨ cuu'^{21}i moojóon^{1}on. 'Wii'^{13} joon 'wo^{2} ga'ɨ́ɨ^{2}-tsi. Namɨ́^{3}oo tya' tsá^{2} tyi'i wa'a 'e tyii^{2}in 'in 'lɨɨi'^{3} do pe jo galɨ'^{1}ɨ.

19 Joon gañii^{1}i Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—'Naa' lɨ́ɨ^{1}naa' tsá^{2} 'in jo jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}i. ¿Tɨ wóo^{2}gɨ 'áai^{1} 'ná^{1} taan^{212}na coon'^{13} 'naa'? ¿Tɨ wóo^{2}gɨ 'áai^{1} 'ná^{1} lifeei'^{1}-tsii 'wii'^{13} tyii'? Nijee^{21}duu' 'in xuui^{212} do fu lo.

20 Joon ngajée^{1}mo 'in xuui^{212} do. Mo ganíi^{2}in 'in 'lɨɨi'^{3} 'yuui^{2} alma tya' 'in xuui^{212} do Jesús joon gajmaa^{1}a júuin^{2} ñi'^{1} 'in xuui^{212} do. Joon gacɨɨ'^{21}i 'in xuui^{212} do ni 'wó^{2}, 'yee'^{21} jon^{1} moo'oo^{2}o.

21 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ Jesús jmii^{21} xuui^{212} do:

—¿Xiiati ningóo^{1} 'e lɨ́ɨ^{1}i la no?

Joon gajin' jmii^{21} xuui^{212} do:

—Ca mo xuui^{212} pi'^{3} 'ii.

22 Joon lɨ́ɨ^{1} 'láai^{2} naa'^{13} nipii^{1}in ni jɨ́^{2} joongɨ tsi jmɨɨ^{21} 'e 'iin^{212}in jngaa'^{13}mo 'ino. 'Wii'^{13} joon wana 'e lii'^{2}'i fúu^{2} cwoliin^{1}un jna'a joon uncoon'^{13}'on jna'a.

23 Gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús 'ii:

—Wa lijai'^{2} lɨ́ɨ^{2}u, jilaa'^{21} ilí^{2} tya' 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2}.

24 Joon ga'oo^{1}o 'in jmii^{21} xuui^{212} do:

—¡Jo'^{1}o lɨ́ɨ^{2}na! ¡Uncoon'^{13} 'nɨɨ jna 'e ilí^{2} jai'^{2}gɨ lɨ́ɨ^{2}na!

25 Mo ganí^{2} Jesús 'e lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} tsá^{2} galicaain^{21} gasɨɨ'^{21}ɨ 'in 'lɨɨi'^{3} do:

—'Nɨɨ-ɨɨ 'in jo cwo'^{1}o faa'^{21} 'in xuui^{212} lo jogɨ cwo'^{1}o núu^{2}un, jna-a tyɨɨ'^{3}ɨɨɨ to^{2} 'e juu'^{12}'u, tíui^{1} 'in xuui^{212} no. Jo 'ú^{2}gɨ'ɨ alma tya'a.

26 Joon ga'oo^{1}o 'in 'lɨɨi'^{3} do joon gajmaa^{1}a júuin^{2} ñi'^{1} tún^{1} 'in xuui^{212} do. Joon gacwo'ɨ́ɨ^{1}ɨ. Gatiui^{2} 'in xuui^{212} do lawa jaain^{21} 'lɨɨ^{212}. 'E joon gajin'^{2} 'in tsá^{2} fúui^{1} do 'e 'lɨɨ^{212}mo 'ido.

27 Pe joon gason'^{1} Jesús cwoo^{21} xuui^{212} do joon gasaa'^{13}a joon gasiin'^{12}mo 'in xuui^{212} do.

28 Joon mo ga'í^{2} Jesús tsi coon^{21} inɨɨ joon gaunngɨɨ^{1}ɨ tsá^{2} tya' 'ii:

—¿'Ee lɨ' jo galɨ'^{2} jna'a 'e tyí^{2} jna'a 'in 'lɨɨi'^{3} do?

29 Jesús-gɨ gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tya'a:

—Jiin'^{13} mo jmoo^{1}o tsá^{2} taa'^{21} tyani Dios joon jo dø'^{1}ø joongɨ feei'^{1} tsá^{2} Dios, jiin'^{13} la joon cwo'ɨ́ɨ^{1}ɨ 'in 'lɨɨi'^{3} la no.

'Iɨ^{2} Jesús júu^{3} tún^{1} ijúun^{2}in

30-31 Mo gangalíin^{2} 'ido gangɨ́ɨ^{1}i fu Galilea. Joon jo gali'iin^{212}in Jesús 'e liñii^{1} jiin'^{13} jaain^{21} 'wii'^{13} 'e'^{2}o jiin'^{13} tsá^{2} tya'a. Gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'ii 'e isaan'^{1}mo tsá^{2} 'in Ruu'^{21}i Tsá^{2} jaan'^{12}in ja'cwoo^{21} tsá^{2} joongɨ ijngaa'^{12}mo 'ii. Pe mi tsín^{1} 'nɨ^{1} jmɨɨ^{212} ijúun^{2}in joon ijiin'^{1}o tún^{1}.

32 Pe 'in tsá^{2} tya'a do jo 'øøi'^{21}-tsi 'e sɨɨ'^{21} 'ido 'ii. Joongɨ 'goo'^{21}-o wa' unngɨɨ^{1}gɨ.

'Iin 'in tyiin^{2}gɨ

33 Joon gatyalíin^{2} fuu^{21} Capernaum.
Mo ngataai^{2} Jesús coon^{21} inɯɯ joon
gaunngɨɨ^{1}ɨ tsá^{2} tya'a:
—¿'Ee júu^{3} jo cwoo^{2}oo' ñilíin^{2}naa'
tya'i fu^{1} do?
34 Pe joon lɨ coon^{21} gajaan^{1} tii^{2}
'wii'^{13} lɨ jalíin^{2} do nasɨɨ^{2}i jo cwo'^{1} júu^{3}
ruu'^{21}i 'e 'iin 'in tyiin^{2}gɨ jee^{212} 'ii.
35 Joon gacwó^{2} Jesús. Joon gatø'^{1}ø
jiin'^{13} dyatuuin^{1} tsá^{2} tya'a joon
gasɨɨ'^{21}ɨ:
—Wana in 'iin^{212}in jmaa^{1}a to^{2} nifu
jee^{212} 'naa' 'ná^{1} jméi^{1} 'ña'a lawa'a tsá^{2}
'wéi^{1} joon unjíi^{2}o jon jilee'^{21}mo 'in
catyaai^{2} do.
36 Joon gatɨɨi^{21} Jesús jaain^{21} xuui^{212}
gatyéei^{1} tún^{2} tsá'^{1} jee^{212} lɨ née^{1}i. Joon
gataan'^{12}in cwáa^{1}a 'ido joon gajin'^{2}in:
37 —Wana 'ii'^{21} tsá^{2} xuui^{212} la lɨɨi^{1}
'ino cwáain^{1} tyiia, 'ii'^{21}mo jon 'ido jna.
Joon 'in 'ii'^{21} jna do pe jon'on jiin'^{13}
jna 'in 'ii'^{21} 'ido joongɨ 'ii'^{21}mo jon 'in
gasii^{1}in jna do.

'In jo 'eei'^{1} jna' 'neei^{1} jna'

38 Joon gajin'^{2} Wó^{3} sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:
—Tɨfo'^{2}, ganee^{212}moo'o jaain^{21} 'in
jin'^{2} 'e 'wooi^{21} 'in 'lɨɨi'^{3} taai^{2} alma tya'
tsá^{2}. Joon mo 'wooi^{21} 'in 'lɨɨi'^{3} do joon
jin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'in lɨɨi'^{3} do: "Jesús tyɯ'^{2}ɯ to^{2}
'e 'woo^{21}moo'." Pe jo ngɨɨ^{1}ɨ 'ido coon'^{13}
jna' 'wii'^{13} joon gatyuu'^{13}moo'o.
39 Pe gajin'^{2} Jesús:
—Jo untsaa'^{13}naa'. Jiin'^{13} jaain^{21}
lí^{2} faa'^{21} 'e gó^{2} 'wii'^{13} tyiajna joongɨ
jmaa^{1}a coon^{21} milagro coon'^{13} to^{2} 'e
'óo^{3}oo.
40 'In jo 'eei'^{1} jna' 'ii jon 'nee^{1}mo jna'.
41 Doñi'iin 'in 'iin^{212}in uncoon'^{13} jna
joon cwo'^{1}o 'naa' fiin'^{13} coon^{21} vasa
jmɨɨ^{21} 'wii'^{13} tsá^{2} tya' Cristo 'naa' la
ja'^{2}mo sá^{2} 'lee'^{12}i.

'Áai^{1} gó^{2} tya' 'in 'noo^{1} tsaa^{2}

42 Faa'^{21}gɨ Jesús jin'^{2}in:
—'Áai^{1} gó^{2} tya' doñi'iin 'in jmá^{1} 'e lí^{2}
'oo^{1}o tsaa^{2} 'in xuui^{212} 'in jo'^{1} lɨɨi^{2} jna.
'E tyɯ^{2}gɨ tya'a wa'a 'nɯɯ^{1} tsá^{2} luu^{212}u
coon^{21} too^{1} fee'^{1} joon pii^{1}in tsá^{2} 'ii fu
tsi jmɨ'ñi'^{3}.
43 Wana coon'^{13} cwoo^{1}'o jmoo^{1} lí^{2}
'óo^{12}'o tsaa^{2} tyɯ^{2}gɨ tyi'i wa'a tyɯɯ'^{3}o'o.
Tsɯ tyɯ^{2}gɨ wa'a taan^{2}u'un juncwii^{21}
coon'^{13} coon^{21} cwoo^{1}'o lagɨ 'a cwóo^{13}'o
lɨ 'ii^{21} coon'^{13} jɨ tún^{2} cwoo^{1}'o. Tsɯ lɨ 'ii^{21}
do jo lí^{2} dyɯɯ^{1} tsá^{2} jɨ^{2} tya'a coonti
44 joon jo júuin^{2} joo'^{13} jogɨ guu^{1} jɨ^{2}
coonti.
45 Joongɨ wana tɨɨ^{13}'ɨ jmaa^{1} ga'aa^{1}'a
tsaa^{2} tyɯɯ'^{3}o'o jon. Tsɯ tyɯ^{2}gɨ tyi'i
wa'a jmaa^{2}'a to^{2} tyɯ'^{2} Dios mo taan^{2}un
juncwii^{21} jluu'^{13}mo'o lagɨ tɨɨ^{1}u'u fu lɨ
'ii^{21} coon'^{13} jɨ tún^{2} tɨɨ^{13}'ɨ. Tsɯ fu lɨ 'ii^{21}
do jo lí^{2} dyɯɯ^{1} tsá^{2} jɨ^{2} tya'a
46 joon jo júuin^{2} joo'^{13} joon jogɨ guu^{1}
jɨ^{2} tya'a.
47 Wana unní^{2}'i jmoo^{1}o 'e lí^{2} 'oo^{2}'o
tsaa^{2} tyí^{2}du'u coonti tsɯ tyɯ^{2}gɨ tyi'i 'e
'uu^{1}u'u coon'^{13} coon^{21} unní^{2}'i lɨ tyɯ'^{2}
Dios to^{2} lagɨ coon'^{13} jɨ tún^{2} unní^{2}'i
cwóo^{13}'o lɨ 'ii^{21}.
48 Tsɯ lɨ 'ii^{21} do jo júuin^{2} joo'^{13} jo'gɨ jɨ^{2}
coonti.
49 'Tsɯ jilee'^{21}mo liñii^{1}mo coon'^{13} jɨ^{2}.
Joon 'ná^{1} caai'^{21} tsá^{2} ñi^{2} jilaa'^{21} fa'^{1} 'e
cwo'^{1} tsá^{2} Dios.
50 'E tyɯ^{2}-ɯ ñi^{2} pe wana ga'ín^{1}
jmá^{2} tya', ¿'ee coon'^{13} iliñi^{3}gɨ tún^{1}?
Cwolɨɨ^{1}naa' la lɨ^{1} ñi^{2} tyɯ^{2} joon cwoli-
sein^{21}moo' 'e tyɯ^{2} coon'^{13} la jaain^{21} la
jaain^{21}.

10

Jesús 'e'^{2}e tsá^{2} tya' 'e xeei^{21} tsá^{2} tsamɨ^{2} tya'a

1 Gacwo'ɨɨ^{1} Jesús fuu^{21} Capernaum.
Gangóo^{1} li sii^{21} Judea. Gangóo^{1} lɨ'
ngoo'^{13} jmɨɨ^{21} Jordán lɨ 'yeei^{21} ñi'^{1}.
Do-o galicaain^{21} tsá^{2} fúui^{1} lɨɨlɨ^{1} 'e lɨ
siin'^{12}in do. 'E'^{2}e Jesús tsá^{2} tún^{1} la lɨ 'e
gatɨɨ^{2}i.
2 Joon gangatyéen^{1}in tsá^{2} coon^{21}
poo^{212} sii^{21} fariseos lɨ siin'^{12} Jesús.
'In fariseos do 'iin^{212}in jmáa^{1}a 'e
tøø'^{21} Jesús coon^{21} tsaa^{2} tya'a. Joon
gaunngɨɨ^{1}ɨ:
—¿Tɨ cwo^{1} ley tya' Moisés júu^{3} wa'a
xeei^{1} tsá^{2} 'in gacui'^{2} cwoo^{21} coon'^{13}?
3 Joon gañii^{1}i Jesús:

—¿'Ee to^{2} gatyʉ'^{2} Moisés?

4 'Ii-gɨ gajin'^{2}in:

—Moisés gacwo'o tsá^{2} júu^{3} 'e cwo'^{1} tsañʉʉ'^{1} 'in tsamɨ́^{2} do coon^{21} mo'jí^{2} 'e tíu^{2}mo 'ii. Joon coon'^{13} mo'jí^{2} do lí^{2}-i xeei^{1} tsá^{2} 'in gacui'^{2} cwoo^{21} coon'^{13}.

5 Jesús-gɨ gajin'^{2}in:

—Moisés gacwo^{1} júu^{3} 'e joon tsʉ 'wii'^{13} 'e soo^{21}-'oo' 'naa' yaamoo'.

6 Pe mo gajmaa^{1} Dios la jilaa'^{21} 'e sá^{2} gajmeei^{1} Dios tsañʉʉ'^{1} coon'^{13} tsamɨ́^{2}.

7 'Wii'^{13} joon ilí^{2} tíui^{2} tsañʉʉ'^{1} jmii^{21} coon'^{13} sáa^{3}a joon licaain^{21} coon'^{13} tsamɨ́^{2} tya'a.

8 Jee^{212} 'in gái^{1} do liin^{1} lawa jaain^{21} tsá^{2}. La joon jo tigɨ gái^{1}. Joon galɨ́ɨ^{1}i jaan^{21}mo.

9 'Wii'^{13} joon jo lí^{2}gɨ xeei^{1} tsá^{2} 'e gauncaain^{21} Dios.

10 Mo ngataai^{2} coon^{21} inʉʉ joon gaunngɨɨ^{1}ɨ tún^{1} tsá^{2} tya'a 'ee 'ØØi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e júu^{3} do.

11 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús 'ii:

—'In tsá^{2} 'in tíui^{2} tsamɨ́^{2} tya'a joon cui'^{2} cwoo^{21} coon'^{13} 'in xeei'^{21} unrØØi^{1} 'ña'a tsaa^{2}.

12 Wana tsamɨ́^{2} tíui^{2} ñʉʉ'^{1} tya'a joon cui'^{2} cwoo^{21} coon'^{13} 'in xeei'^{21}gɨ 'e unrØØi^{1} 'ña'a tsaa^{2}.

Uncwaai'^{3} Jesús xuui^{212}

13 Joon gangajée^{1}i tsá^{2} jaain^{21} gái^{1} xuui^{212} tyani Jesús joon 'iin^{212}in wa'a son'^{1} Jesús tya' 'ido. Pe 'in tsá^{2} tya'a do gajíi^{2}mo 'in tsá^{2} ngajéei^{1} xuui^{212} do.

14 Mo ganí^{2} Jesús galɨ́^{2} 'nii'^{21}-tsi joon gajin'^{2}in:

—Cwoo^{2}oo' cwojalíin^{2} 'in xuui^{212} no lɨ siin'^{12}na. Jo jnɨɨ'^{13}naa' tsʉ la lɨ́ɨi^{1} 'in xuui^{212} no lɨ́ɨ^{1}i 'in tyʉ'^{2} Dios to^{2}.

15 La ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa' 'in tsá^{2} 'in jo 'ii'^{21} to^{2} tyʉ'^{2} Dios lawa jaain^{21} xuui^{212}, 'ii jo 'e itsa'ii^{21} coonti lɨ tyʉ'^{2} Dios to^{2}.

16 Joon tɨ́ɨ^{2}i Jesús 'in xuui^{212} do, gataan'^{12}in cwáa^{1}a 'ido joon mo gataan^{1}an cwoo^{21} tya' 'ido joon gauncwaa'^{3}i.

Jaain^{21} sɨmii'^{21} sá^{2} cuu^{2} jafee'^{12}i Jesús

17 Lɨ ningóo^{1} Jesús tún^{1} gajó^{2} jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} cwiin^{1}in gasii'^{21}i 'wojníi^{1}i tyani Jesús. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—Tɨfo'^{2} tyúi^{1}, ¿'ee 'ná^{1} jmáa^{3}aa 'e tiin'^{13}moo juncwii^{21} tyiia?

18 Joon gajin'^{2} Jesús:

—¿'Ee lɨ' fu'^{2}'u jna 'in tyúi^{1}? Jaan^{21}mo 'in tyúi^{1} joon Dios 'i.

19 Ñí^{3}o'o to^{2} tyʉ'^{2} ley tya' Dios: "Jo foo'^{13}'o tsamɨ́^{2}. Jo jngáa'^{13}mo'o tsá^{2}. Jo jmaa^{2}'a 'uun^{21}. Jo fu'^{2}'u júu^{3} tajuu^{21} jiin'^{13} jaain^{21}. Jo cón^{2}'on tsá^{2} tóo^{2}. Cwoli'gɨɨ^{21}mo'o ñʉ'^{2}'ʉ coon'^{13} saa^{2}'a."

20 Joon gañii^{1}i 'in tsañʉʉ'^{1} do:

—Tɨfo'^{2}, jilaa'^{21} 'elo galinʉʉ'^{13}oo ca mo galixuu^{212}moo.

21 Joon gajØØi^{2} Jesús 'ii 'e 'neei^{21} ni 'ido. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ii:

—Coon^{21} 'e 'ná^{1}gɨ tyi'i: cwo'nɨɨ^{212} jilaa'^{21} 'e 'oo^{212}'o. Cwo'^{2}'o jileei'^{21} tsá^{2} tañíi^{2} joon lí^{2} 'oo^{212}'o 'láai^{2}gɨ ñʉ'fú^{2}. Joon uncaan^{21}un coon'^{13} jna fiin'^{13} ca júun^{2}mo'o tsaa'^{1} crúu^{13}.

22 Pe mo ganúu^{2}un 'elo lɨ́ɨ^{1} gajmaa^{1}a fa'í^{3} joon nga'^{2}mo 'wii'^{13} lɨ́ɨ^{1} galisá^{2} cúu^{1}u.

23 Joon gajØØ^{2} Jesús cu' lɨ' lɨ siin'^{12}in joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tya'a:

—'Áai^{1} tyan^{1} to^{2} wa'a cwói^{1} tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} 'ña'a tyʉ'^{2} Dios to^{2} 'ii.

24 Tsá^{2} tya'a do lɨ́ɨ^{1} ganga'goo^{21}-tsi 'e gajin'^{2} Jesús do. Pe Jesús gafaa'^{21}a tún^{1}:

—Yʉʉn^{21} tyiia, lɨ́ɨ^{1} tyan^{1} to^{2} tsa'í^{2} jaain^{21} tsá^{2} 'in tsáai^{1}-tsi 'e sá^{2} cuu^{2} lɨ tyʉ'^{2} Dios to^{2}.

25 Tyan^{1}gɨ to^{2} 'e tsa'í^{2} jaain^{21} 'in sá^{2} cuu^{2} lɨ tyʉ'^{2} Dios to^{2} lagɨ jaain^{21} camello ngɨɨi^{1} jee^{212} too^{21} tya' moocuu^{2}.

26 Mo ganúu^{2}un tsá^{2} tya'a 'elo lɨɨli^{1} ganga'goo^{21}-tsi. Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ la 'oo'^{21} ruu'^{21}i:

—¿'Iin inlitiin'^{13}mo wa la joon?

27 Joon gajØØi^{2} Jesús 'ii. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Jo lí² jmá¹ tsá² tiin'¹³ 'ña'a pe lii'²¹i
Dios, tsʉ 'e tya' Dios jiin'¹³ coon²¹ 'e sá²
wa'a jo lí² jmáa¹a.
28 Joon ga'láa² Tʉ́³ 'wii²¹² faa'²¹a
jin'²in:
—Nigatʉʉ²¹² jna'a jilaa'²¹ 'e 'oo²o'o
joongɨ nigajalíi²oo'o coon'¹³ 'nʉ.
29 Jesús-gɨ gañii¹i:
—'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa', doñi'iin
'in gatú² 'nʉ́¹ sɨ gatíui² ruu'²¹i 'ee sɨ
jmii²¹ sɨ sáa³ 'ee sɨ 'oo²¹²o sɨ jóon¹on
'ee sɨ tʉ́²o 'wó² tya'a 'ee 'wii'¹³ jna-a sɨ
'wii'¹³ júu³ tya' xiiala itiin'¹³ tsá² 'ee;
30 'in jmoo¹o la joon i'ii'²¹mo cíein¹³
lɨ́ɨ²gɨ 'in taain²¹² fu juncwii²¹ lo.
I'ii'²¹mo 'nʉ́¹, ruu'²¹i, sáa³a, jóon¹on,
'wó² tya'a fiin'¹³ wúu¹ iní². Joongɨ
itiin'¹³mo mi 'íin² juncwii²¹.
31 Pe fúu¹mo 'in lɨ́ɨi¹ tsá² tyiin²mo
nano pe mi tɨ́² jmɨɨ²¹² joon tsá² 'wéi¹
iliin¹. Joon fúu¹mo 'in tsá² 'wéi¹ nano
iliin¹ tsá² tyiin² mi tɨ́² jmɨɨ²¹² joon.

Xiia'gɨ tún¹ jmoo¹o Jesús júu³ ijúun²in

32 Ngalíin² Jesús coon'¹³ tsá² tya'a
soo²¹o fu Jerusalén joon gangó¹ Jesús
nifu. Li'³i tsá² tya'a 'e tsáa¹a 'ido fu
Jerusalén 'wii'¹³ joon lɨ́ɨ¹ tsa'goo²¹-tsi
tsá² tya'a. Joon 'in catyaai² do gan-
galíin² 'goo'²¹o. Joon gatø'¹ tún¹ Jesús
jiin'¹³ 'in dyatuuin¹ tsá² tya'a. Joon
ga'láa² 'wii²¹² gasɨɨ'²¹ɨ tsá² tya'a jilaa'²¹
'e 'noogɨ 'e tsangɨ́ɨ²i.
33 Gajin'²in:
—Ñíi²duu' la ngalii²¹i' lo fu
Jerusalén. Joon do-o injaan'¹³in tsá²
jna, 'in Ruu'²¹na Tsá², tyani 'in tyʉ'²
to² tya' untsá² coon'¹³ 'in tɨfo'² tya'
ley. Joon 'ii ityʉ'² to² ijúun²na. Joon
injaan'¹³in jna ja'cwoo²¹ tsá² coon²¹
fuu²¹.
34 Joon 'in tsá² do iungøø¹i jna
joongɨ ipóo²i jna joongɨ i'ñíi¹i ní³ii
joongɨ ijngaa'¹²in jna. Pe mi tsín¹ 'nɨ¹
jmɨɨ²¹² ijiin'¹oo tún¹.

*Jacobo coon'¹³ Wó³ mɨɨ¹ɨ coon²¹ fa-
vor*

35 Joon gangatyéen¹in Jacobo
coon'¹³ Wó³ jóon¹ Zebedeo lɨ siin'¹²
Jesús. Joon gasɨɨ'²¹ɨ:
—Tɨfo'², 'iin²¹²moo'o 'e jmaa²o'o
coon²¹ 'e mɨɨ²¹ɨ'ɨ.
36 Joon gaunngɨɨ¹ɨ Jesús:
—¿'Ee 'e 'iin²¹²naa' ilí² tyii'?
37 'Ii-gɨ gajin'²in:
—Cwo'³'o jna'a wa'a yii²¹a'a
jmaai'¹³ la cataain²¹ caa¹o'o. Jaain²¹ lɨ'
tsáa¹ jaain²¹gɨ lɨ' tooin²¹² mi tyʉʉ'¹³'ʉ
to².
38 Joon gasɨɨ'²¹ɨ Jesús 'ii:
—Jo ñí³ 'naa' 'ee 'e mɨ́²ɨɨ' no. ¿Tɨ
taa'²¹ wúu¹ la lɨ 'e wúu¹ 'e tsangɨ́ɨ²na?
¿Tɨ lí² júun²naa' la ijúun²na?
39 'Ii-gɨ gañii¹i:
—Li'³oo'o —jin'²in.
Pe Jesús-gɨ gajin'²in:
—Ja'²mo, 'naa' 'ná¹ moo²oo' wúu¹
la imó³ jna joon 'ná¹ júun²moo' la
ijúun²na.
40 Pe 'e cwaa²¹ tsá² caa¹na lɨ' tsáa¹
tiin'¹³ lɨ' tooin²¹² jo tɨɨ²¹na cwó³oo 'e
joon. Pe 'e tɨɨi²¹ ñii²¹ jiin'¹³ 'in ninaa¹
tyʉ́² tya'o. 'E lo-o tya' 'e 'iin²¹²in Dios.
41 Joon mo ganúu²un 'in tsá² tya'a
dyéi¹ do gatsa'nii'²¹-tsi tya' Jacobo
coon'¹³ Wó³.
42 Pe joon gatø'¹ Jesús 'ii joon
gajin'²in:
—La lɨ' 'e ñí² 'naa', 'in tsá² 'in 'oo¹o
to² tya' nacíoi¹³ fu juncwii²¹ tyʉ'²o to²
'ii²¹. Joongɨ jileei'¹³ tsacøøi'¹³ jee²¹² 'ii
tyʉ'²ʉ to² ce tyíi².
43 Pe jo lí² la joon jee²¹¹² 'naa'.
Lɨ' cɨɨ'¹³ɨ ilí². 'In 'iin²¹²in jméi¹ 'ña'a
tsafeei'¹ jee²¹² 'naa', 'ii 'in tɨɨi²¹ un-
coon'¹³o 'in catyaai²gɨ do.
44 Joon doñi'iin jee²¹² 'naa' 'in tyʉ'²
to² nifu, 'ii 'in uncoon'¹³ jileei'²¹.
45 Jo mo cwéei¹ 'in Ruu'²¹i Tsá² wa'a
uncoon'¹³ tsá² 'ii. 'Ii-o gacwée¹i 'e
uncoon'¹³o tsá². Joongɨ gacwée¹i 'e
cwoo¹ juncwii²¹ tya'a lawa 'e 'laa'¹³ 'e
jmaa¹ tiin'¹³ tsá² fúui¹.

Un'láai² Jesús 'in tsatíui² Bartimeo

46 Joon gatyalíin² Jericó. Joon mo
ga'wooi²¹ Jesús coon'¹³ tsá² tya'a

coon'13 tsá2 fúui1 lɨɨlɨ1 'a fuu21 do, do-o nityíin1in jaain21 tsatíui2 sii21 Bartimeo, jóon1 Timeo, co' fu1. Mɨɨ1ɨ caridad.

47 Mo ganúu2un 'e gangɨ́i1 Jesús tsá2 Nazaret 'in tsatíui2 do ga'láa2 'wii212 'oo1o jin'2in:

—¡Jesús, jóon1 David, fúu2 cwoliin1un jna!

48 Fúu1mo gajíi2mo 'ii jin'2in:

—Jo to'2'o mɨɨ'13.

Pe 'ii-gɨ gatǿ2 tá2gɨ:

—¡Jóon1 David, fúu2 cwoliin1un jna!

49 Joon gajaan1 Jesús. Joon gajin'2in:

—Te'duu' lo.

Joon gangalíin2 'in gasɨɨ'21 'in tsatíui2 do:

—Tya2-'o'o. Ráan2un no tsʉ do tø'1ø 'nʉ.

50 Joon tsifu gatʉʉ21 'mɨ'jnʉ́3 'yaa'21ɨ joon ga'ɨ́ɨ2i 'e ngatyéen1in lɨ siin'12 Jesús.

51 Joon gaunngɨɨ1ɨ Jesús 'ii:

—¿'Ee 'iin212un 'e lí2 tyi'i?

In tsatíui2 do gañii1i:

—Tɨfo'2, 'iin212na jøø3øø.

52 Jesús-gɨ gajin'2in:

—Lí2-i cwoo'2'o. Ni'láa2mo'o 'wii'13 jo'1o lɨɨ2u'u.

Tsifu joon 'in tsatíui2 do galɨ́2-ɨ jøø2. Joon gangoo21o la caain21 tya'i fu lɨ ngóo1 Jesús.

11

'Í2 Jesús Jerusalén

1 Mo gatyalíin2 tyan' Jerusalén co' fuu21 Betfagé coon'13 Betania joon gatyalíin2 tsaa'1 moo'21 sii21 moo'21 Olivos. Joon gasii1in Jesús gái1 tsá2 tya'a.

2 Gasɨɨ'21ɨ:

—Cwolíin2duu' 'e fuu21 pi'3 náa1 do. Mi tyalíin2naa' joon imáa1naa' jaain21 bu'3 siin'12 'neei212. Jaain21 bu'3 'in jo mo cwó2 jiin'13 jaain21. Joon laa212naa' joon tǿ2øø' fu lo.

3 Wana 'in jin'2in: "'Ee lɨ' jmoo2oo' la no", joon fuu2uu': "Fii212oo'o 'néi1ta 'in bu'3 lo. Joon tsifu yajaa212na'a 'inlo."

4 Joon gangalíin2mo joon gatsee'21mo 'in bu'3 do siin'12 'neei212 coon21 tya'i fu1 tyan' coon21 'ooca'nʉ́1. Joon gasi'2ɨ 'nii212 tya' 'ido.

5 'Inlɨ́ɨi13 'in teein1 do gajin'2in:

—¿'Ee jmoo2oo'? ¿'Ee lɨ' síi13ii' 'nii212 tya' 'in bu' no?

6 'Ii-gɨ gañii1i la to2 nigatyʉ'2 Jesús 'e jin'2in. Joon gacwoo1 'ido ngaliin1.

7 Tsifu gatøø13o 'in bu' do lɨ siin'12 Jesús. Joon gaunfuu21 sɨɨ'13ɨn moo'wóo1 bu'3 do. Joon gacwó2 Jesús.

8 Lɨ́ɨ1 fúui1 'in ganii'13 sɨɨn'3 tya'i fu1. 'Inlɨ́ɨi13 gatyʉ'2ʉ nii212 moo21 joon gatyaa1a nifu lɨ ngóo1 Jesús.

9 La 'in ngalíin2 nifu lagɨ 'in jalíin2 lɨ caluu 'oo1o. Jløø'3mo 'oo1o jin'2in:

—¡Viva tsá2 cwaa'3mo 'in nigasii1in Dios!

10 ¡Lɨ́ɨ1 tyʉ́2 mi tyʉ'2 'ii to2 la to2 'e gatyʉ'2 'lɨɨ212 røøi13 David! ¡Ña'ñʉ'1ʉ' uncoon'13 jna'a! —jin'2 tsá2 do.

11 La joon ga'í2 Jesús Jerusalén. Joongɨ ga'í2 iyíia2 cwo'1 do. Mo ngayuui'13 gajøø2 ce jilaa'21 'e sá2 la 'ui joon gangaa'13in fu Betania túnʼ coon'13 jiin'13 'in dyatuuin1 tsá2 tya'a tsʉ joon nica'lóo2.

'Ɨ2 Jesús tsiifú2 tya' 'mó2 cwaríi3

12 Mo ca jná2 túnʼ mo ga'wooi21 Jesús Betania joon galili'3i un'aa2i.

13 Joon wíin2 ganii21 coon21 'mó2 cwaríi3 tsi mo'3. Joon ngajøø2ø wana tsi cwaríi3 'e 'mó2 do pe jiin'13 mo'3o ganii21 mo tyíia2 tsʉ jo mo tɨ́2 jiin'21 'e sá2 do.

14 Joon gasɨɨ'21 Jesús 'e 'mó2 cwaríi3 do. Joon gajin'2in:

—Ce jiin'13 jaain21 jo 'in dø'1 'oofuu21 tyi'nʉ coonti —jin'2 Jesús.

Joon ganúu2un tsá2 tya'a 'e jin'2in do.

Jesús 'woo1i tsá2 'in néei1 i'yíia2 cwo'1 'in 'nɨɨ1ɨ

15 Mo lɨcɨɨin21 joon tyalíin2 Jerusalén. Mo ga'í2 Jesús fu i'yíia2 cwo'1 feei'1 si'2 do ga'láa2 'wii212 'woo1i jileei'21 'in 'nɨɨ1 coon'13 'in ló2.

Gajiin^{1}mo mesa lɨ néei^{1} 'in unfuui^{212} cuu^{2} joongɨ lɨ néei^{1} 'in 'nɨɨi^{1} maa^{212}.

16 Joon jo cwoo^{1} Jesús 'in ngɨ́ii^{1} tyan^{1} jiin'^{13} coon^{21} laa^{212} lɨ' tsi i'yíia^{2} cwo'^{1} do.

17 Joon gajin'^{2}in:

—Ni jí^{2} tya' Dios jin'^{2}:

'Nɨ́^{3}ɨɨ lo ilisii^{21} 'nɨ́^{1} tya' júu^{3} tyɨ́^{2} tya' la tøøi^{2} cwoo'^{13} juncwii^{21}.

Pe 'naa'gɨɨ' najmaa^{2}aa' lawa coon^{21} tsi too^{21} tya' 'uun^{21} do.

18 Joon jileei'^{13} 'in tyɨ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} 'in tɨfo'^{2} tya' ley ganúu^{2}un. Joon 'wii'^{13} ninga'goo^{21}-tsi tsá^{2} jilaa'^{21} 'e 'ee^{1} Jesús 'gøø'^{21}mo 'in tsacøøi'^{13} do coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley. 'Wii'^{13} joon ga'noo'^{12}on xiiala ijngaa'^{12}i Jesús.

19 Pe mo ga'í^{2} nɨ́ɨ^{3} gacwo'ɨ́ɨ^{1} Jesús coon'^{13} tsá^{2} tya'a 'e fuu^{21} do.

Galityɨɨn^{21} 'e 'mó^{2} cwaríi^{3}

20 Mo gajná^{2} 'áa^{3}gɨ gangɨ́ɨ^{1}i tya'i fu^{1} li si'^{2} 'e 'mó^{2} cwaríi^{3} do. Joon ganí^{2}i 'e 'mó^{2} cwaríi^{3} do nigalityɨɨn^{21} ca tɨ́^{2} jmóo^{3}.

21 Joon gatɨ'^{2}-tsi Tɨ́^{3} joon jin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—Tɨfo'^{2}, jøø^{2}du', nigalityɨɨ^{21} 'e 'mó^{2} cwaríi^{3} do 'e ga'ii^{2}'i tsiifú^{2} tya'a do.

22 Joon gañii^{1}i Jesús sɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tya'a:

—Jo cuu'^{13}-'oo' coon'^{13} Dios.

23 'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', doñi'iin 'in gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'e moo'^{21} lo: "Jiin'^{13} joon 'u'^{2}'u fu tsi jmɨ'ñi'^{1}." Wana jo toin^{2} 'ɨ^{1}-tsi joon jo'^{1}o lɨ́ɨi^{2} 'e tsatiin'^{13}mo 'e la lɨ́^{2} 'e nigajin'^{2}in do, joon la joon ilí^{2}.

24 'Wii'^{13} joon fuu^{212}uu 'naa', jilaa'^{21} 'e mɨ́^{2}ɨɨ' 'naa' coon'^{13} júu^{3} tyɨ́^{2} wana jo'^{1}o lɨ́ɨ^{2}naa' 'e 'ii'^{13}naa' joon la joon ilí^{2}.

25 Mo foo'^{13}naa' Dios joon seein^{21} jaain^{21} 'in 'eei'^{1} 'naa' jmaa^{2}aa' feei'^{1}-'oo' tsaa^{2} tya'a. Joon la joon i'íin^{2}mo Ñɨ'^{1}ɨ' tyíin^{1} ñɨ'fú^{2} tsaa^{2} tyi'naa'.

26 Wana 'naa' jo 'íin^{2}naa' tsaa^{2} tya' tsá^{2} joon la joon Ñɨ'^{1}ɨ' 'in tyíin^{1} ñɨ'fú^{2} jo 'íin^{2} tsaa^{2} tyi'naa'.

To^{2} 'e 'oo^{1}o Jesús

27 Joon gangalíin^{2} tún^{1} fu Jerusalén. La 'ii^{212} ngii^{1} Jesús i'yíia^{2} cwo'^{1} do joon gangatyéen^{1}in 'in tyɨ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley joongɨ coon'^{13} tsacøøi'^{13}.

28 Joon gaunngii^{1}ɨ 'ido 'ii:

—¿'Iin tyɨ'^{2} to^{2} 'e jmoo^{2}'o la no? ¿'Iin gatyɨ'^{2} to^{2} 'e jmaa^{2}'a la no?

29 Jesús-gɨ gañii^{1}i sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Jna-gɨ iunngii^{2}duu. Wana gañii^{2}ii' tyiia joongɨ ifo'^{3}oo 'naa' 'in tyɨ'^{2} to^{2} 'e jmóo^{3}oo 'elo.

30 ¿'Iin gasii^{1}in Wó^{3} saai^{21} tsá^{2} jmɨɨ^{21}? ¿Tɨ Dios owa tsá^{2} 'ee? Ñii^{2}duu' jna.

31-32 Joon ga'láa^{2} 'in tsá^{2} do 'wii^{212} jo cwo'^{1}o júu^{3} ruu'^{21}i, jin'^{2}in:

—¿'Ee síi^{13}i'?

Jo lí^{2} jin'^{2}in 'e Dios gasii^{1}in 'i, jon'gɨ lí^{2} jin'^{2}in 'e tsá^{2} gasii^{1}in 'i 'wii'^{13} 'goo'^{21}o. Wana gajin'^{2}: "Dios gasii^{1}in 'ii", joon 'ɨ^{1}-tsi ijin'^{2}in Jesús: ¿'Ee lɨ' jo jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}naa' 'ii? Pe wana gajin'^{2}in: "Tsá^{2}-a gasii^{1}in 'ii", ityá^{2} 'nii'^{21}-tsi jileei'^{21} tsá^{2} 'wii^{212} jilee'^{21}mo 'ɨ^{1}-tsi 'e la ja'^{2}mo Wó^{3} do cwoo^{1} júu^{3} tyɨ́^{2} tya' Dios.

33 'Wii'^{13} joon gasii'^{21}ɨ 'in tsá^{2} do Jesús:

—Jo ne^{2} jna'a.

Jesús-gɨ gasii'^{21}ɨ 'ii:

—Jon'gɨ jna fo'^{3}oo 'naa' 'in tyɨ'^{2} to^{2} 'e jmóo^{3}oo la no.

12

Júu^{3} cwáain^{1} tya' tsá^{2} 'in jmoo^{1}o to^{2} 'e gó^{2}

1 Ga'láa^{2} Jesús 'wii^{212} gatyaa^{1} júu^{3} cwáain^{1} ejemplo. Joongɨ gasii'^{21}ɨ tsá^{2}:

—Galiseein^{21} jaain^{21} tsá^{2} 'in gajñii^{1} 'mó^{2} wuunjøø'^{3}. Coon^{21} tyiia^{21} fee'^{1} ngajna^{2}. Joon gajmaa'^{12}a coon^{21} 'yá^{2} joongɨ gajmaa^{1}a coon^{21} lɨ 'woo^{21} jmɨ'^{3} mɨ'^{3} wuunjøø'^{3} do. Gajmaa^{1}o jon coon^{21} po'^{3} níi^{1} lɨ tsaun'øø'^{1}i tyiia^{21} tya'a.

’Mi yuui'13 joon gatyaa1a cwoo21
'in xeei'21 'wó2 tya'a do. Joon 'ña'gɨ
gangóo1 wíin2.
2 Mo gatɨ́2 jiin21 'e gafuu21 mɨ'3
wuunjøø'3 do joon gasii1in jaain21
tsa'leei'13 tya'a 'e cón2 'ido jiin'13 mɨ'3
wuunjøø'3 'e tsíi2i.
3 Pe 'in tsá2 ní2 'wó2 do gasaan'12in
'in tsa'leei'13 tya' fii212 'wó2 do.
Gajmee'21i joon gasiin'1in ni 'ido jo 'e
tyiian1 coonti.
4 Joon 'in tsá2 fii212 'wó2 do gasii1in
jaain21gɨ tsa'leei'13 tya'a. Pe 'inlo-gɨ
ga'øøi1 'in ní2 'wó2 do. Coon'13 cuun212
gauncwuu'21i 'in tsá2 do, galiwúui1
mootyíi1i. Joongɨ gajíi2mo.
5 Pe gasii1mo tún1 jaain21gɨ. 'Ii-gɨ
gajngaa'12mo. Mo lɨciɨin21 gasii1in
fúui1gɨ pe 'inlɨ́ɨi13 gajmee'21i joon
'inlɨ́ɨi13gɨ gajngaa'12mo.
6 ’Joon jaain21 jóon1on 'ña'a 'in
seein21 tya' fii212 'wó2 do 'in 'iin212in
'áai1. Joon lɨ' tséi1 gasii1in 'ii ga'ɨ1-tsi:
“'Ná1-a ili'gøø'21mo yu̶u̶n21 tyiia lo.”
7 Pe 'in tsá2 gajmaa1a to2 do gasɨ́ɨ2i
jee212 'ii: “'Inlo-o 'in 'ii'21 jilaa'21 'e
'oo1o jmii21 mi júun2in 'ido. Cwojn-
gaa'12na' 'ino joon ilí2 tyijna'o' jilaa'21
'e 'oo1o lo.”
8 La joon gasaan'12in joon gajn-
gaa'12mo 'in jóon1 fii212 'wó2 do.
Gatyii2mo 'ido lɨ tɨ' tyiia21 do.
9 ’Joon, ¿'ee ijmá1 'in fii212 'wó2 do?
Ijó1 tsifu joon ijngaa'12mo jileei'21 'in
gajmaa1a to2 do. Joon icwo'1o 'in
xeei'21 'e 'wó2 do.
10 ’¿Tɨ jo mo gauntsáa1 'naa' 'e jin'2
ni jí2 tya' Dios?
'E cuun212 'e gapii21 'in jmoo'13o 'nú1 lɨ'
co' lawaa' jo tseein21.
Pe 'e joon cuun212 nifu.
11 'Elo-o gajmaa1a Ña'ñu̶'1u̶' joon
'áa1mo 'ya'2gɨ lɨ́ɨ2na'.
12 'Wii'13 ñiɨ1 'in tsá2 do 'e faa'21a
Jesús 'e júu3 cwáain1 tya'a joon
'iin212in saan'1mo. Pe 'wii'13 'gøø'21mo
tsá2 gatu̶u̶2mo 'ido. Joon ngaliin1mo.

Júu3 tya' 'e 'nɨɨ1 tsá2

13 Mo galɨciɨin21 gasii1in tsacøøi'13
'inlɨ́ɨi13 tsá2 fariseos coon'13 tsá2 tya'
Herodes lɨ siin'12 Jesús. 'Iin212in jmá1
xiiala ili'nɨ́ɨ1i Jesús coon'13 júu3 tya'a.
14 Joon gangalíin2 'inlo gasɨɨ'21ɨ
Jesús:
—Tɨfo'2, ne2 jna'a 'e 'nu̶-u̶ fo'2'o 'e la
jai'2 joon jo nu̶u̶u̶'13'u̶n 'ee jin'2 jiin'13
jaain21 tsá2, 'wii'13 joon jo jmoo2'o la
lɨ́ɨi1 tsá2. Jiin'13 fu2 tyú̶2 tya' Dios 'e'2o'o.
Fu'2'u jna'a, ¿tɨ 'ná1 tyii212i' cuu2 tya'
tsaa'to2 César tyíin1 Roma owa'a jo
tyii212i' 'ee? ¿Tyii212i' sɨ jo tyii212i' 'ee?
15 Pe li'3i Jesús 'e gó2 'e faa'21 'ido.
Joon gajin'2in:
—¿'Ee lɨ' 'iin212naa' 'e tee'21 jna?
Cwotyiian1duu' coon21 cuu2 joon
jøø3duu.
16 Gangatyíian1o joon mo ganii21
Jesús joon gaunngɨɨ1ɨ:
—¿'Iin ni2 'elo joongɨ 'iin 'e sii21 'e
toon1 lo?
'Ii-gɨ gañii1i:
—Tya' César 'edo.
17 Joon gasɨɨ'21ɨ Jesús 'ii:
—Cwoo2oo' jon 'in tyu̶'2 to2 Roma
jiin'13 'e gatɨ́ɨ2i, la joon jon cwoo2oo'
jon Dios 'e gatɨ́ɨ2i.

Unngɨɨ1ɨ tsá2 Jesús cwáain1 tya' 'e jiin'1 tsá2 tún1

18 Joon gangalíin2 lɨ siin'12 Jesús
'inlɨ́ɨi13 tsá2 coon21 poo212 sii21 sa-
duceos. 'In tsá2 do 'ɨ1-tsi 'e jo jiin'1gɨ
tsá2 mi júun2in. Joon gajin'2 'in tsá2 do
sɨɨ'21ɨ Jesús:
19 —Tɨfo'2, gatyu̶'2 Moisés to2 jna'
wana júin1 jaain21 tsañu̶u̶u̶'1 joon jo
xuui212 seein21 tya' tsamɨ́2 tya'a 'in
ruui'21 'in najúin1 do 'ná1 cu'2mo
cwoo21o coon'13 'in tsamɨ́2 'nɨ́ɨ2 do.
Joon liseein21 yu̶u̶n21 tya' 'in ruui'21
najúin1 do.
20 Galɨ́2 'e galiseein21 dyái1 sɨmii'21
la 'oo'21 ruu'21i. Joon 'in feei'1gɨ
do gacui'2 cwoo21o. Pe gajún1mo jo
jóon1on gasái1.
21 'In lɨ tɨ́2 ngái1 do joon gacui'2
cwoo21o coon'13 'in tsamɨ́2 'nɨ́ɨ2 do.

Jún[1]mo jon pe jo 'in jóon[1]on 'e gasáa[1]i.
La joon jon galí[2] coon'[13] 'in lɨ gatí[2]
ngaai[21] do.
22 La joon gacui'[2] cwoo[21]o la jɨ
dyái[1] do coon'[13] 'in tsamí[2] jaain[21] do.
Pe jiin'[13] jaain[21] jo gasáai[1] jóon[1]on.
Coon[21] mo gajún[1]mo jon 'in tsamí[2] do.
23 Galí[2]-ɨ la joon, joon nano fu'[2]'u
jna'a, mi jiin'[1]in tsá[2] jee[212] 'lɨɨ[212], ¿'naai
jee 'in dyái[1] do iliin[1] tsamí[2] tya'a? Tsʉ
jɨ dyái[1] do gacu'[2]mo cwoo[21]o coon'[13]
'in tsamí[2] do.
24 Joon gañii[1]i Jesús tya'a:
—Jo joon, lɨ' cɨɨ'[12]ɨ 'ɨ[1]-'oo'naa' 'wii'[13]
jo cwii[1]ii' jí[2] tya' Dios jon'gɨ 'ii'[21] tya'
Dios.
25 Tsʉ mi jiin'[1] 'in najúin[1] jon'on
tsañʉʉ'[1] tiin'[13] jon'on tsamí[2] lí[2]gɨ cui'[2]
cwoo[21]o. Iliin[1] la lɨɨi[1] ángeles taai[2]
ñʉ'fú[2].
26 Joon fo'[3]gɨɨ júu[3] xiia' cwáain[1] tya'
mi jiin'[1] tsá[2] tún[1]. ¿Tɨ jo mo ñíi[2]
'naa' ni jí[2] tya' Moisés 'e gafaa'[21] Dios
coon[21] jee[212] 'mó[2] 'e coo[21]? Gajin'[2]o la
lo: "Jna-a Dios tya' Abraham, joongɨ
tya' Isaac, joongɨ Dios tya' Jacob", jin'[2]
Dios.
27 Coon'[13] la joon 'øøi'[21]-tsi tsá[2] 'e
Dios jon'on Dios tya' 'lɨɨ[212] 'i pe Dios
tya' 'in nijiin'[1]in. 'Wii'[13] joon jo la joon
'e 'ɨ[1]-'oo' no tsʉ jiin'[1]in tsá[2] tún[1].

'E to[2] tyʉ'[2] Dios 'e tyiin[2]gɨ

28 Joon gatyiia[21] jaain[21] tɨfo'[2] tya'
ley. 'Ido-gɨ ganúu[2]un 'e sɨɨi[1] Jesús
coon'[13] 'in saduceo do. Joon 'wii'[13]
ñii[1]o 'e nigañii[1]i Jesús 'e la ja'[2]mo joon
gaunngɨɨ[1]ɨ jin'[2]in:
—¿'Noo 'e nifu tya' jilaa'[21] to[2] tyʉ'[2]
Dios?
29 Jesús-gɨ gañii[1]i:
—'Elo-o nifu tya' jilaa'[21] 'e tyʉ'[2] Dios
to[2]: "Nʉʉ[2]duu' tsá[2] Israel, 'in Ña'ñʉ'[1]ʉ'
Dios jaan[21]mo 'i seein[21].
30 Cwoli'iin[212]naa' Ña'ñʉ'[1]ʉ' Dios
tyii' ce caain[21]-'oo'. Joon cwoli'iin[212]naa'
'ii coon'[13] jilaa'[21] alma tyii' joongɨ
coon'[13] jilaa'[21] 'e 'ɨ[1]-'oo' joongɨ coon'[13]
jilaa'[21] wa'[2] pí[3] tyii'. 'Elo-o 'e nifu to[2]
tyʉ'[2] Dios."

31 Joon 'e lɨ tí[2] tún[2] lɨ la lɨ 'elo-o jon:
"Cwoli'iin[212]naa' jileei'[21] tsá[2] xeei'[21]
lawa yaamoo'." Jo 'e sá[2] 'e to[2] tyʉ'[2]
Dios 'e tyiin[2]gɨ lagɨ 'elo.
32 Joon gajin'[2] 'in tɨfo'[2] tya' ley do:
—Tɨfo'[2], ja'[2]mo júu[3] tyi'i. Jo'[1]o 'e fo'[2]
'nʉ no. Jaan[21]mo Dios seein[21]. Jo 'in
xeei'[21]gɨ seein[21] jiin'[13] 'ii-o.
33 Tyiin[2]gɨ 'e li'iin[212]na' Dios ce
caain[21]-tsi' joongɨ 'e 'iin[212]na' 'ii
coon'[13] jilaa'[21] 'e 'ɨ[1]-tsi' joongɨ coon'[13]
jilaa'[21] alma tyi' joongɨ coon'[13] jilaa'[21]
wa'[2] pí[3] tyi' joongɨ un'néei[1]na' jileei'[21]
tsá[2] xeei'[21] lawa yiia-o'. Tyiin[2]gɨ
'elo lagɨ jilaa'[21] fa'[1] 'e cwo'[1] tsá[2] Dios
coon'[13] jilaa'[21] 'e jún[1] tsá[2] ni altar.
34 Mo ganí[2] Jesús 'e gañii[1]i 'ido røø[21]
tiin'[13] la ja'[2]mo ce jilaa'[21] joon gasɨɨ'[21]ɨ
Jesús 'ii:
—Xʉʉ 'ná[1]gɨ 'e tyʉ'[2] Dios to[2] 'nʉ
—jin'[2] Jesús.
Joon jiin'[13] jaain[21]gɨ jo tá[2]gɨ-tsi 'e
unngɨɨ[1]gɨ.

Jóon[1] David Cristo

35 Joon tyíin[1] Jesús fu i'yíia[2] cwo'[1]
'e'[2]e tsá[2] joon jin'[2]in:
—¿Xiiala lɨ 'e jin'[2] tɨfo'[2] tya' ley 'e
Cristo jóon[1] David 'i?
36 Tsʉ 'lɨɨ[212] David 'ña'o gajin'[2]in
coon'[13] 'ii'[21] tya' 'in Espíritu Tyʉ́[2] tya'
Dios:
Dios Jmii[21] gasɨɨ'[21]ɨ Señor tyiia:
"Ní[2]'i caa[1]na tsáa[1] ca mi lii'[2]oo jileei'[21]
'in 'eei'[1] 'nʉ, joongɨ núu[2]o ji-
laa'[21] to[2] 'e tyʉ'[2]'ʉ."
37 ¿Pe xiiala lí[2] 'e jóon[1] David Cristo?
Tsʉ 'wii'[13] David do gaunsii[21] 'ii Señor
tyiia —gajin'[2] Jesús.
Joon fúu[1]mo 'in tsá[2] taain[212] do
núu[2]o jløø'[3]mo. Núu[2]o coon'[13] ce tún[2]
jilaa'[21] 'e jin'[2] Jesús.

'Nɨɨ[1]i Jesús tɨfo'[2] tya' ley

38 La jee[212] 'e'[2]e Jesús tsá[2] gajin'[2]o:
—Tɨɨ[1]moo' coon'[13] 'in tɨfo'[2] tya' ley
'in 'iin[212]in ngɨ[1] jee[212] 'nʉ́[1] coon'[13] 'mɨ'[2]
cwaa[21] joon sɨɨ'[21]ɨ tsá[2] 'aa[212]u coon'[21]
tún[2].

39 'Ii 'noo'[1]o lɨ tyiin[2]gɨ icwá[2] inɯɯ
cwo'[1] sinagogas joongɨ lɨ tyɯ́[2]gɨ lɨ gø'[2]
tsá[2].
40 Joongɨ ngɨɨ[1]o to[2] 'uun[21] 'e sá[2] tya'
tsamɨ́[2] 'nɨ́ɨi[2] joon wa'a jo lɨ li'[3] tsá[2]
jmoo[1]-o cwaa[21] lɨɨlɨ júu[3] tyɯ́[2] tya'a. Pe
'ii-gɨ inii[21] wúu[1]gɨ.

Cwáain[1] tya' cuu[2] 'e gacwo[1] jaain[21] tsamɨ́[2] 'nɨ́ɨi[2]

41 Joon galɨ́[2]-ɨ cafu mo tyíin[1] Jesús fu
i'yíia[2] cwo'[1] do co' lɨ si' caja to'[2] tsá[2]
cuu[2]. Jøø[2] Jesús xiiala to'[2] tsá[2] cuu[2]
do. Joon lɨ́ɨ[1] fúui[1] 'in sá[2] cuu[2] gato'[1]o
'láai[2]gɨ.
42 Jee[212] lo-o gatyiia[21] jaain[21] tsamɨ́[2]
'nɨ́ɨi[2], jaain[21] 'yiia'nɨ́ɨ[2] tañíi[2] 'áai[1]. Joon
gato'[1]o 'in tsamɨ́[2] 'nɨ́ɨi[2] lo tsi caja tún[2]
centavo pi'[3] ñí[3] yɯ́ɯn[2], 'e tyíin[1]xɯ lɨɨlɨ[1].
43 Joon gatø'[1] Jesús tsá[2] tya'a joon
gasɨɨ'[21]ɨ:
—'E la ja'[2]mo fuu[212]uu 'naa', 'in
tsamɨ́[2] 'nɨ́ɨi[2] lo nigacwoo[1] 'láai[2]gɨ tyani
Dios la jee[212] jileei'[21] 'in nigato'[1] cuu[2]
'e caja lo.
44 Tsɯ 'in catyaai[2] do nigacwoo[1]
jiin'[13] 'e nigasái[1] tya'a pe 'in tañíi[2] lo
nigacwoo[1] jilaa'[21] 'e 'oo[1]o tya' 'e taain[1]
fu juncwii[21].

13

Ifín[1] tsá[2] 'e cwo'[1] fee'[1] do

1 Mo gacwo'ɨ́ɨ[1] Jesús fu i'yíia[2] cwo'[1]
fee'[1] do jaain[21] tsá[2] tya'a gasɨɨ'[21]ɨ 'ii
jin'[2]in:
—Tɨfo'[2], ¡jøø[2]du'u 'e cuun[212] lo joon
jøø[2]du'u 'e 'nɯ́[1] coo'[13] lɨɨlɨ[1] no! ¡Lɨ́ɨ[1]
'ya'[2]gɨ jilaa'[21] 'elo!
2 Pe Jesús-gɨ gañii[1]i:
—Nano jøø[13]'ø 'e 'nɯ́[1] coo'[13] lɨɨlɨ[1]. Pe
jée[1]gɨxɯ jo iján[2] jiin'[13] coon[21] cuun[212]
'e sɨfúui[1]gɨ. Jilaa'[21]a ixée[2]mo.

Li[2] ilí[2] la nɯ'gɨ i'ín[2] juncwii[21]

3 Joon ngalíin[2] fu moo' Olivos 'e
si'[2] tyani 'e cwo'[1] fee'[1] do. Coon[21]
lɨ tyíin[1] Jesús coon'[13] Tɯ́[3] coon'[13] Ja-
cobo coon'[13] Wó[3] coon'[13] Dɨ́ɨ[3] gasɨɨ'[21]ɨ
'ii Jesús 'uun[21]mo:
4 —'Ii[212]i'i 'e fuu[21]du'u jna'a, ¿lɨɨ ilí[2] 'e
nafaa'[13]'a do? ¿Noo 'e li[2] jmáa[1]a 'e jin'[2]
jilaa'[21] 'elo mi lí[2]?
5 Jesús-gɨ gañii[1]i:
—Tɨ́ɨ[1]moo' 'e ce jiin'[13] jaain[21] jo 'in
coon'[21] 'naa' tóo[2].
6 Tsɯ lɨ́ɨ[1] fúui[1] 'in jalíin[2] coon'[13] 'e
sii[21] jna. Joon ijin'[2]in: "Jna-a Cristo."
Joon coon'[13] la joon icoon'[1]on tsá[2]
fúui[1] lɨɨlɨ[1] tóo[2].
7 'Pe mi núu[3]uun' 'e faa'[21] tsá[2] 'nii[21]
jmoo[1]o tsá[2] sɨ ijmáa[1]a tsá[2] 'ee jo
foo'[13]naa' tsɯ la joon ilí[2] pe jon'on mo
tsée[1]mogɨ joon.
8 La coon[21] la coon[21] nacíoi[13]
itéen[2]mo jon, joon la jaain[21] la jaain[21]
tsaa'to[2] itéen[2]mo jon. Joongɨ ijøø'[21]
'wó[2] lɨɨlɨ[1] la caain[21] juncwii[21]. Joon
iliun'aai[2] tsá[2] joon ito'[1] tsá[2] mɨɨ'[13].
Joon jiin'[13] coon'[13] 'elo-o i'láa[2] 'wii[212]
'e wúu[1] ijó[1].
9 'Pe lí'[3]ii' jmaa[2]aa', un'øø'[2]naa'
yaanaa' tsɯ ijaain'[21] tsá[2] naa' tyani
tsacøøi'[13] nisɨcaain[21]. Joon do-o i'nɨ́ɨ[1]i
'naa' joongɨ ipóo[2]i 'naa' tsi inɯɯ cwo'[1]
sinagogas. Ilitɨɨ[21]moo' cwolíin[2]naa'
tyani tsaa'to[2] tsafeei'[1] joongɨ tyani
røøi[13] 'wii'[13] tyiajna-a. Joon tyani 'in
tsá[2] do ifoo[2]oo' cwáain[1] tyiia.
10 Joon la nɯ'gɨ ityéi[1] juncwii[21]
'ná[1]-a tyá[2] tsá[2] júu[3] tya' xiiala ijmá[1]
Dios tiin'[13] tsá[2] tyani jileei'[21] tsá[2]
taain[212] juncwii[21].
11 Joon mi tsajée[1]i tsá[2] 'naa' tyani
tsaa'to[2] jo cuu'[13]-'oo' 'e isɨɨ'[21]naa'. Jo
'e 'ɨ[1]-'oo', jiin'[13] cwosíi[13]ii' 'e cwo[1] 'in
Espíritu Tyɯ́[2] tya' Dios 'naa' tsɯ jon'
'naa' 'in faa'[21] do pe 'in Espíritu do
faa'[21]a.
12 Ruu'[21]mo ijaan'[21]i ruu'[21]i ijúun[2]in,
joon jmii[21]gɨ ijaan'[21]i jóon[1]on.
Jileei'[21]gɨ jóon[1]on ili'ee'[1]mo jmii[21]
joongɨ ijngaa'[12]mo.
13 'Wii'[13] jna-a jilee'[21]mo ili'ee'[1]mo
'naa' pe tya' jileei'[21] 'in jmoo[1]o taa'[21]
coon'[13] jna ca mi tyei[1] joon itiin'[13]mo
'ii.
14 "Lɨɨ[212] Daniel, 'in gacwoo[1] júu[3]
tyɯ́[2] tya' Dios, gataan[1]an ni mo'jí[2]
cwáain[1] tya' jileei'[21] 'in un'lɨɨi'[3] tsá[2]

joongɨ 'in jmoo1o caai'21 tsá2. Joon mi moo2oo' 'inlo taain1 lɨ jo tɨ́ɨ2i taain1 ('in núu2un, cwo'øø'21mo-'o'o) joon 'in néei1 Israel 'ná1 cwiin1in fu moo'21.

15 Mi tɨ́2 jmɨɨ212 joon wana teen1in caluu 'nʉ́1 jo lí2 wa'a tsatáa1i i'woo21 'e sá2 tya'a.

16 Joongɨ wa mo 'in taain212 jmoo1o to2 jo lí2 cwotyaliin1 wa'a tsatyiian21 sɨɨ'13ɨn.

17 'Áai1 gó2 tya' tsamɨ́2 'in tyéin1 yʉʉn21. Joongɨ lɨ́ɨ1 fúu2 'in seein21 yʉʉn21 cuu'21 tʉʉ'21 mi tɨ́2 'e jmɨɨ212 joon.

18 Mɨ́2ɨɨ' tyani Dios wa'a jo 'ná1 cwiin2iin' mi tɨ́2 jiin21 cwíi2.

19 Lɨ́ɨ1 lisá2 wúu1 jee212 jmɨɨ212 joon. Coon21 wúu1 'e jo mo ñii1 tsá2 ca la mo gajmaa1a Dios juncwii21. Joongɨ jo lisá2gɨ mi lɨcɨɨin21.

20 Joon wana jo unxʉ2gɨ Ña'ñʉ'1ʉ' 'e jmɨɨ212 joon jo 'in taa'21 ce jiin'13 jaain21. Pe tsʉ 'wii'13 'iin212mo Dios 'áai1 'in tsá2 do 'in gatyii'13in nigalixʉ2gɨ 'e jmɨɨ212 do.

21 'Joon wana 'in sɨɨ'21 'naa' jin'2in: "Jøø2øø', lo siin'12 Cristo" sɨ jin'2in 'ee: "Jøø2øø', do-o siin'12 'i", jo jo'1 cwoliin1naa'.

22 Jo jo'1 cwoliin1naa' júu3 tya'a tsʉ ijalíin2 tsá2 'in jin'2 'e Cristo 'ii sɨ 'in jin'2 'ee 'e cwoo1 júu3 tyʉ́2 tya' Dios pe jo jo'1. Jalíin2 jajmaa1a li2 milagro 'a coon'21on tóo2 ca 'in gatyii'13in Dios wa' ilí2.

23 Pe gafuu212uu 'naa' jilaa'21 'elo jée1gɨ 'e 'naa' jmaa2aa' li'3-'oo'.

Xiiala ilí2 mi cwéei1 'in Ruu'21i Tsá2

24 Faa'21gɨ Jesús jin'in:

—Pe jee212 jmɨɨ212 joon, mi yuui'13 iní2 tsá2 wúu1 ilinʉʉ21 lɨ 'íi1 ñi'1 jon'gɨ sɨɨ'21 ijnéei2gɨ.

25 Joongɨ nʉ́ʉ1 ixuu'21mo 'i. Joongɨ jilaa'21 'e sá2 lɨ' yʉ' juncwii21 ijlee1.

26 Joon imáa1naa' jna, 'in Ruui'21 Tsá2, igóo3oo jee212 jníi1. Joon ityʉ'3ʉʉ to2 joon 'ya'2gɨ jilaa'21 'e sá2 tyiia.

27 Joon isɨ́ɨ3na ángeles tyiia 'e uncaain21 jileei'21 'in gatyi'3na la jee212 la tøøi2 cwoo'13 juncwii21.

28 "Nʉ́ʉ2duu' 'e júu3 cwáain1 tya' 'mó2 cwaríi3. Mo sii'21 cwáa1a tya' joon nii'13 mo'3 joon ñi1 tsá2 'e nijó1 jiin21 tya' jmɨ1.

29 La joon jon mi móo3 'naa' 'e lɨ́2 la 'e fuu212uu 'naa' no liñí2ii' 'e najó2 tyan'an, 'e nijatyéen13in.

30 'E la ja'2mo fuu212uu 'naa', ilí2-i 'elo la nʉ'gɨ ijúun2in tsá2 seein21 nano.

31 I'íin2mo juncwii21 joongɨ i'íin2mo ni 'wó2 pe júu3 tyiia jo 'íin2 coonti.

32 'Pe jo ñii1 jiin'13 jaain21 tsá2 'ee 'ii'21 sɨ 'ee jmɨɨ212 ilí2 jilaa'21 'elo. Jon'on ángeles taa2i ñʉ'fú2 ñii1i. Jon'gɨ ñii1 'in Jóon1 Dios, jiin'13 la 'ña'a Dios Jmii21 ñii1i.

33 "Wii'13 joon tyee2moo' tyʉ́2 yaanaa', tyaan2aan' cwáain1 coon'13 ce tún2. Fee'13naa' Dios tsʉ jo 'in ñi1 mi cwá2 hora joon.

34 'E lɨ la lɨ lawa jaain21 tsañʉʉ'1 gacwo'ɨ́ɨ1. Ngóo1 wíin2. La jee212 icwo'ɨ́ɨ1 do joon gatyʉ'2ʉ to2 tsaleei'13. Gacwo'1o la jaain21 to2 jmáa1a. Joon gasɨɨ'21ɨ jaain21 wa'a tsa'áa1i 'ido.

35 Gajin'2in: Tyee2moo' tyʉ́2 yaanaa' tsʉ jo ñíi3ii' lɨɨ icwaai'2 'in fii212 do. Jo ñíi3ii' sɨ cwaa'2i mi 'íi1 nʉ́ʉ3 sɨ la 'woo1 tyíia2 nʉ́ʉ1 'ee sɨ mi 'oo1 tuuitsáa2 'ee sɨ 'e 'aa21 'ee.

36 Tyán2duu' cwáain1 'e joon 'e tyee2moo' tyʉ́2 yaanaa' mi yíi3aa —jin'2 Jesús.

37 Jin'2gɨ jon Jesús:

—'E fuu212uu 'naa 'e fuu212uu jon jilee'21mo: Tyee2naa' tyʉ́2 yaanaa'.

14

'Noo'1 tsá2 xiiala ilí2 saan'1in Jesús

1 Tún2 jmɨɨ212 'ná1gɨ wa'a tɨ́2 pascua tya' tsá2 Israel coon'13 jmɨɨ212 tya' 'e gø'2 tsá2 Israel 'iñi'1 jo tyiian'3 jéei1. Jileei'21 'in tyʉ'2 to2 untsá2 coon'13 tɨfo'2 tya' ley 'noo'1o xiiala ilí2 saan'1in Jesús coon'13 'e coon21 tóo2. Joon ijngaa'12mo 'ido.

2 Pe jin'^{2}in:
—Jo lí^{2} jmoo^{21}o' jiin'^{13} la tɨ́^{2} jmɨɨ^{212} lo tsʉ lɨɨlɨ^{1} ito'^{2} tsá^{2} mɨɨ'^{13}.

Jaain^{21} tsamɨ́^{2} súun^{2}un jmɨɨ^{21} jmafuu^{21} tya' Jesús

3 Taain^{1} Jesús fu Betania tsi inʉʉ tya' Simon 'in jngøøi'^{21}. La 'ɨɨ^{212} tyíin^{1}in coon^{21} lɨ si'^{2} mesa gatyii^{2}a jaain^{21} tsamɨ́^{2} tyaan^{1} coon^{21} sɨ́^{2} sɨ'o^{2} jmɨɨ^{21} jmafuu^{21} sii^{21} nardo. 'Moo'^{3} tyíin^{1} 'e nardo do. Joon 'in tsamɨ́^{2} do gajaa^{1}a luu^{212} 'e sɨ́^{3} do joon ga'íi^{2}in 'e jmɨɨ^{21} jmafuu^{21} do mootyi^{2} Jesús.

4 Joon 'inlɨ́ɨi^{13} 'in néei^{1} do gali'nii'^{21}i-tsi joon gasɨɨ^{2}i jee^{212} 'ii:
—¿'Ee lɨ' ganga'ɨɨ^{1} 'e jmɨɨ^{21} jmafuu^{21} lo?

5 Tsʉ ilí^{2} tsa'nɨɨ^{212} do coon'^{13} coon^{21} mil tsi ca 'no'^{3} cuu^{2}. Joon li cwo'^{1}o tsá^{2} tañíi^{2}.
Joon gali'ee'^{1}mo 'in tsamɨ́^{2} do.

6 Pe gajin'^{2}in Jesús:
—Jo 'ee fuu'^{21}gɨɨ' 'ino. ¿'Ee lɨ' untyíi^{2}naa' 'ino? Coon^{21} 'e tyʉ́^{2}-ʉ gajmaa^{1}a 'ino tyiia.

7 Tsʉ 'in tañíi^{2} ngɨ^{1} coon'^{13} 'naa' coon^{21} tøø^{2}mo pe jna-gɨ jo seen^{21}na coon'^{13} 'naa' coon^{21} tøøi^{2}.

8 'In tsamɨ́^{2} lo gajmaa^{1}o jiin'^{13} 'e li'^{3}i, nigaya'^{2}o jmɨɨ^{21} jmafuu^{21} cuerpo tyiia tya' mi 'á^{1}na.

9 'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', doñixiia' 'e licwá^{2} júu^{3} tya' xiiala itiin'^{13} tsá^{2} la caain^{21} juncwii^{21}ityá^{2} tsá^{2} júu^{3} 'e gajmaa^{1}a 'in tsamɨ́^{2} lo. Joon untii'^{13}-tsi tsá^{2} 'ii.

'Nɨɨ^{1}i Judas Jesús

10 Joon Judas Iscariote, jaain^{21} jee^{212} 'in dyatuuin^{1} tsá^{2} tya'a, gangóo^{1} ngasíin^{1}in coon'^{13} 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} xiiala lí^{2} jaan'^{21}in Jesús ja'cwoo^{21}o 'ido.

11 Joon mo ganúu^{2}un 'ido 'elo joon galijløø'^{3}mo lɨɨlɨ^{1}. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Judas 'e cwo'^{1}o 'ido cuu^{2}. Coon'^{13} la joon ga'noo'^{12}on Judas xiiala jaan'^{21}in Jesús. Joon ga'noo'^{12}on 'ee hora 'e ilí^{2} jaan'^{21}in.

Gø'^{2} Jesús coon'^{13} tsá^{2} tya'a

12 Gacwaa^{21} jmɨɨ^{212} joon ga'láa^{2} 'wii^{212} jmɨɨ^{212} 'e gø'^{2} tsá^{2} Israel 'iñi'^{1} jo tyiian'^{3} jeei^{1}. Mo jmoo^{1}o tsá^{2} Israel jmɨɨ^{212} cwaa'^{21} jmɨɨ^{212} tya'a 'e joon jngaai'^{12} tsá^{2} joo'saa'^{21} tya' 'e jmɨɨ^{212} joon. Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ tsá^{2} tya' Jesús 'ii:
—¿Xiiafu 'iin^{212}u'un tsatyaa^{21}a'a tyʉ́^{2} 'e tyee^{2}e' tya' jmɨɨ^{212} pascua 'e gatɨ́^{2}?

13 Joon gasii^{1}in Jesús gái^{1} tsá^{2} tya'a sɨɨ'^{21}ɨ:
—Cwolíin^{2}naa' 'e fuu^{21} fee'^{1} joon do-o imáa^{1}naa' jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} tyan^{1} coon^{21} tsʉʉ^{2} sɨ'o^{2} jmɨɨ^{21}. Joon cwolíin^{2}moo' xiiafu lɨ tsee'^{12}i.

14 Joon lɨ 'íi^{1} do-o jon fú^{2}uu' 'in tsá^{2} fii^{212} 'nʉ́^{1} do: "Gajin'^{2}o Tɨfo'^{2}: ¿Xiia cuarto lɨ ityee^{2}e'e coon'^{13} tsá^{2} tyiia tya' jmɨɨ^{212} 'e gatɨ́^{2}?"

15 Joon i'e'^{2}e 'naa' coon^{21} cuarto fee'^{1} 'e nilɨ́^{2} tyʉ́^{2} lɨ' yʉ'. Do-o tyá^{2}aa' tyʉ́^{2} 'e tyee^{2}e'.

16 Ga'woo^{21}mo 'in tsá^{2} tya'a do. Gangalíin^{2}mo 'e fuu^{21} fee'^{1} do joon galɨ́^{2}-ɨ jilaa'^{21} jiin'^{13} la gajin'^{2} Jesús do. Joon do-o gatya^{1} tyʉ́^{2} 'ee dø'^{1}ø tya' jmɨɨ^{212} do.

17 Mo ga'í^{1} nʉʉ^{3} joon gatyii^{21}a Jesús coon'^{13} jiin'^{13} dyatuuin^{1} tsá^{2} tya'a.

18 Joon la 'ɨɨ^{212} néei^{1} gø'^{2}ø gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tya'a do:
—'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', jaain^{21} jee^{212} 'naa' 'in néei^{1} gø'^{2} coon'^{13} jna lo ijaan'^{21}mo jna.

19 Gatoo'^{21} fa'í^{3} tya' 'in catyaai^{2} do. Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ tɨ' jaain^{21}, jin'^{2}in:
—¿Tɨ jna-a 'i?
Joon jaain^{21}gɨ gajin'^{2}in:
—¿Tɨ jna-a 'i?

20 Jesús-gɨ gañii^{1}i tya' tsá^{2} tya'a:
—'Ii jaain^{21} jee^{212} 'in dyatuuin 'naa' lo. 'In gø'^{2} coon'^{13} jna coon'^{13} coon^{21} wúun^{1} 'ii 'i.

21 La joon ijúuin^{2} 'in Ruu'^{21}i Tsá^{2} jiin'^{13} la jin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios pe fúu^{2} 'in jaain'^{21} 'ii do. Tyʉ́^{2}-gɨ tya' 'in jaain'^{21} 'ii do wa mo'o jo galiseen^{21}mo.

22 La 'ɨɨ^{212} néei^{1} Jesús gø'^{2}ø joon gatøø^{1}i coon^{21} 'iñi'^{1}, gason'^{1}on joon

gacwo'^{1}o 'maai'^{13} Dios joon gafiin^{1}in,
joon cwo'^{1}o jileei'^{21} tsá^{2} tya'a jin'^{2}in:
—Tyé^{2}ee' 'e lo tsʉ cuerpo tyiia-oo lo.
23 Mi yuui'^{13} joon gaunrøø^{1}i coon^{21}
vaso vino. Joon mo ngayuui'^{13}
gacwo'^{1}o 'maai'^{13} Dios joon gajmaa^{1}a
jmai'xʉ 'uun'^{21} jilee'^{21}mo.
24 Mo ngayuui'^{13} joon gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2}
tya'a:
—'Elo-o jmɨ́^{3}ɨɨ tya' coon^{21} júu^{3} 'e
'mɨ́ɨ^{2} 'e nigacwóo^{3}-oo tuun^{21} 'wii'^{13}
tya' 'in fúui^{1} lɨɨlɨ^{1}.
25 'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', jo 'e
duu'^{13}gɨɨ e jmɨ'^{3} 'mi'^{3} wuunjøø'^{3} ca mi
cwá^{2} jmɨɨ^{212} mi tyʉ'^{2} Dios to^{2}. Joongɨ
lí^{2}-i duu'^{13}uu vino 'múui^{2} tún^{1}.

Jmoo^{1}o Jesús júu^{3} 'e jo irǿ^{1}mo Tʉ́^{3} 'ii

26 Mo ngayuui'^{13} ga'øø^{1}ø joon
ngalíin^{2}mo fu moo'^{21} sii^{21} moo'^{21}
Olivos.
27 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús tsá^{2} tya'a:
—Jilee'naa' 'e jo litsáai^{1}-'oo' jna 'e
woo^{1} no tsʉ ni jí^{2} tya' Dios jin'^{2}in: "Ijn-
gaa'^{13}moo 'in 'aai^{1} joo'saa'^{21} joon ingɨ^{1}
sɨtuu^{1}mo 'in joo'saa'^{21} do."
28 Pe mi yuui'^{13} 'e gajiin'^{1} jna iní^{3}ii
nifugɨ la 'naa' fu Galilea.
29 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Tʉ́^{3} 'ii:
—Fiin'^{13} jilee'^{21}mo jo litsáai^{1}-tsi 'nʉ
pe jna-a jo lɨ́ɨ^{1}na la joon.
30 Pe Jesús-gɨ gasɨɨ'^{21}ɨ 'ii:
—'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'nʉ, 'e 'woo^{1}
no la jée^{1}gɨ 'i'oo^{1}o tún^{2} naa'^{13} 'in
tuuitsáa^{2}, 'nɨ^{1} naa'^{13} jo røø^{21}u 'e
cwii^{1}u'un jna.
31 Pe 'ii-gɨ jo gacwoo^{1} júu^{3} jin'^{2}in:
—Fiin'^{13} júun^{2}moo coon'^{13} 'nʉ jo
fo'^{3}oo 'e jo cwii^{1}na 'nʉ.
Joongɨ jilee'^{21}mo jin'^{2}in la do-o jon.

Faa'^{21}a Jesús júu^{3} tyʉ́^{2} coon^{21} lɨ sii^{21} Getsamení

32 Joon mo gatyalíin^{2} coon^{21} lɨ sii^{21}
Getsemaní joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús tsá^{2}
tya'a:
—Ní^{2}duu' lo la 'ɨɨ^{212} ní^{3}ii nifoo'^{13}na
Dios.
33 Joon gajée^{1}i jiin'^{13} Tʉ́^{3} coon'^{13} Ja-
cobo coon'^{13} Wó^{3}. Joon ga'láa^{2} 'wii^{212}
lɨ́^{2} xuui^{212}-tsi joongɨ 'áai^{1} fa'í^{3} lɨ́ɨ^{2}i.
34 Joon gajin'^{2} Jesús:
—Lɨ́ɨ^{1} fa'í^{3} lɨ́ɨ^{2}na ca la lɨ́^{2} ijúun^{2}moo,
jan^{2}duu' lo jo cwocwuui^{21}du'naa'.
35 Joon gangó^{1} Jesús ca nifugɨxʉ.
Joon gatyii^{21}a ni 'wó^{2} joon gamɨɨ^{1}ɨ
tyani Dios Jmii^{21} wa'a ilí^{2} sɨ'nee'^{13}mo
'e jo nii^{21} wúu^{1} la lɨ́^{2} ilí^{2} 'e hora joon.
36 La jee^{212} faa'^{21}a fo'^{2} do joon
gajin'^{2}in:
—Ñʉ'^{2}, tyi'nʉ-ʉ jilaa'^{21}a ilí^{2}, jo
cwo'^{2}'o 'e mó^{3}oo wúu^{1} la lɨ́^{2} 'elo. Pe
jo cwo'^{2}'o lí^{2} la lɨ́ɨi^{2} jna, cwolí^{2}-i la lɨ́ɨ^{2}i
'nʉ-ʉ.
37 Mo ngayuui'^{13} do joon gacwéi^{1}
tún^{1} lɨ néei^{1} tsá^{2} tya'a joon
mo gatyee'^{12}i joon nitee'^{12}i 'ido
cwuu^{21}mo. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús Tʉ́^{3}:
—Simón, ¿tɨ cwuu^{21}mo'o? ¿Tɨ jo galɨ́^{2}
'e jo cwuu^{21}mo'o jiin'^{13} coon^{21} hora?
38 Unjnaa'^{21}-'oo' joon fee'^{13}naa' Dios
joon jo coon'^{21} Satanás 'naa' tóo^{2}. 'E
la ja'^{2}mo, náa^{1} tyʉ́^{2} tya' alma tyii' 'e
'iin^{212}mo pe cuerpo-gɨ 'wo^{2} sɨ'ɨ́ɨ^{1}-tsi.
39 Joon gangó^{1} Jesús tún^{1}, ngafee'^{13}i
Dios tún^{1} joon jin'^{2}in 'e nafaa'^{21}a do
tún^{1}.
40 Joon gacwéi^{1} tún^{1} joon gatsee'^{21}i
tsá^{2} tya'a tee'^{12}i cwuu^{21}mo tún^{1} 'wii'^{13}
unníi^{1}i do jnɨɨ^{1} jalicwuu^{21}i. Joon jo
ñíi^{1}i 'ee ñii^{1}i.
41 Gangó^{1} Jesús gatɨ́^{2} 'nɨ^{1} naa' joon
mo gacwéi^{1} tún^{1} gajin'^{2}in:
—Cwocwuu^{21}moo' no. Cwo'ii'^{21}
'woo'^{21}oo'. Naliin^{1}mo jiin'^{13} la no
'wii'^{13} nigacwá^{2} hora. Ijaan'^{21}in 'in
Ruu'^{21}i Tsá^{2} ja'cwoo^{21}o 'in 'oo^{1}o tsaa^{2}.
42 Raan^{2}naa' no, moo^{21}o' no. Ni
joo^{1}-o 'in jaain'^{21} jna —gajin'^{2} Jesús.

Tee^{1} tsá^{2} tyitsaai^{212} Jesús

43 Faa'^{21}gɨ Jesús siin'^{12}in mo gacwéi^{1}
Judas, 'ii jaain^{21} jee^{212} 'in dyatuuin^{1}
tsá^{2} tya'a. Joon jalíin^{2} coon'^{13}on 'in
tsá^{2} fúui^{1} lɨɨlɨ^{1} 'in tyan^{1} ñí^{2} espadas
coon'^{13} 'in san'^{1} 'no'^{3} 'mó^{2}. Jalíin^{2} to^{2}
tyʉ'^{3} 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} joongɨ to^{2}
tyʉ'^{2} jileei'^{21} tsacøøi'^{13}.
44 Joon 'in Judas do, 'in gajaain'^{21}
Jesús, nigacwoo^{1} coon^{21} li^{2} jin'^{2}in:

—'In cu'^{3}uu ju'^{2} do 'ii 'i. Seen'^{12}naa' tá^{2}, ñ~~uu~~^{2}~~uu~~' ty~~ú~~^{2} l~~ii~~l~~i~~^{1}.

45 Joon mo gatyii^{21}a Judas joon gangatyéen^{1}in l~~i~~ siin'^{12} Jesús joon gas~~ii~~^{21}~~i~~:

—T~~i~~fo'^{2}, T~~i~~fo'^{2}.

Joon gacuu'^{21}u ju'^{2} 'ido.

46 Joon tsifu gasaan'^{12}in 'in nitéein^{1} do Jesús. Joon gat~~ø~~ø^{1}ø tyitsaa^{212}mo Jesús

47 Pe jaain^{21} 'in téein^{2} do gasø'^{1}ø ñí^{3} espada tya'a joon gaty~~u~~'^{2}~~u~~ cataain^{21} loocwoo^{2} tsa'leei'^{13} tya' 'in ty~~u~~'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} nifu do.

48 Joon gas~~ii~~'^{21}~~i~~ Jesús 'in catyaai^{2} do:

—¿T~~i~~ niga'woo^{21}naa' coon'^{12} ñí^{3} espada coon'^{13} 'no'^{3} 'mó^{2} wa'a saan'^{12}naa' jna lawa jaain^{21} 'uun^{21}?

49 La coon^{21} jm~~ii~~^{212} siin'^{12}na coon'^{13} 'naa' fu i'yíia^{2} cwo'^{1} do joon jo-g~~i~~ mo seen'^{12}naa' jna. Pe 'elo-o ilí^{2} joon itsín^{1} jiin'^{13} la jin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios.

50 Joon tsifu joon gacwiin^{1}in 'in tsá^{2} tya'a 'goo'^{21}o. Joon Jesús do gajaan^{1}o.

Gacwiin^{1}in jaain^{21} s~~i~~mii'^{21}

51 Pe jaain^{21} s~~i~~mii'^{21} 'in paai'^{21} 'm~~i~~'^{2} taa^{21} ngóo^{1} caluu l~~i~~ ngóo^{1} Jesús. Joon gasan'^{2}mo tsá^{2} 'ii.

52 Joon tsifu joon gat~~ú~~^{2} 'ido 'e 'm~~i~~'^{2} taa^{21} do joon gacwiin^{1}o t~~i~~' ringúu^{1}i coonti.

Jesús tyani tsacøø~~i~~'^{13}

53 Joon gangajée^{1}i 'in tsá^{2} do Jesús tyani 'in ty~~u~~'^{2} to^{2} nifu tya' untsá^{2} coon'^{13} 'in ty~~u~~'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} tsacøø~~i~~'^{13} coon'^{13} t~~i~~fo'^{2} tya' ley l~~i~~ s~~i~~caain^{21}.

54 Joon wíin^{2}g~~i~~x~~u~~ ngóo^{1} T~~ú~~^{3} caluu joon gatyii^{21}a 'ii tyi^{1} ca'n~~u~~ tya' 'in ty~~u~~'^{2} to^{2} nifu tya' untsá^{2}. Joon do-o gacwó^{2}o coon'^{13} 'láa^{2} 'in néei^{1} do untyaa'^{1}i yaai co' j~~i~~^{2}.

55 'In ty~~u~~'^{2} to^{2} untsá^{2} coon^{13} jileei'^{21} tsacøø~~i~~'^{13} néei^{1} do 'noo'^{1}o coon^{21} tsaa^{2} tya' Jesús 'e 'n~~ii~~^{1}i joon lisá^{2} júu^{3} ijngaa'^{12}mo 'ido. Pe jo gatsaa'^{21}a jiin'^{13} coon^{21}.

56 Ts~~u~~ l~~ii~~^{1} fúui^{1} 'in faa'^{21}a júu^{3} tajuu^{21} tya' Jesús pe jo coon^{21} røø^{21} faa'^{21}a la jaain^{21}.

57 'Inl~~ii~~^{13} garóon^{2}on 'n~~ii~~^{1}i 'ido coon'^{13} júu^{3} tajuu^{21} jin'^{2}'in:

58 —Jna'a nin~~uu~~^{21}~~u~~'~~u~~ 'e jin'^{2} 'ino: "Jna ifíin^{3}na 'e cwo'^{1} fee'^{1} no 'e nigajmaa'^{12} tsá^{2} joon jee^{212} 'n~~i~~^{1} jm~~ii~~^{212} isaa'^{13}aa coon^{21} cwo'^{1} jon'on jma'^{2} tsá^{2}." Júu^{3} joon gan~~uu~~^{21}~~u~~'~~u~~ tya' 'in tsá^{2} no —jin'^{2} 'in tsá^{2} tajuui^{21} do.

59 Pe jiin'^{13} coon^{21} júu^{3} 'e tyaa^{1} lo jo røø^{21} s~~ii~~^{1}i.

60 Joon garóon^{2}on jee^{212} 'in tsá^{2} do 'in ty~~u~~'^{2} to^{2} nifu tya' untsá^{2} joon gaunng~~ii~~^{1}~~i~~ Jesús:

—¿T~~i~~ jo 'ee ng~~ii~~^{2}'~~i~~ coonti? ¿'Ee fo'^{2}'o 'wii^{212} tyi'i no?

61 Pe l~~i~~ goon^{21} gajaan^{1} tii^{2} Jesús. Jo 'ee gañii^{1}i coonti. 'In ty~~u~~'^{2} to^{2} nifu tya' untsá^{2} do gaunng~~ii~~^{1}~~i~~ tún^{1} jin'^{2}in:

—¿T~~i~~ 'n~~u~~-~~u~~ Cristo, 'in Jóon^{1} Dios nicwaai'^{3}?

62 Jesús-g~~i~~ gas~~ii~~'^{21}~~i~~ 'ii:

—Jna-g~~i~~ 'i. Joon imáa^{1}naa' 'in Ruui'^{21} Tsá^{2} tyíin^{1} l~~i~~' caai^{21} Dios Jmii^{21} tsáa^{1}. Joong~~i~~ ijó^{1} jee^{212} jníi^{1} l~~i~~' y~~u~~'.

63 Tsifu joon ga'g~~ii~~^{1}~~i~~ s~~ii~~n'^{13}in 'in ty~~u~~'^{2} to^{2} untsá^{2} do joon gajin'^{2}in:

—Jo 'néi^{1}g~~i~~' 'in jmá^{2} júu^{3} røø^{21} no.

64 Gan~~uu~~^{21}o' jilee'^{21}na' xiiala nigaungøøi^{1} 'ino Dios coon'^{13} júu^{3} tya'a. ¿'Ee l~~ii~~^{2}naa' 'e jmoo^{21}o' coon'^{13} 'ino?

Joon jilee'^{21}mo gajin'^{2}in 'e 'ná^{1} júun^{2}mo Jesús.

65 Joon 'inl~~ii~~i^{13} ga'láa^{2} 'wii^{212} 'ñíi^{1}i Jesús. Gajnii^{1}i unni^{2} 'ido joong~~i~~ poo^{1}i Jesús joon s~~ii~~'^{21}~~i~~ 'ido jin'^{2}in:

—Faa'^{13}du'u, ¿'iin 'in gapooi^{1} 'n~~u~~?

Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} '~~ii~~'^{13} jnóo^{1}o mooni^{2} Jesús.

Jo røø^{1}i T~~ú~~^{3} 'e cwii^{1}mo Jesús

66 Ca t~~i~~^{2} 'wii^{212} 'iityi^{1} siin'^{12} T~~ú~~^{3}. Joon gatyii^{21}a jaain^{21} jee^{212} 'in jmoo^{1}o 'ee gø'^{2} 'in ty~~u~~'^{2} to^{2} nifu tya' untsá^{2} do.

67 Joon mo ganí^{2}i T~~ú~~^{3} 'e siin'^{12}in do untyaai'^{2} 'ña'a co' j~~i~~^{2} joon gajaan^{1} jøø^{2}i joon gajin'^{2}in:

—Ng~~i~~^{2} 'n~~u~~ jon coon'^{13} Jesús tsá^{2} Nazaret.

68 Pe T~~ú~~^{3}g~~i~~ jo garøøi^{21} jin'^{2}in:

—Jo cwii¹na 'ino. Jo ñí³ii 'ee 'e fo'²'o no.

Joongɨ gacwo'ɨɨ¹o lɨ' 'oo¹ lɨ tsataai² tsá². Joon ga'oo¹o tuuitsáa².

69 'In tsamɨ́² do gajøø²i Tɨ́³ tún¹ joon gasɨɨ'²¹ɨ tún¹ 'in téein² do:

—Jaain²¹ tsá² tya' 'ido-o 'in tsañɨɨ'¹ lo.

70 Pe jo garøø¹i Tɨ́³ tún¹. Jee²¹² catá²-a tún¹ 'in téein² do gasɨɨ'²¹ɨ tún¹ Tɨ́³:

—La ja'²mo, 'nɨ-ɨ jaain²¹ 'in tya' 'ido tsɨ 'in seein²¹ Galilea 'nɨ, joongɨ la faa'²¹ 'ido-o la joon foo'²¹ 'nɨ.

71 Joon ga'láa² Tɨ́³ 'wii²¹² faa'²¹a 'laa'²¹ 'ée¹i Dios jin'²in:

—Ni Dios jo cwii¹na 'in tsañɨɨ'¹ no 'in 'ée¹naa' no.

72 Joon tsifu gatɨ́² tún² naa'¹³ ga'oo¹o tuuitsáa². Joon gatɨ'²-tsi Tɨ́³ do 'ee nigasɨɨ'²¹ɨ Jesús 'ii: "La jo-gɨ mo 'oo¹o tún² naa'¹³ tuuitsáa² jo røø²¹u 'e cwii¹u jna 'nɨ¹ naa'¹³." Joon mo gatɨ'²-tsi Tɨ́³ 'elo joon gatyi'²o.

15

Jesús tyani Pilato

1 Mo gajná² joon, joon 'in tyɨ'² to² tya' untsá² galicaain²¹ tún¹ coon'¹³ jileei'¹³ tsacøøi'¹³ coon'¹³ 'in tɨfo'² tya' ley coon' jileei'²¹ tsacøøi'¹³ 'in tyiin²gɨ. Joon ngajée¹i Jesús sɨñuu¹mo joon gangajaan'¹²in tyani Pilato.

2 Joon gaunngɨɨ¹ɨ Pilato Jesús:

—¿Tɨ 'nɨ røøi¹³ tya' tsá² Israel?

Jesús-gɨ gañii¹i:

—'E joon foo'²¹gɨ 'nɨ.

3 Jileei'²¹ 'in tyɨ'² to² tya' untsá² ga'nɨɨ¹i Jesús lɨɨlɨ¹.

4 Joon gaunngɨɨ¹ɨ Pilato Jesús tún¹ jin'²in:

—¿Tɨ jo 'ee ngɨ́ɨ¹²'ɨ coonti? Jøø²du'u xiiala 'nɨ́ɨ¹i 'nɨ lɨɨlɨ¹.

5 Pe jo gañii¹i Jesús coonti. 'Wii'¹³ joon lɨ́ɨ¹ tsa'goo²¹-tsi Pilato.

Sii¹in tsacøøi'¹³ ijúun²mo Jesús

6 La nitɨ́ɨ²i Pilato 'e láa²i jaain²¹ 'in 'yuui² 'nɨñí³ la jee²¹² 'e tɨ́² jmɨɨ²¹² joon. Joon galáa²mo jaain²¹ 'in muui¹ 'in tsá² do.

7 Joon 'yuui² 'nɨñí³ jaain²¹ 'in sii²¹ Barrabás, 'ii jee²¹² 'in nigajngaai'¹²gɨ tsá² coon²¹ lɨ nigatíin¹in coon'¹³ tsaa'to².

8 Joon gangalíin² tsá² joon gamɨɨ¹ɨ tyani Pilato 'e jmá¹ 'ido 'e la tɨɨsi'².

9 Pilato-gɨ gañii¹i:

—¿Tɨ 'iin²¹²naa' 'e láa²na Røøi¹³ tya' tsá² Israel?

10 Jin'² Pilato la no 'wii'¹³ li'³o 'e gajaan'¹²in 'in tyɨ'² to² tya' untsá² Jesús 'wii'¹³ tsiiwúu¹mo tya' Jesús.

11 Pe 'in tyɨ'² to² tya' untsá² do nigasɨɨ'²¹o Pilato 'e tyɨ²gɨ wa'a láa¹i 'ido Barrabás.

12 Joon gaunngɨɨ¹ɨ tún¹ Pilato:

—¿'Ee 'iin²¹²naa' lí² coon'¹³ 'in sii²¹ Røøi¹³ tya' tsá² Israel lo?

13 Joon gañii¹i tsá², 'oo¹o tá² lɨɨlɨ¹ jin'²in:

—¡Téen¹in 'ido tsaa' crúu¹³ no!

14 Gasɨɨ'²¹ Pilato tún¹ 'in tsá² do jin'²in:

—¿'Ee gó² nigajmaa¹a 'inlo?

Pe 'in tsá² do gañii¹i tún¹ tá² lɨɨlɨ¹ jin'²in:

—¡Téen¹in 'ido tsaa' crúu¹³ no!

15 Joon 'wii'¹³ 'iin²¹²in Pilato ján² røø²¹ coon'¹³ 'in tsá¹ do joon galáa²mo Barrabás joongɨ gatyɨ'²ɨ to² póo²i Jesús joon gajaan'¹²in 'ido wa'a téen¹in tsaa' crúu¹³.

16 Mo ngayuui'¹³ joon, joon gatyii¹mo 'láa² Jesús tyani Pilato joon gangajée¹i 'ii tyi¹ tya' røøi¹³ lɨ sii²¹ Pretoria. Joon gauncaain²¹ ce jileei'²¹ 'láa².

17 Joon tyii'²¹i Jesús coon²¹ 'mɨ'² yóoin² nɨɨ'² la lɨ́¹ 'e tyi'² røøi¹³. Coon²¹gɨ corona lɨ́² jmaai'² tóon¹ gaton'¹ mootyi² Jesús. Coon'¹³ la joon ga'láa² 'wii²¹² lɨɨ'²¹i Jesús.

18 Joon ga'láa² tsá² do 'wii²¹² 'aa'²¹i Jesús jin'²in:

—¡Viva Røøi¹³ tya' tsá² Israel! ¡Wóo²-o cwoseein²¹!

19 Joon coon'13 'no'3 sɨɨ2 cwaa21
gapó2 mootyi2 Jesús joon ga'ñíɨ1i
Jesús.
20 Mo ngayuui'13 gaungøøi1 la no
joon gatyíi3o 'a 'mɨ'2 yóoin2 nɨɨɨ'2 do
joon gacɨ'1ɨ tún1 Jesús sɨɨn'3ɨn do-o.
Tsifu joon gatyii1mo Jesús itéen1in 'ido
crúu13.

Taain1 tsá2 Jesús tsaa' crúu13

21 Jaain21 tsá2 seein21 Cirene sii21
Simón, jmii21 Alejandro coon'13 Rufo,
najaa'12i lɨ tsajmaa1a to2. Joon mo
gangɨɨ1i do 'in 'láa2 do gatyɨ'2ɨ to2 'ido
wa'a coon21 crúu13 tya' Jesús.
22 Joon gangajée1i Jesús fu coon21
lɨ sii21 Gólgota, coon21 lɨ 'øøi'21-tsi tsá2
sii21 Mootyi2 'Lɨɨ212.
23 Joon gacwo'1o 'ido Jesús vino
caai'13 jmɨ'3 'mó2 sii21 mirra pe
Jesús-gɨ jo ga'un'2un 'edo.
24 Joon gateen1in tsaa' crúu13 do.
Joon 'in 'láa2 do gajmaa1a jmaai'2xɨ
sɨɨn'3 Jesús. Gacoo1o 'iin lii'1i la jaain21
do.
25 'Iin2 ñɨ3 ningóo1 mo gateen1in
Jesús tsaa' crúu13.
26 Joon gataan1an coon21 júu3 yɨ'
tyi2 Jesús 'e faa'21a 'e ga'nɨɨ1i Jesús.
Faa'21a la lo: "Røøi13 tya' tsá2 Israel
'ino."
27 Caan21mo gataain1 Jesús tsaa'
crúu13 coon'13 gái1 'uun21, jaain21 lɨ'
caai tsáa1 jaain21gɨ lɨ' caai21 tooin212.
28 La joon 'e gatsín1 'e jin'2 ni jí2 tya'
Dios: "Gaun'íi3in tsá2 'ii jee212 'in gó2."
29 Jileei'21 'in ngɨɨ1i do gajíi2mo Jesús
joon gajøø'21ø mootyíi1i jin'2in:
—'Nɨ-ɨ 'in ifiin1 cwo'1 do joon jee212
'nɨ1 jmɨɨ212 ijmáa3o'o tún1,
30 laai212 'wo'o no. Cwúui1 tsaa'
crúu13 no.
31 La joon jon 'in tyɨ'2 to2 tya' untsá2
coon'13 tɨfo' tya' ley gaungøøi1 Jesús
sɨɨ'21ɨ ruu'21i:
—Galáa2mo 'in xeei'21 joon 'ña'gɨ jo
lí2 lái1 'ña'a.
32 Wana ganee21e' gajngaa1i tsaa'
crúu13 tya'a 'ña'a joongɨ lí2 jo'1o lɨɨ2na'
'e 'ii-o Cristo, Røøi13 tya' tsá2 Israel.

Joon cagɨ 'in gataain1 crúu13 coon'13
Jesús gajíi2mo 'ii.

Jún1mo Jesús

33 Mo gatɨ2 tyiiañi'1 galinɨɨ21 coonti
ca 'iin2 'nɨ1 ca'lóo2.
34 Mo gatɨ2 'e hora joon ga'oo1o Jesús
jin'2in:
—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? ('E
'øøi'21-tsi jin'2in: Dios tyiia, Dios tyiia,
¿'ee lɨ' nigatíiu13'u jna?)
35 'Inlɨɨi13 'in téein2 do niganúu2un
joon gajin'2in:
—Nɨɨ2duu', nitø'1ø Elías.
36 Joon gangó1 jaain21 cwiin1in. Mo
ngayuui'13 gaun'laa21 coon21 esponja
coon'13 vino tiin'21 joon gauntyii21
coon nii212 sɨɨ2 gacwo'1o Jesús. Joon
gajin'2in:
—Jaan2duu', nee2du' wana jó1 Elías
jaxáa1i 'ino.
37 Tsifu joon ga'oo1o Jesús coon21
naa'13 tá2 lɨɨlɨ1 joon gajún1mo.
38 Joon coon21 'mɨ'2 'íi1 inɨɨɨ cwo'1
fee'1 do ga'gɨɨ21 coonti túu2 fóo13. Tɨ2
yɨ' joongɨ ca tɨ2 'wii212 ga'gɨɨ21.
39 Joon 'in tyɨ'2 to2 'láa2 romano
'in siin'12 tyani lɨ taain1 Jesús do mo
ganii21 xiiala ga'oo1o Jesús joongɨ xi-
iala gajúin1 'ido joon gajin'2in:
—'E la ja'2mo, 'in tsañɨɨ'1 lo Jóon1
Dios 'i.
40 Coon21 lɨ téein2 tsamɨ2 wíin2gɨ
gajøø2ø. Jee212 'ii siin'12 María Mag-
dalena joongɨ María sáa3 Jacobo 'in
xuui212gɨ Sé3. Joongɨ siin'12 Salomé
do.
41 'In tsamɨ2 lo nigangɨɨ1 coon'13
Jesús. Joongɨ nigajmaa1a 'e dø'1 'ido
la 'ɨɨ212 gangɨɨ1 Jesús Galilea. Joongɨ
fúu1mo tsamɨ2 'in téein2 do 'in gan-
galíin2 coon'13 Jesús Jerusalén.

Ga'á1mo Jesús

42 Joon la xɨɨɨ tiin1xɨ 'wii'13 'e
jmɨɨ212 tya' 'e tyaa1 tyɨ2 ('øøi'21-tsi tsá2
cwoon'1 'ló1 jmɨɨ212 'ii'21 'woo'21 tsá2)
43 joon gajó2 Sé3, tsá2 seein21 coon
fuu21 sii21 Arimatea. 'In Sé3 no jaain21
jee212 tsacøøi'13 joon jaain21 tsá2 'in

sɨján[1]an jmɨɨ[212] mi tyʉ'[2] Dios to[2]. Jo 'goo'[21]o coonti. Ga'í[1] 'ido tyani Pilato joon gamɨɨ[1]o cuerpo tya' Jesús.

44 Pilato do ganga'goo[21]-tsi 'e najún[1]mo Jesús jmoono. Joon gatø'[1]ø 'in tyʉ'[2] to[2] 'láa[2] do gaunngɨɨ[1]ɨ wa'a jo'[1]o gajúun[2]in.

45 Mo gajin'[2] 'in tyʉ'[2] to[2] 'láa[2] do 'e jo'[1]o gajúun[2]in joon gacwoo[1] Pilato cuerpo tya' Jesús 'e cón[2] Sé[3] do.

46 Tsifu joon galó[2] Sé[3] do coon[21] 'mɨ'[2] taa[21] tyʉ́[2]. Joon gaxíia[2] cuerpo tya' Jesús joon gacɨn'[1]ɨn 'e 'mɨ'[2] taa[21] do. Joon gataan'[12]in coon[21] tsi 'aan[1] lɨ[2] coon[21] tsaa' xá[1]. Joon gasii'[21]i coon[21] cuun[212] 'ootoo[21] 'aan[1] do.

47 Joon ganii[21] María Magdalena coon'[13] María sáa[3] Sé[3] lɨ ga'ái[1] Jesús do.

16

Mo gajiin'[1]in tún[1] Jesús

1 Mo gangɨɨ[1]i jmɨɨ[212] 'ii'[21] 'woo'[21] tsá[2] joon María Magdalena coon'[13] Salomé coon'[13] María sáa[3] Jacobo galó[2] jmɨɨ[21] jmafuu[21] 'e tsaxee[1]i tya' Jesús.

2 Joon 'áa[3] jmɨɨ[212] 'láa[2] 'wii[212] semóo[13], mo ga'yeei[21] ñi'[1], tyalíin[2] lɨ ga'ái[1] Jesús.

3 Sɨɨ'[21]ɨ ruu'[21]i:

—¿'Iin 'in jan'[1] 'e cuun[212] 'e jnɨ[1] 'oo'aan[1] do? —sɨ́ɨ[2]i.

4 Pe mo ganii[21] jo 'e cuun[212] fee'[1] lɨ do. Jo si'[2]gɨ 'áan[3] tya'.

5 Mo gangatáa[1]i tsi too[21] 'aan[1] do ganii[21]i jaain[21] sɨmii'[21], taa[21] sɨɨn'[3] lɨɨlɨ[1], tyíin[1]in lɨ' caai[21] 'aan[1] tsáa[1] do. Joon gafoo'[1]mo 'in tsamɨ́[2] do.

6 Pe 'in sɨmii'[21] dogɨ gasɨɨ'[21]ɨ 'ii:

—Jo foo'[13]naa'. 'Naa'[21]naa' Jesús tsá[2] Nazaret 'in gateein[1] tsá[2] tsaa' crúu[1] do. Pe nigajiin'[1]o. Jo 'yuui[2]gɨ lo. Jøø[2]duu' lɨ ga'ii[21] do.

7 Cwolíin[2]naa', cwosíi[13]ii' tsá[2] tya'a coon'[13] Tʉ́[3] 'e tsáa[1]a Jesús nifugɨ tyii' fu Galilea. Joon do-o imáa[1]naa' 'i jiin'[13] la nigajin'[2]in.

8 Joon gangalíin[2]mo cwiin[1]in lɨ roon[1] 'aan[1] do 'wii'[13] jleei[1] gafoo'[21]i lɨɨlɨ[1]. Jo 'iin gasɨɨ'[21] coonti jiin'[13] jaain[21] 'wii'[13] gafoo'[21]i lɨɨlɨ[1].

Jesús gajnee[1]in tyani María Magdalena

9 Mo ngayuui'[13] joon 'e gajiin'[1] Jesús, mo gajná[2] 'e ga'láa[2] 'wii[212] semóo[1] do joon gajnée[1]in Jesús 'láa[2] 'wii[212] tyani María Magdalena, jaain[21] tsamɨ́[2] 'in ga'woo[1]i Jesús dyái[1] 'in 'lɨɨi' alma tya'a.

10 Joon 'ido-o gangóo[1] ngasii'[12]i 'in nigangɨ[1] coon'[13] Jesús. Joon do-o taai[1] xuui[212]-tsi joon cɨ'[2]o.

11 Joon mo ganúu[2]un 'ii 'e seen[21]mogɨ Jesús joongɨ 'e niganii[21]mo 'in tsamɨ́[2] do 'ii jo gajo'[1] galɨ́ɨ[2]i 'e jin'[2] 'in tsamɨ́[2] do.

Gajnée[1]in tyani gái[1] tsá[2] tya'a

12 Mo ngayuui'[13] joon gajnée[1]in Jesús xiia'[21]gɨ lɨ́ɨ[1]i tyani gái[1] tsá[2] 'in ngaliin[1] coon[21] tya'i fu[1].

13 'Ii-gɨ ngalíin[2]mo ngasii'[12]i tsá[2] tya' Jesús pe jon'gɨ júu[3] tya' 'ii jo'[1] galɨ́ɨ[2]i.

Sɨ́ɨ[1]i Jesús jɨ dyajaain[21] tsá[2] tya'a

14 Mo lɨcɨɨin[21]xʉ joon gajnée[1]in tún[1] Jesús coon[21] lɨ néei[1] 'in dyajaain[21] tsá[2] tya'a gø'[2]ø. Joon gaunngɨɨ[1]ɨ tsá[2] tya'a do xiiala lɨ' 'e jo jo'[1] lɨ́ɨi[2] 'ido, joongɨ 'waa'[21]-tsi 'ido tsʉ 'wii'[13] jo jo'[1] galɨ́ɨi[2] la jileei'[21] 'in gasɨɨ'[21]ɨ 'ii 'e nijiin'[1] Jesús.

15 Joon gajin' Jesús sɨɨ'[21]ɨ tsá[2] tya'a:

—Cwolíin[2]naa' la 'ui fu juncwii[21]. Síi[13]ii' jileei'[21] tsá[2] júu[3] tyʉ́[2] tya' xiiala itiin'[13] tsá[2] tyani Dios.

16 Joon jileei'[21] 'in jo'[1] lɨ́ɨi[2] 'e júu[3] tyʉ́[2] do joon 'in sáai[2] jmɨɨ[21] itiin'[13]mo 'i. Pe 'in jo jo'[1] lɨ́ɨi[2] lɨ 'lɨɨ'[3] itsáa[1]a.

17 Joon 'in jo'[1] lɨ́ɨi[2] ijmáa[1]a 'e li[2] lo: Coon'[13] 'ii'[21] tyiajna i'wooi[21] jileei'[21] 'in 'lɨɨi'[3] taai[2] almas tya' tsá[2]. Joon ifaa'[21]o jmíi[1] xiia'[21].

18 Joongɨ isaan'[21]in coon'[13] cwoo[21]o mɨɨ'[21] pe jo ijmá[1] 'nii'[21] tya'a. Joongɨ wana 'uun'[21] 'ootyíi[2] jo ijmá[1] 'ii'[21]. Joongɨ táan[1]an cwoo[21]o tya' 'in tsatsaa'[13] joon 'láa[2]mo 'i.

Mo gasoo[1]o Jesús fu ñʉ'fú[2]

19 Mo ngayuui'^{13} gafee'^{21}i Jesús tsá^{2}
tya'a do joon ganga'^{2}mo Ña'ñʉ'^{1}ʉ'
Jesús fu ñʉ'fú^{2}. Joon do-o gan-
gacwaa^{21} lɨ' caai^{21} Dios Jmii^{21} tsáa^{1}.
20 Joon ga'woo^{21}mo tsá^{2} tya'a
ngasii'^{12}i tsá^{2} xiiala itiin'^{13} tsá^{2} la
caan^{21}mo. Joon coon'^{13} 'ña'a Jesús 'e
uncoon'^{13}on. Joon coon'^{13} milagro 'e
jmoo^{1}o tsá^{2} tya'a litsáai^{1}-tsi tsá^{2} 'e jo'^{1}o
júu^{3} tya' Jesús. Amén.

Júu^{3} tyʉ́^{2} 'e gajmaa^{1}a San Lucas

Prólogo

1 Fúu^{1}mo tsá^{2} nigataan^{1}an ni mo'jí^{2}
la galɨ́^{2} jilaa'^{21} 'e nigalɨ́^{2} jee^{212} jna'.
2 Joon 'in tsá^{2} 'in niga'e'^{1}e jna'
niganii^{21}o ca la mo 'wiin^{212} joon
gatyaa^{1}o júu^{3}.
3 La joon jon jna nigacoon^{21}oo
cwáain^{1} coon'^{21} tún^{2} ca la mo 'wiin^{212}.
'Wii'^{12} joon lɨ́ɨ^{2}na 'e tyʉ́^{2}-ʉ 'e tóon^{13}oon
ni mo'jí^{2} jilaa'^{21} la lɨ́^{2} 'e nigalɨ́^{2}.
4 La joon jmáa^{3}aan tsá^{2} tyúi^{1} Teófilo
'e litsáai^{1}-'o'o 'e la ja'^{2}mo jilaa'^{21} júu^{3} 'e
niga'e'^{2} tsá^{2} 'nʉ.

Jaain^{21} ángel jmoo^{1}o júu^{3} iliseein^{21} Wó^{3} saa^{1}i tsá^{2} jmɨɨ^{21}

5 La jee^{212} lɨ́ɨ^{1}i Herodes rééi^{13} fu lɨ
sii^{21} Judea seein^{21} jaain^{21} tsá^{2} Israel
'in sii^{21} Zacarías. Lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} coon^{21}
poo^{212} sii^{21} Abías. Tsamɨ́^{2} tya'a sii^{21}
Elisabet. Jaain^{21} jún^{2} tya' 'lɨɨ^{212} Aarón
'ii.
6 Jiwáa^{2}mo do tyú^{1}mo tyani Dios i.
Joongɨ jmaa^{1}a jilaa'^{21} tɨɨsi'^{2} coon'^{13} ji-
laa'^{21} to^{2} tyʉ'^{2} Dios. Jo 'e tsaa^{2} tya'a
sá^{2}.
7 Jo 'in xuui^{212} tya'a seein^{21} tsʉ
'wii'^{13} Elisabet do jo lí^{2} tsatyéen^{1}in.
Joongɨ nitsáa^{2}mo jiwáa^{2}mo.
8-9 Cafu mo lɨ́ɨ^{1}i Zacarías untsá^{2}
tyani Dios gatɨ́ɨi^{2} tsajiin^{21} fuusún^{2} ni
altar tya' Dios. Gatɨ́ɨi^{2} tsajmaa^{1}a 'elo
jiin'^{13} la tɨɨ^{2}si'^{2} 'e jmoo^{1}o untsá^{2} do.
Gacoo^{1}o untsá^{2} 'iin^{212}in litsáai^{1}-tsi 'ee
to^{2} ijmáa^{1}a. Joon mo gatɨ́^{2} 'ii'^{21} ga'í^{2}
Zacarías cwo'^{1} tya' Dios do 'e tsajiin^{21}
fuusʉ́n^{2}.
10 Jileei'^{21} 'in catyaai^{2}gɨ do ga-
jaan^{1}an caluu faa'^{21}a júu^{3} tyʉ́^{2}.
11 La tsifu joon gajnéi^{1} jaain^{21} ángel
tya' Dios Jmii^{21} siin'^{13}in lɨ' tsáa^{1} 'e lɨ
juun^{1}un fuusʉ́n^{2}.
12 Mo gajnéi^{1} 'in ángel do 'áa^{1}mo
gafooi'^{21} Zacarías jiin'^{13} jo ñii^{1} 'ee
jmáa^{1}a.
13 Joon 'in ángel do gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'ii:
—Jo foo'^{13}'o, Zacarías, tsʉ Dios ni-
ganúu^{2}o júu^{3} tyʉ́^{2} tyi'i. Itsatyéen^{13}mo
tsamɨ́^{2} tyi'i jaain^{21} yʉʉn^{21}. Joon un-
sii^{21}o'o Wó^{2} 'ii.
14 Lɨ́ɨ^{1} tyuu'^{13}'u jløø'^{3}mo'o 'wii^{212}
tya'a. Fúu^{1}mo 'in jløø'^{3}mo 'e
galiseein^{21}.
15 Tsʉ 'in yʉʉn^{21} tyi'i do 'in lityú^{1}mo
tyani Dios. Jo 'e 'uun'^{21}un coonti
jon' vino jon'gɨ máa^{1}. Joon ca la
mi liseen^{21}mo un'øø'^{2}mo Espíritu Tyʉ́^{2}
tya' Dios 'ii.
16 Joon coon'^{12} júu^{2} tya'o fúu^{1}mo tsá^{2}
seein^{21} Israel icɨ'^{2}o coon'^{13} 'Ña'ñʉ'^{1}ʉ'
Dios tya'a.
17 'In Wó^{3} no tsáa^{1}a jée'^{1}gɨ lagɨ
Ña'ñʉ'^{1}ʉ' ijmáa^{1}a la gajmaa^{1}a Elías.
Joon 'ii'^{21} tya' 'ii ijmáa^{1}a 'e jileei'^{21}
tsá^{2} coon'^{13} jóon^{1}on iliseein^{2} mo tyʉ́^{2}.
Joon 'in jo mo nʉʉ'^{13} ninuu^{1}o júu^{2}
rééø^{21}. Joon la joon tyaa^{1} tyʉ́^{2} tya'a tsá^{2}
i'ii'^{21}mo Ña'ñʉ'^{1}ʉ' —jin'^{2} ángel do.
18 Joon Zacarías do gaunngɨɨ^{1}ɨ 'in
ángel do:
—Xiiala ijmáa^{2}aa 'e iun'øø'^{12}na 'elo
tsʉ 'áa^{1}mo nitsaa^{1}moo la joon tsaamɨ́^{2}
tyiia jon.
19 'In ángel do gañii^{1}i:
—Jna-a Gabriel. Siin'^{13}moo tyani
Dios. 'Ii gasii^{1}in jna 'e fuu^{212}uu 'nʉ.
Joongɨ 'e jmáa^{3}aa 'nʉ júu^{3} jilaa'^{21} júu^{3}
tyʉ́^{2} lo.
20 Pe nano jo lí^{2} foo'^{13}gɨ'ɨ ca gatsín^{1}
jilaa'^{21} júu^{3} lo tsʉ jo gajo'^{1} lɨ́ɨ^{2}u'u júu^{3}
tyiia. 'E júu^{3} lo 'ná^{1} tsín^{1} mo gatɨ́^{2} 'ii'^{21}
tya'a.
21 La 'ɨɨ^{212} joon 'in tsá^{2} catyaai^{2}
téein^{2} caluu^{212}-u sɨjéen^{13}mo Zacarías.
Lɨ́ɨ^{1} tsa'goo^{1}-tsi 'wii'^{13} lɨ́ɨ^{1} gali'ɨɨ^{212}i
inʉʉ cwo'^{1} do.
22 Pe galili'^{2}o 'e nigajøø^{2} coon^{21} li^{2}
tsʉ 'wii'^{13} mo gacwa'ɨɨ^{1}ɨ jo lí^{2} faa'^{21}gɨ.
Joon gajmaa^{1}a li^{2} coon'^{13} cwoo^{21}o tsʉ
jo lí^{2} faa'^{21}gɨ.
23 La tsifu joon mo gatsín^{1} to^{2} tya'a
'e cwo'^{1} do ganga'^{2}mo fu tya'a.
24 Mo gangɨ́ɨi^{1}gɨxʉ jmɨɨ^{212} joon
gacán^{1}mo tsamɨ́^{2} tya'a yʉʉn^{21}. Joon

gajaan^{1}o in~~uu~~, jo gacwa'~~ii~~^{1}~~i~~ ce gatsín^{1} 'ñéei^{2} s~~ii~~'^{21}. Gajin'^{2}in:

25 —Ña'ñ~~u~~'^{1}o' nigajmaa^{1}a coon^{21} 'e ty~~u~~^{2} tyiia joon nigatyíi^{3}o fa'~~ii~~'^{21} tyiia tyani tsá^{2}.

Jaain^{21} ángel jmoo^{1}o júu^{2} iliseein^{21} Jesús

26 Ningóo^{1} jnúui^{2} s~~ii~~'^{21} 'e tyéein^{1} Elisabet do y~~uu~~n^{21} mo gasii^{1}in Dios 'in ángel Gabriel do fu coon^{21} fuu^{21} sii^{21} Nazaret l~~i~~ náa^{1} Galilea.

27 Ngafee'^{13}i jaain^{21} s~~i~~m~~i~~^{2} sii^{21} María. 'Ido-o náa^{1} júu^{3} tya'a coon'^{13} jaain^{21} tsañ~~uu~~'^{1} sii^{21} Sé^{3}. Sé^{3} do jún^{2} tya' 'l~~ii~~^{212} David 'ii.

28 'In ángel do gangatyéein^{1} l~~i~~ tyíin^{1}in 'in s~~i~~m~~i~~^{2} do. Joon gajin'^{2}in:

—¡'Aa^{212}mo'o fuu^{212}uu 'n~~u~~! Nigauncwai'^{2} Dios 'n~~u~~ l~~ii~~^{1}g~~i~~ lag~~i~~ jileei'^{21} tsam~~i~~^{2} —jin'^{2} ángel do.

29 Mo ganii^{21} María 'in ángel do l~~ii~~^{1} ganga'goo^{21}-tsi. Joon ga'~~i~~^{1}-tsi 'ee 'øøi'^{21}-tsi 'e júu^{3} do.

30 Joon 'in ángel do gas~~ii~~'^{21}~~i~~ 'ii:

—Jo foo'^{13}'o, María. Nigajmaa^{1}a Dios coon^{21} 'e ty~~u~~^{2}-~~u~~ tyi'i.

31 Cwoliñi'^{2}'in icaan^{212}mo'o y~~uu~~n^{21} joon liliseein^{21} jaain^{21} y~~uu~~n^{21} tyi'i 'e unsii^{21}o'o JESÚS.

32 'In lifee'^{1}mo 'ii. Ilisii^{21} Jóon^{1} Dios 'in feei'^{1}g~~i~~. Joon Ña'ñ~~u~~'^{1}~~u~~' Dios Jmii^{21} icwo'^{2}o 'ii 'án^{3} l~~i~~ gaty~~u~~'^{2} jún^{2} tya' 'l~~ii~~^{212} y~~uu~~'^{13} tya'a David to^{2}.

33 Ilíin^{2}in røø~~i~~^{13} tya' jileei'^{21} tsá^{2} Israel coon^{21} tøø^{2}mo. Jo tyee^{21} 'ii'^{21} tya'a coonti.

34 Joon gaunng~~ii~~^{1}~~i~~ María 'in ángel do:

—¿Xiiala ilí^{2} 'elo, ts~~u~~ jo 'in ñ~~uu~~'^{1} tyiia seein^{21}?

35 'In ángel do gajin'^{2}in:

—Ijoo^{21}o Espíritu Ty~~u~~^{2} tya' Dios tyi'i. Joon coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Dios, 'in feei'^{1}g~~i~~, icaan^{21}un y~~uu~~n^{21}, ts~~u~~ 'wii'^{13} joon ilicwaa'^{3}mo 'in y~~uu~~n^{21} do. Joon ilisii^{21} Jóon^{1} Dios.

36 Iliseen^{21}mo jon jaain^{21} y~~uu~~n^{21} tya' ruu'^{21}'u Elisabet fiin'^{13} nitsáa^{1}mo. Jin'^{2} tsá^{2} 'e jo lí^{2} caain^{21} y~~uu~~n^{21} pe nano ningóo^{1} jnúui^{2} s~~ii~~'^{21} 'e tyéein^{1}in y~~uu~~n^{21}.

37 Ts~~u~~ 'wii'^{13} Dios ce jilaa'^{21}-a lii'^{1}i —jin'^{2} 'in ángel do.

38 María do gajin'^{2}in:

—Lo-o siin'^{13}na 'e jmáa^{3}oo jilaa'^{21} to^{2} 'e ty~~u~~'^{2} Ña'ñ~~u~~'^{1}~~u~~'. Cwalí^{2}-i la l~~i~~^{1} 'e nigas~~ii~~'^{21}'~~i~~ jna.

Mo ngayuui'^{13} joon gat~~uu~~^{2}mo 'in ángel do 'ii.

Tsafeei'^{13} María ruu'^{21}i Elisabet

39 Jee^{212} jm~~ii~~^{212} joon María do gangóo^{1} la jmoono coon^{21} fuu^{21} ná^{1} jee^{212} moo'^{21}. Coon^{21} fuu^{21} náa^{1} cwoo'^{13} 'wó^{2} sii^{21} Judea.

40 Mo gatyíi^{1}a tya' Zacarías do gafee'^{1}i Elisabet.

41 Joon mo ganúu^{2} Elisabet do júu^{3} tya' María do joon 'in y~~uu~~n^{21} 'yuui tu'^{2}u gajøø'^{2}i.

42 Joon 'in Espíritu Ty~~u~~^{2} tya' Dios ga'ii^{21} Elisabet do. Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} faa'^{21}a coon'^{13} júu^{3} tá^{2}x~~u~~, jin'^{2}in:

—Nigauncwaai'^{3} Dios 'n~~u~~ l~~ii~~^{1}g~~i~~ lag~~i~~ jileei'^{21} tsam~~i~~^{2}. Joong~~i~~ nigauncwaai'^{3} Dios y~~uu~~n^{21} 'in tyéen^{2}un.

43 ¿'Iin jna wa'a jó^{1} sáa^{3} 'Ña'ñ~~u~~'^{1}o' jafee'^{13}i jna?

44 La tsifu mo ganúu^{3}uun júu^{3} tyi'i 'in y~~uu~~n^{21} tyiia lo gajøø'^{21}i jløø'^{3}mo n~~u~~' tu'^{3}uu.

45 Jløø'^{3}mo'o 'e nigalitsáa^{1}mo-'o'o 'e ty~~u~~^{2}-~~u~~ 'ii'^{21} tya' Ña'ñ~~u~~'^{1}~~u~~' 'e nigajin'^{2}in.

46 Joon María do gajin'^{2}in:

Fee'^{1}mo Ña'ñ~~u~~'^{1}~~u~~' 'áai^{1}.

47 Joon jløø'^{3}moo coon'^{13} jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o Dios 'in jmoo^{1}o tiin'^{13}na.

48 Dios nigacón^{2} cwáain^{1} 'e tañíi^{2} jna. Ts~~u~~ fúu^{2} nigal~~ii~~^{1}i jna 'in jmoo^{1}o to^{2} ty~~u~~'^{2}~~u~~.

Pe jilaa'^{21} jm~~ii~~^{212} l~~i~~ ngóo^{1}g~~i~~ jilee'^{21}mo tsá^{2} iuntyú^{1}mo jna.

49 Ts~~u~~ Dios 'in jm~~ii~~^{212}g~~i~~-tsi nigajmaa^{1}a coon^{21} to^{2} fee'^{1} tyiia.

Jiin'^{13} 'ii-o 'in tyú^{1}mo.

50 'Woo^{21}-tsio tya' ce jileei'^{21} 'in un'goo^{21} 'ii la tsá^{2} seein^{21} nano lag~~i~~ tsá^{2} 'in nog~~i~~ iliseein^{21}.

51 Jilaa'21 to2 fee'1 jmoo1o Dios.
'In jmaa1 jlววi'3 yaai tyaníi13i ga'aa1o
fa'ii'21.
52 Ga'woo1mo Dios tsá2 'in tyíin2 'án3
tya'a.
Joon jileei'21 'in tsá2 'wói1 gasaa'21mo.
53 'In sityéein13 jmii212 gaunrววi21mo
Dios 'ii coon'12 'e tyú2-u.
Pe 'in tsá2 sá2 cuu2 gasii'1in líi2mo.
54 Gauncoon'13o tsá2 Israel 'in jmoo1o
to2 tyu'2u.
55 Fúu2 galíi2i 'in jo ga'ín1-tsi júu3
ga'ii1 'lii212 tsacววi'13 tyi' Abra-
ham coon'13 jileei'21 jún2 tya'a
coon21 tวว2mo
—jin'2 María do.
56 Gaai21 sii'21gi gajan1 María
coon'13 Elisabet do. Mo ngayuui'13
joon ganga'2mo fu tya'a.

Galiseein21 Wó2 saai1 tsá2 jmii212

57 Mo gatsín1 jmii212 'e Elisabet
do 'ná1-a liseein21 jóon1on. Joon
galiseen21mo.
58 Joon líi1 jlววi'3 jileei'21 tsá2
néei1 tyan' coon'13 jileei'21 ruu'21i
mo ganúu2 'e tyú2-u 'e nigajmaa1a
Ña'ñu'1u' tya'a.
59 Mo gatí2 jñá2 jmii212 gatí2 'ii'21
i'ii'21in 'in yuun21 do li2 jiin'13 la tiisi'2.
Jmii212 joon 'in tsá2 jalíin2 tí2 jmii212
gali'iin212in lisii21 'in yuun21 do la sii21
jmii21.
60 Pe sáa3o gajin'2in:
—Jon' la joon, 'ná1-a lisii21 Wó3-o.
61 'In catyaai2 do jo cwoo1 júu3,
jin'2in:
—Pe jiin'13 jaain21 tsacววi'12 tyi'i jo
sii21 la joon —jin'2.
62 Joon gajmaa1a li2 coon'13 cwoo21o
tya' jmii21 yuun21 do 'ee 'iin212in lisii21
yuun21 do.
63 'I-igi gamii1i coon21 mo'jí2. Joon
gataan1an ni do 'e lisii21o Wó3.
Ganga'goo21-tsi jilee'21mo. La tsifu
joon galí2-i gafaa'21 Zacarías do.
64 Joon gacwo'2o 'maai'13 Dios.
65 Coon'13 'e lo-o gafoo'1mo jileei'21
'in néei1 la 'ui tsaa' moo'21 li sii21 Judea
do. Tyaa1 júu3 jee212 'ii jilaa'21 'e ni-
galí2.
66 Jileei'21 'in nuu1un 'elo gacón2
cwáain1. Joon gajin'2in:
—¿'Ee ilíin2 'in xuui212 no? Tsu 'e la
ja'2mo uncoon'13 Ña'ñu'1u' 'ii.

Júu3 gafaa'21 Zacarías

67 Joon Zacarías, jmii21 'in Wó3 do,
rววi1 Espíritu Tyú2 tya' Dios gafaa'21a
júu2 tya' Dios. Jin'2in:
68 Untyú1moo Ña'ñu'1u' Dios Jmii21 tya'
tsá2 Israel.
Tsu nigauncoon'13 tsá2 tya'a joon
gauntiin'13mo jna'.
69 'Lii212 David gajmaa1a la to2 tyu'2u
joon nigatyii'12mo Dios jaain21
jún2 tya'a 'in píin2gi 'e ijmáa1a
tiin'13 jna'.
70 La joon júu3 ga'íi2 'wii212 tya' tsá2
tyúi1 'in gacwo1 júu3 tyú2 ca
lii212.
71 Ga'íi2 júu3 itiin'13 jna' tya' jileei'21 'in
'eei'1 jna'.
Joon i'wóo1i jna' ja'cwoo2o jileei'21 'in
'iin212in jmeei'21 jna' jilaa'21 'e
gó2.
72 Dios ga'íi2o júu3 tya' 'lii212 tsacววi'12
tyi' 'e fúu2 iliin1 Dios 'ii.
Jo 'íin2-tsi 'e júu3 tyiin2 do 'e nigaj-
maa1a coon'13.
73 La lo-o 'e júu3 ga'íi2 Dios tya' 'lii212
yuu'13 tyi' Abraham:
74 Gacwo'2o 'ii'21 'e tiin'13na' 'e lí2-i
tsáa1mo-tsi' 'ii.
Jo cu'2-tsi' coon'13 'in 'eei'1 jna'.
75 Joon lí2-i jmoo21o' jilaa'21 to2 tyu'2u
coon'13 jilaa'21 'e tyú2-u la 'ii212
sáan3an'.
76 Joon 'nu-u, yuun21 tyiia, iunsii21 tsá2
'nu jaain21 tsá2 'in cwó1 júu3 tya'
Dios 'in feei'1.
Joon' 'nu-u icwoo'2'o nifu itya'2'a tyú'2
tsá2 i'ii'21mo Ña'ñu'1u'.
77 Joon la joon litsáai1-tsi tsá2 tya'a
xiiala itiin'13 Dios tsá2 mi 'íin2in
tsaa2 tya'a.
78 'Wii'13 fúu2 líii2 Dios jna' joon
gasii1in jóon1on 'in nigajmaa1a
jná2 joo'21 ni cwoo'13 juncwii21
li ngii21i'.

79 Nigajná² joo'²¹ tya' jileei'²¹ 'in néei¹
lɨ nɨɨɨ²¹,
joongɨ 'in néei¹ lɨ 'íi¹ foo'¹³ 'mó¹.
Joon lí²-i linee²¹e' xiiala ngɨɨ²¹ɨ' 'e
tyɨ́²-ɨ tyani Ña'ñɨ'¹ɨ',
jin'² Zacarías do.
80 Joon 'in xuui²¹² Wó³ do
gacwán¹mo. Joon gali'øø'²¹mo-tsi 'áai¹
jilaa'²¹ 'e 'iin²¹²in Dios. Joon gatéein²
coon²¹ lɨ jo 'in tsá² seein²¹ ca gatsín¹
jmɨɨ²¹² 'e 'ná¹ licwii¹in tsá² Israel 'ii.

2

Galiseein²¹ Jesús

1 Jee²¹² jmɨɨ²¹² joon 'in tsaa'to² tyíin¹
Roma sii²¹ Augusto. Joon 'in Augusto
do gatyɨ'²ɨ to² 'e tsataai² tsá² ni jí² ce
jileei'²¹ tsá² 'in seein²¹ coonti.
2 'E jí² lo nifu ga'láa² 'wii²¹² gaj-
maa¹a mo lɨ́ɨ¹i Cerenio to² fu lɨ sii²¹
Siria.
3 Jilee'²¹mo tsá² 'ná¹-a tsalíin² fu
goo¹o 'e tsataai² ni jí².
4 'Wii'¹³ joon gacwo'ɨ́ɨ¹ Sé³ fuu²¹
Nazaret náa¹ lɨ sii²¹ Galilea. Joon
gangóo¹ fuu²¹ Belén, coon²¹ fuu²¹
náa¹ lɨ sii²¹ Judea. Do-o lɨ galiseein²¹
'lɨɨ²¹² David tsɨ Sé³ do jaain²¹ jún²
'lɨɨ²¹² David.
5 Ngóo¹ fu Belén caan²¹mo coon'¹³
María 'e tsataai² ni jí². Ninaa¹³a júu³
tya'a 'e tɨ́² lɨ cui'² cwoo²¹o. Joongɨ
nityéen²mo yɨɨn²¹.
6 Joon galɨ́² la 'ɨɨ²¹² taain²¹² fu Belén
joon do-o lɨ galiseein²¹ jóon¹ María.
7 'Ido-o jóon¹on 'láa² 'wii²¹². Joon
gapaa'²¹ ni 'ido coon²¹ 'mɨ'². Joon
gatyaa¹i coon²¹ tsi momóo¹ tsɨ jo sá²
'nɨ́¹ lɨ ján³.

Jaain²¹ ángel jafee'¹³i tsá² 'in 'aai¹ joo'saa'²¹

8 Tyan'¹ fuu²¹ Belén ningɨ¹ coon²¹
poo²¹² tsá² 'in 'aai¹ joo'saa'²¹. Do-o
nijoon¹o la coon²¹ 'woo¹ 'aa¹mo
joo'saa'²¹ tya'a.
9 La tsifu joon gajnéi¹ jaain²¹ ángel
tya' Ña'ñɨ'¹ɨ'. Joon la tøøi² 'oo² ñɨ'fú²
tya' Ña'ñɨ'¹ɨ' gajná² joo'²¹ la cu'² lɨ' lɨ
née¹i.
10 Joon lɨ́ɨ¹ gafoo'²¹i pe 'in ángel-gɨ do
gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'ido:
—Jo foo'¹³naa' tsɨ coon²¹ júu³ tyɨ́²-ɨ
'e tyaan² 'e fuu²¹²uu 'naa' ilijløøi'³
jilee'²¹mo tsá².
11 Nano galiseein²¹ fuu²¹ goo¹o
David jaain²¹ 'in jmá¹ tiin'¹³ 'naa' 'in
sii²¹ CRISTO. Ña'ñɨ'¹ɨ' 'ii.
12 Lawa coon²¹ li² imáa¹³naa' 'in
yɨɨn²¹ do raain¹ coon²¹ tsi momóo¹
sɨpaa'²¹i 'mɨ'² —jin'² 'in ángel do.
13 La tsifu joon co' lɨ siin'¹³ 'in ángel
do joon gajnéi¹ fúui¹gɨ ángeles. Joon
cwoo¹ 'maai'¹³ Dios. Joon jin'²in:
14 ¡Cwocwoo¹ 'maai'¹³ Dios jileei'²¹ 'in
néei¹ ñɨ'fú²!
La joon jon ni 'wó² cwolisá² 'ii'²¹ tya'
tsá² 'in jløøi'³ 'wii²¹² tya'a.
15 Joon mo ngalíin²in 'in ángeles do
fu ñɨ'fú² 'in tsá² 'aai¹ joo'saa'²¹ do
ga'láa² 'wii²¹² gasɨɨ'²¹ɨ ruu'²¹i:
—Moo²¹o'. Mojøø²¹ø' fu Belén ji-
laa'²¹ 'e nigalɨ́² lo. Mojøø²¹ø' jilaa'²¹ 'e
nigajin'² Ña'ñɨ'¹ɨ'.
16 Joon ngalíin²mo jmoono lɨ́¹. Joon
mo gatyalíin²in gatsee'²¹mo María
coon'¹³ Sé³ joongɨ 'in yɨɨn²¹ do raain¹
tsi momóo¹.
17 Mo gatsee'²¹i gatya¹o júu³ jilaa'²¹
'e nigajin'² 'in ángel do cwáain¹ tya' 'in
yɨɨn²¹ do.
18 Joon jileei'²¹ 'in ganúu² lɨ́ɨ¹
tsa'goo²¹-tsi jilaa'²¹ júu³ tya' 'ido.
19 Joon María tɨɨ'¹³ɨ-tsi jilaa'²¹ 'elo.
Joon ga'ɨ¹-tsi 'wii²¹² tya'a.
20 Joon 'in tsá² 'aai¹ joo'saa'²¹ do
ngalíin²mo jløø'³mo cwáain¹ tya'a.
Ngalíin²mo un'goo²¹o Dios. Cwoo¹o
'maai'¹³ Dios jilaa'²¹ 'e niganúu²
joongɨ 'e niganii²¹. Tsɨ 'wii'¹³ jilaa'²¹-a
nigalɨ́² la nigajin'² 'in ángel do sɨɨ'²¹ɨ 'ii.

Tsacøøi'¹³ tya' Jesús tyaa¹a cwoo²¹ Dios Jmii²¹ 'in yɨɨn²¹ Jesús

21 Mo gatɨ́² jñá² jmɨɨ²¹² 'e galiseein²¹
Jesús gajmaa¹a tsacøøi'¹³ tya'a li² 'ii.
Joon gaunsii²¹ JESÚS jiin'¹³ la 'e ni-
gajin'² 'in ángel do nigasɨɨ'²¹ɨ María la
nɨ'gɨ 'e gacaain²¹ María Jesús.

22 Mo gatsiin[1] jmɨɨ[212] 'e gaun-
tyú[1]-i jiin'[12] la tɨɨsi'[2] tya' Moisés
gangajée[13]mo Jesús fu Jerusalén 'e
tyá[2] cwoo[21]o Dios.
23 La lo-o gajmaa[1]a tsʉ 'wii'[13] ni
jí[2] tya' Ña'ñʉ'[1]ʉ' jin'[2]: "Jileei'[21] yʉʉn[21]
tsañʉʉ'[1] 'in liseein[21] nifu jmaa[1]a tsá[2]
coon'[21] tya' Ña'ñʉ'[1]ʉ'."
24 Gangalíin[2]mo gacwo'[2]o Ña'ñʉ'[1]ʉ'
Dios jiin'[13] la to[2] tyʉ'[2] ni jí[2] tya'a. 'E
jin'[2] jí[2] do 'e 'ná[2] cwóo[1]i tsá[2] canéei[1]
posɨɨ[212] sɨ gái[1] maa[212] 'ee lawa coon[21]
fa'[1].
25 Jee[212] jmɨɨ[212] joon niseein[21]
Jerusalén jaain[21] tsañʉʉ'[1] sii[21]
Simeón. 'Ii jaain[21] tsañʉʉ'[1] 'in tyúi[1]
coon'[13] Dios. Lɨ́ɨ[1] un'goo[21] 'ii Dios.
Joongɨ sɨjan[2]o mi jó[1] 'in jmá[2] tiin'[13]
tsá[2] Israel. Joon 'in Espíritu Tyʉ́[2] tya'
Dios siin'[13]mo coon'[13] Simeón do.
26 Nigajin'[2]in Espíritu tya' Dios 'e jo
ijúuin[2] jiin'[13] la jo mo nii[21] Cristo 'in
siin[1]in Ña'ñʉ'[1]ʉ'.
27 'In tsañʉʉ'[1] lo gangó[1] fu cwo'[1]
fee'[1] si'[2] Jerusalén to[2] tyʉ'[2] Espíritu
Tyʉ́[2] tya' Dios. Joon mo gajalíin[2]in
tsacøøi'[13] tya' Jesús coon'[13]on fu cwo'[1]
'e jmáa[1]a jiin'[13] la to[2] tyʉ'[2] ley.
28 Joon garɨɨin[1] 'in Simeón do 'in
yʉʉn[21] do. Joon gacwo'[2]o 'maai'[13]
Dios. Jin'[2]in:
29 Ña'ñʉ'[1]ʉ', lí[2]-i cwo'[3]'o júun[2]moo 'e
tyʉ́[2]-ʉ, tsʉ nigauntsiin[1]mo 'ii'[21]
'e gajmaa[2]'a coon'[13] tsá[2] tyi'i.
30 Nigamá[1]moo coon'[13] unníi[3]oo 'in
jmá[2] tiin'[13] tsá[2],
31 'in nigasíin[2]un tyani jileei'[21] tsá[2].
32 Joon 'ino-o lɨ́ɨ[1]i lawa coon[21] jɨ́[2] 'e
jnéei[2] tya' jileei'[21] 'in jo seein[21]
Israel.
Joon coon[21] 'e tyʉ́[2]-ʉ tya' tsá[2] tyi'i 'in
seein[21] Israel.
33 Sé[3] coon'[13] sáa[3] Jesús lɨ́ɨ[1]
ganga'goo[21]-tsi jilaa'[21] 'e gajin'[2]
Simeón cwáain[1] tya' xuui[212] do.
34 La 'ɨɨ[212] joon gataain'[2] Simeón
cwa'[3] 'ii. Joon gajin'[2]in sɨɨ'[21]ɨ María,
sáa[3] Jesús:
—'In yʉʉn[21] lo 'yuui 'ii'[21] 'e jmáa[1]a
'e cɨɨ'[12]i tsá[2] Israel sɨxʉ 'e róon[2]on 'ee.
'E joon lawa coon[21] li[2] 'e lɨ́ɨ[1] fúui[1] 'in
faa'[21] 'laa'[21] tya'a.
35 Coon'[13] 'e la joon 'e nilí[2] xiiala
'ɨ[1]-tsi tsá[2] la jaain[21] la jaain[21]. Joon 'e
tyi'nʉ-ʉ jilaa'[21] 'elo lawa coon[21] ñí[3] 'e
ga'í[2] tsi alma tyi'i —jin'[2] Simeón do.
36 Do-o jon 'yuu[2]i jaain[21] tsamɨ́[2] 'in
nisii[21] Ana. Jamɨ́ɨ[1]ɨ jaain[21] tsañʉʉ'[1]
sii[21] Fanuel. 'Ido-o lɨ́ɨ[1]i tsá[2] tya' coon[21]
poo[212] tsá[2] seein[21] Israel 'in[1] nisii[21]
Aser. Ana do-o tɨ́ɨ[2]i cwoo[1]o júu[3] tya'
Dios. Lɨ́ɨ[1] natsáai[2] tsʉ sɨmɨɨ[212]gɨ 'ii la
mo gacui'[2] cwoo[21]o. Joon dyía[1] jiin[21]
nigacwoo[21] coon'[13] ñʉʉ'[1] tya'a.
37 Joon nano ningóo[1] dyajñʉ́ʉ[2] jiin[21]
'ná[1]gɨ itsín[1] coon[21] cíein[13] jiin'[21]in. Jo
ga'woo[2]i 'e cwo'[1] do. 'Yuu[2]i cwo'[1]
la 'woo[1] tiin'[13] la jmɨɨ[1] 'e untyú[1]i
Ña'ñʉ'[1]ʉ'. Faa'[21]o júu[3] tyʉ́[2] joongɨ jo
gøø'[21]ø la tɨɨ[2] si'[2].
38 'In tsamɨ́[2] do gangatyéein[1] la tsifu
joon. Joon mo ngayuui'[13] gacwo'[2]o
'maai'[13] Dios ga'láa[2] 'wii[212] gafee'[21]i
tsá[2] cwáain[1] tya' 'in yʉʉn[21] Jesús do.
Fee'[21]i jilee'[21]mo 'in sɨján[2] 'ii'[21] iláa[2]mo
'in seein[21] Jerusalén.

Nga'[2]mo Jesús fu Nazaret

39 Mo ngayuui'[13] gauntsiin[1] jilaa'[21]
'e tyʉ'[2] to[2] ni jí[2] tya' Ña'ñʉ'[1]ʉ' gan-
galiin[1]mo fu Galilea. Gangalíin[1]in fu
goo[1]o Nazaret.
40 Joon 'in yʉʉn[21] do gacwán[1]mo.
Lɨ́[1]gɨ pí[2]-tsi joongɨ lɨ́[1]gɨ 'øøi'[21]gɨ-tsi.
Joon lɨ́ɨ[1] gauncwai'[3] Dios 'ii.

Xuui[212] Jesús 'yuui[2] cwo'[1] fee'[1] sii'[2] Jerusalén

41 Joon tsacøøi'[13] tya'a la coon[21]
jiin[21] tsalíin[2] Jerusalén 'e tsajøø[2]
jmɨɨ[212] sii[21] pascua mo tii'[13]-tsi tsá[2]
Israel mo gacwa'woo[21]i tsacøøi'[13]
tya'a Egipto.
42 Mo gatsín[1] Jesús dyatun[1] jiin'[1]in
ngalíin[2]mo coon'[13] tsacøøi'[13] tya'a fu
Jerusalén jiin'[13] la tɨɨsi'[2] 'e tɨ́[2] jmɨɨ[212]
do.

43 Mo gacɨɨ'12ɨ jaliin1mo gatséi1
jmɨɨ212 do 'in xuui212 Jesús do gajaan1o
fu cwo'1 fee'1 Jerusalén. Ce jiin'13 jo
galili'3 tsacøøi'13 tya'a.
44 Ga'ɨ1-tsi 'e jaa'13mo Jesús jee212
tsá2 fúui1 lɨɨlí1 do. La joon ngatáai2 fu2
coon21 jmɨɨ212. Joon ga'naa'12i jee212
tsaruu'21i coon'13 jileei'21 'in cwii1ingɨ.
45 Pe jo gatsee'21i. Joon ngalíin2mo
tún1 fu Jerusalén 'e tsa'nee'13i 'ido fu
joon.
46 Joon mo gatsín1 'nɨ1 jmɨɨ212
joongɨ gatsee'21i 'ido fu inɨɨɨ cwo'1 do.
Tyíin13in jee212 tɨfo'2 tya' ley nuu1u
joongɨ ungɨɨ1ɨ 'ido.
47 Jileei'21 'in nuu1u júu2 tya'a
lɨɨ1 tsa'goo21-tsi jilaa'21 júu3 cwáain1
cwoo1 Jesús coon'13 jilaa'21 'e
'øøi'21-tsi.
48 Mo ganí2i tsacøøi'13 tya'a 'ii lɨɨ1
ganga'goo21-tsi. Joon gajin'2 sáa3a:
—Yɨɨɨn21 tyiia, ¿'ee lɨ' gacwoo'13'o
jna'a fa'í3 la no? Ñɨ'2'ɨ coon'13 jna lɨɨ1
cu'2-tsii'i naga'nee'13na'a 'nɨ.
49 Joon gasɨɨ'21 Jesús 'ii:
—¿'Ee lɨ' 'naa'21naa' jna? ¿Tɨ jo ñí2ii'
'e 'ná2a jmá3aa jilaa'21 to2 'e nicwo1
Ñɨ'3ɨɨɨ jmáa3aa?
50 Pe tsacøøi'13 tya'a jo ga'øøi'21-tsi 'e
gajin'2 Jesús gasɨɨ'21ɨ 'ii.
51 Joon gangaliin1mo coon'13 Jesús
fu Nazaret. La joon galinɨɨɨ'13ɨ to2
tyɨ'2ɨ. Pe sáa3o jo ga'ín1-tsi jilaa'21 'elo.
52 La joon Jesús lɨɨ1 tyɨ́2 gacwáan1in.
Joongɨ 'øøi'21gɨ-tsi. 'Yaa1mo-tsi Dios
coon'13 Jesús. La joon jon 'yaa1mo-tsi
jileei'21 tsá2 coon'13 Jesús.

3

Cwoo1 júu3 Wó3 saai1 tsá2 jmɨɨ21 lɨ jo 'in tsá2 seein21

1 Ningóo1 dya'ñá2 jiin21 'e Tiberio
'in tyíin13 Roma lɨɨ1i tsaa'to2 nifu.
Joon Poncio Pilato-gɨ lɨɨi1 tsaa'to2 fu
Judea. Joon Herodes-gɨ lɨɨi1 tsaa'to2 fu
Galilea. Joon ruu'21i dogɨ sii21 Lii212
tyɨ'2ɨ to2 fu Iturea coon'13 lɨ sii21 Tra-
conite. Joon Lisanias lɨɨi1 tsaa'to2 fu
Abilinia.
2 Joon Anás coon'13 Caifás lɨɨi1
untsá2 'in tyíin1gɨ nifu. La 'ɨɨ212 joon
taain212 Wó3 jóon1 Zacarías coon21 lɨ
jo 'in tsá2 seein21. Joon gacwo'2o Dios
'ii coon21 júu3 'e tya1 tsá2.
3 Joon Wó3 gangɨɨ1i la caain21 co'
tɨ' jmɨɨ21 Jordán 'e sɨɨ'21ɨ tsá2 'e 'ná2-a
unsɨɨ1i 'e 'ɨ1-tsi jilaa'21 'e gó2 joon 'ná2-a
saai21 jmɨɨ21. Joon la joon 'íin2mo tsaa2
tya'a.
4 'Elo-o gauntiin'13mo jiin'13 la jin'2
ni jí2 'e gajmaa1a 'in gacwo1 júu2 tyɨ́2
ca lɨɨ212 'in sii21 Isaías:
Tá2 coon21 ni'oo1o jaain21 tsá2 fu
coon21 lɨ jo 'in tsá2 seein21.
Nijin'2in:
"'Ijó1 Ña'ñɨ'1ɨ'. Tyaa2aa' tyɨ́2 tyii'
i'ii'21moo' 'ii.
Tsáa1mo-'oo' 'e tyú1moo'.
Jmáa2aa' fu uncwii21 tyii' lawa coon21
fu1 coon21 tsáa1.
5 Unrøø1moo' jilaa'21 juu'13 cwó2.
'E unrøø21moo' jilaa'21 po'3 moo'21.
Joongɨ fu1 tuu'21 nijmaa2aa' tsáa1.
Jilaa'21 fu1 gó2 'ná2 lí2 røø21.
6 Joon jileei'21 tsá2 taain212 juncwii21
ni ní2o xiiala tiin'13 Dios tsá2."
Jin'2 jí2 tya' Dios do.
7 Mo tsalíin2 tsá2 'e saai1 Wó3 'ii
jmɨɨ21 joon jin'2in Wó3:
—¡Tsá2 'in coon'21 tsá2 to2 'naa'! ¿'Iin
nigasɨɨ'13 'naa' 'e laa212naa' yaanaa'
jee212 coon21 wúu1 'e nijatyéein1?
8 Cwojmáa2aa' jiin'13 la tɨɨi2 jmá1 'in
nigajo'2-tsi. Joon jo 'ɨ1-'oo': "Jo 'e
tsangɨɨ1na' tsɨ jún2 tya' 'lɨɨ212 Abraham
jna'", tsɨ fuu212uu 'naa' 'e ca 'e cuun212
roon1 lo lí2 jmá2 Dios jún2 tya' 'lɨɨ212
Abraham.
9 Dios nityaa1 tyɨ́2 ñityí2 tya'a 'e
tyɨ'2ɨ 'mó2, joon jilaa'21 'mó2 'e jo cwó2
'oofuu21 tyɨ́2 tya'a ityɨ'2o joon ijún2
coon'13 jɨ2 —jin'2 Wó2.
10 Joon gaunngɨɨ1ɨ 'in tsá2 do 'ii
jin'2in:
—¿'Ee-gɨ 'ná2 jmoo21o'on jon?
11 Wó2gɨ gajin'2in sɨɨ'21ɨ 'ido:

—Jileei'21 'in 'oo1o tún2 'mɨ'tyi'2 'ná2-a cwo'1o coon21 tya' 'in jo 'oo1o coon21 tí2.

12 Gajalíin2mo jon 'inlɨ́ɨi13 'in cón2 'laa'13 tya' 'e 'nɨɨ1 tsá2 wa'a 'e saai21 jmɨɨ21. Joon gaunngɨɨ1ɨ, jin'2in sɨɨ'21ɨ Wó2:

—Tɨfo'2, ¿'ee 'ná1 jmó3 jna'a?

13 Joon gajin'2 Wó3:

—Jo mɨ́2ɨɨ' lɨɨ1gɨ jiin'13 la 'ii'21 na tyan1.

14 'Inlɨ́ɨi13gɨ 'láa2 gaungɨɨ1ɨ 'ii jin'2in:

—Jna'gɨɨ'ɨ, ¿'ee-gɨ 'ná2 jmoo21o'o?

Joon gajin'2 Wó3:

—Jo tɨ' tyíɨ2ii' coon21 tí2 tya' doñi'iin tyitsaai212, jogɨ tyíɨ2ii' cuu2 coon'13 tajúu3. Cwoli'yaa1mo-'oo' jiin'13 la 'lee'13naa'.

15 'In tsá2 do téein2 'áai1 sɨjáan13an. Joon 'ɨ1-tsi wana jon' Wó2 no lɨɨi2 Cristo 'in sín1 Dios.

16 Pe Wó3 dogɨ gajin'2in sɨɨ'21ɨ jileei'21:

—Jna-a, 'e la ja'2mo jiin'13 coon'13 jmɨɨ21 saa2na 'naa' jmɨɨ21. Pe jó1-o jaain21 'in cwói1 Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios 'in ngɨ́1 coon'13 'naa'. Joon iuntyú1mo 'naa' coon'13 coon21 lawa coon21 jɨ́2. Joon 'oo1gɨ 'ii'21 lagɨ jna ce jiin'13 jo tɨɨ2na 'e sii'13ii loo21 tsi mɨɨ212ɨ.

17 'Ijó1o ijmáa1a la jmoo1 tsá2 mi untyʉʉ21 trigo. Mo untyʉʉ21 trigo do tyii'13o jilaa'21 jún2 tyʉ́2 joon coon1o fu tya'a. Pe jilaa'21gɨ tyi1 dya'2o ni jɨ́2 lɨ jo guu21.

18 Coon'13 láai2gɨ júu3 la lo-o ga'e'2 Wó3 tsá2 júu3 tyʉ́2.

19 Joon ca-gɨ tsaa'to2 Herodes gajíin2mo tsʉ 'wii'13 Herodes do tyíin13in coon'13 Herodías tsamɨ́2 tya' ruu'21i Lii212 lawa tsamɨ́2 tya'o. Gajíin2mo jon 'wii'13 jilaa'21gɨ 'e gó2 nigajmaa1a.

20 Joon coon'13 jilaa'21 'elo-o gajmaa1a 'e gó2gɨ ca gataan'12in Wó3 'nʉñí3.

Saai1 Wó3 Jesús jmɨɨ21

21 La nʉ'gɨ 'e lɨ́2 jilaa'21 'elo mo gangɨ1 Wó3 saai1 tsá2 jmɨɨ21 joon gasaa1mo jon Jesús jmɨɨ21. Joon la 'ɨɨ212 cwo'2o 'maai'13 Dios ganó1 'ooñʉ'fú2.

22 Joon 'in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios gajngáa1i lɨɨi1 maa212 fu lɨ siin'13 Jesús. Joon ganúu2 coon21 júu3 jó1 fu ñʉ'fú2 'e jin'2:

—'Nʉ-ʉ yʉʉn21 tyiia 'in 'iin212na.

Jileei'21 'lɨɨ212 tsacøøi'13 tya' Jesucristo

23 Ningóo1 Jesús jiin'13 dyadya1 jiin'1in xʉlɨ́ɨ1 xʉxaai1 la mo ga'láa2 'wii212 cwoo1o júu3 tyʉ́2 tya' Dios. Jiin'13 la 'øøi'21-tsi tsá2 'e 'ii jóon1on Sé3. Sé3 do-gɨ jóon1on Elí.

24 Elí do-gɨ jóon1on Matat. Matat do-gɨ jóon1on Leví. Leví do-gɨ jóon1on Melqui. Melqui do-gɨ jóon1on Jana. Jana do-gɨ jóon1on Sé3.

25 Sé3 do-gɨ jóon1on Matatías. Matatías do-gɨ jóon1on Amós. Amós do-gɨ jóon1on Nahum. Nahum do-gɨ jóon1on Esli. Esli do-gɨ jóon1on Nagai.

26 Nagai do-gɨ jóon1on Maat. Maat do-gɨ jóon1on Matatías. Matatías do-gɨ jóon1on Semei. Semei do-gɨ jóon1on Sé3. Sé3 do-gɨ jóon1on Judá.

27 Judá do-gɨ jóon1on Joana. Joana do-gɨ jóon1on Resa. Resa do-gɨ jóon1on Zorobabel. Zorobabel do-gɨ jóon1on Saltiel. Saltiel do-gɨ jóon1on Neri.

28 Neri do-gɨ jóon1on Melqui. Melqui do-gɨ jóon1on Adi. Adi do-gɨ jóon1on Cosam. Cosam do-gɨ jóon1on Elmodam. Elmodam do-gɨ jóon1on Er.

29 Er do-gɨ jóon1on Josué. Josué do-gɨ jóon1on Eliezer. Eliezer do-gɨ jóon1on Jorim. Jorim do-gɨ jóon1on Matat.

30 Matat do-gɨ jóon1on Leví. Leví do-gɨ jóon1on Simeón. Simeón do-gɨ jóon1on Judá. Judá do-gɨ jóon1on Sé3. Sé3 do-gɨ jóon1on Jonán. Jonán do-gɨ jóon1on Eliaquim.

31 Eliaquim do-gɨ jóon1on Melea. Melea do-gɨ jóon1on Mainán. Mainán do-gɨ jóon1on Matata. Matata do-gɨ jóon1on Natán.

32 Natán do-gɨ jóon1on David. David do-gɨ jóon1on Isaí. Isaí do-gɨ jóon1on Obed. Obed do-gɨ jóon1on Booz. Booz

do-gɨ jóon^{1}on Salmón. Salmón do-gɨ
jóon^{1}on Naasón.
33 Naasón do-gɨ jóon^{1}on Aminadab.
Aminadab do-gɨ jóon^{1}on Aram. Aram
do-gɨ jóon^{1}on Esrom. Esrom do-gɨ
jóon^{1}on Fares. Fares do-gɨ jóon^{1}on
Judá.
34 Judá do-gɨ jóon^{1}on Jacob. Ja-
cob do-gɨ jóon^{1}on Isaac. Isaac do-gɨ
jóon^{1}on Abraham. Abraham do-gɨ
jóon^{1}on Taré. Taré do-gɨ jóon^{1}on Na-
cor.
35 Nacor do-gɨ jóon^{1}on Serug. Serug
do-gɨ jóon^{1}on Ragau. Ragau do-gɨ
jóon^{1}on Peleg. Peleg do-gɨ jóon^{1}on
Heber. Heber do-gɨ jóon^{1}on Sala.
36 Sala do-gɨ jóon^{1}on Cainán. Cainán
do-gɨ jóon^{1}on Arfaxad. Arfaxad do-gɨ
jóon^{1}on Sem. Sem do-gɨ jóon^{1}on Noé.
Noé do-gɨ jóon^{1}on Lamec.
37 Lamec do-gɨ jóon^{1}on Matusalén.
Matusalén do-gɨ jóon^{1}on Enoc. Enoc
do-gɨ jóon^{1}on Jared. Jared do-gɨ
jóon^{1}on Mahalaleel. Mahalaleel do-gɨ
jóon^{1}on Cainán.
38 Cainán do-gɨ jóon^{1}on Enós. Enós
do-gɨ jóon^{1}on Set. Set do-gɨ jóon^{1}on
Adán. Joon 'in Adán do jóon^{1}on Dios
'ii.

4

Satanás coon^{21}on cwáain^{1} 'e jmoo^{1}o Jesús coon^{21} lɨ jo 'in tsá^{2} seein^{21}

1 Jesús røø^{21}mo 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya'
Dios gacɨɨ'^{12}ɨ fu tɨ' jmɨɨ^{21} Jordán. Joon
'in Espíritu do-o gangajéei^{1} 'ii coon^{21} lɨ
jo 'in tsá^{2} seein^{21}.
2 Do-o gateen^{1}in tunló^{1} jmɨɨ^{212}. Jo
'ee gagøø'^{21}ø jiin'^{13}xʉ. Jee^{212} jmɨɨ^{212}
joon gatsaa^{212} un'aa^{2}i. Joon Satanás
do gacón^{2}du cwáain^{1} xiiala lɨ́ɨi^{2} Jesús.
3 Joon gajin'^{2} Satanás do gasɨɨ'^{21}ɨ 'ii:
—Wana Jóon^{1} Dios 'nʉ jmaa^{2}'a 'e
cuun^{212} lo lɨ́^{1} 'iñi'^{1}.
4 Pe Jesús-gɨ gañii^{1}i:
—Jin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios: "Jon'^{1} jiin'^{13}
coon'^{13} 'iñi'^{1} 'e seein^{21} tsá^{2}, ca-gɨ ji-
laa'^{21} júu^{3} tya' Dios seein^{21} tsá^{2}."
5 Joon gangajéei Satanás do Jesús
coon^{21} moo'^{21} ñíi^{1} lɨ́^{2}. Joon ga'e'^{2}e
Jesús coon^{21} catá^{2} la tøøi^{2} fuu^{21} 'e sá^{2}
ni cwoo'^{13} juncwii^{21}.
6 Joon gajin'^{2}:
—Nicwo'^{3}oo 'nʉ jilaa'^{21} 'ii'^{21} tya' ji-
laa'^{21} 'e fuu^{21} lo coon'^{13} jilaa'^{21} 'e
'ya'^{3}gɨ tya'a. Tsʉ jna niga'ii'^{13}na ji-
laa'^{21} 'elo. Joon cwo'^{3}oo doñi'iin 'in
'yaai^{1}-tsii.
7 Cwo'^{3}oo 'nʉ wana sii'^{13}'i 'wojni'^{2}'i
tyaní^{3}ii joongɨ mɨ'^{3}'ɨ tyaní^{3}ii.
8 Pe Jesús-gɨ gañii^{1}i:
—Jeen'^{13}mo'o coon'^{21}on coon'^{13} jna.
Satanás 'nʉ. Tsʉ ni jí^{2} tya' Dios jin'^{2}:
"Un'goo^{21} 'naa' jiin'^{13} 'ña'-o Dios. Joon
untiin'^{13}moo' jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} 'ii."
9 Mo ngayuui'^{12} joon Satanás do
gangajéei^{1} Jesús fu Jerusalén. Joon
gasaa^{1}i tɨ yʉ' cwo'^{1} fee'^{1} do. Joon
gajin'^{2} Satanás gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús:
—Wana Jóon^{1} Dios 'nʉ cwó^{2}
cwotee'^{2}'u ni 'wó^{2}
10 tsʉ ni jí^{2} tya' Dios jin'^{2}:
Dios cwoo^{21} 'ii'^{21} 'e jalíin^{2} ángeles tya'a
'e 'aa^{1}i 'nʉ.
11 Nisaan'^{21}in 'nʉ coon'^{13} cwoo^{21}o.
Joon jo liwúui^{1} tɨɨ'^{13}'ɨ coon'^{13} cuun^{212}.
12 Jesús-gɨ gajin'^{2}in:
—Jin'^{2}in jon ni jí^{2} tya' Dios: "Jo
jmaa^{2}'a litsáai^{1}-'o'o Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Dios."
13 Mo jo gatsaa'^{21}a Satanás 'e
jmaa^{21}gɨ coon'^{13} Jesús gangawíin^{2}mo
coon'^{13} Jesús coon'^{21} sii'^{13}.

Jesús 'láa^{2} 'wii^{212} to^{2} tya'a fu Galilea

14 Jesús do nga'^{2}mo fu Galilea
røø^{21}mo 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios.
Joon líi^{1} faa'^{21} tsá^{2} 'wii^{212} tya'a la
caan^{21}mo co' do.
15 Joon Jesús ga'e'^{3}e tsá^{2} tsi inʉʉ
la caan^{21}mo cwo'^{1} sinagoga. Joon
jilee'^{21}mo untyúi^{1} 'ii la caan^{21}mo do.

Jesús ngaa'^{12}i fu Nazaret

16 Joon gangai'^{2} Jesús fu Nazaret.
Fuu^{21} do-o lɨ gacwáan^{1}in. Joon mo
gatɨ́^{2} jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} ngaa'^{13}i
fu cwo'^{1} sinagoga tya' tsá^{2} Israel si'^{2}
do jiin'^{13} la tɨɨsi'^{2} tya'a. Joon gajmaa^{1}a
siin'^{12}in 'e faa'^{21}a jí^{2} taa'^{13} júu^{3} tyʉ́^{2} tya'
Dios.

17 Joon gacwo'^{2} tsá^{2} 'ii coon^{21} jí^{2} tya' 'in gafaa'^{21} júu^{3} tyʉ́^{2} ca lɨɨ^{212} sii^{21} Isaías; joon mo ganá^{1} joon gatsaa'^{21}a coon^{21} lɨ jin'^{2} la lo:

18 In Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' ngɨɨ^{1} coon'^{13} jna
tsʉ nigauntyú^{1}mo jna 'e cwó^{2}oo júu^{3} tyʉ́^{2} tya'a tya' jileei'^{21} tsá^{2} tañíi^{2}.
Joongɨ 'e jmáa^{3}aa júu^{3} xiiala iláa^{2}mo jileei'^{21} 'in sɨjnɨ́ɨi^{13}.
Joongɨ unjnaa^{1} unni^{2} jileei'^{21} tsá^{2} 'in tíuui^{2}.
Joongɨ jmáa^{3}aa tiin'^{13} jileei'^{21} tsá^{2} 'in jmaai'^{21} tsá^{2}.

19 La joon lisá^{2}-a júu^{3} 'e gacwaa^{212} jiin^{21} mo jmoo^{1}o Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'e tyʉ́^{2}-ʉ tya' tsá^{2}.

20 Mo ngayuui'^{12} joon gajni^{1} Jesús 'e jí^{2} do joon gacwo'^{2}o 'in tsá^{2} 'in uncoon'^{13} 'in tyʉ'^{2} to^{2} cwo'^{1} do. Joon gacwoo^{21}-o. Joon jilee'^{21}mo 'in tsá^{2} taai^{2} cwo'^{1} do jøøi^{2} Jesús 'áai^{1}.

21 Joon ga'láa^{2} Jesús 'wii^{212} gafaa'^{21}a jin'^{2}in:

—Nano-o nigatsín^{1}mo 'e jin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios lo tyaní^{2}ii' —jin'^{2} Jesús.

22 Jilee'^{21}mo tsá^{2} faa'^{21} a tyʉ́^{2} tya' Jesús. Joongɨ lɨ́ɨ^{1} tsa'goo^{21}tsi júu^{3} 'ya'^{2} 'e sɨɨ'^{21} Jesús 'ii. Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ la 'oo'^{21} jee^{212} 'ii. Jin'^{2}in:

—¿Tɨ jon' 'in lo-o 'in jóon^{1} Sé^{3} do?

23 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús 'ii:

—'E la ja'^{2}mo ifu'^{3}naa' jna 'e júu^{3} lo: "Tɨmɨ́^{1}, un'láai^{2} 'wo'o." Joongɨ 'e fú^{2}uu' jna: "Jilaa'^{21} 'e ganʉʉ^{21}ʉ'ʉ 'e gajmaa^{2}'a fu Capernaum jmaa^{2}'a jon fuu^{21} góo^{2}'o lo."

24 Joon gafaa'^{21}gɨ Jesús gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', ce jiin'^{13} jaain^{21} tsá^{2} 'in gacwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} jo faa'^{21} tsagoo^{1}o tyʉ́^{2} tya'a.

25 'E ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa' 'e fúui^{1} 'yiia'nɨ́ɨ^{2} 'in seein^{21} fu Israel mo gacwo^{1} jaain^{21} tsá^{2} sii^{21} Elías júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios. Joon jo gajó^{2} jmɨ́^{1} 'nɨ^{1} jiin^{21} tsi ca'no'^{3}. Joon lɨ́ɨ^{1} galisá^{2} 'oo^{2} la caain^{21} fuu^{21}.

26 Pe Dios jo gasii^{1}in Elías tya' jiin'^{13} jaain^{21} 'yiia'nɨ́ɨ^{2} 'in néei^{1} fu Israel do. Gasii^{1}mo Dios 'ii tya' jaain^{21} 'yiia'nɨ́ɨ^{2} 'in seein^{21} fu lɨ sii^{21} Sarepta tyan' co' fuu^{21} Sidón.

27 Lɨ́ɨ^{1} jon seein^{21} tsatsaa'^{13} jgøøi'^{13} fu Israel jee^{212} jmɨɨ^{212} tya' tsá^{2} gacwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} sii^{21} Eliseo. Pe jiin'^{13} jaain^{21} jo ga'láai^{2}. Jiin'^{13} Naamán 'in seein^{21} lɨ tyʉ'^{2} to^{2} Siria gaun'láai^{2} Eliseo —jin'^{2} Jesús.

28 Mo ganúu^{2} jileei'^{2} 'in tsá^{2} táai^{2} cwo'^{1} do jilaa'^{21} 'elo lɨ́ɨ^{1} gatɨ́^{2} 'nii'^{21}-tsi.

29 Joon garóon^{2}. Joon gatyii^{1}mo Jesús fu caluu^{212} fuu^{21} do. Joon gangajée^{13}i Jesús fu coon^{21} yʉ' moo'^{21} lɨ náa^{1} fuu^{21} do. Do-o la mo 'iin^{212}in 'e 'lee'^{12}i Jesús fu tyi^{2} xá^{2} do.

30 Pe Jesús-gɨ gangɨ́ɨ^{1}i tún^{2} tsa'^{1} jee^{212} 'ii. Joon ganga'^{1}mo.

Jesús un'láai^{2} jaain^{21} tsá^{2} 'in 'yuui^{2} 'in 'lɨɨi'^{3} alma tya'a

31 Joon gangó^{1} Jesús fuu^{21} Capernaum, coon^{21} fuu^{21} náa^{1} lɨ sii^{21} Galilea. Joon do-o gajaan^{1}an 'e'^{2}e tsá^{2} fu inʉʉ cwo'^{1} sinagoga mo tɨ́^{2} jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2}.

32 Lɨ́ɨ^{1} tsa'goo^{21}-tsi tsá^{2} jilaa'^{21} 'e 'ee^{1}e tsʉ 'wii'^{13} faa'^{21}a lawa jaain^{21} 'in 'oo^{1}o to^{2}.

33 Cwo'^{1} do-o 'yuui jaain^{21} tsá^{2} 'in 'yuui^{2} 'in 'lɨɨi'^{3} alma tya'a. Joon ga'oo^{1}o jin'^{2}in:

34 —Túʉi^{1} jna'a. ¿'Ee lɨ' 'u'^{1}'u jee^{212} jna'a, Jesús tsá^{2} Nazaret? ¿Tɨ ñi'^{2}'i 'e untyee^{1}u jna'a? Ñí^{2}oo 'iin 'nʉ. 'In tyú^{1}mo tya' Dios 'nʉ —jin'^{2} 'in 'lɨɨi'^{3} do.

35 Pe Jesús gajíi^{2}in 'in espíritu gó^{2} do. Joon gajin'^{2}in:

—¡Ca tii^{2}! ¡Tiuui^{2} 'in tsañʉʉ'^{1} lo!

Joon 'in espíritu gó^{2} do gajmaa^{1}a cɨɨ'^{21}mo 'in tsañʉʉ'^{1} do ni 'wó^{2} tyani jileei'^{21} 'in táai^{2} do. Joon gacwo'ɨ́ɨ^{1}o 'in espíritu gó^{2} 'ii. Ce jiin'^{13} coon^{21} 'e gó^{2} jo gajmee'^{21}i.

36 Joon jilee'^{21}mo gafoo'i^{1}. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ ruu'^{21}i:

—¿'Ee-gɨ júu^{3} 'elo? ¿'Ee to^{2} 'oo^{1}o 'in tsañʉʉ'^{1} lo? ¡Jøø^{2} xiiala tyʉ'^{2}ʉ to^{2}

'in espíritu gó² do, gatyʉ'²ʉ to² 'woo¹i, joon ga'woo¹mo!

37 Joon lɨ́ɨ¹ faa'²¹ tsá² tya' Jesús la caan²¹mo co' do.

Un'láai² Jesús 'yiiaunsáa³ Simóoi¹³, 'in sii²¹o jon Tʉ́³

38 Joon gacwo'ɨ́ɨ¹ Jesús fu cwo'¹ do. Joon gangaa'¹²i fu tya' Simóoi¹³. Joon 'in 'yiiaunsáa³ Simóoi¹³ nitsaa'¹³o joongɨ 'yʉ tyíi²mo. Joon gamɨɨ¹ɨ tyani Jesús 'wii²¹² tya' 'ido.

39 Joon gangatyéen¹ Jesús tyani lɨ raain¹ 'ido. Joon ga'wó² 'e tyíi²in do. Joon gajeen'²¹mo. La tsifu joon garóon²o joon ga'láa² 'wii²¹² 'e unjíi¹mo 'in tsá² do.

Un'láai² Jesús fúui¹ tsatsaa'¹³

40 Mo gayoin'² ñi'¹ jileei'²¹ 'in 'aai¹ tsatsaa'¹³, coon'¹³ 'láai² nii² jmoowúu¹ 'e tyaan¹ tsá² gangajée¹³i lɨ siin'¹³ Jesús. Joon gauntsii¹i Jesús cwoo²¹o tya' 'ido. Joon gaun'láa²mo fúu¹mo tsatsaa'¹³.

41 Joongɨ ga'wooi¹ 'in 'lɨɨi'³ taai² alma tya' tsá². Joon mo ga'woo¹i gajin'²in:

—Jóon¹ Dios 'nʉ.

Pe Jesús-gɨ gajii²mo 'ido, jo gacwo¹gɨ faa'²¹ 'ido tsʉ ñii²¹ 'in 'lɨɨi'³ do 'e 'ii-o Cristo.

Jesús cwoo¹ júu³ fu Galilea

42 Mo gajná² jmɨɨ²¹² Jesús do gacwo'ɨ́ɨ¹o 'e fuu²¹ do. Joon gangóo¹ coon²¹ lɨ 'ña'a. Pe 'in tsá² do ga'na'²mo 'ii. Joon gatyalíin²mo lɨ siin'¹² Jesús. 'Iin²¹²in jnii'²¹i wa'a jo tsáa¹a.

43 Pe Jesús-gɨ gajin'²in:

—'Ná²-a cwóo³oo júu³ tyʉ́² tya' xi-iala tyʉ'² Dios to² tsá² ce jilaa'²¹ fuu²¹ tsʉ 'wii'¹³ cwáain¹ la lo-o gagoo²¹²oo.

44 La joon gangɨ́¹ Jesús cwoo¹o júu³ tyʉ́² la caain²¹ cwo'¹ sinagoga lɨ san'² Galilea.

5

Tsá² saain'² joo'²¹ jmɨɨ²¹ coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Jesús

1 Coon'²¹ naa'¹³ galɨ́² siin'¹³ Jesús tɨ' jmɨɨ²¹ tyíia¹ lɨ sii²¹ Genesaret. Joon lɨ́ɨ¹ fúui¹ tsá² gatyalíin². Joon lɨ' cuu'¹² lɨ' lɨ siin'²¹ Jesús tsʉ 'iin²¹²in núu¹un júu³ tyʉ́² tya' Dios.

2 Joon ganí² Jesús tún² barco lɨ́ɨi² sɨ'ɨ́ɨ¹³ co' do. Jo 'in tsafii²¹² do seein²¹. Ni'woo²¹mo caluu²¹² run'²un nʉʉ³ tya'a¹.

3 Joon ga'í² Jesús tsi coon²¹ barco do 'e nitya' Simóoi¹³. Joon gatyʉ'² Jesús to² nga'ii²¹ 'ido ga'la'²gɨxʉ 'e barco do tɨ tsigɨ jmɨɨ²¹. Joon gacwó¹ Jesús tsi barco do. Joon ga'láa² wii²¹² 'e'²e tsá² júu³ tyʉ́² tɨ lɨ tyíin¹in do.

4 Mo ngayuui'¹³ ga'e'²e tsá², joon gasɨɨ'²¹ɨ Simóoi¹³:

—Tyán² barco lo tɨ lɨ 'o'² jmɨɨ²¹. Joon 'ɨ́ɨ³ɨɨ' nʉʉ³ tyii'. Joon saan'¹³naa' joo'²¹ jmɨɨ²¹.

5 Simóoi¹³gɨ gañii¹i:

—Tɨfo'², la tøøi² 'woo¹ nigaj-moo²¹o'o to² saain'²¹ joo'²¹ pe coonti jo 'in mo taan'¹³na'a. Pe nano 'wii'¹³ tyʉ'²gɨ'ɨ to² 'ɨ́ɨ³duu nʉʉ³ tyiia.

6 Mo ngayuui'¹³ gajmaa¹a la joon lɨ́ɨ¹ fúui¹ joo'²¹ jmɨɨ²¹ galɨ'¹ɨ ca ga'gɨɨ²¹ nʉʉ³ do.

7 Joon gajmaa¹a li² gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² ngɨ¹ coon'¹³on do, 'in taai² barco coon²¹ do 'e tsaliin² tsauncoon'¹³on. Gajalíin²mo. Joon gaunrøø¹mo la jɨ tún² barco ca xʉʉ jo gatá².

8 Mo ngayuui'¹³ 'elo Simóoi¹³ Tʉ́³ gasii'²¹i wojníi¹i tyani Jesús. Joon gajin'²in:

—Tʉʉi² jna Ña'ñʉ'¹ʉ' tsʉ jaain²¹ 'in 'oo¹o tsaa² jna.

9 Simóoi¹³ do lɨ́ɨ¹ ganga'goo²¹-tsi coon'¹³ 'in catyaai²gɨ 'in téein² coon'¹³ do mo ganii² jileei'²¹ joo'²¹ jmɨɨ²¹ do.

10 Lɨ́ɨ¹ jon ganga'goo²¹-tsi Jacobo coon'¹³ Wó³ jóon¹ Zebedeo. 'Ii jmoo¹o to² caain²¹ coon'¹³ Simóoi¹³ do. Pe joon gasɨɨ'²¹ Jesús Simóoi¹³ do:

—Jo foo'¹³naa'. La mo jée¹ jmoo²oo' to² saain'²¹ joo'²¹ jmɨɨ²¹ pe nano jmáa³aa' to² tyiia saan'¹³naa' tsá².

11 Joon gatyii^{21} barco do fu tɨ' jmɨɨ^{21}.
Do-o gasáa^{1}a coon'^{21} tyaa^{1}. Joon
ngalíin^{2}mo coon'^{13} Jesús.

Un'láai Jesús jaain^{21} tsá^{2} lɨ́ɨi^{1} jgøøi'^{21}

12 Gatyía^{1} Jesús coon^{21} fuu^{21}. Joon
ganíi^{2} jaain^{21} tsañɨɨ'^{1} lɨ́ɨi^{1} jgøøi'^{21} 'ii.
Joon gasii'^{21}i moojníi^{1}i ca ni 'wó^{2}
tyani Jesús. Joon gamɨɨ^{1}ɨ tyani Jesús,
gajin'^{2}in:

—Ña'ñɨ'^{1}ɨ', wa' 'iin^{212}u'un lí^{2}-i
un'láa^{2}u jna.

13 Joon gason'^{1} Jesús tya' 'ido.
Gajin'^{2}in:

—'Iin^{212}moo un'láa^{2}na 'nɨ. Jmáa^{3}oo
'láa^{2}-o —jin'^{2} Jesús.

La tsifu mo gajin'^{2}in 'elo gajeen'^{21}mo
'e jgoo'^{21} do tya'a.

14 Joon gatyɨ'^{2} Jesús to^{2} 'e jo 'in sɨɨ'^{21}ɨ
ce jiin'^{13} jaain^{21}. Gasɨɨ'^{21}o 'ido:

—Cwoo^{2}'o jiin'^{13} tyani untsá^{2}. Joon
untyúi^{1} 'wo'o coon'^{13} to^{2} 'e nigatyɨ'^{2}
Moisés. Coon'^{13} 'e la joon liñí^{2} tsá^{2} 'e
niga'láa^{2}mo'o.

15 Jin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} do la do,
pe jilaa'^{21} 'e tyɨ́^{2} 'e jmoo^{1} Jesús 'áai^{1}gɨ
gafaa'^{21} tsá^{2} tya'a. Joon fúui^{1}gɨ tsá^{2}
licaain^{21} janɨ́ɨ^{2} júu^{3} tya'a, joongɨ 'e
un'láa^{2}i Jesús 'ii coon'^{13} jmoowúu^{1} 'e
tyaan^{1}an.

16 Pe Jesús gatyíin^{1}mo 'ña'a coon^{21} lɨ
jo 'in tsá^{2} seein^{21}. Joon do-o ngafee'^{13}i
Dios.

Un'láai^{2} Jesús jaain^{21} tsá^{2} sɨtsɨɨ'^{13} cwoo^{21} tɨɨ^{2}

17 Coon^{21} jmɨɨ^{212} 'yuui Jesús coon^{21}
tsi inɨɨ 'e'^{2}e tsá^{2}. Joon néei^{1} 'in lɨ́ɨi^{13}
tsá^{2} fariseo coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley 'in
nijalíin^{2} la caain^{21} co' Galilea coon'^{13}
Judea coon'^{13} Jerusalén. Coon'^{13} 'ii'^{21}
tya' Dios jmoo^{1}o Jesús un'láai^{2} jileei'^{21}
tsatsaa'^{13}.

18 La 'ɨɨ^{212} joon gatyalíin^{2} jaain^{21}
gái^{1} tsañɨɨ'^{1} jée^{1}i jaain^{21} tsá^{2} sɨtsɨɨ'^{13}
cwoo^{21} tɨɨ^{2} 'in raan^{1}in coon^{21} nityi^{1}.
La 'iin^{212}mo taan'^{1}in inɨɨ do joon
tyáai^{1} tyani Jesús.

19 Pe jo gatsaa'^{21}a xiia' fu tsataai^{2}
tsɨ lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} tsá^{2} taai^{2}. Joon gasoo^{21}o
fu yɨ' 'nɨ́^{1} do. Joon gajan'^{2}an coon'^{21}
sii'^{13} teja. Joon gaxáai^{2} 'in tsatsaa'^{13}
do tsiin^{1}in nityi^{1} do jee^{212} tsá^{2} fúui^{1} do
tyani lɨ siin'^{13} Jesús do.

20 Mo ganí^{2} Jesús 'e tsáa^{1}mo-tsi 'ido
joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'in tsatsaa'^{13} do:

—Tsañɨɨ'^{1}, niga'íin^{2}mo tsaa^{2} tyi'i.

21 Joon 'in tɨfo'^{2} tya' ley coon'^{13} tsá^{2}
fariseo do ga'láa^{2} 'wii^{212} 'ɨ^{1}-tsi. Jin'^{2}in:

—'In tsañɨɨ'^{1} lo faa'^{21}a 'laa'^{21} tya'
Dios coon'^{13} júu^{3} tya'a. Ce jiin'^{13}
jaain^{21} jo 'in lí^{2} 'íin^{2} tsaa^{2} tya' tsá^{2} ce
jiin'^{13} 'ña'a Dios.

22 Tsɨ nii^{2} Jesús jilaa'^{21} 'e 'ɨ^{1}-tsi 'in
tsá^{2} do joon gajin'^{2}in:

—¿'Ee lɨ'ɨ 'ɨ^{1}-'oo' la no?

23 ¿Noo 'e jogɨ tyan^{1} to^{2} fuu^{212}uu 'in
tsá^{2} lo: "Jo 'ee tsaa^{2} røøi^{21}gɨ'ɨ", owa
fuu^{212}uu 'ee: "Ráan^{2}un no, ngɨ^{2} no"?

24 Pe nano ijmáa^{3}aa tyaní^{2}ii' 'e
tsáa^{1}mo-'oo' 'e Ruu'^{21}i Tsá^{2} tɨ́ɨi^{2} 'íin^{2}
tsaa^{2} tya' tsá^{2} mo taain^{1} fu juncwii^{21}.

Joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} 'in
sɨtsɨɨ'^{13} cwoo^{21} tɨɨ^{2} do:

—'Nɨ-ɨ, fuu^{212}uu. Ráan^{2}un, saa'^{13}
tyi^{1} tyi'i, cwee'^{21} fu tyi'i —jin'^{2} Jesús.

25 La tsifu joon 'in tsá^{2} sɨtsɨɨ'^{13}
cwoo^{21} tɨɨ^{2} do garoon^{1}on tyani jileei'^{21}
'in tsá^{2} do. Joon gasaa'^{13}a tyi^{1} tya'a
lɨ raan^{1}in. Joon gangaa'^{12}i fu tya'a
cwo'^{2}o 'maai'^{13} Dios.

26 Jilee'^{21}mo ganga'goo^{21}-tsi. Joon
gacwo'^{2}o 'maai'^{13} Dios. 'Goo'^{21}o lɨɨlɨ^{1}
gajin'^{2}in:

—Nano niganee^{21}e' coon^{21} 'e fee'^{1}
'áai^{1}.

Tøø'^{21} Jesús Leví

27 Mo ngayuui'^{13} jilaa'^{21} 'elo
gacwo'ɨ́ɨ^{1} Jesús. Joon ganíi^{2} jaain^{21}
'in cón^{2} 'laa'^{13} 'e 'nɨɨ^{1} tsá^{2} sii^{21} Leví.
Tyíin^{13}in coon^{21} lɨ cɨ́^{1} tsá^{2} 'laa'^{13} tya'
jilaa'^{21} 'e 'nɨɨ^{1}ɨ. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús 'ido,
jin'^{2}in:

—Ná^{1} coon'^{13} jna.

28 Joon garóon^{2} Leví do. Gatɨ́^{2}o ji-
laa'^{21}. Joon gangóo^{1} coon'^{13} Jesús.

29 Mo lɨ ciin^{21}gɨxɨ joon gajmaa^{1}a
Leví coon^{21} jmɨɨ^{212} fee'^{1} lɨ fu tya'a tya'
Jesús. Joon lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} 'in cón^{2} 'laa'^{13} tya'

'e 'nɨɨ¹ tsá² taai² coon'¹³. 'In lɨ́ɨi¹³gɨ tsá² néei¹ coon'¹³.
30 Pe tsá² fariseo coon'¹³ 'in tɨfo'² tya' ley ga'láa² 'wii²¹² sɨɨ'²¹ɨ tsá² tya' Jesús, jin'²in:
—¿'Ee lɨ'ɨ cǿ²øø' joongɨ 'ú²uu' coon'¹³ 'in cón² 'laa'¹³ tya' 'e 'nɨɨ¹ tsá² coon'¹³ 'in catyaai²gɨ 'in røøi²¹ tsaa²?
31 Jesús-gɨ gasɨɨ'²¹ɨ 'ido:
—Jo 'néi¹ tɨmɨ́¹ tya' jileei'²¹ 'in tyúi¹. 'Né¹mo jiin'¹³ tya' tsatsaa'¹³.
32 Jo mo gagoo²¹²oo wa'a tø'³øø jileei'²¹ 'in tyúi¹. Tø'³oo jiin'¹³ 'in røøi²¹ tsaa² 'e jaa'²¹a-tsi.

Ungɨɨ¹ɨ tsá² Jesús xiiala jmoo¹ tsá² taa'²¹a jo gøø'²¹ø

33 Joon gaungɨɨ¹ɨ 'in tsá² do Jesús jin'²in:
—¿'Ee lɨ' jmoo¹ 'in tsá² ngɨ¹ coon'¹³ Wó³ taa'²¹a jo gøø'²¹ø joongɨ faa'²¹a júu³ tyʉ²? Joon la joon jon jmoo¹ tsá² fariseo. Pe tsá² tyi'gɨ'ɨ gø'²o joongɨ 'un'²o —jin'² 'in tsá² do.
34 Joon gajin'² Jesús:
—'Goo²¹ wa'a jo dø'¹ tsá² mi tyalíin² coon²¹ lɨ gacui'² cwoo²¹ tsá² la 'ɨɨ²¹² tyíin¹³ 'in tsá² gacui'² cwoo²¹ do gø'²ø.
35 Pe ijó² coon²¹ jmɨɨ²¹² mo jo seein²¹gɨ 'in tsá² gacui'² cwoo²¹ do jee²¹² 'naa'. Joon jmɨɨ²¹² joon lí²-i jmá¹ tsá² taa'²¹a jo døø'²¹ø.
36 Gajin'²in jon Jesús gasɨɨ'²¹ɨ 'ido 'e cwáain¹ lo:
—Jin'²in tsá² 'e jo tyʉ² wa'a tyʉ'² tsá² ca'no'³ sɨɨn'¹³ 'mɨ́ɨ² joon taan'¹²an coon'¹³ sɨɨn'³ tsáai². Wana gajmaa¹ tsá² la joon tsa'ɨ́ɨ¹³ɨ sɨɨn'³ 'mɨ́ɨ² joon jo jnee¹in rǿø² coon'¹³ sɨɨn'³ tsáai² do.
37 Joongɨ túnˀ² jo lí³ wa'a tyiia'²¹ tsá² jmɨ'móo¹ 'mɨ́ɨ² tsi loo²¹ tsáai² tsʉ wana gajmaa¹ tsá² la joon 'e jmɨ'móo¹ do mo 'yá² joon 'gɨ́¹o 'e loo²¹ tsáai² do. Joon la joon 'e tsa'ɨ́ɨ¹³ jmɨ'móo¹ coon'¹³ 'e loo²¹ do.
38 Tsʉ 'ná²-a tyiia'²¹ tsá² jmɨ'móo¹ 'mɨ́ɨ² coon²¹ tsi loo²¹ 'mɨ́ɨ². Joon la joon røø²¹ tsatiin'¹³.
39 Jo 'iin²¹²in tsá² 'uun'²un vino 'múui² tsifu mo ngayuui'¹³ gaun'¹ tsá² vino tsáai² tsʉ jin'² tsá² 'e jmá²gɨ vino tsáai².

6

Tsá² tya' Jesús cuun¹ mɨ'² trigo mo jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá²

1 Coon²¹ jmɨɨ²¹² galɨ́² mo gatɨ́² jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá² ngóo¹ Jesús coon²¹ jee²¹² lɨ sɨjna² trigo. Joon tsá² tya'a ngalíin² cuun¹un mɨ'² trigo do. Joon untyʉʉ²¹ coon'¹³ cwoo²¹o. Joon gø'²ø mɨ'² tya'.
2 Joon 'in lɨ́ɨi¹³ tsá² fariseo gaunngɨɨ¹ɨ sɨɨ'²¹ɨ 'ido:
—¿'Ee lɨ' jmoo²oo' to² 'e jo tɨ́ɨi² jmoo¹ tsá² mo jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'² tsá²?
3-4 Jesús-gɨ gañii¹i:
—Tyʉ́²-ʉ ñí³ 'naa' 'e gajmaa¹ 'lɨɨ²¹² David. Coon²¹ jmɨɨ²¹² ga'ii²¹ coon'¹³ tsá² seein²¹ tyʉ́² coon'¹³ mo gatsá² un'áai² fu tsi inʉʉ cwo'¹ tya' Dios. Joon gagøø'²¹ø 'e 'iñi'¹ ni cwaai'³ fiin'¹³ jiin'¹³ untsá² tɨ́ɨi² gø'¹ø 'e 'iñi'¹ do.
5 La joon jon Ruu'²¹i Tsá² tɨ́ɨ²mo tyʉ'²ʉ to² mo jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá².

Un'láai² Jesús jaain²¹ tsá² tyʉʉn²¹ cwoo²¹o

6 Mo gatɨ́² coon²¹gɨ jmɨɨ²¹² 'e 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá² Jesús nga'ii²¹ fu inʉʉ cwo'¹. Joon ga'láa² 'wii²¹² 'e'²e tsá². Joon do-o 'yúui² jaain²¹ tsá² 'in tyʉʉn²¹ cwoo²¹ tsáa¹.
7 Joon 'in tɨfo'² tya' ley coon'¹³ tsá² fariseo jøø²i Jesús. Gacón² cwáain¹ wana iun'láai² Jesús 'in tsá² do mo jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá². Coon'¹³ 'e la joon lí²-i jmáa¹a tsaa² tya' Jesús.
8 Pe Jesús ñi¹o 'e 'ɨ¹-tsi 'in tsá² do. Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² tyʉʉn²¹ cwoo²¹ do:
—Ráan²un. Jmáa² siin'¹³u'un túnˀ² tsa'² no.
Joon garóon² 'in tsá² do. Joon gajmaa¹ siin'¹²in.
9 Joon gajin'² Jesús gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² catyaai² do:
—Niunngɨɨ²duu 'naa', ¿'ee 'e tɨ́ɨi² jmaa¹ tsá² mo 'e jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹

tsá², tɨ 'e tyʉ́² owa 'e gó² 'ee? ¿Tɨ 'e jmá¹ tsá² tiin'¹³ tsá² owa 'e jóoin² tsá² 'ee?

10 Joon gajøø²i Jesús jileei'²¹ 'in téein² co' lɨ siin'¹³in. Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsañʉʉ'¹ do:

—Nii'¹³ cwoo¹'o.

Joon gajmaa¹ 'in tsá² do. Joon ga'lóo² cwoo²¹.

11 Pe 'in catyaai²gɨ do gatsá² 'nii'²¹-tsio. Joon ga'láa² 'wii²¹² unngɨɨ¹ɨ la 'oo'²¹ jee²¹² 'ii 'ee ijmáa¹a 'e gó² tya' Jesús.

Tyii'¹³in Jesús jɨ dyatuuin¹ tsá² tya'a

12 Jee²¹² jmɨɨ²¹² joon gangó¹ Jesús fu coon²¹ moo'²¹. Ngafaa'¹²a júu³ tyʉ́². Joon do-o gajaan¹ la tøø²mo 'woo¹ fee'¹i Dios.

13 Joon mo gajná² joon gatø'² Jesús tsá² tya'a 'in ngɨ́¹ coon'¹³. Joon gatyii'¹³in dyatuuin¹ jee²¹² 'ii. 'Ii 'in galisii²¹ apóstol. ('øøi'²¹-tsi tsá²: tsá² tya'a 'in gasii¹in.)

14 'In lo do 'in sii²¹ Simóoi¹³, 'in gaunsii²¹o jon Tʉ́³. Jaain²¹gɨ 'in sii²¹ Dɨ́ɨ³, ruu'²¹i Simóoi¹³. 'In catyaai²gɨ do sii²¹ Jacobo coon'¹³ Wó³ coon'¹³ Lii²¹² joongɨ coon'¹³ Bartolomé coon'¹³

15 Untøø³ coon'¹³ Tomóo¹³. Joongɨ coon'¹³ Jacobo jóon¹ Alfeo coon'¹³ Simóoi¹³, jaain²¹ tsá² tya' coon²¹ poo²¹² sii²¹ cananista.

16 Coon'¹³ Judas ruu'²¹i Jacobo coon'¹³ Judas Iscariote, 'in mo lɨcɨɨin²¹ ga'nɨɨi¹ Jesús.

Ga'e'² Jesús tsá² fúui¹

17 Jesús gajgáai¹ fu moo'²¹ do coon'¹³ 'in tsá² ngɨɨ¹ coon'¹³. Joon gajaan¹ coon²¹ ni míi³ coon'¹³ 'in ngɨɨ¹ coon'¹³. Joon lɨ́ɨ¹ fúui¹ tsá² seein²¹. 'In tsá² do nijalíin² la caain²¹ lɨ san'² Judea coon'¹³ Jerusalén coon'¹³ lɨ tyʉ'² to² Tiro coon'¹³ Sidón. 'In tsá² lo nijalíin² 'e janʉʉ² júu³ tya' Jesús. Joongɨ jalíin² wa'a un'láai² Jesús 'ii jilaa'²¹ jmoowúu¹ 'e tyaan¹.

18 Joongɨ jileei'²¹ 'in ní² wúu¹ coon'¹³ espíritu gó² un'láa²mo.

19 Jileei'²¹mo tsá² 'iin²¹²in 'in soon'²¹on tya' Jesús tsʉ tyʉ́² jmoo¹o mɨ́ɨ¹ coon'¹³ jilaa'²¹ 'ii'²¹ tya'o. Joon ga'láa²mo jileei'²¹.

Cwoo¹ Jesús júu³ xiiala seein²¹ tsá² tyʉ́²

20 Joon gajøøi² Jesús tsá² ngɨɨ¹ coon'¹³. Joon gajin'²in:

—Tyʉ́²-ʉ sɨ'ɨ́ɨ¹³-'oo' tsá² tañíi² 'naa', tsʉ ityʉ'² Dios to² 'naa'.

21 'Tyʉ́²-ʉ sɨ'ɨ́ɨ¹³-'oo' 'naa' 'in un'aai² no, tsʉ mi lɨ cɨɨin²¹ nirǿ¹mo tu¹uu'.

'Tyʉ́²-ʉ sɨ'ɨ́ɨ¹³-'oo', 'naa' 'in cɨ'² nano, tsʉ mi lɨ cɨɨin²¹gɨ nilijløø'³moo'.

22 'Tyʉ́²-ʉ si'ɨ́ɨ¹³-'oo' jileei'²¹ 'naa' mo 'eei'¹ tsá² 'naa', joongɨ mo 'wooi¹ tsá² 'naa' fu caluu, mo faa'²¹a tsá² 'laa'²¹ tyii', mo faa'²¹ tsá² gó² 'wii'¹³ tyii' tsʉ 'wii'¹³ ngɨɨ¹ɨ' coon'¹³ 'in Ruu'²¹i Tsá².

23 Unjløøi'³ 'yaanaa' coon'¹³ 'e jmɨɨ²¹² joon tsʉ lɨ́ɨ¹ fee'¹gɨ tyii' mo tyalíin²naa' ñʉ'fú². La joon jon gajmaa¹a 'in 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tya' 'in tsá² no, gajmee'²¹i 'in tsá² 'in gacwo¹ júu³ tyʉ́² calɨɨ.

24 'Lɨ́ɨ¹ fúu² 'naa' tsá² sá² cuu² tsʉ nigali'óo²oo' 'e tyʉ́² seen²¹naa'.

25 'Lɨ́ɨ¹ fúu² jileei'²¹ 'in seein²¹ tyʉ́² nano tsʉ mi lɨ cɨɨin²¹gɨxʉ nityaa²¹² un'aa²naa'.

'Lɨ́ɨ¹ fúu² 'naa' 'in jløøi'³ nano tsʉ mi lɨ cɨɨin²¹gɨxʉ 'incɨɨ'³oo' coon'¹³ jilaa'²¹ fa'í².

26 'Lɨ́ɨ¹ fúu² 'naa' jileei'²¹ 'in faa'²¹ tsá² tyʉ́² tyii' nano tsʉ la joon gajmaa¹a 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tya'a coon'¹³ 'in gacwo¹ júu³ gó² lawa júu³ tyʉ́².

'E'² Jesús tsá² 'e 'ná² 'iin²¹² tsá² 'in 'eei'¹ 'ii

Faa'²¹gɨ Jesús jin'²in:

27 —Pe jilee'²¹naa' 'in nuu¹u júu³ tyiia fuu²¹²uu 'elo: Cwoli'iin²¹²moo' jileei'²¹ 'in 'eei'¹ 'naa'. Joongɨ jmaa²aa' jilaa'²¹ 'e tyʉ́² tya'a.

28 Cwauncwaa'³naa' jileei'²¹ 'in un'lɨɨi'³ 'naa'. Mɨ́²ɨ' 'wii²¹² tya'a tyani Dios jileei'²¹ 'in cwo¹ tsaa² 'naa'.

29 Wana 'in gapó² cataain²¹ ni'¹'i, cwoo'¹³'o wa'a pó² 'e cataain²¹gɨ do. Wana 'in gatyí² 'mɨ'² tyíia² tyi'i

cwoo'13'o cwotyaan21 jon 'e 'mɨ'2 tyii'13'i.

30 Cwoo'13 doñi'iin 'in gamɨ́1. Wana 'in gacón2 'e 'óo2-o'o jo mɨ́ɨ2gɨ'ɨ.

31 Jmaa2aa' tya' tsá2 xeei'21 ce jilaa'21 'e 'iin212naa' 'e jmá1 tsá2 tyii'.

32 'Jmaa2aa' 'e tyʉ́2 jon' jiin'13 tya' 'in tsá2 'in 'néei1 'naa' tsʉ tsá2 gó2 jmoo1o 'e tyʉ́2 tya' jiin'13 'in 'iin212mo.

33 Jo jmaa2aa' 'e tyʉ́2 wana jmoo2oo' tyʉ́2-ʉ jiin'13 tya' 'in tyúi1 coon'13 'naa' tsʉ cagɨ 'in jo tyú1mo jmoo1o la joon.

34 Joongɨ jo jmaa2aa' 'e tyʉ́2 wana tyíi2oo' jiin'13 coon'13 'e lɨ́ɨ2 'naa' 'e joon'13on jilaa'21 tún1 tsʉ la joon jon 'in gó2 tyí2o tya' 'in gó2. 'ɨ1-tsi 'e 'ii'21mo jilaa'21 tún1 tya' 'ido.

35 Pe 'naa' 'ná1 un'nee21naa' ce jileei'21 'in 'eei'21 'naa'. 'Ná1-a jmaa2aa' jilaa'21 'e tyʉ́1 tya'a. 'Ná2-a tyí2oo' tya'a. Cwoo2oo', jo 'e 'ɨ1gɨ-'oo' 'e có2gɨɨ' tún1 jiin'13 xʉ. Tsʉ la joon jon lí2 lifee'1gɨ jilaa'21 'e cwo'1 Dios 'naa'. Joon la joon líin2naa' jóon1 Dios 'in Ñíi1gɨ. Tsʉ 'in feei'1-tsi 'ii coon'13 jileei'21 'in jo cwoo'21 'maa'13i 'ii coon'13 jileei'21 'in gó2.

36 Cwoli'woo1-'oo' jon la 'woo1-tsi Ñʉ'1ʉ'.

Jo jmaa2aa' tsaa2 tya' tsaruu'21naa'

'E'2gɨ Jesús tsá2 gajin'2in:

37 —Jo cwó2oo' tsaa2 tya' tsaruu'21naa' la joon jon Dios jo icwó1 tsaa2 tyii'. Jo piin212naa' tsá2 xeei'21 la joon jon Dios jo píin2 'naa'.

38 Cwoo'13gɨɨ' tsá2 xeei'21 'e tyʉ́2 la joon jon cwo'2gɨ Dios 'naa' 'e tyʉ́2. Mo tyaa1 'ii'21 tyii' coon'13 'mó2 'ii'21 cwuu21 røøi2gɨ tó2oo'. Tá2gɨ táa2aa'. Nijmaa1 Dios 'ii'21 tyii' coon'13 'ii'21 'e 'naa' gajmee'13 'naa' to2 coon'13 tsá2 xeei'21.

39 Jesús gasɨɨ'21gɨ tsá2 cwáain1 lo:

—Jo lii'1i jaain21 tsatiuui2 'méei2 jaain21gɨ tsatiuui2 tsʉ la jiwáa2mo ixuu'21i coon21 tsi too21.

40 Xʉfiin'13 cwo'2-tsi 'áai1 'in untsáa1 do pe jo lí2 tɨ́ɨi2gɨ jiin'13 la tɨ́ɨi2 tɨfo'2 tya'a. Pe mo natɨ́ɨi2 tyʉ́2-ʉ itɨ́ɨi2 la tɨ́ɨ2 tɨfo'2 tya'a.

41 'Áai1 jo tyan1 to2 lí2 jøø13'ø coon21 tyi1 'yʉ unni2 ruu'21'u. Pe joon jo mo tyaan2du'u cwáain1 coon21 po'mó2 sɨcu'3 unni'2'i 'wo'o.

42 ¿Xiiala tá2-'o'o fu'3'u ruu'21'u?: "Ru'1u' cwodu' tyíi3ii tyi1 'yʉ unni'2'i." Pe jo mo tyan1du'u cwáain1 xiiala lɨ́1 po'mó2 'yʉ unni'2'i 'wo'o. ¡Tsá2 tajuui21 'nʉ! Tyi2du' jéei1 po'mó2 'yʉ unni'2i joongɨ lí2 jøø13'ø 'e lí2 tyi'3'i tyi1 'yʉ unni2 ruu'21u —gajin'2 Jesús.

Cwii1 tsá2 'mó2 'oofuu21 'e 'oofuu21 sɨ'ɨ́ɨ1

43 Faa'21gɨ Jesús jin'2in:

—Jo sá2 'mó2 'oofuu21 tyʉ́2 'e cwo1 'oofuu21 gó2 jon'gɨ sá2 'mó2 'oofuu21 gó2 'e cwo1 'oofuu21 tyʉ́2.

44 Cwii1 tsá2 'mó2 'e 'ɨ́ɨ1 'oofuu21 coon'13 'oofuu21 sɨ'ɨ́ɨ1. Jo cun1 tsá2 mɨ'3 cworíi3 'e tsi wuu21 tóon1 fii'1.

45 Jileei'21 tsá2 tyúi1 faa'21o jilaa'21 'e tyʉ́2-ʉ tsʉ tsi alma tya'o náa1 jilaa'21 'e tyʉ́2. Jileei'21gɨ tsá2 gó2 faa'21o jilaa'21 'e go tsʉ tsi alma tya'o náa1 jilaa'21 'e gó2. Ce jilaa'21 'e gafaa'21 tsá2 coon'13 'oo2o 'e jalí2 tsi alma tya'a tsá2 joon.

Tún2 nii2 tɨɨfuu21 'e jmoo1o tsá2

46 Jesús jin'2in:

—'Naa' fuu'21 jna: "Ña'ñʉ'1ʉ'." Pe jogɨ jmoo2oo' la to2 tyʉ'3ʉʉ.

47 Fú3duu 'naa' xiiala lɨ́ɨi2 jileei'21 'in jalíin2 janʉʉ́2 júu3 tyiia, joongɨ jmoo1o la to2 tyʉ'3ʉʉ.

48 Lɨ́ɨ1i lawa jaain21 tsañʉʉ'1 'in gajmaa'12 coon21 'nʉ́1. Pe nifu ga'iin1in 'o'2 lɨɨlɨ1. Joongɨ gajmaa1a tɨɨfuu21 ni cuun212 do. Joon la joon mo gali'láai2 jmɨɨ21 do lɨ́ɨ1 ga'la'2a 'e 'nʉ́1 do. Pe jo galɨ'2ɨ gatyíian2 tsʉ 'wii'13 ni cuun212 lɨ́1 tɨɨfuu21 do.

49 Pe jileei'21 'in nuu1un joon jo jmoo1o la to2 tyʉ'3ʉʉ lɨ́ɨi2 lawa jaain21 tsañʉʉ'1 'in gajmaa'12a 'nʉ́1 ni 'wó2. Jo 'ee tɨɨfuu21 gasii'21i. Joon mo gali'láai2 jmɨɨ21 joon gatyíian2o 'e 'nʉ́1 do. Joon

gacɨ'²mo. Joon nga'ɨ́ɨ¹ coonti —jin'² Jesús.

7

Un'láai² Jesús jaain²¹ tsa'leei'¹² tya' jaain²¹ 'láa² tya' Roma

1 Mo ngayuui'¹³ gatséi¹ gafeei'²¹ Jesús 'in tsá² do joon gangóo¹ fu Capernaum.

2 Do-o ni seein²¹ jaain²¹ 'in tyʉ'² to² cíein¹³ 'láa² tya' Roma. Joon ni'áa¹i jaain²¹ tsá² tya'a 'in ni'iin²¹²in lɨɨlɨ́¹. Niraain¹ tɨ lɨ júun²mo.

3 Mo ganúu² 'in tyʉ'² to² 'láa² do 'e faa'²¹ tsá² tya' Jesús joon gasii¹in jaain²¹ gái¹ tsacøøi'¹³ jee²¹² tsá² Israel 'e tsamɨɨ¹ɨ tyaníi¹i wa'a jó¹ jaun'láai² tsá² tya'a.

4 Joon gangatyéein¹ 'in tsá² do tyani Jesús. Joon ga'láa² 'wii²¹² gamɨɨ¹ɨ tyani Jesús, jin'²in:

—'In tyʉ'² to² 'láa² do tɨ́ɨ²mo 'e uncoon'¹³on

5 tsʉ lɨ́ɨ¹ fee'¹-tsi tya' fuu²¹ goo²¹o'. Joon 'i-o tyʉ'² to² lɨɨ¹ɨ cwo'¹ tyii'i.

6 Joon gangó¹ Jesús coon'¹³on. Pe mo gatyíia¹ tyan' co' lɨ si'² 'nʉ́¹ do joon 'in tyʉ'² to² 'láa² do gasii¹in jaain²¹ tsá² seein²¹ tyʉ́² coon'¹³ 'e tsasii'¹³i Jesús:

—Ñi'fii²¹i', jo untyíin²gɨ 'wo'o, tsʉ jo tɨ́ɨ²na 'u'²'u 'inʉʉ tyiia.

7 'Wii'¹³ joon jo gatá²-tsii ga'nee'²¹na 'nʉ. Lɨ goon foo'²¹o'o joon la joon i'láa²mo tsá² tyiia.

8 Lawa'a jna 'ii'¹³moo to² tyʉ'² tsá² xeei'²¹ joongɨ tyʉ'³oo to² tsá². Joon mo tyʉ'³ʉʉ to² 'e tsalíin² tsá², tsalíin²mo jon. Joongɨ motyʉ'³ʉʉ jó¹, jó¹-o. Joongɨ mo tyʉ'³ʉʉ to² tsá² tyiia jilaa'²¹a jmoo¹-o.

9 Joon mo ganúu² Jesús 'elo lɨ́ɨ¹ ganga'goo²¹-tsi. Joon gajøøi² jileei'¹³ tsá² jalíin² coon'¹³ do. Joon gajin'²in:

—'E la ja'²mo, jiin'¹³ jaain²¹ jee²¹² tsá² Israel jo mo gatsee'²¹na 'in tsáai¹-tsi la tsáai¹-tsi 'in tsañʉʉ'¹ lo.

10 Joon mo gangaliin¹in 'in tsá² gasii¹in do gatsee'²¹i 'in tsá² do nityú¹mo.

Gajmaa¹a Jesús gajiin'¹ jóon¹ jaain²¹ 'yiia'nɨ́ɨ²

11 Mo ngayuui'¹³ jilaa'²¹ 'elo Jesús ngóo¹ fu coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Naín. Joon ngalíin²mo coon'¹³ tsá² ngɨ¹ coon'¹³on coon'¹³ fúui¹gɨ tsá² xeei'²¹.

12 Joon mo gatyíia¹ co' fuu²¹ do ganii²¹ jéei¹ tsá² jaain²¹ 'lɨɨ²¹² itsa'áa¹³i. Jiin'³ 'in do-o jóon¹ 'yiia'ñɨɨ² 'in niseein²¹. Lɨ́ɨ¹ fúui¹ tsá² seein²¹ fuu²¹ do ngalíin² coon'¹³on.

13 Mo ganíi¹in Jesús 'ii fúu² galɨ́ɨi² 'ido. Joon gajin'²in gasɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—Jo cɨɨ'²¹'ɨ.

14 Joon gangatyéein¹ Jesús. Joon gasʉʉ²¹ 'e cwóo¹ do. Joon 'in tyan¹ cwóo¹ do gajan¹o. Joon gasɨɨ'²¹ Jesús 'in 'lɨɨ²¹² do:

—Sɨmii'²¹, jna-a fuu²¹²uu 'nʉ: ¡Raan²un no!

15 Joon 'in tsá² nigajúin¹ do nigacwoo²¹-o. Joon ga'láa² 'wii²¹² faa'²¹a. Joon Jesús gajaan'²¹mo sáa³o 'ido.

16 Mo ganii²¹ 'in tsá² taain²¹² do jilaa'²¹ 'elo jmai'² 'in gafoo'²¹mo. Joon ga'láa² 'wii²¹² cwo'²o 'maai'¹³ Dios. Jin'²in:

—Jaain²¹ tsá² feei'¹ 'in cwo¹ júu² tyʉ́² nigajnéi¹ jee²¹² jna'.

Jin'²o jon:

—Dios nigajó² 'e uncoon'¹³on fuu²¹ goo²¹o'.

17 La tøøi² Judea coon'¹³ la cu' lɨ' lɨ san'² galiñii¹ tsá² 'e nigajmaa¹a Jesús.

Tsá² 'in gasii¹in Wó³ saai¹ tsá² jmɨɨ²¹

18 'In tsá² ngɨɨ¹ coon'¹³ Wó³ gajma'²o júu³ jilaa'²¹ 'e nigalí². Mo galiñí² Wó³ 'elo joon gatø'²ø ngái¹ jee²¹² 'ii.

19 Joon gasii¹in tyani Jesús 'e tsasii'¹³i wana jo'²o 'i-o Cristo 'in 'ná² jó¹ owa'a sɨjéen¹in 'in xee'²¹mo 'ee.

20 'In tsá² gasii¹in Wó³ do gangatyéen¹mo lɨ siin'¹² Jesús. Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—Wó³ saai¹ tsá² jmɨɨ²¹ nigasii¹in jna'a 'e unngɨɨ²ɨ'ɨ 'nʉ wana 'nʉ-ʉ Cristo 'in 'ná² jó¹ owa 'ná²-a jeen²na'a 'in xee'²¹mo 'ee.

21 La tsifu joon mo gatyalíin^{2} 'in tsá^{2} do, Jesús gaun'láai^{2} fúui^{1} tsatsaa'^{13} coon'^{13} jmoowúu^{1} tsáai^{2} coon'^{13} 'láai^{2} nii^{2}gɨ jmoowúu^{1}. Ga'wooi^{1} 'in 'lɨɨi'^{3} táai^{2} alma tya' tsá^{2}. Lɨ́ɨ^{1} jon fúui^{1} tsatiuui^{2} gaun'láai^{2}.

22 La joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús 'in tsá^{2} do:

—Cwolíin^{2}naa', joon cwosíi^{2}ii' Wó^{3} la lɨ 'e nigañíi^{2}ii' joongɨ ninúu^{2}uu'. Cwosíi^{2}ii' xiiala la lí^{2} jøø^{2} tsatiuui^{2}. Joongɨ tsajluui'^{13} lí^{2}-i ngɨ́^{3}. Joongɨ tsá^{2} jgøøi'^{21} ga'láa^{2}mo. Joongɨ tsá^{2} cwuui^{212} nuu^{1}o. Joongɨ 'lɨɨ^{212} gajiin'^{21}o. Joongɨ tsá^{2} tañíi^{2} nuu^{1}o júu^{3} tyú^{2} tya' 'e tiin'^{13} tsá^{2}.

23 Jløø'^{3}mo 'áai^{1} jileei'^{21} 'in jo cu'^{2}-tsi coon'^{13} jna.

24 Mo ngayuui'^{13} gangalíin^{2} 'in tsá^{2} gasii^{1}in Wó^{3} Jesús ga'láa^{2} 'wii^{212} gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} cwáain^{1} tya' Wó^{3}, jin'^{2}in:

—'Naa' jo mo tyalíin^{2}naa' tyajøø^{2}oo' lɨ jo 'in tsá^{2} seein^{21} coon^{21} tó^{2} 'e jøø'^{21} coon'^{13} tyí^{2}.

25 Jon'gɨ mo tyajøøi'^{21} 'naa' jaain^{21} tsá^{2} 'in tyi'^{2} 'mɨ'^{2} tyú^{2}. Niñíi^{3} 'naa' jileei'^{21} 'in tyi'^{3} 'mɨ'^{2} tyú^{2} 'in seein^{21} tyú^{2} 'ii néei^{1} lacaain^{21} tya' røø^{13}mo.

26 'Naa' nigatyajøø^{212}naa' jaain^{21} tsá^{2} 'in cwo^{1} júu^{3} tyú^{2}. Joon la joon gañíi^{2}ii'. La joon fo'^{2}oo 'e 'ido-o 'in tyíin^{2}gɨ la jee^{212} jileei'^{21} 'in nigacwo^{1} júu^{3} tyú^{2}.

27 Tsu cwáain^{1} tya' 'ii la mo gajin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios la lo:

Sɨ́ɨ^{3}na tsá^{2} tyan^{1} júu^{3} tyú^{2} nifugɨ lɨ cwóo^{2}'o. Joon 'e tyáa^{2} tyú^{2} tsá^{2} i'ii'^{21}mo 'nu.

28 'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', jee^{212} jileei'^{21} tsá^{2} jo mo cwai'^{2} jaain^{21} tsá^{2} 'in cwo^{1} júu^{3} tyú^{2} 'in feei'^{1}gɨ lagɨ Wó^{3} sai^{1} tsá^{2} jmɨɨ^{21}. Pe doñi'iin 'in 'wói^{1}gɨ 'in seein^{21} lɨ tyu'^{2} Dios to^{2} 'ido 'in feei'^{1}gɨ lagɨ Wó^{3}.

29 Mo ganuu^{1}un jileei'^{21} tsá^{2} 'elo coon'^{13} 'in cón^{2} 'laa'^{13} tya' jilaa'^{21} 'e 'nɨɨ^{1} tsá^{2} 'in nigasaai^{1} Wó^{3} jmɨɨ^{21} gajin'^{2}o 'e ja'^{2}mo Dios.

30 Pe 'in tsá^{2} fariseo coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley 'in cwói^{1} yaai 'e saai^{1} Wó^{3} 'ii jmɨɨ jo ga'ii'^{21}i jilaa'^{21} 'e la mo 'iin^{212} Dios jmáa^{1}a 'wii^{212} tya'a.

31 Gajin'^{2}gɨ Jesús:

—Nanogɨ cóon^{3}duu cwáain^{1} xiiala lɨ́ɨi^{1} tsá^{2} 'in seein^{21} nano. Fo'^{3}duu xiiala lɨ́ɨi^{1}.

32 Lɨ́ɨi^{1} la lɨ́ɨi^{1} xuui^{212} 'in néei^{1} to^{2} coo^{1}o la caain^{21} fu 'moo'^{13}. Tøø'^{21}ø xuui^{212} ngɨɨ^{1} coon'^{13} jin'^{2}in: "Xuu^{21}u'u lúu^{1} pe jo tseen^{212}naa'. 'øø^{21}ø'ø coon^{21} júu^{3} fa'í^{3} tyii' pe jo cɨ́^{2}ɨɨ'."

33 Gajó^{2} Wó^{3} saai^{1} tsá^{2} jmɨɨ^{21} joon jo 'ee gø'^{2}ø 'iñi'^{1} jon'gɨ vino 'uun'^{21}un. Joon 'naa'gɨɨ' foo'^{21}oo' 'e tyaan^{1} coon^{21} espíritu gó^{2}.

34 Joon mo ngayuui'^{13} joongɨ gagó^{2} jna 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2}. Gø'^{3}oo joongɨ gu'^{3}oo. Joongɨ foo'^{21}oo' 'e jlo^{2} tu'^{3}uu, 'e gø'^{3}øø joongɨ gu'^{3}uu lɨ́ɨ^{1}gɨ. Joongɨ foo'^{21}oo' 'e seen^{21}na tyú^{2} coon'^{13} jileei'^{21} 'in røøi^{21} tsaa^{2} coon'^{13} 'in cón^{2} 'laa'^{13} tya' 'e 'nɨɨ^{1} tsá^{2}.

35 Iliñi^{1} tsá^{2} 'e jmɨɨ^{1}-tsi Dios coon'^{13} jilaa'^{21} 'e jmoo^{1} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i 'ii.

Tyíin^{13}in Jesús fu tya' jaain^{21} tsá^{2} fariseo sii^{21} Simóoi^{13}

36 Jaain^{21} tsá^{2} fariseo gatø'^{1}ø Jesús 'e tsa'ee'^{21}e 'í^{1} fu tya'a. Joon gangó^{1} Jesús fu tya'a. Joon jiin'^{13} la tɨɨsi'^{2} gacwoo^{21} Jesús caai^{1} mesa.

37 Joon galiñi^{1} jaain^{21} tsamɨ́^{2} 'in nirøøi^{21} tsaa^{2} 'in seein^{21} 'e fuu^{21} do 'e nigangó^{1} Jesús nga'ee'^{21} 'í^{1} fu tya' 'in fariseo do. Joon gatyíi^{1}a 'in tsamɨ́^{2} do tyaan^{1} coon^{21} tsuu^{2} lɨ́^{1} cuun^{212} alabastro sɨ'^{2}o jmɨɨ^{21} jmafuu^{21}.

38 Joon lɨɨlɨ^{1} cɨ'^{2}ɨ xuui^{212}-tsi. Gatyíi^{1}a caluu lɨ tyíin^{12} Jesús. Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} garun'^{2}un tɨɨ^{2} Jesús coon'^{13} jmɨɨ^{21} toon^{21} uníi^{1}i. Mo ngayuui'^{13} joon gauntyuun^{21} coon'^{13} jñutyíi^{1}i. Joon gajun'^{1}un tɨɨ^{2} Jesús. Joongɨ ga'íi^{2} jmɨɨ^{21} jmafuu^{21} tɨɨ^{2} Jesús.

39 Joon mo ganí^{2} 'in tsá^{2} fariseo 'in nigatø'^{1} Jesús do joon ga'ɨ^{1}-tsi: "Wana 'in tsañuu'^{1} no 'e la jai'^{2} jaain^{21} tsá^{2} cwo^{1} júu^{3} tyú^{2} nilili'^{3}o 'iin 'in sú^{2} tya'a.

40 Joongɨ nilili'³o xiiala lɨ́ɨi¹ 'in tsamɨ́² do. Tsʉ jaain²¹ tsamɨ́² 'in røøi²¹ tsaa² no." Joon gasɨɨ'²¹ɨ Jesús 'in tsá² fariseo do:
—Simóoi¹³, sá² coon²¹ 'e fuu²¹²uu 'nʉ.
Joon gañii¹i 'in tsá² fariseo do:
—Faa'¹³du', tɨfo'².
41 Joon gajin'² Jesús:
—Lawa gái¹ tsañʉʉ'¹ nirøøi²¹ cuu² tya' jaain²¹ tsañʉʉ'¹ 'in tyí² cuu². Jaain²¹ 'ido nirøøi²¹ 'ñá² cíein¹³ cuu². 'In jaain²¹ dogɨ nirøøi²¹ ca'no'³ cíein¹³.
42 Joon jo nii²¹ 'e ityí²gɨ 'e røøi²¹ tya' 'ido. Joon 'in tsá² tyí² cuu² do galifee'¹mo-tsi 'e røøi²¹ 'ido tya' la jiwaa²mo. Joon nano jmáa²du' júu³, ¿'iin jee²¹² ngái¹ do 'in gali'iin²¹²gɨ 'in tsá² tyí² cuu² do?
43 Joon gañii¹i Simóoi¹³:
—Lɨ́ɨ²na 'in tsañʉʉ'¹ 'in garøøi²¹gɨ lɨ́ɨ¹gɨ.
Joon gajin'² Jesús:
—Jo'²o júu³ tyi'i.
44 Joon gajøøi² Jesús 'in tsamɨ́² do. Joon gasɨɨ'²¹ɨ Simóoi¹³:
—Jøøi²¹²du' 'in tsamɨ́² lo. Ga'uu²¹²uu fu tyi'i. Joon jo gacwo'²'o jmɨɨ²¹ 'e ruun'¹³uun tɨ́ɨ³ɨɨ, pe 'in tsamɨ́² logɨ garun'²un tɨ́ɨ³ɨɨ coon'¹³ jmɨɨ²¹ toon²¹ unníi¹i. Joon gauntyʉʉn²¹ coon'¹³ jñʉtyíi¹i.
45 Jo gajiin'¹'in tyiia pe 'in tsamɨ́² logɨ jo mo jan¹ jun'²o tɨ́ɨ³ɨɨ jiin'¹³ la ga'uu²¹ tyi'i.
46 Jo ga'ee²'e aceite mootyíi³ii, pe 'i-gɨ nigaxéi² jmɨɨ²¹ jmafuu²¹ tɨ́ɨ³ɨɨ.
47 'Wii'¹³ joon fo'³oo: Lɨɨlɨ¹ røøi²¹ tsaa² pe 'ee²¹o xiiala 'íin²na tsaa² tya'a tsʉ 'wii'¹³ lɨ́ɨ¹ gali'iin²¹² jna. Pe jileei'²¹ tsá² 'in xʉʉ tsaa² 'íin²na tya'a 'e joon xʉʉ 'e 'iin²¹²in jna —jin'² Jesús.
48 Joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'in tsamɨ́² do:
—Niga'íin¹moo tsaa² tyi'i.
49 Joon jileei'²¹ tsá² 'in nijalíin² néei¹ do coon'¹³ 'i ga'láa² 'wii²¹² sɨ́ɨ¹i jee²¹² 'ii:
—¿'Iin 'in tsañʉʉ'¹ lo 'e ca jɨgɨ tsaa² tya' tsá² 'íin²in?
50 Pe Jesús-gɨ gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsamɨ́² do:
—Nigajmaa²¹²aa tiin'¹³mo'o tsʉ 'wii'¹³ ja'²mo galɨ́ɨ²u. Jløø'³mo'o cwoo'²mo'o.

8

Tsamɨ́² 'in gauncoon'¹³ Jesús coon'¹³ 'e jmaa'²¹i to²

1 Mo ngayuui'¹³ jilaa'²¹ 'elo Jesús ngɨɨ¹ la caan²¹mo fuu²¹ coo'¹³ coon'¹³ fuu²¹ pi'³ do. Cwoo¹o júu³ tyú² joongɨ 'e'²e tsá² xiiala tyʉ'² Dios to² tsá². Ngalíin²mo coon'¹³ jɨ dyatuuin¹ tsá² tya'a.
2 Ngalíin²mo jon 'in lɨ́ɨi¹³gɨ tsamɨ́² 'in niga'wooi¹ 'in 'lɨɨi'³ taai² alma tya'a coon'¹³ 'láai² nii²gɨ jmoowúu¹. Jee²¹² 'ii ngóo¹ María 'in sii²¹ Magdalena. 'Ido-o niga'wooi¹ dyái¹ 'in 'lɨɨi'³ taai² alma tya'a.
3 Do-o jon ngóo¹ Yawuun², tsamɨ́² tya' jaain²¹ tsañʉʉ'¹ sii²¹ Chuza 'in lɨ́ɨi¹ to² tya' Herodes. Do-o jon ngóo¹ Susana coon'¹³ 'in lɨ́ɨi¹³gɨ tsamɨ́² 'in uncoon'¹³ Jesús coon'¹³ jilaa'²¹ 'e jmaa'²¹i to².

Tyaa¹ Jesús júu³ cwáain¹ tya' jaain²¹ tsá² jñí² mɨ'³ jún²

4 Lɨ́ɨ¹ fúui¹ tsá² ga'wooi²¹ la caain²¹ fuu²¹ do 'e tsajøøi²¹² Jesús. Joon mo galicaain²¹ tsá² fúui¹ lɨɨlɨ¹ joon gafaa'²¹ Jesús coon'¹³ coon²¹ cwáain¹. Gajin'²in:
5 —Lawa jaain²¹ tsá² gacwo'ɨ́ɨ¹ ijñí² mɨ'³ jún². La 'ɨɨ²¹² ngóo¹ dya'²a 'e mɨ'³ jún² do 'e lɨ́ɨi¹³ mɨ'³ jún² do gaxʉʉ'²¹ tya'i fu. Joon ga'ø'²ø tsá² joongɨ gagøø'²¹ø tón¹-on 'e mɨ'³ do.
6 Joon 'e lɨ́ɨi¹³gɨ gaxʉʉ'²¹ jee²¹² cuun²¹². Joon mo ga'yiia¹ ñi'¹ galityʉʉn²¹ tsʉ jo 'ee cwoo'¹³ sá².
7 'E lɨ́ɨi¹³gɨ gaxʉʉ'²¹ jee²¹² tóon¹. Joon gajgoo'²¹o coon'¹³ 'e tóon¹ ga'yiia¹ caain²¹ coon'¹³ do.
8 Pe 'e lɨ́ɨi¹²gɨ mɨ'³ jún² do gaxʉʉ'²¹ jee²¹² cwoo'¹³ lɨ tyʉ́². Joon mo gacwáin¹ tyʉ́²ʉ gacwo¹. Ca cíein¹³ mɨ'³ lɨ́ɨ¹gɨ la ca mɨ'³ gacwo¹.

Mo ngayuui'13 gafaa'21 Jesús 'elo
joon gasɨɨ'21ɨ tsá2 coon'13 coon21 júu3
tá2 lɨɨlɨ1:
—Wa'a sá2 loocwoo1oo', núu2duu'.

'Ee lo 'íi3 'e cwáain1 do

9 Joon gaunngɨɨ1ɨ tsá2 tya'a:
—¿'Ee 'øøi'21-tsi tsá2 'e júu3 cwáain1
tya' jún2 do?
10 Joon gasɨɨ'21 Jesús 'ii:
—Dios ijmáa1a 'e liñí2 'naa' coon21
júu3 'uuin21 tya'a. Coon21 júu3 tya'
xiiala ityu'2 Dios to2 tsá2. Pe 'in
catyaai2gɨ fuu212uu coon'13 jmai'2 júu3
cwáan1mo. Tsu joon mo jøø2 jan2o
lawa'a jo jøø2o. Joongɨ mo ganúu2o
ján2 lawa'a jo 'ee ga'øøi'21-tsio.

Jesús faa'21a xiiala 'øøi'21-tsi tsá2 'e júu3 cwáain1 tya' tsá2 jñí2 mɨ'3

11 Joon gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ 'ido:
—'Elo-o 'øøi'21-tsi tsá2 'e júu3
cwáain1 lo: 'E mɨ'3 jún2 do lɨ la lɨ júu3
tya' Dios.
12 Joon mo gaxuu'21 'e jún2 tya'i fu
do 'e gagøø'21 ton1 'øøi'21-tsi tsá2 la
lɨ mo ganúu2 tsá2 júu3 tyú2. Joon 'in
'lɨɨi'3 jóo1o joon tyí2o júu3 tyú2 do yu tsi
alma tya'a. Joon jo lí2-in litsáai1-tsi 'e
tiin'13in.
13 Joon mo gaxuu'21 jún2 do jee212
cuun212 'øøi'21-tsi tsá2 lɨ la lɨ mo
ganúu2 tsá2 júu2 tyú2. Yaa1mo-tsi
ga'ii'21i 'e júu3 tyú2 do. Pe mi tɨ 'ii'21
iníi2in wúu1 'wii'13 tya' 'e júu3 do
ilicoon'21on. Líɨi1 la lɨ coon21 sa'3 'mó2
'e jo jmóo3 'láai2 sá2. Jo ta'21a.
14 Mo gaxuu'21 'e mɨ'3 jún2 jee212
tóon1 do 'øøi'21-tsi lawa'a mo ganúu2
tsá2 júu3 tyú2. Nuu1o pe ngalíin2mo
jiin'13 la fu1 taai2. Jiin'13 la gajgoo'21 'e
sa'3 do jee212 tóon1 do lawa la joon jon
jileei'21 'in ngɨ́1 cu'2-tsi coon'13 jilaa'21
'e tyíin2 coon'13 jilaa'21 'e tyú2 seein21.
Jo 'ee garoo21 mi'3 tya'a.
15 Joon mo gaxuu'21 jún2 do jee212
cwoo'13 'oo'3 'øøi'21-tsi tsá2 mo ganúu2
tsá2 júu3 tyú2 do. Nuu1o joon cón2o
cwáain1 'e júu3 tyú2 do. Joon jmoo1-o
taa'21a. Joon 'e la joon garoo21 'láai2gɨ.

Júu3 cwáain1 tya' po'3 jɨ́2 coo21

16 Jin'2gɨ Jesús:
—Ce jiin'13 jaain21 jo 'iin dyi'2
coon21 jɨ́2 joon mi yuui'13 joon jlɨɨ21 sɨ
sii'21i nu' coo'mó2 'ee. Mo dyi'2 tsá2 jɨ́2
lɨ' yu'u sii'21 tsá2 joon jnéei2 tya' jileei'21
'in tsá2 taai212.
17 Ce jiin'13 coon21 'e sɨ'mo2 jo lí2
wa'a jo lí2 jneei1. Jon'gɨ sá2 coon21
júu3 'uuin21 wa'a 'e jo liñi1 tsá2. Joon
nilisá2 júu3.
18 'La joon núu2duu' tyú2 tsu jileei'21
'in 'ii'21mo júu3 tyú2 do cwo2 Dios 'e
'øøi'21-tsi tyú2gɨ. Pe jileei'21 'in jo 'ii'21
'e júu3 tyú2 do cwo2 Dios 'e jo 'øøi'21-tsi
coonti.

Sáa3 Jesús coon'21 ruu'21i

19 Joon gatyalíin2 ruu'21i Jesús
coon'13 sáa3a lɨ siin'12 Jesús. Pe jo
lí2 tsatyéein1 tyan'1 tsu lɨ́ɨ1 fúui1 tsá2
taai212.
20 Pe 'in lɨ́ɨi13 tsá2 gasɨɨ'21o Jesús:
—Saa2'a coon'13 ruu'21'u téein2
caluu. Joon 'iin212in jøøi2 'nu.
21 Pe joon gajin'2 Jesús:
—Jileei'21 'in nuu1 júu3 tyú2 tya' Dios
joongɨ cón2du cwáain1 coon'21 tún2 'ii
sáa3aa joongɨ 'ii ruu'21na.

Un'woo2 Jesús tyí2 'íi1 ni jmɨɨ21

22 Coon21 jmɨɨ212 galɨ́2 nga'í2 Jesús tsi
coon barco coon'13 tsá2 tya'a. Joon
gasɨɨ'21ɨ:
—Tsaa21a' lɨ' tɨ cataain2 tyíia1 no.
Joon ngalíin2mo.
23 Joon la 'ɨɨ212 ngalíin2 ni jmɨɨ21
do-o gacwuu21mo Jesús. Joon galɨ́2 lɨ
ngalíin2 do ga'ɨ́ɨ2 coon21 tyí2 tá2 lɨ' 'e ni
jmɨɨ21 do. Joon ga'láa1 'wii212 garǿ1mo
jmɨɨ21 tsi barco do. Joon ga'íi1 fo'2-tsi lɨ
táai2 do itá2.
24 Joon ngalíin2 gaunjnaa1-tsi Jesús.
Joon gasɨɨ'21ɨ Jesús:
—¡Tɨfo'2! ¡Tɨfo'2! ¡Nitee2mo'!
Joon garóon2 Jesús. Joon ga'woo1
'e tyí2 do coon'13 'e jnóo1 jmɨɨ21 do
coon'13 júu3 tya'a. Joon coon21 ga'ɨ́ɨ2
tii2.
25 Joon gajin'2 Jesús gasɨɨ'21ɨ tsá2
tya'a:
—¿'Ee lɨ' jo tsáai1-'oo'?

Pe 'ido-gɨ gafoo'21mo. Joon tsa'goo21-tsi. Joon gaunngɨɨ1ɨ ruu'21i la jaain21 la jaain21:

—¿'Iin 'in tsañʉʉ'1 lo 'e tyʉ'2o to2 tyí2 coon'13 jmɨɨ212 joon nʉʉ'13o?

Tsá2 'in 'yuui2 'in 'lɨɨi'3 alma tya'a 'in seein21 fu Gadara

26 Pe gatyalíin2mo fu cwoo'13 sii21 Gadara. 'E náa1 lɨ' ngoo'13 tyíia1 do tyani Galilea.

27 Mo gacwo'ɨ́ɨ1 Jesús fu tsi barco do gangatyéein1 jaain21 tsañʉʉ'1 seein1 fuu21 do. Lɨɨ212 'áai1 ningóo1 'in tsañʉʉ'1 do 'yuui jaain21 'in 'lɨɨi'3 alma tya'a. Jo tyi'2gɨ 'mɨ'2. Jon'gɨ jon1gɨ inʉʉ. Jee212 'aan1 tya' 'lɨɨ212 joon1on.

28 Mo ganii1in Jesús joon gasii'21i 'wojníi1i tyani Jesús. Joon ga'oo1o jin'2in:

—¿'Ee jmaa2'a tyiia, Jesús? Jóon1 Dios 'in ñíi1mo 'nʉ. Mɨ́3ɨɨ tyaní2'i 'e jo 'e'2'e wúu1 jna.

29 La lo-o gajin'2in tsʉ 'wii'13 Jesús nigatyʉ'2ʉ to2 'in espíritu taai2 alma tya' 'ido 'e 'woo21mo. Lɨ́ɨ1 'láai2 fu 'in espíritu gó2 do nigasaan'1in 'in tsá2 do. Joon niga'ñʉ́ʉ2 tsá2 cwoo21 tɨɨ2. Niga'ñʉ́ʉ2 coon'13 cadena joon jo laai21gɨ. Pe 'gɨɨ1o cadena do. Joon 'in espíritu gó2 taai2 jmoo1o cwiin1 'ido tɨ lɨ jo 'in tsá2 seein21.

30 Joon gaunngɨɨ1ɨ Jesús 'ii:

—¿Xiiala sii21 'nʉ?

'Ido-gɨ gañii1i:

—Legión-mo sii21 jna.

'E lo-o gajin'2in tsʉ 'wii'13 lɨ́ɨ1 fúui1 espíritu gó2 'in nigataai2 alma tya'a.

31 Joon 'in espíritu do gamɨ'2ɨ Jesús 'e jo sii'12in 'ii lɨ 'lɨɨ'3.

32 Joon lɨ́ɨ1 fúui1 ñí1 taai2 gø'2ø co'2 do. Joon 'in espíritu gó2 do gamɨ'2ɨ Jesús 'e cwoo21 tsataai2 tu'2 'in ñí1 do. Joon gacwóo1o Jesús 'ii'21.

33 Joon 'in espíritu do ga'woo21mo tya' 'in tsañʉʉ'1 do. Joon ngataai2 tu'2 'in ñí1 do. Joon 'in ñí1 do gacwiin1in lɨ sɨjɨ́2 joon gapée1i xuu'21i tsi tyíia1 do. Joon do-o gajgoo'21o jmɨɨ21.

34 Mo ganí2 jileei'21 'in 'aai1 ñí1 do jlaa'21 'e galɨ́2 gafoo'1mo 'áai1 joon gacwiin1o. Joon gangaliin1 ngajmaa'12a júu3 tsá2 fuu21 coon'13 la caain21gɨ lɨ taain212 tsá2.

35 Joon ga'woo21mo 'in tsá2 seein21 do ngajøø2ø jilaa'21 'e nigalí2. Mo gatyalíin2 tɨ lɨ siin'12 Jesús gatsee'21mo 'in tsañʉʉ'1 'in niga'wooi21 espíritu gó2 alma tya' 'ido. Tyíin13in 'wii212 tɨɨ2 Jesús. Tyi'2i 'mɨ'2 joon niga'ɨ'2ɨ-tsi. Joon gafo'1mo 'in tsá2 do.

36 Joon jileei'21 'in niganí2 gatya1o júu3 xiiala niga'láai2 'in tsañʉʉ'1 'yuui 'in 'lɨɨi'3 alma tya' do.

37 Coon'13 cwáain1 lo-o jileei'21 tsá2 seein21 lɨ sii21 Gadara do ga'láa2 'wii212 mɨɨ1ɨ tyani Jesús 'e cwo'ɨ́ɨ1o 'e fuu21 do, tsʉ lɨ́ɨ1 'goo'21o. La joon nga'í2 Jesús tsi barco. Joon ganga'2mo.

38 La nʉ'gɨ 'e tsee'2i, 'in tsañʉʉ'1 'in ga'wooi21 'in 'lɨɨi'3 alma tya' do gamɨɨ1ɨ tyani Jesús 'e tse'2mo coon'13on. Pe Jesús-gɨ gatyʉ'2ʉ to2 'e ján2o. Joon gasɨɨ'21ɨ 'ido:

39 —Cweei'1 fu tyi'i joon cwotya2'a júu3 jilaa'21 'e nigajmaa1a Dios coon'13 'nʉ.

Joon ganga'2mo 'in tsañʉʉ'1 do. Joon gatya1o júu3 la jilaa'21 'e nigajmaa1a Jesús 'wii212 tya'a.

Jamɨ́ɨ1ɨ Jairo coon'13 tsamɨ́2 'in gasʉ́2 sɨɨn'3 Jesús

40 Mo gacɨɨ'12 Jesús fu 'ngoo'13 jmɨɨ21 do ga'ii'21mo tsá2 'ii jløø'3mo tsʉ jilee'21mo sɨjéen13in 'ii.

41 Joon gacwéi1 jaain21 tsá2 sii21 Jairo. 'Ii 'in tyʉ'2 to2 cwo'1. 'In tsañʉʉ'1 lo gasii'21i 'wojníi1i 'wii212 tɨɨ2 Jesús joon gamɨɨ1 tyani Jesús 'e tsáa1a fu tya'a.

42 Jaan21mo jóon1 seein21 'in ngóo1 dyatun1 jiin'1. 'In raain1 tɨ lɨ júun2mo. Mo gangó1 Jesús lɨ́ɨ1 fúui1 tsá2 ngalíin2 coon'13on. 'Áa1mo cuu'12 lɨ ngalíin2 do.

43 Joon jee212 'ii ngóo1 jaain21 tsamɨ́2 tsaa'13. Ningóo1 dyatun1 jiin21 'e niganii21 wúu1 'áai1 coon'13 'e jmoowúu1

tuuin21 do. Joon 'áa1mo niga'íin2 cuu2 coon'13 tɨmɨ́1. Nigatsaa212 jilaa'21 'e 'oo1o pe jo mo ga'láai2.

44 Joon gangatyéen1in lɨ caluu Jesús. Joon gasʉʉ21 tɨ' sɨɨn'3 'ido. Joon la tsifu joon gawuun'13mo tuuin21.

45 Joon gaunngɨɨ1ɨ Jesús:

—¿'Iin gasʉ́2 sɨn'3ɨɨn?

Jilee'21mo tsá2 jo júu3 gatyaa1a. Joon Tʉ́3 coon'13 'in catyaai2gɨ do gajin'2in:

—Tɨfo'2, lɨ́ɨ1 cuui'21 tsá2 'nʉ joongɨ 'lee'12i tsá2 'nʉ. Joon unngɨɨ2'ɨ: "¿'Iin gason'1 tyi'i?"

46 Joon gajin'2 Jesús:

—Lɨ́ɨ13moo la lɨ'ɨ seein21 'in gasʉ́2 tyiia tsʉ galili'3oo gaun'láa2moo jaain21 tsá2 coon'13 'ii'21 tyiia.

47 Mo galili'3i 'in tsamɨ́2 do 'e galili'2i Jesús 'e niga'láa2mo joon gajó2 jlee1i. Joon gasii'21i 'wojníi1i tyani Jesús. Joon gatyaa1a júu3 tyani jileei'21 tsá2 do 'ee cwáain1 nigason'1on sɨɨn'13ɨn joon xiiala niga'láa2mo coon'13 jmoowúu1 'e tyaan1.

48 Joon gasɨɨ'21 Jesús 'ii:

—Niga'láa2mo'o, 'mí2, tsʉ 'wii'13 nigalitsáa1mo-'o'o jna. Jløø'3mo'o icwoo'2mo'o.

49 Siin'12mogɨ Jesús faa'21gɨ mo gatyía1 jaain21 'in jó1 fu tya' Jairo, 'in tyʉ'2 to2 cwo'1 do. Joon gasɨɨ'21ɨ Jairo jin'2in:

—Najuun21mo yʉʉn21 tyi'i. Jo untyíin2gɨ'ɨ 'in tɨfo'2 no.

50 Pe ganúu2 Jesús joon gajin'2in:

—Jo jmaa2'a 'goo'21o canii2 jmáa2 tsáai1-'o'o. Joon i'láa2mo yʉʉn21 tyi'i.

51 Mo gatyía1 Jesús 'a inʉʉ do joon jo gacwoo1 ngatáai2 jiin'13 jaain21 'in catyáai2. Jiin'13 Tʉ́3-ʉ nga'í2 coon'13 Jacobo coon'13 Wó3. Joongɨ jiin'13 jmii21 'in yʉʉn21 do coon'13 jiin'13 sáa3o nga'í2.

52 Jilee'21mo tsá2 cɨ'2ɨ xuui212-tsi tya' 'ido. Joon gajin'2 Jesús:

—Jo cɨ́2ɨɨ' tsʉ jo mo júuin1 'in yʉʉn21 no jiin'13 lɨ' 'e cwuu21mo.

53 Pe jmai'2 'in gangɨ́ɨ3ɨ tsʉ ñi1o 'e najuun21mo 'ido.

54 Joon gason'1 Jesús cwoo21o tya' 'in najóin1 do. Joon gafaa'21a coon'13 coon21 júu3 tá2 lɨ́2, jin'2in:

—Sɨmɨ́2, ráan1un.

55 Joon gajiin'1o 'ido tún1. Joon la tsifu joon garóon2. Joon gatyʉ'2 Jesús to2 'in tsá2 do 'e cwoo21xʉ 'e dø'1 'ido.

56 Joon lɨ́ɨ1 tsa'goo21-tsi tsacøøi'13 tya'a. Pe joon gatyʉ'2 Jesús to2 'e jo 'in sɨɨ'21ɨ ce jiin'13 jaain21 jilaa'21 'e nigalɨ́1 do.

9

Sɨɨ'21ɨ Jesús jɨ dyatuuin1 tsá2 tya'a 'e tsacwo1 júu3 tyʉ́2

1 Jesús gauncaain21 jɨ dyatuuin1 tsá2 tya'a joon gacwo'2o 'ido 'ii'21 to2 jmáa1a 'e 'wooi21 'ido jileei'21 nii2 espíritu gó2 taai2 alma tya' tsá2 joongɨ un'láai2 tsatsaa'13:

2 —Sɨ́ɨ3na 'naa', jin'2in, 'e cwolíin2naa cwocwó2oo' tsá2 júu3 tyʉ́2 tya' xiiala tyʉ'2 Dios to2 tsá2 joongɨ un'láa2naa tsatsaa'13.

3 Joongɨ sɨɨ'21 Jesús 'ii:

—Jo 'ee cón2oon' coonti tya' tya'i fu lɨ cwolíin2naa'. Jo són2oo' 'mo'u2 jon'gɨ cón2oon' mora'2. Jon'gɨ cón2oon' 'iñi'1 jon'gɨ cuu2 cón2oon'. Tyaan1aan' jmai'2 coon21 'mɨ'2 tyí2ii' jo cón2oon' tún2.

4 Joon jmoo3 joon3 coon21 'nʉ́1 lɨ tyalíin2naa', do-o jon2oon' jiin'13 la i'woo21naa' 'e fuu21 do.

5 Joon doñixiia' lɨ jo 'iin212in tsá2 'ii'21 'naa' joon xʉ́2ʉʉ' 'laa21 toon212 tɨ́ɨ13ɨɨ' lawa coon21 li2 'e jmá2aa' cwáain1 tya'a.

6 Joon ga'woo21mo. Joon ngalíin2 lacaain21 lɨ san'2 do ngacwoo1 júu3 tyʉ́2 tya' xiiala tyʉ'2 Dios to2 tsá2. Joongɨ gaun'láai2 jileei'21 tsatsaa'13 'in seein21 lacaain21 do.

Mo gajúin1 Wó3 saai21 tsá2 jmɨɨ21

7 Tsaa'to2 Herodes mo galiñii1 jilaa'21 'e jmoo1o Jesús jiin'13 jo ñii1 'ee 'ɨ-tsi tsʉ 'wii'13 'inlɨ́ɨi13 tsá2 jin'2in 'e Wó3-o nigajiin'1in jee212 'lɨɨ212.

8 'Inlɨ́ɨi13gɨ tsá2 jin'2in 'e nigajnéi1 jaain21 tsá2 nigacwo1 júu3 tyʉ́2 sii21

Elías. 'Inlɨ́ɨɨ^{13}gɨ jin'^{2}in 'e nigajiin'^{1}in jaain^{21} tsá^{2} 'in nigacwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} calɨɨ.

9 Pe joon gajin'^{2} Herodes:

—Jna-a tsai' gatyʉ'^{3}ʉʉ to^{2} gawuun'^{21} mootyi^{2} Wó^{3}. ¿'Iingɨ 'in lo 'in núu^{3}uu faa'^{21} tsá^{2} lɨɨlɨ^{1}?

'Áai^{1} lɨ́ɨ^{1} gajóoin^{2}-tsi Herodes wa'a tyii'^{12}a xiiala nii^{1}in Jesús.

Cwoo^{1} Jesús 'e gø'^{2} 'ñá^{2} mil tsá^{2}

10 Mo gatyaliin^{1}in tsá^{2} tya' Jesús joon gasɨɨ'^{21}o jilaa'^{21} 'e nigajmaa^{1}a. Joon gajée^{1}i Jesús 'ii 'e gangalíin^{2} coon^{21} co'^{2} fuu^{21} Betsaida.

11 Joon mo galiñi^{1} tsá^{2} joon ngalíin^{2}mo jon. Joon ga'ii'^{21} Jesús 'ii. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido xiiala mo tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}. Joon gaun'láai^{2} tsatsaa'^{13}.

12 Ningóo^{1} nica'lóo^{2}xʉ. Joon gangatyéen^{1}in tsá^{2} tya' Jesús. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—'I'^{2} júu^{3} tsá^{2} 'e cwotyalíin^{2} 'ii'^{21}xʉ 'woo'^{21}o. Joongɨ tsa'naa'^{21}xʉ 'e dø'^{1}ø 'e lɨ tyan' no tsʉ 'e lɨ toon^{212}on' lo jo 'ee sá^{2} coonti.

13 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Cwoo'^{13}xʉ 'naa' 'ino 'e dø'^{1}ø.

Joon gajin'^{2} tsá^{2} tya'a do:

—Jo 'ee sá^{2} coonti. Lɨ́ɨ^{2}mo jiin'^{13} 'ñá^{2} 'iñi'^{1} joongɨ gá^{1}mo joo'^{21} taai^{2} jmɨɨ^{21}. Joon xiiala lí^{2} laa^{21}na'a 'e dø'^{1} jileei'^{21} 'in tsá^{2} lo.

14 Tsʉ tii^{2} la coon'^{21} 'ñá^{2} mil 'in tsá^{2} do. Joon gajin'^{2} Jesús gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tya'a:

—Sii'^{13} tsá^{2} cwocwaa^{1} tɨ' coon'^{21} 'iin'^{13} ca'no'^{3} cíein^{13}.

15 La joon gajmaa^{1}a. Gacwó^{2} jilee'^{21}mo.

16 Joon gason'^{1} Jesús jɨ 'ñá^{2} 'iñi'^{1} do coon'^{13} 'in gái^{1} joo'^{21} taai^{2} jmɨɨ^{21} do. Joon gajøø^{2} fu yʉ' fu uncwii^{21}. Joon gacwo'^{2}o 'maai'^{13} Dios tya' 'e dø'^{1}ø do. Joon mo ngayuui'^{13} gajmaa^{1}a 'no'^{3} joon gacwo'^{2}o tsá^{2} tya'a 'e jmaa^{1}a jmai'^{2}xʉ jee^{212} tsá^{2} do.

17 Jilee'^{21}mo tsá^{2} gagøø'^{21}ø ce ganei'^{13} tyʉ́^{2}-tsi. Joon mo ngayuui'^{13} joon jilaa'^{21} 'no'^{3} 'e gasái^{1} garøø^{2}mogɨ dyatun^{1} 'motó^{2}gɨ.

Jmaa^{1} Tʉ́^{3} júu^{3} 'e Jesús lɨ́ɨ^{1}i Cristo

18 Coon^{21} jmɨɨ^{212} mo gafaa'^{21}a Jesús júu^{3} tyʉ́^{2} coon^{21} lɨ yaa-i joon téen^{2}mo tsá^{2} tya'a coon'^{13}on. Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ Jesús:

—¿'Iin jna jin'^{2} tsá^{2}?

19 'Idogɨ gañii^{1}, jin'^{2}in:

—'Inlɨ́ɨi^{13} tsá^{2} jin'^{2}in 'e 'nʉ-ʉ Wó^{3} saai^{1} tsá^{2} jmɨɨ^{21}. 'Inlɨ́ɨi^{13}gɨ tsá^{2} jin'^{2} in 'e 'nʉ-ʉ Elías. Pe 'inlɨ́ɨi^{13} jin'^{2}in 'e 'nʉ-ʉ jaain^{21} tsá^{2} 'in nigacwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} calɨɨ 'in nigajiin'^{1} tún^{1}.

20 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ tún^{1} Jesús:

—¿'Naa'gɨɨ', 'ee fó^{2}oo' 'in jna?

Joon gañii^{1} Tʉ́^{3} do jin'^{2}in:

—'Nʉ-ʉ Cristo Jóon^{1} Dios.

Jesús jmoo^{1}o júu^{3} xiiala mi júun^{2}in

21 Pe Jesús lɨ́ɨ^{1} ga'ɨɨ^{1} júu^{3} joongɨ gauntsaa'^{12}i 'e jo 'in sɨɨ'^{21} tsá^{2} tya'a 'elo ce jiin'^{13} jaain^{21}.

22 Joon gajin'^{2}in:

—'In Tsá^{2} Ruu'^{21}mo tsá^{2} noogɨ iní^{2} wúu^{1} lɨɨlɨ^{1}. Joongɨ jo i'ii'^{21} tsacøøi'^{13} 'ii. Caan^{21}mo coon'^{13} 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley ijaan'^{21}in injnga'^{2}mo 'i. Pe mo tɨ 'nɨ^{1} jmɨɨ^{212} ijmáa^{1}a jiin'^{1}o tún^{1}.

23 Mo ngayuui'^{13} joon gasɨɨ'^{21}ɨ jileei'^{21}:

—Wana 'in 'iin^{212}in jó^{1} coon'^{13} jna cwojmaa^{1}a 'íin^{2}-tsi jilaa'^{21} 'e 'oo^{1}o. 'Ná^{2}-a cwotyaan^{1}an crúu^{13} tya'a la coon^{21} jmɨɨ^{212} joon cwojaa^{1} coon'^{13} jna.

24 Tsʉ jileei'^{21} 'in 'iin^{212}in lái^{1} yaai icaa^{21}mo fu juncwii^{21} tya'a. Pe jileei'^{21} 'in caai^{21} fu juncwii^{21} tya' 'wii^{212} tyiia 'in tiin'^{13}mo 'ii.

25 Jo 'ee to^{2} 'íi^{3} tya' tsá^{2} wa'a 'e galɨ́^{2} tya'a la tøøi^{2} fu juncwii^{21} joon caa^{21}mo fu juncwii^{21} tya'a 'ña'a.

26 Tsʉ wana 'in ga'aa^{1} fa'ɨɨ'^{21} 'wii^{212} tyiia coon'^{13} jilaa'^{21} júu^{3} tya' xiiala mo tyʉ'^{2} Dios to^{2} la joon jon jna, 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2}, ni 'aa^{21}oo fa'ɨɨ'^{21} 'wii^{212} tya'a mi yíi^{3}aa lawa Røøi^{13} coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' coon'^{13} jileei'^{21} ángeles tya'a.

27 'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa' 'inlɨ́ɨi^{13} jee^{212} 'in téein^{2} lo nano jo ijúun^{2}in nʉ'gɨ la jo mo gatyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}.

Unsɨ́ɨi^{2} Jesús la lɨ́ɨ^{1}i

28 Mo gatí^{2} jñá^{2} jmɨɨ^{212} 'e gafaa'^{21} Jesús 'elo joon gasoo^{1}o coon^{21} moo'^{21} 'e tsafaa'^{12}a júu^{3} tyú^{2}. Ngoo^{21}-o coon'^{13} Tú^{3} coon'^{13} Jacobo coon'^{13} Wó^{3}.

29 Joon la 'ɨɨ^{212} faa'^{21} Jesús júu^{3} tyú^{2} la tøøi^{2} níi^{1}i coonti coon^{21} galɨsɨ́ɨ^{2}mo la 'ɨɨ^{1}. Joongɨ sɨɨn'^{13}ɨn galɨ taa^{21} jɨɨ'^{1} lɨɨlɨ^{1}.

30 Joon gajnéi^{1} gái^{1} tsañʉʉ'^{1} co' lɨ siin'^{12}in. Gajná^{2} joo'^{21} la 'ui lɨ siin'^{13}in. Jaain^{21} sii^{21} Moisés, jaain^{21}gɨ sii^{21} Elías.

31 Téein^{2} coon'^{13} Jesús sɨ́ɨ^{1}i xiiala mi jóon^{2}in. 'E 'ná^{2} nii^{21} wúu^{1} fu Jerusalén.

32 Lɨ́ɨ^{1} jalicwuu^{1}i Tú^{3} coon'^{13} 'in tsá^{2} catyaai^{21}gɨ do. Pe jo gacwuu^{21}i. Joon ganii^{21}o jilaa'^{21} 'e 'ya'^{2}gɨ tya' Jesús. Joon ganíi^{2}in jɨ gái^{1} tsañʉʉ'^{1} do 'in téein^{2} coon'^{13}on.

33 Mo gangalíin^{2} 'in tsá^{2} do co' lɨ siin'^{12} Jesús joon gajin'^{2} Tú^{3} do:

—Tɨfo'^{2}, ¡lɨ́ɨ^{1} tyú^{2} 'e toon^{21}o'on lo! Jmoo^{21}o'o 'nɨ^{1} 'nú^{1} lo; coon^{21} 'nú^{2}'ʉ coongɨ tya' Moisés coongɨ tya' Elías.

Pe Tú^{3} do coonti jo ñi^{1} jilaa'^{21} 'e faa'^{21}a.

34 La 'ɨɨ^{212} faa'^{21}a do-o gajó^{2} coon^{21} jníi^{1} 'e gacɨɨn'^{13}in. Joon gafoo'^{1}mo mo gatáai^{2} jee^{212} jníi^{1} do.

35 Joon ganuu^{1} coon^{21} júu^{3} jee^{212} jníi^{1} do 'e gajin'^{2} 'elo:

—Yʉʉn^{21} tyiia 'in 'iin^{212}na lo. Nʉʉ^{2}ʉʉ' júu^{3} tya'a.

36 Mo ngayuui'^{13} gafaa'^{21}a 'e júu^{3} do joon ganíi^{2}mo jiin'^{13} 'ña'a Jesús. Jo 'ee gajin'^{2}in coonti jon'gɨ gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} ce jilaa'^{21} 'e niganí^{2}i.

Gaun'láai^{2} Jesús jaain^{21} sɨmii'^{21} 'in 'yuui 'in 'lɨɨi'^{3} alma tya'a

37 Mo gajná^{2} jmɨɨ^{212} do coon^{21} gajgáa^{1}i 'e moo'^{21} do joon lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} tsá^{2} ngaunjiin'^{21}in Jesús.

38 Joon jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'in ngó^{1} jee^{212} tsá^{2} do gasɨɨ'^{21}ɨ coon^{21} júu^{3} tá^{2} lɨ^{1}, jin'^{3}in:

—Tɨfo'^{2}, jmaa^{2}'a feei'^{1}-'o'o jøøi^{212}du' yʉʉn^{21} tyiia lo tsʉ camuui'^{13} 'in no seein^{21} tyiia.

39 'Yuui jaain^{21} espíritu gó^{2} 'e jmoo^{1} 'e 'oo^{1}o joongɨ joon^{21}in ñii'^{1}i. Joongɨ 'yee'^{21} jon^{1} moo'oo^{2}o. Joongɨ 'e'^{2}e wúu^{1}. Jo 'iin^{212}in túʉ^{1}i.

40 Nigamɨ́^{3}oo tyani tsá^{2} tyi'i 'e tyíi^{2}mo 'in 'lɨɨi'^{3} 'yuui alma tya'a pe jo mo galɨ'^{2}ɨ.

41 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} fúui^{1} do:

—¡Tsá^{2} 'in jo tsáai^{1}-tsi 'naa'! Jiin'^{13} 'e gó^{2} 'øøi'^{21}-'oo'. Jo ní^{3}ii lɨɨ'^{21} 'e 'ná^{2}-a 'e siin'^{13}na coon'^{13} 'naa' joongɨ jmáa^{3}aa taa'^{21}a 'wii^{212} tyii'.

Joon jin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ jmii^{21} xuui^{212} do:

—Ñijee^{1}du' yʉʉn^{21} tyi'i fu lo.

42 Pe mo gangatyéen^{1} 'in sɨmii'^{21} do 'in espíritu gó^{2} do gapíin^{2} 'ii ni 'wó^{2}. Gajmaa^{1}a 'e gajooin^{21} ñii'^{1}i 'ido tún^{1}. Pe Jesús gatyʉ'^{2} to^{2} 'in espíritu do wa'a cwo'ɨ́ɨ^{1}ɨ. Joon gaun'láa^{2}mo 'in sɨmii'^{21} do. Joon gajaan'^{1}mo 'ido jmii^{21}.

43 Jilee'^{21}mo tsá^{2} ganga'goo^{21}-tsi jilaa'^{21} 'e jmɨɨ^{212} cɨɨ'^{13} Dios jmaa^{1}a.

Jmoo^{1} Jesús júu^{2} xiiala mi júun^{2}in

La 'ɨɨ^{212} jmoo^{1}o tsa'goo^{21}-tsi tsá^{2} coon'^{13} jilaa'^{21} 'e faa'^{21} Jesús joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús tsá^{2} tya'a:

44 —Núʉ^{2}duu' coon'^{21} tún^{2} 'elo. Joon jo cwa'iin'^{13}-'oo'. Jna-a 'e Ruu'^{21}na Tsá^{2}. Pe 'ná^{2}-a ijaain'^{21} tsá^{2} jna ja'cwoo^{21} tsá^{2}.

45 Pe tsá^{2} tya' Jesús do jo ga'øøi'^{21}-tsi jilaa'^{21} 'e sɨɨ'^{21}ɨ 'ii tsʉ jo mo galisá^{2} 'ii'^{21} wa'a 'øøi'^{21}-tsi. Joon 'goo'^{21}-o wa'a mɨɨ'^{21}ɨ Jesús wa 'e nijin'^{2}in la lɨ 'e najin'^{2}in.

'E'^{2}e Jesús tsá^{2} 'iin 'in tyíin^{13}gɨ ni fu

46 Joon tsá^{2} tya'a ga'láa^{2} 'wii^{212} jo cwo'^{2}o júu^{3} ruu'^{21}i 'iin jee^{212} 'ii 'in tyíin^{13}gɨ.

47 Pe Jesús galili'3o jilaa'21 'e 'ɨ1-tsi
'ido. Joon gasaan'12in jaain21 xuui212
joon gasiin'21in jee212 'ii.
48 Joon gasɨɨ'21ɨ 'ido:
—Jileei'21 'in 'ii'21 'in xuui212 lo
coon'13 'e sii21 jna 'ii'21mo jon jna.
Joon jileei'21 'in 'ii'21 jna 'ii'21mo jon 'in
gasii21in jna. Jileei'21 'in 'woi1gɨ jee212
'naa' 'ii 'in tyíin13gɨ la jee212 jileei'21.

'In jo jmoo1 'e gó2 tyi' 'ii 'in tyúɨ1 coon'13 jna'

49 Joon gajin'2 Wó3 gasɨɨ'21ɨ Jesús:
—Tɨfo'2, nigajøø21ø'ø jaain21 'in ngɨ́1
to2 'wooi1 espíritu gó2 coon'13 'e sii21
'nʉ. Joon gauntsaa'13moo'o tsʉ jo ngɨɨ1
coon'13 jna'.
50 Joon gajin'2 Jesús gasɨɨ'21ɨ 'ido:
—Jo untsaa'13naa' tsʉ jileei'21 'in jo
jmoo1o 'e gó2 tyi' 'ii 'in uncaain21
coon'13 jna'.

Jíin2mo Jesús Jacobo coon'13 Wó3

51 Mo gatɨ́2 li tsei'2 Jesús fu ñʉfú2
ga'ii21o fu1 tsáa1a fu Jerusalén tá2-a
taain2-tsi.
52 Joon gasii1in tsá2 tya'a nifugɨ.
Joon ngalíin2 coon21 fuu21 'e náa1 co'
Samaria gamɨɨ1ɨ lɨ ján2.
53 Pe tsá2 seein21 Samaria do jo
ga'ii'21i Jesús tsʉ galili'3o 'e tsáa1 'ido fu
Jerusalén.
54 Mo ganí2 tsá2 tya'a Jacobo coon'13
Wó3 'elo joon gasɨɨ'21ɨ:
—Ña'ñʉ'1ʉ', ¿ja 'iin212u'un wa'a
siin21na'a júu3 'e xii1a goon21 po'3 jɨ́2 fu
yʉ' fu juncwii2 tya'a? Joon ityee21mo
coon'21 tya' jilee'21i 'in tsá2 no la
gajmaa1a jaain21 tsá2 'in gacwo1 júu3
tyʉ́2 calɨɨ 'in sii21 Elías.
55 Joon gajøøi2 Jesús 'ii joon
gajin'2in:
—'Naa'a jo ñí2ii' coonti xiiala lɨ́ɨi1
espíritu jeei13 'naa'.
56 Jna-a, 'in Ruu'21na Tsá2, jo góo3oo
wa'a 'e 'iin212na fu juncwii21 tya' tsá2
xʉlɨ'ɨ jmáa3aa tiin'13mo tsá2.
Joon gangalíin2 coon fuu21 pi'3 lɨ
xiia'.

'Ee 'ná2 jmaa1a wa'a 'iin212 tsá2 ngɨ́1 coon'13 Jesús

57 Mo gangalíin2 fu1 táai2 jaain21
tsañʉʉ'1 nijin'2 gasɨɨ'21ɨ Jesús:
—'Iin212na ní3ii coon'13 'nʉ doñixiia'
ca cwoo'2'o.
58 Joon gañii1 Jesús:
—Jileei'21 cwii1 sá2 tóo2-o tsa' xá2
joongɨ jileei'21gɨ ton1 sá2 sɨ́ɨ2-ɨ pe
jna-a Ruu'21na Tsá2 jo 'óo3oo xiia' lɨ
cwuu21na.
59 Joon gajin'2 Jesús gasɨɨ'21ɨ
jaain21gɨ:
—Na1 coon'13 jna.
Pe 'idogɨ gajin'2in:
—Cwó3du'u cata ní3ii jéei1 ni'áai1duu
ñʉ'3ʉʉ.
60 Joon gajin'2 Jesús:
—Já1du' cwo'aa1i 'in jo tsáai1-tsi jna
'in 'lɨɨ212 do. Pe 'nʉ-ʉ cwoo2du'u,
cwocwo'2'o júu3 tyʉ́2 tya' xiiala mi
tyʉ'2 Dios to2 tsá2.
61 'In xeei'21gɨ gajin'2in:
—Ña'ñʉ'1ʉ' 'iin212na ní3ii coon'13 'nʉ
pe jéei1 cwoo2du'u ni'i'3ii júu3 tsá2
néei1 inʉʉ tyiia.
62 Pe Jesús gajin'2in:
—Tsʉ lawa jaain21 tsá2 'in ga'láa2
'wii212 núu2un júu3 tya' Dios pe jo
gacón2 cwáain1 coon21 tún2. Jo tɨ́ɨ2i
'ii'21 Dios 'ii lɨ tyʉ'2 Dios to2.

10

Sii1in Jesús setenta tsá2 'e tsacwo1 júu3 tyʉ́2

1 Mo ngayuui'13 jilaa'21 'elo joon
gatyiin'12 Jesús coon21gɨ setenta tsá2
tún1. Joon gasii1in tɨ' gái1 tɨ' gái1
tyaníi1i 'e tsacwoo1 júu3 tyʉ́2 la caain21
fuu21 lɨ 'ná2 tsáa1a.
2 Joon gasɨɨ'21ɨ:
—'E la ja'2mo, lɨ́ɨ1 fúui1 tsá2 seein21
'in 'ná2gɨ núu2 júu3 'e 'iin212mo Dios
tsá2. Pe xʉ tsá2 seein21 'e lí2 tsalíin2
tsajmáa2 júu3. 'Wii'13 joon mɨ́2ɨ' tyani
Dios 'in 'iin212in tsá2 wa'a sín1gɨ tsá2 'in
cwó1gɨ 'e júu3 lo.
3 Cwolíin2naa'. Tyán2aan' cwáain1
tsʉ sɨ́ɨ3na 'naa' lawa joo'saa'21 yʉʉn21
jee212 'yiia'1 tsiinuu21.

4 Jo 'ee cón²oon' jon' mora'² jon'gɨ tuloo²¹ taa'¹³ cuu² jon'gɨ mɨ́ɨ¹³ɨɨ'. Joon jo un'ɨɨi²¹² yaanaa' foo'¹³naa' tsá² tya'i fu¹.

5 Mi cwotaa²¹naa' tsi inʉʉ jée¹ foo'²¹oo' 'in tsá² do: "Mɨɨ²¹ɨ'ɨ tyani Dios 'e uncwaa'³i inʉʉlo."

6 Wana 'in tsá² do røø²¹ 'ii'²¹ tya'a i'ii'²¹mo coon²¹ 'e tyʉ́² la lɨ 'e nuu¹. Wana jo la joon jo tɨ́ɨi² 'e júu³ tyʉ́² do.

7 Do-o jóon¹³oo', dogɨ jon cøø²øø' joongɨ 'úu²uu' jilaa'²¹ 'e cwoo¹ 'naa' tsʉ jileei'²¹ tsá² 'in jmoo¹o to² tɨ́ɨ²mo 'e 'uun'²¹un dø'¹ø. Jo ngɨ́²ɨɨ' la tyi 'nʉ́¹.

8 Wana xiia' fu lɨ gatyalíin²naa' 'ii'²¹ tsá² 'naa' cǿ²øø' jilaa'²¹ 'e cwo'²o 'naa'.

9 Un'láa²naa' tsatsaa'¹³ 'in seein²¹ do. Joon síi¹³ii': "Tya'an nijó¹ 'e tyʉ'² Dios to² 'naa'."

10 Pe wana gatyalíin²naa' coon²¹ fuu²¹ lɨ jo 'ii'²¹i tsá² 'naa' cwo'woo²¹naa' tya'i fu¹ joon fóo¹³oo' la lo:

11 "Cagɨ 'laa²¹ sá² góo²oo' lo 'e taa'¹³ mɨɨ²¹ɨ'ɨ ~~xʉʉ²ʉ'ʉ~~ lo lawa coon²¹ li² 'e jmoo²¹o'o tya' 'e gó² tyii'. Pe cwoliñí²ii' 'áa¹mo nijatyéen¹in 'e tyʉ'² Dios to² 'naa'."

12 'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa' —jin'² Jesús—, mi 'íin² fu juncwii²¹ lɨ́ɨ¹gɨ wúu¹ iní² 'in tsá² seein²¹ fuu²¹ do lagɨ tya' tsá² seein²¹ fuu²¹ Sodoma.

Tsá² néei¹ fuu²¹ 'e jo nʉʉ'¹³

13 'Fuu²¹²uu 'naa' tsá² néeɨ¹ Corazin. Fuu²¹²uu 'naa' jon tsá² néei¹ Betsaida. Wa'a la caain²¹ fuu²¹ Tiro coon'¹³ Sidón wa galɨ́² coon²¹ milagro 'e nigalɨ́² jee²¹² 'naa' ca la mo jéei¹ la mo 'iin²¹²in unsɨ́ɨi² 'e 'ɨ¹-tsi. Joongɨ 'e tyii¹ coon²¹ 'mɨ'² lí¹ tyiia²¹² joon ga'ɨ́ɨ²i fó² mootyíi¹i lawa coon²¹ li² 'e gajo'²o-tsi.

14 Pe mi 'íin²in fu juncwii²¹ 'naa'²¹a lɨ́ɨ¹ wúu¹gɨ móo³'naa' lagɨ 'in tsá² néei¹ Tiro coon'¹³ Sidón.

15 Joongɨ 'naa'a 'in néei¹ Capernaum, ¿tɨ lɨ́ɨ²naa' isaa'²¹ 'naa' fu 'ñʉ'fú²? Xʉjoon ixaa²¹moo' fu lɨ 'ii²¹.

16 Jileei'²¹ 'in nuu¹u júu³ tyii' —jin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ tsá² tya'a—, nuu¹o jon júu³ tyiia. Jileei'²¹ 'in jo 'ii'¹² 'naa' la joon jon jo 'ii'¹i jna. 'In jo 'ii'¹³ jna la joon jon jo 'ii'¹i 'in gasii¹in jna.

Joon mi yuui'¹³ gajin'² Jesús 'elo gangalíin²mo tsá² tya'a do.

Gacwolíin²mo tsá² 'in gasii¹in Jesús

17 Joon gacwolíin²mo 'in setenta tsá² do jløø'³mo jin'²in:

—Ña'ñʉ'¹ʉ', cagɨ espíritu gó² galɨnʉʉ'¹³o to² tyʉʉ'¹³ jna'a coon'¹³ 'e sii²¹ 'nʉ.

18 Joon gajin'² Jesús:

—Jo'²o. Gamóo³oo xiiala mo gatøø'²¹i Satanás fu yʉ' fu juncwii²¹ lawa coon²¹ jɨ́² cwaain²¹ 'ñá².

19 Jna gacwo'²oo 'naa' 'ii'²¹ 'e 'øø¹³øø' moo'woo²¹ mɨɨ'²¹ coon'¹³ tɨcún³ joongɨ ilii'²¹oo' jilaa'²¹ wa' pí³ tya' tsá² 'lɨɨi'³. Joon jo tɨ́² 'nii'²¹ tyii'.

20 Mo tyʉ́'²ʉʉ' to² 'in 'wói¹ 'in 'lɨɨi'³ taai² alma tya'a tsá² joon 'woo²¹mo jon pe jo jmaa²aa' jløø'³naa' 'wii'¹³ joon, pe jmáa²aa' jløø'³naa' tsʉ 'wii'¹³ nigatyii'¹³mo Dios 'naa' 'e cwolíin²naa' ñʉ'fú².

Jløø'³mo Jesús

21 La tsifu joon gajmaa¹ 'in Esíritu Tyʉ́² tya' Dios galijløø'³mo Jesús. Joon gajin'²in:

—Cwóo³oo 'maai'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ'. 'N~~ʉ-ʉ~~ fii²¹² ni 'wó² joongɨ fu juncwii²¹. Cwóo³oo 'maai'¹³ tsʉ niga'máa²o'o jilaa'²¹ júu³ tyi'i 'e jo ñí² tsá² jmɨɨ¹-tsi coon'¹³ 'in tsá² 'øøi'²¹-tsi. Joon niga'ee'¹²o'o tyani tsá² 'woi¹ 'in lɨ́ɨi¹ la lɨ́ɨi¹ xuui²¹² 'in jo mo gauntsáa¹. Tsʉ la joon Ña'ñʉ'¹ʉ' nigali'iin²¹²mo'o.

22 'Ñʉ'²oo nigacwo'²o jna jilaa'²¹. Ce jiin'¹³ jaain²¹ tsá² jo lí² licwii¹in Jóon¹ Dios jiin'¹³ 'ña'a Dios Jmii²¹ cwii¹in 'ii. La joongɨ jon ce jiin'¹³ jaain²¹ jo lí² licwii¹in Dios Jmii²¹ jiin'¹³ 'ña'a Jóon¹on licwii¹in 'i coon'¹³ jileei'²¹ 'in 'iin²¹²in 'in Jóon¹-o 'e licwii¹in 'ii.

23 Joon gajøøi² Jesús tsá² tya'a. Joon jin'²in gasɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—Jløø'³mo ce jileei'²¹ 'in jøø² jilaa'²¹ coon'¹³ unníi¹i 'e jøø² 'naa'.

24 Tsʉ 'ela ja'²mo fuu²¹²uu 'naa', lɨ́ɨ¹ fúui¹ tsá² 'in gacwo¹ júu³ tyʉ́² calɨɨ coon'¹³ jileei'²¹ røøi¹³ nigali'iin²¹²in jøø² jilaa'²¹ 'e jøø² 'naa' nano. Pe jo gangoo¹o. Nigali'iin²¹²in núu²un ce jilaa'²¹ 'e núu²uu' nano. Pe jo ganúu²un.

Lawa jaain²¹ tsá² Samaria

25 Joon garoon¹ jaain²¹ tɨfo'² tya' ley. Joon gangasii'¹²i Jesús. 'Iin²¹²in jøø²do xiiala lɨ́ɨi¹ Jesús. Joon gaunngɨɨ¹ɨ:

—Tɨfo'², ¿'ee 'ná¹ jmáa³aa itiin'¹³na fu juncwii²¹ tyiia?

26 Joon gañii¹ Jesús:

—¿'Ee to² tyʉ'² ni jí² tya' ley? ¿Xiiala gafaa'¹²a 'e ley do lɨ́ɨ²u?

27 Joon gañii¹i 'in tɨfo'² tya' ley do:

—"Cwoli'née¹mo'o Ña'ñʉ'¹ʉ' Dios tyi'i la tøøi² alma tyi'i, joongɨ coon'¹³ la tøøi² 'waa'²¹ pí² tyi'i, joongɨ coon'¹³ la tøøi² 'e 'ɨ¹-'o'o. Joongɨ cwoli'née¹mo'o tsagóo²'o lawa'a woo²o'o" —jin'² tɨfo'² tya' ley do.

28 Joon gajin'² Jesús:

—Tyʉ́²-ʉ nigafaa'¹³'a. Wana gajmaa'¹³'a jilaa'²¹ 'elo tiin'¹³mo'o.

29 Pe 'in tɨfo'² tya' ley do 'iin²¹²in untyú¹mo 'ña'a joon gajin'²in gasɨɨ'²¹ɨ Jesús:

—¿'Iin tsagóo³oo?

30 Joon gajin'² Jesús:

—Lawa jaain²¹ tsá² gajgáa¹i fu¹ tya'i fu Jerusalén 'e tsáa¹a fu Jericó. Joon gasain'² 'uun²¹ 'ii. Joon ga'uun²¹o ce jilaa'²¹a cagɨ sɨin'¹³ɨn. Joongɨ gajmee'²¹i lɨɨlɨ¹ coon²¹ xʉʉ jo gajnga'²mo.

31 La coon²¹ jo ngaa²¹mo joon jaain²¹ untsá² gajgáa¹i 'e fu¹ do-o jon. Pe mo ganí² 'ido lɨ' tɨ' gangɨ́ɨ¹i.

32 La joon jon jaain²¹gɨ tsá² levita gangɨ́ɨ¹i fu do. Joongɨ coon²¹ tsáa¹ joon gangɨ́ɨ¹i mo ganí²i.

33 Pe jaain²¹ tsá² coon²¹ fuu²¹ 'in seein²¹ Samaria 'in gangɨ́ɨ¹i fu do-o jon. Joon mo ganí² 'ido joon fúu² galɨ́ɨ¹i.

34 Joon gangatyéen¹in lɨ ráain² 'in tsañʉʉ'¹ do. Joon gajmaa¹o mɨ́¹ lɨ sɨcwuu'²¹ tya' 'ido. Gasuun²¹ aceite coon'¹³ vino. Joon gapaa'²¹a 'mɨ'² lɨ sɨcwuu'²¹ tya' 'ido. Joon gatyée¹mo 'ido bu'³ tya'a. Joon gangajée¹i 'ido coon²¹ lɨ cwói¹ ján². Joon ga'aa¹i.

35 Mo gajná² jmɨɨ²¹² do itsei'² 'in tsá² do joon gatyii²¹xʉ cuu² gacwo'²o fii²¹² 'e 'nʉ́¹ do. Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'ido: "Jøø² 'in tsañʉʉ'¹ no. Jøø²du' joon wana ga'íin¹gɨ'ɨ cuu² no icɨ́ɨ³oo tyi'i mi lɨ gaa'¹³na."

36 Joon gajin'² Jesús gasɨɨ'²¹ɨ 'in tɨfo'³ tya' ley do:

—¿'Iin lɨ́ɨ²u jee²¹² 'in gaai²¹ do galɨ́ɨ¹i lawa jaain²¹ tsagoo¹o 'in tsañʉʉ'¹ 'in gajmeei'²¹ 'uun²¹ do? —jin'² Jesús.

37 Joon gajin'² tɨfo'² tya' ley do:

—'In tsá² coon²¹ fuu²¹ do 'in fúu² galɨ́ɨ¹i 'in tsá² sɨcwuui'²¹ do.

Joon gajin'² Jesús gasɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—Ngɨ́², cwajmáa² ce tí² la joon.

Jesús tyíin¹³in tya' Marta coon'¹³ María

38 Joon ngoo²¹² Jesús la fu¹ 'yúu²i. Joon gatyíi¹a coon²¹ fuu²¹. Joon do-o jaain²¹ tsamɨ́² sii²¹ Marta gatøø¹ø fu tya'a.

39 Joon Marta do seein²¹ jaain²¹ ruu'²¹i sii²¹ María. Joon 'ido-o gacwoo²¹ 'wii²¹² tɨɨ² Jesús 'e 'iin²¹²in núu² jilaa'²¹ 'e jin'² Jesús.

40 Pe Marta do lɨ́ɨ¹ cwo'²-tsi coon'¹³ jilaa'²¹ to² jmoo¹o. Joon gangatyéein¹³ lɨ tyíin¹ Jesús joon gasɨɨ'²¹ɨ:

—Ña'ñʉ'¹ʉ', ¿tɨ jo cu'²xʉ-'o'o coonti 'in ruu'²¹na no coonti tuui¹ jna 'ñii'a coon'¹³ jilaa'²¹ to² jmóo³oo? Sii'¹³'i cwouncoon'¹³xʉ jna.

41 Joon gañii¹ Jesús:

—Marta, ¿'ee lɨ' cu'²-'o'o coon'¹³ jilaa'²¹ to² 'e jmoo²'o?

42 Pe coon²¹ 'e sá² 'e tyiin²gɨ. María lo nigatyii'¹³o coon²¹ 'e tyʉ́²gɨ. Joon ce jiin'¹³ jaain²¹ jo 'in cwooi²¹ tyí² tya'a.

11

'E'²e Jesús tsá² tya'a xiiala faa'²¹ tsá² júu³ tyʉ́²

1 Cafu mo galɨ́² gafaa'²¹ Jesús júu³ tyʉ́² joon mo ngayuuí'¹³ gafaa'²¹a joon jaain²¹ jee²¹² tsá² tya'a gasɨɨ'²¹ɨ Jesús:

—Ña'ñʉ'¹ʉ', 'e'²'e jna'a xiiala faa'¹³a'a júu³ tyʉ́² la ga'e'² Wó³ tsá² tya'a.

2 Joon gajin'² Jesús:

—Mi fó²oo' júu³ tyʉ́² tyii' fá²aa' la lo:

Ña'ñʉ'¹ʉ' tyín¹u'un ñʉ'fú² tyi'i.

Jiin'¹³ 'nʉ-ʉ 'in tyúɨ¹ la jee²¹² jileei'²¹ 'in seein²¹.

Tyʉʉ'²¹ to² jna'a.

Fu ñʉ'fú² jilaa'²¹ ilɨ́² jiin'¹³ la 'iin²¹²u'un.

Jmáa² jon ni cwoo'¹³ juncwii²¹.

3 Cwo'³'o jna'a 'e liin¹ 'e tyée³e'e jmɨɨ²¹² no.

4 Joon 'íin¹u'un tsaa² tyii'i tsʉ la joon jon jna'a 'íin²moo'o tsaa² tya' jileei'²¹ 'in gajmaa¹a 'e gó² tyii'i.

Un'øø¹u'u jna'a 'e jo 'naa'¹³a'a tsaa².

5 Gajin'²in jon Jesús gasɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—Jmoo'¹³du' cwáain¹ lawa jaain²¹ jee²¹² 'naa' 'in 'aa¹i jaain²¹ tsá² seein²¹ tyʉ́² coon'¹³. Joon la 'woo¹ tyíia² nʉʉ́¹ ngóo¹-o fu tya' 'ido. Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'ido: "Jmáa² fee'¹-'o'o, tyí³ta'a 'nɨ¹ 'iñi¹ 'ná³aa.

6 Tsʉ jaain²¹ tsá² seen²'na tyʉ́² coon'¹³ sá² coon²¹ lɨ jaa'¹²i. Joon gacwaa'¹²i fu tyiia joon jo 'ee 'óo³oo coonti wa'a 'e cwo'³oo."

7 Joon 'in dogɨ gajin'²in ca tɨ tsi inʉʉ li raain²¹: "Jo untyíi²u jna tsʉ sɨjnɨɨ¹ 'nʉ́³ʉʉ. Joongɨ yʉʉn²¹ tyiia tee'¹³mo coon'¹³ jna cwuu²¹mo ni coo'mó². Jo lí² raan²¹na wa'a 'e lí² cwo'³oo 'nʉ coonti."

8 'E la ja'²mo fo'³oo —jin'² Jesús— fiin'¹³ jo roon¹on 'e cwo'²o 'ido tsʉ 'wii'¹³ tsá² seein²¹ tyʉ́² coon'¹³on do ilí² roon¹on cwo'²xʉ 'ido la coon'²¹ 'e jo untyíi²gɨ 'ido 'ii. Joon cwo'¹o jiin'¹³ 'e 'ná¹xʉ.

9 'E la joon fuu²¹²uu 'naa', mɨ́²ɨɨ' tyani Dios tsʉ joon cwo'²o 'naa'. 'Nee'¹³naa' tsʉ joon tyee'²¹moo'. Pó²oo' 'ooca'nʉ́¹ tsʉ joon inaa²¹o.

10 Tsʉ jileei'²¹ 'in mɨ¹ 'ii'²¹mo. Joongɨ jileei'²¹ 'in 'noo'² tyiia'¹³o. Joongɨ jileei'²¹ 'in pó² 'ooca'nʉ́¹ naa²¹o tya' 'i.

11 'Jmoo² joon² jaain²¹ 'naa' lɨ́ɨi¹naa' tsacøøi'¹³, ¿tɨ cwó²oo' yʉʉn²¹ tyii' coon²¹ cuun²¹² wa mo gamɨɨ¹ɨ 'iñi'¹? ¿Tɨ cwoo'¹³naa' jaain²¹ mɨɨ'²¹ wa mo móo¹i joo'²¹ taai² jmɨɨ²¹,

12 owa cwoo'¹³naa' 'ee jaain²¹ tɨcún³ wa mo gamɨɨ¹ɨ coon²¹ mootú²?

13 Pe wana 'naa', 'in jo tyú¹naa' cwó²oo' yʉʉn² tyii' 'e tyʉ́² xiiati lɨɨ¹gɨ icwo'²o Ña'ñʉ'¹ʉ' tyíin¹ ñʉ'fú² 'in Espíritu Tyʉ́² tya'a tya' jileei'²¹ 'in mɨ¹.

Cwo'² tsá² tsaa² Jesús 'e coon'¹³ 'ii'²¹ tya' 'in 'lɨɨi'³ jmoo¹o

14 Seein²¹ jaain²¹ tsá² 'in ga'í² 'in 'lɨɨi'³ alma tya'a. Joon jo cwo¹ faa'²¹ 'ido. Mo gatyii¹ Jesús 'in 'lɨɨi'³ 'yuui alma tya'a galɨ́²-ɨ faa'²¹o. Joon lɨɨlɨ¹ ganga'goo²¹-tsi tsá² 'elo.

15 Pe 'in lɨ́ɨi¹³gɨ gajin'²in:

—'In tsañʉʉ'¹ lo 'wooi¹ 'in 'lɨɨi'³ coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Beelzebú 'in tyʉ'² to² 'ii.

16 'In xeei'²¹gɨ gali'iin²¹²in coon²¹du cwáain¹ xiiala lɨ́ɨi¹ Jesús joon gamɨɨ¹ɨ coon²¹ milagro.

17 Pe ñii¹ Jesús 'ee 'ɨ¹-tsi 'in tsá² do. Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'ii:

—Lawa coon²¹ fuu²¹ 'e túnˀ 'ii'¹³ lɨ́ɨi² joon tɨɨ¹i jee²¹² yaa-i. 'E fuu²¹ do jo taa'²¹a. Joon wana tɨ́ɨi¹ tsá² la 'oo'²¹ ruu'²¹i tsi inʉʉ jo taa'²¹a.

18 ¿Xiiala ilí² tyʉ'² Satanás to² wa'a téen¹in jiin'¹³ la 'ña'a? Pe 'naa' fó²oo' 'e 'wóo³na 'in 'lɨɨi'³ coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Beelzebú.

19 Wana jmáa³aa la joon, ¿'iin coon'²¹ cwo¹ 'ii'²¹ tsagoo²oo' wa'a 'wooi¹ 'ido 'in 'lɨɨi'³ taai² alma tya' tsá²? Coon'¹³ to² 'e jmoo¹ 'ii-o cwoliñi¹ tsá² 'e lɨ' cɨɨ'¹² fó²oo'.

20 Coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Dios 'wóo³na espíritu gó² —jin'² Jesús—, joon coon'¹³ 'e joon 'øøi'²¹-tsi tsá² 'e ni-gacwa'¹ 'ii'²¹ tya' Dios jee²¹² 'naa'.

21 'Lawa jaain^{21} tsañ~~uu~~'^{1} pí^{2}-tsi
joongɨ 'oo^{1}o ñí^{3} wa'a un'øøi^{1} 'ña'a joon
jøø^{2}o tya'a. Jilaa'^{21} 'e sɨ'móo^{1} tya'a jo
lí^{2} coon^{1} tsá^{2} coonti.
22 Pe wana tyíia^{1} jaain^{21} 'in pí^{2}gɨ-tsi
lagɨ 'ii joon lii'^{1}i 'ii. Joon 'woo^{21}-o ji-
laa'^{21} ñí^{3} tya'a 'e gajmaa^{1} 'e jo cu'^{2}-tsi.
Joon gajmaa^{1} mai'^{2}x~~u~~ ce jilaa'^{21} 'e
ga'wo'^{2}o tya' 'ido.
23 'Jileei'^{21} 'in jo faa'^{21} tyú^{2} tyiia
'laa'^{21}a faa'^{21}a tyiia. Joongɨ jileei'^{21} 'in
jo jéei^{1} tsá^{2} 'e uncaain^{21} coon'^{13} jna
jmaa^{1}a 'e 'eei'^{1} tsá^{2} jna.

'Ee'^{13} Jesús tsá^{2} xiiala lɨ́ɨi^{2} espíritu gó^{2}

24 Faa'^{21}gɨ Jesús jin'^{2}in:
—Mo cwo'ɨ́ɨ^{1} espíritu gó^{2} tya' tsá^{2}
ngɨ^{1}o la caain^{21} cwoo'^{13} ty~~uu~~n^{21}
'noo'^{21}o lɨ ján^{2}. Joon mo jo tyii'^{1}a joon
'ɨ^{1}-tsi: "Nii'^{13}moo fu tyiia lɨ gajúu^{3}uu."
25 Mo gatyee'^{12}i joon ní^{2}in 'in
tsañ~~uu~~'^{1} do lawa coon^{21} 'nú^{1} 'e lɨ́ɨi^{2}
joongɨ sii'^{1}i tyú^{2}.
26 Joon tsaa^{21}o tsate'^{2}e dyái^{1}gɨ
espíritu 'in 'lɨɨi'^{3}gɨ. Joon jilee'^{21}mo
itsataa^{2}i tya' 'in tsañ~~uu~~'^{1} do. Joon lɨ́ɨ^{1}
galɨgoo^{21}gɨ seein^{21} 'in tsañ~~uu~~'^{1} nano
lagɨ mo jéei^{1}.

'E jløø'^{3}mo la jai'^{2}

27 La 'ɨɨ^{212} siin'^{12} Jesús faa'^{21}a 'elo
jaain^{21} tsamɨ́^{2} jee^{212} 'in tsá^{2} do ga'oo^{1}o
jin'^{2}in:
—¡Lɨ́ɨ^{1} tyú^{1}-i 'in ningatyéein^{1} 'n~~u~~
joongɨ 'in gacwo^{1} t~~uu~~'^{21} cu'^{2}'u!
28 Jesús-gɨ gajin'^{2}in:
—¡Pe lɨ́ɨ^{1}gɨ tyúi^{1} 'in ganúu^{2} joongɨ
n~~uu~~'^{13}o júu^{3} tya' Dios!

Tsá^{2} gó^{2} mɨɨ^{1}ɨ coon^{21} milagro

29 La 'ɨɨ^{212} joon lɨ́ɨ^{1} ngafúui^{1} tsá^{2} la
cu'^{2} lɨ' lɨ siin'^{12} Jesús joon ga'láa^{2} Jesús
'wii^{212} gafaa'^{21}a sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:
—Tsá^{2} gó^{2} 'in seein^{21} nano mɨɨ^{1}ɨ
coon^{21} li^{2} milagro. Pe jiin'^{13} coon^{21}
li^{2} ilisá^{2} tya' 'in tsá^{2} no jiin'^{13} la li^{2}
gacwoo^{1} jaain^{21} tsá^{2} 'in gacwo^{1} júu^{3}
tyú^{2} calɨɨ sii^{21} Jonás.
30 Lawa Jonás, 'ii jaain^{21} lawa
coon^{21} li^{2} 'e galɨ́^{2} tya' tsá^{2} seein^{21}
Nínive. La joongɨ jna 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2},
jna-a lawa coon^{21} li^{2} tya' tsá^{2} seein^{21}
nano.
31 Mi 'íin^{2} fu juncwii^{2} ilí^{2} 'ii'^{21} tya'
tsá^{2} seein^{21} nano jaain^{21} 'in ty~~u~~'^{2} to^{2}
coon^{21} fuu^{21} náa^{1} lɨ' cwoo^{21} tooin^{212}
lɨ' yuui'^{2} ñi'^{1} niroon^{21} nijmáa^{1}a 'ii'^{21}
tya'a ts~~u~~ 'ii gajó^{2} lɨ wiingɨ ni cwoo'^{13}
fu juncwii^{21} 'e janúu^{2}du jilaa'^{21} 'e
jmɨɨ^{1}-tsi Salomón. Joon 'elo seen^{21}mo
jaain^{21} 'in feei'^{1}gɨ lagɨ Salomón.
32 Jileei'^{21} tsá^{2} seein^{21} fuu^{21} Nínive
do mi 'iin^{2} fu juncwii^{21} niroon^{21} mi
jmáa^{1} Dios 'ii'^{21} tya' tsá^{2} seein^{21} nano.
Joon icwoo^{1} tsaa^{2} tya'a. Ts~~u~~ tsá^{2}
seein^{21} Nínive do gaunsɨɨ^{21}mo 'e 'ɨ^{1}-tsi
mo ga'ɨ́ɨ^{2} Jonás do júu^{3} tyú^{2} tya' Dios.
Joon nano lo-o seein^{21} jaain^{21} 'in
tyúi^{1}gɨ lagɨ Jonás.

Jɨ́^{2} coo^{21} tya' tsá^{2}

33 'Ce jiin'^{13} jaain^{21} jo 'in dyi'^{2} coon^{21}
jɨ́^{2} joon sii'^{21}i coon^{21} lɨ 'uuin^{21} jon'gɨ n~~u~~'
coon^{21} cwóo^{1}. Sii'^{21}i tsá^{2} coon^{21} y~~u~~'-~~u~~
joon jnéei^{2} tya' tsá^{2} 'in taai^{2}.
34 Unni^{2} tsá^{2} 'e lɨ́ lawa coon^{21} jɨ́^{2}
coo^{21} tya' tsá^{2} wana tyú^{2} unni^{2} tsá^{2} la
joon jon róøi^{3} coon'^{13} 'e tyú^{2} la tøøi^{2}.
Joon ngɨɨ^{1} lɨ jná^{2}. Pe wana gó^{2} unni^{2}
tsá^{2} la joon jon gó^{2} la tøøi^{2}. Ngɨɨ^{1}o lɨ
n~~uu~~^{21}.
35 Tɨ́ɨ^{2}mo'o ñí^{2}'i 'e tyú^{2} 'e jo ngɨ́^{2}'ɨ lɨ
n~~uu~~^{21}.
36 Wana røø^{21}u coon'^{13} 'e jɨ́^{2} do
jiin'^{13} capi'^{2} jo 'ii^{21}gɨ n~~uu~~^{21} la joon jon
nijøø^{2}o'o coon'^{21} tyaa^{2} lawa mo coo^{21}
jɨ́^{2} jnéei^{2} tyi'i.

Jíi^{2}mo Jesús tsá^{2} fariseo

37 Mo gatséi^{1} gafaa'^{21} Jesús 'elo
jaain^{21} tsá^{2} fariseo gatøø^{1}o Jesús fu
tya'a 'e dø'^{2}ø. Ga'í^{2} Jesús joon gac-
woo^{21} tɨ' mesa.
38 Ganga'goo^{21}-tsi tsá^{2} fariseo do
mo ganí^{2}i 'e jo gauntiin'^{12}in Jesús 'e
run'^{2}un cwoo^{21} jiin'^{13} la tɨɨsi'^{2} la n~~u~~'gɨ
dø'^{2}ø.
39 Pe joon gajin'^{2} Jesús:

—'Naa', tsá² fariseo, ruun'¹³naa' jiin'¹³ lɨ' caluu coon²¹ vaso coon'¹³ wúun¹ pe 'naa'gɨɨ' lɨ' tsi sɨrøø²¹moo' coon'¹³ jilaa'²¹ 'e niga'uun²¹²uun' joongɨ coon'¹³ jilaa'²¹ 'e nigatyáa²aa' coon'¹³ 'e gó².

40 ¡Tsá² bón¹ 'naa'! ¿Tɨ jo ñí²ii' 'in gajmaa¹ lɨ' caluu 'ii-gɨ jon gajmaa¹ lɨ' tsi?

41 La joon cwoo²¹xʉʉ' tsá² tañíi² 'e dø'²ø 'uunñi² tyii' la joon jilaa'²¹a nilí² tyʉ́² tyii'.

42 'Fúu² 'naa' tsá² fariseo, cwo'²naa' Dios diesmo tya' jilaa'²¹ 'oosee²¹² coon'¹³ jilaa'²¹ 'oo² ruda coon'¹³ jilaa'²¹ nii²gɨ 'oonuu²¹, pe coonti jo unjíi² 'naa' 'e jmaa²aa' 'e tyʉ́² tya' tsá² jon'gɨ 'iin²¹²naa' Dios. 'Elo-ogɨ 'ná¹ jmaa²aa' la jéei¹gɨ. Pe la joon jon jo 'íin²-'oo' 'e jmaa²aa' 'e xiia'²¹gɨ do.

43 '¡Fúu² 'naa' tsá² fariseo, 'iin²¹²naa' ní²ii' lɨ tɨ́ɨi² cwa² 'in tyíin²mo inʉʉ cwo'¹ tyii' sii²¹ sinagogas! Joongɨ 'iin²¹²naa' 'e li'gøø'²mo tsá² 'naa' mo ngɨ́²ɨɨ' jee²¹² 'nʉ́¹.

44 '¡Fúu² 'naa' tɨfo'² tya' ley coon'¹³ 'naa' tsá² fariseo! Lɨ' cɨɨ'¹²ɨ jmoo²oo' 'e 'é²ee' tsá² no. Lɨ́ɨ¹naa' la lɨ 'e 'aan¹ roon¹ jo jnée³in do-o. Jilee'²¹mo tsá² ngɨ́ɨ¹mo lɨ ni do-o mo jo li'²i.

45 Joon gañii¹i jaain²¹ tɨfo'² tya' ley jin'²in:

—Tɨfo'², jilaa'²¹ 'e fó²'o no lawa'a 'e fu'²'u jna'oo'o.

46 Joon gajin'² Jesús:

—¡Fúu² 'naa' jon tɨfo'² tya' ley! Coon'¹³ tɨɨsi'² tyii' cwó²oo' tsá² coon²¹ laa²¹² 'e jo roon'²¹ jiin'¹³ jaain²¹. Joon jogɨ 'iin²¹²naa' uncóon¹³oon' jiin'¹³xʉ.

47 '¡Fúu² 'naa', jmoo'²¹oon' ni'aan¹ tya' tsá² 'in nigacwo² júu³ tyʉ́² calɨɨ 'in nigangaai'¹² 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tyii' calɨɨ!

48 La no-o 'øøi'²¹-tsi 'e røø²¹ sɨ́ɨ¹³naa' coon'¹³ 'e gajmaa¹ 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tyii'. 'Ii-o nigajngaa'¹²i joon 'naa'gɨɨ' jmoo'²¹oo' ni'aan¹ tya'o.

49 'Joon ñí² Dios mo nigajin'²in: "Sɨ́ɨ³na tsá² cwo² júu³ tyʉ́² tyiia coon'¹³ 'in lɨ́ɨi¹³gɨ tsá² tya'a joon 'in lɨ́ɨi¹³ ijnga'²mo 'in lɨ́ɨi¹³gɨ 'øø¹mo."

50 'Wii'¹³ joon tsá² seein²¹ nano ni-tyii²¹o cwáain¹ tya' tsá² 'in nigacwó² júu³ tyʉ́² tya' Dios 'in nigajúin¹ ca mo nigaroon¹ cwoo'¹³ juncwii²¹.

51 Ityi² jmɨ¹ 'øøi² ca Abel joongɨ ca tɨ́² Zacarías 'in nigajngaa'¹³i 'oo² cwo'¹ do. 'Wii'¹³ joon fo'³oo icoon¹ Dios cwáain¹ tya' 'in nigajúin¹ la joon 'in seein² nano icoon¹ cwáain¹ tya'a.

52 '¡Fúu² 'naa' tɨfo'² tya' ley! Tsʉ ñí² 'naa' xiiala li cwii¹in tsá² Dios pe yaaigɨɨ' jo mo jmaa²aa' jogɨ cwó²oo' 'e licwii¹in 'in xeei'²¹ Dios.

53 Mo gasɨɨ'²¹ Jesús 'ii 'elo 'in tɨfo'² tya' ley do coon'¹³ tsá² fariseo lɨ́ɨ¹ gatɨ́² 'nii'²¹-tsi 'ido tya'a. Joon ga'láa² 'wii²¹² gauntyíi² coon'¹³ júu³ 'láai² lɨɨlɨ¹.

54 Coon²¹ cwáain¹ wa'a isá² coon²¹ júu³ 'e xiiala i'nɨɨ¹ ni do.

12

'E'²e Jesús tsá² 'e jo jmoo¹o la jmoo¹o tsá² tajuui²¹

1 La jee²¹² joon galicaain²¹ tsá² fúui¹ lɨɨlɨ¹ ca 'øøi'²¹ tsaruu'²¹i la jaain²¹ la jaain²¹. Joon ga'láa² Jesús 'wii²¹² sɨɨ'²¹ɨ tsá² tya'a:

—Lii'³ jmaa²aa' coon'²¹ túu² 'e 'ɨ¹-tsi tsá² fariseo no. Jmoo¹-o lawa 'in tyú¹mo 'ii.

2 Tsʉ jiin'¹³ coon²¹ júu³ 'uuin²¹ 'e sá² wa'a jo liñi¹ tsa². Jon'gɨ jiin'¹³ coon²¹ 'e sɨ'mó¹ wa'a jo li sá² júu³.

3 Joongɨ la joon jon wa'a 'e nifaa'²¹ tsá² linʉʉ²¹ inʉʉ joon lijmɨɨ²¹². Joongɨ jilaa'²¹ 'e sɨ́ɨi¹ tsá² 'uuin²¹ 'e jni¹ 'nʉ́¹ inúu² cayʉ' 'nʉ́¹.

'In jo cwooi¹ 'gøøi'²¹ tsá²

4 Faa'²¹gɨ Jesús:

—La lo-o fuu²¹²uu 'naa' 'wii'¹³ tyʉ́²-ʉ seen²¹na coon'¹³ 'naa'. Jo foo'¹³naa' 'in jngaai'¹³ tsá² pe mi yʉʉi'¹³ joon jo 'e sá²gɨ jmáa¹a.

5 Fuu²¹²oo 'naa' 'in cwooi¹ jmaa²aa' 'gøø'²¹naa'. Jmaa²oo' 'gøø'²¹naa' 'in mi yuui'¹³ jngai'² tsá² tyʉ'²o jon to² 'e tsalíin² lɨ 'lɨɨ'³. Jmaa²oo' 'gøø'²¹naa' 'ii.

6 ’¿Tɨ jo 'nɨɨi¹ tsá² 'ñeei² tón¹ coon'¹³
jee²¹² túnˀ wi'³? Pe Dios-gɨ jo 'íin²-tsi
ce jiin'¹³ jaain²¹ tón¹ do.
7 Ca jilaa'²¹ jñʉ́² tsí³ mootyí²ii' ni-
gaun'ii²¹ Dios la ca mɨ'³ la ca mɨ'³-ɨ. Jo
jmaa²aa' 'goo'²¹ tsʉ tyíin¹gɨ 'naa'a lagɨ
tón¹ fúui¹gɨ.

'Ná¹-a rééi¹ tsá² 'e cwii¹in Jesu-
cristo tyani tsá²

Faa'²¹gɨ Jesús:
8 —'E fuu²¹²uu 'naa', jileei'²¹ 'in
jin'²in 'iin jna tyani tsá², jna-a jon, 'in
Ruu'²¹na Tsá², ifo'³oo jon 'e cwii¹na 'ii
tyani ángeles tya' Dios Jmii²¹.
9 Pe jileei'²¹ 'in jo rééi²¹ cwii¹in jna
tyani tsá² la joon jon jna jo rée¹na 'ii
tyani ángeles tya' Dios.
10 ’Doñi'iin 'in gafaa'²¹a 'laa'²¹ tyiia
'e Ruu'²¹na Tsá², lí²-i 'íin²mo tsaa² do
tya'a pe jileei'²¹ 'in faa'²¹ júu³ 'laa'²¹
tya' 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Dios jo lí²
'íin²gɨ 'e tsaa² do tya'a.
11 ’Mi tsajéei¹³ tsá² 'naa' inʉʉ cwo'¹
sɨ tyani 'in jmoo¹ 'ii'²¹ 'ee sɨ tyani
tsaa'to² 'ee jo cuu'¹³-'oo' xiiala ifó²oo'
sɨ xiiala ingɨ́²ɨɨ' 'ee.
12 Mi tɨ́² 'ii'²¹ joon i'ee²¹² 'in Espíritu
Tyʉ́² tya' Dios 'naa' xiiala 'ná² fó²oo'.

Fo' 'íi¹ mo sá² cuu²

13 Jaain²¹ jee²¹² tsá² do gasɨɨ'²¹ɨ
Jesús:
—Tɨfo'², sii'¹³ ruu'²¹na cwocwoo¹-o
jiin'¹³ tyíia³ 'e gatɨ́ɨ²na.
14 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'ido:
—Tsañʉʉ'¹, ¿'iin gajin'² 'e lɨ́ɨ¹na
tsaa'to² sɨ 'in jmoo¹ jmai'xʉ jee²¹² 'naa'
'ee?
15 Gajin'²o jon:
—Tyaan²duu' cwáain¹ joongɨ
un'ééi'¹³ yaanaa' wana canii²
'iin²¹²naa' cuu² tsʉ fu juncwii²¹ tya'
tsá² jon' wa'a jilaa'²¹ 'e 'oo¹ tsá².
16 Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'e cwáain¹ lo:
—Galiseein²¹ jaain²¹ tsá² sá² cuu².
Joon cwoo'¹³ 'wó² tya'a lɨ́ɨ¹ 'láai² ga-
roo²¹ 'e gajñii²¹ do.
17 Joon 'in tsá² sá² cuu² do ga'ɨ¹-tsi:
“¿'Ee ijmáa³aa coon'¹³ jilaa'²¹ 'e ga-
roo²¹ tyiia lo? Jo 'óo³gɨɨ xiia' lɨ to'³oo.”
18 Joon ga'ɨ¹-tsi jin'²in: “Liñí³oo xi-
iala ijmáa³aa. Cɨɨ'¹³moo jilaa'²¹ 'nʉ́³ʉʉ
lo. Joon ijmaa'¹³aa 'e fee'¹gɨ. Joon do-o
i'máa³aa jilaa'²¹ 'e roo²¹ tyiia coon'¹³
jilaa'²¹ 'e 'óo³oo.
19 Joon ifuu²¹²uu 'ñii'a: Alma
tyiia, cwo'i'²i 'woo'²¹o tsʉ 'láa²mo 'e
nisɨ'mo²'o. Taa'²¹o tya' 'láa²mo jiin²¹.
'Iin'²¹in, tyee'²¹. Unjlééi'³ 'wo'o.”
20 Pe Dios gasɨɨ'²¹ 'ii: “Tsañʉʉ'¹, 'in
jo 'ééi'²¹-tsi 'nʉ. Nano-o ijuun²¹mo'o.
Joon jilaa'²¹ 'e 'oo²o'o, ¿'iin lí² tya'?”
21 La joon tsangɨɨ¹i 'in tsá² 'in 'iin²¹²
'e sá² tya' 'ña'a 'láai¹ lɨɨlɨ¹ pe joon
tañíi²mo tyani Dios 'i —jin'² Jesús.

Un'éé'²mo Dios jóon¹on

22 Mo ngayuui'¹³ joon²¹ gasɨɨ'²¹
Jesús tsá² tya'a:
—'E joon fuu²¹²uu 'naa'. Jo
cuu'¹³-'oo' coon'¹³ jilaa'²¹ 'e cee²ee'
taa²¹²naa' fu juncwii²¹ jon'gɨ coon'¹³
sɨɨn'²ɨɨn' 'e cɨɨ²ɨɨ'.
23 Fu juncwii²¹ tya' tsá² 'e tyiin²gɨ
lagɨ 'e dé'² tsá². Joongɨ 'e cuerpo tya'
tsá² tyiin²gɨ lagɨ sɨɨn'³ tsá² 'e tyi'²i.
24 Tyaan²duu' cwáain¹ lawa jaain²¹
tyalaa'²¹ jo jñii¹i jon'gɨ roo¹ tya'a jon'gɨ
'oo¹ lɨ' 'má¹ jon'gɨ tyʉʉ²¹ sá² lɨ to'²o. Pe
Dios cwoo¹ 'e gé'²é. Joon 'naa', tyiin²gɨ
'naa' lagɨ ton¹.
25 ¿'Iin jee²¹² 'naa' 'e 'áai¹gɨ cu'²-tsi
gajmeei¹ 'ña'a coon²¹ ñii²gɨ coon'¹³ 'e
cu'²-tsi do?
26 Wa jo lí² jmaa²aa' ce jiin'¹³ 'e
xʉgɨ coon'¹³ 'e cu'²-'oo', ¿'ee lɨ' cu'²-'oo'
coon'¹³ jilaa'²¹ 'e fee'¹gɨ?
27 Tyaan²duu' cwáain¹ xiiala
cwáain¹ lí³ 'e jo 'ee to¹ jmoo¹o. 'E la
ja'²mo fuu²¹²uu 'naa', ca 'lɨɨ²¹² rééi¹³
Salomón jo galisá² sɨɨn'³ 'e 'ya'²gɨ tya'a
lagɨ 'e lí³ do.
28 Wana ijmá¹ Dios 'e 'ya'²gɨ
'oonuu²¹ 'e sá² nano jee²¹² tyiia²¹
joongɨ mi jná² tsa'oo²¹ ijúnˀ coon'¹³
jɨ́² 'e ja'²mo ityi'² Dios 'naa' 'mɨ'². ¡Tsá²
'in jo tsáai¹-tsi 'naa'!

29 Jo ngɨ́²ɨɨ' 'e cu'²-'oo' 'e 'nó²oo' 'e cøø²øø' joongɨ 'e 'ú²uu'.
30 Tsʉ tsá² 'in jo tsái¹-tsi Dios 'in seein²¹ fu juncwii²¹ ngɨ¹o 'noo'²¹o jilaa'²¹ 'elo, pe 'naa' seen²¹mo jaain²¹ Ñʉ́²ʉʉ' 'in ñi¹ jilaa'²¹ 'e ná²gɨ tyii'.
31 'Áai¹gɨ tyʉ́² wa'a 'e cwooi'¹³naa' yaanaa' 'e tyʉ'² Dios to² 'naa' joon i'ii'¹³mo jilaa'²¹ 'elo.

Jilaa'²¹ 'e tyʉ́² fu ñʉ'fú²

32 Faa'²¹gɨ Jesús:
—Tsá² tyiia, jo jmoo²gɨɨ' 'goo'²¹-'oo'. Tsʉ xʉʉ 'naa' pe Ñʉ́²ʉʉ' 'áa¹mo 'yáai²-tsi cwo'¹o 'naa' to² 'e 'oo¹o.
33 'Nɨ́ɨ²ɨɨ' jilaa'²¹ 'e sá² tyii' joon cwó²oo' 'in sɨtyéein¹ jmɨɨ²¹². Jmaa²aa' la joon coon²¹ tuloo²¹ tyii' 'e jo litsáai¹ joon 'áai¹gɨ ilisá² tyii' fu ñʉ'fú² 'e jo tya¹. Jileei'²¹ 'uun²¹ jo lí² tsataai² do jon'gɨ joo'¹³ fu² lí² ngɨ́ɨ¹.
34 Xiia' lɨ 'óo²oo' jilaa'²¹ 'e 'yaai'²¹-'oo' do-o jon i'ɨ¹-'oo'.

'Ná²-a náa¹ tyʉ́² tya' tsá²

35 Faa'²¹gɨ Jesús:
—'Ná²-a tyá²aa' tyʉ́² tyii'. 'Ná²-a téen³naa' coon'¹³ jɨ́² 'e coo²¹.
36 Jmáa²aa' lawa tsaleei'¹³ 'in sɨjéen¹³in fii²¹²i. Mi cwaa'¹i fii²¹²i lɨ cui'² cwoo²¹ tsá² joon pó² 'ooca'nʉ́¹ do tsifu lí² no'²'o 'ooca'nʉ́¹.
37 'Áa²mo tyʉ́² 'ii²¹-tsi 'in tsa'leei'¹³ do 'in jo cwuu²¹i mi cwai'² fii²¹²i. Tsʉ júu³ ja'²mo fuu²¹²uu 'naa', 'in fii²¹²i do ityá² tyʉ́² sɨɨn'³ 'ido joongɨ iunjíi²mo 'ido. Joon ityʉ'²ʉ to² cwá¹ tsá² lɨ si'² mesa 'e dø'²ø. Joon cwaa²¹o dø'²ø.
38 Fiin'¹³ la 'woo²¹ tyiia² nʉʉ́¹ cwaa'²¹i sɨ la ngóo¹ ca jná² 'ee tyʉ́² 'ii²¹-tsi tsa'leei'¹³ wana 'in jnaa¹-tsi mi tyee'¹³i fii²¹²i do.
39 Joon cwoliñi²ii' 'elo, wana jaain²¹ tsá² fii²¹² 'nʉ́¹ ini¹ 'ee 'ii'²¹ cwée¹i 'uun²¹ nijmaa¹o li'²o. Joon jo ná¹ 'nʉʉ́¹ʉ 'e jmá² 'ido 'uun²¹.
40 La joon jon 'naa' cwotyá²aa' tyʉ́² tyii' tsʉ coon²¹ wa jo 'ɨ¹-'oo' ijó¹ 'in Ruu'²¹i Tsá² —jin'² Jesús.

Lawa tsa'leei'¹³ 'in tyúi¹ coon'¹³ 'in jo tyúi¹

41 Joon gaunngɨɨ¹ɨ Tʉ́³ sɨɨ'²¹ɨ Jesús:
—Ña'ñʉ'¹ʉ', ¿tɨ gafaa'¹³'a 'e cwáain¹ lo jiin'¹³ tyijna'a owa'a tya' ce jileei'²¹ tsá² 'ee?
42 Jin'² Jesús:
—¿'Iin tsa'leei'¹³ 'in tyúi¹ joongɨ 'in 'øøi'²¹-tsi mo tyʉ'² fii²¹²i to² 'e tyaa¹ cwoo²¹ jileei'²¹ tsá² taai² inʉʉ 'e cwoo¹ 'e dø'²ø mi tɨ́² 'ii'²¹?
43 'Áa¹mo tyúi¹ 'in tsa'leei'¹³ mi tyeei'¹² fii²¹²i tyee'¹³mo 'ido jmaa¹a la to² nigatyʉ'²ʉ.
44 'E la ja'²mo fo'³oo, 'in fii²¹² do nityaa¹o cwoo²¹ 'ido jilaa'²¹ 'e 'oo¹o 'e tyʉ'² 'ido to².
45 Pe wana 'in tsa'leei'¹³ do 'ɨ¹-tsi 'e li'ɨɨ²¹²mogɨ fii²¹²i do tyee'¹²i joon 'láa² 'wii²¹² jíi²in 'in tsa'leei'¹³ catyaai²¹ do. Joongɨ 'láa² 'wii²¹² gø'²ø joongɨ 'uun'²¹o. Joon li'íin²mo.
46 Joon 'in fii²¹² do ijó¹ coon²¹ jmɨɨ²¹² 'e jo sɨjée¹³in tsa'leei'¹³ tya'a do. Jon'gɨ ñi¹ 'ee 'ii'²¹. Joon lɨ́ɨ¹ i'e'²e 'ido wúu¹. Joon idye'²mo 'ido fu lɨ 'ii²¹ coon'¹³ jileei'²¹ 'in jo nʉʉ'¹²ʉ.
47 'Jileei'²¹ tsa'leei'¹³ 'in ñii¹o jilaa'²¹ 'e 'iin²¹²in fii²¹²i pe jo tyaa¹ tyʉ́² jon'gɨ unjíi²i i'e'²o wúu¹ joongɨ ijmee'¹³mo lɨɨlɨ¹.
48 Pe jileei'²¹ tsa'leei'¹³ 'in jo ñii¹ pe jmoo¹-o jiin'¹³ 'e tɨɨ²i xʉgɨ wúu¹ iní² 'ii. 'In nigacwo'²o Dios 'láai²gɨ imɨ́¹ jon Dios 'láai²gɨ. Joon 'in jo cu'²-tsi coon'¹³ lɨɨlɨ¹ imɨ́¹ 'ido 'láai¹gɨ.

Gajó¹ Jesús wa'a jmáa¹a tún² 'ii'¹³ tsá²

49 Joon faa'²¹gɨ Jesús:
—Gagoo²¹² jna ga'uu²na jɨ́² ni cwoo'¹³ fu juncwii²¹. Joon tsei'² nisɨjaan¹oo wa'a icoo²¹.
50 'Ná²-a tsangɨ́ɨ¹na coon²¹ 'e la jai'². Joon lí² móo³oo wúu¹ ca gatséi².
51 ¿Tɨ lɨ́ɨ²naa' 'e gagoo²¹²oo 'e sín¹ tsá² røø² coon'¹³ tsaruu'²¹i nicwoo'¹³ fu juncwii²¹? Fo'³oo 'e jo la joon. Jiin'¹³ gagoo²¹²oo wa'a jmáa³aa 'ii'¹³ tya' tsá².

52 Tsʉ nano la ngóo¹ 'naai'¹³ 'in tsá² coon²¹ inʉʉ ilíin² tún² 'ii'¹³. Wana néei¹ 'ñéei² tsá² tsi coon²¹ inʉʉ gaai²¹ ili'ee'²¹i 'in gái¹ do, joon 'in gái¹ do ili'ee'²¹i 'in gaai²¹ do.

53 'In jmii²¹ do niseein²¹ gó² coon'¹³ jóon¹on. La joon gó² seein²¹ jóon¹on coon'¹³ jmii²¹. Joon sáa³gɨ seein²¹ gó² coon'¹³ jamɨ́ɨ¹ɨ. Jamɨ́ɨ¹ɨ la joon jon seein²¹ gó² coon'¹³ sáa³a. Joon 'yiaunsáa³a niseein²¹ gó² coon'¹³ tsaunloo²¹ tya'a. Joon tsaunloo²¹ tya'gɨ niseein²¹ gó² coon'¹³ 'yiiaunsáa³a.

Tɨ́ɨ²mo tsá² coon²¹ cwáain¹ xiiala ngóo¹ tiempo

54 Gasɨɨ'²¹ɨ jon Jesús tsá²:

—Mo moo²oo' róon² jníi¹ lɨ' li yuuin'¹² ñi'¹ joon jin'² tsá² ijó¹ jmɨ́¹. Joon 'e la joon lí².

55 Joon mo 'ɨɨ¹ tyí² lɨ' tooin²¹² lɨ yuuin'¹³ ñi'¹ joon jin'² tsá² ilityíi² 'yiia²¹ no. Joon 'e la joon lí².

56 'Naa', ¡lɨ́ɨ¹naa' tsá² 'in jo untiin'¹³ 'e 'é²ee' tsá²! Tyʉ́²-ʉ nii'² 'naa' xiiala lɨ́² juncwii²¹ joongɨ cwoo'¹³ fu juncwii²¹. ¿Xiiala jo ñí²ii' 'ee jiin²¹ taan²¹²naa'?

Cwojáan² mɨɨ'¹³ 'e seen²¹un coon'¹³ tsá² 'in 'eei'¹ 'nʉ

57 Faa'²¹gɨ Jesús:

—¿'Ee lɨ' jo jmaa²aa' 'ii'²¹ la 'oo'²¹ yaanaa' coon'¹³ coon²¹ 'ii'²¹ 'e tyʉ́²?

58 Wana 'in jmoo¹o tsaa² tyi'i joon cwóo²'o coon'¹³on tyani tsaa'to² pe 'nʉ-ʉ jmaa²'a coon'²¹ tún² coon'¹³on la 'ɨɨ²¹² cwolíin²naa' tya'i fu. Joon jo tsajéei¹ 'nʉ tyani 'in jmoo¹o 'ii'²¹. Tsʉ 'in jmoo¹o 'ii'²¹ dogɨ nijaan'²¹in 'nʉ miyóo¹³.

59 Joon miyóo¹³ dogɨ tsajéei¹ 'nʉ 'nʉñí³. 'E la ja'²mo fo'³oo jo júu¹³'u do ca gatyí²'i 'e rőő²u tya'a joon gatsee²¹ coonti.

13

'E tyiin²gɨ 'e unsɨ́ɨi² tsá² 'e 'ɨ¹-tsi

1 Jee²¹² jmɨɨ²¹² joon gatyalíin² tsá² sɨɨ'²¹ɨ Jesús xiiala gajngaa'¹²i Pilato tsá² seein²¹ Galilea. Joongɨ xiiala gacaai'²¹ Pilato jmɨ¹ 'őő²i 'in tsá² do jmɨ¹ joo'²¹ núu³ 'e gajngaa'¹³i 'in tsá² do tya' 'e un'goo²¹ Dios.

2 Joon gajin'² Jesús:

—¿Tɨ 'ɨ¹-'oo' 'e jilaa'²¹ 'elo nigangɨ́ɨi¹ 'in tsá² seein²¹ Galilea do tsʉ 'áai¹gɨ rőői²¹ tsaa² lagɨ 'in tsá² ca tyaai²¹ do 'in seein²¹ Galilea?

3 Pe jna fo'³oo jon' la joon. Joon wana 'naa' jo unsɨ́ɨ²naa' 'e 'ɨ¹-'oo' la joon jon ijuun²¹mo 'naa'.

4 ¿Tɨ lɨ́ɨ²naa' 'e 'áai¹gɨ rőői²¹ tsaa² 'in dyajñéei² tsá² gajúin¹ do mo gacɨɨi'²¹ 'e po'² ñíi¹³ tya' Siloé? ¿Tɨ 'áai¹gɨ rőői²¹ tsaa² 'ido lagɨ jileei'²¹ 'in néei¹ Jerusalén?

5 Pe jna fo'³oo jon' la joon. Joon la joon wana 'naa' jo unsɨ́ɨ²naa' 'e 'ɨ¹-'oo' la joon jon i'íin²mo 'naa'.

Júu³ tya' 'mocwaríi³ 'e jo 'oofuu²¹ tsí³

6 Joon gajin'² Jesús 'e cwáain¹ lo tya' 'in tsá² do:

—Jaain²¹ tsañʉʉ'¹ ni'oo¹o 'mocwaríi³ sɨjná² cwoo'¹³ 'wó² tya'a. Joon ngajőő²ő wana tsí³ cwaríi³. Pe jo 'ee gatsaa'²¹a ce jiin'¹³ coon²¹.

7 Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² jőő² cwoo'¹³ 'wó² tya'a do: "Jőő²du', ningóo¹ 'nɨ¹ jiin²¹ góo³oo ga'naa'¹³aa cwaríi³ 'e² 'mó² lo pe jo mo gatsaa'³aa. Tyʉʉ'¹³ coonti 'e 'mó² no tsʉ lɨ' tɨ' jmoo¹gɨ jín¹ cwoo'¹³ 'wó²."

8 Pe 'in tsá² jőő² cwoo'¹³ 'wó² do gañii¹i: "Ñi'fii²¹i', cwojan¹du' coon²¹ jiin²¹gɨ. Joon nogɨ tyí³aa jla'¹ cwoo'¹³ joon to'³oo 'oo'³.

9 Jongaa²¹mo wana nicwo¹, wana jo gacwo¹ joon tyʉ'³oo."

Un'láai² Jesús jaain²¹ tsamɨ́² 'in tuu'²¹ moo'wó¹ mo jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá²

10 Coon²¹ jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá² Jesús 'yuui cwo'¹ 'e'²e tsá².

11 Joon do-o 'yuui jaain²¹ tsamɨ́² ningóo¹ dyajñá² jiin²¹ 'e 'yuui jaain²¹ espíritu gó² alma tya'a 'e nigajmaa¹a tuu'²¹ moo'wó¹. Joon jo lí² siin'¹² 'ña'a rőő²¹ coonti.

12 Mo ganí² Jesús 'ii joon gatø'²ø. Joon gajin'²in:

—Tsamɨ́², ni'láa²mo'o 'e jmoowúu¹ tyán²'an no.

13 Joon gataan¹ cwoo²¹o tya' 'ido. Joon la tsifu joon ganii'¹³mo 'ña'a 'in tsamɨ́² do røø²¹. Joon ga'láa² 'wii²¹² cwo'²o 'maai'¹³ Dios.

14 Pe 'in tsá² tyʉ'² to² cwo'¹ sinagoga do gatɨ́² 'nii'²¹-tsi tsʉ 'wii'¹³ gaun'láai² Jesús 'ido mo jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá². Joon 'in tyʉ'² to² cwo'¹ do gasɨɨ'²¹ɨ tsá²:

—Sá²-a jñʉʉ² jmɨɨ²¹² 'e lí² to². Lí²-i jalíin² tsá² jee²¹² jmɨɨ²¹² joon ilí² mɨ́¹ tya'a. Joon jo jalíin² jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá².

15 Joon gajin'² Jesús:

—'Naa' lɨ́ɨ¹naa' tsá² 'in jo untiin'¹³ jiin'¹³ 'e 'é²ee' tsá². ¿Tɨ jo sɨɨi'¹³naa' doñi'iin jee²¹² 'naa' sɨ joo'²¹ sɨ bu'³ 'ee cwotya'iin'²¹xʉ mo jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá²?

16 Joongɨ 'in tsamɨ́² lo jún² 'lɨɨ²¹² Abraham-mo 'ii. Joon ningóo¹ dya-jna¹ jiin²¹ jmoo¹ 'in 'lɨɨi'³ tsaa'¹³ 'in tsamɨ́² no. ¿Tɨ jo lí² un'láai² coon²¹ jmoowúu¹ tyaan¹ mo jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá²?

17 Mo ngayuui'¹³ gajin'² Jesús 'elo jileei'²¹ tsá² 'in 'eei'¹ 'ii ga'aa¹o fa'ɨɨ'²¹. Pe jileei'²¹gɨ tsá² jløø'³i coon'¹³ jilaa'²¹ 'e fee'¹ 'e gajmaa¹ Jesús.

Cwáain¹ tya' jún² jon'² tasa

18 'E joon gajin'² Jesús:

—¿Xiiala cwooi²¹ lɨ́² lɨ tyʉ'² Dios to²? ¿Joon 'ee coon'¹³ 'e lí² jmaa¹ coon²¹ røøi²¹ coon'¹³ joon?

19 'E lɨ́² la lɨ́² jún² jon'² tasa 'e jñí² tsá² cwoo'¹³ 'wó² tya'a. Joon do-o cwaain²¹ ca galɨ́² 'mó² fee'¹. Cagɨ ton¹ jmaa¹ sɨ́ɨ²ɨ ni cwáa¹ 'mó² do.

Júu³ cwáain¹ tya' tyiian'³

20 Joon gajin'² Jesús:

—¿Xiiala cwooi²¹ 'e jmáa³aa 'e litsáai¹-tsi tsá² lɨ tyʉ'² Dios to²?

21 'E lɨ́² lawa tyiian'³ 'e gacaai'²¹ tsamɨ́² 'nɨ¹ cwaa'¹³ fu² 'iñi'¹. Joongɨ ca galɨ́² con² 'e fu² 'iñi'¹ la tøøi²¹.

Cwáain¹ tya' 'ooca'nʉ́¹ cuu'¹³

22 Gangóo¹gɨ Jesús fu Jerusalén. Ngɨ́ɨ¹i fuu²¹ coo'¹³ joongɨ fuu²¹ pi'³. La caain²¹ joon lɨ ga'ee¹e.

23 Joon gaunngɨɨ¹xʉ tsá² 'ii:

—Ña'ñʉ'¹ʉ', ¿tɨ xʉ-ʉ 'in itiin'¹³?

Joon gañii¹i Jesús:

24 —Tyán²duu' cwáain¹ xiiala ngɨɨ²¹²naa'. Tyán²duu' cwáain¹ 'e ngɨɨ²¹²naa' lɨ' 'ooca'nʉ́¹ lɨ cuu'¹³ tsʉ 'e la ja'²mo fo'³oo: lɨ́ɨ¹ fúui¹ tsá² 'iin²¹²in tsataai² pe jo lí².

25 Tsʉ mi yuui'¹³ 'in tsafii²¹² 'nʉ́¹ do iroon¹ jnii¹i 'ooca'nʉ́¹ joon 'naa' téen¹naa lɨ' caluu pó²oo' 'ooca'nʉ́². Joon ifó²oo': "Na² no, tsañʉʉ'¹." Pe 'ii-gɨ iñii¹i: "Jo ñí³ii 'iin 'naa'."

26 Joon 'naa' ifó²oo': "Niga'nee²¹e', nigatyee²¹e' coon'¹³ 'nʉ. Joon 'nʉgɨ niga'e'²'e jna'a tya'i fu¹ tyii'i."

27 Pe 'ido-gɨ niñii¹i: "Jna fo'³oo: jo ñí³ii xiia seen²¹naa'. Tíuui¹duu' jna jileei'²¹ 'naa' 'in jmoo²oo' jilaa'²¹ 'e gó²."

28 Do-o cwotyíi¹³ii' joongɨ cwocuu'¹³naa' moojón²oon' mi máa¹³naa' Abraham coon'¹³ Isaac coon'¹³ Jacob coon'¹³ jileei'²¹ tsá² 'in gacwo¹ júu³ tyʉ́² calɨɨ. Do-o táa²mo lɨ tyʉ'² Dios to² joon 'naa'gɨɨ' taa²¹²naa' fu caluu.

29 Tsʉ ijalíin²mo tsá² fu lɨ 'yeei²¹ ñi'¹ joongɨ fu lɨ' lɨ yuuin'¹³ ñi'¹. Joongɨ lɨ' caai²¹ tsáa¹ lɨ' lɨ 'yeei²¹ ñi'¹ joongɨ lɨ' caai²¹ tooin²¹² lɨ' lɨ 'yeei²¹ ñi'² ijalíin² tsá². Joon icwaa¹ dø'²ø lɨ tyʉ'² Dios to² tsá².

30 Joon 'inlɨ́ɨi¹³ sɨcɨɨin²¹ nano 'ii ijmáa¹a nifu, joongɨ 'inlɨ́ɨi¹³ 'in sɨjéei¹ nano 'ii ijmáa¹a lɨ cɨɨin²¹.

Cɨ'²ɨ Jesús 'wii²¹² tya' Jerusalén

31 Jee²¹² jmɨɨ²¹² joon gatyalíin² 'inlɨ́ɨi¹³ tsá² fariseo. Joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Jesús:

—Lo-o júu¹³'u nano tsʉ Herodes 'iin²¹²in jnga'²mo 'nʉ.

32 Joon gañii¹i Jesús:

—Cwolíin²naa' joon cwosíi¹³ii' 'in gó² do: "Jøø²du' no. Jmɨɨ²¹² no

joongɨ tsa'oo^{21} 'woo^{2}na espíritu gó^{2} alma tya' tsá^{2}. Joongɨ un'láa^{2}na tsatsaa'^{13}. Joongɨ 'yíia^{1} untyée^{1}moo to^{2} tyiia."

33 Joon níi^{3}oo jiin'^{13} la fu^{1} 'yúu^{3}na no coon'^{13} tsa'oo^{21} joongɨ 'yíia^{1}. Tsʉ jiin'^{13} fu Jerusalén lí^{2} júun^{2}in jaain^{21} tsá^{2} cwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2}.

34 '¡Tsá^{2} Jerusalén, tsá^{2} Jerusalén, 'naa' jngaa'^{13}naa' jileei'^{21} tsá^{2} cwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} joongɨ tyʉ́^{2}ʉʉ' cuun^{212} jileei'^{21} tsá^{2} 'in gasii^{1}in Dios ijma'^{2}a 'naa' júu^{3} 'e fu^{1} táa^{2}naa'! ¡Joon jna-a gali'iin^{212}na 'e uncaan^{21}na 'naa' la jmoo^{1}o jaain^{21} tuiyʉ́^{2} 'e uncaain^{21} tutɨ'^{2} nʉ' cwáa^{1}a! ¡Pe jo gali'iin^{212}naa'!

35 Jøø^{2}du' 'naa' isɨján^{1} 'naa' itʉʉ^{1}mo 'naa'. Joon fuu^{212}uu 'naa' 'e jo jøøi^{2}gɨ 'naa' jna ca mi gacwá^{2} jmɨɨ^{212} ifó^{2}oo': "Cwaa'^{3}mo 'in jó^{1} coon'^{13} 'e sii^{21} Ña'ñʉ'^{1}ʉ'."

14

Gaun'láai^{2} Jesús jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'in líɨi^{1} jmoowúu^{1} 'e yiian^{21} tya'a

1 Galɨ́^{2} coon^{21} jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} 'e gangóo^{1} Jesús nga'ee'^{21}e fu tya' jaain^{21} 'in tyʉ'^{2} to^{2} fariseo. Joon 'inlɨ́ɨi^{13} tsá^{2} fariseo gacoon^{21} cwáain^{1} do.

2 Joon tyíin^{1} jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} jee^{212} 'in tyan^{1} jmoowúu^{1} 'e yiian^{21} tya'a.

3 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ tɨfo'^{2} tya' ley coon'^{13} tsá^{2} fariseo:

—¿Tɨ cwooi^{1} un'láai^{2} tsá^{2} jaain^{21} tsatsaa'^{13} mo jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} owa jo lí^{2} 'ee?

4 Pe 'ido-gɨ gajoon^{1} ti-i. Joon gataan^{1} Jesús cwoo^{21}o 'in tsatsaa'^{13} do joon gaun'láa^{2}mo. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido 'e tsee'^{21}mo 'ido.

5 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús tsá^{2} fariseo do:

—¿'Iin jee^{212} 'naa' wana gatøøi'^{21} bu'^{3} tyii' sɨ joo'tsáa^{2} 'ee coon^{21} tsi too^{21}, tɨ jo tyiin'^{13}naa' la tsifu fiin'^{13} jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2}?

6 Joon 'in tsá^{2} do jo ñii^{2} 'e ñii^{1}gɨ jiin'^{13} coon^{21}.

Tsá^{2} 'in tøø'^{21}ø tsá^{2} lɨ cuui'^{13} cwoo^{21} tsá^{2}

7 Mo ganii^{21} Jesús jileei'^{21} tsá^{2} 'in gatø'^{1} tsá^{2} lɨ cuui'^{13} cwoo^{21} tsá^{2} 'noo'^{21}o lɨ cwaa^{1}a lɨ tyiin^{2}gɨ joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús 'e cwáain^{1} lo:

8 —Wana 'in gatø'^{1} 'nʉ coon^{21} lɨ cuui'^{13} cwoo^{21} tsá^{2} jo ní^{2}'i 'e 'mosíi^{1} nifu tsʉ coon^{21} jo ngá^{1}mo cwéei^{12} jaain^{21} 'in tyíin^{2}gɨ lagɨ 'nʉ.

9 Joon 'in gatø'^{1} 'naa' cwee^{1}i sɨɨ'^{21}ɨ 'nʉ: "Cwóo^{13}'o 'ino 'mosíi^{1} tyíin^{1}u'un no." Joon la joon ráan^{2}un coon'^{13} fa'ɨɨ'^{21}. Cwaní^{2}'i 'mosíi^{1} ca lɨ gatséi^{2}.

10 Lɨ' cɨɨ'^{13}ɨ jmaa^{2}'a. Mo tø'^{1} tsá^{2} 'nʉ coon^{21} lɨ cuui'^{13} cwoo^{21} tsá^{2} ní^{2}'i 'mosíi^{1} lɨ tséi^{2}. La coon'^{13} mi jó^{1} 'in gatø'^{1} 'nʉ sɨɨ'^{21}ɨ 'nʉ: "Ngɨɨi^{212} ní^{2}'i 'e 'mosíi^{1} nifu do." La joon 'e tyʉ́^{2}gɨ tyi'i tyani 'in néei^{1} coon'^{13} 'nʉ.

11 Tsʉ jileei'^{21} 'in jmaai'^{21} cøøi'^{13} yaai, 'ii lɨ tséi^{1} joon jileei'^{21} 'in jmaai'^{21} yaai lɨ tséi^{2} 'ii nifu.

12 Gasɨɨ'^{21}o joon 'in tsañʉʉ'^{1} 'in nigatø'^{1} 'ido:

—Mo 'iin^{212}u'un tø'^{2}'ø tsá^{2} cwo'^{2}xʉ'ʉ 'e dø'^{1} 'ido jo tø'^{2}'ø 'in seein^{21}un tyʉ́^{2} coon'^{13} jon'gɨ ruu'^{21}'u jon'gɨ tsá^{2} néei^{1} co' lɨ tyíin^{1}u'un wa' 'in sá^{2} cuu^{2}. Tsʉ icɨ'^{2}o tún^{1} icwó^{2}'o do.

13 Jo jmaa^{2}'a la joon, pe mo 'ee coon^{21} jmɨɨ^{212} jmaa^{2}'a tø'^{2}'ø jileei'^{21} tsá^{2} tañíi^{2}mo coon'^{13} jileei'^{21} 'in 'wo^{2} sɨ'ɨ́^{1}-tsi coon'^{13} tsajluui'^{13} coon'^{13} tsatiui^{2}.

14 La joon tyʉ́^{2}-ʉ 'ɨ^{1}-'o'o tsʉ 'ii jo lí^{2}gɨ tyí^{2} tyi'i 'e cwo'^{2}'o do. La joon ityii^{212} tyi'i mi jiin'^{1} jileei'^{21} 'in jo røøi^{21} tsaa^{2}.

Júu^{3} cwáain^{1} tya' coon^{21} jmɨɨ^{212} 'e gajmaa^{1} jaain^{21} tsá^{2}

15 Mo ganúu^{2} jaain^{21} 'in néei^{1} gøø'^{21} coon'^{13} Jesús 'e do joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'ii:

—'In jløø'^{3}mo 'in dø'^{1} 'iñi'^{1} lɨ tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}.

16 Joon gajin'^{2} Jesús:

—Jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} gajmaa^{1}a coon^{21} jmɨɨ^{212} lɨ gø'^{2} tsá^{2}. Joon gatø'^{1} fúui^{1} tsá^{2} 'e dø'^{1}o do.

17 Joon mo gatɨ́² 'ii'²¹ 'e dø'¹ tsá² gasii¹in tsa'leei'¹³ tya'a 'in ngajmaa'¹³a júu³ 'in tsá² nitø'¹ø do. Jin'²in: “Naná¹-a tyʉ́².”

18 Joon jilee'²¹mo ga'láa² 'wii²¹² mɨɨ¹ɨ jmɨɨ²¹² 'aa²¹². 'In ni fu do gajin'²in: “Jmáa² feei'¹-'o'o jo níi³ii. No-o tá²gɨ galoo²¹²oo coon²¹ cwoo'¹³ 'wó². Joon 'ná¹ níi³ii nijøø²øø.”

19 'In xeei'²¹gɨ jin'²: “Feei'¹du-'o'o 'wii²¹² tyiia. Niløø²na 'néei² jmuui¹ joo'²¹. 'Inijøø²duu wa'a tɨɨ́²i jɨɨ́¹ɨ.”

20 'In xeei'²¹gɨ jin'²: “La gangayuu'¹³mogɨ cui'² cwóo³oo joon jo lí² níi³ii.”

21 Joon mo gangai'² 'in tsa'leei'¹³ do, ngajmaa'¹²a júu³ ñi'fii²¹²i do. Joon lɨɨ́¹ gatɨ́² 'nii'²¹-tsi tsafii²¹² do. Joon gasɨɨ'²¹ɨ túnˡ 'ido: “Jmoono cwoo'¹³'o jee²¹² 'nʉ́¹ 'e fuu²¹ lo. Cwotee²'e jileei'²¹ tsá² tañíi² coon'¹³ tsá² 'wo² sɨ'ɨɨ́¹-tsi coon'¹³ tsajluui'¹³ coon'¹³ tsatiui².”

22 Mo ca'loo¹gɨxʉ joon gajin'² 'in tsa'leei'¹³ tya'a do: “Nigajmáa³oo to² gatyʉ'²'ʉ do. Joon sá²gɨ li cwá² tsá².”

23 Joon gajin'² 'in tsafii²¹² do gasɨɨ'²¹ɨ túnˡ tsa'leei'¹³ tya'a: “Cwoo'¹³'o tya'i fu¹ ca tɨ́² fuu²¹ coonti. Cwote'²'e tsá² tyitsaai²¹² 'in xeei'²¹gɨ cwongɨɨ́i¹, tsʉ cworøøi²¹ tyiia lo coonti.

24 Tsʉ fo'³oo ce jiin'¹³ jaain²¹ 'in gatø'²oo nifu jo idø'¹gɨ jiin'¹³ coon²¹ 'yʉ'oo² 'e 'uunñi² sá² tya' jmɨɨ²¹² tyiia lo,” jin'² 'in tsafii²¹² —gajin'² Jesús.

Wa'a ingɨ́¹ tsá² coon'¹³ Jesús 'ná¹ tʉʉ²¹ jilaa'²¹ 'e 'oo¹o

25 Fúu¹mo tsá² ngalíin² coon'¹³ Jesus. Joon gajiin'¹³ Jesús níi¹i joon gajin'²in:

26 —Wana 'in 'iin²¹²in jó¹ coon'¹³ jna 'ná¹-a li 'iin²¹²in jna. Wana jo 'iin²¹²in jna lɨɨ¹gɨ lagɨ jmii²¹ joongɨ lagɨ sáa³a, lagɨ tsamɨ́² tya'a, lagɨ jóon¹on, lagɨ ruu'²¹i, joongɨ ca fu juncwii²¹ tya'a 'ña'a jo lí² líin² 'ido tsá² tyiia.

27 Wa 'in jo náa¹ tyʉ́² tya'a júuin² la ijúuin² jna jo lí² líin² tsá² tyiia.

28 Wana jaain²¹ jee²¹² 'naa' 'iin²¹²in jmaa'¹²a coon 'nʉ́¹, ¿tɨ jo jéei¹ tyí¹du cwáain¹ xiiati jiin'¹² i'íin² wana 'yeei¹?

29 Tsʉ wana jmoo'¹²o tɨɨfuu²¹ joongɨ gatsá² cúu¹u la jo mo 'yeei¹ 'nʉʉ¹ʉ joon i'láa² tsá² 'wii²¹² ungøø²mo 'i.

30 Ijin'²in: “In tsañʉʉ'¹ no ga'láa² 'wii²¹² jmaa'¹²a joon jo lí² un'yeei¹gɨ.”

31 Wana jaain²¹ røøi¹³ 'iin²¹²in jmáa¹a 'níi³ coon'¹³ jaain²¹gɨ røøi¹³, ¿tɨ jo cwá²a nifu joon i'ɨ¹-tsi wa'a ilíin² dyái¹ mil 'láa² tya'a ilii'¹i 'in dyáai² mil 'láa² tya' 'in røøi¹³ jaain²¹gɨ do?

32 Joon wana jo lí², la 'ɨɨ²¹² 'e taain²¹² wíin²gɨ 'in tsá² røøi¹³ jaain²¹gɨ do joon isín¹mo tsá² tya'a mɨɨ¹ɨ júu² røø²¹.

33 La joon jon jmoo²¹ joon jaain²¹ 'naa' 'in jo tʉʉ¹ jilaa'²¹ 'e 'oo¹o jo lí² líin² tsá² tyiia.

Mo jo ñi²gɨ ñi²

34 ''Ee tyʉ́²-ʉ ñi² pe wana jo ñi²gɨ xiiala cwooi¹ 'e liñi²gɨ túnˡ.

35 Jo 'e to² 'íin³gɨ tya' cwoo'¹³ 'wó² jon'gɨ tya' poo²¹² 'oo'². Lɨgon dya'²a tsá². Jileei'²¹ 'in núu² cwonʉʉ¹o.

15

Júu³ cwáain¹ tya' joo'saa'²¹ sɨ'iin²¹²

1 Jileei'²¹ tsá² cón² 'laa'¹³ 'e 'nɨɨ¹ tsá² coon'¹³ tsá² røøi²¹ tsaa² gangatyéen¹in lɨ siin'¹² Jesús 'e núu² júu³ tya'a.

2 'Wii'¹³ joon tsá² fariseo coon'¹³ tɨfo'² tya' ley 'laa'²¹ gafaa'²¹a tya' Jesús jin'²in:

—'In tsañʉʉ'¹ lo 'ii'²¹mo jileei'²¹ 'in røøi²¹ tsaa² joongɨ gøø'²¹o coon'¹³ 'ido.

3 Joon gasɨɨ'²¹ɨ Jesús 'ii 'e cwáain¹ lo:

4 —'Iin jee²¹² 'naa' wana 'aa¹i cíein¹³ joo'saa'²¹ joon tsa'iin²¹² jaain²¹ jee²¹² 'ii, ¿tɨ jo tiui²¹ 'in catyaai² do jee²¹² nuu²¹ joon tsa'nee'¹²i 'in jaain²¹gɨ do ca gatsee'²¹i?

5 Joon mo gatsee'²¹i gauntseen¹ yʉ' 'nóo¹on jløø'³mo.

6 Joon mo gatyee'¹²i tya'a gauncaain²¹ tsá² seein²¹ tyʉ́² coon'¹³ coon'¹³ tsá² néei¹ co' lɨ tyíin¹in. Joon gasɨɨ'²¹ɨ: “Jløø'³naa' jmaa²aa' coon'¹³

jna tsʉ nigatsee'^{3}moo 'in joo'saa'^{21} 'in ga'ín^{1} tyiia do."

7 La joon jon fuu^{212}uu 'naa' mo joo'^{21}-tsi jaain^{21} tsá^{2} røøi^{21} tsaa^{2} jløøi'^{13}gɨ 'áai^{1} fu ñʉ'fu 'wii'^{13} 'ii lagɨ 'in noventa y nueve tsá^{2} 'in jo 'oo^{1}o tsaa^{2}, 'in jo 'ná^{2} jaa'^{21}-tsi.

Júu^{3} cwáain^{1} tya' cuu^{2} sɨ'iin^{212}

8 Faa'^{21}gɨ Jesús:

—Wa' jaain^{21} tsamɨ́^{2} 'in 'oo^{1}o dyá^{2} cuu^{2} joon ganga'ín^{1} coon^{21} cuu^{2} do, ¿tɨ jo dyi'^{1}i coon^{21} jɨ́^{2} joon 'ya'^{1}a inʉʉ do? Coon'^{21} tún^{2} 'noo'^{1}o ca gatsaa'^{21}a.

9 Joon mo gatsaa'^{21}a joon uncaain^{21} tsá^{2} seein^{21} tyʉ́^{2} coon'^{13}on coon'^{13} tsá^{2} 'in néei^{1} co' lɨ tyíin^{1}in. Joon sɨɨ'^{21}ɨ 'ido: "Jløø'^{3}naa' jmaa^{2}aa' coon'^{13} jna tsʉ nigatsaa'^{21}oo cuu 'e nga'ín^{1}."

10 La joon jon fuu^{212}uu 'naa', jløø'^{3}mo ángeles tya' Dios mi jaa'^{21}-tsi xʉfiin'^{13} jaain^{21} tsá^{2} 'in røøi^{21} tsaa^{2}.

Júu^{3} cwáain^{1} tya' jaain^{21} sɨmii'^{21} 'in gatiui^{21} jmɨɨ^{21}

11 Gajin'^{2}in jon Jesús gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2}:

—Lawa jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'aa^{1}i gái^{1} sɨmii'^{21} tya'a.

12 Joon jaain^{21} 'in xaai^{21}gɨ do gasɨɨ'^{21}ɨ jmii^{21}: "Ñʉ'^{2}, cwo'^{2}'o jna jiin'^{13} tyiia tya' cwoo'^{13} 'wó^{2} 'e gatɨ́ɨ^{2}na." Joon gajmaa^{1}a jmii^{21} do jmai'^{2}xʉ jee^{212} 'ii jilaa'^{21}.

13 Xʉ-ʉ ngoo^{21}gɨ joon 'in xaai^{21}gɨ do gajmaa'^{12} caain^{21} jilaa'^{21} 'e 'oo^{1}o. Joon gangóo^{1} coon^{21} fuu^{21} lɨ wíin^{2}. Joon do-o ga'íin^{2} cúu^{1}u jilaa'^{21} coon'^{13} 'e gó^{2}.

14 Joon mo gatsá^{2} cúu^{2} do ga'í^{2} coon^{21} 'oo^{2} 'e fuu^{21} lɨ ngóo^{1}on do. Joon gatsá^{2} un'aa^{2}i.

15 Joon ganga'náa^{2} to^{2} jmáa^{1}a coon'^{13} jaain^{21} tsá^{2} seein^{21} 'e fuu^{21} do. Joon 'idogɨ gasii^{1} ni 'ido lɨ roon^{1} 'wó^{2} tya'a 'e tsa'áa^{1}i ñí^{1}.

16 Joon 'áa^{1}mo gali'iin^{212}in unrøø^{2}i tu'^{2}u coon'^{13} jilaa'^{21} 'e gø'^{2} ñí^{1} do. Pe jiin'^{13} jaain^{21} jo 'in cwo^{1}.

17 Joon ga'ɨ^{1}-tsi: "Jøøi'^{13} tsa'leei'^{13} 'in jmoo^{1}o to^{2} tya' nʉ'^{3}ʉʉ saai^{21}gɨ 'e gø'^{2}ø joon jnagɨ fu lo júun^{3}na 'oo^{2}.

18 Nii'^{13}moo fu lɨ tyíin^{1} ñʉ'^{3}ʉʉ. Joon fuu^{212}uu: Ñʉ'^{3}, fee'^{1} niga'lee'^{21}na tyani Dios joongɨ tyani'i.

19 Joon jo cwooi^{1} 'e jmáa^{2}gɨ'ɨ yʉʉn^{21} tyi'i jna. Jmaa'^{13} cwáain^{1} lawa jaain^{21} tsa'leei'^{13} tyi'i jna."

20 Joon gangaa'^{13}mo fu tya jmii^{21}.

'Wíin^{2}gɨ 'ná^{1} tyee'^{12}i lɨ siin'^{12} jmii^{21} mo ganíi^{2}in jmii^{21} 'ii. Galifeei'^{1}mo-tsi 'wii^{212} tya'a. Joon gangóo^{1}o cwiin^{1} ngajeen^{2} ni 'ido. Joon ga'ii'^{3}mo 'ido. Joon garɨin^{1}in joongɨ gacu'^{1}u 'oo^{2} 'ido.

21 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ jóon^{1} 'ii: "Ñʉ'^{3}, niga'lee'^{21}moo tyani Dios joongɨ tyani'i. Jo tɨ́ɨi^{2}gɨɨ 'e fo'^{2}'o yʉʉn^{21} tyi'i jna."

22 Pe jmii^{21} dogɨ gasɨɨ'^{21}ɨ tsa'leei'^{13} tya'a: "Tyí^{2} goon' jmoono coon^{21} 'mɨ'^{2} 'e tyʉ́^{2}gɨ la jee^{212} jilaa'^{21}, joon tyiin'^{13}goon' yʉʉn^{21} tyiia lo. Joongɨ toon'^{21}goon' ñí^{3} unnii^{212} cwoo^{21}o. Joongɨ 'øøi'^{13} goon' mɨɨ^{2}ɨ.

23 Joon cwotée^{1}ee' jaain^{21} joo'^{21} xuui^{212} 'in na'ooin'^{13}. Joon jngaa'^{13}naa', cwotyé^{3}e' joongɨ cwojmoo^{21}o' jmɨɨ^{212}.

24 Tsʉ 'in yʉʉn^{21} tyiia lo lɨ́ɨ^{2}na 'e nijuun^{21}mo pe nano nigacwa'^{2}mo tún^{1}. 'In ninga'íin^{13}mo pe gatsee'^{21}moo'o tún^{1}." Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} jmaa^{1}a jmɨɨ^{212}.

25 'La jee^{212} joon 'in jóon^{1} 'in nifeei'^{1}gɨ jee^{212} to^{2} taain^{1}. Joon mo gatyee'^{12}i tyan' co' 'núu^{1}ʉ joon ganúu^{2} ninná^{1}a súuin^{13}.

26 Joon gatø'^{1}ø jaain^{21} 'in tsá^{2} do joon gaunngɨɨ^{1}ɨ 'ee jmɨɨ^{212} ninná^{1}a.

27 Joon gajin'^{2} 'in tsá^{2} do: "Nigacwa'^{2}mo ruu'^{21}mo'o. Joon gatyʉ'^{2} ñʉ'^{2}'ʉ to^{2} gajngaa'^{12}i jaain^{21} joo'^{21} 'ooin'^{13} tsʉ gacwa'^{2}mo tyú^{1}mo jo tsaa'^{13}a."

28 Joon gatsá^{2} 'nii'^{21}-tsi 'in ruu'^{21}i nifeei'^{1}gɨ do. Joon jo 'iin^{212}in tsa'ii^{21} fu tsi. Joon gacwo'ɨ́ɨ^{1} jmii^{21} 'e gamɨɨ^{1}ɨ tyani 'ido 'e tsa'ii^{21}.

29 Pe gajin'^{2} 'in sɨmii'^{21} gasɨɨ'^{21}ɨ jmii^{21}: "Niñii^{21}o'o joo'^{13} jiin^{21} 'e nigajmáa^{3}aa to^{2} tyani'i. Pe jiin'^{13}

coon^{21} 'naa'^{13} jo mo cwoo'^{13}'o jna jiin'^{13} jaain^{21} chivo-pi' 'e jmáa^{3}aa jmɨɨ^{212} coon'^{13} tsá^{2} seein^{21}na tyʉ́^{2} coon'^{13}.

30 Pe la no 'e gacwai'^{2} 'in yʉʉn^{21} tyi'i no. Nga'íin^{1}in cúu^{2}u coon'^{13} tsamɨ́^{2}. Joon gajngáa^{13}u'un 'in joo'^{21} 'ooin'^{13}gɨ no."

31 Joon gajin'^{2} jmii^{21} do: "Yʉʉn^{21} tyi', coon^{21} tøø^{2}mo tyíin^{1}u'un coon'^{13} jna. Joon jilaa'^{21} 'e 'óo^{3}oo lo 'e tyi-o'o.

32 Joon nano tyiin^{2}mo jmoo^{21}o' jmɨɨ^{212} joongɨ jløø'^{3}na' tsʉ 'in ruu'^{21}'u 'e lɨ́ɨ^{2}na najuun^{21}mo pe cwa'^{2}mo túnˡ. Lɨ́ɨ^{2}na 'e ninga'íin^{2}mo joon nigatsee'^{21}moo'o túnˡ."

16

Júu^{3} cwáain^{1} tya' tsa'leei'^{13} 'in gajmaa^{1}a 'e gó^{2}

1 Gajin'^{2}in jon Jesús sɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tya'a:

—Galiseein^{21} jaain^{21} ñi'fii^{212} sá^{2} cuu^{2} joon seein^{21} jaain^{21} 'in tyʉ'^{2} to^{2} tsa'leei'^{13} tya'a. Joon gajma'^{2}a tsá^{2} 'in ñi'fii^{212} do júu^{3} 'e 'in tsá^{2} tyʉ'^{2} to^{2} do 'áai^{1} 'íin^{2}in cuu^{2} tya'a.

2 Joon 'in ñi'fii^{212} do gatø'^{1}ø 'ido. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ: "¿Tɨ jo'^{2} 'e sɨɨ'^{21} tsá^{2} jna cwáain^{1} tyi'i? Joon'^{12}du'u cwáain^{1} to^{2} jmoo^{2}'o tsʉ jo jmáa^{2}gɨ'ɨ to^{2} coon'^{13} jna. Jo cwooi tyʉ'^{2}gɨ'ɨ to^{2} tsa'leei'^{13} tyiia no."

3 Joon ga'ɨ^{1}-tsi 'in tsá^{2} tyʉ'^{2} to^{2} do: "¿'Ee ijmáa^{3}aa? Tyí^{1}mo ñi'fíi^{3}ii jna jee^{212} to^{2} tya'a. Jo 'waa'^{21} pí^{2} 'óo^{3}oo wa'a jmáa^{3}aa to^{2} jee^{212} tyiia^{21} joon 'óo^{3}oo fa'ɨɨ'^{21} wa'a mɨ́^{3}ɨɨ caridad.

4 Ñíi^{3}oo 'ee jmáa^{3}aa 'e 'ii'^{21}mo tsá^{2} jna inʉʉ tya'a mo jo to^{2} 'óo^{3}gɨɨ."

5 Joon gatø'^{1}ø tɨ' jaain^{21} tɨ' jaain^{21} 'in røøi^{21} tya' ñi'fii^{212}i. Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ 'in nifu: "¿Xiiati røø^{21}u tya' ñi'fii^{21}i'?"

6 'Idogɨ jin'^{2}: "Røø^{21}moo cíein^{13} barril aceite." Joon 'in tsá^{2} tyʉ'^{2} to^{2} do sɨɨ'^{21}ɨ 'ido: "Lo-o saan'^{13}aan mo'jí^{2} tyi'i. Ní^{2}du' jmoono joon jmáa^{2} coon^{21} 'e coon'^{21} tsa'^{2}gɨ."

7 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ 'in xeei'^{21}gɨ túnˡ: "'Nʉgɨ, ¿xiiagɨ tɨ røø^{21}u?" 'Idogɨ jin'^{2}in: "Cíein^{13} 'motuu'^{1} trigo." Joon gasɨɨ'^{21}ɨ: "Lo-o saan'^{13}aan mo'jí^{2} tyi'i. Jmáa^{2} coon^{21}gɨ jiin'^{13} ochenta."

8 Pe galili'^{2}i ñi'fii^{212} do 'e lɨ́ɨ^{1} 'øøi'^{21}-tsi 'in tyʉ'^{2} to^{2} do coon'^{13} 'e gajmaa^{1}a do. Tsʉ li'^{2}gɨ tsá^{2} 'in jo tsaa'^{2}-tsi Dios coon'^{13} 'e jmoo^{1}o la jaain^{21} la jaain^{21} lagɨ 'in tsaaa'^{2}-tsi Dios.

9 'Fuu^{212} jna 'naa' —jin'^{2} Jesús— jmáa^{2} 'naa' 'in liseein^{21} tyʉ́^{2} coon'^{13} 'naa' coon'^{13} 'e 'oo^{2}oo' fu juncwii^{21}. Joon mi tyá^{1} jilaa'^{21} 'e sá^{2} fu juncwii^{21} iseen^{21}mo 'in 'ii'^{21} 'naa'. In'ii'^{21} 'naa' lɨ taan^{212}naa' coon^{21} tøø^{2}mo.

10 'Wa jmoo^{1} tsá^{2} 'e tyʉ́^{2} fiin'^{13} capii'^{3} 'e 'oo^{1}o, ijmáa^{1}o 'e tyʉ́^{2} jon wa'a sá^{2} 'láai^{2}. Pe wana coon^{21} tóo^{2} tya' capii'^{3}, icoon^{21}o jon tóo^{2} tya' 'e 'láai^{2}.

11 Wana jo jmoo^{2}oo' tyʉ́^{2} coon'^{13} jilaa'^{21} 'e sá^{2} fu juncwii^{21} lo 'e jo tyiin^{2} xiiala lɨ́ɨ^{2}naa' icwo'^{1}o Dios 'naa' 'e sá^{2} 'e tyiin^{2} la jai'^{2}.

12 Wana jo gajmaa^{2}aa' røø^{21} coon'^{13} 'e sá^{2} tya' 'inxeei'^{21} jo cwooi^{1} cwo'^{1}o 'naa' 'e tyii' yaanaa'.

13 'Ce jiin'^{13} jaain^{21} tsa'leei'^{13} jo lí^{2} jmaa^{1}a to^{2} tyʉ'^{2} gái^{1} ñi'fii^{212}. Tsʉ nili'ee'^{1}mo jaain^{21} joon 'in jaain^{21}gɨ do nili'nee^{21}mo sɨ ilɨtyúu^{1}mo coon'^{13} jaain^{21} joon coon'^{13} 'in jaain^{21}gɨ do gó^{2}o liseein^{21}. Jo lí^{2} 'iin^{212} tsá^{2} Dios la jee^{212} 'iin^{212}in cuu^{2}.

14 'In tsá^{2} fariseo do 'in lɨ́ɨ^{1} 'iin^{212}in cuu^{2} núu^{2}o jilaa'^{21} 'elo. Joon gaungøø^{1}mo Jesús.

15 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Ngɨɨ^{21}naa' coon'^{13} 'e tyʉ́^{2} jee^{212} tsá^{2} pe ñi^{1} Dios 'ee lɨ́ɨ^{2}naa'. Jilaa'^{21} 'e 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e tyiin^{2} 'e joon 'e 'ee'^{1}mo Dios.

'Ná^{2} untsiin^{1} ley tya' Moisés

16 Jin'^{2} Jesús:

—Ca mo jó^{1} Wó^{3} gatyʉ'^{2}ʉ to^{2} 'e ley tya' Moisés coon'^{13} 'e júu^{3} tya' tsá^{2} cwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} calɨɨ. Ca 'yiia'^{13} joon galisá^{2} júu^{3} tyʉ́^{2} xiiala mi tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}. Joon jilee'^{21}mo cwoo^{1} pí^{2} tsataai^{212} lɨ tyʉ'^{2} Dios to^{2}.

17 ’Tyan^{1}gɨ to^{2} jo tsín^{1} jiin'^{13} coon^{21} letra tya' ley la coon'^{21}gɨ 'íin^{2} coonti jilaa'^{21} yʉ' fu juncwii^{21} coon'^{13} cwoo'^{13} fu juncwii^{21}.

Jesús 'e'^{2}e tsá^{2} 'e tsaa^{2} fee'^{1} wa'a 'øøi^{1} tsá^{2} tsamɨ́^{2} tya'a

18 ’Wana jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'ee'^{1}mo tsamɨ́^{2} tya'a joon cui'^{2} cwoo^{21} coon'^{13} 'in xeei'^{21} fee'^{1} tsaa^{2} 'noo^{1}on. Joon wana cui'^{2} tsá^{2} cwoo^{21} coon'^{13} 'in tsamɨ́^{2} do la joon jon fee'^{1} tsaa^{2} 'noo^{1}on.

Cwáain^{1} tya' jaain^{21} tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} coon'^{12} Lázaro

19 Gajin'^{2}in jon Jesús gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2}:

—Lawa jaain^{21} tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} 'in tyi'^{1} jmaai'^{13} sɨɨn'^{3} tyʉ́^{2} joongɨ 'ya'^{2}gɨ. Joon la coon^{21} jmɨɨ^{212} jmaa^{1}a jmɨɨ^{212} coon'^{13} 'e 'ya'^{2}gɨ lɨɨlɨ^{1}.

20 Galiseen^{21}mo jon jaain^{21} tsá^{2} tañíi^{2} 'in sii^{21} La'^{2}. La tøøi^{2} ngúu^{1}u sɨrøøi^{21} 'mi'^{2}. Joon gacwó^{2}o ni wó^{2} 'ooca'nʉ́^{1} tya' 'in tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} do.

21 'In tsá^{2} tañíi^{2} do 'iin^{212}in røøi^{21} tu'^{2}u coon'^{13} jilaa'^{21} 'e xʉʉ'^{21} 'wii^{212} mesa lɨ gø'^{2} 'in tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} do. Joon cagɨ tsii^{21} jalíin^{2} lɨ tyíin^{1}in 'e 'lʉ'^{2}ʉ lɨ jgoo'^{21} tya'a.

22 Coon^{21} jmɨɨ^{212} gajuun^{21}mo 'in tsá^{2} tañíi^{2} do. Joon ángeles gatøø^{2}mo 'ii 'e cwaa^{1} coon'^{13} Abraham fu ñʉ'fú^{2}. La joon jon gajúun^{2}mo 'in tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} do. Joon ga'aa^{1}mo tsá^{2} 'ii.

23 'In tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} do 'áai^{1} ganí^{2}in wúu^{1} lɨ tsalíin^{2} 'in najúin^{2}. Joon gasaa'^{13}a unníi^{1}i. Joon wíin^{2} ganí^{2}in Abraham coon'^{13} La'^{2}.

24 Joon ga'oo^{1}o jin'^{2}in: “Nʉ'^{1}ʉ' Abraham, fúu^{2} cwolíin^{2}un jna. Síi^{2}in La'^{2} no cwoun'lá^{2}xʉ unniicwoo^{21}o coon'^{13} jmɨɨ^{21}. Joon cwojaa^{212}, cwouncwii'^{21}xʉ unniisɨɨ'^{13}ɨɨ tsʉ lɨ́ɨ^{1} móo^{3}oo wúu^{1} jee^{212} jɨ́^{2} lo.”

25 Pe joon gajin'^{2} Abraham: “Yʉʉn^{21} tyi', cwotii'^{13}du-'o'o 'áai^{1} tyʉ́^{2} 'íi^{1}-'o'o mo gateen^{212}un fu juncwii^{21}. Joon La'^{2} logɨ 'áai^{1} gó^{2} gangɨɨ^{1}. Joon nano tyʉ́^{2} seein^{21} lo. Joon 'nʉgɨ moo^{2}'o wúu^{1}.

26 Coon^{21}gɨ 'e sá^{2} lo. Sá^{2} goon^{21} juu'^{13} cwó^{2} jee^{212} jna'a coon'^{13} 'nʉ. Jileei'^{21} 'in 'iin^{212}in tsalíin^{2} fu no jo lí^{2}. La joongɨ jileei'^{21} 'in 'iin^{212}in jalíin^{2} lɨ' lo jo lí^{2}.”

27 Joon gajin'^{2} 'in tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} do: “Mɨ́ɨ^{3}ɨɨ tyani'i jon, ñʉ'^{3} Abraham, sɨɨ^{21}u La'^{2} no fu tya' ñʉ'^{3}ʉʉ.

28 Seen^{21}mo 'ñéei^{2}gɨ ruu'^{21}na. Cwofee'^{1}i la joon jon jo cwo'^{2}o wa'a jalíin^{2} lo 'a lɨ tyafo'^{2} ní^{2} tsá^{2} wúu^{1}.”

29 Pe joon gajin'^{2} Abraham gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido: “'Oo^{1}-o 'ido jilaa'^{21} 'e nigajin'^{2} Moisés coon'^{13} tsá^{2} cwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2}. Lí^{2}-i unjii^{21}o 'ido júu^{3} tya' 'ii.”

30 Joon gañii^{1} 'in tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} do: “'E ja'^{2}mo, ñʉ'^{3} Abraham, pe wana tyíia^{1} jee^{212} 'ii jaain^{21} 'in nigajúin^{2} ija'^{2}a-tsi.”

31 Joon gajin'^{2} Abraham: “Wana jo 'iin^{212}in núu^{3} júu^{3} tya' Moisés coon'^{13} tsá^{2} cwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} jon'gɨ inúu^{2}un júu^{3} tya' jaain^{21} 'in nigajiin'^{1} jee^{212} 'lɨɨ^{212}.”

17

Tsaai'^{13} wa'a un'leei'^{21} tsá^{2} tsaruu'^{21}i

1 Gajin'^{2}in jon Jesús gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tya'a:

—'Láa^{2}mo sá^{2} 'e jmoo^{1} un'leei'^{21} tsá^{2} pe fúu^{2} 'in tsá^{2} jmoo^{1} un'leei'^{21} 'in xeei'^{21} do.

2 'Áai^{1}gɨ tyʉ́^{2} tya'a wa'a 'ñʉʉ^{1} tsá^{2} coon^{21} too^{1} lúu^{1}u joon píin^{1}in tsi jmɨ'ñi'^{3} la coon^{21} jo jmáa^{1}a i'leei'^{21}gɨ 'in xuui^{212} lo.

3 Un'øøi'^{1}duu' yaanaa' coon'^{21} tún^{2}.

’Wana jmaa^{1}a ruu'^{21}'u 'e gó^{2} tyi'i joon fu'^{2}'u: “Jo jmaa^{2}gɨ'ɨ.” Joon wa gaunsɨ́ɨ^{2}i 'e 'ɨ^{1}-tsi jmáa^{2} feei'^{1}-'o'o 'wii^{212} tya'a.

4 Xʉfiin'^{13} dyía^{1} naa'^{13} la coon^{21} jmɨɨ^{212} gajmaa^{1}a 'ido 'e gó^{2} tyi'i pe joon dyía^{1} naa'^{13} cwooi^{1} sɨɨ'^{21} 'nʉ: “Jo jmáa^{3}gɨɨ.” Cwooi^{1} jmaa^{2}o'o feei'^{1}-'o'o 'wii^{212} tya'a.

Xiiala ilitsáai^{1}gɨ-tsi tsá^{2}

5 Joon gajin'^{2} tsá^{2} tya' Jesús sɨɨ'^{21} 'ii:

—Jmáa^{2} 'e lijai'^{2}gɨ-tsii'i 'nʉ.

6 Joon gajin'^{2} Jesús:

—Wuxʉ'ʉ tsáai¹du'-'oo' ɨiin'¹³ la ti camɨ'³ jún² jon'² tasa lí²-i fú²uu' 'e 'mó² fee'¹ lo: “Ráain²du'u no cwojñí²'i 'wo'o tsi jmɨ'ñi'³.” Joon ninúu²o 'e 'mó² do júu³ tyii'.

Jilaa'²¹ 'e 'ná¹ jmá² tsá² 'e tyiin²

7 'Wana 'in jee²¹² 'naa' seein²¹ jaain²¹ tsa'leei'¹³ tyii' 'in jaai'¹³ jee²¹² to², ngajii²¹i sɨ nga'aai¹ joo'²¹ 'ee, xʉfo'o fú²uu': “Ngɨɨi²¹², ní²'i, tyee'³ 'í¹.”

8 Jon' la joon tɨɨi² faa'²¹ tsá². Tyʉ́²gɨ isɨɨ'²¹ tsá² 'ii: “Tyá¹ tyʉ́² 'e døø'¹³øø. Cwoo'¹³-'o'o tyá¹ tyʉ́² døø'¹³øø joongɨ 'e duu'¹³uu joon mi yuui'¹³ joon 'uu'¹²'u, cøø'¹²'ø.”

9 ¿Tɨ cwooi¹ cwo'¹o 'maai'¹³ tsa'leei'¹³ tya'a mo jmoo¹o jiin'¹³ to² 'e tyʉ'²ʉ?

10 La joon jon 'naa', mi yuui'¹³ jmaa²aa' jilaa'²¹ to² tyʉ'² Dios 'ná¹ fó²oo': “Tsa'leei'¹³ tyio'o jna'a 'in jo 'ee to² ti tsʉ nigajmoo²¹o'o jiin'¹³ 'e 'ná¹ jmoo²¹o'o.”

Jesús un'láai² dyéi¹ tsá² 'in lɨ́ɨi² jmoowúu¹ jgøøi'²¹

11 Mo gangóo¹ Jesús la fu¹ 'yuui fu Jerusalén. Gangɨ́ɨ¹in la caain²¹ lɨ sii²¹ Samaria coon'¹³ Galilea.

12 Mo gatyíi¹a coon²¹ fuu²¹ pi'³. Joon ga'wooi²¹ dyéi¹ tsá² 'in lɨ́ɨi¹ jmoowúu¹ jgøøi'²¹. Pe wíin² gajaan¹ lɨ siin'¹²in Jesús.

13 Joon ga'oo¹o jin'²in:

—¡Jesús, Tɨfo'², fúu² cwolíin²un jna'a!

14 Joon mo gajóøi² Jesús 'ii joon gajin'²in:

—Cwolíin²naa' cwo'ee'¹³naa' untsá² yaanaa'.

Joon la 'ɨɨ²¹² ngalíin² fu¹ joon ga'láa²mo.

15 Joon jaain²¹ jee²¹² 'ii do mo ganí²i 'e ga'láa²mo joon gacɨɨ'¹³o cwoo¹o 'maai'¹³ Dios coon'¹³ júu³ tá² lɨɨlɨ¹.

16 Joon gasii'²¹i wojníi¹i tyani Jesús. Joon gaxiia¹ níi¹i gajun'²un ca tɨ ni 'wó² 'e cwoo¹o 'maai'¹³ Jesús. Joon 'in tsá² lo seein²¹ lɨ sii²¹ Samaria.

17 Joon gajin'² Jesús:

—¿Tɨ jo ga'láai² ce jɨ dyéi¹ do? ¿'Náai¹³gɨ 'in ñúi²gɨ do?

18 ¿Tɨ jiin'¹³ ino-o tsá² coon²¹ fuu²¹ nigacɨɨ'¹³o cwoo¹o 'maai'¹³ Dios?

19 Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsañʉʉ'¹ do:

—Ráan²un no. Cwei'². Niga'láa²mo'o tsʉ jo'²o galɨ́ɨ²u'u.

'E'² Jesús tsá² xiiala mi cwá² 'e tyʉ'² Dios to² tsá²

20 Tsá² fariseo gaunngɨɨ¹ɨ Jesús lɨɨ²¹² mi cwá² 'e tyʉ'² Dios to². Joon gajin'² Jesús:

—Mi cwá² 'e tyʉ'² Dios to² joon'² wa'a coon²¹ 'e lí² jøǿ² tsá².

21 Jo lí² wa'a jin'² tsá² 'elo sɨ 'e do-o 'ee. Tsʉ nigalɨ́²-ɨ 'e tyʉ'² Dios to² jee²¹² 'naa'.

22 Joon gasɨɨ'²¹ɨ Jesús tsá² tya'a:

—Nicwaa²¹² jmɨɨ²¹² mi li 'iin²¹²naa' jøǿ²øø' 'e jmɨɨ²¹² 'e jna-a, 'in Ruu'²¹na Tsá², 'láa² 'wii²¹² tyʉ'²ʉ to². Joon jo lí² jøǿ² 'naa'.

23 Joon isɨɨ'²¹ tsá² 'naa': “Lo-o siin'¹²in”, sɨ “Do-o siin'¹³in”, 'ee. Pe jo cwolíin²naa' coon'¹³on.

24 Tsʉ lawa coon²¹ jɨ́² cwaain² 'ñá³ 'e jná² joo'²¹ ca tɨ' cataain²¹ lɨ' caluu fu juncwii²¹ la joon jon jna 'in Ruu'²¹na Tsá² mi cwá² jmɨɨ²¹² tyiia.

25 Pe jéei¹ nifu 'ná¹ mó³oo wúu¹ lɨɨlɨ¹. Joon tsá² seein²¹ nano 'in jo 'e 'ii'²¹ jna.

26 Jiin'¹³ la galɨ́² jmɨɨ²¹² mo seein²¹ Noé la joon jon ilí² jmɨɨ²¹² mi gó² jna 'in Ruu'²¹na Tsá².

27 'Gø'²ø tsá² joongɨ 'un'² tsá² joongɨ cui'² cwoo²¹ tsá². Joon gacwooi¹ tsá² jamɨ́ɨ¹ɨ 'e cui'² cwoo²¹ ca jmɨɨ²¹² mo ga'í² Noé fu tsi barco do. Joon gajó² coon²¹ jmɨ́¹ joon jilee'²¹mo gajúun²mo jon.

28 La joon galɨ́² mo seein²¹ jaain²¹ tsá² sii²¹ Lot. Gø'²ø joongɨ 'un'²un. Joon galó² joongɨ 'nɨɨ¹ɨ. Jñii¹ tsá² joongɨ jmoo'¹³ tsá² 'nʉ́¹.

29 Pe mo gacwo'ɨ́ɨ¹ Lot 'e fuu²¹ Sodoma Dios gasii¹in coon²¹ jmɨ́¹ 'e lɨ́² jɨ́² caai'¹³ cuun²¹² 'e coo²¹. Joon gatsee²¹mo jileei'²¹ 'in néei¹ fuu²¹ do.

30 La joon ilí² mi jnee²¹na 'in Ruu'²¹na Tsá².
31 'Mo tɨ jmɨɨ²¹² joon wana 'in téein² yʉ' 'nʉ́¹ joon 'oo¹o jilaa'²¹ si'mo² inʉʉ tya'a jo cwoxaai¹ ja'woo'¹²o. Joon wa' 'in téein²¹ jee²¹² tyiia²¹ jo cwojaa'²¹i fu tya'a.
32 Cwotii'¹³-'oo' 'e galí² tya' tsamɨ́² tya' Lot.
33 Jileei'²¹ 'in 'iin²¹²in tiin'¹³ fu juncwii²¹ tya'a i'íin²mo joon. Pe jileei'²¹ 'in 'íin² fu juncwii²¹ tya'a tiin'¹³mo joon.
34 "E la ja'²mo fo'³oo: 'E 'woo¹ joon wana teei'¹³ gái¹ tsá² ni coo'mó² yatée³ee jaain²¹, 'in jaain²¹gɨ jan¹.
35 Gái¹ tsamɨ́² taai²¹² tsii¹i caain²¹, yatée³ee jaain²¹ 'in jaain²¹gɨ jan¹.
36 Gái¹ tsañʉʉ'¹ taain²¹² jee²¹² to² yatée³ee jaain²¹ 'in jaain²¹gɨ jan¹.
37 Mo ganúu² tsá² tya'a 'elo joon gaunngɨɨ¹ɨ:
—¿Xiiala lɨ ilí² 'elo, Ña'ñʉ'¹ʉ'?
Joon 'ii-gɨ gajin'²in:
—Jileei'²¹ 'in jo cwoi¹ 'ña'a 'e tyʉ'² Dios to² 'ii i'íin²mo.

18

Júu³ cwáain¹ tya' jaain²¹ tsamɨ́² 'nɨ́ɨ² coon'¹³ tsá² jmoo¹ 'ii'²¹

1 Joon gasɨɨ'²¹ Jesús tsá² 'e cwáain¹ lo 'e 'ee¹ xiiala 'ná² faa'²¹a tsá² júu³ tyʉ́² joon jo cu'²-tsi coon'¹³ Dios.
2 Joon gajin'²in:
—Lawa coon²¹ fuu²¹ galiseein²¹ jaain²¹ tsá² jmoo¹o 'ii'²¹. Jo tsaa'²-tsi Dios jon'gɨ un'goo²¹ tsá².
3 Fuu²¹ do-o jon seein²¹ jaain²¹ 'yiia'nɨ́ɨ² 'e coon²¹ tøø²mo tsafee'¹²i 'in tsá² jmoo¹o 'ii'²¹ do. Tsamɨɨ²¹ 'e jmaa¹ 'ido 'ii'²¹ coon²¹ mɨɨ'¹³ 'e seein²¹ coon'¹³ 'in 'eei'¹ 'ii.
4 Wóo²-o 'áai¹ nangóo¹ 'e jo 'iin²¹²in 'in tsá² jmoo¹o 'ii'²¹ do 'e jmáa¹a 'ii'²¹. Joon mo galicɨɨin²¹gɨ ga'ɨ¹-tsi: "Jo tsaa'²-tsii Dios jon'gɨ tsá² un'góo³oo pe tsʉ 'wii'¹³ untyíi²in 'in tsamɨ́² lo jna jmáa³oo 'ii'²¹ tya'a
5 la coon'²¹ jo untyíin²gɨ jna."
6 Joon gajin'² Jesús:
—Nʉʉ²duu' 'e 'øøi'²¹-tsi tsá² júu³ tya' 'in tsá² jmoo¹o 'ii'²¹ 'e gó² do.
7 ¿Tɨ lɨɨ²naa' 'e li'ɨɨ²¹²-i Dios un'øø'¹i tsá² tya'a, 'in nigatyii'¹²in, 'in nimɨɨ¹ɨ tyaníi¹i la 'woo¹ la jmɨɨ¹?
8 Fuu²¹²uu 'naa' 'e la jmoono-o ijmáa¹a 'ii'²¹ tya' 'ido. Pe jna-a, 'in Ruu'²¹na Tsá² mi yíi³aa, ¿tɨ liseein²¹gɨ tsá² ni cwoo'¹³ juncwii²¹ 'in tsaa'²gɨ-tsi jna?

Júu³ cwáain¹ tya' jaain²¹ tsá² fariseo coon'¹³ jaain²¹ 'in cón² 'laa'¹³ 'e 'nɨɨ¹ tsá²

9 Gasɨɨ'²¹ɨ jon Jesús coongɨ cwáain¹ tya' 'inlɨ́ɨi¹³ 'in jmaai'²¹ yaai 'e tyú¹-i joon un'woo¹i tsá² catyaai²gɨ. Joon jin'²in:
10 —Gái¹ tsañʉʉ'¹ ngalíin² fu cwo'¹. Ngafaa'¹³a júu³ tyʉ́². Jaain²¹ jee²¹² 'ii lɨ́ɨ¹i tsá² fariseo, 'in jaain²¹ dogɨ lɨ́ɨ¹i tsá² cón² 'laa'¹³ 'e 'nɨɨ¹ tsá².
11 'In tsá² fariseo do siin'¹²in, joon gafaa'²¹a la lo: "Ña'ñʉ'¹ʉ' Dios, cwóo³oo 'maa²u'un tsʉ² jo lɨ́ɨ¹na la lɨ́ɨi¹ 'in tsá² catyaai² do. Jo lɨ́ɨ¹na la 'in jmoo¹o 'uun²¹, lagɨ 'in jo nʉʉ'¹³. Jo lɨ́ɨ¹na la lɨ́ɨi¹ tsá² 'in fee'²¹i tsamɨ́². Ce jiin'¹³ capii'³ jo lɨ́ɨ¹na la lɨ́ɨi¹ 'in cón² 'laa'¹³ 'e 'nɨɨ¹ tsá² lo.
12 Tún² fu 'gø'³øø tyiiañi'¹ la coon²¹ semóo¹³. Joon cwo'³oo 'nʉ coon²¹ 'e jee²¹² dyá² 'ii'¹³ 'e gajna'²aa."
13 Pe 'in tsá² cón² 'laa'¹³ 'e 'nɨɨ¹ tsá² do wíin² gajaan¹. Joon jo tá²-tsi saa'¹²a unníi¹i fu yʉ' juncwii²¹. Jiin'¹³ 'e gaj-maa¹a tyʉʉn¹ nitsi¹-o. Joon gafaa'²¹a: "Ña'ñʉ'¹ʉ' Dios, cwolifee'¹mo-'o'o 'wii²¹² tyiia tsʉ 'áa¹mo røø²¹na tsaa²."
14 'E la ja'²mo fo'³oo 'e nigauntyú¹mo Dios 'in tsá² cón² 'laa'¹³ tya' 'e 'nɨɨ¹ tsá² do pe 'in jaain²¹ do jiin'¹³ la lɨ́ɨ²mo lɨ́ɨ²i. Tsʉ jileei'²¹ 'in jmaa'²¹i yaai cøø'¹³gɨ xʉjoon li'weei²¹gɨ 'ii pe jileei'²¹ 'in un'weei²¹ yaai joon licøøi'¹³gɨ.

Uncwaa'³i Jesús xuui²¹²

15 Jajée¹mo tsá² xuui²¹² tya'a lɨ siin'¹² Jesús 'e taan¹ cwoo²¹ tya' 'ido.

Pe joon mo ganí[1] tsá[2] tya'a ga'láa[2] 'wii[212] 'øø[13]mo jileei'[21] 'in jajéei[1] xuui[212] do.
16 Joon gatø'[1] Jesús 'in xuui[212] do. Joon gajin'[2]in:
—Cwóo[2]oo' cwojalíin[2] xuui[212] tyaní[3]ii joon jo 'øø[212]naa' tsʉ lɨ tyʉ'[2] Dios to[2] líin[2] jmai'[2] 'in líi[1]in la 'ii-o jon.
17 'E la ja'[2]mo fo'[3]oo jileei'[21] 'in jo cwooi[1] 'e tyʉ'[2] Dios to[2] 'ii lawa jaain[21] xuui[212] jo lí[2] tsataai[2] lɨ tyʉ'[2] Dios to[2].

Jaain[21] tsá[2] sá[2] cuu[2] fee'[21]i Jesús

18 Jaain[21] 'in tyʉ'[2] to[2] gaungɨɨ[1]ɨ Jesús:
—Tɨfo'[2] tyúi[1], ¿'ee 'ná[2] jmáa[3]aa 'e tiin'[13]na juncwii[21] tyiia?
19 Joon gasɨɨ'[21] Jesús 'ii:
—¿'Ee lɨ'ɨ fu'[2]'u jna 'in tyúi[1]? Jaan[21]mo 'in tyúi[1] seein[21]gɨ, jiin'[13] 'ña'a Dios.
20 Ñí[3]o'o jiin'[13] la to[2] tyʉ'[2] Moisés: "Jo foo'[13]'o tsamɨ́[2]. Jo jngáa[1]u'un tsá[2]. Jo jmaa[2]'a 'uun[21]. Jo jmaa[2]'a júu[3] tajuu[21]. La joon jo con'[2]'on tsá[2] tóo[2] ce jiin'[13] jaain[21]. Cwoli'gøø'[21]mo'o ñʉ'[2]'ʉ coon'[13] saa[2]'a."
21 Joon gajin'[2] 'in tsañʉʉ'[1] do:
—Jilaa'[21] 'elo nigalinʉʉ'[13]ʉʉ ca la mo xuu[212]moo.
22 Moganúu[2] Jesús 'elo joon gajin'[2]in:
—Coon[21]gɨ 'e 'ná[2] jmaa[2]'a. 'Nɨ́[3]'ɨ jilaa'[21] 'e 'oo[2]-o'o joon cwo'[2]'o tsá[2] tañíi[2]. Joon lɨɨ[1]gɨ ili'oo[2]-o'o ñʉ'fú[2]. Mi yuui'[13] joon na[1] coon'[13] jna.
23 Pe mo ganúu[2] 'in tsanʉʉ'[1] do 'elo 'áai[1] fa'í[3] gajmaa[1]a tsʉ 'áa[1]mo sá[2] cuu[2] tya'a.
24 Mo ganí[2] Jesús xiiala fa'í[3] jmaa[1]a joon gajin'[2]in:
—¡'Áa[1]mo tyan[1] to[2] cwóoi[1] tsá[2] sá[2] cuu[2] yaai wa'a tyʉ'[2] Dios to[2] 'ii!
25 'Áai[1]gɨ tyan[1] to[2] tya' jaain[21] camello 'e ngɨɨi[1] too[21] lɨ ngɨɨ[1] ñi[1] tya' moocúu[3] lagɨ jaain[21] tsá[2] sá[2] cuu[2] tsa'ii[1]in ñʉ'fú[2].
26 'In ganúu[2] 'elo gajin'[2]in:
—¿Xiiagɨ la itiin'[13] tsá[2]?
27 Joon gajin'[2] Jesús:
—Jilaa'[21] 'e jo lí[2] jmaa[1]a tsañʉʉ'[1] lí[2]-i jmá[1] Dios.
28 Joon gajin'[2] Tʉ́[3]:
—Ña'ñʉ'[1]ʉ', jna'a nigatʉʉ[212]oo'o jilaa'[21] 'e 'oo[21]o'o joon nijalii[21]i'i coon'[13] 'nʉ.
29 Joon gajin'[2] Jesús:
—'E la ja'[2]mo fo'[3]oo, 'e doñi'iin sɨ tʉʉ[21] 'nʉʉ[1]ʉ sɨ tiui[2] sáa[3]a jmɨɨ[21] 'ee sɨ ruu'[21]i 'ee sɨ tsamɨ́[2] tya'a 'ee sɨ jóon[1] 'ee 'wii[212] tya' cwáain[1] 'e tyʉ'[2] Dios to[2]
30 lɨɨ[1]gɨ 'ii'[21]i fu juncwii[21] lo. Joon mi júun[2]in 'ii'[21]mo jon coon[21] juncwii[21] tya'a 'e ta'[2]a coon[21] tøø[2]mo.

Jesús jmoo[1]o júu[3] 'e tɨ lɨ júun[2]in

31 Jesús gatø'[1]ø coon'[21] jɨ dyatuuin[1] tsá[2] tya'a joon gasɨɨ'[21]ɨ 'ido:
—Nano tsaa[21]a' fu Jerusalén. Do-o lí[2] tsín[1] jilaa'[21] 'e gafaa'[21]a tsá[2] gacwo[1] júu[3] tyʉ́[2] calɨɨ cwáain[1] tya' 'in Ruu'[21]na Tsá[2].
32 Ijaan'[21]in tsá[2] 'ii tyani tsá[2] jalíin[2] wíin[2]. Joongɨ niungøøi[1] tsá[2] 'ii. Joon ijmee'[21]i tsá[2] 'ii. Joongɨ i'ñí[1] tsá[2] tya'a.
33 Joongɨ ipóoi[2] tsá[2] 'ii. Mi yuui'[13] joon ijnga'[2]mo tsá[2] 'ii. Pe mi tɨ́[2] 'nɨ[1] jmɨɨ[212] ijiin'[1]o jee[212] 'lɨɨ[212].
34 Pe 'idogɨ coonti jo ga'øøi'[21]-tsi. Jo ñi[1] 'ee 'e sɨɨ'[21] Jesús 'ii. Lawa coon[21] júu[3] 'e jo ñi[1] xiiala 'ee i'øøi'[21]-tsi.

Un'láai[2] Jesús jaain[21] tsá[2] tiui[2] seein[21] Jericó

35 Xʉʉ 'ná[2]gɨ 'e tyíi[1]a Jesús fuu[21] Jericó. Jaain[21] tsá[2] tiui[2] tyíin[1]in caai[1] fu[1] mɨɨ[1] caridad.
36 Mo ganúu[2]un ningɨɨ[1]i tsá[2] fúui[1] lɨɨlɨ[1] joon gaunngɨɨ[1]ɨ tsá[2] 'ee-gɨ galɨ́[2].
37 Joon gajin'[2] tsá[2] 'e Jesús tsá[2] Nazaret 'in ngɨɨ[1]i no.
38 Joon ga'oo[1]o 'in tsá[2] do jin'[2]in:
—¡Jesús, Jóon[1] David, fúu[2] cwolíin[2]un jna!
39 Pe 'in tsá[2] do 'in ngalíin[2] nifu gasɨɨ'[21]ɨ 'ido:
—Ca tii[2], jo to'[2]'o mɨɨ'[13].
Joon jo cwofaa'[21]gɨ 'ido. Pe 'ii coon'[21] 'ii'[13]gɨ tá[2] 'oo[1]o:
—¡Jóon[1] David, fúu[2] cwolíin[2]un jna!

40 Joon gajan¹ Jesús joon gatyʉ'²ʉ
to² 'e tsatee²¹² tsá² 'ido. Joon mo
gatyíi¹a tyan'² joon gaunngɨɨ¹ɨ Jesús
'ii:
41 —¿'Ee 'iin²¹²u'un ijmáa³aa tyi'i?
Joon gañi¹ 'in tsá² tiui² do:
—Ña'ñʉ'¹ʉ', 'iin²¹²na ijøø³oo.
42 Joon gajin'² Jesús:
—Jøø²o'o tsʉ 'wii'¹³ nigalija'²mo lɨ́ɨ²u.
43 Joon la tsifu joon 'in tsá² tiui² do
gajøø²o. Joon gangóo¹o coon'¹³ Jesús
cwo'²o 'maai'¹³ Dios. Joon jileei'²¹ tsá²
'in gajøø² 'elo la joon jon gacwo'²o
'maai'¹³ Dios.

19

Jesús coon'¹³ Zaqueo

1 Joon ga'í² Jesus fuu²¹ Jericó.
2 Joon do-o niseein²¹ jaain²¹ tsá² sá²
cuu² 'in ni sii²¹ Zaqueo. 'Ii tyʉ'² to²
jileei'²¹ 'in cón² 'laa'¹³ 'e 'nɨɨ¹ tsá².
3 'In Zaqueo lo 'iin²¹²in jøø²i Jesús.
'Iin²¹²in licwii¹in pe jo lí² tsʉ lɨ́ɨ¹ pi'³ 'ii.
Joon lɨ́ɨ¹ fúui¹ tsá² taai². La 'ɨɨ²¹² ngɨ́ɨ¹i
Jesús 'e fuu²¹ do
4 joon gangóo¹ Zaqueo do cwiin¹in
nifugɨ 'e 'iin²¹²in jøøi². Joon gasoo²
coon²¹ yʉ' 'mó² si'² co'² fu¹ lɨ 'ná² ngɨ́ɨ¹i
Jesús.
5 Joon mo gangɨ́ɨ¹i 'ido joon gajøø²
fu yʉ'. Joon gajin'²in:
—Zaqueo, cwúui¹ jmoono tsʉ no
'ná¹ níi³ii nijáan³aan fu tyio'o.
6 Joon gajngáa¹i Zaqueo jmoono.
Joon lɨ́ɨ¹ jløø'³i ga'ii'²¹i Jesús.
7 Mo ganí² 'in tsá² fariseo do jilaa'²¹
'elo joon ga'láa² 'wii²¹² gafaa'²¹a 'laa'²¹
tya' Jesús joon jin'²in 'e Jesús niga-
jaan¹ tya' jaain²¹ tsá² røøi² tsaa².
8 Joon Zaqueo do gajmaa¹a siin'¹²in
joon gasɨɨ'²¹ɨ Jesús:
—Jøø²dʉ, Ña'ñʉ'¹ʉ', cwo'³oo tsá²
tañíi² coon'¹³ tsa'² jíin¹³ 'e 'óo³oo. Joon
wana nigajmáa³aa 'uun²¹ coon'¹³ júu³
tajuu²¹ nicɨ́ɨ³oo tyʉ́n² 'ii'¹³gɨ lɨ́ɨ¹.
9 Joon gajin'² Jesús:
—No-o gatyía¹ 'e tiin'¹³ tsá² taai²
inʉʉ lo. No-o ilíin² 'in tsañʉʉ'¹ lo jún²
tya' 'lɨɨ²¹² Abraham.
10 Tsʉ jna, 'in Ruu'²¹na Tsá², ga-
goo²¹²oo 'e 'naa'²¹na tsá² joongɨ 'e
jmóo³oo tiin'¹³ tsá² 'in røøi² tsaa².

Júu³ cwáain¹ tya' dyá² cuu² cwanáa¹

11 La 'ɨɨ²¹² núu²un tsá² júu³ tya'
Jesús faa'²¹a 'e júu³ lo joon gasɨɨ'²¹ɨ
coon²¹ cwáain¹ tsʉ tyan'¹ niteein¹ co'
Jerusalén. Tsʉ 'in tsá² fúui¹ ngɨ́¹
coon'¹³ Jesús do tya'i fu¹ lɨ́ɨ²i 'e tɨ li tɨ́²
'e tyʉ'² Dios to² tsá².
12 Joon gasɨɨ'²¹ɨ Jesús 'ido:
—Lawa jaain²¹ tsá² 'in lɨ́ɨi¹ tsafeei'¹.
Joon gangóo¹ coon²¹ fuu²¹ wíin² i'ii'²¹i
to² røøi¹³ 'e fuu²¹ wíin² do. Joon mi
yuui'¹³ joon cɨɨ'¹²ɨ fuu²¹ goo¹o.
13 Pe la nʉ'gɨ cwo'ɨ́ɨ¹ɨ gatø'¹ø dyéi¹
tsa'leei'¹³ tya'a. Joon gajoon'²¹o la
jaain²¹ la jaain²¹ 'ido jmaai'¹³ coon²¹
cuu² 'e tyíin² lɨ́ɨ¹. Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'ido:
"Jmaa²aa' to² coon'¹³ 'e cuu² lo ca mi
cwaa'²¹na."
14 Pe tsagoo¹o do 'ee'¹mo 'ii. Joon
gasii¹in júu³ ca lɨ ngóo¹on 'e jin'²: "Jo
'iin²¹²na'a wa'a líin² 'in tsañʉʉ'¹ lo
røøi¹³ tyii'i."
15 Pe ga'ii'²¹mo to² røøi¹³ do.
Joon ganga'²mo fu goo¹o. Joon mo
gatyee'¹²i joon gatø'¹ø tsa'leei'¹³ tya'a
'in ngacwo'²o cuu² do. 'Iin²¹²in
litsáai¹-tsi xiiati nigajna'²a la jaain²¹
'ido.
16 'In gatyía¹ nifu gajin'²in: "Ñi'fii²¹i',
'e cuu² do nigacwáa¹mo dyá²gɨ."
17 Joon 'in røøi¹³ do gajin'²in:
"'Áa¹mo tyʉ́². Jaain²¹ tsa'leei'¹³ tyú¹mo
'nʉ. Nano, 'wii'¹³ 'e nigalityú¹mo'o
coon'¹³ 'e xʉʉ, cwóo³oo 'e tyʉʉ'¹²'ʉ to²
jee²¹² dyá² fuu²¹."
18 'In xeei'²¹gɨ gatyía¹ joon gajin'²in:
"Ñi'fii²¹i', 'e cuu² do nigacwáan¹mo
'ñá²gɨ."
19 La joon jon gasɨɨ'²¹ɨ 'in røøi¹³ do
'ii: "'Nʉ-gɨ lí² tyʉʉ'¹²'ʉ to² 'ñá² fuu²¹."
20 Joon 'in xeei'²¹gɨ gatyía¹. Joon
gajin'²in: "Ñi'fii²¹i', lo-o roon¹ 'e cuu²
do. Ga'máa³oo gacɨ'¹ɨɨ coon²¹ póo¹.
21 Galɨ'gøø'²¹moo 'nʉ tsʉ jaain²¹ tsá²
'waa'²¹-tsi 'nʉ. Joon ñí³oo 'e cóon¹³o'o

'e jo gacwo'²'o. Joon coon'¹²'on lɨ jo gajñi'²'in."

22 Joon gajin'² røøi¹³ do: "Tsa'leei'¹³ 'in gó² 'nʉ. Coon'¹³ júu³ tyiio'o jmoo²'o 'ii'²¹ tyi'i. Ñí²'i 'e lɨ́ɨ¹na jaain²¹ tsá² 'waa'²¹-tsi. Joon cón³oon lɨ jo 'e gacwóo³oo. Joongɨ cón³oo coon²¹ lɨ jo 'e gajñii²¹²ii.

23 ¿'Ee lɨ jo gata'²'a cuu² banco joon lí² 'ii'¹³na láai²gɨxʉ mi tyee'¹²na tyiia?"

24 Joon gajin'² røøi¹³ do sɨɨ'²¹ɨ 'in téein² do: "Tyí²ii' 'e cuu² no. Joon cwó²oo' 'in 'oo¹ dyá² no."

25 Joon gajin'² 'in téein² do: "Pe ñi'fii²¹i', ni'oo¹o 'ido dyá² cuu²."

26 Joon gañii¹i 'in røøi¹³ do: "Fuu²¹²uu 'naa': jileei'²¹ 'in 'oo¹o lɨ́ɨ¹gɨ, la joon lɨ́ɨ¹gɨ icwóo³oo. Pe jileei'²¹ 'in jo 'oo¹o lɨ' 'woo'¹³gɨɨ 'e ca pi'³ 'e 'oo¹o.

27 Joon jileei'²¹ 'in 'eei'¹ jna, 'in jo 'iin²¹²in jmáa³aa røøi¹³ tya'a cwotee²duu' lo joon jngaa'¹³naa' tyaní³ii lo."

Jesús tsa'ii²¹ fu Jerusalén

28 Mo ngayuui'¹³ gajin'² Jesús 'elo joon gangóo¹ la fu 'yúu¹i fu Jerusalén.

29 Xʉʉ 'ná²gɨ tyíi¹a fuu²¹ Betfagé coon'¹³ Betania co' moo'²¹ sii Olivos. Joon gasii¹in gái¹ tsá² tya'a.

30 Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—Cwolíin²naa' 'e fuu²¹ pi'³ náa¹ tyan'² do. Joon mi tyalíin²naa' joon ityee'²naa' jaain²¹ bu'³ neei²¹². Ce jiin'¹³ jaain²¹ jo 'in mo cwó². Sii'¹³ 'nii²¹² tya'a joon tǿ²øø' fu lo.

31 Joon wana 'in gajin'²in: "¿'Ee lɨ'ɨ sii'¹³ii' 'nii²¹² tya'a?" Joon fú²uu': "'Néi²ta cata Ña'ñʉ'¹ʉ'."

32 Joon ngalíin²mo tsá² tya'a. Joon gatsee'²¹mo jiin'¹³ la lɨ́² 'e nigajin'² Jesús.

33 Joon teen²¹²mo si'¹i 'nii²¹² tya' bu'³ do joon gaunngɨɨ¹ɨ 'in tsá² fii²¹² do:

—¿'Ee lɨ'ɨ sii'¹³ii' 'nii²¹² tya' bu'³ no?

34 'Idogɨ gañii¹i:

—Ña'ñʉ'¹o' 'néi²ta cata.

35 Joon gatøø²¹o 'ido tyani Jesús. Joon gaunfuu²¹ sɨɨn'¹³ɨn moo'wóo¹ bu'³ do. Joon gatyée¹e Jesús moo'wóo¹ bu'³ do.

36 La 'ɨɨ²¹² ningóo¹ Jesús joon ganii'¹³ tsá² sɨɨn'¹³ɨn tya'i fu¹.

37 Mo gatɨ́² lixaai¹ moo'²¹ Olivos jileei'²¹ tsá² jo'² lɨ́ɨi² 'in ngalíin² coon'¹³on ga'láa² 'wii²¹² ga'oo¹ jløø'³i. Joongɨ gauntyúu¹i Dios coon'¹³ jilaa'²¹ milagro 'e niganí²i.

38 Joon jin'²in:

—¡'In cwaa'³mo Røøi¹³ 'in jó¹ coon'¹³ júu³ tya' Ña'ñʉ'¹ʉ'! ¡Tyʉ́²-ʉ 'íi¹ ñʉ'fú²! ¡'In tyú¹mo Dios!

39 Joon 'inlɨ́ɨi¹³ tsá² fariseos 'in téein² jee²¹² 'in tsá² do gasɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—Sii'¹³ tsá² ngɨ¹ coon'¹³ 'nʉ 'e jo cwota'²a lɨ́¹ mɨɨ'¹³.

40 Joon gajin'² Jesús:

—'E la ja'²mo fo'³oo, wana 'inlo 'e jo to'²o mii'¹³ cagɨ 'e cuun²¹² roon¹ lo ito'²o mɨɨ'¹³.

41 Mo gatyíi¹a tyan'² gajøø²ø Jesús fuu²¹ Jerusalén joon gatyi'²i 'wii²¹² tya'a.

42 Jin'²in:

—Wuxʉ'ʉ 'øøi'²¹-'oo' fiin'¹³xʉ. Jmɨɨ²¹² no-o jmɨɨ²¹² tyii', 'in jmá¹ 'ii'²¹ røø² tyii' nigacwéi¹. Pe nano 'e sɨ'mo². Joon jo lí² jøø²øø'.

43 Pe ijó² coon²¹ jmɨɨ²¹² 'e gó² tyii' mi jalíin² tsá² 'in 'eei'¹ 'naa'. Joon ijmáa¹a coon²¹ po'³ cwoo'¹³ ñíi¹ cu'² lɨ' lɨ née¹naa'. Joon nitsatáai² joon ni-jmeei'²¹ 'naa' la 'uui².

44 Joon ifíin² 'e fuu²¹ lo tɨ ni'wó². Itsajngaa'¹³i tsá² néei¹ lɨ tsi joon jo isái²gɨ jiin'¹³ coon²¹ cuun²¹² 'e sɨfúui¹ tsʉ jo galiñii² 'naa' mo gajó² Dios itiin'¹³ 'naa'.

Untyʉ́² Jesús 'e cwo'¹ fee'¹ si'² do

45 Joon ga'ii²¹ Jesús tsi inʉʉ cwo'¹ fee'¹ si'² Jerusalén do joon ga'láa² 'wii²¹² ga'øø¹i 'in 'nɨɨ¹ coon'¹³ jileei'²¹ 'in ló¹.

46 Joon gajin'²in gasɨɨ'²¹ɨ 'in taai² do:

—Ni jí² tya' Dios jin'²: "'Nʉ́³ʉʉ 'elo lɨ tsalíin² tsá² tsafee'¹³i Dios pe 'naa'gɨɨ' nigajmaa²aa' lawa coon²¹ too²¹ xá² tya' 'uun²¹."

47 La coon21 jmɨɨ212 ga'ee1 Jesús inʉʉ cwo'1 fee'1 do. Pe tsá2 tyʉ'2 to2 tya' untsá2 coon'13 tɨfo'2 tya' ley la joon jon 'in tyʉ'2 to2 fuu21 do 'noo'21o xiiala ijngaa'13i Jesús.

48 Pe jo 'e tyii'2a xiiala ijmáa1a tsʉ jilee'21mo tsá2 taai2 jløø'3mo núu2o.

20

To2 'e 'oo1 Jesús

1 Coon21 jmɨɨ212 'yuu2i Jesús fu tsi inʉʉ cwo'1 fee'1 'e 'e'2e tsá2. Joon cwoo1 júu3 tyʉ́2 tya' 'e tiin'13 tsá2. Joon gatyalíin2 'in tyʉ'2 to2 tya' untsá2 coon'13 tɨfo'2 tya' ley coon'13 tsacøøi'13.

2 Joon gajin'2in sɨɨ'21ɨ Jesús:

—Jmáa2du'u júu3, ¿'ee coon'13 to2 'e jmoo2'o jilaa'21 'elo? ¿'Iin gacwo'2 'nʉ 'e to2 do?

3 Joon gañii1i Jesús:

—La joon jon jna unngɨɨ1duu 'naa'. Ñii2duu':

4 ¿'Iin gasii1in Wó3 saai1 tsá2 jmɨɨ21? ¿Tɨ gasii1in Dios 'ii owa'a tsá2 'ee?

5 Joon ga'láa2 'wii212 jo cwo'2o júu3 ruu'21i jee212 'ii. Jin'2in:

—¿'Ee faa2a'? Wana faa2a' 'e Dios gasii1in, joon iñii1i: "¿'Ee lɨ' jo 'ii'13naa' júu3 tya'a?"

6 Joon wana faa2a' 'e tsá2-a jilee'21mo tsá2 ityuu'12i jna' cuun212 tsʉ tsáai1-tsi tsá2 'e faa'21 Wó3 do cwáain1 tya' Dios.

7 Joon gañii1i jin'2in:

—Jo nee2e'e 'iin gasii2in Wó3 saai1 tsá2 jmɨɨ21.

8 Joon gajin'2 Jesús:

—La joon jon jna jofo'3oo 'ee coon'13 to2 'e jmóo3oo 'elo.

Júu3 cwáain1 tya' tsá2 jñi1 wuunjøø'3

9 Joon ga'láa2 Jesús 'wii212 gafaa'21a. Joon gasɨɨ'21ɨ tsá2 'e cwáain1 lo:

—Lawa jaain21 tsañʉʉ'1 'in gajñi1 wuunjøø'3 cwoo'13 'wó2 tya'a. Joon gacwo'2o 'áai1 tsá2 xee'21mo. Joon gangóo1 lɨ xiia'21. Wóo2 gali'ɨ́ɨ1i.

10 Joon la jee212 joon gatɨ́2 jiin21 'e garoo21 mɨ'2 wuunjøø'3 do. Joon gasii1in jaain21 tsa'leei'13 tya'a 'e tsamɨ́ɨ1ɨ tya' 'in jmoo1o to2 do jiin'13 'e gatɨ́ɨi2 tya' fii212 cwoo'13 'wó2 do. Pe 'idogɨ gajmee'21mo 'ido. Joon gasiin'13mo 'ido tún1 jo 'ee gacwo'2o coonti.

11 Joon 'in tsá2 fii212 do gasii1in jaain21gɨ tsa'leei'13 tya'a. La joon jon 'ido gajii2i. Gajmee'21mo 'ido. Joon gasiin'13mo jon jo 'ee gacwo'2o coonti.

12 Joon 'in tsá2 fii212 do gasii1in 'in xeei'21gɨ. Pe 'idogɨ la joon jon gajmee'21i. Joon ga'wooi1 caluu.

13 'Mo gangɨ́ɨ1 'elo 'in tsá2 fii212 'wó2 do ga'ɨ1-tsi: "¿'Ee jmáa3aa no? Isɨ́ɨ3na yʉʉn21 tyiia 'in 'iin212na 'áai1. Joon mi ní2i yʉʉn21 tyiia foowa nijmaa1o nʉʉ'13ʉn."

14 Pe joon mo ganí2i 'in tsá2 jmoo1o to2 do 'ido joon gasɨɨ'21ɨ ruu'21i: "'In lo-o 'in 'ii'21 'e sá2 tya' jmii21. Cwo-jngaa'13na' 'ii joon jna'o' ilíin2na' fii212 'wó2 do."

15 Joon gatyii1mo caluu joon gajn-gaa'13mo.

Joon gaunngɨɨ1ɨ Jesús:

—¿'Ee cwooi1 jmaa1o 'in fii212 cwoo'13 'wó2 do coon'13 'in tsá2 do?

16 Itsaa1o joon tsajngaa'13i 'in tsá2 jmoo1o to2 do. Joon cwo'2o 'in xee'21mo cwoo'13 'wó2 do.

Mo ganúu2un 'in tsá2 taai2 do 'elo joon gajin'2in:

—¡Jo cwo1 Dios ingɨɨi1 'elo!

17 Joon gajøø2i Jesús 'ii. Joon gajin'2in:

—¿'Ee cwooi1 'øøi'21-tsi tsá2 'e júu3 taa'13 jí2 tya' Dios? 'E jin'2:

'E cuun212 'e nigapí2 tsa2 jmoo'13 'nʉ́1 'e joon galɨ́2 cuun212 nifu.

18 Doñi'iin gatøøi'21 ni cuun212 do li'no'2o 'ii. Joon wana gatoo'21 'e cuun212 do tya' tsá2 fu2 ilíin2.

Júu3 tya' cuu2 'e cón2 tsá2 lɨ 'nɨɨ1

19 'E jmɨɨ212 joon 'in tyʉ'2 to2 tya' untsá2 coon'13 tɨfo'2 tya' ley 'iin212in saan'1in Jesús do. Tsʉ nii1o 'e cwáain1 'e nagafaa'21 Jesús do cwáain1 tya' 'ii-o. Pe 'gøø'21mo tsá2.

20 Joon gasii1in tsá2 lawa tsá2 tyúi1 'e
tsasii'13i coon'13 júu3 tajuu21 lawa júu3
jai'2 wa ilí2 cwoo1o tsaa2 coon'13 júu3
tya'a. Joon ijaan'21in tyani 'in 'oo1 to2.
21 Joon gaunngɨɨ1ɨ:
—Tɨfo'2, ne2oo'o 'e fo'2'o joongɨ 'e'2'e
júu3 jo'2. Jmoo2'o 'ii'21 røø2. Jo con'2'on
cwáain1 wa tsá2 sá2 cuu2 sɨ tsá2 tañíi2
'ee. Jiin'13 fu1 tyʉ́2 tya' Dios 'e'2'e.
22 Sii'13 jna'a, ¿tɨ cwooi1 tyí2i' 'laa'13
tya' tsaa'to2 tyíin1 Roma? ¿Cwooi1 owa
jo cwooi1 'ee?
23 Pe galili'3i Jesús jilaa'21 'e gó2 'e
'ɨ1-tsi 'ido. Joon gasɨɨ'21ɨ 'ido:
—¿'Ee lɨ'ɨ jmaa2aa' lawa coon21 nilá2
coon'13 júu3 tajuu21?
24 La 'ée1duu' jna coon21 cuu2,
nee21e'. ¿'Iin ni2 'inlo? ¿'Ee tyan1 'e
sii21 'in taai2 lo?
Joon gañii1i 'in tsá2 do:
—Tya' tsaa'to2 tyíin1 Roma.
25 Joon gajin'2 Jesús:
—Cwoo2oo' tsaa'to2 jiin'13 'e tɨ́ii2
joon cwoo2oo' Dios jiin'13 'e tya'o.
26 Joon jo galɨ'1ɨ wa'a 'e teei'21
Jesús jiin'13 coon21 tsaa2 coon'13
jilaa'21 'e faa'21a jee212 tsá2. Lɨ' cɨɨ'12ɨ,
ganga'goo21o-tsi tsá2 coon'13 jilaa'21 'e
faa'21a. Joon gajaan1 tii2.

Unngɨɨ1ɨ tsá2 xiiala mi jiin'1 tsá2

27 Mo ngayuui'13 joon 'inlɨ́ii13 tsá2
saduceos gangaliin1 ngajøøi2 Jesús.
Tsá2 saduceos jin'2in 'e jo jo'2 jiin'1gɨ
tsá2 mo najúun2in. Joon gajin'2in sɨɨ'21ɨ
Jesús:
28 —Tɨfo'2, Moisés gataan1 ni jí2
tya'a 'e júu3 lo: "Wana jaain21 tsañʉʉ'1
júun2in joon gatʉ́ʉ2 tsamɨ́2 tya'a 'ña'a
jiin'13 jaain21 jóon1 jo seein21. Ruu'21i
'in najóin1 'ná2 cu'2i cwoo21 coon'13 'in
tsamɨ́2 'ña'a do. Joon liseein21 yʉʉn21
cwáain2 tya' ruu'21i najóin1 do."
29 La joon galɨ́2 dyái1 ruu'21i seein21.
'In nifu gacu'2mo cwoo21. Joon jo 'in
yʉʉn21 liseein21 tya'a. Gajúun1mo 'ido.
30 Joon 'in tɨ́2 gái1 do gacu'2mo
cwoo21 coon'13 'yiia'nɨ́i2 do. La joon
jon gajúun1mo. Jo 'in yʉʉn21 seein21
tya'a.
31 Joon 'in gatɨ́2 gaai21 gacu'2mo
cwoo21 coon'13 'ido. La joon jɨ dyái1 do
gajúun1mo. Ce jiin'13 jaain21 yʉʉn21 jo
lɨseein21gɨ tya'a.
32 La joon jon gajúun1mo 'in tsamɨ́2
do.
33 Joon mi jiin'1in, ¿'iin jee212 'in
dyái1 do icwaai'21 tsamɨ́2 tya' 'ido?
34 Joon gañii1i Jesús:
—Mo taain212 tsá2 'e fu juncwii21 lo
tsañʉʉ'1 coon'13 tsamɨ́2 cu'2mo cwoo21.
35 Pe jileei'21 'in tyaliin1 juncwii21
cataain21 joon jiin'1in jee212 'lɨɨ212 do jo
cuui'13gɨ cwoo21 ruu'21i jon'gɨ cwooi1gɨ
tsá2 jóon1on wa'a icui'2 cwoo21.
36 Jon'gɨ lí2 juuin21gɨ tsʉ nalɨ́i1i
lawa'a ángeles. Jóon1 Dios 'ii tsʉ 'wii'13
nigajiin'1o.
37 Cagɨ Moisés 'ña'a gajmaa1a júu3 'e
jiin'1 'lɨɨ212. Mo gajøø2 'e 'mó2 pi'3 'e
coo21 do gaunsii21 Ña'ñʉ'1ʉ' Dios tya'
Abraham coon'13 tya' Isaac coon'13
tya' Jacob.
38 Pe Dios jon' Dios tya' 'lɨɨ212,
Dios tya' tsá2 jiin'1 'ii tsʉ tyani Dios
seen21mo jilee'21mo.
39 Joon 'inlɨ́ii13 tɨfo'2 tya' ley gasɨɨ'21ɨ
'ii jin'2in:
—'Áa1mo tyʉ́2 foo'21'o, Tɨfo'2.
40 Joon jo gatá2gɨ-tsi 'e unngɨɨ1gɨ.

¿Tɨ jún2 tya' 'lɨɨ212 David Cristo?

41 Joon gajin'2 Jesús:
—¿Xiiala lɨ́2 'e jin'2 tsá2 'e Cristo jún2
tya' 'lɨɨ212 David?
42 'Ña'a David do gajin'2in jee212 jí2
Salmo: "Ña'ñʉ'1ʉ' Dios gajin'2in sɨɨ'21ɨ
Ña'ñʉ'1ʉ': Ní2 lɨ' caa21na tsáa1
43 ca mi tyée13na jileei'21 'in 'eei'1 'nʉ
'wii212 tɨɨ13'ɨ."
44 ¿Pe xiiala lí2 Cristo ilí2 jóon1 David
tsʉ 'ña'a David gaunsii21 'ii Ña'ñʉ'1ʉ'?

Jesús cwo'2o tɨfo'2 tya' ley tsaa2

45 Jilee'21mo tsá2 núu2un mo gasɨɨ'21
Jesús tsá2 tya'a:
46 —Tɨɨ1moo' coon'13 tɨfo'2 tya' ley.
Tɨ1-tsi ngɨɨ1 coon'13 sɨɨn'3 cwaa21. Joon

'iin^{212}in 'e feei'^{21} tsá^{2} 'ii coon'^{21} túⁿ^{2}. Joongɨ 'noo'^{1}o 'mosíi^{1} si'^{2} nifu icwaa^{21} fu tsi inʉʉ cwo'^{1}. Joon 'iin^{212}in 'mosíi^{1} tya' tsá^{2} 'in tyíin^{2}mo lɨ gø'^{2} tsá^{2}.

47 Joon tyii^{21}o 'nʉ́^{1} 'yiia'nɨ́ɨ^{2} joon faa'^{21}a júu^{3} tyʉ́^{2} 'e cwaa^{21} wa'a coon'^{21}on tsá^{2} tóo^{2}. Pe 'ái^{1}gɨ wúu^{1} inii^{21} 'ido.

21

Cuu^{2} gacwo^{1} 'yiia'nɨ́ɨ^{2}

1 Tsi inʉʉ cwo'^{1} ganí^{2}i Jesús tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} 'in to'^{2} cuu^{2} tsi caja lɨ to'^{2} tsá^{2} cuu^{2}.

2 Ganí^{2}mo jon jó^{1} jaain^{21} 'yiia'nɨ́ɨ^{2} tsá^{2} tañíi^{2} 'áai^{1} 'in gato'^{2} túⁿ^{2} cuu^{2} yúʉⁿ^{2}.

3 Joon gajin'^{2} Jesús:

—'E la ja'^{2}mo fo'^{2}oo 'in 'yiia'nɨ́ɨ^{2} tsá^{2} tañíi^{2} lo nigacwoo^{1}o láai^{2}gɨ la jee^{212} jileei'^{21}.

4 Tsʉ jileei'^{21} 'in catyaai^{2} do cwoo^{1}o jiin'^{13} 'e sáai^{2} tya'o. 'Inogɨ tañíi^{2}mo 'áai^{1} pe nigacwoo^{1}o jiin'^{13} 'e sá^{2} tya'a.

Jesús tyaa^{1} júu^{3} i'íin^{2} tsá^{2} 'e cwo'^{1} do

5 'In lɨ́ɨi^{13} tsá^{2} sɨ́ɨ^{1}i jee^{212} yaai xiiala jnéei^{2} 'e cwo'^{1} fee'^{1} do tsʉ 'áai^{1} 'ya'^{2}gɨ jilaa'^{21} cuun^{212} coon'^{13} jilaa'^{21} 'e cwoo^{1} tsá^{2} 'yaai^{1}-tsi. Joon gajin'^{2} Jesús:

6 —Nijøø^{3}øø coon^{21} jmɨɨ^{212} mi fiin^{21} jilaa'^{21} 'e jøø^{2}øø'. Jiin'^{13} coon^{21} cuun^{212} jo 'e sá^{2}gɨ ni 'e ruui'^{21} do.

Li^{2} ilí^{2} la nʉ'gɨ mi i'íin^{2} juncwii^{21}

7 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ tsá^{2} Jesús:

—Tɨfo'^{1}, ¿lɨɨ ilí^{2} jilaa'^{21} 'elo? ¿Noo coon^{21} li^{2} mi lí^{2} jilaa'^{21} 'elo?

8 Joon gajin'^{2} Jesús:

—Tɨ́ɨ^{1}moo' jon. Jo cwóo^{13}naa' yaanaa' 'in coon'^{21} 'naa' tóo^{2}. Tsʉ lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} 'in jaliin^{1} 'in jin'^{2} sɨɨ'^{21}ɨ 'naa': "Jna-a Cristo." Joongɨ jin'^{2}in: "Nano gatɨ́^{2} 'ii'^{21} ilí^{2} sá^{2} 'ii'^{21}." Pe 'naa' jo unjii^{2}ii' júu^{3} tya'a.

9 Joon mi núu^{13}uu' 'e faa'^{21} tsá^{2} tya' 'nii^{21} joongɨ 'e tɨ́ɨ^{2}i tsá^{2} jee^{212} yaai jo foo'^{13}naa'. Tsʉ 'e joon 'ná^{1} ilí^{2} nifu. Pe 'ná^{1}gɨ ityía^{1} 'ii'^{21} ilí^{2} la joon.

10 Joon gafaa'^{21}gɨ Jesús:

—Coon^{21} fuu^{21} itéen^{1}in coon'^{13} fuu^{21} xiia'. Coongɨ fuu^{21} xiia' ijmáa^{1}a 'nii^{21} coon'^{13} fuu^{21} dogɨ.

11 Joongɨ ijøø'^{21} 'wó^{2} lɨɨlɨ́^{2}. Joon lɨ́ɨ^{1} i'í^{2} 'oo^{2} coon'^{13} jmoowúu^{1} la caain^{21} coonti. Joongɨ yʉ' juncwii^{21} imoo^{2}oo' jilaa'^{21} 'e fo'^{2} coon'^{13} li^{2} 'e coo'^{13}gɨ.

12 'Pe la nʉ'gɨ insaan'^{2}mo tsá^{2} 'naa'. Joon 'øø^{1}mo tsá^{2} 'naa'. Joon tsajée^{1}i 'naa' lɨ lí^{2} sá^{2} 'ii'^{21} tyii' fu cwo'^{1}. Joon itaa'^{21}i 'naa' 'nʉñí^{3}. Joon tsajéei^{1} 'naa' tyani róøi^{13} coon'^{13} tsá^{2} 'oo^{1} to^{2} tsʉ 'wii'^{13} jo'^{2}o lɨ́ɨ^{2}naa' jna.

13 Coon'^{13} 'e la joon lisá^{2} coon^{21} 'ii'^{21} 'e foo^{2}oo' 'e tyʉ́^{2} 'wii^{212} tyiia.

14 Tyá^{2}-'oo' mi ngɨ́ɨi^{2} joon, jo cuu'^{13}-'oo' 'ee ifoo^{2}oo' cwáain^{1} tyii-oo' la jéei^{1}.

15 Tsʉ jna-a icwóo^{3}oo júu^{3} joongɨ 'e jmɨɨ^{1}-'oo' ce jiin'^{13} jaain^{21} tsá^{2} lí^{2} lii'^{1}i 'naa' jon'gɨ lí^{2} faa'^{21} 'laa'^{21} tyii'.

16 Pe 'naa' i'nɨ́ɨ^{2}mo tsá^{2} 'naa'. Cagɨ 'ñʉ^{3}ʉʉ' coon'^{13} ruu'^{21}naa' coon'^{13} tsá^{2} seen^{2}naa' tyʉ́^{2} coon'^{13} i'nɨ́ɨi^{2} 'naa'. Ijnga'^{2}mo tsá^{2} 'inlɨ́ɨi^{13} 'naa'.

17 Joon jilee'^{21}mo tsá^{2} seein^{21} ni cwoo'^{13} juncwii^{21} ni li 'eei'^{1} 'naa' 'wii'^{13} jo'^{2}o lɨ́ɨ^{2}naa' jna.

18 Pe jiin'^{13} coon^{21} jñʉ^{1} tsi tyí^{2}ii' i'íin^{2}.

19 'Wii'^{13} 'e taa'^{21}-'oo' joon itiin'^{13}naa' juncwii^{21} tyii'.

20 'Mi jøø^{2}naa' 'láa^{2} la 'uui fuu^{21} Jerusalén joon lí^{2} ñii^{21}oo' 'e tɨ lɨ 'íin^{2}mo.

21 Joon jileei'^{21} 'in néei^{1} fu Judea 'ná^{1} cwiin^{21}o fu moo'^{21}. La joon jon jileei'^{21} 'in néei^{1} fuu^{21} Jerusalén 'ná^{1} 'woo^{21}mo do. Joongɨ jileei'^{21} 'in taain^{212} jee^{212} to^{2} jo li jaliin^{1}in.

22 Tsʉ jmɨɨ^{212} joon jmɨɨ^{212} 'e ní^{2} tsá^{2} wúu^{1}. Jee^{212} jmɨɨ^{212} joon itséin^{1} jiin'^{13} la jin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios.

23 Lɨ́ɨ^{1} fúu^{2} tsamɨ́^{2} 'in tyéein^{1} yʉʉn^{21} sɨ 'in cuu'^{21} tʉʉ'^{21} 'ee. Tsʉ lɨ́ɨ^{1} wúu^{1} 'in néei^{1} la caain^{21} fuu^{21} do. Jmáa^{1}a Dios 'ii'^{21} tya' 'in tsá^{2} do.

24 'Inlɨ́ɨi^{13} ijúun^{3}in coon'^{13} ñí^{3}. 'Inlɨ́ɨi^{13}gɨ insaan'^{2}mo tsá^{2} joon tsajée^{1}i la caain^{21} fuu^{21} lɨ wíin^{2}. Joon tsá^{2}

jalíin^{2} wíin^{2} ityʉ'^{2}ʉ to^{2} Jerusalén ca mi tyeei^{1} jmɨɨ^{212} tya' tsá^{2} 'in jo seein^{21} Israel.

Xiiala ilí^{2} mi jó^{2} 'in Ruu'^{21}i Tsá^{2}

25 ’Joon ñi'^{1} coon'^{13} sɨɨ'^{21} coon'^{13} nʉʉ^{1} icwoo^{1}o li^{2}. Joon ni cwoo'^{13} 'wó^{2} téein^{2} tsá^{2} 'goo^{21}-tsi. Xéei^{2}-tsi tsá^{2} coon'^{13} 'e 'iin^{2} jmɨ'ñi'^{3} coon'^{13} 'e jnóo^{1} jmɨɨ^{21}.

26 Joon nityʉ'^{2}ʉ-tsi tsá^{2} coon'^{13} 'e fo'^{2} mi 'ɨ^{1}-tsi jilaa'^{21} 'e gó^{2} ijó^{2} fu juncwii^{21}. Tsʉ jilaa'^{21} 'ii'^{21} tya' juncwii^{21} 'ii^{21} yʉ' ilí^{2} jleei^{1}.

27 Mi yuui'^{13} joon imáa^{13}naa' 'in Ruu'^{21}i Tsá^{2} jó^{2} jee^{212} jníi^{1} coon'^{13} jilaa'^{21} 'ii'^{21} tya'a coon'^{13} jilaa'^{21} 'ya'^{2}gɨ tya'a.

28 Joon mi 'láa^{2} 'wii^{212} lí^{2} jilaa'^{21} 'elo tyá^{2}-'oo' joon sáa^{13}aa' mootyí^{2}ii' tsʉ jmoono itiin'^{13}naa'.

29 Gasɨɨ'^{21}o jon Jesús 'e cwáain^{1} lo:

—Jøø^{2}duu' jilaa'^{21} 'mó^{2} cwaríi^{3} coon'^{13} jilaa'^{21}gɨ nii^{1} 'mó^{2}.

30 Mo gañii^{2}ii' ganii'^{13} 'mo'^{2} 'mó^{2} sii'^{21} ñii^{2}oo' yaanaa' 'e nijatyéein^{1} jiin^{21} jmɨ́^{1}.

31 La joon jon mi moo^{2}oo' ilí^{2} jilaa'^{21} 'elo niñii^{2}oo' 'e nijatyéen^{1}mo 'e tyʉ'^{2} Dios to^{2}.

32 ’'E la ja'^{2}mo fo'^{3}oo, jilaa'^{21} 'elo nilí^{2} la nʉ'gɨ ijúun^{2}in tsá^{2} 'in seein^{21} nano.

33 Cwoo'^{13} 'wó^{2} coon'^{13} juncwii^{21} 'ii^{21} yʉ'ityé^{2}emo pe júu^{3} tyiia jo tyé^{2}i coonti.

34 ’Tɨ́^{1}moo', jo unbaan^{1}naa' yaanaa' coon'^{13} jilaa'^{21} 'e gó^{2}. Jo ngɨɨ^{2}ɨɨ' to^{2} 'íin^{1}. Jo unbaan^{1}naa' yaanaa' 'e 'ɨ^{1}-'oo' jmaai'^{13} 'e jmaai^{1} to^{2} tyii'. Tsʉ la joon jo xuu'^{21}naa' lawa nilá^{2} mi cwá^{2} 'e jmɨɨ^{212} do.

35 Lawa coon^{21} nilá^{2} lí^{1} 'e jmɨɨ^{212} do 'e taain'^{13} jileei'^{21} tsá^{2} 'in néei^{1} la caain^{21} cwoo'^{13} juncwii^{21}.

36 Tyaa^{2}aa' tyʉ́^{2} tyii'. Foo^{2}oo' júu^{3} tyʉ́^{2} coon^{21} tøø^{2}mo. La ilí^{2} lá^{2}naa' ilí^{2} lá^{2}naa' jilaa'^{21} 'elo 'e 'ná^{2} ilí^{2}. Joongɨ lí^{2}-i tyalíin^{2}naa' tyani 'in Ruu'^{21}i Tsá^{2}.

37 Mo jmɨɨ^{212} ga'ee^{1} Jesús inʉʉ cwo'^{1} joon mo 'woo^{1} ngajáan^{1}an fu moo'^{21} sii^{21} Olivos.

38 Joon jileei'^{21} tsá^{2} jaliin^{1} la coon^{21} mo 'aa^{21} fu cwo'^{1} fee'^{1} 'a núu^{2}un júu^{3} tya'a.

22

'Noo'^{2} tsá^{2} xiiala saan'^{21}in Jesús

1 Nigajatyéen^{1}mo tyan'^{2} jmɨɨ^{212} 'e gø'^{2} tsá^{2} 'iñi'^{1} 'e jo tyiia'^{3} jeei^{1}. 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} jmɨɨ^{212} 'e sii^{21} pascua.

2 Joon 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley 'noo'^{1}on xiiala ijngaa'^{13}i Jesús pe 'gøø'^{21}mo tsá^{2}.

3 Joon ga'í^{2} Satanás alma tya' Judas, 'in sii^{21}o jon Iscariote. Jaain^{21} jee^{212} dyatuuin^{1} tsá^{2} tya' Jesús 'ii.

4 'Ido ngóo^{1}o ngafee'^{13}i 'in tyʉ'^{2} to^{2} untsá^{2} coon'^{13} 'in tyʉ'^{2} to^{2} 'in jøø^{2} inʉʉ cwo'^{1} do. Joon ngafee'^{13}i 'ido xiiala jmáa^{1}a cwáain^{1} 'e 'í^{1} Jesús ja'cwoo^{21}.

5 'Idogɨ galijløø'^{3}mo. Joon gaunrøø^{1} júu^{3} 'e cwó^{2} Judas cuu^{2}.

6 Joon ga'ii'^{21}mo. Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} 'noo'^{12}on xiiala jaan'^{2}in Jesús mo ga'ɨ́ɨ^{2} tii^{2}, mo jo tsá^{2} seein^{21}.

Lɨ gatséi^{1} gø'^{2} Jesús coon'^{13} tsá^{2} tya'a

7 Joon gatɨ́^{2} jmɨɨ^{212} 'e gø'^{2} tsá^{2} 'iñi'^{1} 'e jo tyiian'^{3} jeei^{1}. Joon jngaai'^{13} tsá^{2} joo'saa'^{21} jiin'^{13} la tɨɨsi'^{2}.

8 Joon gasii^{1}in Jesús 'in sii^{21} Tʉ́^{3} coon'^{13} jaain^{21}gɨ 'in sii^{21} Wó^{3} joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ii^{21}:

—Cwolíin^{2}naa' joon cwotyá^{2}aa' tyʉ́^{2} 'e tyé^{3}e' 'e gatɨ́^{2} jmɨɨ^{212}.

9 'Idogɨ gaunngɨɨ^{1}ɨ:

—¿Xiia 'iin^{212}u'un tsatyaa^{21}a'a tyʉ́^{2}? —gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Jesús.

10 Joon gajin'^{2} Jesús:

—Mi cwotaa^{21}naa' 'e fuu^{21} joon jiin'^{1}naa' jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'in tyiian^{1} coon^{21} tsʉʉ^{2} sɨ'o^{2} jmɨɨ^{21}. Cwolíin^{2}naa' caluu-u ca xiia'^{21} 'nʉ́^{1} li 'í^{2}i.

11 Joon fuu^{2}uu' 'in fii^{212} 'nʉ́^{1} do: “La lo-o jin'^{2} tɨfo'^{2} tyii'i sɨɨ'^{21}ɨ 'nʉ: ¿Xiiali cwo'^{2}'o yii^{21}a'a tyee^{2}e'e coon'^{13} tsá^{2} tyiia tya' jmɨɨ^{212} 'e gatɨ́^{2}?”

12 Joon ni'e'^{2}e 'naa' coon^{21} tsi in~~ʉʉ~~ fee'^{1} l~~ɨ~~ ñii^{2}. Do-o tyaa^{2}aa' ty~~ʉ́~~^{2}.

13 Joon ngalíin^{2}mo. Joon gal~~ɨ́~~^{2} jiin'^{13} la nigajin'^{2} Jesús. Joon gatyaa^{1} ty~~ʉ́~~^{2} 'e dø'^{1}ø mo gat~~ɨ́~~^{2} jm~~ɨɨ~~^{212} do.

14 Mo gat~~ɨ́~~^{2} 'ii'^{21}, joon gacwó^{2}o Jesús coon'^{13} tsá^{2} tya'a 'e dø'^{1}ø.

15 Joon gajin'^{2} Jesús:

—¡'Áa^{1}mo nagali'iin^{212}na jmáa^{3}aa coon'^{13} 'naa' 'e tyee^{2}e' tya' 'e jm~~ɨɨ~~^{212} lo la n~~ʉ~~'g~~ɨ~~ ijúun^{2}na!

16 Ts~~ʉ~~ fuu^{212}uu 'naa' 'e jo jmáa^{3}g~~ɨɨ~~ ca mi t~~ɨ́~~^{2} 'ii'^{21} 'e ty~~ʉ~~'^{2} Dios to^{2}.

17 Joon gason'^{1}on coon^{21} wúun^{1}x~~ʉ~~ s~~ɨ~~'o^{2} vino joon gacwo'^{2}o 'maai'^{13} Dios joon gajin'^{2}in:

—Jun'^{2} 'elo, joon jmaa^{2}aa' jmai'^{2}x~~ʉ~~ jee^{212} 'naa'.

18 Ts~~ʉ~~ la lo-o fo'^{3}oo, jo jm~~ɨɨ~~^{212} yaai'^{13}g~~ɨɨ~~ duu'^{13}uu jm~~ɨ~~'^{3} m~~ɨ~~'^{3} wuun-jøø'^{3} ca mi ty~~ʉ~~'^{2} Dios to^{2}.

19 Mo ngayuui'^{13} joon gason'^{1}on coon^{21} 'iñi'^{1}. Joon gacwo'^{2}o 'maai'^{13} Dios joon gajmaa^{1}a ca'no'^{3}. Joon gacwo'^{2}o tsá^{2} tya'a s~~ɨɨ~~'^{21} 'ido:

—'E lo-o cuerpo tyiia ijoon'^{13}oo 'wii^{212} tyii'. Jmaa^{2}aa' 'elo joon it~~ɨ~~'^{1}-'oo' jna.

20 La joon jon gajmaa^{1}a coon'^{13} coon^{21} wúun^{1}x~~ʉ~~ do mo ngayuu'^{13} gagøø'^{21}ø. Joon gajin'^{2}in:

—'E wúun^{1}x~~ʉ~~ lo lawa coon^{21} 'ii'^{21} 'e 'múui^{2}. Joon 'e jm~~ɨ~~^{1} 'øø^{3}na lo 'e nit~~ʉʉ~~n^{21} 'wii^{212} tyii' 'e li^{2} tya' 'e 'ii'^{21} 'múui^{2} do.

21 'Pe nano cwoo^{21} tsá^{2} 'in i'n~~ɨɨ~~i^{1} jna roon^{1} coon'^{13} cwóo^{3}oo ni mesa lo.

22 Pe jna-a 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2} nilí^{2}-i jiin'^{13} la 'ii'^{21} nigalisá^{2}. Pe 'áa^{1}mo fúu^{2} 'in 'n~~ɨɨ~~i^{1} jna.

23 Joon ga'láa^{2} tsá^{2} tya'a 'wii^{212} gaunng~~ɨɨ~~^{1}~~ɨ~~ jee^{212} 'ii:

—¿'Iin jee^{212} jna' 'in jmoo^{1}o 'e gó^{2} lo?

Gas~~ɨɨ~~^{2}i jee^{212} 'ii 'iin 'in tyiin^{2}g~~ɨ~~ jee^{212} 'ii

24 Mo ngayuui'^{13} joon gas~~ɨɨ~~^{2}i jee^{212} 'ii 'iin 'in tyiin^{2}g~~ɨ~~ jee^{212} 'ii.

25 Joon gajin'^{2} Jesús gas~~ɨɨ~~'^{21}~~ɨ~~ 'ii:

—Jileei'^{21} røø~~ɨ~~^{13} 'in ty~~ʉ~~'^{2} to^{2} ni cwoo'^{13} juncwii^{21} ty~~ʉ~~'^{2}o to^{2} ce caain^{21}-tsi. Joong~~ɨ~~ jileei'^{21} tsacøø~~ɨ~~'^{13} tya' 'ii lawa 'ña'o sii^{21} tsá^{2} tyúi^{1}.

26 Pe 'naa'g~~ɨɨ~~' jo t~~ɨɨ~~^{2}naa' jmaa^{2}aa' la joon. L~~ɨ~~'^{2} c~~ɨɨ~~'^{12}~~ɨ~~ jmoo^{2} 'naa'. Jileei'^{21} 'in tyiin^{2}g~~ɨ~~ jee^{212} 'naa' 'ná^{2} s~~ɨɨ~~^{13}naa' lawa 'in xuui^{212}g~~ɨ~~. Joon 'in ty~~ʉ~~'^{2} to^{2} 'naa' 'ná^{1} jmaa^{1}o la jmoo^{1}o tsa'leei'^{13}. Jo cwooi^{1} ty~~ʉ~~'^{2}~~ʉ~~ to^{2}.

27 ¿'Iin 'in tyiin^{2}g~~ɨ~~ awa 'in tyíin^{1} gø'^{2}ø s~~ɨ~~ 'in gatyáa^{1} ty~~ʉ́~~^{2} 'ee? Pe jna-a 'yuu^{2}na jee^{212} 'naa' lawa jaain^{21} 'in tyaa^{1} ty~~ʉ́~~^{2}.

28 ''Naa' nigang~~ɨ~~^{2}~~ɨɨ~~' coon'^{13} jna coon^{21} tøø~~ɨ~~^{2} la l~~ɨ~~ 'e móo^{3}oo wúu^{1}.

29 'E joon jna cwo'^{3}oo 'naa' coon^{21} l~~ɨ~~ ity~~ʉʉ~~^{2}~~ʉʉ~~' to^{2} la l~~ɨ́~~^{2} 'e gacwo'^{2} Ñ~~ʉ~~'^{3}~~ʉʉ~~ jna.

30 'E joon ilí^{2} cøø^{2}øø' joong~~ɨ~~ 'uu^{2}uu' coon'^{13} jna mi ty~~ʉ~~'^{3}~~ʉʉ~~ to^{2}. Joong~~ɨ~~ iní^{2}ii' 'áan^{3} tyii' lawa tsacøø~~ɨ~~'^{13} 'e jmaa^{1}aa' 'ii'^{21} tya' 'in dyatun^{1} poo^{212} tsá^{2} seein^{21} Israel.

Jmoo^{1} Jesús júu^{3} 'e jo røø^{1}i T~~ʉ́~~^{3} 'e cwii^{1}in 'ii

31 Gajin'^{2}in jon Ña'ñ~~ʉ~~'^{1}~~ʉ~~':

—Simóoi^{13}, Satanás nigamóoi^{1} 'naa' 'e jøø~~ɨ~~'^{12} 'naa' la mo unty~~ʉ́~~^{2} tsá^{2} trigo 'e coon'^{21} cwáain^{1} 'naa'.

32 Pe jna nigam~~ɨ́~~^{3}~~ɨɨ~~ tyani Dios 'wii^{212} tyi'i 'e jo t~~ʉ́~~^{2}'~~ʉ~~ 'e jo'^{2} cwolíin^{2}un. Joon mi jaa'^{21}-o'o cwotyii'^{12}a-tsi 'in tsaruu'^{21}'u.

33 Joon gajin'^{2} Simóoi^{13} do:

—Ña'ñ~~ʉ~~'^{1}~~ʉ~~', naná^{1}a ty~~ʉ́~~^{2} tyiia 'e ní^{3}ii 'n~~ʉ~~ñí^{3} coon'^{13} 'n~~ʉ~~ ca x~~ʉ~~fiin'^{13} jún^{1}moo coon'^{13} 'n~~ʉ~~.

34 Joon gajin'^{2} Jesús:

—T~~ʉ́~~^{3}, fuu^{212}uu 'n~~ʉ~~ 'e jm~~ɨɨ~~^{212} no-o la n~~ʉ~~'g~~ɨ~~ i'ó^{1} tuuitsáa^{2} jo røø^{1}u 'e cwii^{1}un jna 'n~~ɨ~~^{1} naa'^{13}.

Ityée^{1}mo júu^{3} tya' Jesús

35 Joon gaunng~~ɨɨ~~^{1}~~ɨ~~ Jesús:

—Gas~~ɨɨ~~^{3}na 'naa' jo 'ee t~~ʉ~~loo^{21} tyán^{2}aan', jon'g~~ɨ~~ cuu^{2} tyán^{2}aan', jon'on m~~ɨɨ~~^{13}~~ɨɨ~~' ga'øø^{13}øø', ¿t~~ɨ~~ 'ee gali'ná^{1}g~~ɨ~~ tyii'?

'Ido-g~~ɨ~~ gajin'^{2}in:

—Jiin'^{13} coon^{21} jo 'ee ga'naai^{21} tyi jna'a.

36 Joon gajin'^{2} Jesús:
—E ningóo^{1} lɨ' cɨɨ'^{12}ɨ no joon jileei'^{21} 'in 'oo^{1} tuloo^{21} 'ná^{2} cwotyaan^{21}o. Joongɨ 'in 'oo^{1} cuu^{2} 'ná^{2} cwotyaan^{21}. Joongɨ jileei'^{21} 'in jo 'oo^{1} ñí^{3} 'ná^{2} cwo'nɨɨ^{1} 'mɨ'^{2} tyíia^{2} tya'a joon ló^{2} ñí^{3} tya'a.
37 Tsʉ la ja'^{2}mo fo'^{3}oo, 'ná^{2}-a tsangɨ́ɨ^{1}na jilaa'^{21} la lɨ 'e tyaan^{21} ni jí^{2} tya' Dios 'e jin'^{2}: "Sɨ́ɨ^{2}i la jee^{212} yaai 'e tsá^{2} gó^{2} 'ii." Tɨ lɨ tsín^{1} jiin'^{13} la jin'^{2} jí^{2} cwáain^{1} tyiia.
38 Joon gajin'^{2} 'ido:
—Sá^{2} tún^{2} ñí^{3} lo.
Joon gañii^{1} Jesús:
—Naleen^{1}mo jon.

Ngó^{1} Jesús lɨ sii^{21} Getsemaní ngafee'^{12}i Dios

39 Joon gacwo'ɨ́ɨ^{1} Jesús. Joon jiin'^{13} la tɨɨsi'^{2} tya'a gangóo^{1} fu moo'^{21} Olivos. Joon gangaliin^{1}mo tsá^{2} tya'a coon'^{12}on.
40 Mo gatyalíin^{2} do joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús 'ii:
—Mɨ́^{2}ɨɨ' tyani Dios 'e jo xuu'^{21}naa'^{21} tsaa^{2} tyii'.
41 Joon gangawíin^{2} Jesús coon^{21} jiin'^{13} la wíin^{2} mo tyʉ'^{2} tsá^{2} cuun^{212}. Joon gasii'^{1}i wojníi^{1}i. Joon faa'^{21}a júu^{3} tyʉ́^{2}.
42 Joon gajin'^{2}in:
—Ñʉ'^{2}, wana 'iin^{212}un un'øø^{21}u jna 'e jo móo^{3}oo wúu^{1} coon'^{13} jilaa'^{21} 'e 'ná^{2} lí^{2}. Pe jo lí^{2} jiin'^{13} la 'iin^{212}na pe jiin'^{13} la 'ii'^{21} tyi'i.
43 Joon gajnéi^{1} jaain^{21} ángel jó^{1} fu ñʉ'fú^{2} joon gacwoo^{21}gɨ 'waa'^{21} pí^{2}.
44 Joon ga'í^{2} 'e nii^{21} wúu^{1} lɨɨlɨ^{1}. Joon gamɨɨ^{1}ɨ 'wii^{212} tya'a coon'^{13} 'láai^{2}gɨ 'waa'^{21} pí^{2}. Joon ga'yá^{2} untyiia^{21} tya'a lɨ la lɨ jmɨ^{1} 'e xʉʉ'^{21} ni 'wó^{2}.
45 Mo róon^{2} joon ngaa'^{12}in lɨ téein^{2} tsá^{2} tya'a. Joon gatsee'^{21}i 'ido cwuu^{21}mo coon'^{13} jilaa'^{21} fa'í^{3}.
46 Joon gajin'^{2}in:
—¿'Ee lɨ cwuu^{21}naa'? Ráan^{2}naa', fee'^{12}naa' Dios joon jo xuu'^{21}naa' tsaa^{2} tyii'.

Tøø^{1} tsá^{2} Jesús 'ñúu^{1}i

47 Faa'^{21}gɨ Jesús siin'^{12}in mo gacwolíin^{2} tsá^{2} fúui^{1}. Joon jaain^{21} jee^{212} jɨ dyatuuin^{1} tsá^{2} tya'a 'in sii^{21} Judas jó^{1} nifu tya' 'in tsá^{2} do. 'Ii ngatyeen^{1}in lɨ siin'^{12} Jesús ijun'^{2}un ju'^{2} Jesús.
48 Joon gajin'^{2} Jesús:
—Judas, ¿tɨ ga'nɨɨ^{212}un jna, 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2}, coon'^{13} 'e gajiin'^{1}'in ju'^{3}uu?
49 Jileei'^{21} 'in téein^{2} coon'^{13} Jesús mo ganí^{2}i jilaa'^{21} 'e lɨ́^{2} gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:
—¿Jatɨɨ^{2}ɨ' coon'^{13} ñí^{3} 'ee?
50 Joon jaain^{21} jee^{212} 'ii gauncwuu'^{21}i jaain^{21} tsa'leei'^{13} tya' 'in tyʉ'^{2} to^{2} untsá^{2} nifú^{2}. Gatyʉ'^{2}ʉ cataain^{21} loocwo^{2} lɨ tsáa^{1}.
51 Joon gajin'^{2} Jesús:
—Cwoján^{2}xʉ la no. Jo caai'^{13}gɨɨ' 'ino.
Joon gasúu^{2} Jesús loocwo^{2} 'ido joon ga'láa^{2}mo tsifu.
52 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in nijalíin^{2} 'e tøø^{1} 'ii. Sɨɨ'^{21}ɨ 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} 'in tyʉ'^{2} to^{2} 'in jøø^{2} inʉʉ cwo' coon'^{13} tsacøøi'^{13}:
—Nañilíin^{2}naa' coon'^{13} ñí^{3} coon'^{13} 'mó^{2} 'e tøø^{2}øø' jna lawa jaain^{21} 'uun^{21}.
53 La coon^{21} jmɨɨ^{212} 'yuu^{2}na jee^{212} 'naa' tsi inʉʉ cwo'^{1} fee'^{1} do. Joon jo mo gaseen'^{2}naa' jna coonti. Pe jiin'^{13} lo-o 'ii'^{21} tyii' mo ga'ɨ́ɨ^{2} nʉʉ^{21}.

Jo røøi^{1} Tʉ́^{3} 'e cwii^{1}in Jesús

54 Joon gajée^{1}i Jesús sɨ'ñúu^{1}mo fu tya' 'in tyʉ'^{2} to^{2} untsá^{2} nifú^{2}. Joon Tʉ́^{3} ngaa'^{13}i caluu Jesús wíin^{2}gɨxʉ.
55 Joon do-o gajiin'^{2} coon^{21} jɨ́^{2} tún^{2} tsa'^{2} tya'i tyi^{1} do. Joon do-o gacwó^{2}o cu' lɨ' lɨ coo^{21} jɨ́^{2} do. Tʉ́^{3}-gɨ do-o jon tyíin^{1}in.
56 Joon jaain^{21} tsamɨ́^{2} 'in jmoo^{1}o to^{2} inʉʉ do mo ganí^{2}i tyíin^{1} Tʉ́^{3} co' jɨ́^{2} do joon gajaan^{1} jøøi^{2} 'ido. Joon gajin'^{2}in:
—Ngɨɨ^{1} jon 'in tsañʉʉ'^{1} lo coon'^{13} 'ido.
57 Joon jo garøø^{1}i Tʉ́^{3}, gajin'^{2}in:
—Tsamɨ́^{2}, jo cwii^{1}na 'ido.
58 Mo galɨ́^{2} cɨɨin^{21}gɨxʉ joon 'in xee'^{21}mo gasɨɨ'^{21}ɨ 'ii:
—'Nʉ-ʉ, jaain^{21} jee^{212} 'ii.

Joon gajin'[2] Tʉ[3]:
—Jon' 'i jna, tsañʉʉ'[1].
59 Coon[21] hora ngóo[1]gɨxʉ mo gajin'[2]
'in xeei'[21] gasɨɨ'[21]ɨ 'ii:
—'E la ja'[2]mo ngɨɨ[1] 'in tsañʉʉ'[1] lo
coon'[13]on tsʉ 'in seein[21] Galilea lo.
60 Joon gajin'[2] Tʉ[3]:
—Tsañʉʉ'[1], jo ñí[3]ii 'ee 'e fo'[2]'o.
La tsifu joon, la 'ɨɨ[212] faa'[21]gɨ Tʉ[3]
ga'oo[1] jaain[21] tuuitsáa[2].
61 Joon jiin'[21] 'ña'a Jesús níi[1]i gajøøi[2]
Tʉ[3]. Joon gatɨ'[2]-tsi Tʉ[3] jiin'[13] la ni-
gajin'[2] Jesús sɨɨ'[21]ɨ 'ii: "La nʉ'gɨ i'oo[1]
tuuitsáa[2] jo røø[21]u 'e cwii[1]u jna 'nɨ[1]
naa'[13]."
62 Joon gacwo'ɨɨ[1] Tʉ[3] joon gatyi'[2]o
xuui[212]-tsi 'áai[1].

Ungøøi[1] tsá[2] Jesús

63 Jileei'[21] tsá[2] do 'in 'aa[1]i Jesús
gaungøøi[1] 'ii 'áai[1] joongɨ gajmee'[21]mo
lɨɨlɨ[1].
64 Gajnii[1] unníi[1]i 'ido joon gapoo[21]
ni[2] 'ido joon gasɨɨ'[21]ɨ 'ii:
—Faa'[13]du', ¿'iin pó[2] tyi'i?
65 Joongɨ 'láai[2] júu[3] 'laa'[21] gafa'[2]o tya'
Jesús.

Ngó[1] Jesús tyani tsá[2] 'in tyiin[2]gɨ tya' tsá[2] Israel

66 Mo gajná[2] joon galicaain[21]
tsacøøi'[13] tya' tsá[2] Israel coon'[13] 'in
tyʉ'[2] to[2] untsá[2] coon'[13] tɨfo'[2] tya' ley.
Joon gangajée[1]i Jesús lɨ sɨcaain[21] tsá[2]
'in tyiin[2]gɨ do. Do-o gaunngɨɨ[1]ɨ:
67 —Sii'[13] jna'a, ¿tɨ 'nʉ Cristo?
Joon gañii[1]i Jesús:
—Wana fo'[3]oo, jo jo'[2] ilíin[2]naa' júu[3]
tyiia.
68 Joongɨ wa'a unngɨ́[3]ɨɨ 'naa' jo ñí[2]ii'
jon'gɨ jo laa[212]naa' jna.
69 Pe ca nano-o ca li ngoo[21]gɨ jna-a,
'in Ruu'[21]na Tsá[2], ninii[212]ii cáai[1] Dios
Jmii[21] lɨ' tsáa[1].
70 Joon jilee'[21]mo gaunngɨɨ[1]ɨ:
—¿Tɨ 'nʉ-ʉ Jóon[1] Dios?
Joon gañii[1]i Jesús:
—Jnagɨɨ 'i jiin'[13] la nafaa'[13]naa'.
71 Joon gajin'[2]in jee[212] 'ii do:
—Jo 'ee júu[3] 'ná[1]gɨ jna'. Yiiana' jon
ninʉʉ[21]ʉ' júu[3] tya'a.

23

Jesús tyani Pilato

1 Joon jilee'[21]mo garoon[1] joon gan-
gajée[1]i Jesús tyani Pilato.
2 Do-o ga'láa[2] 'wii[212] jmoo[1]o tsaa[2]
tya' Jesús jin'[2]in:
—Nigatsee'[21]na'a 'in tsañʉʉ'[1] lo 'e'[1]e
tsá[2] tyii'i 'e faa'[21] 'laa'[21] tya' 'in tsaa'to[2]
tyíin[1] Roma. Jin'[2]in 'e jo 'ná[2] tyii[2]ii'i
'laa'[13] 'e 'nɨɨ[1] tya' 'in tyʉ'[2] to[2] nifu tyíin[1]
Roma. Joongɨ jin'[2]in 'e 'ii Cristo, 'e
'øøi'[21]-tsi tsá[2] 'e jaain[21] røøi[13] 'ii.
3 Joon gajin'[2] Pilato:
—¿Tɨ 'nʉ-ʉ Røøi[13] tya' tsá[2] Israel?
Joon gajin'[2] Jesús:
—La joon nigafaa'[13]gɨ'ɨ.
4 Joon gajin'[2] Pilato sɨɨ'[21]ɨ 'in tyʉ'[2] to[2]
tya' untsá[2] coon'[13] 'in tsá[2] catyaai[2]gɨ:
—Jiin'[13] coon[21] jo mo gatsaa'[3]aa
tsaa[2] tya' 'in tsañʉʉ'[1] no.
5 Pe 'idogɨ gafaa'[21]a tá[2]gɨ jin'[2]in:
—Jileei'[21] 'in núu[2]un júu[3] tya' 'ino
'iin[212]in to'[2] mɨɨ'[13]. Joon ga'e'[1]o júu[3]
tya'a la caain[21] Judea. Ga'láa[2] 'wii[212]
fu Galilea joon ca logɨ ga'ee[1] júu[3]
tya'a.

Jesús tyani Herodes

6 Mo ganúu[2]un Pilato 'elo joon
gaunngɨɨ[1]ɨ wana seein[21] Jesús fu
Galilea.
7 Joon mo gajin'[2] tsá[2] joon, joon
gasii[1]in tyani Herodes 'in tyʉ'[2] to[2]
Galilea. Joon jee[212] jmɨɨ[212] joon taain[1]
fu Jerusalén.
8 Mo ganí[2]i Herodes Jesús jløø'[3]mo
'áai[1] tsʉ ningóo[1] 'e gali'iin[212]in jøøi[2]
Jesús. Ninuu[1]o faa'[21] tsá[2] cwáain[1]
tya'a. Joon ni'iin[212]in jøø[2] coon[21] mi-
lagro 'e jmá[1] Jesús.
9 Lɨ́ɨ[1] 'láai[2] 'e gangɨɨ[1]ɨ pe Jesús coonti
jo 'ee gañii[1]i.
10 Do-o jon téein[2] 'in tyʉ'[2] to[2] tya'
untsá[2] coon'[13] tɨfo'[2] tya' ley. 'Ii jmoo[1]o
tsaa[2] fee'[1] tya'a coon'[13] 'láai[2]gɨ lɨɨlɨ[1].
11 Joon Herodes coon'[13] 'láa[2] tya'a
gatyii[2]mo Jesús joongɨ gaunngøø[1]mo.
Joon gatyii'[21]in Jesús coon[21] 'mɨ'[2] jɨɨ'[1]
la lɨ sɨɨn'[3] røøi[13]. Joon gasii'[13]mo tún[1]
tyani Pilato.

12 Jmɨɨ^{212} joon røø^{21} gasɨ́ɨ^{2}i Pilato coon'^{13} Herodes tsʉ la mo jéei^{13} 'ee'^{1}mo ruu'^{21}i.

Nigalisá^{2} 'ii'^{21} ijnga'^{2}mo Jesús

13 Joon gauncaain^{21} Pilato 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} tsacøøi'^{13} joongɨ coon'^{13} jileei'^{21} tsá^{2}.

14 Joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—'Naa'-a ñijee^{21}naa' 'in tsañʉʉ'^{1} lo foo^{2}oo' 'e jmoo^{1}o 'ido to'^{2} tsá^{2} mɨɨ'^{13}. Pe jna-a ga'no'^{3}oo tsaa^{2} tya'a tyaní^{2}ii' pe jo gatsaa'^{3}aa. Joon jøø^{2}oo' 'e jo 'ee tsaa^{2} sá^{2} tya'a coonti jiin'^{13} la tsaa^{2} jmoo^{2}oo'.

15 La joon jon Herodes 'in nigasiin'^{12}mo tún^{1} fu lo jo nigatsaa'^{21}a tsaa^{2} tya' 'ido. Nijøø^{2}oo' 'e jo 'ee tsaa^{2} sá^{2} tya'a wa'a 'e tɨ́ɨi^{2} júun^{2}in.

16 'E'^{3}duu wúu^{1} joon mi yuui'^{13} joon láa^{2}moo.

17 Pilato jiin'^{13} la tɨɨsi'^{2} 'ná^{2} láai^{2} jaain^{21} tsá^{2} 'yuui^{212} 'nʉñí^{3} jiin'^{13} jee^{212} jmɨɨ^{212} joon.

18 Joon jilee'^{21}mo ga'láa^{2} 'wii^{212} ga'oo^{1}. Jin'^{2}in:

—¡Jngai'^{2}ta 'ino! Cwolaai^{21} Barrabás.

19 'In Barrabás do nigataan'^{12}in 'nʉñí^{3} 'wii'^{13} nigajmaa^{1}a 'e tsá^{2} fuu^{21} lo jmoo^{1}o 'nii^{21} coon'^{13} tsaa'to^{2} tyíin^{1} Roma. Joon nigajnga'^{2}mo tsá^{2}.

20 Pilato do 'iin^{212}in láai^{2} Jesús. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tún^{1}.

21 Pe 'idogɨ ga'oo^{1} tá^{2}gɨ gajin'^{2}in:

—¡Táan^{1}in tsaa' crúu^{13}! ¡Táan^{1}in tsaa' crúu^{13}!

22 Joon mo gatɨ́^{2} 'nɨ^{1} fu joon gajin'^{2} Pilato:

—¿'Ee 'e gó^{2} nigajmaa^{1}a? Jna-a jo gatyii'^{3}aa jiin'^{13} coon^{21} tsaa^{2} wa'a ijúun^{2}in. 'E'^{3}duu wúu^{1} joon mi yuui'^{13} joon iláa^{2}moo.

23 Pe 'ido-gɨ gañii^{1}i tá^{2} lɨɨlɨ^{1}. Gamɨɨ^{1}ɨ wa'a táan^{1}in tsaa' crúu^{13}. Joon gatɨ'^{2} júu^{3} tya' 'in tsá^{2} do coon'^{13} 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2}.

24 Joon Pilato do gajmaa^{1}a 'ii'^{21} jiin'^{13} la gali'iin^{212}in 'in tsá^{2} do.

25 Joon galáa^{2}mo jiin'^{13} Barrabás 'in 'yuui^{2} 'nʉñí^{3} 'wii'^{13} gajmaa^{1}a 'nii^{21} joon gajngaa'^{13}i tsá^{2}. Joon gajaan'^{21}mo Jesús jiin'^{13} la nigamɨɨ^{1}ɨ 'in tsá^{2} do.

Táan^{1}in Jesús tsaa' crúu^{13}

26 La 'ɨɨ^{212} ngalíin^{2} jée^{1}i Jesús 'e táan^{1}in crúu^{13} gasaan'^{12}in jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'e coon^{21} crúu^{13} tya' Jesús. Simóoi^{13} sii^{21} 'in tsá^{2} do. Galiseein^{21} coon^{21} fuu^{21} sii^{21} Cirene. 'In jai'^{13} fu coon^{21} fuu^{21} pi'^{3} 'e ná^{1} co' do. Joon joo^{21}o caluu.

27 Joon fúu^{1}mo tsá^{2} ngalíin^{2} coon'^{13}on coon'^{13} tsamɨ́^{2} 'in ngalíin^{2} cɨ'^{2}. Joon 'oo^{1}o tá^{2} coon'^{13} jilaa'^{21} fa'í^{3} 'wii^{212} tya'a.

28 Joon gajøø^{2}i Jesús 'ii joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Tsamɨ́^{2} seein^{21} Jerusalén, jo cɨɨ^{2}ɨɨ' 'wii^{212} tyiia. Tyíi^{13}ii' 'wii^{212} tyii' yaanaa' joongɨ 'wii^{212} tya' yʉʉn^{21} tyii'.

29 Tsʉ nijó^{2} jmɨɨ^{212} mi jin'^{2} tsá^{2}: "Tyúu^{1}mo 'in jo galiseein^{21} jóon^{1}on, joon 'in jiin'^{13} cafu jo gangatyéein^{1} yʉʉn^{21}, 'in jiin'^{13} coon^{21} naa'^{13} jo gacuu'^{21} xuui^{212} tʉʉ'^{21} tya'a."

30 Mi tɨ́^{2} 'ii'^{21} joon ni'láa^{2} tsá^{2} 'wii^{212} faa'^{21}a sɨɨ'^{21}ɨ moo'^{21} coon'^{13} jilaa'^{21} tɨɨ'^{21}: "Cwoxaa^{2}o joon cwojlɨ́ɨ^{13}u'u jna'a."

31 Tsʉ wana galɨ́^{2} jilaa'^{21} 'elo coon'^{13} jna 'in jo røøi^{21} tsaa^{2}, ¿'ee coon'^{13} ilí^{2} coon'^{13} tsá^{2} goo^{2}oo' 'in røøi^{21} tsaa^{2} 'áai^{1}?

32 Jée^{1}mo jon gái^{1}gɨ 'in røøi^{21} tsaa^{2} ijngaa'^{13}i caain^{21} coon'^{13} Jesús.

33 Mo gatyalíin^{2} coon^{21} lɨ sii^{21} Mootyi^{2} 'Lɨɨ^{212} joon do-o gateein^{1} Jesús tsaa'^{1} crúu^{13} coon'^{13} 'in tsá^{2} gái^{1}gɨ do. Jaain^{21} lɨ' tsáa^{1} jaain^{21}gɨ lɨ' tuuin^{212}.

34 Joon la 'ɨɨ^{212} taain^{1} Jesús tsaa'^{1} crúu^{13} joon gajin'^{2}in:

—Ñʉ'^{3}, feei'^{1} jmaa^{2}-'o'o 'wii^{212} tya' 'in tsá^{2} no tsʉ joñi^{1}i 'ee 'e jmoo^{1}o.

Joon 'in 'láa^{2} do gacoo^{1}o xiiala ijmáa^{1}a jmai'^{2}xʉ jee^{212} 'ii sɨɨn'^{3} Jesús.

35 Jileei'^{21} tsá^{2} téen^{2}mo jøø^{2}ø joon cagɨ tsacøøi'^{13} ungøøi^{1} Jesús jin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Galáa^{2}mo 'in xeei'^{21} 'ii. Joon cwoláai^{2} 'ña'a wana sɨ najai'^{2} 'ii Cristo, 'in nityii'^{12}in Dios.

36 La joon jon 'láa^{2} do ungøø^{1}mo Jesús. Gangatyéen^{1}in ca tyan'^{2} joon gacwo'^{2}o Jesús vino tin'^{3}.

37 Joon jin'^{2}in:

—Wana 'nʉ Rééi^{13} tya' tsá^{2} Israel laai^{212} 'wo'o.

38 Joon nigataan^{1} tsá^{2} coon^{21} júu^{3} yʉ' tyíi^{1}i 'e jin'^{2}: "'Inlo-o Rééi^{13} tya' tsá^{2} Israel." 'E júu^{3} do lɨ́^{2} jmíi^{1} griego coon'^{13} jmíi^{1} latín coon'^{13} jmíi^{1} hebreo.

39 Jaain^{21} 'in tsá^{2} rééi^{21} tsaa^{2} 'in táain^{2} co' do gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús jin'^{2}in:

—Wana 'nʉ Cristo laai^{212} 'wo'o joongɨ laai^{212} jna'a.

40 Pe 'in jaain^{21}gɨ do gatyuu'^{12}i júu^{3} tya' 'in jaain^{21} do. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Jmaa^{2} 'gøø'^{21}'u Dios tsʉ 'e røø^{21}na' tsaa^{2}.

41 Jna' 'e tɨ́ɨ^{2}mo' nee^{21}e' wúu^{1} tsʉ tyii^{212} jna' tsaa^{2} tyii-o' 'e nigajmoo^{21}o'. Pe 'in tsañʉʉ'^{1} lo jo 'ee gajmaa^{1}a 'e gó^{2}.

42 Joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—Cwotii'^{13}-'o'o jna mi 'ii'^{13}'u to^{2} 'e gatɨɨ^{2}u.

43 Joon gañii^{1}i Jesús:

—'E la ja'^{2}mo fo'^{3}oo, no-o tyalii^{21}i' caan^{21}mo coon'^{13} jna fu ñʉ'fú^{2}.

Júun^{2}mo Jesús

44 Ningóo^{1} la tyiiañi'^{1} mo galinʉʉ^{21} ni cwoo'^{13} juncwii^{21} gata'^{2} ca gatɨ́^{2} 'in^{2} 'nɨ^{1} ca 'lóo^{2}.

45 Joon ñi'^{1} galiniui^{21}. Joon inʉʉ cwo'^{1} fee'^{1} si'^{2} do lɨ 'íi^{1} 'mɨ'^{2}, ga'gɨɨ^{1} tún^{2} tsa'^{2} 'e 'mɨ'^{2} 'íi^{1} do.

46 Joon ga'oo^{1} Jesús jin'^{2}in:

—Nʉ'^{3}, ja'cwoo^{1}'o ityiia'^{13} alma tyiia.

Joon mo ngayuui'^{13} gajin'^{2} 'elo joon gajúun^{1}mo.

47 Mo ganí^{2}i 'in tyʉ'^{2} to^{2} fii^{212} 'láa^{2} do jilaa'^{21} 'e galɨ́^{2} joon gacwoo^{1} 'maai'^{13} Dios jin'^{2}in:

—'E la ja'^{2}mo 'in tsañʉʉ'^{1} lo 'in tyúui^{1} 'áa^{1}mo no.

48 Jileei'^{21} tsá^{2} 'in téen^{2}in jøø^{2}ø jilaa'^{21} 'e galɨ́^{2} gangaliin^{1} fa'í^{3} tyʉʉn^{1} ni tsí^{2}.

49 Pe jileei'^{21} 'in cwii^{1}in Jesús coon'^{13} tsamɨ́^{2} 'in nigangɨ^{1} coon'^{13}on tɨ́^{2} Galilea wíin^{2} jaan^{1} jøø^{2}ø jilaa'^{21} 'elo.

Ga'á^{2}mo tsá^{2} Jesús

50 Niseen^{21}mo jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} tyúi^{1}, jo tsaa^{2} rééi^{21}, 'in nisii^{21} Sé^{2}. 'In seein^{21} fuu^{21} sii^{21} Arimatea lɨ tyʉ'^{2} to^{2} Judea 'ii. 'Ii jaain^{21} jee^{212} tsacøøi'^{13} 'in tyʉ'^{2} to^{2} tsá^{2} Israel.

51 'In Sé^{2} lo sɨjaan^{1}o mi tyʉ'^{2} Dios to^{2}. La joon jo røø^{21} sɨ́ɨ^{2}i coon'^{13} jilaa'^{21} 'e gajmaa^{1}a tsá^{2} do.

52 'Wii'^{13} joon gangajøøi^{2} Pilato joon gangamɨɨ^{1}ɨ cuerpo tya' Jesús.

53 Mo ngayuui'^{13} gaxaa^{21}i Jesús tsaa' crúu^{13} joon gacɨɨn'^{2}in coon'^{13} 'mɨ'^{2} taa^{21}. Joon ga'áa^{2}mo tsi coon^{21} aan^{1} lɨ́^{2} tsaa' xá^{1} lɨ jo 'in mo ga'áai^{2} jiin'^{13} jaain^{21}.

54 'E jmɨɨ^{212} no cwoun'ló^{2} tya' jmɨɨ^{212} 'e 'ii'^{21} woo'^{21} tsá^{2}. Joon tɨ lɨ 'láa^{2} 'wii^{212} 'e jmɨɨ^{212} do.

55 'In tsamɨ́^{2} 'in ningɨɨ^{1} coon'^{13} Jesús fu Galilea gangalíin^{2} joon gajøø^{2}o 'oo^{2} too^{21} 'aan^{1} joongɨ xiiala roon^{1} cuerpo tya' Jesús.

56 Joon mo ngaliin^{1} fu tya'a joon gatyaa^{1} tyʉ́^{2} jmɨɨ^{21} jmafuu^{21} coon'^{13} noo^{212}. Joon gajaan^{1}o jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2}.

24

Gajiin'^{1}in Jesús

1 Jmɨɨ^{212} ga'láa^{2} 'wii^{212} semóo^{1} 'in tsamɨ́^{2} do gangalíin^{2} 'áa^{3} 'oo^{21} too^{21} 'aan^{1} do. Tyaan^{1}an jmɨɨ^{21} jmafuu^{21} 'e nigatyaa^{1} tyʉ́^{2}. Joon ngalíin^{2}mo tsamɨ́^{2} catyaai^{2}gɨ coon'^{13}on.

2 Mo gatyalíin^{2} joon gatsaa'^{21} 'e cuun^{212} jnɨ^{1} 'oo^{21} too^{21} 'aan^{1} do jo si'^{2}gɨ 'áan^{3} tya'.

3 Joon ngataa^{2}mo pe jo gatsaaa'^{21}a cuerpo tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesús.

4 La 'ɨɨ212 téein2 jo ñi1i 'ee jmaa1a
coon21 gagoo1-o téein21 gái1 tsañʉʉ'1
'in tyi'2 'mɨ'2 jɨɨ'1 co' lɨ téein2.
5 Joon gata'2a 'in tsamɨ́2 do níi1i ni
'wó2 gafoo'2i lɨɨlɨ1. Joon gajin'2 'in
tsañʉʉ'1 do:
—¿'Ee lɨ'ɨ 'naa'21naa' tsá2 jiin'1 jee212
'lɨɨ212?
6 Jo 'yuui2gɨ lo. Najiin'1o.
Cwotii'13-'oo' la gajin'2in mo gateein1
Galilea.
7 Gajin'2in 'e 'in Ruu'21i Tsá2 'ná2
tsee'12i ja'cwoo21 tsá2 røøi21 tsaa2 'e
taan2in tsaa' crúu13. Joon mi tɨ́2 'nɨ1
jmɨɨ212 joon jiin'1o.
8 Joon gatɨ'2-tsi júu3 tya' Jesús.
9 Joon mo ngayuui'13 gacɨɨ'12ɨ 'a 'oo21
too21 'aan1 do joon gasɨɨ'21o jɨ dya-
jaain21 tsá2 tya' Jesús do coon'13 tsá2
catyaai2gɨ 'e nigalɨ́2.
10 'In ngacoon1 júu3 tyani tsá2
tya' Jesús do sii21 María Magdalena
coon'13 Juana coon'13 María sáa3
Jacobo coon'13 tsamɨ́2 catyaai2gɨ.
11 Pe tsá2 tya' Jesús do galɨ́ɨ1i 'e
sɨxeei212-tsi 'in tsamɨ́2 no. Joon jo jo'2
galɨ́ɨ2i.
12 Pe gacwo'ɨ́ɨ1 Tʉ́3 joon gangóo1
cwiin1 fu 'oo21 too21 'aan1 do. Joon
mo gajøø2ø joon ganí2i 'e 'mɨ'2 taa21
do roon1 lɨ' caai21. Joon ganga'2mo fu
tya'a tsa'goo21-tsi jilaa'21 'e galɨ́2.

Tsalíin2 tsá2 Emaús

13 Jmɨɨ212 joon gái1 jee212 'ii do
ngalíin2 coon21 fuu21 sii21 Emaús 'e
tɨ' jiin13 dyacoon21 kilómetros jiin'13
Jerusalén.
14 Ngalíin2 tyaa1 júu3 jilaa'21 'e ni-
galɨ́2 do.
15 La 'ɨɨ212 tyaa1 júu3 sɨ́ɨ1i 'e cwáain1
do joon gangatyéein1 Jesús. Joon
ga'láa2 'wii212 ngɨɨ1 coon'13on.
16 Fiin'13 jøø2o pe jo cwooi1 licwii1in
'ido.
17 Joon gaunngɨɨ1ɨ Jesús 'ii:
—¿'Ee 'e sɨ́ɨ13naa' lɨ cwolíin2naa' no?
¿'Ee lɨ'ɨ 'e ngɨɨ2ɨɨn' jmoo2oo' fa'í3?
18 Jaain21 jee212 'ii 'in sii21 Cleofas
gañii1i:
—La tóo2mo juncwii21 ñi1i jilaa'21 'e
nigalɨ́2 Jerusalén jee212 jmɨɨ212 lo. ¿Tɨ
jaain21 'nʉ-ʉ 'in jó1 fu do jo nagal-
iñí3'in?
19 Joon gajin'2 Jesús:
—¿'Ee ngalɨ́2?
Joon gasɨɨ'21ɨ 'ido:
—La lɨ́2 'e galɨ́2 cwáain1 tya' Jesús
tsá2 Nazaret. Jaain21 tsá2 cwo1 júu3
tyʉ́2 joon to2 fee'1 gajmaa1a joon júu3
'gøøi'12 gafaa'21a tyani Dios coon'13
tyani tsá2 taain212 juncwii21.
20 Joon 'in tyʉ'2 to2 tya' untsá2
coon'13 tsacøøi'13 tyi' gajaan'21mo 'ido
'e júun2mo 'ido joongɨ taan1in tsaa'
crúu13.
21 Jna'oo'o mo lɨ́ɨ2na'a 'e ijmáa1a
tiin'13 tsá2 seein21 Israel. Joon no
nangóo1 'nɨ1 jmɨɨ212 'e gajúun1in.
22 Joon 'inlɨ́ɨi13 tsamɨ́2 nangalíin2 'áa3
'oo21 too21 'aan1.
23 Joon jo gatsaa'21a cuerpo tya'a.
Joon gajaliin1 jajmaa'12a jna'a júu3
'e niganii21 ángeles 'in gasɨɨ'21 'ii 'e
gajiin'1in Jesús.
24 Joon 'inlɨ́ɨi13gɨ tsá2 jna'a gan-
galíin2mo 'oo21 too21 'aan1 do. Joon
jin'2o la lɨ 'e jin'2 'in tsamɨ́2 do, pe jo
gangaai1 Jesús.
25 Joon gajin'2 Jesús:
—¡Lɨ́ɨ1 jo tsáai1-'oo' 'naa'! 'Áai1
un'ɨɨi212gɨ yaanaa' 'e litsáai1-'oo' la
gajin'2 tsá2 'in gacwo1 júu3 tyʉ́2.
26 ¿Tɨ jo 'ná2 nii21 Cristo wúu1 la nʉ'gɨ
i'ii'21i to2 tya'a ñʉ'fú2?
27 Joon ga'láa2 Jesús 'wii212 tyaa1
júu3 la jin'2 ni jí2 tya' Dios. Ga'láa2
'wii212 coon'13 jí2 tya' Moisés joon mi
yuui'13 joon gatyaa1gɨ júu3 cwáain1
tya' 'e jí2 catyiia2gɨ tya' tsá2 gacwo1
júu3 tyʉ́2 calɨɨ. Gatyaa1 júu3 jilaa'21a 'e
faa'21 cwáain1 tya' 'ña'a.
28 Mo gatyaliin1 la fuu21 lɨ ngaliin1
do joon gajmaa1a Jesús 'e tsáa1gɨ la fu1
'yúu2i.
29 Pe 'ido-gɨ gamɨɨ1 'e jaan1 Jesús,
jin'2in:
—Ján2 coon'13 jna'a tsʉ nica'loo1.
Joongɨ tɨ lɨ́2 lɨnʉʉ21.

Joon ga'ii'21 Jesús 'e jaan1 coon'13on.
30 Joon nityíin1in caain21 'e dø'2ø 'íi1i
coon'13 'ido. Joon gason'1o 'iñi'1 joon
gauncwaa'3i. Joon gajmaa1a 'no'3.
Joon gacwo'1o 'ido.
31 La tsifu joon ganó1 unníi1in 'in
tsá2 do. Joon galicwii1mo Jesús. Pe
coon21 gaguu1mo.
32 Joon gasɨ́ɨ2i jee212 'ii:
—'E la ja'2mo lɨ́ɨ1 tyʉ́1gɨ ga'ɨ́ɨ2-tsi' la
jalii21i' sɨ́ɨ13ɨ' tya'i fu1 'e tyaa21a' júu3
cwáain1 tya' jí2 tya' Dios.
33 Joon jo 'ee gaun'ɨɨi212gɨ. Tsifu joon
gangatáa1i fu1 fu Jerusalén. Joon do-o
gatsee'21i jɨ dyajaain21 tsá2 tya' Jesús
sɨcaain21 coon'13 tsá2 catyaai2.
34 Joon gasɨɨ'21ɨ 'in tsá2 néei1
Jerusalén 'ii:
—'E la ja'2mo nagajiin'1in Jesús.
Joon niganii21mo Simóoi13.
35 Joon 'in tsá2 gái1 do gatyaa1 júu3 'e
ningangɨɨi1 tya'i fu1 joon xiiala nigal-
icwii1in Jesús mo gajmaa1 Jesús tyíia3
'e 'iñi'1 do.

Jné1mo Jesús jee212 tsá2 tya'a

36 Téen2mogɨ faa'21a 'e cwáain1 do mo
gajnéi1 Jesús jee212 'ii lɨ téein2. Joon
gajin'2in:
—Tyʉ́2-ʉ 'íi1 jee212 'naa'.
37 'Ido-gɨ gafoo'2mo. Joon lɨ́ɨ1
'goo'21o. 'ɨ1-tsi 'e jaain21 tsa'mootyí2
níi2in.
38 Pe gajin'2 Jesús:
—¿'Ee lɨ'ɨ jo tsáai1-'oo' coon'13 almas
tyii'?
39 Jøø2øø' cwóo3oo coon'13 tɨ́ɨ3ɨɨ.
Tsei'2 jna-a lo. Sʉʉ'13 joongɨ jøø2øø' tsʉ
jaain21 tsa'mootyí2 jo ngú1 sá2 jon'gɨ
moo1 taai2 la 'óo3 jna.
40 Mo gajin'2in 'elo joon ga'ee1
cwoo21o coon'13 tɨ́ɨ1ɨ.
41 Pe 'ido-gɨ jo tsáa1mogɨ-tsi coon'13
'e jløø'3i coon'13 'e tsa'goo21-tsi. Joon
gasɨɨ'21 Jesús 'ii:
—¿Tɨ 'oo2xʉʉ' 'uunñi2 'e døø'13øø?
42 Joon gajin'2in:
—'E lo-o ca'no'3 joo'21 taai2 jmɨɨ21 'e
too'2 coon'13 ca'no'3xʉ wa' to'2.
43 Joon ga'ii'21mo Jesús 'edo joon
gagøø'21o tyani 'ido.
44 Joon gasɨɨ'21ɨ 'ii:
—Jilaa'21 'e nagangɨɨ1na jiin'13 la
nigafuu212uu 'naa' mo gataain1gɨɨ
coon'13 'naa'. Fuu212uu 'naa' jilaa'21
'ná1 tséin1 tyiia 'e taa'13 ni jí2 tya'
Moisés coon'13 jí2 tya' tsá2 gacwo1 júu3
tyʉ́2 calɨɨ coon'13 'e jí2 sii21 salmos.
45 Joon gajmaa1 Jesús 'e gan-
gaai'21-tsi 'ido 'e jin'2 ni jí2 do.
46 Joon gasɨɨ'21ɨ 'ido:
—La lo-o jin'2 ni jí2 tya' Dios 'e Cristo
'ná1 nii21 wúu1 joongɨ júun2in, joon mi
tɨ́2 jmɨɨ212 'nɨ1 'ná1 jiin'1o jee212 'lɨɨ212.
47 Joon coon'13 jiin'13 'e sii21 'ii 'ná1
cwo1 tsá2 júu3 la tøøi2 juncwii21. 'E
'láa2 tsá2 'wii212 tɨ' Jerusalén 'e cwoo1
júu3 'e 'ná1 ja'2a-tsi tsá2 tyani Dios joon
'íin2mo tsaa2 tya'a.
48 Joon 'naa' lɨ́ɨ1naa' tsá2 'in jmaa1a
júu3 røø21 tya' 'e cwáain1 lo.
49 Tyaa1aa' cwáain1, jna-a isɨ́ɨ3na
jee212 'naa' jiin'13 'e gajin'2 Ñʉ'3oo. Pe
jan2duu' Jerusalén lo ca ga'ii'13naa' 'in
Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios ijó1 fu ñʉ'fú2.

Nga'2mo Jesús fu ñʉ'fú2

50 Joon gangajée1i Jesús 'ido fu lɨ
ngɨ́ɨi1 tɨ'2 fuu21. Ca Betania ngalíin2.
Joon gasaa1 Jesús cwoo21o. Joon
gauncwaa'3i.
51 Joon mo ngayuui'13 gauncwaa'3i
joon gatyii1mo 'ña'a. Joon ganga'2mo
fu ñʉ'fú2.
52 Joon 'ido mo ngayuui'13
gaun'goo21 joon gangaliin1mo fu
Jerusalén jløø'3mo.
53 Gangataai2 cwo'1 fee'1 do cwoo1
'maai'13 Dios. Amén.

Júu³ tyʉ́² 'e jmaa¹a San Juan

'In Júu³ tya' Dios galɨ́ɨ¹i tsá²

1 La mo jéei¹ mo ga'láa² 'wii²¹² 'e
sá² 'e galɨsá² seen²¹mo jaain²¹ 'in sii²¹
Júu³ tya' Dios. Joon 'in Júu³ do tyíin¹
coon'¹³ Dios Jmii²¹ la joon 'in Júu³ do
lɨ́ɨ¹mo jon Dios Jmii²¹.
2 La mo 'wiin²¹² 'ii-o siin'¹²in coon'¹³
Dios Jmii²¹.
3 Joon to² tyʉ'²ʉ Dios Jmii²¹ 'ii-o gaj-
maa¹a jilaa'²¹ 'e sá². Joon jiin'¹³ coon²¹
'e sá² jo sá² wa jo gajmaa¹a 'ii.
4 'Ii-o cwoo¹o juncwii²¹ tya' tsá².
Joon lawa jɨ́² coo²¹ lɨ́ɨ¹i tsʉ coon'¹³ 'e jɨ́²
do-o jnéi¹ tsá² xiia'²¹ fu tsalíin².
5 Joon 'e jɨ́² coo²¹ do cwoo¹o jɨ́² tya'a
lɨ 'íi¹ nʉʉ²¹ joon 'e nʉʉ²¹ do jo mo lɨɨ'³ɨ
dúʉʉ¹ʉ 'e jɨ́² do.
6 Joon Dios gasii¹in jaain²¹ tsá² sii²¹
Wó³.
7 'In Wó³ do gajó² fu juncwii²¹
ifaa'²¹o cwáain¹ tya' 'e jɨ́² do 'e coon'¹³
la joon ilí² ñi¹ tsá² 'e gacwa'² 'e jɨ́² tya'
Dios, joon jo'¹o iliin¹in.
8 'In Wó³ do jo lɨ́ɨ¹i 'e jɨ́² do jiin'¹³ 'e
gasii¹in Dios 'ii 'e faa'²¹a cwáain¹ tya'
'e jɨ́² do.
9 Joon 'e jɨ́² 'e jai'² do niga'láa² 'wii²¹²
cwoo¹o 'e jɨ́² tya'a fu juncwii²¹ joon
jnée²mo tsá² xiiala ngɨɨ¹ɨ tyani Dios.
10 Gateen¹in 'in Júu³ tya' Dios do
fu juncwii²¹ joon xʉfiin'¹³ 'ii-o gaj-
maa¹a fu juncwii²¹ to² tyʉ'² Dios 'in
tsá² taan²¹²in fu juncwii²¹ jo mo gal-
icwii¹in.
11 Gacwaa'¹³i fu ni cwoo'¹³
juncwii²¹ tya'a pe 'in tsagoo¹o jo
ga'ii'²¹ 'ii.
12 Pe seen²¹mo 'in ga'ii'²¹ 'ii joon
jo'¹o galɨ́ɨ²i. Joon tya' 'in tsá² 'in jmoo¹o
la joon cwói¹ Dios 'ii iliin¹ jóon¹ Dios.
13 Joon 'in tsá² 'in liin¹ jóon¹ Dios
do jon'on galɨseein²¹ la lɨseein²¹
yʉʉn²¹ tsá² taain²¹² juncwii²¹ jon'gɨ
galɨseein²¹ to² tyʉ'² tsá² jon'gɨ lɨseein²¹
la galɨseein²¹ jóon¹ tsamɨ́² coon'¹³
tsañʉʉ'¹ tsʉ lɨ́ɨ¹i jóon¹ Dios 'ii.
14 Joon 'in Júu³ tya' Dios 'in seein²¹
coon'¹³on la mo 'wiin²¹² galɨ́ɨ¹i tsá²
joon gacwoo²¹o jee²¹² jna' coon²¹
sii'¹³. Joon 'iin²¹²in tsá² 'áai¹ joon
jmaai'² júu³ ja'²mo faa'²¹a. Galee²¹e'
cwáain¹ 'e lɨ́ɨ¹i to² fee'¹gɨ joon 'e to² 'e
lɨ́ɨi¹ do 'e tɨ́ɨ²i jiin'¹³ 'ii-o tsʉ jiin'¹³ 'ii-o
Jóon¹ Dios Jmii²¹.
15 Joon Wó³ gafaa'²¹o 'wii²¹² tya' 'e
Júu³ do joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ tsá² fúui¹:
—Mo gafuu²¹²uu 'naa': "Jaain²¹ 'in
jó¹ cɨɨin²¹gɨ lagɨ jna, 'ii 'in feei'¹gɨ lagɨ
jna tsʉ naseen²¹mo jéei¹gɨ lagɨ jna.
'Ino-o 'i" —jin'² Wó³.
16 Joon tsʉ 'wii'¹³ feei'¹-tsi 'áa¹mo
ga'ii'¹³mo' 'e tyʉ́² tyi' la ca 'ii'¹³.
17 Joon 'e ley do Moisés gacwo'¹o
tsá² to² tyʉ'² Dios pe 'e liñi¹ tsá² 'e
'iin²¹²in Dios 'ii joon jilaa'²¹ júu³ 'e jai'²
née³e' tsʉ 'wii'¹³ gacwéi¹ Jesucristo fu
juncwii²¹.
18 Jiin'¹³ jaain²¹ tsá² jo mo gangaa¹i
Dios Jmii²¹ jiin'¹³ ca fu, pe 'in jaan²¹mo
Jóon¹on niga'e'²mo jna' Dios Jmii²¹.
Joon tɨɨ²¹i 'in Jóon¹on do 'e'²mo jna' xi-
iala lɨ́ɨ¹i Dios tsʉ tyíin¹mo coon'¹³ Dios
Jmii²¹.

Wó³ saai²¹ tsá² jmɨɨ²¹ faa'²¹a 'wii²¹² tya' Jesucristo

19 Jee²¹² jmɨɨ²¹² joon 'in tsá² Israel
née¹i Jerusalén gasii¹in 'inlɨ́ɨi¹³ untsá²
coon'¹³ 'inlɨ́ɨ¹³ tsá² coon²¹ poo²¹² sii²¹
levitas 'e tsafeei'¹³ Wó³. Joon mo
gatyalíin² lɨ taan¹in Wó³ do gaunngɨɨ¹ɨ:
—¿'Iin 'nʉ?
20 Joon coon'¹³ coon²¹ júu³ coon²¹
tsáa¹ gañii¹i:
—Jon'on jna Cristo.
21 Joon gaunngɨɨ¹gɨ 'in tsá² do:
—¿'Iin 'nʉ jon? ¿Tɨ 'nʉ-ʉ Elías, 'in tsá²
'in gacwo¹ júu³ tyʉ́² tya' Dios calɨɨ lɨ¹?
Joon Wó³ do gañii¹i:
—Jon'on jna 'i.
Joon tsifu gaunngɨɨ¹gɨ:

—'Áai¹ tɨ lɨ jó¹ jaain²¹ tsá² 'e ijac-woo²¹ júu³ tya' Dios; ¿tɨ 'nʉ-ʉ 'i?

Joon gañii¹i Wó³:

—Jon'on jna 'i.

22 'In tsá² do gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Wó³:

—¿'Iin 'nʉ jon? tsʉ 'ná¹-a lee²¹e'e júu³ tya' 'in tsá² 'in gasii¹in jna'a. ¿Ee sii'¹³i'i cwáain¹ tyi'i?

23 Wó³ dogɨ gañii¹i:

—Jna jaain²¹ 'in ngɨ¹ to² 'oo¹o fu coon²¹ lɨ jo 'in tsá² seein²¹, jna fuu²¹²uu tsá²: "'Ná²-a ná³ coon²¹ fu¹ coon²¹ tsáa¹ tya' Ña'ñʉ'¹ʉ'" —gajin'² Wó³ do. La nigajin'² 'in tsá² 'in gacwo¹ júu³ tya' Dios calɨɨ 'in sii²¹ Isaías.

24 'In tsá² do 'in jalíin² jafee'¹³i Wó³ do jalíin² to² tyʉ'² tsá² coon²¹ poo²¹² sii²¹ fariseos.

25 Joon 'in tsá² jaliin¹ do gaunngɨɨ¹ɨ jin'²in gasɨɨ'²¹ɨ Wó³:

—¿'Ee lɨ' saa¹u'u tsá² jmɨɨ²¹ wa'a jon'on Cristo 'nʉ, jon'on Elías 'nʉ, jon'on 'in cwoo¹o júu³ tya' Dios 'nʉ?

26 Joon Wó³ do gañii¹i:

—Jna-a sáa¹³na tsá² jmɨɨ²¹ jiin'¹³ coon'¹³ jmɨɨ²¹; pe seen²¹mo jaain²¹ tsá² jee²¹² 'naa' 'in jo cwii¹naa'.

27 Joon feei'¹gɨ 'ii lagɨ jna xʉfiin'¹³ cɨɨin²¹gɨxʉ lagɨ jna. Jo tɨ́ɨ²na sɨɨ'¹³ɨɨ loo²¹ tsi mɨ́ɨ¹ɨ.

28 Jilaa'²¹ 'elo 'e galɨ́² coon²¹ lɨ sii²¹ Betábara lɨ 'ngoo'¹³ jmɨɨ²¹ Jordán lɨ 'yeei²¹ ñi'¹. Tsʉ do-o taan¹in Wó³ saa¹i tsá² jmɨɨ²¹.

Wó³ sɨɨ'²¹ɨ tsá² 'iin Jesús

29 Mo gajná² jmɨɨ²¹² joon Wó³ gan-gaa¹i Jesús jatyéen¹in co' lɨ siin'¹³ Wó³. Joon Wó³ do gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² téen²in do:

—Tyaan²aan' cwáain¹. Ino-o 'in 'iin² tsaa² tya' tsá² taain²¹² fu juncwii²¹ 'in gasii¹in Dios. Lɨ́ɨ¹i lawa joo'saa'²¹ 'in jngaai'¹³ tsá² Israel coon'¹³ la joon 'iin²in tsaa² tya' tsá².

30 Nigafo'³oo cwáain¹ tya'a mo ga-fuu²¹²uu 'naa': "Cɨɨin²¹gɨ lagɨ jna ijó¹ jaain²¹gɨ 'in feei'¹gɨ lagɨ jna tsʉ 'ii 'in seein²¹ jée¹gɨ lagɨ jna."

31 Ce jiin'¹³ jna jo ñíi³ii 'iin 'i, pe gagoo²¹²oo sáa¹³na tsá² jmɨɨ²¹ cwáain¹ 'e licwii¹in tsá² seein²¹ Israel 'i.

32 Joon jin'²in Wó³ sɨɨ'²¹ɨ tsá²:

—Gamáa¹moo 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' lɨ́ɨ¹i maa²¹² jgáa¹i fu ñʉ'fú² joon gajaan¹an coon'¹³ Jesús do.

33 Jo mo lɨcwii¹na pe 'in nigasii¹in jna 'e sáa¹³na tsá² jmɨɨ²¹ sɨɨ'²¹ɨ jna: "Imáa¹mo'o 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' xáa¹i joon iján² tya' jaain²¹ tsá². Joon 'in tsá² do-o isáa¹i tsá² jmɨɨ²¹ coon'¹³ Espíritu Tyʉ́² tya' Dios."

34 Joon gamáa¹moo joon jmóo³oo júu³ jai'² 'e 'ido-o lɨ́ɨ¹i Jóon¹ Dios Jmii²¹.

'In tsá² tya'a Jesús gatø'²ø nifu

35 Mo gajná² joon, jon do-o tún¹ nisiin'¹²in Wó³ coon'¹³ gái¹gɨ 'in ngɨ́² coon'¹³on.

36 Joon mo ganí²i Wó³ ngɨ́ɨ¹i Jesús, joon gajin'²in:

—Jøøi²duu', 'ino-o 'in gasii¹in Dios ityí²i tsaa² tya' tsá² lawa jaain²¹ joo'saa'²¹ xuui²¹² 'in jngaai'¹³ tsá² 'in tyí²i tsaa² tya'a.

37 Joon 'in gái¹ 'in ngɨ́² coon'¹³ Wó³ do mo ganúu²un 'e faa'²¹a 'ido la do joon gangalíin² coon'¹³ Jesús.

38 Joon gajiin'¹² Jesús níi¹i jøø²ø ni 'ido 'e ngalíin²mo 'ido coon'¹³on. Joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—¿'Iin 'naa'²¹naa'?

Joon gañii¹i 'ido:

—Tɨfo'² tyii'i, ¿xiia tyi' 'nʉ?

39 Jesús gajin'²in:

—Ñiliin¹naa', cwojøø²duu'.

Joon gangaliin¹mo 'ido joon ganii²¹o xiia' tya' Jesús. Joon ca'lóo² 'e jmɨɨ²¹² joon 'e ningó¹ 'iin² tyʉ́n² ca'lóo² joon ganiuu'²mo.

40 Joon Andrés sii²¹ jaain²¹ jee²¹² 'in gái¹ do 'in ganúu²un júu³ tya' Wó³ joon ngaliin¹mo coon'¹³ Jesús. Joon ruu'²¹i Dɨ́ɨ³ do tsá² ngaa'¹³i coon'¹³ sii²¹ Simón Pedro.

41 Joon Dɨ́ɨ³ do tsifu nga'nee'¹³i Simóoi¹³ joon gasɨɨ'²¹ɨ:

—Nitsee'²¹moo'o Mesías (Mesías 'øøi'²¹-tsi tsá² Cristo coon'¹³ jmíi¹ tya'a

Dɨ̉ɨ³ do. Joon coon'¹³ jmíi¹ 'øøi'²¹-tsi tsá² Cristo 'in gatyii'¹³in Dios Jmii²¹.)

42 Mo ngayuui'¹³ joon tø'²ø Dɨ̉ɨ³ Simóoi¹³ fu lɨ tyíin¹ Jesús. Joon mo ganí² Jesús 'ii joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Tɨ́ɨ³:

—Simón sii²¹ 'nɨɨ, jóon¹ Jonás 'nɨɨ, pe cɨɨin²¹gɨ 'ilisii²¹ 'nɨɨ Cefas ('e 'øøi'²¹-tsi tsá² Pedro.)

Jesús tø'²ø Felipe coon'¹³ Natanael

43 Mo gajná² joon gali'iin²¹²in Jesús tsáa¹a coon²¹ lɨ sii²¹ Galilea. Joon do-o gatsee'²¹i jaain²¹ tsá² sii²¹ Felipe, joon gajin'²in:

—Moo²¹o' coon'¹³ jna.

44 Joon 'in Lii²¹² do tsagoo¹o Dɨ̉ɨ³ coon'¹³ Tɨ́ɨ³ jaliin¹ coon²¹ fuu²¹ lɨ sii²¹ Betsaida.

45 Joon Lii²¹² do ngóo¹o nga'nee'¹³i Natanael joon mo gatsee'²¹i joon sɨɨ'²¹ɨ:

—Ninee²¹²moo'o 'in tsañɨɨɨ'¹ do 'in faa'²¹a Moisés ni jí² tya' 'e ley do, joon 'in faa'²¹a 'in tsá² 'in gacwo¹o júu³ tya' Dios la mo jéei¹. Jesús 'ii, 'in jóon¹ José 'in seein²¹ fuu²¹ lɨ sii²¹ Nazaret.

46 Joon gajin'²in Natanael:

—¿'Ee gon 'e tyɨ́ɨ² 'e cwo'ɨ̉ɨi¹ Nazaret?

Joon gañii¹i Lii²¹² do:

—Ñijøø²du'.

47 Joon mo ganí²i Jesús jatyéen¹in Natanael, joon gajin'²in:

—Logɨ nijó¹ jaain²¹ tsá² 'in la ja'²mo seein²¹ Israel, jo tajuui²¹ lɨ́¹.

48 Joon gaunngɨɨ¹ɨ Natanael:

—¿Xiiala lɨ́² 'e cwii¹u jna?

Joon Jesús-gɨ gañii¹i:

—Nimáa¹moo 'nɨɨ 'wii²¹² 'mó² cworíi³ tyíin¹u'u la nɨɨ'gɨ itøø'²¹ Lii²¹² 'nɨɨ.

49 Joon gajin'² Natanael sɨɨ'²¹ɨ Jesús:

—Tɨfo'² tyii'i, 'nɨɨ Jóon¹ Dios Jmii²¹; 'nɨɨ Røøi¹³ tya' tsá² Israel.

50 Joon gañii¹i Jesús:

—¿Tɨ jo'¹o lɨ́ɨ²u jna tsɨɨ 'wii'¹³ ga-fuu²¹²uu 'nɨɨ 'e gamáa¹na 'nɨɨ 'wii²¹² 'mó² cwaríi³? Nogɨ imóo³gɨ'ɨ 'e fee'¹gɨ lagɨ la lɨ́² 'e gañi'²i do.

51 La joon jón² gajin'² Jesús:

—'E ja'²mo 'e fo'³oo lo, 'naa'oo' imoo²oo' ná¹ fu ñɨɨ'fú² joon imáa¹naa' ángeles tya' Dios Jmii²¹ soo²¹o joongɨ jgaa²¹i lɨ siin'¹³in jna 'in Ruu'²¹na Tsá².

2

Ngó¹o Jesús coon²¹ lɨ gacui'² cwoo²¹ tsá² fu lɨ sii²¹ Caná

1 'Nɨ́¹ jmɨɨ²¹² ningóo¹ joon gangó¹ sáa³ Jesús coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Caná 'e ná¹ lɨ sii²¹ Galilea. Ngajøø²ø coon²¹ lɨ cui'² cwoo²¹ tsá².

2 Ngó¹o jon Jesús coon'¹³ tsá² tya'a lɨ gatø'²ø tsá² 'ii 'e lɨ cui'² cwoo²¹ tsá².

3 Joon la 'ɨɨ²¹² joon gatsá²-a 'e vino 'uun'²¹un tsá². Joon gajin'²in sáa³ Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'ii:

—Jo sá²gɨ vino 'uun'²¹un tsá².

4 Pe joon gajin'²in Jesús:

—Saa²¹², ¿'ee lɨ 'e fu'²'u jna la joon? Jo mo tɨ́² 'ii'²¹ tyiia.

5 Pe sáa³ Jesús gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² jmoo¹o tyíia³ taa²i do:

—Jmaa²aa' jilaa'²¹ 'e jin'²in.

6 Joon do-o táan² jnɨ́ɨɨ² tu'² 'e lɨ́¹ cuun²¹² 'e nijmaai'²¹ 'in tsá² do to² jiin'¹³ la lɨ 'e nitɨ́ɨ²i run'²un. La coon²¹ tu'² do 'e ni'ó² ochenta joongɨ 'e 'ó² cíein¹³ litro jmɨɨ²¹.

7 Jesús gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² jmoo¹o tyíia³ do:

—Tyíi¹³aa' jmɨɨ²¹ la røøi¹ tu'² no.

Joon gaunrøø¹mo la tsijmuui²¹.

8 Mo ngayuui'¹³ joon gajin'²in Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—'Naa' natyiin²xɨɨɨ' capii'³ joon cwocwóo¹³oo' 'in náa¹ ni² lɨ tɨ jmɨɨ²¹².

La joon gajmaa¹a.

9 Joon 'in tsá² náa¹ ni² lɨ tɨ jmɨɨ²¹² do ga'un'¹xɨɨ capi'³ 'e jmɨɨ²¹ do 'e galɨ́¹ vino, pe jo nii¹i xiia fu sá² 'edo. Jiin'¹³ la yaamo 'in jmoo¹o tyíia³ do ñii¹i. Tsɨɨ 'ii-o gatyiin¹in 'e jmɨɨ²¹ do tsi tu'². La joon 'in náa¹ ni² do gatø'²o 'in tsá² gacui'² cwoo²¹o.

10 Joon gajin'²in:

—Jiin'¹³ joon tɨɨ² 'e si'² tya' tsá² 'e cwo'¹o tsá² vino tyɨ́ɨ²gɨ tya' jileei'²¹ 'in tsá² taai² do nifu joon mo ngayuui'¹³

ga'un'1un 'láai2 joon cwo'1o tsá2 vino 'wéi1gɨ. Pe 'nʉ-ʉ ga'ma'2'a 'e vino tyʉ́2gɨ ca lɨ gatséi1.

11 'Elo gajmaa1a Jesús fu lɨ sii21 Caná lɨ tyʉ'2 to2 Galilea. 'E joon milagro 'e gajmaa1a nifu 'e ga'ee1e xiiala lɨ́ɨ1i. Joon 'in tsá2 ngɨ́1ɨ coon'13on jo'1o lɨ́ɨ2i.

12 Mo ngɨ́ɨi1 'e galɨ́2 la do gangóo1 coon21 fuu21 sii21 Capernaum. Ngalíin2 coon'13 sáa3a joongɨ coon'13 ruu'21i joongɨ coon'13 'in tsá2 'in ngɨ́2 coon'13on. Joon do-o gajaan1an coon21 tún2 jmɨɨ212.

Jesús gauntyʉ́2o 'e cwo'1 fee'1 si'2 Jerusalén

13 Tsʉ najatyéein1 jmɨɨ212 pascua tya' tsá2 Israel gangó1 Jesús fu fuu21 lɨ sii21 Jerusalén.

14 Joon inʉʉ cwo'1 fee'1 si'2 do gatsee'21i tsá2 'in 'nɨɨ1i joo'21 joongɨ 'in 'nɨɨ1i joo'saa'21 joongɨ 'in 'nɨɨ1i maa212 joongɨ tsá2 'in née1i lɨ unsɨɨ21i cuu2 tya' tsá2.

15 Joon mo ganí2i Jesús 'elo joon gajmaa1a coon21 sɨɨ2 'e tsí3 nii212 loo21 yʉ'. Joon ga'woo1mo jileei'21 'in taa2i co' cwo'1 do fu caluu coon'13 jileei'21 'in joo'saa'21 joongɨ coon'13 joo'21. Joongɨ tya' 'in unsɨɨ21i cuu2 do gadya'2o cúu1u ni'wó3 joongɨ gajiin1mo mesa tya'a.

16 Joongɨ jin'2in sɨɨ'21ɨ 'in tsá2 'nɨɨ21i maa212:

—¡Wooi2naa' 'in no caluu! ¡Jo jmaa2aa' 'moo'13 inʉʉ tya' Ñʉ'3ʉʉ!

17 Joon gatɨ'2-tsi tsá2 ngɨ́1ɨ coon'13on 'e júu3 tyʉ́2 taa'13 ni jí2 tya' Dios 'e jin'2: "Áa1mo 'iin212na 'nʉ'2'ʉ joon jo cwóo3oo wa'a jmaa1a tsá2 'e gó2 tya'a."

18 Joon 'in tsá2 seein21 Israel do gaunngɨɨ1ɨ 'ido:

—¿'Ee li2 lí2 jmaa2'a jøø21ø'ø 'e cwee1i 'e tsáai1-tsii'i 'e tɨɨ2u jmaa2'a 'elo?

19 Joon Jesús gajin'2i sɨɨ'21ɨ 'in tsá2 do:

—Xee2naa' 'e cwo'1 lo joon jee212 'nɨ1 jmɨɨ212 iun'yee1moo tún1.

20 Joongɨ gañii1i 'in tsá2 Israel do:

—Tonló1 tsi jnʉʉ2 jiin21 gala'ɨɨ212i 'in gajmaa'13a 'e cwo'1 lo; ¿tɨ 'nʉgɨ lii'1i jmaa'13'a jee212 'nɨ1 jmii212?

21 Pe lɨ' jin'2 Jesús cwáain1 tya' 'e cwo'1 tsʉ cuerpo tya'a 'ña'o 'e 'ee1 do.

22 'Wii'13 cwáain1 la joon mo gajiin'1in Jesús jee212 'lɨɨ212 joon gatɨ'1-tsi 'in tsá2 ngɨ́2 coon'13on 'e la lɨ́2 'e nijin'2i do jo'1o galɨ́ɨ2i 'e júu3 taa'13 ni jí2 tya' Dios coon'13 'e júu3 'e la lɨ́2 'e nijin'2 Jesús.

Jesús ñii1o jilaa'21 'e 'ɨ1-tsi tsá2

23 La 'ɨɨ212 taan1in Jesús fu Jerusalén do la 'ɨɨ212 joon gatɨ́2 jmɨɨ212 pascua joon fúu1mo 'áai1 jo'1o galɨ́ɨ2i 'ii. Jo'1o galɨ́ɨ2i coon'13 jilaa'21 milagro nigajmaa1a Jesús.

24 Pe cu'1u-tsi Jesús coon'13 'ido tsʉ goon'13 ñii1o 'e 'ɨ1-tsi 'ido.

25 Jo 'in tyéen1in jmɨɨ212 wa' 'in jma'2 'ii júu3 xiiala lɨ́ɨ1i tsá2 tsʉ 'ña'o niñii1i jilaa'21 'e 'ɨ1-tsi tsá2.

3

Jafee'13i Nicodemo Jesús

1 'Yiia'13 joon seein21 jaain21 tsá2 sii21 Nicodemo, lɨ́ɨ1i tsá2 fariseo. 'Ii 'in jée1 jaain21 jee212 tsacøøi'13 'in tyʉ'2ʉ to2 jee212 'in tsá2 Israel.

2 Joon 'in Nicodemo do ningóo1o ngafee'13i Jesús lɨ' canʉʉ21. Joon nigasɨɨ'21ɨ:

—Tɨfo'2 tyii'i, nee2oo'o 'e Dios gasii1in 'nʉ i'e'2'e jna'a tsʉ ce jiin'13 jaain21 jo lí2 jmá1 milagro la lɨ 'e lii'1 'nʉ wa jo uncoon'13on Dios 'nʉ.

3 Joon gajin'2in Jesús sɨɨ'21ɨ 'ii:

—'E júu3 ja'2mo fuu212uu 'nʉ, 'in jo lɨseein21 'múui2 jo lí2 tsatáa1i lɨ tyʉ'2 Dios to2.

4 Joon gaunngɨɨ1ɨ Nicodemo:

—Pe ¿xiiala ilí2 'e lɨseein21 'múui2 jaain21 tsá2 feei'1? ¿Tɨ lí2 tsa'ii1i nʉ' tu'2u sáa3a wa'a liseein21 tún1?

5 Joon Jesús-gɨ ganii1i:

—'E júu3 ja'2mo fuu212uu 'nʉ, 'in tsá2 'in jo mo galiseein21 coon'13 jmɨɨ21 joongɨ coon'13 'in Espíritu Tyʉ́2 tya'

Dios jo lí^{2} tsatáa^{1}i lɨ tyʉ'^{2} Dios Jmii^{21} to^{2}.

6 Tsʉ tsá^{2}-a lɨ́ɨ^{1}i 'in galiseein^{21} saa^{3} jmii^{21} tsá^{2} pe jileei'^{21} 'in 'ii'^{21}i juncwii^{21} tya'a tya' 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios lawa'a coon^{21} juncwii^{21} 'e cwo^{1} Dios.

7 Jo tsa'goo'^{21}-'o'o 'e fuu^{212}uu 'nʉ: "Jilee'^{21}mo 'ná^{1} lɨseein^{21} 'múu^{2}i."

8 Coon^{21} tyí^{2} 'e 'íi^{1} doñixiia' joon núu^{2}un tsá^{2} pe jo ñi^{1}i tsá^{2} xiia' najó^{2} sɨ xiia' tsáa^{1}a 'ee. La joon jon lɨ́ɨ^{1}i 'in nigacwo^{1} 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios juncwii^{21} tya'a.

9 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ Nicodemo tún^{1}:

—¿Xiiala ilí^{2} 'elo?

10 Joon Jesús-gɨ gañii^{1}i:

—¿Tɨ 'nʉ-ʉ jaain^{21} tɨfo'^{2} jee^{212} tsá^{2} Israel 'in tɨɨ^{21}i 'áai^{1} joon jo 'øøi'^{21}-'o'o 'elo?

11 'E júu^{3} ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'nʉ, jna'a faa'^{13}a'a jiin'^{13} 'e née^{3}e'e. Joon júu^{3} ja'^{2}mo jmoo^{21}o'o jiin'^{13} 'e niganee^{21}e'e. Pe 'naa' jo jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}naa' 'e sii'^{13}i'i.

12 Wana jo jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}naa' 'e fuu^{212}uu 'naa' cwáain^{1} tya' 'e juncwii^{21} lo, 'áai jo i'øøi'^{21}-'oo' cwáain^{1} tya' ñʉ'fú^{2} fuu^{212}uu 'naa'.

13 'Ce jiin'^{13} jaain^{21} jo mo ngó^{1}o fu ñʉ'fú^{2} jiin'^{13} 'ii 'in nigajgái^{1} fu ñʉ'fú^{2}. Joon jiin'^{13} jna-a 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2} 'in gacwo^{2} ñʉ'fú^{2} nigajmaa^{1}a la joon.

14 Joon la gasaa^{1}i Moisés 'in mɨɨ'^{21} lɨ́ɨ^{1}i ñí^{3} tsaa' 'mó^{2} 'e jøø^{2}i tsá^{2} 'ii fu lɨ jo 'in tsá^{2} seein^{21} wa'a un'láai^{2} Dios 'ii, la joon jon 'ná^{1} saa^{1}i tsá^{2} 'in Ruui'^{21} Tsá^{2} tsaa' 'mó^{2}.

15 Joon jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i 'ii jo tee'^{21}i lɨ 'ii^{21} pe taa'^{21}a juncwii^{21} tya'a coon^{21} tøø^{2}mo.

'Iin^{212}in Dios tsá^{2} taain^{212} fu juncwii^{21}

16 'Tsʉ 'áa^{1}mo gali'iin^{212}in Dios tsá^{2} taain^{212} fu juncwii^{21}, tsʉ 'wii'^{13} joon gacwóo^{1}i 'in jaan^{21}mo Jóon^{1}on ijúun^{2}in 'wii^{212} tya' tsá^{2}. 'E tya' jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii jo itsáa^{1}a fu lɨ 'ii^{21} pe taa'^{21}a juncwii^{21} tya'a coon^{21} tøø^{2}mo.

17 Jo gasii^{1}in Dios Jóon^{1}on fu juncwii^{21} wa'a jmoo^{1}o 'ii'^{21} 'e júun^{2}in tsá^{2}, gasii^{1}mo wa'a jmaa^{1}a tiin'^{13} tsá^{2} 'wii'^{13} 'ii-o.

18 'Jileei'^{21} tsá^{2} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i 'in Jóon^{1} Dios do, jo ijmaa^{1}a Dios 'ii'^{21} tya'a wa'a tsáa^{1}a lɨ 'ii^{21} pe tya' jileei'^{21} 'in jo jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i 'ii nigajmaa^{1}a Dios 'ii'^{21} tya'a itsáa^{1}a lɨ 'ii^{21} tsʉ jo mo galijai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i 'in jaan^{21}mo Jóon^{1} Dios Jmii^{21}.

19 Nigajmaa^{1}a Dios 'ii'^{21} itsalíin^{2} lɨ 'ii^{21} 'in jo jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Jóon^{1}on tsʉ 'in tsá^{2} do jmoo^{1}o 'e gó^{2}. Joon mo gajó^{2} 'e jɨ́^{2} 'e jai'^{2} 'e cwo^{1} tsá^{2} ñii^{1}i xiiala ngɨɨ^{1}ɨ tyani Dios jo ga'ii'^{21}i 'in tsá^{2} do 'e jɨ́^{2} do tsʉ tɨ́^{2}gɨ-tsi ngɨɨ^{1}ɨ lɨ nʉʉ^{21} lagɨ lɨ sá^{2} jɨ́^{2}. Joon tsʉ 'wii'^{13} joon nigajmaa^{1}a Dios 'ii'^{21} tya'a.

20 Jileei'^{21} 'in jmoo^{1}o 'e gó^{2} 'aa'^{1}o 'e jɨ́^{2} do joon jo tsatyéen^{1}en co' 'e jɨ́^{2} do tsʉ jo 'iin^{212}in 'e liñii^{1}i tsá^{2} 'e gó^{2} jmoo^{1}o.

21 Pe tsatyéen^{1}mo co' 'e jɨ́^{2} do jileei'^{21} 'in tɨ́^{2}-tsi jilaa'^{21} 'e jai'^{2} tsʉ 'iin^{212}in liñii^{1}i tsá^{2} 'e 'yaai^{1}-tsi Dios coon'^{13} jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o.

'E faa'^{21}a Wó^{3} saai^{21} tsá^{2} jmɨɨ^{21} cwáai^{1} tya' Jesús

22 Mo ngayuui'^{13} joon, ningalíin^{2}mo Jesús coon'^{13} 'in tsá^{2} ngɨ^{1} coon'^{13}on fu lɨ sii^{21} Judea. Joon do-o gajaan^{1}an coon'^{21} sii'^{13}xʉ saa^{1}i tsá^{2} jmɨɨ^{21}.

23 Taain^{1} Wó^{3} fu lɨ sii^{21} Enón co' Salim. Saa^{1}i Wó^{3} jon tsá^{2} jmɨɨ^{21} tsʉ 'áai^{1} sá^{2} jmɨɨ^{21} do. Joon do-o gajalíin^{2}mo tsá^{2} wa'a saa^{1}i Wó^{3} 'ii jmɨɨ^{21}.

24 Jilaa'^{21} 'elo galɨ́^{2} la nʉ'gɨ gataain'^{13} tsá^{2} Wó^{3} 'nʉñí^{3}.

25 Joon 'inlɨ́ɨi^{13} tsá^{2} 'in ngɨɨ^{1}ɨ coon'^{13} Wó^{3} ga'láa^{2} 'wii^{212} jo cwo'^{1}o júu^{3} ruu'^{21}i coon'^{13} 'inlɨ́ɨi^{13} tsá^{2} Israel cwáain^{1} tya' 'e run'^{2}un tsá^{2} jiin'^{13} la tɨɨsi'^{2}.

26 Joon ngalíin^{2}, ngafee'^{13}i Wó^{3} joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Wó^{3} do:

—Tɨfo'^{2} tyii'i, 'in taain^{1} coon'^{13} 'nʉ lɨ' ngoo'^{13} jmɨɨ^{21} Jordán lɨ 'yee^{21} 'ñi'^{1} joon gasii'^{13}'i jna'a cwáain^{1} tya'a; nano

saa^{1}i tsá^{2} jmɨɨ^{21} joon jilee'^{21}mo tsá^{2} ngɨɨ^{1}ɨ coon'^{13}on.

27 Joon jin'^{2} Wó^{3} sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Cwó^{2} Dios jilaa'^{21} 'e sá^{2} tya' tsá^{2}. Joon jiin'^{12}xʉ jo 'ee 'oo^{1}o wana jo mo cwó^{2} Dios.

28 'Naa' niganʉʉ^{2}ʉʉn' júu^{3} tyiia mo gafuu^{212}uu 'naa' júu^{3} coon^{21} tsáa^{1} 'e jon'on jna Cristo. Jna jaain^{21} tsá^{2} gasii'^{1}in Dios ingí^{3}ɨɨ tyaníi^{1}in 'e jmoo'^{13}oo tsá^{2} júu^{3} 'e tí^{2} lɨ jó^{1} Cristo.

29 Joon jløø'^{3}moo 'e tsalíin^{2} tsá^{2} tsanúʉ^{2}ʉn júu^{3} tya' 'ido. Jmóo^{3}-oo la jmoo^{1}o tsá^{2} mo tsalíin^{2} fu lɨ cui'^{2} cwoo^{21} tsá^{2}. Jløø'^{3}mo 'in tsá^{2} do 'wii^{212} tya' tsá^{2} gacui'^{2} cwoo^{21}. Ga'ii'^{21}mo 'in tsamí^{2} do 'ii. La joon jon jna jløø'^{3}moo mo 'ii'^{21}i tsá^{2} 'in Cristo do.

30 'Ná^{2}-a 'e lɨfeei'^{1}gɨ 'ii joon jna ix-aai^{1}gɨɨ —jin'^{2} Wó^{3} do cwáain^{1} tya' Jesús.

Faa'^{21}a tsá^{2} jiin'^{13} 'e ñii^{1}i

Faa'^{21}gɨ Wó^{3} do jin'^{2}in:

31 —'In gajgái^{1} fu juncwii^{21} feei'^{1}gɨ 'ii^{21} lagɨ jileei'^{21} tsá^{2}. 'In tsá^{2} taain^{212} fu juncwii^{21} lo ñii^{1}o jiin'^{13} 'e sá^{2} fu juncwii^{21} lo, la joon sɨɨ^{1}i. Pe 'in nicwa'ɨɨ^{1}ɨ ñʉ'fú^{2} jgáa^{1}i fu juncwii^{21} feei'^{1}gɨ 'ii lagɨ jileei'^{21} tsá^{2},

32 joon jmoo^{1}o júu^{3} jai'^{2} jilaa'^{21} 'e niganii^{212}in coon'^{13} jilaa'^{21} 'e ni-ganúu^{2}un. Pe jiin'^{13} jaain^{21} jo 'in jo'^{1} lɨɨ^{2}i júu^{3} tya'a.

33 Pe jilee'^{21} 'in 'ii'^{21}i júu^{3} tya'a jmo'^{2}o tsá^{2} júu^{3} 'e júu^{3} jai'^{2} 'e júu^{3} tya' Dios do.

34 Joon 'ii 'in gasii^{2}in Dios faa'^{21}a jmai'^{2} júu^{3} tya' Dios, tsʉ gacwóoi^{1} Dios 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya'a 'e gasá^{1}i.

35 Joon 'áa^{1}mo 'iin^{212}in Dios Jmii^{21} Jóon^{1}on joon gajan'^{2}an cwoo^{21}o jilaa'^{21} 'e sá^{2}.

36 Jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨɨ^{2}i 'in Jóon^{1} Dios do taa'^{21}a juncwii^{21} tya'a coon^{21} tøø^{2}mo. Pe 'e'^{2}e Dios wúu^{1} 'áai^{1} jileei'^{21} 'in jo 'ii'^{21}i Jóon^{1}on. Joon jo taa'^{21}a juncwii^{21} tya'a coon^{21} tøø^{2}mo.

4

Jesús jin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ jaain^{21} tsamí^{2} cwáain^{1} júu^{3} tya' Dios

1 Galiñii^{1} 'in tsá^{2} fariseos 'e fúu^{1}mo tsá^{2} gangalíin^{2} coon'^{13} Jesús lagɨ Wó^{3}. La joon jon fúu^{1}mo 'in saai^{1} jmɨɨ^{21} lagɨ Wó^{3}.

2 Pe tsei'^{2} jo saai^{1} Jesús tsá^{2} jmɨɨ^{21} jiin'^{13} 'in ngɨ^{1} coon'^{13}o 'in saai^{1} tsá^{2} jmɨɨ^{21}.

3 Joon mo galiñii^{1}i Jesús 'elo joon gacwo'ɨɨ^{1}ɨ fu lɨ sii^{21} Judea joon itsee'^{13}i fu lɨ sii^{21} Galilea.

4-8 Joon fu lɨ ngangɨɨ^{1}i 'ná^{1} ngɨɨ^{1}i coon^{21} lɨ sii^{21} Samaria. Joon náa^{1} coon^{21} fuu^{21} sii^{21} Sicar. Joon co' joon roon^{1}on coon^{21} sii'^{13} 'wó^{2} 'e gacwo'^{1} 'lɨɨ^{212} Jacob jóon^{1}on 'lɨɨ^{212} Sé^{2} calɨɨ. Joon nityí^{3} coon^{21} too^{21} lɨ nisá^{2} jmɨɨ^{21} 'e sii^{21} la sii^{21} Jacob. Jesús tyaliin^{1} coon'^{13} tsá^{2} tya'a 'in ngɨɨ^{1}ɨ coon'^{13} 'e lɨ tyí^{3} too^{21} do mo tí^{2} tyi-iañi'^{1} joon ni'woo'^{21}-o 'áai^{1}. Joon tsá^{2} tya'a do nilíin^{2} 'e fuu^{21} ni náa^{1} tyan' do ningalá^{1} 'e idø'^{1}ø. Joon gacwó^{2} Jesús caai^{2} lɨ tyí^{3} too^{21} do. La 'ɨɨ^{212} tyíin^{1}in joon tyía^{1} jaan^{21} tsamí^{2} seein^{21} Samaria tsacoon^{1} jmɨɨ^{21} 'e tsi too^{21} do. Joon gajin'^{2} Jesús:

—Cwoo'^{13}xʉ jna jmɨɨ^{13}'ɨ.

9 Joon 'in tsamí^{2} do nigajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—¿Xiiala 'e mɨɨ'^{13} 'nʉ jna jmɨɨ^{21}, tsʉ tsá^{2} seein^{21} Israel 'nʉ joon jnagɨ 'in seein^{21} fu Samaria?

(Joon gajin'^{2}o la joon tsʉ jo tyʉ́^{2} seein^{1} coon'^{13} 'in tsá^{2} seein^{21} fuu^{21} do.)

10 Joon gañii^{1}i Jesús:

—Waxʉ' lɨ 'nʉ ñi^{2}'i jilaa'^{21} 'e cwo^{1} Dios joon 'iin 'in mɨ^{1} jmɨɨ^{21} lɨɨ^{2}u, 'nʉ-ʉ nogɨ mɨɨ^{12}'ɨ jna-a joon jnagɨɨ icwo'^{2}oo 'nʉ jmɨɨ^{21} 'e jiin'^{1}in.

11 Joon gañii^{1}i 'in tsamí^{2} do sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—Tsañʉʉ'^{1} jo ñi^{2}'i xiiala søø'^{13}'ø jmɨɨ^{21} 'e tsi too^{21} no jiin'^{13} 'nii^{212} jo tyan^{2}'an tsʉ 'o'^{2}o 'e tsi too^{21} no. ¿Xiiala icwo'^{2}'o jna^{2} jmɨɨ^{21} 'e jiin'^{1}?

12 'Lɨɨ212 tsacøøi'13 tyi' 'in ngɨɨ1i Ja-
cob 'in gasáa1a 'e too21 sá2 jmɨɨ21 no
tyi jna'a. Tsʉ 'e jmɨɨ21 sá2 noo jon
ga'un'1un 'ña'a coon'13 jóon1on joongɨ
coon'13 joo'núu3 tya'a. ¿Tɨ joon lɨ́ɨ2u 'e
feei'1gɨ 'nʉ lagɨ 'ii?
13 Joon gajin'2in Jesús:
—Jileei'21 'in 'uun'21 'e jmɨɨ21 no 'in
'yá2 'unjmɨɨ21mo 'i tún1.
14 Pe jileei'21 'in 'uun'21 'e jmɨɨ21
cwóo3 jna jo jmɨɨ212 'ya'2gɨ 'unjmɨ́ɨ1i.
Tsʉ jmɨɨ21 'e cwóo3 jna lɨ lawa coon21
lɨ nii'13 jmɨɨ21 'e lɨ tsi alma tya'a. Joon
'e jmɨɨ21 'e nii'13 do icwoo1o juncwii21
tya'a 'e seein21 coon21 tøø2mo.
15 Joon gajin'2in 'in tsamɨ́2 do:
—Tsañʉʉ'1, sɨ cwoo'13 jna 'e jmɨɨ21
no tsʉ joon jo 'yá2gɨɨ unjmɨɨ21na. Joon
jo 'ná2gɨɨ yatyíin3aan jmɨɨ21 'e lɨ tyí3
too21 lo.
16 Joon gajin'2in Jesús:
—Cwooi'2, cwotee2'e ñʉʉ'1 tyi'i.
Joon ñiliin1naa' fu lo.
17 Joon ganii1 'in tsamɨ́2 do:
—Jo seein21 ñʉʉ'1 tyiia.
Joon gajin'2in Jesús:
—Jo'1o júu3 tyi'i 'e foo'21'o jo nʉʉ'1
tyi'i seein21.
18 Tsʉ nigacu'2mo cwoo1'o 'ñá2
naa'13, joon 'in coon'13on la no jon'1
ñʉʉ'1 tyi'i 'i. 'E nija'2mo 'e foo'21'o.
19 Mo ganúu2un 'in tsamɨ́2 'e júu3 do
joon gajin'2in:
—Tsañʉʉ'1, 'ɨ1-tsii 'e lɨ́ɨ1u'u jaain21
tsá2 'in cwo1 júu3 tyʉ́2 tya' Dios.
20 'Lɨɨ212 tsacøøi'13 tyii'i 'in
galiseein21 Samaria gaun'goo21o Dios
'e moo'21 lo. Pe 'naa', tsá2 seein21
Israel, foo'21 'naa' 'e jiin'13 fuu21 lɨ sii21
Jerusalén lɨ lí2 un'goo21o tsá2 Dios.
21 Joon gañii1 Jesús:
—Jo'1 cwolii1un jna, yá3, 'e ni-
jatyéen1mo tyan'2an 'e un'goo2oo'
Ña'ñʉ'1ʉ' jo tyiin2 ñilíin2naa' 'e moo'21
lo jogɨ tyiin2 cwolíin2naa' fu Jerusalén.
22 'Naa' tsá2 seein21 Samaria, jo
ñii2ii' 'naa' 'iin 'in un'goo2oo'. Pe jna'a
né2oo'o 'iin 'in un'goo21o'o, tsʉ Dios
gacwo'1o jna'a tsá2 saan21a'an Israel 'e
júu3 tya' 'e tiin'13 tsá2.
23 Pe itɨ́2-ɨ 'ii'21 joon 'ii'21 joongɨ tɨ́2
la no wana 'e la jai'2 'e un'goo21o
tsá2 Ñʉ'1ʉ' iun'goo21o 'ii jiin'13 coon'13
'ii'21 tya' 'in Espíritu Tyʉ́2 tya'a joongɨ
coon'13 'e la jai'2. Tsʉ la joon 'iin212in
Ñʉ'1ʉ' 'e un'goo21o tsá2 'ii.
24 Tsʉ Dios 'in Espíritu Tyʉ́2 joon
tsʉ 'wii'13 joon 'in un'goo21o 'ii 'ná1
un'goo21o coon'13 'ii'21 tya' 'in Espíritu
Tyʉ́2 tya'a joongɨ coon'13 'e la jai'2.
25 Joon gajin'2in 'in tsamɨ́2 do:
—Jna niñi2oo ijó1 Mesías —'øøi'21-tsi
tsá2 'e Cristo do—; joon mi cwee1i
joongɨ ijin'2in sɨɨ'21ɨ jna' jilaa'21.
26 Jesús-gɨ gajin'2in:
—Jna-a 'in fee'2ee 'nʉ, jnagɨɨ jon
fuu212uu 'nʉ. Jna-a 'i.
27 Tsifu joon gatyaliin1 tsá2 tya'a
gani'goo21o-tsi 'e Jesús do siin'13in
fee'21i jaain21 tsamɨ́2. Pe jiin'13 jaain21
jo tá2-tsi wa 'e ungɨɨ1ɨ 'ee 'iin212in 'ido
owa 'ee-gɨ júu3 tyaa1 'ido.
28 Joon 'in tsamɨ́2 do, do-o gatʉʉ1ʉ
tsʉ́ʉ1ʉ joon gangaa'13mo fu 'e fuu21
'ido-o. Joon ganijmaa'13a tsá2 júu3:
29 —Ñijøø212i duu' jaain21 tsañʉʉ'1
'in nigasɨɨ'21ɨ jna jilaa'21 'e niga-
jmáa3aa. ¿Wa jon' 'ino-o 'in Cristo?
30 Joon ga'woo21i 'e fuu21 do joon
ganilíin2 lɨ siin'12in Jesús.
31 La 'ɨɨ212 joon 'in ngɨ́1ɨ coon'13 Jesús
do gamɨɨ1ɨ tyani 'ido, gajin'2in sɨɨ'21ɨ
'ido:
—Tɨfo'2 tyii'i, cøø'21xʉ'ʉ.
32 Pe joon 'ii gajin'2in:
—'Óo3oo 'e døø'13øø lɨ 'naa' jo ñí3oo'.
33 Joon 'in ngɨ́1ɨ coon'13 'ido
gacaain'13 'wii212 unngɨɨ1ɨ ruu'21i:
—¿Xʉfoo' seen21in 'in nijacon1on 'e
dø'2ø 'ino 'ee?
34 Pe joon gajin'2in Jesús sɨɨ'21ɨ 'ido:
—Mi jmáa3aa jilaa'21 'e 'iin212in 'in
gasii21in jna joongɨ 'e tyee21 to2 tya'a
'e joon lawa unñi2 tyiia.
35 'Naa' foo21oo': "'Ná2gɨ tyúuin2 sɨɨ'21
'e joongɨ ilee21e' jilaa'21 'e garoo21"; pe

jna fuu^{212}uu 'naa': tyán^{2}duu' cwáain^{1} lɨ sɨjna^{2} la gatón^{1} náa^{2} nilii^{212} coon^{1}on tsá^{2}.

36 Joon jileei'^{21} 'in jmoo^{1}o to^{2} joon coon^{1}o jilaa'^{21} 'e garoo^{1}o do 'e joon 'e nicɨ́^{2} tya'a. Joon 'e garoo^{1}o do 'e coon^{1}on 'in tsá^{2} do lɨ la lɨ́ɨ^{1}i 'in tsá^{2} 'in 'ii'^{21} juncwii^{21} tya'a 'e taa'^{21} coon^{21} tøø^{2}mo mo jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'e júu^{3} tya' Dios. Joon coon^{21} la joon jløø'^{3}mo coon^{21} caan^{21}mo 'in gajñí^{2}i coon'^{13} 'in gacón^{1}on do.

37 Tsʉ júu^{3} ja'^{2}mo 'e gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2}: "In gajní^{2}i do jmai'^{2} tyiin^{2}mo coon'^{13} 'in gacón^{1}on do."

38 Jna-a gasɨ́ɨ^{2}na 'naa' 'e cwotyiin^{2}aan' 'e do lɨ jo 'e gajñí^{2}ii' do. In xee'^{21}mo gajmaa^{1}a to^{2} do joon 'naa'gɨɨ' coon'^{21} tyatyiin^{21}oo' 'e to^{2} nijmaa^{1}a 'ido —jin'^{2} Jesús do.

39 Joon fúu^{1}mo 'in tsá^{2} seen^{21}in 'e fuu^{21} do lɨ tyʉ'^{2} to^{2} Samaria jo'^{1}o galɨ́ɨ^{2}i Jesús 'wii'^{13} 'e júu^{3} gatya^{1} 'in tsamɨ́^{2} do mo gajin'^{2}in: "'In tsañʉʉ'^{1} no gajin'^{2}in jilaa'^{21} 'e nigajmáa^{3}aa."

40 Joon mo gajalíin^{2} 'in tsá^{2} seen^{21}in Samaria do gamɨɨ^{1}ɨ tyani Jesús wa iján^{2}an 'ido coon'^{13}on. Joon Jesús gajaan^{1}an tún^{2} jmɨɨ^{212} coon'^{13} 'ido.

41 Joon fúui^{1} lɨ́^{1} lɨ́ɨ^{1}gɨ 'in jo'^{1} galɨ́ɨ^{2}i mo ganúu^{2}un jilaa'^{21} 'e jin'^{2} Jesús.

42 Joon jin'^{2}in 'in tsá^{2} do sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsamɨ́^{2} do:

—Nogɨ jo'^{1}o nilɨ́ɨ^{2}i jna'a jon' wa'a jiin'^{13} júu^{3} 'e ni tya'^{3} 'nʉ pe jna'a ninʉ́^{3}oo'o júu^{3} tya'a joon nee^{2}oo'o 'e ja'^{2}mo Cristo 'ii 'in jmoo^{1}o tiin'^{13} tsá^{2} taan^{212}in juncwii^{21}.

'Un'láai^{2} Jesús jóon^{1} jaain^{21} tsá^{2} 'in 'oo^{1}o to^{2}

43 Mo gangɨ́ɨ^{1}i tún^{2} jmɨɨ^{212} joon gacwo'ɨ́ɨ^{1} Jesús lɨ sii^{21} Samaria joon gangóo^{1}-o fu^{1} 'yúu^{2}i fu lɨ sii^{21} Galilea.

44 Jo gajaan^{1}an fuu^{21} lɨ sii^{21} Nazaret la lɨ 'e nigajin'^{2}in 'ña'a Jesús, "Jaain^{21} 'in tsacwo^{1}o júu^{3} tyʉ́^{2} jo 'ii'^{21}i tsagoo^{1}o 'ii."

45 Joon mo gatyíi^{1}a lɨ sii^{21} Galilea joon 'in tsá^{2} seen^{21}in joon ga'ii'^{21}mo 'ido 'e tyʉ́^{2}-ʉ. Tsʉ 'in tsá^{2} do ni' nilíin^{2}mo lɨ tɨ jmɨɨ^{212} pascua fu Jerusalén. Joon do-o niganii^{21}i jilaa'^{21} 'e nijmaa^{1}a Jesús lɨ tɨ jmɨɨ^{212} do.

46 Joon gacɨɨ'^{13}ɨ Jesús, gangaa'^{13}i tún^{1} fuu^{21} Caná náa^{1} lɨ sii^{21} Galilea. Fuu^{21} joon lɨ nijmaa^{1}a jmɨɨ^{21} 'e galɨ́ɨ^{1} vino. Joon tyíin^{1}in fuu^{21} Capernaum jaain^{21} 'in ni'oo^{1}o to^{2} fee'^{1} tyani^{2} røøi^{13}. Joon seen^{21}in jaain^{21} jóon^{1}on 'in nitsaa'^{13}.

47 Joon mo ganúu^{2}un 'in tsá^{2} 'oo^{1}o to^{2} do 'e nityía^{1} Jesús fu Galilea, jaa'^{13}i fu lɨ sii^{21}i Judea, joon gangó^{1}o 'in tsá^{2} do gangamɨɨ^{1}ɨ tyani Jesús wa 'ii'^{21}i 'ido itsáa^{1}a fu tya' 'in tsañʉʉ'^{1} do tsajmaa^{1}a mɨ́^{1} tya' jóon^{1}on 'ido. Tsʉ tɨ li ijúun^{1}mo 'ido.

48 Joon Jesús do gajin'^{2}in gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—'Naa' jo jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}naa' wa jo jéei^{13} gañii^{2}ii' li^{2} coon'^{13} jilaa'^{21} milagros.

49 Pe 'in tsá^{2} 'oo^{1}o to^{2} do gajin'^{2}in:

—Laa'^{13}xʉ'ʉ góo^{3}oo, lɨ́ɨ^{3}na tɨ jo jmaa^{2}'a feei'^{1}-'o'o 'wii^{212} tyiia wa'a tsá^{2}a' cwojmaa'^{13}'a mɨ́^{1} tya' yʉʉn^{21} tyiia la nʉ'gɨ ijúun^{2}in.

50 Joon gajin'^{2}in Jesús:

—Cwooi'^{13} fu tyi'i tsʉ yʉʉn^{21} tyi'i nityú^{1}mo.

Joon 'in tsañʉʉ'^{1} do jo'^{1}o lɨ́ɨ^{2}i júu^{3} tya' Jesús joon ganga'^{2}mo.

51 Joon ngóo^{1}o gatye'^{2}mo tya'a mo ga'wooi^{21} tsa'leei'^{13} tya'a gangaunjiin'^{1} 'ii. Joon gajin'^{2}in 'in tsa'leei'^{13} tya'a do:

—Nityú^{1}mo yʉʉn^{21} tyi'i do.

52 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ 'ee 'ii'^{21} 'e ga'láa^{2}i 'in jóon^{1}on do. Joon gajin'^{2}in 'in tsa'leei'^{13} do:

—Ca mo tyíia^{2} la ngó^{1}o 'iin^{2} coon^{21} gacwó^{2} tyíi^{2}.

53 Joon galili'^{3} jmii^{21} 'in xuui^{212} do 'e 'ii'^{21} joon mo gajin'^{2} Jesús do: "Cwooi'^{13} fu tyi'i tsʉ yʉʉn^{21} tyi'i nityú^{1}mo." Joon 'ña'a 'in tsá^{2} 'oo^{1}o to^{2} do jo'^{1}o lɨ́ɨ^{2}i Jesús coon'^{13} 'in tsá^{2} seein^{21} inʉʉ tya'a.

54 'Elo galɨ́^{2} tɨ tún^{2} milagro 'e gajmaa^{1}a Jesús mo tyee'^{13}i Galilea jaa'^{13}i Judea.

5

Gaun'láa^{2}i Jesús jaain^{21} tsá^{2} 'ii'^{13} tá^{2} cwoo^{21}o tɨɨ^{2}ɨ co' lɨ si'^{2} pila Betesda

1 Mo ngayuui'^{13} 'elo joon gatɨ́^{2} jmɨɨ^{212} tya' tsá^{2} seein^{21} Israel joon Jesús gangó^{1}o tún^{1} fu fuu^{21} lɨ sii^{21} Jerusalén.

2 Ce cu'^{2} jiin^{21} 'e fuu^{21} do lɨ goon^{21} 'yá^{2} lɨ́^{2} cuun^{212} ñíi^{1} 'áai^{1}. Joon tyí^{3} coon^{21} 'ooca'nɨ́^{1} fee'^{1} 'e sii^{21} la sii^{21} Joo'saa'^{21}. Joon co' joon náa^{1} coon^{21} pila fee'^{1} 'e 'o^{2} jmɨɨ^{21} 'e sii^{21} Betesda coon'^{13} jmíi^{1} 'e sii^{21} hebreo. Joon cu' lɨ' do joon sá^{2} 'ñá^{2} 'ooca'nɨ́^{1} coo'^{13}.

3 Joon do-o teei'^{13} tsatsaa'^{13} fúui^{1} 'e ni 'wó^{2}. Tsá^{2} 'in tyan^{1} jilaa'^{21} nii^{2} jmoowúu^{1}. Seein^{21} 'in tíu^{1}i, joongɨ seein^{21} 'in jluui'^{13}, joongɨ seein^{21} 'in 'ɨ́ɨ^{1} tá^{2} cwoo^{21}o tɨɨ^{2}ɨ. Joon 'in tsatsaa'^{13} do 'in jáan^{13}an ijøø'^{21} 'e jmɨɨ^{21} do.

4 Joongɨ la coon'^{21} naa'^{13} jgaa^{1}i jaain^{21} ángel lɨ náa^{1} pila do joon jø'^{1}ø jmɨɨ^{21} do. Joon 'in nifu 'in ga'í^{2} tsi jmɨɨ^{21} do joon ga'láa^{2}mo coon'^{13} 'e jmoowúu^{1} tyaan^{1}an do.

5 Joon do-o niraan^{1}in jaain^{21} tsá^{2} 'in ni'oo^{1}o dyadya^{1} tsi jná^{2} jiin^{21} 'e nitsaa'^{13}a.

6 Joon mo ganíi^{2}in Jesús 'indo 'e raan^{1}in joon galili'^{3} Jesús 'e lɨ́ɨ^{1}-ɨ nitsaa'^{13}a 'ido joon nigajin'^{2}in Jesús:

—¿Tɨ 'iin^{212}un 'láa^{2}o?

7 Joon gañii^{1}i 'in tsatsaa'^{13} do:

—Tsañɨɨ'^{1}, jo 'in seein^{21} taan'^{2}i jna tsi pila no mo jøø'^{21} jmɨɨ^{21}. La coon^{21} naa'^{13} mo 'iin^{212}na 'úu^{3}uu 'in xee'^{21}mo tsa'í^{2} jéei^{1}gɨ lagɨ jna.

8 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsatsaa'^{13} do:

—Ráan^{2}un no, joon saa'^{13} tyi^{1} raan^{1}un, joon ngɨ^{2} no.

9 Joon tsifu joon ga'láa^{2}mo 'in tsañɨɨ'^{1} do. Joon gasaa'^{13} tyi^{1} tya'a joon ga'láa^{2} 'wii^{212} gangɨ^{1}ɨ. Pe 'e jmɨɨ^{212} joon jmɨɨ^{212} 'e 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2},

10 joon gajin'^{2} 'in tsá^{2} seein^{21} Israel 'in taan^{212}in do sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} ga'láa^{2}i do:

—Jmɨɨ^{212} 'e 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} no. Jo cwoo^{21}i ngɨ^{2}'ɨ, tyan^{2}'an tyi^{1} tyi'i.

11 Joon gañii^{1}i 'in tsañɨɨ'^{1} do:

—'In gaun'láa^{2}i jna joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ jna: “Saa'^{13} tyi^{1} raan^{1}un tsíin^{2}un joon ngɨ^{2} no.”

12 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ 'ido jin'^{2}in:

—¿'Iin gasɨɨ'^{21}ɨ 'nɨ la joon 'e saa'^{13}'a tyi^{2} tyi'i joongɨ ngɨ^{2} no?

13 Pe 'in tsañɨɨ'^{1} do jo ñii^{1}i 'iin 'in gaun'láa^{2}i 'ii do tsɨ 'áa^{1}mo fúui^{1} tsá^{2} 'in taa^{2}i do, joon Jesús ni'ngaa'^{13}mo.

14 Mo ngɨ́ɨ^{2}i joon gajii^{2}in Jesús 'in tsañɨɨ'^{1} do co' cwo'^{1} fee'^{1} do. Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Ni'láa^{2}mo'o no, jo 'laa^{212}gɨ'ɨ sɨ no-o gacɨ'^{2} jo^{1}gɨ 'e mo lɨ́ɨ^{1}u'u do.

15 Joon ganga'^{2}mo 'in tsañɨɨ'^{1} do ganijmaa'^{13}a 'in tsá^{2} seein^{21} Israel júu^{3} 'e Jesús do-o 'in nigaun'láa^{2}i 'ii.

16 Joon tsɨ 'wii'^{13} gaun'láa^{2}i Jesús 'in tsá^{2} do jmɨɨ^{212} 'e 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} 'e joon 'áai^{1} gauntyíi^{2}in 'in tsá^{2} seein^{21} Israel do Jesús, 'iin^{212}in jnga'^{2}mo 'ido.

17 Pe Jesús-gɨ gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Ñɨ'^{3}ɨɨ gajmaa^{1}a to^{2} ca jmɨɨ^{212} no la joon jna jon jmóo^{3}oo to^{2}.

18 'Wii'^{13} joon 'in tsá^{2} seein^{21} Israel do 'áai^{1}gɨ gali'iin^{212}in jngaa'^{13}i 'ido. 'Iin^{212}in jngaa'^{13}i 'ido tsɨ jo gauntiin'^{13}in 'e ley tya' jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2}, joon mo gajin'^{2}in 'e Dios jmii^{21}i joon gajmee^{1}i 'ña'a coon^{21} røø^{21}mo coon'^{13} Dios Jmii^{21}.

To^{2} 'e 'oo^{1}o Jóon^{1} Dios

19 Joon gajin'^{2} Jesús:

—'E júu^{3} ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', jo lí^{2} jmaa^{1}a 'in Jóon^{1} Dios jiin'^{13} coon^{21} wa'a 'ña'a. Jmoo^{1}-o jiin'^{13} 'e nii^{21}i jmoo^{1}o Jmii^{21} do. Jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o Jmii^{21} do jmoo^{1}-o jon 'in Jóon^{1}on do.

20 Joon Dios Jmii^{21} 'iin^{212}mo 'áai^{1} Jóon^{1}on joongɨ 'e'^{2}o jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o, joon nogɨ i'ee^{21}gɨ 'e fee'^{1}gɨ 'áai^{1} 'e itsa'goo^{21}-'oo'.

21 La jmoo^{1}o Dios Jmii^{21} 'e jiin'^{1} 'lɨɨ^{212} joon cwo'^{1}o juncwii^{21} tya'a, la
joon jon 'in Jóon^{1}on cwoo^{1}o juncwii^{21}
tya' jiin'^{13} 'in 'iin^{212}in cwo'^{1}o.
22 Joon 'in Jmii^{21} do jo jmoo^{1}o 'ii'^{21}
tya' jiin'^{13} jaain^{21} pe jiin'^{13} Jóon^{1}on do
nicwo'^{1}o 'ii'^{21} 'e lí^{2} jmáa^{1}a 'ii'^{21} tya'
jileei'^{21}.
23 'E coon'^{13} la joon ilitsáai^{1}-tsi tsá^{2}
la tsáai^{1}-tsi tsá^{2} Dios Jmii^{21}. Wana jo
tsáai^{1}-tsi tsá^{2} Jóon^{1}on Dios Jmii^{21} joon
la joon jon jo tsáai^{1}-tsi tsá^{2} Dios Jmii^{21}
tsʉ Dios Jmii^{21} gasii^{1}in Jóon^{1}on do.
24 'Tsʉ júu^{3} ja'^{2}mo 'e fuu^{212}uu 'naa':
Jileei'^{21} 'in cón^{2} cwáain^{1} 'e fo'^{3}oo lo
joongɨ ja'^{2}mo lɨ́ɨ^{2}i 'in gasii^{1}in jna taa'^{21}
juncwii^{21} tya'a coon^{21} tøø^{2}mo. Joon jo
jmá^{1}a Dios 'ii'^{21} tya'a 'e tsáa^{1}a lɨ 'lɨɨ'^{3} tsʉ
jo júuin^{2}gɨ, jiin'^{1}o coon^{21} tøø^{2}mo.
25 Tsʉ júu^{3} ja'^{2}mo 'e fuu^{212}uu 'naa',
nogɨ ijó^{1}-o 'ii'^{21} joon jmɨɨ^{212} no-o do,
inú^{1}un 'lɨɨ^{212} júu^{3} tya' Jóon^{1}on Dios
joon jileei'^{21} 'in ganúu^{2}un seen^{21}mo
coon^{21} tøø^{2}mo.
26 Tsʉ Dios Jmii^{21} cwo'^{1}o 'ña'a
juncwii^{21} tya'a 'ña'a la joon jon Dios
Jmii^{21} gacwo'^{1}o Jóon^{1}on 'ii'^{21} 'e lisá^{2}
juncwii^{21} tya'a 'ña'a.
27 Joon Dios Jmii^{21} gacwo'^{1}o Jóon^{1}on
to^{2} ijmáa^{1}a 'ido 'ii'^{21} tya' tsá^{2} tsʉ
Ruu'^{21}mo Tsá^{2} 'ii.
28 Jo cwotya'goo^{21}-'oo' coon'^{13} ji-
laa'^{21} 'elo —jin'^{2}in Jesús— tsʉ icwá^{2}
'ii'^{21} mi nú^{1}un jileei'^{21} 'lɨɨ^{212} júu^{3} tya'a
29 joon i'woo^{21}i tsi 'aan^{1} tya'a.
Jileei'^{21} 'in nigajmaa^{1}a 'e tyʉ́^{2} ijiin'^{1}o
joon iseen^{21}mo coon^{21} tøø^{2}mo; pe
jileei'^{21} 'in gajmaa^{1}a 'e gó^{2} ijiin'^{1}o 'e
ilisá^{2} 'ii'^{21} tya'a joon tsaliin^{2} fu lɨ 'lɨɨ'^{3}.

To^{2} 'oo^{1}o Jesús

30 'Jna, jo li'^{1}ii jmáa^{3}aa cwáain^{1}
tyiia 'ñii'a jiin'^{13}xʉ —jin'^{2}in Jesús—.
Jmáa^{3}aa 'ii'^{21} jiin'^{13} la to^{2} nʉʉ'^{13}oo, joon
røø^{21} 'ii'^{21} jmáa^{3}aa. La joon jo jmáa^{3}aa
jiin'^{13} la 'iin^{212}na 'ñii'a 'ná^{1}-a jmáa^{3}aa
jiin'^{13} la 'iin^{212}in Ñʉ'^{3}ʉʉ, 'in gasii^{21}in
jna.
31 Jo lí^{2} fo'^{3}oo 'wii^{212} tyiia 'ñii'a tsʉ jo
tyiin^{2}.
32 Seen^{21}mo jaain^{21}gɨ tsá^{2} xeei'^{21} 'in
faa'^{21}a 'wii^{212} tyiia joon ñí^{3}oo 'e jin'^{2}
'ido 'e tyíin^{13}mo joon.
33 Joon 'naa' gasii^{21}naa' 'in gani-
unngɨɨ^{1}ɨ Wó^{3} do cwáain^{1} tyiia joon 'e
júu^{3} gafaa'^{21}a 'ido 'e ja'^{2}mo joon.
34 Jo 'ná^{1} 'ii'^{13}na júu^{3} 'e faa'^{21}a jaain^{21}
tsá^{2} cwáain^{1} tyiia. Jiin'^{13} fo'^{3}oo la joon
'e ilí^{2} tiin'^{13}naa' 'wii'^{13} 'e júu^{3} tya^{1}a Wó^{3}
cwáain^{1} tyiia.
35 Wó^{3} do lɨ́ɨ^{1}i lawa coon^{21} jɨ́^{2} 'e coo^{21}
joongɨ jná^{2} joo'^{21}. Joon 'naa'gɨɨ' gali-
jløø'^{3}moo' coon^{21} sii'^{13}xʉ coon'^{13} 'e jɨ́^{2}
do.
36 Pe jilaa'^{21} 'e jmóo^{3}oo 'e tyʉ́^{2}gɨ 'e
joon lagɨ 'e júu^{3} tya^{1}a Wó^{3}. Joon jilaa'^{21}
'e jmóo^{3}oo 'e joon gajin'^{2}in Ñʉ'^{1}ʉ' 'e
jmáa^{3}aa. Jilaa'^{21} 'elo 'e ja'^{2}mo 'e gasii^{1}in
Ñʉ'^{1}ʉ' jna.
37 La joon jon 'in Ñʉ'^{1}ʉ' 'in gasii^{1}in
jna faa'^{21}o 'wii^{212} tyiia xʉfiin'^{13} jo mo
ganʉʉ^{2}ʉʉn' júu^{3} tya'a, jon'gɨ mo gañíi^{2}
'naa'.
38 Joon 'e júu^{3} tya'a jo mo ga'í^{2} tsi
alma tyii' tsʉ jo jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}naa' Ñʉ'^{1}ʉ' do 'in
gasii^{1}in jna.
39 'E la joon 'naa' untsáa^{13}oo' 'e
Jí^{2} tya' Dios coon'^{21} ce túu^{2} 'áai^{1} tsʉ
'ɨ^{1}-'oo' jee^{212} joon ityii^{2}aa' juncwii^{21}
tyii' itaa'^{21} coon^{21} tøø^{2}mo pe la jee^{212}
joon gatɨ́^{2} unní^{2}ii' lɨ faa'^{21}a cwáain^{1}
tyiia.
40 Joon 'naa' jo 'iin^{212}naa' 'wa'
iliin^{2}naa' jna i'ii'^{13}naa' 'e juncwii^{21} do.
41 'Jna røø^{21} náa^{1} tyiia wana
tsáai^{1}-tsi tsá^{2} jna owa jo tsáai^{1}-tsi tsá^{2}
jna 'ee.
42 Pe jna, cwii^{1}moo 'naa', joon ñí^{3}oo
'e jo 'iin^{212}naa' Dios Jmii^{21}.
43 Jna nigoo^{212}oo cwáain^{1} tya' Ñʉ'^{3}ʉʉ
pe 'naa' jo ga'ii'^{13}naa' jna. Pe wa'a
cwée^{1}i jaain^{21} 'in xeei'^{21} 'in jó^{1}o
cwáain^{1} tya'a 'ña'a joon 'ii'^{13}moo' 'i.
44 ¿Xiiala jo'^{1} iliin^{1} 'naa' jiin'^{13} la
'e tsáai^{1}-'oo' yaanaa' la jaain^{21} la
jaan^{21}naa'? Joon jo cón^{2} 'naa' cwáain^{1}
wa'a jløø'^{3}mo Dios cwáain^{1} tyi'naa'.
45 Jo jmáa^{3}aa tsaa^{2} tyii' tyani Ñʉ'^{3}ʉʉ.
Moisés, 'in jo cu'^{2}-'oo' coon'^{13}, 'ii 'in

cwo'¹ 'naa' tsaa².
46 Wana jai'² lɨ́ɨ²naa' 'e gajin'² Moisés, la joon jon jo'¹o ilíin²naa'²¹ jna tsʉ jí² gajmaa¹a Moisés do faa'²¹ a cwáain¹ tyiajna.
47 Pe wa jo jo'¹ lɨ́ɨ²naa' 'e jí² gajmaa¹a Moisés, ¿xiiagɨ la jo'¹ ilíin²naa' júu³ 'e fuu²¹²uu 'naa'?

6

Cwo'¹o Jesús 'ñá² mil tsá² 'e dø'¹ø

1 Mo gangɨɨ¹i 'elo gangóo¹o Jesús fu lɨ 'ngoo'¹³ tyíia¹ sii²¹ Galilea, sii²¹ jon Tiberias.
2 Joon 'áai¹ fúui¹ tsá² ngalíin²in cɨɨin²¹gɨ tsʉ goon'¹³ niní² jilaa'²¹ milagro joongɨ niun'láa²i tsá² 'in tsaa'¹³.
3 Joon nigasóo²o Jesús coon²¹ moo'²¹ joon do-o gacwó² coon'¹³ tsá² 'in ngɨ¹ coon'¹³on.
4 Joon tɨ lɨ tɨ́² jmɨɨ²¹² pascua tya' tsá² Israel.
5 Joon mo gajøø² Jesús joon ganí² tsá² fúui¹ 'in jalíin² caluu joon gasɨɨ'²¹ɨ Lii²¹²:
—¿Xiia 'e tsalaa²¹²a' 'e dø'¹ 'in tsá² fúui¹ no?
6 Jesús gasɨɨ'²¹ɨ Lii²¹² do la joon tsʉ 'iin²¹²in litsáai¹-tsi 'ee ijin'² Lii²¹², tsʉ 'ña'a Jesús niñii¹o xiiala ijmáa¹a.
7 Joon gajin'² Lii²¹²:
—Jo leen²¹in cuu² jiin'¹³ 'e 'lee'¹³i tsá² tya' jɨ́² jñéi¹ sɨɨ'²¹ wa 'e lɨ 'laa²¹²a' 'iñi'¹ dø'¹ 'in tsá² no fiin'¹³ jmai'²xʉ-ʉ 'e tɨi²xʉ la jaain²¹ tsá².
8 Joon jaain³¹ 'in ngɨ¹ coon'¹³on do, 'in sii²¹i Dɨ́ɨ³, ruu'²¹i Simón Pedro, gajin'²in:
9 —Lo-o siin'¹³ jaain²¹ xuui²¹² 'in san'² 'ñá² 'iñi'¹ joon gái¹gɨ joo'²¹ taai² jmɨɨ²¹. Pe jo lɨ tsanúu²ʉn 'elo tya' 'in tsá² fúui¹ lo.
10 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² ngɨɨ¹ɨ coon'¹³:
—Síi¹³ii' 'in tsá² no cwocwaa²¹a.
Joon 'áai¹ sá² ñii²¹ do joon gacwó²o 'in 'ñá² mil tsá².
11 Joon ga'ii'²¹i Jesús 'e 'iñi'¹ do. Gacwo'¹o 'maai'¹³ Dios joon mo ngayuui'¹² joon gacwo'¹o 'in coon'¹³on do. Joon 'in tsá² do gajmaa¹a jmai'²xʉ cwo'¹o 'in tsá² fúui¹ 'in née¹i do. Joon la joon jon gajmaa¹a jmai'²xʉ 'in joo'²¹ taa²i jmɨɨ²¹ do. Cwo'¹o jiin'¹³ la 'iin²¹²in do.
12 Joon mo garǿ¹i tu'² 'ido joon gajin'²in Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'in ngɨɨ¹ɨ coon'¹³on:
—Ngɨ́ɨ¹³ɨɨ' jee²¹² tsá² no, tyiin²aan' jilaa'²¹ 'e gasá¹i joon jo tsa'ɨ́ɨ¹ jiin'¹³xʉ.
13 Joon gacoon²¹o, joon 'e 'no'² 'e gasá¹i tya' 'e 'ñá² 'iñi'¹ do garǿ¹mo dyatún² mɨɨ'tó³.
14 Joon mo ganí² 'in tsá² do 'e milagro do 'e gajmaa¹a Jesús, joon gajin'²in:
—'In tsañʉʉ'¹ no 'e la ja'²mo 'in 'ná¹ ijó¹o ni cwoo'¹³ juncwii²¹ cwo¹o júu³ tyʉ́² tya' Dios.
15 Pe joon galili'³i Jesús 'e 'iin²¹²in 'in tsá² do 'e tøø¹ø 'ido tyitsaa²¹mo wa iliin¹in 'ido røøi¹³ tya'o, joon gajeen'²¹mo Jesús 'ña'o túu¹ jee²¹² moo'²¹.

Ngɨɨ¹ɨ Jesús ni jmɨɨ²¹

16 Joon mo canʉʉ²¹ 'in tsá² 'in ngɨ¹ coon'¹³ Jesús gajgá¹mo fu lɨ náa¹ tyíia¹ do.
17 Joon gangatáa¹i tsi coon²¹ barco joon gata'²mo fu¹ itáan¹in lɨ 'ngoo'¹³ tyíia¹ do lɨ sii²¹ Capernaum. Joon 'aa²¹ mo niniuu²¹mogɨ joon jo mo tyee'¹³mogɨ Jesús.
18 Joon garóon²on coon²¹ tyí² tá² 'áai¹ joon gajnáa¹a jmɨɨ²¹ tsaa' barco.
19 Joon mo ningó¹o jiin'¹³ 'ñá² sɨ jnúu² kilómetro ni jmɨɨ²¹ joon ganíi²mo Jesús 'e nijó¹-o jatyéen¹in tyan' lɨ ngó¹on barco. Joon gafoo'¹³mo.
20 Pe Jesús gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'ido:
—Jna-a lo. Jo jmoo¹oo' 'goo'²¹oo'.
21 Joon jløø'³mo 'in tsá² do ga'ii'²¹mo Jesús tsi barco do. Joon la 'ɨɨ²¹² do-o tyalíin²mo 'wó² tyʉʉn²¹ lɨ 'ná² lɨ nit-salíin² do.

'Naa'²i tsá² Jesús

22 Mo gajná² joon 'in tsá² gajan¹an lɨ' la 'ngoo'¹³ tyíia¹ do galili'²i 'e 'in tsá² ngɨ¹ɨ coon'¹³on do-o gacón² 'e barco do

tsʉ jiin'13 do-o 'e barco 'e sá2. Joon gañii1i 'e jo gangó1on Jesús coon'13 'ido.

23 La 'ii212 joon gatyalí2 barcos xiia'21 taa2i tsá2 'in jalíin2 coon21 fuu21 sii21 Tiberias tyan'an li gacwo'1 Jesús 'maai'13 Dios cwáain1 tya' 'iñi'1 gagøø'21ø 'in tsá2 do.

24 Joon mo galili'3 'in tsá2 do 'e jo taan1in Jesús jon'gi tsá2 tya'a taan212in joon gangataa2mo tsi barco do joon gangalíin2mo jon fuu21 li sii21 Capernaum ganga'nee'13i Jesús.

Lawa 'í2 'e gø'3 tsá2 cwo1o waa'21 pí2 tya' tsá2 la joon jon Jesús cwoo1o fu juncwii21 tya' tsá2 'e taa'21 coon21 tøø2mo

25 Joon mo gatyalíin2 li 'ngoo'13 tyíia1 do joon gatsee'21i Jesús joon gaunngii1i:

—Tifo'2 tyii'i, ¿liigi gacwe2o'o lo?

26 Pe Jesús-gi gajin'2in:

—'E ja'2mo fuu212uu 'naa', 'naa'21naa' jna tsʉ gatyee'21oo' ce rǿ1i tuu1uu' jon'gi wa 'wii'13 'øøi'21-'oo' 'e li2 milagro gajmáa3aa do.

27 Jo jmaa2aa' to2 wa 'ná1 'e jnaa1aa' 'e cøø2øø' 'e tyá2 jmoono pe jmaa2aa' to2 tya' 'e jnaa1aa' juncwii21 tyii' 'e taa'21 coon21 tøø2mo. Joon jna-a, Ruu'21na Tsá2 cwó3oo 'e juncwii21 do tsʉ coon'13 'e li2 milagro 'e jmóo3oo do jmaa1a Dios Jmii21 júu3 'e jmoo3oo to2 'e tyʉ'2ʉ.

28 Joon gaunngii1i 'in tsá2 do:

—Wa'a jmó2o'o to2 tya' Dios, ¿'eegi 'ná2 jmaa21a'a?

29 Joon gañii1i Jesús:

—'E 'ná1 jmaa2aa' to2 tya' Dios 'e jo'1o liin1naa 'in gasii1in Dios Jmii21.

30 'I-gi gaunngii1i:

—¿'Ee li2 cwee1i 'e jmaa2'a jøø21ø'ø tsʉ joon jo'1 lii1na'a 'nʉ? ¿'Ee 'e jmaa2'a?

31 'Lii212 tsacøøi'13 tyi' 'in ningii2 gagøø'21ø 'e sii21 maná coon21 cwoo'13 li tyʉʉn21. Jiin'13 la jin'2 ni jí2 tya' Dios: "Dios gacwo'1o 'in tsá2 do 'iñi'1 jó1o fu ñʉ'fú2."

32 Joon gañii1i Jesús:

—'E la ja'2mo fuu212uu 'naa': Jon' Moisés 'in gacwo'1 'naa' 'e 'iñi'1 jó1o fu ñʉ'fú2, pe Ñʉ'3oo 'in gacwo'1 'naa' 'e 'iñi'1 la jai'2 'e jó1o fu ñʉ'fú2.

33 Tsʉ 'e 'iñi'1 'e cwo1 Dios Jmii21 'e gajgó1 fu ñʉ'fú2 joon, 'e 'iñui'1 do-o 'e cwo1 fu juncwii21 tya' tsá2.

34 Joon 'in tsá2 do gajin'2in sii'21i Jesús:

—Tsañʉʉ'1, cwoo'13 jna'a coon21 tøø2mo 'e 'iñi'1 no.

35 Joon Jesús-gi gajin'2in:

—Jna-a 'e 'iñi'1 no 'e cwo1 juncwii21 tya' tsá2. Joon jileei'21 'in uncaan21in coon'13 jna jo jmii212 'yá2 un'áa1i joongi 'in jo'1 lii2i jna jo jmii212 'yá2 unjmúu1i.

36 Pe jiin'13 la 'e nifuu212uu 'naa', jo jo'1 lii2naa' jna xʉfiin'13 wa niñii1ii'.

37 Jileei'21 'in gacweei'12 'Ñʉ'3ʉʉ jna inuncaan21in coon'13 jna joon jileei'21 in uncaan21in coon'13 jna jo 'woo2na fu caluu.

38 Tsʉ jo gó2oo ni cwoo'13 juncwii21 wa'a 'e tyʉ'3ʉʉ to2 'ñii'a, gagó3oo ni cwoo'13 juncwii21 'e jmáa3aa jilaa'21 'e 'iin212in 'in gasii1in jna.

39 Joon 'e 'iin212in Ñʉ'3ʉʉ 'in gasii1in jna 'e jo tsa'ii1i jiin'13 jaain21 'in nigacwoo'13i jna. Iin212in 'e jmáa3aa jiin'1in 'in tsá2 do mi ti jmii212 li gatséi1.

40 Jiin'13 'e 'iin212in 'in gasii1in jna 'e jileei'21 'in jøø2i jna, Jóon1on Dios jna, joongi jo'1o lii2i jna, itaa'21a juncwii21 tya'a coon21 tøø2mo. Joongi jna-a jmáa3aa ijiin'1o mi ti jmii212 li gatséi1.

41 Joon coon'13 'e júu3 tya' Jesús lo ga'láa2 'in tsá2 Israel do 'wii'212 gasii2i cwáain1 tya' Jesús 'e 'wii212 gajin'2in: "Jna-a 'e 'iñi'1 'e gajó2 ñʉ'fú2."

42 Joon gajin'2in 'in tsá2 do:

—Ino-o Jesús jóon1on José. Cwii1mo' jmii21i joongi cwii1mo' sáa3a. ¿Xiiala li 'e jin'2in 'e gajgáa1i ñʉ'fú2?

43 Joon Jesús gasii'21i 'ido:

—Jo sii13naa' jee212 yaanaa' cwáain1 tyiajna.

44 Jiin'13 jaain21 jo 'iin uncaan21in
coon'13 jna wa jo 'iin cwoo'13i Ñʉ'1ʉ'
jna. Joon jna-a jmáa3aa ijiin'1in mi tɨ
jmɨɨ212 lɨ gatséi1.
45 Jee212 jí2 tya'a 'e gajmaa1a 'in tsá2
cwo1o júu3 tyʉ́2 tya' Dios calɨɨ 'e 'e
jin'1: "Dios i'e'2e jileei'21 tsá2." La
joon jileei'21 'in nuu1u júu3 tya' Ñʉ'1ʉ'
joon galicwii1mo, joon 'ii 'in tsá2 in
uncaan21in coon'13 jna2.

46 'Jiin'13 jaain21 tsá2 'in taan212in ni
cwoo'13 juncwii21 jo mo ganii1in Dios
Jmii21. Pe seein21 jaan21mo 'in gajó2 fu
ñʉ'fú2 jiin'13 'ii niganii1in Dios Jmii21.
47 'E la ja'2mo fuu212uu 'naa'; 'in jai'2
lɨ́ɨ2i jna 'oo1o juncwii21 tya'a 'e taa'21
coon21 tøø2mo.
48 Jna-a 'e 'iñi'1 'e cwo1o fu juncwii21
tya' tsá2 'e taa'21 coon21 tøø2mo.
49 'In 'lɨɨ212 tsacøøi'13 tyii' 'ii 'in
gagøø'21ø 'e sii21 maná fu cwoo'13
tyʉʉn21 do joon jo gasɨ'neei'13
gajún1mo.
50 Pe jna fo'3oo cwáain1 tya' 'e 'iñi'1
'e gajó2 fu ñʉ'fú2, joon jileei'21 'in
gagøø'21ø 'e 'iñi'1 do jo júun2in.
51 Joon jna-a 'e 'iñi'1 do 'e cwo1o
juncwii21 tya' tsá2 'e gajó2 fu ñʉ'fú2.
Joon jileei'21 'in gø'2ø 'e 'iñi'1 lo taa'21a
juncwii21 tya'a coon21 tøø2mo. Joon 'e
'iñi'1 icwóo3oo lo, 'ñii'a lo. Icwóo3oo
'wii212 tya' jileei'21 'in taan212in
ni cwoo'13 fu juncwii21 'e lí2 sá2
juncwii21 tya'a —jin'2 Jesús.

52 Joon ga'láa2 'in tsá2 Israel 'wii212
jo cwo'1o júu3 ruu'21i, jin'2in:

—¿Xiiala icwo1i 'ña'a ityee'3 jna' 'ii?

53 Joon gajin'2in Jesús:

—'E la ja'2mo fuu212uu 'naa', wa'a jo
cøø13øø' 'naa' 'iñi'1 ngú1 Ruu'21i Tsá2,
joongɨ wa'a jo 'úu13uu' jmɨ1 'øø2i jo sá2
juncwii21 tyii'.
54 Pe jileei'21 'in gø'2 'iñi'1 ngúu3uu
joongɨ 'in 'uun'21un jmɨ1 'øø2na taa'21
juncwii21 tya'a coon21 tøø2mo. Joon
jna-a jmáa3aa ijiin'1in mi tɨ jmɨɨ212 lɨ
gatséi1.
55 Tsʉ ngú1 taan2na joongɨ coon'13
jmɨ1 'øø2na 'e la ja'2mo cwo1o 'waa'21
pí2 tya' tsá2.
56 Joon jileei'21 'in gø'2 ngú1 taan2na
joongɨ 'uun'21un jmɨ1 'øø2na incaan21in
coon'13 jna, joongɨ jna coon'13 'ii.
57 Joon Ñʉ'1ʉ', 'in gasii21in jna sá2-a
juncwii21 tya'a, joon 'ii-o cwo'1o
jna juncwii21 tyiia. La joon jon
jna jileei'21 'in 'ii'21 'waa'21 pí2 tyiia
cwo'2oo juncwii21 tya'a joon.
58 Fo'3oo cwáain1 tya' 'e 'iñi'1 'e gajó2
fu ñʉ'fú2. Joon 'e 'iñi'1 no jo lɨ la lɨ 'e
sii21 maná 'e gagøø'21 'lɨɨ212 tsacøøi'13
tyii' 'in ningɨ́ɨ2i, gagøø'21o 'e maná do
pe jo gasɨ'neei'12 jún1mo. Pe 'in gø'2
'e 'iñi'1 'e fuu212uu 'naa' lo itaa'21 fu
juncwii21 tya'a coon21 tøø2mo 'i —jin'2
Jesús.
59 Jesús ga'ee1e 'e júu3 lo 'e la
caan21in tsá2 inʉʉ cwo'1 sinagoga 'e
si'2 coon21 fuu21 lɨ sii21 Capernaum.

Júu3 tya' 'e seein21 tsá2 coon21 tøø2i

60 Joon mo ganúu2un tsá2 'e júu3 lo
joon fúu1mo 'áai1 'in ngɨ1 coon'13 Jesús
jin'2in:

—'Wúu1mo 'áai1 i'ii'21 tsá2 'e júu3 lo.
¿'Iin in unjíi2 'e júu3 lo?

61 Joon galili'3 Jesús 'e júu3 sɨ́ɨ1i 'in
tsá2 do joon gaunngɨɨ1ɨ sɨɨ'21ɨ 'ido:

—¿Tɨ jo tɨ́2-'oo' 'e júu3 tyiia lo?

62 ¿'Ee i'ɨ1-'oo' wa'a ñii1ii' 'in Ruu'21i
Tsá2 óo2o fu ñʉ'fú2 lɨ mo tyíin1in la
jéei1?
63 'E cuerpo tya' tsá2 jo to2 'íi3in
'e joon, jiin'13 espíritu tya' tsá2 'e
taa'21 juncwii21 tya' coon21 tøø2mo.
Joon 'in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios cwo'1o
juncwii21 tya' espíritu tya' tsá2. Joon
'e júu3 fuu212uu 'naa' lo cwáain1 tya'
'e espíritu do. Joon coon'13 'e júu3
fo'3oo lo lí2-i cwo1o juncwii21 tya' tsá2
'e taa'21 coon21 tøø2mo.
64 Pe seen21mo jee212 'naa' 'in jo jo'1
lɨ́ɨ2i —jin'2 Jesús.

Tsʉ ñii1i Jesús ca la mo 'wiin212 'iin
'in jo jo'1 lɨ́ɨ2i 'ii joongɨ ñii1o 'iin 'in 'nɨɨ1i
'ii.
65 Joon gajin'2in sɨɨ'21ɨ 'in tsá2 do:

—'Wii'13 joon nifuu212uu 'naa' 'e jiin'13 jaain21 jo lii'1 uncaa21in coon'13 jna wa'a jo 'in mo cwóo1i Ñʉ'1ʉ' jna.

66 Mo ngɨ́ɨ2i gajin'2 Jesús 'e júu3 lo, fúu1mo 'in tsá2 'in la mo ta ngɨ1ɨ coon'13on gatíuu2mo 'ii, joon jo ngɨ1gɨ 'ido coon'13on.

67 Joon gaunngɨɨ1ɨ Jesús sɨɨ'21ɨ la jɨ dyatuuin1 tsá2 tya'a do:

—¿Tɨ 'iin212naa' cwoliin1naa' jon?

68 Pe joon gajin'2 Simón Pedro:

—Ña'ñʉ'1ʉ', ¿'iin coon'13 tsaa21a'a? Jiin'13 júu3 tyi'i no 'e cwo1 juncwii21 tya' tsá2 'e taa'21 coon21 tøø2mo.

69 Joon jna'a jo'1o nilɨ́3na'a 'nʉ joon ne2oo'o 'e 'nʉ-ʉ Cristo, Jóon1on Dios Jmii21 'in seein21 coon21 tøø2mo.

70 Joon Jesús gajin'2in:

—Xʉfiin'13 'ñiia'oo nigatyi'2moo 'naa' jɨ dyatuuin1 'naa' pe jaain21 'naa' lɨ́ɨ1i 'in 'lɨɨ'3mo.

71 Faa'21a Jesús cwáain1 tya' 'in sii21 Judas Iscariote, jóon1on Simón, tsʉ 'ii in'nɨ́1i Jesús cɨɨin21gɨ. Ijmáa1a la joon xʉfiin'13 lɨ́ɨ1i tsá2 tya' Jesús jee212 'in dyatuuin1 do.

7

Ruu'21i Jesús jo jai'2 lɨ́ɨ2i

1 Mo ngayuui'13 gajin'2 Jesús 'e júu3 lo joon gangɨɨ1ɨ la caain21 Galilea. Jo 'iin212in ján2 coon21 lɨ sii21 Judea tsʉ 'in tyʉ'2 to2 tsá2 Israel 'iin212in jnga'2mo 'ido.

2 Joon tsʉ 'wii'13 tɨ lɨ tɨ jmɨɨ212 tya' tsá2 Israel 'e sii21 'e jmɨɨ212 jon1 tsá2 tsi 'nʉ́1 nuu21,

3 'in ruu'21i Jesús gajin'2in sɨɨ'21ɨ 'ido:

—Jo jon'3'on lo, cwoo'1'i fu Judea 'e coon'13 la joon 'in ngɨ́1ɨ coon'13 'nʉ 'in taan212in lijøø2ø jilaa'21 'e jmoo2'o.

4 Joon wana 'iin212un 'e li cwii1in tsá2 'nʉ jo jmaa2'a milagro tyi'i lɨ 'uuin21. Jmaa2'a lɨ jøø2ø jileei'21 tsá2 wana ijmaa2'a milagro.

5 Jin'2 ruu'21i la joon tsʉ jo jo'1 lɨ́ɨ2i ruu'21i 'ii.

6 Joon gajin'2 Jesús sɨɨ21ɨ 'ido:

—Jo mo tɨ 'ii'21 tyiia, pe tyi'naa' jmoo21 joon21 coon21 hora 'e tyʉ́2-ʉ.

7 'In tsá2 taan212in juncwii21 jo 'ee'1i 'naa' pe 'ee'1mo jna tsʉ jna-a jmóo3oo júu3 røø21 'e jilaa'21 'e jmoo1o jmai'2 'e gó2.

8 Cwolíin2naa' fu lɨ tɨ jmɨɨ212 tsʉ jna jo ní3ii tsʉ jo mo gatséi1 cwáain1 tya' 'ii'21 tyiia.

9 Joon mo ngayuui'13 gajin'2in 'elo, gajan1o coon21 lɨ sii21 Galilea.

Jesús 'e'2e tsá2 lɨ tɨ jmɨɨ212 'e sii21i jmɨɨ212 'e jon1on tsá2 tsi 'nʉ́1 nuu21

10 Pe mo ngayuui'13 gangalíin2in ruu'21i Jesús, Jesús gangó1o cɨɨn21mo fu lɨ tɨ jmɨɨ212 do. 'Uun21mo tyíi1a, jo gangɨɨ1ɨ jee212 tsá2.

11 Joon 'in tsá2 Israel do 'áa1mo 'naa'1i 'ido 'ii jee212 lɨ tɨ jmɨɨ212. Jin'2in:

—¿Xiiafu tyee'1i 'in tsañʉʉ'1 no?

12 Joon jee212 'in tsá2 taan212in lɨ tɨ jmɨɨ212 do 'áa1mo sɨ́ɨ1i cwáain1 tya' Jesús do. 'Inlɨ́ɨi13 jin'2in: "Jaain21 tsañʉʉ'1 'in tyú1mo 'ino." Pe 'inlɨ́ɨi13gɨ jin'2: "Jon'1 'in tyúi1 no, tsʉ 'in coon'21on tsá2 tóo2 'ino."

13 Pe jiin'13 jaain21 jo faa'21a jná2 nii2in 'wii212 tya' 'ido, tsʉ 'wii'13 gøø'21mo 'in tyʉ'2 to2 tsá2 Israel do.

14 Joon jmɨɨ212 do ningó1o coon21 tsa'1 mo ga'í2 Jesús inʉʉ cwo'1 fee'1 si'2 do, joon ga'láa2 'wii212 'e'2e tsá2 júu3 tyʉ́2.

15 Joon 'áai1 ninga'goo21-tsi 'in tsá2 tyʉ'2 to2 Israel do joon gajin'2in:

—¿Xiiala lɨ 'e galitɨɨ21i 'in tsañʉʉ'1 no jilaa'21 'e jin'2in no, tsʉ jo mo gauntsáa1a?

16 Joon Jesús-gɨ gañii1i:

—Jilaa'21 'e 'ée3ee lo jon' 'e tyiia lo tsʉ 'e tya' 'in gasii1in jna.

17 Joon wa 'iin212in jaain21 tsá2 jmáa1a la to2 tyʉ'2 Dios Jmii21, joon iliñii1i 'e 'ée3ee lo júu3 tya' Dios sɨ 'e fo'3oo la 'øøi'21-tsii 'ñii'a 'ee.

18 'In faa'21a jilaa'21 'e 'øøi'21-tsi yaai 'e la joon wa' 'e un'goo21o tsá2 'ii-o. Pe 'in faa'21a 'wii212 tya' 'inxeei'21 'e

un'goo^{21}o tsá^{2} 'in gasii^{1}in 'ii-o infaa'^{21}a
'e la ja'^{2}mo jo júu^{3} tajuu^{21} lí^{2}.
19 'Moisés gacwo'^{1} 'naa' 'e ley do, ¿ja
jo'? Pe jiin'^{13} jaain^{21} 'naa' jo gaun-
tiin'^{13}naa' 'e ley do. ¿'Ee li' 'iin^{212}naa'
jngaa'^{13}naa' jna?
20 Joon 'in tsá^{2} taan^{212}in do gañii^{1}i:
—'In 'lii'^{3}mo 'yuui^{2} alma tyi'i. ¿'Iin
'iin^{212}in jngai'^{2} 'nu?
21 Joon gajin'^{2} Jesús:
—Gajmáa^{3}aa coon^{21} milagro jmii^{212}
'e 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} 'e joon ni'goo^{21}-'oo'
jilee'^{21}naa'.
22 Moisés do gacwo'^{1}o 'naa' 'e tii^{2} 'e
nisii'^{21} jee^{212} 'naa' 'e sii^{21} circuncisión
(pe jon' 'ña'a Moisés gasi'^{21}i tii^{2}, 'lii^{212}
tsacøøi'^{13} tya'a 'in ningii^{2}mo gasii'^{21} 'e
tii^{2} do). Tsu 'wii'^{13} joon jmoo^{2} 'naa' 'e
tiisi'^{2} no mo jmii^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2}.
23 Joon 'naa' 'e untiin'^{13}naa' 'e
ley tya' Moisés jmoo^{2}oo' li^{2} xuui^{212}
tsañuu'^{1} 'e sii^{21} circuncisión xufiin'^{13}
jmii^{212} 'e 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2}. Wa 'naa'
jmoo^{2}oo' la joon jmii^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21}
tsá^{2}, ¿'e li' jmoo^{2}oo' 'nii'^{21}-'oo' tyiia
'wii'^{13} gaun'láa^{2}na jaain^{21} tsañuu'^{1}
jmoowúu^{1} 'e tyaan^{1}an jmii^{212} 'ii'^{21}
'woo'^{21} tsá^{2}?
24 Jo cwojmaa^{2}aa' 'ii'^{21} jiin'^{13} la
'øøi'^{21}-'oo' yaanaa'. Mo jmoo^{2}oo' 'ii'^{21},
cwojmaa^{2}aa' coon^{21} tsáa^{1}.

Jesús faa'^{21}a xiiafu nijaa'^{13}i

25 Joon 'inlíii^{13} 'in taan^{212}in
Jerusalén do ga'láa^{2} 'wii^{212} unngii^{1}i,
jin'^{2}in:
—¿Ti jon' 'ino 'in 'naa'^{1}i 'ido 'e jn-
gaa'^{13}i?
26 No siin'^{13}in faa'^{21}a jee^{212} tsá^{2} jná^{2}
nii^{2}mo joon jiin'^{13} jaain^{21} jo 'in sii'^{21} 'ii.
Xufoo'^{3} líi^{2}i tsaa'to^{2} 'e 'ino-o Cristo 'in
gasii^{1}in Dios Jmii^{21}.
27 Pe jna' ne^{2}o' xiiafu li gajó^{2} 'in
tsañuu'^{1} no pe mi jó^{1} Cristo jiin'^{13}
jaain^{21} jo 'in ñi^{1}i xiiafu li jó^{1}o, —jin'^{2}
'in tsá^{2} do.
28 Joon mo ganúu^{2}un Jesús 'elo li
siin'^{13}in 'e'^{2}e tsá^{2} júu^{3} tyú^{2} inuu cwo'^{1}
fee'^{1} do, joon gafaa'^{21}a tá^{2}, jin'^{2}in:
—¿Ti jo'^{1} 'e cwii^{1}mo 'naa' jna? ¿Ti
jo'^{1} ñí^{2}oo' xiia'fu li gó^{3}oo? Jo mo
gó^{3}oo 'wii^{212} tyiia 'ñii'a. Pe gó^{3}oo to^{2}
tyu'^{2} jaain^{21} 'in ja'^{2}mo seein^{21}, 'in jo
cwii^{1}naa'.
29 Pe jna, cwii^{1}moo tsu gó^{3}oo fu li
tyíin^{1}in joongi 'ii-o sii^{1}in jna —jin'^{2}
Jesús.
30 Joon 'iin^{212}in 'in tsá^{2} do saan'^{1}mo
'ii tsajée^{1}i fu 'nuñí^{3}. Pe jiin'^{13} jaain^{21} jo
gason'^{1} tya'a tsu jo mo gatí^{2} 'ii'^{21} tya'a.
31 Pe fúu^{1}mo 'áai^{1} 'in jo'^{1}o galíii^{2} 'ii.
Joon gafaa'^{21}a 'ido jin'^{2}in:
—'Láai^{2} milagro jmaa^{1}a 'in tsañuu'^{1}
no. ¿Ti 'ná^{1} jmá^{1}a Cristo mi jó^{1}o 'láai^{2}gi
milagro lagi 'in tsañuu'^{1} no? Jo 'ná^{1}
líi^{2}na'a. Líii^{2}na'a 'e Cristo 'ino.

Coon^{21} poo^{212} tsá^{2} sii^{21} fariseo sii^{1}in 'ii'^{13} moyóo^{13} 'in taa^{2}-i cwo'^{1} fee'^{1} do tsaseen'^{13}in Jesús

32 Joon mo ganúu^{2}un 'in tsá^{2} coon^{21}
poo^{212} sii^{21}i fariseo 'e faa'^{21}a tsá^{2}
cwáain^{1} tya' Jesús gasii^{1}i røø^{21} coon'^{13}
'in tyu'^{2} to^{2} untsá^{2} do 'e sii^{1}in 'ii'^{13}
moyóo^{13} 'in taa^{2}i cwo'^{1} fee'^{1} do
tsaseen'^{13}in Jesús.
33 Joon gajin'^{2}in Jesús:
—Taain^{212}taa coon'^{13} 'naa' coon^{21}
ca tá^{2} joon mi yuui'^{13} joon nii'^{13}moo
tún^{1} fu li tyíin^{1}in 'in gasii^{1}in jna.
34 Joon 'naa' i'naa'^{13}moo' jna pe jo
tyee'^{1}naa' jna tsu jo li tyalíin^{2}naa' fu li
nii'^{13}na.
35 Joon gacáin^{1} unngii^{1}i ruu'^{21}i 'in
tyu'^{2} to^{2} tsá^{2} Israel do, jin'^{2}in:
—¿Xiiafu li tsei'^{2} 'ino 'e jo tyee'^{1}na'?
Wa jo tsáa^{1}a 'ino fu li taan^{212}in tsá^{2}
Israel jee^{212} tsá^{2} faa'^{21}a jmíi^{1} griego,
joon i'e'^{2}e 'in tsá^{2} faa'^{21}a jmíi^{1} griego
júu^{3} tya'a.
36 ¿'Ee 'øøi'^{21}-tsi 'e gasii'^{21}i jna' 'e
'nee'^{13}na' joon jo tyee'^{1}na' tsu jo li
tsaa^{21}a' xiiafu li tsáa^{1}a?

Júu^{3} tyú^{2} tya' 'e juncwii^{21} icwo^{1}o Espíritu Tyu

37 'E jmii^{212} tyiin^{2}gi la jee^{212} jilaa'^{21}
'e li gatséi^{1} 'e jmii^{212}, joon jmii^{212} joon
garoon^{1}on Jesús gafaa'^{21}a tá^{2}, jin'^{2}in:

—Wana 'in 'ɨ¹-tsi 'e lɨcwii¹in Dios Jmii²¹ lawa jaain²¹ tsá² 'in unjmuu²i 'áai¹ 'ɨ¹-tsi 'e tyee'¹³i lɨ sá² jmɨɨ²¹ 'ná¹ 'e jai'² lɨ́ɨ²i jna. Joon lawa tsá² 'in ga'un'²un jmɨɨ²¹ tyʉ́²-ʉ 'ɨ́ɨ¹-tsi la joon jon 'in jai'² lɨ́ɨ²i jna tyʉ́² i'ɨ́ɨ¹-tsi 'e lɨcwii¹in Dios.

38 Tsʉ tya' jileei'²¹ 'in jai'² lɨ́ɨ²i jna ilí² tya'a la lɨ́¹ 'e jin'² ni jí² taa'¹³ júu³ tyʉ́² tya' Dios 'e jin'²: "Alma tya' 'in jai'² lɨ́ɨ²i ilí² lawa coon²¹ jmɨɨ²¹ fee'¹ 'e nii'¹³ coon²¹ tøø²mo. Joon la cwaa¹a tɨ' jmɨɨ²¹ do 'e cwaan²¹mo jilaa'²¹ nuu²¹ la joon jon 'e jmɨɨ²¹ nii'¹³ alma tya' tsá² icwo¹o juncwii²¹ tya' tsá² 'e taa'²¹ coon²¹ tøø²mo."

39 Coon'¹³ 'e la joon 'øøi'²¹-tsi 'e faa'²¹ Jesús 'e i'ii'²¹i 'in tsá² jai'² lɨ́ɨ²i 'ii 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Dios. Tsʉ 'in Espíritu Tyʉ́² do jo mo ga'í¹i alma tya' 'in jai'² lɨ́ɨ²i 'ii tsʉ jo mo júin¹ Jesús wa' 'e 'ii'²¹i 'e 'ya'²gɨ tya'a 'e cwo'¹o Dios Jmii²¹ 'ii.

Jileei'²¹ tsá² jmai'² tyii²mo 'ɨ¹-tsi 'wii²¹² tya' Jesús

40 'Inlɨ́ɨi¹³ jee²¹² 'in tsá² do mo ganúu²un 'e júu³ lo, joon gajin'²in:

—'E ja'²mo 'ino 'in tsañʉʉ'¹ 'in 'ná¹ jó¹ cwo¹o júu³ tyʉ́².

41 'Inlɨ́ɨi¹³gɨ jin'²in:

—Cristo no.

Pe 'in xeei'²¹gɨ gañii¹i:

—¿Xiiala cwoo¹i 'e Galilea 'e jó¹ Cristo?

42 Ni jí² tya' Dios faa'²¹a 'e jún² tya' 'lɨɨ²¹² røøi'³ David Cristo. Joon wa'a jún² tya' David 'ná²-a liseein²¹ Belén lɨ galiseein²¹ David do.

43 La joon gaxé¹i tsá², galɨ́² tsá² coon²¹ tún² poo²¹² 'wii²¹² tya' Jesús.

44 'Inlɨ́ɨi³ 'iin²¹²in tøø¹ø 'ido 'nʉñí³ pe jiin'¹³ jaain²¹ jo gasan'² nii 'ido.

'In tɨ́ɨ²i to² do jo jai'² lɨ́ɨ²i Jesús

45 Joon 'in 'ɨɨ'¹³ moyóo¹³ taai²¹² cwo'¹ fee'¹ ngalíin² tún¹ fu lɨ née¹i 'in fariseos do coon'¹³ 'in tsá² tyʉ'² to² untsá², joon 'in née¹i do sɨɨ'²¹ɨ 'ɨɨ'¹³ moyóo¹³:

—¿'Ee lɨ' jo té²ee' 'ido?

46 Joon gañii¹i 'in 'ɨɨ'¹³ moyóo¹³ do:

—¡Jiin'¹³ jaain²¹ jo mo gafaa'²¹a la lɨ́¹ 'e faa'²¹a 'in tsañʉʉ'¹ no!

47 Joon gajin'²in 'in tsá² fariseos do sɨɨ'²¹ɨ 'ɨɨ'¹³ moyóo¹³:

—¿Tɨ gacwoo²i yaanaa' con'² 'ido 'naa' tóo²?

48 Ce jiin'¹³ jaain²¹ tsacøøi'¹³ 'in tyʉ'² to² jna' jo jo'¹ mo galɨ́ɨ²i, jon'gɨ tsá² fariseos do jo'¹ lɨ́ɨ²i.

49 Pe jiin'¹³ tsá² 'in jo cwii¹i 'e ley do ja'²mo lɨ́ɨ²i, joon Dios ijmáa¹a 'ii'²¹ tya' 'ido.

50 Joon jaain²¹ tsá² 'in ni-tyiin'¹³ jee²¹² fariseos do 'in nisii²¹ Nicodemo, 'in ningó¹o ngafee'¹³i Jesús lɨ canʉʉ²¹. Joon nigasɨɨ'²¹ɨ 'in catyaai² do:

51 —Jiin'¹³ la tyʉ'² to² ley tyi' jo li un'lɨ'³ɨ' jmoo²¹o' 'ii'²¹ tya' jaain²¹ tsañʉʉ'¹ 'e jo mo ganʉ́²ʉ' nifu 'ee 'e gó² 'e nigajmaa¹a.

52 Joon gañii¹i 'in tsá² do sɨɨ'²¹ɨ Nicodemo:

—¿Tɨ 'in seen²¹in Galilea 'nʉ jon? Untsáa¹³du' jí² tya' Dios joon liñí²'i ce jiin'¹³ jaain²¹ tsá² cwo¹o júu³ tya' Dios jo mo jó² fu Galilea.

Tsamɨ́² 'in ga'leei'²¹

53 Joon la jaain²¹ la jaain²¹ ngaliin¹mo fu tya'a.

8

1 Pe Jesús ngóo¹o fu coon²¹ moo'²¹ lɨ sii²¹ Olivos.

2 Mo jná² joon 'aa²¹a nga'²mo fu inʉʉ cwo'¹ fee'¹ si'² Jerusalén. Joon jileei'²¹ tsá² gangalíin² lɨ siin'¹³in Jesús. Joon gacwó² Jesús joon ga'láa² 'wii²¹² ga'e'²e tsá² júu³ tyʉ́².

3 Joon 'in tɨfo'² tya' ley do joongɨ coon'¹³ tsá² fariseos nijée¹i jaain²¹ tsamɨ́² 'in gatsee'²¹i 'in ngó¹o 'no'³ 'láa¹ coon'¹³ tsañʉʉ'¹. Joon gasiin'¹in tún² tsa'² jee²¹² 'in tsá² taai² do,

4 joon gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² do Jesús:

—Tɨfo'^{2} tyii'i, 'in tsamɨ́^{2} lo ni-gaseen'^{13}moo'o lɨ ngó^{1}o 'no'^{3} 'láa^{1}a coon'^{13} tsañʉʉ'^{1}.

5 Joon 'e ley tya' Moisés tyʉ'^{2}ʉ to^{2} jna'a 'e jngaa'^{13}na'a coon'^{13} cuun^{212} jileei'^{21} 'in 'láa^{1} la 'láa^{1} 'in tsamɨ́^{2} no. ¿'Nʉ-gɨ xiiala foo'^{21}'o?

6 Jin'^{2} 'in tsá^{2} do la joon sɨɨ'^{21}ɨ Jesús coon'^{13} 'iin^{212}in tsáai^{1}-tsi 'ee ijin'^{2} Jesús tsʉ la joon wa iuntyifu^{1} 'nɨ́ɨ^{1}i Jesús. Joon gajuu'^{21}i Jesús 'ña'a joon ga'láa^{2} 'wii^{212} jmaa^{1}a letra ni 'wó^{2}.

7 Joon 'in tsá^{2} do ngóo^{1}gɨ 'naai'^{13} 'e unngɨɨ^{1}ɨ. Joon ganii'^{13}i Jesús 'ña'a, joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} do:

—Jmoo^{21} joon^{21} jaain^{21} 'naa' 'in jo mo ga'nóo^{2}o tsaa^{2} joon 'ii tyʉ'^{2}ʉ 'e cuun^{212} do nifu.

8 Joon gajmaa^{1}a 'in tuu'^{21}i, gajmaa^{1}a letra ni 'wó^{2} tún^{1}.

9 Joon mo ganúu^{2}un 'in tsá^{2} do 'e júu^{3} lo joon ga'aa^{1}o fa'ɨɨ'^{21}. Joon ga'woo^{21}i tɨ' jaan^{21}mo, ga'láa^{2} 'wii^{212} 'in yʉʉ'^{13}gɨ ga'woo^{21}i nifu lɨ tséi^{1}gɨ ga'woo^{21}i 'in xaai^{1}gɨ. Joon mo gatoo'^{1} 'woo^{21}i jileei'^{21} joon 'ña'a Jesús gatuui^{1}gɨ coon'^{13} 'in tsamɨ́^{2} do.

10 Joon ganii'^{13}i Jesús 'ña'a, joon mo gajøø^{2}ø jo 'iin seein^{21} jiin'^{13} jaain^{21}, jiin'^{12} tsamɨ́^{2} do 'in tyíin^{1}gɨ, joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'in tsamɨ́^{2} do:

—Yá^{3}, ¿'naaigɨ 'in jmoo^{1}o tsaa^{2} tyi'i? ¿Tɨ jiin'^{13} jaain^{21} jo 'iin gapíin^{2} 'nʉ?

11 Joon gajin'^{2} 'in tsamɨ́^{2} do:

—'Un^{2}, jiin'^{13} jaain^{21} jo 'iin cwo'^{1}o jna tsaa^{2}.

Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsamɨ́^{2} do:

—Jon'gɨ jna píin^{2}na 'nʉ. Cwooi'^{13} no, jo cwo'laa^{212}gɨ'ɨ.

Jesús lɨ́ɨ^{1}i 'yiia^{21} tɨ ni cwoo'^{13} fu juncwii^{21}

12 Jesús sɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tún^{1}, joon gajin'^{2}in:

—Jna-a lɨ́ɨ^{1}na 'yiia^{21} tɨ ni cwoo'^{13} fu juncwii^{21}. La jnaa'^{21} tsá^{2} coon'^{13} 'yiia^{21} tya' ñi'^{1} la joon jon tsʉ 'wii'^{13} jna iliñi^{1}i tsá^{2} xiiala 'e ngɨ́^{2}i tyani Dios. Joon 'in ngɨ^{1} coon'^{13} jna sá^{2}-a 'yiia^{21} tya'a 'e cwo^{1}o juncwii^{21} tya'a. Joon jmɨɨ^{212} ngɨ^{1} lɨ nʉʉ^{21}.

13 Joon jin'^{2} 'in tsá^{2} fariseos do sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—'Nʉ foo'^{21}'o cwáain^{1} tyi'i 'wo'o, 'e foo'^{21}'o do jo to^{2} 'íi^{3}in.

14 Joon Jesús-gɨ gañii^{1}i:

—Tyíin^{2}mo júu^{3} tyiia xʉfiin'^{13} jna 'ñii'a fo'^{3}oo cwáain^{1} tyiia. Pe 'ñiia'oo ñí^{3}ii fu lɨ gagoo^{212}oo joongɨ fu lɨ ní^{3}ii. Pe 'naa'gɨɨ' jo ñí^{2}ii' xiiafu lɨ gagoo^{212}oo jon'gɨ fu lɨ ní^{3}ii.

15 'Naa' jmoo^{2}oo' 'ii'^{21} jiin'^{13} la 'ii'^{21} tya' tsá^{2} taan^{212}in juncwii^{21}. Pe jna-a, jo 'in 'ii'^{21} tya'a jmóo^{3}oo.

16 Pe wa jmáa^{3}aa 'ii'^{21} tya' tsá^{2}, jmáa^{3}aa 'ii'^{21} røø^{21}, tsʉ jo jmóo^{3}oo 'ii'^{21} 'ñii'a, Ñʉ'^{3}oo, 'in gasii^{1}in jna jmóo^{3}oo 'ii'^{21} caan^{21}mo coon'^{13}on.

17 Ni ley tyi'naa' faa'^{21}a: wana seein^{21} gái^{1} 'in jmoo^{1}o júu^{3} røø^{21} faa'^{21}a røø^{21}, joon 'ná^{1}-a 'ii'^{13}moo' júu^{3} tya'a.

18 Joon 'ñii'a fo'^{3}oo 'wii^{212} tyiia 'e la goo^{21}o'o coon'^{13} Ñʉ'^{1}ʉ' 'in gasii^{1}in jna.

19 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ 'in tsá^{2} do sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—¿Xiiafu tyíin^{1} ñʉ'^{2}'ʉ?

Joon gajin'^{2}in Jesús:

—'Naa' jo cwii^{1}naa' jna jon'gɨ Ñʉ'^{3}ʉʉ cwii^{1}naa'. Tsʉ wa'a cwii^{1}naa' jna, cwii^{1}moo' jon Ñʉ'^{3}ʉʉ.

20 Jesús gajin'^{2}in 'elo la 'ɨɨ^{212} 'ee^{1}e júu^{3} tyʉ́^{2} inʉʉ cwo'^{1} fee'^{1} do co' lɨ roon^{1}on cwóo^{1} to'^{2} tsá^{2} cuu^{2}. Pe ce jiin'^{13} jaain^{21} jo 'iin^{21} gasan'^{2} ni Jesús tsʉ jo mo tɨ 'ii'^{21} tya'a.

Xiiafu tsei'^{2} Jesús

21 Jesús sɨɨ'^{21}gɨ 'in tsá^{2} do:

—Nii'^{13}moo jna, joon 'naa'gɨɨ' 'naa'^{13}moo' jna pe mi júun^{2}naa' røø^{21}moo' tsaa^{2}. Joon fu lɨ nii'^{13}na jo lí^{2} cwolíin^{2}naa'.

22 Joon 'in tyʉ'^{2} to^{2} tsá^{2} Israel do faa'^{21}a, ¿wa jon' ijngai'^{2} 'ino 'ña'o 'e sɨɨ'^{21}ɨ jna' 'e jo lí^{2} tsaa^{21}a' fu lɨ tsee'^{13}i?

23 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} do:

—'Naa', 'in seein^{21} lɨ 'wii^{212} lo 'naa', pe jna 'in seein^{21} lɨ yʉ'^{3} do: 'naa' jiin'^{13}

'in niseein^{21} fu juncwii^{21} lo-o pe jon' jiin'^{13} 'in seein^{21} fu juncwii^{21} lo jna.

24 Tsʉ 'wii'^{13} joon fuu^{212}uu 'naa' mi júun^{2}naa' røø^{21}moo' tsaa^{2}. Mi júun^{2}naa' røø^{21}moo' tsaa^{2} tsʉ jo mo galijai'^{2} galɨ́ɨ^{2}naa' jna jiin'^{13} la lɨ' 'e lɨ́ɨ^{1}na.

25 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ 'in tsá^{2} do:

—¿'Iin-gɨ 'nʉ joon?

Joon gajin'^{2} Jesús:

—Ca la mo 'wii^{212}mo gafuu^{212}uu 'naa' 'iin jna.

26 'Láa^{2}mo 'nogɨ 'e 'ná^{1} fuu^{212}uu 'naa' xiiala lɨ́ɨ^{1}naa'. Pe fuu^{212}uu 'naa' tsá^{2} taan^{212}in juncwii^{21} jiin'^{13} 'e ninúu^{3}oo faa'^{21}a 'in gasii^{1}in jna joon jmai'^{2} 'e ja'^{2}mo faa'^{21}a 'ido.

27 Pe 'in tsá^{2} do jo mo ga'øøi'^{21}-tsi 'e faa'^{21}a 'ido cwáain^{1} tya' Ñʉ'^{1}ʉ'.

28 Tsʉ 'wii'^{13} joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ^{21}ɨ 'in tsá^{2} do:

—Mi saa'^{13}naa' jna, 'in Ruu'^{21}i Tsá^{2}, joon ilicwii^{1}naa' jna jiin'^{13} la lɨ́ɨ^{1}na. Joon iliñí^{2}ii' 'e jo jmóo^{3}oo ce jiin'^{13} coon^{21} 'e 'øøi'^{21}-tsii 'ñii'a. Pe jiin'^{13} 'e ga'e'^{2}e Ñʉ'^{1}ʉ' jna fuu^{212}uu 'naa'.

29 Tsʉ 'in gasii^{1}in jna 'ii-o ngɨ^{1}ɨ coon'^{13} jna. Joon Ñʉ'^{3}ʉʉ jo mo gatíuu^{2}i jna 'ñii'a, tsʉ jna jmóo^{3}oo jiin'^{13} 'e 'yaai^{1}-tsi.

30 Joon mo gajin'^{2} Jesús 'elo 'áa^{1}mo fúui^{1} 'in jo'^{1} galɨ́^{1}i 'ii.

Xiiala lɨ́ɨ^{1}i jóon^{1}on Dios joongɨ 'in jo la lɨ́^{1}i coon'^{13} tsaa^{2} tya'a

31 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} Israel 'in jo'^{1} galɨ́ɨ^{1}i 'ii:

—Wa gasii'^{13}naa' yaanaa' tá^{2}, jo túʉ^{2}ʉʉ' 'e nigafuu^{212}uu 'naa', nilíin^{2}naa' tsá^{2} tyiia 'e la jai'^{2}.

32 Joon iliñí^{2}ii' la jai'^{2}, joon coon'^{13} 'e la jai'^{2} do iláa^{2}moo'.

33 Joon gajin'^{2} 'in tsá^{2} do:

—Jún^{2} tya' Abraham-mo jna'a, joon ce jiin'^{13} cafu jo mo gajmoo^{21}o'o to^{2} tya' 'in seein^{21} fuu^{21} xiia' wa 'nogɨ 'e láa^{2}na'a. ¿'Ee lɨ'ɨ 'e fu'^{2}'u jna'a 'e láa^{2}na'a?

34 Joon gajin'^{2}in Jesús:

—'E júu^{3} ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa' lo, jileei'^{21} 'in 'lá^{1}a tsaa^{2} tyí^{1} jo la tɨ́^{1}i coon'^{13} tsaa^{2} tya'a.

35 Jaain^{21} tsa'leei'^{13} jo jmɨɨ^{212} wa'a ilíin^{2} tsá^{2} inʉʉ. Pe jaain^{21} jóon^{1}on tsá^{2} 'in lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} inʉʉ coon^{21} tøø^{2}mo 'i.

36 Joon wana 'in Jóon^{1}on Dios jmaa^{1}a láa^{2}naa', joon la joon 'e ja'^{2}mo 'e in láa^{2}naa'.

37 Niñíi^{3}oo 'e 'naa'oo' jún^{2} tya' 'lɨɨ^{212} Abraham, pe 'iin^{212}naa' jngaa'^{13}moo' jna tsʉ jo 'ii'^{13}naa' 'e nifuu^{212}uu 'naa'.

38 Pe fo'^{3}oo jiin'^{13} 'e ni'e'^{2}e Ñʉ'^{3}ʉʉ jna joon 'naa' jmaa^{2}aa' jiin'^{13} 'e nijin'^{2} ñʉ'^{2}ʉʉ'.

39 Joon 'ii dogɨ gañii^{1}i:

—Abraham-mo ñʉ'^{1} jna'a.

Pe Jesús gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Waxʉ lɨ'ɨ 'e jai'^{2} 'e ñʉ'^{1} 'naa' Abraham ijmáa^{13}naa' la lɨ' 'e gajmaa^{1}a.

40 Xʉfiin'^{13} wa'a fuu^{212}uu 'naa' 'e júu^{3} jai'^{2} 'e ga'e'^{2}e Dios jna, pe 'naa' 'iin^{212}naa' jngaa'^{13}moo' jna. ¡Abraham jo gajmaa^{1}a la joon!

41 'Naa' 'ná^{1} jmaa^{2}aa' la joon la lɨ 'e gajmaa^{1}a ñʉ'^{2}ʉʉ'.

Joon 'ii dogɨ gajin'^{2}in:

—Jna'a jo lɨ́ɨ^{1}na'a tsá^{2} 'in jo jmii^{21} seein^{21} tsʉ seein^{21} jaan^{21}o ñʉ'^{1}ʉ'ʉ 'in sii^{21} Dios 'i.

42 Jesús joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Waxʉ lɨ' 'e la jai'^{2} ñʉ'^{2}naa' Dios Jmii^{21} 'e la 'iin^{212}moo' jna, tsʉ goo^{212}oo fu tyani Dios, joon lo-o tyíin^{1}na. Jon' gagoo^{212}oo cwáain^{1} tyiia 'ñii'a tsʉ Dios Jmii^{21} gasii^{1}in jna.

43 ¿'Ee lɨ'ɨ jo 'e 'øøi'^{21}-'oo' 'e fo'^{3}oo lo? Jo 'øøi'^{21}-'oo' tsʉ jo 'iin^{212}naa' núu^{3}oo' júu^{3} tyiia.

44 Joon ñʉ'^{2}naa' 'in 'lɨɨ'^{3}mo 'ii. Joon jóon^{1}on 'ii 'naa' 'e joon 'iin^{212}naa' jmaa^{2}aa' 'e 'iin^{212}in 'ii tsʉ ca la mo nifu gajngaa'^{13}i 'in 'lɨɨi'^{3} do tsá^{2}. Ce jiin'^{13} cafu jo mo gajmaa^{1}a 'e jai'^{2} jogɨ faa'^{21}a 'e jai'^{2}. Mo faa'^{21}a júu^{3} tajuu^{21} faa'^{21}a jiin'^{13} la 'e lɨ́^{2} lɨ́ɨ^{1}i. Tajuu^{21}mo 'ii, joon jilaa'^{21} júu^{3} tajuu^{21} 'e faa'^{21}a tsá^{2} 'in 'lɨɨ'^{3}mo jmii^{21}i 'e júu^{3} tajuu^{21} joon.

45 Pe jna fo'^{3}oo 'e ja'^{2}mo, joon 'naa' jo jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}naa' jna.
46 ¿Tɨ seein^{21} jaain^{21} jee^{212} 'naa' 'in jmá^{1}a júu^{3} røø^{21} 'e 'oo^{2} jna tsaa^{2} tyi^{1}? Joon wa'a fuu^{212}uu 'naa' júu^{3} 'e jai'^{2}, ¿'ee lɨ' jo jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}naa' jna?
47 Jileei'^{21} 'in jóon^{1}on Dios nuu^{1}o júu^{3} tya' Dios, pe 'naa'gɨɨ' jon' jóon^{1}on Dios 'naa' tsʉ 'wii'^{13} joon jo 'iin^{212}naa' nuu^{2}uu' júu^{3} tya' Dios —jin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tyʉ'^{2} to^{2} tsá^{2} Israel do.

Cristo 'in niseein^{21} jéei^{1}gɨ lagɨ 'lɨɨ^{212} Abraham

48 Joon gajin'^{2} tsá^{2} Israel sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:
—'E ja'^{2}mo mo nigafaa'^{13}a'a 'e tsá^{2} seein^{21} Samaria 'nʉ joongɨ 'e 'yuui^{2} 'in 'lɨɨ'^{3}mo alma tyi'i.
49 Joon Jesús-gɨ gañii^{1}i:
—Jo 'in 'lɨɨi'^{3} 'yuui^{2} alma tyiia. Jilaa'^{21} 'e jmóo^{3}oo jmai'^{2} tya' 'e untyuu^{212}na Ñʉ'^{3}oo pe 'naa'gɨɨ' jmai'^{2} 'e un'lɨɨ'^{3}moo' jna.
50 Pe jna jo 'noo'^{13}oon wa' 'e untyuu^{212}i tsá^{2} jna xʉfiin'^{13} seein^{21} jaain^{21} 'in 'noo'^{1}on la joon, joon 'ii jmoo^{1}o 'ii'^{21}.
51 'E la ja'^{2}mo fuu^{212}u 'naa', jileei'^{21} 'in unjíi^{2}i júu^{3} tyiia 'e fo'^{3}oo lo, jo jmɨɨ^{212} ijúun^{2}in.
52 Joon gajin'^{2} 'in tyʉ'^{2} to^{2} tsá^{2} Israel sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:
—Nogɨ tsei'^{2} 'e ja'^{2}mo lɨ́ɨ^{2}na'a 'e 'yuui^{2} 'in 'lɨɨ'^{3}mo alma tyi'i. 'Lɨɨ^{212} Abraham joongɨ jileei'^{21} 'in cwo^{1}o júu^{3} tyʉ́^{2} 'in gajún^{1}mo 'i joon 'nʉgɨ fu'^{2}'u jna'a: "'In unjíi^{2}i jilaa'^{21} 'e fo'^{3}oo lo, jo jmɨɨ^{212} ijúun^{2}in."
53 ¿Tɨ lɨ́ɨ^{2}u 'e feei'^{1}gɨ'ɨ la 'lɨɨ^{212} nʉ'^{1}ʉ' Abraham? Gajún^{2}mo 'i la joon jon gajún^{2}mo 'in gacwo^{1}o júu^{3} tyʉ́^{2} la mo jéei^{1}. ¿'Iin 'nʉ lɨ́ɨ^{2}u jon?
54 Jesús gajin'^{2}in:
—Jo lí^{2} untyuu^{212}na 'ñii'a, tsʉ wana untyuun^{212}na 'ñii'a jo to^{2} 'íi^{3}in. Pe 'in untyuu^{212}u jna Ñʉ'^{3}oo 'i, tsʉ 'ii jon foo'^{21} 'naa' Dios tyii'.
55 Pe 'naa' jo cwii^{1}naa' 'ii. Pe jna cwii^{1}moo. Joon wa jna fo'^{3}oo 'e jo cwii^{1}na 'ido joon jna tajuu^{21}moo la lɨ́ɨi^{1} 'naa'oo'. Pe la jai'^{2} cwii^{1}moo joongɨ unjíi^{2}oo 'e jin'^{2}in.
56 'Lɨɨ^{212} tsafeei'^{1} tyii' Abraham galijløøi'^{3} 'áa^{1}mo mo galɨñii^{1}i iní^{2} jmɨɨ^{212} tyiia. Ganii^{21}, joon galijløøi'^{3} 'áai^{1}.
57 Joon gajin'^{2}in 'in tyʉ'^{2} to^{2} tsá^{2} Israel do sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:
—Jo mo 'oo^{2}gɨ'ɨ cincuenta jiin^{21}. ¿Xiiala lɨ́^{2} 'e foo'^{21}'o 'e gañíi^{13}u'u Abraham?
58 Joon gajin'^{2} Jesús:
—'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', la nʉ'gɨ 'e la seein^{21} Abraham, niseen^{21}mo jna —jin'^{2} Jesús.
59 Joon 'in tsá^{2} do gasaa'^{13}a cuun^{212} ityuu'^{13}i Jesús. Pe Jesús do ga'mée^{1}mo 'ña'a joon cwo'ɨ́ɨ^{1}o 'e cwo'^{1} fee'^{1} do. Joon gangɨ́ɨ^{1}i jee^{212} 'ido, ganga'^{2}mo.

9

Un'láa^{2}i Jesús jaain^{21} tsá^{2} tiui^{2}

1 Joon lɨ gangɨ́ɨ^{1}i do nii^{2}in jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'in nigangaai'^{13} tiui^{2}.
2 Joon 'in tsá^{2} ngɨ^{1}ɨ coon'^{13}on do nigaunngɨɨ^{1}ɨ 'ido, joon nigajin'^{2}in:
—Tɨfo'^{2} tyii'i, ¿'ee lɨ' gangaa'^{13}i 'in tsañʉʉ'^{1} tiui^{2}? ¿Xʉfo' røøi^{21} sáa^{3} jmɨɨ^{21} tsaa^{2} 'ee sɨ' røøi^{21} 'ña'a no tsaa^{2} 'ee?
3 Joon gajin'^{2} Jesús:
—Jo galɨ́^{2} tiui^{2} cwáain^{1} tya' tsaa^{2} tya'a 'ña'a jon'gɨ tsaa^{2} tya' sáa^{3} jmii^{21}; 'e galɨ́^{2} tiui^{2} 'wii'^{13} tya' coon'^{13} 'e la joon ilí^{2} 'e'^{2}e Dios tsá^{2} jilaa'^{21} 'e lí^{2} jmáa^{1}a.
4 Ná^{1}-a jmáa^{3}aa to^{2} tya' 'in gasii^{1}in jna mo jmɨɨ^{212} tsʉ najó^{2}-o 'e lɨ nʉʉ^{21} joon jo 'iin lii'^{1}gɨ jmá^{1} to^{2}.
5 La 'ɨɨ^{212} 'e taan^{1}na 'e fu juncwii^{21} lo lɨɨ^{1}na jɨ́^{2} coo^{21} 'e ni cwoo'^{13} juncwii^{21} lo.
6 Joon mo ngayuui'^{13} gajin'^{2}in 'e júu^{3} lo Jesús gañíi^{13}i ni 'wó^{2} joon gajmaa^{1}a xʉ capiléen^{3} jiin^{1} coon'^{13} jmɨɨ^{21} 'e'^{2}e. Joon gasoon^{21}on unni^{2} 'in tsá^{2} tiui^{2} do.
7 Joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} tiui^{2} do:
—Cwó^{2}, cworuun'^{13}un unní^{2}'i coon'^{13} jmɨɨ^{21} 'in 'o^{2} tsi pila sii^{21} Siloé

—'øøi'21-tsi tsá2 'e sii21, 'in gasii1in do, coon'13 jmíi1.

Joon gangoo21-o 'in tsá2 tiui2 do, niruun'13un unníi1in joon mo gacɨɨ'13ɨ joon nijnaa'21o.

8 Joon 'in tsá2 née1i tyan' lɨ tyíin1in 'in tʉʉ2 do coon'13 tsá2 'in niganíi2in 'in tiui do gajin'2in:

—¿Tɨ jon' 'ino 'in tsá2 la mo tyíin1in 'in mɨ1ɨ caridad?

9 'Inlɨ́ɨi13 gajin'2in:

—'Inoo do.

'Inlɨ́ɨi13gɨ gajin'2in:

—Jon' 'ino do, pe coonti-i la joon jnée2i.

Pe 'ña'a 'in tsá2 do 'e noo212ta tiui2 gajin'2in:

—Jna-a 'in tsá2 ta tiui2 do.

10 Joon gaunngɨɨ1ɨ 'in tsá2 do:

—¿Xiiala lɨ 'e nijnaa'21o'o?

11 Joon ganii1i 'in tsá2 ta tiui2 do:

—Jaain21 tsañʉʉ'1 sii21 Jesús 'in gajmaa1xʉ jiin1 gasúun2un unní3ii, joon jin'2in sɨɨ'21ɨ jna2: "Cwó2 fu lɨ náa1 pila sii21i Siloé, joon roon'13'on unní2'i." Joon gangoo212oon joon mo garuun'13uun unní3ii do joon galɨ́2 jnaa'21oo.

12 Joon gaunngɨɨ1ɨ 'in tsá2 do sɨɨ'21ɨ 'in tsá2 ta tiui2 do:

—¿Náai13gɨ 'in tsañʉʉ'1 do?

Joon gajin'2 'in tsá2 ta tiui2 do:

—Jo ñii2ii naai1.

'In tsá2 fariseos unngɨɨ1ɨ 'in tsá2 ta tiui2 do xiiala galɨ́1 jnaa'21a

13 Joon 'in tsá2 taai2 do nijaa212mo 'in tsá2 ta tiui2 do tyani tsá2 fariseo.

14 Pe jmɨɨ212 'ii'1 'woo'21 tsá2 'e jmɨɨ212 'e gaun'láa2i Jesús 'in tsá2 tiui2 do.

15 'Wii'13 joon gaunngɨɨ1ɨ 'in fariseos do 'in tsá2 ta tiui2 do xiiala galɨ́2 'e la no nilí2-i jøø2ø. Joon gajin'2in 'ido:

—Jiin1in gasúun2un 'ido unní3ii mo ngayuui'13 joon joon garuun'13oo, 'wii'13 joon nijnaa'21oo la no.

16 Joon 'inlɨ́ɨi13 tsá2 fariseo jin'2in:

—'In tsañʉʉ'1 'in gajmaa1a 'elo jo gajmaa1a 'ii'21 tya' Dios tsʉ jo tsáai1-tsi jmɨɨ212 'ii'21 'woo'21 tsá2.

Pe 'inlɨ́ɨi13gɨ gajin'2in:

—¿Xiiala lí2 jmáa1a 'e li2 milagro no wa'a røøi21 tsaa2 tyi1?

Coon'13 la joon galɨ́2 tún2 poo212 'ii.

17 Joon gaunngɨɨ1ɨ tún1 'in tsañʉʉ'1 ta tiui2 do:

—'Nʉ-gɨ, ¿xiiala foo'21'o cwáain1 tya' 'in tsañʉʉ'1 'in gacwo1o unní2'i do?

Joon 'i-gɨ gajin'2in:

—Jna fo'3oo, jaain21 tsá2 'in cwo1o júu3 tyʉ́2 tya' Dios 'ido.

18 Pe 'in tyʉ'2 to2 tsá2 Israel jo jo'1 mo lɨ́ɨ2mogɨ 'e ta tiui2 'in tsañʉʉ'1 do ce gatø'1o 'in sáa3 jmii21 'in tsá2 ni'láa2i do.

19 Joon gaunngɨɨ1ɨ tsacøøi'13 tya' 'in tsá2 do:

—¿Tɨ 'ino-o yʉʉn21 tyii' 'in ca la mo gangaa'13mo 'e foo2oo' nitiuu2mo? ¿Xiiala lɨ 'e la no nijnaa'21o?

20 Joon tsacøøi'13 tya' 'in tsá2 ta tiui2 do gañii1i:

—Ne2oo'o 'e yʉʉn21 tyi-oo'o 'ino, joon ca la mo gangaa'13i tiuu2mo.

21 Pe jo né2e'e xiiala lɨ 'e la no nijnaa'21o. Jo mo la né2e'e 'iin gaun'lá2 unníi1i. Unngɨɨ1 duu' 'ña'a no, tsʉ tsá2 'in nifee'1mo no. 'Ña'a noo jmá1a júu3 røø21.

22 Jmii21i gajin'2in la joon tsʉ 'wii'13 'e 'goo'21-o. Tsʉ 'in tyʉ'2 to2 tsá2 Israel gasɨ́ɨ2i røø21 'e jo cwo1gɨ tsataa2i inʉʉ cwo'1 sinagoga jileei'21 'in jin'2 'e Cristo Jesús.

23 Tsu 'wii'13 joon gajin'2 tsacøøi'13 tya'1a: "Unngɨɨ1duu' 'ña'a no, tsʉ tsá2 'in nifee'1mo no."

24 Joon gatø'1ø 'in tyʉ'2ʉ to2 tsá2 Israel do 'in tsañʉʉ'1 ta tiui2 do, joon gasɨɨ'21ɨ:

—Sii'13 jna'a júu3 ja'2mo tyani Dios. Jna'a ne2oo'o 'e tsá2 røøi21 tsaa2 tyi1 'ino.

25 Joon gañii1i 'in tsá2 ta tiui2 do:

—Jo ñí3 jna tɨ røøi1 'ino tsaa2 tyi1 sɨ jo røøi21 'ee. Jiin'13 'e ñí3ii 'e jna-a tsá2 ta tiuu2mo joon la no nijnaa'21oo.

26 Joon gaunngɨɨ1ɨ 'in tsá2 do tún1:

—¿'Ee gajmaa1a tyi'i? ¿Xiiala jmaa1a 'e gacwo'1o 'nʉ unni2'i?

27 Joon 'in tsá² ta tiui² do gajin'²in:
—Nifuu²¹²gɨ jna 'naa' joon jogɨ unjii²ii'. ¿'Ee lɨ' 'iin²¹²naa' 'e fo'³oo túnˡ 'e nifo'³oo do? ¿Tɨ 'iin²¹²naa' líin²naa' tsá² tya'a?
28 Joon 'in tyʉ'² to² tsá² Israel do gauntyíi²in 'ido joon gasɨɨ'²¹ɨ 'ido:
—'Nʉ-ʉ, lɨ́ɨ²u'u tsá² tya' 'in tsañʉʉ'¹ do pe jna'gɨɨ'ɨ lɨ́ɨ²na'a tsá² tya' Moisés
29 tsʉ jna'a ne²oo'o 'e Dios nigafee'²¹mo Moisés pe 'in tsañʉʉ'¹ do jo né²e'e xiia fu seein²¹.
30 Joon 'in tsá² ta tiui² do gajin'²in:
—¡'Áa¹i tsa'góo²-tsii 'e foo'²¹ 'naa' 'e jo ñí²ii' xiia' seein²¹ 'ido pe 'ido nigacwo'¹o jna unní³ii!
31 Tyʉ́²-ʉ né² jna' 'e jo unjíi²i Dios júu³ tyʉ́² 'e faa'²¹a tsá² røøi²¹ tsaa² tyi¹. Unjíi²i Dios jiin'¹³ júu³ tya' tsá² 'in un'goo²¹o 'ii joongɨ jmoo¹o 'ido jiin'¹³ 'e 'iin²¹²in Dios.
32 Jo mo lɨ sá² júu³ 'e galɨ́ jnaa'²¹a jaain²¹ tsañʉʉ'¹ 'in tiui² ca la mo gangaa'¹³i.
33 Wa' 'in tsañʉʉ'¹ no jo gasii¹in Dios 'ii jo 'e lí² jmáa¹a jiin'¹³ coon²¹.
34 Joon 'in tyʉ'² to² tsá² Israel gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² ta tiui² do:
—'Nʉ-ʉ, 'in gangaai'¹³ coon'¹³ tsaa² tyi¹, joongɨ 'iin²¹²un 'e'³'e jna'a júu³ tyʉ́².
Joon gatyii¹mo 'in tsá² ta tiui² do jee²¹² 'ii.

Lawa jaain²¹ tsá² tiuu²mo 'in jo jmoo¹o jiin'¹³ la 'iin²¹²in Dios

35 Joon galiñii¹i Jesús 'e gatyii¹in tsá² Israel 'in tsá² ta tiui² jee²¹² 'ii joon mo jiin'¹in Jesús 'in tsá² ta tiui² do joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'ido:
—¿Tɨ jo'¹ lɨ́ɨ²u Jóon¹on Dios?
36 Joon gajin'² 'in tsañʉʉ'¹ do:
—Sii'¹³ jna 'iin²¹² 'i tsʉ joon jo'¹o lɨ́ɨ²na 'ii.
37 Joon gajin'² Jesús:
—'In niñíi¹mo 'nʉ 'i. Jna-a 'i 'in sɨɨ'¹³u coon'¹³on.
38 Joon 'in tsañʉʉ'¹ do tsifu gasii'²¹i moojníi¹i tyani Jesús joon gajin'²in:
—Jo'¹o lɨ́ɨ²na 'nʉ, Ña'ñʉ'¹ʉ'.
Joon gaun'goo¹o Jesús.
39 Joon gajin'² Jesús:
—Jna goo²¹²oo ni cwoo'¹³ juncwii²¹ lo 'e 'ná¹-a lɨ sá² 'ii'²¹ 'e lɨ jnaa'²¹ 'in tiui² joon 'in jnaa'²¹ ilitiuu²mo cwáain¹ tya' júu³ tyʉ́² tya' Dios.
40 Joon 'inlɨ́ɨi¹³ tsá² fariseos 'in taai² do coon'¹³ Jesús mo ganúu²un 'e júu³ do joon gaunngɨɨ¹ɨ sɨɨ'²¹ɨ Jesús:
—¿Tɨ joon tsá² tiuu²mo jna'a jon?
41 Joon gajin'² Jesús:
—Wa'a 'naa' 'e tiuu²naa' jo 'e tsaa² røø²¹naa' cwáain¹ tya' tsaa² tyi¹. Pe 'e foo²oo' 'e jnaa'²¹oo' joon 'oo²oo' tsaa² tyi¹.

10

Júu³ tya' lɨ náa¹ 'yá²

1 Faa'²¹gɨ Jesús:
—'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'naa' —jin'² Jesús— jileei'²¹ 'in jo tsataai² lɨ 'oo² 'yá² lɨ taai² joo'saa'²¹ pe tsataai² fu lɨ' lɨ xiia' 'uun²¹ 'i.
2 Pe 'in tsa'í² lɨ 'oo² 'yá² do 'ii 'in tsá² 'in ngɨ¹ to² 'aai¹ joo'saa'²¹ do.
3 Joon 'in tsá² 'in ní² 'oo² 'yá² do inó² 'e 'oo² 'yá² do tya' 'in tsá² 'in 'aai¹ joo'saa'²¹ 'e tsa'í² 'ido. Joon 'in joo'saa'²¹ do cwii¹o jmíi¹ tya' 'in 'aa¹i 'ii. Joon 'in tsá² 'aa¹i joo'saa'²¹ do ñii¹o 'ee sii²¹ 'ido la jaain²¹ la jaain²¹. Joon 'woo¹ ni 'ido fu caluu.
4 Joon mo ngayuui'¹³ 'woo¹ ni 'in joo'saa'²¹ do jileei'²¹ joon 'in 'aai¹ 'ii gangɨ́ɨ¹i ngóo¹-o nifugɨ lɨ ningalíin² 'in joo'saa'²¹ do. Joon 'in joo'saa'²¹ do ngalíin² caluu tsʉ cwii¹i 'ido jmíi¹ tya'a.
5 Pe jo tsalíin² 'in joo'saa'²¹ do caluu 'in jo cwii¹in xʉjoon 'e cwiin¹o, tsʉ jo cwii¹i jmíi¹i tya' 'in tsá² jo cwii¹in —jin'² Jesús.
6 Jesús gatyaa¹ 'e júu³ lo tya' 'e 'e'²e tsá² pe 'in tsá² fariseos do jo ga'øøi'²¹-tsi 'e cwoo¹i 'øøi'²¹-tsi 'e júu³ do.

Jesús lɨ́ɨ¹i 'in 'aa¹i joo'saa'²¹ 'in tyúi¹

7 Joon gajin'² Jesús túnˡ sɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² do:

—'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa': Jiin'^{13} jna-a lɨ́ɨ^{1}na 'oo^{2} 'yá^{2} do 'e lɨ tsataai^{2} joo'saa'^{21}, tsʉ la taai^{2} joo'saa'^{21} tsi 'yá^{2} coon'^{13} 'oo^{2} 'yá^{2} do la joon jon 'wii'^{13} jna-a lí^{2}-i tsataai^{2} tsá^{2} ñʉ'fú^{2}.

8 Jileei'^{21} 'in jalíin^{2} jée^{1}gɨ la jna 'uun^{21} 'i, la jo unjíi^{2}in 'in joo'saa'^{21} do 'in jo cwii^{1}in la joon jon jo unjíi^{2}in 'in tsá^{2} tsataai^{2} ñʉ'fú^{2} 'in jalíin^{2} jée^{1}gɨ lagɨ jna.

9 Jna-a lɨ́ɨ^{1}na 'e 'oo^{2} 'yá^{2} do joon jileei'^{21} 'in tsataai^{2} 'wii'^{13} jna itiin'^{13}mo 'ii. Lɨ́ɨ^{1}i lawa joo'saa'^{21} 'in tsataai^{2} tsi 'yá^{2} joongɨ 'woo^{1}i seen^{21}in tyʉ́^{2} sá^{2} 'e dø'^{1}ø.

10 'Pe 'in 'uun^{21} do canii^{2} jó^{2} ja-jmaa^{1}a 'uun^{21}, joongɨ jajngaa'^{13}i 'in joo'saa'^{21} do joongɨ tyaa^{1} cwiin'^{13}in. Pe jna nigoo^{212}oo 'e cwoo^{2}oo juncwii^{21} tya' tsá^{2} joon jna cwóo^{3}oo coon^{21} juncwii^{21} tya'a 'e tyʉ́^{2} 'áa^{1}mo.

11 La 'in tsá^{2} tɨ́ɨ^{2}i tyʉ́^{2} 'aa^{1}i joo'saa'^{21} la joon jon jna tɨ́ɨ^{2}moo tyʉ́^{2} 'aa^{2}na tsá^{2}. 'In tsá^{2} 'in tɨ́ɨ^{2}i tyʉ́^{2} 'aa^{1}i joo'saa'^{21} cwoo^{1}o juncwii^{21} tya'a 'wii^{212} tya' joo'saa'^{21} 'áa^{1}i.

12 Pe 'in ní^{2} joo'saa'^{21} 'e 'lee'^{13}mo jo jmoo^{1}o la joon tsʉ mo níi^{2}in jó^{1} jaain^{21} 'yiia'^{1} lobo joon gatíuu^{2}mo joo'saa'^{21} 'aa^{1}i, gacwiin^{1}o tsʉ jo 'née^{2}e 'in joo'saa'^{21} do tsʉ jon' joo'saa'^{21} tya'a. Joon 'in 'yiia'^{1} lobo do gasan'^{2}mo 'in joo'saa'^{21} do joon 'in catyaai^{2} do gaxé^{1}mo.

13 'In tsañʉʉ'^{1} do gacwiin^{1}o tsʉ jmoo^{1}o to^{2} 'lee'^{13}mo jo 'ee cwáain^{1} tya'a 'in joo'saa'^{21} do.

14-15 'Jna-a lɨ́ɨ^{1}na tsá^{2} 'in tɨ́ɨ^{2}i tyʉ́^{2} 'aa^{1}i joo'saa'^{21}. La cwii^{1}in Ñʉ'^{3}ʉʉ jna la joon jon cwii^{1}moo. La joon jon cwii^{1}moo tsá^{2} tyiia 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i jna 'in lɨ́ɨ^{1}i lawa joo'saa'^{21} tyiia. Joon 'ido cwii^{1}mo jna jon. Joon cwó^{3}oo juncwii^{21} tyiia 'wii^{212} tya' 'in joo'saa'^{21} do.

16 Joon 'aa^{2}mogɨɨ joo'saa'^{21} xeei'^{21} 'in taa^{2}i tsi 'yá^{2} lɨ xiia' 'in jon' taai^{2} tsi 'yá^{2} lo, 'ná^{1} nitee^{2}oo jon. Joon ijmáa^{1}a nʉʉ'^{13}o júu^{3} tyiia joon jilee'^{21}mo tsa-taai^{2} coon^{21} 'yá^{2} tya'a joon jaan^{21}mo 'in 'aa^{1}i 'ii.

17 ''Nee^{1}mo Ñʉ'^{3}ʉʉ jna tsʉ cwóo^{3}oo juncwii^{21} tyiia 'wii^{212} tya' tsá^{2} joon iñii^{1}moo tún^{1}.

18 Ce jiin'^{13} jaain^{21} jo 'in jnga'^{2}i jna pe 'ñiia'oo cwó^{3}oo juncwii^{21} tyiia tsʉ jiin'^{13} la joon 'iin^{212}na. 'E tɨ́ɨ^{2}moo cwó^{3}oo joon coon'^{13} la joon iñii^{1}moo tún^{1}. Tsʉ 'ii'^{21} joon nijmaa^{1}a Nʉ'^{3}ʉʉ —jin'^{2} Jesús.

19 Joon mo ganúu^{2}un tsá^{2} Israel 'e júu^{3} lo joon gacoon^{21}gɨ tún^{2}-un gax-eei^{1} yaai.

20 Joon fúui^{1} tsá^{2} jee^{212} 'ii do gajin'^{2}in:

—¿'Ee lɨ' 'e unjíi^{2}i' júu^{3} tya' 'in tsañʉʉ'^{1} no tsʉ 'in 'lɨɨ'^{3}mo 'in yuui^{2} alma tya' 'ino joongɨ yʉ caa^{212}mo 'ino?

21 Pe 'inlɨ́ɨ^{13}gɨ gajin'^{2}in:

—Wa'a 'yuui^{2} 'in 'lɨɨi'^{2} alma tya' tsá^{2} jo lí^{2} faa'^{21}a tsá^{2} la no. Jo lí^{2} cwó^{1}o espíritu gó^{2} unni^{2} tya' jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'in tiui^{2}.

'In tyʉ'^{2} to^{2} tsá^{2} Israel untyíi^{2}in Jesús

22 Ningóo^{1}o jiin^{21} cwíi^{2} joon gatɨ́^{2} jmɨɨ^{212} 'e unjmuu^{212}i tsá^{2} Israel cwo'^{1} fee'^{1} si'^{2} fu Jerusalén tɨɨ^{2} la joon ni-gasi'^{2} 'e unjmuu^{212}i tsá^{2} la coon^{21} jiin^{21} ca la mo niga'yee^{21}i.

23 Joon sá^{2} coon^{21} ni'nʉ́^{1} fee'^{1} tya' cwo'^{1} do 'e sii^{21}i Salomón joon ni'nʉ́^{1} joon ngɨ^{1}ɨ Jesús.

24 Joon 'in tsá^{2} seein^{21} Israel do gajmaa^{1}a coon^{21} lɨɨ^{21} ce cu'^{2} jiin^{1} lɨ siin'^{12}in Jesús joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—¿Lɨɨ ca 'e cwo'^{2}'o jna'a 'e la né^{2}e'e 'iin 'nʉ? Wana 'nʉ Cristo sii'^{13} jna' coonti júu^{3} coon^{21} tsáa^{1}.

25 Jesús gajin'^{2}in:

—Nifuu^{212} jna 'naa' pe 'naa' jo jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}naa' jna. Jilaa'^{21} 'e jmóo^{3}oo to^{2} tyʉ'^{2} Ñʉ'^{3}oo 'e ni'e'^{2}e 'naa' 'e Cristo jna.

26 Pe 'naa' jo jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}naa' tsʉ jo lɨ́ɨ^{1}naa' joo'saa'^{21} tyiia jiin'^{13} la lɨ 'e niga-fuu^{212}uu 'naa' la mo jée^{1}.

27 Tsʉ joo'saa'21 tyiia cwii1o jmíi1
tyiia joongɨ cwii1moo joon 'ii-gɨ
jalíin2mo coon'13 jna.
28 Joon jna icwó3oo juncwii21 tya'
'e taa'21 coon21 tøø2mo joon jo jmɨɨ212
'iin2gɨ. Joon jiin'13 jaain21 jo 'iin tyí2in
'ido ja'cwóo3oo.
29 Ñʉ'3oo nicwoo'13i jna joon 'ii-gɨ
'in feei'1gɨ la jee212 jileei'21 joon jiin'13
jaain21 jo 'in li'2 tyí2in 'ido ja'cwoo21o.
30 Jna-a coon'13 Ñʉ'1ʉ', jaan21mo
jna'a lɨɨ1na'a.
31 Joon 'in tyʉ'2 to2 tsá2 Israel do
son'2on cuun212 la mo 'e tyuu'13i Jesús.
32 Joon gajin'2in Jesús sɨɨ'21ɨ 'ido:
—'Láa2mo 'e tyʉ́2 nigajmáa3aa tyani
'naa' coon'13 'ii'21 tya' Ñʉ'3ʉʉ ¿noo 'e
tyʉ́2 lo 'e tyuu'13naa' jna cuun212?
33 Joon gajin'2in 'in tsá2 tyʉ'2 to2 Is-
rael do:
—Jo tyuu'13na'a 'nʉ cuun212 cwáain1
tya' 'e tyʉ́2 nigajmaa'13'a pe cwáain1
'e nigafaa'13'a 'laa'21 tya' Dios coon'13
júu3 tyi'i. Tsʉ 'nʉ-ʉ jaain21 tsañʉʉ'1 'in
jmaa1i 'ña'a Dios.
34 Joon gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ 'in tsá2 do:
—Ni jí2 ley tyi'naa' 'e faa'21a 'e jin'2in
Dios: "'Naa' lɨɨ1naa' dioses jon."
35 Né2o' 'e jin'2 jí2 tya' Dios joon jo lí2
wa' jo røø212na'. Joon Dios gaunsii21i
jna' 'in 'ii'21 júu3 tyʉ́2 tya'a, "dioses."
36 Joon wa gatyii1in Dios jna joongɨ
sii1in jna ni cwoo'13 fu juncwii21, ¿xi-
iala lii'1naa' 'e foo2oo' 'e nifo'3oo júu3
'laa'21 mo gafo'3oo Jóon1on Dios jna?
37 Joon wa jo jmá3aa jilaa'21 'e
jmoo1o Ñʉ'3ʉʉ joon jo 'ná1 jo'1 lɨɨ2naa'
jna.
38 Pe wa'a jmá3aa, xʉfiin'13 jo jo'1
lɨɨ2naa' jna, jo'1 cwolíin2naa' jilaa'21 'e
jmóo3oo 'e coon'13 la joon 'e liní2ii'
coonti 'e ngɨ1ɨ Ñʉ'1ʉ' coon'13 jna joongɨ
jna ngɨɨ3oo coon'13 Ñʉ'1ʉ'.
39 Coongɨ túnˡ-un 'iin212in 'in tyʉ'2
to2 tsá2 Israel do saan'1i pe Jesús
galáa2mo 'ña'a.
40 Joon Jesús gangaa'13i fu lɨ 'ngoo'13
jmɨɨ21 sii21 Jordán lɨ' lɨ 'yeei'21 ñi'1. Joon
joon gajaan1an lɨ mo ta natyíin1in Wó3
nisaa1i tsá2 jmɨɨ212 ca la jéei13.
41 Joon fúu1mo tsá2 'in gangalíin2
ngajøøi2 Jesús. Joon jin'2 'in tsá2 do
cwáain1 tya' Jesús:
—'E la ja'2mo xʉfiin'13 jo gajmaa1a
Wó3 do jiin'13 coon21 li2 milagro pe
jilaa'21 'e gajin'2in 'wii212 cwáain1 'in
tsañʉʉ'1 no 'e nilaja'2mo.
42 Joon fúui1 'áa1mo tsá2 'in jo'1o
galɨɨ2i Jesús lɨ taain1 do.

11

Mo gajúin1 Lázaro

1-2 Joon née1i gaai21 la 'oo'21 ruu'21i
coon21 fuu21 lɨ sii21 Betania, Lázaro
coon'13 María coon'13 Marta. 'In
María do, 'ii 'in nigaxée2i jmɨɨ21 jma-
fuu21 tɨɨ2 Jesús joon gauntyʉʉn21 tɨɨ2
Jesús coon'13 jnʉtyi2o. La 'ɨɨ212 joon
galɨtsaa'13a Lázaro do.
3 Joon gasii1in 'in gái1 ruui'21 Lázaro
do júu3 fu lɨ taain2 Jesús, sɨɨ'21ɨ 'ido:
—'Áa1mo jo1 tsaa'13a amigo tyi'i
Lázaro.
4 Joon mo ganúu2un Jesús 'elo, joon
gajin'2in:
—Jo ijúun1in coon'13 'e jmoowúu1 do
'e 'íi3in to2 tya' 'e 'e'2e tsá2 jiin'13 'ii'21
tya' Dios Jmii21 joon coon'13 la joon
jon iliñi1 tsá2 'ii'21 tya' Jóon1on Dios.
5-6 Joon mo ganúu2un Jesús 'e júu3 lo
'e tsaa'13 Lázaro gajaan1o túnˡ jmɨɨ212gɨ
fu lɨ taan1in xʉfiin'13 'áa1mo 'iin212in
Marta coon'13 ruu'21i Lázaro.
7 Mo ngayuui'13 joon gajin'2 Jesús
sɨɨ'21ɨ tsá2 'in ngɨ1ɨ coon'13on:
—Tsaa21a' túnˡ fu Judea.
8 Joon gajin'2 'in ngɨ1ɨ coon'13on do:
—Tɨfo'2 tyii'i, ¿tɨ coon21gɨ túnˡ
'iin212u'un cwoo'13'o? Jo 'áai1 mo ngó1
'e 'iin212in 'in tsá2 do jngaa'12i 'nʉ
coon'13 cuun212.
9 Jesús do gajin'2in:
—Sá2 dyatun1 hora 'e tɨ 'yiia21. Wa
'e ngɨ1 tsá2 mo jmɨɨ212 jo tyuin'2 tsá2
tsʉ sá2-a 'yiia21 tya' juncwii21 lo tya' 'e
jnée2in jøø2ø tsá2.
10 Pe wa ngɨ1 tsá2 mo canʉʉ21, tyui'2
tsá2 tsʉ jo 'yiia21 jnée2in.

11 Mo ngayuui'^{13} joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tya'a:
—Nicwuu^{21}mo amigo tyi' Lázaro. Pe no cun'un ní^{2}ii niunjnaa^{1}-tsi.
12 Joon gajin'^{2}in 'in tsá^{2} ngɨ́^{1} coon'^{13}on do:
—Ña'ñʉ'^{1}ʉ', wana jiin'^{13} 'e nicwuu^{1}i lí^{2}-i un'láa^{2}mo 'ña'a. Jo 'ná^{1}gɨ cwoo'^{13}'o.
13 Pe Jesús gajin'^{2}in 'e 'øøi'^{21}-tsi júu^{3} tya'a 'e nijún^{1}mo Lázaro joon ga'øøi'^{21}-tsi 'in tsá^{2} 'in ngɨ^{1} coon'^{13}on do 'e faa'^{21}a Jesús 'e jiin'^{13} 'e canii^{2} 'e cwuu^{1}mo 'ido.
14 Joongɨ gajin'^{2} Jesús la tí^{2}:
—Nijún^{1}mo Lázaro.
15 Joon jløø'^{2}moo 'e jo nitiin'^{13} taan^{1}na do tsʉ coon'^{13} la joon 'e tyʉ́^{2}gɨ tyii' tya' 'e ja'^{2}mo lɨ́ɨ^{2}naa'. Pe tsaa^{21}a' tsajøø^{212}na'.
16 Joon gajin'^{2} Tomás, 'in nisii^{21} jon Gemelo, sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} ngɨ^{1} coon'^{13}on Jesús catyaai^{2} do:
—Tsaa^{212} jna' jon, joon júun^{2}na' caan^{21}mo coon'^{13}on.

Jesús unjiin'^{1}in tsá^{2} jee^{212} 'lɨɨ^{212}

17 Joon mo gatyía^{1} Jesús Betania ningó^{1}o tyʉ́n^{2} jmɨɨ^{212} jiin'^{13} la ni'ái^{1} Lázaro.
18 Joon tsʉ 'wii'^{13} náa^{1} tyan' Jerusalén Betania, tɨ tún^{2} kilómetros tsi ca'no'^{3}o,
19 joon 'áa^{1}mo fúui^{1} tsá^{2} seein^{21} Israel ningalíin^{2} nifee'^{13}i Marta coon'^{13} María cwo'^{1}o 'ido fo'feei'^{1} cwáain^{1} tya' 'e gajúin^{1} ruui'^{21} 'ido.
20 Joon mo galiñii^{1} Marta 'e ngó^{1}o jmoo^{21} tye'^{2}mo Jesús joon cwo'ɨ́ɨ^{1}i Marta nijeen^{2}en ni 'ido. Pe María-gɨ do gajaan^{1}o inʉʉ.
21 Joon gajin'^{2} Marta sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:
—Ña'ñʉ'^{1}ʉ', wa mo'o tyíin^{1}u'un jo gajúun^{1}in ruu'^{21}na do.
22 Pe jna ñí^{3}oo 'e cwo'^{1}o Dios 'nʉ jilaa'^{21} 'e mɨ'^{3}'ɨ.
23 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ Marta:
—Injiin'^{1}in ruui'^{21} 'nʉ tún^{1}.
24 Marta-gɨ gajin'^{2}in:
—Jo'^{1}o, jna ñí^{3}oo 'e injiin'^{1}o mi tɨ jmɨɨ^{212} lɨ gatséi^{1} mo jiin'^{1}in 'lɨɨ^{212}.
25 Joon gajin'^{2}in Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:
—Jna-a jon jmáa^{3}aa 'e jiin'^{1}in tsá^{2} jee^{212} 'lɨɨ^{212}, jna-a cwo'^{3}oo tsá^{2} juncwii^{21} tya'a 'e taa'^{21} coon^{21} tøø^{2}mo. 'In jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}i jna xʉfiin'^{13} júun^{2}in, ijiin'^{1}o tún^{1}.
26 Joon jileei'^{21} 'in jiin'^{1} 'in jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}i jna jo júun^{2}in. ¿Tɨ jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}u 'e júu^{3} lo?
27 Joon gajin'^{2} 'in tsamɨ́^{2} do:
—Ña'ñʉ'^{1}ʉ', jo'^{1}o lɨ́ɨ^{2}na 'e 'nʉ-ʉ Cristo, Jóon^{1}on Dios Jmii^{21} 'in 'ná^{1} jó^{1}o ni cwoo'^{13} juncwii^{21}.

Jesús xuui^{212}-tsi mo tyíi^{1}a ni 'aan^{1} tya' Lázaro

28 Joon mo ngayuui'^{13} gajin'^{2} Marta 'e júu^{3} lo gangaté^{2}e ruu'^{21}i María sɨɨ'^{21}ɨ 'ido 'uun^{21}mo:
—Nicwa'^{2}mo Tɨfo'^{2} tyi' joon gaj-maa^{1}a júu^{3} tøø'^{21}ø 'nʉ.
29 Joon mo ganúu^{2}un María 'e júu^{2} do tsifuu garoon^{1}on gangóo^{1}o ngafee'^{13}i Jesús.
30 Jo ga'í^{1}in Jesús tɨ 'i fuu^{21} do pe do-o tyíin^{1}in lɨ gafee'^{21}i Marta 'ii.
31 Joon mo ganí^{2}i 'in tsá^{2} Israel 'in taai^{2} cwo'^{1}o fo'feei'^{1} María 'e ga-roon^{1}on 'ido ce tyíi^{2} cwo'ɨ́ɨ^{1}ɨ 'ido fu caluu joon ngalíin^{2} caluu María lɨ́ɨ^{2}i 'e tsá^{1} 'ido fu ni 'aa^{1} do 'e ngatyii'^{13}i 'ido.
32 Joon mo gatyía^{1} María lɨ siin'^{13}in Jesús, joon gasi'^{21}i wojníi^{1}i tyani Jesús joon jin'^{2}in:
—Ña'ñʉ'^{1}ʉ', wa mo'o tyíin^{1}u'un jo gajúin^{1} ruu'^{21}na do.
33 Joon mo ganí^{2} Jesús 'e cɨ'^{2}ɨ María coon'^{13} 'in tsá^{2} Israel 'in ningalíin^{2} coon'^{13} María joon galili'^{2}i Jesús fa'í^{2}-i 'áai^{1} joongɨ gangatyin'^{2}-tsi.
34 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ:
—¿Xiia lɨ' ga'áa^{1}naa'?
Joon 'ido-gɨ gajin'^{2}in:
—Ña'ñʉ'^{1}ʉ', na^{1} du' cwojøø^{2}'ø.
35 Joon gatyi'^{2}i Jesús.
36 Joon gajin'^{2} 'in tsá^{2} Israel do:
—Jøø^{2}duu' áa^{1}mo ni 'iin^{212}in ni 'ido.

37 Pe 'inlɨ́ɨɨi^{13} jee^{212} 'in tsá^{2} seein^{21}
Israel do gajin'^{2}in:
—In no-o 'in gacwo^{1}o unni^{2} 'in tsá^{2}
tiui^{2} do, ¿tɨ jo 'ee nilii'^{1}i jmá^{1}xʉ tya' 'e
jo júuin^{2} Lázaro no?

Gajiin'^{1}in Lázaro

38 Joon Jesús ngatyin'^{2}-tsi tún^{1}, joon
gangatyéen^{1}in ni 'aa^{1} do. Joon 'e 'aa^{1}
do nilɨ́^{2} too^{21} xá^{2} joon ni injnɨ^{1} coon'^{13}
coon^{21} cuun^{212} fee'^{1}.
39 Joon gajin'^{2} Jesús:
—Jan'^{2} cuun^{212} 'e injnɨ^{1} 'oo^{2} no.
Joon Marta, ruui'^{21} 'in 'lɨɨ^{212} do
gajin'^{2}in:
—Ña'ñʉ'^{1}ʉ', wa jo nijmaa^{21}a tsʉ
ningóo^{1}on tyʉ́n^{2} jmɨɨ^{212} jiin'^{13} la júin^{1}
Lázaro.
40 Pe joon gajin'^{2}in Jesús:
—Nifuu^{212}oo 'nʉ wana jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}u
imóo^{3}o'o xiiala 'e tsafee'^{1}mo Dios.
41 Joon gajan'^{2}o cuun^{212} do joon
gajøø^{2}ø Jesús fu yʉ' joon faa'^{21}a júu^{3}
tyʉ́^{2}, jin'^{2}in:
—Nʉ'^{3}, cwo'^{3}-oo 'nʉ maa'^{13}mo'o tsʉ
niganʉʉ́^{2}o'o júu^{3} tyiia.
42 Jna ñí^{3}oo 'e nuu^{21}o'o júu^{3} tyiia
coon^{21} tøø^{2}mo. Foo'^{13}na 'nʉ 'wii^{212} tya'
'e jøø^{2}ø 'in tsá^{2} no 'e ilitsáai^{1}-tsi 'e 'nʉ-ʉ
gasii^{1}un jna.
43 Mo ngayuui'^{13} jin'^{2}in la joon, joon
ga'oo^{1}o tá^{2}, tøø'^{21}ø Lázaro:
—¡Lázaro, júu^{1} fu lo!
44 Joon 'in 'lɨɨ^{212} do gacwo'ɨ́ɨ^{1}o joon
'in paa'^{21} 'mɨ'^{2}ɨ cwoo^{21}o coon'^{13} tɨɨ^{2}ɨ
joon 'in jnɨ'^{2} 'mɨ'^{2}ɨ tsi níi^{1}i. Joon
gajin'^{2}in Jesús:
—Sii'^{13} cwoo^{21}o tɨɨ^{2}ɨ cwotyee'^{21}mo.

Sɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} røø^{21} saan'^{1}in Jesús

45 Joon fúu^{1}mo tsá^{2} Israel 'in
ningalíin^{2} coon'^{13} María joon ganí^{2} 'e
nigajmaa^{1}a Jesús jo'^{1}o lɨ́ɨ^{2}i.
46 Pe 'inlɨ́ɨi^{13} 'in tsá^{2} do ngalíin^{2} ni-
jmaa'^{13}a tsá^{2} fariseos júu^{3} jilaa'^{21} 'e
niganii^{21}i 'e gajmaa^{1}a Jesús.
47 Joon 'in tsá^{2} fariseos do joongɨ
coon'^{13} 'in tyʉ'^{2} to^{2} untsá^{2} do gaun-
caain^{21} yaai coon'^{13} jileei'^{21} tsacøøi'^{13}
joon gajin'^{2}in:
—¿'Ee ijmoo^{21}o'? 'In tsanʉʉ'^{1} no
'áa^{1}mo jmoo^{1}o li^{2} milagro.
48 Wana tuu^{212}na' 'ino, jilee'^{21}mo
jo'^{1}o ilíin^{2} 'ii. Joon 'in tsá^{2} 'oo^{1}o to^{2}
Roma ijalíin^{2} 'e jafiin^{2}mo cwo'^{1} fee'^{1}
tyi' joongɨ ija'iin^{2}mo jna'.
49 Pe jaain^{21} jee^{212} 'ii do 'in sii^{21}
Caifás 'in tyʉ'^{2} to^{2} fii^{212} untsá^{2} jiin^{21}
joon gajin'^{2}in:
—'Naa' jo ñí^{2}ii' jiin'^{13}xʉ,
50 jon'gɨ li'^{2}naa' 'e tyʉ́^{2} tyi-o' 'e júuin^{2}
jaan^{21}mo tsañʉʉ'^{1} tya' goo^{21}o' lagɨ 'e
'iin^{2}in la tøøi^{2} lɨ saan^{21}an'.
51-52 Pe Caifás do jo gajin'^{2}in jiin'^{13}
'e 'øøi'^{21}-tsi 'ña'a, Dios gacwo'^{1} 'ii 'e
ga'øøi'^{21}-tsi 'e faa'^{21}a do 'e ijúuin^{2}
Jesús 'wii^{212} tya' jileei'^{21} 'in seein^{21}
Israel. Jon' ijúuin^{2} 'wii^{212} tya' jiin'^{13}
tsá^{2} 'in seein^{21} Israel pe ijúuin^{2} tya'
iuncaain^{21} jileei'^{21} jóon^{1}on Dios 'in
née^{1}i lɨ caain^{21} ni cwoo'^{13} fu juncwii^{21}.
'E gacwo'^{1}o Dios 'ii 'e ga'øøi'^{21}-tsi la
do tsʉ 'wii'^{13} tsafeei'^{1} tyʉ'^{2} to^{2} fii^{212}
untsá^{2} 'ii.
53 Ca jmɨɨ^{212} joon gasɨ́ɨ^{2}i 'in tsá^{2} 'oo^{1}o
to^{2} do seein^{21} Israel xiiala ijngaa'^{13}i
Jesús.
54 Wii'^{13} joon jo lí^{2} ngɨ^{1}gɨ Jesús jee^{212}
tsá^{2} seein^{21} Israel, joon gacwa'ɨ́ɨ^{1}o
fu lɨ' Judea joon gangóo^{1}o co' coon^{21}
cwoo'^{13} tyʉʉn^{21} fu lɨ sii^{21} Efraín.
Joon do-o gajaan^{1}an coon'^{13} 'in ngɨ^{1}ɨ
coon'^{13}on.
55 Joon xʉ 'ná^{1}gɨ tɨ jmɨɨ^{212} pascua
tya' tsá^{2} Israel. Joon fúu^{1}mo tsá^{2}
'in née^{1}i 'e fuu^{21} náa^{1} la caain^{21} co'
Jerusalén ngalíin^{2} fu Jerusalén nʉ'gɨ
lagɨ itɨ́^{2} jmɨɨ^{212} pascua 'e tsaruuin'^{13}
yaai joon coon'^{13} la joon lɨtyúu^{1}i.
56 'In tsá^{2} jalíin^{2}in Jerusalén ngɨɨ^{1}ɨ
'naa'^{21}i Jesús joon la 'ɨɨ^{212} taai^{2} inʉʉ
cwo'^{1} fee'^{1} do unngɨɨ^{1}ɨ ruu'^{21}i:
—Xiiala lɨ́ɨ^{2}u, ¿tɨ ijó^{1}o lɨ tɨ jmɨɨ^{212} lo
'owa jo jó^{1} 'ee?
57 Joon 'in tsá^{2} fariseos coon'^{13} 'in
tyʉ'^{2} to^{2} untsá^{2} nityʉ'^{2}ʉ to^{2} wana 'in
niñíi^{2}in xiia' tyíin^{1}in Jesús joon 'ná^{1}
cwatyajmaa'^{13} 'ido 'ii júu^{3} tsʉ joon
isaan'^{1}mo 'ido.

12

Jaain²¹ tsamɨ́² xée²i Jesus jmɨɨ²¹ jmafuu²¹

1 Jñúu² jmɨɨ²¹²gɨ 'ná¹ tɨ jmɨɨ²¹² pascua
gangó¹on Jesús fu Betania lɨ tyíin¹
Lázaro 'in gaunjiin'¹in Jesús jee²¹²
'lɨɨ²¹².
2 Joon do-o gatyaa¹ tyú² 'e dø'²ø tsá²
'e jløø'³i 'e tyíin¹ Jesús jee²¹² 'ii. Marta
tyaa¹ 'uunñi² ni mesa la 'ɨɨ²¹² tyíin¹
Lázaro coon'¹³ Jesús gø'²ø.
3 La 'ɨɨ²¹² joon tyei'² María tyiin¹an
jmɨɨ²¹ jmafuu²¹ 'éein³ ti coon'²¹ tsa'²
litro 'e tyíin¹ 'moo'³ 'áa¹mo. 'E jmɨɨ²¹
jmafuu²¹ 'e sii²¹ nardo do gasóon²on
tɨɨ² Jesús joon mo ngayuui'¹³ joon tsifu
gasii²¹i coon'¹³ jnú² tyíi¹i. Joon la
caain²¹ tsi inɨɨ garǿ¹i jma² tya' 'e
jmɨɨ²¹ jmáfuu²¹ do.
4 Joon jaain²¹ 'in tsá² tya' Jesús 'in
sii²¹ Judas Iscariote, jóon¹on Simón,
'in tɨ li 'nɨ́ɨ¹i Jesús gajin'²in:
5 —¿'Ee lɨ' jo ga'nɨɨ²¹² 'e jmɨɨ²¹ jma-
fuu²¹ do 'e uncoon'¹³ tya' 'in taníi²in
tsɨ tyíin¹ la ti 'e jnaa'¹a tsá² jee²¹²
coon²¹ jiin²¹?
6 Pe Judas do jo gajin'²in wa' 'e jo'¹
'nee¹i tsá² tañíi²in, 'e gajin'²in la do
tsɨ 'uun²¹ 'ii joongɨ tsɨ 'wii'¹³ 'e 'ii-o
náa¹ cwoo²¹o tu'mɨ'² taa'¹³ cuu². Joon
'wo'²o 'e cuu² taa'¹³ tsi.
7 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ Judas do:
—Jo jnɨɨ'³ nu'u, tsɨ lawa 'e sóon²i jna
mi 'á¹na.
8 Coon²¹ tøø²mo seein²¹ tsá² taníi²in
jee²¹² 'naa' 'e lí² uncóon¹³oon' pe jna jo
coon²¹ tøøi² iseen²¹na jee²¹² 'naa'.

Sɨ́ɨ¹i 'in tyɨ'² to² untsá² 'e jngaa'¹³mo Lázaro

9 Joon mo galiñii¹ tsá² Israel 'e
tyíin¹ Jesús fuu²¹ Betania joon 'áa²mo
fúui¹ ngalíin² ngajøø²¹²i Jesús, jon' wa'
jiin'¹³ 'e 'iin²¹²in níi²in Jesús 'e 'iin²¹²in
níi²mo jon Lázaro 'in gajmaa¹a Jesús
gajiin'¹in jee²¹² 'lɨɨ²¹².
10 Joon gasɨ́ɨ¹i 'in tsá² tyɨ'² to² untsá²
do røø²¹ 'e jngaa'¹³mo jon Lázaro,
11 tsɨ 'wii²¹² tya' 'ido-o fúu¹mo tsá²
Israel jo'¹o galɨ́ɨ¹i Jesús joon gatuu²mo
'in untsá² do.

Mo ga'í² Jesús Jerusalén

12 Fúu¹mo 'áai¹ tsá² 'in gangalíin²
Jerusalén lɨ tɨ jmɨɨ²¹² pascua. Mo jná²
joon mo galiñi¹i 'in tsá² fúui¹ do ityíi¹a
Jesús 'e fuu²¹ do,
13 joon ganga'naa'¹a ni moo²¹ joon
ga'woo²¹i ngajeen¹in Jesús, joon
faa'²¹a tá¹, jin'²i:
—¡'In tyú¹mo Dios! ¡'In cwaa'³mo
'in gajó² cwáain¹ tya' Ña'ñɨ'¹ɨ'! ¡'In
cwaa'³mo 'in Røøi¹³ tya' tsá² Israel!
14 Joon Jesús gatsee'²¹i jaain²¹ bu'³
joon gacwó²o 'ido jiin'¹³ la lí² 'e faa'²¹a
ni jí² tya' Dios:
15 Jo toon²oon' fo'²-'oo' tsá² seein²¹
fuu²¹ lɨ sii²¹ Sion.
Jøø²duu' no-o cwéi¹ Røøi¹³ tyii', tyíin¹
jaain²¹ bu'³.
16 La mo 'láa² 'wii²¹² jo 'øøi'²¹-tsi 'in
tsá² ngɨ¹ɨ coon'¹³ Jesús jilaa'²¹ 'e ni-
galí². Pe mo ngayuui'¹³ gangai'² Jesús
fu ñɨ'fú² joongɨ gatɨ'²ɨ-tsi 'e jilaa'²¹ 'elo
'e toon²¹² ni jí² 'e faa'²¹a cwáain¹ tya'
Jesús joon la joon nigajmaa¹a tya' 'ido.
17 'In tsá² 'in nitéen²in coon'¹³ Jesús
la mo gatø'²ø Jesús Lázaro 'oo² 'aan¹
joon gaunjiin'¹o jee²¹² 'lɨɨ²¹², 'in tsá² do
'áa¹mo tyaa¹a júu³ cwáain¹ tya' jilaa'²¹
'e ganí²i.
18 Tsɨ 'wii'¹³ 'e júu³ gatyaa¹a 'ido
joon ga'woo²¹i 'in tsá² fúui¹ do
ngajéen²in Jesús.
19 Joon 'in tsá² fariseos sɨ́ɨ¹i la jee²¹²
yaai:
—Jøø²oo', jo jmé¹i tyi' jilaa'²¹
'elo. Ñíi²duu', jilee'²¹mo tsá² ngalíin²
coon'¹³ 'ii.

'Inlɨ́ɨi¹³ tsá² faa'²¹a jmíi¹ griego 'naa'¹i Jesús

20 Jee²¹² 'in tsá² ngalíin² fu lɨ gatɨ́²
jmɨɨ²¹² Jerusalén seein²¹ 'inlɨ́ɨi¹³ 'in
nifaa'²¹a jmíi¹ griego. 'E nijalíin² 'e
un'goo²¹o Dios.
21 'In tsá² faa'²¹a jmíi¹ griego do
gangatyéen¹in co' lɨ siin'¹²in Felipe 'in

seein^{21} coon^{21} fuu^{21} lɨ sii^{21} Betsaida
náa^{1} cwoo'^{13} 'wó^{2} tya' Galilea. 'In tsá^{2}
griego do gamɨɨ^{1}ɨ tyani Lii^{212} do sɨɨ'^{21}ɨ
'ido:
—Tsañɨɨ'^{1}, 'iin^{212}na'a nee^{212}na'a
Jesús.
22 'In Lii^{212} do ngajmaa'^{13}a júu^{3} An-
drés joon mo ngayuui'^{13} joon ngalíin^{2}
mo je wáai^{2} do ngatyaa^{1}a júu^{3} coon'^{13}
Jesús.
23 Joon gajin'^{2}in Jesús:
—'E gatyíi^{1}a gatɨ́^{2}-ɨ 'ii'^{21} 'e untyú^{2}i
Dios jna, 'in Ruui'^{21} Tsá^{2}, mi júun^{2}na.
24 'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', wa ca
mɨ'^{2} trigo 'e jo jní^{2}i tsá^{2} ni 'wó^{2} joon wa
jo júun^{2}mo, joon la mo lɨɨ^{212} ca mɨ'^{2}ɨ. Pe
wa najúin^{1} 'e ca mɨ'^{2} do joon 'e iyii^{1}a
'láai^{2}gɨ.
25 Jileei'^{21} 'in un'øøi'^{1} juncwii^{21}
tya'a icaa^{2}mo juncwii^{21} tya'a pe 'in jo
tsáai^{1}-tsi juncwii^{21} tya'a 'e ni cwoo'^{13}
juncwii^{21} lo iun'øø'^{1}i juncwii^{21} tya' 'e
taa'^{21} coon^{21} tøø^{2}mo.
26 Wana 'in 'iin^{212}in jmá^{1}a to^{2} tyɨ'^{3}ɨɨ
'ná^{2}a 'e jo tiui^{2} jna. Joon doñixiia'
siin'^{13}na joon jon siin'^{12}in 'in jmoo^{1}o
to^{2} tyɨ'^{3}ɨɨ. Joon iuntyú^{1}mo Ñɨ'^{3}ɨɨ 'ii.

Jesús jmoo^{1}o júu^{3} 'e tɨ lɨ júuin^{2}

27 'No no 'áai^{1} ni'ɨ^{1}-tsii tya' 'e
tsangɨɨ^{1}na —jin'^{2}in Jesús—. ¿'Ee
ifo'^{3}oo? ¿Tɨ lí^{2} fo'^{3}oo: "Ñɨ'^{3}, un'øøi'^{1}
jna wa'a jo cwotyangɨ́ɨ^{2}na jilaa'^{21} 'e
itsangɨ́ɨ^{2}na?" Pe jo lí^{2} fo'^{3}oo la joon tsɨ
'ii'^{21} joon 'yuu^{2}na. Ifo'^{3}oo:
28 "Ñɨ'^{3}, 'ii^{2}i 'wo'^{2}o coon'^{13} 'e la joon
un'goo^{21}o tsá^{2} 'nɨ" —jin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ
Jmii^{21} tyíin^{1} ñɨ'fú^{2}.
Joon ganuu^{1}un coon^{21} júu^{3} jó^{1} fu
nɨ'fú^{2} 'e nijin'^{2}in:
—Ni'e^{2}moo 'ñii'a joongɨ i'ée^{13}moo
'ñii'a tún^{1} tya' 'e un'goo^{21}o tsá^{2} jna.
29 'Inlɨ́ɨi^{13} 'in tsá^{2} téen^{2}in do jin'^{2}i:
—Cwaain^{2} 'ñá^{3} 'in niga'óon^{2}on do.
'In lɨ́ɨi^{13}gɨ gajin'^{2}in:
—Jaain^{21} ángel gafee'^{21}i Jesús.
30 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} do:
—Jon' gafaa'^{21}a 'e júu^{3} lo 'wii^{212} tyi-
ajna, 'e gafaa'^{21}a 'wii^{212} tyi'naa'oo'.
31 Pe 'e la no-o gatɨ́^{3} 'e jmá^{1}a Dios
'ii'^{21} tya' tsá^{2} taain^{212} ni cwoo'^{13}
juncwii^{21}. Joon la no i'wó^{1}mo Dios 'in
tyɨ'^{2} to^{2} ni cwoo'^{13} juncwii^{21}.
32 Joon mi sá^{1}i tsá^{2} jna tsaa' 'mó^{2}
joon ityiin'^{21}an jna jileei'^{21} tsá^{2} —jin'^{2}
Jesús.
33 Joon coon'^{13} la joon gajmaa^{1}a 'e
i'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} xiiala mi júun^{2}in.
34 Joon gañii^{1}i 'in tsá^{2} do:
—Ninɨ́^{3}oo'o lɨ faa'^{21}a jí^{2} tya' ley tyii'i
'e Cristo seein^{21} coon^{21} tøø^{2}mo. ¿Xiiala
lɨ 'e foo'^{21}'o 'e 'ná^{1}-a sá^{1}i tsá^{2} tsaa' 'mó^{2}
'in Ruui'^{21} Tsá^{2} no? ¿'Iin 'in Ruui'^{21}
Tsá^{2} no?
35 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} do:
—Joon jee^{212} 'naa' coo^{21}gɨ jɨ́^{2} pe
coon'^{21} catá^{2}-a. Ngɨɨ^{2}ɨɨ' la 'ɨɨ^{212} 'e
jnée^{2}mogɨɨ' coon'^{13} 'e jɨ́^{2} lo tsɨ joon jó^{1}
lɨnɨɨ^{21} lɨ ngɨɨ^{2}ɨɨ', tsɨ 'in ngɨ^{1}ɨ lɨ nɨɨ^{21} jo
ñii^{1}i xiiafu tsáa^{1}a.
36 Jo'^{1} cwolíin^{2}naa' 'e jɨ́^{2} lo la 'ɨɨ^{212} 'e
'oo^{2}gɨɨ' tsɨ coon'^{13} la joon ilíin^{2}naa' tsá^{2}
tya' 'e jɨ́^{2} lo.
Joon mo ngayuui'^{13} gajin'^{2}in 'e júu^{3}
lo, ganga'^{2}mo Jesús, ganga'mée^{13}mo
'ña'a tya' 'in tsá^{2} do.

'Inlɨ́ɨi^{13} tsá^{2} Israel jo jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}i Jesús

37 Jesús gajmaa^{1}a 'láa^{2}mo li^{2} milagro
'e nijøø^{2}ø 'in tsá^{2} do pe jo jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}mogɨ,
38 tsɨ 'ná^{1}gɨ 'e litiin'^{13} jiin'^{13} la lɨ 'e
nigataan^{1}an ni jí^{2} 'in tsá^{2} 'in gacwo^{1}o
júu^{3} tyɨ́^{2} ca la jéei^{1} 'in sii^{21} Isaías:
Ña'ñɨ'^{1}ɨ', ¿'iin 'in jo'^{1} nilɨ́ɨi^{2} júu^{3} tyɨ́^{2}
tyi'?
¿'In niga'e'^{2} Ña'ñɨ'^{1}ɨ' 'ii'^{21} tya'a?
39 Tsɨ 'wii'^{13} joon jo lí^{2} jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}i 'in tsá^{2}
do. Joon gataan^{1}an Isaías ni jí^{2} tya'a:
40 Dios 'e gajmaa^{1}a tiui^{2} 'ido joongɨ
gajmaa^{1}a 'e 'waa'^{21} alma tya'
'ido,
tsɨ joon jo cwolijøø^{2}ø 'ido coon'^{13}
unníi^{1}i joongɨ jo cwo'øøi'^{21}-tsi
coon'^{13} alma tya'a,
joongɨ jo cwojalíin^{2} fu lɨ siin'^{13}na wa 'e
un'láa^{2}na.
41 Isaías gajin'^{2}in 'e júu^{3} lo tsɨ 'e gacɨɨ^{1}o
'e tyɨ́^{2} tya' Jesús. Joongɨ 'e tya^{1} 'ido
júu^{3} 'wii^{212} tya'a.

42 Fúu^{1}mo 'in tsá^{2} Israel jo'^{1}o lí^{2}i
Jesús pe jo faa'^{21}a la joon jee^{212} tsá^{2}
tsʉ 'wii'^{13} 'gøø'^{21}mo tsá^{2} fariseos. Cagɨ
tsacøøi'^{13} seein^{21} Israel jo'^{1}o lí^{2}i Jesús.
Lɨ' 'goo'^{21}o wa gatyii^{1}in tsá^{2} 'ii fu caluu
cwo'^{1}.
43 'In tsá^{2} do 'iin^{212}in 'e seein^{21} tyú^{2}gɨ
coon'^{13} tsá^{2} lagɨ wa 'e iseein^{21} 'ido tyú^{2}
coon'^{13} Dios.

Júu^{3} tya' Jesús faa'^{21}a ijmáa^{1}a 'ii'^{21} tya' tsá^{2}

44 Joon Jesús gafaa'^{21}a tá^{2}, jin'^{2}in:
—'In jo'^{1} lí^{2}i jna jon' jiin'^{13} jna jo'^{1}
lí^{2}i, jo'^{1}o jon lí^{2}i Ñʉ'^{1}ʉ' 'in gasii^{1}in jna.
45 'In níi^{2}in jna níi^{2}mo jon 'in gasii^{1}in
jna.
46 Gagoo^{212}oo ni cwoo'^{13} juncwii^{21}
lawa coon^{21} jɨ́^{2} coo^{21} joon jileei'^{21} 'in
jai'^{2} lí^{2}i jna jo ján^{1} lɨ 'íi^{1}i nʉʉ^{21}.
47 Wana seein^{21} 'inlíii^{13} nuu^{1}un júu^{3}
tyiia, joon jogɨ unjíi^{2}i, jon' jna jmá^{3}a
'ii'^{21} tya'a tsee'^{13}i lɨ 'lii'^{3}, tsʉ jo ga-
goo^{212}oo 'e jmáa^{3}aa 'ii'^{21} tya' tsá^{2} 'e
tsalíin^{2} lɨ 'lii'^{3} 'in taain^{212} ni cwoo'^{13}
juncwii^{21}. Pe gagoo^{212}oo 'e jmáa^{3}aa 'e
tiin'^{13}mo tsá^{2}.
48 'In jo tsáai^{1}-tsi jna joongɨ jo unjíi^{2}i
júu^{3} tyíia ni'oo^{1}o coon^{21} 'e 'lei'^{2} 'ii lɨ
'lii'^{3}. 'E júu^{3} nifo'^{3}oo 'e joon 'e 'lei'^{2} 'ii
lɨ 'lii'^{3} jmii^{212} mi 'iin^{2} juncwii^{21}.
49 Tsʉ jo fo'^{3}oo 'e 'øøi'^{21}-tsii 'ñii'a,
Ñʉ'^{1}ʉ', 'in gasii^{1}in jna-a, 'ii gacwo'^{1}o
jna jilaa'^{21} 'e 'ná^{1} fuu^{212}uu tsá^{2} joongɨ
'e 'ná^{1} 'e'^{3}ee tsá^{2}.
50 Joon ñi^{3}oo jilaa'^{21} to^{2} tyʉ'^{2} Ñʉ'^{3}ʉʉ
cwo'^{1}o tsá^{2} juncwii^{21} tya'a 'e taa'^{21}
coon^{21} tøøi^{2}. La joon 'e fo'^{3}oo lo fo'^{2}oo
jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} Ñʉ'^{1}ʉ' jna.

13

Jesús run'^{2}un tii^{2} tsá^{2} tya'a

1 'Yiia'^{13} cwoun'ló^{1} pascua galiñii^{1}i
Jesús 'e gatí^{2}-ɨ 'ii'^{21} 'e itiui^{2} tsá^{2} taain^{212}
ni cwoo'^{13} juncwii^{21}, joon itse'^{2}mo fu
lɨ tyíin^{1} Jmii^{21}i. 'Áa^{1}mo gali'iin^{212}in
tsá^{2} tya'a 'in taain^{212} ni cwoo'^{13} fu
juncwii^{21}. Joon la no i'é^{1}mo 'ña'a jiin'^{13}
la ti 'e gali'iin^{212}in tsá^{2}.
2-4 'In 'lii'^{3}mo ni'í^{3}i alma tya' Judas
Iscariote, jóon^{1}on Simón. Joon Judas
do 'ɨ^{1}-tsí 'ní^{1}i Jesús. Pe Jesús niñii^{1}o
'e gajó^{2}o lɨ tyíin^{13}in Dios Jmii^{21} joongɨ
joon itsee'^{13}i tún^{1}. Joongɨ niñii^{1}o 'e
Jmii^{21} do-o nigacwo'^{1} 'ii to^{2} 'e tyʉ'^{2}o
to^{2} jileei'^{21}. Tsʉ 'wii'^{13} joon la 'ii^{212} 'e
tyíin^{13}in gø'^{2}ø 'í^{1} canʉʉ^{21} coon'^{13} tsá^{2}
tya'a joon gajmaa^{1}a siin'^{12}i lɨ si'^{2} mesa
joon gatyii^{1}o 'mɨ'^{2} cwaa^{21} 'e tyi'^{2}i. Joon
ga'aa'^{21}i coon^{21} 'mɨ'^{2} toalla ñuu'^{21}i.
5 Joon gatyii'^{21}a jmii^{21} tsi coon^{21} 'ú^{1}
ñí^{3}. Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} run'^{2}un tii^{2} tsá^{2}
tya'a, joon gauntyʉʉn^{21}o coon'^{13} 'mɨ'^{2}
toalla 'e in'aai'^{13} 'ñuu'^{21}i.
6 Joon mo gatí^{2} irun'^{2}un tii^{2} Simón
Pedro, joon gajin'^{2}in 'ido:
—Ña'ñʉ'^{1}ʉ', ¿tɨ 'nʉ iruun'^{13}'un tíi^{3}
jna?
7 Joon gañii^{1}i Jesús:
—Jo 'øøi'^{21}-'o'o la no 'e jmóo^{3}oo pe
ciin^{21}xʉ i'øø'^{21}mo-'o'o.
8 Pe Tú^{3} dogɨ gajin'^{2}in:
—Jo jmii^{212} ruun'^{13}'un tíi^{3} jna.
Joon gajin'^{2}in Jesús:
—Wa jo ruun'^{13}uun tíi^{13}'ɨ jo lí^{2} liin^{2}u
tsá^{2} tyiia.
9 Joon gajin'^{2} Simón Pedro:
—Wana 'e la joon, Ña'ñʉ'^{1}ʉ', jon'
jiin'^{13} tíi^{3}ii ruun'^{13}'un, ruun'^{13}o'o
cwóo^{3}oo joongɨ mootyíi^{3}ii.
10 Pe gajin'^{2}in Jesús sii^{21}ɨ Tú^{3} do:
—'In ningayuui'^{13} galo'^{1}o jo lɨ 'ná^{1}
idyii^{1}i tya'a jiin'^{13} tii^{2}o 'ná^{1} idyii^{1}i tsʉ
nilo'^{1}o. Joon nilaa'^{1}naa' xʉfiin'^{13} jo
jilee'^{21}naa'.
11 Tsʉ niñii^{1}o Jesús 'iin in'ní^{1}i 'ii
'wii'^{13} joon jin'^{2}in: "Jo mo laa'^{1}naa'
jilee'^{21}naa'."
12 Joon mo ngayuui'^{13} garun'^{2}un tii^{2}
'ido jileei'^{21} joon gacɨ'^{1}o siin'^{13}in 'mɨ'^{2}
cwaa^{21} do tún^{1}, joon gacwó^{2}o tún^{1} lɨ
si'^{2} mesa. Joon gajin'^{2}in sii'^{21}ɨ tsá^{2}
tya'a do:
—¿Tɨ 'øøi'^{21}-'oo' 'e nijmá^{3}aa?
13 'Naa' fuu^{2}uu' jna: "Tɨfo'^{2} tyi'."
Joongɨ gasii^{2}ii' jna: "Ña'ñʉ'^{1}ʉ'." Joon 'e
tii^{21}moo' fuu^{2}uu' jna la joon tsʉ 'ii jna.

14 Joon wana jna garuun'13uun
tɨ̃ɨ13ɨɨ' joon lɨ́ɨ1moo Tɨfo'2 tyii' joongɨ
Ña'ñʉʉ2ʉʉ', la joon jon 'naa' 'ná1 jon
rúun13uun' tɨɨ2 ruu'21naa'.
15 Jna-a ni'e'2ee 'naa' xiiala 'e
jmaa2aa' jiin'13 la lɨ 'e nigajmá1 jna.
16 'E la ja'2mo fuu212uu 'naa', ce
jiin'13 jaain21 tsa'leei'13 jo fee'1i la
feei'1 ñifii212i. Ce jiin'13 jaain21 'in sɨɨ1i
tsá2 wa 'e feei'1gɨ lagɨ 'in sii1in 'ii.
17 Joon wana 'øøi'21-'oo' 'elo,
jløø'3moo' wa' jmoo2oo'.
18 'Pe jo fo'2oo 'wii212 tyii' jilee'21naa'.
Jna niñi2oo 'iin 'in nityi'3na. 'Ná1-a
untiin'13 la lɨ 'e faa'21a ni jí2 tyaa'13 júu3
tyʉ́2 tya' Dios 'e jin'2: "Jaain21 'in gø'2
coon'13 jna nijmaa1a 'e gó2 tyiajna."
19 Jmoo'13oon 'naa' júu3 jéei1 tsʉ joon
mi lí2 'e ja'2mo lɨ́ɨ2naa' 'e jna-a Cristo
jiin'13 la lɨ 'e nifuu212uu 'naa'.
20 'E la ja'2mo fuu212uu 'naa', jileei'21
'in 'ii'21i 'in gasɨ́ɨ2na, 'ii'21mo jon jna.
Joon jileei'21 'in 'ii'21i jna 'ii'21mo jon 'in
gasii1in jna.

Jesús tyaa1a júu3 'e Judas 'in 'nɨ́1i 'ii

21 Joon mo ngayuui'13 gajin'2in Jesús
'elo joon galɨtyin'2-tsi 'áa1mo alma
tya'a joon gajin'2in:
—'E la ja'2mo fuu212uu 'naa', jaain212
jee212 'naa' i'nɨ́1mo jna.
22 Joon 'in tsá2 tya'a do ga'láa2
'wii212 jøø2i ruu'21i la jaain21 la jaain21
jo ñii1i naai1 'in jin'2in Jesús.
23 Jaain21 jee212 tsá2 tya'a do 'in
'nee1i Jesús 'áai1 tyíin1in gø'2ø caai1 lɨ
tyíin1 Jesús.
24 Joon Simón Pedro do gajmaa1a li2
tya'a wa'a cwounngɨɨ1ɨ 'iin 'in 'í1i Jesús
'e faa'21a la do.
25 Joon 'in tsá2 do 'in 'nee1i Jesús
joon ganityéen1in tyan'gɨ joon jin'2in:
—Ña'ñʉ'1ʉ', ¿'Iin 'in 'ee1u'u?
26 Joon gajin'2i Jesús:
—'Oo'3duu coon21 'no'3 'iñi'1 tsi
'uunñi2, joon 'in cwo'3oo do, 'ii do.
Joon mo ngayuui'13 gajin'2in la
joon, joon ga'oo'21o 'no' 'iñi'1 do tsi
'uunñi2 joon gacwo'1o Judas Iscariote,
jóon1on Simón.
27 Joon tsifuu mo gatɨ́ɨ2i Judas 'e
'iñi'1 do joon ga'í2i 'in 'lɨɨi'3 alma tya'a.
Joon gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ 'ido:
—'E 'nogɨ jmaa2'a, jmaa2'a jmoono.
28 Pe jiin'13 jaain21 'in nee1i gø'2ø ni
mesa do jo mo 'øø'21mogɨ-tsi 'e 'wii212
'e gajin'2in 'ido la do.
29 Joon tsʉ 'wii'13 Judas do 'e 'in
'mo'3o tu'mɨ'2 taa'13 cuu2, 'inlɨ́ɨi13
ga'ɨ1-tsi 'e Jesús sɨɨ'21ɨ 'ido 'e tsalá1a 'e
'ná2 tya' mi tɨ jmɨɨ212 sɨxʉ 'e cwo'1xʉ
tsá2 taníi2 cuu2.
30 Joon mo ngayuui'13 gøø'21ø Judas
'e 'no'3 'iñi'1 do joon gacwo'ɨ́ɨ1o tsifu
tsʉ canʉʉ21.

Jesús tyʉ'2 to2 'e 'ná1 'nee1mo tsaruu'21i

31 Mo ngayuui'13 cwo'ɨ́ɨ1 Judas, joon
gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ tsá2 tya'a:
—La no iní2i tsá2 'e 'ya'2gɨ tya' 'in
Ruui'21 Tsá2. Joon 'wii'13o iní2i tsá2 'e
'ya'2gɨ tya' Dios Jmii21.
32 Joon wana 'in Ruui'21 Tsá2 do 'é2e
'e 'ya'2gɨ tya' Dios Jmii21, joon Dios
Jmii21 i'é2o jon 'e 'ya'2gɨ tya' Jóon1on.
Joon la jmoono ijmáa1a.
33 Tsaru'1u', jo taain212gɨɨ coon'13
'naa' 'wóo2. 'Naa' i'naa'13moo' jna, pe
la lɨ 'e gafuu212uu 'in tsá2 Israel do la
joon fuu212uu 'naa': Jo lí2 cwolíin2naa'
fu lɨ nii'13 jna.
34 Icwo'3oo 'naa' 'e júu3 'múui2 lo 'e
jmaa2aa': 'e un'nee1naa' ruu'21naa' la
jaain21 la jaan21naa'. La 'nee1na 'naa'
la joon jon 'ná1 'e 'nee1naa' ruu'21naa'
la jaain21 la jaan21naa'.
35 Sɨ na 'nee1mo ruu'21naa' la jaain21
la jaan21naa' jilee'21mo tsá2 seein21 ni
cwoo'13 juncwii21 ilili'3o 'e 'naa'oo'
lɨ́ɨ1naa' tsá2 tyiia.

Jesús jmoo1o júu3 'e Pedro jo røø1i cwíi1in Jesús

36 Joon Simón Pedro gaunngɨɨ1ɨ
sɨɨ'21ɨ Jesús:
—¿Xiiafu cwoo'2u, Ña'ñʉ'1ʉ'?
Joon gajin'2 Jesús:
—Fu lɨ nii'13 jna jo lí2 cwoo'2u la no
coon'13 jna pe cɨɨin21gɨ ñíi13u'un.

37 Joon gajin'[2] Tʉ́[3]:
—Ña'ñʉ'[1]ʉ', ¿'Ee lɨ' jo lí[2] tsaa[21]a' caain[21]? La no ninná[1]a[1] tyʉ́[2] tyiia 'e júun[2]na 'wii[212] tyi'i.
38 Joon gajin'[2] Jesús:
—¿Tɨ jo'[1] ninná[1]a[1] tyʉ́[2] tyi'i 'e júun[2]mo'o 'wii[212] tyiia? 'E la ja'[2]mo fuu[212]uu 'nʉ, pe joon 'e ifo'[2]'o 'nɨ[1] naa'[13] 'e jo cwii[1]u jna la nʉ'gɨ i'ó[1]o tuitsá[2]a.

14

Jesús lɨ́ɨ[1]i fu[1] 'e ngoo'[13] fu lɨ tyíin[1] Ña'ñʉ'[1]ʉ' Dios Jmii[21]

1 Faa'[21]gɨ Jesús:
—Jo cwotaan[212]naa' cu'[2]-'oo'. Jo jmaa[2]aa' cuu'[13]-'oo' coon'[13] Dios jon'gɨ cuu'[13]-'oo' coon'[13] jna jon.
2 Fu lɨ tyíin[1] Nʉ'[3]ʉʉ joo[21] 'áa[1]mo lɨ cwá[2]a tsá[2]. Wa jo la joon lɨ́[2] ni-fuu[212]oo 'naa'. Joon inii'[13]na nityíi[3]aa tyʉ́[2] coon[21] lɨ ní[3]ii'.
3 Nii'[13]na nityíi[3]aa tyʉ́[2] joon mi yuui'[13] joon yíia[3]oo tún[1], yatee[2]ee 'naa', tsaa[21]a' coon'[13] jna. Joon coon'[13] la joon ili'yii[21]a' coon'[13] jna lɨ tyíin[13]na.
4 Ñí[3]ii' 'naa' fu lɨ nii'[13]na joongɨ niñii[2]oo' fu[1] lɨ' lɨ nii'[13]na.
5 Joon gajin'[2] Tomás sɨɨ'[21]ɨ Jesús:
—Ña'ñʉ'[1]ʉ', jo ne[2] jna'a xiia fu cwoo'[2]'o, ¿xiiala 'e la ne[2]e'e fu[1] lɨ' lɨ cwoo'[2]u?
6 Joon gajin'[2] Jesús:
—Jiin'[13] jna-a 'e fu[1] do, joongɨ jiin'[13] jna-a 'e júu[3] jai'[2], joongɨ jiin'[13] jna-a cwó[3]oo juncwii[21] tya' tsá[2]. Jiin'[13] 'wii'[13] jna-a 'e lí[2] tyaliin[1]in tsá[2] lɨ tyíin[1] Ña'ñʉ'[1]ʉ' Dios Jmii[21].
7 Joon wana galicwii[1]moo' jna joon ilicwii[1]moo' joon Ñʉ'[3]ʉʉ. Ca lano joongɨ lɨ ngóo[1]gɨ cwii[1]moo' Ñʉ'[3]ʉʉ joon nijøø[2]moo'.
8 Joon gajin'[2] Felipe sɨɨ'[21]ɨ Jesús:
—Ña'ñʉ'[1]ʉ', cwoo'[13]du' jna'a 'e nee[212]na'a Ña'ñʉ'[1]ʉ' Dios Jmii[21], coon'[13] la joon líin[2]mo tyii'i.
9 Joon Jesús-gɨ gañii[1]i:
—Ningóo[1] 'áai[1] 'e taan[2]na jee[212] 'naa' Felipe, ¿tɨ joon jo mo cwii[1]mogɨ'ɨ jna? Tsʉ 'in ní[2] jna níi[2]mo jon Ña'ñʉ'[1]ʉ' Dios Jmii[21], ¿'ee lɨ'ɨ 'e mɨ[2]'ɨ 'e 'ee'[13]na 'naa' Ña'ñʉ'[1]ʉ' Dios Jmii[21]?
10 ¿Tɨ jo jo'[1] lɨ́ɨ[2]u 'e ngɨɨ[1]ɨ Ña'ñʉ'[1]ʉ' Dios Jmii[21] coon'[13] jna joongɨ jna ngɨ́ɨ[3]oo coon'[13] 'ii? Jilaa'[21] 'e fo'[2]oo jo fo'[2]oo 'e 'ɨ[1]-tsii 'ñii'a. Ña'ñʉ'[1]ʉ' Dios Jmii[21] 'in ngɨɨ[1]ɨ coon'[13] jna, 'ii-o 'in jmoo[1]o 'e to[2] tya'a lo.
11 Jo'[1] cwolíin[2]naa' jna 'e fuu[212]uu 'naa' 'e jna-a ngɨɨ[2]ɨɨ coon'[13] Ña'ñʉ'ʉ' Dios Jmii[21] joongɨ 'ii ngɨɨ[1]o jon coon'[13] jna. Joon wa jo jo'[1] lɨ́ɨ[2]naa' jna 'wii[212] júu[3] tyiia jo'[1]o cwolíin[2]naa' jna 'wii[212] tya' jilaa'[21] to[2] 'e jmóo[3]oo.
12 'E la ja'[2]mo fuu[212]uu 'naa', 'in jo'[1] lɨ́ɨ[2]i jna ijmá[1]o jon la jmóo[3]oo joongɨ ijmáa[1]a 'e fee'[1]gɨ lagɨ jna tsʉ nii'[13]moo fu lɨ tyíin[1] Ña'ñʉ'[1]ʉ' Dios Jmii[21].
13 Joon jilaa'[21] 'e mɨ́[2] 'naa' coon'[13] 'e la sii[21] jna, jna ijmáa[3]oo tyii' tsʉ coon'[13] la joon 'í[1]i Jóon[1]on Dios 'ña'a jilaa'[21] 'e 'ya'[2]gɨ tya' Jmii[21].
14 Jna-a ijmáa[3]aa doñi'ee 'e mɨ́[2] 'naa' coon'[13] 'e la sii[21] jna.

Jesús cwoo[1]o júu[3] tya'a isíi[1]in 'in Espíritu Tyʉ́[2] tya' Dios Jmii[21]

15 'Sɨno 'naa' 'nee[1]moo' jna ijmaa[2]aa' to[2] tyʉ'[3]ʉʉ.
16 Joon imɨ́ɨ[3]ɨɨ tyani Ña'ñʉ'[1]ʉ' Dios 'e síi[1]in jaain[21]gɨ 'in cwo'[1] 'naa' fo'feei'[1] in sii[21] Espíritu tya' 'e jai'[2]. Joon 'ii ingɨ́[1] coon'[13] 'naa' coon[21] tøøi[2].
17 'In tsá[2] taain[212] ni cwoo'[13] juncwii[21], 'in jo cwii[1]in Dios, jo lí[2] 'ii'[21]in tsʉ jo lí[2] jøø[3]i jogɨ lí[2] licwii[1]in. Pe 'naa' nicwii[1]moo' tsʉ ngɨɨ[1]o coon'[13] 'naa' joongɨ i'ii[21]mo alma tyii' joon 'e 'yuu[2]i coon[21] tøø[2]mo.
18 Jo tuu[2]na 'naa' lawa xuui[212] 'nɨ́ɨi[2], tsʉ yíia[3]oo itaan[212]na coon'[13] 'naa'.
19 Cɨɨin[21]gɨxʉ tsá[2] taan[212]in ni cwoo'[13] juncwii[21] jo níi[2]gɨ jna pe 'naa' máa[1]moo' jna. Joon tsʉ 'wii'[13] ijiin'[1]i jna 'wii'[13] joon ijiin'[1] 'naa' jon.
20 Joon mi tɨ jmɨɨ[212] joon, joon iliñí[3] 'naa' 'e 'yuu[2]na alma tya' Ñʉ'[3]oo joon

'naa'gɨɨ' taa²naa' alma tyiajna-a joon jna-gɨ 'yuu²na alma tyi'naa'oo'.

21 Jileei'²¹ 'in ñi¹i joongɨ 'in ijmáa¹a to² tyʉ'²ʉʉ 'in 'íi¹i yaai 'e ja'²mo 'nee¹i jna. Joongɨ Ñʉ'³ʉʉ ili'nee¹mo jon 'ii, joon jna 'nee¹moo jon. Joon 'íi¹moo jon 'ñii'a 'ii —jin'² Jesús.

22 Joon Judas (jon' Iscariote 'ii) gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Jesús:

—Ña'ñʉ'¹ʉ', ¿'ee lɨ' i'íi¹i 'wo'o jna'a pe jo 'íi¹i 'wo'o tsá² taain²¹² ni cwoo'¹³ juncwii²¹?

23 Joon gajin'² Jesús:

—'In 'nee¹i jna unjíi²o 'e fo'²oo joon ili'nee¹mo Ñʉ'³ʉʉ 'ii. Joongɨ Ñʉ'³ʉʉ ijá²oo'o coon'¹³on 'e toon²¹²o'on alma tya'a.

24 Joon 'in jo 'nee¹i jna jo unjíi²i 'e fo'²oo. 'E júu³ tyʉ́² 'e nuu²¹ 'naa' jon' 'e tyiajna, 'e tya' Ñʉ'¹o' in gasii¹in jna.

25 'Fuu²¹²uu 'naa' jilaa'²¹ 'elo la 'ɨɨ²¹² 'e taan¹na coon'¹³ 'naa'.

26 Pe Ña'ñʉ'¹ʉ' Dios isíi¹in 'in Espíritu Tyʉ́² tya'a coon'¹³ 'e la sii²¹ jna 'e cwo'³oo 'naa' fo'feei'¹. Joon 'in Espíritu do i'e'² 'naa' jilaa'²¹ joongɨ 'e untii'¹³-'oo' jilaa'²¹ 'e nifuu²¹²uu 'naa'.

27 'Coon²¹ 'e tyʉ́² cwóo³oo 'naa' 'e tyʉ́² sɨ'ɨ́ɨ¹-'oo' la tyʉ́² 'íi¹-tsii. Joon jo lɨ la lɨ 'e tyʉ́² 'in 'ɨ́ɨ¹-tsi tsá² taain²¹² ni cwoo'¹³ juncwii²¹. Jo cu'²-'oo' jogɨ jmaa²aa' 'goo²¹oo'.

28 Ninʉʉ²oo' 'e nifo'²oo 'e nii'¹³moo joongɨ 'e yíia³oo 'e taan²¹²na coon'¹³ 'naa' tún¹. Joon wana jo'¹ 'nee¹naa' jna ilijløø'³moo' mi liñí²ii' 'e nii'¹³na lɨ tyíiin¹ Ñʉ'¹ʉ', tsʉ 'in feei'¹gɨ 'i lagɨ jna.

29 Fuu²¹²uu 'naa' 'elo jéei¹gɨ tsʉ mi lí² joon jo'¹ ilíin²naa'.

30 'Jo fú³gɨɨ 'láai² 'áai¹ 'naa' tsʉ nijó¹-o 'in tyʉ'² to² ni cwoo'¹³ juncwii²¹ lo. Joon xʉfiin'¹³ jo to² cwooi¹ tyʉ'² jna

31 la joon 'ná¹ lí² tsʉ coon'¹³ la joon iliñí² tsá² taain²¹² ni cwoo'¹³ juncwii²¹ 'e 'nee¹mo Ñʉ'¹ʉ' joongɨ jmóo³oo jilaa'²¹ to² tyʉ'²ʉ. Téen²naa' jmaa²aa'. Moo'²¹na.

15

Cwáain¹ tya' wuunjøø'³

1 'E'²gɨ Jesús tsá² tya'a jin'²in:

—Coon²¹ wuunjøø'³ lɨ́² 'mó² 'ñá'² coon'¹³ jilaa'¹³ cwáa¹ tya'a. Joon seen²¹mo jaain²¹ 'in un'øøi'¹ sa'³ do. Joon jna-a lɨ́ɨ²na lawa 'mó² 'ña'² wuunjøø'³ joon 'naa' 'in jai'² lɨ́ɨ²i jna lɨ́ɨ¹naa' lawa cwáa¹ do. Joon 'e tyʉ́² seein²¹ 'in jai'² lɨ́ɨ²i Dios lɨ la lɨ 'oofuu²¹ 'in'ɨ́ɨ¹³ tya'a. Joon Ñʉ'³ʉʉ lɨ́ɨ¹i lawa 'in un'øøi'¹ sa'³ do.

2 Joon 'in un'øøi'¹ wuunjøø'³ tyʉ'¹o jilaa'²¹ cwáa¹ 'e jo cwoo¹o 'oofuu²¹ pe jɨ'²ɨ to² tya' jilaa'²¹ cwáa¹ 'e cwoo¹o 'oofuu²¹ 'e joon cwoo¹o 'láai²gɨ. La joon jmoo¹o Ñʉ'³ʉʉ, tyuu'¹³i jileei'²¹ 'in jo 'in'ɨ́ɨ¹³ 'oofuu²¹ tya'a. Pe jileei'²¹ 'in 'in'ɨ́ɨ¹³ 'oofuu²¹ tya'a untyúu¹i Dios 'ii wa'a sɨ'ɨ́ɨ¹³ 'láai²gɨ 'oofuu²¹.

3 Coon'¹³ júu³ tyiia 'e ga'e'²ee 'naa' nigalityúu¹moo'.

4 Joon la sɨseen'¹³ cwáa¹ wuunjøø'³ 'mó² 'ña'², la joon jon 'naa' 'ná¹ seen²¹naa' 'in caan²¹naa' coon'¹³ jna la 'in caan²¹na coon'¹³ 'naa'. Coon²¹ cwáa¹ wuunjøø'³ jo lí² cwoo¹o 'oofuu²¹ tya'a wa jo sɨseen'¹³ 'mó² 'ña'² tya'a, la joon jon 'naa' jo lí² cwoo²oo' 'oofuu²¹ tyii' wa jo seen²¹naa' 'in caan²¹naa' coon'¹³ jna.

5 'Jna-a lɨ́ɨ¹na 'mó² 'ña'² do joon 'naa' lɨ́ɨ¹naa' cwáa¹ do. Joon jileei'²¹ 'in ngɨ́¹ sɨcaaain²¹ coon'¹³ jna joongɨ jna sɨcan²¹na coon'¹³ 'ido, 'láai² 'oofuu²¹ 'in'ɨ́ɨ¹³ tya'a. Tsʉ 'naa' jo lí² jmaa²aa' jiin'¹³xʉ wa'a jo uncoon'¹³ jna 'naa'.

6 Joon jilee'²¹ 'in jo jón² sɨcaain²¹ coon'¹³ jna lɨ́ɨ¹i la lɨ coon²¹ cwáa¹ wuunjøø'³ 'e gapí² joon galityʉʉn²¹ joon tsʉʉ'¹³ʉ tsá² joon dya'² tsá² ni jɨ́² 'e jún¹.

7 'Joon wana ján²naa' sɨcaan²¹naa' coon'³ jna joon jo tʉʉ²ʉʉ' júu³ tyiia lí²-i mɨ́²ɨɨ' doñi'ee 'iin²¹²naa' joon cwo'³-oo 'naa'.

8 Mo sɨ'ɨ́ɨ¹³ 'láai² 'oofuu²¹ tyii' un'goo²¹o tsá² Ñʉ'³ʉʉ joon coon'¹³ la

joon 'ii¹ 'naa' yaanaa' 'e líin²naa' tsá² tyiia.

9 'Nee¹moo 'naa' la 'nee¹i Ñʉ'¹ʉ' jna, ngɨ́ɨ¹³ɨ', jmoo²oo' ce jilaa'²¹ 'e 'iin²¹²na.

10 Wa'a jmaa²aa' jilaa'²¹ to² tyʉ'³ʉʉ ngɨ́ɨ¹³ɨ', jmoo²oo' 'e li'nee¹moo 'naa'. Tsʉ jmóo³oo jilaa'²¹ to² tyʉ'² Ñʉ'³ʉʉ joon ngɨ́ɨ³ɨ, jmóo³oo 'e li'neemo jna.

11 'Fuu²¹²uu 'naa' la joon 'e lí² jmaa²aa' jløø'³naa' coon'¹³ jna joon jo 'nái¹ 'e jløø'³naa'.

12 Joon 'e to² tyʉ'³ʉʉ lɨ la lɨ 'elo: 'nee¹naa' la jaain²¹ la jaan²¹naa' jiin'¹³ la 'nee¹moo 'naa'.

13 Joon 'ii¹i tsá² 'ña'a 'e 'nee¹i 'in seein²¹ tyʉ́² coon'¹³ mi júun²in 'wii²¹² tya'o. Jo sá² 'e fee'¹gɨ lijmáa¹a.

14 Joon 'naa' lɨ́ɨ¹naa' tsá² seein²¹ tyʉ́² coon'¹³ jna wa jmoo²oo' jilaa'²¹ to² tyʉ'²ʉʉ.

15 Jo mo gafuu²¹²uu 'naa' lawa tsa'leei'¹³ tyiia pe gafuu²¹²uu 'naa' lawa tsá² seein²¹ tyʉ́² coon'¹³ jna, tsʉ 'in tsa'leei'¹³ jo ñii¹i 'e jmoo¹o fii²¹²i. Pe gafuu²¹²uu 'naa' tsá² seein²¹ tyʉ́² coon'¹³ jna tsʉ ni'e'²ee 'naa' jilaa'²¹ 'e gasɨɨ'²¹ɨ Ñʉ'³ʉʉ jna.

16 Jo gatyii'¹³naa' jna pe jna-gɨ gatyi'²na 'naa' 'e jmaa²aa' to² tya' Dios joon 'láa²mo 'oofuu²¹ ilisá² tyii'. Joon 'iin²¹²na 'e wóo² taa'²¹ 'e 'oofuu²¹ tyii' do. 'E la joon icwó¹ Ñʉ'¹ʉ' jilaa'²¹ 'e mɨ́¹ɨ tsá² coon'¹³ la sii²¹ jna.

17 Joon 'e lo-o to² tyʉ'³ʉʉ: 'nee¹moo' la jaain²¹ la jaan²¹naa'.

'Ee'¹mo 'in tsá² 'in tɨ́²-tsí jilaa'²¹ 'e sá² juncwii²¹ Jesús

18 Faa'²¹gɨ Jesús:

—Wa 'ee'¹mo 'in tsá² 'in tɨ́²-tsi jilaa'²¹ 'e sá² juncwii²¹ 'naa', cwoliñí²ii' 'e gali'ee'²mo 'ido jna nifu.

19 Joon wa'a 'iin²¹²naa' jilaa'²¹ 'e sá² juncwii²¹ ili'nee¹mo 'naa' jileei'²¹ tsá² 'in tɨ́²-tsi 'e sá² juncwii²¹ la 'nee¹mo 'in tsá² tya'a catyaai². Pe jna-a ga'woo²¹moo 'naa' jee²¹² 'in tsá² do 'in tɨ́²-tsi 'e sá² juncwii²¹ tsʉ 'wii'¹³ joon 'ee'¹mo 'in tsá² do 'naa' tsʉ jo lɨ́ɨ¹naa' tsá² 'in tɨ́²-tsi 'e sá² juncwii²¹.

20 Untii'¹³-'oo' 'e júu³ gafuu²¹²uu 'naa': "Jo fee'¹gɨ jiin'¹³ jaain²¹ tsa'leei'¹³ lagɨ fii²¹²i." Wana ga'øø¹i 'in tsá² do jna, la joon jon in'øøi²¹² 'naa' jon. Joon wana gajmaa¹a nʉʉ'¹³ʉn tsá² júu³ tyiia la joon jon ijmá¹a nʉʉ'¹³ʉn júu³ tyii'.

21 Joon tsʉ 'wii'¹³ jo cwii¹in 'in tsá² do 'in gasii¹in jna ijmáa¹a jilaa'²¹ 'elo tyi'naa' tsʉ lɨ́ɨ¹naa' tsá² tyiia.

22 'Joon wa mo'o jo gagoo²¹²oo fuu²¹²uu 'in tsá² do jo 'ee tsaa² sá² tya'a. Pe gagoo²¹²oo joon nano jo tɨ́ɨ²igɨ 'noo'¹o tsaa².

23 Joon jileei'²¹ 'in 'ee'¹i jna 'ee'¹mo jon Ñʉ'³ʉʉ.

24 Joon wa mo'o jo gajmaa³aa jee²¹² 'ido to² 'e jo gajmaa¹a jiin'¹³ jaain²¹ jo 'ee tsaa² sá² tya'a. Pe ganí²i 'in tsá² do jilaa'²¹ 'e gajmaa³aa. Joon xʉfiin'¹³ ganí²i jilaa'²¹ 'e gajmaa³aa, gali'ee'¹mo 'in tsá² do jna, joon gali'ee'¹mo Ñʉ'³ʉʉ.

25 Pe 'ná¹ lí² jilaa'²¹ 'elo 'e coon'¹³ la joon lí² untiin'³in 'e júu³ taa'¹³ ley tya'a 'e jin'²: "Xʉfiin'¹³ jo tɨ́ɨ²i gali'ee'¹mo 'in tsá² do jna."

26 'Sɨ́ɨ³na 'naa' 'in Espíritu 'e la Jai'² 'in jai'¹ fu lɨ tyíin¹ Ñʉ'¹ʉ', ijó¹o cwáain¹ tya' Ñʉ'¹ʉ'. Joon mi jó¹ ifaa'²¹o 'wii²¹² tyiia.

27 La joon jon 'naa' isɨɨ²¹²naa' tsá² 'wii²¹² tyiia tsʉ gangɨ́²ɨ' coon'¹³ jna ca mo 'wiin²¹².

16

1 'Fuu²¹²uu 'naa' jilaa'²¹ 'elo 'e jo tiui¹-'oo'.

2 I'woo¹mo tsá² 'naa' caluu cwo'¹ sinagogas tya'a joon tɨ lɨ tyíia¹ jmɨɨ²¹² mo lɨ́ɨ²i 'in tsá² 'in jngaa'¹³i 'naa' 'e jmoo¹o to² tyʉ'² Dios.

3 Jmóo¹o la joon tsʉ jo mo galicwii¹in Ñʉ'¹ʉ' jon'gɨ galicwii¹in jna.

4 Fuu²¹²uu 'naa' jilaa'²¹ 'elo joon mi lí² joon itɨsɨɨi'¹³-'oo' 'e gafuu²¹²uu 'naa'²¹ —jin'² Jesús.

'E jmoo¹o 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Dios Jmii²¹

Faa'^{21}gɨ Jesús:
—Jo gafuu^{212}uu 'naa' 'elo mo 'wiin^{212} tsʉ taan^{2}na jee^{212} 'naa'.
5 Pe nano nii'^{13}moo fu lɨ tyíin^{1} 'in gasii^{1}in jna. Joon jiin'^{13} jaain^{21} jee^{212} 'naa' nigaunngɨɨ^{1}ɨ xiiafu nii'^{13}na.
6 Lɨ' jmoo^{2}oo' fa'í^{3} tsʉ 'wii'^{13} fuu^{212}uu 'naa' 'elo.
7 Pe fuu^{212}uu 'naa' la jai': 'e tyʉ́^{2}gɨ tyii' 'e nii'^{13}na, tsʉ wa'a jo nii'^{13}na jo ijó^{1} ingɨ́^{1} coon'^{13} 'naa' 'in icwo'^{1}o 'naa' fo'feei'^{1}. Pe wa nii'^{13}na isɨɨ^{2}na 'ido.
8 Joon mi jó^{1} 'ido 'in tsá^{2} taain^{212} juncwii^{21} icoon^{21} cwáain^{1} 'ña'a 'e jo røø^{21} 'ɨ^{1}-tsi cwáain^{1} tya' 'e røøi^{21} tsaa^{2}, jon'gɨ cwáain^{1} tya' xiiala ngɨ́^{1} tsá^{2} tyʉ́^{2} tyani Dios, jon'gɨ røø^{21} 'ɨ^{1}-tsi cwáain^{1} tya' ijmá^{1}a Dios 'ii'^{21} tya'a.
9 Røø^{21}i tsaa^{2} tsʉ jo jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i jna.
10 Joon iliñi^{1} 'e fu^{1} coon^{21} tsáa^{1} tsʉ nii'^{13}na fu lɨ tyíin^{1} Ñʉ'^{1}ʉ'. Joon jo móo^{1}gɨɨ' jna.
11 Joon iliñi^{1} 'in tsá^{2} do ijmá^{1}a Dios 'ii'^{21} tya' tsá^{2} tsʉ nigajmaa^{1}a 'ii'^{21} tya' 'in 'lɨɨi'^{3} 'in tyʉ'^{2} to^{2} fu juncwii^{21} lo.
12 ''Áai^{1} 'láai^{2} jilaa'^{21} 'e 'ɨ^{1}-tsii fuu^{212}uu 'naa' pe nano 'naa' jo lii'^{1}ii' 'ii'^{13}naa'.
13 Pe mi jó^{1} 'in Espíritu 'e la Jai'^{2}, 'ii 'in 'e'^{2}e 'naa' jilaa'^{21} 'e la jai'^{2}, tsʉ jo ifaa'^{21}a 'in Espíritu do cwáain^{1} tya' 'ña'a. Ifaa'^{21}o jiin'^{13} jilaa'^{21} 'e ninúu^{2}un, joon isɨɨ'^{21}ɨ 'naa' jilaa'^{21} 'e 'ná^{1} lí^{2}.
14 Iuntyúu^{1}i jna tsʉ i'e'^{2}e 'naa' júu^{3} tyiia.
15 Joon jilaa'^{21} júu^{3} tya' Ñʉ'^{1}ʉ' la joon jon júu^{3} tyiia. Tsʉ 'wii'^{13} joon lí^{2}-i fuu^{212}uu 'naa' 'in Espíritu do i'e'^{2}e 'naa' júu^{3} tyiia.

Fa'í^{3} seen^{21}naa' pe ilijløø'^{3}moo'

16 ''E coon^{21} nogɨ jó^{1} 'e jo máa^{1}moo' jna pe jée'^{1}gɨxʉ joon imáa^{1}moo' jna tún^{1} tsʉ nii'^{13}na fu lɨ tyíin^{1} Ñʉ'^{1}ʉ' —jin'^{2} Jesús.
17 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ 'in tsá^{2} tya'a do la jee^{212} 'ii:
—¿'Ee cwoo^{1}i 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e júu^{3} no 'e gatyaa^{1}a 'ido? Gafaa'^{21}a jna' 'e coon^{21} nogɨ jó^{1} 'e jo nee^{212}mo' pe mi lí^{2} cɨɨin^{21}gɨxʉ nee^{212}mo' tún^{1}. Joon jin'^{2}in 'e lí^{2} la joon tsʉ tse'^{3}mo lɨ tyíin^{1} Ñʉ'^{1}ʉ'.
18 ¿'Ee 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} júu^{3} tya'a 'e jin'^{2} "coon^{21} nogɨ jó^{1}"? Jo 'øøi'^{21}-tsi' 'ee faa'^{21}a 'ino.
19 Joon galiñi^{2}mo-tsi Jesús 'e 'in tsá^{2} do 'iin^{212}in unngɨɨ^{1}ɨ tsʉ 'wii'^{13} joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} do:
—Jna gafuu^{212}uu 'naa' 'e coon^{21} nogɨ jó^{1} 'e jo máa^{1}moo' jna, joon cɨɨin^{21}gɨxʉ imáa^{1}naa' jna tún^{1}. ¿Tɨ 'inoo júu^{3} tyiia 'e sɨ́ɨ^{13}ɨɨ' jee^{212} yaanaa'?
20 'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', icɨɨ^{2}ɨɨ' 'e joongɨ fa'í^{3} jmoo^{2}oo' pe 'in tsá^{2} 'in tɨ́^{2}-tsi 'e sá^{2} juncwii^{21} lo, jløø'^{3}mo 'e seen^{21}in. Joon xʉfiin'^{13} fa'í^{3} jmoo^{2}oo', 'e fa'í^{3} do jmoo^{2}oo' ilisɨɨ^{2}i 'e seen^{21}moo' jløø'^{3}moo'.
21 'E lɨ la lɨ mo lɨseein^{21} yʉʉn^{21}. Wúu^{1} ni^{2} 'in sáa^{3}a yʉʉn^{21} do tsʉ gatɨ́^{2} 'ii'^{21} ilɨseein^{21} yʉʉn^{21} tya'a. Pe mo galɨseein^{21} yʉʉn^{21} do jo tɨ'^{2}gɨ-tsi sáa^{3}a 'e wúu^{1} ganii^{21}i do tsʉ jløø'^{3}mo 'áai^{1} 'e galɨseein^{21} jaain^{21} xuui^{212} tsañʉʉ'^{1}.
22 La joon jon 'naa' jmoo^{2}oo' fa'í^{3} nano pe la joon góo^{3}oo yajøø^{2}na 'naa' tún^{1} la joon jløøi'^{3} alma tyii' 'áai^{1}. Joon jiin'^{13} jaain^{21} jo lí^{2} tyii^{1}i 'e jløøi'^{3} yʉ alma tyii'.
23 'Joon mi tɨ́^{2} jmɨɨ^{212} joon jo 'e iunngɨɨ^{1}ɨɨ' jna jiin'^{13}xʉ. 'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa': Ñʉ'^{1}ʉ' icwo'^{1}o 'naa' jilaa'^{21} 'e mɨ́^{13}ɨɨ' coon'^{13} la sii^{21} jna.
24 Ca nano jo mo gamɨ́^{2}ɨɨ' coon'^{13} la sii^{21} jna jiin'^{13}xʉ. Mɨ́^{3} 'naa' joon i'ii'^{13}naa' 'e coon'^{13} la joon ilijløø'^{3}naa' 'áai^{1}.

'E nalɨ'^{2}ɨ Jesús 'e sá^{2} juncwii^{21}

25 'Nifuu^{212}uu 'naa' coon'^{13} júu^{3} jnɨɨ^{2}i pe tɨ lɨ tɨ́^{2} 'ii'^{21} 'e jo fuu^{212}gɨɨ júu^{3} jnɨɨ^{2}i pe ifuu^{212}uu 'naa' cwáain^{1} tya' Ñʉ'^{3}ʉʉ coon'^{13} júu^{3} coon^{21} tsáa^{1}.
26 Joon mi tɨ' jmɨɨ^{212} joon imɨ́^{2}ɨɨ' coon'^{13} la sii^{21} jna pe jo 'ná^{1}gɨ mɨ́ɨ^{3}ɨɨ tyani Ñʉ'^{1}ʉ' 'wii^{212} 'naa'
27 tsʉ 'ña'a Ñʉ'^{1}ʉ' 'nee^{1}mo 'naa'. 'Nee^{1}mo Ñʉ'^{1}ʉ' 'naa' tsʉ 'wii'^{13}

galɨ'nee^{1}moo' jna, joon jo'^{1}o lɨ́ɨ^{2}naa' 'e Dios gasii^{21}in jna.

28 Gajúu^{3}uu fu lɨ tyíin^{1} Ñʉ^{1}ʉ' joon gagoo^{212}oo 'e juncwii^{21} lo. Joon nano itʉ́^{3}ʉʉ 'e juncwii^{21} lo joon nii'^{13}moo tún^{1} fu lɨ tyíin^{1} Ñʉ'^{1}ʉ'.

29 Joon gajin'^{2}in tsá^{2} tya'a sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—Nano foo'^{21}gɨ'ɨ coon'^{13} júu^{3} coon^{21} tsáa^{1} jo foo'^{21}gɨ'ɨ coon'^{13} júu^{3} jnɨɨ^{2}i.

30 Ni lee^{21}e'e cwáain^{1} 'e ñi'^{2}i jilaa'^{21} 'e 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2}, joon jo 'ná^{1} wa'a unngɨɨ^{1}ɨ tsá^{2} 'nʉ. Tsʉ 'wii'^{13} joon jo'^{1}o lɨ́ɨ^{2}na'a 'e gañi'^{2}i lɨ tyíin^{1} Dios Jmii^{21}.

31 Joon Jesús-gɨ gañii^{1}i:

—¿Tɨ jo'^{1} jo'^{1}o lɨ́ɨ^{2}naa'?

32 Ijó^{1}o 'ii'^{21} joon 'ii'^{21} joon ixee^{21}moo', joon ituu^{2}moo' jna. Pe jo 'ñii'a 'e jóon^{3}oon tsʉ sii'^{13}mo Ñʉ'^{1}ʉ' coon'^{13} jna.

33 Fuu^{212}uu 'naa' jilaa'^{21} 'elo 'e jo cu'^{3}-'oo' coon'^{13} jna joon coon'^{13} la joon seen^{2}'naa' tyʉ́^{2}. La 'ɨɨ^{212} taan^{212}naa' jee^{212} tsá^{2} 'in tɨ́^{2}-tsi 'e sá^{2} juncwii^{21} imoo^{2}oo' wúu^{1}. Pe tá^{2} taain^{212}-'oo' tsʉ nigalɨ'^{1}oo 'e sá^{2} juncwii^{21} —gajin'^{2} Jesús.

17

Faa'^{21}a Jesús júu^{3} tyʉ́^{2} tya' tsá^{2} tya'a

1 Joon mo ngayuui'^{13} gafaa'^{21}a Jesús 'e júu^{3} no joon gasaa'^{13}a níi^{1}i gajóø^{2}ø ñʉ'fú^{2} joon gafaa'^{21}a júu^{3} tyʉ́^{2}, gajin'^{2}in:

—Ñʉ'^{3}, 'e gatɨ́^{2} 'ii'^{21} tyiia. Untyúu^{13}'u yʉʉn^{21} tyi'i, joon coon'^{13} la joon jon iuntyúu^{1}i 'nʉ.

2 'Nʉ nigacwo'^{2}'o 'ii'^{21} yʉʉn^{21} tyi'i 'e lí^{2} tyʉ'^{2}o to^{2} jileei'^{21} tsá^{2}. Joon lí^{2} cwoo^{1}o coon^{21} juncwii^{21} 'e taa'^{21} coon^{21} tøø^{2}mo jileei'^{21} 'in gacwoo'^{13}mo'o 'ido.

3 Joon 'e juncwii^{21} do 'e taa'^{21} coon^{21} tøø^{2}mo lɨ la lɨ 'e cwii^{1}mo 'in tsá^{2} do 'nʉ, 'in jaan^{21}mo Dios 'in jai'^{2} joongɨ 'e cwii^{1}mo jon Jesucristo 'in gasii^{1}un.

4 'Jna nigauntyúu^{1}moo 'nʉ jiin'^{13} la taan^{2}na fu juncwii^{21} lo, joon gajmáa^{3}oo jiin'^{13} la tí^{2} to^{2} gatyʉ'^{2}'ʉ jmáa^{3}aa

5 Joon nano, Ñʉ'^{3}, cwo'^{2}'o 'e siin'^{13}na tyani'i coon'^{13} jilaa'^{21} 'e 'ya'^{2}gɨ tyiia 'e ga'oo^{2}oo mo tyíin^{1}na coon'^{13} 'nʉ la nʉ'gɨ garón^{1} ni cwoo'^{13} juncwii^{21}.

6 'Niga'e'^{2}ee 'in tsá^{2} 'in ga'woo^{2}u'u jee^{212} 'in tsá^{2} tɨ́^{2}-tsi 'e sá^{2} juncwii^{21} xiiala lɨ́ɨ^{2}u. Ga'wóo^{2}u'u 'in tsá^{2} do wa'a cwoo'^{13}u jna. Tsá^{2} tyi'i 'ido joon gacwoo'^{13}u jna 'e liin^{1}mo tsá^{2} tyiia. Joon 'in tsá^{2} do gajmaa^{1}a nʉʉ'^{13}ʉn júu^{3} tyi'i.

7 Joon galiñii^{1}o 'e 'nʉ gacwo'^{2}'o jna jilaa'^{21} 'e sá^{2} tyiia.

8 Joon gacwo'^{3}oo 'in tsá^{2} do 'e júu^{3} tyi'i 'e nigacwoo'^{13}'o jna, joon ga'ii'^{1}mo. Gacón^{2}o cwáain^{1} 'e gagoo^{212}oo fu lɨ tyíin^{1}u'un joon ja'^{2}mo lɨ́ɨ^{2}i 'e gasii^{1}un jna.

9 'Joon mɨ́^{3}ɨɨ tyani'i 'wii^{212} tya' 'in tsá^{2} do 'in gacwoo'^{13}u jna tsʉ tsá^{2} tyi'i 'ido. Jo mɨ́^{3}ɨɨ 'wii^{212} tya' 'in tsá^{2} 'in tɨ́^{2}-tsi 'e sá^{2} juncwii^{21}.

10 Jileei'^{21} tsá^{2} tyiia lɨ́ɨ^{2}i jon tsá^{2} tyi'i. La joon jon 'in tsá^{2} tyi'i lɨ́ɨ^{2}i jon tsá^{2} tyiia. Joon 'wii'^{13} jmoo^{1}o 'ido 'e tyʉ́^{2} faa'^{21} tsá^{2} tyʉ́^{2} tyiia.

11 'Jo joon^{2}gɨɨ ni cwoo'^{13} juncwii^{21} tsʉ nii'^{13}moo iní^{3}ii coon'^{13} 'nʉ pe 'in tsá^{2} tyi'i do iján^{2}a fu juncwii^{21}. Ñʉ'^{3}, 'nʉ-ʉ jaain^{21} 'in tyúi^{2} tyanii^{21}i'i, un'øø^{1}u'u coon'^{13} 'ii'^{21} tyi'i 'in tsá^{2} do 'in gacwoo'^{13}u jna 'e coon'^{13} la joon 'e coon^{21} júu^{3} sɨ́ɨ^{1}i lagɨ sɨɨ'^{13}ɨ'.

12 La 'ɨɨ^{212} taan^{2}na coon'^{13}on gaunjíi^{3}na coon'^{13} 'ii'^{21} tyi'i 'in tsá^{2} do 'in gacwoo'^{13}u jna joon ga'aa^{2}moo. Joon ce jiin'^{13} jaain^{21} jo nga'iin^{2}, ga'iin^{2}mo jiin'^{13} 'in 'lɨɨi'^{3} do 'in 'ná^{1} 'iin^{2} 'e coon'^{13} la joon 'e tiin'^{13} jiin'^{13} la jin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios.

13 'Joon nano 'e nii'^{13}na lɨ tyíin^{1}u'un, pe la 'ɨɨ^{212} taain^{2}gɨɨ fu juncwii^{21} lo fuu^{212}uu 'e júu^{3} lo 'e lijløø'^{3}mo 'ido 'áai^{1} coon'^{13} la jløø'^{3}na.

14 Gacwo'^{2}oo 'ido júu^{3} tyi'i, joon gali'ee'^{1}mo 'in tsá^{2} tɨ́^{2}-tsi 'e sá^{2} juncwii^{21} 'ii, tsʉ 'in tsá^{2} tyi'i do jo lɨ́ɨ^{1}i

tsá² 'in tí²-tsi 'e sá² juncwii²¹ la jo lɨ́ɨ¹na jon.

15 Jo mɨ́³ɨɨ tyani'i wa'a 'wóo²u'u 'in tsá² do jee²¹² 'in tsá² tɨ́²-tsi 'e sá² juncwii²¹, mɨ́³ɨɨ tyani'i wa'a jiin'¹³ 'aa²mo'o 'e jo lii'¹ 'in 'lɨɨi'³ 'ii.

16 La jo tɨ́²-tsii jilaa'²¹ 'e sá² fu juncwii²¹ la joon jon 'in tsá² do jo tɨ́²-tsi.

17 Untyúu¹mo'o 'in tsá² do coon'¹³ 'e jai'² lɨ́ɨ²i 'e lí² jmáa¹a to² tyi'i. Joon júu³ tyi'i 'e la ja'²mo.

18 Joon la gasii¹un jna jee²¹² 'in tsá² 'in tɨ́²gɨ-tsi 'e sá² juncwii²¹ la joon jon jna sɨ́ɨ³na 'in tsá² no jee²¹² 'in tsá² 'in tɨ́²gɨ-tsi 'e sá² juncwii²¹.

19 Joon 'wii'¹³ 'ii-o untyúu¹na 'ñii'a 'e coon'¹³ la joon ilityúu¹i 'ido coon'¹³ 'e la jai'².

20 'Mɨ́³ɨɨ tyani'i 'wii²¹² tya' 'ino joon jon' jiin'¹³ tya' 'ino mɨ́³ɨɨ tyani'i pe mɨ́³ɨɨ jon 'wii²¹² tya' jileei'²¹ 'in jo'¹ lɨ́ɨ²i jna cɨɨin²¹gɨ mi nuu¹un júu³ tya' 'ido.

21 Mɨ́³ɨɨ tyani'i 'e coon²¹ júu³ sɨ́ɨ¹i 'ido, 'e seein²¹ caain²¹ coon'¹³ jna', la 'yúi¹ 'nʉ alma tyiia joon la joon jon 'yú¹na alma tyi'i. Mɨ́³ɨɨ tyani'i 'e coon²¹ júu³ sɨ́ɨ¹i 'e coon'¹³ la joon 'in tsá² 'in tɨ́²gɨ-tsi 'e sá² juncwii²¹ ilijo'² lɨ́ɨ²i 'e gasii¹un jna.

22 Nigacwo'²oo 'ido 'e 'ii'²¹ tyiia 'e gacwo'²'o jna 'e coon'¹³ la joon coon²¹ júu³ sɨ́ɨ¹i 'ido la sɨɨ'¹³ɨ'.

23 Jna 'yú¹na alma tya'a la joon jon 'nʉ-ʉ 'yú¹'u alma tyiia, la joon jon sɨ́ɨ¹i 'ido coon²¹ júu³ joon 'in tsá² 'in tɨ́²gɨ-tsi 'e sá² juncwii²¹ icoon²¹on cwáain¹ 'e gasii¹un jna. Joongɨ icoon²¹on cwáain¹ 'e 'nee¹mo'o 'in tsá² tyiia jiin'¹³ la 'nee¹u' jna.

24 'Ñʉ'³, 'nʉ-ʉ gacwoo'¹³u 'in tsá² do tyiia joon 'iin²¹²na wa'a taan²in fu lɨ tyíin¹na 'e coon'¹³ la joon lí² ñii¹o 'e 'ya'²gɨ tyiia 'e gacwo'³'o jna. Gacwo'²'o jna 'e 'ya'²gɨ tyiia do tsʉ 'wii'¹³ gali'nee¹mo'o jna la nʉ'gɨ ga-roon¹on ni cwoo'¹³ juncwii²¹.

25 Ñʉ'³, røø²¹ 'ii'²¹ jmoo²'o, joon xʉfiin'¹³ 'in tsá² 'in tɨ́²gɨ-tsi 'e sá² juncwii²¹ jo cwii¹in 'nʉ, pe cwii¹moo 'nʉ. Joon galiñi²i 'in tsá² tyiia do 'e gasii¹un jna.

26 Joon gajmáa³aa 'ido júu³ xiiala lɨ́ɨ²u, joon ijmáa³oo jon. Ijmáa³aa 'ido júu³ xiiala 'nee¹u jna 'e coon'¹³ la joon lí² 'nee¹e 'ido tsá² la 'nee¹mo'o jna joon 'ñii'a 'yú¹na alma tya'a.

18

Jee¹mo tsá² Jesús

1 Mo ngayuui'¹³ faa'²¹a Jesús 'e júu³ lo ga'wóo²mo Jesús coon'¹³ tsá² tya'a joon ngalíin² lɨ ngoo'¹³ cwo² 'e sii²¹ Cedrón. Joon do-o ga'í²i Jesús coon'¹³ tsá² tya'a coon²¹ lɨ sɨjna² 'mó² olivos.

2 Joon ñii¹i Judas, 'in tɨ li'nɨ́ɨ¹i Jesús jee²¹² 'mó² do tsʉ 'láai² naa'¹³ ngóo¹o Jesús do coon'¹³ tsá² tya'a.

3 Joon do-o gatyíi¹a Judas, jee¹mo coon²¹ poo²¹² 'láa² coon'¹³ 'inlɨ́ɨi¹³ 'ɨɨ'¹³ tya' 'e cwo'¹ fee'¹ do. Jalíin² to² tyʉ'² 'in tyʉ'² to² untsá², joongɨ to² tyʉ'² tsá² fariseos. Joon san'¹an ñí³ joongɨ san'¹an jɨ́² coon'¹³ 'no'³ cɨɨ¹.

4 Joon tsʉ 'wii'¹³ ñii¹o Jesús jilaa'²¹ 'e 'ná¹ ilí² gacwo'ɨ́ɨ¹o joon gaunngɨɨ¹ɨ:

—¿'Iin 'naa'²¹naa'?

5 Joon gañii¹i 'in tsá² do:

—'Nee'¹³na'a Jesús tsá² Nazaret.

Joon gajin'²i Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—Jna-a 'ii.

Joon Judas, 'in ga'nɨɨ¹i Jesús, siin'¹³mo jee²¹² 'ii do.

6 Joon mo gajin'² Jesús: "Jna-a 'ii", 'in tsá² fúui¹ do gajiin¹in lɨ' caluu joon gacɨ'²mo ni 'wó².

7 Joon gaunngɨɨ¹ɨ Jesús tún¹:

—¿'Iin 'naa'²¹naa'?

Joon gajin'² 'in tsá² do:

—'Nee'¹³na'a Jesús tsá² Nazaret.

8 Joon Jesús-gɨ gajin'²in:

—Gafuu²¹²uu 'naa' 'e jna-a 'ii. Joon wana 'naa'²¹moo' jna cwo²oo' wa'a cwolíin²mo 'in catyaai² no.

9 Coon'13 la joon gatiin'13 júu3 tya' Jesús mo gajin'2in: “Jee212 jileei'21 'in gacwoo'13i Ñʉ'1ʉ' jna, jo ga'iin2 jiin'13 jaain21.”

10 Joon Simón Pedro do, 'in 'oo1o coon21 ñí3, gasø'1o joon gatʉʉ1ʉ loocwóo1o tsáa1 tya' jaain21 tsa'leei'13 tya' 'in tyʉ'2 to2 untsá2. Malco sii21 'in tsa'leei'13 do.

11 Pe Jesús gatyʉ'2 Pedro to2 jin'2in:

—Ton'2-o'o ñí3 tyi'i 'nʉ́1 tya'1a, 'Ná2 móo3oo jilaa'21 wúu1 icwo'2 Ñʉ'1ʉ' jna.

Jesús tyani Anás

12 Joon 'in 'láa2 do coon'13 'in tyʉ'2 to2 'ii caan21mo coon'13 'in 'ɨɨ'13 tya' tsá2 Israel do gasan'2mo Jesús, ga'ñʉʉ1ʉ cwoo1o 'ido.

13 Joon gatø1o fu tya' Anás, tsajmii21 Caifás. Caifás do lɨ́ɨ1i 'in tyʉ'2 to2 nifu tya' untsá2 jiin21 no.

14 La mo jéei1 'in Caifás do gajin'2in sɨɨ'21ɨ tsá2 Israel 'e tyʉ́2gɨ tya'a wa'a júun2in jiin'13 jaan21mo tsá2 tya' goo1o.

Jo røø21i Tʉ́3 'e cwii1in Jesús

15 Simón Pedro coon'13 jaain21gɨ tsá2 tya' Jesús ngalíin2 caluu Jesús. Joon 'in tyʉ'2 to2 nifu tya' untsá2 galicwii1mo 'in tsá2 jaain21 do, tsʉ 'wii'13 joon lɨ'1o ga'íi1i coon'13 Jesús tya'i tyi1 tya' 'in tyʉ'2 to2 nifu do.

16 Pe Tʉ́3 dogɨ gajaan1an lɨ' caluu' 'ooca'nʉ́1 do. Pe 'in jaain21 do 'in cwii1in 'in tyʉ'2 to2 do gangó1o, ngafee'13i 'in tsamɨ́2 'in 'oo1o 'ooca'nʉ́1 do joon ga'íi1mo jon Tʉ́3.

17 Joon 'in tsamɨ́2 do 'in 'oo1o 'ooca'nʉ́1 gajin'2in, sɨɨ'21ɨ Tʉ́3 do:

—¿Tɨ jon' 'nʉ-ʉ jaain21 tsá2 tya' 'ido?

Joon Tʉ́3-gɨ ganii1i:

—'Un2, 'e wa jon' jna-a 'ii.

18 Joon tsʉ 'wii'13 cwii2 jmoo1o 'in tsa'leei'13 coon'13 'in 'ɨɨ'13 do gajmaa1a coon21 jɨ́2 lɨ tyaai'1 tsá2. Joon do-o siin'13in. Do-o jon siin'13in Tʉ́3 untyaa'13i 'ña'a.

Unngɨɨ1ɨ 'in tyʉ'2 to2 nifu Jesús

19 Joon ga'láa2 'wii212 'in tyʉ'2 to2 nifu untsá2 unngɨɨ1ɨ Jesús cwáain1 tya' 'in tsá2 ngɨ1 coon'13on joongɨ cwáain1 tya' 'e 'ee1e do.

20 Joon Jesús do gajin'2in sɨɨ'21ɨ 'ido:

—Nigafuu212uu tyani jileei'21 tsá2. Ga'e'2ee tsá2 inʉʉ cwo'1 sinagogas joongɨ inʉʉ 'e cwo'1 fee'1 lɨ lɨcaain21 tsá2 Israel, jiin'13 coon21 jo 'ee gafo'2oo li 'uuin21.

21 ¿'Ee lɨ unngɨɨ1ɨɨ' jna? Cwounngɨɨ1duu' 'in ganúu2un júu3 tyiia tsʉ ñii1o 'ido jilaa'21 'e ga'é3ee.

22 Mo gajin'2 Jesús 'elo jaain21 'ɨɨ'13 tya' cwo'1 fee'1 do 'in sin'2 do 'e gajnáa1 ni2 Jesús, joon gajin'2in:

—¿'Ee lɨ' gañii1'i 'in tyʉ'2 to2 nifu untsá2 la no?

23 Joon Jesús-gɨ gañii1i:

—Faa'21du' 'e gó2 'e gafo'2oo wa gafo'2oo 'e gó2, pe wa gafo'2oo 'e tyʉ́2-ʉ, ¿'ee lɨ' gajnaa1'a ní3ii?

24 Joon mi yuui'13 joon gasii1in Anás Jesús, sɨ'ñuu1mo, tyani Caifás 'in tyʉ'2 to2 nifu tya' untsá2.

Jo røøi21 Tʉ́3 tún1 Jesús

25 La 'ɨɨ212 untyaa'1i Tʉ́3 'ña'a gajin'3 'in tsá2 do sɨɨ'21ɨ Tʉ́3 tún1:

—¿Tɨ jon' 'nʉ-ʉ jaain21 tsá2 tya' 'ino?

Pe jo garøi1 Tʉ́3, joon gajin'2in:

—'Un2, 'e wa jon' jna-a 'ii.

26 Joon jaain21gɨ tsa'leei'13 tya' 'in tyʉ'2 to2 nifu tya' untsá2 siin'13in do. Ruu'21mo 'in gatʉ́2 Tʉ́3 loocwóo1o. Joon 'in tsa'leei'13 no gajin'2in sɨɨ'21ɨ Tʉ́3:

—¿Tɨ jon'on gamaa212moo 'nʉ jee212 'mó2 do coon'13 'ido?

27 Joon jo garøi1 Tʉ́3 tún1, joon tsifu joon ga'oo1o jaain21 tuuitsáa2.

Sin'1mo Jesús tyani Pilato

28 Mi yuui'13 joon gatyii1mo 'in tsá2 do Jesús tya' Caifás joon gajee1mo tyani Pilato. 'In Pilato do lɨ́ɨ1i gobernado to2 tyʉ'2 Roma. La ngoo1gɨ gataai2 'wó2 ijná2 joon jo ga'íi1i 'in tsá2 Israel do tyani gobernado tsʉ jo 'iin212in un'lɨɨ'3i yaai jiin'13 la tɨɨsi'2. Tsʉ wa mo'o gaun'lɨɨi'3 yaai jo lí2 dø'1ø 'uunñi2 tya' pascua.

29 Tsʉ 'wii'13 joon gacwo'ɨ́ɨ1ɨ Pilato ngafee'13i 'in tsá2 do:
—¿'Ee tsaa2 cwo2oo' 'ino? —jin'2in.
30 Joon gañii1i 'in tsá2 do jin'2in:
—Wa jo 'lɨɨ'3mo 'ino, jo lí2 jee212na'a tyani'i.
31 Joon gajin'2 Pilato sɨɨ'21ɨ 'in tsá2 do:
—'Ná1 jøø2moo' 'ino, cwojmaa2aa' 'ii'21 tya' 'ino jiin'13 la to2 tyʉ'2 ley tyi'naa'.
Pe 'in tsá2 Israel do gajin'2in sɨɨ'21ɨ Pilato:
—Pe jna'a, tsá2 Israel, jo tɨɨ21na'a wa'a jngaa'13na'a tsá2.
32 Coon'13 la joon gauntiin'13mo júu3 tya' Jesús 'e xiiala ijúun2in.
33 Joon ga'í2 Pilato inʉʉ palacio tya'a joon gatø'1ø Jesús joon gaunngɨɨ1ɨ jin'2in:
—¿Tɨ 'nʉ-ʉ 'in Rééi13 tya' tsá2 Israel?
34 Joon gajin'2 Jesús:
—¿Tɨ la 'ɨ1-'o'o 'wo'o sɨ 'e gafee'1i tsá2 'nʉ cwáain1 tyiia 'ee?
35 Joon Pilato-gɨ gañii1i:
—¿Tɨ lɨ́ɨ2u 'e tsá2 Israel jna? Tsá2 goo2'o coon'13 'in tyʉ'2 to2 untsá2 'in gajajee1 'nʉ tyaní3ii. ¿Ee goon21 gó2 gajmaa2'a tyani 'ido?
36 Joon gajin'2 Jesús:
—Jo lɨ́ɨ1na rééi13 fu juncwii21 lo. Wa'a lɨ́ɨ1na la joon 'e gatiin2mo tsá2 tyiia 'e jo gataan'13mo tsá2 Israel jna. Pe lɨ́ɨ1na rééi13 fu lɨ xiia'21.
37 Joon gajin'2 Pilato:
—¿Tɨ joon rééø13mo 'nʉ?
Joon Jesús gañii1i:
—Jna-a rééi13 jiin'13 la foo'21 'nʉ-ʉ. Cwáain1 joon galiseen21na, joon cwáain1 joon goo212oo ni cwoo'13 juncwii21. Gagoo212oo gafo'2oo júu3 'e la ja'2mo. Joon jileei'21 'in galinʉʉ'13, nuu1o jilaa'21 'e fo'2oo.
38 Joon Pilato-do gajin'2in:
—¿Noo 'e júu3 do 'e jai'2?

Tyʉ'2 tsá2 to2 ijúun2in Jesús

Mo ngayuui'13 gaunngɨɨ1ɨ Pilato Jesús 'elo, gacwo'ɨ́ɨ1i túu1, ngafee'13i 'in tsá2 Israel do túu1. Jin'2in:
—Jo gatsa'3aa ce jiin'13 coon21 tsaa2 tya' 'in tsañʉʉ'1 no.
39 Pe sá2 coon21 tɨɨsi'2 tyii' 'e láa2na jaain21 tsá2 'yuui2 'nʉñí3 mi tɨ jmɨɨ212 pascua no. ¿Tɨ 'iin212naa' wa'a láa2na tyii' 'in Rééi13 no tya' tsá2 Israel?
40 Joon 'in tsá2 do ga'oo1o, jin'2in:
—¡Jo láa2u 'ino! ¡Cwoláa2u'u Barrabás tyii'i!
'In Barrabás do 'uun21 'i.

19

1 Joon 'in Pilato gatyʉ'2ʉ to2 'láa2 wa'a tsajée1i ipóo2i.
2 Joon 'in 'láa2 do gajmaa1a coon21 corona lɨ jmai'2 tóon1, joon gaton'1on tyi2 Jesús. Joon gatyii'13in 'in 'láa2 do Jesús coon'13 coon21 'mɨ'2 nʉʉ'1.
3 Joon gajatyéen1in joon gaunlee1i jin'2in:
—¡Wóo2o seein21 'in Rééi13 tya' tsá2 Israel!
Joon gajnáa1a.
4 Joon gangó1o Pilato caluu túu1 ngafee'13i tsá2 Israel, jin'2in:
—Tyaan2aan' cwáain1, tyiin3duu 'in tsañʉʉ'1 no 'e litsaa2mo-'oo' 'e jo gatsa'3aa tsaa2 tya'a jiin'13 coon21.
5 Joon gacwo'ɨ́ɨ1 Jesús 'e inʉʉ do 'e 'yʉ' tyíi1i corona lɨ tóon1, joon tyi'2i 'mɨ'2 nʉʉ'1 do. Joon gajin'2 Pilato sɨɨ'21ɨ 'in tsá2 Israel do:
—¡Lo-o siin'13in 'in tsañʉʉ'1 do!
6 Joon mo ganii1in 'in tyʉ'3 to2 untsá2 joongɨ 'in 'ɨɨ'13 do Jesús joon ga'láa2 'wii212 'oo1o tá2, jin'in:
—¡Cwotáan2in tsaa' crúu13 'ino! ¡Cwotáan2in tsaa' crúu13 'ino!
Joon gajin'2 Pilato sɨɨ'21ɨ 'in tsá2 do:
—'Naa' jeei1duu', joon cwotéen1naa' 'ido tsaa' crúu13 yaanaa'. Pe jna-a cwáain1 tyiia jo gatsa'3aa tsaa2 tya'a jiin'13 coon21.
7 Pe 'in tsá2 Israel do gañii1i:
—Sá2 coon21 ley tyii'i, joon 'e ley do jin'2in 'e 'ná1 júun2in 'ido tsʉ gajmee1mo 'ña'a Jóon1on Dios.
8 Joon mo ganúu2un Pilato 'e júu3 lo 'goo'1gɨ 'áai1.

9 Joon ga'í²i túnˡ palacio tya'a joon
gaunngɨɨˡi, sɨɨ'²ˡɨ Jesús:
—¿Xiiafu seen²ˡu?
Pe Jesús do jo gañiiˡi jiin'¹³xʉ.
10 Joon Pilato gajin'²in:
—¿'Ee lɨ' jo ngɨɨ¹³'ɨ? ¿Tɨ jo ñí²'i 'e
tɨɨ²ˡmoo tyʉ'²ʉʉ to² taan²u tsaa' crúu¹³
sɨ laa²¹²moo 'nʉ 'ee?
11 Joon Jesús-gɨ gañiiˡi:
—'Nʉ-ʉ jo lí² tyʉ'²'ʉ to² jna wa'a jo
cwoo'¹³i Dios tyi'i. Tsʉ 'wii'¹³ joon
fee'ˡgɨ tsaa² tya' 'in tsá² 'in gajajéeˡi
jna tyani'i lagɨ tsaa² tyi'i.
12 Tsifu joon ga'láa² Pilato 'wii²¹²
'noo'ˡon xiiala lí² laai²ˡ Jesús. Pe 'in
tsá² Israel do ga'ooˡo, jin'²in:
—¡Wa'a láa²u 'ino jo tyʉ² seen²ˡu
coon'¹³ 'in tyʉ'² to² nifu tyíinˡ Roma!
¡Doñi'iin 'in jmeeˡi 'ña'a róói¹³ la
jmooˡo 'ido, faa'²ˡa 'laa'²ˡ tya' 'in tyʉ'²
to² nifu tyíinˡ Roma!
13 Joon mo ganúu²un Pilato júu³
tya'a, joon gatyʉ'²ʉ to² 'láa² tsajéeˡi
Jesús fu lɨ jmooˡo 'ii'²ˡ tya' tsá². Joon
do-o gacwooˡo Pilato ni 'mosíi¹³ tya'a
ijmáaˡa 'ii'. Ni 'wó² do lɨ si'² 'mosíi¹³
tya'a taa'¹³ jmai'² cuun²¹² coo'¹³. Joon
do-o galisii²ˡ tsá² faa'²ˡa jmíiˡ hebreo,
Gabata.
14 Ningóoˡo itɨ² tyíia² ñi'ˡ cwoun'lóˡ
jmɨɨ²¹² pascua. Joon gajin'² Pilato
sɨɨ'²ˡɨ 'in tsá² Israel do:
—¡Lo-o siin'¹³ róói¹³ tyi'naa'!
15 Pe 'idogɨ ga'ooˡo tá², jin'²in:
—¡Cwojúun²mo 'ino tsaa' crúu¹³
tya'a! ¡Cwojúun²mo 'ino tsaa' crúu¹³
tya'a!
Pilato do gajin'²in:
—¿Tɨ 'iin²¹²naa' wa'a jngaa'¹³na
róói¹³ tyii'?
Pe 'in tyʉ'² to² untsá² do gajin'²in:
—Jo róói¹³ xeei'gɨ seein²ˡ tyijna'a
jiin'¹³ 'in tyʉ'² to² nifu tyíinˡ Roma lɨɨˡi
róói¹³ tyijna'a.
16 Lɨ gatséiˡ gajoon'¹³ Pilato Jesús
tya' 'in tsá² do wa'a téenˡin 'ido tsaa'
crúu¹³. Joon 'in tsá² do gajéeˡmo Jesús.

Gateenˡin Jesús tsaa' crúu¹³

17 Gacwo'ɨɨˡ Jesús tyaanˡan crúu¹³
tya'a, tsalíin² coon²ˡ lɨ siiˡ Mootyi²
'Lɨɨ²¹². Joon coon'¹³ jmíiˡ hebreo siiˡ
Gólgota.
18 Joon do-o gateenˡin tsaa' crúu¹³
caan²mo coon'¹³ gáiˡgɨ tsañʉʉ'ˡ, jmai'²
jaain²ˡ la cataain²¹² caaiˡ Jesús.
19 Joon gatyʉ'²ʉ Pilato to² 'e
toon²¹²on tsá² coon²ˡ júu³ yʉʉ'¹³ tyi²
crúu¹³ tya' Jesús 'e jin'²: "Jesús tsá²
Nazaret, Róói¹³ tya' tsá² Israel."
20 Joon fúuˡmo tsá² Israel gauntsáaˡa
'e júu³ do tsʉ 'e júu³ do lɨ 'nɨˡ 'ii'¹³
jmíiˡ, jmíiˡ hebreo, jmíiˡ griego joongɨ
jmíiˡ latín. Joon lɨ tyan' ciudad do lɨ
gateenˡin tsá² Jesús tsaa' crúu¹³.
21 Tsʉ 'wii'¹³ joon 'in tyʉ'² to² untsá²
tya' tsá² Israel gajin'²in sɨɨ'²ˡɨ Pilato:
—Jo tóon¹³'on 'e júu³ do 'e jin'²
"Róói¹³ tya' tsá² Israel." 'E tyʉ²gɨ
wa'a tóon¹³'on: "'Iin 'in gajin'²in 'e lɨɨˡi
Róói¹³ tya' tsá² Israel."
22 Pe gañiiˡi Pilato:
—Jiin'¹³ la 'e tóon³oon, la joon ilí².
23 Joon 'in tyúuin² 'láa² do 'in
gateenˡin Jesús tsaa' crúu¹³ gajmaaˡa
jmai'²xʉ sɨin'³ Jesús la 'oo'²ˡ yaai. Joon
coon²ˡgɨ 'no'³ 'mɨ'² 'e tyʉ² gasáiˡ. 'E
'mɨ'² do lɨˡ coon²ˡ 'no'³ 'mɨ'².
24 Joon 'in 'láa² do jin'²in sɨɨ'²ˡɨ la
'oo'²ˡ 'ii:
—Jo dyii²ˡi' 'e 'mɨ'² no, tsacoo²ˡo',
joon jøø²ˡø' 'iin 'in lii'ˡi.
Joon coon'¹³ la joon gauntiin'¹³in 'e
júu³ taa'¹³ jí² tya' Dios 'e jin'²: "Gaj-
maaˡa jmai'²xʉ sɨn'³ɨɨn jee²¹² 'ii, joon
tya' sɨn'³ɨɨn dya'ˡa mɨ'³." La joon gaj-
maaˡa 'in 'láa² do.
25 Joon tyan' lɨ si'² crúu¹³ tya' Jesús
siin'¹³in sáa³ Jesús coon'¹³ tsamɨ²
ruu'²ˡi sáa³a, coon'¹³ María tsamɨ²
tya' Cleofas joongɨ coon'¹³ María
Magdelena.
26 Joon gajøø²i Jesús sáa³a joongɨ
jaain²ˡ tsá² tya'a 'in 'neeˡmo 'áaiˡ joon
gajin'² Jesús sɨɨ'²ˡɨ sáa³a:
—Saa²¹², jin'²in —lo-o siin'¹²in
yʉʉn²ˡ tyi'i.
27 Joon gajin'²in sɨɨ'²ˡɨ tsá² tya'a do:

—Lo-o siin'^{12} in saa^{2}'a.
Joon jmɨɨ^{212} joon ga'i'^{2}i 'in tsá^{2} tya' Jesús do María, sáa^{3} Jesús, inɨɨɨ tya'a.

Júun^{2}mo Jesús

28 Noo^{212}xɨ mo galiñii^{1} Jesús 'e jilaa'^{21} gauntiin'^{13}in, 'e untiin'^{13}in jiin'^{13} la jin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios, Jesús gajin'^{2}in:
—'Unjmɨɨ^{2}na.
29 Joon do-o si'^{2} coon^{21} tsɨɨɨ^{2} sɨ'oo^{1}o vino tiin'^{21}. Joon 'in tsá^{2} do gauncwii'^{21}i coon^{21} lawa joo^{21} 'e sii^{21} esponja coon'^{13} vino do. Joon gatyin'^{2} 'e joo^{21} do nii^{212} sɨɨ^{2} 'mó^{2} sii^{21} hisopo joon gasaa'^{13}a 'oo^{2}o Jesús.
30 Joon mo ngayuui'^{13} ga'un'^{1}un Jesús 'e vino tiin'^{21} do joon gajin'^{2}in:
—Jilaa'^{21} 'e la tí^{2}-i lɨ́^{2}.
Joon tsifu joon gajgó^{1} tyíi^{1}i joon gajúun^{2}mo.

'Yaa^{21}a 'láa^{2} 'mosɨɨɨn'^{21} caa^{1}i Jesús

31 Cwoun'ló^{2} jmɨɨ^{212} no tya' pascua, joon tsɨ 'wii'^{13} coon^{21} jmɨɨ^{212} fee'^{1} 'áai^{1} mi jná^{2} joon jo 'iin^{212}in 'in tsá^{2} Israel wa'a taain^{2}gɨ tsaa' crúu^{13} 'in tsá^{2} do mi tɨ́^{2} jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} ijó^{1}. Joon ngalíin^{2}mo 'in tsá^{2} do tsamɨ́^{1}ɨ Pilato wa'a tyɨ'^{2}ɨ to^{2} fiin^{1}in tsaa'mootɨɨ^{2}ɨ 'in tsá^{2} taan^{1}in crúu^{1} do. Joon jmoono ijúun^{2}in joon lí^{2} xiia^{1} cuerpos tya'a.
32 Joon 'in 'láa^{2} ngalíin^{2} ngafíin^{1}in tsaa'mootɨɨ^{2} tya' 'in nifu do joongɨ tya' 'in jaain^{21}gɨ do 'in gateen^{1}in tsaa' crúu^{1} coon'^{13} Jesús.
33 Pe mo ngalíin^{2} ngatyéen^{1}in caai^{21} Jesús galili'^{3}i 'e najún^{1}mo Jesús tsɨ 'wii'^{13} joon jo gafiin^{1}in tsaa'mootɨɨ^{2} 'ido.
34 Lɨ coon'^{21} ga'ya^{1}a 'in 'láa^{2} do 'mosɨɨɨn'^{21} caai^{21} Jesús joon tsifu la joon gatuun^{21}un jmɨ^{1} sɨcaai'^{13} jmɨɨ^{21}.
35 Joon 'iin 'in jmaa^{1}a júu^{3} lo 'e ganí^{2} joon jmoo^{1}o júu^{3} jai'^{2}. Nii^{1}o 'e júu^{3} la ja'^{2}mo faa'^{21}a joon jmaa^{1}a 'naa' júu^{3} 'e lí^{2} jo'^{1}o lɨ́ɨ^{2}naa'.
36 Joon jilaa'^{21} 'elo galɨ́^{2} wa'a untiin'^{13}mo 'e júu^{3} taa'^{13} ni jí^{2} tya' Dios 'e jin'^{2}: "Ce jiin'^{13} coon^{21} mootáa^{2}i ifíin^{13}in."
37 Joon lɨ xiia' jin'^{2}in ni jí^{2} tya' Dios: "Ijøø^{2}i tsá^{2} 'in niga'yá^{2} tya'a."

'Aa^{1}mo tsá^{2} Jesús

38 Mo ngayuui'^{13} gajúun^{2}in Jesús jaain^{21} 'in jai'^{2} lɨɨ^{2}i Jesús sii^{21} José ngamɨɨ^{1}ɨ Pilato wa'a cwo^{1} 'ido cuerpo tya' Jesús. 'In Sé^{3} no ja'^{2}mo coon^{21} fuu^{21} sii^{21} Arimatea joon 'uun^{21}mo ngɨɨ^{1} coon'^{13} Jesús tsɨ 'goo'^{21}o 'in tsá^{2} tyɨ'^{2} to^{2} tya' Israel. Ga'ii'^{21}mo Pilato júu^{3} tya'a joon gangó^{1}o Sé^{3} ngatyiin^{1}an cuerpo tya' Jesús.
39 Joon 'in Nicodemo, 'in ngafee'^{13}i Jesús lɨ 'woo^{1}, gatyíi^{13}a tyaan^{1}an 'oo^{21} jmafuu^{21} mirra coon'^{13} áloes ti dyadya^{1} kilo.
40 Je wáai^{2} do gapaa'^{13}i cuerpo tya' Jesús coon'^{13} 'mɨ'^{2} caai'^{13} 'oo^{21} jmafuu^{21} do jiin'^{13} la tɨɨsi'^{2} tya' tsá^{2} Israel mi 'áa^{13}i tsá^{2}.
41 Tyan' lɨ taan^{1}in Jesús tsaa' crúu^{13} sá^{2} goon^{21} jee^{212} 'mó^{2}. Joon jee^{212} do sá^{2} goon^{21} 'aan^{1} tya' 'lɨɨ^{212} tsi too^{21} tsaa' xá^{2}. Jo mo ga'aa^{1}i tsá^{2} tsá^{2} 'e tsi too^{21} do, jiin'^{13} jaain^{21}.
42 Tsi 'aan^{1} do-o ga'aa^{1}i cuerpo tya' Jesús tsɨ tyan'an 'áai^{1}, joongɨ tɨ lɨ 'láa^{2} 'wii^{212} jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} Israel.

20

Mo gajiin'^{1} Jesús jee^{212} 'lɨɨ^{212}

1 'Aa^{21} jmɨɨ^{212} láa^{2} 'wii^{212} semóo^{13} ngóo^{1}o María Magdalena fu lɨ niga'áai^{1} Jesús. 'Nɨɨɨ^{21}mogɨ. Joon ganii^{21}i 'e jo si'^{2}gɨ 'áan^{3} tya'a 'e cuun^{212} 'in jnɨ^{1} 'oo^{21} 'aan^{1} do.
2 Joon gangóo^{1} cwiin^{1}in fu lɨ taain^{21} Simón Pedro coon'^{13} 'in jaain^{21}gɨ tsá^{2} tya' Jesús 'in 'nee^{1}i Jesús 'ái^{1}. Joon gajin'^{2} María do sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:
—Nigatyii^{1}mo tsá^{2} Ña'ñɨ'^{1}ɨ' tsi 'aan^{1} joon jo nee^{3}e'e xiiafu ngajée^{13}i.
3-4 Joon Tɨ́^{3} coon'^{13} 'in tsá^{2} tya' Jesús catyaai^{2} ngalíin^{2}in cwiin^{1}in fu lɨ roon^{21}on 'aan^{1} do. Joon 'in jaain^{21} do, cwii^{21}gɨ cwiin^{1}in lagɨ Tɨ́^{3} joon tyíi^{1}a 'aan^{1} do nifu. Joon nga'ee^{212}e 'oo^{21} 'aan^{1} jøø^{2}ø.

5 Nii^{21}o 'e 'no'^{3} 'mɨ'^{2} roon^{1}on do pe jo ga'í^{2}i 'aan^{1} do.
6 Mi yuui'^{13} joon gatyíi^{1}a Simón Pedro caluu joon ga'í^{2}o tsi 'aan^{1} do. Nii^{21}o jon 'e 'no'^{3} 'mɨ'^{2} roon^{1}on do.
7 Nii^{21}o jon 'e 'mɨ'^{2} 'e gapaa'^{21}i ni^{2} Jesús jo roon^{1}on coon'^{13} 'e 'no'^{3} 'mɨ'^{2} 'e catyiia^{2} pe ijuui'^{13} roon^{1}on coon'^{21}.
8 Joon ga'í^{2}i jon 'in tsá^{2} jaain^{21} do 'in gatyíi^{1}a nifu 'aan^{1} do, joon ganii^{21}i jilaa'^{21} 'e nigalí^{2} joon jo'^{1}o galɨ́ɨ^{2}i.
9 Joon jo mo ga'øøi'^{21}-tsí jiin'^{13} la nijin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios 'e 'ná^{1} jiin'^{1} Jesús jee^{212} 'lɨɨ^{212}.
10 Joon gangaa'^{13}mo 'in tsá^{2} tya'a do fu tya'a.

Jné^{1}i Jesús tyani María Magdalena

11 Pe 'in María do gajaan^{1}an caluu 'oo^{21} 'aan^{1}, gatyi'^{2}i. La 'ɨɨ^{212} cɨ'^{2}ɨ do ga'íi^{1}i jøø^{2}ø tsi 'aan^{1} do.
12 Joon do-o gangoo^{21}o gái^{1} ángeles tyi'^{2}i 'mɨ'^{2} taa^{21}. Do-o née^{1}i lɨ garoon^{1}on cuerpo tya' Jesús. Joon jaain^{21} tyíin^{1} yʉ' lɨ garoon^{1}on tyíi^{1}i joon jaain^{21}gɨ tyíin^{1} 'ée^{2} tɨɨ^{2} Jesús.
13 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ 'in ángeles do 'ii:
—Tsamɨ́^{2}, ¿'ee lɨ cɨɨ'^{21}'ɨ?
Joon gajin'^{2} 'in tsamɨ́^{2} do:
—Cɨ'^{2}oo tsʉ nigajee^{1}mo tsá^{2} Ñʉ'^{3} Fíi^{3}ii joon jo ñí^{3}ii xiiafu ngajée^{1}i.
14 Joon mo gajin'^{2}in 'elo gajiin'^{1}in níi^{1}i joon gangóo^{1}o Jesús siin'^{13}in do. Pe jo galili'^{3}i 'e Jesús 'ii.
15 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:
—Tsamɨ́^{2}, ¿'ee lɨ cɨɨ'^{21}'ɨ? ¿'Iin 'naai'^{21} 'nʉ?
Joon tsʉ 'wii'^{13} 'ɨ^{1}-tsi 'e 'in 'aa^{1}a 'wó^{2} do fee'^{13}i 'ii gajin'^{2}in:
—Tsañʉʉ'^{1}, owa gajee^{2}mo'o, foo'^{2}'o xiiafu gatʉʉ^{21}u'u joon jna-a nitee^{212}ee.
16 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsamɨ́^{2} do:
—¡María!
Joon María do gajiin^{1}mo joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Jesús coon'^{13} jmíi^{1} hebreo:
—¡Raboni! —'e 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} jin'^{2}in: Tɨfo'^{2} tyi'.
17 Joon Jesús-gɨ gajin'^{2}in:
—Jo 'li^{2}u'u jna, tsʉ jo mo ngóo^{3}gɨɨ lɨ tyíin^{1} Ñʉ'^{3}ʉʉ. Pe cwoo'^{21}'o, cwosii'^{13}'i 'in ruu'^{21}na 'e nii'^{13}na lɨ tyíin^{1} Ñʉ'^{3}ʉʉ 'in lɨ́ɨ^{1}i Ñʉ^{2}ʉʉ' jon, lɨ tyíin^{1} Dios tyiia 'in lɨ́ɨ^{1}i jon Dios tyii'.
18 Joon gangóo^{1}o María Magdalena do ngajmaa^{1}a 'in tsá^{2} tya' Jesús júu^{3} 'e niganí^{2}in Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesús joon 'e nigafee'^{21}i 'e júu^{3} do.

Jnéi^{2} Jesús tyani tsá^{2} tya'a

19 Canʉʉ^{21} jmɨɨ^{212} joon, jmɨɨ^{212} 'láa^{2} 'wii^{212} semóo^{13} 'in caan^{21}in tsá^{2} tya' Jesús. Joon tsʉ 'wii'^{13} 'gøø'^{1}mo tsá^{2} tyʉ'^{2} to^{2} tya' Israel 'in jnɨɨ^{1}ɨ ca'nʉ́^{1}. Joon ga'í^{2}i Jesús tún^{2} tsa'^{2} jee^{212} 'ii joon ga'ɨ'^{1}ɨ júu^{3} jin'^{2}in:
—Tyʉ́^{2}-ʉ cwoseen^{21}naa'.
20 Mo ngayuui'^{13} joon ga'e'^{2}e Jesús tsá^{2} tya'a cwoo^{21}o, caa^{1}i. Joon 'in tsá^{2} tya'a do galijløø'^{3}mo 'áai^{1} mo jøø^{2}i Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesús.
21 Mo ngayuui'^{13} joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ido tún^{1}:
—Tyʉ́^{2}-ʉ cwoseen^{21}naa'. La gasii^{1}in Ñʉ'^{1}ʉ' jna la joon jon sɨɨ^{1}na 'naa'.
22 Joon gaxʉʉ^{1}ʉ ni^{2} 'ido joon gajin'^{2}in:
—Cwo'ii'^{13}naa' 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios Jmii^{21}.
23 Wa'a 'naa' jmaa^{2}aa' feei'^{1}-'oo' tsaa^{2} tya' tsá^{2}, sɨ'iin^{2}mo tsaa^{2} tya' 'ido. Pe joon wa'a jo jmaa^{2}aa' feei'^{1}-'oo' tsaa^{2} tya' tsá^{2} jo sɨ'iin^{2}in tsaa^{2} tya' 'ido.

Tomás gangaa^{1}mo Ña'ñʉ'^{1}ʉ'

24 Pe jaain^{21} jee^{212} 'in apóstoles tya' Jesús 'in sii^{21}i Tomás jo tyíin^{1}in mi tyíi^{1}a Jesús. Suuin^{212} 'in Tomás do.
25 Joon 'in tsá^{2} tya'a catyaai^{2} gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'ii:
—Ganee^{212}moo'o Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesús.
Pe 'in Tomás do gajin'^{2}in:
—Jo ijai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na wa jo nijøø^{3}øø lɨ ga'yá^{2} cwotóon^{1} cwoo^{1}o, joon ngɨ́ɨ^{3}na unnicwóo^{3}oo lɨ ga'yá^{2} cwotóon^{1} do joongɨ ngɨ́ɨ^{3}na cwóo^{3}oo lɨ ga'yá^{2} 'mosʉʉn'^{21} caa^{1}i.
26 La coon^{21} dyía^{1} 'in caain^{21} tsá^{2} tya'a coon^{21} inʉʉ joon taan^{2}mo Tomás

coon'13on. Joon xʉfiin'13 tyʉ́2 injnɨ1 jnɨ'nʉ́1 ga'í2 Jesús joon gajmaa1a siin'13in tún2 tsa'2 jee212 'ii. Joon ga'ɨ'1ɨ júu3 jin'2in:

—Tyʉ́2-ʉ cwoseen21naa'.

27 Mi yuui'13 joon gajin'2in sɨɨ'21ɨ Tomás:

—Ngɨɨ2u unnicwoo2'o lo joon jøø2'ø lɨ ga'yá2 cwotóon1 cwóo3oo. Xá2 cwoo2'o joon taan'1 caa1na. Jo ngɨɨ21gɨ'ɨ 'e jo jai'2 lɨ́ɨ2u la joon cwolitsáa1mo-'o'o.

28 Joon gañii1i Tomás jin'2in:

—¡Ñʉ'fii3ii, joongɨ Dios tyiia 'nʉ!

29 Joon gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ 'ido:

—Tomás, jo'1o galɨ́ɨ2u'u jna tsʉ 'wii'13 gañi2mo'o jna. Pe jløø'3mo 'in jai'2 lɨ́ɨ2i jna xʉfiin'13 jo mo ngaa1i jna.

'Yʉto2 tya' 'e jí2 lo

30 Lɨ́ɨ1 'láai2gɨ li2 milagro gajmaa1a Jesús tyani tsá2 tya'a 'e jo taa'13 'e jí2 lo.

31 Pe 'e jí2 lo taa'13 jilaa'21 'e júu3 lo 'yʉto2 'e lí2 jai'2 lɨ́ɨ2naa' 'e lɨ́ɨ1i Jesús Cristo, Jóon1on Dios. Joon tsʉ 'wii'13 jo'1o lɨ́ɨ2naa' Jesús 'e seen21moo' coon21 tøø2mo coon'13 'ii'21 tya' 'e sii21 'ii.

21

Jnéi1 Jesús tyani dyái1 tsá2 tya'a

1 Mo ngayuui'13 joon gajnéi2 Jesús tyani tsá2 tya'a coon21 fu lɨ tɨ'2 tyíia1 sii21 Tiberias. La no galɨ́2:

2 Dyái1 tsá2 tya' Jesús taain212 caan21mo. 'In tsá2 do sii21 Simón Pedro, coon'13 Tomás suuin212, coon'13 Natanael, joon jaain21 tsá2 seein21 Caná náa1 lɨ sii21 Galilea 'ii. Taain212 jon 'in gái1 jóon1on Zebedeo coon'13 gái1gɨ tsá2 tya' Jesús.

3 Joon Simón Pedro do gajin'2in sɨɨ'21ɨ 'in catyaai2 do:

—Níi3ii, niseen'12na joo'21 jmɨɨ21.

Joon gajin'2 'in catyaai2 do:

—Jna'a jon tsaa21a' coon'13 'nʉ.

Joon ngalíin2mo, ngatáa1i coon21 barco. La tøøi2 'woo1 táa1i 'naa'1i joo'21 jmɨɨ21 pe jo gataan'13in jiin'13 jaain21.

4 Mo tɨ lɨ ngó1o cajná2 gajnéi1 Jesús lɨ tɨ' tyíia1 do pe jo galicwii1in tsá2 tya'a 'ii.

5 Joon gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ 'in tsá2 taai2 barco do:

—'Naa', ¿tɨ jo mo taan'13naa'?

Joon 'in tsá2 do gañii1i:

—'Un2, jiin'13 jaain21.

6 Joon gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ 'ido:

—Lɨ' tsáa1 caai21 barco do nii'13ii' nʉ́ʉ3, joongɨ iteen'13naa' joo'21.

La joon gajmaa1a, joon jo lí2 saa'13a 'e nʉ́ʉ3 tsi barco tsʉ røø1mo joo'21 jmɨɨ21 do.

7 Joon 'in tsá2 tya' Jesús 'in 'nee1i Jesús 'áai1 gajin'2in sɨɨ'21ɨ Tʉ́3:

—¡Ña'ñʉ'1ʉ' 'ido!

Joon mo ganúu2un Simón Pedro 'e jin'2in: "Ña'ñʉ'1ʉ' 'ido", joon gacɨ'2ɨ sɨin'13ɨn (tsʉ gatyii1i 'e saan'1in joo'21 jmɨɨ21). Joon mo ngayuui'13 joon ga'ɨɨ2i tsi jmɨɨ21 itsáa1a lɨ sin'2 Jesús.

8 Joon 'in tsá2 tya'a catyaai2 'in taai2 barco do gatyalíin2mo tɨ' jmɨɨ21 do jñʉʉ1ʉ nʉ́ʉ3 do røøi1 joo'21 jmɨɨ21. Ga'ii21 barco do lɨ 'oo2 coon21 cíein13 metros 'e lɨ' tɨ' do.

9 Joon mo cwo'ɨ́ɨ1 'e barco do lɨ' cwoo'13 tyʉʉn21 gajnée1i coon21 jí2 lɨ coo21 jɨ́2 joon ni jɨ́2 do untyúun2in jaain21 joo'21 jmɨɨ21. Joon náa1 'iñi'1 caai21 do.

10 Joon gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ 'in tsá2 do:

—Cwotyiin2naa' jaain21 gái1gɨ joo'21 do 'in la ngayuui'13 gataan'13naa' do.

11 Joon Simón Pedro ga'í2 tsi barco do joon gaun'øø1i 'e nʉ́ʉ3 do fu nitsaa2. Røø1mo 'e nʉ́ʉ3 do joo'21 jmɨɨ21 cøøi'13, ti jiin'13 coon21 cíein13 tsi ca'no'3 tsigɨ gaai21. Joon xʉfiin'13 'áa1mo røøi1 'e nʉ́ʉ3 do jo ga'gɨɨ21ɨ.

12 Joon gajin'2 Jesús sɨɨ'21ɨ 'ido:

—Ñilíin2naa', cøø'3xʉʉ'.

Joon jo gatá2-tsi jiin'13 jaain21 tsá2 tya'a do wa'a unngɨɨ1ɨ 'iin 'ii tsʉ ñi1o 'e Ña'nʉ'1ʉ' Jesús 'ii.

13 Joon gajatyéen1mo Jesús joon gajmaa1a jmai'2xʉ 'e 'iñi'1 do jee212 'ii. La joon gajmaa1a coon'13 'in joo'21 jmɨɨ21 do.

14 Ningóo¹ 'nɨ́¹ naa'¹³ 'e gajné¹i Jesús
tyani tsá² tya'a mi yuui'¹³ gajiin'¹in
jee²¹² 'lɨɨ²¹².

Jesus sɨɨ¹i coon'¹³ Simón Pedro

15 Mo ngayuui'¹³ gagøø'²¹ø
gaunngɨɨ¹ɨ Jesus sɨɨ'²¹ɨ Simón Pedro:
—Simón, jóon¹on Jonás ¿tɨ 'nee¹mo'o
jna 'láai²gɨ lagɨ 'in no?
Joon Tɨ́³ do gañii¹i:
—Joon, Ña'nɨɨ'¹ɨ', ñi²o'o 'e 'iin²¹²moo
'nɨɨ.
Jesús-gɨ gajin'²in:
—Joon, cwo'²'o 'e dø'² joo'saa'²¹
xuui²¹² tyiia.

16 Joon gatɨ́² tún² naa'¹³ 'e gaunngɨɨ¹ɨ
jin'²in:
—Simón, jóon¹on Jonás, ¿tɨ
'nee¹mo'o jna?
Joon gañii¹i Tɨ́³ do:
—Joon, Ña'ñɨɨ'¹ɨ', ñi²o'o 'e 'iin²¹²moo
'nɨɨ.
Joon gajin'² Jesús:
—Joon, 'aa²mo'o joo'saa'²¹ tyiia.

17 Joon gatɨ́² 'nɨ́¹ naa'¹³ 'e gaunngɨɨ¹ɨ
Jesús 'ii, jin'²in:
—Simón, jóon¹on Jonás, ¿tɨ
'iin²¹²mo'o jna?
Joon Tɨ́³ do gajmaa¹o fa'í³ tsɨɨ wii'¹³
Jesús nigaunngɨɨ¹ɨ 'nɨ́¹ naa'¹³ wa'a
'iin²¹²in Tɨ́³ 'ii. Joon Tɨ́³ gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ
Jesús:
—Ña'ñɨɨ'¹ɨ', ñi²o'o jilaa'²¹. Ñi²o'o 'e
'iin²¹²moo 'nɨɨ.
Joon gajin'² Jesús:
—Joon, cwo'²'o 'e dø'² joo'saa'²¹
tyiia.

18 'E la ja'²mo fuu²¹²uu 'nɨɨ: mo lɨ́ɨ¹u'u
sɨmii'²¹ gatyii'¹'i sɨɨn'²¹'ɨn 'wo'o joon
gatyii²'a doñixiia' fu 'iin²¹²u'un. Pe
mi lɨ yɨɨɨ'¹³ 'nɨɨ inii'¹³'i cwaa¹'a joon
tsá² xee'²¹mo ityii'¹³i 'nɨɨ sɨɨn'²¹'ɨn joon
ijee²¹²mo tsá² 'nɨɨ xiia'lɨ jo 'iin²¹²u'un
cwoo'¹³'o.

19 Coon'¹³ 'e júu³ joon gajmaa¹a
Jesús júu³ xiiala ijúun²in Tɨ́³ joongɨ
xiiala iuntyúu¹i Dios. Mo ngayuui'¹³
joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ Tɨ́³:
—¡'Na¹ coon'¹³ jna!

'In tsá² 'in 'iin²¹²in Jesús

20 Joon gajiin'¹³in Tɨ́³ níi¹i joon
gajøø²i jaai'¹³ caluu 'in tsá² tya' Jesús
do 'in 'née¹i Jesús 'ido. 'In tsá² do
tyíin¹in caai¹ Jesús mo gagøø'²¹ø lɨ
tséi¹ do. Joon gaunngɨɨ¹ɨ Tɨ́³ sɨɨ'²¹ɨ
Jesús: "Ña'ñɨɨ'¹ɨ', ¿'iin 'in i'nɨ́ɨ¹i 'nɨɨ?"

21 Joon mo gangaa²¹i Tɨ́³ 'ii, gajin'²in
sɨɨ'²¹ɨ Jesús:
—Ña'ñɨɨ'¹ɨ', coon'¹³ 'in no, ¿'ee 'ilí²?

22 Joon Jesús do gañii¹i:
—Wa' 'iin²¹²na 'e seein²¹ 'ido ca
mi gaa'¹³na tún¹, ¿'ee cwáain¹ tyi'nɨɨ?
Jiin'¹³ cwáain¹ tyi'i 'e 'na¹ coon'¹³ jna.

23 Joon coon²¹ júu³ 'atsaa²¹ gasɨɨ¹i 'in
tsá² jai'² lɨ́ɨ²i Jesús 'e jo ijúun²in 'in tsá²
do tsɨɨ Jesus gajin'²in: "Wa' 'iin²¹²na
'e seein²¹ 'ido ca mi gaa'¹³na tún¹,
¿'ee cwáain¹ tyi'nɨɨ?" Pe jo gajin'²in 'e
jo ijúun²in, gajin'²o: "Wa' 'iin²¹²na 'e
seein²¹ 'ido ca mi gaa'¹³na tún¹, ¿'ee
cwáain¹ tyi'nɨɨ?"

24 Joon 'in tsá² tya' Jesus no, 'ii 'in
nigataan¹an ni jí² 'e júu³ lo. Joon 'ii
jin'²in 'e ja'²mo júu³ tya'a. Joon nee²¹e'
'e ja'²mo júu³ tya'a.

25 Joon 'láai²gɨ nigajmaa¹a Jesús.
Joon wana to'²o tsá² ni jí² jilaa'²¹ 'e ni-
gajmaa¹a Jesús iunrøøi¹ jí² 'láai² 'áai¹.
Amén.

'E la gajmaa^{1}a tsá^{2} tya' Jesús

Dios icwó^{2} Espíritu Tyɯ́^{2} tya'a

1-2 Coon'^{13} jí^{3} tyiia la mo 'láa^{2} 'wii^{212} nifu, tsá^{2} tyúi^{1} Teofilo, gajmaa'^{13}aa 'nɯ júu^{2} ce jilaa'^{21} 'e ga'láa^{2} Jesús 'wii^{212} jmáa^{1}a joongɨ 'e ga'e'^{2}e tsá^{2} ca gangaa'^{12}i ñɯ'fú^{2}. La jo mo 'yaa^{1}i Jesús ñɯ'fú^{2} gauncoon'^{13} Espíritu Tyɯ́^{2} tya' Dios 'ii 'e icwo'^{1}o tsá^{2} tya'a, 'in gatyii'^{13}in, to^{2} 'e 'ná^{1} jmaa^{1}a.

3 Mo gangɨ́ɨi^{2} gajúin^{1} Jesús do gajné^{1}mo 'e jiin'^{1}o jee^{212} tsá^{2} tya'a. La jee^{212} tunlo^{1} jmɨɨ^{212} do jnée^{2}mo jee^{212} tsá^{2} tya'a. Joon gajmaa^{1}a 'láai^{2} nii^{2} to^{2} 'e 'ee^{1} 'e nigalija'^{2}mo 'e seen^{21}mogɨ, 'e jo lí^{2} jin'^{2} tsá^{2} 'e jo nijo'^{1}. Joongɨ gajin'^{2}o xiiala mi tyɯ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}.

4 La jee^{212} ngɨ^{1}gɨ Jesús coon'^{13} tsá^{2} tya'a ga'ɨ́ɨ^{2} júu^{3} 'e jo mo 'woo^{21}duu' Jerusalén lo ca gatséin^{1} júu^{3} ga'ɨ́ɨ^{2} Dios Jmii^{21}.

5 —'E ja'^{2}mo —jin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tya'a do—, Wó^{3}-o gasaai^{1} tsá^{2} jmɨɨ^{21} jiin'^{13} coon'^{13} jmɨɨ^{21} pe cɨɨin^{21}gɨxɯ icwoo'^{12}i Dios 'naa' 'in Espíritu Tyɯ́^{2} tya'a iuncoon'^{13} 'naa'.

Ngaai'^{12} Jesús fu ñɯ'fú^{2}

6 Cafu mo gaicaain^{21} Jesús coon'^{13} tsá^{2} tya'a gaunngɨɨ^{1}ɨ tsá^{2} tya'a 'ii:

—Ña'ñɯ'^{1}ɯ', ¿tɨ gatɨ́^{2} 'ii'^{21} 'e laa^{212}mo'o tsá^{2} Israel joon la joon lí^{2}-i tyɯ'^{1}ɯ to^{2} yaai?

7 Joon gañii^{1}i Jesús:

—Jo tɨ́ɨi^{2} 'naa' liñí^{3}ii' lɨɨ^{212} tsei'^{2} 'e ilí^{2} jilaa'^{21} 'elo. Jiin'^{13} 'ña'a Ña'ñɯ'^{1}ɯ' Dios Jmii^{21} tɨ́ɨi^{2} liñii^{1}i lɨɨ^{212} 'e ijmáa^{1}a 'elo.

8 Pe ijoo^{21}-o 'in Espíritu Tyɯ́^{2} tya' Dios joon 'ii ingɨ́^{1} coon'^{13} 'naa'. Joon 'ii'^{21} tya' 'ii cwolíin^{2}naa' Jerusalén, joongɨ la caain^{21} lɨ san'^{2} Judea, joongɨ lɨ sii^{21} Samaria coon'^{13} la caain^{21} lɨ wíin^{2}gɨ ni cwoo'^{13} juncwii^{21}. Icwolíin^{2}naa' cwojmaa^{2}aa' júu^{3} 'iin jna.

9 Mo ngayuui'^{13} gajin'^{2} 'elo, la 'ɨɨ^{212} jøø^{2}mogɨ 'ido 'ii, joon gasaa^{1}mo Jesús. Ngaa'^{12}i fu yɯ'. Joon gajó^{2} coon^{21} jníi^{1} gacɨɨ'^{12}i Jesús. Joon jo jnéei^{2}gɨ.

10 Téen^{2}mogɨ 'ido jøø^{2}ø fu ñɯ'fú^{2} la 'ɨɨ^{212} ngaa'^{12}i Jesús. Joon gajnéi^{1} co' lɨ téein^{2} 'ido gái^{1} tsañɯɯ'^{1} taa^{21} sɨin'^{13}ɨn.

11 Joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Tsañɯɯ'^{1} seein^{21} Galilea jo 'ee to^{2} 'íi^{3}in-gɨ téen^{2}naa' lo jøø^{2}øø' fu yɯ' juncwii^{21}. 'In Jesús no, 'in cwo'ɨ́ɨ^{1} jee^{212} 'naa' ngaa'^{12}i fu yɯ' do coon^{21} røø^{21} 'ii la mo ngaa'^{12}i do, la joon jon ijó^{1} tún^{1}.

Tyii'^{13}in Matías 'a 'ii'^{21}in cwáain^{1} tya' Judas

12 Joon ngalíin^{2}mo 'a moo'^{21} sii^{21} Olivos do. Joon ngaliin^{1} tún^{1} Jerusalén 'e ná^{1} coon^{21} sii'^{13}xɯ jiin'^{13} la to^{2} gatyɯ'^{2} ley tya' Moisés 'e sá^{2} ngɨ^{1} tsá^{2} mo jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2}.

13 Mo tyaliin^{1}in 'e fuu^{21} do gasóo^{2}o coon^{21} 'nɯ́^{1} lɨ tɨ́^{2} tún^{2} fúi^{1}. 'In gatyaliin^{1}in do sii^{21} Tɯ́^{3} coon'^{13} Jacobo coon'^{13} Wó^{3} coon'^{13} Dɨ́ɨ^{3} coon'^{13} Tomóo^{13} coon'^{13} Bartolomé coon'^{13} Untøø^{2} coon'^{13} Jacobo, jóon^{1} Alfeo, coon'^{13} Simóoi^{13}, jaain^{21} tsá^{2} tya' coon^{21} poo^{212} sii^{21} cananistas. Joon coon'^{13} Judas ruu'^{21}i Jacobo,

14 Jilee'^{21}mo 'in lɨ caain^{21} coon'^{13} ruu'^{21}i Jesús coon'^{13} María sáa^{3} Jesús coon'^{13} 'in tsamɨ́^{2} catyaai^{2} do. Lɨcaain^{21} fee'^{21}i Dios.

15 Jiin'^{13} jee^{212} joon galicaain^{21} tsá^{2} jiin'^{13} coon^{21} cíein^{13} tsi dyáai^{2} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2}. Joon gajmaa^{1}a Tɯ́^{3} siin'^{13}in jee^{212} tsaruu'^{21}i, joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} catyaai^{2} do:

16 —Tsaru'^{1}u', 'ná^{1}-a tsín^{1} jiin'^{13} la gataan^{1}an 'lɨɨ^{212} yɯɯ'^{13} David ni jí^{2} tya' Dios coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Espíritu Tyɯ́^{2} tya' Dios. David do gafaa'^{21}o xiiala 'e itsangɨ́ɨi^{2} Judas. 'Ii-o jee^{212} 'in gasaain'^{12} Jesús.

17 Judas jaain^{212} jee^{212} jna'a, joon tɨ́ɨ^{2}mo jmáa^{1}a to^{2} coon'^{13} jna'a.

18 Pe joon ngoo^{21}-o Judas ngala^{1} coon^{21} si'^{2} 'wó^{2} coon'^{13} 'e cuu^{2}

gajna'[1]an coon'[13] 'e gó[2] gajmaa[1]a do. Tsifu joon gacɨɨ'[12]i lɨ' sɨjɨɨi[2]. Joon ga'gɨɨ[21]ɨ tu'[2]u. Joon ga'woo[21]o jilaa'[21] 'un'mɨɨ[2]ɨ.

19 Joon mo galiñi[1] 'in seein[21] Jerusalén do joon gaunsii[21] 'e 'wó[2] do Acéldama, 'øøi'[21]-tsi tsá[2] sii[21] Coon[21] Sii'[13] Tyiia[21] 'in 'O[2] Jmɨ[1].

20 Tsʉ 'wii'[13] ni Salmos jin'[2] la no:

Cwosii'[21]i 'nʉʉ[1]ʉ sɨtuu[1]mo.
Jo 'in seein[21]gɨ 'in cwaa[21]gɨ.
Joongɨ jin'[2]in:
Cwocwoo[2]oo' 'in xee'[21]mo 'in jmá[1] to[2] jmoo[1]o 'ido.

21 ''Wii'[13] joon tsajmoo[21]o' 'elo —jin'[2] Tʉ́[3]—. Jee[212] jna' jeei[1] 'inlɨ́ɨi[13] tsá[2] 'in ningɨ[1] coon'[13] jna' la tøøi[2] nigangɨɨ[21]ɨ' coon'[13] Jesús.

22 Ca la mo gasaa[1]i Wó[3] Ña'ñʉ'[1]ʉ' Jesús jmɨɨ[21] joon ca gangaa'[12]i ñʉ'fú[2]. Tyii'[13]mo' jon jaain[21] jee[212] 'ii wa'a 'in licaain[21] coon'[13] jna'a 'e ijmáa[1]a júu[3] 'e nijiin'[1]in Jesús —gajin'[2] Tʉ́[3].

23 Joon ga'wooi[21] gái[1] tsá[2] jee[212] 'ii. Jaain[21] 'in sii[21] Sé[3], 'in sii[21]o jon Barsabás, sii[21]o jon Justo. 'In jain[21]gɨ do sii[21] Matías.

24-25 La 'ɨɨ[212] fee'[21]i Dios jin'[2]in:

—Ña'ñʉ'[1]ʉ', 'nʉ-ʉ jøø[2]'ø jilaa'[21] alma tya' tsá[2]. 'Ee'[13]du' jna'a 'naai[212] 'in jee[212] gái[1] lo nityi[1]u'u 'in jmá[1] to[2] tsá[2] tya' Jesús cwáain[1] tya' Judas. Gajaan[1]an Judas do 'e to[2] jmoo[1]o 'wii'[13] tsaa[2] tya'o. Joon ngoo[21]-o lɨ 'iin[212]mo.

26 Joon gacoo[1]o jee[212] 'ii. Joon gatɨ́ɨ[2]mo Tíi[13]. Tsifu joon ga'í[2] Tíi[13] do cwáain[1] tya' Judas jee[212] 'in dyajaain[21] tsá[2] tya' Jesús.

2

Mo gajó[2] Espíritu Tʉ́[2] tya' Dios

1 Mo gatsín[1] cincuenta jmɨɨ[212] mo gangɨ́ɨ[2]i cwaa'[21] jmɨɨ[212] gatɨ́[2] jmɨɨ[212] sii[21] Pentecostés. Coon[21] lɨ sɨcaain[21] la jilee'[21]mo 'in jai'[2] lɨ́ɨi[2].

2 La 'ɨɨ[212] joon coon[21] ga'iin[2] lɨ' yʉ' lawa mo 'ɨɨ[1]ɨ tyí[2] tá[2] lɨɨlɨ[1]. Ga'iin[2] la tøøi[2] inʉʉ lɨ néei[1] 'ido.

3 Joon gajnéi[1] coon[21] 'e lɨ la lɨ sɨɨ'[13] jɨ́[2] lɨ néei[1] la jaain[21].

4 Joon ga'í[2] 'in Espíritu Tʉ́[2] tya' Dios almas tya' ce jilee'[21]mo 'in néei[1] do. Joon ga'láa[2] 'wii[212] faa'[21] jmai'[2] jmíi[1] xiia'[21] 'e cwoo[1]o 'in Espíritu Tʉ́[2] do faa'[21]a.

5 Jee[212] jmɨɨ[212] lo fúu[1]mo tsá[2] Israel 'in untiin'[13] to[2] tyʉ'[2] Dios sɨcaain[21]. Jalíin[2] Jerusalén la caain[21] juncwii[21].

6 Mo ganúu[2]un 'e ga'iin[2] do joon galicaain[21] 'in tsá[2] do lɨ ga'iin[2]. Pe jo ñii[1] 'in tsá[2] fúui[1] do 'ee nigalɨ́[2] mo ganúu[2]un la jaain[21] la jaain[21] 'in tsá[2] tya' Jesús do faa'[21]a jmíi[1] tya'a.

7 Jmai'[2] 'in ganga'goo[21]-tsi. Joon jmai'[2] 'in gafo'[2]mo joon sɨ́ɨ[1]i jee[212] 'ii:

—'Owa'a jon 'in seein[21] Galilea jileei'[21] 'in faa'[21]a no.

8 ¿Xiiala lɨ́[1] 'e nʉʉ[21]ʉn' faa'[21]a jmíi[1] tyi jna'?

9-11 Lɨ́ɨ[1] fúui[1] tsá[2] seein[21] lo, 'in seein[21] Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, joon lɨ sii[21] Asia seein[21] lo. Seen[21]mo jon 'in jalíin[2] Frigia, Panfilia, Egipto joongɨ Africa lɨ' ngoo'[13]gɨ lɨ' Cirene. Joongɨ tsá[2] seein[21] Roma 'in seein[21] lo. Caa'[12]mo 'inlɨ́ɨi[13] 'in seein[21] Israel ca la mo galiseen[21]mo coon'[13] 'inlɨ́ɨi[13]gɨ 'in nigatʉʉ[2]mo dioses tya'a 'in gajmeei[1] tsá[2] joon niga'ii'[21]mo jon 'in Dios tya' tsá[2] Israel. Caa'[12]mo tsá[2] seein[21] Creta coon'[13] Arabia pe jilee'[21]mo' nʉʉ[21]ʉn' faa'[21]a coon'[13] jmíi[1] tyi-o' júu[3] tyʉ́[2] tya' Dios.

12 Jilee'[21]mo tsa'goo[21]-tsi pe joon jo 'øøi'[21]-tsi 'ee galɨ́[2]. Joon gaunngɨɨ[1]ɨ ruu'[21]i:

—¿Ee 'øøi'[21]-tsi jilaa'[21] 'elo?

13 Pe 'inlɨ́ɨi[13]gɨ ungøø[1]i, jin'[2]in:

—Tsá[2] 'íin[1]mo no.

'E gasɨɨ'[21] Tʉ́[3] tsá[2]

14 Joon gajmaa[1]a Tʉ́[3] siin'[13]in coon'[13] jɨ dyajaain[21] apóstoles catyaai[2] do joon gafaa'[21]a tá[2] jin'[2]in:

—Tsá[2] seein[21] Israel, joongɨ coon'[13] tsá[2] seein[21] Jerusalén, cwoliñí[2]ii' 'elo.

Joongɨ núu²duu' coon'²¹ tún² 'e ifo'³oo lo.

15 'In tsañuu'¹ lo jon' 'in 'íin¹ no la lí² 'e 'ɨ¹-'oo' tsu 'aa²¹gɨ lo. Jo mo tí² 'ii'²¹ wa'a ngɨ¹ tsá² 'íin¹. Jiin'¹³ la 'iin²¹ ñú² ningóo¹.

16 'Elo-o gatsín¹ 'e gajin'² 'in gafaa'²¹a júu³ tya' Dios calii sii²¹ Joel. Joel do gajin'²in:

17 La lo-o gajin'² Dios:

La nu'gɨ mi 'iin² juncwii²¹ icwo'³oo Espíritu Tyú² tyiia la jileei'²¹ 'in taain²¹² fu juncwii²¹.

Yuun²¹ tyii'i tsañuu'¹ coon'¹³ yuun²¹ tyii'i tsamí² ifaa'²¹a cwáain¹ tyiia.

Joongɨ sɨmii'²¹ sá² coon²¹ iní²i.

Joongɨ yuu'¹³ icwuu²¹mo ilisá² tyisáa² tya'a.

18 Nicwóo³oo 'in Espíritu Tyú² tyiia 'e jmii²¹² joon tya' jileei'²¹ 'in jmoo¹o la to² tyu'³uu la tsañuu'¹ teen'¹³ la tsamí².

Joon ifaa'²¹o cwáain¹ tyiia.

19 Lɨ' yu' juncwii²¹ 'ée³ee 'a tsa'goo²¹-'oo'.

Jmáa³oo jon li² lɨ ni 'wó².

Coon'¹³ jmɨ¹, joongɨ coon'¹³ jníi¹ tya' uñi² ijmá³aa 'e li² do.

20 La nu'gɨ 'e icwá¹ jmii²¹² tya' Ña'ñu'¹u' Jesús, coon²¹ jmii²¹² fee'¹ joongɨ coon²¹ jmii²¹² 'ya'²gɨ liili¹, ilinuu²¹ lɨ 'íi¹in ñi'¹.

Joongɨ sii'²¹gɨ iliin¹ la lí¹ jmɨ¹.

21 Joon jilee'²¹mo 'in gamii¹ɨ coon'¹³ 'e sii²¹ Ña'ñu'¹u' itiin'¹³mo.

La joon júu³ niga'íi² Joel cwáain¹ tya' Dios Jmii²¹ —jin'² Tú³.

Faa'²¹gɨ Tú³ jin'²in:

22 —'Wii'¹³ joon núu²duu', tsañuu'¹ seein²¹ Israel, jilaa'²¹ 'e ifuu²¹²uu 'naa' lo —jin' Tú³—. Tyú²-u ñí³oo' jilaa'²¹ milagro 'ya'²gɨ 'e gajmaa¹a Jesús tsá² Nazaret coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Dios Jmii²¹ jee²¹² 'naa'. Joon coon'¹³ jilaa'²¹ 'e gajmaa¹a Jesús do gajmaa¹a Dios júu³ 'e Jesús jaain²¹ tsá² 'in 'iin²¹²in.

23 Pe jo 'ee futyí³ la mo gajaain'²¹ tsá² 'ii jee²¹² 'naa' tsu 'yu to²-o 'e ni'ɨ¹-tsi Dios ca la mo jée¹mo. 'Naa'gii' gaseen'²moo', joon cwáain¹ tyi'naa'oo' gajngaa'¹³i tsá² gó² 'ii, gateen¹in tsaa' crúu¹³.

24 Pe Dios Jmii²¹ gajmaa¹a jiin'¹o tún¹. Nigaláa²mo tsu feei'¹gɨ 'ii lagɨ 'mó¹. Jo lí² tyu'² 'mó¹ 'ii to².

25 Joon 'lii²¹² rééi¹³ David gafaa'²¹a ni jí² tya' Dios cwáain¹ tya' Jesús mo gajin'²in:

Máa¹moo Ña'ñu'¹u' Dios coon²¹ tøø²mo tyaní³ii.

Lɨ caa²¹na tsáa¹ siin'¹²in joon jo 'ee jiin'¹³ coon²¹ goo'²¹oo.

26 'Wii'¹³ joon jløø'³mo alma tyiia.

Joon coon'¹³ moo'óo³oo fo'³oo jmai'² júu³ tyú²-u.

'Wii'¹³ joon mo 'ii'²¹ 'woo'²¹ cuerpo tyiia jo 'ee cu'²-tsii coonti.

27 Tsu ñí³oo 'e jo saa'¹²'a alma tyiia jee²¹² 'lii²¹².

Joongɨ jo cwo'²'o 'e ixiia'²¹ cuerpo tya' 'in gatyii'¹³'in.

28 Ga'ee'¹³o'o jna xiiala ngíi³ii coon²¹ fu¹ coon²¹ tsáa¹ 'e cwo¹ juncwii²¹ tya' tsá².

Joon nigalijløø'³moo 'wii'¹³ cwoo²¹'o coon'¹³ jna.

La joon gajin'² David cwáain¹ tya' Jesús.

29 'Tsaru'¹u', tyú²-u ñii²¹i' 'e 'lii²¹² tsafeei'¹ tyi' David juun²¹mo. Joon ga'áa²mo tsá² 'ii. Joon 'aan¹ tya'a roon¹gɨ coon'¹³ jna' ca jmii²¹² no.

30 Pe David do jaain²¹ 'in gafaa'²¹a júu³ tyú² tya' Dios. Joon ñii¹o David 'e gasii'²¹ɨ Dios 'ii 'e tyi'²mo jaain²¹ tyii²¹a 'in cwa¹ cwáain¹ tya'a.

31 La joon 'lii²¹² David do lawa jøø²o ca la jée¹mo 'a ijiin'¹in Cristo. Joon gajin'²in 'e jo ján² alma tya'a jee²¹² 'lii²¹². Jon'gɨ xiia'² moo¹ taa²i.

32 'Ña'a Dios Jmii²¹ gajmaa¹a jiin'¹ 'in Jesús no. Jilaa'²¹ 'elo ganee²¹e'e.

33 Joon gató¹ Dios Jmii²¹ 'ii lɨ' cwoo²¹o tsáa¹. Joon gacwo'¹o Dios Jmii²¹ 'ii 'in Espíritu Tyú² tya'a la lɨ 'e nigajin'²in. Joon jilaa'²¹ 'e nigalí² nano, joongɨ nijøø²øø' joongɨ ninúu²uun' 'e gajmaa¹a 'ii-o joon.

34-35 Jon' David do 'in gangaai'13 fu
ñʉ'fú2 tsʉ 'ñaa'o gajin'2in:
Dios Jmii21 gasɨɨ'21ɨ Ña'ñʉ'1ʉ' jin'2in:
"Ní3'i caa1na tsáa1 ca mi jmáa3aa 'ii'21 'e
tyée1na 'wii212 tɨɨ13'ɨ jileei'21 'in
'eei'1 'nʉ."
36 'Jileei'21 tsá2 Israel, cwoliñí3oo'
'e la ja'2mo 'in Jesús, 'in gatéen1naa'
tsaa' crúu13, Dios gajmee1i 'e 'ii
Ñi'fii212i' joongɨ 'in jmaa1a tiin'13naa'
sii21 Cristo. La joon gajin'2 Tʉ́3 sɨɨ'21ɨ
'in tsá2 fúui1 do.
37 Joon mo ganúu2un 'in tsá2 do 'elo
joon ga'aa1a fa'í3 joon gaunngɨɨ1ɨ Tʉ́3
coon'13 'in tsá2 tya' Jesús catyaai2 do:
—Tsaru'1u', ¿'ee 'ná1 jmoo21o'o?
38 Joon gañii1 Tʉ́3:
—Cwojaa'21-'oo' coon'13 Dios joongɨ
cwosaa21naa' jmɨɨ21 la jaan21naa'
coon'13 la sii21 Jesucristo. Joon la joon
'iin2mo Dios tsaa2 tyii'. La joon jon
icwo'1o Dios 'naa' 'in Espíritu Tyʉ́2
tya'a.
39 'E júu3 lo 'e tyi'naa'oo' coon'13
yʉʉn21 tyii'. Joongɨ tya' jileei'21 'in
seein21 wíin2. Joongɨ tya' jileei'21 'in
tøø1ø Ña'ñʉ'1ʉ' Dios Jmii21.
40 Coon'13 'e júu3 lo gafaa'21a Tʉ́3.
Joon coon'13 láai2gɨ júu3 tyʉ́2 gafaa'21a
jin'2in:
—Woo21naa' yaanaa' jee212 'in tsá2
gó2 no.
41 Joon gasaa1mo jmɨɨ21 jileei'21 'in
gacón2 cwáain1 júu3 tya'a. Jiin'13
jmɨɨ212 joon galicaan21mogɨ coon'13 'in
jai'2 lɨ́ɨi2 ca 'nɨ1 mil-gɨ tsá2.
42 Joon coon'21 tún1-un gacón2
cwáain1 jilaa'21 'e 'ee1e 'in apóstoles
tya' Jesús do. Tyʉ́2-ʉ seein21 la jaain21
la jaain21. Joongɨ galicaain21 fee'21i
Dios joongɨ gajmaa1a jmai'2xʉ 'iñi'1.

Xiiala nigajmaa1a 'in jai'2 lɨ́ɨi2 Jesús nifu

43 Joon lɨ́ɨi1 tsa'goo21-tsi tsá2. Joon
'in tsá2 tya' Jesús do lɨ́ɨi1 'láai2 milagro
gajmaa1a coon'13 jilaa'21 li2.
44 Jileei'21 'in nigajai'2 lɨ́ɨi2 do lɨ́ɨi1
røø21 sɨ́ɨi1i. Jmaa'21i to2 jmai'2xʉ
jmai'2xʉ-ʉ la jaain21 la jaain21 jilaa'21
'e 'oo1o.
45 Joongɨ ga'nɨɨ1ɨ jilaa'21 'e 'oo1o.
Joon jmoo1o jmai'2xʉ cuu2 coon'13
la jaain21 la jaain21 xiia'ti sɨtyéein13
jmɨɨ212 jee212 'ii.
46 La coon21 jmɨɨ212 la coon21 jmɨɨ212
licaain21 inʉʉ cwo'1 fee'1 tya' tsá2 Is-
rael. La caain21 inʉʉ tya'a jmoo1o
jmai'2xʉ 'iñi'1. Gø'2ø jløø'3mo coon'13 'e
'yaai1-tsi alma tya'a. Joon gacwoo1-o
'maai'13 Dios.
47 Joon la jilee'21mo jin'2o 'e
tsá2 tyʉ́2-tsi 'in tsá2 jai'2 lɨ́ɨi2. La
coon21 jmɨɨ212 gajmaa1a Ña'ñʉ'1ʉ' 'e
ngafúu1mo 'in jo'1 lɨ́ɨi2. Joon 'in jai'2
lɨ́ɨi2 do uncaan1mo coon'13 'in catyaai2
do.

3

Ga'láa2mo jaain21 tsá2 jluui'13

1 Coon21 jmɨɨ212 nica'lóo2xʉ, ngóo1
'iin2 'nɨ1, mo gatɨ́2 'ii'21 'e faa'21a tsá2
júu3 tyʉ́2. Joon Tʉ́3 coon'13 Wó3
gasóo2o caan21mo fu inʉʉ cwo'1 fee'1
tya' tsá2 Israel.
2 Tsajée1i tsá2 jaain21 tsá2 jluui'13
tyan' 'oo2 cwo'1 do lɨ ingɨ́ɨ1i. Jluu'13mo
ca la mo galiseen21mo. Joon la coon21
jmɨɨ212 tsajéei1 tsá2 'ii fu coon21 'oo2
cwo'1 do sii21 'Ya'2gɨ 'e mɨɨ1ɨ caridad
jileei'21 'in tsatáa1i cwo'1 do.
3 Mo ganí2 'in tsá2 jluui'13 do itsa-
taai2 Tʉ́3 coon'13 Wó3 inʉʉ cwo'1 do
joon gamɨɨ1ɨ coon21 caridad.
4 Joon gajøøi2 Tʉ́3 coon'13 Wó3 do 'ii.
Joon gajin'2 Tʉ́3:
—Jøøi212du' jna'a.
5 Joon gacon2 'in tsá2 jluui'13 do
cwáain1 coon'21 tún2. 'E sá2 'ee cwo'1o
'ido 'ii lɨ́ɨi2i.
6 Joon gasɨɨ'21ɨ Tʉ́3 'ii:
—Jo 'óo3oo cwataa21 jon'gɨ cwanáa13
sá2 tyiia pe jiin'13 'e 'óo3oo lo cwo'3-oo
'nʉ. Coon'13 'ii'21 tya' 'e sii21 Jesucristo
tsá2 Nazaret, ráan2un, ngɨ2 no.
7 Joon gason'1 Tʉ́3 cwoo21o tsáa1.
Joon gauncoon'13on jmaa1a siin'12in
'ido. La 'ɨɨ212 joon galipíin2mo moo1
taa'13 luu212 tɨɨ2ɨ.

8 Joon ga'ɨ́ɨ²i 'in tsá² jluui'¹³ do fu yʉ'. Joon ga'láa² 'wii²¹² ngɨɨ¹ɨ tɨɨ²ɨ. Joon ga'í² 'ɨ́ɨ²i fu tsi inʉʉ cwo'¹ do coon'¹³ Tʉ́³ coon'¹³ Wó³. 'ɨ́ɨ²ɨ jløø'³i lɨɨlɨ¹. Cwo'¹o 'maai'¹³ Dios.
9 Joon jilee'²¹mo tsá² 'in téein² do jøøi² 'ii ngɨɨ¹ɨ cwoo¹o 'maai'¹³ Dios.
10 Jmai'² 'in tsa'goo²¹-tsi 'e ganii²¹ do 'wii'¹³ ñi¹o 'e ido-o 'in tsá² jluui'¹³ 'in tyíin¹ 'oo²¹ cwo'¹ sii²¹ 'Ya'²gɨ mɨɨ¹ɨ caridad.

Júu³ gafaa'²¹a Tʉ́³ coon²¹ ni'nʉ́¹ fee'¹ sii²¹ Salomón

11 'In tsá² jluui'¹³ 'in ni'láai² do jo mo gatíui² Tʉ́³ coon'¹³ Wó³ coonti. Joon jileei'²¹ tsá² 'in téein² 'in'yíia² cwo'¹ do ngalíin² cwiin¹in fu lɨ téein² Tʉ́³ do. Téen²in coon²¹ ni'nʉ́¹ fee'¹ 'e sii²¹ Salomón.
12 Mo ganí² Tʉ́³ 'elo joon gasɨɨ'²¹ɨ tsá² 'in jalíin² do:

—Tsá² seein²¹ Israel, ¿'ee lɨ' tsa'goo²¹-'oo'? ¿'Ee lɨ' jøø²naa' jna'a lawa yiia-oo'o nigaun'láa²na'a 'in tsañʉʉ'¹ lo? ¿Tɨ 'ɨ¹-'oo' 'e nigangɨ¹ 'in tsá² lo coon'¹³ 'ii'²¹ tyijna'oo'o sɨ 'wii'¹³i 'e tyúi¹ jna'a 'ee?

13 Jo lɨ́² la joon, Dios, 'in gaun'goo²¹o 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tyi' Abraham coon'¹³ Isaac coon'¹³ Jacob, nigacwóo¹i jóon¹on Jesús, 'in feei'¹gɨ la jee²¹² jileei'²¹ pe 'naa' nigajaan'¹³moo' 'i tyani 'in tyʉ'² to². Joon mo gali'iin²¹²mo Pilato 'e iláa²i pe 'naa'gɨɨ' jo gali'iin²¹²naa'.
14 'E 'íi¹³ 'e mɨ́²ɨɨ' láai² jaain²¹ 'in tyúi¹, 'in jo 'ee tsaa² røøi²¹, naa'gɨɨ' gamɨ́²ɨɨ' galáai² jaain²¹ tsá² gó² 'in røøi²¹ tsaa².
15 La joon gajngaa'¹³moo' 'in cwo¹ juncwii²¹ tyi'. Pe Dios gajmaa¹a gajiin'¹o túnˡ. Joon jna'gɨɨ'ɨ faa'¹³a'a 'e ja'²mo jilaa'²¹ 'elo.
16 Joon 'in tsañʉʉ'¹ lo, 'in cwii¹moo', Dios gaun'láa²mo tsʉ 'wii'¹³ jo'¹o lɨ́ɨi² Jesús. Jmai'² coon'¹³ 'ii'²¹ tya' 'e sii²¹ Jesús nigalipíin²mo tɨɨ²ɨ la lɨ nigañi²ii'.
17 'Niñí³oo, tsaru'¹u', 'e 'naa'oo' coon'¹³ tsacøøi'¹³ tyi' mo gajngaa'¹³naa' Jesús do gajmaa²aa' 'e jo 'øøi'²¹-'oo'.
18 Pe la joon gatsín¹ 'e nii²¹ Cristo wúu¹ jiin'¹³ la gajin'² tsá² tyúi¹ coon'¹³ 'in gacwo¹ júu³ tyʉ́² tya' Dios la jéei¹gɨ.
19 'Wii'¹³ joon 'ná¹-a jaa'²¹-'oo' joon cɨɨ'¹³-'oo' coon'¹³ Dios joon la joon 'iin²mo tsaa² tyii'. Joon ijó¹-o Ña'ñʉ'¹ʉ' 'e untyúu¹mo 'naa'.
20 La joon 'e isíi¹in Dios Jesús, 'in sii²¹ jon Cristo, 'wii²¹² tyi'naa'.
21 Fiin'¹³ ca la mo ñʉ'fú² tyíin¹ Jesucristo ca mi tyá² Dios tyʉ́² ce jilaa'²¹. La joon gajin'² tsá² tyúi¹ 'in gacwo¹ júu³ tyʉ́² tya' Dios calɨɨ.
22 La joon gajin'² 'lɨɨ²¹² Moisés sɨɨ'²¹ɨ 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tyi'. Jin'²o: "Ña'ñʉ'¹ʉ' Dios 'e isíi¹in jaain²¹ 'in cwo¹ júu³ tyʉ́² jee²¹² 'naa', tsaru'¹u', jiin'¹³ la gasii¹in jna. Cwolinʉʉ́¹³ʉʉn' jilaa'²¹ 'e jin'²in
23 tsʉ jileei'²¹ 'in jo nʉʉ'¹³ 'in cwo¹ júu³ tyʉ́² do 'e i'iin²mo 'i jee²¹² tsagoo¹o." La joon gajin'² Moisés.
24 'Joon la joon jileei'²¹ 'in gacwo¹ júu³ tyʉ́² tya' Dios ca Samuel nifu gafaa'²¹ cwáain¹³ tya' 'e jmɨɨ²¹² lo.
25 Joon jilaa'²¹ júu³ tyi'naa'oo' lo 'e ga'ɨ́ɨ²ɨ Dios la mo jéei¹ coon'¹³ tsá² 'in cwo¹ júu³ tyʉ́² tya'a. 'E tyʉ́² tyi-oo' mo ga'ɨ́ɨ² Dios coon²¹ júu³ jéei¹gɨ coon'¹³ 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tyi' mo gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Abraham: "Jileei'²¹ tsá² taain²¹² fu juncwii²¹ ilicwaa'³mo mi jó¹ yʉʉn²¹ tyi'i."
26 Mo gajmaa¹a Dios jiin'¹ Jóon¹on gasii¹in nifu tyani²ii' iuncwaa'³i 'naa'. Joon la joon 'e uncoon'¹³o 'naa' 'e tʉ́²oo' jilaa'²¹ 'e gó².

4

Tʉ́² coon'¹³ Wó³ tyani 'in tyʉ'² to²

1 Faa'²¹gɨ Tʉ́³ coon'¹³ Wó³ téen²in mo gatyalíin² untsá² coon'¹³ 'in tyʉ'² to² 'in tsá² 'in ní² inʉʉ cwo' fee'¹ do. Joongɨ ngaliin² 'inlɨ́ɨi¹³ tsá² tya' coon²¹ poo²¹² sii²¹ saduceos.

2 'Nii'21-tsi 'wii'13 Tʉ́3 coon'13 Wó3
'e'2e tsá2 júu3 tyʉ́2 joongɨ 'wii'13 jin'2in
la mo gajiin'1 Jesús la joon jon ijiin'1in
tsá2.
3 Joon tsifu joon gasan'2 ni 'ido.
Joon ngajée1i 'nʉñí3 ca núʉ1 tsʉ
nica'lóo2 do.
4 Pe fúu1mo 'in niganúu2un 'e júu3 do
jo'1o lɨ́ɨi2. Joon jileei'21 'in jai'2 lɨ́ɨi2 tɨ́2
'ñá2 mil jmai'2 tsañʉʉ'1.
5 Mo gajná2 jmɨɨ212 joon galicaain21
fu Jerusalén 'in tyʉ'2 to2 tya' tsá2 Israel
coon'13 tsacøøi'13 coon'13 tɨfo'2 tya' ley.
6 Joongɨ néei1 Anás 'in tyʉ'2 to2 tya'
untsá2, coon'13 Caifás coon'13 Juan,
coon'13 Alejandro. Joon gauncaain21
jileei'21 tsá2 inʉʉ tya' tsacøøi'13 tya'
untsá2.
7 Joon gatyʉ'2ʉ to2 gajalíin2 Tʉ́3
coon'13 Wó3. Joon gasiin'12in tún2
tsa'2. Joon gaunngɨɨ1ɨ 'in tyʉ'2 to2 do
'ii:
—¿'Iin 'ii'21 tya'a sɨ coon'13 'e sii21 'in
xeei'21gɨ 'ee gajmaa2aa' jilaa'21 'elo?
8 Joon Tʉ́3 jin'2in coon'13 'ii'21 tya' 'in
Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios:
—Tsacøøi'13 'e fuu21 lo joongɨ
tsacøøi'13 tya' tsá2 Israel:
9 wana 'iin212naa' unngɨɨ1ɨɨ' jna'a
coon21 'e tyʉ́2-ʉ gajmoo21o'o tya'
jaain21 tsatsaa'13 'e xiiala ga'láai2.
10 Joon jna'a jmoo21o'o júu3 tyaní2ii'.
Cwoliñí3ii' jileei'21 tsá2 Israel 'e 'in
tsañʉʉ'1 'in siin'12 tyaní2ii' lo nano
niga'láai2 coon'13 'e sii21 Jesucristo
tsá2 Nazaret. 'Ii 'in gatéen1naa' tsaa'1
crúu13 do. Joon Dios gajmaa1a jiin'1
tún1.
11 'In Jesús lo lɨ́ɨ1i lawa coon21
cuun212 nifu pe 'naa'gɨɨ' lawa 'in
jmoo1o to2 do nigajaan2aan' lɨ' co'o.
12 Ce jiin'13 jaain21 'in taain212
juncwii21 jo lí2 jmáa1a tiin'13naa' tsʉ2
Dios nigacwoo1o 'e jiin'13 Jesús tɨ́ɨ2i
jmáa1a tiin'13naa' —jin'2 Tʉ́3 do.
13 Mo ganí2 jileei'21 'in tyʉ'2 to2 do
xiiala jo 'goo'21 Tʉ́3 coon'13 Wó3 faa'21a
joon galili'3o 'e jo 'e jí2 tɨɨi21 'ido jon'gɨ
'ee to2 'oo1o ganga'goo21-tsi. Joon
galiñii1i 'e 'ido-o 'e nigangɨ1 coon'13
Jesús.
14 Joongɨ 'in tsá2 'in niga'láai2 do,
do-o siin'12in jee212 'ii-o. 'Wii'13 joon jo
'ee sá2 'e faa'21gɨ coonti.
15 Joon gatyʉ'2ʉ to2 'e 'woo21mo lɨ
sɨcaain21 do. Joon gasɨɨ2i la jee212
yaa-mo 'ee 'e 'ná2 jmáa1a.
16 Joon gajin'2in:
—¿'Ee jmoo21o' coon'13 'in tsá2 do?
Jilee'21mo 'in seein21 Jerusalén niñi1o
jilaa'21 li2 nigajmaa1a 'in tsá2 no.
Coon21 milagro fee'1 lɨɨlɨ1 nigajmaa1a
'ido. Joon jo lí2 faa'13a' 'e jon' la joon
galɨ́2.
17 Tsatáan13an' fo'2-tsi 'e jo faa'21gɨ
jiin'13 jaain21 cwáain1 tya' Jesús. Joon
coon'13 'e la joon jo núu2gɨ tsá2.
18 Joon 'in tsá2 do gatø'1ø tún1 Tʉ́3
coon'13 Wó3. Joon gatyʉ'2ʉ to2 la jo
faa'21gɨ 'ido coonti, jon'gɨ 'e'2gɨ tsá2
cwáain1 tya' Jesús.
19 Pe joon gañii1i Tʉ́3 coon'13 Wó3:
—'Í2du'-'oo' yaanaa' no. ¿Tɨ tyʉ́2gɨ
tyani Dios 'e jmoo21o'o núʉ13ʉ'ʉ to2
tyʉ'2 'naa' lagɨ to2 tyʉ'2 Dios 'ee?
20 Tsʉ jna'a jo cwooi1 tʉʉ21ʉ'ʉ 'e
faa'13a'a jilaa'21 'e ganee21e'e joongɨ
ganʉʉ21ʉ'ʉ.
21 Joon 'in tyʉ'2 to2 do gaton'1on
fo'2-tsi pe galáa2mo 'ido. Jo gat-
saa'21a xiiala ijmeei'21 ni 'ido wúu1 tsʉ
'gøø'21mo tsá2. Jilee'21mo tsá2 cwo'1o
'maai'13 Dios jilaa'21 'e nigalɨ́2.
22 'In tsá2 'in ga'láai2 coon'13 milagro
do ningoo21-o tunló2 jiin21 lɨ́ɨ1gɨxʉ.

Mɨɨ1-o tyani Dios 'in jai'2 lɨ́ɨi2 'e jo cu'2-tsi joon 'e tá2-a taain212-tsi

23 Mo galáai2 Tʉ́3 coon'13 Wó3 joon
nigalíin2mo fu lɨ néei1 'in tsaruu'21i
catyaai2 do. Jooon gatyaa1 júu3 la
jilaa'21 'e nigajin'2 'in tyʉ'2 to2 tya'
untsá2 do coon'13 tsacøøi'13 do.
24 Joon mo ganúu2un, jilee'21mo
gamɨɨ1ɨ sɨɨ'21ɨ Dios:
—Ña'ñʉ'1ʉ', 'nʉ-ʉ Dios 'in gajmaa1a
ñʉ'fú2 joongɨ ni 'wó2, joongɨ jmɨ'ñi'3

coon'13 jilaa'21gɨ 'e sá2 ni cwoo'13 juncwii21.

25 Joon 'lɨɨ212 tsafeei'1 tyii'i David, 'in gajmaa1a jiin'13 la to2 gatyʉʉ'12'ʉ, gafaa'21a cwáain1 tyi'i mogajin'2in coon'13 'ii'21 tya' Espíritu Tyʉ́2 tyi'i:

¿'Ee lɨ' to'2 lɨ1 tsá2 taain212 juncwii21 mɨɨ'13?

Joongɨ 'ɨ1-tsi tsá2 jmai'2 'e jo 'ee to2 'íi3mo.

26 Jileei'21 tsaa'to2 garóon2.

Joongɨ tsacøøi'13 'e fuu21 galicaain21.

Joon gajmaa1a 'ee'1i Ña'ñʉ'1ʉ' Dios joongɨ coon'13 'in gasii1in Dios sii21 Cristo.

27 'Tsʉ ja'2mo 'e fuu21 lo galicaain21 Herodes coon'13 Poncio Pilato coon'13 tsá2 seein21 lɨ xiia'gɨ coon'13 tsá2 Israel. Joon galicaain21 'e jmáa1a 'e gó2 tya' yʉʉn21 tyi'i Jesús 'in 'iin212un.

28 Joon la jon gajmaa1a jilaa'21 to2 'e nityʉʉ'12'ʉ 'e ilí2 joongɨ jilaa'21 'e ni'ɨ1-'o'o.

29 Joon la no coon21du'u cwáain1 fo'2 gaton'1on. Cwoo'13 jna'a yʉʉn21 tyi'i 'e jo ngɨɨ21ɨ'ɨ cu'2-tsii'i. La joon jo 'goo'21-oo'o 'e cwoo21o'o júu3 tyʉ́2 tyi'i.

30 Joon mɨɨ21ɨ'ɨ tyaní2'i 'e cwo'2'o jna'a 'ii'21 tyi-o'o 'e un'láa2na'a jileei'21 tsatsaa'13 joongɨ coon'13 'e sii21 yʉʉn21 tyi'i Jesús jmoo21o'o jilaa'21 li2 coon'13 milagro fee'1.

31 Mo ngayuui'13 gafaa'21a júu3 tyʉ́2 tya'a 'e lɨ́2 lɨcaain21 do joon gajøø'21 'wó2 tá2 lɨɨlɨ1. Tsifu joon galiseein21 waa'21 pí2 coon'13 'ii'21 tya' 'in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios. Joon jo 'goo'21gɨ faa'21a júu3 tyʉ́2 tya' Dios.

Jilaa'21 'e sá2 tya' jilee'21mo 'in jai'2 lɨ́ɨi2

32 Ca nii2 'e 'ɨ1-tsi jileei'21 'in nijo'1 lɨ́ɨi2. Joongɨ coon21 røø21 lɨ́ɨ1i jilee'21mo. Ce jiin'13 jaain21 jo jin'2 wa'a 'e 'oo1o tya'a 'ña'a. Jilaa'21 jmai'2 tya' jilee'21mo.

33 Faa'21gɨ 'in apóstoles tya' Jesús do 'e nigajiin'1in Ña'ñʉ'1ʉ' Jesús. Joon taain212 tá2-tsi lɨɨlɨ1. Joon Dios gataa'13i cwa'3 jilee'21mo.

34 Jiin'13 jaain21 jo 'oo1o fa'í3 'wii'13 jilee'21mo 'in 'oo1o 'wó2 sɨ 'nʉ́1 'ee ni'nɨɨ1o.

35 Joon jilaa'21 'e sá2 cwo'1o tsá2 apóstoles. Joon 'ii-gɨ gajmaa1a jmai'2xʉ la jaain21 la jaain21 xiiala sɨtyéein1 tsá2 jmɨɨ212.

36 Lawa la lo-o jmoo1o jileei'21. Seein21 jee212 'ii jaain21 jún2 Leví 'in sii21 Sé3. Galiseein21 coon21 'wó2 roon1 ni jmɨɨ21 sii21 Chipre. Joon 'in apóstoles do gaunsii21o 'ii Bernabé. ('øøi'21-tsi tsá2 sii21: 'in untyʉ́2-tsi tsá2.)

37 'In tsañʉʉ'1 lo ga'nɨɨ1ɨ coon21 sii'13 'wó2 tya'a. Joon 'e cuu2 gatɨ́ɨ2i do nga-coon1on joon gacwo'1o tya' apóstoles do.

5

Tsaa2 tya' Ananías coon'13 Safira

1 Pe jaain21gɨ tsá2 sii21 Ananías coon'13 'oo212o 'in sii21 Safira ga'nɨɨ1ɨ coon21 sii'13 'wó2.

2 'In tsá2 lo gasɨ́ɨ2i røø21 coon'13 'oo212o. Joon gasáai13gɨxʉ 'e cuu2 do tya'a. Joon ngacwoo'21o 'in apóstoles do lawa'a la jilaa'21a.

3 Joon gajin'2 Tʉ́3 sɨɨ'21ɨ 'ii:

—Ananías ¿'ee lɨ' niga'í2 'in 'lɨɨi'3 alma tyi'i 'e gaungøø1u 'in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios? Gasaa212gɨ'ɨ 'e cuu2 gatɨ́ɨ2u tya' 'wó2 do.

4 'Wó2 tyi-o'o do mo ga'nɨɨ212naa'. Joon 'e cuu21 gatɨ́ɨ2u tyi-o'o jon, lí2-i jmaa2aa' la 'iin212naa'. ¿'Ee lɨ' ga'ɨ1-'oo' la joon? Nigafáa13'a coon21 júu3 tajuu21 tyani Dios jon' tyani tsá2.

5 Mo ganúu2un Ananías 'elo tsifu joon gacɨ'2mo jún1mo. Jmai'2 tsá2 'in gafoo'2mo mo ganúu2un 'elo.

6 Joon gatyalíin2 jaain21 gái1 sɨmii'21 'in gapaai'21 'ii' 'mɨ'2. Joon ngajée1i 'ido 'ii nga'áa13mo.

7 Jɨ 'nɨ1 hora gangɨ́ɨ2i mo ngayuui'13 joon jon ga'í2 'oo212o Ananías. Jo ñii1i coonti 'ee galɨ́2.

8 Joon gaunngɨɨ1ɨ Tʉ́3:

—¿Tɨ la gajin'2in do-o gacɨ́ɨin2 'wó2 ga'nɨɨ21ɨɨn' do?

Joon gañii¹i:
—Jiin'¹³ la do-o gacɨ́in².
9 Joon gasɨɨ'²¹ɨ Tʉ́³ 'ii:
—¿'Ee lɨ' gasíin¹³naa' røø²¹ 'e cóon¹³oon' 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' Dios tóo²? Caluu no-o nijaliin¹ 'in nga'áai¹³ ñʉʉ'¹ tyi'i. Joon 'nʉ-gɨ 'injéi¹ 'ino.
10 Tsifu joon cɨɨ'¹²i 'wii²¹² tɨɨ² Tʉ́³. Joon mo ngataai² 'in sɨmii'²¹ do joon gangaai¹ 'in tsamɨ́² ni 'lɨɨ²¹²mo jon. Joon gatyii¹i, nga'aa²mo caai¹ lɨ sɨ'aai²¹² ñʉʉ'¹ tya'a do.
11 Joon jilee'²¹mo tsá² 'in jai'² lɨ́ii² Jesús coon'¹³ 'in galiñii¹ jilaa'²¹ 'elo gafoo'²i lɨɨlɨ¹.

Fúu¹mo 'in gaun'láai² coon'¹³ milagro

12 'Láa¹mo li² coon'¹³ milagro gajmaa¹a apóstoles jee²¹² tsá². Joon galicaain²¹ tsá² coon²¹ ni'nʉ́¹ sii²¹ Salomón.
13 Fúu¹mo 'in catyaai² do jo 'iin²¹²in uncaain²¹ coon'¹³ 'ii tsʉ 'wii'¹³ 'goo'²¹-o. Pe jilee'²¹mo tsá² faa'²¹a tyʉ́²-ʉ tya'a.
14 Lɨ́i¹ fúui¹ tsañʉʉ'¹ coon'¹³ tsamɨ́² 'in nigalijai'² lɨ́ii² Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesús.
15 Joon ga'wooi²¹ tsá² 'in tsatsaa'¹³ tya'i fu¹. Tya'i fu¹ tee'¹²i coo'¹³ 'mó² sɨ ni jmoo²¹ 'ee. Joon mo ngɨ́ɨ¹i Tʉ́³ fiin'¹³ jiin'¹³ tɨɨ'¹³ 'iin'³ tya'a joon 'láa²mo.
16 Joon jileei'²¹ tsá² 'in seein²¹ fuu²¹ co' Jerusalén do jajée¹i tsatsaa'¹³ tya'a sɨ 'in 'yuui² 'in 'lɨɨi'³ alma tya'a 'ee joon jilee'²¹mo 'láa²mo.

Gatain'² tsá² Tʉ́³ coon'¹³ Wó³ 'nʉñí³

17 Joon ga'aa¹a tsiiwúu¹ jileei'²¹ 'in tyʉ'² to² tya' untsá² joongɨ tsá² coon²¹ poo²¹² sii²¹ saduceos.
18 'Wii'¹³ joon gasan'²mo tsá² 'in apóstoles do joon gataan'¹²in 'nʉñí³.
19 Pe jaain²¹ ángel tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' Dios ganá¹ 'e 'nʉñí³ do la 'woo¹. Joon ga'woo¹mo 'ido. Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'in ángel do 'ii:
20 —Cwolíin²naa' fu inʉʉ cwo'¹ do. Cwojmaa²aa' júu³ xiiala ngɨ¹ tsá² coon²¹ fu¹ coon²¹ tsáa¹ tya' Dios.
21 Mo ganúu²un 'elo joon ngatáa¹i fu cwo'¹ do. 'Aa²¹ mo gajná² ga'láa² 'wii²¹² 'e'²e tsá².
La 'ɨɨ²¹² joon 'in tyʉ'² to² tya' untsá² joongɨ 'in téein² coon'¹³on galicaain²¹ 'e Junta Suprema tya'a. ('øøi'²¹-tsi tsá² 'e licaain²¹ jileei'²¹ tsacøø'¹³ tya' tsá² Israel.) Joon gatyʉ'²ʉ to² gajalíin² 'in apóstoles do 'in taai² 'nʉñí³.
22 Mo gatyalíin² 'ɨɨ'¹³ tsi 'nʉñí³ do jo gatseei'²¹gɨ jiin'¹³ jaain²¹. Joon ngaliin¹ tún¹.
23 Ngacoon¹on júu³ lɨ néei¹ tsacøøi'¹³ do gajin'²in:
—Mo gatyalii²¹i'i 'nʉñí³ do gatsaa'²¹a'a tyʉ́² sɨjnɨ¹. Joongɨ 'ooca'nʉ́² do téen²mo 'láa² 'aa¹a. Pe mo ganaa²¹²a'a jiin'¹³ jaain²¹ jo 'in seein²¹gɨ lɨ' tsi do.
24 Mo ganúu²un tsacøøi'¹³ tya' untsá² coon'¹³ 'in tyʉ'² to² 'in ní² cwo'¹ do jilaa'²¹ 'elo joon gaunngɨɨ¹ɨ ruu'²¹i:
—Júu³ tya' fo'², ¿xiiala iján² jilaa'²¹ 'elo?
25 La jee²¹² joon tyía¹ jaain²¹ tsañʉʉ'¹ jin'²in:
—Inʉʉ cwo'¹ do 'yuui² 'in tsañʉʉ'¹ 'in gatai'² 'naa' 'nʉñí³ do. Do-o 'yuu²i 'e'²e tsá² júu³ tyʉ́².
26 Joon ngalíin² moyóo¹³ coon'¹³ 'ɨɨ'¹³ tya'a. Joon ngatee¹ 'ido tún¹. Jo 'ee gajmee'²¹i ni 'ido 'wii'¹³ 'goo'²¹o wana gatyuui'¹² tsá² 'ii cuun²¹².
27 Mo tyaliin¹in tee¹e ngajée¹i tyani tsacøøi'¹³. Joon 'in tyʉ'² to² tya' untsá² do gajin'²in:
28 —Jna'a nigauntsaa'¹³moo'o 'naa' coonti 'e jo 'e'²gɨɨ' júu³ tya' Jesús do. Pe 'naa'gɨɨ' lɨ' cɨɨ'¹³ɨ nigajmaa²aa'. Nigaróø¹mo la tøøi² Jerusalén coon'¹³ jilaa'²¹ 'e 'ee²ee'. Joon 'naa'oo' 'iin²¹²naa' cwo'¹ jna'a tsaa² 'e gajúin¹ 'in tsañʉʉ'¹ do.
29 Joon gañii¹i Tʉ́³ coon'¹³ 'in apóstoles catyaai² do:
—'E tɨɨ²mo jna'a jmoo²¹o'o nʉʉ'¹³ʉ'ʉn to² tyʉ'² Dios lagɨ to² tyʉ'² tsá².
30 Dios tya' 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tyii'i 'ii gajmaa¹a jiin'¹ Jesús 'in gajngaa'¹³naa' tsaa' crúu¹³ do.

31 Joon Dios gasaa^{1}i 'ii 'e cwaa^{21} lɨ' cwoo^{21}o tsáa^{1}. Joongɨ nicwo'^{1}o to^{2} fee'^{1} joongɨ 'e jmaa^{1}a tiin'^{13} tsá^{2}. Joon la joon lí^{2}-i jaa'^{21}-tsi jileei'^{21} tsá^{2} Israel. Joongɨ 'iin^{2}mo tsaa^{2} tya'a.

32 Faa'^{13} jna'a 'e la ja'^{2}mo jilaa'^{21} 'elo. Joongɨ 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios, 'in Dios cwóo^{1}i jilee'^{21} 'in nʉʉ'^{13} to^{2} tyʉ'^{2} Jesús, jmáa^{1}a júu^{3} 'e ja'^{2}mo jilaa'^{21} 'elo.

33 Mo núu^{2}un jilaa'^{21} 'elo lɨ́ɨ^{1} gatsá^{2} 'nii'^{21}-tsi. Joon la mo 'iin^{212}in jnga'^{2}mo 'ido.

34 Jaain^{21} tsá^{2} sii^{21} Gamaliel, 'in lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} tya' fariseos, 'in tyíin^{1} lɨ sɨcaain^{21} 'ido. Lɨ́ɨ^{1}i tɨfo'^{2} tya' ley. 'Áa^{1}mo un'goo^{1} tsá^{2} 'ii. Joon garóon^{2} lɨ tyíin^{1}in, joon gatyʉ'^{2}ʉ to^{2} ga'wooi^{21} 'in apóstoles do.

35 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'in tyʉ'^{2} to^{2} do jin'^{2}in:

—Tsá^{2} Israel, tɨ́ɨ^{1}moo' 'e jmaa^{2}aa' coon'^{13} 'in tsañʉʉ'^{1} no.

36 Cwotii'^{13}du'-'oo' xʉgɨ mo ngóo^{1} ga'yeei'^{21} jaain^{21} tsá^{2} sii^{21} Teudas. Tsá^{2} tyiin^{2}mo 'ii gajin'^{2}in 'ña'a. Joon gajée^{1}i tyʉ́n^{2} ciein^{13} lɨ́ɨ^{1}gɨ tsá^{2} tya'a. Pe mo ngayuui'^{13} gajngaai'^{13} tsá^{2} 'ii jilee'^{21}mo tsá^{2} tya'a gasojø^{1}mo. Joon gatsé^{1}mo jilaa'^{21}.

37 Mo galɨcɨɨin^{21}gɨxʉ joon, mo gatáin^{1} jilee'^{21} tsá^{2} jí^{2}, ga'yeei'^{21} jaain^{21} tsá^{2} seein^{21} Galilea sii^{21} Judas. Joon fúu^{1}mo tsá^{2} gajée^{1}i 'ii. Pe la joon jon gajngaa'^{13}mo tsá^{2} 'ii. Joon jilee'^{21}mo jon tsá^{2} tya'a sojø^{1}mo.

38 'Wii'^{13} joon tʉʉ^{1}naa' 'in tsañʉʉ'^{21} no. Joon jo untyíi^{2}naa' 'ii. Wana júu^{3} tya' 'in tsá^{2} lo jmai'^{2} júu^{3} tya' tsá^{2} joon tyee^{21}mo jon.

39 Pe wana júu^{3} tya' Dios jo lí^{2} 'iin^{2}naa'. Tɨ́ɨ^{1}moo', jo tɨ́ɨ^{13}naa' coon'^{13} Dios.

40 Joon gatɨɨ'^{12}ɨ júu^{3} tya' Gamaliel do joon galinʉʉ'^{12}ʉ jilee'^{21}mo. Joon gasɨɨ^{21}mo røø^{21}. Joon gatø'^{1}ø 'in apóstoles do tún^{1}. Joon gajmee'^{21}mo 'ido. Joongɨ gauntsaa'^{13}mo 'a jo faa'^{21}gɨ 'ido júu^{3} tya' Jesús. Joon galáa^{2}mo.

41 Joon ga'woo^{21}mo 'in apóstoles do tyani tsacøøi'^{13} do. Jløø'^{3}mo ngalíin^{2} 'wii'^{13} Dios gacwoo^{1}o wa'a ganii^{21} wúu^{1} 'wii'^{13} tya' Jesús.

42 Ca inʉʉ cwo'^{1} lagɨ inʉʉ tya' tsá^{2} jo gatʉ́^{2}gɨ 'e 'e'^{2}e tsá^{2} júu^{3} tyʉ́^{2}. Joongɨ faa'^{21}a cwáain^{1} tya' Jesucristo la coon^{21} jmɨɨ^{212}.

6

Gatyii'^{12}in dyái^{1} tsá^{2} 'in uncoon'^{13} apóstoles do

1 Jee^{212} jmɨɨ^{212} joon gangafúu^{2}mo 'in jo'^{1} lɨ́ɨi^{2}. Joon 'in faa'^{21} jmíi^{1} griego ga'láa^{2} 'wii^{212} jmoo^{1}o tsaa^{2} tya' 'in faa'^{21} jmíi^{1} tya' tsá^{2} Israel. Jin'^{2}o:

—Mo jmoo^{1}o tsá^{2} jmai'^{2}xʉ la coon^{21} jmɨɨ^{212} 'in 'yiia'nɨ́ɨ^{2} tyii'i xʉgɨ tɨ́ɨ^{2}i gø'^{1}ø lagɨ 'in 'yiia'nɨ́ɨ^{2} catyaai^{2}.

2 Joon gatyʉ'^{2} jɨ dyatuuin^{1} apóstoles to^{2} wa'a galicaain^{21} ce jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} do. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ:

—Jo tseein^{21} wa'a tʉʉ^{21}ʉ'ʉ 'e cwoo^{21}o'o júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios 'e jmoo^{21}o'o jmai'^{2}xʉ 'e dø'^{1} tsá^{2}.

3 'Wii'^{13} joon, tsaru'^{1}u', 'nee'^{1}naa' dyái^{1} tsá^{2} jee^{212} 'naa' 'in jo cu'^{2}-'oo' coon'^{13}, tsá^{2} 'in 'øøi'^{21}-tsi joon 'in 'oo^{1}o 'ii'^{21} tya' 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios. Joon cwóo^{13}oo' 'ido-o 'e to^{2} no cwojmaa^{1}a jmai'^{2}xʉ.

4 Pe jna'gɨɨ'ɨ canii^{2} 'e faa'^{13}a'a fo'^{2} joongɨ 'ee'^{13}e'e jilaa'^{21} júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios.

5 Røø^{21} gasɨ́ɨ^{2}i jilee'^{21}mo. Joon gatyii'^{13}in Tée^{13}, jaain^{21} 'in tsá^{2}-tsi Dios lɨɨlɨ^{1}. 'Áai^{1} nʉʉ'^{13}ʉn to^{2} tyʉ'^{2} 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios. Jaain^{21}gɨ 'in sii^{21} Lii^{212}, coon'^{13} Prócoro, coon'^{13} Nicanor, coon'^{13} Timón, coon'^{13} Parmenas. Joongɨ jaain^{21} 'in seein^{21} fu Antioquía 'in sii^{21} Culáa^{13}. Culáa^{13} do 'in niga'ii'^{21} tɨɨsi'^{2} tya' tsá^{2} Israel ca la mo jée^{1}mo.

6 Joon ngajée^{1}i tyani 'in apóstoles do. Joon 'ii-gɨ gafaa'^{21}a júu^{3} tyʉ́^{2} joongɨ gataan^{1}an cwoo^{21}o tya' 'ido.

7 Lɨ́ɨ^{1} nganii'^{12}i 'e júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios do. Joongɨ 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'in néei^{1}

Jerusalén lɨ̍ɨ¹ ngafúu²i. Joongɨ fúu²mo
untsá² tya' tsá² Israel galija'²mo lɨ̍ɨi².

Gasain'² tsá² Tée¹³

8 'Áa¹mo gauncoon'¹³ Dios 'e 'iin²¹²in
Tée¹³ tsá². Jaain²¹ 'in 'oo¹o 'ii'²¹ tya'
Dios 'ii. 'Láai² li² coon'¹³ milagro gaj-
maa¹a jee²¹² tsá² do.

9 Joon 'inlɨ̍ɨi¹³ tsá² tya' coon²¹ cwo'¹
sinagoga 'e sii²¹ Esclavos Libertados
coon'¹³ 'inlɨ̍ɨi¹³ tsá² seein²¹ Cirene,
coon'¹³ tsá² Alejandría, coon'¹³ tsá²
Cilicia, coon'¹³ 'inlɨ̍ɨi¹³ tsá² seein²¹
Asia ga'láa² 'wii²¹² jo cwo'¹ júu³ ruu'²¹i
coon'¹³ Tée¹³ do.

10 Pe jo lí² lii'¹i 'in tsá² do coon'¹³ 'e
júu³ røø²¹ 'e faa'²¹a Tée¹³ do. Jo lí² lii'¹i
tsʉ Tée¹³ do faa'²¹a 'ii'²¹ tya' 'in Esíritu
Tyʉ́² tya' Dios.

11 Joon 'in tsá² do gatyii²¹o 'leei'¹³ 'in
gafaa'²¹a júu³ tajuu²¹ jin'²in:
—Niñʉ³oo'o 'e faa'²¹ 'ido 'laa'²¹ tya'
Moisés coon'¹³ Dios.

12 Joon la joon gajmaa¹a gatɨ́² 'nii'²¹-tsi tsá², coon'¹³ tsacøøi'¹³,
coon'¹³ tɨfo'² tya' ley. Joon coon'¹³
la joon gasaan'² ni Tée¹³ do. Joon
ngajée¹i lɨ náa¹ Junta Suprema.

13 Joon ga'naa'¹²i 'inlɨ̍ɨi¹³ tsá² 'in
jmá² júu³ tajuu²¹ jin'²in:
—'In tsañʉʉ'¹ lo jo mo tʉʉ²¹ faa'²¹a
júu³ 'laa'²¹ tya' 'e cwo'¹ nacwai'³ lo
joongɨ tya' ley.

14 Ninʉʉ²¹ʉ'ʉn faa'²¹a 'e 'in Jesús
tsá² Nazaret do 'e ifíin¹mo 'e cwo'¹ lo.
Joongɨ 'e iunsɨ̍ɨ²i jilaa'²¹ tɨɨsi'² tyi' 'e
gacwo'¹o Moisés jna'.

15 Joon 'in tyʉ'² to² do coon'¹³
jileei'²¹gɨ 'in néei¹ do mo gajøø² ni²
Tée¹³ do ganii²¹ lɨ níi¹i la lɨ ni² ángel.

7

Faa'²¹a Tée¹ 'wii'¹³ tya' 'ña'a

1 Joon 'in tyʉ'² to² tya' untsá² do
gaunngɨɨ¹ɨ Tée¹³ jin'²in:
—¿Tɨ jo'¹o jilaa'²¹ 'elo?

2 Joon 'ii-gɨ gañii¹i:
—Tsaru'¹u' joongɨ jileei'²¹ tsacøøi'¹³
tyi', nʉʉ²duu' 'e ifo'³oo lo. Ña'ñʉ'¹ʉ'
Dios 'in tyíin¹ ñʉ'fú² ga'ee'¹²mo 'ña'a
'lɨɨ²¹² tsafeei'¹ tyi' Abraham mo
gacwó²gɨta fu Mesopotamia la nʉ'gɨ
itsacwaa¹a fu Harán.

3 Joon gajin'² Dios sɨɨ'²¹ɨ 'ii: "Tʉ'³'ʉ
goo²'o lo joongɨ jileei'²¹ ruu'²¹'u. Joon
cwoo'²¹'o coon²¹ 'wó² lɨ i'é³ee lo."

4 Joon gacwo'ɨ́ɨ¹ Abraham lɨ sii²¹
Caldea. Joon gangacwaa²¹ fu lɨ
sii²¹ Harán. Pe mo gajúin¹ jmii²¹
joon jajée¹mo Dios Abraham fu lɨ
seen²¹naa' nano.

5 Pe jo 'ee gasáa¹a coonti tya' 'ido
fu lo. Jiin'¹³ coon²¹ sii'¹³xʉ lɨ sii'²¹xʉ
tɨɨ²ɨ jo sá². Jiin'¹³ jo mo seen²¹mogɨ
jóon¹on, joon Dios ga'ɨ́ɨ²ɨ júu³ Abra-
ham 'e cwo'¹o jóon¹on 'e 'wó² do.

6 Joon gajin'²in jon Dios sɨɨ'²¹ɨ Abra-
ham 'e jileei'²¹ tyíi²a 'e tsacwaa²¹a
goo¹o tsá² xeei'²¹ ca gatsín¹ tyʉ́n²
cíein¹³ jiin²¹. Jin'²o jon inii²¹ wúu¹.
Joon tsá² xee'²¹mo 'in tyʉ'² to² 'ii.

7 Pe joon gajin'² Dios: "Jna-a
jmáa³aa 'ii'²¹ tya' 'in tyʉ'² to² tyíi²a do.
Mi yuui'¹³ joon, joon i'woo²moo 'ido.
Joon lo-o lí² ijmáa¹a to tyiajna."

8 Dios gasɨ́ɨ²i coon²¹ júu³ jai'² coon'¹³
Abraham. Joon gatyʉ'²ʉ to² 'e jmá²
'ido li² circuncisión tya' jóon¹on. 'E
li² do coon'¹³ 'e joon tɨ'²ɨ-tsi tsá² 'e
júu³ ga'ɨ́ɨ² Dios do. 'Wii'¹³ joon mo
galiseein²¹ jóon¹on sii²¹ Isaac, joon
gajmaa¹a Abraham 'e li² circuncisión
do tya' jóon¹on. Gatyʉʉ¹ʉ loo²¹ yʉ'
cúun¹ 'in xuui²¹² tsañʉʉ'¹ do. Joon
Isaac-gɨ gajmaa¹o jon 'e li² do tya'
jóon¹on 'in sii²¹ Jacob. Jacob-gɨ gaj-
maa¹o jon 'e li² do tya' 'in dyatuuin¹
jóon¹on 'in galiseein²¹ tya'a. Joon 'in
dyatuuin¹ do-o galɨ́ɨ¹i tsacøøi'¹³ tya'
dyatun¹ poo²¹² tya' tsá² Israel 'e sá²
nano.

9 "In xuui²¹² tya' Jacob do, 'in galɨ́ɨi¹
tsacøøi'¹³ tyi', ga'aa¹a tsiiwúu¹ tya'
ruu'²¹i sii²¹ Sé³. Joon ga'nɨɨ¹mo 'ido
tya' tsá² 'in tsalíin² Egipto. Pe Dios
gauncoon'¹³ Sé³ do.

10 Joon galáa²mo coon'¹³ jilaa'²¹ fa'í³
tya' 'ido. Joon gajmaa¹a 'e jmɨɨ¹gɨ-tsi
Sé³. Joon gajmaa¹a 'e gali'iin²¹²in

Faraón 'ii. Faraón sii^{21} 'in rééi^{13} tsá^{2} Egipto do. Joon 'in Faraón do gatyʉ'^{2}ʉ to^{2} 'e ga'í^{2} Sé^{3} tsaa'to^{2} tya'a. Joon gatyʉ'^{2}ʉ Sé^{3} to^{2} la tééi^{2} Egipto, ca jilee'^{21} tsá^{2} néei^{1} inʉʉ tya' rééi^{13} do gatyʉ'^{2}ʉ Sé^{3} do to^{2}.

11 'Joon ga'í^{2}gon 'oo^{2} la Egipto coon'^{13} Canaán lɨ néei^{1} 'lɨɨ^{212} tsacééi'^{13} tyi'. Joon jo ñii^{1}gɨ 'ee dé'^{1}é.

12 Pe mo galiñii^{1}i Jacob 'e sá^{2} trigo fu Egipto do joon gasii^{1}in jóon^{1}on 'in lɨ́ɨi^{1} la lɨ́ɨ^{1}i tsacééi'^{13} tyi'. Do-gɨ ga'láa^{2} 'wii^{212} ngalíin^{2}.

13 Mo gatɨ́^{2} tún^{2} naa'^{13} tyalíin^{2} do, 'in Sé^{3} do gajin'^{2}o 'e ruu'^{21}mo 'ido. Joon galiñii^{1}i 'in rééi^{13} tyíin^{1} Egipto do xiala nilɨ́ɨ^{2}i tsacééi'^{13} tya' Sé^{3}.

14 Joon gatyʉ'^{2} Sé^{3} to^{2} wa'a jalíin^{2} jmii^{21} coon'^{13} jileei'^{21} ruu'^{21}i. Gatɨ́^{2}-ɨ ca'no'^{3} cíein^{13} tsi dyiia'ñéei^{2} tsá^{2} coon'tya.

15 La joon galɨ́^{2} gangó^{2}-o Jacob fu Egipto. Joon do-o lɨ gajúun^{1}in coon'^{13} jileei'^{21} 'lɨɨ^{212} tsacééi'^{13} tyi'.

16 Joon moo^{1} taai^{2} 'in Jacob do ngalii^{1}gɨxʉ fu Siquem. Joon do-o ga'áa^{1}i coon^{21} tsi 'aan^{1} nigaló^{2} Abraham tya' 'lɨɨ^{212} tya'a. Hamor sii^{21} 'in ga'nɨɨ^{1}ɨ 'e 'aan^{1} do.

17 'La do-o gangó^{1} ca gatsin^{1} júu^{3} jai'^{2} 'e gasɨ́ɨ^{2}i Dios coon'^{13} Abraham. Tɨ'xʉ-ʉ gangafúu^{2}mo tsá^{2} seein^{21} Israel lɨ nanée^{1}i Egipto do.

18 Joon ga'í^{2} jaain^{21} rééi^{13} to^{2} Egipto do 'in jo cwii^{1}in 'lɨɨ^{212} Sé^{3} do.

19 'In rééi^{13} do gacon'^{1}on tóo^{2} 'lɨɨ^{212} tsacééi'^{13} tyi'. Joongɨ ga'e'^{2}e wúu^{1}. Joon gatyʉ'^{2}ʉ to^{2} 'e tʉ́ʉ^{2}mo 'ido la jaain^{21} xuui^{212} tsañʉʉ^{1} tya'a mi liseein^{21}. Joon la joon júun^{2}mo 'ido.

20 Yiia'^{13} joon galiseein^{21} Moisés, 'ii jaain^{21} yʉʉn^{21} 'in gali'iin^{212}in Dios. Gaai^{21} sɨɨ'^{21} gauncwaain^{21} tsacééi'^{13} tya'a inʉʉ tya'a.

21 Mo gatɨ́^{2} 'ii'^{21} 'e gatíui^{2} sáa^{3}a 'ii la joon galɨ́^{2} 'e 'ña'a 'in jamɨ́ɨ^{1}ɨ rééi^{13} do gatéé^{1}o 'in yʉʉn^{21} do. Joon gauncwaain^{21} lawa jóon^{1}-o.

22 'Wii'^{13} joon gauntsáa^{1} Moisés jilaa'^{21} 'e tɨɨ^{21}i tsá^{2} Egipto. 'Wii'^{13} joon tyʉ́^{2}-ʉ gatɨɨ^{21}i jilaa'^{21} 'e faa'^{21}a joongɨ jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o.

23 'Tunló^{1} jiin^{21} ningóo^{1} 'e seein^{21} mo gali'iin^{212}in tsafee'^{13}i tsagoo^{1}o.

24 Joon lɨ ngóo^{1} do ganí^{2} jaain^{21} tsá^{2} Egipto taai^{2} tɨ́ɨ^{1}i coon'^{13} tsagoo^{1}o Israel. Joon 'iin^{212}in Moisés do un'éé'^{1}i tsagoo^{1}o. Joon gacoon^{21}-o tya'a, gajngaa'^{13}mo 'in tsá^{2} Egipto do.

25 Pe 'ɨ^{1}-tsi Moisés 'e lí^{2} lii'^{1}i tsagoo^{1}o tsʉ Dios nigasii^{1}in 'ii 'e tsaláai^{2} 'ido. Pe tsagoo^{1}o do jo lɨ́ɨ^{2}i la joon.

26 Mo gajná^{2} joon ganí^{2} Moisés taa^{2}i tsagoo^{1}o tɨ́ɨ^{1}i. Joon la mo 'iin^{212}in tyáai^{1} 'nii^{21} joon gasɨɨ'^{21}ɨ: "La 'oo'^{21} ruu'^{21}moo' tɨ́ɨ^{13}naa'. ¿'Ee lɨ' jmaai'^{13} ruu'^{21}naa' la no?"

27 Pe tsifu joon jaain^{21} 'in tɨ́ɨi^{1} do ga'leei'^{13}gon Moisés. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ii: "¿Iin gatyʉ'^{2} to^{2} 'e jmaa^{2}'a 'ii'^{21} tyii'i lawa tsaa'to^{2}?

28 ¿Tɨ 'iin^{212}un jngaa'^{13}un jna la gajngaa'^{13}un 'in tsá^{2} Egipto do tyíia^{2}?"

29 Mo ganúu^{2}un Moisés 'elo gacwiin^{1}o. Ngoo^{21}-o lɨ sii^{21} Madián. Do-o gateen^{1}in lawa tsá^{2} seein^{21} lɨ wíin^{2}. Joon do-o galiseein^{21} gái^{1} jóon^{1}on.

30 'Ngó^{1} Moisés coon^{21} lɨ jo 'in tsá^{2} seein^{21} co' coon^{21} moo'^{21} sii^{21} Sinaí. Do-o taain^{1} ningóo^{1} tunló^{1} jiin^{21} mo gajnéi^{1} jaain^{21} ángel. 'In ángel do 'yuui^{2} coon^{21} jee^{212} 'mó^{2} pi'^{3} 'e lɨ la lɨ 'e coo^{21} jɨ́^{2}.

31 Joon lɨ́ɨ^{1} ganga'goo^{21}-tsi Moisés mo ganí^{2} 'edo. Joon gangatyéen^{1}in tyan'gɨ wa'a jéé^{2} tyʉ́^{2}gɨ. Joon ganúu^{2}un coon^{21} júu^{3} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'e jin'^{2}:

32 "Jna-a Dios tya' 'lɨɨ^{212} tsacééi'^{13} tyi'i Abraham, coon'^{13} Isaac, coon'^{13} Jacob." Tsifu joon gajlé^{1}mo Moisés. 'Goo'^{21}-o. Jo tá^{2}gɨ-tsi jéé^{2}é.

33 Joon gajin'^{2} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' sɨɨ'^{21}ɨ 'ii: "Woo'^{13} mɨ́ɨ^{13}'ɨ no, tsʉ lɨ 'éé'^{21}'é no lɨ cwaa'^{3}mo no.

34 Nimóo3-oo 'e niganí2 yɯɯn21 tyiia
wúu1 Egipto. Ganúu3oo cɨ'2ɨ 'wii'13
joon gacwú1na ilaa21na 'ii. Na1du' jon.
Sɨ́ɨ2na 'nɯ fu Egipto.” La joon jin'2 júu3
ganúu2un Moisés.

35 ’Coon'13 'in ángel 'in ganéi1 tyani
Moisés jee212 'mó2 pi'3 'e coo21 do
gasii1in Dios Moisés lawa jaain21
tsafeei'1 'in jmaa1a láa2i tsagoo1o.
Fiin'13 la mo jéei1 'in tsagoo1o do jo mo
ga'ii'21i 'e tyɯ'2ɯ to2 'ii. Joon nigajin'2
tsagoo1o sɨɨ'21ɨ 'ii: “¿Iin nigatain'2 'nɯ
lawa tsaa'to2 sɨ 'in jmoo1o 'ii'21 'ee?”

36 Moisés do ga'woo21i 'lɨɨ212
tsacøøi'13 tyi' Egipto do. Joongɨ
gajmaa1a jilaa'21 milagro coon'13
li2 'e fuu21 joon. Joongɨ lɨ ganó1
coon21 jmɨ'ñi'3 sii21 Mar Rojo. Joongɨ
gajmaa1a milagro lɨ caain21 lɨ jo 'in
tsá2 seein21 do la jee212 tunló1 jiin21.

37 'In Moisés do gasɨɨ'21ɨ tsá2 Israel:
“Dios ityii'13in jaain21 la 'oo'21 jee212
ruu'21naa' 'in cwo1 júu3 tyɯ́2 tya'a
jee212 'naa'. Jiin'13 la 'ii'21 'oo2 jna-a jon
i'aa1a.”

38 Gateen1in 'in Moisés lo coon'13
tsá2 Israel 'e lɨ jo 'in tsá2 seein21 do.
Mo gafee'1i 'in ángel do Moisés lɨ'
moo'21 sii21 Sinaí, Moisés-gɨ gasɨɨ'21ɨ
'lɨɨ212 tsacøøi'13 tyi' 'e júu3 do ga'ɨ́ɨ2ɨ tya'
xiiala 'e téein2 tsá2 tyɯ́2. Coon'13 la
joon ga'ii'13naa' 'e júu3 do.

39 ’Pe 'lɨɨ212 tsacøøi'13 tyi' jo
gali'iin212in núu2un. Joon gajíi2mo
Moisés. Joon la mo 'iin212in 'lɨɨ212
tsácøøi'13 tyi' tsaliin1 fu Egipto túnˈ.

40 Joon gasɨɨ'21ɨ 'in tsá2 do Aarón:
“Ii21i'i jmee'12un dioses tyii'i 'in tsalíin2
jee212 jna'a. Tsɯ jo nee2e'e 'ee galɨ́ɨi1 'in
Moisés 'in ga'wooi1 jna'a Egipto do.”

41 Joon gajmee1i jaain21 joo'21
xuui212 ilɨ́ɨ1i la lɨ́ɨi1 fii'212 tya'a. Joon
gajngaa'13i joo'núu3 'e cwooi'13 'in
fii'212 tya'a 'in lɨ́ɨi1 joo'21 xuui212
do. Joon gajmaa1a jløø'3i coon'13 'e
nigajmeei1 coon'13 cwoo21o do.

42 Joon gatɯ́ɯ2mo Ña'ñɯ'1ɯ' Dios.
Joon ga'láa2 'wii212 fee'1i jiin'13 nɯ́ɯ1
'in 'ii'13 yɯ' juncwii21. La gajin'2 ni jí2
tya' 'in cwo1 júu3 tyɯ́2 tya' Dios:

'Naa', tsá2 Israel, jin'2 Dios: ¿Tɨ
gacwooi'13naa' jna 'in joo'núu3
'in nigajngaa'13naa' do la 'ɨɨ212
taan212naa' tunló1 jiin21 lɨ jo 'in
tsá2 seein21 do?

43 Jon'on la joon. Gatyii2ii' capillas
pi'3 tya' dios tyii' 'in sii21 Moloc,
joongɨ nɯ́ɯ1 tya' dios 'in sii21
Renfán.

'Ii gajmee212naa' yaanaa' ifoo'13naa'.
'Wii'13 joon i'woo2moo 'naa' fu goo2oo'.
Joon sɨ́ɨ3na 'naa' ca lɨ ngɨ́ɨi1gɨ fuu21 Babilonia.

44 ’Mo gatéein2 'lɨɨ212 tsacøøi'13 tyi' 'e
cwoo'13 tyɯɯn21 lɨ jo 'in tsá2 seein21 do
ga'oo1o coon21 'nɯ́1 'mɨ'2 'e lɨ la lɨ cwo'1
tya'a lɨ 'maa1a jilaa'21 cuun212 toon212
ley. Moisés gajmaa1a 'e 'nɯ́1 'mɨ'2 do la
lɨ́2 'e niganii21, jiin'13 la nigatyɯ'2 Dios
to2 'e jmáa1a.

45 'In 'lɨɨ212 tsacøøi'13 tyi' ga'ii'21mo
'e 'nɯ́1 'mɨ'2 do. Joon gacoon21-o mo
galɨ'2ɨ 'e 'wó2 do coon'13 tsafeei'1 tya'a
Josué. Dios ga'wooi21 'in mo néei1 'e
'wó2 do, joon gacwo'1o 'ii-o. La joon
ngó1 ca la mo ga'í2 'lɨɨ212 røøi13 David
to2.

46 Dios gali'iin212in David. Joon
David-gɨ gali'iin212in jmaa'12a coon21
cwo'1 lɨ seein21 Dios tya' 'lɨɨ212 Jacob.

47 Pe jóon1 David sii21 Salomón2-mo
gamaa'13a 'e cwo'1 do cwáai1 tya'
David.

48 Pe Dios, 'in fee'1mo, jiin'13 ñɯ'fú2
tyíin1in jo tyíin1in cwo'1 jmoo1o tsá2.
Jiin'13 la gajin'2 'in cwo1 júu3 tyɯ́2 tya'
Dios do:

49-50 Ñɯ'fú2-u tyíin1na jon, jin'2 Dios.
Jiin'13 coon21 'nɯ́1 jo lí2 jmaa'13'a tyiia,
jin'2 Dios.

Jon'gɨ 'án3 lɨ 'ii'21 'woo'21oo 'ná2-a,
tsɯ jilaa'21 'e sá2 jna-a gajmáa3aa.

51 ’Pe 'naa'gɨɨ' —jin'2 Tée13 do—
coon21 tøø2mo najmaa2aa' 'waa'21-'oo'.
Sá2 loocwoo1oo' pe jo nuu2uun' joon
alma tyii' lawa'a jo cwii1naa' Dios. Jo
nɯɯ'13ɯɯn' jon'gɨ jmaa2aa' la to2 tyɯ'2

'in Espíritu Tyʉ́[2] tya' Dios. Røø[21] lɨ́ɨ[1]naa' coon'[13] 'lɨɨ[212] tsacøøi'[13] tyii'.

52 'Lɨɨ[212] tsacøøi'[13] tyii' do gamee'[21]mo jileei'[21] 'in cwo[1] júu[3] tyʉ́[2] calɨɨ do. 'Ii-o gajngaa'[13]i 'in gajin'[2] 'e ijó[1] jaain[21] 'in jmá[1] 'ii'[21] røø[21]. Joon mo gajó[2] 'in jmá[1] 'ii'[21] røø[21] do 'naa'gɨɨ' gajaan'[13]moo' joongɨ gajngaa'[13]moo'.

53 Fiin'[13] niga'ii'[13]naa' 'e ley do coon'[13] 'ii'[21] tya' ángel pe jo galinʉʉ'[13]ʉʉn'. Jilaa'[21] 'elo gajin'[2] Tée[13] do.

Jún[1]mo Tée[13]

54 Pe joon jileei'[21] 'in néei[1] do mo ganúu[2]un 'elo gatsá[2] 'nii'[21]-tsi. Joon gacuu'[21]i moojóon[1]on lɨɨlɨ[1].

55 Pe Tée[13] do røø[21]mo 'in Espíritu Tyʉ́[2] tya' Dios gajøø[2]ø lɨ' yʉ'. Joon ganii[21]o xiiala jná[2] joo'[21] Dios. Joon do-o siin'[12] Jesús lɨ' cwoo[21] Dios tsáa[1] coon'[13] jilaa'[21] 'ii'[21] tya'a.

56 Joon gajin'[2] Tée[13]:

—¡Jøø[2]duu'! Jøø[3]oo sɨno[2] 'oo[2] ñʉ'fú[2]. Joon do-o máa[1]moo Jesús, 'in Ruu'[21]i Tsá[2], siin'[13]mo lɨ' caai[1] Dios Jmii[21] tsáa[1].

57 Pe 'in tsá[2] do jo taa'[21]gɨ núu[2]un. Joon gajnii[1]o loocwóo[1]o joon ga'oo[1]o tá[2] lɨɨlɨ[1]. Canii[2] ngalíin[2] cwiin[1]in gasan'[2]mo 'ido.

58 Joon gatyii[1]mo 'ido 'e fuu[21] do. Joon gatyuu'[12]i cuun[212] lɨɨlɨ[1]. 'In gafaa'[21]a 'laa'[21] tya' 'ido gasáa[1]o sɨɨn'[13]ɨn 'e jøø[2]ø jaain[21] tsañʉʉ'[1] 'in sii[21] Saulo.

59 Joon la 'ɨɨ[212] tyuui'[12] tsá[2] 'ii cuun[212] joon gasɨɨ'[21]ɨ Tée[13] Jesús jin'[2]in:

—Ña'ñʉ'[1]ʉ' Jesús, 'ii'[13] alma tyiia.

60 Mo ngayuui'[13] lo gasii'[21]i wojníi[1]i, joon ga'oo[1]o tá[2] lɨɨlɨ[1] jin'[2]in:

—Ña'ñʉ'[1]ʉ', jo cwo'[2]'o tsaa[2] tya'a 'e jmoo[1]o lo.

Mo ngayuui'[13] gafaa'[21]a 'elo tsifu joon jún[1]mo.

8

Saulo jmaa'[21]i 'in jai'[2] lɨ́ɨ[2]

1-2 Røø[21] gasɨ́ɨ[2]i Saulo 'e gajúin[1] Tée[13] do. Joon 'inlɨɨi[13] tsá[2] 'in 'iin[212]in Dios ganga'áa[12]mo Tée[13] do. 'Áa[1]mo galix-uui[212]-tsi tya' 'ido.

Jee[212] jmɨɨ[212] joon ga'láa[2] 'wii[212] gajmee'[21]i tsá[2] lɨɨlɨ[1] jileei'[21] 'in jo'[1] lɨ́ɨi[2] néei[1] Jerusalén. Jilee'[21]mo 'in jai'[2] lɨ́ɨi[2] ga'woo[21]mo Jerusalén. Ngalíin[2] la caain[21] Judea coon'[13] Samaria. Jiin'[13] apóstoles do gajan[1]gɨ.

3 La 'ɨɨ[212] joon 'øø[1]mo Saulo jileei'[21] 'in jai'[2] lɨ́ɨi[2]. Tsa'ii[21] la coon[21] 'nʉ́[1] la coon[21] 'nʉ́[1]-ʉ jnúu[1]i la tsañʉʉ'[1] tiin'[13] la tsamɨ́[2]. 'Woo[1]i tsataa'[12]i 'nʉñí[3].

Cwo[1] tsá[2] júu[3] tyʉ́[2] lɨ sii[21] Samaria

4 Pe 'in ga'woo[21]i Jerusalén do gatya[1]o júu[3] tya' xiiala 'e tiin'[13] tsá[2] doñixiia' tyalíin[2].

5 Jaain[21] jee[212] 'ii do, 'in sii[21] Lii[212], gangóo[1]on coon[21] fuu[21] náa[1] lɨ sii[21] Samaria. Joon ga'láa[2] 'wii[212] faa'[21]a tya' Cristo do.

6 Fúu[1]mo tsá[2] galicaain[21] nuu[1]un coon'[21] tún[2]-un 'e faa'[21]a Lii[212] do. Joon gajøø[2]o jilaa'[21] li[2] 'e jmoo[1]o coon'[13] milagro.

7 Fúu[1]mo 'in taai[2] 'in 'lɨɨi'[3] alma tya'a 'woo[21]mo. Joon 'in 'lɨɨi'[3] 'in 'wooi[21] do ga'oo[1]o lɨɨlɨ[1]. Joongɨ fúu[1]mo 'in sɨtsʉʉ'[13] cwoo[21] tɨɨ[2] coon'[13] 'in jluui'[13] ga'láa[2]mo.

8 'Wii'[13] joon jløø'[3]mo jilee'[21]mo 'in néei[1] 'e fuu[21] do.

9 Pe seein[21] jaan[21] tsá[2] 'e fuu[21] do 'in sii[21] Simóoi[13] 'in gauntsáa[1] júu[3] loo[1] ca la jéei[1]gɨ. Jin'[2]o 'ña'a jon 'e jaain[21] tsá[2] tyiin[2]mo 'ii.

10 Jilee'[21]mo nuu[1]un coon'[13] tún[2]-un la tsacøøi'[13] tiin'[13] la 'in xuui[212]gɨ. Jin'[2]o 'e coon'[13] 'ii'[21] fee'[1] tya' Dios ngɨ[1] 'in tsalaai[1] no.

11 Jo'[1]o lɨ́ɨi[2] tsá[2] 'ii tsʉ 'wii'[13] ningóo[1]o ungøø[1]i tsá[2] coon'[13] jilaa'[21] júu[3] loo[1] tya'a.

12 Pe mo galɨ́ɨi[2] tsá[2] jo'[1]o júu[3] tya' Lii[212] do fúu[1]mo 'in gasaai[1] jmɨɨ[21] la tsañʉʉ'[1] tiin'[13] la tsamɨ́[2]. Cwoo[1] Lii[212] do júu[3] tya' xiiala tyʉ'[2] Dios to[2] tsá[2]. Júu[3] tyʉ́[2] tya' Jesucristo cwoo[1]o.

13 Joon 'in Simóoi³ do jo'¹o jon galíi²i.
Joon gasaa¹mo jmii²¹. Ga'láa² 'ido
'wii²¹² ngii¹ coon'¹³ Lii²¹² do. Líi¹
tsa'goo²¹-tsi jilaa'²¹ milagro coon'¹³ li²
'e jmoo¹o 'ido.

14 Mo galiñii¹ 'in apóstoles néei¹
Jerusalén 'e ninúu²o júu³ tya' Dios 'in
néei¹ Samaria do joon gasii¹in Tú³
coon'¹³ Wó³.

15 Joon mo gatyalíin² do gafee'²¹i
Dios 'wii²¹² tya' 'in jo'¹ líi²i do 'e
cwooi'¹³ Dios 'ii 'in Espíritu Tyú² tya'a.

16 Tsu jo mo 'í²gi Espíritu Tyú²
tya' Dios jiin'¹³ jaain²¹. Li coon'²¹
nisaa¹mo jmii²¹ jiin'¹³ coon'¹³ la sii²¹
Ña'ñu'¹u' Jesús-gi.

17 Joon gataan¹an Tú³ coon'¹³ Wó³
cwoo²¹o tya' 'ido. La joon ga'ii'²¹i
Espíritu Tyú² tya' Dios.

18-19 Mo ganí² Simóoi¹³ 'e ga'í²
Espíritu Tyú² tya' tsá² mo gataan¹an
apóstoles cwoo²¹o joon gajin'²in sii'²¹i
'in tsá² tya' Jesús do:

—Cwóo³-oo cuu² wa'a cwoo²oo'
jna 'ii'²¹ 'e ilí² jmáa³aa la no. Joon
mi tón³oon cwóo³oo tya' doñi'iin joon
'ii'²¹mo jon 'in Espíritu Tyú² tya' Dios
—gajin'² Simóoi¹³ do.

20 Joon gajin'² Tú³ sii'²¹i 'ii:

—Cwo'iin²mo cuu²'u la tyan 'wo'o
coon'¹³ li 'ii²¹ tsu 'wii'¹³ ga'i¹-'o'o 'e
jilaa'²¹ 'e cwo¹ Dios lí²-i ló¹ tsá² coon'¹³
cuu².

21 Jo tíii² 'nu coonti 'e to² lo jon'gi lí²
jmáa³aa tsu jo tsáa¹ 'i¹-'o'o tyani Dios.

22 Cwojaa'²¹-'o'o 'e gó² jmoo²'o no.
Mí²'i tyani Dios wa'a i'iin²mo tsaa²
tyi'i jilaa'²¹ 'e gó² 'i¹-'o'o no.

23 Galili'³oo 'e 'áai¹ ngí²'i tsiiwúu¹'u.
'Áa¹mo røø²¹u tsaa².

24 Joon gajin'² Simóoi¹³ do:

—Mí²ii' tyani Ña'ñu'¹u' 'wii²¹² tyiia 'e
jo 'ee cwotyangii¹na coonti jilaa'²¹ 'e
nifáa¹³aa' no.

25 Mo ngayuui'¹³ gafaa'²¹a 'in tsá²
tya'Jesús do jilaa'²¹ 'e ganii²¹ coon'¹³
jilaa'²¹ júu³ tyú² tya' Dios ngalíin² la
caain²¹ fuu²¹ pi'³ li sii²¹ Samaria do.
Ngacwoo¹ júu³ tyú² tya' xiiala tiin'¹³
tsá². Joon ngaliin¹in tún¹ fu Jerusalén.

Lii²¹² 'e'²e jaain²¹ tsá² seein²¹ Etiopía

26 Mo ngayuui'¹³ jilaa'²¹ 'elo jaain²¹
ángel tya' Ña'ñu'¹u' gasii'²¹i Lii²¹²:

—Ráan²un no, cwó² li' tooin²¹² li
yooin'¹³ ñi'¹. Cwoo'¹²'o fu¹ ngóo¹
Jerusalén tyíia¹³ fu Gaza.

'E fu¹ do-o ngíii¹ li' cwoo'¹³ tyuun²¹.

27 Garoon¹on Lii²¹² joon ngó¹-o.
Joon 'yuu²i fu¹ li ngóo¹ do joon
gatsee'²¹i jaain²¹ tsá² te'² 'in seein²¹
Etiopía. Jaain²¹ tsá² tyiin² 'in 'má¹
cuu² tya' tsamí² sii²¹ Candace 'in
tyu'² to² tyíin¹ Etiopía lawa røøi¹³.
Ngafee'¹²i Dios fu Jerusalén.

28 'In tsañuu'¹ lo ningaa'¹²i fu goo¹o.
'Yuu²i coon²¹ tsi care'³ tya'a. Ngaa'¹²i
untsáa¹a júu³ tya' Dios 'e gataan¹an
'lii²¹² Isaías ni mo'jí². Isaías do-o
jaain²¹ 'in gacwo¹ júu³ tya' Dios calii.

29 Joon gajin'² Espíritu Tyú² do sii'²¹i
Lii²¹²:

—Cwotyéen¹'un li si'² care'³ do.

30 Joon mo ngatyéein¹ Lii²¹² do joon
ganúu²un 'e untsáa¹ 'ido jí² tya' Isaías
do. Joon gaunngii¹i 'ido:

—¿Ti 'øøi'²¹-'o'o 'e untsáa¹'a no?

31 Joon gajin'² 'in tsañuu'¹ do:

—¿Xiiala lí² 'øøi'²¹-tsii mo jo seein²¹
wa'a 'in cwo'¹ jna cwáain¹? Wúu² no,
'yii²¹a' coon'¹³ jna.

32 Jee²¹² jí² tya' Dios li untsáa¹ do
jin'² la no:

Lawa jaain²¹ joo'saa'²¹ 'in jéei¹ tsá²
jngaa'¹³i si 'in joo'saa'²¹ yuun²¹
'in gajan¹ tii² tyani 'in tyu'² jnú²,
la joon jo 'ee gajin'²gi coonti.

33 Fiin'¹³ jo tsaa² 'oo¹o pe ngoo²¹-o
tyani 'in 'oo¹o to².
Pe jo 'ii'²¹ galisá² tya'a.
¿Xiiala lí² tyá² tsá² júu³ jilaa'²¹ 'e gó²
gajmaa¹a tsá² goo¹o tya'a?
Tsu gajngaa'¹³mo. Jo seein²¹gi
juncwii²¹.

34 Joon 'in tsá² tyiin² do gaunngii¹i
Lii²¹²:

—Jmaa² feei'¹-'o'o sii'¹³du' jna, ¿'iin cwáain¹ tya'a faa'²¹a 'in cwo¹ júu³ tyʉ́² lo? ¿Tɨ tya' 'ña'a sɨ tya' 'inxeei'²¹ 'ee?

35 Joon ga'láa² Lii²¹² doo 'wii²¹² faa'²¹a 'e lɨ untsáa¹ do. Joon ga'e'²e jilaa'²¹ júu³ tya' Jesús.

36 Joon mo gangɨ́ɨ¹i coon²¹ lɨ sá² jmɨɨ²¹ 'in tsá² tyiin² do gajin'²in:

—Lo-o sá² jmɨɨ²¹. ¿Tɨ jo lí² saa²¹na jmɨɨ²¹?

37 Lii²¹²gɨ gasɨɨ'²¹ɨ 'ii:

—Wa jai'² lɨ́ɨ²u ce caain²¹-'o'o, lí²-i.

Joon gañii¹i 'in tsañʉʉ'¹ do:

—Lɨ́ɨ²moo 'e Jóon¹ Dios Jesucristo.

38 Joon gatyʉ'²ʉ to² wa'a jan¹ care'³ do. Joon gajngá¹mo lɨ sá² jmɨɨ²¹ do. Joon gasaa¹i Lii²¹² 'ii jmɨɨ²¹.

39 Mo ga'woo¹i lɨ sá² jmɨɨ²¹ do 'e gatøø²¹o 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' Lii²¹² do. Joon 'in tsá² tyiin² do jo ganíi²gɨ 'ii. Pe ngoo²¹-o la fu¹ 'yuu²mo. Tyʉ́²-ʉ ga'ɨ́ɨ²-tsi.

40 Coon²¹ fuu²¹ lɨ sii²¹ Azoto gajnéi¹ Lii²¹² do. Ngoo²¹-o la coon²¹ fu¹ 'ee¹e júu³ tya' xiiala 'e tiin'¹³ tsá² ca gatyíi¹a coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Cesarea.

9

Gajo'¹o-tsi Saulo

1 La 'ɨɨ²¹² joon jo mo jan¹ Saulo do toon'²¹on fo'²-tsi tsá². 'Iin²¹²in jnga'²mo 'in jo'¹ lɨ́ɨi² Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesús.

2 'Wii'¹³ joon gamɨɨ¹ɨ coon²¹ jí² tyani tsaa'to² tya' untsá². 'Iin²¹²in tsáa¹a coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Damasco tsa'nee'¹²i 'in jai'² lɨ́ɨi² tsi inʉʉ cwo'¹ sinagogas si'² 'e fuu²¹ do. Tsatee²i taan'¹in 'nʉñí³ fu Jerusalén do la tsañʉʉ'¹ tiin'¹³ la tsamɨ́²².

3 Pe la 'ɨɨ²¹² ngóo¹ tya'i fu¹ do lɨ tɨ́² lɨ tyíia¹ fuu²¹ Damasco. Joon coon²¹ gajná² joo'²¹ co' lɨ ngóo¹on. Coon²¹ 'yiia²¹ jó² fu ñʉ'fú².

4 Joon gacɨ'²mo Saulo ni 'wó². Joon ganúu²un coon²¹ júu³ 'e jin'²:

—Saulo, ¿'ee lɨ' 'øø²¹u jna?

5 Joon Saulo-gɨ gañii¹i:

—¿'Iin 'nʉ, Señor?

Joon ganii¹i 'e júu³ do:

—Jna-a Jesús 'in 'øø²¹u no. 'Woo²¹-'o'o jmaai'²¹ 'wo'o la mo jmoo¹o joo'²¹ jɨɨ¹ mo 'ø'²ø nii²¹² 'mó² sʉʉn'²¹.

6 Saulo do-gɨ gajlée¹i 'goo'²¹o. Gajin'²in:

—Ña'ñʉ'¹ʉ', ¿'ee 'iin²¹²un jmáa³aa?

Joon Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesús gasɨɨ'²¹ɨ 'ii:

—Ráan²un no. Cwoo'¹'u 'e fuu²¹ do. Do-o ijin'²in 'ee 'ná¹ jmaa²'a.

7 Jileei'²¹ 'in tsañʉʉ'¹ 'in ngalíin² coon'¹³ Saulo do lɨ́ɨ¹ gafoo'¹i. Ganúu²un 'e júu³ do pe jo 'iin ganíi²in coonti.

8 Joon garóon²on tún¹ Saulo lɨ raain¹ ni 'wó² do, pe mo gatyaa¹i unníi¹i jo lí² jøø²gɨ. La joon ngóo¹ fu Damasco san'² tsá² cwoo²¹o.

9 Do-o gateein¹ 'nɨ¹ jmɨɨ²¹² tiui². Jo 'ee gø'²ø jon'gɨ 'uun'²¹un coonti.

10 Fuu²¹ do-o seein²¹ jaain²¹ 'in jo'¹ lɨ́ɨi² sii²¹ Ananías. Joon ganéi¹ Jesús tyaníi¹i lawa tsacɨ¹. Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'ii:

—¡Ananías!

Joon 'ii-gɨ gañii¹i:

—Lo-o tyíin¹³na, Ña'nʉ'¹ʉ'.

11 Joon Ña'ñʉ'¹ʉ' gasɨɨ'²¹ɨ 'ii:

—Ráan²un, cwó² fu calle sii²¹ Coon²¹ Tsáa¹ no. Joon mo tyii'¹²'a tya' jaain²¹ 'in sii²¹ Judas fu'³'u wa'a tyíin¹ jaain²¹ tsá² Tarso sii²¹ Saulo. Do-o tyíin¹in fee'¹i Dios.

12 Lawa 'e cɨ¹o niganíi²in jaain²¹ tsá² sii²¹ Ananías ga'í² lɨ tyíin¹in joon gataan¹an cwoo²¹o tya'a 'e lí²-i jøø² tún¹.

13 Mo ganúu²un Ananías 'elo gajin'²in:

—Ña'ñʉ'¹ʉ', fúu¹mo 'in nigatya¹ júu³ tya' 'in tsañʉʉ'¹ no. Joongɨ ninúu³oo jilaa'²¹ 'e gó² jmoo¹o tya' 'in jai'² lɨ́ɨi² 'nʉ 'in néei¹ Jerusalén.

14 'E joon gajó² Saulo do la to² tyʉ'² untsá² 'e tøø¹ø 'nʉñí³-i jileei'²¹ 'in fee'¹i 'nʉ.

15 Pe Ña'ñʉ'¹ʉ' gasɨɨ'²¹ɨ 'ii:

—Cwó², tsʉ nityíi'¹³moo 'ido 'e cwoo¹o júu³ tyiia tya' tsá² seein²¹ fuu²¹ lɨ xiia'gɨ, joongɨ tyani røøi¹ coon'¹³ tsá² Israel.

16 Jna-a jmáa3aa 'ii'21 xiiati wúu1 inii21 wii212 tyiia.
17 Joon ngóo1 Ananías fu lɨ tyíin1 Saulo do. Mo gatan1an cwoo21o tya' 'ido joon gajin'2in:
—Ru'1u' Saulo, 'in Ña'ñʉ'1ʉ' Jesús 'in gajnéi1 tya'i fu lɨ ñi'1'1i do, 'ii gasii1in jna ijmáa3aa 'e jøø2'ø túnˈ joongɨ 'e unrøø1i 'in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios alma tyi'i.
18 Tsifu joon gaxʉʉ'21 'e lɨ la lɨ wii'3 joo'21 taai2 jmɨɨ21 unníi1i. Joon gajøø3o røø21 túnˈ. Mo ngayuui'13 joon garoon1on joon gasaai1 jmɨɨ21.
19 Mo gøø'21ø 'íi1i joon gacoon21o waa'21 pí2 tya'a. Joon gajaan1gɨxʉ coon21 túnˈ2 jmɨɨ212gɨ coon'13 'in jai'2 lɨ́ɨi2 néei1 Damasco do.

Cwoo1o Saulo júu3 tyʉ́2 fu Damasco

20 Tsifu ga'láa2 Saulo 'wii212 cwoo1o júu3 tyʉ́2 tya' Jesús la caain21 inʉʉ cwo' sinagoga tya' tsá2 Israel. 'Ee1o 'e Jóon1 Dios Jesús.
21 Lɨ́ɨ1 tsa'goo21-tsi jileei'21 'in nuu1un júu3 tya'a. Joon sɨ́ɨ1i:
—¿Tɨ jon' 'in no 'in gangɨ1 'øøi1 'in jai'2 lɨ́ɨi2 Jesús 'in néei1 Jerusalén do? ¿Tɨ jon' 'in no-o 'in jó2 jatee1e tsá2 tsajaan'12in tyani tsaa'to2 tya' untsá2 do?
22 Pe coon'21 'ii'13gɨ jo 'goo'21 Saulo gacwoo1o júu3 tyʉ́2. 'Ee1e 'e Jesús do-o 'e la jai'2 'ii 'in nigasii1in Dios 'e ijmáa1a tiin'13 tsá2. Lɨ́ɨ1 gafaa'21a Saulo ca gaxéi1-tsi tsá2 Israel néei1 Damasco do.

Cwiin1in Saulo

23 Wóo2gɨxʉ ngó1 mo gasɨ́ɨ2i tsá2 Israel røø21 'e ijnga'2mo Saulo.
24 La coon21 jmɨɨ1 la coon21 'woo1 tsajeen2 ni 'ido 'oo2 lɨ suui21 'e fuu21 do 'e ijngaa'13mo 'ido. Pe 'indogɨ galiñii1o.
25 Pe 'in jai'2 lɨ́ɨi2 do coon21 'woo1 gataan'13 ni 'ido coon21 tsi 'motó3. Joon la joon gaxáa2 ni 'ido lɨ' coon21 tsaa' 'oo21 lɨ injuun1 la 'ui tɨ' fuu21 do. Joon la joon galáa2mo Saulo do.

Taain1 Saulo Jerusalén

26 Mo gatyía1 Saulo Jerusalén joon 'iin212in uncaain21 coon'13 'in jo'1 lɨ́ɨi2 do. Pe jilee'21mo tsá2 'gøø'21mo 'ii. Jo jo'1 lɨ́ɨi2 'e nija'2mo lɨ́ɨi2 'ido Jesús.
27 Joon gajée1mo Bernabé Saulo tyani 'in apóstoles do. Joon do-o gatya1o júu3 xiiala niganíi2 Saulo Ña'nʉ'1ʉ' Jesús tya'i fu1 do. Joongɨ xiiala nigasɨɨ'21 Jesús 'ii. Joon gajin'2o jon xiiala jo cu'2-tsi Saulo gacwoo1o júu3 tya' Jesús fu Damasco.
28 Mo ngayuui'13 joon gajaan1an Saulo Jerusalén do. Caan21mo gangɨɨ1ɨ coon'13 'in jai'2 lɨ́ɨi2 catyaai2 do.
29 Jo cu'2-tsi faa'21a júu3 tya' Ña'ñʉ'1ʉ' Jesús. Tyaa1a júu3 joongɨ jo cwo'1o júu3 ruu'21i coon'13 tsá2 Israel 'in faa'21a jmíi1 griego. Pe 'ii-gɨ ga'noo'12on xiiala 'e ijngaa'13i 'ii.
30 Mo galiñii1i 'in jai'2 lɨ́ɨi2 Jesús catyaai2 do ngajée1i Saulo coon21 fuu21 sii21 Cesarea. Joon do-gɨ ganga'2mo fu Tarso.
31 Jilee'21mo 'in jo'1 lɨ́ɨi2 jo 'iin 'in untyíin2gɨ 'ii la caain21 Judea, coon'13 Galilea coon'13 Samaria. Tya1-tsi lɨɨlɨ1 'e lí2 jai'2gɨ lɨ́ɨi2. Seein21 canii2 gøø'21mo Ña'nʉ'1ʉ' Jesús. Joon gauncoon'13 'in Espíritu Tyʉ́2 'ii 'e seen21mo jløø'3mo. Joon gangafúu2mo 'in jai'2 lɨ́ɨi2.

Ga'láa2mo Eneas

32 La 'ɨɨ212 ngɨ1 Tʉ́3 fee'1i tsaru'1u' la caain21 joon ngóo1-o ngafee'12i 'in jai'2 lɨ́ɨi2 néei1 Lida.
33 Joon do-o gatsee'21i jaain21 tsá2 sii21 Eneas. Jñá2 jiin21 ningóo1 raan1in coo'mó2 'wii'13 jleei1 sɨtsʉʉ'13 cwoo21o tɨɨ2ɨ.
34 Joon gajin'2 Tʉ́3 sɨɨ'21ɨ 'ii:
—Eneas, coon21 gaun'láa2mo Jesucristo 'nʉ. Ráan2un no. Tsʉʉ'13 'mɨ'jñʉ1'ʉ.
Tsifu joon garáan2mo Eneas do.
35 Joon jileei'21 'in néei1 fuu21 Lida coon'13 Sarón gajøø2mo 'ii. Joon gatʉʉ21o la tɨɨsi'2 goo1o la mo jée1. Joon galijai'2 galɨ́ɨ2i Ña'ñʉ'1ʉ' Jesús.

Mo gajiin'1in Dorcas

36 'E jmɨɨ212joon jon galiseein21 jaain21 tsamɨ́2 'in jai'2 lɨ́ɨi2 coon21 fuu21 sii21 Jope. 'In tsamɨ́2 lo sii21 Tabita. Pe coon'13 jmíi1 griego sɨɨ'21 tsá2 'ii Dorcas. 'In tsamɨ́2 lo jmoo1o jilaa'21 'e tyʉ́2 tya' tsá2. Uncoon'13o jileei'21 'in sɨtyéen13 jmɨɨ212.

37 Jee212 jmɨɨ212 joon gaton1 tsaa'13a 'in Dorcas do. Joon gajún1mo. Joon mo ngayuui'13 galaai'21 tsá2 'ii joon gatain'2 tsá2 'ii lɨ tɨ́2 túnˀ fúui1 'nʉ́1.

38 Tyan'1an Lida náa1 fuu21 Jope lɨ taain212 Tʉ́3 do. Joon mo ganúu2un 'in tsá2 jai'2 lɨ́ɨi2 do 'e Tʉ́3 taain1 Jope do gasii1in gái1 tsañʉʉ'1 'e tsasii'12i do:

—¡Jmaa2 feei'1-'o'o! ¡Un'ø'1'ø! Tsaa'3du' fu Jope do. ¡Jo un'ɨɨ212'u!

39 Joon ngoo21-o Tʉ́3 coon'13 'ii. Joon mo gatyíi1a do ngajéei1 tsá2 'ii lɨ raain1 'lɨɨ212 do. Joon jileei'21 tsamɨ́2 'nɨ́ɨi2 néei1 cɨ'2ɨ. Xuui212-tsi 'áai1. Ga'e'2e Tʉ́3 jilaa'21 'mɨ'2 'e nigajmaa1a mo seein21.

40 Pe Tʉ́3-gɨ ga'woo1i jilee'21mo. Joon gasii'21i wojníi1i gafaa'21a júu3 tyʉ́2. Joon jøø2i 'in 'lɨɨ212 do joon gajin'2in:

—Ráan2un, Tabita.

Joon ganá1 'in tsamɨ́2 do unníi1i. Mo ganíi2 Tʉ́3 do joon garoon1on gacwó2.

41 Joon Tʉ́3-gɨ gason'2on cwoo21o gajmaa1a siin'12in. Mo ngayuui'13 joon gatø'1ø 'in tsaru'1u' catyaai2 do coon'13 'in tsamɨ́2 'nɨ́ɨi2 do. Joon ga'e'2e 'ido 'e nijiin'1in.

42 Jilaa'21 'elo galiñii1i tsá2 seein21 Jope do. Joon fúu1mo gatsa'2-tsi Ña'ñʉ'1ʉ' Jesús.

43 Joon 'láa2mo jmɨɨ212 gateein1 Tʉ́3 'e fuu21 do tya' jaain21 tɨloo21 sii21 Simóoi13.

10

Tʉ́3 cwo'1o Cornelio júu3 tyʉ́2

1 Fu Cesarea do-o seein21 jaain21 tsá2 sii21 Cornelio. Jaain21 'in tyʉ'2 to2 tya' coon21 cíein13 'láa2 jee212 coon21 poo212 'láa2 sii21 Italiano.

2 Tsaa'2-tsi coon'13 la tøøi2 tsá2 inʉʉ tya'a. Un'goo21o Dios. Joon cwo'1o cuu2 'e uncoon'13on tsá2 Israel. La coon21 jmɨɨ212 fee'1i Dios.

3 Coon21 jmɨɨ212 ningóo1 la 'iin21 'nɨ1 ca'lóo2 mo gajnéi1 jaain21 ángel tya' Dios lɨ tyíin1in. Joon gajin'2in:

—¡Cornelio!

4 Joon gafoo'12mo Cornelio. Joon gajaan1an jøø2i 'in ángel do. Joon gaunngɨɨ1ɨ:

—Señor, ¿'ee fú3xʉ'ʉ jna?

Joon 'in ángel do-gɨ gasɨɨ'21ɨ 'ii:

—Ninúu2 Dios júu3 tyʉ́2 tyi'i. Joongɨ ninii21o xiiala uncoon'13'on 'in 'oo1o fa'í3.

5 Sɨɨ21u tsá2 tyi'i 'e fuu21 Jope do 'e tsatee1e Simóoi13, 'in sii21o jon Tʉ́3.

6 Tyíin1in tya' jaain21 tɨloo21 'in sii21o jon Simóoi13. Si'2 'nʉʉ́1ʉ tyan' tɨ' jmɨ'ñi'3 do. 'Ii ijin'2 'ee 'ná2 jmaa2o'o no —gajin'2 'in ángel do.

7 Mo gangaa'12i 'in ángel do joon gatø'1ø Cornelio do gái1 tsá2 tya'a coon'13 jaain21 'láa2 'in tsaa'2-tsi Dios. Joongɨ jo cu'2-tsi coon'13on.

8 Gajma'2o 'ido júu3 jilaa'21 'ee galɨ́2. Joon gasii1in fu Jope.

9 Mo gajná2 jmɨɨ212 joon taa2mogɨ fu1, tɨ lɨ́2 tyalíin2 Jope. La 'ɨɨ212 joon Tʉ́3-gɨ gasoo2o yʉ' 'nʉ́1 lɨ lɨ́2 túnˀ fúui1. La tyíia2 ni'1i gasoo2o ngafee'12i Dios.

10 'Áa1mo niun'áa1i. 'Iin212in dø'1ø. Joon la 'ɨɨ212 náa1 tyʉ́2 'e dø'1ø joon ganii21 coon21 lawa 'e cɨɨ1ɨ.

11 Jøø2o lawa ganó2 fu yʉ' juncwii21. Joon ganii21 jó2 fu ni 'wó2 lawa coon 'mɨ'2 taa21 fee'1 lɨɨlɨ1. 'E sɨ'ñʉʉ1ʉ jɨ tyʉ́n2 tyuui'13.

12 'E ni 'mɨ'2 do tsíin13 jileei'21 nii2 joo'nuu21 'in sá2 tyʉ́n2 tɨɨ2 coon'13 mɨɨ'21 coon'13 'in sá2 cwáa1.

13 Joon ganúu2un Tʉ́3 do coon21 júu3 'e jin'2:

—Nano Tʉ́3, jngaa'12'i joongɨ cuu'1'i 'in no.

14 Pe Tʉ́3-gɨ do gañii1i:

—'Un2, Ña'ñʉ'1ʉ', jo mo gø'1øø jilaa'21 'e gó2 'e jo tɨɨ1na.

15 Joon ganúu2un túnˀ 'e júu3 gajin'2:

—'E gauntyúi1 Dios jo foo'21'o 'e gó2.

16 'Nɨ¹ naa'¹³ galí² 'elo. Mo
ngayuui'¹³ joon gasoo² túnˡ 'e 'mɨ'²
taa²¹ do fu yʉ'.
17 'In tsá² 'in gasii¹in Cornelio do ni-
gajalíin²mo unngɨɨ¹ɨ tya' Simóoi¹³. La
'ɨɨ²¹² 'ɨ¹-tsi Tʉ́³ jilaa'²¹ 'e ganii²¹ do-o
gatyalíin² 'in tsá² do 'ooca'nʉ́¹.
18 Tø'¹ø wa tyíin¹ jaain²¹ tsá² sii²¹
Simóoi¹³, 'in sii²¹o jon Tʉ́³.
19 La 'ɨɨ²¹² 'ɨ¹gɨ-tsi Tʉ́³ 'e lawa'a gacɨɨ¹
do gasɨɨ'²¹ɨ 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Dios
'ii:
—Ñíi², gaai²¹ tsañʉʉ'¹ 'naai'¹³ 'nʉ.
20 Cwúi¹ no, cwó² coon'¹³on jo 'ee
'ɨ¹gɨ-'o'o coonti tsʉ jna-a gasɨ́ɨ²na 'ido.
21 Joon jgá¹mo Tʉ́³ lɨ teein¹ 'in tsá²
gasii¹in Cornelio do. Joon gasɨɨ'²¹ɨ:
—Jna-a 'in 'naa'²¹naa' no. ¿'Ee to
ñilíin²naa'?
22 'Ido-gɨ gañii¹i:
—Jalii²¹i'i to² tyʉ'² jaain²¹ fii²¹² 'láa²
sii²¹ Cornelio, jaain²¹ tsá² tyúi¹ 'in
tsaa'²-tsi Dios. Jileei'²¹ tsá² seein²¹
Israel jin'²in 'e tsá² tyú¹mo 'ii. Dios
gasii¹in jaain²¹ ángel tya'a 'e jma'²a
júu³ Cornelio do 'e tøø'²¹ø 'nʉ fu tya'a
'e núu¹un júu³ tyi'i.
23 Joon gacwo¹ Tʉ́³ gataa²mo inʉʉ.
Joon do-o gajaan¹an canʉ́ʉ¹. Mo
gajná² jmɨɨ²¹² joon ngaliin¹mo Tʉ́³
coon'¹³ 'ii. Ngalíin²mo jon 'in jai'² lɨ́ɨi²
néei¹ Jope do.
24 Mo gajná² jmɨɨ²¹² joongɨ túnˡ
tyalíin² Cesarea lɨ sɨjéen¹in Cornelio
'ii. Sɨcaain²¹ coon'¹³ ruu'²¹i coon'¹³
'inlɨ́ɨi¹³ tsá² seein²¹ tyʉ́² coon'¹³ 'in ni-
gatø'¹ Cornelio do.
25 Mo gatyía¹ Tʉ́³ do tsifu joon
cwo'ɨ́ɨ¹ Cornelio ngajéein¹ 'ii. Joon
gasii'²¹i wojníi¹i tyani Tʉ́³ 'e untyúui¹
'ii.
26 Pe Tʉ́³ do-gɨ gasaa'¹³mo 'ii. Joon
gajin'²in:
—Jmaa² siin'¹³un. Tsañʉʉ'¹ la 'nʉ
jon jna.
27 La 'ɨɨ²¹² tyaa¹ júu³ ngataa²i. Ga'ii²¹
lɨ fúui¹ tsá² néei¹.
28 Joon gajin'² Tʉ́³ sɨɨ'²¹ɨ 'ii:
—Ñii²¹ 'naa' 'e jo tɨ́ɨi² tsá² Israel 'e
uncaain²¹ coon'¹³ tsá² seein²¹ lɨ xiia'.
Jon'gɨ tsataai² inʉʉ tya'a. Pe Dios
ni'e'²o jna 'e jo tɨ́ɨ²na fo'³oo 'e gó² 'e
jiin'¹³ jaain²¹.
29 'Wii'¹³ joon tsifu gagó³oo 'e gate'²e
jna do. Jo 'ee fo'³oo coonti. 'Iin²¹²na
liñii² 'ee to² tǿ²øø' jna.
30 Joon gañii¹ Cornelio do:
—Tyʉ́n² jmɨɨ²¹² ningóo¹ jiin'¹³ la
'ii'²¹ nano tyíin¹na lo. Jmóo³oo taa'²¹
jo mo gøø'²¹øø 'í³ii. Foo'¹³na Dios la
ca'loo. La jee²¹² joon gajnéi¹ jaain²¹
tsá² jɨɨ'¹ sɨɨn'³ lɨɨlɨ¹.
31 Joon gasɨɨ'²¹ɨ jna: "Cornelio,
nanúu²un Dios júu³ tyʉ́² tyi'i. Joon
nacón² cwáain¹ tya' jilaa'²¹ 'e nigaun-
coon'¹³'on jileei'²¹ 'in 'oo¹o fa'í³.
32 Sii¹in 'in tsalíin² 'e fuu²¹ Jope do.
Tsatee¹e 'in sii²¹ Tʉ́³, 'in sii²¹o jon
Simóoi¹³. Tyíin¹in tya' jaain²¹ tɨloo²¹
'in sii²¹o jon Simóo¹³mo. Si'² 'nʉ́ʉ¹ʉ
tyan' tɨ' jmɨ'ñi'³. Mo cwée¹i joon ityá²
júu³ coon'¹³ 'nʉ."
33 Joon tsifu joon gasɨ́ɨ²na 'in
ja'neei'¹³ 'nʉ. Tyʉ́²-ʉ nigajmaa'¹³'a
gañi¹o'o. Joon lo-o náa¹oo'o tyani Dios.
'Ii²¹i'i nʉʉ²¹ʉ'ʉ jilaa'²¹ 'e nigatyʉ'²
Ña'ñʉ'¹ʉ' to² 'e fu'³'u jna'a —jin'²
Cornelio.

Júu³ gatyaa¹ Tʉ́³ inʉʉ tya' Cornelio

34 Joon ga'láa² Tʉ́³ 'wii²¹² faa'²¹a
jin'²in:
—Niñí³oo no 'e tyani Dios jilee'²¹mo
tsá² coon²¹ røø²¹mo.
35 Joon 'ii'²¹mo doñi'iin tsá² seein²¹
Israel tiin'¹³ 'in jo seein²¹ joon wa'a
tsaa'²-tsi 'ii joon jmoo¹o 'e tyʉ́².
36 Dios gasii¹in Jesucristo jee²¹² tsá²
Israel. 'Ii Ñʉ'¹ʉ' jilee'²¹o'. Joon gaj-
maa¹a júu³ xiiala tyia'²-tsi tsá² Dios 'e
jo téen¹in coon'¹³on.
37 Tyʉ́²-ʉ ní²ii' 'e galɨ́² goo¹o tsá²
Israel. Ga'láa² 'wii²¹² Galilea mo
ngayuui'¹³ gacwo¹ Wó³ júu³ tyʉ́² 'e
'ná² saai¹ tsá² jmɨɨ²¹.
38 Joon ñii²¹oo' xiiala gacwo'¹ Dios
'in Jesús tsá² Nazaret do 'in Espíritu
Tyʉ́² tya'a. Joon gacwo'¹o 'ii'²¹ tya'a.
La joon gangɨɨ¹ɨ lacaain²¹ jmoo¹o 'e
tyʉ́². Joon un'láai² jileei'²¹ 'in ní² wúu¹

'ii'21 tya' 'in 'lɨɨi'3. Jilaa'21 'elo gajmaa1a tsʉ ngɨ1 Dios coon'13 'ii.

39 Niganee212oo'o jilaa'21 'e lɨ́2. Jilaa'21 'e gajmaa1a Jesús lacaain21 Judea coon'13 'e fuu21 Jerusalén. Mo gangɨ́ɨi2 joon gajngaa'13mo tsá2 'ii. Gateen1in tsá2 'ii tsaa' crúu13 do.

40 Pe Dios gajmaa1a jiin'1o mo tɨ́2 'nɨ1 jmɨɨ212. Joon gajmaa1a jné1mo tún1 jee212 jna'a.

41 Pe jiin'13 coon'13 jna'oo'o gajnée1i jon' jileei'21 tsá2. Jiin'13 'in gatyii'12in Dios la jée1mo gajnée1i 'e cón2 cwáain1 'ii-o. Caan1mo tún1 gatyée2e'e joongɨ née2e'e coon'13on mo gangɨ́ɨi2 jiin'1in do.

42 Joon gasii1in jna'a sii'13i'i tsá2 'e Dios gatyée1i 'in Jesús lo 'e jmá1 'ii'21 tya' tsá2 jiin'1 lagɨ 'in nijúin1.

43 Joongɨ ca la jée1mo jileei'21 'in gacwo1 júu3 tyʉ́2 tya' Dios gajin'2o xi-iala lɨ́ɨi1 Jesús 'e jileei'21 'in jai'2 lɨ́ɨi2 'ii 'iin2mo tsaa2 tya'a coon'13 'ii'21 tya' 'e sii21o.

'Ii'21mo Espíritu Tyʉ́2 la 'in jo seein21 Israel

44 Faa'21gɨ Tʉ́3 siin'12in mo gajó2 'in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios 'e ga'í2 almas tya' jileei'21 'in nuu1un júu3 tya'a do.

45 Lɨ́ɨ1 tsa'goo21-tsi tsá2 Israel 'in jo'1 lɨ́ɨi2 'in gajalíin2 coon'13 Tʉ́3 do. La ga'í2 Espíritu tya' Dios alma tya' tsá2 Israel do-o la joon jon niga'í2 Espíritu tya' Dios tya' 'in jo seein21 joon.

46 Nuu1o faa'21 'ido jmíi1 xiia' joon gauntyúi1 Dios jmai'2 coon'13 júu3 tya'.

47 Joon gajin'2 Tʉ́3:

—¿Tɨ lí2 jo cwoo21o' saai1 'in tsá2 lo jmii21 tsʉ niga'ii'21mogɨ Esíritu Tyʉ́2 la ga'ii'13na'?

48 Joon gatyʉ'2ʉ to2 gasaai1 'ido jmɨɨ21 coon'13 'e sii21 Ña'ñʉ'1ʉ' Jesús. Mo ngayuui'13 joon, joon gamɨ'2ɨ Tʉ́3 wa'a jaain212ta 'ido coon21 tún2 jmɨɨ212 coon'13on.

11

Jmaa'12a Tʉ́3 tsá2 'in jai'2 lɨ́ɨ2 néei1 Jerʉsalén júu3 jilaa'21 'e nigalí2

1 Ganúu2un 'in apóstoles coon'13 'in tsaru'1u' catyaai2 néei1 Judea 'e niga'ii'21mo júu3 tyʉ́2 tya' Dios cagɨ 'in jo seein21 Israel.

2 Mo gacwai'2 Tʉ́3 Jerusalén 'inlɨ́ɨi13 tsá2 Israel 'in jai'2 lɨ́ɨi2 ga'láa2 'wii212 unngɨɨ1ɨ:

3 —¿'Ee lɨ' gatyíi2a tyatya'3'a júu3 coon'13 'in tsá2 jo seein21 Israel? Joongɨ gatyatyee'21'e coon'13on.

4 Joon ga'láa2 Tʉ́3 'wii212 gatyaa1 júu3 la jilaa'21a 'e nigalɨ́2 do ca la nifu. Joon gajin'2in:

5 —Do-o taan1na Jope do. Joon la jiin'13 foo'13na Dios do-o gamóo3oo coon21 lɨ2. Coon21 lɨ2 'e lɨ la lɨ coon21 'mɨ'2 taa21. Gamóo3oo jgó2 sɨ'ñʉʉ1ʉ jɨ tyʉ́n2 tyuui'13. Joon gacwá2 tɨ́2 tyaní3ii.

6 Mo gajøø3øø coon'21 tún2 lɨ' tsi, joon gamáa1na jileei'21 nii2 joo'nuu21 'in tyúi1 tiin'13 'in gó2. Joongɨ máa1na mɨɨ'21 coon'13 'in sá2 cwáa1.

7 Joongɨ ganúu3uun coon21 júu3 'e jin'2: "Ráan2un, Tʉ́3. Jngaai'13 'in joo'21 lo joongɨ cøø'21xʉ'ʉ."

8 Pe joon gafo'3oo: "Jo lí2 døø'13øø 'elo, Ñʉ'2, tsʉ jiin'13 cafu jo mo gatoo'13 'óo3oo jilaa'21 'e gó2 'e jo tɨ́ɨi2 dø'1 tsá2 Israel."

9 Joon gajin'2 'e júu3 do sɨɨ'21ɨ jna tún1: "Jilaa'21 'e untyúi1 Dios jo foo'13'o 'e gó2."

10 La joon galɨ́2 'nɨ1 naa'13. Joon mo ngayuui'13 joon gasoo2 fu ñʉ'fú2.

11 La 'ɨɨ212 joon gatyalíin2 gaai21 tsañʉʉ'1 'in 'naai'1 jna 'e 'nʉ́1 lɨ tyíin1na do. Nijalíin2 fuu21 Cesarea.

12 Joon 'in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios gasii1mo jna 'e gangóo1oo coon'13 'in tsá2 do jo cu'2-tsii. Joon ngalíin2mo jɨ jñúui2 tsaru'1u' no. Joon jile'1oo'o ngatoo21o'o tsi inʉʉ tya' 'in tsá2 do.

13 Joon 'in tsá2 do gatyaa1 júu3 la lɨ 'e ganii21 jaain21 ángel 'in siin'13 tyaníi1i. Joon gasɨɨ'21 'in ángel do 'ii: "Sii1in jaain21 gái1 tsá2 tyi'i fu 'e fuu21 Jope do. Tsate'2du jaain21 tsá2 sii21 Simóoi13, 'in sii21o jon Tʉ́3.

14 Joon 'ii 'in 'e'^{2} 'naa' xiiala taan^{212}naa' coon'^{13} Dios coon'^{13} jileei'^{21} tsá^{2} taai inʉʉ tyi'i."

15 Mo ga'láa^{2} 'wii^{212} gafo'^{3}na joon gajó^{2} 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios. Ga'í^{2} lɨ lɨcaan^{21}na'a do. Joon 'ii'^{21}mo jileei'^{21} 'in néei^{1} inʉʉ do la lɨ́^{2} mo ga'ii'^{21}in alma tyijna' la mo 'wiin^{212}.

16 Joon gatɨ'^{2}-tsi la lɨ́^{2} 'e gajin'^{2} Ña'ñʉ'^{1}ʉ': "'E jo'^{1}o 'e Wó^{3}-o gasaai^{1} tsá^{2} jmɨɨ^{21} jiin'^{13} coon'^{13} jmɨɨ^{21} pe Dios icwoo'^{12}i 'naa'gɨɨ' 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya'a wa'a ngɨ^{1} coon'^{13} 'naa'."

17 Pe wana gacwo'^{1} Dios 'ii la lɨ́^{2} 'e nigacwo'^{1}o jna' 'in nigajo'^{1} lɨ́ɨi^{2} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo, ¿'iin lɨ́ɨ^{1}na 'e fo'^{3}oo 'laa'^{21} tya' Dios? —jin'^{2} Tʉ́^{3}.

18 Mo ganúu^{2}un 'in tsá^{2} jo'^{1} lɨ́ɨi^{2} néei^{1} fu Jerusalén do gajaan^{1}an tii^{2}. Joon gacwo'^{1}o 'maai'^{13} Dios gajin'^{2}in:

—¡Ca-gɨ 'in jo seein^{21} Israel Dios nigacwo'^{1}o coon^{21} 'ii'^{21} 'e lí^{2} jaa'^{21}a-tsi joon 'e tiin'^{13}mo!

'In jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'in seein^{21} Antioquía

19 Mo ngayuuui'^{13} gajngaa'^{13}i tsá^{2} Tée^{13} ga'láa^{2} 'wii^{212} ga'øø^{1}i 'in catyaai^{2}gɨ 'in tsáai^{1}-tsi Dios. Joon 'inlɨ́ɨi^{13} gacwiin^{1}in fu Fenicia. 'Inlɨ́ɨi^{13}gɨ gacwiin^{1}in fu Chipre joongɨ Antioquía. Joon do-o ga'láa^{2} 'wii^{212} cwoo^{1}o júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios jiin'^{13} tsá^{2} Israel.

20 Pe 'inlɨ́ɨi^{13} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} tsá^{2} seein^{21} Chipre coon'^{13} Cirene gangalíin^{2} fu Antioquía. Do-o ga'láa^{2} 'wii^{212} cwoo^{1}o júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesús.

21 Ca-gɨ 'in jo seein^{21} Israel gacwoo^{1}o. 'Áa^{1}mo gauncoon'^{13} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'ii. Joon la joon fúu^{1}mo galijai'^{2} lɨ́ɨi^{2}. Joon ga'láa^{2} 'in tsá^{2} do 'wii^{212} tsaa'^{1}-tsi Ña'ñʉ'^{1}ʉ'.

22 Mo ganúu^{2}un 'in jo'^{1} lɨ́ɨi^{2} 'in néei^{1} Jerusalén 'e júu^{3} lo gasii^{1}in jaain^{21} tsá^{2} sii^{21} Bernabé 'in gangó^{1} fu Antioquía.

23 Mo gatyía^{1} Bernabé do gacón^{2} cwáai^{1} 'e Dios gajmaa^{1}a jilaa'^{21} 'e ganúu^{2}un 'e galɨ́^{2} do. Joongɨ galijløø'^{3}mo. Joon ga'ɨɨ^{2} júu^{3} Bernabé jileei'^{21} 'in tsá^{2} do cwotyia'^{2}-tsi ce caain^{21}-tsi Ña'ñʉ'^{1}ʉ'.

24 Tsá^{2} tyú^{1}mo 'in Bernabé do. Ja'^{2}mo lɨ́ɨi^{2} Jesús. Joon galinʉʉ'^{13}ʉn 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios. Joon la joon lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} tsá^{2} gatsa'^{2}-tsi júu^{3} tya' Jesús.

25 Mo ngayuui'^{13} jon gangó^{1} Bernabé fu Tarso. Nga'nee'^{13}i jaain^{21} tsá^{2} sii^{21} Saulo. Mo gatsee'^{21}i joon gatøø^{1}ø fu Antioquía.

26 Joon do-o gateen^{1}-in la tøøi^{2} coon^{21} jiin^{21} jee^{212} 'in tsá^{2} jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} do. Do-o ga'e'^{2}e fúu^{1}mo tsá^{2}. Joon fu Antioquía do-o ga'láa^{2} 'wii^{212} 'e galisii^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2} Cristo, cristianos.

27 Jee^{212} jmɨɨ^{212} lo-o 'inlɨ́ɨi^{13} 'in cwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios ga'woo^{2}i Jerusalén. Joon ngalíin^{2} fu Antioquía.

28 Joon jaain^{21} jee^{212} 'ii, 'in sii^{21} Agabo, gajmaa^{1}a siin'^{12}in jee^{212} la 'oo'^{21} tsaru'^{1}u' néei^{1} do. Joon coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios gafaa'^{21}a ijó^{1} goon^{21} 'oo^{2} la tøøi^{2} ni cwoo'^{13} juncwii^{21}. La joon galɨ́^{2} jiin^{21} mo gatyʉ'^{2} røøi^{13} Claudio to^{2}.

29 Joon 'in tsá^{2} jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'in néei^{1} fu Antioquía do gaun'ii'^{21}i júu^{3} 'e uncoon'^{13}on tsaru'^{1}u' 'in néei^{1} Judea. Joon cwo'^{1}o la jaain^{21} la jaain^{21} jiin'^{13} ti lí^{2} lii'^{1}i.

30 La joon gajmaa^{1}a. Joon gasiin'^{12}in 'e cuu^{2} do coon'^{13} Bernabé coon'^{13} Saulo.

12

Jngaa'^{12}mo tsá^{2} Jacobo joongɨ taain'^{1} tsá^{2} Tʉ́^{3} 'nʉñí^{3}

1 Jee^{212} jmɨɨ^{212} joon ga'láa^{2} Herodes 'wii^{212} ga'øø^{1}mo 'inlɨ́ɨi^{13} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2}.

2 Joongɨ gatyʉ'^{2} to^{2} 'e gajngaai'^{12} tsá^{2} Jacobo ruu'^{21}i Wó^{3} coon'^{13} ñí^{3}.

3 Mo galili'^{3}i 'e gatɨ́^{2}-tsi tsá^{2} Israel 'e gajmaa^{1}a do joon gasaan'^{12}in Tʉ́^{3}. Jilaa'^{21} 'elo galɨ́^{2} la 'ɨɨ^{212} 'e gatɨ́^{2} jmɨɨ^{212} mo gø'^{2} tsá^{2} 'iñi'^{1} 'e jo tyiian'^{2} jeei^{1}.

4 Joon gatyʉ'^{2} Herodes to^{2} 'e 'aa^{1}i tyʉ́n^{2} poo^{212} 'láa^{2} Tʉ́^{3} do. La coon^{21} poo^{212} tí^{1} tyúuin^{2} 'láa^{2} do. Joon gataan'^{1}in Tʉ́^{3} do 'nʉñí^{3}. Do-o ga'aai^{1}

'láa[2] do 'ii. Lɨ́ɨ[2]i Herodes itsajée[1]i Tɨ́[3] fu tyani tsá[2] Israel mi ngɨ́ɨi[2] cwaa'[21] jmɨɨ[212].

5 La joon lɨ́ɨ[1] tyɨ́[2] sɨjnɨ́ɨi[13] Tɨ́[3] 'nɨñí[3]. Pe 'in jai'[2] lɨ́ɨi[2] lɨ́ɨ[1] fee'[1]i Dios 'wii[212] tya' Tɨ́[3] do.

Dios tyii[1]in Tɨ́[3] 'nɨñí[3]

6 'E 'woo[1] joon la nɨ'gɨ jmɨɨ[212] 'e ityii[1]in Herodes Tɨ́[3] 'e tsajée[1]i tyani tsá[2] Israel raan[1]mo Tɨ́[3] jee[212] gái[1] 'láa[2] do. Do-o raan[1]in cwuu[21]i sɨ'ñúu[13]mo coon'[13] cadenas. Joon 'inlɨ́ɨ[13]gɨ 'láa[2] do téen[2]mo 'oo[2] 'nɨñí[3] do.

7 La tsifu joon gajnéi[1] jaain[21] ángel 'in gasii[1]in Dios. Joon gajná[2] joo'[21] tsi 'nɨñí[3] do. Joon 'in ángel do ga'lii'[21]i moo'wó[1] Tɨ́[3] do. Joon gaunjnaa[1]a-tsi Tɨ́[3] do. Joon gajin'[2]in sɨɨ'[21]ɨ 'ido:

—Jmoono ráan[2]un.

Tsifu joon gaxɨɨ'[21] cadena 'e 'ñúu[1]ɨ cwoo[21]o Tɨ́[3] do.

8 Joon gajin'[2] 'in ángel do:

—Jmoono 'núɨ[2] tuu'[1]'u. 'øø'[13] mɨ́ɨ[13]'ɨ no.

Mo ngayuui'[13] gajmaa[1]a Tɨ́[3] jilaa'[21] 'elo gajin'[2] ángel sɨɨ'[21]ɨ 'ii:

—Jmoono tyán[2] 'mɨ'jñɨ[1]'ɨ joon na[1] coon'[13] jna.

9 Joon gacwo'ɨ́ɨ[1] Tɨ́[3] caluu coon'[13] 'in ángel do. Jiin'[13] jon' lɨ́ɨi[2] jo'[1] jilaa'[21] 'e gajmaa[1]a 'in ángel do. 'Áai[1]gɨ galɨ́ɨ[2]i 'e lawa'a coon[21] 'e cɨɨ[1]o.

10 Joon gangɨ́ɨ[1]mo lɨ téen[2]in 'in 'láa[2] nifu. Joon la joon gangɨ́ɨ[1]mo lɨ tɨ tún[2]. Joon la joon gatyalíin[2]mo lɨ si'[2] jnɨ'nɨ́[1] do lɨ gasuui[21] 'ooca'nɨ́[1]. Joon 'e jnɨ'nɨ́[1] do lí[1] jmai'[2] ñí[3]. Joon mo gatyalíin[2] 'ooca'nɨ́[1] do, ña'a ganó[1]. Joon ga'woo[21]mo. Joon ngalíin[2] caan[21]mo coon[21] sii'[13]xɨ. Joon gatɨ́ɨ[2]mo 'in ángel do 'ii.

11 Mo galili'[3]i Tɨ́[3] 'e la ja'[2]mo jilaa'[21] 'elo joon ga'ɨ[1]-tsi:

—No-gɨ jo'[1] lɨ́ɨ[2]na 'e nigasii[1]in Ña'ñɨ'[1]ɨ' ángel tya'a 'e galaai[1] jna tyani Herodes do joon jilaa'[21]gɨ 'e la mo 'iin[212]in tsá[2] Israel jmee'[21]i jna.

12 Jmai'[2] 'edo-o 'ɨ[1]-tsi Tɨ́[3] gangaa'[12]i fu tya' María sáa[3] Wó[3], 'in sii[21]o jon Marcos. Do-o lɨ lɨcaain[21] jileei'[21] 'in nigafaa'[21] júu[3] tyɨ́[2] 'wii[212] tya'a.

13 Mo gapoo[21] 'ooca'nɨ́[1] do joon gajó[2] jaain[21] sɨmɨ́[2] sii[21] Rode. Ngajøø[2] 'iin do.

14 Mo galicwii[1]i jmíi[1] tya' Tɨ́[3] do jo ganá[1] 'ooca'nɨ́[1] do. Joon ga'ii[21] jløø'[3]mo cwiin[1]in gajmaa'[12]a tsá[2] catyaai[2]gɨ do júu[3] 'e Tɨ́[3]-ɨ siin'[12]in 'ooca'nɨ́[1] do.

15 Pe 'in tsá[2] do gasɨɨ'[21]ɨ 'ii:

—¡Tsá[2] caa[212]mo 'nɨ!

Pe la jin'[2]o jin'[2]in 'e jo'[1]o siin'[12] Tɨ́[3]. Pe joon gajin'[2] 'in tsá[2] do:

—Jon' Tɨ́[3] 'in siin'[12] ca'nɨ́[1] do. Ángel tya'o do.

16 La 'ɨɨ[212] joon siin'[12]o Tɨ́[3] poo[21] 'ooca'nɨ́[1] do. Joon mo ganá[1] 'ooca'nɨ́[1] do joon gajøø[2]mo gafoo'[1]mo.

17 Pe Tɨ́[3] do gajmaa[1]a coon[21] li[2] coon'[13] cwoo[21]o 'e jo cwota'[3] tsá[2] do mɨɨ'[13]. Joon gatyaa[1] júu[3] xiiala galaa[1]i 'in ángel do 'ii tsi 'nɨñí[3] do. Joon gajin'[2]in:

—Sii'[13] Jacobo coon'[13] tsaru'[1]u'.

Joon gacwo'ɨ́ɨ[1] Tɨ́[3]. Gangóo[1] fu lɨ xii'a.

18 Mo gajná[2] jmɨɨ[212] do ganá[1] 'goo[21] jiin'[13] la 'oo'[21] jee[212] 'in 'láa[2] do tsɨ jo ñii[1]i 'ee galɨ́[2] coon'[13] Tɨ́[3] do.

19 Joon gatyɨ'[2] Herodes to[2] 'e 'naa'[21]mo 'ido. Pe mo jo gatsee'[21]i gajmaa[1]a cwáain[1] tya' 'in 'láa[2] do. Joon gatyɨ'[2]ɨ to[2] ijúun[2]mo 'ido. Pe mo lɨ cɨin[21]xɨ joon gacwo'ɨ́ɨ[1]o Herodes coon[21] lɨ sii[21] Judea. Joon ngacwaa[1]a coon[21] fuu[21] sii[21] Cesarea.

Xiiala mo gajú[1]in Herodes

20 'In tsá[2] seein[21] Tiro coon'[13] Sidón 'ná[2]-a tsaláa[1] 'e dø'[1]ø fu lɨ tyɨ'[2] Herodes to[2]. Pe gatɨ́[2] 'nii'[21]-tsi Herodes tya' 'in tsá[2] do, 'wii'[13] la joon 'iin[212]in 'in tsá[2] do ilisá[2] 'ii'[21] røø[21]. Joon gajaan'[21]an cuu[2] tya' jaain[21] tsá[2] 'in 'oo[1]o to[2] tya' Herodes do 'e 'ido-o faa'[21]o 'wii[212] tya'a.

21 Joon tyɨ'[2] Herodes do to[2] 'in tsá[2] do ilicaain[21] coon[21] jmɨɨ[212]. Joon mo gatɨ́[2] 'e jmɨɨ[212] joon, joon cɨ'[1] Herodes

sɨɨn'3 røøi13. Joon gacwó2o 'áan3 tya'a. Joon gacwo'1o 'in tsá2 do cwú1.

22 Joon ga'láa2 'in tsá2 do 'wii212 faa'21a tá2:

—¡'In tsañʉʉ'1 'in faa'21 no jon' tsá2 no, Dios no! —jin'2 'in tsá2 do.

23 Joon 'wii'13 nigaunfee'1mo 'ña'a tyani Dios, jo mo gauntyúi1 Dios, gajó2 jaain21 ángel tya' Dios Jmii21. Joon gajmaa1a galitsaa'12a Herodes. Joon gajuun1in Herodes do. Gagøø'21 joo'13 'ii.

24 Joon la joon lɨ́ɨ1 nganii'13 júu3 tyʉ́2 tya' Dios.

25 Mo gatséɨ1 to2 tya' Bernabé coon'13 Saulo ga'woo21mo Jerusalén do. Ngaliin1mo tún1 fu Antioquía coon'13 jaain21 'in sii21 Wó3. Sii21o jon Marcos.

13

'Láa2 Bernabé coon'13 Saulo 'wii212 tsalíin2 tsacwoo1 júu3 tyʉ́2 tya' Jesús

1 Jee212 'in jai'2 lɨ́ɨi2 néei1 fu Antioquía do-o seein21 'inlɨ́ɨi13 'in cwo1 júu3 tyʉ́2 tya' Dios joongɨ 'e'2e tsá2. Jaain21 jee212 'ii sii21 Bernabé jaain21gɨ sii21 Simón, 'in sii21o jon Negro. Jaain21gɨ sii21 Lu'3, 'in seein21 fu Cirene. Jaain21gɨ sii21 Manaén, 'in gacwaain21 caain21 coon'13 Herodes. (Herodes do-o gatyʉ'2ʉ to2 coon21 lɨ sii21 Galilea.) Joon jaain21gɨ 'in sii21 Saulo.

2 Joon coon21 jmɨɨ212 la 'ɨɨ212 faa'21a 'in tsá2 do júu3 tyʉ́2 jmoo1o taa'21a jo mo gøø'21ø. La 'ɨɨ212 joon gajin'2 Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios sɨɨ'21ɨ 'ii:

—Cwotyii'13naa' Bernabé coon'13 Saulo ijmáa1a to2 la lɨ 'e nigafuu212uu —jin'2 'in ángel do.

3 Joon gajmaa1-o taa'21a jo gagøø'21ø 'in tsá2 do ca mo ngayuui'13 gafaa'21a júu3 tyʉ́2. Joon 'in tsaru'1u' do ga'ɨ́ɨ2 cwoo21o mootyi2 Bernabé coon'13 Saulo. Joon coon'13 'e la joon ga'ɨ'1o júu3 ruu'21i.

Cwo1 apóstoles júu3 tyʉ́2 tya' Jesús fu lɨ sii21 Chipre

4 La joon gasii1in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios 'ii. Ngalíin2 fu Seleucia. Mo gatyalíin2 do-o joon ngatáa1i tsi coon21 barco. Joon gatyalíin2 coon21 'wó2 roon1 tún2 tsa'1 jmɨ'ñi'3 sii21 Chipre.

5 Mo gatyalíin2 coon21 fuu21 sii21 Salamina ga'láa2 'wii212 cwoo1o júu3 tyʉ́2 tya' Dios tsi inʉʉ cwo'1 sinagoga si'2 do. Joon ngóo1 coon'13on jaain21 'in sii21 Wó3 'e uncoon'13 'ii. Ngɨɨ1-ɨ la caain21 do.

6 Joon gatyalíin2 coon21 fuu21 sii21 Pafos. Joon do-o gatsee'21i jaain21 tsá2 Israel 'in sii21 Barjesús. Tɨ́ɨ2i júu3 loo1. Coon'21on tsá2 tóo2, gajin'2in 'e 'ii-o cwoo1o júu3 tyʉ́2 tya' Dios.

7 'In tsalaai1 do tyíin1in coon'13 jaain21 'in tyʉ'2 to2 sii21 Sergio Paulo. Jaain21 tsá2 jmɨɨ1-tsi 'in Sergio do joon gatyʉ'2ʉ to2 'e gajó2 Bernabé coon'13 Saulo tsʉ 'iin212in nuu1un júu3 tyʉ́2 tya' Dios.

8 Pe 'in tsalaai1 do sii21o jon Elimas. ('øøi'21-tsi tsá2 sii21 Tsalaai1.) Joon 'in tsalaai1 do gauntyíi2in Bernabé coon'13 Saulo tsʉ jo 'iin212in 'e jo'1 liin1 Sergio do.

9 Joon 'in sii21 Saulo do, sii21o jon Poo2, sɨrøøi21 Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios alma tya'a. Joon gajøøi2 coon'21 tún2 lɨɨlɨ1.

10 Joon gajin'2in sɨɨ'21ɨ Elimas do:

—¡'In coon'21 tsá2 tóo2 'nʉ-ʉ! Joon 'in 'lɨɨ'3mo 'nʉ. 'In 'aa'1 jilaa'21 'e tyʉ́2 'nʉ, joon jmoo2'o jilaa'21 'egó2. ¿'Ee lɨ' fu'2'u tsá2 'e júu3 gó2 'e júu3 tyʉ́2 tya' Ña'ñʉ'1ʉ'?

11 Pe la nano-o ilisá2 coon21 'ii'21 tyi'i icwó2 Ña'ñʉ'1ʉ'. Ilitiuu2'u. Jo lí2 jøø13'ø 'yiia21 'íi1 juncwii21 coon21 sii'13xʉ —jin'2 Poo2 do.

La tsifu joon galitʉʉ2mo. Jo jnaa'21gɨ coonti. Joon ga'naa'12i jaain21 'in tsajaa212i 'ii.

12 Galija'2mo lɨ́ɨi2 'in Sergio do mo ganí2in jilaa'21 'elo. Lɨ́ɨ1 ganga'goo21-tsi jilaa'21 júu3 cwáain1 tya' Jesús.

Poo² coon'¹³ Bernabé ngataa²ᵢ fu Antioquía lɨ san'² Pisidia

13 Poo² coon'¹³ tsá² coon'¹³on ngataa²ᵢ tsi coon²¹ barco fu Pafos do. Joon ngaliin² fu Perge 'e náa¹ lɨ sii²¹ Panfilia. Pe do-o gatúu²mo Wó³ 'ii. Joon ganga'²mo fu Jerusalén.

14 Mo lɨ ciin²¹gɨ 'in catyaai² do-gɨ gangii¹ᵢ fu Perge. Joongɨ tyalíin² fu Antioquía náa¹ lɨ sii²¹ Pisidia. Mo jmii²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá² ngataa²ᵢ tsi inuu cwo'¹ sinagoga tya' tsá² Israel. Do-o gacwó²o.

15 Joon jaain²¹ tsá² do gauntsáa¹a coon'²¹ sii'¹³xu lɨ sii²¹ ley tya' Moisés. Jaain²¹gɨ coon'²¹ sii'¹³ tya' jí² 'e gajmaa¹a 'in gafaa'²¹a júu³ tyú² tya' Dios calii. Mo ngayuui'¹³ joon 'in tsafeei'¹ tya' cwo'¹ do gatyu'²u to² gajin'²in:

—Tsaru'¹u', wana 'oo²oo' coon²¹ júu³ tyú² tya' 'in tsá² néei¹ no, lí²-i foo²oo' nano.

16 Joon garoon²on Poo² lɨ tyíin¹, gajmaa¹a coon²¹ li² coon'¹³ cwoo²¹o 'e ján² tsá² tii². Joon gajin'²in:

—Núu²duu' tsá² Israel joongɨ jileei'²¹ 'in tsáai¹-tsi Dios.

17 Dios tya' tsá² Israel nigatyii'¹²in 'lii²¹² tsacøøi'¹³ tyi'. Joon mo gateen¹in lɨ sii²¹ Egipto, do-o gangafúu²mo tsacøøi'¹³ tyi' fiin'¹³ jo taain²¹²gɨ goo¹o. Mo la ciin²¹ joon Dios ga'woo²¹mo 'a Egipto do coon'¹³ 'ii'²¹ tya'a.

18 Joon gacwoo²¹o Dios 'in tsá² do jilaa'²¹ 'e 'ná¹ la 'ii²¹² gangii¹ᵢ lɨ jo 'in tsá² seein²¹ jiin'¹³ la gatséi¹ tunló¹ jiin²¹.

19 Joon ga'in¹ ca la dyía¹ fuu²¹ náa¹ fu lɨ sii²¹ Canaán do. Joon gacwo'¹o jɨ dyía¹ fuu²¹ do 'lii²¹² tsacøøi'¹³ tyi' 'e galí² tya'a.

20 Mo la ciin²¹ joon²¹ gatyu² Dios to² 'e liseein²¹ tsá² jmáa¹a 'ii'²¹ jee²¹² 'ii 'in tyu'² to² 'ii. La joon galí² ca gatséin¹ tyún² cíein¹³ tsi ca'no'³gɨ cíein¹³ jiin²¹. Ca mo gasii¹in Dios jaain²¹ 'in cwo¹ júu³ tyú² tya'a sii²¹ Samuel.

21 Mo ngayuui'¹³ joon gamúu¹ᵢ tsacøøi'¹³ tyi' jaain²¹ røøi¹³ 'in tyu'² to² 'ii. Joon gacwóoi¹ Dios 'ii jaain²¹ røøi¹³ sii²¹ Saúl. Jóon¹ Cis 'ii. Benjamín sii²¹ 'lii²¹² tsafeei'¹ tya'a. Tunló¹ jiin²¹ gatyu'² Saúl do to² lawa røøi'¹³.

22 Mo la ciin²¹ joon gatyii¹mo Dios 'ii 'e jo 'ee to² tyu'²gɨ. Joon gacwo'¹o 'lii²¹² David 'e tyu'²u to² cwáain¹ tya' Saúl. Joon gajin'² Dios: "Ñíi³oo 'e David, jóon¹ Isaí do, jaain²¹ 'in 'ɨ¹-tsi la 'ɨ¹-tsii. Joon 'e 'ii-o ijmáa¹a jilaa'²¹ to² 'e tyu'³uu."

23 Jaain²¹ jún² tsaruu'²¹ᵢ 'lii²¹² David do galisii²¹ Jesús. Joon Dios gajmaa¹a 'e Jesús do 'in jmaa¹a tiin'¹³ tsá² Israel. Jilaa'²¹ 'elo nigajin'² Dios calii.

24 La nu'gɨ ijó¹ Jesús gajó² Wó³ saai¹ tsá² jmii²¹. Joon gacwo'¹o jileei'²¹ tsá² Israel júu³ tyú² jin'²in: "'E 'ná¹-a sáa¹naa' jmii²¹. Joongɨ unsii²naa' 'e 'ɨ¹-'oo'."

25 Tɨ lɨ jatyéein¹ 'e tyéi¹ to² jmoo¹o Wó³ joon gajin'²in: "Tsá² xee'²¹mo jna jon' jna 'i 'in lii²naa'. Mi yuui'¹³ jna ijó¹ jaain²¹gɨ 'e jiin'¹³ jo tii²na jmáa³aa sɨtuu'²¹na 'e sii'¹³ii loo²¹ tsi mii¹ᵢ" —jin'² Wó³ saai¹ tsá² jmii²¹.

26 Joon tyaa¹gɨ Poo² júu³:

—Tsaru'¹u', lii¹naa' jún² tya' 'lii²¹² Abraham coon'¹³ jileei'²¹ 'in tsáai¹-tsi Dios. Tyi'naa'oo' 'e júu³ lo tya' xiiala 'e tiin'¹³ tsá².

27 Jileei'²¹ 'in galiseein²¹ Jerusalén joongɨ tsacøøi'¹³ tya'a jo ñii¹ᵢ 'in Jesús do. Jon'gɨ 'øøi'²¹-tsi júu³ tya' 'in gafaa'²¹ júu³ tya' Dios calii fiin'¹³ untsáa¹o júu³ tya' 'ido la coon²¹ mo sóo¹. Joon 'in tsá² do mo ga'niii¹ Jesús do gauntsiin¹in júu³ tya' 'in gafaa'²¹a júu³ tya' Dios calii.

28 Joon mo jo gatsaa'²¹a jiin'¹³ coon²¹ tsaa² tya' 'ido gamii'¹ᵢ Pilato wa'a ityu'²u to² jnga'²mo.

29 Joon la joon mo gatsín¹ jilaa'²¹ 'e jin'² ni jí² tya' Dios cwáain¹ tya' 'ii. Joon gaxíi²a tsá² cuerpo tya'a tsaa' crúu¹³. Joon ga'aa¹mo tsá² 'ii.

30 Pe Dios gajmaa¹o 'e gajiin'¹o jee²¹² 'lii²¹².

31 Joon lii¹ 'láai² jmii²¹² gangii²ᵢ 'in Jesús do gajnéi¹ tyani 'in ningalíin² coon'¹³on fu Galilea mo ngóo¹ fu

Jerusalén. Joon la joon 'in tsá² do jmoo¹o júu³ jilaa'²¹ 'e ganii²¹ sɨɨ'²¹o tsá².

32 'Joon la joon jmoo'¹³o'o júu³ 'naa' jilaa'²¹ júu³ tyʉ́² 'e nigacwo'¹o Dios 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tyi'.

33 Joon mo gaunjiin'¹in Dios Jesús coon'¹³ 'e joon nigauntsiin¹mo 'ii'²¹ tya'a la lɨ́² 'e nigajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tyi'. Jilaa'²¹ 'elo niganee²¹e'e. La lɨ́² 'e nigajin'² ni jí² tya' Dios. Nʉ́ʉ²ʉʉ' lɨ tɨ túnʲ salmo: "Yʉʉn²¹ tyia-oo 'nʉ. Nano-o nicwóo³-oo juncwii²¹ tyi'i", jin'² Dios Jmii²¹.

34 Jin'²in jon júu³ tya' Dios: "Icwo'³oo 'naa' 'e cwaai'³ la lɨ 'ii'²¹ 'e gafuu²¹²uu 'lɨɨ²¹² David." Coon'¹³ 'e júu³ lo-o ga'ɨ́ɨ² Dios Jmii²¹ júu³ 'e iunjiin'¹o Jesús jee²¹² 'lɨɨ²¹². Joon 'e jo ixiia'²¹ cuerpo tya'a.

35 Jee²¹² salmo xiia' jin'² David do sɨɨ'²¹ɨ Dios: "Jo icwoo²'o 'e ixiia'²¹ cuerpo tya' tsá² tyi'i, 'in gatyii'¹³un."

36 Pe David do-o gauncoon'¹³on tsá² jiin'¹³ la mo seein²¹ la lɨ 'e gatyʉ'² Dios to². Joon mo lɨ ciɨin²¹ gajún¹mo jon. Ga'aa¹mo tsá² 'ii. Joon gajgoo'²¹ cuerpo tya' 'ido.

37 Pe cuerpo 'e nigajmaa¹a Dios gajiin'¹ do jo gajgoo'²¹ 'e joon.

38 Tsaru'¹u', 'ná¹-a liñí³ii' 'e Dios lí²-i 'iin² tsaa² tya' tsá² 'wii²¹² cwáain¹ tya' Jesús do.

39 'Wii²¹² tya' 'ii-o jileei'²¹ 'in tsáai¹-tsi 'ii 'iin²mo tsaa² tya'a. Pe jilee'²¹ 'in 'iin²¹²in jmá¹ jiin'¹³ la to² tyʉ'² Moisés jo 'iin²in tsaa² tya' 'ii.

40 Tɨ́ɨ¹moo', un'øøi'¹ yaanaa'; xuun cwolí² la lɨ 'e gajin'² tsá² gafaa'²¹a júu³ tya' Dios calɨɨ mo gajin'²in:

41 Jóo²duu' tsá² 'in un²gøøi¹ Dios, tsá² 'goo'²¹-'oo' joongɨ cwojuun²naa'.

Tsʉ jna-a Dios, joon jmóo³oo coon²¹ to² fee'¹ 'e jo jai'² ilɨɨ²naa' fiin'¹³ jmoo'¹³o tsá² 'naa' júu³.

La joon jin'² jí² tya' Dios jin'² Poo² do.

42 Mo gacwo'ɨ́ɨ¹ Poo² coon'¹³ tsá² ngɨ¹ coon'¹³ 'e cwo'¹ sinagoga do 'in tsá² jo seein²¹ Israel gamɨɨ'¹ɨ 'e cwo¹ Poo² 'e júu³ do mi tɨ túnʲ jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá².

43 Mo ngayuui' gatséi¹ 'e sɨcaain²¹ tsá² 'in taai² cwo'¹ do fúu¹mo tsá² Israel gauncaain²¹ coon'¹³ Poo² joongɨ coon'¹³ Bernabé. Joongɨ gauncaain²¹ 'inlɨ́ɨi¹³ tsá² 'in jo seein²¹ joon pe niga'láa²o 'wii²¹² tsáa¹mo-tsi Dios la lɨ́ɨ¹i tsá² seein²¹ Israel. Joon Poo² coon'¹³ Bernabé ga'ɨ́ɨ² júu³ 'e jo 'iin²-tsi xiiala 'neei¹ Dios tsá².

44 Mo gatí² túnʲ jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá² do galicaain²¹ jilee'²¹mo 'in tsá² seein²¹ 'e fuu²¹ do 'e janʉ́ʉ² júu³ tya' Dios do.

45 Mo ganí²i 'in tsá² Israel do 'e lɨ́ɨ¹ fúui¹ tsá² galicaain²¹ ga'aa¹a tsiiwúu¹. Joon ga'láa² 'wii²¹² jo cwo'¹o júu³ ruu'²¹i coon'¹³ Poo². Joon ga'láa² 'wii²¹² jíi²in Poo².

46 Joon Poo² coon'¹³ Bernabé do jo 'goo'²¹o coonti gafaa'²¹a jin'²in:

—'Naa'-a tɨ́ɨ²naa' nuu²uu' júu³ tyʉ́² tya' Dios nifu tsʉ tsá² Israel 'naa'. Pe jogɨ 'iin²¹²naa' cwolíin²naa' coon'¹³ Dios coonti. Tsʉ la joon tsáa³oo'o tsacwoo²¹o'o júu³ 'in jo seein²¹ Israel do.

47 Tsʉ la joon nigatyʉ'² Ña'ñʉ'¹ʉ' to² ni jí² tya'a 'e jin'²:

Nigajmé¹na 'nʉ lawa jɨ́² 'e coo²¹ tyani tsá² taain²¹² fu juncwii²¹.

'Ná¹-a jmaa²'a júu³ tya' xiiala 'e tiin'¹³ tsá² tøøi² ni cwoo'¹³ juncwii²¹.

48 Mo ganúu²un 'in tsá² jo seein²¹ Israel do 'elo lɨ́ɨ¹ gatɨ́²-tsi. Joon ga'láa² 'wii²¹² gajin'²in 'e 'áa¹mo tyʉ́² 'e júu³ tya' Ña'ñʉ'¹ʉ'. Joon galija'²mo lɨ́ɨi² jileei'²¹ 'in nigatyiin'¹³ Dios.

49 Joon la joon gafaa'²¹a tsá² júu³ tyʉ́² tya' Dios la caain²¹ lɨ san'² 'e fuu²¹ do.

50 Joon 'in tsá² seein²¹ Israel do gasɨ́ɨ²i coon'¹³ tsacøøi'¹³ 'in tyiin²gɨ seein²¹ 'e fuu²¹ do coon'¹³ 'inlɨ́ɨi¹³ tsamɨ́² tyúi¹ 'in tsaa'¹-tsi dioses tya'a

'áai¹ joon coon'¹³ la joon ga'láa² 'wii²¹² untyíi²in Poo² coon'¹³ Bernabé. Joon gatyii¹mo 'e fuu²¹ do.

51 Pe Poo² coon'¹³ Bernabé ga'wo'²o mɨɨ²ɨ. Joon gaxʉ'²ʉ 'laa²¹ toon²¹² mɨɨ²ɨ lawa coon²¹ li² 'e fuu²¹ do 'e nigajmaa¹o coon²¹ 'e gó². Joon ngalíin²mo fuu²¹ Iconio.

52 Pe 'in jai'² lɨ́ɨi² 'in néei¹ Antioquía do lɨ́ɨ¹ jløø'³i, joon røø¹mo 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Dios.

14

Poo² coon'¹³ Bernabé taain²¹² Iconio

1 Mo gatyalíin² Poo² fu Iconio gangataai² caan²¹mo fu cwo'¹ sinagoga. Joon gafaa'²¹a coon²¹ júu³ 'in sɨcaain²¹ do. Joon lɨ́ɨ¹ fúui¹ tsá² Israel do coon'¹³ tsá² jo seein²¹ joon gaja'²mo lɨ́ɨi².

2 Pe 'in tsá² Israel do 'in jo jo'¹ lɨ́ɨi² gajmaa¹a 'e ga'ɨ¹-tsi 'in tsá² jo seein²¹ Israel do jilaa'²¹ 'e gó² tya' 'in tsá² jai'² lɨ́ɨi² do.

3 'Wii'¹³ joon lɨ́ɨ¹ wóo² gajaan¹an do. Jo 'goo'²¹o. Gacwoo¹o júu³ 'wii'¹³ jo cu'²-tsi coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ'. Joon Ña'ñʉ'¹ʉ' gacwoo¹o li² coon'¹³ milagro 'e jmoo¹o 'in tsá² do. Coon'¹³ 'e la joon litsáa¹mo-tsi tsá² 'e la ja'²mo 'iin²¹²mo Dios tsá² la lɨ́² 'e faa'²¹a 'in tsá² do.

4 Pe 'in tsá² fuu²¹ do jo cwo'¹o júu³ ruu'²¹i. 'Inlɨ́ɨi¹³ tsá² faa'²¹a tyʉ́² tya' tsá² Israel do joon 'inlɨ́ɨi¹³gɨ faa'²¹a tyʉ́² tya' tsá² tya' Jesús do.

5 Joon 'in jo jo'¹ lɨ́ɨi² seein²¹ Israel coon'¹³ 'in jo seein²¹ joon sɨ́ɨi² røø²¹ coon'¹³ 'in tsaa'to² do itsajíi¹i joongɨ itsatyuu'¹²i cuun²¹² 'ido.

6 Pe mo galili'³i Poo² coon'¹³ Bernabé do gacwiin¹o fu Listra coon'¹³ Derbe 'e náa¹ lɨ sii²¹ Licaonia coon'¹³ la cu' lɨ' joon.

7 Do-o jon nigacwoo¹o júu³ tyʉ́² tya' xiiala 'e tiin'¹³ tsá².

Tyuui'¹³ tsá² cuun²¹² Poo²

8 Fu Listra do galiseein²¹ jaain²¹ tsañʉʉ'¹ 'in jo lí² ngɨ¹. Do-o tyíin¹in tsʉ tsá² jluui'¹³ ca la mo lɨ seen²¹mo. Jiin'¹³ coon²¹ naa'¹³ jo mo gangɨɨ¹ɨ.

9 Joon 'in tsañʉʉ'¹ do nuu¹o jilaa'²¹ júu³ tya' Poo² do. Joon gajøøi² Poo² do 'ii. Joon galili'³i Poo² do 'e 'ii-o jo'¹o lɨ́ɨi² Dios 'e 'láa²mo.

10 Joon gajin'² Poo² coon'¹³ coon²¹ júu³ tá² lɨɨlɨ¹:

—Røø²¹ sii'²¹ tɨ́ɨ¹³'ɨ.

Joon 'in tsañʉʉ'¹ do gasii'²¹o tɨɨ²ɨ. Coon²¹ ga'ɨ́ɨ²i la no-o. Tsifu joon gangɨ¹o.

11 Mo ganí²i 'in tsá² fuu²¹ do jilaa'²¹ 'e gajmaa¹a Poo² do joon ga'láa² 'wii²¹² ga'oo¹o coon'¹³ jmíi¹ tya' tsá² seein²¹ Licaonia, jin'²in:

—¡Dios 'in lɨ́ɨi¹ la lɨ́ɨi¹ tsá²-a nigajgái¹ fu lɨ saa²¹²an'!

12 Jin'²in 'in tsá² do 'e Bernabé do lɨ́ɨ¹i dios tya'a 'in sii²¹ Júpiter joongɨ 'e Poo² do lɨ́ɨ¹i dios tya'a 'in sii²¹ Mercurio, tsʉ 'ii lɨ́ɨ¹i 'in faa'²¹ do.

13 Joon 'e cwo'¹ tya' Júpiter do si' tyan' tɨ' fuu²¹ do. Joon 'in untsá² do gajajée¹i joo'²¹ joongɨ jilaa'²¹ lí³ 'ya'²gɨ lɨ suui²¹ fuu²¹ do. 'I-i coon'¹³ 'in tsá² do 'iin²¹²in un'goo²¹o Poo² coon'¹³ Bernabé do. Ijngaa'¹²i 'in joo'²¹ do 'e un'goo²¹o dios tya'a.

14 Pe mo ganúu²un 'in tsá² tya' Jesús do, Bernabé coon'¹³ Poo², jilaa'²¹ 'elo, ga'láa² 'wii²¹² ga'gɨɨ²¹ɨ sɨɨn'¹³ɨn. Joon ngataai² jee²¹² 'in tsá² do 'oo¹o jin'²in:

15 —¡Tsañʉʉ'¹! ¿'Ee lɨ' jmoo²oo' la no? ¡Tsá² la 'naa'-a jna'a! Canii² to² nijalii²¹i'i 'e sii'¹³i'i 'naa' 'e júu³ tyʉ́² 'e tʉ́³oo' jilaa'²¹ 'elo 'e jo 'ee to² tí¹. Joon ngɨ́³oo' coon'¹³ Dios, 'in seen²¹mo, tsʉ 'ii gajmaa¹a juncwii²¹. Joongɨ 'ii gajmaa¹a ni cwoo'¹³ coon'¹³ jmɨ'ñi'³ joongɨ jilaa'²¹ 'e sá² jee²¹² 'ii.

16 La mo jéei¹ gacwoo¹o 'e ngɨ¹ jileei'²¹ tsá² jiin'¹³ xiiala 'iin²¹²in.

17 Pe cwoo¹-o li² 'e seen²¹mo coon'¹³ jilaa'²¹ 'e tyʉ́² 'e jmoo¹o. No síi¹in jmɨ́¹ lɨ saan²¹²an' roo²¹ jilaa'²¹ 'e jñii²¹i'. Joon cwo'¹o jna' la líin²mo 'e tyú¹na' —jin'² Poo².

18 Pe fiin'13 gacwoo1o Poo2 jilaa'21 'e
júu3 lo 'in tsá2 do 'iin212mogɨ jngaa'12in
'in joo'21 do. 'Iin212in un'goo21o 'in tsá2
do.
19 Joon gatyalíin2 jaain21 gái1 tsá2
Israel 'in néei1 fu Antioquía coon'13 'in
néei1 Iconio. Joon galɨ'1o gasɨɨ'21ɨ tsá2
'e tyuu'13mo cuun212 'in Poo2 do. La
joon gajmaa1a. Joon gajñuu1in lɨ' tɨ'
fuu21 do. Lɨ́ɨi2 'e nijúun2mo 'ido.
20 Pe joon mo galicaain21 jaain21
gái1 'in jai'2 lɨ́ɨi2 do cu' lɨ' lɨ raain1
Poo2 do joon garóon2-o. Ga'í2-o 'e
fuu21 do tún1. Mo gajná2 jmɨɨ212 joon
ga'woo21mo coon'13 Bernabé. Ngalíin2
fu Derbe.
21 Mo gacwoo1o júu3 tyɨ́2 tya' 'e
tiin'13 tsá2 tya' 'in néei1 Derbe do lɨ́ɨ1
fúui1 tsá2 gajai'2 lɨ́ɨi2. Mo ngayuui'13
joon ngaliin1 tún1 fu Listra coon'13
Iconio coon'13 Antioquía.
22 Do-o nigatyaa1-tsi 'in nigajai'2
lɨ́ɨi2 lɨ ningaliin1 do. Gajin'2in sɨɨ'21ɨ
'ido:
—'Ná1-a jai'2gɨ liin21naa' júu3 tya'
Jesús. 'Ná1-a nee21e' wúu1 jiin'13 la
joon lí2-i tsatoo2o' lɨ tyɨ'2 Dios to2
—gajin'2 Poo2 do.
23 Joongɨ gatyii'13mo tsacøøi'13 'in
tyɨ'2 to2 jee212 'in jai'2 lɨ́ɨi2 la coon21
fuu21. La jo mo gøø'21ø gafaa'21o júu3
tyɨ́2 jin'2in:
—Ña'ñɨ'1ɨ', uncoon'13 jileei'21 tsá2
lo tsɨ nigalija'2mo lɨ́ɨi2 'nɨ.

Poo2 coon'13 Bernabé tsataai2 tún1 fu Antioquía 'e náa1 lɨ sii21 Siria

24 Mo ngayuui'13 gangɨ́ɨi1 fu lɨ sii21
Pisidia gatyaliin1 lɨ sii21 Panfilia.
25 Do-o gacwoo1o júu3 tyɨ́2 fuu21
sii21 Perge. Joongɨ tyaliin1 fu Atalia.
26 Do-o ngataai2 tsi barco. Joon
ngaliin1 tún1 fu Antioquía lɨ ga'láa2
'wii212 'ee1 júu3 tyɨ́2. Mo ga'woo21i 'e
fuu21 do nifu jileei'21 'in jai'2 lɨ́ɨi2 Dios
do nigamɨ'1o Dios, 'in 'iin212in tsá2, 'e
uncoon'13on Poo2 coon'13 Bernabé ji-
laa'21 to2 'e nigaun'yee1mo nano.
27 Joon mo gatyaliin1 fu Antioquía
do gauncaain21 jileei'21 'in jai'2 lɨ́ɨi2.
Joon Poo2 coon'13 Bernabé gatyaa1
júu3 ce jilaa'21 'e gajmaa1a Dios lɨ
ngalíin2. Gajin'2o xiiala gajmaa1a Dios
'e gajo'1o lɨ́ɨ2i 'in jo seein21 Israel.
28 Joon Poo2 coon'13 Bernabé ga-
jaan1an coon21 sii'13 coon'13 'in tsá2 jo'1
lɨ́ɨi2 néei1 do.

15

Mo gangóo1 Poo2 lɨ lɨcaain21 tsaru'1u' Jerusalén

1 Jee212 jmɨɨ212 joon 'inlɨ́ɨi13 tsá2
ga'woo21i fu Judea. Mo gatyalíin2 An-
tioquía do ga'láa2 'wii212 'e'2e 'in jo'1
lɨ́ɨi2 do 'e 'ná1 jmáa1a 'ido jiin'13 la tɨɨsi'2
to2 'e nigatyɨ'2 Moisés. Jiin'13 la joon
lí2 tiin'13mo tsá2. Lɨ́ɨ1 jo cwo1 Poo2
coon'13 Bernabé júu3 ruu'21i coon'13
'in tsá2 do.
2 Pe Poo2 coon'13 Bernabé galisá2
'ii'21 tya'a coon'13 'in tsá2 do 'e 'ii-o
coon'13 'inlɨ́ɨi13 catyaai2 do itsaliin1
Jerusalén tsafee'12i 'in apóstoles néei1
do coon'13 'in tsacøøi'13 tya' 'in jai'2 lɨ́ɨi2
do cwaain21 tya' 'e júu3 do.
3 Joon 'in jai'2 lɨ́ɨi2 fu Antioquía
do ngóo1o 'ɨɨ1ɨ júu3 Poo2 coon'13 'in
catyaai2 do. Joon gangɨ́ɨ1i la caain21
fuu21 náa1 lɨ sii21 Fenicia coon'13
Samaria. Lɨ ngalíin2 do gatyaa1 júu3
'e xiiala nigatɨɨ21 'in jo seein21 Israel
tɨɨ2 tsáai2 tya'a joon gatsa'2a-tsi Dios.
Joon jileei'21 'in jai'2 lɨ́ɨi2 lɨ́ɨ1 jløø'3i mo
ganúu2un 'e cwáain1 lo.
4 Mo gatyalíin2 Poo2 coon'13 Bern-
abé fu Jerusalén 'in tsá2 'in jai'2 lɨ́ɨi2
néei1 do coon'13 apóstoles coon'13
tsacøøi'13 ga'ii'21mo 'ii. Joon Poo2
coon'13 Bernabé do gatyaa1o júu3
xiiala nigajmaa1a Dios 'wii212 tya'a lɨ
ningalíin2 do.
5 Pe 'inlɨ́ɨi13 tsá2 fariseos 'in nigajai'2
lɨ́ɨi2 gajmaa1a siin'12in joon gajin'2in:
—Jileei'21 'in nijai'2 lɨ́ɨi2 'in jo seein21
Israel 'ná1-a jmáa1a jiin'13 la to2 tyɨ'2
Moisés.

6 Joon galicaain^{21} jileei'^{21} apóstoles coon'^{13} tsacøøi'^{13} do 'e lí^{2} 'ɨ^{1}du'-tsi 'e júu^{3} lo.

7 Mo ngayuui'^{13} gatyaa^{1} coon^{21} júu^{3} cwaa^{21} garóon^{2} Tʉ́^{3} lɨ tyíin^{1}in joon gajin'^{2}in:

—Tsaru'^{1}u', ñí^{2}-i 'naa' 'e ningóo^{1}on coon^{21} sii'^{13} mo gatyii'^{13}in Dios jna jee^{212} 'naa' 'e cwóo^{3}oo júu^{3} tya' xiiala 'e tiin'^{13} tsá^{2} tya' 'in jo seein^{21} Israel. Joon lí^{2} ja'^{2}mo lɨ́ɨi^{2}.

8 Joon Dios, 'in ñi^{1} jilaa'^{21} 'e 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2} nigacwóo^{1}o li^{2} 'e niga'ii'^{21}mo 'in jo seein^{21} Israel. Nigacwo'^{1}o 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya'a la lɨ 'e nigacwo'^{1}o jna'.

9 Coon^{21} røø^{21} lɨ́ɨ^{1}na' tyani Dios lagɨ 'ii. Gauntyú^{1}mo Dios 'ii mo galijai'^{2} lɨ́ɨi^{2}.

10 Joon nano, ¿'ee lɨ' jo jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}naa' tsá^{2} Israel jilaa'^{21} 'e nigajmaa^{1}a Dios? Cwoo^{2}oo' coon^{21} to^{2} 'ii^{21} 'e jo lí^{2} jmáa^{1}a. Ca 'lɨɨ^{212} tsacøøi'^{13} tyi' coon'^{13} jna' jo mo galɨ'^{1}ɨ'.

11 Lɨ' cɨɨ'^{12}ɨ nitiin'^{13}mo' jiin'^{13} la lɨ́^{2} 'e nigatiin'^{13} 'in tsá^{2} catyaai^{2} do. Jo 'ee gacɨ́ɨin^{2} tyi'. Untiin'^{13}mo Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo jna' tsʉ 'wii'^{13} 'iin^{212}mo jna'.

12 Mo ngayuui'^{13} joon jmai'^{2} 'in gajaan^{1}an tii^{2}. Joon ganúu^{2}o la 'ɨɨ^{212} tyaa^{1} Bernabé coon'^{13} Poo^{2} júu^{3} jilaa'^{21} li^{2} coon'^{13} milagro 'e nigajmaa^{1}a Dios jee^{212} 'in jo seein^{21} Israel do.

13 Mo ngayuui'^{13} gafaa'^{21}a joon gajin'^{2} Jacobo sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} sɨcaain^{21} do:

—Tsaru'^{1}u', nʉ́ʉ^{2}duu' júu^{3} tyiia:

14 Simóoi^{13} Tʉ́^{3} lo nigatyaa^{1}a coon^{21} júu^{3} xiiala nigatyii'^{13}in Dios nifu 'in jo seein^{21} Israel 'e galɨtsáa^{1}mo-tsi 'ii. La joon galɨ́ɨ^{1}mo tsá^{2} tya' Dios.

15 Jilaa'^{21} 'elo lɨ la lɨ 'e gatón^{1} mo'jí^{2} tya' 'in gafaa'^{21}a júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios calɨɨ. La nigajin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios:

16 Yiia^{2}oo tún^{1} mi tyá^{2} jilaa'^{21} 'elo.

Jon jmaa'^{13}oo tún^{1} 'nʉ́^{1} David 'e nisɨcɨɨi'^{13} no.

Un'mɨɨ'^{2}moo jilaa'^{21} 'e sá^{2}gɨ joon isaa'^{13}oo, jin'^{2} Dios.

17 Joon la joon jileei'^{21} 'in seein^{21}gɨ lí^{2}-i 'naa'^{21}i Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Dios.

Joon jilee'^{21} tsá^{2} jo seein^{21} Israel 'in nityi'^{2}na lí^{2}-i fee'^{1}i jna.

18 Ca la mo jée^{2}mo Dios gajmaa^{1}a júu^{3} jilaa'^{21} ijmáa^{1}a.

Jin'^{2} jí^{2} tya' Dios jin'^{2} Jacobo.

19 Faa'^{21}gɨ Jacobo jin'^{2}in:

—'Wii'^{13} joon, tsaru'^{1}u', la lo-o lɨ́ɨ^{2}na: 'E tyʉ́^{2}gɨ wa'a jo untyíi^{2}ingɨ' 'in jo seein^{21} Israel 'in nigatʉ́^{2} tɨɨ^{2} tsáai^{2} tya'a joon nigatsáa^{1}-tsi Dios.

20 Liin^{1}mo wa'a jiin'^{13} 'e táan^{3}a' ni jí^{2} 'e jo lí^{2}-i dø'^{1}ø 'uunñi^{2} 'e nisii'^{21} tsá^{2} tyani dioses tya'a. Joongɨ jiin'^{13} coon'^{13} 'oo^{21}o lí^{2} cwuui^{21} tsá^{2}. La joongɨ 'oo^{21} tsá^{2} jiin'^{13} coon'^{13} ñʉʉ'^{1} tya'a. Joongɨ jo lí^{2} dø'^{1}ø ngú^{1} joo'^{21} 'in nigawuuin'^{21} tyí^{2}, jon'gɨ jmɨ^{1} li^{2}-i dø'^{2} tsá^{2}.

21 Tsʉ ca mo lɨɨ la coon^{21} mo tɨ́^{2} jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} 'e'^{2}e tsá^{2} inʉʉ cwo'^{1} sinagoga la coon^{21} fuu^{21} jiin'^{13} ley tya' Moisés —jilaa'^{21} 'elo gajin'^{2} Jacobo.

22 Joon la joon 'in apóstoles coon'^{13} 'in tsacøøi'^{13} coon'^{13} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} do galisá^{2} 'ii'^{21} 'e tyii'^{13}in jaain^{21} gái^{1} jee^{212} 'ii 'e síi^{1}in fu Antioquía coon'^{13} Poo^{2} coon'^{13} Bernabé. Joon gatyii'^{3}in Judas 'in sii^{21}o jon Barsabás, coon'^{13} Silas. 'Ii jaain^{21} 'in tyiin^{2}gɨ jee^{212} 'in tsaru'^{1}u' do.

23 Joon coon'^{13} 'ii-o gasii^{1}in 'e jí^{2} do. 'E jí^{2} do jin'^{2} la lo:

"'Aa^{212}moo' faa'^{13} jna'a. Jna'a, apóstoles tya' Jesús, coon'^{13} tsacøøi'^{13}, coon'^{13} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} catyaai^{2}, 'aa^{212}moo' sii'^{13}i'i 'naa'^{21} jileei'^{21} tsaru'^{1}u' 'in jo seein^{21} Israel 'in néei^{1} Antioquía coon'^{13} 'in seein^{21} lɨ sii^{21} Siria coon'^{13} Cilicia.

24 Niganʉ́ʉ^{2}oo'o 'e jaain^{21} gái^{1} tsá^{2} Israel 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} néei^{1} Jerusalén nigacwalíin^{2} lɨ seen^{21}naa'. Joon nigauntyíi^{2}in 'naa'. 'In tsá^{2} do jo gasii^{212}na'a. Niganʉ́ʉ^{2}oo'o 'e coon'^{13} júu^{3} tya'a nigaxé^{2}mo-'oo'. Nigajin'^{2}in 'e 'ná^{1} 'ii'^{13}naa' li^{2} 'e nigacwo^{1} Moisés.

Jin'²in jon 'e 'ná¹ jmaa²oo'o jiin'¹³ la 'ii'²¹ tya'o.

25 Niga'ɨ¹-tsii'i jilaa'²¹ 'elo. Joon røø²¹ gasɨɨ²¹ɨ'ɨ 'e tyú² 'e tyii'¹³na'a jaain²¹ gái¹ jee²¹² jna'a 'in jalíin² fu lɨ seein²¹ 'naa' coon'¹³ Bernabé coon'¹³ Poo² 'in 'iin²¹²na'a.

26 'Ido-o nigalíin² tóin¹ 'mó¹ 'wii²¹² tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo.

27 Joon sii²¹²na'a Judas coon'¹³ Silas ifee'¹i 'naa' jilaa'²¹ 'e faa'²¹ 'e jí² lo.

28 'In Espíritu Tyú² tya' Dios niga'e'²e jna'a joon jna'a nigasɨɨ²¹ɨ'ɨ røø²¹ 'e jo cwoo'¹³gɨɨ'ɨ 'naa' coon²¹ to² 'e 'ii²¹-gɨ. Jiin'¹³ 'e tyiin²gɨ la lí² 'elo.

29 Jo cøø²øø' jilaa'²¹ ngú¹ 'e nigasii'²¹ tsá² tyani dioses tya'a. Jon'gɨ jmɨ¹ cøø²øø'. Jon'gɨ cøø²øø' ngú¹ joo'²¹ 'in júuin² wuuin'²¹ tyí². Joongɨ jiin'¹³ coon'¹³ 'oo²¹²o lí² cwuui²¹ tsá² joon tsamí² jiin'¹³ coon'¹³ ñʉʉ'¹ tya'a lí² cwuui²¹. Wana 'má²aa' jilaa'²¹ 'e júu³ lo canii²mo iliseen²¹naa'. Jiin'¹³ la joon júu³ tyii'i."

30 La joon ngataa²mo fu¹ ngaliin¹in fu Antioquía. Mo gatyaliin¹in joon gauncaan²¹mo 'in tsá² jo'¹ lɨɨi². Joon gacwo'¹o 'e jí² do.

31 Mo gajøø²ø 'in tsá² jo'¹ lɨɨi² do 'e jí² do lɨɨ¹ jløø'³i jiin'¹³ cwáain¹ 'e cwo'¹o 'in tsá² do.

32 Judas coon'¹³ Silas do tɨɨ²¹mo 'e cwo¹ júu³ tya' Dios 'wii'¹³ joon gacwoo¹o júu³ 'in tsá² do. Joon lɨɨ¹ fúui¹ 'in tsaru'¹u' 'in gatyá¹-tsi.

33 Mo gangɨɨ²i coon²¹ tún² 'nɨ¹ jmɨɨ²¹² 'in tsaru'¹u' seein²¹ Antioquía do ga'ɨɨ²o júu³ 'e ngaliin¹mo fu lɨ jalíin².

34 Pe Silas do-gɨ gatyá¹-tsi 'e ján²-o.

35 Poo² coon'¹³ Bernabé gaján²o jon fu Antioquía do. 'Ii coon'¹³ 'in catyaai² do-gɨ ga'e'²o joongɨ gacwoo¹o júu³ tyú² tya' Dios.

Tsacwoo¹ Poo² tún¹ júu³ tyú² tya' Dios

36 Mo lɨcɨɨin²¹ jmɨɨ²¹² joon gajin'² Poo² sɨɨ'²¹ɨ Bernabé:

—Tsaa²¹a' tún¹ tsafee'¹³na' jileei'²¹ tsaru'¹u' 'in néei¹ la caain²¹ fuu²¹ lɨ ningalii²¹i' cwoo²¹o' júu³ tyú² tya' Dios. Tsajøø²¹ø' xiiala seein²¹.

37 Pe Bernabé do 'iin²¹²in jée¹i Wó³, 'in sii²¹ jon Marcos.

38 Pe Poo² do gajin'²in:

—'Áai¹gɨ tyú² wa'a jo jee²¹²mo', tsʉ nigatúʉ²mo jna' Panfilia do. Jo gangóo¹on coon'¹³ jna' lɨ ngalii²¹i' do.

39 Lɨɨ¹ gasɨɨ²i 'e ca gajmaa¹a tsá² jmai'² tyíin¹ la jaain²¹ la jaain²¹. Bernabé do gatyii'¹³in Marcos joon coon'¹³ 'ii ngataa²i tsi coon²¹ barco. Joon ngalíin² fu Chipre.

40 La 'ɨɨ²¹² joon Poo² do gatyii'¹³in Silas. Mo ngayuui'¹³ ga'ɨɨ² tsaru'¹u' júu³ gamɨɨ¹ɨ tyani Ña'ñʉ'¹ʉ' 'e ngɨɨ¹o coon'¹³on, ga'woo²¹mo.

41 Joon gangɨɨ¹i fu lɨ' lɨ sii²¹ Siria joongɨ Cilicia. Do-o gatya¹-tsi 'in jo'¹ lɨɨi² lɨ la caain²¹.

16

Timoteo gauncaain²¹ coon'¹³ Poo² coon'¹³ Silas

1 Poo² coon'¹³ Silas gatyalíin² fuu²¹ sii²¹ Derbe coongɨ lɨ sii Listra. Joon do-o gatsee'²¹i jaain²¹ 'in jai'² lɨɨi² sii²¹ Timoteo. 'Ii jóon¹ jaain²¹ tsamí² 'in niseein²¹ Israel. Pe jmii²¹gɨ jon' tsá² Israel.

2 'In jai'² lɨɨi² seein²¹ fu Listra coon'¹³ Iconio tyú² faa'²¹a tya' Timoteo do.

3 Joon gali'iin²¹²in Poo² wa'a 'e tsáa¹a Timoteo coon'¹³on. Joon 'e jo faa'²¹gɨ tsá² Israel 'laa'²¹ tya' Timoteo Poo² do gatyʉ'²ʉ to² 'e liin¹ Timoteo 'e li² circuncisión tya' tsá² Israel, tsʉ ñii¹i tsá² 'e tsá² griego jmii²¹ 'ii.

4 La caain²¹ fuu²¹ lɨ ngalíin² gajmaa¹a júu³ jiin'¹³ la nigajin'² jí² tya' 'in apóstoles coon'¹³ 'in tsacøøi'¹³ 'in néei¹ Jerusalén.

5 Joon gauntya¹-tsi jileei'²¹ 'in ni jai'² lɨɨi². La coon²¹ jmɨɨ²¹² gangafúu²mo 'in jai'² lɨɨi².

Jaain²¹ tsá² seein²¹ Macedonia gajnéi¹ tyani Poo²

6 'In Espíritu Tyʉ^{2} tya' Dios jo gac-
woo^{1}o 'e tsacwó^{2}o Poo^{2} júu^{3} tyʉ^{2} tya'
Dios fu co' li sii^{21} Asia. Joon la
joon gangɨ́ɨ^{1}mo la caain^{21} lɨ sii^{21} Frigia
coon'^{13} lɨ sii^{21} Galacia.
7-8 Joon gatyalíin^{2}mo fu tɨ' Misia.
'ɨ^{1}-tsi 'e tsataa^{2}i lɨ sii^{21} Bitinia. Pe
'in Espíritu Tyʉ^{2} tya' Dios jo cwoo^{1}o.
'Wii'^{13} joon gangɨ́ɨ^{1}mo coon^{21} tsáa^{1} co'
lɨ sii^{21} Misia. Joon gatyalíin^{2}mo fu
Troas coon^{21} fuu^{21} náa^{1} tɨ' jmɨ'ñi'^{3}.
9 Joon do-o ganí^{2}i Poo^{2} coon^{21} 'e
canʉʉ^{21} coon^{21} li^{2}. Ganii^{21} jaain^{21}
tsañʉʉ'^{1} 'in seein^{21} lɨ sii^{21} Macedo-
nia. Siin'^{12}in joon gamɨɨ^{1}ɨ tyani Poo^{2}
gajin'^{2}in:
—Na^{1} fu Macedonia. Na^{1}, un-
coon'^{13} jna'a.
10 Mo ngayuui'^{13} ganí^{2}i Poo^{2} 'e
li^{2} lo, jna-a, Lucas gauncaan^{21}na
coon'^{13} Poo^{2} do. Joon gatyaa^{21}a'a
tyʉ^{2} tyii'i. Ngalii^{21}i'i fu Macedonia.
Tsáa^{1}mo-tsii'i 'e la ja'^{2}mo Dios ni-
gasii^{1}in jna'a tsacwoo^{21}o'o júu^{3} tyʉ^{2}
tya' 'e tiin'^{13} tsá^{2}.

Poo^{2} coon'^{13} Silas gatyalíin^{2} fu Filipos

11 Ngatoo^{21}o'o tsi coon^{21} barco fu
Troas. Joon ngalii^{21}i'i coon^{21} tsáa^{1} fu
coon^{21} cwoo'^{13} tyʉʉn^{21} roon^{1} ni jmɨɨ^{21}
sii^{21} Samotracia. Joon mo gajná^{2}
jmɨɨ^{212} joon gatyalii^{21}i'i fu Neápolis.
12 Mo ngayuui'^{12} joon ga'woo^{21}o'o
gangalii^{21}i'i fu Filipos. Coon^{21} fuu^{21} lɨ
tyʉ'^{2} to^{2} Roma. Coon^{21} fuu^{21} 'e tyiin^{2}gɨ
la caain^{21} lɨ catyiia^{2} Macedonia. Do-o
gatoon^{21}o'on coon^{21} tún^{2} 'nɨ^{1} jmɨɨ^{212}.
13 Coon^{21} mo sóo^{1} jmɨɨ^{212} 'ii'^{21}
'woo'^{21} tsá^{2} Israel ngalii^{21}i'i lɨ gasuui^{21}
fuu^{21} do. Coon^{21} lɨ tɨ' jmɨɨ^{21}. Coon^{21} lɨ
lɨcaain^{21} tsá^{2} tsafaa'^{12}a júu^{3} tyʉ^{2}. Do-o
gayii^{21}a'a gacwóo^{13}o'o júu^{3} tyʉ^{2} 'inlɨ́ɨi^{13}
tsamɨ́^{2} 'in nigalicaain^{21}.
14 Jaain^{21} jee^{212} 'in tsamɨ́^{2} do sii^{21}
Lidia. Lidia do galiseein^{21} coon^{21}
fuu^{21} sii^{21} Tiatira. Joon jmoo^{1}o to^{2}
'nɨɨ^{1}ɨ 'mɨ'^{2} nʉʉ'^{1} tyʉ^{2}. Nitsáa^{1}-tsi Dios.
La 'ɨɨ^{212} nuu^{1}un 'e júu^{3} tya' Poo^{2} do
Dios gajmaa^{1}a 'e ga'øøi'^{21}-tsi.
15 Joon gasáa^{2}mo jmɨɨ^{21} coon'^{13} la
tøøi^{2} inʉʉ tya'a, Mo ngayuui'^{13} joon
gamɨɨ^{1}ɨ tyanii^{21}i'i jin'^{2}in:
—Jmaa^{2} fee'^{1}-'oo' pe wana ja'^{2}mo
lɨ́ɨ^{2}naa' 'e tsáa^{1}mo-tsii Dios, mo'^{1}o' fu
tyiia —jin'^{2} Lidia do.
Joon gajmaa^{1}a 'e tyitsaa^{212}mo 'e
gajóon^{13}o'on.
16 Cafu galɨ́^{2} mo ngalii^{21}i'i tɨ lɨ
tsafaa'^{13}a'a júu^{3} tyʉ^{2} gatseei'^{21}na'a
jaain^{21} sɨmɨ́^{2} 'in 'oo^{1}o coon^{21} espíritu 'e
jmoo'^{12} júu^{3} tya' 'e unngɨɨ^{1}ɨ tsá^{2}. Joon
lɨ́ɨ^{1} jnaa'^{21} 'in ñi'fii^{212}i cuu^{2} coon'^{13} 'e
júu^{3} jmoo'^{12}o do.
17 'In sɨmɨ́^{2} lo ga'láa^{2} 'wii^{212} gangɨɨ^{1}ɨ
caluu Poo^{2} joongɨ caluu^{21}u'u. Ga'oo^{1}o
tá^{2} jin'^{2}in:
—'In tsá^{2} lo jmoo^{1}o la to^{2} tyʉ'^{2} Dios,
'in ñii^{2}gɨ. Joongɨ tyaa^{1} júu^{3} xiiala lí^{2}
tiin'^{13} tsá^{2} —jin'^{2} sɨmɨ́^{2} do.
18 Jiin'^{13} la joon ngɨɨ^{1}ɨ faa'^{1}a la
coon^{21} jmɨɨ^{212} ce jiin'^{13} do-o gata'^{1}gɨ
Poo^{2} nuu^{1}un júu^{3} tya' 'in tsamɨ́^{2} do.
Joon gajiin'^{13} níi^{1}i joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ
'in espíritu 'yuui^{2} alma tya' 'in sɨmɨ́^{2}
do:
—Coon'^{13} 'ii'^{21} tya' 'e sii^{21} Jesucristo,
tyʉ'^{3}ʉʉ to^{2} 'e júu^{13}'u alma tya' 'in sɨmɨ́^{2}
lo —jin'^{2} Poo^{2}.
La tsifu joon gacwo'ɨ́ɨ^{1}ɨ 'in espíritu
gó^{1} do.
19 Mo galiñi^{1} jileei'^{21} ñi'fii^{21}i 'in sɨmɨ́^{2}
do 'e jo lí^{2}gɨ jnaa'^{1}a cuu^{2} coon'^{13}on
joon gasaan'^{12}in Poo^{2} coon'^{13} Silas.
Joon ngajée^{1}i tyani tsaa'to^{2} lɨ 'moo'^{13}
nifu.
20 La joon gatyalíin^{2}mo tyani
tsaa'to^{2} 'in jmoo^{1}o 'ii'^{21} nifu. Joon
gacwoo^{1}o tsaa^{2} jin'^{2}in:
—'In tsá^{2} Israel lo ngɨɨ^{1}ɨ untyíi^{2}in
goo^{212}o'.
21 'Ee^{1}e jilaa'^{21} cwáain^{1} 'e jo tɨɨ^{21}na'
jmoo^{21}o' tsʉ tsá^{2} Roma jna' —jin'^{2}
ñi'fii^{212} 'in sɨmɨ́^{2} do.
22 Joon fúui^{1}gɨ tsá^{2} ga'láa^{2} 'wii^{212}
faa'^{21}a 'laa'^{21} tya' Poo^{2} do. 'In tsaa'to^{2}
do gatyʉ'^{2}ʉ to^{2} 'e gacwó^{2} sɨɨn'^{3} 'in tsá^{2}
do. Joon gapóo^{1}i coon'^{13} sɨɨ^{2} 'ido.

23 Mo ngayuui'13 gapóo1i lɨɨlɨ1
gataa'1i 'nɯñí3. Joon gatyɯ'2ɯ to2 'in
tyɯ'2 to2 'nɯní3 do 'e tsa'aa2i Poo2
coon'21 túnˀ.
24 Mo ngayuui'13 ganúu2un 'in tyɯ'2
to2 'nɯñí3 do jilaa'21 'elo gangajée1i
Poo2 coon'13 Silas tɨ tyan' tsi 'nɯñí3 do.
Joon gato'1o 'mó2 luutɨɨ2ɨ 'ido.
25 La 'woo1 tyianúɯ1 Poo2 coon'13
Silas do née1i faa'21a júu3 tyú2 joon
ga'øø1ø 'e un'goo21o Dios. Jileei'21 'in
catyaai2 do 'in taai2 'nɯñí3 do nuu1o
jilaa'21 'elo.
26 La tsifu joon gajøø'21 goon 'wó2
tá2 lɨɨlɨ1. Gadyeei'13 goon la tøøi2
'nɯñí3 do. Fuxɯ tsifu joon ganó1 ji-
laa'21 'oo2 'nɯñí3 do. Joon gaxɯɯ'21ɯ
jilaa'21 cadena 'e 'ñúɯ1ɯ cwoo21o 'in
tsá2 taai2 do.
27 Mo gajná2-tsi 'in tyɯ'2 to2 'nɯñí3
do ganii21 'e niganó1 jilaa'21 'ooca'nú1
do. Lɨ́ɨ2i 'e niga'woo1mo coon'21 tya1.
Joon gatyii1 ñí3 tya'a 'e la mo ijngaai'13
'ña'a.
28 Joon gafaa'21a Poo2 tá2 lɨɨlɨ1 jin'2in:
—Xuun'13 jmeei'13 wo'o tsɯ lo-o
taan2 jna'a coon'21 tya1.
29 Joon 'in tyɯ'2 to2 'nɯñí3 do gamɨɨ1ɨ
coon21 jɨ́2 jneei2. Joon ga'ii21 cwiin1in
jleei1 'goo'21o lɨɨlɨ1. Joon gasii'21i 'wo-
jníi1i tyani Poo2 coon'13 Silas.
30 Joon ga'woo21mo 'ido. Joon
gaunngɨɨ1ɨ sɨɨ'21ɨ 'ii:
—Tsañɯɯ'1, ¿'ee 'ná1 jmáa3aa 'e
itiin'13moo?
31 'Ido-gɨ gañii1i:
—Cwotya1-'o'o Ña'ñɯ'1ɯ' Jesucristo.
Joon la joon tiin'13mo'o coon'13 tsá2
inɯɯ tyi'i.
32 Joon gacwo'1o Poo2 júu3 tyú2 tya'
Jesús 'ido coon'13 jileei'21 'in taai2 inɯɯ
tya' 'in tsá2 do.
33 Joon 'woo1 joon garun'2un 'in
tyɯ'2 to2 'nɯñí3 do moo'wó1 Poo2
coon'13 Silas lɨ icwuu'21. Joon 'ii
coon'13 tsá2 inɯɯ tya'a gasáa2mo jmɨɨ21.
34 Mo ngayuui'13 joon gatǿ1o fu
tya'a. Do-o gacwoo1o 'e gagøø'21ø
Poo2 coon'13 Silas. Joon jløø'3mo la
tøøi2 inɯɯ tya'a tsɯ nigatsáa1mo-tsi
Dios.
35 Mo gajná2 'aa21 'in tsaa'to2 nifu do
gasii1in 'ɨɨ'13 tya'a 'e tsa'woo2i 'in taai2
'nɯñí3 do.
36 Joon gajin'2 'in tyɯ'2 to2 'nɯñí3 do
sɨɨ'21ɨ Poo2 do:
—Ningɨɨ1mo 'ii'21 'e laa212moo 'naa'.
La joon nilí2-i 'woo21naa' 'e tyú2-ɯ.
37 Pe Poo2gɨ gajin'2in sɨɨ'21ɨ 'in 'ɨɨ'13
do:
—Cwosii'13du'u 'in tyɯ2 to2 do 'e tsá2
Roma jna'a. Tyíia2 do nigapóo2i jna'a
tyani tsá2 fuu21. Jo gacón2du 'ii'21
coon'21 túnˀ. Joongɨ gataa'12i jna'a
'nɯñí3. Joon nano-gɨ 'iin212in laai1
jna'a 'uuin21. 'Ee sa lí2 la joon. Ce
cwojalíin2du yaai do ja'woo2i jna'a.
38 'In 'ɨɨ'13 do ngatya1 júu3 tyani 'in
tsaa'to2 nifu do. 'Ido-gɨ gafoo'1mo mo
ganúu2un 'e 'in tsá2 Roma 'ii. Joon
ngalíin2mo gamɨɨ1ɨ wa'a jmáa1a 'ido
fee'1-tsi.
39 Joon ga'woo1mo 'ido fu 'nɯñí3.
Joon gamɨɨ1ɨ tyani Poo2 coon'13 Silas
wa'a 'wooi21 tsifu 'e fuu21 do.
40 Mo ga'woo2i 'nɯñí3 do ngalíin2mo
fu tya' 'in tsamɨ́2 sii21 Lidia do. La
nɯ'gɨ 'e tsalíin2 ngajøø21i tsaru'1u' joon
gatya1gɨ-tsi 'ido. Joon ngalíin2mo.

17

Gato'1 tsá2 mɨɨ'13 fu Tesalónica

1 La caain21 tya'i fu1 lɨ ningalíin2
Poo2 coon'13 Silas gangɨ́ɨ1i fuu21 'e sii21
Anfípolis coon'13 Apolonia. Joon mo
ngayuui'13 joon gatyalíin2mo fu lɨ sii21
Tesalónica. Do-o si'2 coon21 cwo'1 sin-
agoga tya' tsá2 Israel.
2 La jee212 'nɨ1 semóo1 Poo2, jiin'13 la
tɨɨ2 nisi'2 tya'a, ngóo1 fu cwo'1 do mo
gatɨ́2 jmɨɨ212 'ii'21 'woo'21 tsá2 Israel.
3 Ngatyaa1a júu3 joon jo cwo'1o júu3
ruu'21i coon'13on. Pe tyú2-ɯ ga'e'2e tsá2
xiiala jin'2 jí2 tya' Dios 'e Cristo 'ná1-a
nii21 wúu1. Joon mi yuui'13 júun2in 'e
'ná1-a jiin'1in túnˀ. Joon gajin'2in sɨɨ'21ɨ
'in tsá2 do:

—'In Jesús 'in fuu^{212}uu 'naa' lo, 'ii jon Cristo, 'in nigasii^{1}in Dios ijmá^{1} tiin'^{13} tsá^{2}.

4 'Inlɨɨi^{13} tsá^{2} Israel do nigajo'^{1} lɨɨ^{2}i. Joon gauncaain^{21} coon'^{13} Poo^{2} coon'^{13} Silas. Joon fúu^{1}mo 'in jo seein^{21} Israel jo'^{1} galɨɨ^{2}i. Nitsáa^{1}mo-tsi Dios coon'^{13} 'inlɨɨi^{13} tsamɨ^{2} tyiin^{2}gɨ.

5 Pe niga'aa^{1}a tsiiwúu^{1} 'inlɨɨi^{13} tsá^{2} Israel 'in jo jo'^{1} lɨɨi^{2}. Gauncaain^{21} 'ido 'inlɨɨi^{13} tsá^{2} 'lɨɨi'^{3} soo^{21}-tsi 'in ngɨ^{1} jøøi^{2} jee^{212} 'nʉ^{1}. Gajmaa'^{12}a coon^{21} poo^{212} joon gatyaa^{1} 'goo^{21} 'e fuu^{21} do. Gangɨɨ^{1}ɨ 'e fuu^{21} do 'naa'^{21}i Poo^{2} coon'^{13} Silas. Joon gangataa^{2}i coon^{21} inʉʉ tya' jaain^{21} tsá^{2} sii^{21} Jasón.

6 Pe mo jo gatsee'^{21}i Poo^{2} coon'^{13} Silas do gajñúu^{1}i 'in tsá^{2} sii^{21} Jasón do coon'^{13} 'inlɨɨi^{13} tsá^{2} jo'^{1} lɨɨi^{2}. Ngajée^{1}i tyani tsaa'to^{2} do joon ga'oo^{1}o jin'^{2}in:

—'In tsañʉʉ'^{1}, 'in nigauntyíi^{2}in la tøøi^{2} juncwii^{21} nigajalíin^{2} lɨ' lo jon,

7 joon 'in Jasón lo niga'ii'^{21}mo fu tya'a. Jilaa'^{21} 'e 'ee^{1}e 'in tsá^{2} no faa'^{21}a 'laa'^{21} tya' 'in tyʉ'^{2} to^{2} nifu 'in tyíin^{1} Roma. Tsʉ jin'^{2}in 'e seen^{21}mo jaain^{21} røøi^{13} 'in sii^{21} Jesús 'in feei'^{1}gɨ lagɨ 'in tyʉ'^{2} to^{2} Roma.

8 Mo ganúu^{2}un 'elo 'in tsá^{2} do coon'^{13} 'in tsaa'to^{2} ga'láa^{2} 'wii^{212} to'^{2}o mɨɨ'^{13}.

9 Pe Jasón coon'^{13} 'in catyaai^{2}gɨ do gacwoo^{1}o cuu^{2} 'e tsáa^{1}mo-tsi 'in tsaa'to^{2} do 'e i'woo^{21}mo Poo^{2} coon'^{13} Silas 'e fuu^{21} do. Joon galáa^{2}mo 'ido.

Poo^{2} coon'^{13} Silas tsalíin^{2} Berea

10 La tsifu joon 'in tsaru'^{1}u' do ga'woo^{21}mo Poo^{2} coon'^{13} Silas coon^{21} 'e canʉʉ^{21}. Ngalíin^{2} fu Berea. Mo gatyalíin^{2} do joon ngalíin^{2} cwo'^{1} sinagoga.

11 Wo^{2}gɨ-tsi 'in tsá^{2} néei^{1} Berea do lagɨ 'in tsá^{2} néei^{1} Tesalónica. Joon lɨ^{1}gɨ 'yaai^{1}-tsi ga'ii'^{21}i júu^{3} tyʉ^{2}. La coon^{21} jmɨɨ^{212} gauntsáa^{1}a júu^{3} tyʉ^{2} tya' Dios. Gacón^{2}du cwáain^{1} wana 'e jo'^{1}o 'e faa'^{21}a 'in tsá^{2} do.

12 'Wii'^{13} joon lɨɨ^{1} fúui^{1} 'in gajo'^{1} lɨɨi^{2}. Jee^{212} 'in nijai'^{2} lɨɨi^{2} do seein^{21} tsamɨ^{2} tyiin^{2}gɨ 'in faa'^{21}a jmíi^{1} griego. Joon jo'^{1}o galɨɨi^{2} 'inlɨɨi^{13} tsañʉʉ'^{1}.

13 Mo galiñi^{1} tsá^{2} Israel néei^{1} Tesalónica 'e Poo^{2} taan^{1}in fu Berea cwoo^{1}o júu^{3} tyʉ^{2} tya' Dios ngalíin^{2} ngajmáa^{2} mɨɨ'^{13}.

14 Pe 'in tsá^{2} jai'^{2} lɨɨi^{2} seein^{21} do la tsifu joon gasii^{1}in Poo^{2} lɨ tɨ' jmɨ'ñi'^{3}. Pe joon Silas coon'^{13} Timoteo gajaan^{1}o fu Berea.

15 'In ningalíin^{2} coon'^{13} Poo^{2} ngajée^{1}i coon^{21} fuu^{21} sii^{21} Atenas. Joon cwoliin^{1}in tún^{1} gatyaa^{1} júu^{3} 'e Silas coon'^{13} Timoteo 'ná^{2} tsalíin^{2} tsauncaain^{21} coon'^{13} Poo la jmoono.

Mo taain^{1} Poo^{2} fu Atenas

16 La 'ɨɨ^{212} jáan^{1}in Poo^{2} Silas coon'^{13} Timoteo fu Atenas do lɨɨ^{1} fa'í^{3} lɨɨ^{1}i. Tsʉ lɨɨ^{1} 'láai^{2} nii^{2} dioses 'in tsaa'^{2}-tsi 'in tsá^{2} do.

17 Tsʉ 'wii'^{13} joon ngafaa'^{12}o fu cwo'^{1} sinagoga joongɨ coon'^{13} 'in catyaai^{2} 'in tsaa'^{2}-tsi Dios. La coon^{21} jmɨɨ^{212} ngafaa'^{12}o coon'^{13} jilee'^{21} 'in taa^{2}i 'moo'^{13} do.

18 'Inlɨɨi^{13} tsá^{2} 'in untsáa^{1} júu^{3} tya' coon^{21} poo^{212} 'e sii^{21} epicúreos coon'^{13} 'inlɨɨi^{13}gɨ 'in niuntsáa^{1} júu^{3} tya' coon^{21} poo^{212} 'e sii^{21} estoicos gatsee'^{21}i Poo^{2} joon ga'láa^{2} 'wii^{212} gasɨɨ^{2}i:

—¿'Ee 'e jin'^{2} 'in tsañʉʉ'^{1} no? 'Áai^{1} tyafo'^{2} tyaa^{1}a 'goo^{21}.

'Inlɨɨi^{13}gɨ jin'^{2}in:

—La lɨɨ^{1}i 'in tya^{1} coon^{21}gɨ júu^{3} tya' dioses 'in xee'^{21}mo no.

La lo gajin'^{2}in tsʉ 'wii'^{13} Poo^{2} do tyaa^{1} júu^{3} tya' Jesús joongɨ tya' xiiala galɨ^{2} mo gajiin'^{1}in.

19 Joon 'in tsá^{2} do ngajée^{1}i Poo^{2} fu coon^{21} lɨ sii^{21} Areópago. Do-o lɨ tɨɨi^{21} lɨcaain^{21} mo sá^{2} jilaa'^{21} 'e sɨɨ^{1}i. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Lo-o 'ná^{2} lɨ ñii^{2}i'in jilaa'^{21} 'e 'múui^{2} 'e tyá^{2}'a 'e'^{2}'e.

20 Fu'^{2}'u jna'a coon^{21} júu^{3} 'e jo mo nʉʉ^{21}ʉ'ʉ jiin'^{13} coon^{21} naa'^{13}. 'Ii^{212}oo'o tsáai^{1}-tsii'i 'ee 'øøi'^{21}-tsi 'e júu^{3} no —jin'^{2} 'in tsá^{2} do.

21 Tsʉ jileei'21 'in seein21 Atenas coon'13 jileei'21 'in jalíin2 lɨ xiia' 'in néei1 do canii2 'iin212in 'e nuu1un sɨ 'e faa'21a 'e jmai'2 'e 'múu2mo.

22 Joon gamaa1a Poo2 siin'12in jee212 'in tsá2 do 'e fu yʉ' moo'21 lɨ sii21 Areópago do. Joon gajin'2in:

—Núʉ3duu' tsá2 seein21 Atenas. Nicón3oo cwáain1 'e 'áai1gɨ tsáai1-'oo' jileei'21 dioses tyii'.

23 Tsʉ mo ningɨ́3ɨɨ jøø3øø la caain21 lɨ un'goo2oo' dioses tyii' joon gatsaa'3aa ni altar tyii' coon21 júu3 'e jin'2: "Tya' 'in dios 'in jo mo galicwii1naa'." Pe 'in dios 'in un'goo2oo' no pe jo cwii1naa' no 'in lo-gɨ 'in Dios 'in foo'13na coon'13 'naa'.

24 "In Dios lo fii212 juncwii21 joongɨ ni cwoo'13 juncwii21 tsʉ nigajmaa1o juncwii21 coon'13 jilaa'21 'e sá2. Jo seein21 'ido tsi inʉʉ cwo'1 'e jmoo1o tsá2.

25 Jon'gɨ sɨtyéen1in jmɨɨ212 jilaa'21 'e jmá1 tsá2. Tsʉ 'ii-o nigacwo'1o jna' jilaa'21 juncwii21 tyi'. 'Ii-o nicwoo1o tyi2 'e lee21e', coon'13 jilaa'21 'e jmoo21o' jna' to2.

26 'Coon'13 coon21 jmɨ1 'øø2mo gajmee1i jileei'21 tsá2 taain212 juncwii21. Joon 'ii gatyʉ'2 to2 lɨ́2-ɨ liseein21 tsá2 joongɨ lɨ icwá2 tsá2.

27 'Iin212in Dios 'e 'naa'21mo tsá2 'ii. Coon'13 la joon tyee'13mo tsá2 'ii tsʉ jo wíin2 seein21 Dios lɨ saan21 jna' la jaan21na'.

28 Tsʉ 'ii'21 tya' Dios saan21o' joongɨ ngɨɨ21ɨ'. Joongɨ jmoo21o' jilaa'21a. La gajin'2 'inlɨ́ɨi13 poetas tyii': "Jóon1 Dios jna'."

29 Wana jóon1 Dios jna' jo 'ɨ1-tsi' 'e Dios lɨ́ɨ1i lawa jaain21 fii212 'in gajmeei1 tsá2 'ña'a 'in lɨ́ɨi1 cwanáa1 sɨ cwataa21 'ee sɨ cuun212 'ee.

30 La mo jéei1 la jo mo ñi1 tsá2 jo mo gajmaa1a Dios jilaa'21 'e jmoo1o tsá2. Pe nano nityʉ'2ʉ to2 'e jileei'21 'in seein21 doñixiia' 'e unsɨ́ɨ2mo 'e 'ɨ1-tsi.

31 Tsʉ nigatyii'13 Dios coon21 jmɨɨ212 mi jmáa1a 'ii'21 tya' tsá2 seein21 juncwii21. Joon coon21 tsáa1 'ii'21 tya'a. Joon ijmáa1a 'ii'21 coon'13 jaain21 tsanʉʉ'1 'in nigatyii'13in. Joon la joon gacwo1 Dios coon21 li2 mo gaunjiin'1in 'in Jesús do jee212 'lɨɨ212 —jin'2 Poo2 do sɨɨ'21ɨ 'in tsá2 do.

32 Joon mo ganúu2un júu3 tya' 'e jiin'1 tsá2 jee212 'lɨɨ212 'inlɨ́ɨi13 do gaungøø1mo Poo2 do. 'Inlɨ́ɨ13gɨ gajin'2in:

—'E tyʉ́2gɨ wa'a nʉʉ21ʉ' 'e júu3 lo mo coon'21 tún2.

33 Joon gatʉ́ʉ2mo Poo2 'ii.

34 Pe 'inlɨ́ɨi13 tsá2 do jo gatíui2 Poo2 do. Gajo'1o lɨ́ɨ2i. Jaain21 jee212 'in jo'1 galɨ́ɨi2 do 'in sii21 Dionisio. 'Ii jaain21 'in tyʉ'2 to2 Areópago do. Joongɨ jo'1o galɨ́ɨi2 jaain21 tsamɨ́2 sii21 Dámaris coon'13 'inlɨ́ɨi13gɨ.

18

Poo2 taain1 fu Corinto

1 Mo ngayuui'13 joon gacwo'ɨ́ɨ1ɨ Poo2 fuu21 Atenas. Joon gangóo1on coon21 fuu21 sii21 Corinto.

2 Joon do-o gatsee'21i jaain21 tsá2 Israel 'in sii21 Aquila, 'in galiseein21 coon21 lɨ sii21 Ponto. La mo jéei1gɨxʉ Aquila do coon'13 'oo212o, 'in sii21 Priscila, ga'woo21i Italia gatyalíin2 fu Corinto do. Ga'woo21mo do tsʉ 'in tyʉ'2 to2 nifu 'in sii21 Claudio gatyʉ'2ʉ to2 'e 'woo21mo jilee'21 tsá2 Israel 'e Roma do. Joon ngafeei'13 Poo2 do 'ii.

3 Coon21 to2 'e nijmoo1o coon'13 Poo2. Jmoo1-o 'nʉ'mɨ'2 tsʉ 'wii'13 joon do-o gajaan1o joon gajmaa1o to2 coon'13on.

4 La coon21 jmɨɨ212mo 'ii'21 'woo'21 tsá2 Israel ngóo1 Poo2 fu cwo'1 sinagoga. Do-o gacwoo1o júu3 tya' Dios. 'Iin212in 'e litsáa1mo-tsi tsá2 júu3 tya' Jesús. Gacwo'1o júu3 tsá2 Israel joongɨ 'in jo seein21 joon.

5 Mo gatyalíin2 Silas coon'13 Timoteo jalíin2 fu Macedonia. Poo2 canii2 gajmaa1a gacwoo1o júu3 tyʉ́2. Gasɨɨ'21ɨ júu3 coon21 tsáa1 tya' tsá2 Israel 'e Jesús do 'ii Cristo 'in sɨjéen1in.

6 Pe 'idogɨ gasɨɨ²i yaa-i ga'láa² 'wii²¹² faa'²¹a 'laa'²¹ tya' Poo². Joon Poo² do gajø'²ø sɨɨn'¹³ɨn lawa coon²¹ li² joon gajin'²in:

—Tsaa² tyii' yaamoo' 'ejo tiin'¹³gɨɨ'. Jo tsaa² tyiia tsʉ lɨ́ɨ¹ nigajmáa³oo júu³. La nano-o 'e níi³oo tya' tsá² 'in jo seein²¹ Israel.

7 Joon gacwo'ɨ́ɨ¹o 'e cwo'¹ do. Joon gangaa'¹²i fu tya' jaain²¹ tsá² sii²¹ Justo. 'Ii jaain²¹ 'in un'goo²¹ Dios. Tyíin¹in caai¹ cwo'¹ do.

8 Joon jaain²¹ 'in sii²¹ Crispo, 'in tyʉ'² to² cwo'¹ do, galitsáa¹mo-tsi Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesús coon'¹³ la tøøi² inʉʉ tya'a. La joon fúu¹mo tsá² seein²¹ Corinto do galitsáa¹mo-tsi mo ganúu²un 'e júu³ tyʉ́² do. Mo gajo'¹ lɨ́ɨi² gasáa²mo jmɨɨ²¹.

9 Joon Dios gasɨɨ'²¹ɨ Poo² coon²¹ lawa 'e cɨɨ¹ jin'²in:

—Jo jmáa³'a 'goo'²¹'o 'e cwo'³'o júu³ tyʉ́². Jo jón³'on tii²

10 tsʉ siin'¹³moo coon'¹³ 'nʉ. Joon jo 'in cwéei² saain'¹ 'nʉ jmee'²¹i 'nʉ jilaa'²¹ 'e gó². Lɨ́ɨ¹ fúui¹ tsá² tyiia 'in seein²¹ 'e fuu²¹ lo —jin'² Dios.

11 La joon Poo² gajaan¹o coon²¹ jiin²¹ tsi ca'no'³ 'e fuu²¹ Corinto do. 'Ee¹e júu³ tyʉ́² tya' Dios jee²¹² 'in tsá² do.

12 Pe la jee²¹² jmɨɨ²¹² joon gatyʉ'² Galión to² lɨ sii²¹ Acaya. Joon jee²¹² jmɨɨ²¹² joon 'in tsá² Israel do galicaain²¹ gafaa'²¹a 'laa'²¹ tya' Poo³. Joon ngajée¹i Poo² tyani tsaa'to² 'in tyʉ'² to² do.

13 Joon 'in tsá² Israel do gacwoo¹o Poo² tsaa² tyani 'in tyʉ'² to² do jin'²in:

—'In tsañʉʉ'¹ lo ngɨɨ¹ to² 'e'²e tsá² júu³ 'e 'ná¹-a tsá²-tsi tsá² Dios 'e jo 'ee tɨɨsi'².

14 Poo² ningóo¹ 'e faa'²¹o mo gajin'² Galión, 'in tyʉ² to² do, gasɨɨ'²¹ɨ tsá² Israel do:

—Tsá² Israel, nʉ́ʉ²duu' 'e ifo'³oo lo. Wana coon²¹ 'e niga'lee'²¹i 'in tsá² lo sɨ coon²¹ tsaa² fee'¹ inúu³oo coon'²¹ túnʼ² júu³ tyii'.

15 Pe wana jiin'¹³ coon²¹ la tɨɨsi'² tyii' jiin'¹³ la 'oo'²¹ yaamoo' unrøø²¹oo' 'e júu³ lo yaamoo'. Tsʉ jo 'iin²¹²moo jmáa³aa 'ii'²¹ jilaa'²¹ 'e júu³ lo.

16 Joon ga'woo²¹mo tyitsaa²¹²mo fu caluu.

17 Joon jileei'²¹ tsá² 'in faa'²¹ jmíi¹ griego 'in jo seein²¹ Israel gasaan'¹²in jaain²¹ tsá² sii²¹ Sóstenes 'in tyʉ'² to² cwo'¹ do. Joon gajmee'²¹i tyani 'in tsaa'to² do. Pe coonti jo 'ee gaunjíi²i Galión do.

Poo² gangáa'¹³i túnʼ¹ fu Antioquía

18 Wóo²gɨxʉ gajaan¹ Poo² do mo ngayuui'¹³ jilaa'²¹ 'elo. Mo lɨcɨɨin²¹ joon ga'ɨ́ɨ²o júu³ tsaru'¹u' do. Joon caan²¹mo ngalíin² coon'¹³ Priscila coon'¹³ Aquila. Joon fu Cencrea do nigauntsiin¹in Poo² coon²¹ 'ii'²¹ tya'a 'e nigamaa¹a joon gatyʉ'²ʉ po'tyíi¹i. Mo ngayuui'¹³ joon nga'ii²¹o tsi coon²¹ barco. Joon ngalíin²mo fu Siria. La nʉ'gɨ 'e tyalíin² Siria tyalíin²

19 coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Efeso. Do-o gatʉ́ʉ²mo Poo² Priscila coon'¹³ Aquila. Joon ngoo²¹-o cwo'¹ sinagoga. Do-o ngasiin¹in coon'¹³ tsá² Israel 'in lɨcaain²¹.

20 Joon 'ido-gɨ gamɨɨ¹ɨ tyani Poo² wa'a ijáin¹ wóo²gɨ pe jo gali'iin²¹²in.

21 Pe Poo² ga'ɨ́ɨ²o júu³ 'ido gajin'²in:

—'Ná¹-a taan¹na fu Jerusalén tsʉ 'ná¹-a jmaa'¹³aa jmɨɨ²¹² 'e nijó¹. Pe wana cwo¹ Dios 'ii'²¹ yafoo'¹³moo 'naa' túnʼ¹.

Joon nga'ii²¹o tsi coon²¹ barco. Joon gacwo'ɨ́ɨ¹o fu Efeso.

22 Mo gatyee'¹²i fu Cesarea joon ngóo¹ Poo² fu Jerusalén. Do-o ngafee'¹³i 'in jai'² lɨ́ɨi² néei¹ do. Mo ngayuui'¹³ joon ngoo²¹-o fu Antioquía.

23 Do-o gajaan¹an coon²¹ sii'¹³ cwaa²¹xʉ. Mo ngayuui'¹³ joon gangoo²¹-o túnʼ¹, gangɨ́ɨ¹i la coon²¹ fuu²¹ lɨ sii²¹ Galacia coon'¹³ Frigia. Do-o gatya¹gɨ-tsi 'in nijo'¹ lɨ́ɨi².

Apolos cwoo¹o júu³ fu Efeso

24 La jee212 jmɨɨ212 joon gatyía1 fu Efeso jaain21 tsá2 Israel 'in sii21 Apolos. Nigaliseein21 coon21 fuu21 sii21 Alejandría. Lɨ́ɨ1 tyʉ́2 tɨɨi21 cwoo1o júu3 tyʉ́2. Joongɨ lɨ́ɨ1 tyʉ́2 cwii1i jí2 tya' Dios.

25 Joon nigauntsáa1o fu1 tya' Ña'nʉ'1ʉ'. Mo faa'21a yaai1-tsi lɨɨli1. Joon 'ee1e la ti cwáain1 tya' Jesús fiin'13 ñi1o jiin'13 la gasaai1 Wó3 tsá2 jmɨɨ21.

26 Gatyaa1 Apolos do júu3 tsi cwo'1 sinagoga. Jo cu'2-tsi. Pe mo ganúu2un Priscila coon'13 Aquila júu3 tya'a gatøø1 Apolos do coon'21. Joon gacwo'1gɨ cwáain1 tya' Jesús tyʉ́2gɨ 'ido.

27 La mo 'iin212in Apolos tsáa1a fu lɨ sii21 Acaya 'in jai'2 lɨ́ɨi2 do gauncoon'13on. Joon 'in tsaru'1u' do gacwo'1o Apolos coon21 jí2 'a 'ii'21mo 'in tsaru'1u' néei1 lɨ tsáa1a 'ii. Mo gatyíi1a fu Acaya do lɨ́ɨ1 tyʉ́2 gauncoon'13on 'in tsaru'1u' 'in nigalijai'2 lɨ́ɨi2 'wii'13 fee'1mo-tsi Dios tya'a.

28 Nigatyaa1 júu3 tyani jileei'21 tsá2 xiiala nigacai'2-tsi tsá2 Israel. Joon coon'13 jí2 tya' Dios gajmaa1a júu3 'e Jesucristo 'in sɨjéen1in do. Joon 'in tsá2 seein21 Israel do jo lí2 wa'a jo cwo'1o júu3 ruu'21i.

19

Poo2 taain1 Efeso

1 La 'ɨɨ212 taain1 Apolos fu Corinto do Poo2 gangɨ́ɨ1i fu tsaa' moo'21. Joon gajgáa1i fu Efeso. Do-o gatsee'21i 'inlɨ́ɨi13 'in jai'2 lɨ́ɨi2.

2 Joon gaunngɨɨ1ɨ:

—¿Tɨ niga'ii'13naa' 'in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios mo galitsáai1-'oo'?

'Ido-gɨ gañii1i:

—Coonti jo mo ganʉʉ21ʉ'ʉ 'e seein21 Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios.

3 Joon gajin'2 Poo2 gasɨɨ'21ɨ 'ido:

—¿Xiiala nigasáa2naa' jmɨɨ21?

'Ido-gɨ gañii1i:

—Jiin'13 la nigasaai1 Wó3 tsá2 jmɨɨ21.

4 Poo2-gɨ gajin'2in:

—Mo gasaai1 Wó3 tsá2 jmɨɨ21 lawa'a coon21 li2 'e unsɨ́ɨ2mo tsá2 'e 'ɨ1-tsi. Pe gajin'2o 'e 'ná1-a tsáai1-tsi tsá2 'in jó1 cɨɨin21gɨxʉ lagɨ 'ii. Joon 'ii Cristo.

5 Mo ganúu2un 'elo jilee'21mo gasáa2mo jmɨɨ21 coon'13 'e sii21 Ña'nʉ'1ʉ' Jesús.

6 Joon mo gataan1an Poo2 cwoo1o tya' 'in tsá2 do gajó2 'in Espíritu Tyʉ́2 lɨ téen2in. Joon ga'láa2 'wii212 gafaa'21a jmíi1 xiia'21. Joon gacwoo1o júu3 'e nigacwo1 Dios.

7 'In tsá2 do tí1 'ii dyatuuin1 coon'tya.

8 La 'ɨɨ212 jiin'13 la gatsín1 gaai21 sɨɨ'21 Poo2 tsaa21o fu cwo'1 sinagoga. Joon ngacwoo1o júu3 jo cu'2-tsi. Joon lɨɨ'21o tya1-tsi tsá2 xiiala mi tyʉ'2 Dios to2 tsá2.

9 Pe 'inlɨ́ɨi13gɨ gali'waa'21-tsi. Joon jo jo'1 galɨ́ɨ1i lɨ' faa'21gɨ 'laa'21 tya' júu3 tyʉ́2 do tyani tsá2. Joon gatyii1mo Poo2 'ña'a jee212 'in tsá2 do. Joon gatøø1o jiin'13 'in nijai'2 lɨ́ɨi2 do coon'21. Ngalíin2 coon21 lɨ untsáa1 tsá2 tya' jaain21 tsá2 sii21 Tiranno. Joon do-o gasɨ́ɨi2 la coon21 jmɨɨ212.

10 La joon do-o gateen1in ce gatsín1 túnˀ jiin21. Joon jilee'21mo 'in seein21 la caain21 lɨ sii21 Asia ganúu2o júu3 tyʉ́2 tya' Ña'ñʉ'1ʉ' Jesús. Lagɨ 'in tsá2 Israel lagɨ 'in tsá2 jo seein21 joon ganúu2o.

11 Dios nigajmaa1a coon21 milagro fee'1 'wii'13 cwáain1 tya' Poo2 do.

12 Cagɨ póo1 sɨ 'no'3 'mɨ'2 'ee 'e nigasoin21 Poo2 tsalii1 fu lɨ teei'12 tsatsaa'13 joon 'láa2mo coon'13 jmoowúu1 'e tyaan1. Joon jileei'21 espíritu gó2 'woo21mo alma tya'a.

13 Pe 'inlɨ́ɨi13 tsá2 seein21 Israel do 'in jalíin2 lɨ xiia' 'in 'wooi1 espíritu gó2 tya' tsá2 gali'iin212in 'wóo1i espíritu gó2 coon'13 'e sii21 Ña'ñʉ'1ʉ' Jesús. Joon gajin'2in sɨɨ'21ɨ 'in'lɨɨi'3 'yuui2 alma tya' tsá2:

—Tyʉ'3ʉʉ to2 'woo21naa' coon'13 'e sii21 Jesús, 'in Jesús 'in faa'21a Poo2 júu3 tyʉ́2 tya'a do.

14 La joon nigamaa[1]a dyái[1] jóon[1] tya' jaain[21] tsá[2] Israel 'in sii[21] Esceva, 'ii tsafeei'[1] 'in tyʉ'[2] to[2] untsá[2].

15 Pe mo gajmaa[1]a 'elo 'in'lɨɨi'[3] do gañii[1]i:

—Cwii[1]moo Jesús do. Cwii[1]mogɨɨ jon Poo[2]. ¿Pe 'iin-gɨ 'naa'?

16 Mo ngayuui'[13] joon 'in tsá[2] taai[2] 'in'lɨɨi'[3] alma tya'a do ga'ɨ́ɨ[2]i jee[212] 'in tsá[2] do. Coon'[13] waa'[21] pí[2] tya'a galɨ'[1]o jileei'[21] 'in tsá[2] do. Gajmee'[21]i 'ido lɨɨlɨ[1]. Ce gacwiin[1]in fu caluu tɨ' ringúu[1]i joongɨ sɨcwuu'[21]i.

17 Joon jileei'[21] 'in tsá[2] Israel coon'[13] 'in jo seein[21] joon 'in néei[1] Efeso do galiñi[1]i joon lɨ́ɨ[1] gafo'[1]i. Joon lɨ́ɨ[1] gaun'goo[21] tsá[2] Ña'ñʉ'[1]ʉ' Jesús.

18 Joon fúu[1]mo 'in nijo'[1] lɨ́ɨi[2] jalíin[2] jatyaa[1] júu[3] jilaa'[21] 'e gó[2] 'e nigajmaa[1]a la mo jéei[1].

19 Fúu[1]mo 'in nigauntsáa[1] júu[3] loo[1] tyaan[1] jí[2] tya'a. Joon gajún[2]o tyani tsá[2]. Mo gajmaa'[12]a cwáain[1] tya' 'e jí[2] lo gacɨ́ɨin[2] tún[2] cíein[13] tsi ca'no'[3] mil cuu[2].

20 La joon fúu[1]mogɨ tsá[2] ganúu[2]o júu[3] tya' Ña'ñʉ'[1]ʉ'. Joon gatsá[2]-tsi tsá[2] Dios mo nii[21] 'ii'[21] tya' Dios.

21 Mo ngayuui'[13] jilaa'[21] 'elo Poo[2] ga'ɨ[1]-tsi 'e tsafee'[12]i tsá[2] 'in néei[1] fu lɨ sii[21] Macedonia coon'[13] lɨ sii[21] Acaya. Joon ingɨ́[1]mogɨ ca tɨ' Jerusalén. Joon gajin'[2]in:

—Mi yuui'[13] níi[3]ii fu Jerusalén 'ná[1]-a jon níi[3]ii fu Roma.

22 La 'ɨɨ[212] jan[1] Poo[2] coon[21] sii'[13]gɨxʉ fu Asia gasii[1]mo Timoteo coon'[13] Erasto, 'in jmoo[1]o to[2] coon'[13]on, fu Macedonia.

To'[2] tsá[2] mɨɨ'[13] fu Efeso

23-24 La jee[212] jmɨɨ[212] joon jaain[21] tsá[2] sii[21] Demetrio gajmaa[1]a mɨɨ'[13] tya' cwáain[1] tyʉ́[2] tya' Jesús. Demetrio do-o jaain[21] 'in jmoo[1]o to[2] coon'[13] cwataa[21]. Jmoo[1]-o jilaa'[21] 'e 'ya'[2]gɨ tya' jaain[21] diosa tya'a 'in sii[21] Diana. Joon lɨ́ɨ[1] jnaa'[1]a cuu[2] coon'[13] jilaa'[21] 'e jmoo[1]o coon'[13] jileei'[21]gɨ 'in jmoo[1]o to[2] coon'[13]on.

25 Joon gauncaain[21] jileei'[21] 'in jmoo[1]o to[2] coon'[13]on coon'[13] jileei'[21] tsá[2] 'in jmoo[1]o to[2] la do. Joon gajin'[2]in sɨɨ'[21]ɨ 'in tsá[2] do:

—Tsañʉʉ'[1], jnaa'[1]o' jilaa'[21] 'e tsangɨ́ɨ[2]na' 'e tyʉ́[2]-ʉ saan[2]an' coon'[13] jilaa'[21] to[2] 'e jmoo[21]o'.

26 Pe la lɨ́[2] 'e jøø[21]ø' joongɨ nʉʉ[21]ʉ' la lɨ júu[3] tya[1] Poo[2] do ngɨɨ[1] jin'[2]in 'e jilee'[21] dioses 'in jmaai[1] tsá[2] jon' dioses 'i. Joon la joon fúu[1]mo 'in nigajai'[2] lɨ́ɨi[2] júu[3] tya'a. Jon' jiin'[13] lo-o pe la caain[21] lɨ sii[21] Asia.

27 'Áai[1] tyafo'[2] gó[2] tyi' tsʉ jilaa'[21] to[2] 'e jmoo[21]o' lo itsa'ɨ́ɨ[1]-ɨ. La joon intʉ́[2] tsá[2] cwo'[1] tya' diosa tyi' sii[21] Diana. Nee[2]o' 'e jilee'[13] tsá[2] Asia coon'[13] la tøøi[2] juncwii[21] un'goo[21]o 'ii. Pe nano 'áai[1] fo'[2] tya' diosa tyi' 'in fee'[1] wana jo 'in un'goo[21]gɨ 'ii —jin'[2] Demetrio do.

28 Mo ganúu[2]un jilaa'[21] 'elo lɨ́ɨ[1] gatsá[2] 'nii'[21]-tsi joon ga'oo[1]o:

—¡Fee'[1]mo diosa tyi'! ¡Fee'[1]mo Diana, diosa tya' 'in néei[1] Efeso!

29 Lɨ́ɨ[1] gatyaa[1]a 'in tsá[2] do 'goo[21]. Gasan'[2]mo jaain[21] tsá[2] sii[21] Gayo coon'[13] jaain[21]gɨ 'in sii[21] Aristarco. Gái[1] tsá[2] seein[21] Macedonia 'in ngɨ́[1] coon'[13] Poo[2] do. Tsifu joon gajñúu[1]in tɨ lɨ si'[2] 'nʉ́[1] lɨ lɨcaain[21] tsá[2] fuu[21] do.

30 Joon Poo[2] la mo 'iin[212]in tsa'ii[21] tsafee'[12]i 'in tsá[2] do pe 'in jai'[2] lɨ́ɨi[2] catyaai[2] do jo gacwoo[1]o.

31 Joon 'inlɨ́ɨi[13] tsacøøi'[13] seein[21] Asia do 'in seein[21] Poo[2] tyʉ́[2] coon'[13] gasii[1]in júu[3] 'e jo tsáa[1]a 'ii jee[212] do.

32 'Áai[1] sɨcaai'[13] 'e faa'[21]a tsá[2] do la jaain[21] la jaain[21] tsʉ jiin'[13] jo ñii[1]gɨ 'ee to[2] 'e nigalicaain[21] do.

33 Joon 'in tsá[2] Israel do gatyii'[13]in jaain[21] tsá[2] sii[21] Alejandro 'in gajmaa[1]a coon[21] li[2] coon'[13] cwoo[21]o. 'Iin[212]in faa'[21]a cwáain[1] tya'a.

34 Pe mo galili'[3]i 'in tsá[2] fúui[1] do 'e tsá[2] Israel do joon ga'oo[1]o wóo[2] lɨɨlɨ[1]. Xʉʉ jogɨ gatɨ́[2] tún[2] hora ga'oo[1]o 'ido jin'[2]in:

—¡Fee'^{1}mo Diana diosa tyi' 'in néei^{1} Efeso!

35 Joon 'in tɨjí^{2} tyiin^{1} fuu^{21} do mo galɨ'^{1}ɨ 'ɨ́ɨ^{2} tii^{2} jee^{212} 'in tsá^{2} do gajin'^{2}in:

—Tsá^{2} seein^{21} Efeso, la tøø^{2}mo juncwii^{21} ñii^{1}i 'e fuu^{21} Efeso lo 'e tɨ́ɨ^{2}mo un'øø'^{21}mo cwo'^{1} tya' diosa 'in feei'^{1} sii^{21} Diana 'in nigatøøi'^{21} fu yʉ' juncwii^{21}.

36 La joon jo cweei^{1} faa'^{21}a tsá^{2} 'laa'^{21}. Coon'tún^{2}duu'. Jo jmaa^{2}duu' jiin'^{13} la jo mo tyaa^{2}aa' cwáain^{1}.

37 Tsʉ 'in tsañʉʉ'^{1} 'in jajéei^{1} 'naa' lo jo 'ee mo gajmaa^{1}a jon'gɨ mo gafaa'^{21}a 'laa'^{21} cwáain^{1} tya' diosa tyii'.

38 Wana 'in Demetrio no coon'^{13} jilee'^{21} 'in jmoo^{1}o to^{2} coon'^{13} sá^{2} coon^{21} tsaa^{2} cwó^{2} tya' doñi'iin, lí^{2}-i tsalíin^{2} tyani tsaa'to^{2}. 'I-gɨ unrøø^{21} júu^{3} no.

39 Wana 'oo^{2} 'naa' coon^{21} júu^{3} xiia'^{21}gɨ lí^{2}-i mɨ́^{2}ɨɨ' 'e licaain^{21} tsá^{2} coon'^{21} tya^{1}. Joon sɨ́ɨ^{13}oo' júu^{3} ja'^{2}mo.

40 Tsʉ 'íi^{1}-i fo'^{2} tyi' wana galiñi^{1} tsaa'to^{2} tyʉ'^{2} to^{2} fuu^{21} lo la lɨ́^{2} 'e ni-gajmaa^{2}aa' no. Jo 'ee lɨ́ɨ^{13} cwáain^{1} sá^{2} cwoo^{21}o' tya' 'e mɨɨ'^{13} 'e nigalɨ́^{2} no.

41 Joon mo ngayuui'^{13} gajin'^{2} 'elo ga'ɨ'^{1}ɨ júu^{3} gajø'^{2}mo tsá^{2}.

20

Poo^{2} tsáa^{1}a fu lɨ sii^{21} Macedonia coon'^{13} lɨ sii^{21} Grecia

1 Mo gatséi^{1} jilaa'^{21} 'e mɨɨ'^{13} do gatø'^{1}ø Poo^{2} jileei'^{21} tsá^{2} jo'^{1} lɨ́ɨi^{2}. Joon gacwo'^{1}o cwáain^{1} 'ido. Mo ngayuui'^{13} joon ga'ɨ'^{1}o júu^{3} 'ido. Garøøn^{1}in joon gangoo^{21}o fu Macedonia.

2 Joon ngafee'^{12}i jileei'^{21} 'in néei^{1} la náa^{1} fuu^{21} do. Gatya^{1}gɨ-tsi tsaru'^{1}u' coon'^{13} júu^{3} tya'a. Mo ngayuui'^{13} joon gatyía^{1} fu lɨ sii^{21} Grecia.

3 Do-o gajaan^{1}an gaai^{21} sɨɨ'^{21}. Ni'yuui^{2} fu^{1} 'e tsa'í^{2} barco 'e tsáa^{1}a fu Siria mo galili'^{3}i 'e 'in tsá^{2} Israel do 'iin^{212}in saan'^{1}mo 'ii. 'Wii'^{13} joon ga'ɨ^{1}-tsi gajaa'^{12}i fu lɨ' cwoo'^{13} tyʉʉn^{21}. Joon gangɨ́ɨ^{1}i fu Macedonia tún^{1}.

4 Gangalíin^{2} caan^{21}mo coon'^{13} Sópater, jaain^{21} tsá^{2} seein^{21} Berea. Joongɨ coon'^{13} Aristarco coon'^{13} jaain^{21} tsá^{2} sii^{21} Segundo, 'in seein^{21} fu Tesalónica. Ngalíin^{2}mo jon Gayo, 'in seein^{21} Derbe, coon'^{13} Timoteo. Joongɨ ngalíin^{2}mo Tíquico coon'^{13} Trófimo 'in néei^{1} fu lɨ sii^{21} Asia.

5 'In tsaru'^{1}u' no gangajée^{1}mo joon ngajeen^{2}in jna'a fuu^{21} sii^{21} Troas

6 Pe jna'gɨɨ'ɨ ga'woo^{21}o'o fu Filipos mo gangɨ́ɨi^{2} jmɨɨ^{212} 'e gø'^{2} tsá^{2} 'iñi'^{1} 'e jo jeei^{1} tyiian'^{3}. Joon ngatoo^{2}-oo'o tsi coon^{21} barco. Tya'^{1}oo'o fu Troas mo gatɨ́^{2} 'ñá^{2} jmɨɨ^{212}gɨ. Do-o gajoon^{21}o'on dyía^{1} jmɨɨ^{212}gɨ.

Taain^{1} Poo^{2} fu Troas

7 Mo gatɨ́^{2} domingo galicaain^{21} tsá^{2} 'in jo'^{1} lɨ́ɨi^{2} ijmáa^{1}a jmai'^{2}xʉ 'iñi'^{1} 'e untii'^{13}-tsi 'e gajmaa^{1}a Jesús. Joon Poo^{2}-gɨ ga'ee^{1}e júu^{3} tyʉ́^{2}. Tsʉ 'wii'^{13} 'ná^{1}-a cwo'ɨ́ɨ^{1}ɨ mi jná^{2} jmɨɨ^{212} joon lɨ́ɨ^{1} cwaa^{21} gafaa'^{21}a. Ca gatɨ́^{2} 'woo^{1} tyianʉ́ʉ^{1} gafaa'^{21}a.

8 Coon^{21} tsi inʉʉ ñíi^{1} lɨ sɨcaain^{21}. Joon lɨ́ɨ^{1} 'láai^{2} jɨcoo^{21} 'in 'ɨ́ɨ^{13}.

9 Joon jaain^{21} sɨmii'^{21} sii^{21} Eutico tyíin^{1}in 'ootoo^{21} do. 'Wii'^{13} cwaa^{21}xʉ júu^{3} 'e gatyaa^{1} Poo^{2} do 'in sɨmii'^{21} do gatsá^{2}-a jelicwuu^{21}i. Joon la 'ɨɨ^{212} tyíin^{1} do gacwuu^{21}mo. Joon do-o gatøø'^{21}i tɨ yʉ' lɨ tɨ́^{2} 'nɨ^{1} fúui^{1} do. Mo gasaai'^{21} tsá^{2} 'ii ni'lɨɨ^{212}mo.

10 Joon gajgái^{1} Poo^{2} fu yʉ' do. Joon gatyaai^{1} 'ña'a lɨ raain^{1} 'in sɨmii'^{21} do. Joon garøøn^{1}in 'ido. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'in tsaru'^{1}u' do:

—Jo foo'^{13}naa' tsʉ 'in jiin'^{1} 'ino.

11 Joon gasóo^{2}o tún^{1} Poo^{2} lɨ' yʉ' lɨ sɨcaain^{21}. Gajmaa^{1}o jmai'^{2}xʉ 'iñi' do 'e untii'^{13}-tsi. Mo ngayuui'^{13} joon gagøø'^{21} 'íi^{1}i. Joon gafaa'^{21}o tún^{1} ce gajná^{2}. Joon gacwo'ɨ́ɨ^{1}o.

12 Joon 'in sɨmii'^{21} do tee^{1}o jiin'^{1}. Jilee'^{21}mo gatya^{1}-tsi lɨɨlɨ^{1}.

Tsá^{2} ngɨ́^{2} coon'^{13} Poo^{2} tsalíin^{2} fu Mileto

13 Gaunrøø^{21}o júu^{3} jile'^{1}oo'o la gajin'^{2} Poo^{2} 'e tsajéen^{2}na'a 'ii fu Asón. Jile'^{1}oo'o ngatoo^{2}o'o tsi coon^{21} barco. Jiin'^{13} Poo^{2} do gajaan^{1}gɨ 'wii'^{13} 'iin^{212}in ngɨ^{1} tɨɨ^{2}o. Joon ngalii^{2}oo'o fu Asón. Do-o lɨ gajéen^{2}na'a Poo^{2}.

14 Mo galɨcaain^{21} coon'^{13} jna'a tsi barco do ngalii^{2}oo'o fu Mitilene.

15 Ga'woo^{21}-oo'o joon. Mo gajná^{2} joon gangɨɨ^{212}moo'o fu coon^{21} lɨ sii^{21} Quío. Mo gajná^{2} jmɨɨ^{212} tún^{2} gatyalii^{21}i'i coon^{21} fuu^{21} sii^{21} Samos. Fu Trogilio gajóon^{13}o'on catá^{2} pe mo gajná^{2} jmɨɨ^{212} joon gatyalii^{21}i'i fu Mileto.

16 La joon gajmóo^{13}o'o tsʉ Poo^{2} do jo 'iin^{212}in ján^{2} wóo^{2} fu Asia do. Jo 'iin^{212}in tsáa^{1}a fu Efeso do tsʉ 'iin^{212}in tyee'^{12}i la jmoonogɨ fu Jerusalén. 'Iin^{212}in wa'a ilí^{2} téen^{1}in fu Jerusalén mo tɨ jmɨɨ^{212} sii^{21} Pentecostés.

Tyaa^{1}a Poo^{2} júu^{3} coon'^{13} tsacøøi'^{13} néei^{1} Efeso

17 La 'ɨɨ^{212} taain^{1} Poo^{2} fu Mileto do gatyʉ'^{2}ʉ to^{2} gajalíin^{2} tsacøøi'^{13} tya' 'in jo'^{1} líɨi^{2} néei^{1} Efeso do.

18 Mo gatyalíin^{2} joon gasɨɨ'^{21}ɨ Poo^{2} 'ii:

—Ñí^{3}oo' xiiala nigangí^{3}ɨɨ ca la mo 'láa^{2} 'wii^{212} ngóo^{3}oon fu lɨ sii^{21} Asia.

19 La coon^{21} jmɨɨ^{212} mo taan^{1}na jee^{212} 'naa' jmóo^{3}oo jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesús. Jo mo gaunfee'^{1}na 'ñii'a. Lɨɨlɨ^{1} xuui^{212}-tsii. Joon la jee^{212} joon líɨ^{1} gauntyíi^{2}in tsá^{2} Israel jna.

20 Pe jo gatʉʉ^{212}ʉʉ jilaa'^{21} 'e ga'e'^{1}ee 'naa' 'e tyʉ́^{2}-ʉ tyi-oo'. Ga'ee^{212}ee tyani tsá^{2} fúui^{1} joongɨ tsi inʉʉ tyii'.

21 Fúu^{1}mo tsá^{2} Israel lagɨ 'in jo seein^{21} joon nigafuu^{212}uu 'e jaa'^{21}a-tsi coon'^{13} Dios joon cwotyaa^{212}-tsi Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo.

22 Nano ní^{3}ii fu Jerusalén la nigatyʉ'^{2} to^{2} 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios fiin'^{13} jo ñi^{2}ii 'ee tsangɨɨ^{2}na mi tyee'^{12}na.

23 Canii^{2}mo 'e ñi^{2}ii doñi'ee fuu^{21} 'e ní^{3}ii 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios jma'^{2}a jna júu^{3} 'e mi tyee'^{12}na do i'ú^{3}uu 'nʉñí^{3}. Joongɨ imóo^{3}oo wúu^{1}.

24 Pe jilaa'^{21} 'elo jo 'ee cu'^{2}-tsii. Jogɨ cu'^{2}-tsii wana gajún^{1}na. Jiin'^{13} canii^{2} 'e 'iin^{212}na 'e untyee^{1}na to^{2} tyiia jløø'^{3}moo. Untyee^{1}moo to^{2} 'e nigacwo'^{1}o Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesús jna: 'e cwóo^{3}oo júu^{3} tya' xiiala untiin'^{13} Dios tsá^{2}.

25 'La mo jéei^{1} ngí^{3}ɨɨ jee^{212} 'naa' gacwóo^{3}oo júu^{3} tya' xiiala tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}. Pe nano tsáa^{1}mo-tsii 'e jiin'^{13} jaain^{21} jee^{212} 'naa' 'e jo máai^{1}gɨɨ' jna.

26 'Wii'^{13} joon fuu^{212}u 'naa' nano jo tsaa^{2}gɨ tyiia tya' jiin'^{13} jaain^{21}.

27 Nigacwó^{3}-oo jilaa'^{21} 'ii'^{21} tya' Dios. Jiin'^{13}xʉ jo 'uun^{21}mo gajmáa^{3}aa.

28 Nano un'øøi'^{1}gɨxʉʉ' yaanaa'. Joongɨ un'øø'^{1}naa' jilee'^{21} 'in jai'^{2} líɨi^{2}. Tsʉ 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios nigatyée^{1}i 'naa' 'e un'øø'^{1}naa' jileei'^{21} 'in nigajai'^{2} líɨi^{2} Ña'ñʉ'^{1}ʉ'. Coon'^{13} jmɨ^{1} 'øø^{2}i do niga'iin^{2}mo tsaa^{2} tyii'.

29 Tsʉ ñi^{2}oo mi nii'^{13}na lo ijalíin^{2} tsá^{2} xee'^{21}mo 'in xéi^{1}-'oo'. Joon jo tyá^{2}gɨ-'oo' Jesús. Jalíin^{2} 'in tsá^{2} do lawa joo'^{21} 'lɨɨi' iuntyee^{1}mo joo'^{21} tyúi^{1}.

30 Joon jee^{212} 'naa'gɨɨ' seen^{21}mo jaain^{21} gái^{1} i'e'^{2}e tsá^{2} júu^{3} tajuu^{21} lagɨ júu^{3} jai'^{2}. 'Iin^{212}in 'e 'in jai'^{2} líɨi^{2} Jesús jo'^{1}o liin^{1}in júu^{3} tya'a.

31 Tíɨ^{1}moo'. Cwotii'^{13}-'oo' 'e 'nɨ^{1} jiin^{21} cwo'^{2}oo 'naa' júu^{3}. La jmɨɨ^{212} tiin'^{13} la 'woo^{1} jo mo gatʉʉ^{212}ʉu xuui^{212}-tsii nigacwo'^{2}oo 'naa' cwáain^{1} la jaain^{21} la jaan^{21}naa'.

32 'Nano, tsaru'^{1}u', gatyaa^{1}oo ja'cwoo^{21} Dios 'naa' joongɨ 'e júu^{3} tya'a 'e 'e'^{2}e jna' xiiala 'iin^{212}in Dios tsá^{2}. 'E júu^{3} lo 'oo^{1}-o waa'^{21} pí^{2} 'áai^{1}. Coon'^{13} 'e júu^{3} joon jo tʉ́^{2}ʉʉ' fu^{1} tya' Jesús ca gatyalíin^{2}naa' 'áan^{3} tyii' 'e Jesús nigajmaa^{1}a tya' jileei'^{21} 'in nigauntyúu^{1}i.

33 Jo mo gali'iin^{212}na jiin'^{13}xʉ cuu^{2} tsá^{2} sɨ sɨin'^{3} tsá^{2} 'ee coonti.

34 Ní^{3} 'naa' 'e nigajmáa^{3}aa to^{2} coon'^{13} cwóo^{3}oo 'e nigali'oo^{2}-oo ji-

laa'21 'e tyiin2gɨ tyiia coon'13 jileei'21 'in ngɨ1 coon'13 jna.

35 Lɨ́ɨ1 niga'e'2ee 'e 'ná1-a jmaa1a tsá2 to2 'e uncoon'13on jileei'21 'in 'oo1o fa'í3. Cwotii'13-'oo' júu3 tya' Ña'ñʉ'1ʉ' Jesús la mo gajin'2in 'ña'a: "'Áai1gɨ tyʉ́2 sɨ'ɨ́ɨ1-tsi' mo uncoon'13on' tsá2 xeei'21 lagɨ 'e uncoon13 tsá2 xeei'21 jna'."

36 Mo ngayuui'13 gajin'2 Poo2 jilaa'21 'elo gasii'21i wojnii1i. Joon gafaa'21a júu3 tyʉ́2 coon'13 'in tsá2 do.

37 Joon jilee'21mo tsá2 do galixuui212-tsi. Joon garøøn1in Poo2 do. Joongɨ gacuu'21u 'oo2o 'ido.

38 Joon lɨ́ɨ1 fa'í3 lɨ́ɨ1i tsʉ 'e nigajin'2 Poo2 'e jo níi2gɨ tsá2 do 'ii. Mo ngayuui'13 joon gangalíin2mo caain21 coon'13 Poo2 ca tɨ lɨ 'íi1 barco do.

21

Poo2 tsáa1a fu Jerusalén

1 Mo gatʉʉ212na'a 'in tsaru'1u' do joon ngatoo21o'o coon21 barco. Joon ngalii21i'i coon21 tsá1 lɨ lɨ sii21 Cos. Mo gajná2 jmɨɨ212 joongɨ gatyalii21i'i fu Rodas. Mo ga'woo21o'o joon gatyalii21i'i tɨ Pátara.

2 Pátara do-o gatsaa21a'a coon21 barco 'e tsá1 fu Fenicia. Joon ngatoo21o'o joon ngalii21oo'o.

3 Mo ngalii21i'i ganee21e'e coon21 cwoo'13 tyʉʉn21 'e roon1on ni jmɨ'ñi'3 'e sii21 Chipre. Roon1on lɨ' cwoo21o'o tooin212. Ngalii21i'i Siria tsʉ 'e barco do 'ná1-a saa'12a laa212 fu Tiro. Joon ngatoo21o'o.

4 Gatseei'21na'a 'in jai'2 lɨ́ɨi2 néei1 Tiro do. Joon ga'yii21a'a dyía1 jmɨɨ212 coon'13on. Joon 'in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios gajmaa'12a júu3 tya' 'in tsá2 do cwáain1 tya' Poo2 joon gasɨɨ'21ɨ Poo2 do wa'a jo tsáa1a 'ido fu Jerusalén.

5 Mo gatsín1 'e jmɨɨ212 joon ga'woo21o'o. Joon 'in tsá2 do coon'13 'oo212o coon'13 xuui212 tya'a ngajée1i jna'a tɨ lɨ suui21 fuu21 do. Do-o gasii'13i'i wojnii21i'i gafaa'13a'a júu3 tyʉ́2.

6 Mo ngayuui'13 joon ga'ii'13oo'o júu3 la jaain21 la jaain21. Jna'oo'o ngatoo21o'o tsi barco do pe 'ii-gɨ ngaliin1mo fu tya'o.

7 Ga'woo21o'o Tiro do joon gatyalii21i'i fu Tolemaida do. Do-o ngafee'13na'a 'in tsaru'1u' néei1 do. Joon gajoon1o'on coon21 jmɨɨ212.

8 Mo gajná2 jmɨɨ212 joon jile'1oo'o 'in ngɨɨ21ɨ'ɨ coon'13 Poo2 do ga'woo2o'o joon gatyalii21i'i fu Cesarea. Do-o ngatyalii21i'i fu lɨ tyíin1 Lii212. 'Ii cwo1 júu3 tyʉ́2 tya' Dios. 'Ii jaain21 jee212 'in dyái1 tsá2 do 'in gajmaa1a jmai'2xʉ 'uunñi2 fu Jerusalén. Do-o gajóon13o'on coon'13on.

9 Lii212 do seein21 tyúuin2 jamɨ́ɨ1ɨ 'in jo mo cuui'13 cwoo21. 'Ido-o 'ii'21i júu3 cwo1 Dios cwo'1o tsá2.

10 La 'ɨɨ212 toon21o'on do coon21 túu2 jmɨɨ212 cwéi1 jaain21 tsá2 sii21 Agabo, 'in nijó2 fu lɨ sii21 Judea. Gacwo'1 Dios 'ii júu3 'e noo212gɨ ilí2.

11 Joon mo gacwée1i jee212 jna'a gatyii1 loo21 'nʉʉ1 tyʉ'2 Poo2. Joon ga'ñʉʉ2ʉn cwoo21 tɨɨ2 Poo2 do. Joon gajin'2in:

—La lo-o jin'2 Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios. "'In tsá2 Israel i'ñúu1i fii212 'e loo21 lo mi tyee'12i fu Jerusalén. Joon ijaan'21i tyani tsá2 'in jo seein21 Israel" —la joon gajin'2 Agabo do.

12 Mo ganʉʉ21ʉ'ʉ 'e júu3 lo jna'a coon'13 'in néei1 do gamɨɨ21ɨ'ɨ tyani Poo2 wa'a jo tsáa1a fu Jerusalén.

13 Pe Poo2 dogɨ gañii1i:

—¿'Ee lɨ' cɨ́2ɨɨ'? ¿'Ee lɨ' jmoo2oo' 'e jaa'21-tsii? Tsʉ 'wii212 tya' Ña'ñʉ'1ʉ' Jesús jna ninaa212aa tyʉ́2 tyiia jon' jiin'13 'e 'ñuu2na pe cagɨ 'e júun2na mi tyee'12na Jerusalén —jin'2 Poo2 sɨɨ'21ɨ tsá2 do.

14 Mo jo galɨ'1gɨɨ'ɨ gajoon1o'on jo 'ee gasii'13gɨɨ'ɨ. Jiin'13 'e gasii'13i'i:

—Cwolí2-i jiin'13 la 'ii'21 tya' Ña'ñʉ'1ʉ' Jesús.

15 Mo ngayuui'13 'elo gatyaa21o'o tyʉ́2 tyii'i. Joon ngalii21i'i fu Jerusalén.

16 Joon ngalíin²mogɨ coon'¹³ jna'a
'inlɨ́ɨi¹³gɨ 'in tsá² jai'² lɨ́ɨi² seein²¹ fu Ce-
sarea. Jee²¹² 'in tsá² do ngóo¹ jaain²¹
tsá² seein²¹ Chipre sii²¹ Mnasón. Calɨɨ,
'áa¹mo ningóo¹, 'e jai'² lɨ́ɨi². Tya' 'ii
gajoon²o'on mo tyalii²¹i'i.

Tsafeei'¹³ Poo² Jacobo

17 Mo gatyalii²¹i'i fu Jerusalén do
jløø'³mo tsaru'¹u' do ga'ii'²¹mo jna'a.
18 Mo gajná² jmɨɨ²¹² joon gangóo¹
Poo² coon'¹³ jna'a 'e ngafee'¹³na'a Ja-
cobo. Joon do-o jon néei¹ jileei'²¹
tsacøøi'¹³ tya' 'in jai'² lɨ́ɨi².
19 Joon Poo² do gafee'¹mo 'in tsá²
néei¹ do. Ga'láa² 'wii²¹² tyaa¹a júu³ la
coon²¹ la coon²¹ 'e nigajmaa¹a Dios
jee²¹² 'in tsá² jo seein²¹ Israel mo gac-
woo¹o júu³ tyʉ́² tya' Dios.
20 Mo ganúu²un 'in tsá² do la jilaa'²¹
'e gajin'² Poo² do ga'láa² 'wii²¹² un-
tyúu¹i Dios. Joon 'in tsá² do gasɨɨ'²¹ɨ
Poo²:
—Tyʉ́²-ʉ, ru'¹u', pe nijøø²o'o joo'¹³
mil tí² tsá² Israel 'in nijo'¹ lɨ́ɨi². Joon 'in
tsá² lo jin'²in 'e 'ná¹ jmá¹ tsá² jilaa'²¹
to² tyʉ'² Moisés.
21 Joon ninúu²un 'in tsá² do 'e 'nʉ-ʉ
niga'ee'¹³'e tsá² Israel 'in néei¹ fu lɨ
wíin² 'e lí²-i tʉʉ² jiin'¹³ la to² tyʉ'²
Moisés. Joon ninúu²un 'e niga'ee'¹³'u
'e jo 'ná¹ 'ii'²¹gɨ tsá² li² tya' Moisés
jon'gɨ jmá¹gɨ la tɨɨsi'² tyi'.
22 ¿Xiiala ijmoo²¹o'? Tsʉ mi iñi¹ tsá²
Israel 'e nicwéi¹o'o lo ilicaan²¹mo.
23 'Áai¹gɨ tyʉ́² wa'a jmaa²'a jiin'¹³
la no: Seen²¹mo jee²¹² jna'a tyúuin²
tsañʉʉ'¹ 'in 'ná¹ jmá¹ coon²¹ 'ii'²¹.
24 Jee¹i coon'¹³ 'nʉ joongɨ untyúi¹
'wo'o coon'¹³on. Tyii²'i 'laa'¹³ cwáain¹
tya' 'in tsá² no. Tsʉ la joon lí²-i síi²
tyíi¹i. Joon la joon cón²on tsá² cwáain¹
'e jo jo'¹ 'e niganúu²un. Ilitsáa¹mo-tsi 'e
jmoo²¹gɨ'ɨ to² tyʉ'² ley tya' Moisés.
25 Pe 'in tsá² jo seein²¹ Israel 'in ni-
gajai'² lɨ́ɨi² canii² 'ná¹ jmáa¹a jiin'¹³ la
to² 'e nigatyʉʉ'¹³o'. Jo lí² dø'¹ø ngú¹ 'e
nigasii'²¹ tsá² tyani dioses tya'a jon'gɨ
jmɨ¹ jon'gɨ ngú¹ joo'²¹ 'in niwuuin'²¹
tyí² jo lí² dø'¹ø. Joongɨ jiin'¹³ coon'¹³
tsamɨ́² tya'a lí² cwuui²¹ tsá². La joongɨ
tsamɨ́² jiin'¹³ coon'¹³ nʉʉ'¹ tya'o lí²
cwuu²¹i.

Gasaan'²¹mo tsá² Poo² lɨ 'yuui² cwo'¹ fee'¹

26 Joon gajée¹mo Poo² jɨ 'in tyúuin²
tsá² do. Mo gajná² jmɨɨ²¹² joon gaun-
tyú¹mo 'ña'a jiin'¹³ la tɨɨsi'² coon'¹³ 'in
tsá² do. Mo ngayuui'¹³ joon ga'ii²¹o fu
cwo'¹ 'e gajmaa'¹²a tsá² júu³ lɨɨ²¹² itsín¹
jmɨɨ²¹² jiin'¹³ la tɨɨsi'² do. 'øøi'¹-tsi
tsá² 'e la jaain²¹ la jaain²¹ tsá² 'ná¹-a
cwo'¹o Dios tya'a jiin'¹³ la tɨɨsi'².
27 Pe la 'ɨɨ²¹² taai² inʉʉ cwo'¹ do 'e
tɨ́² litsín¹ dyía¹ jmɨɨ²¹² joon 'inlɨ́ɨi¹³ tsá²
Israel 'in néei¹ lɨ sii²¹ Asia ganii²¹ Poo²
do. Joon ga'láa² jaain²¹ gái¹ 'in tsá² do
'wii²¹² to'²o mɨɨ'¹³. La joon jilee'²¹mo
tsá² gato'²o mɨɨ'¹³. Joon gasan'²mo
Poo².
28 Joon ga'oo¹o:
—¡Tsañʉʉ'¹ seein²¹ Israel, uncoon'¹³
jna'a! 'In lo-o 'in tsañʉʉ'¹ 'in ngɨ¹ la
caain²¹ 'e'²e jileei'²¹ tsá² 'e gó² tya'
goo²¹o' joongɨ tya' ley tya' Moisés.
Joongɨ 'laa'²¹ faa'²¹a tya' cwo'¹ fee'¹
lo. Joongɨ nano nijée¹i tsi inʉʉ cwo'¹
lo 'inlɨ́ɨi¹³ 'in jo seein²¹ Israel. Joon
nigaun'lɨɨ'³o 'e cwaai'³ lo —jin'² 'in tsá²
do.
29 Jilaa'²¹ 'elo gajin'²in tsʉ 'wii'¹³ ni-
ganíi²mo 'e fuu²¹ do coon'¹³ jaain²¹
tsá² sii²¹ Trófimo 'in seein²¹ Efeso.
Joon 'ɨ¹-tsi 'e Poo² do nigajée¹mo 'ii fu
cwo'¹ do.
30 Joon jileei'²¹ 'in tsá² do gal-
icaain²¹ cwiin¹in. Joon gatyaa¹
'goo²¹. Joon gasan'²mo Poo² do. Joon
gajnúu¹in fu caluu cwo'¹ do. Tsifu
joon gajni¹o 'ooca'nʉ́¹ do.
31 La mo 'iin²¹²in jnga'²mo Poo² mo
gacwá² júu³ tyani 'in tyʉ'² to² nifu 'láa²
'in néei¹ do. Gacwá² júu³ 'e jileei'²¹
tsá² seein²¹ Israel nigajmaa¹a mɨɨ'¹³.
32 Joon 'in tyʉ'² to² do gauncaain²¹
'láa² tya'a coon'¹³ 'inlɨ́ɨi¹³ 'in tyʉ'²gɨ to².
Joon gatyalíin² cwiin¹in lɨ téein² 'in
tsá² to'² mɨɨ'¹³ do. 'In tsá² do gatʉ́ʉ²mo

jo jmaai'21gɨ Poo2 mo ganii21 'in tyʉ'2 to2 do coon'13 'láa2 tya'a.

33 Joon 'in tyʉ'2 to2 do ngatyéen1in lɨ siin'12 Poo2. Joon gasan'2mo 'ido. Joon gatyʉ'2ʉ to2 wa'a ga'ñúu2in coon'13 tún2 cadena. Mo ngayuui'13 joon gaunngɨɨ1ɨ 'in tsá2 'in nigajmeei'21 Poo2 do, ¿'iin 'i joongɨ 'ee-gɨ gó2 niga-jmaa1a?

34 Pe 'in tsá2 do ga'láa2 'wii212 ga'oo1o sɨcaa'13mo. La coon'21 jo cwó2 wa'a 'øøi'21-tsi 'in tyʉ'2 to2 do. Joon gatyʉ'2ʉ to2 gangai'2 Poo2 fu lɨ taai2 'láa2 do.

35 Mo gatyalíin2 'oojáain13 lɨ taai2 'láa2 do 'in 'láa2 do gasaa'1i fu yʉ'ʉ Poo2 do tsʉ lɨ́ɨ1 to'2 tsá2 mɨɨ'13.

36 Jileei'21 'in jalíin2 caluu-u 'oo1o jin'2in:

—¡Cwojúun2mo 'ino!

Poo2 faa'21a 'wii212 tya'a tyani tsá2

37 La nʉ'gɨ itsa'ii21 Poo2 lɨ taai2 'láa2 do gasɨɨ'21ɨ coon'13 jmíi1 griego 'in tyʉ'2 to2 'láa2 do:

—¿Ja ilí2 fuu212uu 'nʉ cajaan212mo júu3?

'In tyʉ'2 to2 do gajin'2in:

—¿Tɨ lí2 fo'2'o jmíi1 griego?

38 ¿Tɨ jon' 'nʉ-gɨ 'in tsá2 seein21 Egipto 'e ningóo1xʉ 'e galicaain21 coon21 poo212 tsá2 gajmaa1a 'nii21 coon'13 tsaa'to2? ¿Tɨ jon' 'nʉ fii212 'in jée1i tyʉ́n2 mil tsá2 lɨ jo 'iin tsá2 seein21 'in gajmaa1a 'nii21?

39 Joon gajin'2 Poo2 sɨɨ'21ɨ 'ido:

—Jna-a tsá2 Israel. Galiseen21na coon21 fuu21 'e sii21 Tarso. Tyíin1moo coon21 fuu21 'e tyiin2gɨ lɨ san' Cilicia. Pe un'øø'2'ø jmaa2'a fee'1-o'o cwo'2'o 'e foo'13na 'in tsá2 lo —jin'2 Poo2.

40 Joon gacwo1-o 'in tyʉ'2 to2 do 'ii. Poo2 do gajmaa1a siin'12in 'e yʉ' 'oojáain13 do. Joon coon'13 cwoo21o gajmaa1a li2 'e jo to'2gɨ tsá2 mɨɨ'13. Mo ga'ɨ́ɨ2 tii2 joon gafaa'21o 'ido coon'13 jmíi1 sii21 hebreo. Joon gajin'2in:

22

1 —Tsaru'1u' coon'13 tsacøøi'13 tyi', nʉ́ʉ2duu' jilaa'21 'e ifo'3oo 'wii212 tyiia lo.

2 Mo ganúu2un 'e faa'21 Poo2 jmíi1 hebreo do lɨɨlɨ1gɨ tii2 ga'ɨ́ɨ2. Joon gajin'2gɨ Poo2 do:

3 —Tsá2 seein21 Israel jna. Galiseen21na fu Tarso lɨ san'2 Cilicia. Pe gacwáan1na fu Jerusalén lo. Tɨfo'2 Gamaliel ga'e'2e jna. Gauntsáa1oo jilaa'21 tɨɨ2 'e si'2 tya' tsacøøi'13 tyi'. Joon jo mo tiui'2-tsii 'e jmóo3oo jilaa'21 to2 tyʉ'2 Dios la lɨ́2 'e jmoo2oo' jmɨɨ212 no.

4 La mo jéei1 niga'øø1moo 'in nijai'2 lɨ́ɨi2 Jesús. Ca nigajngaa'21moo 'inlɨ́ɨi13. 'Inlɨ́ɨi13gɨ gataa'21na 'nʉñí3 tsañʉʉ'1 lagɨ tsamɨ́2.

5 'In tyʉ'2 to2 tya' untsá2 coon'13 jilee'21 tsacøøi'13 ñii1o joon lí2-i sɨɨ'21ɨ 'naa' 'e nigacwo'1o jna coon21 jí2 'e tyáan3aan tya' tsagoo21o' 'in néei1 fu Damasco do. Ngóo1-oo fu do. Nga'nee'21na 'in jai'2 lɨ́ɨi2 Jesús 'e tǿ3øø sɨ'ñúu1mo 'ido fu Jerusalén lo. Joon i'e'2ee wúu1.

Poo2 tyaa1 júu3 xiiala nigajoo'21-tsi

6 'Pe la 'ɨɨ212 ngóo3oon tya'i fu1 do ityíia1 fu Damasco do la tyiiañi'1 mo gajná2 joo'21 ce cu' lɨ' lɨ ngóo3oo do. Coon21 'yiia21 jó2 fu ñʉ'fú2.

7 La tsifu joon gacɨ'2na ni 'wó2. Joon ganúu3uun coon21 júu3 'e gasɨɨ'21ɨ jna: "Saulo, ¿'ee lɨ 'øø1u'u jna?"

8 Joon gaunngɨɨ2ɨɨ: "¿Iin 'nʉ no, Señor?" Joon gasɨɨ'21ɨ jna: "Jesús tsá2 Nazaret jna 'in 'øø1u no."

9 Joon 'in téein2 coon'13 jna ganii21o 'e gajná2 joo'21 do joon gafoo'1mo 'áai1 pe jo ganúu2un 'e júu3 'e gafaa'21 do.

10 Joon gafo'1oo: "¿'Ee 'ná2 jmáa3aa, Ña'ñʉ'1ʉ'?" Joon gajin'2in sɨɨ'21ɨ jna: "Raan2un, cwó2 fu Damasco. Do-o isɨɨ'21 tsá2 'nʉ 'ee 'ná1 jmaa2'a."

11 Coon'13 'e jɨ́2 do galitʉʉ2moo. Joon 'in tsá2 ngalii21i'i coon'13 do gason'1on cwóo3oo ca gatyalii21i'i fu Damasco do.

12 'Do-o niseein^{21} jaain^{21} tsañ~~ʉʉ~~'^{1} 'in nisii^{21} Ananías. Jiin'^{13} la t~~ii~~si'^{2} tya' Moisés 'e nijmoo^{1}o. Joon jileei'^{21} tsá^{2} Israel néei^{1} Damasco do l~~íi~~^{1} ty~~ʉ́~~^{2} faa'^{21}a tya' 'ido.

13 Ananías do gacwée^{1}i l~~ɨ~~ tyíin^{1}na, joon gas~~ii~~'^{21}~~ɨ~~ jna: "Tsaru'^{1}u' Saulo, cwolijnaa'^{21}o'o tún^{1}." La tsifu joon gajøø^{2}oo tún^{1}. Joon gajøø^{212}moo 'ii.

14 Joon gajin'^{2}in s~~ii~~'^{21}~~ɨ~~ jna: "'In Dios tya' tsacøøi'^{13} tyi' nigatyiin'^{12} 'n~~ʉ~~ ca la mo jéei^{1} 'e litsáa^{1}mo-'o'o jilaa'^{21} 'e 'yaa^{1}mo-tsi. Joong~~ɨ~~ ijøø^{2}du'u Jesús, 'in tyúi^{1}, 'e nuu^{2}'un júu^{3} tya'o.

15 Ts~~ʉ~~ 'n~~ʉ~~-~~ʉ~~ ifoo'^{13}'o tyani jileei'^{21} tsá^{2} 'wii^{212} tya'a. Joong~~ɨ~~ itya'^{2}'a júu^{3} jilaa'^{21} 'e nigan~~ʉʉ~~^{2}'~~ʉ~~n coon'^{13} jilaa'^{21} 'e nigajøø^{2}'ø.

16 Joon nano, ¿'ee l~~ɨ~~'~~ɨ~~ gaun'~~ii~~^{212}'~~ɨ~~? Ráan^{2}un no. Cwoo'^{13}'o saa^{1}u jm~~ii~~^{21}. Cwolitsáa^{1}mo-'o'o jiin'^{13} 'e sii^{21} Na'ñ~~ʉ~~'^{1}~~ʉ~~' Jesús, coon'^{13} la joon 'iin^{2}mo tsaa^{2} tyi'i." La joon jin'^{2} Ananías do —jin'^{2} Poo^{2}.

Poo^{2} tyaa^{1} júu^{3} xiiala gasii^{1}in Dios 'ii tya' 'in tsá^{2} jo seein^{21} Israel

17 Jin'^{2}g~~ɨ~~ Poo^{2} do:

—Mo ganga'^{2}na fu Jerusalén tún^{1} la '~~ii~~^{212} foo'^{13}na Dios 'yuu^{2}na cwo'^{1} fee'^{1} lo lawa'a 'e c~~íi~~^{3}oo gamá^{1}na Ña'ñ~~ʉ~~'^{1}~~ʉ~~' Jesús.

18 Joon 'ii gas~~ii~~'^{21}~~ɨ~~ jna: "Jmoono cwoo'^{13}-'o'o. Júu^{1} Jerusalén lo ts~~ʉ~~ jo 'ee unjíi^{2} 'in tsá^{2} no jilaa'^{21}a 'e foo'^{21}'o 'wii^{212} tyiia no."

19 Joon gafuu^{21}uu: "Ña'ñ~~ʉ~~'^{1}~~ʉ~~' ñii^{1} 'in tsá^{2} no 'e ningóo^{3}oo la jilaa'^{21} cwo'^{1} tya' tsá^{2} Israel ngajée^{2}na 'n~~ʉ~~ñí^{3} jileei'^{21} 'in tsáai^{1}-tsi 'n~~ʉ~~. Joong~~ɨ~~ gajmee'^{13}na 'ii.

20 Joon la mo gatuun^{21} jm~~ɨ~~^{1} 'øøi^{2} tsá^{2} tyi'i sii^{21} Tée^{13}, 'in nigafaa'^{21} 'wii^{212} tyi'i, jna-a jon siin'^{12}na do røø^{21} gas~~íi~~^{13}~~ɨ~~'~~ɨ~~ 'e gajngaai'^{12} tsá^{2} 'ii. Joon ga'maa^{21}oo s~~ii~~n'^{13}~~ɨ~~n jileei'^{21} 'in gajngaai'^{12} 'ii."

21 Pe Ña'ñ~~ʉ~~'^{1}~~ʉ~~' do gas~~ii~~'^{21}~~ɨ~~ jna: "Cwoo'^{21}'o ts~~ʉ~~ is~~íi~~^{3}na 'n~~ʉ~~ coon^{21} l~~ɨ~~ wíin^{2} tya' tsá^{2} jo seein^{21} Israel."

Poo^{2} tyani 'in ty~~ʉ~~'^{2} to^{2} fii^{212}' láa^{2}

22 Ce jiin'^{13} 'e júu^{3} lo ganúu^{2}g~~ɨ~~ 'in tsá^{2} do joon ga'láa^{2} 'wii^{212} faa'^{21}a, ga'oo^{1}o jin'^{2}in:

—¡Cwojúuin^{2} 'in tsañ~~ʉʉ~~'^{1} no! Jo t~~íi~~^{2}i seein^{21}g~~ɨ~~ 'ino.

23 L~~íi~~^{1} ga'oo^{1}o 'in tsá^{2} do. Joon gajø'^{2}ø s~~ii~~n'^{13}~~ɨ~~n joong~~ɨ~~ dya'^{2}a 'laa^{21} fu y~~ʉ~~'.

24 'In ty~~ʉ~~'^{2} to^{2} fii^{212} 'láa^{2} do gaty~~ʉ~~'^{2}~~ʉ~~ to^{2} 'e tsa'í^{2} Poo^{2} l~~ɨ~~ taai^{2} 'láa^{2} do. Joong~~ɨ~~ gaty~~ʉ~~'^{2}~~ʉ~~ to^{2} ipoo^{2}i. La joon ijmáa^{1}a júu^{3} 'ee l~~ɨ~~' 'e to'^{2}o 'in tsá^{2} do m~~ii~~'^{13} 'wii^{212} tya'a.

25 La '~~ii~~^{212} 'ñuu^{1}in Poo^{2} do ipoo^{2}i joon gajin'^{2}in Poo^{2} s~~ii~~'^{21}~~ɨ~~ 'in ty~~ʉ~~'^{2} to^{2} 'láa^{2} do:

—¿T~~ɨ~~ sá^{2} 'ii'^{21} ipoo^{212}naa' jaain^{21} tsá^{2} seein^{21} l~~ɨ~~ ty~~ʉ~~'^{2} to^{2} Roma jiin'^{13} la jo gajmaa^{2}aa' 'ii'^{21} røø^{21}?

26 Mo ganúu^{2}un 'in ty~~ʉ~~'^{2} to^{2} 'láa^{2} do jilaa'^{21} 'elo joon gangasii'^{12}i 'in ty~~ʉ~~'^{2} to^{2} fii^{212}'láa^{2} do jin'^{2}in:

—T~~íi~~^{1}mo coon'^{13} jilaa'^{21} ijmaa^{2}'a ts~~ʉ~~ 'in tsá^{2} lo fuu^{21} Roma goo^{1}o.

27 Joon 'in ty~~ʉ~~'^{2} to^{2} fii^{212} 'láa^{2} do gangatyéen^{1}in joon gaunng~~ii~~^{1}~~ɨ~~:

—¿T~~ɨ~~ jo'^{1} fuu^{21} Roma goo^{2}'o?

Joon gañii^{1}i Poo^{2} gajin'^{2}in:

—Jo'^{1}-o.

28 Joon gajin'^{2} 'in ty~~ʉ~~' to^{2} fii^{212} 'láa^{2} do:

—'Áa^{1}mo nigac~~íi~~in^{2} cuu^{2} tyiia 'e gal~~íi~~^{1}na tsá^{2} seein^{21} Roma.

Joon gajin'^{2} Poo^{2} tún^{1}:

—Jna l~~íi~~^{1}na ca la mo liseen^{21}moo.

29 Joon 'in niga'núui^{1} Poo^{2} do galáa^{2}mo tsifu. Gafoo'^{1}mo cag~~ɨ~~ 'in ty~~ʉ~~'^{2} to^{2} fii^{212} 'láa^{2} do mo galili'^{3}i 'e fuu^{21} Roma goo^{1} 'ido ts~~ʉ~~ 'wii'^{13} niga'ñúu^{2}mo Poo^{2} do.

Poo^{2} tsáa^{1}a tyani 'in tyiin^{2}g~~ɨ~~ tsacøøi'^{13} 'in seein^{21} tya' tsá^{2} Israel

30 Mo gajná^{2} jm~~ii~~^{212} joon ts~~ʉ~~ 'wii'^{13} 'iin^{212}in 'in ty~~ʉ~~'^{2} to^{2} fii^{212} 'láa^{2} do

litsáai^{1}-tsi 'ee tsaa^{2} cwo'^{1} tsá^{2} Israel Poo^{2} do, joon gatyʉ'^{2}ʉ to^{2} galicaain^{21} jileei'^{21} 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} 'in tyiin^{2}gɨ. Joon gatyʉ'^{2}ʉ to^{2} gajó^{2} Poo^{2} do tyaníi^{1}i.

23

1 Poo^{2} gajøøi^{2} jileei'^{21} tsá^{2} tyiin^{2} 'in néei^{1} do. Joon gajin'^{2}in:

—Tsaru'^{1}u', nigataan^{212}na ca jmɨɨ^{212} no 'yaai^{1}-tsii. Jiin'^{13}xʉ jo 'óo^{3}oo fa'ɨɨ'^{21} tyani Dios.

2 Joon 'in tyʉ'^{2} to^{2} nifu tya' untsá^{2}, 'in sii^{21} Ananías do, gatyʉ'^{2}ʉ to^{2} gasɨɨ'^{21}ɨ 'in téein^{2} co' lɨ siin'^{12} Poo^{2} 'e jnáa^{1}a moo'oo^{2} Poo^{2} do.

3 Poo^{2} dogɨ gañii^{1}i:

—¡Ijmee'^{21}mo Dios 'nʉ! Líɨ^{1}u'u lawa coon^{21} 'oo^{21} 'e gasuun^{2}un tsá^{2} jiinloo^{212} 'e jo jnéei^{2} tsá^{2} jilaa'^{21} 'e gó^{2} 'e taa'^{13}. No-o tyíin^{1}u'un jmoo^{2}'o 'ii'^{21} tyiia la to^{2} tyʉ'^{2} ley. ¿'Ee lɨ' tyʉ'^{2}'ʉ to^{2} ijmeei'^{21} tsá^{2} jna la jo to^{2} tyʉ'^{2} ley?

4 Joon 'in téein^{2} do gasɨɨ'^{21}ɨ 'ii:

—¿'Ee lɨ' foo'^{21}'o 'laa'^{21} tya' 'in tsá^{2} tyʉ'^{2} to^{2} nifu tya' untsá^{2} tya' Dios?

5 Joon gajin'^{2} Poo^{2}:

—Tsaru'^{1}u', jo mo galiñii^{1}ii 'e 'in no tyʉ'^{2}ʉ to^{2} tya' 'untsá^{2}. Tsʉ jin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios: "Jo cwooi^{1} faa'^{21} tsá^{2} 'laa'^{21} tya' jaain^{21} tsaa'to^{2} 'in tyʉ'^{2} to^{2} fuu^{21} goo^{1}o."

6 Joon galili'^{3}i Poo^{2} 'e 'in tsá^{2} sɨcaain^{21} do tún^{2} 'ii'^{13} líɨ^{1}i. 'Inlíɨi^{13} líɨ^{1}i saduceos. 'Inlíɨi^{13}gɨ líɨ^{1}i fariseos. Joon gafaa'^{21} Poo^{2} tá^{2}:

—Tsaru'^{1}u', tsá^{2} fariseo jna. Joon tsacøøi'^{13} tyiia líɨ^{1}i fariseos. ¿'Ee lɨ' cwoo^{2}oo' jna tsaa^{2} 'wii'^{13} líɨ^{2}na 'e jiin'^{1} tsá^{2} tún^{2}?

7 Mo ngayuui'^{13} gajin'^{2}in 'elo 'in tsá^{2} fariseos do coon'^{13} tsá^{2} saduceos ga'láa^{2} 'wii^{212} jo cwo'^{1}o júu^{3} ruu'^{21}i. Joon galɨ^{2} coon'^{21} tsá^{2} fariseo do coon'^{13} tsá^{2} saduceos

8 tsʉ 'in tsá^{2} saduceos do ga'ɨ^{1}-tsi 'e jo jiin'^{1}gɨ tsá^{2} tún^{1}. Joongɨ 'ɨ^{1}-tsi 'e jo jo'^{1} 'e seein^{21} ángeles jon'gɨ seein^{21} tsa'mootyí^{2}. Pe 'in tsá^{2} fariseos do jo'^{1}o líɨi^{2} jilaa'^{21} 'elo.

9 Jilee'^{21}mo ga'oo^{1}o. Pe 'inlɨɨi'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley 'in líɨ^{1}i fariseo gajin'^{2}in:

—'In tsañʉʉ'^{1} lo jo 'ee 'e gó^{2} mo gajmaa^{1} 'ino. Wana nigafee'^{1}i tsa'mootyí^{2} sɨ ángel 'ee tɨɨ^{21}mo' wa jo faa'^{3}a' 'laa'^{21} tya' Dios.

10 Líɨ^{1} jo gacwo'^{1} júu^{3} ruu'^{21}i cagɨ 'in tyʉ'^{2} to^{2} fii^{212} 'láa^{2} do gafoo'^{1}mo wana gajmaa^{1}a 'no'^{3} Poo^{2}. La joon gatyʉ'^{2}o to^{2} 'láa^{2} 'e tsatyíi^{1}i Poo^{2} jee^{212} 'in tsá^{2} do. Joon tsajée^{1}i fu lɨ taai^{2} 'láa^{2} do.

11 Joon 'woo^{1} joon ganéi^{1} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' tyani Poo^{2}. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ:

—Tya^{2}-'o'o. La lɨ^{2} 'e nigafaa'^{13}'a 'wii^{212} tyiia 'e Jerusalén lo, la joon jon ifoo'^{3}'o 'wii^{212} tyiia fu Roma.

'I^{1}-tsi tsá^{2} Israel ijngaa'^{21}mo Poo^{2}

12 Mo gajná^{2} jmɨɨ^{212} joon 'inlíɨi^{13} tsá^{2} Israel røø^{21} gasíɨ^{2}i wa'a ijngaa'^{21}mo Poo^{2}. Joon gamaa^{1}a 'ii'^{21} 'e jo 'ee dø'^{1}ø joon'gɨ 'ee 'uun'^{21}un jiin'^{13}xʉ ca galɨ'^{1}ɨ.

13 Tíi^{1} jiin'^{13} tunlái^{1} líɨ^{1}gɨxʉ 'in tsañʉʉ'^{1} 'in nigacwo^{1} júu^{3} la joon.

14 Gangalíin^{2} tyani 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} tsacøøi'^{13} tya' tsá^{2} Israel joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Jna'a nigacwoo^{21}o'o júu^{3} joon nigajmoo^{21}o'o 'ii'^{21} 'e jo 'ee tyee^{21}e'e jiin'^{13} la ijngaa'^{13}na'a Poo^{2} do.

15 La joon 'naa' coon'^{13} 'in catyaai^{2} 'in 'oo^{1}o to^{2} jee^{212} 'in tyiin^{2}gɨ cwosii'^{13}ii' 'in tyʉ́^{2} to^{2} tya' fii^{212} 'láa^{2} do 'e tsa'oo^{21}-o cwojajée^{1}i tyaní^{2}ii'. Cwosii'^{13}duu' 'e 'iin^{212}naa' núu^{3}gɨɨ' cwáain^{1} tya'a 'e liñí^{3}oo' 'e tyʉ́^{2}gɨ. Joon la joon 'mee^{212}moo'o yiia'a tya'i fu^{1}. Joon ijngaa'^{12}moo'o la nʉ'gɨ icwée^{2}in.

16 Pe jaain^{21} jóon^{1} tsamɨ^{2} ruu'^{21}i Poo^{2} do galiñii^{1}i 'e júu^{3} do. Joon gangóo^{1} lɨ taai^{2} 'láa^{2} do. Gangajmaa'^{13}a Poo^{2} júu^{3}.

17 Mo ngayuui'^{13} joon gatø'^{1} Poo^{2} jaain^{21} 'in tyʉ'^{2} to^{2} 'láa^{2} do gasɨɨ'^{21}ɨ:

—Jéei^{1}du' 'in xuui^{212} lo tyani 'in tyʉ'^{2} to^{2} fii^{212} 'láa^{2} tsu sá^{2} 'e jin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'ii.

18 'In tyʉ'^{2} to^{2} tya' 'láa^{2} do gangajée^{1}mo tyani 'in tyʉ'^{2} to^{2} fii^{212} 'láa^{2}. Joon gajin'^{2}in:

—'In Poo^{2} 'in 'yuui^{2} 'nɯñí^{3} do gatø'^{1}ø jna. Joon gamɨɨ^{1}ɨ 'e gajée^{2}na 'in xuui^{212} lo 'e sá^{2} coon^{21} 'e jin'^{2}in.

19 Joon 'in tyɯ'^{2} to^{2} fii^{212} 'láa^{2} do gason'^{1}on cwoo^{21}o 'in xuui^{212} do. Joon ngajée^{1}i coon^{21} lɨ yaai. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—¿'Ee 'iin^{212}u'un fu'^{3}'u jna?

20 'In xuui^{212} dogɨ gajin'^{2}in:

—'In tsá^{2} Israel do røø^{21} nigasɨ́ɨ^{2}i ijngaa'^{13}i Poo^{2} tsa'oo^{21}. Coon'^{13} júu^{3} tajuu^{21} imɨ'^{2}ɨ 'nɯ wa'a cwojee^{1}u tyani tsacøøi'^{13} 'in tyiin^{2}gɨ lawa'a 'e 'iin^{212}in litsáai^{1}gɨ-tsi cwáain^{1} tya' Poo^{2}.

21 Pe jo jo'^{1} cwolii^{1}u tsɯ tunláɨ^{1} lɨ́ɨ^{1}gɨxɯ tsá^{2} tya'a 'in nisɨ'maai^{2} tya'i fu^{1}. Joon 'in tsá^{2} do nigajmaa^{1}a 'ii'^{21} 'e jo 'ee dø'^{1}ø jon'gɨ 'e 'uun'^{21}un ca ijngaa'^{12}i Poo^{2}. Joon nano jiin'^{13} canii^{2} ijan^{2}gɨ jiin'^{13} júu^{3} tyi-o'o.

22 Joon 'in tyɯ'^{2} to^{2} fii^{212} 'láa^{2} do ga'ɨ'^{1}o júu^{3} xuui^{212} 'e jo 'in sɨɨ'^{21}ɨ ce jiin'^{13} jaain^{21} 'e nigajmaa^{1}a júu^{3}.

Jaa'^{21}in Poo^{2} tyani 'in 'oo^{1}o to^{2} fee'^{1} 'in sii^{21} Fée^{13}

23 'In tyɯ'^{2} to^{2} fii^{212} 'láa^{2} do gatø'^{1}ø gáɨ^{1} 'in tyɯ'^{2} to^{2} 'láa^{2} do. Joon gajmaa^{1}a 'ii'^{21} 'ii ityaa^{1} tyɯ́^{2} cíein^{13} 'láa^{2} 'e ngɨ^{1} tɨɨ^{2} coon'^{13} sesenta-gɨ 'in cwá^{2} cwa^{2}. Joongɨ tún^{2} cíein^{13}gɨ 'in san'^{2} 'mosɯɯn'^{21} cwaa^{21}. 'Ido-o tsajée^{1}i Poo^{2} fu Cesarea la 'iin^{2} ñɯ́^{1} canuu^{21}.

24 Joon gatyɯ'^{2}ɯ to^{2} 'e tyaa^{21} tyɯ́^{2} jaain^{21} gáɨ^{1} cwa^{2} cwá^{2} Poo^{2}. Joon gajmaa^{1}a 'ii'^{21} 'e tsajéei^{1} Poo^{2} tyú^{1}mo tyani 'in 'oo^{1}o to^{2} sii^{21} Fée^{13}.

25 Coon'^{13} 'láa^{2} do gasii^{1}in coon^{21} jí^{2} 'e jin'^{2}:

26 "'Aa^{212}mo'o fo'^{3}oo. Jna-a Claudio Lisias. 'Aa^{212}mo'o 'nɯ gobernador Fée^{13} 'in un'góo^{3} jna lɨɨlɨ^{1}.

27 'In tsá^{2} seein^{21} Israel lo nigasan'^{2}mo 'in tsañɯɯ'^{1} no. Joon la mo 'iin^{212}in jnga'^{2}mo. Pe mo galiñí^{3}ii 'e tsá^{2} Roma 'ii joon ngalii^{21}i'i coon'^{13} 'láa^{2} tyiia. Joon galaa^{212}moo.

28 Joon gatø'^{3}øø 'in tyiin^{2}gɨ jee^{212} tsá^{2} seein^{21} Israel tsɯ gali'iin^{212}na liñí^{3}ii tsaa^{2} tya'a.

29 Canii^{2} ga'nɨɨi^{1} jiin'^{13} cwáain^{1} tya' ley tya' yaamo. Jo sá^{2} 'ii'^{21} wa'a ijúuin^{2} jon'gɨ wa'a tsa'ii^{21} 'nɯñí^{3}.

30 Pe mo galili'^{3}ii 'e tsá^{2} Israel nigajmaa^{1}a 'ii'^{21} ijnga'^{2}mo 'wii'^{13} joon tsifu-u gasɨ́ɨ^{13}moo. Joon nigamɨ́^{3}ɨɨ jileei'^{21} 'in cwo^{1} tsaa^{2} tya'a 'e cwofaa'^{21}o tyani-o'o jilaa'^{21} 'laa'^{21} 'e faa'^{21}a. Jiin'^{13} joon júu^{3} tyiia, feei'^{1}du'-'o'o."

31 La joon 'in 'láa^{2} do jiin'^{13} 'ii'^{21} 'e ni'oo^{1}o ngajée^{1}mo Poo^{2}. 'Woo^{1} joon gatyalíin^{2}mo tɨ coon^{21} fuu^{21} sii^{21} Antípatris.

32 Joon mo gajná^{2} jmɨɨ^{212} joon 'in 'láa^{2} ngɨ^{1} tɨɨ^{2} do gajaliin^{1}mo fu lɨ taai^{2}. Joon 'in néei^{1} cwa^{2} do gangalíin^{2}mo la fu^{1} taai^{2} coon'^{13} Poo^{2}.

33 Joon mo gatyalíin^{2} fu Cesarea 'in tyɯ'^{2} to^{2} 'láa^{2} do gacwo'^{1}o gobernador do 'e mo'jí^{2} do. Joon do-o gajaan'^{21}mo Poo^{2}.

34 Mo gajøø^{2} gobernador 'e mo'jí^{2} do joon gaunngɨɨ^{1}ɨ xiia goo^{1}o Poo^{2} do. Mo galiñii^{1}i 'e goo^{1}o Poo^{2} sii^{21} Cilicia joon gajin'^{2}in:

35 —Mo cwolíin^{2} 'in jmoo^{1}o tsaa^{2} tyi'i joongɨ inúu^{3}oo.

Joon gatyɯ'^{2}ɯ to^{2} ga'í^{2} Poo^{2} palacio tya' Herodes. Do-o ga'aa^{1}mo 'láa^{2} 'ii.

24

Poo^{2} faa'^{21}a 'wii^{212} tya'a tyani Fée^{13}

1 'Ñá^{2} jmɨɨ^{212}gɨ gangɨ́ɨi^{1} mo gatyía^{1} Cesarea jaain^{21} 'in tyɯ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} sii^{21} Ananías. Tyalíin^{2} coon'^{13} 'inlɨ́ɨi^{13} tsacøøi'^{13} coon'^{13} jaain^{21} 'in faa'^{21} 'wii^{212} tya'a 'in sii^{21} Tértulo. Gatyalíin^{2} tyani 'in tyɯ'^{2} to^{2} do 'e jmáa^{1}a tsaa^{2} tya' Poo^{2}.

2 Mo gajajée^{1}i 'in tsá^{2} sii^{21} Tértulo ga'láa^{2} 'wii^{212} gajmaa^{1}a tsaa^{2} tya'a. Joon gain'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Fée^{13} do:

—Feei'^{1}du'-'o'o tsaa'to^{2} tyii'i. Cwáain^{1} tyi-o'o 'e sá^{2} 'ii'^{21} 'e tyɯ́^{2}-ɯ la caain^{21} goo^{21}o'o. Joon jo fa'í^{3} saan^{21}a'an.

3 La caain^{21} goo^{21}o'o nee^{2}e'e 'elo joon cwo^{21}o'o 'maa'^{13}mo'o.

4 Pe lɨ la coon21 jo un'ɨɨi212gɨɨ 'nʉ jmaa2'a feei'1-'o'o núu3du'u coon21 cata.
5 Nigatseei'21 jna'a 'in tsañʉʉ'1 lo ngɨɨ1ɨ untyíi2in jna'a. Ngɨɨ1ɨ coon'21on tsá2 Israel tóo2 la 'ui juncwii21. 'In no-o jaain21 tsá2 nifu tya' tsá2 'in untsáa1a júu3 tya' jaain21 tsá2 Nazaret.
6 Joon gaun'lɨɨ'3ɨ cwo'1 fee'1 tyii'i. 'Wii'13 joon gaseen'13moo'o ijmoo21o'o 'ii'21 tya'a la to2 tyʉ'2 to2 tyii'i.
7 Pe 'in tyʉ'2 to2 fii212 'láa2 do 'in sii21 Lisias ga'ii21 jee212 jna'a coon'13 'e gøø'12i lɨɨlɨ1. Joon gatyii1mo 'ido.
8 Joon gajin'2in 'e jileei'21 'in cwo1 tsaa2 'ná2 jalíin2 tyani'i. 'Nʉ-ʉ lí unngɨɨ2du'u joon liñí2'i no-o júu3 jai'2 jilaa'21 'e tsaa2 jmoo21o'o tya'a —jin'2 Értulo do.
9 'E ja'2mo júu3 tya'a jin'2 jilee'21 tsá2 Israel téein2 co' do.
10 Joon 'in 'oo1o to2 do gajmee'21i Poo2 coon21 li2 ifaa'21a. Joon Poo2 do gajin'2in:

—'Yaa1mo-tsii jna 'e fo'3oo 'wii212 tyiia tyani'i tsʉ ñíi3oo 'e ningóo1xʉ 'áai1 'e jmoo2 'nʉ 'ii'21 'e fuu21 lo.
11 'Nʉ-ʉ litsáai1du-'o'o wana jo'1. Ningóo1 jiin'13 dyatun1 jmɨɨ212 'e gatyíi3aa Jerusalén 'e un'goo1o Dios.
12 Joon la 'ɨɨ212 'yuu2na cwo'1 fee'1 do sɨ 'yuu2na cwo'1 pi'3 tya'a 'ee sɨ doñixiia' 'e fuu21 do 'ee 'in tsañʉʉ'1 no jo mo gatsee'21i jna 'e jɨɨ13na coon'13 jiin'13 jaain21. Jon'gɨ mo gatsee'21i jna 'e cwo'2oo tsá2 cwáain1 wa'a to'2 mɨɨ'13.
13 'In tsá2 lo jo lii'1i jilaa'21 'e tsaa2 cwo'1o jna no.
14 Pe jiin'13 canii2 'e røø212na tyani'i 'e un'goo21 jna Dios tya' tsacøøi'13 tyiia coon'13 coon21 júu3 'múui2 'e 'in tsá2 lo jin'2 'e gó2. Pe jo'1o lɨɨ2na jilaa'21 júu3 toon212 jí2 tya' ley coon'13 júu3 tya' 'in gafaa'21a 'wii212 tya' Dios calɨɨ.
15 La lɨɨ2i 'ii-o jon lɨɨ2na 'e Dios ijmáa1a jiin'1 tsá2 la 'in tyúi1 tiin'13 la 'in gó2.
16 'Wii'13 joon cwo'2-tsii 'e jo li'óo3oo tsaa2 tyani Dios sɨ tyani tsá2 'ee.
17 ''Wóo2xʉ ningóo1 'e ngɨ3ɨɨ la caain21 lɨ xiia' joon gatye'2moo fu góo3oo 'e gacwo'1oo cuu1 tsagóo3oo 'in tañíi2. Joongɨ gacwo'1oo 'ñii'a 'maai'13 Dios.
18 La joon 'yuu2na jmóo3oo inʉʉ cwo'1 fee'1 do mo ganíi2mo jna jaain21 gái1 tsá2 Israel 'in néei1 lɨ sii21 Asia. Do-o ganíi2mo jna tsi inʉʉ cwo'1 fee'1 do 'yuu2na iuncwaa'3na jiin'13 la tɨɨsi2 do. Pe xʉʉ tsá2 seein21 coon'13 jna jon'gɨ gato'2 tsá2 mɨɨ'13.
19 Pe 'ii 'in 'na1 jalíin2 'e jmáa1a tsaa2 tyiia wuxʉ'ʉ tsaa2 tyiia.
20 Wana jogɨ la joon cwojin'3du 'in néei1 lo wana gatsaa'21a coon21 tsaa2 tyiia mo gasiin'12na tyani tsá2 tyiin2gɨ tya' tsá2 Israel.
21 Jiin'13 'e gafo'1oo tá2 mo siin'12na jee212 'ii: "Tɨ jmɨɨ212 no jmoo2oo' 'ii'21 tyiia tsʉ 'wii'13 jo'1o lɨɨ2na 'e jiin'1in tsá2 jee212 'lɨɨ212" —jin'2 Poo2.
22 Mo ganúu2un Fée13 do 'elo tsʉ 'wii'13 røø21 ñii1i cwáain1 tya' 'in jai'2 lɨɨi2 Jesús gatyuu'12mo 'e júu3 do. Joon gajin'2in:

—Mi cwee1i 'in tyʉ'2 to2 fii212 'láa2 do sii21 Lisias joongɨ ityee1mo júu3 'e cwáain1 tyii' lo.
23 Joon Fée13 do gatyʉ'2ʉ to2 fii212' láa2 do 'e jo mo láa2mogɨ Poo2. Pe gacwoo1o 'ii'21 'e tsalíin2 tsá2 seein21 Poo2 tyʉ2 coon'13 'e tsafee'13i 'ido. Joongɨ 'e cwo'1o 'e dø'1 'ido.
24 Mo gangɨɨi2 coon21 tún2 jmɨɨ212gɨ gatyía1 Fée13 coon'13 'in tsamɨ2 tya'a 'in sii21 Drusila. 'Ii-i jaain21 tsamɨ2 'in seein21 Israel. Joon gatyʉ'2ʉ to2 gajó2 Poo2. 'Iin212in núu1un xiiala lí2 tsáai1-tsi tsá2 Jesucristo.
25 La 'ɨɨ212 mo faa'21a Poo2 xiiala ngɨ1 tsá2 fu1 coon21 tsáa1, joongɨ xiiala tyʉ'2 tsá2 to2 yaai, joongɨ xiiala mi jmáa1 Dios 'ii'21 tya' tsá2 gafoo'1mo Fée13 do. Joon gajin'2in:

—Cwoo'1mo nano. Joon mi jøøi2gɨɨ itø'3øø 'nʉ tún1.
26 'Ɨ1-tsi Fée13 icwo'1 Poo2 'ii cuu2 joon iláa2mo. 'Wii'13 joon lɨɨ1

'láai² naa'¹³ nigatø'¹ø Poo² 'e síin¹in coon'¹³on.

27 La joon gangɨɨ¹i tún² jiin²¹gɨ mo cwo'ɨɨ¹ Fée¹³ 'e to² 'oo¹o do. Joon 'in tsá² sii²¹ Porcio Festo ga'í² cwaain²¹ tya'a. Tsʉ 'iin²¹²in Fée¹³ do iliseein²¹ røø²¹ coon'¹³ tsá² Israel jo galáai¹ Poo² do.

25

Poo² tyani Festo

1 Gatyíi¹a Festo ga'ii'²¹mo to² tya' Fée¹³. Mo gatsín¹ 'nɨ¹ jmɨɨ²¹² gacwo'ɨɨ¹ɨ Cesarea gangóo¹ fu Jerusalén.

2 Mo gatɨ² do-o 'in tyʉ'² to² tya' untsá² coon'¹³ tsá² Israel 'in tyiin²gɨ gacwoo¹o coon²¹ tsaa² tya' Poo².

3 Joon gamɨɨ¹ɨ tyani 'ido lawa coon²¹ júu³ jai'² 'e siin'¹²in Poo² fu Jerusalén. Pe 'ii'²¹ tya'a ijnga'²mo Poo² tya'i fu¹.

4 Pe gajin'² Festo 'e fu Cesarea siin'¹² Poo² joon 'ii-o 'ɨ¹-tsi 'e tsáa¹a fu do jmoo¹ joon coon²¹ jmɨɨ²¹².

5 Joon gajin'²in:

—Doñi'iin jee²¹² 'na' 'in 'oo¹o to² 'ná¹ cwolíin²naa' fu Cesarea coon'¹³ jna. Joon wana 'in tsañʉʉ'¹ do niga'aa¹ coon²¹ tsaa² fee'¹ lí²-i jmaa²aa' tsaa² tya'a.

6 Lɨɨ²mo jñá² sɨ dyá² jmɨɨ²¹² gajan¹gɨ Festo fu Jerusalén do. Joon ganga'²mo fu Cesarea. Joon mo gajná² jmɨɨ²¹² joon gacwó² 'áan³ tya'a lɨ lɨ tɨɨi² cwaa²¹. Joon gatyʉ'²ʉ to² jó² Poo².

7 Joon mo ga'í² Poo² gajatyéen¹in tsá² Israel 'in nigatyalíin² Jerusalén. Joon gajmaa¹a 'láai² tsaa² tya' Poo². Pe jiin'¹³ coon²¹ jo galɨ'¹ɨ.

8 Joon gafaa'²¹a Poo² 'wii²¹² tya'a:

—Jiin'¹³ coon²¹ tsaa² jo 'ee mo 'nó³oo. Jo mo gafo'¹oo 'laa'²¹ tya' ley tya' tsá² Israel jon'gɨ tya' cwo'¹ fee'¹ tya'a. Jon'gɨ mo fo'¹oo 'laa'²¹ tya' tsaa'to² nifu tyíin¹ Roma —jin'² Poo².

9 Tsʉ 'wii'¹³ 'iin²¹²in Festo jmaa¹a tyʉ²-ʉ coon'¹³ tsá² Israel joon gaunngɨɨ¹ɨ Poo² do:

—¿Ja 'iin²¹²u'un cwoo'³'o fu Jerusalén. Joon do-o ijmáa¹a 'ii'²¹ tyi'i?

10 Joon gañii¹i Poo² do:

—Siin'¹²na tyani 'in 'oo¹o to² Roma lɨ cwooi¹ lisá² 'ii'²¹ tyiia. Tsʉ tyʉ²-ʉ ñí²'i 'e jo 'ee tsaa² mo ga'nó³oo tya' tsá² Israel.

11 Wana niga'nó³oo coon²¹ tsaa² 'e tɨɨ²¹moo júun²moo jo cwooi¹ fo'¹oo wa'a jo júun²na. Pe wana jogɨ sá² coon²¹ júu³ jo'¹ la lɨ 'e tsaa² cwoo'²¹ no jiin'¹³ jaain²¹ jo 'oo¹o 'ii'²¹ 'e jaa'²¹in jna tyaníi¹i. Mɨ́³oo 'e 'in 'oo¹o to² nifu do 'ña'o jmáa¹a 'ii'²¹ tyiia —gajin'² Poo² do.

12 Joon mo ngayuui'¹³ gafaa'²¹a Festo coon'¹³ 'in tyʉ'² to² coon'¹³on joon gajin'²in:

—Nigamɨ́³'ɨ 'e lisá² 'ii'²¹ tyi'i tyani 'in 'oo¹o to² nifu. Joon do-o icwoo'³'o.

Poo² tyani røøi¹³ Agripa

13 Mo gangɨɨi² coon²¹ tún² jmɨɨ²¹²gɨ 'in røøi¹³ Agripa coon'¹³ Berenice tyalíin² fu Cesarea. Tyalíin² ngafee'¹²i Festo.

14 Do-o gajaan¹an wóo²xʉ. Joon mo gatyaa¹a Festo júu³ coon'¹³ 'in røøi¹³ do cwáain¹ tya' Poo² gajin'²in:

—Lo-o 'yuui² jaain²¹ tsanʉʉ'¹ 'nʉñí³ 'in gasáai¹ Fée¹³.

15 Mo gataan²¹²na Jerusalén 'in tyʉ'² to² tya' untsá² coon'¹³ tsacøøi'¹³ tya' tsá² Israel gacwolíin² gacwoo²¹ tsaa² tya' 'ino. Gamɨɨ¹ɨ 'e jmáa³aa 'ii'²¹ tsaa² tya'a.

16 Jna-gɨ gafuu²¹²uu 'e jo lí² tsʉ jo si'² tɨɨ² la joon tya' tsaa'to² néei¹ Roma. La nʉ'gɨ ilisá² 'ii'²¹ 'e júuin² jaain²¹ tsá² 'ná¹-a téein² 'in cwo¹ tsaa² tyaníi¹i la jaain²¹ la jaain²¹. Coon'¹³ la joon lí²-i un'øø'¹mo yaai coon'¹³ tsaa² 'e cwoo¹o fuu²¹²uu.

17 La joon mo jalíin² fu lo jo 'ee gaun'ɨɨi²¹²gɨɨ 'ñii'a. Pe mo gajná² joon ganí³ii 'áan³ tyiia lɨ gatɨɨ²¹na. Joon gatyʉ'¹ʉʉ to² gajó² 'in tsañʉʉ'¹.

18 Pe jileei'21 'in jalíin2mo gajmaa1a teen1in 'e cwoo1o tsaa2 tya'a jo 'ee gasɨ́ɨ2i 'laa'21 tya' 'ino la mo 'ɨ1-tsii.

19 Lɨ́ɨ2mo jiin'13 tsaa2 tya'a 'e cwoo1o jiin'13 tɨɨ2 'e si'2 tya'o coon'13 jaain21 tsá2 sii21 Jesús 'in gajúin1. Pe 'in Poo2 do jin'2in 'e nijiin'1o.

20 Joon jna-a tsʉ jo ñí3ii 'ee jmáa3aa jiin'13 'e cwáain1 lo gaunngɨɨ2ɨɨ Poo2 wa'a 'iin212in tsee'12i fu Jerusalén 'e lisá2 'ii'21 tya'a 'e cwáain1 lo.

21 Pe 'i-gɨ gamɨ'2ɨ jna 'e 'iin212in lisá2 'ii'21 tya'a tyani 'in tyʉ'2 to2 nifu 'in sii21 Augusto. 'Wii'13 joon gatyʉ'2ʉʉ to2 'e jo mo láa2mogɨ ca mi lí2 sɨ́ɨ3na tyani 'in tyʉ'2 to2 nifu do —jin'2 Festo do.

22 Joon gajin'2 rééi13 Agripa do sɨɨ'21ɨ Festo:

—'Iin212mo jna jon núu3duu júu3 tya' 'in tsañʉʉ'1 no.

Joon gajin'2 Festo:

—Tsa'oo21 inúu3du'u.

23 Mo gajná2 jmɨɨ212 joon ngataa2i Agripa coon'13 Berenice li2-i lɨɨ212 'ya'2gɨ 'áai1. Do-o ngataa2i tsi lɨ sɨcaain21 tsá2 coon'13 'in tyʉ'2 to2 fii212 'láa2 coon'13 tsá2 tyiin2gɨ 'e fuu21 do. Joon Festo do gatyʉ'2ʉ to2 ijó1 Poo2.

24 Joon gajin'2in:

—Rééi13 Agripa, coon'13 tsá2 'in sɨcaain21 coon'13 jna'a, lo-o siin'12 'in tsanʉʉ'1 no. Fúu1mo tsá2 Israel nigasɨɨ'21ɨ jna 'laa'21 tya' 'ino. La Jerusalén tiin'13 lagɨ lo jo mo gajan1 sɨɨ'21ɨ jna 'e tɨ́ɨi2 júuin2 'in tsá2 lo.

25 Pe lɨ́ɨ2na 'e jo 'ee mo gajmaa1a wa'a 'e tɨ́ɨi2 júun2in.

26 Pe jo mo galiñí3ii rəə21 wa'a sɨ́ɨ3na jí2 tyani fíi3ii. 'Wii'13 tya' joon tyʉ'3ʉʉ to2 jajée1i tyaní2ii'. Joongɨ tyani 'nʉ-ʉ 'e tyiin2gɨ rééi13 Agripa. Jmaa2 fee'1-'o'o unngɨɨ2du'u wa'a lisá2 coon21 júu3 'e sɨɨ'13na.

27 Tsʉ fa'ɨɨ'21ɨ lɨ́ɨ2na 'e sɨɨ'13na jaain21 tsá2 'yuui2 'nʉñí3 la jo mo ñí3ii 'ee tsaa2 tya'a.

26

Poo2 faa'21a 'wii212 tya'a tyani rééi13 Agripa

1 Joon gajin'2 Agripa gasɨɨ'21ɨ Poo2:

—Lí2-i foo'2'o cwáain1 tyi'i 'wo'o.

Joon Poo2 do gajmaa1a li2 coon'13 cwoo21o. Joon gafaa'21a la lo:

2 —Lɨ́ɨ1 jləə'3na 'e lí2-i fo'3oo tyani'i rééi13 Agripa 'e un'əə'21na 'ñii'a tya' jileei'21 tsá2 Israel 'in nigafaa'21 'laa'21 tyiia.

3 Tsʉ ñí3o'o la jilaa'21 tɨɨ2 'e si'2 tya' tsá2 Israel. Joon ñí3o'o jilaa'21 cwáain1 'e sɨ́ɨ13ɨ'. 'Wii'13 joon mɨ́3ɨɨ 'e núu3du'u coon'21 tún2.

Tyaa1a Poo2 júu3 xiiala gangɨɨ1ɨ la nʉ'gɨ gajoo'21-tsi

4 'Jilee'21mo tsá2 Israel ñi1o xiiala mo gataan212na jee212 'ii fu góo3oo coon'13 Jerusalén ca la mo xuu212na.

5 Ñi1o joon lí2-i faa'21o wa' 'iin212in 'e lɨ́ɨ1na fariseo ca la mo sɨmɨɨ'21moo. Joon 'in tsá2 'in lɨ́ɨ1i fariseo do cwo'1ogɨ-tsi jmoo1gɨ jilaa'21 tɨɨ2 'e si'2 tyii'i la jee212 jile'1i'i.

6 Pe nano cwo'1 'ido jna tsaa2 'wii'13 tsáai1-tsii 'e Dios jmáa1a jiin'1 'lɨɨ212 la lɨ 'e nigajin'2 'lɨɨ212 tsacəəi'13 tyii'i. Fiin'13 jilee'21mo tsá2 Israel sɨjan1o mi tsín1 'e 'ii'21 do 'e júu3 niga'ɨ́ɨ2 Dios.

7 La jɨ dyatún1 poo212 tsá2 goo21o'o la jmɨɨ212 tiin'13 la 'woo1 sɨjan1o. Pe 'wii'13 sɨjaan2aan 'e joon, rééi13 Agripa, cwo'1 'ido jna tsaa2 nano.

8 'Áai1 wúui1 'e jo'1 lɨ́ɨ3u 'e jmoo1o Dios 'e jiin'1 tsá2 tún1, ¿ja jo'1?

Tyaa1a Poo2 júu3 xiiala mo gangɨɨ1 gajmee'21i tsá2 'in jo'1 lɨ́ɨi2 Jesús

9 "Ñii'a la mo jee1 ga'ɨ1-tsii ijmee'13na tsá2 'in nigajo'1 lɨ́ɨi2 Jesús tsá2 Nazaret.

10 La joon gajmáa3aa fu Jerusalén. Joon coon'13 to2 'e tyʉ'2 'in tyʉ'2 to2 tya' untsá2 gataa'21na 'nʉñí3 fúui1 lɨɨlɨ1 'in nigajai'2 lɨ́ɨi2. Joon mo gajngaai'12 tsá2 'ii rəə21 sɨɨ'13ɨ'ɨ.

11 Lı́ı̈1 'láai2 fu ga'e'1ee tsá2 wúu1
mo jo garøø1i jilaa'21 'e jo'1 lı́ı̈i2. Ji-
laa'21 'elo gajmáa3aa la caain21 cwo'1
sinagogas. Lı́ı̈1 gauntyíi2na 'ido cagı
ganga'øø3na fu lı wíiin2.

Tyaa1a Poo2 júu3 tún1 xiiala mo gajo'1-tsi

12 'Coon'13 cwáain1 la joon ngóo3oo
fuu21 sii21 Damasco. Ngóo3oo
tyaan2aan coon21 jí2 'e cwo'1o 'in
tyu'2 to2 tya' untsá2. Coon'13 jí2 do-o
isaan'13moo tsá2 jo'1 lı́ı̈i2.

13 Pe la joon galı́2 tyiia tya'i fu1 lı
lı ningóo3oon do. Mo gatı́2 tyiiañi'1
gamóo3oon coon lawa 'yíia2 ñi'1 'e
gajná2 joo'21 jó1 fu lı' yu'. Pe 'e 'gøø'12gı
lagı 'yíia2 ñi'1. Gajná2 cu' lı' lı siin'13na
coon'13 'in ngalii21i'i coon'13 do.

14 Joon jilee'21oo'o gacı̈i'21na'a ni
'wó2. Joon ganúu3uun coon21 júu3
'e gası̈i'21 jna coon'13 jmíi1 hebreo:
"Saulo, ¿'ee lı' 'øø1u jna? Tsu 'wo'o
jmaai'13 'wo'o la mo jmoo1o joo'21 jı̈i1
mo 'øø1ø mo 'yá2 fii212i sı̈i2 suun'21
tya'a."

15 Joon gafo'1oo: "¿'Iin 'nu no,
Señor?" Joon gası̈i'21ı Ña'ñu'1u' Jesús
jna: "Jna-a Jesús, jna 'in 'øø1u no.

16 Pe ráan2un no. Jmaa2'a siin'12u'un
tsu nigajné1na tyani'i 'e jmaa2'a jilaa'21
to2 tyu'3uu. Joongı ifoo'2'o jilaa'21 'e ni-
gañii2'i coon'13 jilaa'21 imoo2o'o 'wii212
tyiia mi lı cı̈iin21gı.

17 Iun'øø'21na 'nu tyani tsá2 Israel
coon'13 jileei'21 tsá2 'in néei1 lı wíin2.
Joon jee212 'in tsá2 néei1 wíin2 do sı́ı̈3na
'nu nano icwoo3'o.

18 Cwooi'3du' jee212 'in tsá2 do
tsu nano ngı̈i1ı lawa tsá2 tiuu2mo.
Joon ino'3'o unníi1i. Sı́ı̈i3duu 'nu 'e
cwosı́ı̈i2du'u jilaa'21 'e gó2 'ı1-tsi ca 'e
tyú2. Joon iláa2mo'o 'ido ja'cwoo21 'in
'lı̈i'3 joon tsataa2mo ja'cwoo21 Dios.
Joongı ilija'2mo líin2 jna. Joon coon'13
'e la joon lí2-i 'iin2moo tsaa2 tya'a. Joon
'ii'21mo coon21 'áan3 tya'a 'e 'oo1o Dios
tya' jileei'21 'in nigauntyú1i."

Tyaa1a Poo2 júu3 xiiala gacwoo1o júu3 tyú2

19 'La joon, røøi13 Agripa,
galinuu'13oo jilaa'21 júu3 'e gası̈i'21
Jesús jna fu yu' ñu'fú2 do.

20 Ga'láa2 'wii212 cwóo3oo júu3 tyú2
nifu 'in néei1 Damasco. Mo ngayuui'13
joon gacwóo3oo júu3 tyú2 tya' 'in néei1
Jerusalén coon'13 la caain21 lı sii21
Judea coon'13 jileei'21 'in jo seein21 Is-
rael. Gafuu212uu 'e 'ná2 jaa'21-tsi joon
lí2 tsáa1mo-tsi Dios. Joon cwojmaa1o
la jmoo1o tsá2 'in nigajo'2-tsi.

21 'Wii212 cwáain1 la lo-o gasain'2
tsá2 Israel jna fu inuu cwo'1 fee'1 tya'a
do. La mo 'iin212in jngaa'12i jna.

22 Pe coon'13 'e joon jo gajo'1-tsii
tsu gauncoon'13 Dios jna ca nano.
Cwo'3oo júu3 tyú2 tya' jileei'21 la 'in
tañíi2 tiin'13 la tsacøøi'13 'in tyiin2gı.
Gafuu212uu jiin'13 la gajin'2 'in tsá2
gafaa'21 júu3 tya' Dios calı̈i coon'13 la
gajin'2 Moisés 'e 'ná1 ilí2.

23 Gajin'2o Moisés 'e Cristo 'ná1 nii21
wúu1. Joon mi yuui'13 joon júun1mo.
Joon 'ii-o nifu ijiin'1in jee212 'lı̈i212.
Joon icwó2 júu3 coon'13 jna'a tsá2 Is-
rael coon'13 tsá2 seein21 li xiia' 'e
jileei'21 'in jai'2 lı́ı̈i2 'ii ijiin'1o tún1 la
gajiin'1in —jin'2 Poo2 do.

Poo2 tyá2-tsi Agripa 'e ijai'2 lı́ı̈i2

24 Mo gafaa'21 Poo2 'elo 'wii212 tya'a
joon 'in Festo do ga'oo1o jin'2in:

—¡'Yu caa212mo'o, Poo2, coon'13
jilaa'1 'e nigauntsáa13'a nigali-
caa212mo'o!

25 Pe Poo2 do gañii1i:

—Jmaa2'a fee'1-'o'o, Festo, pe jo 'yu
caa212na. Lı' cı̈i'12ı lı́2. Júu3 røø21 jilaa'21
'elo. Jiin'13 júu3 ja'2mo fo'3oo.

26 Lo-o tyíin1 røøi13 Agripa 'in cwii1i
jilaa'21 'elo. 'Wii'13 joon jo cu'2-tsii
fo'3oo tyaníi1i tsu tsáa1mo-tsii 'e ñi1o
jilaa'21 'elo. Jilaa'21 'elo jo gali'uuin21
—jin'2 Poo2 sı̈i'21ı tsá2 do.

Joon gajin'2 Poo2 sı̈i'21ı røøi13
Agripa:

27 —¿Tɨ jo'¹ lɨ́ɨ²u, røøi¹³ Agripa, jilaa'²¹ júu³ 'e gafaa'²¹ 'in cwo¹ júu³ tyʉ́² calɨɨ? Ñi¹oo 'e jo'¹o lɨɨ²u.

28 Joon gajin'² Agripa do:

—Coon²¹xʉ-ʉ jogɨ tyá²-'o'o jna 'e jo'¹ lɨ́ɨ²na Cristo.

29 Joon gañii¹i Poo²:

—Coon²¹xʉ lɨ¹ sɨ 'e 'láai² 'ee 'áai¹ 'ya'²gɨ wa'a icwó² Dios ilitsáa¹mo-'o'o lawa jna. Pe jon' jiin'¹³ 'nʉ 'wo'o pe ce jilee'²¹mo 'in nuu¹un júu³ tyiia la nano. Pe jo 'nʉ́ʉ¹ cadena cwoo²¹o la 'nʉ́ʉ¹ cwóo³oo lo.

30 Mo ngayuui'¹³ gajin'² Poo² jilaa'²¹ 'elo garóon² røøi¹³ coon'¹³ 'in 'oo¹o to² gobernador coon'¹³ Berenice coon'¹³ jileei'²¹gɨ 'in néei¹ do.

31 Joon gangalíin²mo lɨ xiia' lɨ jo nuu¹un Poo² lɨ ngatyaa¹ júu³ do. Ngasíin¹in 'e júu³ sɨ́ɨ¹i jee²¹² 'ii. Jin'²in sɨ́ɨ¹i:

—'In tsañʉʉ'¹ lo jo 'ee mo gajmaa¹a wa'a 'e tɨ́ɨi² júuin². Jiin'¹³ jo tɨ́ɨi² 'yuui²gɨ 'nʉñí³.

32 Joon gajin'² Agripa gasɨɨ'²¹ɨ Festo:

—Lí²-i wuxʉ' nigaláa²mo'o 'in tsañʉʉ'¹ lo wa'a jo 'ña'a mo gamɨɨ¹ɨ 'e ilisá² 'ii'²¹ tya'a tyani 'in tyʉ'² to² nifu tyíin¹ Roma.

27

Sii¹in Poo² fu Roma

1 Mo gaun'ii'²¹i júu³ 'e siin'¹²in jna'a fu lɨ sii²¹ Italia joon gatyaa¹ 'ido Poo² cwoo²¹ 'in tyʉ'² to² cíein¹³ 'láa² 'in sii²¹ Julio. Gatyaa¹ cwoo²¹ 'inlɨ́ɨi¹³gɨ 'in taai² 'nʉñí³ coon'¹³ Poo² do. 'In Julio do tyʉ'² to² cíein¹³ 'láa² jee²¹² coon²¹ poo²¹² 'láa² sii²¹ Augusto.

2 Gangatoo²¹o'o coon²¹ tsi barco 'e jó¹ coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Adramitio. Jaain²¹ tsá² sii²¹ Aristarco, 'in seein²¹ fu Tesalónica 'e náa¹ lɨ sii²¹ Macedonia ngoo²¹-o jon coon'¹³. 'E barco do itsá² la caain²¹ lɨ sii²¹ Asia.

3 Mo gajná² jmɨɨ²¹² joon gatyalii²¹i'i fuu²¹ Sidón. Do-o 'in Julio do gajmaa¹a feei'¹-tsi tya' Poo². Gacwoo¹o 'ii'²¹ 'e tsafeei'¹³ Poo² jileei'²¹ 'in seein²¹ tyʉ́² coon'¹³ 'e fuu²¹ do. 'Ido-gɨ gaunjíi²mo Poo² do.

4 Mo ga'woo²¹o'o fu Sidón do gangɨɨ²¹²na'a lɨ' caluu coon²¹ cwoo'¹³ roon¹ ni jmɨɨ²¹ sii²¹ Chipre lɨ jo jnóo¹ tyí² 'áai¹. Ngalii²¹i'i la joon tsʉ 'wii'¹³ lɨ́ɨ¹ ga'ɨ́ɨ² tyí² lɨ' lɨ ngalii²¹i'i do.

5 Gangɨɨ²¹²na'a coon²¹ tsáa¹ tyani lɨ sii²¹ Cilicia coon'¹³ Panfilia. Joon gatyalii²¹i'i coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Mira náa¹ lɨ sii²¹ Licia.

6 Do-o 'in tyʉ'² to² 'láa² do gatsaa'²¹a coon²¹ barco 'e jó¹ fu Alejandría 'e tsáa¹a fu Italia. Joon gatyʉ'²ʉ to² ngatoo²o'o.

7 Láa²mo jmɨɨ²¹² ngatoo²¹o'o fu¹. Waa²¹²mo gangalii²¹i'i. Lɨ́ɨ¹ tyan¹ to² gatyalii²¹i'i tyani coon²¹ lɨ sii²¹ Gnido. Tyan¹ to² 'áai¹ tsʉ lɨ́ɨ¹ ga'ɨ́ɨ² tyí² lɨ' lɨ ngalii²¹i'i do. 'Wii'¹³ joon gangɨɨ²¹²na'a tyani lɨ sii²¹ Salmón. Joon gangɨɨ²¹jna'a lɨ' cwoo²¹o'o tsáa¹ coon²¹ cwoo'¹³ roon¹ ni jmɨɨ²¹ sii²¹ Creta lɨ jo 'ɨ́ɨ² tyí² 'áai¹.

8 Gangɨɨ²¹²moo'o tyan¹ to² ca gatyalii²¹i'i coon²¹ 'áa³ tyʉ́² tya' barco. Tyan'an coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Lasea.

9 'Áa²mo nigali'ɨɨ²¹²na'a wóo² 'áai¹. Joon ni'íi¹ fo'² 'e tsatoo²gɨɨ'ɨ fu¹ ni jmɨɨ²¹ tsʉ ningɨ́ɨ¹mo jmɨɨ²¹² 'e gø'² tsá² Israel tyiiañi'¹. Tyan'an nijó¹ jiin²¹ 'e 'ɨ́ɨ² tyí² 'áai¹. 'Wii'¹³ joon gacwó¹ Poo² coon²¹ cwáain¹.

10 Joon gajin'²in:

—Tsañʉʉ'¹, lɨ́ɨ²na 'e lɨ́ɨ¹ 'íi¹ fo'² 'e fu¹ ngalii²¹i'i no. Joon cu'²u-tsii 'e sɨ no-o ga'iin² barco no coon'¹³ jilaa'²¹ laa²¹². Cagɨ jna' cweei¹ júun²na'.

11 Pe 'in tyʉ'² to² 'láa² do lɨgɨ gaunjíi²i tya' 'in fii²¹² barco do coon'¹³ 'in tyʉ'² to² barco lagɨ Poo².

12 Joon tsʉ 'wii'¹³ 'e 'áan³ do lɨ' lɨ ngalíin² do jo tseein²¹ wa'a ingɨɨ¹i mi tɨ jiin²¹ 'ɨ́ɨ² tyí² xʉʉ jogɨ jilee'²¹mo ga'ɨ¹-tsi 'e 'áai¹gɨ tyʉ́² wa'a i'wooi²¹ do. 'Iin²¹²in wa'a ilí² tyalíin² fu Fenice. Tsʉ Fenice do coon²¹ fuu²¹ náa¹ tɨ' jmɨɨ²¹ tyʉ'² to² Creta do. Joon roon¹ 'e fuu²¹ lɨ jo tɨɨ'¹³

tyí² 'áai. Do-o itéen¹in jiin'¹³ la tɨ jiin²¹ 'e jo 'ɨ́ɨ²gɨ tyí².

'Áai¹ 'íi¹ tyí² ni jmɨ'ñi'³

13 Joon tɨ' xʉʉ mo ga'láa² 'wii²¹² 'ɨ́ɨ² tyí² lɨ' caai¹ tsá² tooin²¹² lɨ yooin'¹² ñi'¹ líɨi² ilí²-i tsalíin². Joon ga'woo²¹oo'o. Joon gangɨɨ²¹²na'a co' tɨ' jmɨɨ²¹ Creta do.

14 Mo ngayuui'¹³xʉ joon gajnáa¹ coon²¹ tyí² 'gøøi'¹³ 'áa¹ tsaa' barco do. 'E tyí² joon sii²¹ Nordeste.

15 Joon ga'láa² 'wii²¹² ga'la'²a. Tsʉ 'wii'¹³ jo lii²¹i'i tsajée¹gɨɨ'ɨ coon'¹³ tyí² do gacwoo²¹o'o gajée¹mo jna'a.

16 Gangɨɨ²¹²na'a caluu coon²¹ cwoo'¹³ pi'³ roon¹ ni jmɨɨ²¹ sii²¹ Clauda lɨ jo 'ɨ́ɨ² tyí² 'áai¹. Lɨ́ɨ¹ gacwoo²¹o'o to² yiia'a galɨ'¹oo'o gatyii²¹i'i móo¹ 'e jó² caluu barco do.

17 Mo ngayuui'¹³ gasaa¹a'a móo¹ do joon gajmee'¹³na'a to² 'nii²¹² mɨ² cu' lɨ' barco do. Coon²¹ 'e do-o cwo¹gɨ pí². Tsʉ 'wii'¹³ 'goo'²¹o tsataai² jee²¹² too'¹³ 'e sii²¹ Sirte gaxíia¹o 'mɨ'² jnɨɨi'¹³ tyí². Joon cwo¹-o wa'a gajée¹mo tyí² 'ii.

18 Mo gajná² jmɨɨ²¹² joon lɨ́ɨ¹ 'ɨ́ɨ² tyí². Joon ga'láa² 'wii²¹² gadya'¹a laa²¹² ni jmɨ'ñi'³ do la coon²¹ jo 'ii²¹gɨ.

19 Mo gatɨ́² 'nɨ¹ jmɨɨ²¹² coon'¹³ cwoo¹o'o gadyíi¹³a'a tsi jmɨɨ²¹ jilaa'²¹ 'e jmaai¹ to² tya' barco do.

20 Lɨ́ɨ¹ 'láai² jmɨɨ²¹² gangɨ́ɨ¹i jo mo gajnée¹i ñi'¹ jon'gɨ núʉ¹. Coon'¹³ jilaa'²¹ tyí² 'e niga'ɨɨ² do ga'ɨ́² -tsii'i 'e jo lí² teein'¹³gɨɨ'ɨ coonti.

21 Lɨ́ɨ¹ 'láai² jmɨɨ²¹² ningóo¹ 'e jo mo tyée³e'e. Joon Poo² gajmaa¹a siin'¹²in jee²¹² 'in tsá² do. Joon gajin'²in:

—Tsañʉʉ'¹, tyʉ́²gɨ woxʉ'ʉ ganʉ́ʉ²oo' jilaa'²¹ 'e gafo'³oo do, womo jo ga'woo²oo' 'e Creta do. Joon jo galɨ́² 'e fa'í³ lo.

22 Pe nano tya²-'oo' tsʉ jiin'¹³ jaain²¹ 'naa' jo júuin²gɨɨ' fiin'¹³ ga'iin²mo barco no.

23 Tsʉ ca nʉʉ²¹ gajnéi¹ jaain²¹ ángel 'in gasii¹in Dios 'aai¹ jna. Joongɨ jmóo³oo la to² tyʉ'²ʉ.

24 'In ángel do gasɨɨ'²¹ɨ jna: "Jo jmaa²'a 'goo'²¹'o, Poo², tsʉ 'ná¹-a tyée¹u'u tyani 'in tyʉ'² to² nifu tyíin¹ Roma. Tsʉ 'wii'¹³ cwáain¹ tyio'o Dios iun'øø'¹i jileei'²¹ 'in téein² coon'¹³ 'nʉ 'e tsi barco no."

25 'Wii'¹³ joon, tsañʉʉ'¹, —jin'² Poo² do— tya¹-'oo' tsʉ jo cu'²-tsii coon'¹³ Dios. Jo'¹o lɨ́ɨ²na jilaa'²¹ 'e gasɨɨ'²¹ 'in ángel do jna.

26 'Ná¹-a ixuu'²¹na' nitsaa² caai¹ cwoo'¹³ tyʉʉn roon¹ ni jmɨɨ²¹ —jin'² Poo².

27 Coon²¹ canʉʉ²¹ mo gatsín¹ tún² semóo¹³ 'e gangɨɨ²¹²na'a Clauda do gatyalii²¹i'i coon²¹ ni jmɨɨ²¹ sii²¹ Adria. Gajnáa¹ tyí² cu' lɨ' lɨ ngalii²¹i'i do. La 'woo¹ tyiianʉ́ʉ¹ 'in tyan¹ barco do galili'³i 'e nigatyéen¹in lɨ' coon²¹ cwoo'¹³ tyʉʉn²¹.

28 Joon gatyaa¹ 'ii'²¹ xiiati jiin'¹³ 'o'² jmɨɨ²¹ do. Joon ni'o'²o dyadya¹ tsi jnʉ́ʉ² metros. Joon mo gatɨ́² nifugɨxʉ gatyaa¹ 'ii'²¹ tún¹. Joon ni'o'²gɨxʉ jiin'¹³ dyíia² dyiia¹ metros.

29 Tsʉ 'goo'²¹o wana gatyuin'² cuun²¹² joon gaxíia² tyʉ́n² ñi'loo'³ lɨ caluu barco do. Joon jaan¹ la 'ɨɨ²¹² ca jná². Seein²¹ fa'í³.

30 La 'ɨɨ²¹² joon 'in tyan¹ barco do 'iin²¹²in cwiin¹o 'e tsi móo¹ do. Joon coon'¹³ cwáain¹ la joon gaxíia²o móo¹ do tsi jmɨɨ²¹. Jmoo¹-o lawa'a ixíia² ñi'loo' do lɨ' tyani barco do.

31 Joon gajin'² Poo² gasɨɨ'²¹ɨ 'in tyʉ'² to² 'láa² do:

—Wana 'inlo jo ján¹ tsi barco lo jo lí² tiin'¹³naa'.

32 Joon 'in 'láa² do gatyʉ'²o 'nii²¹² mɨ² sɨ'nʉʉ¹ʉ 'e do. Joon gangoo'¹³ móo¹ do.

33 Joon la tɨ lɨ jná²-a Poo² gacwo'²o cwáain¹ 'in tsá² do 'e dø'¹xʉ jile'¹i'. Joon jin'²in:

—Ningóo¹ tún² semóo¹ 'e 'naa' jo mo gacwúu¹naa' jon'gɨ mo tyee'²ee'.

34 Mɨ́³ɨɨ tyaní³ii' 'e cøø'³xʉʉ' capi'³ tsʉ 'elo-o 'e tyiin²gɨ 'e tiin'¹³moo'. Ce jiin'¹³ jaain²¹ 'naa' jo 'ee incwuui'²¹.

35 Mo ngayuui'¹³ gajin'² Poo² jilaa'²¹ 'elo gatɨɨi² coon²¹ 'iñi'¹. Joon

gacwo'^{1}-o 'maai'^{13} Dios tyani jileei'^{21}. Joon gajmaa^{1}a ca 'no'^{3}. Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} gagøø'^{21}ø.

36 Tsifu joon jileei'^{21} gatyaa^{1}-tsi. Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} gagø'^{21}ø.

37 Joon jee^{212} jile'^{1}e'e coontya dyíia^{1} tyuun^{1}moo'o jo ti jna'a 'nɨ^{1} cíein^{13} tsi barco do.

38 Joon mo ngayuui'^{13} gagøø'^{21}ø yaai^{1}-tsi jile'^{1}e'e joon gadya'^{2}a trigo tsi jmɨ'ñi'^{3}. Coon'^{13} 'e la joon jo 'ii^{21}gɨ barco do.

Nga'oo'^{21}o barco jee^{212} too'^{13}

39 Mo gajná^{2} 'in tyaan^{1} barco do jo galicwii^{1}i cwoo'^{13} do. Pe ganii^{21} coon^{21} cwáa^{1} jmɨɨ^{21} jee^{212} nitsaa^{2}. Joon gasɨ́ɨ^{2}i wa'a lí^{2} tsatyéein^{1} barco do.

40 Joon gatyʉ'^{2}ʉ 'nii^{212} mɨ^{2} tya' ñi'loo'^{3} do. Gatʉ́^{2}o tsi jmɨɨ^{21} do. Ga'ɨ́ɨ^{2}o jla'^{1} 'mopiin'^{12} 'e jmaa'^{21}i to^{2} 'e jiin'^{13} barco do. Joon gasaa^{21}o lɨ 'íi^{1} tyí^{2} 'e 'mɨ'^{2} 'íi^{1} tyani barco do. Joon 'e barco do ga'láa^{2} 'wii^{212} gangatyéen^{1}mo fu nitsaa^{2}.

41 Pe mo gatyía^{1} fu lɨ seein^{21} tún^{2} cwáa^{1} jmɨɨ^{212} do, do-o ganga'oo'^{21} 'e barco do jee^{212} too'^{13}. Lɨ́ɨ^{1} tá^{2} gason'^{1} jiin'^{13} jo lí^{2} jøø'^{21}gɨ. Joon lɨ' caluu barco do ga'láa^{2} 'wii^{212} gafíin^{1}mo coon'^{13} 'e jmɨɨ^{21} jnóo^{1} do.

42 'In 'láa^{2} do la mo 'iin^{212}in jnga'^{2}mo 'in taai^{2} 'nʉñí^{3} do la coon^{21} jo cwoo^{21} cwii^{1} 'ido la 'ɨɨ^{212} cwa'^{2}a tyii'^{21}.

43 Pe 'in tyʉ'^{2} to^{2} 'láa^{2} do jo 'iin^{212}in júuin^{2} Poo^{2} do. Joon jo gacwoo^{1}o júu^{3} 'e júuin^{2} 'ido. Pe gatyʉ'^{2}ʉ to^{2} jileei'^{21} 'in tɨɨ^{21} cwa'^{2} tyii'^{21} tsataa^{2}mo jmɨɨ^{21} nifu. Cwotyalíin^{2}mo fu cwoo'^{13} tyʉʉn^{21}.

44 Joon 'in catyaai^{2}gɨ do gan-galíin^{2}mo tsíin^{1}in ni 'mojiin^{21} coon'^{13} jilaa'^{21} 'no'^{3} barco do. Coon'^{13} 'e la joon gatiin'^{13}mo jilee'^{21} 'in tsá^{2} do fu cwoo'^{13} tyʉʉn^{21}.

28

Poo^{2} taain^{1} coon^{21} cwoo'^{13} sii^{21} Malta

1 Mo gatiin'^{13}na'a jile'^{1}e'e coon'tya galinee^{2}e'e 'e cwoo'^{13} do nisii^{21} Malta.

2 Jileei'^{21} 'in niseein^{21} do lɨ́ɨ^{1} gaunjíi^{2}in jna'a. Joon gajmaa'^{12}a coon^{21} poo^{212} jɨ́^{2} fee'^{1} tsʉ 'wii'^{13} lɨ́ɨ^{1} cwíi^{2}. Joongɨ lɨ́ɨ^{1} tsáa^{1} jmɨ́^{1}. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ jna'oo'o jile'^{1}e'e 'e tsatyée^{1}na'a 'e untyaa'^{1}na'a yiia'a.

3 Joon Poo^{2} gauntɨɨi'^{1}xʉ coon^{21} poo^{212} 'no'^{3} cwuu^{212} tyʉʉn^{21}. Joon la 'ɨɨ^{212} gadya'^{2}a jee^{212} jɨ́^{2} do gacwo'ɨ́ɨ^{1}ɨ jaain^{21} mɨɨ'^{21} cwii^{1}in 'wii'^{13} tyíi^{2}. Joon gacuu'^{21}u cwoo^{21} Poo^{2}.

4 Mo ganí^{2} 'in tsá^{2} do 'e 'íi^{1}in mɨ́ɨ'^{21} do cwoo^{21} Poo^{2} joon gasɨ́ɨ^{2}i jee^{212} 'ii:

—Jaain^{21} 'in jngaai'^{12} tsá^{2}-a 'in tsañʉʉ'^{1} lo. Fiin'^{13} ga'ii'^{13}mo ni jmɨ'ñi'^{3} pe 'ii'^{21} tya' Dios jo cwo^{1}gɨ seein^{21}.

5 Joon gapiin^{2} Poo^{2} 'in mɨɨ'^{21} do ni jɨ́^{2}. Joon jo 'ee galɨ́ɨ^{1}i.

6 Jilee'^{21}mo sɨjan^{2} 'e iyiian^{21} cwoo^{21}o lɨ gacuu'^{21} mɨɨ'^{21} do sɨ jee^{212} cata 'ee icɨɨ'^{12}i jún^{1}mo. Pe lɨ́ɨ^{1} sɨjáan^{1}an. Joon mo ganii^{21} jo 'ee lí^{2} itsangɨ́ɨi^{2} 'ido gaunsɨ́ɨ^{2}mo 'e 'ɨ^{1}-tsi. Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} faa'^{21}a 'e Poo^{2} do lɨ́ɨ^{1}i jaain^{21} dios.

7 Tyan' co' do-o roon^{1}on coon^{21} cwoo'^{13} 'wó^{2} tya' jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} sii^{21} Publio. 'Ido-o 'in tyiin^{2}gɨ 'in seein^{21} do. Joon 'ii ga'ii'^{21}i jna'a. Joon gaunjíi^{2}in jna'a tyʉ́^{2} lɨɨlɨ^{1} jee^{212} 'nɨ^{1} jmɨɨ^{212}.

8 Galɨ́^{2} 'e jmii^{21} Publio do niraain^{1} tsaa'^{13}a. 'Yʉ tyíi^{2}in joongɨ siui'^{12}i. Poo^{2} ngafee'^{12}i 'ido. Joon mo ngayuui'^{13} gafaa'^{21}a júu^{3} tyʉ́^{2} ga'ɨ́ɨ^{3} cwoo^{21}o tya' 'ido. Joon gaun'láa^{2}mo.

9 Mo galiñii^{1}i jileei'^{21} tsatsaa'^{13} 'in seein^{21}gɨ do gajalíin^{2} joon ga'láa^{2}mo.

10 Joon lɨ́ɨ^{1} gaun'goo^{21} jna'a. Mo ngayuui'^{13} joon ngatoo^{2}o'o barco xiia'^{21}. Joon gacwo'^{1}o jna'a jilaa'^{21} 'e tyiin^{2}gɨ tyii'i lɨ tsaa^{21}a'a.

Poo^{2} gatyíi^{1}a fu Roma

11 Mo gangɨ́ɨi^{2} gaai^{21} sɨɨ'^{21} 'e toon^{21}o'on do joon ngatoo^{2}o'o tsi coon^{21} barco 'e gajan^{1} la 'ɨɨ^{212} gangɨ́ɨ^{1}i jiin^{21} tya' tyí^{2} do. Coon^{21} barco 'e nijó^{2}

fu Alejandría. Jée^{1}mo tyani coon^{21} li^{2} lɨ́ɨi^{1} dioses 'in sii^{21} Cástor coon'^{13} Pólux.
12 Joon gatyalii^{21}i'i coon^{21} fuu^{21} tɨ' jmɨɨ^{21} sii^{21} Siracusa. Do-o gatoon^{21}o'on 'nɨ^{1} jmɨɨ^{212}.
13 Mo ga'woo^{2}o'o joon gangɨɨ^{212}na'a tyan' tɨ'jmɨɨ^{21} ca gatyalii^{21}i'i fu Regio. Mo gajná^{2} jmɨɨ^{21} joon ga'ɨ́ɨ^{2} tyí^{2} fu lɨ' tooin^{212} lɨ yooin'^{13} ni'^{1}. Joon mo gatɨ́^{2} tún^{2} jmɨɨ^{212}gɨ gatyalii^{21}i'i fu Puteoli.
14 Do-o gatsee'^{21}na'a 'inlɨ́ɨi^{13} tsaru'^{1}u'. Gasɨɨ'^{21}ɨ jna'a 'e joon^{2}o'on coon^{21} semóo^{1} coon'^{13}on. Mo ngayuui'^{13} joon ga'woo^{2}o'o joon ngalii^{21}i'i fu Roma.
15 Joon 'in tsá^{2} jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} néei^{1} Roma do niganúu^{2}o júu^{3} 'e jo'^{1}o'o. Joon gajaunjiin'^{1}in jna'a tɨ tya'i fu^{1} fu lɨ sii^{21} Foro de Apio, joongɨ lɨ sii^{21} Tres Tabernas. Mo ganí^{2} Poo^{2} gacwo'^{1}o 'maai'^{13} Dios joon gatya^{2}gɨ-tsi.
16 Mo gatyalii^{21}i'i Roma do 'in tyʉ'^{2} to^{2} 'láa^{2} do gajaan'^{21}mo 'in ngalíin^{2} 'nʉñí^{3} do tyani fii^{212} 'in tyʉ'^{2} to^{2} 'láa^{2}. Pe Poo^{2} gacwoo^{21} coon'^{13} jaain^{21} 'láa^{2} 'in 'aai^{1} 'ii.

Poo^{2} cwoo^{1}o júu^{3} fu Roma

17 'Nɨ^{1} jmɨɨ^{212}gɨ gangɨ́ɨ^{1}i 'e gatyei'^{2} Poo^{2} joon gatyʉ'^{2}ʉ to^{2} 'e jalíin^{2} tsá^{2} Israel 'in tyiin^{2}gɨ 'in néei^{1} Roma. Joon mo galicaain^{21} 'ido gajin'^{2}in:
—Tsaru'^{1}u', fiin'^{13} jo 'ee gó^{2} 'e gajmáa^{3}aa tya' tsá^{2} Israel coon'^{13} jilaa'^{21} tɨɨ^{2} 'e si'^{2} tya' 'lɨɨ^{212} tsacøøi'^{13} 'wii'^{13} joon gataan'^{13}na 'uu^{212}uu 'nʉñí^{3} Jerusalén. Joon gajaan'^{21}in jna tyani 'in 'oo^{1}o to^{2} Roma.
18 Mo ngayuui'^{13} gaunngɨɨ^{1}ɨ jna gali'iin^{212}mo lá^{1}mo jna tsʉ jiin'^{13} coon^{21} jo 'ee tsaa^{2} tyiia gatsaa'^{21}a wa'a ijngaa'^{12}i jna.
19 Pe 'in tsá^{2} seein^{21} Israel do jo 'iin^{212}in ján^{2} røø^{21}. 'Wii'^{13} joon gamɨ́^{3}ɨɨ 'e 'in tyʉ'^{2} to^{2} nifu ijmáa^{1}a 'ii'^{21} tyiia fiin'^{13} jo 'ee tsaa^{2} sá^{2} jmáa^{3}aa tya' tsagóo^{3}oo.
20 'Wii'^{13} joon nigatø'^{1}øø 'naa' 'e jøø^{3}øø joongɨ fuu^{212}uu 'naa'. Máa^{1}moo' jna sɨ'nʉ́ʉ^{13}na cadena cwóo^{3}oo tsʉ 'wii'^{13} lɨ́ɨ^{2}na la lɨ́ɨi^{2} jileei'^{21} tsá^{2} Israel. Lɨ́ɨ^{2}na 'e Dios ijmáa^{1}a tiin'^{13}na' —jin'^{2} Poo^{2}.
21 Joon 'in tsacøøi'^{13} do gajin'^{2}in:
—Jna'a jiin'^{13} coon^{21} jí^{2} jo mo 'ii'^{13}na'a tya' tsá^{2} néei^{1} Judea cwáain^{1} tyi'i. Jon'gɨ tsagoo^{212}o' néei^{1} do wa'a nijalíin^{2} faa'^{21}a 'laa'^{21} tyi'i.
22 'Iin^{212}mo jna'a nʉʉ^{21}ʉ'ʉn jilaa'^{21} 'e 'ɨ^{1}-'o'o. Tsʉ née^{2} jna'a 'e la caan^{21}mo faa'^{21} tsá^{2} 'laa'^{21} cwáain^{1} tya' 'e júu^{3} 'múui^{2} lo —gajin'^{2}in.
23 La joon gataan^{2} coon^{21} jmɨɨ^{212} gatyalíin^{2} fúui^{1} tsá^{2} lɨ tyíin^{1} Poo^{2} do. Joon ca'aa^{21} tiin'^{13} ca nʉʉ^{21} faa'^{21}a Poo^{2} cwáain^{1} tya' xiiala tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}. Coon'^{13} jí^{2} tya' Moisés joongɨ coon'^{13} jí^{2} tya' tsá^{2} 'in gacwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} calɨɨ, coon'^{13} 'e la joon gatya^{1}-tsi tsá^{2} do wa'a ja'^{2}mo lɨ́ɨi^{2} Jesus.
24 Joon 'inlɨ́ɨi^{13} ga'ii'^{21}mo jilaa'^{21} 'e faa'^{21} Poo^{2} do. 'Inlɨ́ɨi^{13}gɨ jo jo'^{1} galɨ́ɨi^{2}.
25 Ga'láa^{2} 'wii^{212} ngaliin^{1}mo tsʉ 'wii'^{13} jo røø^{21} sɨ́ɨ^{2}i jee^{212} 'ii. Joon gajin'^{2} Poo^{2}:
—'E ja'^{2}mo gafaa'^{21}a 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios mo gacwo'^{1}o jaain^{21} tsá^{2} 'in gafaa'^{21} júu^{3} tya' Dios calɨɨ 'in sii^{21} Isaías 'e júu^{3} lo 'e jin'^{2}:
26 Ngɨ^{1} cwosii'^{13} 'in tsá^{2} no: 'Naa' nuu^{2}uun' pe jo 'øøi'^{21}-'oo'. 'Naa' jøø^{2}øø' pe jo coon^{2}oon' cwáain^{1}.
27 Tsʉ ningali'waa'^{21}a-tsi 'in tsá^{2} no.
Lɨ́ɨ^{1} gó^{2} nuu^{1}un.
Yaamo jnɨɨ^{1}ɨ unníi^{1}i la coon'^{21} jo jøø^{2}.
Jo-gɨ nuu^{1}un coon'^{13} loocwóo^{1}o.
Jon'gɨ 'øøi'^{21}-tsi.
Jon'gɨ cɨɨ'^{12}ɨ coon'^{13} jna wa'a un'láa^{2}na.
28 Cwoliñí^{3}oo' 'e nano tiin'^{13} lɨngoo^{1}gɨ icwo'^{3}oo tsá^{2} 'in jo seein^{21} Israel 'e júu^{3} lo tya' xiiala untiin'^{13} Dios tsá^{2}. Joon inuu^{1}o.
29 Mo ngayuui'^{13} gajin'^{2} Poo^{2} 'elo 'in tsá^{2} Israel do gangalíin^{2} sɨ́ɨ^{2}i lɨɨlɨ^{1} jee^{212} 'ii.
30 Poo^{2} do gajaan^{1}gɨ tún^{2} jiin^{21}gɨ coon^{21} inʉʉ lɨ cɨɨ'^{21} 'laa'^{13}. Joon 'ii'^{21}mo jileei'^{21} 'in tsalíin^{2} tsajøøi^{212} 'ii.

31 Lí²-i cwo'²o júu³ tyʉ̃² tya¹ doñi'iin
xiiala tyʉ'² Dios to² tsá². Joon ga'e'²e
cwáain¹ tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo jiin'¹³
jo 'iin untyíi²ingɨ 'ii.

Jí² gasii¹in San Pablo tɨ́ɨ²i 'in tsá² jai'² lɨ́ɨi² Jesucristo 'in néei¹ Roma

Sɨ́ɨ²i Poo² 'e jí² lo tya' tsá² néei¹ Roma

1 Jna-a, Poo², sɨɨ²na 'e jí² lo tyi'naa' 'in néei¹ Roma. Jmóo³oo jiin'¹³ la to² tyʉ'² Jesucristo. Joon Dios Jmii²¹ gatyii'¹³in jna 'e lɨ́ɨ¹na apóstol tya'a. Joon gatø'²ø Dios jna 'e cwóo³oo júu³ tyʉ́² tya'a tya' xiiala itiin'¹³ tsá².

2 Joon ni jí² tya' Dios 'e gajmaa¹a 'in tsá² 'in nigacwo²o júu³ tya' Dios la mo jéei¹, Dios ga'ɨ́ɨ²ɨ júu³ la mo jéei¹ cwáain¹ tya' 'e júu³ tyʉ́² do.

3 Joon 'e júu³ do faa'²¹a cwáain¹ tya' Jóon¹ Dios Jesucristo 'in lɨ́ɨ¹i Ña'ñʉ'¹ʉ'. Joon cwáain¹ tya' 'e gacwéi¹ 'in Jesucristo lo juncwii²¹ galɨ́ɨ¹i jún² tya' 'lɨɨ²¹² røøi¹³ David.

4 Pe joon mo gajiin'¹in jee²¹² 'lɨɨ²¹² gajmaa¹a 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Dios júu³ 'e Jóon¹ Dios 'ii, 'in lɨ́ɨi¹ to² fee'¹gɨ 'ii.

5 Joon coon'¹³ 'e gajmaa¹a Jesucristo 'wii²¹² tyii'i ga'ii'¹³na'a 'e 'iin²¹²in Dios Jmii²¹ jna'a joon 'e cwoo²¹o'o júu³ tya'a la caain²¹ ni cwoo'¹³ juncwii²¹ 'e liseein²¹ 'in jo'¹ líi²in joon jmáa¹a nʉʉ'¹³ʉ.

6 Joon 'naa' lɨ́ɨ¹naa' tsá² 'in niganúu²un 'e júu³ do, joon Dios tø'²ø 'naa' 'e líin²naa' tsá² tya' Jesucristo.

7 Sɨ́ɨ³na 'e jí² lo tyi'naa' 'in néei¹ Roma 'in Dios 'iin²¹²in joon gatø'²ø 'e líin²in tsá² tya'a. Mɨ́³ɨɨ tyani Dios Ñʉ'¹ʉ' joongɨ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo 'e cwauncwaa'³i 'naa' joon 'e seen²¹naa' 'e tyʉ́².

'Iin²¹²in Poo² tsafee'¹³i 'in néei¹ Roma

8 Nifu, coon'¹³ 'e gajmaa¹a Jesucristo 'wii²¹² tyi' 'iin²¹²na cwóo³oo 'maai'¹³ Dios Jmii²¹ 'wii'¹³ jileei'²¹ 'naa' tsʉ la caain²¹ juncwii²¹ faa'²¹a tsá² xiiala jai'² lɨ́ɨ²naa' Dios.

9 Joon Dios ñi¹o xiiala tɨɨ'¹³-tsii 'naa' coon'¹³ júu³ tyʉ́² tyiia. Joon ce caain²¹-tsii jmóo³oo la to² tyʉ² Dios, cwóo³oo júu³ cwáain¹ tya' Jóon¹on.

10 Mɨ́³ɨɨ tyani Dios wa'a lí² gó³oo yajøø²na 'naa' coon'¹³ 'e 'yaai¹-tsi Dios tsʉ ningóo¹ 'áai¹ 'e 'iin²¹²na gó³oo.

11 Tsʉ 'iin²¹²na gó³oo wa lí² cwóo³oo 'naa' coon²¹ 'e uncoon'¹³ 'naa' 'e lí² ngɨ́²naa' 'e tyʉ́²gɨ coon'¹³ Dios, joon 'e seen²¹naa' 'e tá²gɨ taain²¹²-'oo' coon'¹³ 'e jai'² lɨ́ɨ²naa'.

12 Pe fo'³oo 'e lí² tya¹-tsi' la 'oo'²¹ yii-a' coon'¹³ la jai'² lɨ́ɨ²naa' la lɨ́ɨ²i jna'a.

13 Tsaru'¹u', 'iin²¹²na 'e liñí² 'naa' 'e 'láai² naa'¹³ ga'ɨ¹-tsii wa igó³oo yajøø²¹²na 'naa' pe ca nano jo mo galɨ'³ɨɨ gó³oo. Niga'ɨ¹-tsii gó²oo wa lí² 'íin³ to² júu³ tyiia jee²¹² 'naa' la nigalɨ́² 'íin³ to² lɨ catyiia².

14 Tsʉ jna-a tɨ́ɨ²na fuu²¹²uu jilee'²¹mo tsá², la tsá² néei¹ fuu²¹ sɨ moo'²¹ 'ee, 'in 'øøi'²¹-tsi sɨ jo 'øøi'²¹-tsi 'ee.

15 Joon tsʉ cwáain¹ tyiia ninaa¹ tyʉ́² tyiia icwo'³oo 'naa' 'in néei¹ Roma 'e júu³ tyʉ́² tya' Dios tya' xiiala itiin'¹³ tsá².

Untyúi¹ Dios tsá² jiin'¹³ coon'¹³ 'e jai'² lɨ́ɨ²i tsá²

16 Jo fa'ɨɨ'²¹ lɨ́ɨ²na júu³ tya' Dios 'e jmoo¹o tiin'¹³ tsá² tsʉ 'e júu³ lo 'ii'²¹ tya' Dios 'e jmá¹ tiin'¹³ jileei'²¹ tsá² 'in jai'² lɨ́ɨi². 'E júu³ lo ijmá¹ tiin'¹³ tsá² Israel nifu pe jmá¹o jon tiin'¹³ tsá² 'in jo seein²¹ Israel.

17 Joon 'e júu³ lo 'e'²e jna' 'e jmoo¹o Dios tyúi¹ tsá² jiin'¹³ coon'¹³ 'e jai'² lɨ́ɨi² tsá². Tsʉ jin'²in ni jí² tya'a: "Jileei'²¹ 'in 'ii'²¹ Dios coon'¹³ 'e jai'² lɨ́ɨi² iseen²¹mo coon²¹ tøø²mo."

Tsaa² tya' tsá²

18 Joon née³oo' i'é² Dios, 'in tyíin¹ ñʉ'fú², wúu¹ 'áai¹ 'in 'eei'¹ 'ii joon jmoo¹o 'e gó². Coon'¹³ 'e gó² jmoo¹o 'in tsá² no jnɨɨ'²¹mo 'e jai'² tya' Dios.

19 Tyú² ñii¹i 'in tsá² no jilaa'²¹ 'e lí² cwii¹in tsá² Dios tsʉ 'ña'a Dios niga'e'² 'ii.
20 Tsʉ lí²-i liñi¹ tsá² 'e jo jnéei¹ tya' Dios coon'¹³ jilaa'²¹ 'e gajmaa¹a Dios. Ca mo garón¹ juncwii²¹ liñi¹ tsá² tyú² 'e Dios 'ii joon 'oo¹ 'ii'²¹ tya'a coon²¹ tøø²mo. Joon coon'¹³ la joon jo lí² wa jo tsaa² tya' 'ido sá².
21 Xʉfiin'¹³ 'in tsá² do galicwii¹mo Dios la joon jo mo gaun'goo²¹o 'ii 'ido lawa Dios jon'gɨ nigacwo'¹o Dios 'maai'¹³. Xʉjoon lɨ' ga'laa²¹ 'wii²¹² 'ɨ¹-tsi 'e jo 'ee to² 'íi³. Galɨnʉʉ¹gɨ 'e gó² 'e 'øøi'²¹-tsi.
22 Jin'²in 'in tsá² no 'e ñii²¹²-tsi pe coon'¹³ la joon galɨ́ɨ¹i tsá² caa²¹mo.
23 Joon gaunsɨ́ɨ²i 'e 'ya'²gɨ tya' Dios Jmii²¹, 'in jo tyéi¹, tya' dioses jmee¹i tsá² 'in lɨ́ɨ¹i la lɨ́ɨ¹i tsá², 'in tyéi¹. Joon ca dioses tya'a 'in lɨ́ɨ¹i la lɨ́ɨ¹i joo'²¹ tsí² cwáa¹, sɨ mɨɨ'²¹ 'ee, sɨ joo'²¹ ti tyʉ́n² tɨɨ² 'ee, gajmee¹i 'in tsá² do.
24 Tsʉ 'wii'¹³ joon gatʉ́ʉ²mo Dios Jmii²¹ 'ii ilii'¹i 'in tsá² do jmáa¹a jiin'¹³ 'e gó² la tɨ́²-tsi. La joon gajmaa¹a jilaa'²¹ 'e gacwo'¹o tsá² fa'ɨɨ'²¹ coon'¹³ la jaain²¹ la jaain²¹ 'in catyaai².
25 Gatʉ́ʉ²mo Dios Jmii²¹ 'ii tsʉ 'wii'¹³ jo jo'¹ galɨ́ɨ²i 'e jai'² tya' Dios pe jo'¹o galɨ́ɨ²i 'e júu³ tajuu²¹ do. Joon 'in tsá² do gaun'goo²¹o joon gajmaa¹a nʉʉ'¹³ʉ 'e gajmaa¹a Dios la 'íi¹³ 'e un'goo²¹o Dios Jmii²¹. ¡Jiin'¹³ 'ii-o 'e tɨ́ɨ²i 'e un'goo²¹o tsá² coon²¹ tøø²mo! Amén.
26 Tsʉ 'wii'¹³ joon gatʉ́ʉ²mo Dios Jmii²¹ 'in tsá² do 'e jmáa¹a jiin'¹³ la 'iin²¹²in yaai 'e cwo'¹o tsá² fa'ɨɨ'²¹. Joon ca tsamɨ́² gaunsɨ́ɨ²i 'e jmoo¹o la tɨ́ɨ²i jmáa¹a coon'¹³ tsañʉʉ'¹.
27 La joon jon tsañʉʉ'¹ gatʉ́ʉ²o jmoo¹o la tɨ́ɨ²i jmáa¹a coon'¹³ tsamɨ́² joon suun¹mo tsañʉʉ'¹ ruu'²¹i. Joon tsañʉʉ'¹ jo jmáa¹a la 'oo'²¹ 'ii 'e cwo'²o fa'ɨɨ'²¹ tsá². Joon moo¹ taa²¹²i 'e iní²i wúu¹ 'wii'¹³ 'e gó² jmoo¹o.
28 Joon tsʉ 'wii'¹³ jo 'iin²¹²in 'in tsá² do licwii¹ingɨ Dios Jmii²¹, nigatʉ́ʉ²mo Dios 'ii 'ilí² jmáa¹a 'e jo tɨ́ɨ²i jmáa¹a.
29 'In tsá² 'in lɨ́ɨ²i la joon sɨrøø¹i jilaa'²¹ 'e gó² jmoo¹o: 'láa¹a coon'¹³ tsamɨ́², joon sóo²-tsi, joon suun¹mo 'e sá² tya' tsá² xeei'²¹. Sɨrøø¹i 'e tsí² wúu¹i 'ido, joon tsá² 'in jngaai'¹³ tsá² 'ii, joon ngɨɨ¹ to² 'noo¹ mɨɨ'¹³, joongɨ tajúu³i. Joongɨ faa'²¹a 'e gó² tya' tsá², jmaa¹a júu³ 'atsaa²¹.
30 Cwo'²o tsaa² tsá² xeei'²¹ 'uuin²¹ joon 'e'¹mo Dios, joon ungøø¹i tsá² xeei'²¹ joon jmoo¹o jloo'³ joon 'gøøi'¹³ 'áai¹ júu³ tya'a. 'In tsá² la 'ii jooin²-tsi jmáa¹a 'e gó² joon jo jmáa¹a nʉʉ'¹³ʉ tsacøøi'¹³ tya'a.
31 Tsá² 'in jo 'øøi'²¹-tsi 'ii, jo untsiin¹ júu³ tya'a joon 'wa'²-tsi joon jo ñii¹i xiiala jmaa¹a fee'¹-tsi tya' tsá² xeei'²¹, jo lii'¹i jmáa¹a 'wo²-tsi tya' tsá² xeei'²¹.
32 Tyú²-ʉ ñi¹ 'in tsá² lo to² gatyʉ'² Dios, ñi¹o jon 'e tɨ́ɨ²i júuin² 'in jmoo¹o 'e gó² lo pe jo 'ee lɨ́ɨi¹ 'ee jmoo¹-o jiin'¹³ la jmoo¹o do. Joon ca jløøi'³ wa ní² 'iin jmoo¹o la do-o jon.

2

Dios jmaa¹a 'ii'²¹ 'e la jai'²

1 Tsʉ 'wii'¹³ joon 'nʉ-ʉ, doñi'iin lɨ́ɨ¹u'u, 'in jmaa¹o 'ii'²¹ tya' tsá² xeei'²¹ jo lí² wa'a jo tsaa² tyi'i sá². Tsʉ mo jmoo²'o 'ii'²¹ tya' tsá² xeei'²¹ 'e piin²¹² 'woo²¹'o tsʉ jmoo²'o jiin'¹³ la jmoo¹o 'ido.
2 Pe née³oo' 'e jmoo¹o Dios 'ii'²¹ røø² mo 'ɨɨ² júu³ tya' 'in gajmaa¹a 'e gó² do.
3 ¿Tɨ lɨ́ɨ²u 'e láa²u 'e 'ii'²¹ ijmáa¹a Dios tya' tsá²? Tsʉ 'nʉ-ʉ jmoo¹²'o 'ii'²¹ tya' 'in tsá² do 'in jmoo¹o 'e gó² pe jmoo²'o jon jiin'¹³ la jmoo¹o 'ido.
4 ¿Tɨ jo tsáai¹-'o'o 'e tyú² jmoo¹o Dios tyi' 'e 'wo²-tsi 'wii²¹² tyi'? ¿Tɨ jo ñi'²'i 'e 'wo²-tsi Dios 'wii²¹² tyi'i 'e jmáa¹a 'e jaa'²¹-'o'o coon'¹³ Dios?
5 'Áai¹ 'wa'²-'o'o joon jo mo gajoo'²¹-'o'o joon coon'¹³ la joon unfee'¹gɨ'ɨ 'e wúu¹ imóo¹³'o mi tɨ́² jmɨɨ²¹² ijmá¹ Dios 'ii'²¹ røø²¹,
6 mo cón² Dios tya'a la coon²¹ nigajmaa¹a tsá².

7 Pe icwó^{2} Dios coon^{21} juncwii^{21}
'e taa'^{21}a coon^{21} tøø^{2}mo jileei'^{21} 'in
ga'no'^{2} 'e 'ya'^{2}gɨ tya'a, joon 'in 'í^{2}
júui^{3}, joon 'in ga'no'^{2}o 'e taa'^{21} coon^{21}
tøø^{2}mo coon'^{13} 'e tyú^{2} 'e nigajmaa^{1}a.
8 Pe 'nii'^{21}-tsi Dios i'e'^{2}e 'ii wúu^{1}
'in 'iin^{212}in jiin'^{13} 'ña'a, 'in jo jmoo^{1}o
nɯɯ'^{13}ɯ la jai'^{1} jiin'^{13} jmaa^{1}o nɯɯ'^{13}ɯn
tya' jilaa'^{21} 'e gó^{2}.
9 Joon ilisá^{2} wúu^{1} joongɨ fa'í^{3} tya' 'in
jmoo^{1}o 'e gó^{2} joon nifu tya' tsá^{2} Israel
pe ilisá^{2}-a jon tya' tsá^{2} 'in jo seein^{21}
Israel.
10 Pe la joon jon icwo'^{2} Dios 'in
jmoo^{1}o 'e tyɯ 'e 'ya'^{2}gɨ tya'a coon'^{13}
yɯ júu^{3}i joon iliseein^{21} tyú^{2}-ɯ nifu tya'
tsá^{2} Israel pe la joon jon ilí^{2} tya' tsá^{2}
'in jo seein^{21} Israel.
11 Tsɯ jo jmoo^{1}o Dios coon'^{21} la
jaain^{21} la jaain^{21} tsá^{2}, coon^{21} røø^{21}mo
jilee'^{21}mo tyaníi^{1}i.
12 Jileei'^{21} 'in ga'no'^{2} tsaa^{2} jo mo
galicwii^{1}i 'e ley tya' Moisés jo ijmá^{1}
Dios 'ii'^{21} tya'a coon'^{13} 'e júu^{3} taa'^{13} ley
do pe jo sɨneei'^{13} tsalíin^{2}mo lɨ 'ii^{21}. Pe
jileei'^{21} 'in ga'no'^{2} tsaa^{2} galicwii^{1}i 'e
ley tya' Moisés do ijmá^{1} Dios 'ii'^{21} tya'a
jiin'^{13} la jin'^{2} ley do.
13 Tsɯ 'in tsá^{2} 'in nuu^{1}un 'e ley tya'
Moisés do pe jo jmoo^{1}o, jo untyúi^{1}
Dios 'ii. Untyúi^{1} Dios jiin'^{13} 'in tsá^{2} do
'in jmoo^{1}o nɯɯ'^{13}ɯn 'e ley do.
14 Tsɯ mo jmoo^{1}o 'in tsá^{2} jo seein^{21}
Israel jiin'^{13} la to^{2} tyɯ'^{2} ley tya' Moisés,
xɯfiin'^{13} jo cwii^{1}i 'e ley do, 'e lɨ́^{2} lawa
ley tya' 'ña'a.
15 Joon coon'^{13} 'e jmoo^{1}o do lɨ́^{2} lawa
toon^{1}on 'e ley do tsi alma tya'a. Joon
mi tɨ́^{2} jmɨɨ^{212} ilisá^{2} 'ii'^{21} tya'a 'e 'ɨ^{1}-tsi
'ña'a icwó^{1}o tsaa^{2} sɨ faa'^{21}a 'wii^{212} tya'a
'ee.
16 Joon jmɨɨ^{212} joon ijmá^{1} Dios 'ii'^{21}
jilaa'^{21} 'e gajmáa^{1}a tsá^{2} 'uuin^{21} coon'^{13}
'e gajmaa^{1}a Jesucristo. Joon 'e 'ii'^{21}
ijmáa^{1}a ilɨ́^{1} la lɨ 'e júu^{3} gacwó^{2} jna tya'
xiiala itiin'^{13} tsá^{2}.

Xiiala lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} Israel coon'^{13} ley tya' Moisés

17 Pe 'nɯ-ɯ fu'^{2}'u tsá^{2} 'e lɨ́ɨ^{1}u'u tsá^{2}
Israel, joon 'ɨ^{1}-'o'o 'e coon'^{13} ley tya'
Moisés do iseen^{21}mo'o tyú^{2}-ɯ joon un-
jløøi'^{3} 'wo'o coon'^{13} Dios tyi'i.
18 Ñí^{2}-'o'o 'e 'yaai^{1}-tsi Dios joon 'e
ley do 'e'^{2} 'nɯ tyíi^{13}'i 'e tyiin^{2}gɨ.
19 Joon coon'^{13} 'e 'øøi'^{21}-'o'o lɨ́ɨ^{2}u 'e
lii'^{2}'i uncoon'^{13}'on 'in tsá^{2} 'in jo cwii^{1}in
Dios tyi'i tsɯ 'in tsá^{2} do lɨ́ɨ^{1}i lawa tsá^{2}
tiui^{2} jo ñí^{2} xiiafu tsalíin^{2}. Lɨ́ɨ^{2}u 'e lɨ́ɨ^{1}u'u
lawa jɨ^{2} coo^{21} tya' tsá^{2} néei^{1} lɨ nɯɯ^{21}.
20 Lɨ́ɨ^{2}u 'e lii'^{1}'i cwo'^{2}'o cwáain^{1} 'in
bái^{1} joon lɨ́ɨ^{1}u'u tɨfo'^{2} tya' xuui^{212}. Tsɯ
'ɨ^{1}-'o'o 'e coon'^{13} 'e ley do 'oo^{2}'o jilaa'^{21}
'e jai'^{2} 'e 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2}.
21 Joon 'nɯ-ɯ 'in 'e'^{2} tsá^{2} xeei'^{21}, ¿'ee
lɨ'ɨ jo 'e'^{2}'e 'wo'o? 'Nɯ-ɯ cwo'^{2}'o júu^{3}
tya' Dios 'e jo jmá^{1}a tsá^{2} 'uun^{21}, ¿'ee lɨ'ɨ
jmaa^{2}'a 'uun^{21} 'wo'o?
22 'Nɯ-ɯ foo^{21}'o 'e jo lí^{2} fee'^{21}i tsá^{2}
tsamɨ́^{2} tya' tsá^{2} xeei'^{21}, ¿'ee lɨ'ɨ jmoo^{2}'o
la joon 'wo'o? Nɯ-ɯ gali'e'^{1}mo'o dioses
'in jo jai'^{2} tya' tsá^{2}, ¿'ee lɨ'ɨ 'úun^{2}'un 'e
sá^{2} cwo'^{1} tya'a?
23 Unjløøi'^{3} 'wo'o coon'^{13} ley do pe
ifaa'^{21} tsá^{2} gó^{2} tya' Dios tsɯ 'wii'^{13} jo
jmoo^{2}'on la to^{2} tyɯ'^{2}ɯ 'e ley do.
24 Tsɯ ni jí^{2} tya' Dios jin': "'In tsá^{2}
jo seein^{21} Israel faa'^{21}a gó^{2} tya' Dios
tsaa^{2} tyi'naa'."
25 'E la ja'^{2}mo 'íi^{3}mo to^{2} 'wa'a lɨ́ɨ^{1}i
tsá^{2} li^{2} circuncidado. ('øøi'^{21}-tsi tsá^{2}
'e li^{2} do 'e gacwo'^{2}o Dios Abraham
mo ga'ɨ́ɨ^{2}ɨ júu^{3} jai'^{2} tya'a do. Gatɯɯ^{1}ɯ
loo^{21} yɯ' cúun^{1} xuui^{212}.) 'Íi^{3}mo to^{2} 'e li^{2}
do wa'a jmá^{1} tsá^{2} nɯɯ'^{13}ɯn 'e ley tya'
Moisés do. Pe wa jo jmá^{1} tsá^{2} nɯɯ'^{13}ɯn
'e ley do 'e lɨ́^{1} lawa jo 'ee galɨ́ɨ^{1}i 'e li^{2} do.
26 Joon wana jmoo^{1}o tsá^{2} jiin'^{13} la
to^{2} tyɯ'^{2} ley do pe jo mo ga'ii'^{21}i 'e li
do ilíi^{2}in tyani Dios lawa galɨ́^{1} 'e li^{2} do
tya'a.
27 Joon 'in nigajmaa^{1}a nɯɯ'^{13}ɯn 'e
ley do, fiin'^{13} jo ga'ii'^{21}i 'e li^{2} do,
ijmáa^{1}a 'ii'^{21} tyi'i 'in niga'ii'^{21} 'e li^{2} do
pe jo gajmaa^{2}'a nɯɯ'^{13}ɯn fiin'^{13} 'oo^{2}'o
'e ley do toon^{1}on ni jí^{2}.
28 Joon jon' tsá^{2} Israel la jai'^{2} 'ii 'in

niga'ii'21i jiin'13 'e li2 do ngú1 taan212in.
Joon 'e circuncisión la jai'2 jon' jiin'13
'e li2 do 'e jmá1 tsá2 coon'13 ngú1
taain212 tsá2.
29 'In tsá2 'in lɨ́ɨ1i tsá2 Israel la jai'2
lɨ́ɨ1i la joon coon'13 'e 'ɨ1-tsi. Joon 'e
circuncisión la jai'2 lɨ la lɨ coon21 to2
gajmaa1a 'in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios
coon'13 'e 'ɨ1-tsi tsá2 jon'on 'e loo21 itʉ́2
tsá2 do la to2 tyʉ'2 ley. Joon 'in lɨ́ɨ1i
circuncisión la jai' jon' wa' 'ii'21 tsá2 'ii
pe Dios 'in 'ii'21 'ii.

3

1 Wana la joon, ¿'ee to2 'e jmaai1
wa'a lɨ́ɨ1i tsá2 tsá2 Israel sɨ 'ee to2 'íi3 'ee
wa'a lɨ́ɨ1i tsá2 li2 circuncisión?
2 'Áa1mo 'íi3 to2 lɨ́ɨ2na joon tya' 'láai2
'iin'13. Nifu gacwo'1o Dios 'in tsá2 Is-
rael do 'e júu3 tyʉ́2 tya'a.
3 ¿'Ee lɨ́ɨ2'u? Wa mo jo gajai'2 galɨ́ɨ2i
'inlɨ́ɨi13 'in tsá2 do, ¿tɨ lɨ́ɨ2'u 'e coon'13 la
joon jo iuntsiin1 Dios 'e júu3 ga'ɨ́ɨ2ɨ do?
4 ¡Jo lí2 la joon! Tsʉ Dios ijmáa1a
la jai'2 xʉfiin'13 jilee'21mo tsá2 tajúu3i.
Tsʉ ni jí2 tya' Dios jin'2in:
Ijin'2in tsá2 'e jai'2 jilaa'21 'e ni-
gafaa'13'a,
joon mi jmá1 tsá2 'ii'21 tyi'i icwo'ɨɨ1u'u
'in tyúi1.
5 Pe wana tsaa2 tyi' jmaa'1i to2 'e
'ee1e 'e jmoo1o Dios 'ii'21 røø21, ¿tɨ jon'
'e gó2 jmoo1o Dios mi 'e'2e jna' wúu1?
('E fo'3oo jiin'13 la 'ɨ1-tsi tsá2.)
6 ¡Jo lí2 la joon! Tsʉ wana lí2 jmá1
Dios 'e gó2, ¿xiiala lí2 jmá1 'ii'21 tya' tsá2
taan212in juncwii21?
7 Joon wana júu3 tajuu21 tyiia
jmaa'1i to2 'e jmoo1o 'ya'2gɨ 'e jai'2 tya'
Dios, ¿'ee lɨ' 'óo3gɨɨ tsaa2?
8 Wa lɨ la joon, ¿'ee lɨ' jo jmoo21o'
'e gó2 tsʉ coon'13 la joon 'e lifee'1gɨ 'e
tyʉ́2? 'Inlɨ́ɨi13 'in 'iin212in jmá1 'e gó2
tyii'i 'e jin'2o 'e la joon 'é2 jna'a. Pe
tɨ́ɨ2mo 'in tsá2 do 'ii'21i 'e wúu1 iní2.

Jilee'21o' røø2na' tsaa2

9 ¿'Ee lɨ́ɨ2u? ¿Tɨ tyúi1gɨ tyijna' 'e lɨ́ɨ1na'
tsá2 Israel lagɨ 'in catyaai2 do? ¡Jo lɨ́ la
joon! Tsʉ røø2na' tsaa2 la tsá2 Israel
lagɨ tsá2 'in jo seein21 Israel. 'E coon'13
la joon tyʉ'2ʉ tsaa2 to2 jileei'21 tsá2.
10 Joon ni jí2 tya' Dios jin'2in:
Jo 'in seein21 'in tyúi1 tyani Dios jiin'13
jaain21 jo seein.
11 Jo 'in seein21 'in 'øøi'21-tsi. Jiin'13
jaain21 jo seein21 'in 'naa'1i
Dios.
12 Jilee'21mo ningalíin2 lɨ' caai21. Jo 'ee
to2 'íin3 jiin'13 jaain21.
Jo 'in seein21 'in jmá1a 'e tyʉ́2, jiin'13
jaain21 jo1 seein21.
13 'E júu3 'e 'woo21 'oo2o lɨ la lɨ 'e jmá1
'e 'woo21 coon21 'aa1 tya' 'lɨɨ212 'e
sɨnó1.
Joon coon'13 ni sɨɨ'13ɨ jmoo1o júu3
tajuu21.
Joon lawa 'ootyíi2 tya' mɨɨ'21 taa'13a
'oo2o.
14 Jmaai'13 júu3 'laa'21 coon'13 júu3
tsii212 wúu1i 'yeei'21 'oo2o.
15 Coon'13 jon'1on tí2 to2 'iin212in jn-
gaa'13i tsaruu'21i.
16 Doñixiia' tsalíin2 'in tsá2 do jmai'2
mɨɨ'13mo coon'13 'e gó2.
17 Joon 'e fu1 'e ngɨ́1 tsá2 'e tyʉ́2 jo mo
galicwii1i 'in tsá2 do.
18 Jo 'ee 'ɨ1-tsi wa' un'goo21o Dios.
19 Joon né2o' 'e jilaa'21 'e jin'2 'e ley
'e sá2 la mo jéei1, jin'2o tya' 'in tsá2
'in tɨ́ɨ2i jmá1 'e ley do. Joon coon'13 la
joon jo lí2 faa'21gɨ cwáain1 tya' tsaa2
tya'a. Joon coon'13 la joon jileei'21
tsá2 taain212 juncwii21 tɨ́ɨ2i 'e ilisá2 'ii'21
tya'a.
20 Tsʉ Dios jo untyúi1 jiin'13 jaain21
tsʉ 'wii'13 nigajmaa1a la to2 tyʉ'2 ley
do. 'E ley do jmaa'1i to2 jiin'13 'e liné2o'
'e niga'ná2a' tsaa2.

Jmaa1a Dios tiin'13 tsá2 jiin'13 coon'13 'e jai'2 lɨ́ɨ2i tsá2

21 Pe nano né2o' xiiala lí2 untyúi1
Dios tsá2 jo 'ee unjíi2i 'e ley do. Joon 'e
jí2 'e taa'13 ley do joon 'e jí2 gajmaa1a
'in tsá2 gacwó2 'e júu3 tya' Dios la mo
jéei1 faa'21o cwáain1 tya' 'elo.
22 La lo lí2 untyúi1 Dios jileei'21 tsá2
'in jai'2 lɨ́ɨ2i. Untyú1mo Dios jileei'21 'in

jai'2 lɨ́ɨi2 'e gajmaa1a Jesucristo 'wii212 tya'a. Joon jilee'21mo coon21 røø21 lɨ́ɨ1i la jaain21 la jaain21;

23 tsʉ jilee'21mo niga'nóo2o tsaa2 joon jiin'13 jaain21 wa galɨ́ɨ1i la 'iin212in Dios.

24 Pe Dios untyúi1 tsá2 coon'13 'e fee'1-tsi, jo 'ee gajmaa1a tsá2, tsʉ jmoo1o Dios tiin'13 tsá2 jiin'13 coon'13 'e gajmaa1a Cristo Jesús 'wii212 tya'a.

25 Joon Dios gacwoo1i Cristo lawa coon21 fa'1 tya' tsaa2 tya' tsá2 mo gajúun2in. Joon mo jai'2 lɨ́ɨi2 tsá2 Cristo 'íi3mo to2 'e fa'1 do. Joon coon'13 la joon ga'e'2e Dios tsá2 'e xʉfiin'13 'wó1-tsi coon'13 'e tsaa2 ga'nóo2o tsá2 la mo jéei1 røø21 'ii'21 tya'a.

26 'E'2e tsá2 jon 'e røø21 'ii'21 tya' Dios nano joon røø21 'ii'21 tya'a cɨɨin21gɨ mi untyúu1i tsá2 'in jai'2 lɨ́ɨi2 Jesús.

27 Wa lɨ́1 la joon, ¿tɨ lí2 jmoo21o' jloo'3 'e tyú1na'? Jo li'1i' la joon. Tsʉ jo mo galɨ'1ɨ' 'e tyú1na' tsʉ 'wii'13 gajmoo21o' jiin'13 la to2 tyʉ'2 ley do, inlii'1o' jmoo21o' 'e tyú1na' tsʉ 'wii'13 ja'2mo galɨ́ɨ2na' Jesucristo.

28 Coon'13 la joon né2o' 'e untyúi1 Dios tsá2 tsʉ 'wii'13 'e jai'2 lɨ́ɨ2i tsá2 jo cwáain1 cón2 Dios wa nigajmaa1a la to2 tyʉ'2 ley.

29 ¿Tɨ lɨ́ɨi1 Dios Jmii21 jiin'13 Dios tya' tsá2 Israel? ¿Tɨ jon' lɨ́ɨ1mo jon Dios tya' tsá2 'in jo seein21 Israel? Tyʉ́2 né2e' 'e 'ii-o lɨ́ɨ1i Dios tya' tsá2 'in jo seein21 Israel

30 tsʉ jiin'13 jaan21mo Dios seein21. Joon untyúi1 Dios 'in lɨ́ɨi1 li2 circuncisión tsʉ 'wii'13 jai'2 lɨ́ɨ2i joon untyʉ́1mo jon 'in jo lɨ́ɨi1 'e li2 do tsʉ 'wii'13 jai'2 lɨ́ɨi2.

31 Wa lɨ la joon, ¿tɨ jo jmoo21o' coon'13 'e jai'2 lɨ́ɨ2na' 'e jo 'ee to2 'íi3gɨ 'e ley do? ¡'Esa la joon! Lɨ' cɨɨ'13ɨ jmoo21o'. Jmoo21o' 'e iuntsiin1 tsá2 'e jin'2 'e ley do.

4

Xiiala gauntyúi1 Dios Abraham

1 ¿'Ee ifá3a' cwáain1 tya' 'lɨɨ212 tsá2 feei'1 tyi' Abraham?

2 Tsʉ wana gauntyúi1 Dios Jmii21 Abraham tsʉ 'wii'13 'e tyʉ́2 'e nigajmaa1a lí2-i jmáa1a Abraham 'e unjløøi'3 'ña'a. Pe jo lí2 unjløøi' 'ña'a tyani Dios.

3 Pe ni jí2 tya' Dios jin'2in: "Ja'2mo galɨ́ɨ2i Abraham Dios, joon coon'13 la joon gauntyú1mo Dios 'ii."

4 Tsʉ mo jmoo1o tsá2 to2 'in fii212 do jo cɨ́1 'e 'leei'13 tsá2 do lawa' 'e 'yaai1-tsi pe lawa'a 'e røø21i.

5 Pe wana jai'2 lɨ́ɨi2 tsá2 Dios, 'in untyúu1i 'in røøi21 tsaa2, joon jo 'ee gajmaa1a 'in tsá2 do, pe coon'13 'e jai'2 lɨ́ɨi2 'in tsá2 do untyú1mo Dios Jmii21 'ii.

6 Joon 'lɨɨ212 David gajin'2in xiiala jløøi'3 'in tsá2 'in gauntyúi1 Dios Jmii21 jmaai'13 coon'13 'e jai'2 lɨ́ɨi2 jo 'e cwáain1 gacón2 'e gajmaa1a 'in tsá2 do.

7 Tsʉ David do gajin'2in:

Jløø'3mo jileei'21 'in nigajmaa1a Dios fee'1-tsi 'wii'13 tsaa2 tya'a. Joon niga'ín1mo-tsi 'e niga'láa2 'ido.

8 Jløø'3mo jon 'in tsá2 do 'in jo cwáain1 cón2 Dios tsaa2 tya'a.

9 Jo gacwó2 Dios 'e lijløøi'3 jiin'13 'in tsá2 'in niga'ii'21 'e li2 circuncisión do pe nigacwó2 tya' 'in jo lɨ́ɨi1 'e li2 do jon. Pe gafaa'13a' 'e nigauntyúi1 Dios Abraham tsʉ 'wii'13 jai'2 galɨ́ɨ2i.

10 Pe né2o' 'e nigauntyúi1 Dios Abraham la nʉ'gɨ 'e ga'ii'21 Abraham 'e li2 circuncisión do.

11 Joon tsʉ 'wii'13 gaja'2mo galɨ́ɨi2 Abraham Dios gacwo'1o Abraham 'e li2 do 'e lɨ la lɨ coon21 sello 'e nigauntyúi1 Dios 'ii xʉfiin'13 jo galɨ́1i 'e li2 do. Joon coon'13 la joon galɨ́1 'e líi2in Abraham 'in jmii21 jon tya' jileei'21 'in jai'2 lɨ́ɨi2 Dios Jmii21 la jo mo ga'ii'21i 'e li2 circuncisión do. La joon jon lí2 untyúi1 Dios 'ii coon'13 'e jai'2 lɨ́ɨ2i.

12 Lɨ́ɨ1mo Abraham jmii21 tsá2 'in niga'ii'21i 'e li2 circuncisión do. Pe jon'on tya' 'in tsá2 do 'in ga'ii'21i jiin'13

'e li^{2} do tya' cuerpo tya'a pe tya' 'in tsá^{2} 'in niga'ii'^{21} 'e li^{2} do la joon jon ja'^{2}mo lí^{2}i la jai'^{2} galíi^{2} 'lii^{212} tsafeei'^{1} tyi' Abraham la nu'gi ga'ii'^{21}i 'e li^{2} circuncisión do.

'Ii'^{21}mo tsá^{2} 'e júu^{3} ga'íi^{2}i Dios coon'^{13} 'e jai'^{2} líi^{2}i

13 Joon Dios ga'íi^{2}i júu^{3} tya' 'lii^{212} Abraham coon'^{13} jún^{2} tya'a i'ii'^{21}mo 'e juncwii^{21} lo lawa coon^{21} 'e gatíi^{2}i tya'a. Pe jo ga'íi^{2}i Dios 'e júu^{3} do tya' Abraham tsu 'wii'^{13} nigajmaa^{1}a Abraham nuu'^{13}un 'e ley do, pe ga'ii'^{21}mo Dios Abraham 'e tyú^{2} tsu 'wii'^{13} 'e jai'^{2} galíi^{2}i.

14 Joon wana jiin'^{13} 'in tsá^{2} 'in nigajmaa^{1}a nuu'^{13}un 'e ley do i'ii'^{21}i 'e júu^{3} jai'^{2} ga'íi^{2}i Dios jo 'ee to^{2} 'íi^{3} 'e jai'^{2} líi^{2}i tsá^{2} joon 'ee júu^{3} jai'^{2} do 'e ga'íi^{2}i Dios Jmii^{21} jo 'ee to^{2} tí^{2}.

15 Tsu 'e ley do jmoo^{1}-o jiin'^{13} 'e 'e'^{2} Dios tsá^{2} wúu^{1}; pe mo jo ley sá^{2} jo lí^{2} 'láa^{2} tsá^{2} tya' ley.

16 Joon coon'^{13} la joon 'ii'^{21}mo tsá^{2} 'e júu^{3} ga'íi^{2}i Dios coon'^{13} 'e jai'^{2} líi^{2}i, lawa coon^{21} 'e 'yaai^{1}-tsi Dios 'e jo jnaa^{1} tsá^{2}; 'e coon'^{13} la joon ilí^{2} tya' jileei'^{21} jún^{2} tya' 'lii^{212} Abraham. 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e júu^{3} jai'^{2} do jon' jiin'^{13} tya' 'in jmoo^{1}o nuu'^{13}un 'e ley do, tya'a jon 'in jai'^{2} líi^{2}i la nigajai'^{2} galíii^{2} Abraham do, 'in líi^{1}i jmii^{21} jileei'^{21} 'in jai'^{2} líii^{2} tyani Dios 'in jai'^{2} galíii^{2} 'ii.

17 La gajin'^{2} Dios sii'^{21}i Abraham do mo gajin'^{2}in: "Gajmé^{1}na 'nu ilíin^{2}un jmii^{21} tsá^{2} fúui^{1}." Joon Dios do cwó^{2}o juncwii^{21} tya' 'in najúin^{1} joon jmáa^{1}a lisá^{2} li jo 'e mo lisá^{2} la mo jéei^{1}.

18 Jo cu'^{2}-tsi Abraham coon'^{13} Dios. Joon xufiin'^{13} nasuun^{1}mo 'e liseein^{21} yuun^{21} tya'a jo'^{1}o galíi^{2}i júu^{3} jai'^{2} ga'íi^{2}i Dios tya'a, joon coon'^{13} la joon galíi^{1}i "jmii^{21} tsá^{2} fúui^{1}", jiin'^{13} la gajin'^{2} Dios: "Jiin'^{13} la tí^{2} núu^{1} la joon ilí^{2} tí^{2} jún^{2} tyi'i."

19 Pe xufiin'^{13} xuu 'ná^{1}gi tsín^{1} coon^{21} cíein^{13} jiin^{21} jo gatuu^{21} 'e jai'^{2} líi^{2}i mo ga'i^{1}-tsi xiiati jiin^{21} ningóo^{1}o 'ña'a coon'^{13} tsamí^{2} tya'a Sara do 'in nasuun^{1}mo 'e caan^{21}in yuun^{21}.

20 Jo gacu'^{2}-tsi Abraham do jon'gi wa' jo jai'^{2} galíi^{2}i 'e júu^{3} jai'^{2} 'e ga'íi^{2}i Dios tya'a. Jiin'^{13} jai'^{2}gi galíi^{2}i jo cu'^{2}-tsi. Joon gaun'goo^{21}o 'ido Dios.

21 Joon jo'^{1} galíi^{2}i Abraham 'e lí^{2} untsiin^{1} Dios 'e júu^{3} jai'^{2} ga'íi^{2}i do.

22 Tsu 'wii'^{13} joon gauntyú^{1}mo Dios 'ii coon'^{13} 'e jai'^{2} líii^{2}.

23 Joon gataan^{1}an Dios ni jí^{2} 'e nigauntyúu^{1}i Abraham jon' jiin'^{13} 'wii'^{13} tya' Abraham do,

24 pe gataan^{1}o ni jí^{2} 'wii'^{13} tyijna' jon. Tsu iuntyúu^{1}mo Dios jileei'^{21} 'in jai'^{2} líi^{2}i 'ii, 'in nigajmaa^{1}a jiin'^{1} Ña'ñu'^{1}u' Jesús jee^{212} 'lii^{212}.

25 Tsu Dios gacwóo^{1}i Jesús ijúun^{1}in ityí^{2} tsaa^{2} tyi' joon gajmaa^{1}a jiin'^{1} 'ido túu^{1} 'e lí^{2} jmaa^{1}a 'e liseen^{21}na' tyú^{2} tyaníi^{1}i.

5

Wana jai'^{2} líi^{2}na' jo 'e tsaa^{2} røø^{21}na'

1 Joon la joon tsu 'wii'^{13} nigauntyú^{1}mo Dios jna' coon'^{13} 'e jai'^{2} líi^{2}na' cwosaan^{21}o' tyú^{2} tyaníi^{1}i 'wii'^{13} 'e nigajmaa^{1}a Ña'ñu'^{1}u' Jesucristo 'wii^{212} tyi'.

2 Tsu coon'^{13} 'e jai'^{2} galíi^{2}na' niga'ii'^{13}na' 'e fee'^{1}-tsi Dios 'wii^{212} tyi' coon'^{13} 'e gajmaa^{1}a Cristo tyijna'. Joon jmoo^{21}o' jløø'^{3}na' siján^{3}an' i'ii'^{13}na' 'e 'ya'^{2}gi tya' Dios.

3 Pe jon' jiin'^{13} 'elo, pe jmoo^{21}o' jløø'^{3}na' coon'^{13} 'e wúu^{1} nee^{21}en' tsu nee^{21}o' 'e nee^{21}en' wúu^{1} 'e 'e'^{2}e jna' 'e jmoo^{21}o' taa'^{21}a'.

4 Joon 'e jmó^{2}o' taa'^{21}a do jmoo^{1}o júu^{3} 'e nali'^{1}i'. Joon 'e gali'^{1}i' joon tsáa^{1}mo-tsi' 'e lí^{2} jmá^{1} Dios 'e júu^{3} ga'íi^{2}i do.

5 Joon jo fa'ii'^{21} líi^{1}na' coon'^{13} 'e tsáai^{1}-tsi' tsu Dios nigacwo'^{1}o jna' Espíritu Tyú^{2} tya'a, joon 'in Espíritu Tyú^{2} do 'e'^{2}e jna' xiiala 'iin^{212}in Dios tsá^{2}. Joon coon'^{13} 'ii'^{21} tya' 'in Espíritu

Tyʉ^{2} do lí^{2}-i 'iin^{212}mo' tsá^{2} la 'iin^{212}in Dios tsá^{2}.

6 Tsʉ la 'ii^{212} jo lí^{2} jmó^{2}na' tiin'^{13}na' yiia', 'in Cristo do, mo gatí^{2} 'ii'^{21}, gajúun^{2}in 'wii^{212} tya' tsá^{2} gó^{2}.

7 'Áai^{1} tyan^{1} to^{2} wa'a júuin^{2} tsá^{2} 'wii^{212} cwáain^{1} tya' tsá^{2} xeei'^{21} xʉfiin'^{13} 'in tyú^{2}mo 'in júuin^{2} do. Lɨ cón^{2} jo ngáa^{1}mo wa 'áa^{1}mo tyúi^{1} 'in 'ná^{1} júin^{1} do iliseein^{21} jaain^{21} tsá^{2} 'in lí^{2} júuin^{2} cwáain^{1} tya' 'in tyúi^{1} do.

8 Pe Dios, tsʉ 'wii'^{13} 'iin^{212}in 'e'^{2}e jna' xiiala 'iin^{212}in jna' gacwoo^{1}o júin^{1} Cristo 'wii^{212} tyi' xʉfiin'^{13} tsá^{2} røøi^{21} tsaa^{2} jna'.

9 Joon nano, nigauntyú^{1}mo Dios jna' coon'^{13} 'e gajmaa^{1}a Cristo tyi' mo gajúun^{2}in. Joon coon^{21} 'ii'^{13}gɨ lí^{2}na' iláa^{1}i jna' 'e wúu^{1} lɨ tséi^{1} 'wii^{212} tya'a.

10 Tsʉ wana gajmaa^{1}a Dios 'e seen^{21}na' tyʉ^{2} coon'^{13}on la 'ii^{212} 'eei'^{2}na' 'ii coon'^{13} no gajúun^{2}in Jóon^{1}on; coon^{21} 'ii'^{13}gɨ lí^{2}na' ijmáa^{1}a tiin'^{13}na' coon'^{13} 'e seen^{21}in tsʉ nano seen^{21}na' tyʉ^{2} coon'^{13}on.

11 Pe jon' jiin'^{13} 'elo, pe jmoo^{21}o' jløø'^{3}na' coon'^{13} Dios 'wii'^{13} 'e gajmaa^{1}a Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo 'wii^{212} tyi', tsʉ 'wii'^{13} Cristo saan^{21}an' tyʉ^{2} coon'^{13} Dios Jmii^{21}.

Adán coon'^{13} Cristo

12 Joon ga'í^{2} tsaa^{2} juncwii^{21} 'wii'^{13} 'e ga'láa^{1}a jaain^{21} tsá^{2} joon júun^{2}mo tsá^{2} 'wii'^{13} 'e tsaa^{2} do 'e ga'í^{2} juncwii^{21}. Joon coon'^{13} la joon 'ná^{1} júun^{1}mo jileei'^{21} tsá^{2} tsʉ jilee'^{21}mo niga'noo^{1}o tsaa^{2}.

13 La nʉ'gɨ 'e lisá^{2} ley niga'noo^{1}o tsá^{2} tsaa^{2} xʉfiin'^{13} jo gacón^{2} Dios cwáain^{1} mo jo ley mo sá^{2}.

14 Pe ca ga'noo^{1}o Adán do tsaa^{2} ca gacwo'^{1} Dios Moisés 'e ley do gajúun^{2}mo 'in niga'noo^{1}o tsaa^{2} xʉfiin'^{13} jo ga'láa^{1}a la ga'láa^{1} Adán do. Joon mo 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e gajmaa^{1}a Adán do coon'^{13} la jon lí^{2} 'øøi'^{21}-tsi 'ee 'ná^{1} jmáa^{1}a Cristo, 'in ijó^{1} cɨin^{21}gɨ.

15 Pe 'e cwó^{2} Dios tsá^{2} 'yaai^{1}-tsi jo lɨ la lɨ 'e tsaa^{2} ga'noo^{1}o Adán. Tsʉ coon'^{13} coon^{21} tsaa^{2} do, 'e ga'noo^{1}o jaain^{21} tsá^{2}, fúu^{1}mo tsá^{2} gajúin^{1}. Pe 'e nigacwoo^{1} Dios 'e tiin'^{13} tsá^{2}, jo 'ee 'laa'^{13} tyíin^{1}, 'wii'^{13} jaain^{21}, Jesucristo, fee'^{1}gɨ lagɨ 'e tsaa^{2} do, joon tyʉ^{2}-ʉ tya' tsá^{2} fúui^{1}.

16 'E tsaa^{2} do tya' jaain^{21} tsá^{2} jo lɨ la lɨ 'e jmoo^{1}o Dios tiin'^{13}na'. Tsʉ coon'^{13} 'e coon^{21} tsaa^{2} do galisá^{2} 'ii'^{21} tya' tsá^{2} fúui^{1}. Pe coon'^{13} 'e jmoo^{1}o Dios tiin'^{13} tsá^{2}, xʉfiin'^{13} 'láai^{1} tsaa^{2} ga'noo^{1}o tsá^{2} iuntyú^{1}mo Dios 'ii jo 'e 'laa'^{13} 'ná^{1}.

17 Galí^{2} ijúun^{2}in tsá^{2} 'wii'^{13} tya' tsaa^{2} tya' jaain^{21} tsá^{2}. Pe coon^{21} 'ii'^{13} 'lí^{1}gɨ tya' 'in untyúi^{1} Dios, jo 'ee 'laa'^{13} 'ná^{1}, ilí^{2} tyʉ'^{2}ʉ to^{2} 'e juncwii^{21} múui^{2} 'wii^{212} tya' 'in tsá^{2} jaain^{21} 'in sii^{21} Jesucristo.

18 Coon'^{13} cwáain^{1} tya' Adán do galisá^{2} 'ii'^{21} tya' tsá^{2} fúui^{1} 'wii'^{13} tsaa^{2} tya' jaain^{21} tsá^{2} do. Pe cwáain^{1} tya' Jesucristo do gauntyú^{1}mo Dios jileei'^{21} 'wii'^{13} 'e tyʉ^{2}-ʉ gajmaa^{1}a 'in tsá^{2} jaain^{21} do.

19 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2}, 'e coon'^{13} 'e jo gajmaa^{1}a nʉʉ'^{13}ʉn jaain^{21} tsá^{2}, fúu^{1}mo ga'noo^{1}o tsaa^{2} pe la joon jon 'e gajmaa^{1}a nʉʉ'^{13}ʉn jaain^{21} tsá^{2} joon galí^{2} 'e tyú^{1}mo fúui^{1} tyani Dios.

20 Joon 'e ley do 'e gajó^{2} 'e lifee'^{1}gɨ tsaa^{2} tya' tsá^{2}. Pe lɨ ganga'láai^{1}gɨ tsaa^{2} tya' tsá^{2} 'e feei'^{1}-tsi Dios galifee'^{1}gɨ jon.

21 Galí^{2}-ɨ la joon 'e la gajúuin^{2} tsá^{2} 'wii'^{13} 'e tsaa^{2} ga'noo^{1}o 'e feei'^{1}-tsi Dios lí^{2}-i jmá^{1} tsá^{2} tyʉ^{2} tyaníi^{1}i joon cwo'^{1}o jna' coon^{21} juncwii^{21} 'e taa'^{21} coon^{21} tøø^{2}mo 'wii'^{13} cwáain^{1} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo.

6

Na'lii^{212}mo' wa' 'naa^{21}gɨ' tsaa^{2} pe jiin'^{1}o' coon'^{13} Cristo

1 ¿'Ee ijmoo^{21}o' jon? ¿Tɨ 'naa^{21}gɨ' tsaa^{2} 'e coon'^{13} la joon lí^{2} 'e'^{1} Dios jna' xiiala fee'^{1}-tsi tyi'?

2 ¡'Esa la joon! Tsʉ na'lii^{212}mo' wa' 'naa^{21}gɨ' tsaa^{2}. Joon wa la joon jo lii'^{1}gɨ' sáan^{13}an' 'noo^{21}o' tsaa^{2}.

3 ¿Tɨ jo ñí² 'naa' 'e jile'¹e' gasaa²¹na' jmɨɨ²¹ 'e ilicaan²¹na' coon'¹³ Cristo Jesús, mo gasaa²¹na' jmɨɨ²¹ lawa'a 'e gajuun²¹mo' coon'¹³on?

4 Lawa ga'á¹mo' caan²¹mo coon'¹³ Cristo joon na'lɨɨ²¹²mo'. Joon coon'¹³ la joon lí²-i jiin'¹i' túnˡ 'e lisáan¹³an' coon²¹ juncwii²¹ 'múui². Tsʉ coon'¹³ la joon gajiin'¹in Cristo jee²¹² 'lɨɨ²¹² coon'¹³ 'ii'²¹ 'ya'²gɨ tya' Ñʉ'¹ʉ'.

5 Tsʉ wana uncaan²¹na' coon'¹³ Cristo mo gajúun²in; la joon jon iuncaan²¹na' coon'¹³on mo gajiin'¹in.

6 Tsʉ nee²¹o' 'e mo gajúin¹ Cristo tsaa'¹ crúu¹³ jna'o' 'e lɨ́ɨ¹na' lawa mo jéei¹ gajúun²mo' jon coon'¹³on tsaa'¹ crúu¹³ do. Joon coon'¹³ la joon lí² 'íin² 'e 'lɨ́ɨ¹na' tsá² 'in ngɨɨ¹ɨ to² 'noo¹o tsaa². Joon jo lɨ́ɨ¹gɨ' tsa'leei'¹³ jmoo²¹o' nʉʉ'¹³ʉ' jiin'¹³ la to² tyʉ'² tsaa² 'e gó².

7 Tsʉ 'lɨɨ²¹² jo lí²gɨ 'noo¹o tsaa².

8 Wa mo'o gajúun²na' coon'¹³ Cristo tsáa¹mo-tsi' isaan²¹o' coon'¹³on,

9 tsʉ nee²¹o' 'e mo ngayuui'¹³ gajiin'¹ Cristo jee²¹³ 'lɨɨ²¹² do coonti jo jmɨɨ²¹² wa'a júuin²gɨ túnˡ. Jo lí²gɨ tyʉ'² 'mó¹ to² 'ii.

10 Tsʉ mo gajúin¹ Cristo, cafu gajúun²in cwáain¹ tya' tsaa², pe nano la seen²¹mo seein²¹ tya' Dios.

11 La joon jon 'naa' cwolɨ́ɨ¹naa' 'e 'lɨɨ²¹²naa' wa' 'noo¹gɨɨ' tsaa² pe cwoseen²¹naa' jiin'¹iin' tya' Dios sɨcaan²¹naa' coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ' Cristo Jesús.

12 Tsʉ 'wii'¹³ joon jo cwo'²naa' yaanaa' 'e tyʉ'² tsaa² to² 'naa' 'e jo jmaa²aa' nʉ́ʉ¹³ʉʉn' jilaa'²¹ 'e gó² 'e soon²¹in ngúˡ taan²¹²naa'.

13 Jo cwoo²oo' ngúˡ taan²¹²naa', jiin'¹³ xʉ, wa'a 'noo¹gɨɨ' tsaa². Lɨ' cɨɨ'¹³ɨ jmaa²aa'. Cwoo²oo' ngúˡ taan²¹²naa' Dios lawa tsá² 'in nijúinˡ joon gajiin'¹in túnˡ. Cwo'²naa' yaanaa' Dios 'e jmaa²aa' 'e tyʉ́².

14 Tsʉ 'e tsaa² do jo lí²gɨ tyʉ'² to² 'naa'. Joon jo lɨ́ɨ¹naa' tsá² 'in 'ná² jmáˡ 'e ley dó², pe lɨ́ɨ¹naa' tsá² 'in ga'ii'²¹ 'e feei'¹-tsi tya' Dios.

Júu³ cwáain¹ tya' 'in tyʉ'² to² jna'

15 ¿'Ee lɨ́ɨ²naa'? ¿Tɨ 'naa²¹gɨ' tsaa² tsʉ 'wii'¹³ lɨ́ɨ¹na' tsá² 'in jo 'ná² jmoo²¹gɨ' 'e ley do pe lɨ́ɨ¹na' tsá² 'in niga'ii'²¹ 'e feei'¹-tsi tya' Dios? ¡'Esa la joon!

16 Tsʉ tyʉ́² ñí² 'naa', wa cwó² tsá² yaai, 'e jmáa¹a to² tya' jaain²¹ ñi'fii²¹² tsá² 'e jmáa¹a nʉʉ'¹³ʉn, lɨ́ɨ¹i tsá² tya' 'in ñi'fii²¹² do. Joon 'ná² jmáa¹a nʉʉ'¹³ʉn to² tyʉ'² 'ido. La joon ilí² wa'a cwo'² tsá² yaai 'e lɨ́ɨ¹i tsá² 'in tyʉ'² tsaa² to² 'ii, joon ijúun²in lɨ tyéi¹, sɨ cwo'² tsá² yaai 'ee²¹ 'e jmáa¹a nʉʉ'¹³ʉn to² tyʉ'² Dios 'e seein²¹ coon²¹ juncwii²¹ 'e coon²¹ tsáa¹.

17 Pe cwocwó³o' 'maai'¹³ Dios, xʉfiin'¹³ galɨ́ɨ¹naa' tsá² 'in tyʉ'² tsaa² to² la mo jée¹, nigajmaa²aa' nʉ́ʉ¹³ʉʉn' la jai'² 'e júu³ tyʉ́² niga'e'² tsá² 'naa'.

18 Joon mo galáa²naa' jee²¹² tsaa² ga'ii'¹³naa' 'e jmaa²aa' coon²¹ juncwii²¹ coon²¹ tsáa¹.

19 (Joon fuu²¹²uu 'naa' coon'¹³ júu³ 'e sɨ́ɨi¹ tsá² 'e coon'¹³ la joon²¹ lí 'øøi'²¹-'oo'.) Joon la gacwoo²naa' yaanaa' la mo jéei¹ 'e jmaa²aa' jilaa'²¹ 'e 'leei'²¹ tsá² coon'¹³ jilaa'²¹ 'e gó², la joon jon nano, cwoo²naa' yaanaa' jmaa²aa' coon²¹ juncwii²¹ coon²¹ tsáa¹ 'e líin²naa' coonti tsá² tya' Dios.

20 La 'ɨɨ²¹² lɨ́ɨ¹naa' tsá² 'in tyʉ'² tsaa² to² jo mo gajmaa²aa' coon²¹ juncwii²¹ coon²¹ tsáa¹.

21 Pe ¿'ee gajmaa²aa' coon'¹³ 'e gaj-maa²aa' la mo jéei¹ 'e la no cwó² 'naa' fa'ɨɨ'²¹? Jiin'¹³ 'e júun²moo'.

22 Pe nano niláa²moo' tsaa² joon ga'ii'¹³naa' 'e jmaa²aa' la to² tyʉ'² Dios. Joon coon'¹³ 'elo lɨ́ɨ¹naa' tsá² tya' Dios, joon lɨ tyéi¹ i'ii'¹³naa' coon²¹ juncwii²¹ itaa'²¹a coon²¹ tøø²mo.

23 'E 'leei'¹³ tsá² 'e jnaa'¹a mo 'noo¹o tsaa² jiin'¹³ 'e 'ná¹ júun²mo. Pe cwo'¹o Dios tsá², jo 'e 'laa'¹³ tyíinˡ, coon²¹ juncwii²¹ 'e taa'²¹a coon²¹ tøø²mo sɨcaain²¹ coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ' Cristo Jesús.

7

Lawa'a icuu'13mo cwoo21o tsá2 coon'13 Jesús mo jai'2 lɨɨ2i tsá2 'ii

1 Tsaru'1u', cwii1oo' 'e ley do, joon
ñí3oo' 'e 'ná1 jmá1 tsá2 'e ley do jiin'13
la jee212 'e seen21mo tsá2.
2 Lɨ́1 lawa jaain21 tsamɨ́2 'in nicuui'13
cwoo21o. La 'ɨɨ212 seein21 'in ñɯɯ'1 tya'a
do sɨcɨ́ɨn1in coon'13 'ido jiin'13 la to2
tyɯ'2 ley do. Pe wana nijúin1 ñɯɯ'1
tya'a galáa2mo 'in tsamɨ́2 do 'e to2 tyɯ'2
ley do 'e sɨcaain21 coon'13 'ido.
3 La joon wana tiui2 tsamɨ́2 ñɯɯ'1
tya'a la tyi seein21 ñɯɯ'1 tya'a do, joon
cuu'21i cwoo21o coon'13 tsá2 xeei'21
joon 'noo1o tsaa2 lawa 'e cwuu1i
coon'13 tsá2 xee'21mo. Pe wana nijúin1
ñɯɯ'1 tya'a, galáa2mo 'in tsamɨ́2 do
'e to2 tyɯ'2 ley do joon lí2-i cuu'21i
cwoo21o tún1 jo 'e tsaa2 'noo1o.
4 La joon jon 'naa', tsaru'1u', lawa'a
nijún1moo' 'e tyɯ'2gɨ ley to2 'naa' 'in
sɨcaain21 coon'13 Cristo. Joon coon'13
la joon ilisá2 coon21 'e xiia'21 ityɯ'2 to2
'naa'. Joon nano nalɨ́ɨ1naa' tsá2 tya'
Cristo 'in nigajiin'1 jee212 'lɨɨ212. 'E
coon'13 la joon 'e 'íin3na' to2 tya' Dios.
5 Tsɯ la jee212 'e seen21na' 'e 'ná1
jmoo21o' jiin'13 la 'iin212in ngú1
taan212na', 'e ley do 'e jmái1 to2
'e unjnaa1a-tsi 'e gó2 'e 'ɨ1-tsi ngú1
taan212na'. Joon 'elo jmaai1 to2 jiin'13
'e 'ná1 júun2mo'.
6 Pe nano nijúun2mo' 'e lí2 tyɯ'2gɨ
ley to2 jna' la galɨ́1 la mo jéei1, joon
naláa2mo' 'e lí2 jmoo21o' la to2 tyɯ'2
Dios coon'13 'e juncwii21 'múui2 'e
gacwó2o Espíritu Tyɯ́2 tyijna' jon' wa'
jmoo21o' la to2 tyɯ'2 'e ley tsaai1 do 'e
toon1on ni mo'jí2 do.

'E'2 'e ley do jna' 'ee 'e tsaa2

7 ¿Tɨ lí2 faa'13a' jon 'e ley do 'e lɨ́1
tsaa2? ¡'Esa lɨ́2 la joon! Pe jo mo
galicwii1na' tsaa2 wa jo mo galisá2 ley
do. Tsɯ wana 'e ley do jo mo gajin'2in:
"Jo cwosóon2un 'e sá2 tya' tsá2 xeei'21",
jo mo galiñí3ii 'e tsaa2 wa'a sóon2in
tsá2 'e sá2 tya' tsá2 xeei'21.
8 Joon tsifu mo nú3uun 'e ley do, 'e
gó2 'e 'yɯ ngú1 taan212na ga'láa2 'wii212
'e sóoin2 jilaa'21 níi2 'e gó2 'e sá2. Tsɯ
mo jo ley sá2 jo cwíi3 jna tsaa2.
9 Galisá2 coon21 sii'13 mo jo mo
cwíi3ii tsaa2 tsɯ jo ley do sá2, joon
galɨ́ɨ1na 'e tyú1moo tyani Dios. Pe mo
ngɨ́ɨi2gɨ joon gajó2 'e ley do, joon 'e
gó2 'e 'ɨ1-tsii lawa'a gajiin'1o tún1 joon
galiñíi3ii xiiala gó2 'e lɨ́ɨ1na tyani Dios.
10 Joon 'e ley do 'e gacwó2 Dios 'e
liseen21na tyɯ́2 tyaníi1i galɨ'1ɨ galiñí3ii
'e seen21na 'e jmóo3oo 'e gó2; joon 'e gó2
do lawa'a gajmáa3aa coon'21 coon'13
Dios.
11 Tsɯ 'e gó2 'e 'ɨ1-tsii gacon'2on jna
tóo2 coon'13 'e ley do. Galɨ́ɨ2na 'e un-
caan21na coon'13 Dios pe gajmáa3aa
coon'21.
12 Joon 'e ley do 'e tyɯ́2 'áa1mo do;
joon jilaa'21 to2 tyɯ'2 Dios 'e tyɯ́2 'áa1mo
jon. Jmaai'13 'e røø21 tyɯ'2 Dios to2 'e
jmaai1 to2 tya' tsá2.
13 Wana la joon, ¿tɨ gajmaa1a 'e tyɯ́2
do 'e lɨ́ɨ1na coon'21 coon'13 Dios? ¡'Esa
la joon! 'E gó2 'e 'ɨ1-tsii do gajmaa1a
'e lɨ́ɨ1na coon'21 coon'13 Dios. Joon
coon'13 la joon ga'e'2e jna xiiala lɨ́1
tsaa2. 'E tyɯ́2 ga'e'2e jna xiiala lɨ́1 tsaa2
'e coon'13 la joon liñí3ii xiiala gó2 'áai1
lɨ́1 tsaa2 do.
14 Nee21o' 'e gacwó2o 'in Espíritu
Tyɯ́2 tya' Dios 'e ley do. Pe ngú1
taan212na tyɯ'2 to2 jna joon lɨ́ɨ1na lawa
jaain21 tsa'leei'13 tya' tsaa2 'in lí2 jmá1
nɯɯ'13ɯn jiin'13 la to2 tyɯ'2 tsaa2 do.
15 Tsɯ jo 'øøi'21-tsii jilaa'21 'e
jmóo3oo; jo jmóo3oo jiin'13 la 'iin212na
xɯjoon jmóo3oo jilaa'21 'e jo tɨ́2-tsiioo.
16 Pe wana jmóo3oo jiin'13 la
jo tɨ́2-tsii jmóo3oo, coon'13 la joon
jmóo3oo júu3 'e tyɯ́2 'e ley do.
17 Joon jon' jna 'e 'in jmoo1o 'e gó2 do
pe 'e gó2 'e 'yɯ ngú1 taan212na.
18 Tsɯ ñí2oo 'e jo 'ee tyɯ́2 sá2 tyiia
jee212 ngú1 taan212na tsɯ 'iin212na
jmáa3aa 'e tyɯ́2 pe jo tɨ́ɨ2na.
19 Jo jmáa3aa 'e tyɯ́2 'e 'iin212na

xʉjoon jmáa^{3}gɨɨ 'e gó^{2} 'e jo 'iin^{212}na jmáa^{3}aa.

20 Wana jmóo^{3}oo 'e jo 'iin^{212}na jmáa^{3}aa joon jon' jna-a 'in jmoo^{1}o 'e do pe 'e gó^{2} 'ɨ^{1}-tsii 'yʉ ngú^{1} taan^{212}na 'e jmoo^{1}o 'e do.

21 La lo tsangɨ́ɨ^{2}na: mo 'iin^{212}na jmáa^{3}aa 'e tyʉ́^{2} joon xʉ 'e gó^{2} jmóo^{3}oo joon.

22 Coon'^{13} 'e 'øøi'^{21}-tsii tɨ́^{2}-tsii 'e ley tya' Dios,

23 pe li'^{3}i 'e 'yʉ ngú^{1} taan^{212}na coon^{21} 'e jnɨɨi'^{21} jo cwó^{2} 'e jmáa^{3}aa jiin'^{13} la 'iin^{212}na. 'E jnɨɨi'^{21} do lɨ la lɨ coon^{21} ley tya' 'e gó^{2} 'e 'yʉ ngú^{1} taan^{212}na 'e tyʉ'^{2} to^{2} jna 'e joon jo cwó^{2} láai^{2} jna.

24 ¡Tsá^{2} 'in fúu^{2} 'áai^{1} jna! ¿'Iin 'in iláa^{1}i jna coon'^{13} 'e ngú^{1} taan^{212}na ijmáa^{1}a ijúun^{2}na?

25 'Ña'a Dios Jmii^{21} lí^{2} láai^{1} jna coon'^{13} 'e gajmaa^{1}a Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo 'wii^{212} tyi'. ¡Maa'^{13}mo Dios! Joon coon'^{13} jilaa'^{21} 'e 'iin^{212}na jmáa^{3}aa 'e ley tya' Dios do tyʉ'^{2}ʉ jna to^{2} pe coon'^{13} 'e ngú^{1} taan^{212}na lɨ́ɨ^{1}na tsa'leei'^{13} tya' 'e ley tya' 'e gó^{2} 'e 'yʉ ngú^{1} taan^{212}na.

8

Xiiala lɨ́^{1} 'e juncwii^{21} cwó^{2} Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios Jmii^{21}

1 Joon nano jo jmá^{1} Dios 'ii'^{21} tya' jileei'^{21} 'in sɨcaain^{21} coon'^{13} Cristo Jesús, 'in jo ngɨ́^{1} to^{2} jmoo^{1}o 'e 'yaai^{1}-tsi ngú^{1} taain^{212} pe jmoo^{1}-o 'e 'yaai^{1}-tsi 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios.

2 Joon 'e ley tya' 'in Espíritu Tyʉ́^{2} do 'in gacwo'^{2} jna juncwii^{21} 'e sɨcaan^{21}na coon'^{13} Cristo Jesús nigaláai^{1} jna tya' 'e ley tya' 'e gó^{2} do joon wa'a 'e 'ná^{1} júun^{2}na.

3 Tsʉ Dios gajmaa^{1}a coon'^{13} Cristo do jilaa'^{21} 'e jo lí^{2} jmáa^{1}a 'e ley tya' Moisés jiin'^{13} coon^{21} jmɨɨ^{212}. Tsʉ 'e ngú^{1} taan^{212}na' do gajmaa^{1}a la wa'a jo 'ee 'ii'^{21} galisá^{2} tya' 'e ley do 'e untsiin^{1}in. Pe Dios gasii^{1}in Jóon^{1}on 'e tsa'íi^{2} ngú^{1} taan^{212}na' 'e gacwói^{1} 'ña'a lawa coon^{21} fa'^{1} 'e tyí^{2} tsaa^{2} tya' tsá^{2}. Joon coon'^{13} la joon gajmaa^{1}a 'ii'^{21} tya' tsaa^{2} 'e 'yʉ ngú^{1} taan^{212}na'.

4 La lo gajmaa^{1}a 'e coon'^{13} la joon lí^{2} jmoo^{21}o' jilaa'^{21} 'e tyʉ́^{2} jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} ley do, jo 'ná^{2} ngɨ́^{2}gɨ' to^{2} tyʉ'^{2} 'e ngú^{1} taan^{212}na' pe lí^{2} ngɨɨ^{21}ɨ' jiin'^{13} la 'iin^{212}in 'in Espíritu Tyʉ^{2} do.

5 Joon 'in tsá^{2} 'in ngɨ́^{1} to^{2} jmoo^{1}o jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} ngú^{1} taan^{212}in, cu'^{2}-tsi jiin'^{13} coon'^{13} 'e jmaai^{1} to^{2} ngú^{1} taan^{212}in do. Joon 'in ngɨ́^{1} to^{2} jmoo^{1}o jiin'^{13} la 'iin^{212}in Espíritu Tyʉ́^{2} do 'ɨ^{1}-tsi jiin'^{13} tya' 'in Espíritu do.

6 Joon wa ngɨ́^{1} tsá^{2} cu'^{2}-tsi jiin'^{13} coon'^{13} 'e jmaai^{1} to^{2} ngú^{1} taan^{212}in jmaai'^{13} jiin'^{13} 'e júun^{2}mo pe wa 'ɨ-tsi tsá^{2} jiin'^{13} tya' 'in Espíritu Tyʉ́^{2} do jmaai'^{13} 'e seen^{21}mo tsá^{2} joon sɨ'ɨ́ɨ^{1} tyʉ́^{2}-tsi tsá^{2} tyani Dios.

7 Joon jileei'^{21} 'in ngɨ́^{1} cu'^{2}-tsi do lawa'a 'e'^{1}mo Dios tsʉ jo 'iin^{212}in jon'gɨ cwói^{1} 'ña'a wa'a tyʉ'^{2}ʉ ley do to^{2} 'ii.

8 Tsʉ 'wii'^{13} joon, 'in ngɨ́^{1} to^{2} jmoo^{1}o jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} ngú^{1} taan^{212}in jo lí^{2} jmáa^{1}a la 'yaai^{1}-tsi Dios.

9 Pe 'naa' jo ngɨ́^{2}ɨɨ' to^{2} jmoo^{2}oo' jiin'^{13} 'e 'yaai^{1}-tsi ngú^{1} taan^{212}naa', pe 'e 'yaai^{1}-tsi 'in Espíritu Tyʉ́^{2} do. Tsʉ 'in Espíritu Tyʉ́^{2} do 'e 'yuu^{1}mo ngú^{2} taan^{212}naa'. Joon wana jo 'yuu^{1}i 'in Espíritu Tyʉ́^{2} do ngú^{1} taan^{212}in tsá^{2} jo lɨ́ɨ^{1}i 'in tsá^{2} do tsá^{2} tya' Cristo.

10 Pe wana 'yuu^{1}i Cristo ngú^{1} taan^{212}naa', 'in alma tyi'naa' jiin'^{1}o tsʉ nigauntyú^{1}mo Dios 'naa' xʉfiin'^{13} ngú^{1} taan^{212}naa' 'ná^{1} ijúun^{2}in 'wii'^{13} tya' tsaa^{2}.

11 Joon wana 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' 'in nigajmaa^{1}a jiin'^{1} Cristo Jesús jee^{212} 'lɨɨ^{212} 'yuu^{1}i jee^{212} 'naa', la joon jon 'in Dios do 'in gajmaa^{1}a jiin'^{1} Jesús ijmáa^{1}a jiin'^{1} jon cuerpos tyii' 'e 'ná^{1} júun^{2}in. Coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Espíritu tya' Dios 'in 'yuu^{1}i jee^{212} 'naa' ijmáa^{1}a jiin'^{1} 'naa'.

12 Tsʉ 'wii'^{13} joon, tsaru'^{1}u', jo tɨ́ɨ^{2}na' ngɨ́^{2}ɨ' to^{2} tyʉ'^{2} ngú^{1} taan^{212}na'.

13 Tsʉ wana ngɨ́²ɨɨ' jiin'¹³ la to² tyʉ'² ngú¹ taan²¹²naa', 'ná¹ júun²naa'; pe wana coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Espíritu Tyʉ́² do jmoo²oo' 'e lawa'a 'e júun²mo ngú¹ taan²¹²naa'. Joon jo jmoo²¹gɨɨ' la to² tyʉ'²ʉ 'e coon'¹³ la joon 'e seen²¹naa'.

14 Jileei'²¹ 'in 'e'²e 'in Espíritu tya' Dios xiiala 'ná¹ ngɨ́¹ lɨ́ɨ¹i jóon¹ Dios.

15 Tsʉ 'in Espíritu 'in niga'ii'¹³naa' jo lɨ́ɨ¹i la lɨ́ɨi¹ espíritu 'in tyʉ'² to² 'íi³ 'naa', 'in lí² jmá¹ 'goo'²oo'. In Espíritu 'in niga'ii'¹³naa' nigajmee¹i jna' jóon¹ Dios. Joon coon'¹³ 'in Espíritu do fee'¹³na' Dios: "Ñʉ'¹ʉ'".

16 Joon 'in Espíritu do røø²¹ sɨ́ɨ¹i coon'¹³ espíritu tyi' 'e lɨ́ɨ¹na' jóon¹ Dios.

17 Joon ilíin²na' jóon¹on i'ii'¹³na' 'e tɨ́ɨ²na' jiin'¹³ la júu³ ga'ɨ́ɨ²ɨ Dios tyijna'. Caan²¹mo coon'¹³ Cristo i'ii'¹³na' 'e tɨ́ɨ²na' do. Tsʉ mo nee²¹en' wúu¹ caan²¹mo coon'¹³ Cristo la joon jon i'ii'¹³na' caan²¹mo coon'¹³on 'e 'ya'²gɨ tya'a.

18 Tsʉ lɨ́ɨ²na 'e wúu¹ nee²¹e' nano jo 'ee to² tí² mi uncɨ́ɨin² 'e wúu¹ do coon'¹³ 'e 'ya'²gɨ ijneei²¹ tyijna' mi licɨɨin²¹gɨxʉ.

19 Tsʉ la tøøi² juncwii²¹ sɨjáan¹an 'áa¹mo ca mi tɨ́² 'ii'²¹ icwó'² Dios jóon¹on jilaa'²¹ 'e tɨ́ɨ²i.

20 Tsʉ 'e juncwii²¹ lo galɨ́¹ 'e jo 'ee to² 'íi³-in. Galɨ́²-ɨ la joon jon' wa'a gali'iin²¹²in 'e fu juncwii²¹ la joon, pe tsʉ 'wii'¹³i la joon gali'iin²¹²in Dios Jmii²¹. Joon sɨjáan¹an ca mi lɨ sɨ́ɨ²i.

21 'E juncwii²¹ lo sɨjáan¹an ca mi láai² 'e gó² sɨjnɨɨi'¹³ tya'a joon lí² 'ii'²¹i 'e 'ya'²gɨ 'e sɨláa²i la sɨláai² jóon¹ Dios.

22 Joon ca jmɨɨ²¹² no jilaa'²¹ 'e gajmaa¹a Dios 'oon²on. 'Oon²on la 'oon²on tsamɨ́² mi li cuu'²¹ tya'a iliseein²¹ jóon¹on.

23 Joon jiin'¹³ 'e gajmaa¹a Dios do 'oon²on pe jna' jon 'ón²on' xʉfiin'¹³ niga'ii'¹³na' 'in Espíritu Tyʉ́² do lawa coon²¹ 'e tsáai¹ tsi' i'ii'¹³na' jilaa'²¹. 'Ón²on' 'áai¹ joon sɨján³an' ca mi líin¹na' jóon¹ Dios 'in 'in gacwaan'¹³in. Joon coon'¹³ la joon 'e ngú¹ taan²¹²na' ilí² sɨláa²

24 tsʉ natiin'¹³na' coon'¹³ 'e sɨján³an'. Pe wana jøø²ø tsá² 'e sɨjáan¹an joon jo sɨjáan¹gɨ. Tsʉ wana 'e jøø²ø tsá² jo 'ná² sɨjáan¹an.

25 Pe wana jo jøø²¹ø' 'e sɨján³a' 'ná¹ jon²du' coon'²¹ tún².

26 Coon'¹³ la joon jon 'in Espíritu Tyʉ́² do tya' Dios uncoon'¹³ jna' coon'¹³ jilaa'²¹ wa jo pí³-tsi'. Tsʉ jo né²na' faa'¹³a' júu³ tyʉ́² jiin'¹³ la tɨ́ɨi² jna'. Pe 'in Espíritu Tyʉ́² do mɨɨ¹ɨ tyani Dios 'wii²¹² tyi' coon'¹³ 'e saai¹-tsi 'e jo lí² faa'²¹a coon'¹³ jmíi¹ tya' tsá².

27 Joon Dios, 'in ñí² jilaa'²¹ 'e 'ɨ¹-tsi tsá², ñí²o 'e 'iin²¹²in jin'²in 'in Espíritu Tyʉ́² do tsʉ 'wii'¹³ 'in Espíritu do mɨɨ¹ɨ 'wii²¹² tya' 'in cwii¹in Dios jiin'¹³ la 'ɨ¹-tsi Dios.

Li'¹i' sɨcaan²¹na' coon'¹³ Cristo

28 Tsʉ né²o' 'e jilaa'²¹ 'e tsangɨ́ɨ²na' gajmaa¹a Dios 'e sá² 'e tyʉ́² tya' 'in 'iin²¹²in 'ii, 'e tyʉ́²-ʉ tya' 'in gatø'² Dios iuntsiin¹ jiin'¹³ la 'iin²¹²in.

29 Tsʉ 'in galicwii¹in Dios la mo jéei¹, 'ii jon nigatyii'¹³in Dios ca la mo 'wiin²¹² wa'a ilíi²in la lɨ́ɨi¹ Jóon¹on, 'e coon'¹³ la joon 'in jóon¹on do ilíi²in 'in feei'¹gɨ jee²¹² 'in ruu'²¹i fúui¹ do.

30 Joon 'in nigatyii'¹³in Dios ca la mo 'wii²¹², gatø'¹o jon; joon 'in nigatø'²ø, nigauntyú¹mo jon; joon 'in nigauntyúi¹ Dios, 'ii jon gacwo'¹ Dios ilíi²in la lɨ́ɨi¹ Jóon¹on do.

31 ¿'Ee jon 'e faa'¹³a' cwáain¹ tya' 'elo? Wana 'ɨ¹-tsi Dios 'e tyʉ́² tyi', jo 'ee cwáain¹ tyi' wa 'ei'¹ tsá² jna'.

32 Tsʉ wana jo¹ gasáai¹ Dios Jóon¹on pe gajaan'²¹mo Jóon¹on 'wii²¹² tyijna', ¿tɨ jo cwo'¹ Dios jna' jilaa'²¹ caan²¹mo coon'¹³ Jóon¹on?

33 ¿'Iin lí² cwo'²o tsaa² 'in nigatyii'¹³in Dios? Tsʉ Dios 'in niga'ii'²¹i 'ii.

34 ¿'Iin lí² píi²in lɨ 'ii²¹? Tsʉ Cristo 'in nigajúin¹ 'wii²¹² tya'a. Joon 'ii-o gajiin'¹in jee²¹² 'lɨɨ²¹² joon nano tyíin¹ lɨ' cwoo²¹ Dios tsáa¹, mɨɨ¹ɨ 'wii²¹² tyi'.

35 ¿'Iin jon lí² jmáa¹a 'e jo 'iin²¹²gɨ
Dios jna'? ¿Tɨ lí² jmáa¹a 'e wúu¹ né²e'
'e jo 'iin²¹²gɨ Dios jna', sɨ lí² jmáa¹a
'e fa'í³ sáan³an' 'ee 'e jo¹ 'iin²¹²gɨ Dios
jna'? La joon jon wa'a 'øøi¹ tsá² jna', sɨ
júun²na'¹ 'oo² 'ee, sɨ 'ná² sɨn'¹ɨn' 'ee, sɨ
toon²¹on' tóin¹ 'mó¹ 'ee, sɨ tɨ lɨ jó¹ 'mó¹
tyi' 'ee. ¿Tɨ li' 'elo jmáa¹a 'e jo 'iin²¹²gɨ
Dios jna'?

36 La gajin'² ni jí² tya' Dios:

'Wii²¹² tyi'i sáan³an' tóin¹ 'mó¹ la
coon²¹ jmɨɨ²¹²;
joon lɨ́ɨi² tsá² 'e lɨ́ɨi¹ jna' la lɨ́ɨi¹
joo'saa'²¹ 'in jngaai'¹³ tsá².

37 Pe coon'¹³ jilaa'²¹ 'elo, jna' lɨ́ɨ¹na'
tsá² 'in galɨ'²ɨ jo 'ee galɨ́² tya'a. Galɨ'¹ɨ'
'wii'¹³ cwáain¹ tya' 'in nigali'iin²¹²in
jna'.

38 Joon tsáa¹mo-tsii 'e jo sá² jiin'¹³
coon²¹ ilí² jmáa¹a 'e jo 'iin²¹²gɨ Dios
jna'; tsʉ wa júun²na' sɨ seen²¹na' 'ee jo
lí². Jon' 'in ángeles sɨ 'in tyʉ'² to² 'ii 'ee;
jon'gɨ 'e 'ii'²¹ 'e sá² tya'a; 'e tsangɨ́ɨ²na'
no sɨ itsangɨ́ɨ²na' tsa'oo²¹, 'yíia¹ 'ee;

39 jon'gɨ 'e sá² fu ñii'³ sɨ 'e sá² fu 'wóo¹
'ee sɨ jee²¹² coon²¹ 'e catyiia² 'e gaj-
maa¹a Dios jo lí² jmáa¹a 'e jo 'iin²¹²gɨ
Dios jna' lagɨ 'e'²e jna' 'iin²¹²in jna' mo
gasii¹in Cristo Jesús Ña'ñʉ'¹ʉ'.

9

Nigatyii'¹³in Dios tsá² Israel

1 Mi fo'³oo 'ee fo'³oo jmai'² 'e ja'²mo
la tɨ́ɨi² 'in lɨ́ɨi¹ tsá² tya' Cristo. Jo jmóo³
jna júu³ tajuu²¹ tsʉ 'in Espíritu Tyʉ́²
tya' Dios jmo'²o jna júu³ coon'¹³ 'e
'ɨ¹-tsii 'e ja'²mo júu³ tyiia.

2 'Áa¹mo xuui²¹²-tsii joon 'áa¹mo
cu'²-tsii tya' tsá² góo³oo Israel.

3 Joon ca 'iin²¹²na 'e líin²na coon'²¹
coon'¹³ Cristo 'e píi²in Dios jna wa'a lí²
'e tyʉ́² tya' ruu'²¹na tsagóo³oo.

4 Tsʉ 'in tsá² do lɨ́ɨi¹ jún² tya' Is-
rael joon Dios niga'ii'²¹mo 'ido lawa
jóon¹on. Joon ga'í² Dios jee²¹² 'in tsá²
do 'e cwá² coon'¹³ 'e 'ya'²gɨ tya'a joon
gajmaa¹a júu³ 'ee 'iin²¹²in jmáa¹a. 'In
tsá² do ga'ii'²¹i 'e ley tya' Moisés do,
joongɨ xiiala lí² un'goo²¹ tsá² Dios.
Ga'ii'²¹mo jon jilaa'²¹ júu³ 'e ga'ɨ́ɨ²ɨ
Dios.

5 'In tsá² lo lɨ́ɨi¹ jún² tya' 'in tsacøøi'¹³
tyi' nifu, joon cwáain¹ tya' 'e ngú¹
taain²¹² tsá² Cristo gangaa'¹³in jee²¹²
'in tsá² do. Joon Cristo lɨ́ɨ¹i Dios
joon tyʉ'²ʉ to² jilaa'²¹. Cwocwaa'³mo
coon²¹ tøø²mo. Amén.

6 Pe jo mo gaján² 'e júu³ ga'ɨ́ɨ²ɨ Dios
tya' tsá² Israel wa jo mo gatsín¹. Tsʉ
jileei'²¹ 'in lɨ́ɨi¹ jún² tya' Israel jo lɨ́ɨ¹i la
jai'² tsá² Israel.

7 Joon jileei'²¹ jún² tya' Abraham jo
lɨ́ɨ¹i jóon¹ 'in la jai'² tsʉ Dios nigajin'²in
sɨɨ'²¹ɨ 'ii: "Jiin'¹³ coon'¹³ Isaac do ilisá²
jún² tyi'i."

8 'øø'²¹mo-tsi' coon'¹³ 'e júu³ lo 'e
galɨ́ɨi¹ tsá² jóon¹ Dios jon' wa' cwáain¹
tya' tsacøøi'¹³ tya'a. Xʉjoon, jiin'¹³ 'in
tsá² do 'in 'ii'²¹ 'e júu³ ga'ɨ́ɨ²ɨ Dios galɨ́ɨ¹i
jún² tya'a.

9 Tsʉ 'e júu³ ga'ɨ́ɨ²ɨ Dios tya' Abra-
ham gajin'²in: "Mi cwá² 'ii'²¹ joon,
góo³oo, joon iliseein²¹ jaain²¹ jóon¹ 'in
Sara do."

10 Jon'on jiin'¹³ 'e no. Tsʉ 'in jóon¹on
gái¹ tya' Rebeca do jaan²¹mo jmii²¹
seein²¹, 'in 'lɨɨ²¹² tsafeei'¹³ tyi' Isaac
do.

11-13 Pe la jo mo seen²¹mogɨ 'in
xuui²¹² do jon'gɨ 'e mo gajmaa¹a
jiin'¹³xʉ, 'e gó² sɨ 'e tyʉ́² 'ee, gajin'²in
Dios sɨɨ'²¹ɨ Rebeca do: "'In xuui²¹² tyi'i
nifu ijmáa¹a la to² tyʉ'² 'in xaai²¹gɨ
do." Coon røø²¹ faa'²¹a 'e júu³ lo la
gafaa'²¹a júu³ tya'¹ Dios lɨ' lɨ xiia'²¹
'e jin'²in: "'Iin²¹²na Jacob, pe 'e'¹moo
Esaú", jin'² Dios. Coon'¹³ la joon
galɨ́² 'e tɨ́ɨi² Dios tyii'¹³in doñi'iin tsá²
'in tyii'¹³in, jiin'¹³ la ga'ɨ¹-tsi joon jo
cwáain¹ gacón² 'e gajmaa¹a 'in tsá² do.

14 ¿'Ee faa'¹³a' cwáain¹ tya' 'e júu³ lo?
¿Tɨ jmoo¹o Dios 'e gó²? ¡'Esa la joon!

15 Tsʉ Dios gajin'²in gasɨɨ'²¹ɨ Moisés:
"Ilifeei'¹-tsii tya' 'in tsá² 'in 'iin²¹²na
jmáa³aa feei'¹-tsii tya'a, joon fúu²
ilíi²na 'in tsá² do 'in 'iin²¹²na líi²na la
joon tya'a."

16 Joon coon'13 la joon nee21e' 'e jon' tya' 'in tsá2 'in 'iin212in sɨ tya' 'in tsá2 'in cwo'2-tsi 'áai1 'ee pe 'ña'a Dios il-ifeei'1-tsi.
17 Tsʉ ni jí2 tya' Dios jin'2in la gajin'2 Dios gasɨɨ'21ɨ 'in rííi13 tya' Egipto: "Gajmée1na 'nʉ r�i13 jiin'13 wa' ilí2 'e'2ee tsá2 'ii'21 tyiia, joon jiin'13 wa' ilicwii1in tsá2 jna la caain21 ni cwoo'13 juncwii21."
18 La joon ilifeei'1-tsi Dios tya' 'in tsá2 'in 'iin212in jmáa1a feei'1-tsi tya'a joon ijmée1i 'waa'21-tsi 'in tsá2 'in 'iin212in jmée1i la joon.

19 Pe ifo'2 jna: "Wana la joon, ¿'ee lɨ' cwo'2 Dios tsá2 tsaa2? Tsʉ, ¿'iin lí2 jo jmá1a jiin'13 la 'iin212in Dios?"
20 Pe 'nʉ jaain21 tsañʉʉ'1, ¿'iin lɨɨ2u wa'a jo cwo'2 júu3 ruui'21 coon'13 Dios? Jmoo2'o la 'in jmoo1o coon21 tsʉʉ2 lɨ1 cwoo'13 'e jin'2 sɨɨ'21ɨ 'in nigajmaa1a: "¿'Ee lɨ' nigajmee13u'un jna la no?"
21 Tsʉ 'in jmoo1o tsʉʉ2 tɨɨ2mo jmá1a jiin'13 la 'iin212in coon'13 'e cwoo'13 do. Li2-i jmáa1a coon21 tsʉʉ2 'e 'ya'2gɨ coon'13 po'3 cwoo'13 do sɨ li2-i jmáa1a jon coon21 tsʉʉ2 'e jo1 tyiin2 cuu2 'áai1 coon'13 'e po'3 cwoo'13 do 'ee.

22 ¿'Ee lí2 faa'13a' tya' Dios? Jo lí2 faa'13a' jiin'13xʉ wa 'iin212in Dios 'e'2e tsá2 xiiala 'e'1i tsaa2 joon xiiala fee'1 to2 tya'a joon gajmaa1a taa'21a coon'21 túu2 tya' 'in tɨɨ2 ní2 wúu1 joon 'in 'in'íin2mo.
23 Tsʉ coon'13 la joon gajmaa1a júu3 xiiati fee'1 'e 'ya'2gɨ tya'a tya' 'in tsá2 do 'in galifee'1-tsi tya'a. Joon Dios nigatyii'13in 'in tsá2 do la mo jée'1 wa'a 'ii'21i 'e 'ya'2gɨ tya'a do.
24 Joon gatø'2ø Dios jna', joon 'inlɨɨ13 jna' lɨɨ1na' tsá2 Israel joon 'inlɨɨ13gɨ jna' lɨɨ1na' tsá2 'in jo seein21 Israel.
25 Jiin'13 la gajin'2 Oseas ni jí2 tya'a mo gafaa'21a cwáain1 tya' Dios, gajin'1in:

'In tsá2 'in jo mo galɨɨ1 tsá2 tyiia, 'ii iunsíi3ii tsá2 tyiia.

Joon 'in tsá2 'in jo mo gali'iin212na 'ii 'iunsíi3ii 'in 'iin212na.
26 Joon 'e cwoo'13 do lɨ gafuu212uu 'in tsá2 do: "Jon'on tsá2 góo3oo 'naa'", cwoo'13 joon ilisii21ii' jóon1 Dios 'in jiin'1.
27 Pe cwáain1 tya' tsá2 Israel, Isaías gajin'2in: "Xʉfiin'13 'in júu2 tya' tsá2 Israel tí2 la tí2 too'13 taa'13 tsi jmɨ'ñi'3 tí2 jiin'13 coon21 poo212xʉ 'in tiin'13,
28 tsʉ Ña'ñʉ'1ʉ' iuntsiin1 júu3 tya'a tya' 'e cwoo'13 lo ce tí2 la jin'2in joon la jmoono ijmáa1a."
29 Jiin'13 la gajin'2 'in Isaías do la nʉ'gɨ:

Wa mo'o jo gasái1 Ña'ñʉ'1ʉ', 'in feei'1gɨ, júu2 tyijna',

joon 'e galíi1na' la lɨɨ1 'in tsá2 seein21 Sodoma coon'13 Gomorra.

Cuu'21i tsá2 Israel jmáa1a la 'iin212in Dios

30 ¿'Ee faa'13a' cwáain1 tya' 'elo? 'In tsá2 'in jo seein21 Israel 'in jo mo ganoo'13on wa' untyúi1 Dios 'ii tsʉ 'wii'13i 'e jmaa1a, gauntyú1mo Dios 'ii coon'13 'e jai'2 galɨɨ2.
31 Pe tya' 'in tsá2 Israel do, jo mo galɨ1 wa'a untsiin1 'e ley do 'e 'ná2 jmáa1a wa'a untyúi1 Dios 'ii.
32 Tsʉ 'in tsá2 Israel do gali'iin212in wa'a untyúi1 Dios 'ii 'wii'13i 'e jmoo1o do jon' wa' 'wii'13i 'e jai'2 lɨɨ2i. Tsʉ 'wii'13 joon gatyuun'13in tsaa'2 cuun212 sii21 "cuun212 tyuuin'13 tsá2" 'e lɨɨ1i Cristo.
33 Joon jí2 tya' Dios jin'2 cwáain1 tya' 'e cuun212 do:

Sii'2i fu Sión coon21 cuun212 tyuuin'13 tsá2 joon 'e cuun212 do jmáa1a cɨɨ'2 tsá2.

Joon jileei'21 'in jai'2 lɨɨ2 'ii jo 'ee tsatyin'2-tsi coon'13.

10

1 Tsaru'1u', jiin'13 'e 'iin212na 'áai1 joon 'e júu3 tyʉ2 'e foo'13na Dios 'wii212 tya' 'in tsá2 Israel ijmáa1a Dios tiin'13 'ii.
2 Tsʉ fo'2oo 'wii212 tya'a 'e 'áa1mo un'goo21o 'in tsá2 Israel do Dios pe jo

røø[21] ñii[1] xiiala lí[2] un'goo[21]o 'a la jai'[2] Dios.

3 Jo 'øøi'[21]-tsi xiiala untyúi[1] Dios tsá[2] joon 'iin[212]in wa'a untyúi[1] Dios 'ii jiin'[13] la 'ɨ[1]-tsi yaai. Jo cwéi[1] yaai wa' untyúi[1] Dios 'ii jiin'[13] la 'iin[212] Dios.

4 Tsʉ Cristo do lɨ́ɨ[1]i 'in lɨ́[1] gatséi[1] tya' 'e ley tya' Moisés do joon untyú[1]mo Dios jileei'[21] 'in jai'[2] lɨ́ɨi[2] 'ii.

5 Joon mo gafaa'[21]a Moisés tya' xiiala ilí[2] untyúi[1] Dios tsá[2] coon'[13] 'e ley do, gataan[1]an ni mo'jí[2] 'e júu[3] lo: "'Iin tsá[2] 'in untsiin[1] jiin'[13] la to[2] tyʉ'[2] ley, iliseen[21]mo coon'[13] 'edo."

6 Pe la lo gajin'[2]in tya' xiiala ilí[2] untyúi[1] Dios tsá[2] coon'[13] 'e jai'[2] lɨ́ɨi[2] tsá[2]: "Jo foo'[13]'o coon'[13] 'e 'ɨ[1]-'o'o: ¿'Iin 'in lí[2] so[1]o fu ñʉ'fú[2] wa'a xaa[1]i Cristo?

7 Jon'gɨ foo'[13]'o: ¿'Iin 'in lí[2] xaa[1]i fu lɨ 'ii[21] wa'a jmáa[1]a so[1]o Cristo jee[212] 'lɨɨ[212]?"

8 ¿'Ee jin'[2]in wa'a la joon? 'E jin'[2]in: "E júu[3] jai'[2] lo 'íi[1] co' lɨséen[2]un, ca tsi nʉ' 'oo'[13]'o 'íi[1] joon lí[2] 'ɨ[1]du'-'o'o 'e júu[3] lo." Joon 'e júu[3] lo 'e sɨ́ɨ[13] jna'a lɨ la lɨ 'e júu[3] 'ee[21]e'e cwáain[1] tya' 'e jai'[2] lɨ́ɨi[2] tsá[2].

9 Tsʉ wana coon'[13] júu[3] tyi'i jmoo[2]'o júu[2] 'e lɨ́ɨi[1] Jesús Ña'ñʉ'[1]ʉ' joon wana jai'[2] lɨ́ɨ[2]u 'e nigajmaa[1]a Dios 'ii jiin'[1] jee[212] 'lɨɨ[212], itiin'[13]mo'o.

10 Tsʉ coon'[13] 'e 'ɨ[1]-tsi tsá[2] ja'[2]mo lɨ́ɨi[2] tsá[2] wa'a iuntyú[1]mo Dios 'ii, joon coon'[13] júu[3] tya'a jmo'[2]o tsá[2] júu[3] 'e cwii[1]in Jesucristo joon coon'[13] la joon tiin'[13]mo 'ii.

11 La jin'[2] ni jí[2] tya' Dios: "Jileei'[21] 'in jai'[2] lɨ́ɨi[2] 'ii jo tsatyin'[2]-tsi tya'a."

12 Tsʉ tyani Dios coon[21] røøi[21] tsá[2] Israel lagɨ 'in tsá[2] catyaai[2] ni cwoo'[13] juncwii[21]. Joon Na'ñʉ'[1]ʉ' lɨ́ɨ[1]i Ña'ñʉ'[1]ʉ' tya' jileei'[21] tsá[2] joon cwoo[1] ce gasái[1] tya' jileei'[21] 'in mɨ́[1].

13 Tsʉ jin'[2]in ni jí[2] do: "Jileei'[21] 'in mɨ́[1] coon'[13] 'e sii[21] Ña'ñʉ'[1]ʉ' 'in tiin'[13]mo 'ii."

14 Pe, ¿xiiala lí[2] mɨ́[1] tsá[2] wa' mo jo jai'[2] galɨ́ɨ[2]i? Joon, ¿xiiala lí[2] jai'[2] lɨ́ɨ[2]i tsá[2] Cristo wa jo mo ganúu[2]un tya'a? Joon, ¿xiiala lí[2] nuu[1]un tsá[2] wa jo 'in mo seein[21] wa'a jmaa'[13]a júu[3]?

15 Joon, ¿xiiala lí[2] jmaa'[13]a tsá[2] júu[3] wa'a jo[1] mo sii[1]in tsá[2] 'ii? Jiin'[13] la nigajin'[2] ni jí[2] tya' Dios: "¡'Áa[1]mo 'ya'[2]gɨ 'e tɨɨ[2]ɨ tya' 'in tsá[2] 'in tsacwó[2] júu[3] tya' xiiala seein[21] tsá[2] tyʉ́[2] coon'[13] Dios joon 'in cwó[2] 'e júu[3] tyʉ́[2] tya' 'e tiin'[13] tsá[2]!"

16 Pe jon' jileei'[21] jmaa[1] nʉʉ'[13]ʉn 'e júu[3] tyʉ́[2] do tya' 'e tiin'[13] tsá[2]. La gajin'[2] Isaías ni jí[2] tya' Dios: "Ña'ñʉ'[1]ʉ', ¿'iin galijai'[2] galɨ́ɨ[2]i júu[3] tyii'i?"

17 Tsʉ 'e jai'[2] 'e nigalɨ́ɨ[2]i tsá[2] galɨ́[1] tsʉ 'wii'[13]i niganúu[2]un 'e júu[3] do. Joon 'e júu[3] nuu[1]u do 'e júu[3] cwáain[1] tya' Cristo.

18 Pe unngɨɨ[2]ɨɨ 'nʉ: ¿Tɨ jo mo nuu[1]u tsá[2] Israel 'e júu[3] do? ¡Niganuu[1]o! Tsʉ ni jí[2] tya' Dios jin'[2]in:

Niganúu[2]un tsá[2] júu[3] tya'a la caain[21] ni cwoo'[13] juncwii[21].

Joon 'e júu[3] sɨ́ɨ[1]i nigatyía[1] ca tɨ'[3] ni 'wó[2].

19 Pe unngɨɨ[2]gɨɨ 'nʉ: ¿Tɨ jo mo ga'øøi'[21]-tsi tsá[2] Israel 'e júu[3] ninúu[2]un do? Tsʉ gajin'[2] Moisés:

Ijmée[1]na 'naa' 'e tyíin[2]-'oo' tya' tsá[2] coon[21] fuu[21] 'in lɨ́ɨ[2]naa' 'e jo líin[2] 'ido tsá[2] tyiia;

joon ijmée[1]na 'naa' 'nii'[21]-'oo' coon'[13] coon fuu[21] 'in lɨ́ɨ[2]naa' 'e jo 'øøi'[21]-tsi 'ido.

20 Joon Isaías do coon[21] tsáa[1]gɨ gajin'[2]in:

Nigatsee'[21]i jna 'in tsá[2] 'in jo mo ga'naai'[13] jna;

joon gajné[1]na tyani 'in tsá[2] do 'in jo mo gamúi[1] jna.

21 Joon mo gafaa'[21] Isaías do cwáain[1] tya' tsá[2] Israel, gajin'[2]in: "La coon[21] jmɨɨ[212] 'ɨ[3]ɨɨ cwóo[3]oo 'e tø'[2]øø tsá[2] 'in jo jmoo[1]o nʉʉ'[13], 'in tsá[2] 'in jo tsi tsa'goo[21]o."

11

Tsá[2] Israel 'in natiin'[13]

1 Wana la joon, ¿tɨ nigatiui[2] Dios tsá[2] tya'a tsá[2] Israel? ¡'Esa la joon! Tsʉ

jna-a lí̈ɨ¹na tsá² Israel. Joon lí̈ɨ¹na júnˀ tya' Abraham joon 'lɨɨ²¹² tsafeei'¹ tyiia siiˀ¹ Benjamín.

2 Jo mo gatiui² Dios tsá² tya'a 'in nigalicwii¹in la mo jéei¹. Tsʉ ñí² 'naa' la jin'² ni jí² tya' Dios cwáain¹ tya' Elías mo gafaa'ˀ¹a Elías júu³ tyʉ́² joon gacwoo¹o tsaa² tya' tsá² Israel. Elías do gajin'²in sɨɨ'ˀ¹ɨ Dios:

3 "Ña'ñʉ'¹ʉ', nigajngaa'¹³mo 'ino tsá² tyi'i 'in cwoo¹o júu³ tyʉ́² tyi'i joon nigafiin¹in ni altar tyi'i. Joon jiin'¹³ jna-a seenˀ¹na joon 'iinˀ¹²in 'ino jngaa'¹³mo jna jon."

4 Pe Dios gañii¹i: "Nigajmá³aa coon'ˀ¹ dyía¹ mil tsá² tyiia 'in jo gasii'ˀ¹ 'wojníi¹i tyani 'in tsá² cun'uu'³ siiˀ¹ Baal."

5 La joon jon nano nigasáai¹xʉ Dios coon'¹³ 'e feei'¹-tsi tya'a 'inlí̈ɨi¹³ tsá² Israel ilíi²in tsá² tya'a.

6 Joon ga'ii'ˀ¹ Dios 'in tsá² do coon'¹³ 'e feei'¹-tsi tya' 'ido jon' wa ga'ii'ˀ¹i tya' 'e nigajmaa¹a 'ido. Tsʉ wana ga'ii'ˀ¹i Dios 'ido tya' 'e tyʉ́² 'e nigajmaa¹a jo ga'ii'ˀ¹i 'wii'¹³ galifee'¹-tsi tya' 'ido.

7 ¿'Ee ifa²a' cwáain¹ tya' 'elo? 'In tsá² Israel do gali'iinˀ¹²in wa'a 'ii'ˀ¹ Dios 'ii pe jo 'ee galɨ'²ɨ pe jiin'¹³ 'in gatyii'¹³in Dios galɨ'¹o. Joon galibán¹mo 'in catyaai²,

8 jiin'¹³ la gajin'² ni jí² tya' Dios: "Dios jmaa¹a 'e ituun²mo 'e 'ɨ¹-tsi 'in tsá² do; gacwo'¹o 'ido unníi¹i pe jo jna'²a, joongɨ gacwo'¹o 'ido loocwóo¹o pe jo nuu¹un, joon la joon lí̈² ca jmɨɨˀ¹² no."

9 Joon 'lɨɨˀ¹² David gajin'²in:

Cwolí² 'e tyʉ́² seeinˀ¹ coon'¹³ 'e gøø'ˀ¹ø lawa coonˀ¹ ni lá², 'e coon'¹³ la joon ityuun'¹in joon iní² wúu¹.

10 Cwolitiui² unníi¹i joon jo jna'²gɨ,

cwolí² 'e lituu'ˀ¹ moowó¹o coon'¹³ laaˀ¹² 'e tyaan¹an coonˀ¹ tøø²mo.

'In tiin'¹³mo 'in tsá² jo seeinˀ¹ Israel

11 Unngɨ́ɨ³ɨɨ 'naa', mo gatyuin'² tsá² Israel, ¿tɨ gacɨɨ'¹³i coonti? ¡'Esa la joon! Xʉ lɨ' cɨɨ'¹³ɨ galɨ́. Tsʉ coon'¹² 'e jo gajmaa¹a nʉʉ'¹³ʉn tsá² Israel do galɨ́² ijmá¹ Dios tiin'¹³ tsá² 'in jo seeinˀ¹ Israel, 'e coon'¹³ la joon ili'iinˀ¹²in tsá² Israel 'e la joon jon.

12 Joon wana galɨ́² 'e tyʉ́² tya' tsá² taainˀ¹² juncwiiˀ¹ 'e jo gajmá¹a tsá² Israel nʉʉn'¹³ʉn, joon ga'laa¹a tsá² Israel ilisá² 'e tyʉ́² tya' tsá² 'in jo seein' Israel, ¡xiiala fee'¹gɨ ilisá² mi 'ii'ˀ¹ Dios 'ii tún¹!

13 Pe 'iinˀ¹²na fuuˀ¹²uu 'naa', 'in jo seeinˀ¹ Israel. Dios gasiiˀ¹in jna 'e cwó³ jna júu³ tyʉ́² tya' tsá² 'in jo seeinˀ¹ Israel. Joon fee'¹ jmóo³oo to² tyiia,

14 'e coon'¹³ la joon ili'iinˀ¹²in 'inlí̈ɨi¹³ tsagóo³oo jmaa¹a la gajmaaˀ¹a' la joon itiin'¹³in.

15 Tsʉ wa mo'o gatiui² Dios tsá² Israel joon coon'¹³ joon galiseeinˀ¹ 'in tsá² taainˀ¹² juncwiiˀ¹ tyʉ́² tyani Dios, ¿'ee ilí² mi 'ii'ˀ¹ Dios 'ii tún¹? 'Ilí² 'e iliseenˀ¹mo tún¹ 'in nijúin¹ do.

16 Tsʉ wana joon'ˀ¹ tsá² tya' Dios 'e con² nifu la joon jon nigajoon'ˀ¹o la tøøi² con² do. Joon wana tya' Dios 'e jmóo³ tya' coonˀ¹ 'mó² la joon jon tya' Dios 'e cwáa¹ tya'a.

17 'E lɨ́¹ la lí̈ɨi¹ 'inlí̈ɨi¹³ tsá² Israel lí̈ɨi¹ cwáa¹ tya' 'mó² olivo nawuun'ˀ¹ joon 'naa' lí̈ɨ¹naa' lawa cwáa¹ tya' 'mó² olivo 'e cwaainˀ¹ jeeˀ¹² nuuˀ¹ 'e sɨ'láai¹ jeeˀ¹² 'e 'mó² olivo 'ee tyʉ́² do. Joon coon'¹³ la joon galɨ́¹ ga'ii'¹³naa' 'e pí²-tsi tya' jmóo³ 'e 'mó² olivo tyʉ́² do.

18 Pe jo jmaa²aa' jlǿø'³naa' lagɨ 'in tsá² Israel 'in lí̈ɨi¹ la lɨ́¹ cwáa¹ tya' 'mó² olivo 'e nasɨwuun'ˀ¹. Wa jmoo²oo' la joon, cwotii'¹³-'oo' jo 'ii'ˀ¹ 'e jmóo³ do wa pí³-tyii' pe 'naa' 'ii'¹³naa' wa' pí³ tya' 'e jmóo³ do.

19 Coonˀ¹ jo¹ ngaaˀ¹²mo ifu'²'u jna: "Ja'²mo júu³ tyi'nʉ, pe sɨwuun'ˀ¹ 'e cwáa¹ do 'e lí² 'láa¹na coon'¹³ 'e 'mó² olivo tyʉ́² do."

20 Joon, "tyʉ́²-ʉ", fuuˀ¹²uu, pe 'e cwáa¹ olivo nasɨwuun'ˀ¹ do, nasɨwuun'ˀ¹ tsʉ 'wii'¹³ jo jai'² mo galí̈ɨ²i joon 'nʉ ni'láa¹u'u coon'¹³ 'e

'mó² do jiin'¹³ tsʉ 'wii'¹³ jai'² lɨ́ɨ²u. Tsʉ 'wii'¹³ joon, jo jmoo²'o jloo'³, jiin'¹³ ngɨ¹'ɨ coon'²¹ tún².

21 Tsʉ wana jo gajmaa¹a Dios feei'¹-tsi tya' 'in tsá² 'in lɨ́ɨi¹ la lɨ́¹ cwáa¹ sɨwuun'²¹ tya' 'e 'mó² tyʉ́² do coon²¹xʉ jo 'e ijmáa¹a feei'¹-tsi tyi'i wa'a jo jai'² lɨ́ɨ²u.

22 Cón²'on cwáain¹ xiiala feei'¹-tsi Dios pe cón²'on cwáain¹ jon xiiala coon²¹ tsáa¹ jmoo¹o Dios. Nigajmaa¹a coon²¹ tsáa¹ coon'¹³ 'in nigatyuun'¹³in do, pe fee'¹mo-tsi tyi'i. Pe 'ná¹ 'ii'¹³gɨ'ɨ 'e feei'¹-tsi tyi'i tsʉ wana jo la joon, tsʉ iwiin'²¹ 'nʉ jon.

23 Pe joon wana jai'² líin²in 'in tsá² Israel do tún¹ ilí² 'láai¹ Dios 'ii tún¹ jee²¹² 'mó² tyʉ́² do. Tsʉ tɨ́ɨ²mo Dios 'láa¹i 'e lɨ́¹ nisɨwuun'²¹un.

24 Tsʉ wana 'nʉ, 'in lɨ́ɨi¹ cwáa¹ 'mó² olivo gacwáin¹ jee²¹² nuu²¹, ga'láa²u coon'¹³ 'e 'mó² olivo 'e tyʉ́² la jo tɨ́ɨi² jmá¹ tsá², ¿tɨ jon' jogɨ tyán² to² wa'a 'e 'laa¹i tún¹ cwáa¹ tya' 'e 'mó² olivo tyʉ́² do tún¹, joon la no lɨ́ɨi¹ 'in tsá² Israel do?

Itiin'¹³ tsá² Israel lɨ gatséi¹

25 Tsaru'¹u', 'e jo líin²naa' tsá² ñii²¹²-tsi yaanaa', 'iin²¹²na 'e liñí² 'naa' 'e júu³ 'uuin²¹ lo: nigalibáin¹ 'in tsá² Israel jiin'¹³ ca gatɨ́² la tí² 'in tsá² jo seein²¹ Israel.

26 Joon mo lɨ́² la joon jileei'²¹ tsá² Israel itiin'¹³in jiin'¹³ la nigajin'² jí² tya' Dios:

'In jmoo¹o láai² tsá² ijó¹ fu Sión,
joon ja'woo'¹³o jilaa'²¹ 'e gó² jee²¹² tsá² Israel.

27 Joon, 'elo ilisá² júu³ tyiia²¹² isɨ́ɨ¹³na coon'¹³on, "Icɨ́³ɨ jilaa'²¹ tsaa² tya'a."

28 Joon cwáain¹ tya' 'e júu³ tya' xiiala itiin'¹³ tsá² 'in tsá² Israel do galɨ́ɨi¹ lawa tsá² 'in 'ei'¹ Dios 'e ilisá² goon¹ fo'² feei'¹ tyii'. Pe 'iin²¹²mogɨ Dios 'ii tsʉ tyii'¹³in 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tya'a.

29 Tsʉ jilaa'²¹ 'e cwó² Dios jo tyii²¹ tún¹. Joon jo jaa'²¹-tsi wana nagatø'¹ø tsá².

30 Jo gajmaa²aa' nʉ́ʉ¹³ʉʉn' tya' Dios la mo jée¹, pe niga'ii'¹³naa' 'e feei'¹-tsi Dios tyii' tsʉ 'wii'¹³ jo gajmaa¹a nʉʉ'¹³ʉn 'in tsá² Israel do.

31 Joon galɨ́² 'e jo nʉʉ'¹³ʉn tsá² Israel 'e coon'¹³ la joon lí² jmá¹ Dios feei'¹-tsi tya'a jiin'¹³ la nigajmaa¹a tyii'.

32 Tsʉ Dios gajmaa¹a 'e jo jmáa¹a nʉʉ'¹³ʉn jileei'²¹ 'e coon'¹³ la joon lí² jmáa¹a feei'¹-tsi tya' jileei'²¹.

33 Lɨɨlɨ¹ feei'¹-tsi Dios tya' tsá², joon lɨɨlɨ¹ jmɨɨ¹-tsi joon 'áa¹mo 'øøi'²¹-tsi. Jiin'¹³ jaain²¹ jo lí² 'øøi'²¹-tsi jilaa'²¹ 'e 'ɨ¹-tsi Dios jon'gɨ lí² 'øøi'²¹-tsi tsá² 'e jmoo¹o Dios cwáain¹ tya' tsá².

34 "¿'Iin 'in 'øøi'²¹-tsi 'e 'ɨ¹-tsi Ña'ñʉ'¹ʉ'? sɨ ¿'iin ga'e'²e 'ii 'ee?

35 ¿'Iin nigacwo'² Ña'ñʉ'¹ʉ' 'e jmáa¹a 'e røø²¹i Ña'ñʉ'¹ʉ' 'ii?

36 Tsʉ jilaa'²¹ 'e sá² nigacwoo¹o Dios joon 'ii gajmaa¹a jilaa'²¹ 'e sá², joon jilaa'²¹ 'e sá² 'e tya'o." ¡Cwoungoo²¹o tsá² Dios coon²¹ tøø²mo! Amén.

12

'Ná¹ cwoi'² tsá² yaai Dios

1 Tsʉ 'wii'¹³ joon tsaru'¹u', mɨ́³ɨ tyaní²ii' coon'¹³ 'e feei'¹-tsi tya' Dios, 'e cwóo¹³naa' yaanaa' lawa coon²¹ fa'¹ 'e jiin'¹ tya' Dios. 'E coon'¹³ la joon lɨ́ɨ¹naa' jiin'¹³ tsá² tya' Dios tsʉ 'elo 'e tɨ́²-tsi Dios. Tsʉ 'elo 'e tɨ́ɨ²na' jmoo²¹o' lawa tsá² 'in 'øøi'²¹-tsi.

2 Joon jo seen²¹naa' jmaa²aa' jiin'¹³ la tyʉ'² to² 'e juncwii²¹ lo. Unsɨ²naa' 'e 'ɨ¹-'oo' 'e coon'¹³ la joon lí² unsɨɨ²naa' 'e jmoo²oo'. 'E coon'¹³ la joon lí² liñí²ii' 'e 'iin²¹²in Dios 'e tyʉ́²-ʉ, joongɨ 'e 'yaai-tsi joongɨ 'e sɨtsiin¹.

3 Tsʉ fuu²¹²uu 'naa' jileei'²¹ 'naa' coon'¹³ 'e feei'¹-tsi Dios gajmaa¹a tyiia: xuun 'ɨ¹-'oo' yaanaa' lɨ́ɨ¹gɨ la gatɨ́ɨ²naa'. Tyʉ́²gɨ wa'a 'ɨ¹-'oo' coon'²¹ tún², jiin'¹³ la 'e nigacwo¹ Dios 'naa' 'e jai'² lɨ́ɨ²naa' la jaain²¹ la jaan²¹naa'.

4 Tsʉ lawa cuerpo tya' tsá² 'e lɨ́² 'láai² 'ii'¹³ joon la coon²¹ 'ii'¹³ jmaa²¹i to² pe jo jmoo¹o la jmoo¹o 'ii'¹³ catyiia².

5 La joon lɨ́ɨ¹i jna'. 'Láai² 'ii'¹³ to² 'e jmaai²¹ jna' la jaain²¹ la jaan²¹na'. Joon sɨcaan²¹na' lawa coon²¹ cuerpo tya' Cristo. Joon xʉfiin'¹³ fúu¹o' 'e sɨcaan²¹na' tɨ́² ca'ii'¹³ tɨ́² ca'ii'¹³ 'e lɨ́ɨ¹na' coon²¹ cuerpo.

6 Joon Dios nigacwo'¹o jna' 'láai² 'ii'¹³ to² ilí² jmoo²¹o' la jaain²¹ la jaan²¹na'. Nigacwo'¹ Dios tsá² to² lí² jmáa¹a la jaain²¹ la jaain²¹ jiin'¹³ la 'iin²¹²in. Joon jile'¹e' 'ná¹ jmoo²¹o' 'e to² do gacwo'¹ Dios jna' coon'²¹ tún². Wana gacwo'¹ Dios tsá² to² 'e jma'²a tsá² júu³ tyʉ́² tya'a, 'ná¹ cwo¹ 'in tsá² do júu³ coon'¹³ jilaa'²¹ 'e jai'² lɨ́ɨ²i.

7 Joon wana gacwo'¹ Dios tsá² to² wa'a unjíi²in tsá² xeei'²¹, 'ná¹ unjíi²in 'in tsá² do 'e tyʉ́². Joon wana gacwo'¹ Dios tsá² to² wa'a 'e'²e tsá² xeei'²¹, 'ná¹ cwo'¹-tsi 'ido 'e'²e tsá².

8 Joon wana gacwo'¹ Dios tsá² to² wa'a tyá¹-tsi tsá² xeei'²¹, 'ná¹ cwo'¹-tsi jmáa¹a. Joon wana gacwo'¹ Dios tsá² to² 'e cwo'²o cuu² tsá² xeei'²¹, 'ná¹ cwó² 'e cuu² do 'e coon²¹ 'e 'ɨ¹-tsi. 'In tyʉ'² to² 'ná¹ tyʉ'²ʉ to² coon'²¹ tún², joon 'in uncoon'¹³on 'in seein²¹ fa'í³ 'ná¹ jmáa¹a 'e jløø'³mo.

'E 'ná¹ jmáa¹a 'in jai'² lɨ́ɨ²i Cristo

9 Cwoli'iin²¹²naa' 'a la jai'² la jaain²¹ la jaan²¹naa'. Cwoli'ee'¹moo' 'e gó² joon jmaa²aa' 'e tyʉ́².

10 'Ná¹ li'iin²¹²naa' la jaain²¹ la jaan²¹naa' jiin'¹³ la 'iin²¹²in tsá² la 'oo'²¹ ruu'²¹i. 'Ná¹ tsáai¹-'oo' la jaain²¹ la jaan²¹naa' lɨ́ɨ¹gɨ lagɨ yaanaa'.

11 Jo cwolíin²naa' tsá² 'in fui'². Cwoo²oo' pí³ yaanaa' wa'a jmaa²aa' to² tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' ce caain²-'oo'.

12 Jmaa²aa' jløø'³naa' coon'¹³ 'e sɨjaan²¹aan'. Taa'²¹ jmaa²aa' mo moo²oo' wúu¹. Joon jo cwo'íin²-'oo' wa'a foo²¹oo' júu³ tyʉ́².

13 Uncoon¹³on' 'in tsá² jai'² lɨ́ɨi² Cristo 'in seein²¹ fa'í³ joon 'ii'¹³moo' 'e tyʉ́²-ʉ 'in jafeei'¹³ 'naa'.

14 Mɨ́²ɨ' wa'a uncwaai'³ Dios 'in jmaai'²¹ 'naa'. Mɨ́²ɨ' wa'a uncwaai'³ Dios 'ii, jo mɨ́²ɨ' wa'a jmeei'²¹ Dios 'ii.

15 Jmaa²aa' jløø'³naa' coon'¹³ 'in tsá² 'in jløøi'³ joon cɨ²ɨ' coon'¹³ 'in tsá² 'in cɨ'²ɨ.

16 Cwoseen²¹naa' coon²¹ 'e lɨ́ɨ²naa' la jaain²¹ la jaan²¹naa'. Jo jmaa²aa' jloo'³ 'naa' pe ngɨ́²ɨ' coon'¹³ 'in tsá² 'wéi¹ do. Jo cwolíin²naa' tsá² 'in lɨ́ɨ¹i 'in ñii²¹²-tsi 'áai¹.

17 Jo cóon¹³oon' tyii' 'e gó² jmoo¹o tsá² tyii' tya' jiin'¹³ jaain²¹. Cwoo'¹³-'oo' wa'a jmaa²aa' jmaai'¹³ 'e tyʉ́² tyani jileei'²¹ tsá².

18 Jmaa²aa' xiia'²¹ jiin'¹³ lí² 'e seen²¹naa' tyʉ́² coon'¹³ jileei'²¹ tsá².

19 Tsaru'¹u', 'in 'iin²¹²na, jo coon'¹³naa' tyii' yaanaa' pe cwoo²oo' 'a 'e'² Dios wúu¹ 'ña'o 'ido. Tsʉ ni jí² tya' Dios jin'²in: "Jna-a tɨ́ɨ²na 'e'²e wúu¹, jna-a icɨ́³ɨ tya' 'ino, jin'² Ña'ñʉ'¹ʉ'."

20 Joon gajin'²in: "Wana un'aai² 'in 'ei'¹ 'nʉ, cwoo'¹³xʉ 'e dø'¹o. Joon wana unjmúu¹i, cwoo'¹³xʉ 'e 'uun'²¹un. Tsʉ wana jmoo²'o la joon icwo'²o fa'ɨ'²¹ tya' 'in 'ei'¹ 'nʉ 'e lɨ́¹ lawa'a xʉ'²ʉ mɨ'³ jɨ́² yʉ' tyíi¹i."

21 Jo cwo'¹o wa'a lii'²¹ 'e gó² 'nʉ; jmaa²'a 'e lii'¹'i 'e gó² do coon'¹³ 'e tyʉ́².

13

1 Jileei'²¹ tsá² 'ná¹ jmáa¹a nʉʉ'¹³ʉn jiin'¹³ la to² tyʉ'² tsaa'to². Tsʉ Dios cwoo¹o jilaa'²¹ to² 'e sá² joon Dios siin'²¹in jileei'²¹ tsaa'to².

2 Joon jileei'²¹ 'in jo jmoo¹o nʉʉ'¹³ ʉn to² tyʉ'² tsaa'to² lawa jo jmoo¹o nʉʉ'¹³ʉn to² tyʉ'² Dios tsʉ Dios gacwo'¹o 'in tsaa'to² do 'e to² 'oo¹o. Joon 'in jo jmoo¹o nʉʉ'¹³ 'ii in'láa¹a joon inii²¹² wúu¹.

3 Tsʉ 'in tsaa'to² do jo jmaai¹ to² wa'a toon'²¹on fo'²-tsi tya' 'in jmoo¹o 'e tyʉ́² pe tya' 'in jmoo¹o 'e gó². ¿Tɨ 'iin²¹²u'u seen²¹u'un 'e jo fo'² 'íi¹ tyi'i tyani tsaa'to²? Wa'a 'iin²¹²u'un la joon, jmaa²'a 'e tyʉ́² joon 'in tsaa'to² do il-itsáai¹-tsi 'nʉ.

4 Tsʉ 'in tsaa'to² do jmoo¹o to² tya' Dios 'e seen²¹un tyʉ́². Pe wana jmoo²'o 'e gó² 'ná² líin²u 'e 'goo'²¹'o. Tsʉ 'íi³mo

to^{2} 'e 'oo^{1}o tsaa'to^{2} 'ii'^{21} 'e 'e'^{2}e tsá^{2} wúu^{1}. Joon Dios gacwoo^{1}o 'ido to^{2} 'e 'oo^{1}o wa'a lí^{2} 'e'^{2}e wúu^{1} coon^{21} tsáa^{1} tya' 'in jmoo^{1}o 'e gó^{2}.

5 Tsʉ 'wii'^{13} joon 'áa^{1}mo tyiin^{2} wa'a jmaa^{2}'a nʉʉ'^{13}'ʉ to^{2} tyʉ'^{2} tsaa'to^{2}. 'E coon^{13} la joon jon' wa' 'e tyu'^{2}mo'o 'e wúu^{1} do pe jmoo^{2}'o la ñi'^{2}i tíɨ^{2}mo'o jmoo^{2}'o.

6 Joon tsʉ 'wii'^{13} joon cɨ'^{2}ɨɨ' 'laa'^{13} tya' tsaa'to^{2} tsʉ 'in tsaa'to^{2} do jmoo^{1}o to^{2} tya' Dios joon la joon jmoo^{1}o.

7 Cɨ'^{2}ɨɨ' 'e jilaa'^{21} 'e røø^{21}naa'. Wana røø^{21}naa' cuu^{2} 'e 'íi^{3}in tsá^{2}, cɨ'^{2}ɨɨ'. Joon wana røø^{21}naa' cuu^{2} tya' 'laa'^{13} 'e 'nɨɨ^{1}ɨ tsá^{2}, cɨ'^{2}ɨɨ' jon. Jmaa^{2}aa' nʉʉ^{13}ʉʉ' tya' 'in 'ná^{1} jmaa^{2}aa' nʉʉ^{13}ʉʉ' joon un'goo^{21}oo' 'in 'ná^{1} un'goo^{21}oo'.

8 Jo cworøø^{21}naa' tya' jiin'^{13} jaain^{21}. Cworøø^{21}naa' jiin'^{13} 'e 'ná^{1} li'iin^{212}naa' la jaain^{21} la jaan^{21}naa'. Tsʉ 'in 'iin^{212}in 'in catyaai^{2} nigajmaa^{1}o jilaa'^{21} jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} ley do.

9 Tsʉ 'e ley do jin'^{2}in: "Jo foo'^{13}'o tsamɨ^{2} tya' tsá^{2} xeei'^{21}, jo jngaa'^{13}'un tsá^{2}, jo jmaa^{2}'a 'uun^{21}, jo fu'^{2}'u júu^{3} tajuu^{21} jiin'^{13} jaain^{21}, jo jmaa^{2}'a 'iin^{212}'un 'e sá^{2} tya' tsá^{2} xeei'^{21}." Pe 'e ley lo, joon coon'^{13} jilaa'^{21} ley catyiia^{2} 'e sɨtsiin^{1} coon'^{13} 'e júu^{3} lo: "Cwoli'iin^{212}mo'o tsagoo^{2}'o jiin'^{13} la 'iin^{212}u'un 'wo'o."

10 'In 'iin^{212}in tsagoo^{1}o jo 'ee 'e gó^{2} jmóo^{1}o tya' 'ido. Joon coon'^{13} la joon 'in 'iin^{212}in tsagoo^{1}o iuntsiin^{1} 'e ley do.

11 Joon, tsʉ 'wii'^{13} ñí^{2}oo' xiiala ngó^{1} tiempo, 'ná^{1} jnaa^{1}-'oo' 'e cwuu^{21}moo' tsʉ tyan'gɨ najó^{2} 'e tiin'^{13}na' lagɨ la mo 'wiin^{212} mo gajai'^{2} galɨɨ^{2}na'.

12 Ningó^{1} xʉʉ^{212} niui^{21}gɨ joon na-jatyéen^{1}mo 'e jná^{2} jmɨɨ^{212} tsʉ 'wii'^{13} joon 'ná^{1} tʉʉ^{212}ʉ' 'e jmoo^{21}o' la jmoo^{1}o tsá^{2} lɨ nʉʉ^{21}; joon 'ná^{1} tyíi^{13}i' ñí^{3} la tyan^{1}an 'láa^{2} 'in ngɨ^{1} lɨ jná^{2} joo'^{21}.

13 Cwongɨ^{2}ɨ' la tɨɨi^{2} ngɨ^{1} 'in ngɨ^{1} mo jmɨɨ^{1}. Jo ngɨ^{2}ɨ' to^{2} 'íin^{1} jon'gɨ tyá^{2}a' jmɨɨ^{212} lɨ to'^{2}o tsá^{2} mɨɨ'^{13}. Jo ngɨ^{2}ɨ' to^{2} feei'^{21} tsamɨ^{2} jon'gɨ ngɨ^{2}ɨ' to^{2} jmoo^{1}o 'e gó^{2}. Jo 'ná^{2}a' mɨɨ'^{13} jon'gɨ'ɨ 'áa^{3}a' tsiiwúu^{1}.

14 'Ná^{1} cwojmaa^{2}aa' la gajmaa^{1}a Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo joon jo 'ɨ^{1}-'oo' wa' jmaa^{2}aa' jiin'^{13} la 'yaai^{1}-tsi ngú^{1} taan^{212}naa'.

14

Jo fó'^{2}oo' 'e gó^{2} tya' tsaru'^{1}u'

1 Joon wana seein^{21} tsá^{2} 'in xʉ jai'^{2} lɨɨi^{2} 'ii'^{13}naa' 'ido jee^{212} 'naa' pe jo cwo'^{2}o júu^{3} ruu'^{21}naa' tya' cwáain^{1} 'e jo 'ee to^{2} 'íin^{3}.

2 Tsʉ 'inlɨɨi^{13} lɨɨ^{2}i 'e lí^{2} dø'^{2} doñi'ee 'e sá^{2} pe seein^{21}gɨ 'inlɨɨi^{13} 'in xʉ jai'^{2} lɨɨi^{2} 'in gø'^{2}o jiin'^{13} jon'^{2}.

3 Joon 'in tsá^{2} do 'in lí^{2} dø'^{2} doñi'ee 'e sá^{2} jo tɨɨi^{2} faa'^{21}a 'e gó^{2} tya' 'in tsá^{2} 'in jo gøø'^{21} jilaa'^{21} 'ii'^{13}. La joon jon 'in tsá^{2} do 'in jo gøø'^{21} jilaa'^{21} níi^{3} 'e sá^{2} jo tɨɨi^{2} faa'^{21}a 'e gó^{2} tya' 'in tsá^{2} do 'in gøø'^{21} doñi'ee 'e sá^{2}, tsʉ na'ii'^{21}mo Dios 'ii^{21}.

4 ¿Xiiala cwói^{11} faa'^{21} tsá^{2} 'e gó^{2} tya' jaain^{21} 'in jmoo^{1}o to^{2} tya' tsá^{2} xeei'^{21}? Tsʉ cwáain^{1} tya' fii^{212}o 'ido lɨ^{2} 'ii'^{21} wa jmoo^{1}o 'e tyʉ^{2} sɨ 'e gó^{2} 'ee. Joon tyʉ^{2}-ʉ icwo'ɨɨ^{1}i tsʉ Ña'ñʉ'^{1}ʉ' lí^{2} jmáa^{1}a taa'^{21} 'ido.

5 La joon jon seen^{21}mo jon tsá^{2} 'in 'ɨ^{1}-tsi 'e tyiin^{2}gɨ coon^{21} jmɨɨ^{212} lagɨ 'e jmɨɨ^{212} catyiia^{2}, joon seen^{21}mo 'in 'ɨ^{1}-tsi 'e coon^{21} røø^{21} jilaa'^{21} jmɨɨ^{212}. Joon jileei'^{21} 'ná^{1} litsáai^{1}-tsi 'ña'a.

6 'In un'øøi'^{1} coon^{21} jmɨɨ^{212}, un'øøi'^{1} 'e jmɨɨ^{212} do 'e un'goo^{1}o Ña'ñʉ'^{1}ʉ'. La joon jon jmoo^{1}o 'in jo un'øøi'^{1} jiin'^{13} coon^{21} jmɨɨ^{212}. Jo un'øøi'^{1} jmɨɨ^{212} tsʉ coon'^{13} la joon lɨɨ^{2}i 'e un'goo^{1}o Dios. La joon jmoo^{1}o 'in gøø'^{21} jilaa'^{21} 'ii'^{13}, gøø'^{21}o 'e un'goo^{1}o Dios tsʉ gacwo'^{1}o 'maai'^{13} Dios. Joon 'in jo gøø'^{21} jilaa'^{21} 'ii'^{13}, jo gøø'^{21}ø 'e un'goo^{1}o Dios joon gacwo'^{1}o 'maai'^{13} Dios.

7 Tsʉ jiin'^{13} jaain^{21} jee^{212} jna' 'e seen^{21}na' jiin'^{13} tyi'yiia' jon'gɨ júun^{2}na' tyi'yiia'.

8 Tsʉ wa' seen^{21}na', seen^{21}mo' tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' joon wana nijúun^{2}na'

júun^{2}mo' tya' Na'ñʉ'^{1}ʉ' jon. Joon wa seen^{21}na' sɨ júun^{2}na' 'ee lɨ́ɨ^{1}na' tsá^{2} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ'.

9 Tsʉ Cristo gajúun^{2}in joon gajiin'^{1}o tún^{1} joon coon'^{13} la joon galɨ́ɨ^{1}i Ña'ñʉ'^{1}ʉ' tya' 'in nigajúin^{1} coon'^{13} 'in jiin'^{1}.

10 Pe 'nʉ-ʉ, ¿'ee lɨ'ɨ jmoo^{2}'o 'ii'^{21} tya' ruu'^{21}'u? ¿'Ee lɨ'ɨ jmoo^{2}'o 'e jo tsáai^{1}-'o'o 'ii? Tsʉ jilee'^{21}na' 'ná^{1} tsaa^{21}a' tyani Cristo ilisá^{2} 'ii'^{21} tyi'.

11 Tsʉ ni jí^{2} tya' Dios jin'^{2}in:

'Ee la ja'^{2}mo seen^{21}na, jin'^{2} Ña'ñʉ'^{1}ʉ'. Joon coon'^{13} 'e joon 'e jai'^{2} ijuui'^{21} jileei'^{21} tsá^{2} 'wojníi^{1}i tyaní^{3}ii.

Joon jileei'^{21} icwo'^{2} 'maai'^{13} Dios 'e tyú^{1}mo 'ii.

12 Joon jilee'^{21}na' 'ná^{1} jnii^{212}i' cwáain^{1} tyi' tyani Dios la jaain^{21} la jaan^{21}na'.

Jo jmaa^{2}aa' wa'a tyuuin'^{2} tsaruu'^{21}naa' wa' tee'^{21}i coon'^{13} tsaa^{2}

13 Tsʉ 'wii'^{13} joon jo faa'^{13}a' 'e gó^{2} tya' la jaain^{21} la jaain^{21} tsá^{2}. Lɨ' cɨɨ'^{13}ɨ jmaa^{2}aa' faa'^{13}aa' 'laa'^{21}, cwo'^{2}-'oo' jo jmaa^{2}aa' jiin'^{13}xʉ wa'a tyuuin'^{2} tsaruu'^{21}naa' wa'a xuu'^{21}i coon'^{13} tsaa^{2}.

14 Ñí^{2}oo joon tsáa^{1}mo-tsii coon'^{13} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesús 'e jo 'e sá^{2} jiin'^{13} coon^{21} 'e gøø'^{21} tsá^{2} wa'a jmoo^{1}o 'leei'^{21} tsá^{2}, pe wana 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2} 'e 'lee'^{21}i 'ña'a, joon 'lee'^{21}mo joon.

15 Joon wana coon'^{13} 'e tyé^{2}e' jmoo^{21}o' 'e 'leei'^{21} tsaru'^{1}u' jo ngɨ́^{2}ɨ' la 'iin^{212}na' 'ii. Tsʉ 'wii'^{13} joon jo jmoo^{21}o' coon'^{13} 'e tyé^{2}e' wa' 'leei'^{21} 'in tsaru'^{1}u' do tsʉ gajúin^{1} Cristo 'wii'^{13} tya'a. Tsʉ wana 'leei'^{21} 'in tsaru'^{1}u' la joon, niga'leei'^{21}mo jiin'^{13} tsʉ 'wii'^{13} nigatyé^{2}e' jiin'^{13} 'e 'iin^{212}mo'.

16 Tsʉ 'wii'^{13} joon jo cwoo^{21}o' coon'^{13} 'e jmoo^{21}o' 'e faa'^{21}a tsá^{2} 'e gó^{2} tya' 'e sá^{2} 'e tyʉ́^{2} tyi'.

17 Tsʉ 'e tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2} jo lɨ́^{1} jiin'^{13} coon'^{13} 'e gøø'^{21} tsá^{2} sɨ 'e 'uun'^{21} tsá^{2} 'ee. 'E tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2} lɨ́^{1} lawa coon^{21} juncwii^{21} tya' tsá^{2} coon^{21} tsáa^{1}, 'e lɨ́^{1} 'e seein^{21} tsá^{2} tyʉ́^{2} tyani Dios, joon 'e seein^{21} tsá^{2} jløø'^{3}mo coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios.

18 Joon 'in jmoo^{1}o la joon to^{2} tyʉ'^{2} Cristo, 'e 'yaai^{1}-tsi Dios tya'a joon ifaa'^{21} tsagoo^{1}o 'ee tyʉ́^{2} tya'a.

19 Joon la joon cwocwoo'^{13}-tsi' 'e jmoo^{21}o' jiin'^{13} 'e saan^{212}a' tyʉ́^{2}-ʉ la 'oo'^{21} jna', joon iuncóon^{13}on' la jaain^{21} la jaan^{21}na' 'e tsáai^{1}gɨ-tsi' 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na'.

20 Tyʉ́^{2}gɨ wa jo jmoo^{21}o' 'e jo 'ee to^{2} 'íi^{3} 'e gajmaa^{1}a Dios coon'^{13} 'e tyé^{2}e'. Tsʉ né^{2}o' 'e la ja'^{2}mo 'e tyʉ́^{2} jilaa'^{21} 'e gøø'^{21} tsá^{2}, jo jmoo^{1}o 'leei'^{21} tsá^{2} pe 'e gó^{2} jmoo^{21}o' wana tyé^{2}e' 'e jmá^{1} 'e xuui'^{21} tsaa^{2} tsaru'^{1}u'.

21 'E tyʉ́^{2}gɨ wa jo tyʉ́^{3}ʉ' ngú^{1}, sɨ 'né^{2}e' vino 'ee, sɨ jmoo^{21}o', 'ee doñi'ee ijmá^{1} tyuuin'^{13} tsaru'^{1}u' sɨ jmoo^{21}o' xuui'^{21} tsaa^{2} 'ee, sɨ jmoo^{21}o' 'e xʉgɨ tsáai^{1}-tsi 'ido Dios 'ee.

22 Tsʉ 'e jai'^{2} 'e tsáai^{1}-tsi' la jaain^{21} la jaan^{21}na' 'ná^{1}-a 'e tsáai^{1}-tsi' tyani Dios. ¡Joon jløø'^{3}mo 'in tsá^{2} jo cwo'^{2}o 'ña'a tsaa^{2} coon'^{13} jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o!

23 Pe wana 'in gø'^{2} cu'^{2}-tsi 'noo^{1}o tsaa^{2} coon'^{13} 'e gøø'^{21}ø do tsʉ jo mo gøø'^{21}ø wa 'e tsáai^{1}-tsi, joon jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o tsá^{2} 'e jo tsáai^{1}-tsi, 'noo^{1}o tsaa^{2}.

15

Jmaa^{2}'a 'e 'yaai^{1}-tsi tsaruu'^{21}'u jon' 'e 'yaai^{1}-'o'o 'wo'o

1 Joon jileei'^{21} jna' 'in tsáai^{1}-tsi lɨ́ɨ^{1}gɨ 'ná^{1} uncóon^{13}on' coon'^{21} tún^{2} 'in tsá^{2} catyaai^{2} 'in xʉgɨ jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i, joon jo jmoo^{21}o' jiin'^{13} 'e 'yaai^{1}-tsi' yiia'.

2 La jaan^{21}na' 'ná^{2} jmoo^{21}o' jiin'^{13} la 'yaai^{1}-tsi ruu'^{21}i 'e sá^{2} 'e tyʉ́^{2} tya'a joon ilitsáai^{1}gɨ-tsi 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na'.

3 Tsʉ Cristo jo gajmaa^{1}a 'e 'yaai^{1}-tsi 'ña'a, tsʉ ni jí^{2} tya' Dios jin'^{2} xiiala nigalí^{1}: "Jna-a ga'ii'^{13}na 'e júu^{3} 'laa'^{21} 'e gacwoi'^{2} tsá^{2} 'naa'."

4 Tsʉ jilaa'^{21} 'e gataan^{1}an tsá^{2} ni jí^{2} tya' Dios la mo jéei^{1}, gataan^{1}an i'e'^{2}e jna' 'e coon'^{13} la joon 'e sá^{2} 'e sɨjaan^{212}an' tsʉ 'wii'^{13} 'e júu^{3} taa'^{13} 'e jí^{2}

do ijmá¹a taa'²¹ jna' joon icwo'²o jna'
fo'feei'¹ tyi'.
5 Cwocwo'²o Dios 'naa' 'e seen²¹naa'
jløø'³naa' coon'¹³ 'in catyaai² do. Joon
Dios do lí² cwo'²o 'naa' 'e jmaa²aa'
taa'²¹ joon lí² cwo'²o 'naa' fo'feei'¹
tyii'. Cwouncoon'¹³ Dios 'naa' 'e
canii²mo 'ɨ¹-'oo' coon'¹³ 'in catyaai² do
la gajmaa¹a Cristo Jesús,
6 'e coon'¹³ la joon jilee'²¹naa' lí² un-
goo²¹oo' coon²¹ caain²¹ Dios, 'in Jmii²¹
Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo.

'E júu³ tyʉ́² tya' tsá² 'in jo seein²¹ Israel

7 Tsʉ 'wii'¹³ joon 'ii'¹³naa' la jaain²¹
la jaan²¹naa' jiin'¹³ la ga'ii'²¹ Cristo jna'
'e coon'¹³ la joon un'goo¹o tsá² Dios.
8 Tsʉ fuu²¹²uu 'naa' 'e Dios gasiin¹in
Cristo gauncoon'¹³on tsá² Israel 'e
coon'¹³ la joon gauntsiin¹ júu³ ga'ii¹ɨ
tya' 'lii²¹² tsacøøi'¹³ tyi'. Joon coon'¹³
la joon gajmaa¹a Dios júu³ 'e jo cuu'²¹i
júu³ tya'a.
9 Gajó² jon Cristo 'e lí² un'goo²¹o tsá²
'in jo seein²¹ Israel Dios tsʉ 'wii'¹³ 'e
feei'¹-tsi tya' 'ido. La gajin'² ni jí² tya'
Dios:
Tsʉ 'wii'¹³ joon iun'góo³oo 'nʉ jee²¹²
tsá² 'in jo seein²¹ Israel.
Joon i'øø³øø coon²¹ icwó³oo máa¹³u'un.
10 Joon lɨ' lɨ́² xiia'²¹ jin'² ni jí² do:
Cwojløø'³naa' tsá² jo seein²¹ Israel,
coon'¹³ 'in tsá² tya' Dios.
11 Joon lɨ' lɨ́² xiia'²¹gɨ jin'²:
Cwoo'¹³ 'naa' 'maai'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ'
jilee'²¹naa' tsá² taain²¹² ni
cwoo'¹³ juncwii²¹.
Joon faa'¹³aa' xiiala feei'¹ 'ii jileei'²¹
tsá².
12 Joon Isaías gataan¹an jí² do jin'²in:
Lawa coon²¹ jmóo³ 'mó² 'e 'yeei'²¹
sʉn'³ tya' la joon inii'¹³ jaain²¹
tsá² jee²¹² jmóo³ Isaí.
Joon ityʉ'²ʉ to² jileei'²¹ tsá² jo seein²¹
Israel.
Joon 'in tsá² do 'in jo seein²¹ Israel 'e
jo cu'²-tsi coon'¹³ 'ii.
13 Joon nano mɨ́³ii tyani Dios, 'in
cwo'² jna' 'e sɨjaan²¹²an', mɨ́³ii wa'a
cwo'² Dios 'naa' 'e jløø'³naa' 'áai¹
joon 'e iliseen²¹naa' tyʉ́² coon'¹³ 'ii
'wii'¹³ ja'²mo lɨ́i²naa' 'ii. Joon mɨ́³ii
'e coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Espíritu Tyʉ́² tya'
Dios 'e lí² un'láa²naa' 'e i'øøi'²¹gɨ-'oo' 'e
sɨjáan²¹²an' ca gasái¹.
14 Joon 'naa' tsaru'¹u', tsáa¹mo-tsii
'e 'naa' seen²¹naa' 'e tyúmoo', joon
'øø'²¹mo-'oo' jilaa'²¹ joon tɨ́i²moo'
cwoo²oo' tsá² cwáain¹ la jaain²¹ la
jaan²¹naa'.
15 Pe, tsaru'¹u', tsʉ 'wii'¹³ 'e feei'¹-tsi
Dios tyiia 'e fuu²¹²uu 'naa' coon'¹³ 'e jí²
lo coon'¹³ júu³ coon²¹ tsáa¹, 'e coon'¹³
la joon jo 'íin²-'oo'.
16 Gajmaa¹a Dios feei'¹-tsi tyiia 'e
jmáa³aa jiin'¹³ la to² tyʉ'² Jesucristo
jee²¹² tsá² 'in jo seein²¹ Israel. Joon
'e to² jmóo³oo do 'e cwó³oo 'e júu³ tya'
Dios tya' 'e tiin'¹³ tsá². Joon yʉ to²
cwó³oo 'e júu³ lo 'e lí² líin²in 'in tsá²
jo seein²¹ Israel do lawa coon²¹ fa'¹
'in nigatyii'¹³in Espíritu Tyʉ́² 'e tɨ¹-tsi
Dios.
17 Joon tsʉ 'wii'¹³ lɨ́i¹na tsá² tya'
Cristo Jesús 'áa¹mo jløø'³na coon'¹³ 'e
to² gajmáa³aa tya' Dios.
18 Joon fuu²¹²uu 'naa' jiin'¹³ la gaj-
maa¹a Cristo 'wii'¹³ jna wa'a ilí² jmá¹
nʉʉ'¹³ tsá² jo seein²¹ Israel. Joon ji-
laa'²¹ 'elo galɨ́² júu³ fo'²oo coon'¹³ 'e
gajmáa³aa.
19 Galɨ́² la joon jon coon'¹³ 'ii'²¹ tya'
li² joongɨ tya' milagros joongɨ coon'¹³
'ii'²¹ tya' Espíritu Tyʉ́². Joon coon'¹³
la joon nigacwó³oo júu³ ce jilaa'²¹
tya' xiiala itiin'¹³ tsá² 'wii'¹³ cwáain¹
tya' Cristo. Nigacwó³oo 'e júu³ lo ca
Jerusalén joongɨ la caain²¹ fuu²¹ ca
tyía¹ fu cwoo'¹³ lɨ sii²¹ Ilírico.
20 Joon nigacwo'³-tsii 'e cwó³oo 'e
júu³ tyʉ́² tya' 'e tiin'¹³ tsá² lɨ jo mo
ganúu²un tsá² jiin'¹³ cafu xiiala gaj-
maa¹a Cristo tya' tsá², 'e coon'¹³ la
joon jo jmóo³oo to² lɨ nga'naa¹ tsá²
xeei'²¹ jmoo¹o to² la lo.
21 Pe la jin'² ni jí² tya' Dios:
'In jo mo ganúu²un jiin'¹³ coon²¹
naa'¹³ cwáain¹ tya' Cristo

inúu^{1}un júu^{3} tya' 'ido.
Joon in'øøi'^{21}-tsi 'in tsá^{2} do 'in jo mo
ganúu^{2}un cwáain^{1} tya'a.

'Iin^{212} Poo^{2} tsáa^{1}a fu Roma

22 Tsʉ 'wii'^{13} joon jo galɨ'^{1}ɨɨ yafoo'^{13}na 'naa' xʉfiin'^{13} 'láai^{2} naa'^{13} gali'iin^{212}na góo^{3}oo.
23 Pe nano niga'yee^{21}mo to^{2} tyiia fu lɨ taan^{212}na lo. Joon tsʉ 'wii'^{13} nigali'iin^{212}na ca la mo jéei^{1} 'áai^{1} yafoo'^{13}na 'naa',
24 'ɨ^{1}-tsii yafoo'^{13}na 'naa' mi ngɨɨ^{3}na níi^{3}ii fu lɨ sii^{21} España. Joon lɨɨ^{2}na wa'a ilí^{2} uncoon'^{13}naa' jna 'e fu^{1} 'yuu^{2}na do mi yuui'^{13} 'e li'yaai^{1}-tsii 'e jøø^{2}na 'naa'.
25 Pe nano ningóo^{3}oo 'yuu^{2}na fu^{1} níi^{3}ii Jerusalén 'e nicóon^{3}xʉʉ 'e cwo'^{3}oo 'in ru'^{1}u' 'in néei^{1} do.
26 Tsʉ 'in tsaru'^{1}u' néei^{1} lɨ sii^{21} Macedonia coon'^{13} 'in néei^{1} lɨ sii^{21} Acaya niga'ɨ^{1}-tsi wa'a 'e uncaain^{21}xʉ cuu^{2} 'e síin^{1}in tya' 'in tsaru'^{1}u' tañíi^{2} néei^{1} Jerusalén.
27 Joon 'yaa^{1}mo-tsi 'e gajmaa^{1}a la lo tsʉ lawa 'e røø^{2}mo 'ido. Tsʉ 'in tsá^{2} jai'^{2} lɨɨ^{2}i néei^{1} Jerusalén do nigajmaa^{1}a coon'^{21} 'e tyʉ^{2} tya'a 'e jai'^{2} lɨɨ^{2}i coon'^{13} 'in tsá^{2} do 'in jo seein^{21} Israel do. Joon 'in tsá^{2} jo seein^{21} Israel do cwáain^{1} tya'o 'ná^{1} jmáa^{1}a coon'^{21} 'e tyʉ^{2} tya'a coon'^{13} 'in tsá^{2} Israel do.
28 Joon mo ga'yeei^{21} 'e cwáain^{1} lo, joon nijoon'^{13}oo 'e cuu^{2} do, ijúu^{3}uu fu España do, joon yafoo'^{13}na 'naa' mi ngɨɨ^{13}na.
29 Joon tsáa^{1}mo-tsii igaa'^{13}na fu lɨ née^{1}naa' i'ii'^{13}na' coon^{21} caan^{21}mo 'e cwaai'^{3} tya' júu^{3} tya' Cristo do.
30 Tsaru'^{1}u', mɨ^{3}ɨɨ tyani^{2}ii' coon'^{13} 'e tsáa^{1}mo-tsi' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo joongɨ coon'^{13} 'e 'ii'^{21} 'e cwo'^{2}o Espíritu Tyʉ^{2} do jna' 'e 'iin^{212}mo' 'ii, coon'^{13} joon mɨ^{3}ɨɨ tyani^{2}ii' 'e cwoo^{2}oo' pí^{3} yaanaa' caan^{21}mo coon'^{13} jna 'e mɨ^{2}ɨɨ' tyani Dios 'wii^{212} tyiajna.
31 Mɨ^{2}ɨɨ' tyani Dios wa'a iláa^{2}mo jna ja'cwoo^{21} 'in jo jai'^{2} lɨɨi^{2} néei^{1} Judea joon wa'a i'ii'^{21}mo røø^{21} 'in tsaru'^{1}u' néei^{1} Jerusalén 'e cuu^{2} tyáan^{3}aan do.
32 Mɨ^{2}ɨɨ' jon, wa' 'iin^{212}in Dios, icwéi^{1}na yajøø^{2}na 'naa' jløø'^{3}moo joon i'ii'^{21}xʉ 'woo'^{21}oo jee^{212} 'naa'.
33 Mɨ^{3}ɨɨ tyani Dios, 'in cwó^{2} 'e seein^{21} tsá^{2} tyʉ^{2} coon'^{13}, 'e iuncoon'^{13} 'naa'. Amén.

16

Sɨɨ^{1}i Poo^{2} 'aai^{212} tsá^{2}

1 Fuu^{212}uu 'naa' wa'a 'ii'^{13}naa' coon'^{21} tún^{2} 'in tsamɨ^{2} ru'^{1}u' Febe. Gauncoon'^{13} 'áai^{1} 'ido 'in tsá^{2} jai'^{2} lɨɨ^{2}i Cristo 'in néei^{1} fuu^{21} Cencrea.
2 'Ii'^{13}naa' 'ii coon'^{13} 'e sii^{21} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' la tɨɨ^{2}i jmá^{1} tsá^{2} la 'oo'^{21} ru'^{1}u' 'in jai'^{2} lɨɨi^{2} Cristo. Joon 'naa' uncoon'^{13}oon' Febe do coon'^{13} jilaa'^{21} 'e jmaai^{1} to^{2} tya'a tsʉ 'in lo nigauncoon'^{13} tsá^{2} fúui^{1} 'áai^{1} la joongɨ jon nigauncoon'^{13}o jna jon.
3 'Aa^{212}moo' fo'^{2}oo fuu^{2}uu' Priscila coon'^{13} Aquila 'in nigajmaa^{1}a to^{2} tya' Cristo Jesús coon'^{13} jna.
4 'E tooin^{2} 'mó^{1} 'ii^{21} tya'a 'e galaai^{21} jna 'e fo'^{2} 'e 'ii^{1} tyiia ijúun^{2}na do. Joon jna cwóo^{3}oo 'maai'^{13} 'ido joon jon' jiin'^{13} jna cwóo^{3}oo 'maai'^{13} pe jileei'^{21} tsaru'^{1}u' 'in jai'^{2} lɨɨ^{2}i Cristo 'in jo seein^{21} Israel.
5 'Aa^{212}moo' fo'^{2}oo fuu^{2}uu' jileei'^{21} tsaru'^{1}u' 'in jai'^{2} lɨɨi^{2} 'in licaain^{21} inʉʉ tya' Priscila coon'^{13} Aquila do. 'Aa^{212}mo'o fo'^{2}oo jon Epeneto, jaain^{21} tsá^{2} 'in 'iin^{212}na 'áai^{1} joon 'ii nifu jee^{212} 'in néei^{1} lɨ sii^{21} Acaya do ja'^{2}mo galɨɨi^{2} Cristo.
6 'Aa^{212}mo'o fo'^{2}oo María 'in nigajmaa^{1}a to^{2} 'áai^{1} jee^{212} 'naa'.
7 'Aa^{212}moo' fo'^{2}oo fuu^{2}uu' 'in tsagóo^{3}oo Andrónico coon'^{13} Junias. Caan^{21}mo táa^{1}i 'ido coon'^{13} jna tsi 'nʉñí^{3} joon tyʉ^{2}-ʉ cwii^{1}in 'in tsá^{2} tya' Cristo 'in lɨɨi^{1} apóstoles 'ii. Joon jo'^{1}o galɨɨi^{2} Cristo la jéei^{1}gɨ jna.
8 'Aa^{212}mo'o fo'^{2}oo fuu^{2}uu' Amplias, 'in lɨɨi^{1} tsaru'^{1}u' 'in 'iin^{212}na coon'^{13} 'e jai'^{2} lɨɨ^{2}na' Ña'ñʉ'^{1}ʉ'.
9 'Aa^{212}mo'o fo'^{2}oo Urbano 'in nigajmaa^{1}a to^{2} tya' Cristo Jesús coon'^{13}

jna'a, la joon jon Estaquis, 'in tsá^{2} 'in
'iin^{212}na.
10 'Aa^{212}mo'o fo'^{2}oo fuu^{2}uu' Apeles,
'in nigacwo'ɨ́ɨi^{1} tyʉ́^{2} jilaa'^{21} wúu^{1} 'áai^{1}
ganii^{21}i wii'^{13} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Cristo. La
joon jon 'aa^{212}moo' fo'^{2}oo 'in tsá^{2} néei^{1}
inʉʉ tya' Aristóbulo.
11 'Aa^{212}mo'o fuu^{2}uu' 'in tsagóo^{3}oo
Herodión. La joon jon fuu^{2}uu' 'in
tsá^{2} néei^{1} inʉʉ Narciso 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i
Ña'ñʉ'^{1}ʉ'.
12 'Aa^{212}moo' fuu^{2}uu' jon Trifena
coon'^{13} Trifosa 'in jmoo^{1}o to^{2} tya'
Ña'ñʉ'^{1}ʉ'. 'Aa^{212}mo'o fuu^{2}uu' jon 'in
tsamɨ́^{2} ru'^{1}u' 'in 'iin^{212}na', Pérsida, 'in
nigajmaa^{1}a to^{2} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'áai^{1}.
13 'Aa^{212}mo'o fo'^{2}oo fuu^{2}uu' Rufo, 'in
tsá^{2} jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Cristo 'in 'yʉ júu^{3}i 'áai^{1},
coon'^{13} sáa^{3}o 'in nigalɨ́ɨi^{1} lawa sáa^{3}aa
jon.
14 'Aa^{212}moo' fo'^{2}oo fuu^{2}uu' jon
Asíncrito, coon'^{13} Flegonte, coon'^{13}
Hermas, coon'^{13} Patrobas, coon'^{13}
Hermes, coon'^{13} jileei'^{21} tsaru'^{1}u' 'in
taain^{212} coon'^{13} 'ii.
15 'Aa^{212}moo' fuu^{2}uu' jon Filólogo,
coon'^{13} Julia, coon'^{13} Nereo coon'^{13}
tsamɨ́^{2} ruu'^{21}i, coon'^{13} Olimpas
coon'^{13} jileei'^{21} tsaru'^{1}u' 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2}
'in taain^{212} coon'^{13}.
16 'Aa^{212}naa' la 'oo'^{21} ru'^{1}u' la
jaain^{21} la jaan^{21}naa' cuu^{2}uu' caai^{21} ni^{2}
ruu'^{21}naa'. Jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Cristo
'in néei^{1} lo sii^{1}in 'aa^{212}naa'.
17 Tsaru'^{1}u', mɨ́^{3}ɨɨ tyani^{2}ii' 'e
cóon^{2}oon' cwáain^{1} 'in tsá^{2} do 'in
jmoo^{1}o poo^{212} jee^{212} 'naa' coon'^{13} 'e
'ee^{1}e sɨ jmoo^{1}o tyʉʉin'^{21} tsá^{2} 'ee joon
'noo^{1}o tsá^{2} tsaa^{2}. Tsʉ jilaa'^{21} 'elo lɨ'
cɨɨ'^{13}ɨ lɨ́^{1} la niga'e'^{2} tsá^{2} 'naa'. Jmaa^{2}aa'
coon'^{21} coon'^{13} 'in tsá^{2} no,
18 tsʉ 'in tsá^{2} no jo jmaa^{1} 'ii'^{21} to^{2} tya'
Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo. 'In tsá^{2} no jmaa^{1}a
'ii'^{21} to^{2} jiin'^{13} 'e ijmaa'^{21}i to^{2} 'ña'o joon
júu^{3} tya'a 'áai^{1} to'^{2} joongɨ 'áai^{1} jloo'^{3}
joon coon'^{13} júu^{3} joon cón^{2} tóo^{2} tsá^{2} jo
li'^{2}i.
19 Joon jilee'^{21}mo ñí^{2} xiiala jmoo^{2}
'naa' nʉ́ʉ^{13}ʉʉn' joon tsʉ 'wii'^{13} joon
jløø'^{3}moo coon'^{13} 'naa'. Joon 'iin^{212}na
ilíin^{2}naa' tsá^{2} 'in 'yuui'^{13} 'e jmá^{1} 'e tyʉ́^{2}
jon' wa'a 'in jmá^{1} 'e gó^{2}.
20 Joon 'in Dios 'in jmoo^{1}o 'e seein^{21}
tsá^{2} tyʉ́^{2} tyaníi^{1}i jmoono idyee'^{13}i 'in
'lɨɨi'^{3} Satanás 'wii^{212} tɨ́ɨ^{13}ɨɨ' in'øø'^{13}naa'
'ii. Cwauncwaai'^{3} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo
'naa'.
21 Sɨɨ^{1}mo jon 'aa^{212}naa' 'in tsá^{2} sii^{21}
Timoteo 'in jmoo^{1}o to^{2} coon'^{13} jna.
Sɨɨ^{1}mo jon Lucio, coon'^{13} Jasón coon'^{13}
Sosípater 'in lɨ́ɨ^{1}i tsagóo^{3}oo.
22 Joon jna-a, Tercio, 'in ni-
gataan^{1}an ni jí^{2} 'e júu^{3} lo sɨ́ɨ^{3}na jon
'aa^{212}naa' lawa tsá^{2} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Cristo
jon.
23 'Aa^{212}moo' jon jin'^{2} Gayo, 'in fii^{212}
'nʉ́^{1} lɨ tyíin^{13}na joon cwoo^{1}o 'ido jon
'nʉʉ^{1}ʉ lɨ licaain^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Cristo.
La joon jon sii^{1}in Erasto 'aa^{212}mo
'naa'. Erasto do lɨ́ɨ^{1}i 'in naní^{2} cuu^{2} tya'
fuu^{21} lo. Joon 'in tsaru'^{1}u' Cuarto sii^{1}in
'aa^{212}moo'.
24 Cwouncwaai'^{3} Dios jileei'^{21} 'naa'.
Amén.

Júu^{3} lɨ gatséi^{1}

25 Joon nano cwoun'goo^{21}o' Dios 'in
lí^{2} jmá^{1} 'e pí^{3}gɨ-'oo' coon'^{13} 'e júu^{3} tyʉ́^{2}
tyiia tya' xiiala itiin'^{13} tsá^{2}. Cwóo^{3} jna
'e júu^{3} lo joongɨ 'e'^{2} jna tsá^{2} cwáain^{1}
tya' Jesucristo. Joon 'e júu^{3} tyʉ́^{2} do
jmoo^{1}o júu^{3} 'e júu^{3} 'uuin^{21} gasáa^{1}a
Dios ca la mo 'wiin^{212} juncwii^{21}.
26 Pe nano coon'^{13} 'e to^{2} tyʉ'^{2} 'in
Dios 'in seein^{21} coon^{21} tøø^{2}mo, niga-
jmaa^{1}a júu^{3} coon'^{13} 'e jí^{2} tya' Dios 'e
gajmaa^{1}a 'in tsá^{2} 'in nigacwó^{1} júu^{3} tya'
la mo jéei^{1}. Joon 'e júu^{3} 'uuin^{21} do
gajmaa^{1}a Dios 'e cwii^{1}i jileei'^{21} tsá^{2}
taain^{212} juncwii^{21} 'e coon'^{13} la joon lí^{2}
jo'^{1}o líin^{2}in joon lí^{2} jmáa^{1}a nʉʉ'^{13}ʉn.
27 ¡'Ii'^{21}mo Dios 'e un'goo^{21}o tsá^{2} 'ii
'wii'^{13} Jesucristo coon^{21} tøø^{2}mo! Joon
jiin'^{13} 'ii-o lɨ́ɨi^{1} Dios 'in ñii^{212}-tsi. Amén.

Jí² 'láa² 'wii²¹² gasii¹in San Pablo tɨ́ɨ²i 'in tsá² 'in néei¹ Corinto

Poo² gasii²in 'e jí² lo tya' 'in jai'² lɨ́ɨ²i Dios néei¹ Corinto

1 Jna, Poo², 'in sɨɨ¹i 'e jí² lo. Joon lɨ́ɨ¹na apóstol tya' Jesucristo coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Dios 'in gatyii'¹³in jna. Coon²¹ caan²¹mo sii²¹na'a 'e jí² lo coon'¹³ ru'¹u' sii²¹ Sóstenes.

2 Sɨ́ɨ³na 'e jí² lo tyi'naa' tsaru'¹u' 'in cwii¹in Dios néei¹ fuu²¹ sii²¹ Corinto. Joon líin²moo' tsá² tya' Dios tsʉ licaan²¹moo' coon'¹³ Cristo Jesús. Joon Dios gatø'²ø 'naa' galɨ́ɨ²naa' tsá² tya'a 'in tyúi¹ coon'¹³ jileei'²¹gɨ 'in un'goo²¹o Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo 'in néei¹ la caain²¹gɨ lɨ xiia'²¹. 'Ii tsá² feei'¹ tya' 'ii joongɨ tyijna' jon.

3 Cwauncwaa'³mo Ñʉ'¹ʉ' Dios coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo 'naa' joon canii²mo liseen²¹naa'.

Galicwaa'³moo' 'wii'¹³i Cristo

4 Dios gauncwaai'³ 'naa' joongɨ 'wii'¹³i Cristo Jesús. 'E joon fuu²¹²uu 'maai'¹³ coon²¹ tøø²mo.

5 'Wii'¹³i icaan²¹moo' coon'¹³ Cristo do; Dios nigacwo'¹o 'naa' 'e tyʉ́² 'ɨ́¹-'oo', lagɨ jilaa'²¹ 'e foo¹oo' joongɨ jilaa'²¹ 'e ñii²ii'.

6 Joon jilaa'²¹ júu³ 'e gatyá³aa cwáain¹ tya' Cristo galɨ́¹ ja'²mo jee²¹² 'naa'.

7 'Wii'¹³ joon la lo jo 'ee li'øøi²¹ tyii' jilaa'²¹a 'e cwo'² Dios tsá² la 'ɨɨ²¹² ijaan²aan' jmɨɨ²¹² mi ijneei²¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo túnˡ.

8 Joon 'ii isaan'²¹in 'naa' tá² ca lɨ tséi¹. La joon jo 'in cwo'¹ 'naa' tsaa² coonti mi ngɨ́ɨ²i 'ii'²¹ jmá¹a Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo.

9 Dios gatø'²ø 'naa' ilicaan²¹naa' coon'¹³ Jóon¹on Jesucristo. Joon 'in Dios do, 'in gatø'²ø 'naa', jo tsacoo'²¹ júu³ tya'a.

'In sɨxéei¹³ jee²¹² 'naa'

10 Tsaru'¹u', mɨ́³ɨɨ tyaní²ii' coon'¹³ 'e sii²¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo, sɨ́ɨ¹³naa' røø²¹, jo xeei²¹ ruu'²¹naa'. Síi¹³moo' røø²¹, coon²¹ 'ɨ́³-'oo', coon²¹ 'e jmaa²aa'.

11 Fo'³oo la joon, tsaru'¹u', 'wii'¹³ 'inlɨ́ɨi¹³ tsá² inʉʉ tya' Cloé gajin'²o 'e jo cwo'² júu³ ruu'²¹naa'.

12 'øøi'²¹-tsi tsá² 'e 'láa²mo 'ɨ¹-'oo' la jaain²¹ la jaan²¹naa'. 'Inlɨ́ɨi¹³ jin'²in: "Tsá² tya' Poo² jna"; 'inlɨ́ɨi¹³gɨ jin'²in: "Tsá² tya' Apolos jna"; 'inlɨ́ɨi¹³gɨ jin'²in: "Tsá² tya' Tʉ́³-ʉ jna"; 'inlɨ́ɨi¹³gɨ jin'²in: "Tsá² tya' Cristo jna."

13 ¿Tɨ lɨ́ɨ²moo' 'e 'iin²¹² Cristo wa'a lɨ́ɨ²naa' poo²¹² jee²¹² 'naa'? ¿'E wa lɨ́ɨ²naa' 'e gasaa²naa' jmɨɨ²¹ coon'¹³ 'e sii²¹ Poo²? ¡Jo lɨ́¹ la joon!

14 'Maa'¹³mo Dios jo gasáa¹na jmɨɨ²¹ jiin'¹³ jaain²¹ 'naa', jiin'¹³ 'ña'a Crispo coon'¹³ Gayo.

15 'Wii'¹³ joon jo 'in lí² jin'² coonti 'e gasáa²i jmɨɨ²¹ coon'¹³ 'e sii²¹ jna.

16 Fiin'¹³ nigasáa¹³mogɨɨ jmɨɨ²¹ 'in tsá² inʉʉ tya' Estéfanas pe jo tɨɨ'¹³-tsii gasáai¹³gɨɨ jmɨɨ²¹ 'in xeei'²¹gɨ.

17 Ña'ñʉ'¹ʉ' Cristo jo gasii¹in jna wa'a sáa¹³na tsá² jmɨɨ²¹. Gasii¹in jna 'e jmaa'¹³aa tsá² júu³ xiia'la itiin'¹³mo tsá² tyani Dios. Joon gajma'³aa tsá² júu³ coon'¹³ júu³ coon²¹ tsáa¹, la joon liñí² tsá² xiiala gajúin¹ Fii²¹²i' tsaa' crúu¹³ tya'a. Joon coon'¹³ 'e júu³ coon²¹ tsáa¹ do jo tsa'ɨ́ɨ¹ 'wa'a pí³ 'e 'oo¹o 'e júu³ do tya' xiiala itiin'¹³mo tsá² tyani Dios.

Jmɨɨ¹-tsi 'in jai'² lɨ́ɨ²i Cristo

18 Jileei'²¹ 'in ngaliin¹ lɨ gó² jo tsáai¹-tsi 'e júu³ tya' xiiala mo gajúin¹ Fii²¹²i' tsaa' crúu¹³ tya'a 'e 'íin² tsaa² tya' tsá². Júu³ tya' tsá² caa²¹mo joon lɨ́ɨ²i. Pe tyijna'gɨ', 'in gajmaa¹a Dios tiin'¹³na', 'ii'²¹ tya' Dios 'a la joon.

19 Jiin'¹³ la jin'² ni jí² tya' Dios:

Jna-a i'íin¹³na 'e 'ɨ¹-tsi 'in jmɨɨ¹-tsi,
joon 'in tá¹-tsi, ijnɨɨ'¹³na tya'a 'e jo
'yeei²¹ to² tya'a.

20 Wa'a la joon ¿'ee to^{2} 'íi^{3}gɨ 'in jmɨɨ^{1}-tsi, sɨ tɨfo'^{2} 'ee, sɨ 'in jo cwó^{2} júu^{3} 'e lɨ juncwii^{21}? Jo 'ee to^{2} 'íin^{2}gɨ 'ido tsʉ Dios gajmaa^{1}a 'e jilaa'^{21} 'e jooin^{1}-tsi 'ido lawa júu^{3} tya' tsá^{2} caa^{21}mo.

21 Ñi^{1} Dios 'e jmoo^{1}o, joon jo gacwo^{1} Dios 'e ilicwii^{1}in 'in jmɨɨ^{1}-tsi 'ii coon'^{13} jilaa'^{21} 'e jooin^{21}-tsi. Pe Dios-gɨ gali'iin^{212}in jmáa^{1}a tiin'^{13} tsá^{2} coon'^{13} júu^{3} tyʉ́^{2} tya' jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i 'ii-o xʉfiin'^{13} 'in catyaai^{2}gɨ lɨ́ɨ^{2}i júu^{3} tya' tsá^{2} caa^{212}mo lo.

22 'In tsá^{2} Israel mɨɨ^{1}ɨ coon^{21} milagro joon litsáai^{1}-tsi. Joon 'in tsá^{2} griego-gɨ jmaai'^{2} 'iin^{212}in lijmɨɨ^{1}-tsio

23 pe jna'gɨɨ'ɨ tyaa^{21}a'a júu^{3} tya' Cristo 'in gateen^{1}in tsá^{2} tsa' crúu^{13} do-o. Fa'ɨɨ'^{21}ɨ 'aa^{1}a 'in tsá^{2} Israel 'wii'^{13}i 'e júu^{3} lo joon 'in tsá^{2} jo seein^{21} Israel lɨ́ɨ^{2}i júu^{3} tya' tsá^{2} caa^{2}mo joon.

24 Pe tya' jileei'^{21} 'in gatø'^{2} Dios ilíin^{2}in tsá^{2} tya'a, xʉfiin'^{13} tsá^{2} Israel sɨ jo tsá^{2} Israel 'ee, 'ii'^{21} tya' Dios jmoo^{1}o Cristo tiin'^{13} tsá^{2} joongɨ 'e jmɨɨ^{1}-tsi.

25 Wa'a lɨ́ɨ^{2}i tsá^{2} 'e jo jmɨɨ^{1}-tsi Dios, 'ii 'in jmɨɨ^{1}gɨ-tsi lagɨ 'e jmɨɨ^{1}-tsi tsá^{2} juncwii^{21}. Joongɨ wa'a lɨ́ɨ^{2}i tsá^{2} jo 'oo^{1}o Dios pí^{2}, 'ii 'in 'oo^{1}gɨ pí^{2} lagɨ tsá^{2} juncwii^{21}.

26 'Ii^{21}du-'oo', tsaru'^{1}u', xiiala lɨ́ɨ^{1}naa' mo gatø'^{2} Dios 'naa', xʉʉ 'naa' lɨ́ɨ^{1}naa' tsá^{2} jmɨɨ^{1}-tsi tyani tsá^{2} juncwii^{21}, joongɨ xʉʉ 'naa' 'oo^{1}o to^{2}, joongɨ xʉʉ lɨ́ɨ^{1}naa' tsá^{2} tyiin^{2}.

27 Pe Dios-gɨ gatyii'^{13}in 'in tsá^{2} lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} báɨ^{1} 'e coon'^{13} la joon cwo'^{1}o fa'ɨɨ'^{21} 'in jmɨɨ^{1}-tsi. La joon jon gatyii'^{13} Dios 'in tsá^{2} lɨ́ɨ^{2}i tsá^{2} jo pí^{2}-tsi joon coon'^{13} la joon jon cwo'^{1}o fa'ɨɨ'^{21} 'in pí^{2}-tsi.

28 Joon la joon Dios gatyii'^{13}in 'in lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} jo tyiin^{2}, 'in jo tsáai^{1}-tsi tsá^{2}, ('in jo to^{2} 'íi^{3} do) 'ii 'in tyá^{2} røø^{21} tya' 'in lɨ́ɨ^{2}i tyiin^{2}gɨ.

29 La joon jiin'^{13} jaain^{21} jo 'in lí^{2} jmaa^{1}gɨ jloo'^{3} tyani Dios.

30 Pe 'ña'a Dios nigauncaan^{2}mo 'naa' coon'^{13} Cristo. Joongɨ 'wii'^{13} Cristo do-o galijmɨɨ^{1}-'oo', 'wii'^{13} 'ii gauntyúu^{1}mo Dios 'naa' la joon ilí^{2} jmaa^{2}aa' jilaa'^{21} to^{2} tyʉ'^{2}ʉ joongɨ tiin'^{13}moo' tyaníi^{1}i.

31 Jiin'^{13} la jin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios: "'Wa'a 'iin^{212} tsá^{2} unjløøi'^{3} yaai 'ná^{1}-a unjløøi'^{3} yaai coon'^{13} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo."

2

Jo'^{1}o lɨ́ɨ^{2}naa' tsʉ 'wii'^{13} 'ii'^{21} tya' Dios

1 Tsaru'^{1}u', mo gatyáa^{3}aa júu^{3} jai'^{2} tya' Dios jee^{212} 'naa', jo gafo'^{2}oo júu^{3} jmɨɨ^{1}-tsi jon'gɨ júu^{3} taai^{212} 'áai^{1}.

2 Mo gatyáa^{3}aa júu^{3} coon'^{13} 'naa' jo júu^{3} xiia'gɨ gatyáa^{3}aa, gatyáa^{3}oo jmaai'^{2} júu^{3} la mo gangɨ^{1}ɨ Jesucristo juncwii^{21} joongɨ la mo gajúin^{1} Jesucristo tsaa' crúu^{1} tya'o.

3 Gasiin'^{21}na 'ñii'a 'wéɨ^{1} coonti-i tyaní^{2}ii', jlée^{3}moo 'goo'^{21}oo wa jo gatyáa^{3}aa la ti jilaa'^{21}a 'e júu^{3} tyʉ́^{2} do.

4 Jo gauntsáa^{1}na-'oo' coon'^{13} júu^{3} jmɨɨ^{1}-tsi; gauntsáa^{1}moo-'oo' tsʉ 'wii'^{13} ga'e'^{2}e 'e Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios 'naa' joon coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Dios galitsáa^{1}mo-'oo' 'e júu^{3} lo.

5 Tsʉ 'wii'^{13} joon 'ii'^{21} tya' Dios lija'^{2}mo lɨ́ɨ^{2}naa' jon' wa'a coon'^{13} júu^{3} jmɨɨ^{1}-tsi tya' tsá^{2}.

Licwii^{1}mo tsá^{2} Dios 'wii'^{13} Espíritu Tyʉ́^{2} tya'a

6 Pe 'e la ja'^{2}mo, jna'a tyaa^{21}a'a júu^{3} 'e jmɨɨ^{1}-tsi tya' jileei'^{21} 'in tyʉ́^{2} 'øøi'^{21}-tsi 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i. Pe 'e júu^{3} do tyii'i jo lɨ la lɨ 'e júu^{3} jmɨɨ^{1}-tsi tya' 'in tsá^{2} taan^{212}in juncwii^{21} lo jon'gɨ la lɨ 'e júu^{3} tya' 'in 'oo^{1}o to^{2} 'e juncwii^{21} lo, tsʉ tɨ lɨ tyé^{1}mo 'in tsá^{2} do.

7 La ti júu^{3} faa'^{21}oo'o jmaai'^{2} júu^{3} 'e 'ɨ^{1}-tsi Dios. Júu^{3} 'e Dios ga'e'^{2}e tsá^{2} tya' nano. Ni'ɨɨ^{212}-tsi Dios jée^{1}mo xiiala ijmáa^{13}a tyú^{1}mo tsá^{2} ca nʉ'gɨ ijmaa^{21}o 'e juncwiin^{21} lo.

8 'Wii'^{13} joon jiin'^{13} jaain^{21} 'in 'oo^{1}o to^{2} juncwii^{21} lo jo ga'øøi'^{21}-tsi, tsʉ wa mɨ'ɨ ga'øø'^{21}mogɨ-tsi 'in 'oo^{1}o to^{2} do jo gateen^{1}gɨ Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo do tsaa'^{1} crúu^{13} tya'a.

9 Pe jiin'13 la jin'2 ni jí2 tya' Dios:
Tya' 'in tsá2 'in 'iin212in 'ii, nigatyaa1
Dios tyʉ́2 'e sá2 tya'a coon21 'e
jo 'in mo ganí2 jogɨ 'in nuu1un
jon'gɨ 'in mo 'ɨ1-tsi coonti.
10 Joon jilaa'21 'elo 'ña'a Dios gajmaa1a
'e liné3e' coon'13 'ii'21 tya' 'in Espíritu
Tyʉ́2 tya'o. Joon 'in Espíritu Tyʉ́2 tya'a
do jøø2o ce jilaa'21, ce jilaa'21 'e 'ɨ1-tsi
Dios 'ña'a lí2 jøø2ø.
11 Lawa tsá2, jo ñí1i tsá2 'ee 'ɨ1-tsi tsá2
la jaain21 la jaan21in, yaamo alma tya'
tsá2 ñii1i 'ee 'ɨ1-tsi. 'Wii'13 la joon jiin'13
'ña'a 'in Espíritu tya' Dios ñii1i jilaa'21 'e
'ɨ1-tsi Dios.
12 Joon jna'o' ga'ii'13mo' 'in Espíritu
tya' Dios do, jo'on ga'ii'13na' espíritu
tya' tsá2 taan212in juncwii21 lo.
Joon 'wii'13 'in Espíritu Tyʉ́2 do-o
'øø'21mo-tsi' jilaa'21 'e gacwo'1 Dios
jna' 'yaai1-tsi.
13 La joon tyii21a'a 'e júu3 'e gacwo'1
Espíritu Tyʉ́2 do jna'a tya' 'in niga'ii'21
'in Espíritu Tyʉ́2 do.
14 'In jo mo 'ii'21 'in Espíritu Tyʉ́2 do
jo 'ii'21i júu3 tyʉ́2 tya' Espíritu Tyʉ́2 tya'
Dios 'e tyaa21a'a tsʉ lɨ́i2i 'e júu3 tya' tsá2
caa21mo joon. Jo lii'1i 'øøi'21-tsi 'e júu3
tyaa21a'a lo tsʉ jiin'13 Espíritu tya' Dios
lí2 jmá1 'øøi'21-tsi.
15 Pe 'in tsá2 'in niga'ii'21i 'in Espíritu
Tyʉ́2 tya' Dios lí2-i cón2 cwáain1 ce ji-
laa'21a. Joon ce jiin'13 jaain21 tsá2 'in jo
cwii1in Dios jo lí2 'øøi'21-tsi xiiala 'ɨ1-tsi
'in tsá2 'in cwii1in.
16 Jiin'13 la jin'2 ni jí2 tya' Dios: "¿'Iin
niga'øøi'21-tsi 'a 'ɨ1-tsi Dios? ¿'Iin lí2 'e'2
Dios?" Pe jna'gɨ' 'ɨ1-tsi' la 'ɨ1-tsi Cristo.

3

Tsa'leei'13 tya' Dios jile'1e'

1 Tsaru'1u', jo lí2 fú2 jna 'naa' lawa
tsá2 'in 'oo1o Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios.
Gafuu212uu 'naa' lawa tsá2 taan212in
juncwii21, 'in jo cwii1in Dios. 'Naa'
lɨ́i1naa' lawa xuui212 jo mo cwáan1mo.
Jo mo gauncwaan1naa' cwáain1 tya'
Cristo.
2 Jmaai'2 júu3 jo taa2mo ga'e'1ee
'naa'. Lawa yʉʉn21 'uun'21 fi'2 jo mo
li dø'2ø 'í1, la joon jon jna jo lí2 'e'1ee
'naa' coon'13 júu3 taai212. Pe jo mo
li'øøi'21-'oo' júu3 taai212,
3 tsʉ 'ɨ1gɨ-'oo' la 'ɨ1-tsi tsá2 taain212
juncwii21. La 'ii212 'oo2oo' tsiiwúu1,
'noo2oo' mii'13, joongɨ xeei2 ruu'21naa'
jmaai'2 la 'ɨ1-tsi tsá2 taain212 juncwii21
'ɨ1-'oo' joongɨ jmoo2oo' jmaai'2 'a la
jmoo1o tsá2 taain212 juncwii21 lo.
4 Tsʉ wa mo jin'2 tsá2: "Tsá2 tya'
Poo2-o jna", joon 'in lɨ́ii13gɨ jin'2in:
"Tsá2 tya' Apolos jna", jmoo2oo' la
jmoo1o tsá2 taain212 juncwii21.
5 Pe, ¿'iin 'in Poo2 do? ¿'Iingɨ 'in Apo-
los do? Caníi3 lɨ́i2moo'o tsá2 tya' Dios,
joon 'wii'13 jna'oo'o ja'2mo galɨ́i2naa'
Ña'ñʉ'1ʉ' Jesucristo. Jmoo212 jna'a
la jaain21 la jaan21na'a jiin'13 la to2
gatyʉ'2 'ña'a Dios.
6 Lawa coon21 'e jñíi2 tsá2 lɨ́2 'e júu3
tya' Dios, joon jna-a gato'2o 'e jún2 do,
joon Apolos-gɨ ga'ee1e jmii21 pe 'ña'a
Dios gajmaa1a gacwáin1 'e jún2 do.
7 La joon lɨ́2, 'in gajñí2 lo coon'13 'in
ga'ee1e jmii21 do jo 'ee to2 'íi3 jiin'13
'ña'a Dios 'in tyiin2gɨ tsʉ 'ii jmoo1o
cwaain21 jilaa'21a.
8 'In jñí2 jún2 do la joon jon 'in 'ee1e
jmii21 coon21 røø21mo, pe Dios tyí2
'lee'13i la jaain21 la jaain21 jiin'13 la to2
gajmaa1o.
9 Pe jna'a caan21mo jmoo21o'o to2
tya' Dios joon 'naa'gii' lɨ́i1naa' lawa
coon21 tyiia21 lɨ jmoo1o Dios to2.
Joongɨ lɨ́i2moo' jon lawa coon21 'nʉ́1
'e jmoo'13 Dios.
10 Joon Dios gajmee1i jna lawa
jaain21 tɨfuu21 'a jmaa'13aa tɨifuu21
do joon 'in xee'21mo 'in uncwaan21in
'oo21 do. Joon jileei'21 'in uncwaan21in
'oo21 ni tɨifuu21 do 'ná1-a coon21
cwáain1 xiiala jmáa1a.
11 Joon jiin'13 jaain21 li jma'2gɨ
coon21gɨ tɨifuu21 xiia', tsʉ 'ña'a Jesu-
cristo lɨ́i1i 'e tɨifuu21 do.
12 Pe ni do lí2-i uncwaain21 tsá2
coon'13 cwanáa1, sɨ coon'13 cwataa21
'ee, sɨ coon'13 cuun212 'moo'3 'ee 'e
ta'a 'wóo2o. Lí2-i jon uncwaain21

tsá² coon'¹³ 'mó², sɨ coon'¹³ 'nuu²¹ 'ee
sɨ coon'¹³ mo'² cwañi'¹ 'ee 'e jo ta'a
'wóo²o.
13 Joon mi cwá² jmɨɨ²¹² icwée²i
Cristo túnˡ, røø²¹ liñí² tsá² 'ee coon'¹³
gajmaa'¹³a 'e 'nɨ́¹ do. Tsɨ 'e jmɨɨ²¹²
joon ijó¹ coon'¹³ jɨ́²ɨ joon coon'¹³ 'e jɨ́²
joon iliñi¹ tsá² 'ee to² nijmaa¹a tsá² sɨ
'e tyɨ́² sɨ 'e gó² 'ee la jaain²¹ la jaain²¹.
14 Joon wa 'nɨ́¹ 'e tyɨ́² nigajmaa'¹³a
tsá² jo coo¹o coon'¹³ 'e jɨ́² do pe 'in
i'ii'²¹mo 'lee'¹³i.
15 Pe wa'a 'in nigajmaa'¹³gɨ 'nɨ́¹ gó²,
'e coo²¹-o joon. Joon jilaa'²¹a i'íin²mo
tya'a, jiin'¹³ 'ña'o tiin'¹³gɨ tyani Dios
lawa jaain²¹ 'in galáa²i 'ña'a jee²¹² jɨ́².
16 ¿Tɨ jo ñí³ 'naa' 'e lɨ́ɨ¹naa' lawa cwo'¹
tya' Dios Jmii²¹ joon 'in Espíritu Tyɨ́²
tya' Dios do tyiin'¹³mo jee²¹² 'naa'?
17 Joon wa'a 'in 'iin²¹²in xéi¹ cwo'¹
tya' Dios, Dios-gɨ 'íin²mo 'ii tsɨ cwo'¹
tya' Dios 'e cwaa'³mo joon. Pe 'naa'
yaamoo' lɨ́ɨ¹naa' 'e cwo'¹ joon.
18 Jo cón²oon' 'naa' tóo² yaanaa', wa'
'in lɨ́ii² 'e jmɨɨ¹-tsi 'i jiin'¹³ la lɨ́ɨ¹i 'in
tsá² jmɨɨ¹-tsi taain²¹² juncwii²¹ 'ná¹-a
líin²in lawa jaain²¹ 'in jo 'ee tɨɨ²¹i
coonti joon coon'¹³ la joon lí²-i líin²in
jaain²¹ 'in jmɨɨ¹-tsi la jai'².
19 Wa'a tya' Dios 'in lɨ́ɨ¹i jmɨɨ¹-tsi 'e
juncwii²¹ lo lawa tsá² caa²¹mo 'i. Ni
jí² tya' Dios jin'²: "Dios jmoo¹o xuui'²¹
yaai 'in tɨɨ²¹i coon'¹³ yaamo 'e tɨɨ²¹i do."
20 Jin'²o jon 'e jí² do: "Ña'ñɨ'¹ɨ' ñi²o
'e jilaa'²¹ 'e ɨ¹-tsi 'in jmɨɨ¹-tsi jo 'ee to²
'íi³ 'e joon."
21 Tsɨ 'wii'¹³ joon jiin'¹³ jaain²¹ jo
lí² unjløøi'³ yaai wa'a lɨ́ɨ²i lɨ́ɨ¹i tsá² tya'
tsá². Pe 'e tɨ́ɨ²i 'naa'a jilaa'²¹ 'e sá².
22 Poo² sɨ Apolos 'ee, sɨ Tɨ́³ 'ee sɨ
juncwii²¹ lo 'ee, sɨ 'e seen²¹mogɨɨ' 'ee,
sɨ 'e najúun²moo' 'ee, sɨ jilaa'²¹ 'e sá²
nanó² 'ee, sɨ jilaa'²¹ 'e ilisá² 'ee jilaa'²¹a
tyi'naa'a.
23 Joon 'naa' lɨ́ɨ¹naa' jóon¹on Cristo,
joon 'in Cristo do tya' Dios 'i.

4

To² 'ná¹ jmaa¹a apóstoles

1 'Ɨ¹-'oo' jna'a lawa tsá² 'in uncoon'¹³
Cristo, 'in náa¹ cwoo²¹o'o 'ná¹a 'e'² tsá²
'e 'ɨ¹-tsi Dios.
2 La joon wa'a 'ee náa¹a cwoo²¹o tsá²
júu³ tyɨ́² tya' Dios 'ná¹ jmáa¹a 'i júu³ la
tí³i, joon la joon tsáa¹mo-tsi tsá² 'ii.
3 Pe jna, xɨɨɨ cu'²-tsii wa'a 'naa'
'iin²¹²naa' jmaa²aa' 'ii'²¹ tyiia sɨ tyí³aa
tyani 'in 'oo¹o to² 'ee. Ce jiin'¹³ 'ñii'a jo
jmóo³oo 'ii'²¹ tyiia.
4 Joon jon'gɨ 'ñii'a jo ñíi³ii tɨ 'óo³oo
tsaa², 'elo jon' 'øøi'²¹-tsi wa'a jna 'e jo
'óo³oo tsaa² pe 'ña'a Ña'ñɨ'¹ɨ' ijmáa¹a
'ii'²¹ tyiia.
5 Tsɨ 'wii'¹³ la joon, jo cón²oon'
cwáain¹ xiiala seein²¹ 'in xeei'²¹ la
nɨ'gɨ itɨ² jmɨɨ²¹² icwée²i Ña'ñɨ'¹ɨ' Jesu-
cristo. Ján²duu' cón²oon' cwáain¹ ca
mi cwée²i Ña'ñɨ'¹ɨ' Jesucristo, 'ña'-o
i'wo'²o lɨ jnee²i la jilaa'²¹ 'e sɨ'mo²
lɨ nɨɨɨ²¹ no. Mi tɨ́² 'e jmɨɨ²¹² joon,
joongɨ ijmá¹a Ña'ñɨ'¹ɨ' Jesucristo il-
iñí² jileei'²¹ la jilaa'²¹a 'e ni'ɨ¹-tsi tsá²
la jaain²¹ la jaain²¹. Joon Dios-gɨ
ifaa'²¹-o 'ee 'e tyɨ́² gajmaa¹a tsá² la
jaain²¹ la jaain²¹.
6 Tsaru'¹u', tyíi³aa 'e júu³ lo cwáain¹
tya' Apolos coon'¹³ jna 'e tyɨ́² tyi'naa',
tsɨ 'iin²¹²na 'e liñí³oo' jo ngɨɨi²¹²gɨɨ'
jiin'¹³ la jin'² jí² tya' Dios. Joon la
joon jiin'¹³ jaain²¹ jo unjløøi'³ yaai
coon'¹³ jaain²¹ tɨfo'², jo'gɨ ijmáa¹a 'e jo
tsáai¹-tsi 'in jaain²¹.
7 ¿'Iin 'in jmoo¹o tyɨ́²gɨ tyii' lagɨ 'in
catyaai²gɨ? ¿'Ee 'oo²¹²oo', tɨ jon'on Dios
gacwoo¹o? Joon wana 'ii-o gacwoo¹o
jilaa'²¹ 'e 'oo²¹²oo', ¿'ee lɨ'² unjløøi'³
yaanaa' 'e 'oo²¹²oo' do lawa'a yaanaa'
gajmaa²aa' 'e 'oo²¹²oo' do?
8 Nalɨ́ɨ¹naa' lawa'a 'e lɨ́ɨ¹naa' tsá²
sá² cuu², 'oo²oo' jilaa'²¹ 'e 'iin²¹²naa'.
Lɨ́ɨ¹naa' 'e 'naa'oo' nityɨ²ɨɨ' to² lawa
røøi¹³. Joon jna'gɨɨ'ɨ li' co'o 'lee'¹³naa'
jna'a. 'Áa¹mo 'iin²¹²na wa xɨ'ɨ ja'²mo 'e
lɨ́ɨ¹naa' røøi¹³ joon ca jna'oo'o lí²-i jon
tyɨɨ'¹³ɨ'ɨ to² coon'¹³ 'naa'.
9 Lɨ́ɨ²na la lɨ'ɨ jna'a 'in lɨ́ɨ¹i apóstoles
ni'i sáa¹i Dios jna'a tɨ li tsé¹mo.
Lɨ́ɨ¹na'a lawa 'inlɨ́ɨ¹³ 'in niteen¹en

ijúun²mo. Nalɨ́ɨ¹na'a lawa coon²¹ 'e sá² tsa'goo²¹-tsi tsá² jileei'²¹ 'in taain²¹² juncwii²¹ la jileei'²¹ ángeles lagɨ jileei'²¹ tsá² jøø²mo jna'a.

10 Lɨ́ɨ²i tsá² lawa tsá² caa²¹mo jna'a 'wii'¹³i cwáain¹ tya' Cristo joon 'naa'gɨɨ' lɨ́ɨ²naa' 'e lɨ́ɨ¹naa' tsá² jmɨɨ¹-tsi cwáain¹ tya' Cristo. Lɨ́ɨ¹na'a tsá² 'wóo²mo la 'ɨɨ²¹² 'naa'gɨɨ' lɨ́ɨ²naa' 'e lɨ́ɨ¹naa' tsá² pí²-tsi. Jo tsáai¹-tsi tsá² jna'a, pe 'naa'oo' un'goo¹o tsá².

11 Ca nanoo²¹² nili'øø¹mo 'e tyee²e'e, nilɨ́² unjmɨɨ²¹na'a, nilɨ'øø¹i sɨ'²ɨ'ɨn, nijmee'²¹mo tsá² jna'a, jogɨ tyii²¹i'i sá².

12 Joongɨ ni'woo'²¹-oo'o to² jmoo¹ to². Joon mo jíi²in tsá² jna'a, jna'gɨɨ'ɨ síi¹³i'i, "'Ná¹ uncwaa'³mo Dios 'naa'." 'øø¹mo tsá² jna'a pe jmoo²¹o'o taa'²¹-oo'o.

13 'Lɨɨ'³ɨ faa'²¹ tsá² 'wii²¹² tyii²¹i'i pe fee'¹mo-tsii'i júu³ tyaa²¹a'a coon'¹³on. Jmaai'²¹ tsá² jna'a lawa tyi¹ taa'¹³ juncwii²¹, lagɨ wa 'e tɨ' co' tsá²a jmaai'²¹ tsá² jna'a ca jmɨɨ²¹ no.

14 Jo jmóo³oo 'e jí² lo wa'a cwo'²oo 'naa' fa'ɨɨ'²¹, jmóo³oo 'e jí² lo lawa' cwo'³oo cwáain¹ yʉʉn²¹ tyiia 'in 'iin²¹²moo.

15 Xʉʉfiin'¹³ 'naa' 'áa¹naa' tɨfo'² tyii' fúui¹ 'in 'é² cwáain¹ tya' Cristo, pe jaan²¹mo 'ñʉ́²ʉʉ' seein²¹ cwáain¹ tya' mo galija'²mo lɨ́ɨ²naa' joon jna-a 'i. Tsʉ 'wii'¹³i 'e júu³ tyʉ́² tya' xiiala itiin'¹³ tsá² tyani Dios 'e gatyáa³aa coon'¹³ 'naa' galija'²mo lɨ́ɨ²naa' Cristo Jesús.

16 Tsʉ 'wii'¹³ joon mɨ́³ɨɨ tyani²ii' tyan²aan' cwáain² xiiala jmóo³oo joon la joon jmaa²aa'.

17 Tsʉ 'wii'¹³ gali'iin²¹²na 'a untii'¹³duu-'oo' xiiala mo gangɨ́³ɨɨ jee²¹² 'naa' lawa jaain²¹ tsá² 'in jai'² lɨ́ɨ²i Cristo, 'wii'¹³ joon sɨ́ɨ³na Timoteo, 'in 'iin²¹²na. Lawa yʉʉn²¹ tyiia-oo 'i coon'¹³ to² jmoo²¹o'o tya' Ña'ñʉ'¹ʉ'. Joon, untiin'¹³in júu³ tya'a. 'Ii-o i'e'²e 'naa' la lɨ 'e ga'ée³ee la caain²¹ jee²¹² tsá² 'in jai'² lɨ́ɨ²i Cristo.

18 'Inlɨ́ɨi¹³ jee²¹² 'naa' gaunjløøi'³ yaai, lɨ́ɨ²i 'e jo cwéei³gɨɨ jee 'naa'.

19 Pe 'ɨ¹-tsii yíia³oo la jmoono wa icwo¹ Ña'ñʉ'¹ʉ'. Joon iyajøø³oo tɨ 'e ijmá² 'in tsá² unjløøi'³ yaai do 'e la lɨ́² 'e faa'²¹a do. Yajøø³øø wa'a cwo'¹o Dios wa'² pí² tya' 'ido sɨ jo cwo'¹-o 'ee.

20 Tsʉ lɨ tyʉ'² Dios to² tsá² jon' lɨ'ɨ júu³ pe coon'¹³ 'ii'²¹ tya'o to² 'e tyʉ'²ʉ tsá².

21 ¿'Ee 'iin²¹²naa' jmá³aa tyii' mi cwéi¹na, tɨ 'e 'e'³ee 'naa' wúu¹, owa'a 'iin²¹²naa' jmáa³aa tyʉ́²-tsii, un'née³moo 'naa' 'ee?

5

Coon²¹on cwáain¹ 'e ga'láa²a tsá²

1 Niñii¹i tsá² 'e jaain²¹ jee²¹² 'naa' tyíin¹in coon'¹³on lawa tsamɨ́² tya'o jaain²¹ tsá² neei'¹³ sáa³a. 'E lo-o coon²¹ 'e gó² lɨɨlɨ¹ ca jiin'¹³ 'in jo cwii¹in Dios jo tɨɨi²¹ jmáa¹a.

2 ¡Joon jløø'²mogɨ 'naa'! ¡Pe tyʉ́²gɨ wa'a ngɨ²ɨɨ' fa'ɨɨ'²¹! 'In tsá² 'in gajmaa¹a 'e gó² lo tyʉ́²gɨ wa'a gajeen'²¹mo jee²¹² 'naa'.

3 Joon xʉfiin'¹³ jo siin'¹³na la si'yee²¹na jee²¹² 'naa' pe 'ɨ́ɨ³-tsii 'naa' joon nigajma¹oo 'ii'²¹ tya' 'ido 'in gajmaa¹a 'e gó² do lawa'a siin'¹³moo coon'¹³ 'naa'.

4 Uncaan²¹naa' ruu'²¹naa' coon'¹³ 'e sii²¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo. Joon siin'¹³moo coon'¹³ 'naa' coon'¹³ jilaa'²¹ 'e 'ɨ¹-tsii. La joon jon 'ii'²¹ tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesús uncoon'¹³on 'naa'.

5 Joon 'ná¹ tyíi¹³moo' 'in tsañʉʉ'¹ ga'láa¹a do 'in tyiin'¹³ jee²¹² 'in jo'¹ lɨ́ɨi² do, jaan'¹³naa' Satanás, joon coon'¹³ la joon i'íin²mo 'e ngú¹ taan¹in pe itiin'¹³mo alma tya'a mi jó¹o túu¹ Ña'ñʉ'¹ʉ'.

6 Jo lí² unjløøi'³ 'naa' yaanaa' coon'¹³ 'e jmoo²oo' lo. ¿Tɨ jo ñii²ii' júu³ 'e jin'² tsá²: "Coon'¹³ ca pii'³ tyiian'³ caai'²¹ tsá² 'e con² do coon'¹³ 'e joon jmoo¹o roon¹on la tøøi² con² do?"

7 Tʉ́²ʉʉ' jilaa'²¹ 'e gó² jmoo²oo' 'e lɨ la lɨ tyiian'³ tsáai² 'e jmoo¹o 'láa¹ tya' tsá². Joon ilíin²moo' lawa 'iñi'¹ 'mɨ́ɨ² 'e

jo tyiian'3 jeei1 tsʉ la joon tsai'2 lɨ́ɨ1naa'. Tsʉ nigajún1mo Cristo 'ña'a 'wii212 tyi-jna'o'; ngangɨ́ɨ2i la ngangɨ́ɨ2i joo'saa'21 yʉʉn21 jngai'2 tsá2 Israel cuu'21i mo tɨ jmɨɨ212 pascua.

8 La joon jmoo'13o' jmɨɨ212 pascua tyi' la ti la lɨ́1-ɨ coon'13 'e tsáai1-tsi' joongɨ 'e jai'2 lɨ́ɨ2na' 'e lɨ la lɨ 'iñi'1 jo jeei1 tyiian'3. Jon'on jmoo21o' jmɨɨ212 pascua tyi' coon'13 jilaa'21 'e gó2 jmoo21o' jon'gɨ' coon'13 'e gó2 'ɨ1-tsi' 'e lɨ la lɨ 'e tyiian'3 tsáai2 do.

9 Ni jí1 tyiia 'láa2 'wii212 do ga-fuu212uu 'naa' jo sɨ́ɨ1naa' rəə21 coon'13 'in ngɨ1 to2 'láa1 coon'13 tsamɨ́2 xeei'21 sɨ tsamɨ́2 ngɨɨ1 to2 'láa1 coon'13 tsañʉʉ'1 xeei'21 'ee.

10 Jo 'əəi'21-tsi 'e fuu212uu 'naa' wa'a tʉ́2naa' coonti tsá2 taain212 juncwii21 'in 'láa1, sɨ 'in tsii21 cuu2 lɨɨlɨ1 'ee, sɨ 'in jmoo1o 'uun21 'ee, sɨ 'in un-goo21o 'in jon'on Dios la jai'2 tsʉ 'ná1 'woo21moo' 'a juncwii21 lo wa jo 'iin212naa' seen21naa' jee212 tsá2 la 'ii.

11 'əəi'21-tsi 'e gafoo'21oo do jo 'ná1 sɨɨ21naa' rəə21 coon'13 jiin'13 jaain21 'in jin'2 'e jai'2 lɨ́ɨ2i Cristo pe la 'ɨɨ212 joon ngɨ1 'láa1o, sɨ tsii21mogɨ cuu2 lɨɨlɨ1 'ee, sɨ ungoo21o 'in jon' Dios la jai'2 'ee, sɨ jmoo1o júu3 'atsaa21 'ee, sɨ ngɨ1 to2 'uun'21 'máa1 'áai1 'ee, sɨ 'in jmoo1o 'uun21 'ee21. Jiin'13 jo cəə21ə' caain21 coon'13 'in la 'i.

12-13 Tsʉ jo tɨɨ2na jmáa3aa 'ii'21 tya' 'in jo jai'2 lɨ́ɨ2i Cristo tsʉ Dios 'in jmá1a 'ii'21 tya'a. Pe 'naa'gɨɨ' tɨɨ21naa' jmaa2aa' 'ii'21 tya' jileei'21 'in jin'2 'e jai'2 lɨ́ɨ2i Cristo. 'Wii'13i joon tyii2moo' 'in tsá2 ga'noo1o tsaa2 no jee212 'naa'.

6

'Ná1 jmaa2aa' 'ii'21 tyii' la 'oo'21 jee212 yaamoo'

1 Wa mo sá2 coon21 mɨɨ'13 jee212 'naa' joon 'in xeei'gɨ 'ná1 nuu1un, ¿'ee lɨ' tá2-'oo' mɨ́2ɨɨ' ilí2 'ii'21 tyani 'in jo cwii1in Dios la cwii'1in jna' lagɨ 'e mɨ́2ɨɨ' tyani 'in tsá2-tsi Dios?

2 ¿Tɨ jo ñí2ii' 'e 'naa' 'in tsá2-tsi Dios ijmaa2aa' 'ii'21 tya' tsá2 taain212 juncwii21 lo? Joon wana 'naa' ijmaa2aa' 'ii'21 tya' tsá2 taain212 juncwii21, lí2 jmaa2aa' jon 'ii'21 jilaa'21 cwáain1 pi'3 'e sá2 jee212 'naa'.

3 ¿Tɨ jo ñí2ii' 'naa' ijmoo21o' 'ii'21 ca tya' ángeles tya' Dios? Joon wa' la joon tá2gɨ galɨ́2 jmoo21o' 'ii'21 'a lɨ́2 'e juncwii21 lo.

4 Wana 'naa' tɨ́ɨ1naa' cwaain1 tya' 'e sá2 juncwii21 lo, lí2i mɨ́2ɨɨ' ilí2 'ii'21 tyani doñi'iin tsá2 'wói1 jee212 'in jai'2 lɨ́ɨ2i.

5 Fuu212uu 'naa' la joon, joon i'aa2aa' fa'ɨɨ'21. ¿Tɨ jo 'in seein21 jiin'13 jaain21 jee212 'naa' 'in lí2 jmá1a 'ii'21 jee212 la 'oo'21 ruu'21naa' 'in jai'2 lɨ́ɨ2i?

6 ¿Tɨ 'ná1 'nɨɨ1i tsaruu'21i tyani 'in jmoo1o 'ii'21 'in jo tsá2-tsi Dios?

7 Joon 'e tɨ́ɨ1naa' la 'oo'21 ruu'21naa' jmoo1o 'e faa'21 tsá2 'laa'21 tya' 'e jai'2 lɨ́ɨ2naa' tsʉ jo untiin'13naa' júu3 tyii'. Tyʉ́2gɨ wa'a jo mɨɨ'13 jmaa2aa' mo nasá2 'ii'21 'e gó2 tyii'. Tyʉ́2gɨ jon wa'a jo mɨ́ɨ13ɨɨ' 'e ga'uun1un tsá2 tyii'.

8 Pe 'naa'oo' jmoo2oo' 'e gó2gɨ. 'Ii'21 'e gó2 'iin212naa' jmaa2aa', joon ca la 'oo'21 ruu'21naa' 'iin212naa' jmaa2aa' 'uun21.

9-10 ¿Tɨ ñí2 'naa' 'in jmoo1 'e gó2 jo itɨ́ɨ2i 'í2i lɨ tyʉ'2 Dios to2? Jo cón2oon' tóo2 yaanaa', jo itsa'í2i lɨ tyʉ'2 Dios to2 jileei'21 'in 'láa1 coon'13 tsamɨ́2 'in jon' 'oo212o jon'gɨ itsa'í2i lɨ tyʉ'2 Dios to2 'in ungoo21o dios tya'a 'in gajmeei1 tsá2, jon'gɨ 'in fee'1i tsamɨ́2 xeei'gɨ. Jon'gɨ itsa'í2 'in tsañʉʉ'21 do 'in 'láa1a la 'oo'21 tsañʉʉ'21, jon'gɨ 'in jmoo1o 'uun21, jon'gɨ 'in 'iin212in cuu2 áai1, 'in ngɨ́1ɨ to2 'íin1, 'in jmoo1o 'atsaa21, sɨ 'in tyí2i cuu2 tsá2 xeei' 'ee jo itsa'í2 lɨ tyʉ'2 Dios to2.

11 Joon la joon galɨ́ɨ1i 'inlɨ́ɨi13 'naa' pe lawa garun'1o nigajmeei1 Dios 'naa' 'in tyúi1, gatyii'13in Dios 'naa' 'e líin2naa tsá2 tya'a nigauntyuu21mo Dios 'naa' coon'13 'e sii21 Ña'ñʉ'1ʉ'

Jesús joongɨ coon'13 'ii'21 tya' 'in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios tyi'.

Jmaa1i to2 cuerpo tyii' tya' 'e tyʉ́2-ʉ

12 Jin'2 tsá2: "Lí2-i jmoo1o tsá2 doñi'ee 'e 'iin212in." Joon jna fuu212uu 'e jo'1o júu3 tya'a pe jilaa'21 'e jmoo1o tsá2 jo jméi1 tya'a. Jo'1o, lí2i jmáa3aa doñi'ee 'e 'iin212na, pe jo cwóo3oo wa'a jiin'13 coon21 tyʉʉ'13ʉ to2 jna.

13 Ja'2mo júu3 'e jin'2 tsá2: "Jmaa1i to2 'uunñi2 tya' tu'2 tsá2, la joon jon, tu'2 tsá2 jmaa1i to2 tya' 'uunñi2." Pe jɨ tún2 do iuntyee1mo Dios. Jo gajmaa1a Dios 'e cuerpo tya' tsá2 wa'a 'láa1a coon'13 tsamɨ́2. Gajmaa1a Dios 'e cuerpo tya' tsá2 tya' Ña'ñʉ'1ʉ', la joon joon Ña'ñʉ'1ʉ' tya' cuerpo tya' tsá2.

14 Joon la gajmaa1a Dios jiin'1in Ña'ñʉ'1ʉ', la joon jon ijmáa1a jiin'1in' coon21' 'ii'21 tya'a.

15 ¿Tɨ jo ñí2 'naa' 'e la jaain21 la jaan21naa' lɨ́ɨ1naa' lawa coon21 tɨ' ca'naa'13i cuerpo tya' Cristo? ¿Wa lɨ́2 la joon, xiiala iliuncaan21naa' 'e tɨ' ca'naai'13 cuerpo tya' Cristo coon'13 jaain21 'yiiacuungó2? ¡Jo lí2 jmoo21o' la joon coonti!

16 ¿'Owa jo ñí2 'naa', mo fee'21i tsá2 jaain21 'yiiacuungó2 líin2mo 'ido lawa coon21 cuerpo coon'13 'in 'yiiacuungó2 do? Jiin'13 la jin'2 ni jí2 tya' Dios, "'In gái1 do ilíin1in lawa jaan21mo."

17 La joon jon, mo uncaan21in tsá2 coon'13 Ña'ñʉ'1ʉ' ilíin2in lawa coon21 espíritu coon'13 Ña'ñʉ'1ʉ' do.

18 Cwíin1iin' jon jilaa'21 'e 'láa13aa' coon'13 tsamɨ́2. Jilaa'21 tsaa2 'e catyiia2 do 'e 'noo1 tsá2 lɨ' caluu212 cuerpo tya'a pe mo fee'21i tsá2 tsamɨ́2 xeei' 'noo1o tsaa2 lɨ' tsi cuerpo tya'a.

19 ¿Tɨ jo ñí3 'naa', 'e cuerpo tyii' lɨ la lɨ coon21 cwo'1 tya' 'in Espíritu Tyʉ́2 'in gacwooi'13 Dios 'naa'? Jo lɨ́ɨ1naa' tsafii212 yaanaa'

20 tsʉ Dios galøø21i 'naa' 'e 'moo'3 'áai1. Tsʉ 'wii'13 joon 'ná1-a ungoo1oo' Dios coon'13 jilaa'21 'e jmoo1o cuerpo tyii'.

7

Júu3 cwáain1 tya' mo cui'2 cwoo21 tsá2

1 No ingɨ́ɨ3ɨɨ júu3 tyii' 'e taa'13 jí2 do 'e gasíi2naa' jna. 'Áai1gɨ tyʉ́2 wa'a 'e jo cui'2 cwoo21 tsá2.

2 Pe tsʉ 'wii'13 'áai1gɨ 'láa1a tsá2 coon'l3 tsamɨ́2, 'áai1gɨ 'ná1 'aa1i tsá2 tsamɨ́2 tya'a la jaain21 la jaain21, la joon jon la jaain21 tsamɨ́2 'ná1-a 'aa1i ñʉʉ'1 tya'a la jaain21.

3 Joon 'in tsañʉʉ'1 do 'ná1 untiin'13in coon'13 jaan21mo tsamɨ́2 tya'a la joon jon tsamɨ́2 do 'ná1 untiin'13in coon'13 jaan21mo ñʉʉ'1 tya'a.

4 'In 'oo212o tsá2 jo lí1 tyʉ'2ʉ to2 cuerpo tya'a 'ña'a, 'e cuerpo tya'a, tya' ñʉʉ'1 tya'o. La joon jon 'e cuerpo tya' tsañʉʉ'1 jo lí2 tyʉ'2ʉ to2 cuerpo tya'a 'ña'a pe tya' 'oo212o cuerpo tya'a.

5 Wa'a tsañʉʉ'1 sɨ 'oo212o 'ee 'iin212in 'e nuu1un Dios coon21 sii'13xʉ, 'ná1-a síin1in røø21 coon'13 'oo212o sɨ ñʉʉ'1 tya'a 'ee 'e jo cwuu1i caain21 la 'ɨɨ212 fee'1i Dios. Mo gangɨ́ɨi2 joon 'ná1-a cwuu1i caain21 tún1 'e coon'13 la joon jo cwo1 'e i'ii1in Satanás joon i'nóo1on tsaa2 'in jo tyʉ'2ʉ to2 'ña'a.

6 Fuu212 'naa' jilaa'21 'elo jon'on tyʉ'1ʉʉ to2 'naa'.

7 Tsʉ 'ñii'a 'iin212na wa'a jo cui'2 cwoo21 tsá2 la lɨ́ɨ1i jna. Pe ñi1oo 'e Dios nigacwo1 xiiala ijmáa1a la jaain21 la jaain21. Seein21 'inlɨ́ɨi13 taa'21a jo cuui'12 cwoo21o, seen21gɨ 'in jo taa'21.

8 Fuu212uu jileei'21 'in jo mo cuui'12 cwoo21o coon'13 jileei'21 'yiia'nɨ́ɨ2 tyʉ́2gɨ tya'a wa'a jo cuui'12 cwoo21o la lɨ́ɨ1i jna.

9 Pe tyʉ́2gɨ icui'2 cwoo21o lagɨ isoon1in cagɨ 'láa1a. 'Ná1-a cui'2 cwoo21o wa jo lí2 tyʉ'ʉ to2 'ña'a.

10 Pe tya' jileei'21 'in nicui'2 cwoo21o tyʉ'2ʉʉ to2 'e jo lí2 tʉʉ21i 'oo212o ñʉʉ'1 tya'a. Jon'on jna 'in tyʉ'2ʉ to2 lo jiin'13 'ña'a, Ña'ñʉ'1ʉ' tyʉ'2ʉ to2 lo.

11 Pe wana gatʉʉ^{21}i 'oo^{212}o ñʉʉ'^{1} tya'a jo lɨ́^{2} cui'^{2} cwoo^{21}o coon'^{13} tsá^{2} xeei' jiin'^{13} lí^{2} licaain^{21} coon'^{13} ñʉʉ'^{1} tya'a. La joon jon tsañʉʉ'^{1} jo lí^{2} tʉʉ^{21}i 'oo^{212}o.

12 Fuu^{212}uu 'in catyaai^{2} júu^{3} tyiia jon'on tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ'. Wa jo jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i 'oo^{212}o tsañʉʉ'^{1} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Cristo pe 'iin^{212}in 'in 'oo^{212}o ján^{2} coon'^{13}on jo lí^{2} tʉʉ^{21}i 'in tsañʉʉ'^{1} do 'ii.

13 La joon wa jo jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i ñʉʉ'^{1} tya' tsamɨ́^{2} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i pe 'iin^{212}in 'in tsañʉʉ'^{1} ján^{2} coon'^{13}on jo lí^{2} tʉʉ^{21}i 'in tsamɨ́^{2} do 'ii.

14 Tsʉ 'in tsañʉʉ'^{1} do 'in jo jai' lɨ́ɨ^{2}i 'ii'^{21} 'e tyʉ́^{2} tya' Dios 'wii'^{13} ja'^{2}mo lɨ́ɨ^{2}i 'oo^{212}o. Joon 'in tsamɨ́^{2} 'in jo jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i 'ii'^{21} 'e tyʉ́^{2} tya' Dios 'wii'^{13} ja'^{2}mo lɨ́ɨ^{2}i ñʉʉ'^{1} tya'a. Wa jon' la joon 'in xuui^{212} tya'a ilíin^{2}in la lɨ́ɨ^{1}i xuui^{212} tya' tsá^{2} 'in jo jo'^{2} lɨ́ɨ^{2}i. Pe jo lɨ́ɨ^{1}i la joon tsʉ 'ii'^{21}mo 'e tyʉ́^{2} tya' Dios tsʉ 'wii'^{13} ja'^{2}mo lɨ́ɨ^{2}i sáa^{3} jmii^{21}.

15 Pe wana 'in tsañʉʉ'^{1} sɨ 'in tsamɨ́^{2} do 'in jo jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i 'iin^{212}in tʉʉ^{21}mo 'oo^{212}o sɨ ñʉʉ'^{1} tya'a 'ee cwolɨ́^{2} jmáa^{1}a. Joon mo gangai'^{2} 'in jo jo'^{2} lɨ́ɨ^{2}i do joon galáa^{2}mo 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i tsʉ gatø'^{2}ø Dios jna' 'e toon^{21}on' fu juncwii^{21} lo 'e tyʉ́^{2}-ʉ.

16 Tsʉ jo iñii^{212}-tsi 'in tsamɨ́^{2} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i wa'a ijai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i ñʉʉ'^{1} tya'a 'wii'^{13} 'ii-o. Joon 'in tsañʉʉ'^{1} do 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i jo ñii^{1}in tɨ ijai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i 'oo^{212}o 'wii'^{13} 'ii-o.

17 Pe la lo-o tyʉ'^{3}ʉʉ to^{2} jee^{212} jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Cristo, jileei'^{21} 'ná^{1}-a jmáa^{1}a jiin'^{13} la nigacwo'^{1} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'ii ijmáa^{1}a, jiin'^{13} la lɨ́ɨ^{1}i mo gatø'^{2} Dios 'ii.

18 Wa'a lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} circuncidado, 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2}; tsá^{2} seen^{21}in Israel, mo gatø'^{2} Dios 'ii, 'ná^{1}-a lɨ́ɨ^{1}gɨ circuncidado. Pe jo lɨ́ɨ^{1}i la joon mo gatø'^{2} Dios 'ii jo 'ná^{1} 'ii'^{21}i 'e li^{2} circuncisión do.

19 Jo tyiin^{2} wa'a ga'ii'^{21}i sɨ jo ga'ii'^{21}i 'ee 'e li^{2} do, jiin'^{13} 'e tyiin^{2} 'e jmoo^{1}o tsá^{2} nʉʉ'^{13}ʉ 'e to^{2} tyʉ'^{2} Dios.

20 Jileei'^{21} tsá^{2} 'ná^{1} jmáa^{1}a jiin'^{13} la 'e gajmaa^{1}a mo gatø'^{2} Dios 'ii.

21 Wana galɨ́ɨ^{1}u'u tsa'leei'^{13} tya' tsá^{2} jo jmaa^{21}a cu'^{2}-o'o. Pe wa galɨ́'^{2}'ɨ iláa^{1}u'u 'wo'o cwojmáa^{13}'a.

22 Jileei'^{21} 'in nilɨ́ɨ^{1}i esclavo mo gatø'^{2} Dios 'ii lawa'a jaain^{21} 'in niláa^{2}mo lɨ́ɨ^{1}i ijmáa^{1}a jilaa'^{21} to^{2} tyʉ'^{2} Ña'ñʉ'^{1}ʉ'. Joon jileei'^{21} 'in niláa^{2}mo mo gatø'^{2} Dios 'ii lawa esclavo tya' Cristo lɨ́ɨ^{1}i no.

23 Dios nigaløø^{2}mo 'naa' (coon'^{13} jmɨ^{1}ɨ 'øø^{1}i Joon^{1}on) 'e 'moo'^{3} 'áai^{1} tsʉ 'wii'^{13} joon jo cwo^{2}oo' wa'a jme'^{2}i tsá^{2} 'naa' lawa esclavos tya'a.

24 Joon, tsaru'^{1}u', 'ná^{1}-a jmaa^{2}gɨ' jiin'^{13} la gajmaa^{2}aa' mo gatø'^{2} Dios 'naa' pe nano lɨ́ɨ^{1}naa' tsá^{2} tya' Dios.

25 Jo 'óo^{3}oo júu^{3} gacwo^{1} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' fuu^{212}uu 'in jo mo cui'^{2} cwoo^{21}o pe fuu^{212}oo 'e 'ɨ́^{1}-tsii joon lí^{2}-i jo cu'^{2}-tsi tsá^{2} tyiia tsʉ galifee'^{1}mo-tsi Ña'ñʉ'^{1}ʉ' tyiia.

26 Tsʉ 'wii'^{13} taa^{212}mo 'áai^{1} 'e toon^{21}on' fu juncwii^{21} 'ɨ^{1}-tsii wa'a lɨ́ɨ^{1}gɨ tsá^{2} jiin'^{13} la lɨ́ɨ^{1}i.

27 Wana seein^{21} tsamɨ́^{2} tyi'i jo 'noo'^{13}'o xiiala itʉ́ʉ^{1}u'u tsamɨ́^{2} tyi'i. Joon wana jo seein^{21} tyi'i jo 'náa^{1}u'u.

28 Pe wa' cu'^{2}mo cwoo^{1}'o jo tsaa^{2} 'noo^{2}'o. La joon jon tya' sɨmɨ́^{2} wa' cu'^{2}mo cwoo^{21}o jo tsaa^{2} 'nóo^{1}o. Pe jileei'^{21} 'in cu'^{2}mo cwoo^{21}o iseein^{21} fa'í^{3} mo taan^{212}in fu juncwii^{21}. Joon cwo'oo cwáain^{1} 'ido 'e jo cui'^{2}gɨ cwoo^{21}o 'e joon jo tyan^{1}gɨ 'e fa'í^{3} do.

29 Tsaru'^{1}u', 'elo-o 'iin^{212}na fuu^{212}uu 'naa': Xʉ tiempo sá^{2}gɨ. Joon nano ca lɨ́^{2} ngoo^{212}gɨ 'in tsá^{2} 'aa^{1}i 'oo^{212}o 'ná^{1}-a 'ɨ^{1}-tsi cwáain^{1} tya' Dios la 'ɨ^{1}-tsi 'in tsá^{2} 'in jo seein^{21} 'oo^{212}o.

30 La joon jon, 'in tsá^{2} xuui^{212}-tsi 'ná^{1}-a jmáa^{1}a la jmoo^{1}o tsá^{2} 'in jo xuui^{212}-tsi. Joon 'in tsá^{2} jløø'^{3}mo 'ná^{1}-a jmáa^{1}a la jmoo^{1}o tsá^{2} 'in jo jløøi'^{3}. Joon 'in tsá^{2} 'in ló^{1} 'e sá^{2} juncwii^{21} lo 'ná^{1}-a jmáa^{1}a lawa'a jon' tya'o 'e galó^{1} do.

31 Joon 'in tsá^{2} 'in jmai'^{2} to^{2} 'e sá^{2} juncwii^{21} lo 'ná^{1}-a jo lii'^{1}i tyʉ'^{2}ʉ to^{2} 'e sá^{2} fu juncwii^{21} lo. Tsʉ 'e juncwii^{21} lo jøø^{21}øø' ngoo^{21}o tɨ lɨ ityeei^{21}.

32 'Iin^{212}na 'e taan^{212}naa' 'e jo cu'^{2}-'oo' coon'^{13} 'e sá^{2} fu juncwii^{21} lo. Joon mo 'ña' tsá^{2}, jo 'oo^{212}o seein^{21}, 'ɨ^{1}-tsi jiin'^{13} 'e sá^{2} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ', joon 'iin^{212}in jmáa^{1}a jiin'^{13} la 'iin^{212}in 'ii.

33 Pe joon mo naseein^{21} 'oo^{212}o tún^{2} 'ɨ^{1}-tsi. 'Iin^{212}in jmáa^{1}a to^{2} tyʉ'^{2} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' pe cu'^{2}u-tsi coon'^{13} 'e sá^{2} fu juncwii^{21} joon 'iin^{212}in jmáa^{1}a 'e tyʉ́^{2}-ʉ coon'^{13} 'oo^{212}o.

34 La joon jon tsamɨ́^{2} 'in nicui'^{2} cwoo^{21}o. Cu'^{2}u-tsi coon'^{13} 'e sá^{2} fu juncwii^{21} joon 'iin^{212}in jmáa^{1}a tyʉ́^{2}-ʉ coon'^{13} ñʉʉ'^{1} tya'a. Pe 'in tsamɨ́^{2} 'in jo seein^{21} ñʉʉ'^{1} tya'a 'ɨ́^{1}-tsi jiin'^{13} 'e sá^{2} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ', joon 'iin^{212}in cwo^{2}i 'ña'a Dios tiin'^{13} la ngú^{1} taan^{1}in lagɨ alma tya'a.

35 Fuu^{212}uu 'naa' jilaa'^{21} 'elo 'e tyʉ́^{2} tyii' jon'on wa'a 'e tyuu'^{13} 'naa' pe 'iin^{212}na 'e taan^{212}naa' jiin'^{13} la tɨ́ɨ^{2}naa' joon canii^{2}mo 'ɨ^{1}-'oo' cwáain^{1} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ'.

36 Wana seein^{21} jamɨ́^{2} tsá^{2} joon 'in jamɨ́^{1}ɨ do ngɨ^{1} nili'^{2}o joon jmii^{21}i do lɨ́ɨ^{2}i 'e tyʉ́^{2}gɨ wa'a cuu'^{21}i cwoo^{21}o jamɨ́^{1}ɨ do tsʉ 'wii'^{13} naraa^{21}mo. Wa'a seein^{21} 'in mú^{1}i 'ii, lí^{1}-i cu'^{2}mo cwoo^{21}o 'ido jo tsaa^{2} 'nóo^{1}o.

37 Pe wana 'ɨ^{1}-tsi jmii^{21}i 'ido 'e tyʉ́^{2}gɨ tya' jamɨ́^{1}ɨ 'e jo cu'^{2}mo cwoo^{21}o, joon jo cwóo^{1}i mo múu^{1}i tsá^{2} 'ii, jmoo^{1}o 'ido 'e tyʉ́^{2}.

38 La joon, 'in cwóo^{1}i jamɨ́^{1}ɨ do 'e cu'^{2}mo cwoo^{21}o jmoo^{1}-o 'e tyʉ́^{2} pe 'in jo mo cwóo^{1}i jmoo^{1}-o 'e tyʉ́^{2}gɨ.

39 Jo cwo^{1} ley wa'a tʉʉ^{21}i tsamɨ́^{2} ñʉʉ'^{1} tya'a la 'ɨɨ^{212} seein^{21}gɨ ñʉʉ'^{1} tya'a. Pe wana gajúin^{1} ñʉʉ'^{1} tya'a joon tuu^{2}mo 'ña'a 'in tsamɨ́^{2} do, 'in tsamɨ́^{2} do lí^{2}-i cu'^{2}mo cwoo^{21}o coon'^{13} doñi'iin yaa^{1}-tsi wa'a ja'^{2}mo lɨ́ɨ^{2}i 'in tsañʉʉ'^{1} do Cristo.

40 Pe 'ɨ^{1}-tsii 'e jløø'^{3}mogɨ 'in tsamɨ́^{2} do wa'a jo cui'^{2}gɨ cwoo^{21}o tún^{1}. Joon lɨ́ɨ^{2}na 'e 'ɨ^{1}-tsii la 'ɨ^{1}-tsi 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios.

8

Cwáain^{1} tya' 'uunñi^{2} 'e tya^{1}a tsá^{2} lawa fa'^{1} tyani dios tya'a 'in gajmee^{1}i tsá^{2}

1 Joon nano fuu^{212}uu 'naa' cwáain^{1} tya' 'e 'uunñi^{2} 'e tya^{1}a tsá^{2} tyani dios tya'a 'in gajmee^{1}i tsá^{2} lawa fa'^{1}. 'E la ja'^{2}mo, sá^{2}-a 'e 'øø'^{21}mo-tsi' pe jilaa'^{21} 'e 'øøi'^{21}-tsi' 'e unjløøi'^{3} yiia'. Pe wana 'nee^{212}na' ru'^{1}u' joon 'e jmoo^{21}o' 'e pí^{2}gɨ-tsi'.

2 Wa 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2} 'e 'øøi'^{21}gɨ-tsi jo mo galiñii^{1}i la jai'^{2}.

3 Wa mo gali'iin^{212}in tsá^{2} Dios, joon Dios galicwii^{1}mo 'ido.

4 Tsʉ 'wii'^{13} joon mi sɨ́ɨ^{13}ɨ' cwáain^{1} tya' 'uunñi^{2} 'e tya^{1}a tsá^{2} tyani dioses tya'a nee^{21}e' 'e jaan^{21}mo Dios seein^{21}, joon jileei'^{21} dioses catyaai^{2}gɨ do 'e un'goo^{21}o tsá^{2} jon' wa' jai'^{2} 'ido.

5 Tsá^{2}-a gajmee^{1}mo dioses tya'a 'in lɨ́ɨ^{1}i la lɨ 'e sá^{2} fu juncwii^{21}, la joon jon 'e sá^{2} ni cwoo'^{13} juncwii^{21} joongɨ un'goo^{21}o 'ii. Coon'^{13} la joon lí^{2}-i 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2} 'e fúu^{1}mo dioses seein^{21} joon fúu^{1}mo fii^{212}i' seein^{21}.

6 Xʉfiin'^{13} gajmee^{1}mo tsá^{2} dioses tya'a fúui^{1} pe tyijna'o' jaan^{21}mo Dios seein^{21}, jiin'^{13} 'ña'a Dios Jmii^{21}. Dios Jmii^{21} do gajmaa^{1}a jilaa'^{21} 'e sá^{2} joon 'wii'^{13} 'ii-o toon^{21}on'. Seen^{21}mo jon jaan^{21}mo Ña'ñʉ'^{1}ʉ', joon Jesucristo 'ii. 'Wii'^{13} 'ii-o galisá^{2} jilaa'^{21} 'e sá^{2} ca la jeei'^{21} jna' yiia'.

7 Pe jo jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Cristo ñi^{1} 'e júu^{3} lo. Joon 'inlɨ́ɨi^{13} 'in gatya^{1}a 'uunñi^{2} tyani dioses tya'a jiin'^{13} la tɨɨsi'^{2} la mo jéei^{1} 'ɨ^{1}-tsi gajmaa^{1}a 'e gó^{2} wa'a dø'^{1}ø 'e 'uunñi^{2} do tsʉ 'ɨ^{1}gɨ-tsi 'e ja'^{2}mo seein^{21} 'in dioses gajmeei^{1} tsá^{2}. Jo mo galitɨɨ^{21}i la jai'^{2} joon 'wéi^{1}gɨxʉ 'e 'ɨ^{1}-tsi.

8 Jo 'ii'^{21} Dios tsá^{2} 'wii'^{13} tya' 'e gø'^{2} tsá^{2}. Jo lityúi^{1}gɨ' tyani Dios wa'a tyé^{3}e' sɨ gó^{2}gɨ' 'ee wa jo tyé^{3}e'.

9 Pe tɨ́ɨ¹moo' coon'¹³ jilaa'²¹ 'e ilí² jmaa²aa' 'e jo jmaa²aa' 'nóo¹o tsaa² 'in tsá² 'in jo mo røø²¹ 'øøi'²¹-tsi 'e jai'² lɨ́ɨ²i.
10 Tsʉ wa mo'o jaain²¹ tsá² 'in jo tɨɨi²¹ 'e tyʉ́² i'nee²mo 'nʉ 'in tɨɨi²¹ tyʉ́² 'u'²'u cwo'¹ lɨ un'goo²¹o tsá² dioses tya'a joon wa' dø'²'ø 'uunñi² tyá¹ tsá² tyani dioses tya'a, ityaa²¹²-tsi 'in tsá² do idø'²ø jon 'e 'uunñi² 'e gatyá² tsá² tyani dioses tya'a 'in jo jai'².
11 Joon tsʉ 'wii'¹³ 'øø'²¹mo-'o'o jilaa'²¹ 'elo jo jmá¹ 'nii'²¹ tyi'i, pe 'in tsá² jo tɨ́ɨi² tyʉ́² do 'iin²¹²in jmáa¹a la gajmaa² 'nʉ, la joon i'iin²¹mo-tsi Cristo. Pe gajún¹mo Cristo 'wii²¹² tya' 'in tsá² do lagɨ júin¹ 'wii²¹² tyi'i.
12 Tsʉ 'wii'¹³ joon mo 'laa²¹²'a la no tya' jaain²¹ tsaru'¹u' 'in jo 'øøi'²¹-tsi tyʉ́² la 'øøi'²¹-tsi' 'laa²¹²o'o jon tya' Cristo.
13 Joon wana i'nóo¹o tsaa² 'in ruu'²¹na' tsʉ 'wii'¹³-i tya' 'e gø'³øø, 'e tyʉ́²gɨ jo jmɨɨ²¹² cu'³gɨɨ ngú¹ wa'a la joon jo i'nóo¹o 'ido tsaa².

9

'E tɨ́ɨ²i jmaa¹a apóstol

1 Jna-a tɨ́ɨ²na jmáa³aa jilaa'²¹ ilí² jmáa¹a jaain²¹ apóstol tsʉ gamaa²¹moo Jesús, Ña'ñʉ'¹ʉ'. Joon 'naa'-a, ja'²mo lɨ́ɨ²naa' Cristo 'wii'¹³i to² 'e nigajmáa³aa tya' Ña'ñʉ'¹ʉ'.
2 'Iin xeei' lí²-i jin'²in 'e jo lɨ́ɨ¹na apóstol, pe 'naa' 'in née¹i Corinto 'in jai'² lɨ́ɨ²i Cristo lɨ́ɨ¹naa' lawa coon²¹ sello 'e ja'²mo gatyii'¹³in Ña'ñʉ'¹ʉ' jna 'e lɨ́ɨ¹na apóstol tya'a.
3 'Elo-o fuu²¹²uu 'in tsá² 'in faa'²¹ 'laa'²¹ tyiia:
4 Tɨ́ɨ²na 'ii'²¹ jilaa'²¹ 'e cwo'¹ tsá² jna 'e 'né³e' joongɨ 'e tyé³e',
5 tɨ́ɨ²moo jon wa'a 'áa³na tsamɨ́² 'in jai'² lɨ́ɨ²i Cristo la 'áa²i 'in apóstoles catyaai²gɨ, la jmoo¹o 'in ruu'²¹i Ña'ñʉ'¹ʉ' coon'¹³ Tʉ́³.
6 ¿'Owa' lɨ́ɨ²naa' 'e jiin'¹³ Bernabé coon'¹³ jna jo tɨ́ɨ²na'a tʉʉ²¹ʉ'ʉ to² 'e lí² cwoo²¹o'o júu³ tyʉ́² tya' 'e tiin'¹³ tsá²?
7 ¿'Iin 'láa² 'ná¹ tyí² 'e jma'²i to² tya'a? ¿'Iin jmoo¹o to² jee²¹² wuunjøø'³ joon jo cuu'²¹u mɨ'³ wuunjøø'³ do? ¿'Iin 'aa²¹²i joo'núu³ joon jo 'uun'²un fi'² tya' 'ido?
8 Jo fuu²¹²uu la joon wa'a jiin'¹³ 'e jooin²-tsi tsá² tsʉ 'e ley tya' Moisés jin'²in la joon jon.
9 Tsʉ ni jí² tya' ley do 'e jin'²: "Jo toon'¹³'on noo'¹³ ta'i'²i joo'tsáa² mo 'ø'²ø trigo." Joon jo gajin'²in Dios la joon 'wii'¹³ 'ɨ¹-tsi jiin'¹³ tya' joo'tsáa².
10 'E gajin'²o 'e iliné³e' xiiala 'ná¹ jmoo²¹o'. 'E tya' 'e tyʉ́² tyi' 'e ley lo tsʉ 'in tsá² 'in jɨɨ¹ɨ 'ná¹ jɨɨ¹ɨ 'e sɨjaan'²¹ i'ii'²¹i 'e tɨ́ɨ²i tya' 'e garoo²¹o jiin'¹³ la 'ii'²¹i 'in tsá² 'in 'ø'² do.
11 Joon mo ga'ee'³e'e 'naa' cwáain¹ tya' 'e fu¹ tyʉ́² tya' Dios 'e lɨ́² lawa 'e nigajñii²¹i'i jún² tya' júu³ tyʉ́² tya' Dios jee²¹² 'naa'. Joon nano, ¿tɨ jo tɨ́ɨ²na'a i'ii'¹³na'a 'e galɨ́² tyii' 'e lɨ́² lawa 'e garoo²¹o?
12 Joon wana tsá² xeei'²¹ tɨ́ɨ²i 'ii'²¹i 'lee'¹³i, jna'gɨɨ'ɨ tɨ́ɨi²gɨɨ'ɨ 'áai¹gɨ.

Joon xʉfiin'¹³ tɨ́ɨ²na'a 'ii'¹³na'a la joon, jo gajmoo²¹o'o. Lɨ cɨɨ'¹³-ɨ gajmoo²¹o'o. Jna'a gata'²-oo'o jilaa'²¹ 'e coon'¹³ la joon jo jmoo²¹o'o jíin¹ cwáain¹ tya' Cristo 'e gacwoo'¹³o'o 'naa'.
13 Ñí² 'naa' 'e jileei'²¹ 'in jmoo¹o to² 'yuui¹ cwo'¹ fee'¹ tya' tsá² Israel døø'²¹ø 'e sá² cwo'¹ do. 'øøi'²¹-tsi tsá² 'e 'in tsá² 'in jun¹ 'e fa'¹ cwo¹ tsá² jun¹ ni altar, 'in tsá² do tɨ́ɨ²i cuu'²¹u 'e ngú¹ tya' 'in joo'núu³ 'in cwói¹ tsá².
14 La joon gatyʉ'¹ʉ to² Ña'ñʉ'¹ʉ' 'e jileei'²¹ 'in cwo¹ júu³ tyʉ́² tya' 'e tiin'¹³ tsá² lí²-i 'ii'²¹i 'e 'lee'¹³i 'in tsá² 'in nuu¹un júu³ tyʉ́² tya'a.
15 Pe jiin'¹³ ca fu jo ga'ii'¹³na 'e gatɨ́ɨ²na jon'gɨ sɨ́ɨ³na 'e jí² lo tyi'naa' wa'a cwo²oo' jna no. 'Iin²¹²gɨɨ júun³na 'oo² lagɨ 'e mɨ́³ɨɨ cuu² tsʉ 'wii'¹³ cwóo³oo 'e júu³ tyʉ́² tya'

Dios. Jløø'^{3}moo cwóo^{3}oo 'e júu^{3} do 'e 'yaai^{1}-tsii.

16 Tsʉ jo cwóo^{3}oo 'e júu^{3} tya' 'e tiin'^{13} tsá^{2} wa'a 'e unjløøi'^{3} 'ñii'a, tsʉ gatyaa^{1}o Dios cwóo^{3}oo. Joon fúu^{2}-u jna wa jo cwóo^{3}oo 'e júu^{3} do.

17 Tsʉ 'wii'^{13} joon mo jmóo^{3}oo 'e 'yaai^{1}-tsii 'e jløø'^{3}moo 'áai^{1} pe wa'a jmóo^{3}oo 'e lɨ́^{2} tsai'^{2} 'ná^{1} jmáa^{3}aa, 'ná^{1} jmáa^{3}oo tyitsaai^{212} tsʉ gatyaa^{1}a Dios cwóo^{3}oo.

18 Joon 'e 'lee'^{13}na 'e jmoo^{1}o jløø'^{3}moo 'áai^{1} 'e cwóo^{3}oo 'e júu^{3} tyʉ́^{2} tya' 'e tiin'^{13} tsá^{2} jon'gɨ 'e cóon^{3}oon cuu^{2} jiin'^{13} la tɨ́ɨ^{2}na 'ñii'a lawa jaain^{21} 'in cwo^{1} júu^{3} tya' Dios.

19 Joon xʉfiin'^{13} lɨ́ɨ^{1}na 'in tsá^{2} 'in iláa^{2}mo, jiin'^{13} jaain^{21} lí^{2} tyʉ'^{2} to^{2} jna, pe gajméi^{1}na 'ñii'a 'e lɨ́ɨ^{1}na lawa jaain^{21} esclavo tya' jileei'^{21} tsá^{2} 'e coon'^{13} la joon fúu^{1}mogɨ tsá^{2} ijai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Cristo 'wii'^{13}-i jna.

20 Mo ngɨ́ɨ^{3}ɨɨ jee^{212} tsá^{2} Israel lɨ́ɨ^{1}na lawa jaain^{21} tsá^{2} Israel 'e coon'^{13} la joon ijai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Cristo. Joon xʉfiin'^{13} jo tyʉ'^{2}gɨ jna to^{2} 'e ley tya' Moisés mo ngɨ́ɨ^{3}ɨɨ jee^{212} 'in jmoo^{1}o nʉʉ'^{13}ʉ 'e ley do jmoo^{2}oo jon nʉʉ'^{13}ʉʉ 'e coon'^{13} la joon ilí^{2} jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i 'ii Cristo.

21 Joon mo ngɨ́ɨ^{3}ɨɨ jee^{212} tsá^{2} 'in jo jmoo^{1}o nʉʉ'^{13}ʉ 'e ley tya' Moisés la joon ngɨ́ɨ^{3}ɨɨ 'e coon'^{13} la joon ilí^{2} jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i 'ii Cristo. Pe tyʉ'^{2}ʉ-gɨ jna to^{2} 'e ley tya' Dios tsʉ jmóo^{3}oo nʉʉ'^{13}ʉʉ 'e ley tya' Cristo.

22 Mo ngɨ́ɨ^{3}ɨɨ jee^{212} 'in tsá^{2} 'in jo røø^{21} 'øøi'^{21}-tsi 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i jmóo^{3}oo la jmoo^{1}o 'e coon'^{13} la joon ilí^{2} jai'^{2}gɨ lɨ́ɨ^{2}i 'ii Cristo. Jmóo^{3}oo jiin'^{13} la jmoo^{1}o coon'^{13} doñi'iin ngɨ́ɨ^{3}ɨɨ 'e coon'^{13} la joon wa'a ilí^{2} jmáa^{1}a Dios tiin'^{13} 'ido.

23 Jmóo^{3}oo jilaa'^{21} 'elo 'wii^{212} tya' 'e júu^{3} tyʉ́^{2} tya' 'e tiin'^{13} tsá^{2}, tsʉ 'iin^{212}na 'ii'^{13}na 'e tyʉ́^{2}-ʉ 'e cwo'^{2}o 'e júu^{3} tyʉ́^{2} do tsá^{2}.

24 Ñí^{2} 'naa' mo cwiin^{1}in tsá^{2} carrera joon jileei'^{21} do cwíin^{1}in pe jaan^{21}mo jee^{212} 'in cwiin^{1}in do ilii'^{1}i. Joon juncwii^{21} tyi' lɨ la lɨ coon^{21} carrera, tsʉ 'wii'^{13} joon cwiin^{2}in' la lɨ 'e ili'^{1}i'.

25 Joon jileei'^{21} 'in 'iin^{212}in lii'^{21} mi cwiin^{1}in coon^{21} carrera tyʉ'^{2}ʉ to^{2} 'ña'a joon jo jmoo^{1}o 'e jmoo^{1}o 'nii'^{21} tya'a. Joon 'in tsá^{2} do jmoo^{1}o la joon wa'a ilí^{2} lii'^{1}i coon^{21} premio lawa coon^{21} corona lɨ́^{2} mo'^{2} lí^{3} cwuu^{21} 'e jo ta'^{2}a. Pe jna'o' tyʉ'^{2}ʉ to^{2} yiia' 'e li'^{1}i' jon coon^{21} premio. Pe 'e premio do ili'^{1}i' ita'^{2} coon^{2} tøø^{2}mo.

26 Joon cwáain^{1} tyiia, jo cwíin^{3}iin carrera tyiia lawa jaain^{21} tsá^{2} tiuui^{2}, ñí^{2}oo lɨ ní^{3}ii. Joon juncwii^{21} tyiia lɨ lawa coon^{21} 'e tɨ́i^{1} tsá^{2} joon jo un'ɨ́ɨ^{13}ɨɨ wa' pí^{2} tyiia faa'^{13}na tyí^{2}.

27 Pe 'e'^{3}ee wúu^{1} cuerpo tyiia, joon tyʉ'^{3}ʉʉ to^{2} 'e jmoo^{1}o jiin'^{13} la 'iin^{212}na tsʉ jo 'iin^{212}na 'oo^{2}oo fa'ɨɨ'^{21} tyani Dios tsʉ jo gatséi^{1} carrera tyiia 'e tyʉ́^{2} xʉfiin'^{13} niga'e'^{2}ee tsá^{2} xeei' 'e 'ná^{1} jmáa^{1}a.

10

Júu^{3} cwáain^{1} tya' dioses gajmee^{1}i tsá^{2} 'in jo jai'^{2}

1 'Iin^{212}na 'e iliñí^{2} 'naa', tsaru'^{1}u', 'e jníi^{1} do gajée^{1}mo jileei'^{21} 'in 'lɨɨ^{212} tsacøøi'^{13} tyi'. La joon jon jileei'^{21} 'lɨɨ^{212} tsacøøi'^{13} tyi' do gangɨ́ɨ^{2}i 'e Mar Rojo do.

2 Joon lawa'a 'e uncaan^{21}na' coon'^{13} Cristo mo saa^{212}na' jmɨɨ^{21}, la joon gauncaan^{21}in jileei'^{21} 'lɨɨ^{212} tsacøøi'^{13} tyi' coon'^{13} Moisés mo gajée^{1}mo 'e jníi^{1} do 'ii joon gangɨ́ɨ^{2}i 'e Mar Rojo do.

3 Joon jileei'^{21} 'ido gagøø'^{1}ø 'e 'iñi'^{1} 'e gacwo'^{1}o Dios 'ii.

4 Joon jileei'^{21} 'ido ga'uun'^{21}o 'e jmɨɨ^{21} gacwo'^{1}o Dios 'ii. Tsʉ ga'uun'^{21}o 'in tsá^{2} do 'e jmɨɨ^{21} ga'yeei'^{21} tsaa'^{2} cuun^{212} do. Joon lɨ́^{2} la lɨ́ɨ^{1}i Cristo 'e cuun^{212} do. Joon ngɨ^{1} Cristo coon'^{13} 'in tsá^{2} do.

5 Xʉfiin'^{13} joon, coon^{21}xʉ jo jileei'^{21} 'in 'lɨɨ^{212} tsacøøi'^{13} tyi' do gajuun^{212}mo lɨ taa^{2}i cwoo'^{13} tyʉʉn^{21} do, tsʉ jo gajmaa^{1}a la tɨ^{1}-tsi Dios.

6 Joon jilaa'21 'elo galí2 'e cwo'1o jna' cwáain1 wa'a jo 'iin212na' jmoo21o' 'e gó2 la nigajmaa1a 'ido.

7 Tsʉ 'wii'13 joon jo ungoo2o' 'in dioses 'in jmee1i tsá2 'in jo jai'2 la nigajmaa1a 'inlɨ́ɨi13 'in tsá2 do. Tsʉ nigajin'2 ni jí2 tya' Dios: "'In tsá2 do gacwoo212o gagøø'1ø joongɨ ga'uun'21un, joon mi yuui'13 joon garoon21on gajmaa'13a jmɨɨ212."

8 La joon jon jo tseein21 wa'a fee'13na' tsamɨ́2 xeei' la nigajmaa1a 'inlɨ́ɨi13 'in tsá2 do joon 'wii'13 joon nigajúin1 dyaai'nɨɨi1 mil tsá2 jee212 coon21 jmɨɨ212.

9 Jo tseein21 jon wa'1 jo lee'212 jna' cwáain1 xiiala lɨɨ1i Ña'ñʉ'1ʉ' wa'a 'wo2-tsi 'áai1 la nigajmaa1a 'inlɨ́ɨi13 jee212 'ii joon mɨɨ'21 gacuu'21i joon fúui1 gajúin1.

10 Jo tseein21gɨ jon wa'a cwoo'13o' Dios tsaa2 lagɨ gacwo'1o 'inlɨ́ɨi13 'in tsá2 do Dios tsaa2 joon Dios gasii1in jaain21 ángel tya' 'in jngaai'13 'ii.

11 Jilaa'21 'elo galɨ́2 tya' 'lɨɨ212 tsacøøi'13 tyi' joon Dios gataan1an ni jí2 tya'a 'e 'e'2e jna' 'in taan212in juncwii21 'e tɨ lɨ tyéi1.

12 Tsʉ 'wii'13 joon 'in 'ɨ1-tsi 'e 'øøi'21-tsi tyʉ́2 'ná1 ngɨ1 coon'21 tún2 wa'a jo xuu'21i tsaa2 tya'a.

13 Joon 'e tsaa2 'ilí2 xuu'21naa' coon21 røø21 coon'13 'e tsaa2 ilí2 xuu'21i jileei'21 tsá2 catyaai2. Pe jo cu'2-'oo' coon'13 Dios tsʉ jo cwo1 wa'a seen21naa' fa'í3 gøøi'13gɨ lagɨ itaa'21aa'. Tsʉ wana sá2 fa'í3 gøøi'13 Dios icwo'2o 'naa' xiiala lí2 'woo21naa' 'e fa'í3 do. Joon la joon itaa'21aa'.

14 Tsʉ 'wii'13 joon tsaru'1u' 'in 'iin212na, jo ngɨɨ21gɨɨ' lɨ siin'1 dioses jmee'1i tsá2 'e un'goo2oo'.

15 Fuu212uu 'naa' lawa tsá2 'in 'øøi'21-'oo', joon 'naa' lí2-i cón2oon' cwáain1 wa jo'1 sɨ jo jo'1 'ee júu3 tyiia.

16 Mo 'né3e' 'e i'ó1 copa nicwaai'3 'e nigacwoo'13o' 'maai'13 Dios 'e iuncaan2mo' coon'13 jmɨ1 'øøi2 Cristo. La joon jon mo tyé3e' 'e 'iñi1 'e jmoo21o' jmai'3xʉ jee212 jna' 'e iuncaan2mo' coon'13 cuerpo tya' Cristo.

17 Joon xʉfiin'13 fúu1mo', tyé2e' 'e 'iñi'1 coon21 do joon tsʉ 'wii'2 joon lɨɨ1na' coon21 cuerpo tyi'.

18 La nigajmaa1a 'in tsá2 Israel mo gajmaa1a fa'1, mo gagøø'1ø 'e nigacwo1 lawa coon21 fa'1, jaain21mo lɨɨ1i coon'13 'e fa'1 do.

19 Jo 'iin212na fuu212uu 'e 'oo1o 'ii'21 'in dioses jmee1i tsá2 'in jo jai'2, jon'gɨ fuu212uu 'e tyʉ́2gɨ 'e ngú1 'e tyá2 tsá2 tyani dioses tya' lagɨ 'e ngú1 xiia1'.

20 Jiin'13 'e 'iin212na fuu212uu 'naa', 'in tsá2 'in jo cwii1in Dios Jmii21 mo cwo'1o fa'1 dioses tya'a, cwo'1o 'e fa'1 do tya' 'in espíritu gó2 jon' tya' Dios Jmii21. Joon jo 'iin212na uncaan21naa' yaanaa' coon'13 'in espíritu gó2 do.

21 Jo lí2 'uu'13uu' 'e copa tya' Ña'ñʉ'1ʉ' 'e un'goo1oo' 'ii la 'ɨɨ212 un'goo1oo' 'in espíritu gó2 do. Jon'gɨ lí2 cɨɨ'13ɨɨ' 'e tya' Ña'ñʉ'1ʉ la 'ɨɨ212 cɨɨ'13ɨɨ' 'e tya' 'in espíritu gó2 do.

22 ¿Tɨ tyʉ́2gɨ wa'a 'e jmoo21o' 'e tsa'nii'21-tsi tya' coon'13 Ña'ñʉ'1ʉ'? ¿Tɨ 'gøø'13gɨ jna' lagɨ 'ii?

Jo sɨ'ñúu1i 'in jai'2 lɨɨ2i Cristo

23 Ja'2mo, lí2-i jmoo1o tsá2 jilaa'21 doñi'ee 'e 'iin212in pe jon' jilaa'21 'e jméi1 tya'a. Lí2-i jmoo1o tsá2 jilaa'21 'e 'iin212in pe jilaa'21 'e 'iin212in tsá2 jmáa1a jo uncoon'13 wa'a 'e cwii1ingɨ Dios.

24 Ná1-a jmoo1o tsá2 'e tyʉ́1 tya' 'in xeei' jon' 'e tyʉ́2 tya' 'ña'a.

25 Cøø13øø' jilaa'21 'e 'nɨɨ1ɨ lɨ' 'moo'13 jo unngɨɨ2ɨɨ' wa gatyá2 tsá2 tyani dioses tya' 'e lí2 ñí2ii' wa lí2 cɨ́ɨ13ɨɨ' sɨ jo lí2 'ee.

26 Tsʉ tya' Ña'ñʉ'1ʉ' fu juncwii21 lo coon'13 jilaa'21 'e sá3.

27 Joon wa jin'2 jaain21 tsá2 'in jo jai'2 lɨɨ2i Cristo sɨɨ'21ɨ 'nʉ: "Ja tsaa21a', tsatyé3e'xʉ'." Joon wa'a 'iin212u'un cwoo2u'u, cwotye'2du'u, jo unngɨɨ2'ɨn wa nigatyá2a 'e 'uunñi2 do tyani dioses tya'a.

28 Pe wana gajin'^{2} tsá^{2}: “Nigatyá^{2}a tsá^{2} 'e 'uunñi^{2} lo tyani dioses tya'a lawa coon^{21} fa'^{1}”, jo cøø^{13}'ø. Tsʉ wana gatye'^{2}'e 'in jaain^{21} do 'in jo røø^{21} 'øøi'^{21}-tsi ixuui'^{21} tsaa^{2} tya'a tsʉ 'wii'^{13} gatye'^{2}'e.

29 Fuu^{212}oo 'e 'øøi'^{21}-tsi 'in jaain^{21} do jon'on 'e 'øøi'^{21}-'o'o.

Pe lí^{2}-i unngɨɨ^{1}ɨ tsá^{2}: “¿'Ee lɨ' 'ná^{1} jmáa^{3}aa jiin'^{13} la 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2} xeei' 'in jo 'øøi'^{21}-tsi røø^{21}?

30 Tsʉ wana gacwóo^{3}oo 'maai'^{13} Dios Jmii^{21} tya' 'e gø'^{2}øø, ¿'ee lɨ́^{2} lí^{2} cwo'^{1} tsá^{2} jna tsaa^{2}?”

31 Pe 'naa' wa cøø^{2}øø' sɨ 'uu^{2}uu' 'ee, sɨ doñi'ee ijmáa^{2}aa' 'ee, jmáa^{2}aa' jilaa'^{21} 'e cwo'^{1} tsá^{2} 'maai'^{13} Dios.

32 Coon'^{13} jilaa'^{21} 'e jmoo^{2}oo' jo cwo'^{1}o wa' ixuu'^{21}i jiin'^{13} jaain^{21} tsá^{2} tsaa^{2} tya'a, wa'a tsá^{2} Israel, sɨ jo tsá^{2} Israel 'ee, sɨ 'in jai'^{2} lɨɨ^{2}i Dios 'ee.

33 Tsʉ jna-a, cwáain^{1} tyiia, cwo'^{2}-tsii jmáa^{3}aa jilaa'^{21} 'e 'yaai^{1}-tsi tsá^{2} xeei'. Jo 'noo'^{13}oo jiin'^{13} 'e tyʉ́^{2} tyiia pe 'e tyʉ́^{2} tya' tsá^{2} xeei' 'noo'^{13}oo, 'e coon'^{13} la joon itiin'^{13}in.

11

1 Joon 'naa', jmaa^{2}aa' la jmóo^{3}oo tsʉ jna-a jmáa^{3}aa la gajmaa^{1}a Cristo.

Xiiala 'ná^{1} jmáa^{1}a tsamɨ́^{2} mi licaain^{2} 'in jai'^{2} lɨɨ^{2}i

2 Tsaru'^{1}u', júu^{3} tyʉ́^{2} fuu^{212}uu 'naa' tsʉ coon^{21} tøø^{2}mo untii'^{13}-'oo' jna, joon jmoo^{2}oo' jiin'^{13} la tí^{2} 'e júu^{3} gacwo'^{2}oo 'naa'.

3 Pe 'iin^{212}na 'e li'øø'^{21}mo-'oo' 'e Cristo lɨɨ^{1}i lawa'a mootyi^{2} tya' jileei'^{21} tsañʉʉ'^{1}, joon tsañʉʉ'^{1} do lawa mootyi^{2} tya' 'oo^{212}o la lɨɨ^{1}i Dios mootyi^{2} tya' Cristo.

4 Wana jlɨ́^{2} tsá^{2} mootyíi^{1}i mi faa'^{21}a júu^{3} tyʉ́^{2} sɨ cwoo^{1}o júu^{3} tyʉ́^{2} 'e gacwo'^{1} Dios 'ii 'ee jee^{212} lɨ sɨcaan^{21}in 'in jai'^{2} lɨɨ^{2}i lawa'a 'e cwoo^{1}o fa'ɨɨ'^{21} mootyíi^{1}i.

5 Pe wana tsamɨ́^{2} faa'^{21}a júu^{3} tyʉ́^{2}, sɨ cwoo^{1}o júu^{3} gacwo'^{1}o Dios 'ii 'ee joon jo jlɨ́^{2} mootyíi^{1}i lɨ́^{2} lawa fa'ɨɨ'^{21} tya' mootyíi^{1}i. 'E lɨ́^{2} lawa'a 'e nigasii^{1}i jñʉ́^{2} mootyíi^{1}i.

6 Wa jo 'iin^{212}in tsamɨ́^{2} jlɨ́^{2} mootyíi^{1}i 'ná^{1}-a tyʉ'^{2}ʉ jñʉ́^{2} tyíi^{1}i. Pe wana fa'ɨɨ'^{21} lɨɨ^{2}i 'e gawuun'^{21} tyíi^{1}i sɨ 'e gasii^{1}i 'ee, 'ná^{1}a jlɨ́^{2} mootyíi^{1}i jon.

7 Jo jméi^{1} wa'a jlɨ́^{2} tsá^{2} mootyíi^{1}i tsʉ la lɨɨ^{1}i Dios lɨɨ^{1}i. Joon 'e 'ya'^{2}gɨ tya' Dios lɨɨ^{1}i tsá^{2}. Pe 'e 'ya'^{2}gɨ tya' tsá^{2}-a lɨɨ^{1}i tsamɨ́^{2}.

8 Joon mo gajmee^{1}i Dios tsá^{2}, gajmée^{1}mo tsamɨ́^{2} coon'^{13} ca'naai'^{13} tsañʉʉ'^{1} jon'on tsañʉʉ'^{1} coon'^{13} ca'naai'^{13} tsamɨ́^{2}.

9 Gajmee^{1}mo Dios tsamɨ́^{2} 'wii^{212} tya' tsañʉʉ'^{1} jon'on tsañʉʉ'^{1} 'wii^{212} tya' tsamɨ́^{2}.

10 Tsʉ 'wii'^{13} joon 'ná^{2} jlɨ́^{2} tsamɨ́^{2} mootyíi^{1}i 'e lɨ́^{1} lawa coon^{21} li^{2} 'e nʉʉ'^{13} joongɨ 'wii'^{13} tya' ángeles.

11 Pe tyani Dios jo seein^{21} tsañʉʉ'^{1} wa jo seein^{21} tsamɨ́^{2} la joon jon jo seein^{21} tsamɨ́^{2} wa jo seein^{21} tsañʉʉ'^{1}.

12 'E la ja'^{2}mo gajmee^{1}i Dios tsamɨ́^{2} coon'^{13} ca'naai'^{13} tsañʉʉ'^{1} pe ja'^{2}mo jon 'e lɨseein^{21} tsañʉʉ'^{1} tya' tsamɨ́^{2}. Joon jilaa'^{21} 'e sa 'wii'^{13} tya' Dios.

13 'Í^{2}du'-'oo' yaanaa' wa 'e tyʉ́^{2}-ʉ 'e faa'^{21}a tsamɨ́^{2} júu^{3} tyʉ́^{2} lɨɨi^{2} tyíi^{1}i.

14 Tsʉ́ jo cwaa^{21} cwaan^{21}in jñʉ́^{2} tsañʉʉ'^{1} la cwaa^{21} jñʉ́^{2} tsamɨ́^{2}, joon fa'ɨɨ'^{21} lɨɨ^{1}i wa'a cwaan^{21}in cwaa^{21}.

15 Pe cwaa^{21} cwaan^{21}in jñʉ́^{2} tsamɨ́^{2} joon lawa coon^{21} 'e 'ya'^{2}gɨ tya'a tsʉ Dios gacwo'^{1}o tsamɨ́^{2} jñʉ́^{2} cwaa^{21} 'e lɨ́^{2} lawa coon^{21} 'e jlɨ́^{2} mootyíi^{1}i.

16 Pe wana 'iin^{212}in tsá^{2} jo cwo'^{1}o júu^{3} ruu'^{21}i cwáain^{1} lo, cwoliñi^{2}'i 'e jon jna'a jon'gɨ 'in jai'^{2} lɨɨ^{2}i Dios catyaai^{2} jo jmoo^{21}o'o la tɨisi'^{2} lixiia'.

'E gó^{2} jmoo^{2}oo' cwáain^{1} tya' 'uunñi^{2} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ'

17 'E júu^{3} lo ifuu^{212}uu 'naa' jon'on júu^{3} tyʉ́^{2} tyii', tsʉ ninúu^{3}oo 'e gó^{2} jmoo^{2}oo' mo lɨcaan^{21}naa' jon'on 'e tyʉ́^{2}.

18 'E fo'^{3}oo nifu 'e jin'^{2} tsá^{2} 'e jmoo^{2}oo' poo^{212} jee^{212} 'naa' mo lɨcaan^{21}naa' un'goo^{1}oo' Dios. Joon sá^{2}-a coon^{21} 'e la jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na 'e júu^{3} do.
19 'E la ja'^{2}mo 'ná^{1}-a ilí^{2} poo^{212} jee^{212} 'naa' 'e coon'^{13} la joon ilí^{2} ñí^{2} tsá^{2} 'iin 'in la jai'^{2} jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Cristo.
20 Joon tsʉ 'wii'^{13} 'e poo^{212} 'e galɨ́^{2} jee^{212} 'naa' mo lɨcaan^{21}naa' jo cøø^{13}øø' jiin'^{13} la ti 'e 'uunñi^{2} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ'.
21 Tsʉ mi tɨ́^{2} 'ii'^{21} 'e dø' tsá^{2} do, jée^{1}gɨ tsalíin^{2}in 'inlɨ́ɨi^{13} joon døø'^{21}ø 'uunñi^{2} tya'a 'ña'a joon la 'ɨɨ^{212} joon 'inlɨ́ɨi^{13}gɨ gajaan^{1}-o la un'áa^{1}i do. Joon 'inlɨ́ɨi^{13}gɨ galɨ'íin^{1}mo.
22 ¿Tɨ jo 'oo^{2}oo' tyii' lɨ lí^{2} cøø^{13}øø' joongɨ lɨ lí^{2} 'uu^{2}uu'? Tsʉ mo jmoo^{2}oo' la joon lawa'a 'e jo tsáai^{13}-'oo' 'in tsá^{2} catyaai^{2} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Dios joon cwoo^{2}oo' fa'ɨɨ'^{21} 'in jo sá^{2} tya'a. ¿'Ee ifuu^{212}uu 'naa'? 'E cwáain^{1} 'e júu^{3} lo jo lí^{2} fuu^{212}uu 'e tyʉ́^{2} tyii'.

Xiiala 'ná^{1} jmaa^{2}aa' cwáain^{1} tya' 'uunñi^{2} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ'

23 Pe Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'ña'a ga'e'^{2}e jna 'e júu^{3} lo cwáain^{1} tya' 'uunñi^{2} tya'a. 'E nʉʉ^{21} mo ga'nɨɨ^{1}i Judas Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesús, 'e la nʉʉ^{21} joon gason'^{2} Jesús coon^{21} 'iñi'^{1}.
24 Joon mo ngayuui'^{13} gacwo'^{1}o 'maai'^{13} Dios, gajmaa^{1}a 'no'^{3} 'e 'iñi'^{1} do, joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tya'a: "Tyee'^{2}ee', tsʉ lawa'a 'e cuerpo tyiia 'e sɨ'no'^{3} tya' 'e tyʉ́^{2} tyii'. Joon mo cøø^{2}øø' untii'^{13}du'-'oo' jna."
25 La joon jon, mo ngayuui'^{13} gagøø'^{21}ø 'in tsá^{2} do, gacón^{2} Jesús coon^{21} copa vino, joon gajin'^{2}in: "'E copa lo lɨ́^{2} lawa coon^{21} júu^{3} 'múui^{2} 'e tyiin^{2} 'e lɨ́^{2} coon'^{13} jmɨ^{1} 'øø^{1}na. Lacafu 'uu^{2}uu' 'elo untii'^{13}du'-'oo' jna."
26 Joon lacafu cøø^{2}øø' 'e 'iñi'^{1} lo joon lacafu 'uu^{2}uu' 'e copa 'e 'ó^{2} vino lo jmóo^{13}oo' júu^{3} ca mi cwée^{1}i tún^{1} 'e nigajún^{1}mo Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesús 'wii^{212} tyi'.

Tyá^{2} tyʉ́^{2} yaai ilí^{2} dø'^{21}ø 'e 'uunñi^{2} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ'

27 Tsʉ 'wii'^{13} joon, doñi'iin 'in gøø'^{21}ø 'e 'iñi'^{1} do sɨ 'un'^{2}un 'e copa tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'ee, jo tsi tsa'goo^{1}, 'e ga'láa^{1}a coon'^{13} cuerpo tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' la joon jon coon'^{13} jmɨ^{1} 'øø^{1}i.
28 'E tyiin^{2} 'áai^{1} jon 'e cón^{2} tsá^{2} cwáain^{1} xiiala lɨ́ɨ^{1}i 'ña'a la jéei^{1}gɨ idø'^{2}ø 'e 'iñi'^{1} do sɨ 'un'^{2}un 'e copa 'in 'ó^{2} vino do 'ee.
29 Tsʉ wana dø'^{2} tsá^{2} joongɨ 'un'^{2} tsá^{2} 'e lɨ́^{2} lawa cuerpo tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' joon jo mo gacón^{2} cwáain^{1} xiiala lɨ́ɨ^{1}i 'ña'a, gøø'^{21}ø joongɨ 'un'^{2}un lawa coon^{21} wúu^{1} 'e'^{2}e 'ña'a.
30 Tsʉ 'wii'^{13} joon seen^{21}mo 'inlɨ́ɨi^{13} tsatsaa'^{13} joon 'in wo^{2} sɨ'ɨ́ɨ^{13}-tsi jee^{212} 'naa' no. Joon 'inlɨ́ɨi^{13}gɨ nijún^{1}mo.
31 Pe wana lee^{21}e' cwáain^{1} yiia' xiiala lɨ́ɨ^{1}na', joon jo 'e tsaa^{2} lí^{2} sá^{2} tyi' 'e icwo'^{1}o Ña'ñʉ'^{1}ʉ' jna'.
32 Pe mi jmáa^{1}a Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'ii'^{21} tyi', joon 'e'^{1}e jna' wúu^{1}, jmoo^{1}o la joon wa'a jo 'ná^{1} tsaa^{21}a' lɨ 'ii^{21} coon'^{13} 'in tsá^{2} xeei'^{21} 'in taan^{212}in fu juncwii^{21} lo.
33 La joon tsaru'^{1}u' mo uncaan^{21}naa' 'e tyee^{2}ee' 'e 'uunñi^{2} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' jaan^{2}naa' la jaain^{21} la jaan^{21}naa'.
34 Joon wa un'aa^{2}naa', tyee'^{2}ee' tyii'. Joon coon'^{13} la joon jo i'ná^{1} 'e'^{2}e Dios 'naa' wúu^{1} tsʉ 'wii'^{13} 'e gó^{2} jmoo^{2}oo' mo la caan^{21}naa'. Joon 'e júu^{3} catyiia^{2} lí^{2} unrøø^{2}na mi yajøø^{3}na 'naa'.

12

Cwo^{1}o Espíritu Tyʉ́^{2} 'waa'^{21} pí^{3} ijmá^{1}a tsá^{2} 'e gacwoo^{1}o

1 Tsaru'^{1}u', fuu^{212}uu 'naa' no cwáain^{11} tya' 'e 'waa'^{21} pí^{3} 'e cwo'^{1}o 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tsá^{2} ilí^{2} jmáa^{1}a 'e to^{2} gacwoo^{1}o la jaain^{21} la jaain^{21}.
2 Tyʉ́^{2}-ʉ ñí^{2} 'naa', tsaru'^{1}u', 'e la nʉ'gɨ galija'^{2}mo galɨ́ɨ^{2}naa' Cristo lɨ́ɨ^{1}naa' tsá^{2} 'in xeei^{21}-tsi 'e jo'^{1}o galɨ́ɨ^{2}naa' dioses tyii' 'in jo faa'^{21} gajmee^{1}i tsá^{2}.
3 Tsʉ 'wii'^{13} joon 'iin^{212}na iliñí^{2} 'naa' 'e jiin'^{13} jaain^{21} jo lí^{2} faa'^{21}a coon'^{13} 'ii'^{21} tya' 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios wa ngajin'^{2}in: "¡Jo ñíi^{3}ii 'iin^{21}ta no Jesús!"

La joon jon jiin'13 jaain21 jo lí2 jin'2:
"¡Ña'ñʉ'1-o Jesús!" wa jo mo gacwoo1o
'ii'21 'in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios 'ii.
4 'Láai2 nii2 to2 sá2 'e cwoo1o
'in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios tsá2 'e
ijmáa1a, joon cwoo1-o jon 'waa'21 pí3
'e iuntsiin1mo. Pe jaan21mo 'in Espíritu
Tyʉ́2 do.
5 'Láai2 'ii'13 'e sá2 ilí1 uncoon'13
tsá2 tsaxeei'21 pe jaan21mo Ña'ñʉ'1ʉ'
seein21.
6 Joon xʉfiin'13 jmoo1o tsá2 to2 tya'a
la ca 'ii'13, jaan21mo 'in Dios 'in un-
coon'13 'in tsá2 do la jaain21 la jaain21.
7 Joon 'wii'13 jna'o' la jaain21 jna',
'in Espíritu Tyʉ́2 do 'e'2 tsá2 'e 'ii'21 tya'
Dios 'e jmoo1o 'e tyʉ́2 tya' jileei'21.
8 Joon 'wii'13 'in Espíritu Tyʉ́2 do
cwo'1o Dios 'inlɨ́ɨi13 to2 wa'a faa'21a
júu3 'e 'ɨ1-tsi Dios. Joon 'wii'13 Espíritu
joon-on cwo'1o Dios 'inlɨ́ɨi13gɨ to2 wa'a
faa'21a júu3 'e ñii212-tsi 'áai1.
9 Joon 'inlɨ́ɨi13gɨ jo'1gɨ lɨ́ɨ2i Dios 'wii'13
'in Espíritu do. Joon 'wii'13 'in Espíritu
Tyʉ́2 do 'inlɨ́ɨi13gɨ 'ii'21i 'ii'21 ilí2 un'láa2i
tsatsaa'13.
10 Joon 'inlɨ́ɨi13gɨ 'ii'21i 'ii'21 ilí2 jmáa1a
milagros. Joon tsá2 xeei' faa'21o júu3
cwo'1 'ii 'wii'13 'in Espíritu do. Joon
tya' 'in xeei'gɨ cwo'1o Dios 'ii'21 'e
iliñii1i waa'a faa'21a jaain21 espíritu 'in
jo jai'2 sɨ faa'21a 'ee 'in Espíritu jai'2
tya' Dios. Joon 'in xeei'gɨ 'ii'21i 'ii'21 'e
faa'21a jmíi1 xiia' 'e jo 'øøi'21-tsi tsá2,
joon 'in xeei'gɨ 'ii'21i 'ii'21 ilí2 jmá2a tsá2
júu3 'ee 'øøi'21-tsi 'e júu3 gafaa'21 'ido.
11 Pe jilaa'21 'e jmoo1o 'in tsá2 lo,
jmoo1-o 'ii'21 tya' 'in jaan21mo Espíritu
Tyʉ́2 tya' Dios. Joon 'in Espíritu Tyʉ́2
do cwo'1o tsá2 to2 jmáa1a la jaain21 la
jaain21 jiin'13 la 'iin212in 'ña'a.

Lawa coon21 cuerpo jna'

12 'E cuerpo tya' Cristo lɨ́2 'láai2 'ii'13
pe coon21 cuerpo tya'a sá2; la joon jon
jna'o' 'in jai'2 lɨ́ɨ2i 'ii, fúu1mo jna' pe
lawa coon21 cuerpo lɨ́ɨ1na'.
13 Joon mo galijai'2 galɨ́ɨ2na' Cristo
lawa'a 'e gasaa1mo 'in Espíritu jaain21
do jna' jmɨɨ21 'e lɨ́ɨ1na' coon21 cuerpo.
Xʉfiin'13 tsá2 Israel jna' sɨ tsá2 jo
seein21 joon 'ee, sɨ tsá2 tyʉ'2 tsá2 to2 'ee,
sɨ tsá2 'in jo tyʉ'2 tsá2 to2 'ee galɨ́ɨ1na'
lawa jaan21na'. Lawa'a 'e nigané3e'
tya' jaain21 Espíritu.
14 'E cuerpo tya' tsá2 lɨ́2 'láai2 'ii'13
jon'on wa'a ca'ii'13.
15 Joon wa'a lí2 jin'2 tɨɨ2 tsá2: "Jo lɨ́ɨ1na
cwoo21 tsá2 tsʉ 'wii'13 joon jo lɨ́ɨ1na
'no'3 cuerpo tya' tsá2." Joon xʉfiin'13
jin'2in la joon pe lɨ́ɨ1mogɨ 'no'3 cuerpo
tya' tsá2.
16 Joon wana jin'2 loocwo2 tsá2: "Jo
lɨ́ɨ1na mɨ'2 unni2 tsá2 tsʉ 'wii'13 joon
jo lɨ́ɨ1na 'no'3 cuerpo tya' tsá2." Joon
xʉfiin'13 jin'2in la joon pe lɨ́ɨ1mogɨ 'no'3
cuerpo tya' tsá2.
17 Tsʉ ¿xiiala ilí2 nuu1 tsá2 wa'a
cuerpo tya' tsá2 lɨ la lɨ jiin'13 ca mɨ'2
unníi1i? La joon jon wa'a cuerpo tya'
tsá2 lɨ la lɨ jiin'13 unni2 tsá2 xiiala lí2
con1 tsá2 jmá1.
18 Pe Dios gataan'13-o la ca 'ii'13
cuerpo tya' tsá2 jiin'13 la 'iin212in.
19 Joon wa'a jiin'13 ca 'no'3 galisá2 jo
galɨ́2 coon21 cuerpo.
20 Joon la no-o galɨ́2 xʉfiin'13 'láai2
'ii'13 'e sá2 pe galɨ́2 coon21 cuerpo.
21 Joon tsʉ 'wii'13 joon 'e unni2 tsá2
jo lí2 jin'2in sɨɨ'21ɨ cwoo21 tsá2: "Jo
jmɨɨ212 intyéen1na 'nʉ." Jon'gɨ lí2 jin'2
mootyi2 tsá2 sɨɨ'21ɨ tɨɨ2 tsá2: "Jo jmɨɨ212
'intyéen1na 'nʉ."
22 Jon'on la joon tsʉ 'e 'no'3 cuerpo 'e
'wéi1gɨ 'e tyiin2gɨ.
23 Joon 'e 'no' cuerpo-gɨ 'e jo
tsáai1-tsi' jlɨɨ21ɨ' coon'21 tún2. Joon 'e
'no'3 cuerpo 'e jo 'iin212na' jøø1 tsá2
un'øø'21na' 'e jo jøø2 tsá2.
24 Pe jo un'øø'21na' 'e 'no'3 cuerpo
'e jo 'e to2 'íin3 wa'a jøø2 tsá2. Joon
Dios gajmaa1a 'e cuerpo tya' tsá2 'e
'no'3 xaai21gɨ tsáa1mo-tsi tsá2 'áai1gɨ 'e
coon'13 la joon la ca 'no' cuerpo 'e
unjíi2 'e 'no'3 catyiia do.
25 Joon jo lí2 'no'3 'e cuerpo do.

26 Joon wana ca 'no'^{3} cuerpo ní^{1} wúu^{1} lawa'a 'e wúu^{1} la tøøi^{2}. Joon jløø'^{3}mo la tøøi^{2} wa'a ga'ii'^{21} ca 'no' 'e tyʉ^{2} tya'a.

27 La joon jon 'naa', 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Cristo, lɨ́ɨ^{1}naa' lawa cuerpo tya' Cristo, joon la jaan^{21}naa' lɨ́ɨ^{1}naa' lawa ca 'no'^{3} 'e cuerpo do.

28 Joon Dios cwo^{1} 'inlɨ́ɨi^{13} jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Cristo to^{2} 'e 'ná^{1} jmáa^{1}a. 'E nifu gacwo^{1} Dios 'e líin^{2}in 'inlɨ́ɨi^{13} apóstoles; joon 'e tɨ́^{2} tún^{2} 'e cwo'^{1}o tsá^{2} tsá^{2} júu^{3} 'e gacwo'^{1}o Dios 'ii. Joon 'e tɨ́^{2} 'nɨ^{1} 'e líin^{2}in tsá^{2} tɨfo'^{2}. Mi yuui'^{13} joon 'in tsá^{2} 'in lí^{2} jmaa^{1}a milagros, joon 'in un'láa^{2}i tsatsaa'^{13}, joon 'in lí^{2} uncoon'^{13} tsá^{2} xeei', joon 'in tɨɨi^{21} tyʉ'^{2}ʉ to^{2} 'in catyaai^{2} do. Gacwo'^{1}o jon 'inlɨ́ɨi^{13} 'e ilí^{2} faa'^{21}a jmíi^{1} xiia'.

29 ¿Tɨ lɨ́ɨ^{1}i jileei'^{21} apóstoles, owa'a lɨ́ɨ^{1}i jileei'^{21} tsá^{2} 'in cwo'^{1}o tsá^{2} júu^{3} 'e gacwo'^{1} Dios 'ii? ¿Tɨ lɨ́ɨ^{1}i jileei'^{21} tɨfo'^{2}? ¿Tɨ jmoo^{1}o jileei'^{21} milagros?

30 ¿Tɨ lí^{2} jileei'^{21} un'láa^{2}i tsatsaa'^{13}? ¿Tɨ lí^{2} faa'^{21}a jileei'^{21} jmíi^{1} xiaa'? ¿Tɨ lí^{2} jmoo^{1}o jileei'^{21} tsá^{2} júu^{3} 'ee 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e jmíi^{1} xiia'^{21} faa'^{21} tsá^{2} do? Tyʉ^{2}ʉ 'øøi'^{21}-tsi' 'e jon'on la joon.

31 Cwoo'^{13}-'oo' 'e 'ii'^{13}naa' 'e tyʉ^{2}gɨ cwo'^{1}o Dios tsá^{2} jmáa^{1}a jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i. Pe ifuu^{212}uu 'naa' coon^{21} to^{2} 'e tyʉ^{2}gɨ 'áai^{1} ijmaa^{2}aa'.

13

To^{2} nifu 'e 'ná^{1} jmá^{1} tsá^{2}

1 Xʉfiin'^{13} lí^{2}-i fuu^{212}uu jilaa'^{21} jmíi^{1} sɨ́^{1}i tsá^{2} joon ca jmíi^{1} tya' ángeles tɨ́ɨ^{2}na pe jo 'iin^{212}na Dios jon'gɨ tsá^{2} xeei' lɨ́ɨ^{1}na jiin'^{13} la lɨ́^{2} coon^{21} ñí^{3} 'e pó^{2} tsá^{2} 'e 'iin^{2}in tá^{2} sɨ coon^{21} mɨ'^{2} ñí^{3} taliin^{2} 'ee 'e to'^{2} mɨɨ'^{13} 'áai^{1}.

2 La joon jon, xʉfiin'^{13} lí^{2}-i fuu^{212}uu tsá^{2} júu^{3} 'e ga'ii'^{13}na cwo'^{1}o Dios jna, joon 'øøi'^{21} jilaa'^{21} 'e 'ɨ^{1}-tsi Dios 'uun^{212}mo, joon ñii^{2}oo jilaa'^{21}, joon xʉfiin'^{13} lí^{2}-i jan'^{2}aan moo'^{21} 'e si'^{2} do 'áan^{3} tya'a coon'^{13} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na pe jo 'iin^{212}na Dios jon'gɨ tsá^{2} xeei' jo 'ee to^{2} 'íin^{3}gɨɨ.

3 Joon xʉfiin'^{13} jmóo^{3}-oo jmai'^{2}xʉ jee^{212} tsá^{2} jilaa'^{21} 'e 'óo^{3}oo, joon xʉfiin'^{13} cwo'^{3}oo ca cuerpo tyiia 'e ijúun^{3}na 'wii^{212} tya' tsá^{2} pe jo 'iin^{212}na Dios jon'gɨ tsá^{2} xeei' jo 'ee to^{2} 'íi^{3} tyiia.

4 Tsʉ fee'^{1}mo-tsi 'in 'iin^{212}in Dios coon'^{13} tsá^{2} xeei'. 'Wo^{2}-tsio jon'on tsii^{212} wúu^{1}i, jon'gɨ faa'^{21}a júu^{3} 'øøi'^{13} 'áai^{1}, jon'gɨ unjløøi'^{3} yaai.

5 Jo lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} 'in faa'^{21}a júu^{3} 'laa'^{21} jon'gɨ 'in jiin'^{13} 'ɨ^{1}-tsi yaai, jon'gɨ 'in 'nii'^{21}-tsi, jon'gɨ 'in 'yʉ^{2}-tsi 'in tsá^{2} 'in 'iin^{212}in Dios coon'^{13} tsá^{2} xeei'.

6 Joon jo jmoo^{1}o jløø'^{3}i tsaa^{2} tya' 'in xeei', pe jløø'^{3}mo coon'^{13} jilaa'^{21} 'e la jai'^{2}.

7 'In tsá^{2} 'in 'iin^{212}in Dios coon'^{13} tsá^{2} xeei' jmoo^{1}o taa'^{21} coon'^{13} jilaa'^{21}, joon jo cu'^{2}-tsi coon'^{13} tsá^{2} xeei', 'ɨ^{1}-tsi jiin'^{13} 'e tyʉ^{2} tya'a, jo tiuu^{2}i.

8 Jo 'e ityéi^{1} 'e 'iin^{212}in tsá^{2} Dios coon'^{13} tsá^{2} xeei'. Pe ijó^{1}o coon^{21} jmɨɨ^{212} 'e jo tyiin^{2}gɨ i'ii'^{13}naa' júu^{3} gacwo'^{1} Dios tsá^{2} xeei', jon'gɨ tyiin^{2}gɨ 'e faa'^{21} tsá^{2} coon'^{13} jmíi^{1} xiia', jon'gɨ tyiin^{2}gɨ 'e ñi^{1} tsá^{2}.

9 Tsʉ nano jo galicwii^{1}na' la tøøi^{2}, la joon jon jo fuu^{212} jna' la jilaa'^{21} júu^{3} tya' Dios

10 pe mi licwii^{1}na' la tøøi^{2} ixee^{1}mo 'e jo cwii^{1}na' no.

11 Mo galɨ́^{2} xuu^{212}na gafaa'^{21}aa la faa'^{21}a xuui^{212}, joon 'øøi'^{21}-tsii la 'øøi'^{21}-tsi xuui^{212} joon ga'ɨ́^{2}-tsii la 'ɨ^{1}-tsi xuui^{212}, pe mo galɨ́^{2} fee'^{1}na gatʉʉ^{3}ʉʉ jilaa'^{21} 'e lɨ́^{2} la mo xuu^{212}na.

12 La joon nano mi ine^{2} jna' jilaa'^{21} 'e sá^{2} tya' Dios lawa coon^{21} 'e icaai'^{13}, lawa'a 'e jøø^{21}ø' coon^{21} 'u^{2} gó^{2}. Pe mi tɨ́^{2} jmɨɨ^{212} joon ijøø^{21}ø' níi^{1}i jo 'ee sɨcaai'^{13}gɨ. Tsʉ nano jo tsai'^{2} cwii^{1}na 'ii 'e tyʉ^{2}, pe mi tɨ́^{2} jmɨɨ^{212} joon il-icwii^{1}moo jiin'^{13} la tí^{2}, la cwii^{1}in Dios jna la no.

13 Jilaa'^{21} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i tsá^{2} coon'^{13} jilaa'^{21} 'e sɨjéein^{13} tsá^{2}, coon'^{13} 'e 'iin^{212}in tsá^{2} Dios coon'^{13} tsá^{22} xeei'

taa'21a coon21 tøø2mo pe 'e tyiin2gɨ jee212 'e 'nɨ1 lo 'e 'iin212gɨ tsá2 Dios coon'13 tsá2 xeei'.

14

Jmíi1 xiia' 'e sɨ́ɨ1i tsá2

1 Tsʉ 'wii'13 joon cwoo'13-'oo' 'e 'iin212naa' Dios coon'13 tsá2 xeei'. Joon la 'ɨɨ212 joon cwoli'iin212naa' 'e cwo'1o Dios 'naa' coon21 to2 jmaa2aa' jee212 'in jai'2 lɨ́ɨ2i Cristo. Joon 'iin212gɨɨ' 'e cwo'1o Dios 'naa' 'e to2 do 'e foo2oo' júu3 tya'a 'e ga'ii'13naa' cwo1 'ido.

2 Tsʉ 'in tsá2 'in faa'21a jmíi1 xiia' sɨɨ'21ɨ Dios jon'on tsá2 tsʉ jo 'øøi'21-tsi tsá2 xeei'. Faa'21-o 'ii'21 tya' 'in Espíritu Tyʉ́2 pe jmaai'13 júu3 'uun21mo.

3 Pe 'in tsá2 'in faa'21a júu3 'e gacwo'1 Dios 'ii faa'21o 'e lí2 jai'2gɨ lɨ́ɨ2i tsá2, sɨ 'e tya2-tsi tsá2 'ee sɨ'ɨ cwo'1 tsá2 fo'feei'1 'ee.

4 'In tsá2 'in faa'21a jmíi1 xiia' 'e lí2 jo'1gɨ lɨ́ɨ2i 'ña'a pe 'in faa'21a júu3 gacwo'1 Dios 'ii 'e lí2 jai'2gɨ lɨ́ɨ2i 'in catyaai2 'in jai'2 lɨ́ɨ2i Cristo.

5 'Iin212na wa'a lí2 jileei'21 'naa' foo2oo' coon'13 jmíi1 xiia' pe 'iin212mogɨɨ 'áai1 'e foo2oo' júu3 gacwo'1 Dios 'naa'. Tyʉ́2gɨ 'e faa'21 tsá2 'e júu3 joon lagɨ 'e faa'21 tsá2 coon'13 jmíi1 xiia' 'e jo 'øøi'21-tsi tsá2. Pe jmée1mo to2 'e jmíi1 xiia' do wa'a seein21 jaain21 jee212 do 'in lí2 jma'2 tsá2 júu3 'ee 'øøi'21-tsi tsá2 'e júu3 xiia' do joon coon'13 la joon lí2 fee'1gɨ 'e jai'2 lɨ́ɨ2i 'in jai'2 lɨ́ɨ2i Cristo 'in ganúu2u.

6 Joon, tsaru'1u', jo 'e to2 'íi3 tyii' wa'a cwée1na jee212 'naa' joon sɨ́ɨ3na 'naa' coon'13 jmíi1 xiia' 'e jo 'øø'21mo-'oo'. Pe jmaa1i to2 tyii' wa'a cwóo3oo coon21 júu3 'e gacwo'1 Dios jna 'e 'øøi'21-tsii, sɨ coon21 júu3 jmɨɨ1-tsi 'ee, sɨ coon21 júu3 ga'ii'13na cwo'1 Dios jna 'ee, sɨ coon21 júu3 tya' xiiala 'ná1 ngɨ1ɨ tsá2 'ee. Jmaa1i to2 tyii' 'e júu3 joon.

7 Jiin'13 la lɨ́2 lúu1 'e xʉʉ́2 tsá2 sɨ tun1 'ee 'e jo 'iin2in røø21. Wa'a jo 'iin2in 'e lúu1 do jiin'13 la to2 tyʉ'2 solfa jo iliñí2 tsá2 'ee sóoin1 'iin2.

8 La joon jon coon'13 'e lúu1 'láa2 'e xʉʉ́2 tsá2 lɨ náa1 'nii21, wa'a jo røø21 'iin2in jo 'e tyʉ́2 tya1 'láa2 'e tsalíin2 jee212 'nii21.

9 La joon lɨ́2 coon'13 'naa', wa'a sɨɨ'21 tsá2 'naa' coon'13 jmíi1 'e jo 'øøi'21-'oo', ¿xiiala ilí2 'øø'21mo-'oo' 'e jin'2in? Lawa'a 'e gafaa'21o jee212 tyí2.

10 'E la ja'2mo 'láai2 jmíi1 sá2 'e sɨ́ɨi1 tsá2 la 'ui juncwii21 joon 'in tɨɨi21 'e jmíi1 do 'øø'21mo-tsi.

11 Pe wa jo 'øøi'21-tsii 'e jmíi1 fee'1 tsá2 jna lawa tsá2 coon21 fuu21 lɨ́ɨ1na tya'a la joon jon 'ido tyiajna.

12 Joon, tsʉ 'wii'13 joon, tsʉ 'wii'13 'iin212naa' 'áai1 'e cwo'1 'in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios 'naa' to2 jmaa2aa' jee212 'in jai'2 lɨ́ɨ2i Cristo, cwoo'13-'oo' i'ii'13naa' 'e tyiin2gɨ 'e to2 do 'e un-coon'13 'in tsá2 xeei' do 'in jai'2 lɨ́ɨ2i Cristo 'e ilí2 jai'2gɨ lɨ́ɨ2i.

13 Joon 'in tsá2 'in faa'21a jee212 'naa' coon'13 jmíi1 xiia'21 'ná1-a mɨ́2 tyani Dios wa'a cwo'1 Dios 'ii 'ii'21 ilí2 jma'2a júu3 'naa' 'ee 'øøi'21-tsi 'e gajin'2in do.

14 Wa'a fuu212uu coon21 júu3 tyʉ́2 coon'13 jmíi1 xiia' 'e jo 'øøi'21-tsii jiin'13 espíritu tyiia 'in faa'21a 'e júu3 tyʉ́2 do joon jo 'ee to2 'íi3 'e 'øøi'21gɨ-tsii.

15 ¿Wa lí2 la joon, 'ee 'ná1 jmáa3aa? Ifuu212uu júu3 tyʉ́2 tyiia coon'13 espíritu tyiia pe la joon jon coon'13 'e 'øø'21mo-tsii. I'øø3øø jon coon'13 espíritu tyiia pe i'øø3oo jon coon'13 'e 'øø'21mo-tsii.

16 Tsʉ wa'a jiin'13 coon'13 espíritu tyi'i un'goo1'o Dios 'in tsá2 'in gacwéi1 jee212 'naa' jo i'øøi'21-tsi 'e 'ma2u'un cwo'2'o Dios, joon jo lí2 uncaan21in coon'13 'nʉ coon'13 'e fo'2'o do.

17 Joon xʉfiin'13 'áa1mo tyʉ́2 'e júu3 fo'2'o do jo iuncoon'13 'in tsá2 do wa'a jai'2gɨ ilɨ́ɨ2i.

18 Cwo'3oo 'maai'13 Dios 'e fuu212gɨɨ lagɨ jileei'21 'naa' coon'13 jmíi1 xiia'.

19 Pe mo nitaan212na jee212 'in jai'2 lɨ́ɨ2i Cristo 'iin212gɨɨ 'áai1 wa fuu212uu

fiin'13 'ñá2 júu3 'e 'øøi'21-tsi 'in tsá2 do
'e 'e'2e 'ido lagɨ dyá2 mil júu3 xiia' 'e jo
'øøi'21-tsi.
20 Tsaru'1u', jo 'ɨ1-'oo' la 'ɨ1-tsi
xuui212. Cwoliin1naa' lawa' yʉʉn21
cwáain1 tya' jilaa'21 'e gó2 pe lawa'a
tsacøøi'13 'in nii212-tsi coon'13 jilaa'21
'e 'ɨ1-'oo'.
21 Ni jí2 tya' ley 'e jin'2: "Ifuu212uu
'in tsá2 lo coon'13 jmíi1 xiia', coon'13
tsá2 coon21 fuu21 'in faa'21a jmíi1 'e jo
'øøi'21-tsi pe jo icón2 'in tsá2 do cwáain1
tyiia, jin'2in Ña'ñʉ'1ʉ'."
22 Coon'13 la joon ilí2 tɨɨ21na' 'e 'e
jmíi1 xiia' faa'21 tsá2 'ii'21 tya' Espíritu
tya' Dios lɨ́2 lawa coon21 li2 tya' 'in jo
jai'2 lɨ́ɨ2i Dios. Pe mo faa'21 tsá2 júu3
cwo'1 Dios 'ii 'e lɨ́2 lawa coon21 li2 tya'
'in jai'2 lɨ́ɨ2i Dios jon' tya' 'in jo jai'2 lɨ́ɨ2i.
23 Joon wa foo2oo' jileei'21 'naa'
jmai'2 jmíi1 xiia' la 'ɨɨ212 incaan21naa'
joon 'inlɨ́ɨi13 'in jo ñí1 sɨ jo jai'2 lɨ́ɨ2i 'ee
i'ii21i jee212 'naa', ¿tɨ jon' ijin'2 'in tsá2
do: Joon galɨ́2 tsá2 caa21mo 'naa'?
24 Pe wana jileei'21 'naa' foo2oo'
jmai'2 júu3 cwo'1 Dios 'naa' joon i'ii21i
jee 212 'naa' 'in tsá2 'in jo jai'2 lɨ́ɨ2i sɨ 'in
jo ñí1 'ee ilí2 tsáa1mo-tsi 'e røø21i tsaa2
joon icón2 'ii'21 tya' 'ña'a.
25 Joon iliñí1 la tí2 jiin'13 la 'ɨ1-tsi mi
nuu1un 'e júu3 foo2oo' 'naa' joon isii'1i
wonii1i tyani Dios, joon ijin'2in 'e la
ja'2mo seein21 Dios jee212 'naa'.

Jmaa2aa' jilaa'21 coon'21 tún2-un

26 La joon, tsaru'1u', mo lɨcaan21naa'
jmoo2oo' jilaa'21 'e lijai'2gɨ lɨ́ɨ2i jileei'21
'in jai'2 lɨ́ɨ2i Cristo. La jaan21naa'
lí2-i jmáa1a coon21 sóoin1 'e cwo'1o
'maai'13 Dios sɨ coon21 júu3 'e 'e'2e tsá2
'ee, sɨ coon21 júu3 'e gacwo'1 Dios 'e
ili'øø'21mo-'oo' 'ee, sɨ lí2-i faa'21a tsá2
coon'13 jmíi1 xiia' 'ee, sɨ lí2-i jma'2 tsá2
júu3 'ee 'øøi'21-tsi 'e júu3 xiia' do 'ee.
Pe jilaa'21 'e jmoo2oo' jmai'2 ilijai'2gɨ
lɨ́ɨ2naa'.
27 Joon wa'a faa'21 tsá2 coon'13 jmíi1
xiia' 'ná1 faa'21 tsá2 tɨ' ca jaain21 joon
jiin'13 gái1 lí2 faa'21a sɨ wa fúui1 'ee
gaai21 lí2 faa'21a. Joon 'ná1 liseein21
tsá2 'in lí2 jma'2a júu3 'ee 'øøi'21-tsi 'e
jmíi1 xiia' do.
28 Joon wa jo 'in seein21 'in lí2 jmá2
júu3 'e jmíi1 xiia' do 'e tyʉ́2gɨ wa'a ján2
tii2 'ido lɨ sɨcaan21naa' joon fee'1i 'ña'a
coon'13 Dios.
29 Joon 'in faa'21a júu3 cwo'1 Dios 'ii
jiin'13 gái1 sɨ gaai21 'ee lí2-i faa'21a joon
'in catyaai2gɨ do 'ná1 jmáa1a 'ii'21 wa
røø21 sɨ jo røø21 'ee.
30 Joon wa'a faa'21 tsá2 joon la 'ɨɨ212
joon Dios cwo'1 tsá2 xeei' 'in tyíin1in
do coon21 júu3gɨ, 'in faa'21a nifu dogɨ
'ná1 ján2 faa'21a.
31 Joon coon'13 la joon jileei'21
'naa' 'in 'ii'21 júu3 cwo'1 Dios 'naa'
lí2-i foo2oo' tɨ' jaain21 tɨ' jaain21 joon
jileei'21 ilitɨɨ21mo joon itya2gɨ-tsi.
32 Lí2-i tyʉ'2 to2 espíritu yaai 'in tsá2
'in gacwo'1 Dios júu3 do.
33 Tsʉ Dios lɨ́ɨ1i Dios 'in jmoo1o
coon'21 tún2 jon' wa'a to'2o mɨɨ'13.

Joon la jmoo1o jileei'21 tsaru'1u'
catyaai2 la caain21 lɨ jai'2 lɨ́ɨ2i tsá2
34 jo cwói1 faa'21a tsamɨ́2 jee21
lɨcaain21 tsá2 jai'2 lɨ́ɨ2i Cristo, tsʉ
tsaa'13mo la joon. 'Ná1 jmáa1a nʉʉ'13ʉ
jiin'13 la to2 tyʉ'2 ley tya' Dios.
35 Wa 'iin212in litsáai1-tsi 'ná1
unngɨɨ1ɨ ñʉʉ'1 tya'a mo cwoliin1in
tya'a. Tsʉ 'e gó2 wa'a faa'21a tsamɨ́2
jee212 lɨ lɨ caain21 tsá2.
36 Untii'13du'-'oo' 'e júu3 tyʉ́2 tya'
Dios jo mo ga'láa2 'wii212 jee212 'naa'
jon'gɨ jiin'13 'naa' 'in ga'ii'21i 'e júu3 tyʉ́2
do.
37 Joon wa 'inlɨ́ɨi13 jee212 'naa' 'ɨ1-tsi
'e ga'ii'21i to2 tyʉ'2 Dios 'e cwoo1o júu3
gacwo'1o Dios 'ii, sɨ 'ɨ1-tsi 'ee 'e faa'21a
'ii'21 tya' Espíritu Tyʉ́2 cwoliñí1o 'e júu3
fuu212uu 'naa' lo lawa' júu3 'e gatyʉ'2
to2 'ña'-o Ña'ñʉ'1ʉ'.
38 Joon wa jo 'iin212in licwii1i 'e júu3
tya' Dios lo joon jo 'ná1 licwii1in tsá2
'ii.
39 Joon, tsaru'1u', cwoo'13-'oo' 'e
i'ii'13naa' júu3 'e gacwo'1 Dios 'naa'

joon jo tsaai'13 faa'21 tsá2 coon'13 jmíi1 xiia'.
40 Pe coon'13 jilaa'21 'e jmoo2oo', jmoo2oo' jmai'2 'e røø21 joongɨ coon'21 túnˀ.

15

Mo gajiin'1 Cristo jee212 'lɨɨ212

1 Joon nano, tsaru'1u', 'iin212na untii'13ii-'oo'naa' túnˀ 'e júu3 tyúˀ tya' 'e tiin'13 tsá2 'e gacwo'3oo 'naa' la mo jéei1. Joon ga'ii'13naa' 'e júu3 tyúˀ do joon tá2 taan212naa' coon'13 'e júu3 do.
2 Joon coon'13 'e júu3 tyúˀ do gauntiin'13naa' wa'a jo tɨɨ2ɨɨ' 'e júu3 gacwo'3oo 'naa' wa'a jo 'e to2 'íi3gɨ 'e jai'2 galíɨ2naa'.
3 Tsɨ gacwo'3oo 'naa' 'e júu3 tyiin2gɨ 'e ga'ii'13na. Ga'e'2ee 'naa' 'e gajúin1 Cristo 'wii212 tsaa2 tyijna' jiin'13 la jin'2 ni jí2 tya' Dios.
4 Ga'e'3ee 'naa' jon 'e ga'aa1mo tsá2 'ii pe mo gangíɨ2i 'níɨ1 jmɨɨ212 gajiin'1o túnˀ jiin'13 la jin'2 ni jí2 tya' Dios.
5 Joon gajné1mo tyani Tú3 joon mi yuui'13 joon tyani 'in apóstoles tya'a.
6 Joon mo ngayuui'13 joon gajné1mo tyani tsaru'1u' 'in 'ñá2 cíein13 líɨ13gɨ 'e coon21 tiempo do. Joon seen21mogɨ fúui1 'in tsá2 do, xɨfiin'13 'inlíɨi13 nigajúnˀmo.
7 Mo ngayuui'13 joon gajné1mo tyani Jacobo, joon mo lɨcɨɨin21gɨ joon tyani jileei'21 apóstoles catyaai2gɨ.
8 Joongɨ lɨ gatséi1 gajné1mo tyaní3ii joon líɨ1na lawa jaain21 'in galiseein21 'e gó2.
9 Joon jna-a 'in 'wéi1gɨ la jee212 jileei'21 'in apóstoles do. Ca jo tíɨ2na wa unsii21 tsá2 jna apóstol tsɨ niga'øø1moo 'in tsá2 'in gajai'2 líɨ2i Cristo.
10 Pe tsɨ 'wii'13 fee'1mo-tsi Dios tyiia líɨ1na jiin'13 la líɨ1moo. Joon 'e galíˀ feei'1-tsi tyiia jo gangó1 lɨ caai1, lɨ cɨɨ'13 gajmaa1a tsɨ jna-a gajmáa3aa to2 'áai1gɨ lagɨ 'in catyaai2gɨ do. Pe jon'gɨ jna 'in gajmaa1a 'e to2 do, 'e feei'1-tsi Dios 'wii212 tyiia gacwo'1o jna pí3.
11 Coon21 røø21 'e júu3 cwoo'13o'o 'naa' joon jo 'ee to2 'íi3 wa'a jna-a sɨ 'ido 'ee, pe 'naa'gɨɨ' laja'2mo galíɨ2naa' 'e júu3 do.

Xiiala ilí2 mi jiin'1 tsá2 jee212 'lɨɨ212

12 Pe wana ga'ee'13e'e 'naa' 'e Cristo nigajiin'1o jee212 'lɨɨ212, ¿xiiala lí2 jin'2 'inlíɨi13 jee212 'naa' 'e jo jiin'1gɨ tsá2 jee212 'lɨɨ212?
13 Tsɨ wa mo jo ijiin'1 tsá2 jee212 'lɨɨ212 jiin'13 'ña'a Cristo jo mo gajiin'1in jee212 'lɨɨ212.
14 Joon wa jo mo gajiin'1in Cristo jee212 'lɨɨ212 'e júu3 tyúˀ do 'e fuu21u'u 'naa' jo 'ee to2 'íi3 joon jo 'ee to2 'íi3gɨ 'e nigalijai'2 galíɨ2naa'.
15 Joon wa mo jo gajiin'1in Cristo jee212 'lɨɨ212 galíɨ1na' tsá2 tajúu3i cwáain1 tya' Dios, tsɨ nigasii'13oo'o 'e Dios nagaunjiin'1in Cristo jee212 'lɨɨ212. Joon wa mo'o jo'1o 'e jo jiin'1in tsá2 jee212 'lɨɨ212 la joon jon jo gaunjiin'1in Dios Cristo jee212 'lɨɨ212.
16 Tsɨ wa jo jiin'1gɨ 'lɨɨ212 jon'gɨ gajiin'1 Cristo jee212 'lɨɨ212.
17 Joon wa jo mo gajiin'1in Cristo jo 'ee to2 'íi3 'e nigajai'2 galíɨ2naa' 'in Cristo do. Joon røøi21gɨɨ' tsaa2 tyii'.
18 Joon jo tiin'13mo 'in tsá2 'in najóin1 jo'1o líɨ2i Cristo.
19 Joon wa 'e jai'2 líɨ2na' Cristo jmaa1i to2 tyi' jiin'13 mo toon212on' fu juncwii21 lo líɨ2na' tsá2 'in fúu2-u 'áai1.
20 Pe 'e la ja'2mo nigajiin'1in Cristo jee212 'lɨɨ212 joon líɨ1i lawa' 'e 'oofuu21 'e cúnˀ tsá2 nifu 'e garoo21. 'Ii gajiin'1o jéei1gɨ lagɨ jileei'21 'in jiin'1in.
21 Joon la ga'naai21 'wii212 'e júun2in tsá2 'wii212 tya' jaain21 tsá2 la joon jon 'wii212 tya' jaain21 tsá2 ijiin'1in tsá2 jee212 'lɨɨ212.
22 Tsɨ jilee'21mo nigajúin1 'wii212 'e gajmaa1a Adán do, la joon jon jileei'21 lí2-i jiin'1in 'wii212 'e gajmaa1a Cristo.
23 Joon ijiin'1o la jaain21 jiin'13 la tíɨ2i, Cristo nifu, líɨ1i la líˀ 'e 'oofuu21 'e cún tsá2 nifu, joon mo ngayuui'13

joon, mi cwee^{1}i Cristo tún^{1} ijiin'^{1}o jon jileei'^{21} 'in lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} tya'a.

24 Joon mo ngayuui'^{13} joon ijó^{1} jmɨɨ^{212} lɨ tséi^{1}, joon Cristo i'íin^{2}in jilaa'^{21} to^{2} coon'^{13} jilaa'^{21} 'ii'^{21} 'e sá^{2} joon ijon'^{2}-o ja'cwoo^{21}o Dios Jmii^{21} jilaa'^{21} 'e tyʉ'^{2}ʉ to^{2} 'ii.

25 Tsʉ Cristo 'ná^{1} tyʉ'^{2} to^{2} jilaa'^{21} ca galɨ'^{2}o jileei'^{21} 'in 'eei'^{1} 'ii.

26 Joon 'e júuin^{2} tsá^{2} lɨ́^{2} la lɨ́ɨ^{2}i jaain^{21} 'in 'eei'^{1} 'ii. Pe lɨ gatséi^{1} i'íin^{2}in jon Cristo 'e júuin^{2} tsá^{2}.

27 Tsʉ Dios gacwo'^{1}o Cristo 'e ilí^{2} tyʉ'^{2}ʉ to^{2} jilaa'^{21} pe mo gajin'^{2} 'e júu^{3} tya' Dios la joon 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e jo gacwo'^{1}o Dios Cristo wa tyʉ'^{2}ʉ to^{2} 'ii, tsʉ 'ii-o gacwo'^{1}o wa'a tyʉ'^{2}ʉ to^{2} jilaa'^{21}.

28 Joon mo ga'yee^{21}i 'e tyʉ'^{2} Cristo to^{2} jilaa'^{21} joon icwóo^{1}i 'ña'a Cristo 'e ityʉ'^{2} Dios to^{2} 'ii tsʉ 'ii Jóon^{1}on Dios. Joon coon'^{13} la joon Dios 'e ilí^{2} tyʉ'^{2}ʉ to^{2} la jilaa'^{21}.

29 Joon seen^{21}mo 'inlɨ́ɨi^{13} 'in saai^{21} tsá^{2} jmɨɨ^{21} tya' 'in najúin^{1}. Pe wa jo ijiin'^{1}in jee^{212} 'lɨɨ^{212} 'in najúin^{1} do, ¿'ee lɨ' saai^{21} 'in tsá^{2} do jmɨɨ^{21} tya' tsá^{2} xeei'^{21}, tsʉ jo ijiin'^{1}in tún^{1}?

30 Joon, wa jo ijiin'^{1}in tsá^{2} tún^{1}, ¿'ee lɨ' toon^{212} jna'a tóoin^{1} 'mó^{1} la coon^{21} tøøi^{2}?

31 Tsʉ la coon^{21} jmɨɨ^{212} tsaai'^{13} ilí^{2} júun^{2}na. Joon ja'^{2}mo júu^{3} tyiia. Joon ja'^{2}mo jon júu^{3} tyiia 'e 'áa^{1}mo jløø'^{3}na 'e ja'^{2}mo jon lɨ́ɨ^{2}naa' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo.

32 Joon ¿'ee gajmee^{1}i tyiia mo gatɨ́ɨ^{1}na coon'^{13} 'in tsá^{2} née^{1}i Efeso do 'in lɨ́ɨ^{1}i lawa' joo'^{21} 'lɨɨi'^{3} wa jo ijiin'^{1}in tsá^{2} tún^{1} jee^{212} 'lɨɨ^{212}? Wa jo ijiin'^{1}in tsá^{2} jee^{212} 'lɨɨ^{212} 'øøi'^{21}mogɨ-tsi 'in tsá^{2} 'in jin'^{2}in: "Cwotyé^{3}e' joongɨ cwo'né^{3}e' tsʉ tsa'oo^{1}gɨ ijúun^{2}mo'."

33 Jo cwoo^{2}oo' wa'a cón^{2} tsá^{2} 'naa' tóo^{2}. 'E lɨ́^{2} jiin'^{13} la jin'^{2} tsá^{2}: "Wa'a 'in tyúi^{1} ngɨ́^{1} coon'^{13} 'in tsá^{2} 'in jmoo^{1}o 'e gó^{2} un'lɨɨ'^{3}i 'in tyúi^{1} do."

34 Cwongɨ́^{2}ɨɨ' tún^{1} coon^{21} fu^{1} coon^{21} tsáa^{1}, ngɨ́^{2}ɨɨ' coon'^{21} tún^{2} joon jo 'noo^{2}oo' tsaa^{2} tsʉ 'inlɨ́ɨi^{13} jee^{212} 'naa' jo cwii^{1}in Dios. Fuu^{212}uu 'naa' 'e wa'a cwo'^{3}oo 'naa' fa'ɨɨ'^{21}.

Xiiala lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} mi jiin'^{1}in

35 Pe lí^{2}-i unngɨɨ^{1}ɨ tsá^{2}: "¿Xiiala ijiin'^{1}in tsá^{2} jee^{212} 'lɨɨ^{212}? ¿Xiiala ilí^{2} cuerpo tya'a?"

36 Lawa'a tsá^{2} caa^{21}mo 'in unngɨɨ^{1}ɨ wa' la joon. Tsʉ mo jñí^{2} tsá^{2} jún^{2}, 'e jún^{2} do 'e gajñí^{2} tsá^{2} 'ná^{1} júun^{2}mo wa' icwaan^{21}in 'e saa'^{21} tya'a do.

37 'E jún^{2} 'e jñí^{2} tsá^{2} jo lɨ la lɨ 'e saa'^{21} inii'^{13} do. Jiin'^{13} 'e lɨ la lɨ coon^{21} mɨ'^{3} trigo sɨ coon^{21} mɨ'^{3} xiia' 'ee do.

38 Pe mo ngayuui'^{13} joon gacwo'^{1} Dios 'e mɨ'^{3} jún^{2} do la lɨ 'e 'iin^{212}in.

39 Joon jo jilaa'^{21} cuerpo 'e jo coon^{21} røøi^{21} lɨ́^{2}. Ca 'ii'^{13} 'e ngú^{1} taan^{212}in tsá^{2}, joon ca 'ii'^{13}gɨ 'e ngú^{1} taan^{212}in joo'núu^{3} la joon jon ngú^{1} ton^{1} 'e xiia' lɨ́^{2}, joon ngú^{1} xiia' tya' joo'^{21} taai^{2} jmɨɨ^{21}.

40 La joon jon sá^{2} cuerpo tya' 'in taan^{212}in fu ñʉ'fú^{2} la joon jon sá^{2} cuerpo xiia' tya' 'in taan^{212}in fu juncwii^{21}. Joon 'e 'ya'^{2}gɨ tya' 'e cuerpo sá^{2} fu ñʉ'fú^{2} sɨsɨ́ɨ^{1}mo coon'^{13} 'e 'ya'^{2}gɨ tya' cuerpo sá^{2} fu juncwii^{21}.

41 'E jná^{2} joo'^{21} tya' ñi'^{1} sɨsɨ́ɨ^{2}mo coon'^{13} 'e jná^{2} joo'^{21} tya' sɨɨ'^{21}, la joon jná^{2} joo'^{21} tya'a sɨsɨ́ɨ^{2}mo coon'^{13} 'e jná^{2} joo'^{21} tya' nʉ́ʉ^{1}. La joon jee^{212} 'in nʉ́ʉ^{1} do jmaai'^{13} tyiin^{2}gɨ 'ii.

42 La joon lɨ́^{2} mo jiin'^{1} tsá^{2} jee^{212} 'lɨɨ^{212}. Ga'aa^{21}mo tsá^{2} ngú^{1} 'e ilí^{2} jgoo'^{21} pe ijiin'^{1}in 'e jo igoo'^{21}gɨ.

43 'Aa^{21}mo 'e jo tsáai^{1}-tsi tsá^{2} pe ijiin'^{1}in coon^{21} 'e 'ya'^{2}gɨ 'áai^{1}. 'Aa^{21}mo 'e 'wói^{1} pe ijiin'^{1}in 'e 'gøøi'^{13} 'áai^{1}.

44 'Aa^{21}mo tsá^{2} coon^{21} cuerpo 'e sá^{2} fu juncwii^{21} pe ijiin'^{1}in coon^{21} cuerpo 'e sá^{2} fu ñʉfú^{2}. Tsʉ wana sá^{2} cuerpo fu juncwii^{21} lo la joon jon sá^{2} cuerpo fu ñʉ'fú^{2}.

45 Tsʉ la joon jin'^{2} júu^{3} tya' Dios: "'In tsañʉʉ'^{1} nifu, Adán, ga'ii'^{21}mo juncwii^{21} tya'a", pe 'in Adán 'in tɨ

gái¹, jaain²¹ espíritu 'ii joon 'ii cwoo¹ juncwii²¹ tya' tsá².

46 'E cuerpo 'e i'ii'¹³na' 'e icwo'² Cristo jna' lí² fu ñʉ'fú² jo 'ii'¹³na' nifu pe ga'ii'¹³na' nifu coon²¹ cuerpo lí² fu juncwii²¹ lo. Pe ciin²¹gɨ i'ii'¹³na' 'e cuerpo jó¹ fu ñʉ'fú².

47 'In tsañʉʉ'¹ nifu galii¹i cwoo'¹³, pe 'in tɨ gái¹ do jó¹ fu ñʉ'fú².

48 Joon jilaa'²¹ cuerpo tya' tsá² taan²¹²in fu juncwii²¹ lo lɨ la lɨ cuerpo tya' 'in nifu do, lii¹i cwoo'¹³. Pe 'e cuerpo jó¹ fu ñʉ'fú² lii¹i la lii¹i 'in tɨ gái¹ do 'in cwéi¹ fu ñʉ'fú².

49 Joon la galii¹na' la galii¹i 'in nifu do, la joon jon ilii¹na' la lii¹i 'in cwéi¹ fu ñʉ'fú².

50 Fuu²¹²uu 'naa', tsaru'¹u', jo lí² tsa'ii²¹i lɨ tyʉ'² Dios to² 'e ngú¹ taan²¹²na' tsʉ 'e jo ta'² jo lí² uncaan²¹in coon'¹³ 'e ta'² coon²¹ tøø²mo.

51 Pe 'iin²¹²na fuu²¹²uu 'naa' coon²¹ júu³ 'uuin²¹: Jo jilee'²¹na' ijúun²na' pe jilee'²¹e' iunsii²¹mo'.

52 'E cataa²¹² ilisii²¹na', jiin'¹³ coon'¹³ 'e jøø'²¹ unni² tsá² ilisii²¹na' mi nʉʉ²¹ʉ' 'e 'iin² 'e lúu¹ tya' Dios lɨ tséi¹. Tsʉ i'iin²in 'e lúu¹ do joon iunjiin'¹in Dios 'in nijúin¹ 'e jo júuin²gɨ joon jna'gɨ' ilisii²¹na'.

53 Tsʉ 'e ngú¹ taan²¹²na' no 'e jo taa'²¹ 'ná¹ lisii²¹i coon'¹³ 'e taa'²¹ coon²¹ tøø²mo. 'E cuerpo tyi' 'e lí² júuin² 'ná¹ lisii²¹i coon'¹³ 'e jo júuin²gɨ.

54 Joon mi lí² jilaa'²¹ 'elo, mi lisii²¹i ngú¹ taan²¹²na' 'e jo taa'²¹ coon'¹³ 'e taa'²¹ coon²¹ tøø²mo, joon mi lisii²¹i cuerpo tyi' ilí² júuin² coon'¹³ 'e jo júuin²gɨ itiin'¹³in jiin'¹³ la jin'² ni jí² tya' Dios: "Gatsé¹mo coonti 'e júuin²gɨ tsá² tsʉ galɨ'¹o Dios.

55 Jo 'goo'²¹gɨ' wa' ijúuin²gɨ' tsʉ jo tyʉ'²gɨ 'mó¹ jna' to²."

56 Tsʉ la mo jéei¹ lí²-i tyʉ'²ʉ jna' to² coon'¹³ 'e tsaa² ga'naa²¹ jna' joon 'e ley do ga'e'²o jna' jilaa'²¹ tsaa² 'e ga'naa²¹a'.

57 Pe cwoo²¹o' 'maai'¹³ Dios 'e 'wii²¹² Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo Dios ga'íin²in tsaa² tyi' joon jo 'ná¹gɨ nʉʉ²¹ʉ' to² tyʉ'² 'mó¹ ijúun²na'.

58 Joon tsʉ 'wii'¹³ joon, tsaru'¹u' tá² taain²¹-'oo', joon jo tú²ʉʉ' 'e jai'² lii²naa', cwojmaa²gii' 'e to² gacwo'¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' 'naa' jmaa²aa' tsʉ ñí³ 'naa' 'e jilaa'²¹ 'e jmoo²oo' sɨcaan²¹naa' coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ' jon'gɨ 'e ngó² lɨ caai²¹.

16

Sáa¹³naa' cuu² tya' tsaru'¹u'

1 Joon cwáain¹ tya' 'e cuu² isaa'¹³ 'naa' tya' 'in tsaru'¹u' 'in jai'² lii²i, cwojmaa²aa' jiin'¹³ la nigafuu²¹²uu 'in jai'² lii²i néei¹ lɨ sii²¹ Galacia.

2 Gafuu²¹²uu 'ido wa'a la coon²¹ jmii²¹² 'e 'láa² 'wii²¹² semóo¹ la jaain²¹ 'ná¹ saa'¹³xʉ jiin'¹³ la nigajna'²a. Joon coon'¹³ la joon jo 'ná¹ un'laa²¹i mi cwé¹na.

3 Joon mi cwé¹na isii²¹na tsá², 'in gatyii'¹³naa', 'e tsacoon¹on 'e cuu² do fu Jerusalén. Joon icwo'³oo jí² tya' 'in tsá² do 'in tsacoon¹on cuu² do tya' 'in tsaru'¹u' néei¹ Jerusalén.

4 Joon wana jméi¹ tyiia ní³ii jon, joon 'in tsá² do lí² tsalíin²in coon'¹³ jna.

'E 'ɨ¹-tsi Poo² lɨ' tsáa¹a

5 'Yuu²na fu¹ ingɨ³na fu lɨ sii²¹ Macedonia joon mi yuui'¹³ joon icwé¹na fu Corinto.

6 Joon coon²¹ jo ngá¹mo wa' ijoon²¹oo coon'¹³ 'naa' coon²¹ sii'¹³xʉ, sɨ ijoon²¹oo coon'¹³ 'naa' la tøøi² jiin²¹ cwii'²¹ 'ee. Joon 'naa', ilí² uncoon'¹³naa' jna fu¹ 'yuu²na.

7 Tsʉ jo 'iin²¹²na wa'a jiin'¹³ 'e jøø³na 'naa' lɨ ngɨ³na. Pe 'iin²¹²na jóon³oon coon'¹³ 'naa' coon²¹ sii'¹³xʉ wa'a cwoo¹i Ña'ñʉ'¹ʉ'.

8 Pe ijóon³oo lo fu Efeso ca mi ngii² jmii²¹² Pentecostés tsʉ

9 xʉfiin'¹³ fúu¹mo 'in 'eei'¹ jna lo pe fee'¹gɨ to² sá² tyiia 'e lí² lawa coon²¹ 'e ino².

10 Joon cwoo'¹³-'oo' 'e tyú²-ʉ 'íi¹-tsi Timoteo mi cwee¹i tsʉ jmoo¹-o jon

'ido to² tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' jiin'¹³ la jmóo³ jna.

11 Tsʉ 'wii'¹³ joon jo cwoo²oo' wa'a jiin'¹³ jaain²¹ jo tsáai¹-tsi 'ii. Ja-jøø²¹²i jna 'wii'¹³ joon uncoon'¹³naa' 'ii fu¹ 'yúu¹i coon'¹³ 'e tyʉ́²-ʉ. Joon lo-o sɨjeen²na'a coon'¹³ 'in tsaru'¹u' catyaai² 'ii.

12 Joon cwáain¹ tya' 'in tsaru'¹u' Apolos do. 'Áa¹mo gamɨ́³ɨɨ tyaníi¹i wa'a itsajøø¹i 'naa' coon'¹³ 'in tsaru'¹u' catyaai² pe jo mo gali'iin²¹²in nano. Joon joo²¹-o mi jøø²i.

'Aa²¹²-o jin'² Poo²

13 Li'³ jmaa²aa' joon tá¹ taain²¹²-'oo' coon'¹³ 'e jai'² lɨ́ɨ²naa'. Jo jmaa²aa' 'goo²oo', ngɨɨ²ɨɨ' la tɨ́ɨi² ngɨ¹ tsá² 'in un-coon'¹³ Dios 'ii.

14 Joon jilaa'²¹ 'e jmoo²oo', jmoo²oo' tsʉ 'wii'¹³i 'iin²¹²gɨɨ' 'áai¹ Dios coon'¹³ tsá².

15 Joon, tsaru'¹u', ñí² 'naa' 'e Estéfanas coon'¹³ 'in tsá¹ inʉʉ tya'a 'ii nifu jai'² galɨ́ɨ²i 'e júu³ tyʉ́² tya' 'e tiin'¹³ tsá² jee²¹² 'in néei¹ fu lɨ sii²¹ Acaya. Joon gacwo'²-tsi gaunjíi²in 'in jai'² lɨ́ɨ²i Cristo catyaai².

16 Tsʉ 'wii'¹³ joon mɨ́³ɨɨ tyani²ii' wa'a ijmaa²aa' nʉ́ʉ¹³ʉʉ' tsá² la 'ii la joon jon jileei'²¹ 'in uncoon'¹³ joon 'in jmoo¹o to² tya' Dios.

17 Galijløø'³moo 'e cwolíin² Estéfanas, coon'¹³ Fortunato, coon'¹³ Acaico. 'In do gajmee¹i tyiia 'e jo lí² jméi¹ 'naa' tsʉ jo toon²¹²o'o coon'¹³ 'naa'.

18 Tsʉ 'in tsá² do gauntyʉ́²-tsii la joon jon 'naa' gauntyʉʉ²¹-'oo'. 'Ná¹-a un'goo³o' tsá² la 'ii.

19 'Aa²¹²moo' fuu²¹²uu jin'² 'in jai'² lɨ́ɨ²i Cristo 'in néei¹ la caain²¹ lɨ sii²¹ Asia. La joon jon jin'² Aquila coon'¹³ Priscila coon'¹³ jileei'²¹ 'in jai'² lɨ́ɨ²i Cristo 'in uncaan²¹in inʉʉ tya'a 'e un'goo²¹o Dios. Jin'²in la 'oo'²¹ ru'¹u' coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ'.

20 Joon jileei'²¹ 'in jai'² lɨ́ɨ²i Cristo néei¹ lo jin'²in: "'Aa²¹²moo'." Fee'¹³naa' 'e tyʉ́²-ʉ la jaiin²¹ la jaan²¹naa' la 'oo'²¹ ruu'²¹naa'.

21 Jna-a, 'in sii²¹ Poo², jmóo³oo 'e júu³ lo coon'¹³ cwóo³oo.

22 Cwoli'ee'¹mo Dios jileei'²¹ 'in jo 'iin²¹²in Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo. ¡'Ná¹ jee²¹² jna', Ña'ñʉ'¹ʉ'!

23 Cwouncwaai'³ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesu-cristo 'naa'.

24 Joon cwoliñí²ii' 'e 'iin²¹²na 'naa' 'wii'¹³i Cristo Jesús. Amén.

Jí² tɨ túⁿ² 'e gasii¹in San Pablo tɨ́ɨ²i 'in tsá² 'in néei¹ Corinto

Siin²¹in Poo² 'e jí² lo tya' 'in jai'² lɨ́ɨ²i néei¹ Corinto

1 Jna-a, Poo², sɨ́ɨ³na 'e jí² lo tyii' tɨ́ɨ²i 'in tsá² néei¹ Corinto. Joon jna-a, Poo², lɨ́ɨ¹na apóstol tya' Jesucristo to² tyʉ'² Dios Jmii²¹. 'Øøi'²¹-tsi tsá² 'e gatyii'¹³in Dios jna 'e cwo'³oo tsá² júu³ tyʉ́² tya'a. Siin²¹² jna'a caan²¹mo coon'¹³ tsaru'¹u' Timoteo 'e jí² lo tɨ́ɨ²i 'in tsá² jai'² lɨ́ɨ²i Dios 'in néei¹ fuu²¹ Corinto coon'¹³ jileei'²¹ 'in jai'² lɨ́ɨ²i lɨcaain²¹ lɨ sii²¹ Acaya.

2 Cwauncwaa'³i Ñʉ'¹ʉ' Dios coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo jilee'²¹naa' 'e cwoseen²¹naa' tyʉ́²-ʉ.

Ní² Poo² wúu¹

3 Cwoo'¹³ jna'a 'maai'¹³ 'in Dios tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo, 'ii Jmii²¹o jon. Joon fee'¹mo-tsi 'wii²¹² tyii'i 'in Jmii²¹ do. Cwo'¹o 'in Dios do jna'a jilaa'²¹ fo'feei'¹ tya'a.

4 Joon Dios do cwo'¹o jna'a jilaa'²¹ fo'feei'¹ coon'¹³ jilaa'²¹ wúu¹ nee²¹e'e 'e coon'¹³ la joon jna'oo'o lí²-i cwóo¹³o'o 'e fo'feei'¹ do 'e gacwo'¹o Dios jna'a tya' tsá² xeei'²¹ 'in seen²¹in fa'í².

5 Tsʉ lagɨ nee²¹e'e 'e wúu¹ 'áai¹ 'e ganí² Cristo la joon jon 'ii'¹³na'a coon²¹ fo'feei'¹ tya'a.

6 Tsʉ 'wii'¹³ joon mo ganee²¹e'e wúu¹ joon gacwo'¹ Dios jna'a fo'feei'¹ coon'¹³ la joon 'e galisá² fo'feei'¹ tyii'i 'e cwóo¹³o'o 'naa'. Joon coon'¹³ 'e fo'feei'¹ 'e ga'ii'¹³na'a joon gacwóo¹³o'o 'naa' jon, coon'¹³ la joon taa'²¹ jmaa²aa' 'e fee'¹-'oo' coon'¹³ 'e wúu¹ i'óo²oo' 'e lɨ la lɨ 'e wúu¹ ganee²¹e'e. Jmoo¹o Dios la joon ilisá² fo'feei'¹ tyii' joon itiin'¹³naa'.

7 Joon jo cu'²-tsii'i coon'¹³ 'naa' tsʉ nee²¹oo'o 'e xʉfiin'¹³ ñí³ 'naa' wúu¹ la ganee²¹e'e la joon jon i'ii'¹³naa' fo'feei'¹ tya' Dios la ga'ii'¹³ jna'a.

8 Tsaru'¹u', 'iin²¹²na'a 'e liñii²¹ 'naa' 'e fa'í³ 'e galiseen²¹na'a coon²¹ lɨ sii²¹ Asia. Tsʉ 'áa¹mo ganee²¹e'e wúu¹ ca jiin'¹³ jo itaa'²¹gɨɨ'ɨ. Joon galɨ́ɨ²na'a 'e jo iwóo¹³o'o 'e jiin'¹i'in.

9 Lɨ́ɨ¹na'a la lɨ́ɨ¹i tsá 'in tɨ lɨ ijúun²mo. Pe coon'¹³ la joon ga'e'²e Dios jna'a xiiala ngɨɨ²¹ɨ'ɨ jo cu'²-tsii'i coon'¹³on. Joon 'in Dios do jmoo¹o jiin'¹in tsá² 'in najúin¹. Dios do ga'e'²e jna'a wa'a ngɨɨ²¹ɨ'ɨ coon'¹³ 'wa'pí³ tya'a jon'gɨ coon'¹³ 'wa'pí³ tyii'i yiia'a.

10 Dios ga'woo¹i jna'a jee²¹² 'e fa'í³ do ijúun²na'a joon ca no nogɨ i'wóo¹i jna'a. Joon jo cu'²-tsii'i wa'a iwói¹gɨ jna'a tsa'oo²¹ 'yíia¹

11 wa'a 'naa'gɨɨ' uncoon'¹³ jna'a coon'¹³ 'e júu³ tyʉ́² tyii'. Joon mi lái¹ Dios jna'a 'wii'¹³ júu³ tyʉ́² 'láai² do 'e gafuu²¹² 'naa' do joon fúu¹mo icwo'² Dios 'maai'¹³.

Cwoo¹ Poo² cwáain¹ 'e jo mo cwée¹i Corinto

12 Jløø'³moo'o 'wii'¹³ 'e 'ɨ¹-tsii'i 'e nigangɨɨ²¹²ɨ'ɨ tyani²ii' 'e tyʉ́²-ʉ joon jo mo tyii¹a'a 'naa' tóo² jiin'¹³xʉ. Gauncoon'¹³ Dios jna'a 'e gajmoo²¹o'o tyani tsá² la joon 'e tyʉ́²-ʉ jon' wa'a 'e jmɨɨ¹-tsii'i.

13 Joon mo gasii²¹²na'a jí² tɨ́ɨ²i 'naa' 'e taa'¹³ jiin'¹³ 'e júu³ tyii'i 'e lí² untsaa'¹³naa' joon lí² 'øø'²¹mo-'oo'. Joon ga'ɨ¹-tsii 'e lí² 'øø'²¹mo-'oo' tyʉ́²-ʉ.

14 Tsʉ nano cwii¹moo' jna'a capii'³ pe 'iin²¹²na 'e ilicwii¹moo' jna'a 'e tyʉ́²gɨ 'e coon'¹³ la joon lí²-i jmaa²aa' jløø'³naa' 'wii'¹³ jna'a, lagɨ ijmoo²¹o'o jløø'³na'a 'wii'¹³ 'naa' mi tɨ́² jmɨɨ²¹² icwée¹i Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo.

15 Jo'¹o galɨ́ɨ²na jilaa'²¹ 'elo, joon tsʉ 'wii'¹³ joon, ga'ɨ¹-tsii yajøø²na 'naa' nifu 'e coon'¹³ la joon lí²-i jløø'³naa' túⁿ² fu.

16 'E ga'ɨ¹-tsii li gangɨɨ²¹²na lɨ née²naa' mi ní³ii fu lɨ sii²¹ Macedonia. Joon mi gaa'¹³na túⁿ¹ foo'¹³na 'naa'. Joon mi

yuui'13 joon lí2 uncoon'13 'naa' jna fu1
'yuu2na fu Judea.
17 ¿Tɨ lɨ́ɨ2naa' 'e túin1 júu3 tyiia mo
ga'ɨ1-tsii jmóo3oo 'elo pe jo gajmáa3aa?
¿Tɨ lɨ́ɨ2naa' 'e lɨ́ɨ1na la lɨ́ɨ1i 'in tsá2
taan212in juncwii21 'in jo untiin'13 júu3
tya'a? ¿Tɨ lɨ́ɨ2naa' ifuu212uu 'naa': "'E
joon ilí2", pe 'ɨ1-tsii 'e jon'2 la joon ilí2;
sɨ ifuu212uu 'naa' 'ee: "Jon'2 la joon
ilí2", pe 'ɨ1-tsii 'e joon ilí2?
18 'Esa la joon-on, tsʉ Dios jma'2a
'naa' júu3 'e jo lɨ́ɨ1na'a tsá2 túin1 júu3
tya'a.
19 Tsʉ Cristo Jesús, 'in Jóon1 Dios,
jo lɨ́ɨ1i la lɨ́ɨ1i 'in túin1 júu3 tya'a, joon
Silvano, coon'13 Timoteo coon'13 jna
cwoo13o'o 'naa' jiin'13 'e júu3 tya' 'ii.
Jmai'2 júu3 ja'2mo 'e sá2 tya' Cristo.
20 Joon jilaa'21 júu3 ga'ɨɨ1ɨ Dios
itiin'13in coon'13 Cristo. Joon tsʉ 'wii'13
joon un'góo3o' Dios mi sɨ́ɨ13ɨ'ɨ 'e ja'2mo
júu3 tya'a 'wii'13i Cristo Jesús.
21 Joon 'in Dios do, 'ii 'in nigajmaa1a
taa'21-a jna'a joongɨ taa'21 'naa' jon.
Joon 'ii gatyii'13in jna'a.
22 Joon lawa sello tya'a gateen1in
jna' 'e lɨ́ɨ1na' tsá2 tya'a joon gasii'21i
Espíritu Tyʉ́2 tya'a tsi jna' 'e lɨ́ɨ1i lawa
coon21 'e sɨjnɨɨi'13 'e i'ii'13na' jilaa'21 'e
tɨ́ɨ2na'.
23 Pe fuu212uu 'naa' tyani Dios jo mo
gacwéi1na jee212 'naa' 'in néei1 Corinto
tsʉ jo mo gali'iin212na jmáa3aa 'e gó2
coon'13 'naa'.
24 Jo mo gali'iin212na'a tyʉʉ'13ʉ'ʉ
'naa' to2 'ee 'ná1 jai'2 lɨ́ɨ2naa', jiin'13
gali'iin212na'a 'e lijløø'3mogɨɨ' tsʉ tá2
taan212naa' coon'13 'e jai'2 lɨ́ɨ2naa'.

2

1 Joon tsʉ 'wii'13 joon ga'ɨ1-tsii jo
góo1gɨɨ 'e lɨ́ɨ1na fa'í3 tsʉ 'ná1-a jíi3na
'naa' joon sɨ cwo'3oo 'naa' fa'í3.
2 ¿Xiiala ilí2 jmáa3aa jløø'3na coon'13
'in do 'in jmáa3aa jmaa1a fa'í3 'ido?
Coon'13 la joon jo lí2 jmáa3aa jløø'3na
coon'13 'naa'.
3 Tsʉ 'wii'13 joon gajíi3na 'naa'
coon'13 'e jí2 do 'e gasɨ́ɨ3na 'naa' tsʉ
jo 'iin212na góo3oo wa'a jmáa3aa fa'í3
coon'13 'in 'ná1 unjløø'3na coon'13. Tsʉ
lɨ́ɨ2na wa'a ijløø'3na la joon jon 'naa'
ijmaa2aa' jløø'3naa'.
4 Joon mo gajmáa3aa 'e jí2 do joon
ga'óo3-oo fa'í3, xuui212-tsii gatoo'21o
jmɨɨ21 uní3ii tsʉ jo 'iin212na jmáa3aa
'e 'óo2oo' fa'í3 coon'13 'e jí2 do.
Gali'iin212na 'e lí2 ñí2ii' xiiati 'áai1 'e
'iin212na 'naa'.

Jmaa2aa' feei'1-'oo' 'wii212 tya' 'in ga'láa1 do

5 Joon jon'on jiin'13 jna 'in ga'aa1a
fa'í3 'wii'13 'e gajmaa1a 'in tsá2 do pe
joon ga'aa2xʉʉ' fa'í3 jon. Gafuu212uu
'naa': "Ga'aa2xʉʉ' fa'í3" tsʉ jo 'iin212na
lifee'1gɨ tsaa2 tya' 'ido.
6 Joon 'e wúu1 ganí2 'in tsá2 do to2
tyʉʉ'21naa' la jee212 fúu1moo', líin2mo 'e
wúu1 do.
7 Joon nano 'ná1 jmaa2aa' feei'1-'oo'
'wii212 tya'a, joon 'ná1 cwo2oo'
fo'feei1 tya'a 'e coon'13 la joon jo lí2
xuui212gɨ-tsi.
8 Tsʉ 'wii'13 joon mɨ́3ɨɨ tyaní2ii'
'iin212moo' 'ido tún1 jiin'13 la ni-
gali'iin212moo'.
9 Joon mo gajmáa3aa 'e jí2 do,
gajmáa3-oo yʉto2 ijøø3na wa'a
'iin212naa' jmaa2aa' jiin'13 la fuu212uu
'naa'.
10 Joon wana jmaa2aa' feei'1-'oo'
coon'13 doñi'iin tsá2, jna-a jon
feei'1mo-tsii tya'a. Jmóo3oo feei'1-tsii
tya'a, wa'a la jai'2 niga'láa1a tyiia.
Jmóo3oo la joon 'wii212 tyii' tyani
Cristo.
11 Jmóo3oo la joon 'e jo lí2 tsa'i2 Sa-
tanás jee212 jna' tsʉ ñé3o' xiiala jmoo1o
'ido.

Mo taan1in Poo2 fu Troas

12 Joon mo gacwéi1na 'e fuu21 Troas
'e cwó3oo 'e júu3 tyʉ́2 tya' Cristo tya'
'in néei1 do lawa'a ganá1 Dios coon21
fu1 fee'1 tyiia 'e icwó3oo 'e júu3 tya'
Ña'ñʉ'1ʉ'.
13 Pe jo gatsee'21na 'in tsaru'1u' Tito
'e fuu21 do, joon gajmaa1a cu'2u-tsii
tsʉ jo gatsee'21na. Tsʉ 'wii'13 joon

ga'ǵii³ii júu³ 'in tsá² do joon gangóo³oon fu li sii²¹ Macedonia.

Li'²o' 'wii'¹³i Cristo

14 Cwóo¹³o' 'maai'¹³ Dios tsu coon'¹³ 'ii'²¹ tya'a ilii'¹i' 'in 'liii'³ do 'wii'¹³ Cristo Jesús. Joon la nii'¹³ coon²¹ jmá² jmafuu²¹ la caain²¹, la joon gajmaa¹a Dios 'wii'¹³ jna'a, ganii'¹³ 'e júu³ tyú² tya'a la caain²¹ li lí² nuu¹ tsá².

15 Tsu, jna'o', lǵii¹na' lawa coon²¹ 'e lǵii¹na' jmafuu²¹ 'e cwo'¹o Cristo Dios. Joon 'e jmafuu²¹ do nii'¹³ la 'o'² 'in tiin'¹³in tiin'¹³ la 'in jo tiin'¹³in.

16 Joon tya' 'in jo tiin'¹³ 'e jmafuu²¹ do lí² lawa coon²¹ jmá² jmaxuu² 'e jn-goo'² tya' tsá². Nuu¹o pe jo nuu'¹³u. Pe tya' 'in tsá² 'in tiin'¹³ 'e jmá² do li lawa coon²¹ jmafuu²¹ 'e cwo'¹ fu juncwii²¹ tya' tsá². Joon jiin'¹³ jna'oo'o lí² jmá¹ jilaa'²¹ 'elo tsu jo lǵii¹na'a la liii¹i 'in catyaai²¹ 'in cwo¹ júu³ tya' Dios wa'a lí² jna'¹a cuu².

17 Li' cii'¹³i jmoo²¹o'o, tsu faa'¹³a'a 'e cwáain¹ tya' Cristo tyani Dios coon'²¹ cee tún²-un lawa tsá² 'in gasii²¹in Dios.

3

'E júu³ 'múui² 'e ga'ii¹i Dios

1 Mi faa'¹³ jna'a la no, ¿ti lǵii²naa' 'e jiin'¹³ 'e untyuu²¹²na'a yiia'a tún¹? ¿Si lǵii²naa' 'ee 'e 'ná¹-a cwoo¹³o'o 'naa' jí² 'e jin'² xiiala lǵii¹na'a, si 'ná¹-a 'ee miii²¹i'i 'naa' 'e cwo²oo' jna'a jí² la joon la jmoo¹o 'inlǵiii¹³?

2 Jo 'ná¹ miii²¹i'i la joon tsu 'naa'oo' yaanaa' lǵii¹naa' lawa coon²¹ jí² 'e jin'² xiiala lǵii¹na'a. Jo 'ná¹giii'i coon²¹ jí² xiia'. Tsu mo jøøi² tsá² 'naa' cón² tsá² cwáain¹ xiiala lǵii¹na'a.

3 Tsu 'naa', lǵii¹naa' lawa coon²¹ jí² 'e gajmaa¹a Cristo joon jna'oo'o gajoon'¹³oo'o tya' tsá². Pe jo lǵii¹naa' coon²¹ jí² 'e gajmaa¹a tsá² coon'¹³ 'in¹ jmijní². Galǵii¹naa' lawa coon²¹ jí² 'e gajmaa¹a 'in Espíritu Tyú² tya' Dios. Joon 'in Dios 'in jiin'¹ 'ii. Jo galǵii¹naa' lawa jí² 'e gataan²an tsá² tsaa'² cuun²¹² pe 'in Espíritu Tyú² do gataan²an 'e júu³ do tsi corazones tyii'.

4 Lí²-i sii'¹³ jna'a 'naa' la joon tsu jo cu'²-tsii'i coon'¹³ Dios 'wii'¹³i Cristo.

5 Jo lí² jmoo²¹o'o jiin'¹³ coon²¹ yiia'a pe jmoo²¹o'o jilaa'²¹ 'ii'²¹ tya' Dios.

6 Joon Dios do cwo'¹o jna'a pí³ wa'a cwóo¹³o'o 'e júu³ 'múui² 'e ga'ii¹i. Joon 'e júu³ 'múui² do jo lí² wa'a jmaa¹a tsá² nuu'¹³u 'e júu³ gajmaa¹a 'liii²¹² Moisés tsaa'² cuun²¹². Pe 'e júu³ 'múui² do li² lawa coon²¹ juncwii²¹ 'múui² 'e cwo'¹ 'in Espíritu tya' Dios tsá². Tsu 'e júu³ gacwo¹ 'liii²¹² Moisés do jmoo¹o júun²na'. Pe 'in Espíritu Tyú² tya' Dios do cwoo¹o fu juncwii²¹ tyi'.

7 Joon 'e ley do 'e gacwo¹ 'liii²¹² Moisés galí² tsaa'² cuun²¹². Joon mo gacwo'¹ 'liii²¹² Moisés tsá² Israel 'e cuun²¹² 'e taa'¹³ ley do galí² lawa coon²¹ 'e 'ya'²gi 'áai¹. Joon 'e ni² Moisés do galijii'¹mo 'áai¹ ca 'in tsá² Israel do jo lí² jøø²ø níi¹i xufiin'¹³ ni-gaguui²¹ 'e jii'¹ do. Pe wana gacwo¹ Dios coon'¹³ 'e 'ya'²gi 'áai¹ 'e ley do 'e jmoo¹o júuin² tsá²

8 'e fee'¹gi 'áai¹ 'e 'ya'²gi tya' 'e júu³ 'múui² 'e cwo'¹ 'in Espíritu Tyú² jna'.

9 Coon'¹³ 'e 'ya'²gi ga'ii'²¹ tsá² 'e ley do 'e píin² tsá² li 'ii²¹ pe 'e 'ya'²gi 'áa¹mo 'e júu³ 'múui² tya' Dios 'e jin'² 'e jo tsaa² røøi²¹gi'.

10 Tsu 'e 'ya'²gi tya' 'e ley do jo 'áai¹ 'ya'²gi mo 'i¹-tsi tsá² tya' 'e 'ya'²gi 'áai¹gi tya' 'e júu³ 'múui² do.

11 Joon wa'a 'ya'²gi 'e itaa'²¹a catá² 'e 'ya'²gi 'áa¹mo 'e itaa'²¹a coon²¹ tøøi².

12 Joon tsu 'wii'¹³ né³e'e xiiala lí² júu³ tyii'i lí²-i faa'¹³ jna'a jo cu'²-tsii'i.

13 Jo jmoo²¹o' la gajmaa¹a Moisés do tsu 'in Moisés do gajliii²¹i níi¹i coon'¹³ coon²¹ 'mi'² 'e coon'¹³ la joon jo lí² cón² 'in tsá² Israel do cwáain¹ 'e gaguu¹i 'e jii'¹ níi¹i. Tsu jo taa'²¹a 'e jii'¹ níi¹i do.

14 Pe galí² tuun²¹mo 'e 'øøi'²¹-tsi 'in tsá² Israel do. Joon ca jmiii²¹² no mo untsáa¹a tsá² Israel 'e júu³ tsáai² gacwo¹ Moisés lawa'a 'íi¹³gi 'e 'mi'² do tyaníi¹i joon jo 'øøi'²¹-tsi. Jo mo

gajan'^{2}an 'in tsá^{2} Israel do 'e 'mɨ'^{2} do
tsʉ jiin'^{13} Cristo lí^{2} jan'^{2}an 'e 'mɨ'^{2} do.
15 Joon ca jmɨɨ^{212} no jo 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2}
Israel mi untsáa^{1}a 'e jí^{2} tya' Moisés tsʉ
lawa'a coon^{21} 'e jnɨɨ'^{13}mo 'e 'mɨ'^{2} do
joon jo tsatoo'^{13} alma tya'a 'e júu^{3} do.
16 Pe lawa'a coon^{21} 'e gajan'^{1}an 'e
'mɨ'^{2} do mo ja'^{2}mo galɨɨ^{2}i Ña'ñʉ'^{1}ʉ'.
17 Joon 'in Ña'ñʉ'^{1}ʉ' do lɨɨ^{1}i Espíritu
Tyʉ́^{2} tya' Dios. Joon jo injnɨɨi'^{13}gɨ 'e
'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e 'mɨ'^{2} do jileei'^{21} 'in
'ii'^{21}i 'in Espíritu Tyʉ́^{2} do.
18 Joon jo jnɨɨi'^{13}gɨ ní^{2}i' coon'^{13} 'e
'mɨ'^{2} do pe lawa coon^{21} 'u^{1} lɨ^{2} ní^{2}i' joon
la jɨɨ'^{1} coon^{21} 'u^{1} coon'^{13} 'yiiañi'^{1} la
joon jon ní^{2}i' jɨɨ'^{1} coon'^{13} 'e 'ya'^{2}gɨ tya'
Ña'ñʉ'^{1}ʉ'. Joon tɨ'^{2}xʉ tɨ'^{2}xʉ-ʉ isɨɨ^{13} jna'
ilɨɨ^{1}na' la lɨɨ^{1}i. Tsʉ 'e 'ya'^{2}gɨ tya' 'e lí^{2}
tyʉ^{2}gɨ jee^{212} jna'. Joon 'in Ña'ñʉ'^{1}ʉ' do
jmoo^{1}o jilaa'^{21} 'elo joon 'ii lɨɨ^{1}i Espíritu
do.

4

1 Joon Dios gacwo'^{1} jna'a 'e to^{2}
jmoo^{21}o'o 'wii'^{13} 'wo^{2}-tsio. Joon tsʉ
'wii'^{13} joon jo mo gajóon^{13}o'on jiin'^{13}xʉ
jmoo^{21}o'o 'e to^{2} lo cwóo^{13}o'o 'e júu^{3}
tyʉ́^{2} do.
2 Pe gatuu^{212}oo'o jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o
tsá^{2} li'ooin^{21} coon'^{13} jilaa'^{21} 'e cwo^{1}
tsá^{2} fa'ɨɨ'^{21}. Joon jo tyiian'^{13} jna'a tsá^{2}
tóo^{2} jon'^{2}gɨ unsɨɨ^{2}na'a 'e júu^{3} tyʉ́^{2} tya'
Dios. Pe síi^{13}i'i jileei'^{21} tsá^{2} jiin'^{13} la tí^{2}
'e júu^{3} jai'^{2} do. Joon coon'^{13} la joon la
jaain^{21} la jaain^{21} lí^{2} cón^{2} cwáain^{1} tyani
Dios xiiala jmoo^{21}o'o sɨ 'e tyʉ́^{2} sɨ 'e gó^{2}
'ee.
3 'E la ja'^{2}mo 'e sɨjnɨɨi'^{13} tya' 'inlɨɨi^{13}
'e júu^{3} tyʉ́^{2} tyii'i tya' 'e tiin'^{13} tsá^{2} pe
sɨjnɨɨ'^{13}mo jiin'^{13} tya' 'in tsá^{2} 'in 'yuui^{2}
fu^{1} lɨ 'ii^{21}.
4 Joon 'in tsá^{2} do jo jo'^{3} lɨɨ^{2}i tsʉ 'wii'^{13}
'in Satanás, 'in tyʉ'^{2} to^{2} juncwii^{21} lo,
gajmee^{1}i 'in tsá^{2} do lawa'a tsá^{2} tʉʉ^{2}mo
coon'^{13} 'e 'øøi'^{21}-tsi. Joon jo jnée^{2}i
xiiala jná^{2} joo'^{21} 'e júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Cristo
tyíin^{1}in fu ñʉ'fú^{2}. Joon 'in Cristo do lɨɨ^{1}i
la lɨɨ^{1}i Dios.
5 Joon mi cwóo^{13}o'o 'e júu^{3} tyʉ́^{2}
do, jo faa'^{13}a'a cwáain^{1} tyii'i yiia'a pe
faa'^{13}a'a cwáain^{1} tya' Jesucristo 'in lɨɨ^{1}i
Ña'ñʉ'^{1}ʉ'. Joon jna'oo'o jiin'^{13} lɨɨ^{1}na'a
tsá^{2} 'in unjíi^{2}in 'naa' 'wii'^{13} Cristo.
6 Tsʉ Dios do gajin'^{2}in: "Cwojneei^{21}
joo'^{21} lɨ 'íi^{1} nʉʉ^{21}." 'Ii jon lawa'a
gajmaa^{1}a 'e jná^{2} joo'^{21} tsi alma tyi'
coon'^{13} 'e 'øøi'^{21}-tsi' 'e coon'^{13} la joon
liné^{2}e' 'e 'ya'^{2}gɨ tya' Dios 'e 'e'^{2}e Jesu-
cristo jna'.

'Ii'^{21} tya' Cristo saan^{21}o'

7 Joon 'e júu^{3} tyʉ́^{2} tyii'i lo lee^{21}e'e
coon'^{13} cuerpos tyii'i 'e lɨ la lɨ tu'^{2}
cwoo'^{13} 'e 'wó^{1}mo 'áai^{1} tsʉ coon'^{13} la
joon lí^{2} ñí^{2} tsá^{2} 'e 'ii'^{21} fee'^{1} tya' Dios
jilaa'^{21} 'elo jon' tyijna'a yiia'a.
8 Joon xʉfiin'^{13} 'oo^{21}o'o fa'í^{3} doñixiia'
tsaa^{21}a'a jo tyʉʉ^{21}ʉ'ʉ 'e fu^{1} taa^{2}aa'a,
joon xʉfiin'^{13} 'ɨ^{1}-tsii'i 'láai^{2} 'áai^{1} jo
'goo'^{21}o'o jmoo^{21}o'o.
9 Joon xʉfiin'^{13} 'øø^{1}mo tsá^{2} jna'a
jo tiuui^{2}gɨ Dios jna'a. Joon xʉfiin'^{13}
tyʉʉi'^{13} tsá^{2} jna'a ca tɨ ni wó^{2} jo
júun^{2}na'a.
10 Joon doñixiia' ngɨɨ^{21}ɨ'ɨ, ngɨɨ^{21}ɨ'ɨ
coon^{21} fu^{1} lɨ lí^{2} júun^{2}na'a la gajúin^{1}
Jesús. Joon coon'^{13} la joon lí^{2} ñi^{2} tsá^{2}
'e 'ii'^{21} tya' Jesús do 'e uncoon'^{13} jna'a
'e jo júun^{2}na'a.
11 Joon la 'ɨɨ^{212} toon^{21}o'on fu
juncwii^{21} lo ngɨɨ^{21}ɨ'ɨ ijúun^{2}moo'o
'wii'^{13}i Jesús 'e coon'^{13} la joon lí^{2} cón^{2}
tsá^{2} cwáain^{1} 'e ngɨɨ^{21}ɨ'ɨ 'wii'^{13} cwáain^{1}
tya' Jesús la 'ɨɨ^{212} too^{21}o'o cuerpo tyii'i.
12 Joon ngɨɨ^{21}ɨ'ɨ ijúun^{2}moo'o 'e
coon'^{13} la joon ilisá^{2} fu juncwii^{21} tyii'.
13 Ni jí^{2} tya' Dios 'e jin'^{2}: "Ja'^{2}mo
galɨɨ^{2}na, tsʉ 'wii'^{13} joon gafo'^{3}oo." Joon
la jai'^{2} galɨɨ^{2}i 'in tsá^{2} do la joon jon
ja'^{2}mo lɨɨ^{2}na'a joon faa'^{13}oo'o.
14 Tsʉ né^{3}oo'o 'e Dios gaunjiin'^{1}in
Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesús jee^{212} 'lɨɨ^{212} joon
né^{3}oo'o jon 'e Dios do iunjiin'^{1}in
jna'a caan^{21}mo coon'^{13} Jesús. Joon
caan^{21}mo coon'^{13} 'naa' itee^{2}e jna'a fu
lɨ tyíin^{1}in.

15 Joon jilaa'21 'elo galí2 tya' 'e tyú2
tyii', tsʉ mo gangafuu1i 'in tsá2 do 'in
ga'ii'21i 'e tyú2 'e cwo'1 Dios tsá2 la
joon gacwo'1 'láai2gɨ 'maai'13 Dios joon
coon'13 la joon untyúi1gɨ tsá2 Dios.
16 Tsʉ 'wii'13 joon jo tʉʉ21ʉ'ʉ 'e
fu1 taa2a'a jiin'21xʉ. Joon xʉfiin'13 'e
ngú1 taan212na'a ningatsáa2i tɨ' xʉ-ʉ, 'e
espíritu tyii'i ningalimú2mo la coon21
jmɨɨ212.
17 Tsʉ jo 'ii21 'e wúu1 saan21a'an fu
juncwii21 lo tsʉ jmoono ityeei21. Pe
'e wúu1 saan21a'an lo ijná2 tyijna'a
coon21 'e fee'1 'e tyú2gɨ tyii'i, 'e 'ya'2gɨ
'áai1 'e jo tyéi1.
18 Tsʉ 'wii'13 joon jo cwáain1 lee21e'e
coon'13 'e lí2 jnée2i tsá2 pe lee21e'e
cwáain1 coon'13 'e jo jnée2i tsá2. Tsʉ
jo taa'21a 'e lí2 jnée2i tsá2 pe taa'21a
coon21 tøø2mo 'e jo jnée2i tsá2.

5

1 Tsʉ né3-oo'o 'e moo1 taa2na'a lɨ la
lɨ coon21 'nú1 'e jo taa'21. Joon wa'a
gaxéi1 'e moo1 taa2na'a no nigatyaa1a
Dios tyú2 coon21 'e 'mɨí2 fu ñʉ'fú2 'e
taa'21 coon21 tøø2mo. Joon jo gajmaa1
tsá2 'e 'mɨí2 do.
2 Joon la 'ɨɨ212 taa2na'a 'e moo1 no
'óon2 jna'a tsʉ 'iin212na'a 'áai1 'e tyii'13i'i
pe lawa'a sɨn'1ɨ'ɨn 'e 'mɨí2 do 'e sá2 fu
ñʉ'fú2.
3 Joon coon'13 la joon jo tɨ' rɨngú1na'a
tsʉ ityii'13i'i 'e sɨn'1ɨ'ɨn 'mɨí2 do.
4 Joon la 'ɨɨ212 taa2na'a 'e moo1
taa2na'a, 'e lí2 lawa 'nʉʉ21ʉ'ʉ, 'óon2
jna'a joon saan21 jna'a fa'í3. Pe jo
'iin212na'a wóo13o'o 'e sɨn'1ɨ'ɨn tsáai2 pe
'iin212mogɨɨ'ɨ 'áai1 'e tyii'13i'i 'e sɨn'1ɨ'ɨn
'mɨí2 do 'e sá2 fu ñʉ'fú2 'e coon'13
la joon 'e jo taa'21 tyii'i iunsɨí2moo'o
coon'13 coon21 juncwii21 'mɨí2.
5 Joon 'yʉ2 to2 la joon gajmee1i Dios
jna'a joon gacwo'1o jna' 'in Espíritu
Tyú2 tya' ilí2 tsaa21mo-tsii'i i'ii'13na'a
jilaa'21 icwo'1 Dios tsá2.
6 Tsʉ 'wii'13 joon jo cu'2-tsii'i joon
né3oo'o 'e la 'ɨɨ212 taa2na'a 'e moo1
taa2na'a lo jo toon212o'on coon'13
Ña'ñʉ'1ʉ'.
7 Joon coon'13 'e jai'2 lɨí2na'a ngɨɨ21ɨ'ɨ
jon' coon'13 'e nee21e'e.
8 Jo cu'2-tsii'i joon 'iin212mogɨɨ'ɨ 'e
tʉʉ21ʉ'ʉ 'e moo1 taa2na'a lo joon tsac-
woo21o'o coon'13 Ña'ñʉ'1ʉ'.
9 Tsʉ 'wii'13 joon cwo'1-tsii'i
jmoo21o'o jiin'13 la 'iin212in Ña'ñʉ'1ʉ'
xʉfiin'13 taa2na'a moo1 taa2na'a no sɨ
jo taa2na'a 'ee.
10 Joon Cristo ijmáa1a 'ii'21 tya'
jile'1e' joon la jaain21 la jaain21 i'ii'21i
'e tɨí2i tya' 'e gajmaa1a mo táa1i moo1
táa1i. I'ii'21i jiin'13 la 'e nigajmaa1a sɨ 'e
tyú2 sɨ 'e gó2 'ee.

Tyú2 'íi1 fu juncwii21 'wii'13i Cristo

11 Joon tsʉ 'wii'13 né3e'e 'e 'ná1 li
'gøøi'21 tsá2 Ña'ñʉ'1ʉ' cwo'1-tsii'i 'e
liñí2 tsá2 xiiala lɨí1na'a. Pe ñí2 Dios
xiiala lɨí1na'a joon 'ɨ1-tsii 'e 'naa'oo' jon
ñí2ii'.
12 Jo faa'13a'a 'naa' 'e untyuu21moo'o
yiia'a tyaní2ii'. Pe 'ii212 jna'a 'e
jløø'3naa' 'wii'13 jna'a. Joon coon'13 la
joon 'e sá2 'e fuu212 'naa' 'in tsá2 do 'in
unjløøi'3 yaai jiin'13 coon'13 'e lí2 jnee1i
tsá2 jon' coon'13 'e sá2 'e 'yʉ2-tsi.
13 Joon wa'a 'ɨ1-tsi 'in tsá2 do 'e tsá2
caa212mo jna'a cwáain1 tya' Dios 'e
joon, pe wa'a jo caai212 jna'a jmai'2 'e
tyú2 tyii' jmoo21o'o.
14 Joon tsʉ 'wii'13 gali'iin212in Cristo
jna'a 'ná1 untiin'13 jna'a jiin'13 la to2
nʉʉ'13ʉ'ʉ. Joon 'ɨ1-tsii'i 'e gajúin1
jaain21 tsá2 tya' jilee'21mo, joon wana
gajúin1 'in jaain21 do tya' jilee'21mo
joon nijúin1 jileei'21.
15 Joon Cristo gajún1mo 'wii212 tya'
jileei'21. Joon tsʉ 'wii'13 gajún1mo
Cristo 'wii212 tya'a joon gajiin'1o jee212
'lɨɨ212 'e coon'13 la joon 'ná1 jmá1 tsá2
taan212in fu juncwii21 jiin'13 la to2
tyʉ'2ʉ, jo 'ná1gɨ jmáa1a jiin'13 la to2
tyʉ'2 yaai.
16 Tsʉ 'wii'13 joon jo lé2gɨɨ'ɨ cwáain1
tya' tsá2 la jmoo1o 'in tsá2 'in 'ɨ1-tsi
jiin'13 'e sá2 fu juncwii21 lo. La joon
ga'ɨ1-tsii'i tya' Cristo la mo jéei1 pe jo
'ɨ1gɨ-tsii'i la joon no.

17 Tsʉ mo licaan21in tsá2 coon'13
Cristo galí̵2 'mí̵ii2mo 'ii. Gatsé1mo 'e
siin'13 do tsʉ gacwá2 'e 'mí̵ii2.
18 Joon Dios gajmaa1a jilaa'21 'elo.
Joon 'in Dios do gajmaa1a 'e saan21an'
røø21 coon'13on 'wii'13i Cristo. Joon
gacwo'1o Dios jna'a to2 'e jmoo21o'o 'e
seein21 tsá2 tyʉ́2 coon'13 Dios.
19 'E 'øøi'21-tsi tsá2 'e 'wii212 Cristo
jmoo1o Dios 'e seein21 tsá2 taain212
juncwii21 røø21 coon'13on, jo cón2gɨ
cwáain1 tsaa2 'noo1o tsá2. Joon
gatyaa1a Dios cwoo21o'o 'e júu3 tyʉ́2 do
'e jmoo1o tsá2 røø21 coon'13 Dios. Joon
jna'oo'o 'ná1 cwoo'13o'o tsá2 xeei'.
20 Tsʉ 'wii'13 joon lí̵i1na'a lawa'a tsá2
'in gasii1in Cristo. Joon lawa 'e mí̵2
Dios tyaní2ii' mi mii21ɨ'ɨ tyaní2ii'. Joon
mii21ɨ'ɨ tyaní2ii': Cwoseen21naa' røø21
coon'13 Dios.
21 Jo ga'ngo1o Cristo jiin'13 coon21
tsaa2. Pe 'wii'13i tyijna' gacwo'1 Dios
Cristo tsaa2 tyi' 'e coon'13 la joon lí2-i
lisaan21 jna' 'in tyúi1 la tyúi1 Dios.

6

1 Caan21mo jmoo21o'o to2 coon'13
Dios, joon mii21ɨ'ɨ tyaní2ii' jo cwóo2oo'
wa tsáa1a lɨ' caai1 'e gajmaa1a Dios
feei'1-tsi 'wii212 tyi'naa'.
2 Tsʉ ni jí2 tya' Dios jin'2in:
Ganúu3oo júu3 tyi'i mo galí̵2 feei'1-tsii;
gauncoon'13 jna 'nʉ 'e jmii212
gajmáa3aa tiin'13 'nʉ.
Joon nano sii'13i'i 'naa' jmii212 no-o 'e
feei'1-tsi Dios tya' tsá2; 'e jmii212 no-o
'iin212in Dios jmaa1a tiin'13 tsá2.
3 Joon jo jmoo21o'o jín1 tya' jiin'13
jaain21 tsʉ la joon jo lí2 faa'21 tsá2
'laa'21 tya' 'e to2 jmoo21o'o.
4 Pe 'iin212moo'o 'ee'13e'e tsá2 coon'13
jilaa'21 'e jmoo21o'o 'e jmoo21o'o jiin'13
'e to2 tyʉ'2 Dios. Coon'13 jilaa'21 'e
ngii1i jna'a 'ee'13e'e tsá2, coon'13 jilaa'21
wúu1 'e ganee21e'e joongɨ coon'13 ji-
laa'21 jmii212 'aa212 tyii'i joongɨ coon'13
jilaa'21 fa'í3 galí̵2 saan21a'an 'ee'13e'e
tsá2 'e jmoo21o'o to2 tyʉ'2 Dios.
5 Nigapó2 tsá2 moowoo21o'o; joon
nigatain'2 tsá2 jna'a 'nʉñí3; joon
gajmee'21mo tsá2 jna'a mii'13. Joon
nigajmoo21o'o to2 'ii21. Sá2-a mo jo
gacwuu2u'u joon gangii21na'a 'e jo sá2
tye'1e'e.
6 Joon coon'13 'e jmoo21o'o jmai'2
'e tyʉ́2; joon coon'13 'e 'øøi'21-tsii'i
'ee'13e'e tsá2 'e jmoo21o'o to2 tya' Dios.
'Ee13e'e jon coon'13 'e 'wó2-tsii'i joongɨ
coon'13 'e feei'1-tsii'i joongɨ coon'13
'in Espíritu Tyʉ́2 'in uncoon'13 jna'a.
'Ée13e'e jon coon'13 xiiala 'iin212moo'o
tsá2 xeei' 'e jmoo21o'o tó2 tyʉ'2 Dios.
7 Joon lini1 tsá2 'e jmoo21o'o 'e
to2 tyʉ'2 Dios 'wii'13 coon'13 'e júu3
jai'2 'e cwoo'13o'o tsá2 joon 'wii'13 'e
'ii'21 tya' Dios 'e 'oo21o'o. Joon tsʉ
'wii'13 jmoo21o'o jiin'13 'e tyʉ́2-ʉ lawa'a
un'gøø'13na'a yiia'a.
8 Sá2mo 'e un'goo1 tsá2 jna'a, sá2mo
jon jo un'goo1 tsá2 jna'a. Sá2mo 'e
faa'21 tsá2 tyʉ́2 tyii'i, sá2mo jon faa'21
tsá2 'laa'21 tyii'i. 'Inlí̵ii13 jin'2 'e tsá2
tajuu21mo jna'a, 'inlí̵ii13gɨ jin'2 'e ja'2mo
júu3 tyaa21a'a.
9 Sá2mo faa'21a lawa'a jo cwii1in
jna'a, pe sá2mo jon 'e faa'21a lawa'a
cwii1in jna'a. Mo lí̵ii13 ngii21ɨ'ɨ tóin1
'mó1 pe saan21gii'ɨ. Nee21e'e wúu1 'áai1
pe jo mo gajúun2na'a.
10 Joon xʉfiin'13 toon21o'on fa'í3,
toon21o'on 'e jløø'3moo'o jon. Joon
xʉfiin'13 tañíi2moo'o fúu1mo tsá2 'ii'21i
'láai2 'e jmaai1 to2 tya'a 'wii212 tyii'i.
Joon xʉfiin'13 jo 'e sá2 tyii'i Dios cwo'1o
jna'a jilaa'21 'e 'naa21na'a.
11 Tsaru'1u' 'in néei1 Corinto, ni-
gafee'13na'a 'naa' coon'13 júu3 coon21
tsáa1. Nigafee'13na'a 'naa' jiin'13 la tí2
'e 'ɨ1-tsii'i.
12 Jløø'3moo'o 'wii'13 'naa' pe 'naa'gii'
jo jløø'3naa' coon'13 jna'a.
13 Tsʉ 'wii'13 joon mí̵ii3ii tyaní2ii'
lawa jaain21 jmii21 tsá2, untyuu21-'oo'
'wii212 tyiia la galí̵2 tyú2-tsii 'wii212
'naa'.

Taain212 Dios jee212 jna'

14 Jo uncaan21naa' coon'13 'in tsá2 'in
jo jai'2 lí̵ii2i tsʉ jo jmee1i tyii'. Jo lí2

uncaain^{21} tsá^{2} 'e tyʉ́^{2} coon'^{13} 'e gó^{2}. Jo lí^{2} cai'^{2} tsá^{2} 'yiiañi' coon'^{13} 'e nʉʉ^{21}.

15 Jo lí^{2} jmá^{1} tsá^{2} coon^{21} røøi^{21} Cristo coon'^{13} Satanás. Wa'a la joon, ¿xiiala ilí^{2} uncaain^{21} 'in tsá^{2} jai'^{2} lɨ́ii coon'^{13} 'in jo jai'^{2} lɨ́i^{2}i?

16 ¿Xiiala lí^{2} tsa'í^{2} dioses 'in gajmee^{1}i tsá^{2} lɨ tyʉ'^{2} Dios to^{2}? Pe 'naa' lɨ́i^{1}naa' tsá^{2} 'in tyʉ'^{2} Dios, 'in jiin'^{1}, to^{2}. Jiin'^{13} la nigajin'^{2} Dios:

Intaan^{212}na joon ingii^{212}na jee^{212} 'ii; joon ilɨ́i^{1}na Dios tya'a, joon 'in tsá^{2} do ilíin^{2} tsá^{2} tyiia.

17 Tsʉ 'wii'^{13} joon gajin'^{2}o jon Ña'ñʉ'^{1}ʉ':

Jeen'^{13}naa' jee^{212} 'in tsá^{2} do joon siin'^{13}naa' coon'^{21}.

Jo un'lii'^{21}naa' yaanaa' coon'^{13} 'e gó^{2}

18 joon i'ii'^{13}na 'naa' joon ilɨ́i^{1}na lawa jaain^{21} 'Ñʉ́^{2}ʉʉ' joon 'naa'gii' ilíin^{2}naa' lawa xuui^{212} tsañʉʉ'^{1} joon xuui^{212} tsamɨ́^{2} tyiia.

La jon jin'^{2} 'in Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'in jmaa^{1}a jilaa'^{21} 'e 'iin^{212}in.

7

1 'E lo-o 'e júu^{3} ga'ii^{1}ɨ Dios tyi', tsaru'^{1}u', 'in 'iin^{212}na. Tsʉ 'wii'^{13} joon 'ná^{1}-a tʉʉ^{212}ʉ' jilaa'^{21} 'e un'lii'^{21} jna', tiin'^{13} la ngú^{1} toon^{212}o' lagɨ espíritu tyi'. Joon tsʉ 'wii'^{13} un'goo^{2}o' Dios 'ná^{1} cwoo'^{13}-tsi' 'e ngii^{21}ɨ' 'e tyú^{2}na' tyaníi^{1}i.

Jløø'^{3}mo Poo^{2} coon'^{13} 'in tsá^{2} néei^{1} Corinto

2 ¡Wa'a núu^{3}duu' júu^{3} tyiia! Jo mo ga'laa^{21}a'a tya' jiin'^{13} jaain^{21} 'naa' jon'gɨ ga'ée^{13}e'e júu^{3} gó^{2} jon'gɨ mo gatyíin^{13}a'an 'naa' tóo^{2} jiin'^{13} jaain^{21}.

3 Joon jo fuu^{212}uu 'naa' wa'a cwo'^{2}oo 'naa' tsaa^{2} tsʉ la mo gafuu^{212}uu 'naa' la jéei^{1} jløø'^{3}moo coon'^{13} 'naa' wa'a saan^{21}gɨ' sɨ júun^{2}mogɨ' caan^{2}mo 'ee.

4 Jo cu'^{2}-tsii coon'^{13} 'naa' joon jløø'^{3}moo 'áai^{1} coon'^{13} 'naa'. Joon xʉfiin'^{13} nee^{21}e'e wúu^{1} jo tʉ́ʉ^{3}ʉʉ 'e fu^{1} 'yuu^{2}na joon jløø'^{3}moo.

5-6 Tsʉ nicwée^{1}i Tito joon coon'^{13} júu^{3} tyaan^{1}an Dios gatyá^{2}-tsii'i 'e unjløø'^{3}na'a 'wii'^{13} 'naa'. Joon xʉfiin'^{13} jo mo ga'ii'^{2} wo'^{1}oo'o ca gatyalii^{21}i'i fu Macedonia, ñí^{2} Dios xiiala tya^{1}-tsi tsá^{2} 'in seen^{21}in fa'í^{3}. Tsʉ doñixiia' ngii^{21}ɨ'ɨ lawa'a coon^{21} 'e injnii'^{13}moo'o. Gali'iin^{212}in tsá^{2} jmaa^{1}a 'e gó^{2} tyii'i joon 'ɨ^{1}-tsii'i 'áai^{2}, 'goo'^{21}-oo'o wa' coon^{21} to^{2} tyii'i 'e ngó^{1} lɨ caai^{1}. Pe gatya-tsii'i mo gacwéi^{1} Tito.

7 Gatya^{1}-tsii'i tsʉ 'wii' gacwéi^{1} Tito pe gatya^{1}-tsii'i jon tsʉ 'wii'^{13} jløø'^{3}mo Tito 'wii'^{13} 'naa'. Joon gatyaa^{1}o júu^{3} xiiala 'iin^{212}naa' jøø^{212}naa' jna'a. Gatyaa^{1}o jon júu^{3} xiiala galixuui^{212}-'oo' joongɨ xiiala ga'ɨ^{1}-'oo' 'áai^{1} 'wii^{212} tyiia. Joon mo gatyaa^{1}a 'e júu^{3} lo galijløø'^{3}na 'áai^{1}gɨ.

8 Caan'^{21}moxʉ galɨ́i^{1}na mo galixuu^{212}mo-'oo' 'wii'^{13} 'e jí^{2} do 'e gasii^{2}na 'naa'. Pe jo lɨ́ii^{1}gii la joon. Tsʉ wana ga'ɨ^{1}-tsii caan'^{21}mo 'wii'^{13} xuu^{212}mo-'oo' coon^{21} sii'^{13}xʉ,

9 pe nano jløø'^{3}moo. Jløø'^{3}moo jon' tsʉ 'wii'^{13} galixuu^{212}mo-'oo' pe jløø'^{3}moo tsʉ 'wii'^{13} gajo'^{2}o-'oo' coon'^{13} 'e galixuu^{212}mo-'oo' do. Joon gajmaa^{2}aa' jiin'^{13} la gali'iin^{212}in Dios tsʉ 'wii'^{13} joon jo gajmee'^{13}na'a 'naa' coon'^{13} 'e xuu^{212}mo-'oo' do.

10 Tsʉ wa'a jmoo^{1}o tsá^{2} la 'iin^{212}in Dios 'wii'^{13} galixuu^{212}mo-tsi itiin'^{13}mo joon jo 'ná^{1} caain'^{21} lɨ́i^{2}i. Pe wa'a jmoo^{1} tsá^{2} xuui^{212}-tsi jiin'^{13} la lɨ́i^{1}i tsá^{2} taain^{21} fu juncwii^{21}, ijúun^{1}mo jon.

11 Joon tsʉ 'wii'^{13} galixuu^{212}mo-'oo' coon'^{13} 'e jí^{2} do gajmaa^{2}aa' la 'iin^{212}in Dios. ¡Joon jøǿ^{2}øø' xiiala cwo'ɨ́i^{1}i! Ga'ɨ^{1}-'oo' coon'^{21} tún^{2} 'e cwáain^{1} do. Joon gali'iin^{212}naa' jmaa^{2}aa' jna júu^{3} jiin'^{13} la tí^{2}. Gatii^{212} 'nii'^{21}-'oo' 'wii^{212} tyii' yaanaa'. Pe joon gafoo'^{2}moo' jon. Pe mo ngɨ́i^{2}i joon gali'iin^{212}naa' jøø^{212}naa' jna joon gali'iin^{212}naa' 'e^{2}ee' wúu^{1} 'in tsá^{2} 'in ga'láa^{1}a do. Coon'^{13} jilaa'^{21} 'elo ga'ee'^{13}oo' jna 'e jo 'e tsaa^{2} tyii' sá^{2}.

12 Joon gasii^{21}na 'e jí^{2} do tyii' pe jo gasii^{21}na 'e jí^{2} do wa'a 'e 'iin^{212}na uncoon'^{13} 'in tsá^{2} do 'in ga'láa^{1} jon'gɨ 'wa'a 'iin^{212}na uncoon'^{13} 'in ga'láa^{1}

tya'a do. Gasɨɨ^{21}na 'e jí^{2} do tyii' wa'a icón^{2} 'naa' cwáain^{1} xiiati 'e 'ɨ^{1}-tsii'i 'naa' tyani Dios.

13 Joon gatya^{1}-tsii'i mo ganɨɨ^{21}ɨ'ɨ 'e júu^{3} do.

Gatya^{1}-tsii'i 'e júu^{3} do pe jløø'^{3}mogɨɨ'ɨ 'áai^{1} 'e tyɨ́^{2}-ɨ 'íi^{1}-tsi Tito, tsɨ jilee'^{21}naa' gauncoon'^{13} 'ii tsɨ joon jo cu'^{2}gɨ-tsi tyii'.

14 Tsɨ gafuu^{212}uu Tito 'e tyɨ́^{2}-ɨ tyii' joon 'naa' jo mo gacwóo^{2}oo' fa'ɨɨ'^{21} tyiia. Pe gatiin'^{13} 'naa' jilaa'^{21} júu^{3} jai'^{2} 'e gafuu^{212}uu Tito tyii' joon la jai'^{2} 'e júu^{3} gafuu^{212}uu Tito tyii' la joon jon júu^{3} ja'^{2}mo 'e júu^{3} gafuu^{212}uu 'naa'.

15 Joon 'áa^{1}mo gali'iin^{212}gɨ Tito 'naa' mo gatɨ'^{2}-tsi xiiala gajmaa^{2}aa' nɨɨ^{13}ɨɨ', joon ga'ii'^{13}naa' 'ii joon 'gøø'^{21}moo' wa'a jo jmaa^{2}aa' jiin'^{13} la 'iin^{212}in.

16 Joon nano jløø'^{3}moo 'e jo 'e 'ná^{1}gɨ ngɨɨ^{212}na cu'^{2}-tsii coon'^{13} 'naa'.

8

Cwó^{2}oo' cuu^{2} 'e 'yaai^{1}-'oo'

1 Joon, tsaru'^{1}u', 'ii^{212} jna'a jmoo'^{13}o'o júu^{3} 'naa' xiiala lɨ́ɨ^{1}i 'in tsá^{2} néei^{1} Macedonia 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Dios, xiiala gauncoon'^{13} Dios 'ii.

2 'In tsaru'^{1}u' 'in néei^{1} Macedonia do ga'aa^{1}a fa'í^{3} 'áai^{1} joon xɨfiin'^{13} nii^{1}in wúu^{1} 'áai^{1} jløø'^{3}mo. Tañíi^{2}mo 'áai^{1} pe tsɨ 'wii'^{13} jløø'^{3}mo 'áa^{1}mo gacwo'^{1}o cúu^{1}u tya' 'in tsaru'^{1}u' néei^{1} Judea lawa lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} sá^{2} cuu^{2}.

3 Joon jmáa^{3}aa júu^{3} jai'^{2} 'e 'in tsá^{2} do gacwo'^{1}o 'yaai^{1}-tsi ce xiia'^{21} jiin'^{13} lí^{2}. Pe 'ɨ^{1}-tsii 'e 'in tsá^{2} gacwo'^{1}o 'láai^{2}gɨ ce xiia'^{21} jiin'^{13} lí^{2}.

4 'Áai^{1} gamɨɨ^{1}ɨ 'in tsá^{2} do tyanii^{21}i'i wa'a cwooi^{212} jna'a 'ido 'e uncoon'^{13}on 'in tsaru'^{1}u' catyaai^{2} néei^{1} Judea.

5 Joon gajmaa^{1}a 'láai^{2}gɨ la ga'ɨ^{1}-tsii'i. Tsɨ nifu gacwóo^{1}i 'yaai tya' Ña'ñɨ'^{1}ɨ' joon ngɨɨi^{1} joon gacwóo^{1}i 'yaai tyi-jna'a jiin'^{13} la 'iin^{212}in Dios.

6 Joon tsɨ 'wii'^{13} ga'láa^{2} Tito 'wii^{212} la mo jéei^{1} 'e uncaan^{21}in 'e cuu^{2} do 'e 'iin^{212}naa' cwóo^{2}oo' gamí^{3}ɨɨ tyaníi^{1}i wa' 'e untiin'^{13}mo 'e to^{2} do.

7 'Naa' nigajmaa^{2}aa' jilaa'^{21} 'e tyɨ́^{2}-ɨ. Ja'^{2}mo lɨ́ɨ^{2}naa' júu^{3} tya' Dios, joon ñí^{2} 'naa' 'é^{2}ee' 'e júu^{3} do. Joon røø^{21} 'øøi'^{21}-'oo'. 'Áa^{1}mo 'iin^{212}naa' jna'a. Joon nano fee'^{1}gɨ jmaa^{2}aa' coon'^{13} 'e licaain^{21} 'e cuu^{2} do.

8 Jo fuu^{212}uu 'naa' 'elo wa'a tyɨ'^{2}ɨɨ 'naa' to^{2} jiin'^{13} 'iin^{212}na 'e liñii'^{21} 'naa' xiiala jmoo^{1}o 'in tsá^{2} catyaai^{2} 'in 'yaai^{1}-tsi. Jiin'^{13} 'iin^{212}na litsáai^{1}-tsii wa'a la ja'^{2}mo 'iin^{212}moo' Dios coon'^{13} tsá^{2}.

9 Tsɨ ñii^{21} 'naa' xiiala gajmaa^{1}a Ña'ñɨ'^{1}ɨ' Jesucristo feei'^{1}-tsi 'wii'^{13} 'naa'. Fu ñɨ'fú^{2} ga'aa^{1}a jilaa'^{21}, pe tsɨ 'wii'^{13} gali'iin^{212}in 'ido 'naa' gatɨɨ^{1}ɨ jilaa'^{21} 'e sá^{2} tya'a joon galíin^{2}in lawa tsá^{2} tañíi^{2}mo 'wii'^{13} 'naa'. Joon tsɨ 'wii'^{13} galɨ́ɨ^{1}i Cristo lawa'a tsá^{2} tañíi^{2}mo 'naa'gɨɨ' galɨ́ɨ^{1}naa' lawa'a tsá^{2} 'in 'oo^{1}o jilaa'^{21}.

10 No-o 'e 'ɨ^{1}-tsii 'e tyɨ́^{2}gɨ tyii' cwáain^{1} tya' 'e cuu^{2} do. Ningóo^{1} coon^{21} jiin^{21} 'e 'naa' nifu ga'láa^{2} 'wii^{212} uncaain^{21} 'e cuu^{2} do. Jo gacwó^{2}oo' tyitsaai^{212} pe 'yaai^{1}-'oo' gacwó^{2}oo'.

11 Joon nano cwóo^{2}gɨɨ' 'e 'yaai^{1}-'oo' ce gatséi^{1} jiin^{13} la ga'láa^{2} 'wii^{212}. Cwóo^{2}oo' la jaan^{21}naa' jiin'^{13} la tí^{2} 'e 'oo^{2}oo'.

12 Tsɨ wa'a tsai'^{2} 'iin^{212}in tsá^{2} cwo^{1} pe xɨ-ɨ 'oo^{1}o 'iin^{212}in Dios 'e cwo^{1} tsá^{2} 'e 'oo^{1}o jon' 'e jo 'oo^{1}o.

13 Jo 'iin^{212}na 'e uncoon'^{13} 'naa' tsá^{2} xeei'^{21} joon 'naa'gɨɨ' tuu^{2}naa' jo 'e sá^{2} tyii'.

14 Jiin'^{13} 'e 'iin^{212}na 'e lɨ́^{2} coon^{21} røø^{21}mo jee^{212} jna'. Tsɨ nano 'oo^{2}oo' 'e iuncoon'^{13} coon'^{13} jmɨɨ^{212} 'aa^{212} tya' 'ido pe ijó^{1} coon^{21} jmɨɨ^{212} i'oo^{1}o 'ido 'e iuncoon'^{13} 'naa' coon'^{13} jmɨɨ^{212} 'aa^{212} tyii'. Coon'^{13} la joon ilí^{2} coon^{21} røø^{21}i.

15 Jiin'^{13} la jin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios: "Joon 'in 'oo^{1}o 'láai^{2}gɨ jo gasái^{1} tya'a; joon 'in 'oo^{1}o xɨ jo ga'naai^{21} tya'a."

Ijaa'^{2}mo Tito tún^{1}

16 Pe cwo'^{3}-oo 'maai'^{2} Dios tsʉ 'wii'^{13}i Dios do-o 'ɨ^{1}-tsi Tito 'naa' jiin'^{13} la 'ɨ^{1}-tsii.

17 Joon mo gafuu^{212}uu Tito wa'a itsajøøi^{212} 'naa' ga'ii'^{21}mo júu^{3} røø^{21} tsʉ lɨ́ɨ^{1}gɨ 'aa^{1}mo 'naa'. Joon nano itsajøøi^{212} 'naa' 'e 'yaai^{1}-tsi 'ña'-o.

18 Joon caan^{21}mo coon'^{13} Tito siin^{21}na'a jaain^{21}gɨ tsaru'^{1}u' 'in jileei'^{21} tsaru'^{1}u' catyaai^{2}gɨ faa'^{21} tyʉ́^{2} tya'a. Faa'^{21} tsá^{2} tyʉ́^{2} tya'a tsʉ røø^{21} gajmaa^{1}a to^{2} tya' 'e júu^{3} tyʉ́^{2} tya' 'e tiin'^{13} tsá^{2}.

19 Joon 'in tsá^{2} jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Cristo 'in néei^{1} lo gatyii'^{13}in 'in tsaru'^{1}u' no 'e tsáa^{1}a caan^{21}mo coon'^{13} jna'a 'e uncoon'^{13} jna'a la 'ɨɨ^{212} uncaan^{21}na'a 'e cuu^{2} do. Jmoo^{21}o'o la joon tsʉ 'iin^{212}na'a 'e cwo'^{1} tsá^{2} 'maai'^{13} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' joon 'e 'iin^{212}na'a uncoon'^{13} jna'a tsá^{2} xeei'^{21}.

20 Joon coon'^{13} la joon lí^{2}-i tyuu'^{13}na'a 'e cwo'^{1} tsá^{2} jna'a tsaa^{2} cwáain^{1} tya' 'e cuu^{2} 'e uncaain^{21} jna' no.

21 Tsʉ cwoo'^{13}-tsii'i jmoo^{21}o'o jilaa'^{21} 'elo 'e tyʉ́^{2}-ʉ jon'on jiin'^{13} tyani Ña'ñʉ'^{1}ʉ' pe tyani jilee'^{21}mo tsá^{2} jon.

22 Joon, caan^{21}mo coon'^{13} 'ido siin^{21} jna'a jaain^{21}gɨ tsaru'^{1}u' 'in ga'e'^{2} jna'a 'e cwo'^{2}-tsi tsáa^{1}a joon 'áai^{1}gɨ nano 'e jo cu'^{2}gɨ-tsi coon'^{13} 'naa'.

23 Joon wa'a ungɨɨ^{1}ɨ tsá^{2} 'naa' cwáain^{1} tya' Tito, cwosii'^{13}duu' 'e jaain^{21} 'in ngɨ^{1} coon'^{13} jna 'ido joon jmaa^{1}a to^{2} coon'^{13} jna wa'a uncoon'^{13} 'naa'. Joon wana ungɨɨ^{1}ɨ tsá^{2} 'naa' cwáain^{1} tya' 'in tsaru'^{1}u' catyaai^{2} do cwosii'^{13}duu' 'e 'in tsá^{2} jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Dios néei^{1} Macedonia gasiin^{21} 'ii joon jmaa'^{13}a tsá^{2} júu^{3} 'e 'ya'^{2}gɨ tya' Cristo.

24 Tsʉ 'wii'^{13} joon mi cwolíin^{2}in 'in tsá^{2} lo jee^{212} 'naa' 'é^{2}ee' 'in tsá^{2} lo xiiala 'iin^{212}naa' 'ii joongɨ 'ee 'wii^{212} jløø'^{3}na'a coon'^{13} 'naa'. Joon iliñí^{2} jileei'^{21} 'in catyaai^{2} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i.

9

Cuu^{2} gauncaain^{21} do

1 Joon cwáain^{1} tya' 'e cuu^{2} do 'e uncaan^{21}na' tya' 'in tsá^{2} tya' Dios néei^{1} Judea jo 'ná^{1} fuu^{212}uu 'naa'

2 tsʉ ñíi^{3}oo 'e 'iin^{212}naa' uncóon^{13}oon'. Jløø'^{3}moo mo fuu^{212}uu 'in tsá^{2} néei^{1} lɨ sii^{21} Macedonia 'e ningóo^{1} coon^{21} jiin^{21} 'e gali'iin^{212}naa' 'in néei^{1} Acaya 'e jmoo^{2}oo'. Joon tsʉ 'wii'^{13} 'iin^{212}naa' jmaa^{2}aa' 'e 'yaai^{1}-'oo' gatya^{1}-tsi 'in tsá^{2} néei^{1} Macedonia 'e jmoo^{1}o jon.

3 Jo 'e sɨ'neei'^{13} isɨ́ɨ^{3}na 'in tsaru'^{1}u' no 'e jo ngɨ́ɨ^{1}i lɨcaai^{21} jilaa'^{21} júu^{3} tyʉ́^{2} 'e gafuu^{212}uu tsá^{2} 'wii^{212} tyi'naa' cwáain^{1} tya' cuu^{2} do. Joon coon'^{13} la joon lí^{2}-i tyaa^{2}aa' tyʉ́^{2} 'e cuu^{2} jiin'^{13} la gafuu^{212}uu 'in tsá^{2} néei^{1} Macedonia.

4 Tsʉ wa'a yíi^{3}aa coon'^{13} 'in tsá^{2} seein^{21} Macedonia joon jo náa^{1} tyʉ́^{2} tyii' mi cwée^{1}na fa'ɨɨ'^{21} ilíin^{2}na'a tsʉ jo 'ee galɨ́^{2} cu'^{2}-tsii'i coon'^{13} 'naa'. Joon 'naa'gɨɨ' i'oo^{2}oo' fa'ɨɨ'^{21} jon.

5 Tsʉ 'wii'^{13} joon galitsáa^{1}mo-tsii 'e tyʉ́^{2}gɨ wa'a 'e sɨ́ɨ^{3}na 'in tsaru'^{1}u' do tsajøøi^{212} 'naa' jéei^{1}gɨ lagɨ jna. Joon coon'^{13} la joon lí^{2}-i uncoon'^{13} 'naa' 'e licaain^{21} 'e cuu^{2} do jiin'^{13} la júu^{3} 'ɨɨ^{21} 'naa' la mo jéei^{1}. Joon 'e cuu^{2} do 'e lɨ́^{2} lawa'a coon^{21} 'e 'yaai^{1}-'oo' jon' coon^{21} 'e gatyii^{21}i'i tyitsaa^{21}mo.

6 Untɨɨ'^{13}duu'-'oo' 'e júu^{3} lo: 'In tsá^{2} 'in jñí^{2} ca pii'^{3}, ca pii'^{3}-i jon cóon^{1}on mo garoo^{21}o, pe 'in gajñí^{2} 'láai^{2}gɨ, la joon jon 'láai^{2}gɨ incoon^{1}on.

7 Joon la jaain^{21} 'ná^{1} cwo^{1} jiin'^{13} 'e 'yaai^{1}-tsi jon' tsʉ 'wii'^{13} 'e 'ɨ^{1}-tsi 'e 'ná^{1}-a jon'gɨ tyitsaai^{21} 'ee. Tsʉ 'iin^{212}mo Dios 'in cwo'^{1}o júu^{3} røø^{21}.

8 Joon Dios lí^{2}-i cwo'^{1}o 'naa' coon^{21} tøø^{2}mo jilaa'^{21} 'e jmaa^{1}i to^{2} tyii' joon jiin'^{13} tya' 'e tɨɨi'^{21} tyii' yaamoo' pe ilisá^{2}gɨ 'e uncóon^{13}oon' tsá^{2} xeei'^{21}.

9 Jiin'^{13} la jin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios:

Cwo'^{1} Dios tsá^{2} taníi^{2} 'e 'wo^{2}-tsio.
Joon 'e tyʉ́^{2}-tsio taa'^{21}a coon^{21} tøø^{21}mo.

10 Cwoo^{1}o Dios 'e jún^{2} 'e jñii^{21}i', cwoo^{1}-o jon 'e 'í^{1} 'e tyee^{2}e'. La joon jon icwo'^{1}o 'naa' jilaa'^{21} 'e jmaa^{1}i to^{2}

tyii' 'e lí² uncóon¹³oon' tsá² xeei'²¹ 'e cwaiin²¹ 'e to² tyʉ́² tyii'.
11 Joon coon'¹³ la joon ilisá² tyii' 'e cwó²oo' 'e 'wo²-'oo'. Joon mi joon'¹³o'o 'e cuu² do 'e gauncaan²¹naa' tya' 'in tsaru'¹u' néei¹ Judea, 'in tsá² do icwo'¹o 'maai'¹³ Dios.
12 Tsʉ mi uncoon'¹³oon' 'in tsá² tya' Dios do jon' wa'a uncoon'¹³oon' 'e jmɨɨ²¹² 'aa²¹² tya' 'ido pe 'wii'¹³ 'naa' icwo'¹o 'maai'¹³ Dios 'áai¹.
13 Joon tsʉ 'wii'¹³ 'e to² tyʉ́² do 'e gajmaa²aa' iun'goo²¹o tsá² Dios. Iun'goo²¹o tsá² Dios tsʉ 'wii'¹³ gauntiin'¹³naa' júu³ tyii' 'e ja'²mo lɨ́ɨ²naa' 'e júu³ tyʉ́² tya' Cristo. Joon iun'goo²¹o Dios 'wii'¹³ 'e cuu² gacwóo¹³oo' 'ido coon'¹³ jileei'²¹ 'in catyaai² do 'e 'wo²-'oo'.
14 Joon 'in tsá² do cwáain¹ tya'-o ifaa'²¹o júu³ tyʉ́² 'wii²¹² tyi'naa' tsʉ 'iin²¹²mo 'naa'. Tsʉ Dios nigauncoon'¹³on 'ido coon'¹³ 'e tyú²moo'.
15 ¡Cwoo²¹o' 'maai'¹³ Dios 'wii²¹² jilaa'²¹ 'elo! ¡Jo 'øøi'²¹-tsi' jilaa'²¹ 'e gajmaa¹a Dios Tyi'!

10

Tyʉ'² to² Poo² lɨ́ɨ¹i apóstol

1 Tsʉ né³e' 'e 'wo²-tsi joongɨ 'e feei'¹-tsi Cristo, joon jna, Poo², 'iin²¹²na foo'¹³na 'naa' lagɨ 'e feei'¹ Cristo 'naa'. Joon seen²¹mo tsá² 'in jin'²in 'e tsá² 'wó¹mo jna mo taan¹na jee²¹² 'naa' pe soo²¹-tsii mo taan¹na lɨ wíin².
2 Joon seen²¹mo 'inlɨ́ɨi¹³ jee²¹² 'naa' 'in jin'²in 'e jmoo²¹o'o jilaa'²¹ la jmoo¹o tsá² taain²¹² fu juncwii²¹, 'in jmoo¹o jiin'¹³ la 'iin²¹²in 'yaai. Pe mɨ́³ɨɨ tyani²ii' 'e jmáa²gɨɨ' 'e tyʉ́² 'e mi yíi³aa jee²¹² 'naa' jo 'ná¹ jmáa³aa soo²¹-tsii coon'¹³ 'naa' la ijmáa³aa coon'¹³ 'in catyaai² do.
3 'E la ja'²mo lɨ́ɨ¹na'a tsá² taain²¹ fu juncwii²¹ pe jo tɨ́ɨi¹ jna'a la tɨ́¹i tsá² taain²¹² fu juncwii²¹.
4 Tsʉ 'wii'²¹ 'e 'oo²¹o'o 'ii'²¹ gøøi'¹³ tya' Dios 'e joon lii'¹oo'o jileei'²¹ 'in 'eei'¹ jna'a. Joon 'e 'ii'²¹ joon jo lɨ la lɨ 'ii'²¹ 'e sá² fu juncwii²¹ lo.
5 Joon coon'¹³ la joon ilii'¹i'i jileei'²¹ 'in coon'²¹ tsá² tóo² coon'¹³ júu³ jloo'³. Ilii'¹i'i jon jileei'²¹ 'in jo cwo'¹ júu³ ruu'²¹o coon'¹³ jna'a cwáain¹ tya' xiala lí² cwii¹in tsá² Dios. Joon lii'¹i'i jilaa'²¹ 'e 'ɨ¹-tsi tsá² 'e jmoo¹o jo nʉʉ'¹³ʉ to² tyʉ'² Cristo.
6 Joon mi ngɨɨ¹i 'e jmoo²oo' nʉ́ʉ¹³ʉʉn' jiin'¹³ la tí² to² tyʉ'² Cristo 'e tyʉ́² tyii'i náa¹a 'e 'e'²e wúu¹ jileei'²¹ 'in jo jmaa¹a nʉʉ'¹³.
7 'Ná¹ cón²oon' cwáain¹ coon'²¹ tún²-un. Wa'a 'ɨ¹-tsi tsá² 'e lɨ́ɨ¹i 'e tsá² tya' Cristo 'ii, 'ná¹ tɨ'²-tsi jon 'e lɨ́ɨ¹na'a tsá² tya' Cristo jon.
8 Joon xʉfiin'¹³ foo'¹³na 'naa' 'láai² lagɨ 'e tɨ́ɨ²na cwáain¹ tya' 'e to² gacwo'¹ Cristo jna'a jo 'e fa'ɨɨ'²¹ lɨ́ɨ²na, tsʉ Ña'ñʉ'¹ʉ' gacwo'¹ jna'a 'e to² do wa'a lí² uncoon'¹³ jna'a 'naa' 'e cwii¹mogɨɨ' Dios jon' wa'a 'e xee²na'a 'e jai'² lɨ́ɨ²naa'.
9 Joon 'e jí² gasɨ́ɨ³na tɨ́ɨ²i 'naa' jo 'yʉto² wa'a ton'²oon' fo'²-'oo'.
10 Pe 'inlɨ́ɨi¹³ jin'²in 'e jmóo³oo 'gøøi'¹³ coon'¹³ jí² tyiia pe mo taan²¹²na jee²¹² 'naa' lawa'a 'yʉ'goo'²¹oo joon 'wo² 'áai¹ júu³ tyiia.
11 Pe cwoliñí² 'in tsá² do, 'in tsá² 'in jin'² la joon, 'e ijmoo²¹o'o 'gøøi'¹³ coon'¹³ jilaa'²¹ ijmoo²¹o'o la 'gøøi'¹³ júu³ tyii'i 'e sii'²¹na'a lɨ wíin² mi gatyalii²¹i'i jee²¹² 'naa'.
12 Xuun² 'ɨ¹-'oo' 'e 'ii²¹²na'a jmoo²¹o'o la jmoo¹o 'in tsá² 'in faa'²¹a 'e tyʉ́² tya' yaai, tsʉ jiin'¹³ tsá² caa²¹mo jmoo¹o coon²¹ røøi²¹ coon'¹³ tsá² xeei'²¹.
13 Joon ifaa'¹³a'a 'e tyʉ́² tyii'i yiia'a jiin'¹³ tya' 'e to² 'e 'oo²¹o'o, joon Dios gacwo'¹ jna'a wa'a cwóo¹³o'o 'e júu³ tyʉ́² ca jee²¹² 'naa' 'in néei¹ Corinto.
14 Joon tsʉ 'wii'¹³ jna'oo'o nifu gacwó¹ júu³ tyʉ́² tya' Cristo jee²¹² 'naa' jo faa'¹³a'a 'láai²gɨ lagɨ 'e tɨ́ɨ²na'a.
15 Jon'gɨ faa¹³a'a 'láai²gɨ tyii'i yiia'a tya' to² nigajmaa¹a tsá² xeei'²¹ lawa'a to² tyii'i yiia'a. Pe 'ɨ¹-tsii'i mo nigafee'¹

'e jai'[1] lɨ́ɨ[2]na'a la joon ilifee'[1] to[2] tyii'i jee[212] 'naa'.

16 Joon mi ngɨɨ[1]i joon 'ɨ[1]-tsii'i 'e cwoo[21]o'o 'e júu[3] tyʉ́[2] tya' 'e tiin'[13] tsá[2] lɨ 'ngoo'[13] lɨ née[12]naa'. Tsʉ jo 'ii[212] jna'a faa'[13]a'a tyʉ́[2] tyii'i cwáain[1] tya' to[2] nigajmaa[1]a tsá[2] xeei'[21].

17 Joon wa'a 'iin[212] tsá[2] faa'[21]a júu[3] tyʉ́[2] tya'a yaai, cwofaa'[21]a jilaa'[21] 'e tyʉ́[2] 'e gajmaa[1]a Ña'ñʉ'[1]ʉ' tya'o.

18 Tsʉ jon' 'in tsá[2] do 'in faa'[21]a tyʉ́[2] tya'a yaai 'in 'ii'[21] Dios pe 'ii'[21]mo Dios 'in tsá[2] 'in faa'[21]a Ña'ñʉ'[1]ʉ' tyʉ́[2] tya'a.

11

Un'øøi'[1] Poo[2] 'ña'a

1 ¡Jmaa[2]aa' feei'[1]-'oo' 'wii[212] tyiia jiin'[13] la nigajmaa[2]aa' la 'ɨɨ[212] jmáa[3]aa caa[21]na!

2 Tsʉ tsá tyii'[21] jna coon'[13] 'naa' 'wii'[13] Dios. Tsʉ lawa cwo'[1] tsá[2] júu[3] tya'a 'e 'ii'[21]i 'in gamúui[1] jamɨ́ɨ[1]ɨ la joon jon 'iin[212]na jmáa[3]aa coon'[13] 'naa' tya' Cristo. 'Iin[212]na jée[1]na 'naa' tyaníi[1]i lɨ́ɨ[1]naa' lawa jaain[21] sɨmɨ́[2] 'in tyúi[1], 'in jo mo ga'láa[1]a. Lawa'a jaain[21] sɨmɨ́[2] 'in nacui'[2] cwoo[21]o coon'[13] jaan[21]mo tsañʉʉ'[1].

3 Pe 'goo'[21]-oo 'e nigacon'[2] tsá[2] 'naa' tóo[2] la nigacon'[2] 'in mɨɨ'[21] do tóo[2] Eva coon'[13] 'e jmɨɨ[1]-tsi tya'a. Canii[21]mo gali'iin[212]naa' Cristo mo 'wiin[21] pe 'goo'[21]-oo 'e la mo tʉʉ[13]ʉʉ' 'e jai'[2] lɨ́ɨ[2]naa' do.

4 Tsʉ 'ii'[13]naa' júu[3] røø[21] 'in tsá[2] jalíin[2]in cwo'[1] 'naa' júu[3] tya' jaain[21] Jesús 'in sɨɨi[21]gɨ lagɨ 'in Jesús 'in gacwoo'[13]o'o 'naa'. Joon jløø'[3]moo' 'ii'[21]naa' 'e espíritu 'e jon' 'in Espíritu Tyʉ́ gacwo'[1] Dios 'naa'. Joon 'e júu[3] tya' 'in tsá[2] do sɨsɨɨ[21]i lagɨ 'e júu[3] tya' 'e tiin'[13] tsá[2] 'e ganʉʉ[21]ʉʉ'.

5 Pe lɨ́ɨ[2]na 'e jo xáai[1]gɨɨ jiin'[13]xʉ lagɨ 'in tsá[2] do 'in 'ɨ[1]-tsi 'e lɨɨ[1]i apóstoles 'in tyiin[2]gɨ 'áai[1].

6 Joon xʉfiin'[13] jo tɨ́ɨ[2]na foo'[21]oo cwú[1] la tɨ́ɨ[2]i 'ido, 'øø'[21]mo-tsigɨɨ lagɨ 'ido. Joon coon'[13] jilaa'[21] 'e gajmoo[21]o'o ga'e'[2] jna'a 'naa' la joon.

7-8 Joon mo taan[212]na jee[212] 'naa' 'in tsá[2] jai'[2] lɨ́ɨ[2]i Cristo 'in néei[1] lɨ xiia' gacwo'[1]o jna cuu[2] la 'ɨɨ[212] cwo'[3]oo 'naa' 'e júu[3] tyʉ[2]. Coon[21] jo ngáa[1]mo gajmáa[3]aa 'e gó[2]-o tyi'naa' mo gacwo'[3]oo 'naa' 'e júu[3] tyʉ́[2] jo 'e 'laa'[21] gacón[3]oon. Gajmée[1]na 'ñii'a 'in wéi[1] tsʉ gali'iin[212]na jmáa[3]aa 'e tyʉ́[2] tyii'.

9 Joon mo ga'óo[3]oo jmɨɨ[212] 'aa[212] jiin'[13] jaain[21] jee[212] 'naa' ga'íin[2]in cúu[1]u 'wii[212] tyiia, tsʉ 'in tsaru'[1]u' 'in néei[1] Macedonia gacwoo[1]o 'e jmaai[1] to[2] tyiia. Joon coon'[13] la joon jo gauntyíi[2]na jiin'[13] jaain[21] 'naa'. Joon la joon-on ijmáa[3]gɨɨ.

10 Ñí[3]oo 'e júu[3] jai'[2] tya' Cristo la joon jon ñi[3]oo 'e tɨ́[2]-tsii cwó[3]oo 'e júu[3] tyʉ́[2] tya' Cristo jo 'ee 'laa'[13] cón[3]oon. Joon jiin'[13] jaan[21]naa' 'in néei[1] Acaya ityuu'[13]mo jna 'e jmóo[3]oo la joon.

11 Joon mo jmóo[3]oo la joon, ¿tɨ lɨ́ɨ[1]naa' 'e jo 'iin[212]gɨɨ 'naa'? Jo lɨ́ɨ[1]naa' la joon tsʉ ñí[2] Dios xiiala 'e 'iin[212]na 'naa'.

12 Joon ijmáa[3]gɨɨ jiin'[13] la niga-jmáa[3]aa. Joon coon'[13] la joon jo lí[2] faa'[21]a tyʉ́[2] tya'a yaai 'in tsá[2] do 'in 'iin[212]in jmáa[1]a coon[21] røøi[21] coon'[13] jna'a coon'[13] 'e to[2] jmoo[21]o'o.

13 Tsʉ 'in tsá[2] do jo tsei'[2] lɨ́ɨ[1]i apóstoles, coon'[21] 'ido tóo[2]. Lɨ' jmoo[1]-o 'e lɨ́ɨ[1]i apóstoles tya' Cristo.

14 Joon jo 'ná[1] jmoo[21]o' tsa'goo'[21]-tsi' mi líin[2]in la joon, tsʉ 'wii' 'ña'a Satanás jmeei'[13] 'ña'a 'e lɨ́ɨ[1]i lawa jaain[21] ángel 'in tyúi[1].

15 Joon wana gajmee[1]i fii[212]i 'ña'a 'in tsá[2] do 'e lɨ́ɨ[1]i 'in tyúi[1], la joon ijmáa[1]a tsá[2] tya'a. Pe mo lɨ tséi[1] i'ii'[21]i 'in tsá[2] do jiin'[13] la tɨ́ɨ[2]i tya' 'e gajmaa[1]a.

Wúu[1] 'e ganí[21] Poo[2]

16 Fuu[212]uu 'naa' tún[1]: jo lɨ́ɨ[2]naa' 'e tsá[2] caa[21]na. Pe wana lɨ́ɨ[2]naa' la joon, nuu[21]duu' 'e júu[3] lo 'e faa'[21]a jaain[21] tsá[2] caai[21] 'e tyʉ́[2] tya'a 'ña'a.

17 Jo gatyʉ'[2] Ña'ñʉ'[1]ʉ' jna to[2] 'e fuu[212]uu 'naa' 'e júu[3] lo, jiin'[13] 'iin[212]na

fuu^{212}uu 'naa' 'e tyú^{2} tyiia 'ñii'a lawa'a jaain^{21} tsá^{2} caa^{21}na.

18 La faa'^{21}a júu^{3} tyú^{2} tya'a yaai la joon ifuu^{212}uu.

19 Tsʉ 'naa' jmaa^{2}aa' 'e 'wo^{2}-'oo' coon'^{13} jileei'^{21} tsá^{2} caai^{21} tsʉ jmii^{1}-'oo' 'áai^{1}.

20 Joon 'naa' jmaa^{2}aa' 'e 'wo^{2}-'oo' coon'^{13} jileei'^{21} 'in 'iin^{212}in líin^{2}in fii^{212} 'naa', si 'in 'iin^{212}in cón^{2} jilaa'^{21} 'e 'oo^{2}oo' 'ee, si 'in 'iin^{212}in tyʉ'^{2} to^{2} 'naa' 'ee, si jo tsáai^{1}-tsi 'naa' 'ee, si jnáa^{1}a ní^{2}ii' 'ee. 'Áai^{1} 'wo^{2}-'oo' coon'^{13} jileei'^{21} la 'ii.

21 Pe jna'oo'o, jo gatya^{1}-tsii'i jmoo^{21}o'o jilaa'^{21} 'elo joon tsʉ 'wii'^{13} joon jo galitsáai^{1}-'oo' jna'a.

Joon wana lí^{2} faa'^{21}a tsá^{2} xeei'^{21} 'e tyú^{2} tya'a 'ña'a la joon jon lii'^{1}ii jna, xʉfiin'^{13} lawa'a tsá^{2} caa^{21}na ifaa'^{21}a.

22 ¿Ti faa'^{21}a 'in tsá^{2} do jmíi^{1} tya' tsá^{2} Israel? Fo'^{2}oo jna jon. ¿Ti líi^{1}i 'in tsá^{2} do tsá^{2} Israel? Jna jon líi^{1}na la joon. ¿Ti líi^{1}i 'in tsá^{2} do jún^{2} tya' 'lii^{212} Abrraham? Líi^{1}na la joon jon.

23 ¿Ti jmoo^{1}o 'ido to^{2} tyʉ'^{2} Cristo? Jna jmóo^{3}gii lagi 'ido xʉfiin'^{13} lagi tsá^{2} caa^{21}mo fo'^{2}oo. Nijmáa^{3}aa to^{2} 'ii^{21}gi lagi 'ido, joon gapoo^{1}i tsá^{2} jna 'láai^{2}gi lagi 'ido, joon gatain'^{2} tsá^{2} jna 'nʉñí^{3} 'láai^{2}gi lagi 'ido, joon 'láai^{2} naa'^{13} coon^{21}xʉ-ʉ jo gajún^{1}na.

24 Joon 'ñá^{2} naa'^{13} gapoo^{1}i 'in tsá^{2} Israel jna coon'^{13} 'nii^{212} azote. Dyadyá^{2} tsi 'ñú^{1} tsi gapoo^{1}i jna la cafu.

25 Joon 'ni^{1} naa'^{13} gapoo^{1}i tsá^{2} jna coon'^{13} sii^{2}. Joon cafu gatyuui'^{13} tsá^{2} jna coon'^{13} cuun^{212}. Joon 'ni^{1} fu gatá^{2} 'e barco do 'e 'yúu^{3}na. Joon cafu 'yúu^{3}na jmi'ñi'^{3} coon^{21} núu^{1} coon^{21} jmii^{212}.

26 Coon^{21} tøø^{2}mo 'yúu^{3}na fu^{1} li licón^{2} jmii^{21} jna, joon li seen^{21}in 'uun^{21}. Joon 'iin^{212}in tsá^{2} jmee'^{1}i jna la tsá^{2} góo^{3}oo tiin'^{13} la 'in jo líi^{1}i la joon. Joon doñixiia' ngíi^{3}ii ngíi^{1}na tói^{1} 'mó^{1} si 'yúu^{3}na ciudad 'ee, si jee^{212} tyiia^{21} 'ee, si ni jmi'ñi'^{3} 'ee, si jee^{212} tsá^{2} 'e li'^{2} jin'^{2}o 'e jai'^{2} líi^{2}i 'ee.

27 Ga'woo'^{21}oo 'áai^{1} joon gamóo^{3}oo wúu^{1}, 'láai^{2}gi fu jo cwúu^{3}na li ngíi^{3}ii joon tsaun'áa^{3}na joon unjmíi^{3}na tsʉ jo 'e sá^{2} døø'^{13}øø. Joon galicwocíi^{3}na tsʉ jo 'ee sin'^{3}iin sá^{2}.

28 Joon fee'^{1}gi lagi jilaa'^{21} 'elo ga'i^{1}-tsii 'áai^{1} tya' jileei'^{21} 'in tsá^{2} jai'^{2} líi^{2}i Cristo catyaai^{2}.

29 La líi^{1}i 'ii líi^{1}i jna jon, wa'a 'woo^{1}i, la joon jon 'woo^{1}i jna jon. Joon wa'a xuu'^{21}i tsaa^{2}, jna jon 'i^{1}-tsii 'áai^{1} 'wii^{212} tya'a.

30 Tsʉ 'wii'^{13} joon wa fuu^{212}uu 'naa' 'e tyú^{2}ʉ tyiia 'ñii'a ifuu^{212}uu 'naa' jilaa'^{21} 'e 'e'^{2}e 'naa' 'e wa'a jo pí^{3}-tsii.

31 Joon Dios, Jmii^{21} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo, ñii^{1}o 'e fuu^{212}uu la jai'^{2}. Joon jiin'^{13} 'ii tíi^{2}i wa'a un'goo^{1}o tsá^{2} 'ii coon^{21} tøø^{2}mo.

32 Joon mo taan^{212}na fuu^{21} Damasco 'in tsaa'to^{2} do to^{2} tyʉ' róøi^{13} Aretas gali'iin^{212}in taain'^{13} jna 'ñʉñí^{3}. Joon gasii'^{21}i 'láa^{2} wa jøø^{2}ø la caain^{21} li ngíi^{1}i tsá^{2} 'e 'oo^{21} 'e ngó^{1} cu'^{2} li'^{2} 'e fuu^{21} do.

33 Pe gaxaa^{1}mo tsá^{2} jna, yúu^{3}na mi'tó^{2}, coon^{21} 'ootoo^{21} tsi 'e 'oo^{2} do. Joon galáa^{2}moo la joon.

12

La wa'a 'e gacii^{1}o Poo^{2}

1 Jo 'ee to^{2} 'íi^{3}gi tyiia wa'a fuu^{212}gii 'e tyú^{2} tyiia 'ñii'a pe 'ná^{1}-a fuu^{212}gii jilaa'^{21} 'e gacíi^{3}ii coon'^{13} jilaa'^{21} 'e ga'e'^{2} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' jna.

2 Cwii^{1}moo jaain^{21} tsá^{2} 'in jai'^{2} líi^{2}i Cristo. Joon ningóo^{1} dyatyún^{2} jiin^{21} 'e gasaa^{1}i 'ido fu ñʉ'fú^{2}. Gangóo^{1} fu coon^{21} li sii^{21} ñʉ'fú^{2} ti'^{2} 'ni^{1}. Jo ñíi^{3}ii wa'a gangóo^{1} moo^{1} taa^{2}i si jo ngóo^{1} 'ee. Jiin'^{13} Dios ñii^{1}i.

3 Pe ñíi^{3}oo 'e gasaa^{1}i 'in tsá^{2} do fu ñʉ'fú^{2} jiin'^{13} jo ñíi^{3}ii wa'a 'yuu^{1}i moo^{1} taa^{2}i si jo 'yuu^{1}i 'ee. Jiin'^{13} Dios ñii^{1}i.

4 Joon fu ñʉ'fú^{2} do ganúu^{2}u júu^{3} 'uuin^{21} 'áai^{1} 'e jiin'^{13} jaain^{21} tsá^{2} tíi^{2}i faa'^{21}a.

5 Lí^{2}-i jmáa^{3}aa jløø'na 'nii'a 'wii'^{13} jaain^{21} tsá^{2} la 'ii, pe jo lí^{2} jmáa^{3}aa

jløø'3na 'wii'13 'ñii'a. Unjløø'3na 'ñii'a jiin'13 wa'a jo pí-tsii.

6 Joon wana fuu212uu 'e tyǵ2 tyiia 'ñii'a jo 'yʉʉ2 caa21na tsʉ fuu212uu jiin'13 la jai'2 pe jo fuu212uu la joon. Tsʉ jo 'iin212na wa'a 'ɨ1-tsi tsá2 'e fee'1gɨ tyiia lagɨ jøø2ø 'e jmóo3oo sɨ 'e ganúu2uu foo'21oo 'ee.

7 Joon xʉfiin'13 fee'1 'áai1 jilaa'21 'e ga'e'2 Dios jna, jo unjløø'3na 'ñii'a tsʉ Dios gacwo'1o jna 'e galḯɨ1na coon21 jmoowúu1 'e lḯ2 lawa coon21 tóon1 yʉ2 ngú3uu. Lawa'a 'e'2e Satanás jna wúu1.

8 Joon gamḯɨ3ɨɨ 'nɨ1 naa'13 tyani Ña'ñʉ'1ʉ' wa'a i'láa2na 'e jmoowúu1 tyán3aan do.

9 Pe Ña'ñʉ'1ʉ' gajin'2o sɨɨ'21ɨ jna: "Líin2mo tyi'i 'e 'iin212na 'nʉ. Joon mo 'woo2i tsá2, joon lí2 li'2i tsá2 'e 'ii'21 tyiia uncoon'13 'ido." Tsʉ 'wii'13 joon unjløø'3na 'e jo pí3 'oo2oo tsʉ coon'13 la joon lí2 li'2i tsá2 'e coon'13 'ii'21 tya' Cristo jmóo3oo jilaa'21.

10 Unjløø'3na 'e jo pí3 'oo2oo, unjløø'3na jon mo ungøø2i tsá2 jna, coon'13 jilaa'21 jmɨɨ212 'aa212, joongɨ mo 'øøi1 tsá2 jna coon'13 jilaa'21 fa'í3 ga'oo2oo 'wii212 Cristo. Tsʉ mo jo pí3 'oo2oo 'ñii'a lí2 cwo'2 Cristo jna pí3.

'Ɨ1-tsi Poo2 'in tsá2 jai'2 lḯɨ2i Cristo néei1 Corinto

11 Tyitsaa212mo gafuu212uu 'e tyǵ2 tyiia 'ñii'a tsʉ jo mo faa'13naa' la joon. Joon 'naa'oo' 'ná1 foo'13naa' 'e tyǵ2 tyiia, tsʉ jiin'13xʉ 'e feei'1gɨ lagɨ jna 'in tsá2 do 'in jin'2in 'e lḯɨ1i apóstoles 'in tyiin2gɨ lagɨ jna, 'in tsá2 do 'in lḯɨ1naa' tsá2 tya'a. Joon jo 'ee to2 'íin3 jna.

12 Joon la 'ɨɨ212 taan2na jee212 'naa' gajmáa3aa la jmoo1o apóstoles 'e litsaa2mo-'oo' 'e la ja'2mo lḯɨ1na apóstol tya' Cristo. Gajmáa3aa milagros, joon gajmáa3aa jon li2 'e ganga'goo21-'oo' xʉfiin'13 gafaa'21 tsá2 'laa'21 tyiia.

13 Joon cwáain1 tyii' jo gajmee1na 'naa' xaai21gɨ lagɨ 'in tsá2 jai'2 lḯɨ2i Cristo 'in néei1 lɨ xiia', jiin'13 jo mo gacóon3oon 'laa'13 tya' jiin'13 jaan21naa' 'wii'13 'e júu3 tyǵ2 do. ¡Feei'1 jmáa2-'oo' 'wii212 tyiia!

14 Tɨ lḯ2 tɨ 'nɨ1 naa'13 'e yajøø3na 'naa' joon jo 'iin212na untyíi2na 'naa'. Tsʉ jo 'iin212na 'e 'oo2xʉʉ', jiin'13 'e 'iin212na wa'a 'ii'13naa' jna 'e 'yaai1-'oo'. Tsʉ sáa3 jmii21 tsá2 'ná1 uncaain21 cuu2 tya' jóon1on jon'on jóon1on tya' sáa3 jmii21.

15 Joon 'e 'yaai1-tsii 'in'íin3na jilaa'21 'e 'oo2oo tya' 'e tyǵ2 tyii' joon ca icwo'3oo 'ñii'a tya' 'e tyǵ2 tya' almas tyii' xʉfiin'13 lḯɨ2na 'e 'láai2gɨ 'e 'iin212na 'naa' 'e xʉgʉ 'iin212naa' jna.

16 Joon xʉfiin'13 'inlḯɨi13 jee212 'naa' ñii1o 'e jo gacóon3oon 'laa'13 tyi'naa', 'in tsá2 do jin'2in 'e tɨɨ21na 'áai1 joon gacon'3oon 'naa' tóo2.

17 Fee'13naa' jna: ¿Tɨ gacon'3oon 'naa' tóo2 'wii'13i 'in tsá2 do 'in gasíin3na jee212 'naa'?

18 Gamḯ3ɨɨ tyani Tito wa'a tsajøø212i 'naa' joon gasíi3na 'in tsaru'1u' catyaai21 do. ¿Tɨ gacon'2 Tito do 'naa' tóo2? 'E la ja'2mo, 'in tsá2 do 'ɨ1-tsi la 'ɨ1-tsii cwáain1 tyi'naa' joon jmoo1o la jmóo3oo tyii'.

19 ¿Tɨ lḯɨ2naa' 'e un'øø'1na'a yiia'a tyaní2ii'? Jo jmoo21o'o la joon tsʉ tyani Dios fee'13na'a 'naa' joon coon'13 'e sii21 Cristo. Joon jilaa'21 'e jmoo21o'o, tsaru'1u' 'in 'iin212na, jmoo21o'o wa'a lí2 licwii1mogɨɨ' Dios.

20 Tsʉ 'goo'21oo 'e mi yajøø212na 'naa' jo ngɨ1 'naa' jiin'13 la 'yaai1-tsii jon'gɨ jmóo3oo jiin'13 la 'yaai1-'oo' 'naa'. 'Goo'21oo 'e xee21naa' ruu'21naa', joongɨ 'óo2oo' tsiiwúu1. Seen21mo jee212 'naa' 'in 'nii'21-tsi, joongɨ 'in 'ɨ1-tsi yaai, joongɨ 'in jmoo1o 'atsáa1-a, 'in faa'21a 'e gó2 tya' ruu'21i, 'in unjløø'3i yaai, joon 'in to'2 mɨɨ'13.

21 Joon 'goo'21oo 'e 'áa3aa fa'ɨɨ'21 tyani Dios 'wii'13 'inlḯɨi13 'naa' mi yajøø212na 'naa' joon 'wii'13 'inlḯɨi13 'naa' cɨ'3oo 'áai1 'wii'13 tsaa2 ga'naa1a 'naa' la mo jéei1. Joon jo gatʉʉ2 'naa' jilaa'21 'e

galɨ'lɨɨ'^{3}naa', joon jo gatúɯ^{2} 'naa' feei'^{21} tsamɨ́^{2} tsá^{2} xeei'^{21} coon'^{13} jilaa'^{21} 'e gó^{2}gɨ 'e gajmaa^{2}aa'.

13

Júu^{3} lɨ gatséi^{1}

1 Tɨ lɨ tɨ 'nɨ^{1} naa'^{13} 'e yajøø^{212}na 'naa'. Joon lí^{2}-i 'nɨɨ^{1}i tsaruu'^{21}i jiin'^{13} coon'^{13} 'e júu^{3} røø^{21} coon'^{13} tya' gái^{1} gaai^{21} testigo.

2 Joon mo gataan^{212}na jee^{212} 'naa' lɨ tɨ tún^{2} gafuu^{212}uu 'naa' joon fuu^{212}uu 'naa' lɨ wíin^{2} jileei'^{21} 'naa' coon'^{13} 'in tsá^{2} do 'in ga'noo^{1}o tsaa^{2} 'e jo jmáa^{3}gɨɨ feei'^{1}-tsii tya' 'in 'noo^{1}o tsaa^{2} mi yíi^{3}aa tún^{1}.

3 Cwoliñii^{2}ii' 'e faa'^{21}a Cristo 'wii^{212} jna, joon jo galɨ́ɨ^{1}i Cristo 'e 'wói^{1} jee^{212} 'naa' pe ga'e'^{2} 'naa' 'e 'ii'^{21} tya'a.

4 'E la ja'^{2}mo, gajúun^{2}mo Cristo tsaa' crúu^{1} lawa jaain^{21} tsá^{2} 'wói^{1} pe jiin'^{1}o coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Dios. La joon jon jna'a, lɨ́ɨ^{1}na'a tsá^{2} 'wó^{1}mo la 'ii, pe sɨcaan^{21}na'a coon'^{13}on jiin'^{1}i'in jon coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Dios. 'E coon'^{13} la joon lí^{2} uncoon'^{13}na'a 'naa' cwii^{1}naa' Dios.

5 Cón^{2}oon' cwáain^{1} wa'a ngɨɨ^{2}ɨɨ' jiin'^{13} la jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}naa'. Cón^{2}oon' cwáain^{1} yaanaa'. Cwoliñii^{1}ii' 'e ngɨ^{1} Jesucristo jee^{212} 'naa' wa' 'e la ja'^{2}mo jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}naa' 'ii.

6 Joon lɨ́ɨ^{2}na 'e liñii^{2} 'naa' 'e ngɨ^{1} Jesucristo coon'^{13} jna'a.

7 Joon mɨɨ^{21}ɨ'ɨ tyani Dios 'e jo jmaa^{2}aa' jiin^{13} coon^{21} 'e gó^{2}. Jo mɨɨ^{21}ɨ'ɨ la joon wa'a 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2} tyɯ́^{2} tyii'i. Jiin'^{13} 'e 'ii^{212} jna'a 'e jmaa^{2}aa' jilaa'^{21} 'e tyɯ́^{2}. Jo 'ee lɨ́^{1} wa'a 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2} 'e jo tseein^{21} to^{2} tyii'i.

8 Tsɯ 'wii'^{13} joon, wa'a jmoo^{2}oo' 'e jai'^{2} jo 'e sá^{2} 'e fee'^{13}na'a 'naa' jiin'^{13} li uncoon'^{13}na'a 'naa' 'e jai'^{2}gɨ lɨ́ɨ^{2}naa'.

9 Joon jløø'^{3}moo'o mo lɨ́ɨ^{1}na'a tsá^{2} 'wói^{1} pe 'naa'gɨɨ' lɨ́ɨ^{1}naa' tsá^{2} pí^{3}-tsi joon mɨɨ^{21}ɨ'ɨ tyani Dios 'wii'^{13} 'naa' 'e ijmee'^{13}i Dios 'naa' tsá^{2} 'in galityú^{1}mo 'naa'.

10 'Yɯto^{2} joon sɨ́ɨ^{3}na 'e jí^{2} lo tɨ́ɨ^{2}i 'naa' mo jo taan^{212}na jee^{212} 'naa' 'e jo 'ná^{1}-a jmáa^{3}aa 'gøøi'^{13}gɨɨ coon'^{13} 'e to^{2} 'óo^{3}oo mi yíi^{3}aa, tsɯ 'in Ña'ñɯ'^{1}ɯ' gacwo'^{1}o jna 'e to^{2} do wa'a lí^{2} uncoon'^{13} jna 'naa' 'e licwii^{1}naa' 'ii jon' wa'a 'e xée^{1}na 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}naa'.

11 Tsee^{2}mo júu^{3} tyiia, tsaru'^{1}u', joon mɨ́^{3}ɨɨ tyaní^{2}ii' wa'a 'noo^{2}oo' jiin^{13} 'e tyɯ́^{2}-ɯ, joon nuu^{2}uu' júu^{3} tyiia, canii^{2}mo 'ɨ^{1}-'oo', joon cwoseen^{21}moo' 'e tyɯ́^{2}. Joon 'in Dios 'in 'iin^{212}in jna' joon jmoo^{1}o 'e tyɯ́^{2} sɨ'ɨ́ɨ^{13}-tsi' ingɨ^{1} coon'^{13} 'naa'.

12 'Aa^{212}moo' la jaain^{21} la jaan^{21}naa' coon'^{13} júu^{3} tyɯ́^{2}.

13 Joon 'in tsá^{2} jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Cristo 'in néei^{1} lo jin'^{2}in 'aa^{212}moo'.

14 'E 'ii'^{13}naa' 'e cwa'^{3} tya' Ña'ñɯ'^{1}ɯ' Jesucristo. Cwoliñi^{2}ii' 'e 'iin^{212}in Dios 'naa' joon 'e ngɨ^{1} 'in Espíritu Tyɯ́^{2} tya' Dios jee^{212} 'naa'. Amén.

Jí² gasii¹in San Pablo tɨɨ²i tsá² 'in néei¹ Galacia

Siin¹in Poo² 'e jí² lo tɨɨ²i 'in jai'² lɨɨi² Cristo néei¹ Galacia

1 Jna-a, Poo², sɨɨ³na 'e jí² lo. Joon lɨɨ¹na apóstol, joon jon' tsá² 'in nigatyiin'¹³ jna la joongɨ jon' tsá² 'in nigasiin¹in jna pe Jesucristo coon'¹³ Dios Jmii²¹ nigatyiin'¹³ jna joon 'ii nigasiin¹in jna. Joon Dios Jmii²¹ gajmaa¹a jiin'¹ Jesucristo do jee²¹² 'lɨɨ²¹².

2 Jna, Poo², coon'¹³ 'in tsaru'¹u' catyaai² 'in taain²¹² coon'¹³ jna lo, sii²¹ jna'a 'e jí² lo tya' 'in tsá² jai'² lɨɨi² Cristo néei¹ coon²¹ lɨ sii²¹ Galacia.

3 Cwauncwaai'³ Dios Jmii²¹ 'naa' joon cwoseen²¹mo 'naa' tyú²-ʉ tyaníi¹i coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo.

4 Joon Jesucristo do gajaan'²¹mo 'ña'a ijuun¹in 'wii'¹³ tsaa² tyijna' 'e coon'¹³ la joon lí² láa²mo jna' 'e juncwii²¹ gó² lo jiin'¹³ la nigali'iin²¹²in Dios Ñʉ'¹ʉ' tyii' jmáa¹a.

5 ¡Cwoun'goo²¹o tsá² Dios coon²¹ tøø²mo! Amén.

Jo 'e sá¹ júu³ xiia'²¹ wa' lí² jmá¹ tiin'¹³ tsá²

6 Tsa'goo²¹-tsii 'áai¹ tsʉ jmoono nigatiui² 'naa' Dios 'in nitø'²ø 'naa' coon'¹³ 'e nigajmaa¹a Cristo 'wii'¹³ 'naa', joon niga'láa² 'wii²¹² jmaa²aa' nʉʉ¹³ʉʉ' coon²¹ júu³ xiia' wa' lí² jmá¹ tiin'¹³ tsá².

7 Pe jo 'ee júu³ xiia' sá² 'e la jai'² wa' lí² jmáa¹a tiin'¹³ tsá². Pe seen²¹mo 'inlɨɨi¹³ 'in untyíi² 'naa' joon 'iin²¹²in 'in tsá² do unsɨɨ²i 'e júu³ tyú² tya' xiaala jmoo¹o Cristo tiin'¹³ tsá².

8 Pe wana cwo'¹ tsá² 'naa' coon²¹ júu³ tya' 'e tiin'¹³ tsá² 'e sɨsɨɨ²i lagɨ 'e júu³ tya' Cristo 'e ga'ii'¹³ 'naa' 'e gacwóo¹³o'o 'naa', cwojmee'²¹mo Dios 'ii xʉfiin'¹³ jna 'ñii'a sɨ jaain²¹ ángel jó¹ fu ñʉ'fú² 'ee.

9 Joon la nigafo'²oo la mo jée¹ joon nano fo'²oo túnˡ: wana cwo'¹ 'inlɨɨi¹³ tsá² 'naa' júu³ tya' 'e tiin'¹³ tsá² 'e sɨsɨɨi² lagɨ 'e júu³ 'e ga'ii'¹³ 'naa', cwojmee'²¹mo Dios 'ii.

10 Mo fo'²oo la joon, ¿tɨ lɨɨ²naa' 'e 'iin²¹²na liseen²¹na tyʉ² coon'¹³ tsá² sɨ coon'¹³ Dios 'ee? ¿Tɨ lɨɨ²naa' 'e jmóo³oo jmaai'¹³ 'e tɨ²-tsi tsá²? Tsʉ wana jmóo³oo jiin'¹³ 'e tɨ²-tsi tsá² jo lɨɨ¹na tsá² 'in jmoo¹o jiin'¹³ la to² tyʉ'² Cristo.

Xiiala galɨ² 'e líi²in Poo² apóstol

11 Pe cwoliñí² 'naa', tsáru'¹u', jo gajooin²-tsi tsá² 'e júu³ tyʉ² tya' 'e tiin'¹³ tsá² 'e cwóo³oo.

12 Jo ga'ii'¹³na 'e júu³ do wa' tya' jiin'¹³ jaain²¹ tsá², jon'gɨ wa' tsá² ga'e'²e jna, pe 'ña'a Jesucristo gajmaa¹a 'e liñí³ii.

13 Joon niganʉʉ² 'naa' xiiala nigajmáa³aa la mo jéei¹ mo gaun'góo³oo Dios coon'¹³ la tɨɨsi'² tya' tsá² Israel. Ñí³ 'naa' xiaala ga'øø²na coon'¹³ 'e 'gøøi'¹³ tya' 'in tsá² jai'² lɨɨi² Cristo 'in gatyiin'¹³ Dios. Joon gali'iin²¹²na wa' 'íin²na 'in jai'² lɨɨi² Cristo coonti.

14 Joon cwáain¹ tya' 'e tɨɨsi'² tya' tsá² Israel gacwán¹na lɨɨ¹gɨ lagɨ 'in tsá² góo³oo 'in coon²¹ røø²na coon'¹³, tsʉ jna-a gajmáa³gɨɨ coon'²¹ túnˡ la tɨɨsi'² tya' tsacøøi'¹³ tyiia.

15 Pe Dios nigatyiin'¹³ jna la ñʉ'gɨ iliseen²¹na, joon gatø'²ø jna coon'¹³ 'e feei'¹-tsi tyiia. Joon mo galɨ'yaai¹-tsi,

16 gajmaa¹a 'e licwii¹na Jóon¹on, 'e coon'¹³ la joon ilijmaa'¹³aa júu³ tsá² jo seein²¹ Israel 'e júu³ tya' 'e tiin'¹³ tsá². Joon mo galɨ² jilaa'²¹ 'elo, jo 'iin gaunngɨɨ³ii jiin'¹³ jaain²¹,

17 jon'gɨ wa'a gangó³oon Jerusalén wa'a ngajøø²¹²na 'in tsá² do 'in lɨɨi¹ apóstoles la jéei¹gɨ lagɨ jna. Lɨ' cɨɨ'¹³ɨ gajmáa³aa, gangó³oon la jmoono fu coon²¹ lɨ sii²¹ Arabia joon mo ngayuui'¹³ joon gangó³oon fu Damasco túnˡ.

18 Joon mo ningó[1] 'nɨ[1] jiin[21] gangó[3]oon fu Jerusalén. Joon galicwii[1]na Tú[3] joon gataan[212]na dya'ñá[2] jmɨɨ[212] coon'[13]on.

19 Pe jo 'in apóstoles catyaai[2] do gamáa[1]na jiin'[13] Jacobo 'in ruui'[21] Ña'ñu'[1]u'.

20 Joon tyani Dios fuu[212]uu 'naa' 'e la jai'[2] 'e júu[3] lo.

21 Mo galɨcɨɨin[21]gɨ joon gangó[3]oon coon[21] lɨ sii[21] Siria coon'[13] lɨ sii[21] Cilicia.

22 Joon 'in tsaru'[1]u' 'in jai'[2] lɨ́ɨi[2] Cristo 'in néei[1] lɨ sii[21] Judea jo mo gangaa[1]i jna jiin'[13] coon[21] naa'[13].

23 Jiin'[13] nigajmaa[1]a 'in tsá[2] do júu[3] jin'[2]in: "'In tsá[2] 'in niga'øøi[2] jna' la mo jéei[1], nano ngɨɨ[1]ɨ to[2] cwo[1] 'e júu[3] tyú[2] 'e jo'[2] lɨ́ɨ[2]na' lo. Cwo[1] 'ido 'e júu[3] tyú[2] 'e la mo jéei[1] gali'iin[212]in wa' 'íin[2]mo."

24 Joon gacwo'[1]o 'in tsá[2] do 'maai'[13] Dios cwáain[1] tyiajna.

2

Ga'ii'[21] 'in apóstoles catyaai[2] do Poo[2]

1 Joon mo gangɨ́ɨi[1]gɨ dyatyú[2] jiin[21] joon gangó[3]oon tún[1] Jerusalén coon'[13] Bernabé. Joon gajée[1]moo jon Tito.

2 Gangó[3]oon tsu Dios gajma'[2]a jna júu[3] 'e 'ná[1] ní[3]ii. Joon fu Jerusalén do ga'e'[3]ee 'in tsá[2] do 'e júu[3] tyú[2] 'e nigacwo'[2]oo 'in tsá[2] 'in jo seein[21] Israel. Pe ga'e'[3]ee lɨ' coon'[21] 'in lɨ́ɨi[1] tsacøøi'[13] jee[212] 'ii tsu jo gali'iin[212]na wa'a 'e to[2] 'e nigajmáa[3]aa sɨ 'e to[2] ijmáa[3]aa 'ee ilí[2] jo 'ee to[2] tí[2].

3 Joon 'in Tito do, xufiin'[13] jo lɨ́ɨ[1]i tsá[2] seein[21] Israel do, jo galɨ́[2] wa'a 'ii'[21]in 'ido 'e li[2] circuncisión,

4 xufiin'[13] 'inlɨ́ɨi[13] tsá[2] do gali'iin[212]in wa'a 'ii'[21]in Tito do 'e li[2] do. Joon 'in tsá[2] do, 'in gali'iin[212]in la joon, jo lɨ́ɨ[1]i tsaru'[1]u' la jai'[2], jiin'[13] ga'í[2] jee[212] jna'a 'uun[21]mo. Ga'í[2] 'in tsá[2] do jee[212] jna'a wa'a ilí[2] jøø[2]ø xiaala galáai[2] Cristo Jesús jna'a la to[2] tyu'[2] ley do, joon 'iin[212]in wa'a lí[2] 'ñúu[1]i jna'a coon'[13] ley do tún[1].

5 Pe jiin'[13] catá[2] jo gacwóo[13]o'o wa'a jée[1]i jna'a, tsu gali'iin[212]moo'o 'e lí[2] 'e 'oo[2]gɨɨ' 'e júu[3] jai'[2] do tya' 'e tiin'[13] tsá[2].

6 Joon 'in tsacøøi'[13] do jo gatsaa'[21]a jiin'[13] coon[21] wa'a lí[2] un'láai[2] 'e júu[3] tyiia. Pe cwáain[1] tyiia jo 'ee tsa'goo[1]-tsii tya' 'in tsacøøi'[13] do tsu jo jmoo[1]o Dios 'ii'[21] coon'[13] 'e ní[2] tsá[2].

7 Xu la wa'a tsa'láai[2] júu[3] tyiia, galiñí[2] 'in tsá[2] do 'e nigacwo'[1]o Dios jna 'e to[2] do wa'a cwo'[3]oo 'in tsá[2] jo seein[21] Israel 'e júu[3] tyú[2] tya' 'e tiin'[13] tsá[2]. Nigacwo'[1]o Dios jna 'e to[2] do jiin'[13] la nigacwo'[1]o Tú[3] to[2] wa'a cwo'[1]o tsá[2] 'e júu[3] tyú[2] do tya' tsá[2] Israel.

8 Tsu coon[21] røø[21] 'in Dios 'in nigasii[1]in Tú[3] lɨ́ɨi[1] apóstol jee[212] tsá[2] Israel, 'ii jon nigasii[1]in jna lɨ́ɨ[1]na apóstol jee[212] tsá[2] 'in jo seein[21] Israel.

9 Tsu 'wii'[13] joon, Jacobo, coon'[13] Tú[3] coon'[13] Wó[3], 'in lɨ́ɨi[1] 'in tyiin[2]gɨ jee[212] 'ii, mo galiñii[1]i xiiala nigajmaa[1]a Dios coon'[13] jna, gason'[1]on cwóo[3]oo coon'[13] cwoo[21] Bernabé lawa coon[21] li[2] 'e røø[21] sɨɨ[21]ɨ'ɨ coon'[13]on. Sɨɨ[21]ɨ'ɨ røø[21] wa'a tsá[2] jna'a 'e tsajmoo[21]o'o to[2] jee[212] 'in tsá[2] jo seein[21] Israel la 'ɨɨ[212] tsajmaa[1]a 'ido to[2] jee[212] tsá[2] Israel do.

10 Gamɨɨ[1]o wa'a jiin'[13] jo 'íin[2]-tsii'i 'in tsá[2] tañíi[2] do. Joon gacwo'[2]-tsii nigajmá[3]aa 'elo.

Mo gajíi[2]in Poo[2] Tú[3] fu Antioquía

11 Pe mo gacwéi[1] Tú[3] fu lɨ taan[212]na fuu[21] Antioquía gajíi[2]na 'ii tyaníi[1]i tsu nigajmaa[1]a 'e jo tɨ́ɨi[2] jmaa[1]a.

12 Tsu la nifu mo gatyíi[1]a Antioquía do gagøø'[21]o caain[21] coon'[13] 'in tsá[2] jo seein[21] Israel do. La joon gajmaa[1]a ca mo gatyalíin[2] 'inlɨ́ɨi[13] tsá[2] gasii[1]in Jacobo. Mo ngayuui'[13] joon ga'láa[2] Tú[3] 'wii[212] jmaa[1] coon'[21] 'ña'a, jo gøø'[21]gɨ caain[21] coon'[13] 'in tsá[2] jo seein[21] Israel do tsu 'goo'[21]o Tú[3] nei'[2] liñi[1] 'in tsá[2] coon[21] poo[212] 'in jin'[2]in 'e 'ná[1] 'ii'[21] tsá[2] 'e li[2] circuncisión do joon jmáa[1]a jilaa'[21] tɨɨsi'[2] tya' tsá[2] Israel.

13 Joon 'in tsá[2] Israel catyaai[2] 'in jai'[2] lɨ́ɨi[2] Cristo néei[1] do galɨ́[2] tún[2] 'ɨ[1]-tsi coon'[13] Tú[3] do joon cagɨ Bernabé

gasí̵i̵²i røø²¹ coon'¹³ 'ido coon'¹³ 'e gó² jmoo¹o.

14 Pe mo gamó³oo xiiala jo nijmoo¹o røø²¹ coon'¹³ 'e jai'² tya' 'e júu³ tya' 'e tiin'¹³ tsá² gafuu²¹²uu Tú̵³ tyani jileei'²¹ tsá² do: "'Nu̵-u̵, 'in lí̵i̵i¹ tsá² Israel, joon nigajmaa²'a la jmoo¹o 'in tsá² jo seein²¹ Israel, jon'on la jmoo¹o 'in tsá² Israel; ¿xiia li̵'i̵ 'iin²¹²u'un tyu̵'²'u̵ to² tsá² jo seein²¹ Israel wa'a jmáa¹a la jmoo¹o tsá² Israel?"

Nijmaa¹a Dios tiin'¹³ tsá² Israel tsu̵ 'wii'¹³ jo'¹o lí̵i̵i²

15 Jna'a lí̵i̵¹na'a tsá² Israel coon'¹³ 'e seen²¹na'a, jo lí̵i̵¹na'a tsá² 'noo¹o tsaa² lagi̵ 'in tsá² catyaai².

16 Xu̵fiin'¹³ joon né²oo'o 'e jo mo gajmeei¹ Dios tsá² tyúi¹ tyaníi¹i jiin'¹³ jaain²¹ tsu̵ 'wii'¹³ nigajmaa¹a 'ido jiin'¹³ la to² tyu̵'² ley tya' Moisés. Gajmeei¹ Dios tsá² tyúi¹ tsu̵ 'wii'¹³ ja'²mo galí̵i̵i¹ Jesucristo. Tsu̵ 'wii'¹³ joon jo'¹o galí̵i̵i² jna'a Jesucristo 'e coon'¹³ la joon lí² jmeei¹ Dios tyú¹na'a tsu̵ 'wii'¹³ 'e jai'² lí̵i̵²na'a jon' wa' tsu̵ 'wii'¹³ nigajmoo²¹o'o la to² tyu̵'² ley. Tsu̵ jo untyúi¹ Dios jiin' jaain²¹ tsá² tsu̵ 'wii'¹³ 'e nigajmaa¹a la to² tyu̵'² ley.

17 Joon jna'a, wa'a 'iin²¹²na'a 'e untyúi¹ Dios jna'a 'wii'¹³ cwáain¹ tya' Cristo galí̵² 'e lí̵i̵¹na'a tsá² 'in røøi²¹ tsaa². Wana la joon, ¿ti̵ lí² 'øøi'²¹-tsi tsá² 'e Cristo nigajmaa¹a wa'a 'ná² jna'a tsaa²? ¡Esa la joon tsu̵ jo lí² jmá¹ Cristo wa'a 'ná² jna'a tsaa²!

18 Tsu̵ wana gajma'³aa tún¹ 'e ni'íin¹na do pe jna-a nigarøø²¹na tsaa².

19 Tsu̵ najúun²moo cwáain¹ tya' ley do, joon 'e ley do nigajngaa'¹³mo jna. Najúun²moo cwáain¹ tya' ley do yu̵ to² 'e liseen²¹na tya' Dios.

20 Jna ni'li̵i̵²¹²moo tsu̵ najúun²moo caan²¹mo coon'¹³ Cristo tsaa'¹ crúu¹³. Tsu̵ 'wii'¹³ joon jon' jna 'in seein²¹ nano pe Cristo seein²¹ coon'¹³ jna. Joon xu̵fiin'¹³ 'e seen²¹mogi̵i̵, seen²¹moo tsu̵ 'wii'¹³ 'e jai'² lí̵i̵²na 'in Jóon¹ Dios, 'in nigali'iin²¹²in jna joon gajan'²mo 'ña'a 'e júun²in 'wii²¹² tyiia.

21 Joon jo jmáa³aa 'e jo 'ee to² tí² 'e feei'¹-tsi Dios tyiia tsu̵ wana gajmeei¹ Dios xu̵fiin'¹³ jaain²¹ tsá² 'e tyúi¹ tsu̵ 'wii'¹³ nigajmaa¹a la to² tyu̵'² ley jo 'ee to² 'íi³ 'e nigajuuin² Cristo wa' la joon.

3

¿Noo 'e gajmaa¹a tiin'¹³ 'naa', 'e ley do si̵ 'e júu³ jai'² 'e galí̵i̵²naa' 'ee?

1 ¡Li̵i̵li̵¹ bái¹ 'naa', tsaru'¹u' néei¹ Galacia! ¿'Iin nigacoon'²¹ 'naa' tóo² 'e jo jmaa²gi̵i̵' nú̵u̵¹³u̵u̵n' 'e júu³ jai'² do? Tsu̵ coon'¹³ 'e júu³ nigacwoo²¹o'o tyi'naa' gasíi¹³i'i 'naa' coon²¹ júu³ coon²¹ tsáa¹ xiaala gajuin¹ Jesucristo tsaa'¹ crúu¹³.

2 Síi¹³duu' jna 'e 'iin²¹²na foo²oo': ¿Ti̵ ga'ii'¹³'naa' 'in Espíritu Tyú̵² tya' Dios tsu̵ 'wii'¹³ gajmaa²aa' jiin'¹³ la to² tyu̵'² ley tya' Moisés si̵ 'wii'¹³ gajai'² galí̵i̵²naa' 'e júu³ gan u̵u̵² u̵u̵n' 'ee?

3 ¿Ti̵ caa²¹²naa' 'e lí² líin²naa' wa lí² tyée¹naa' coon'¹³ waa'²¹ pí³ tyii' yaanaa' 'e niga'láa² 'wii²¹² jmoo²oo' coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Espíritu tya' Dios?

4 ¿Ti̵ jo 'e nigali'íin³ to² jilaa'²¹ wúu¹ 'e nigañí²ii'? ¡Jo cwo'¹o Dios wa la joon!

5 Joon mo gacwei'² Dios 'in Espíritu Tyú̵² tya'a tyi'naa' joon gajmaa¹a milagros jee²¹² 'naa', ¿xiia li̵'i̵ gajmaa¹a la joon, tsu̵ 'wii'¹³ nigajmaa²aa' la to tyu̵'² ley si̵ tsu̵ 'wii'¹³ jai'² galí̵i̵²naa' 'e júu³ nigan u̵u̵² u̵u̵n' do 'ee?

6 Joon ja'²mo galí̵i̵²i Abraham Dios joon tsu̵ 'wii'¹³ joon ga'ii'²¹mo Dios 'ii 'e tyú¹-i.

7 Joon tsu̵ 'wii'¹³ joon cwoliñí² 'naa', 'in jo'² lí̵i̵²i Dios la jo'² lí̵i̵²i Abraham do, 'i-i lí̵i̵¹i la jai'² jún³ tya' Abraham.

8 Joon Dios, ñii¹o jéei¹gi̵, iuntyú¹i tsá² 'in jo seein²¹ Israel coon'¹³ 'e jai'² lí̵i̵i² Cristo. Joon Dios gajma'¹a Abraham júu³ 'e júu³ tyú̵² lo, jin'²in: "Iuncwaa'³na jileei'²¹ tsá² taain²¹² juncwii²¹ 'wii'¹³ cwáain¹ tyi'i."

9 La joon iuncwaai'^{3} Dios 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii caan^{21}mo coon'^{13} Abraham, 'in nigajai'^{2} lɨ́ɨi^{2}.

10 Joon jileei'^{21} 'in tsáai^{1}-tsi wa ilí^{2} jmáa^{1}a ley tya' Moisés ijmá^{1} Dios 'ii'^{21} 'ii^{21} tya'a tsʉ ni jí^{2} tya' Dios jin'^{2}in: "Jileei'^{21} 'in jo untsiin^{1} jilaa'^{21} 'e toon^{1}on ni jí^{2} tya' ley ijmá^{1} Dios 'ii'^{21} 'ii^{21} tya' 'i."

11 Joon tyʉ́^{2} nee^{21}e' 'e jo untyú^{1}i Dios jiin'^{13} jaain^{21} tsʉ 'wii'^{13} nigajmaa^{1}a jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} ley do; tsʉ ni jí^{2} tya' Dios jin'^{2}in: "'In nigauntyú^{1}i Dios 'ná^{2} ngɨ́^{1} 'e jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Dios."

12 Joon 'e gajmaa^{1}a tsá^{2} 'e ley tya' Moisés do jo coon^{21} røø^{21} 'e jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Dios tsʉ jin'^{2} ni jí^{2} do: "'In jmoo^{1}o la to^{2} tyʉ'^{2} ley do, coon'^{13} joon iseein^{21}."

13 Joon Cristo nigaláa^{2}mo jna' 'e jmá^{1} Dios 'ii'^{21} 'ii^{21} tyi' 'wii'^{13} cwáain^{1} tya' ley do tsʉ Dios gajmaa^{1}a 'ii'^{21} 'ii^{21} tya' Cristo 'wii'^{13} jna', tsʉ ni jí^{2} tya' Dios jin'^{2}: "Ijmá^{1} Dios 'ii'^{21} 'ii^{21} tya' jileei'^{21} tsá^{2} 'in táain^{2} tsaa'^{1} crúu^{13}."

14 La lo galɨ́^{2} 'e lí^{2} uncwaai'^{3} Dios tsá^{2} jo seein^{21} Israel 'wii'^{13} cwáain^{1} tya' Cristo Jesús jiin'^{13} la júu^{3} ga'ɨɨ^{1}ɨ tya' Abraham. La joon lí^{2} 'ii'^{13}na' coon'^{13} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na' 'in Espíritu tya' Dios 'in nigajin'^{2} Dios incwoi'^{2} jna'.

'E ley do coon'^{13} 'e júu^{3} ga'ɨɨ^{1}ɨ Dios tya' Abraham

15 Tsaru'^{1}u', fuu^{212}uu 'naa' coon^{21} cwáain^{1} la jmoo^{1}o tsá^{2}: Mo sɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} coon^{21} júu^{3} tyiin^{2} sɨ 'ɨɨ^{1}ɨ tsá^{2} coon^{21} júu^{3} tyiin^{2} 'ee joon tsaa'^{21} tsá^{2} unnicwoo^{21}o joon jiin'^{13} jaain^{21} jo lí^{2} wa jo la jai'^{2} jon'gɨ lí^{2} wa'a tsa'láai^{2}gɨ.

16 Joon ga'ɨɨ^{1}ɨ Dios 'e júu^{3} do tya' Abraham coon'^{13} jún^{2} tya'a. Joon 'e júu^{3} tya' Dios do jo gajin'^{2}in: "jileei'^{21} jún^{2} tyi'i", wa' 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'in fúui^{1}. Pe gajin'^{2}in: "jún^{2} tyi'i"; 'e coon'^{13} la joon 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} jaan^{21}mo, joon 'in jaain^{21} do lɨ́ɨ^{1}i Cristo.

17 'E fuu^{212}uu 'naa' lo: Gacwoo^{1}o Dios 'e ley tya' Moisés tyʉ́n^{2} cíein^{13} jiin^{21} tsi dyadya^{1} jiin^{21} mo gangɨɨ^{1} ga'ɨɨ^{1}ɨ 'e júu^{3} tyíin^{2} do tya' Abraham. Joon 'e ley do jo lilí^{2} wa'a jo tseein^{21}gɨ 'e júu^{3} tyiin^{21} ga'ɨɨ^{1}ɨ Dios tya' Abraham ca la mo jéei^{1}gɨ.

18 Joon wa mo'o gauntyúi^{1} Dios tsá^{2} 'wii'^{13} cwáain^{1} tya' ley tya' Moisés, jo mo gauntyúi^{1} Dios 'in tsá^{2} do 'wii'^{13} cwáain^{1} tya' 'e júu^{3} ga'ɨɨ^{1}ɨ tya' Abraham do. Pe gacwo'^{1}o Dios Abraham 'e júu^{3} tyiin^{2} do 'e 'yaai^{1}-tsio tsʉ ja'^{2}mo galɨ́ɨi^{2} Abraham 'ii.

19 Wa'a la joon, ¿'ee to^{2} 'íi^{3} 'e ley tya' Moisés do? 'E ley do gajó^{2} mo lɨ ciɨin^{21}gɨ 'e júu^{3} tyiin^{2} do i'e'^{2}e tsá^{2} xiaala lí^{2} tsaa^{2}. Joon gataa'^{21}a 'e ley do ca gajó^{2} 'in "jún^{2}" do 'in gacwo'^{1}o Dios 'e júu^{3} tyiin^{2} do. Joon 'in ángeles gacwo'^{1}o Moisés 'e ley do, joon Moisés do galɨ́ɨ^{1}i 'in ngɨɨi^{1} júu^{3} tya' Dios.

20 Joon wana 'ɨɨ^{1}ɨ tsá^{2} júu^{3} tyiin^{2} jiin'^{13} la 'ɨ^{1}-tsi 'ña'a jo 'néi^{2} 'in ngɨɨi^{1} júu^{3} tya'a. Joon 'in Dios lɨ́ɨ^{1}i jaan^{21}mo.

'Yʉ^{2} to^{2} tya' ley

21 ¿Tɨ lí^{2} jin'^{2} tsá^{2} 'e ley tya' Moisés 'e faa'^{21}a lɨ ciɨ'^{13} lagɨ faa'^{21}a 'e júu^{3} tyiin^{2} ga'ɨɨ^{1}ɨ Dios? ¡Esa lí^{2} la joon! Tsʉ wa mo'o galisá^{2} coon^{21} ley 'e lí^{2} jmée^{1}i tsá^{2} tyúi^{1} coon'^{13} Dios joon i'ii'^{21} Dios tsá^{2} coon'^{13} 'e gajmaa^{1}a 'e to^{2} tyʉ'^{2} ley lo.

22 Pe jiin'^{13} la gajin'^{2} jí^{2} tya' Dios 'e jilee'^{21}mo lɨ́ɨi^{1} tsá^{2} 'in jmoo^{1}o jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} tsaa^{2}. 'E coon'^{13} la joon lí^{2}-i 'ii'^{21} jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Jescuristo 'e júu^{3} tyiin^{2} do 'e ga'ɨɨ^{1}ɨ Dios.

23 Joon la nʉ'gɨ incwéi^{1} Cristo ilí^{2} 'e jai'^{2} líin^{2}na' 'ii, la wa'a sɨjnɨ́ɨ'^{13}mo' coon'^{13} 'e ley lo. La wa'a nisɨjnɨ́ɨ'^{13}mo jna' 'yiia'^{13} joon ca mo gacwéi^{1} Cristo.

24 Joon 'e ley do la wa'a niga'aa^{1}mo jna' ca mo gacwéi^{1} Cristo joon ngajée^{13}mo jna' tyani Cristo do 'e coon'^{13} la joon lí^{2}-i untyúu^{1}mo Dios jna' coon'^{13} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na'.

25 Pe nano nicwé^{1}mo Cristo 'e lí^{2} jai'^{2} líin^{2}na' 'ii joon la joon jo 'ná^{2}gɨ' 'e ley no 'e 'ái^{1}gɨ jna'.

26 Tsʉ coon'13 'e jai'2 lı́ı2naa' Cristo Jesús lı́in2naa' jóon1 Dios.
27 Joon jileei'21 'naa' 'in gasaai21 jmıı21 ilicaan21naa' coon'13 Cristo nigalı́in2naa' 'e lı́ı1naa' la lı́ıi1 Cristo.
28 Joon tyani Dios jo lı́ı1gıı' tsá2 Israel jon'gı lı́ıi1gıı' tsá2 jo seein21 Israel; jo lı́ı2gıı' tsá2 'in jmoo1o to2 tyʉ'2 tsá2 sı tsá2 'in jmoo1o to2 la 'iin212in yaai 'ee; jo lı́ıi1gıı' tsañʉʉ'1 sı tsamı́2 'ee, tsʉ jaan21mo lı́ı1naa' 'in nigauncaain21 coon'13 Cristo Jesús.
29 Joon wana lı́ı1naa' tsá2 tya' Cristo lı́ı1moo' jon jún2 tya' 'lıı212 tsafeei'1 Abraham. Joon i'ii'13naa' lawa coon21 'e tı́ı2moo' 'e júu3 tyiin2 do 'e ga'ıı1ı Dios tya' Abraham.

4

1 'E 'øøi'21-tsi 'e fo'3oo lo: la jee212 sıján2 jaain21 jóon1 tsá2 i'ii'21 tya' 'e ıtı́ı2i coon21 røø21 lı́ı1i la lı́ıi1 tsá2 'in jmoo1o to2 tyʉ' tsá2, xʉfiin'13 'ii-o lı́ı1i fii212 jilaa'21 'e sá2.
2 Tsʉ seen21mo tsá2 'in 'aai1 'ii joon tyʉ'2ʉ to2 'ii ca tsín1 jiin21 jiin'13 la gajin'2 jmii21.
3 La joon jon lı́2 coon'13 jna', lawa'a 'e xuu212mo', joon 'e ley do tyʉ'2 to2 jna' joon ga'ı1-tsi' jiin'13 'e sá2 juncwii21 lo.
4 Pe mo gatsín1 jiin21 jiin'13 la ga'ı1-tsi Dios 'ña'a, gasiin1in Dios Jóon1on 'in gangatyéin1 jaain21 tsamı́2. Joon galı́ı1i jaain21 tsá2 Israel 'in 'ná2 jmá1 la to2 tyʉ'2 ley.
5 Gajó2 la joon, joon coon'13 la joon ilí2 láai2 jna' coon'13 'e ley 'e tyʉ'2 to2 jna' do. 'E coon'13 la joon lí2 'ii'21mo Dios jna' lawa jóon1o.
6 Joon, tsʉ 'wii'13 lı́ı1naa' jóon1 Dios, gasii1in Dios Espíritu tya' Jóon1on Jesús 'e tsa'i2 alma tyi'naa'. Joon 'in Espíritu 'yuui2 alma tyii' 'oo1o, tø'1ø Dios Jmii21 jin'2in: "¡Ñʉ'2!"
7 Joon tsʉ 'wii'13 joon jo lı́ıi1gıı' la lı́ıi1 tsá2 'in jmoo1o la to2 tyʉ'2 tsá2, pe lı́ı1naa' jóon1 Dios. Joon wa' lı́ı1naa' jóon1 Dios 'wii'13 cwáain1 tya' Cristo i'ii'13 naa' la tı́ı2i 'ii'21 jóon1 Dios.

Cu'2-tsi Poo2 coon'13 'in jai'2 lı́ı2i 'in néei1 Galacia

8 Joon la mo jéei1, mo jo mo galicwii1naa' Dios Jmii21, lı́ı1naa' tsá2 'in jmoo1o la to2 tyʉ'2 dioses 'in gajmeei1 tsá2, 'in jo lı́ıi1 dios la jai'2.
9 Pe la no nigalicwii1moo' Dios Jmii21 owa'a 'e tyʉ́2gı fo'2oo 'ee, nigalicwii1mo Dios 'naa'. Wa'a la joon, ¿'ee lı'ı cııi'13 yaanaa' jmoo2oo' tún1 'e jo 'oo1o pí3 wa'a jmá1a tiin'13 'naa' joon jo 'ee to2 'íi? Lı́ı1naa' la lı́ıi1 tsá2 'in 'iin212in jmá1 la to2 tyʉ'2 'e jooin1-tsi tsá2 yaai.
10 Jmoo2oo' jmıı212 'áai1, mo tı́2 jmıı212 tya' sıı'21, sı jmıı212 tya' jiin21 'ee, sı doñı'ee jmıı212 'ee 'e seen21naa' tyʉ́2 coon'13 Dios.
11 Cu'2-tsii 'e to2 tyiia 'e gajmáa3aa jee212 'naa' jo 'e galilı́ıi13 'ee.
12 Tsaru'1u', mı́3ıı tyaní2ii' ilíin2naa' tún1 la lı́ıi1 jna tsʉ nigalı́ı1na la lı́ıi1 'naa'. Jo mo gajmee'13naa' jna jiin'13xʉ la mo jéei1 la joon jon nano.
13 Tsʉ ñí2 'naa' 'e gacwo'3oo 'naa' 'e júu3 tyʉ́2 tya' 'e tiin'13 tsá2 mo 'wiin212 tsʉ 'wii'13 'e tsaa'13oo.
14 Joon jo gali'ee'1naa' jna tsʉ 'wii'13 'e jmoowúu1 'e tyaan1 lo. Pe ga'ii'13moo' jna lawa 'e lı́ı1na jaain21 ángel tya' Dios sı lawa 'e lı́ı1na 'ña'a 'ee Cristo Jesús.
15 ¿'Ee galı́2 coon'13 'e tyʉ́2 sáan2aan' coon'13 jna? Lí2-i fo'3oo 'wii212 tyi'naa' wu xʉ'ʉ ilí2 'wóo13oo' mı'2 unní2ii' yaanaa' cwoo21oo' jna.
16 Pe nano, ¿tı nigali'ee'1naa' jna tsʉ 'wii'13 nigafuu212uu 'naa' 'e júu3 'e la jai'2?
17 'In tsá2 'in 'e'2 'naa' no 'áai1 untyúu1i 'naa' pe 'e gó2 'ı1-tsi. Jiin'13 'e tyaa1-'oo' wa' ituu2naa' jna'a. 'E coon'13 la joon ijmaa2aa' nʉʉ13ʉʉn' to2 tyʉ'2 'ii.
18 Joon tyʉ́2-ʉ wa'a untyúu1i tsá2 tsá2 xeei'21 wa'a 'ı1-tsi tsá2 jiin'13 'e

tyú²-ʉ, pe 'ná² jmáa¹a la joon coon²¹ tøø²mo, jon' wa'a jiin'¹³ mo ngíi³ii coon'¹³ 'naa'.

19 Lawa xuui²¹² tyiia líii¹ 'naa', joon 'wii'¹³ tyi'naa' 'e móo³oo wúu¹ la wúu¹ ni² tsamí² mo ti lí² liseein²¹ yʉʉn²¹ tya'a. Joon la joon imóo³oo wúu¹ ca galíi¹naa' tsá² 'in jmoo¹o jiin'¹³ la to² tyʉ'² Cristo.

20 'Áa¹mo 'iin²¹²na wa' mo tyíin¹³na coon'¹³ 'naa' nano 'e lí² fuu²¹²uu 'naa' coon'¹³ júu³ xiia'gi tsʉ jo ñí³ii 'ee 'í-tsii tyi'naa'.

Xiiala galíi¹ Agar coon'¹³ Sara

21 Sii'¹³du 'naa' jna jileei'²¹ 'naa' 'in 'iin²¹² 'naa' 'e tyʉ'² ley to² 'naa': ¿Ti jo mo ganúu¹³ʉʉn' la gajin'² ley do?

22 Tsʉ 'e ley do jin'² 'e galiseein²¹ gái¹ yʉʉn²¹ tsañʉʉ'¹ tya' Abraham. Joon 'in yʉʉn²¹ nifu do galiseein²¹ tya' jaain²¹ tsamí² 'in jmoo¹o to² inʉʉ tya'a. 'In tsamí² lo líii¹ esclava, 'e 'øøi'²¹-tsi tsá² 'in jmoo¹o la to² tyʉ'² tsá² 'ii. Joon, 'in yʉʉn²¹ jaain²¹ dogi galiseein²¹ tya' tsamí² tya'a 'in lí² jmá¹ jiin'¹³ la 'iin²¹²in.

23 Joon 'in yʉʉn²¹ 'in galiseein²¹ tya' 'in tsamí² líii¹ esclava do galiseein²¹ la liseein jileei'²¹ yʉʉn²¹ catyaai². Pe mo galiseein²¹ Isaac, 'in yʉʉn²¹ tya' 'in tsamí² 'in lí² jmá¹ jiin'¹³ la 'iin²¹²in, gauntsiin¹mo 'e júu³ tyiin² 'e ga'ii¹i Dios tya'a.

24 'E cwáain¹ lo lí¹ lawa coon²¹ cwáain¹ tya' tsá². La je tún² júu³ tyiin² ga'ii¹i Dios líii¹ 'in gái¹ tsamí² no. 'In tsamí² galisii²¹ Agar, 'in líii¹ esclava do, líii¹ la li 'e júu³ tyiin² ga'ii¹i Dios yʉ' moo'²¹ Sinaí. Joon jileei'²¹ 'in jóon¹on 'in tsamí² lo 'in líin² esclavos jon.

25 Agar do líii¹i la li 'e moo'²¹ sii²¹ Sinaí 'e si'² coon²¹ li sii²¹ Arabia. La li 'e moo'²¹ Sinaí la mo jéei¹ la joon li Jerusalén nano tsʉ jileei'²¹ 'in tsagoo¹o 'e fuu²¹ do 'ná untsiin¹ jiin'¹³ la to² tyʉ'² ley 'e ga'ii'²¹i yʉ' moo'²¹ Sinaí.

26 Pe 'e Jerusalén ná¹ fu ñʉ'fú² jo tyʉ'² to² ley do joon líi¹na' tsagoo¹o 'e fuu²¹ joon.

27 Tsʉ la jin'² jí² tya' Dios:

Tsamí² jo 'in yʉʉn²¹ tsatyéein¹, cwounjløøi'³ 'wo'o. Unjløøi'³ 'wo'o 'in jo 'in xuui²¹² seein²¹ tya'a.

'Nʉ 'in jo mo gangó¹ wúu¹ tya' tsamí² mo liseein²¹ jóon¹on, 'óo²o 'e jløø'³u'u.

Tsʉ 'in tsamí² 'in jo mo galiseein²¹ yʉʉn²¹ tya'a, 'ii-i 'in tsafúui¹gi jóon¹on lagi 'in tsamí² 'in seein²¹ ñʉʉ'¹ tya'.

28 Tsaru'¹u', jna' líi¹na' la líii¹ Isaac tsʉ líi¹na' jóon¹on jiin'¹³ la júu³ tyiin² ga'ii¹i Dios.

29 'In xuui²¹² tya' Agar do galiseein²¹ la liseein²¹ jileei'²¹ xuui²¹² catyaai². Joon 'in xuui²¹² tya' Agar do ga'øø¹i 'in xuui²¹² jaain²¹ do 'in galiseein²¹ coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Espíritu Tyú². La joon jon lí² la no. 'In tsá² 'in jmoo¹o jiin'¹³ la to² tyʉ'² ley i'øø¹mo jna' 'in jai'² líii² Cristo.

30 Pe ¿'ee jin'² júu³ tya' Dios? La joon jin'²: "'Wóoi caluu 'in tsamí² 'in líii¹ esclava coon'¹³ jóon¹on tsʉ 'in yʉʉn²¹ tya' 'in esclava do jo lí² 'ii'²¹i caain²¹ 'e gatíi²i coon'¹³ 'in yʉʉn²¹ tya' 'in tsamí² 'in lí² tyʉ'² to² do."

31 La joon, tsaru'¹u', jo líi¹na' xuui²¹² tya' 'in esclava do 'e tyʉ'² to² ley jna' pe líi¹na' xuui²¹² tya' Sara 'in tsamí² 'in lí² tyʉ'² to².

5

Tá² téein¹-'oo' tsʉ nigaláa²mo Cristo 'naa'

1 Tsʉ 'wii'¹³ joon tá² téein¹-'oo' coon'¹³ 'e galáai² Cristo jna' joon jo cwéi¹gi yaanaa' wa' a líin²naa' tsá² tún¹ 'in jo lí² tyʉ'² to² yaai. Tsʉ 'e ley do lí², lawa coon²¹ 'mó² tsityi² tya' tsá², 'e joon jo lí² cwó²o wa'a tyʉ'² tsá² to² yaai.

2 Nú̶u̶^{2}duu', ts̶u̶ jna, Poo^{2}, fuu^{212}uu 'naa', jo 'ee to^{2} 'íi^{3} Cristo tyii' wa' 'ii'^{13}naa' 'e li^{2} circuncisión.
3 Ts̶u̶ fuu^{212}uu 'naa' tún^{1} 'e doñi'iin 'in 'iin^{212}in 'ii'^{21} 'e li^{2} do 'ná^{2} untsiin^{1} jilaa'^{21} ley tya' Moisés.
4 Joon jileei'^{21} 'naa' 'in 'iin^{212}in wa'a untyúi^{1} Dios 'naa' ts̶u̶ 'wii'^{13} nigajmaa^{2}aa' jiin'^{13} la to^{2} ty̶u̶'^{2} ley do nigatíu^{1}moo' Cristo, joon nigajmaa^{2}oo' coon'^{21} wa'a 'e lí^{2} feei'^{1}gɨ-tsi Dios tyii'.
5 Pe jna'gɨɨ'ɨ coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Espíritu sɨjaan^{21}a'an wa'a untyúi^{1} Dios jna'a ts̶u̶ 'wii'^{13} jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na'a Cristo.
6 Ts̶u̶ wana sɨcaan^{21}na' coon'^{13} Cristo Jesús jo 'ee to^{2} 'íi^{3} wa lɨ́ɨ^{1}na' 'e li^{2} circuncisión do sɨ jo lɨ́ɨ^{1}na' 'ee. 'E 'íi^{3} to^{2} tyi' 'e li'iin^{212}na' la jaain^{21} la jaan^{21}na' ts̶u̶ 'wii'^{13} ja'^{2}mo galɨ́ɨ^{2}na' Dios.
7 'Naa', cwolíin^{2}naa' røø^{21} la mo jéei^{1}. Pe nano, ¿'iin gajmaa^{1}a gajnii'^{21} 'naa' wa jo jmaa^{2}gɨɨ' nú̶u̶^{13}u̶u̶n' 'e júu^{3} la jai'^{2} lo?
8 Jon'on Dios gajmaa^{1}a 'e joon, lɨ' 'ii-o catø'^{2}ø 'naa'.
9 La 'øøi'^{21}-'oo' no, coon'^{13} ca pi'^{3} tyiian'^{3} do ilí^{2} iróon^{2} jilaa'^{21} con^{2} do; la joon jon jaain^{21} tsá^{2} lí^{2} uncaain^{21} tsá^{2} fúui^{1} wa'a núu^{2}uun júu^{3} tya'a.
10 Joon jo cu'^{2}-tsii coon'^{13} Ña'ñu̶'^{1}u̶' 'wii'^{13} 'naa' 'e jo unsɨɨ^{21}naa' 'e 'ɨ^{1}-'oo' jilaa'^{21} 'e niga'e'^{2}ee 'naa'. Pe i'e'^{2} Dios wúu^{1} 'in untyíin^{2} 'naa', jo 'ee cwáain^{1} tya'gɨ doñi'iin.
11 Joon 'inlɨ́ɨi^{13} cwo'^{1}o jna tsaa^{2} 'e 'ee'^{1} jna tsá^{2} 'e 'ná^{2} 'ii'^{21} tsá^{2} 'e li^{2} circuncisión do. Pe jo i'øøi'^{1}gɨ tsá^{2} Israel jna wa mo'o 'ee^{21}ee 'e 'ná^{1} 'ii'^{21} tsá^{2} li^{2} circuncisión. Pe 'øøi'^{1}gɨ 'ido jna ts̶u̶ 'wii'^{13} fuu^{212}uu 'ido 'e gajuuin^{21} Jesús tsaa'^{2} crúu^{13} 'wii'i tya' tsaa^{2} tya'a. Joon 'wii'^{13} joon 'ee'^{1}mo 'ido jna.
12 Pe tya' 'in tsá^{2} 'in ngɨ́^{1} to^{2} untyíin^{2} 'naa' tsáai^{1}gɨ-tsii wa' 'wó^{1}mo yaa-i jee^{212} 'naa' coonti.
13 Tsaru'^{1}u', gatø'^{2} Dios 'naa' 'e seen^{21}naa' sɨláa^{2}naa' 'e tyú̶^{2}u̶u̶' to^{2} yaanaa'. Seen^{21}naa' sɨláa^{2}naa' pe jo cwéi^{1} yaanaa' wa'a jmaa^{2}aa' 'e gó^{2} 'e 'yaai^{1}-tsi ngú^{1} taan^{212}naa'. Pe cwéi^{1} yaanaa' wa'a uncóon^{13}on' la jaain^{21} la jaan^{21}naa' ts̶u̶ 'wii'^{13} 'iin^{212}naa' yaanaa'.
14 Ts̶u̶ wana jmoo^{2}oo' jiin'^{13} la jin'^{2} 'e júu^{3} lo: "Cwoli'iin^{212}moo' tsaruu'^{21}naa' jiin'^{13} la 'iin^{212}naa' yaanaa'", iuntsiin^{1}naa' jilaa'^{21} ley catyiia^{2}.
15 Pe wana 'eei'^{1} 'naa' joongɨ mɨɨ'^{13} 'naa' la jaain^{21} la jaan^{21}naa', ¿xiiala iliseen^{21}naa' tyú̶^{2} la 'oo'^{21} yaanaa' 'e la joon?

Xiiala lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} 'in jmoo^{1}o jiin'^{13} la 'yaai^{1}-tsi ngú^{1} taain^{212}

16 Pe fuu^{212}uu 'naa': Ngɨ́^{2}ɨɨ' to^{2} jmoo^{2}oo' la to^{2} ty̶u̶'^{2} Espíritu tya' Dios joon coon'^{13} la joon jo jmaa^{2}aa' 'e gó^{2} jiin'^{13} la 'yaai^{1}-tsi ngú^{1} taan^{212}naa'.
17 Ts̶u̶ 'e ngú^{1} taan^{212}naa' no jo 'iin^{212}in jmá^{1} 'e 'yaai^{1}-tsi Espíritu tya' Dios. La joon jon 'in Espíritu do jo 'iin^{212}in jmá^{1} 'e 'yaai^{1}-tsi 'e ngú^{1} taan^{212}naa'. 'Aa'^{1}a ngú^{1} taan^{212}naa' 'in Espíritu do, la joon jon Espíritu 'aa'^{1}o ngú^{1} taan^{212}naa'. Joon ts̶u̶ 'wii'^{13} joon jo cwói^{1} jmaa^{2}aa' jiin'^{13} la 'iin^{212}naa'.
18 Ts̶u̶ wana cwéi^{1} 'naa' yaanaa' 'e ty̶u̶'^{2} Espíritu to^{2} 'naa' jo ty̶u̶'^{2}gɨ ley to^{2} 'naa'.
19 Joon jo wúui^{1} liñí^{2} tsá^{2} 'e 'iin^{212}in ngú^{1} taan^{212}naa' jmá^{1}, 'iin^{212}in fee'^{2}i tsamɨ́^{2} tya' tsá^{2} xeei'^{21}, 'iin^{212}in jmá^{1} jilaa'^{21} 'e 'leei'^{21} tsá^{2}, joon 'iin^{212}in jmá^{1} jilaa'^{21} 'e 'yaai^{1}-tsi 'ña'a.
20 Joon 'e ngú^{1} taan^{212}naa' 'iin^{212}in un'goo^{1}o jileei'^{21} dioses tya'a 'in gajmee^{1}i yaai joon tɨ́^{2}-tsi jmáa^{1}a júu^{3} loo^{1}, 'eei'^{1} ruu'^{21}i, 'noo^{1}o mɨɨ'^{13} joon 'iin^{212}in 'e sá^{2} tya' tsá^{2} xeei'^{21}. Joon jo wúui^{1} tɨ́^{2} 'nii'^{21}-tsi, joon jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o jiin'^{13} tya' 'e yaai. Joon 'iin^{212}in jmáa^{1}a poo^{212} la 'ii'^{13} tsá^{2}, sɨ jmáa^{1}a coon^{21} poo^{212} tya' 'ña'a 'ee.
21 Joongɨ 'oo^{1}o tsii^{212} wúu^{1}, joongɨ jngaai'^{13} tsá^{2}, joongɨ ngɨɨ^{1}ɨ to^{2} 'íin^{1} joongɨ to'^{2}o mɨɨ'^{13} mo 'íin^{1}in joongɨ jmoo^{1}o jilaa'^{21} 'e catyiia^{2} 'e lɨ la lo. Joon fuu^{212}uu 'naa' tún^{1} la nafo'^{1}oo la

mo jéei¹ do, 'in jmoo¹o la lo jo lí² wa' tsatáai¹ lɨ tyʉ'² Dios to² tsá².

Xiaala lɨ́ɨ¹i tsá² 'in jmoo¹o jiin'¹³ la 'iin²¹²in Espíritu

22 Pe 'in Espíritu do jmoo¹o wa'a li'iin²¹²mo tsaruu'²¹i joongɨ jmoo¹o wa'a jmá¹ tsá² jløø'³i, joongɨ 'e seein²¹ tyʉ́² coon'¹³ Dios la joon jon la 'oo'²¹ yaai. Coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Espíritu Tyʉ́² do lí² líin² tsá² tsá² feei'¹-tsi, joongɨ tsá² 'wó²-tsi, joongɨ tsá² 'in uncoon'¹³ tsá² xeei'²¹, joongɨ tsá² 'in untiin'¹³ júu³ tya'a.

23 'In Espíritu do uncoon'¹³ tsá² 'e seein²¹ tyʉ́²-tsi joon 'e lí² tyʉ'² to² yaai. Joon jiin'¹³ coon²¹ ley jo sá² wa'a jmaa¹a 'ii'²¹ tya' 'in tsá² 'in jmoo¹o jilaa'²¹ 'elo.

24 Joon jileei'²¹ 'in lɨ́ɨi¹ tsá² tya' Cristo Jesús lawa nigatáan¹in tsaa'¹ crúu¹³ jilaa'²¹ 'e gó² 'iin²¹²in ngú¹ taan²¹²in.

25 Joon wa' seen²¹na' coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Espíritu Tyʉ́² do, cwongɨ́²ɨ' jon coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Espíritu do.

26 Joon coon'¹³ la joon jo lí² jmée¹na' jloo'³ yiia' tsʉ wana jmoo²¹o' jloo'³ untyíi²na' la jaain²¹ la jaain²¹ tsá² joongɨ 'oo²¹²o' tsii²¹² wúu¹.

6

Uncóon¹³oon' la jaain²¹ la jaain²¹

1 Tsaru'¹u', wana gajiin²¹naa' jaain²¹ tsá² 'in nigatøi'² tsaa² tya'a, 'naa', 'in ngɨ¹gɨ coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Espíritu, 'ná² uncóon¹³oon' 'ido 'e jiin'¹³in coon'¹³ Cristo. Joon 'ná² jmaa²aa' 'e 'wó²-'oo' coon'¹³on. Coon'²¹ tún² 'ná² jmaa²aa' tsʉ coon²¹ jo¹ ngái¹ la no wa 'naa'gɨɨ' gaxuu'²¹ 'naa' tsaa² tyii'.

2 Uncóon¹³oon' la jaain²¹ la jaain²¹ tsá² 'in 'oo¹o fa'í³ joon coon'¹³ la joon lí² untsiin¹naa' 'e ley tya' Cristo.

3 Tsʉ coon'²¹ tsá² tóo² yaai wa'a lɨɨi² tsá² 'e tsá² 'in tyiin² 'ii, pe jon'gɨ 'in tyiin² 'ii.

4 'Ná¹-a tyá²a tsá² cwáain¹ tya'a la jaain²¹ la jaain²¹ xiiala to² nigajmaa¹a wa'a cwo'ɨ́ɨ¹i 'e tyúu¹i cwáain¹ tya' 'ña'o, jon' wa' cwáain¹ tya' tsá² xeei'²¹.

5 'E juncwii²¹ tya' tsá² lɨ la lɨ láa¹a joon la jaain²¹ la jaain²¹ tsá² 'ná¹ cón² láa¹a 'ña'a.

6 Joon jileei'²¹ 'in núu²un 'e júu¹ tyʉ́² tya' Dios 'e 'e'²e tsa tɨ́ɨ²i uncoon'¹³ 'in tsá² do 'in 'e'² 'ii coon'¹³ 'e tyʉ́² tya'a.

7 Jo cóon¹³oon' tóo² yaanaa': 'e lɨ́ɨ²naa' 'e lí² unsɨ́ɨi² tsá² 'e to² nigatyʉ'² Dios. Tsʉ 'e jún² 'e jñi¹ tsá² la joon jon cón² tsá² mi tɨ́² 'e garoo²¹. (Wa jñi¹ tsá² cwuu²¹ joon coon²¹ tsá² cwu¹ tya'a mo garoo²¹o.)

8 La joon jon wa' jmoo¹o tsá² jilaa'²¹ 'e gó² 'iin²¹²in ngú¹ taan²¹²in, 'e gó² do jon ijmá¹ júuin² lɨ gatséi¹. Pe wana jmoo¹o tsá² jiin'¹³ la 'yaai¹-tsi Espíritu tya' Dios, 'in Espíritu do ijmáa¹a 'e seen²¹mo 'in tsá² do coon²¹ tøø²mo.

9 Jo cwo'woo²¹oo' 'e jmoo²oo' 'e tyʉ́²; tsʉ wana jmoo²¹o' taa'²¹gɨ' ca gatɨ́² 'ii'²¹ 'e garoo²¹ 'e sá² 'e 'lee²¹e'.

10 Tsʉ 'wii'¹³ joon cwojmoo²¹o' 'e tyʉ́² tya' jileei'²¹ tsá² mi lí². Cwojmóo²¹o' la joon 'e tyiin²gɨ nifu tya' tsaru'¹u' 'in jai'² lɨ́ɨ²i Cristo.

Júu³ lɨ tséi¹

11 Ñí²duu' xiaala coo'¹³ 'e júu³ lo 'e gatón³oon ni mo'jí² lo coon'¹³ cwóo³oo.

12 'In tsá² do 'in 'iin²¹²in wa' 'ii'¹³naa' 'e li² circuncisión, 'iin²¹²in la joon jiin'¹³ wa' iliseen²¹in tyʉ́² coon'¹³ 'in tsá² Israel catyaai² do, 'e coon'¹³ la joon jo 'e iní²i wúu¹ 'wii'¹³ tya' 'e júu³ tyʉ́² do 'e gajuin¹ Cristo tsaa'¹ crúu¹³ 'wii'¹³ tyi'.

13 Jon' wa' jiin'¹³ 'in tsá² lɨ́ɨi¹ li² circuncisión lí² jmáa¹a jilaa'²¹ la jin'² ley pe 'iin²¹²in 'e 'ii'¹³naa' 'e li² do 'e coon'¹³ la joon ijmá¹ jloo'³ 'e to² tyʉ'² 'ii-o ga'ii'¹³naa' 'e li² do.

14 Pe wa jna, cwáain¹ tyiia 'ñii'a, jo 'e sá² wa' jmá³aa jloo'³ 'ñii'a. Pe wa'a jmá³aa jloo'³, jloo'³ jmá³aa tsʉ 'wii'¹³ nigajuin¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo tsaa'¹ crúu¹³ 'wii²¹² tyiia. Tsʉ 'wii'¹³ cwáain¹ tya' 'e crúu¹³ do 'e fu juncwii²¹ lo jo

tyʉ'²gɨ to² jna, joon la wa' na'lɨɨ²¹²moo tya' 'e fu juncwii²¹ lo.

15 Tsʉ wana sɨcaan²¹na' coon'¹³ Cristo Jesús jo 'ee to² 'íi³ tyi' wana 'ii'¹³na' 'e li² do sɨ jo mo 'ii'¹³na' 'ee. Jiin'¹³ 'e 'íi³ to² tyi' wa' 'e líin³na' 'in 'múu²mo'.

16 Joon cwoliseein²¹ tyʉ́² tyani Dios jileei'²¹ 'in lɨ́ɨi¹ la joon, joon cwolifee'¹mo-tsi Dios tya'a, tsʉ líin² 'ido tsá² tya' Dios 'e la jai'².

17 Nano tiin'¹³ lɨ ngóo'¹gɨ do jo 'iin²¹²na wa'a untyíin² tsá² jna jiin'¹³ jáain¹. Tsʉ lí²-i liñí² tsá² 'e lɨ́ɨ¹na tsá² tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesús coon'¹³ 'e li² lɨ sɨcwuu'²¹ tyiia lo.

18 Tsaru'¹u', cwoseen²¹moo' 'e feei'¹-tsi Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo 'wii²¹² tyii' coon'¹³ jilaa'²¹ 'e 'ɨ¹-'oo'. Amén.

Jí² gasii¹in San Pablo tɨ́ɨ²i tsá² 'in néei¹ Efeso

Siin¹ Poo² 'e jí² lo tya' tsá² 'in jai'² lɨ́ɨi² Cristo 'in néei¹ Efeso

1 Jna-a, Poo², sɨ́ɨ³na 'e jí² lo. Joon lɨ́ɨ¹na jaain²¹ apóstol tya' Jesucristo tsʉ 'wii'¹³ gali'iin²¹² Dios la joon. Sɨ́ɨ³na 'e jí² lo tyi'naa' 'in lɨ́ɨ¹ tsá² tya' Dios 'in jai'² lɨ́ɨi² Cristo Jesús néei¹ Efeso.

2 Mɨ́³ɨɨ tyani Dios 'e wa uncwaa'³mo 'naa' joon wa cwo'¹ Dios Ñʉ'¹ʉ' joongɨ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo 'naa' 'e seen²¹moo' tyʉ́² tyaníi¹i.

'E gajmaa¹a Dios Jmii²¹ tyijna' 'wii²¹² tya' Cristo

3 Ungoo²¹o' Dios tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo 'in lɨ́ɨi¹ Jmii²¹, tsʉ 'wii'¹³ sɨcaan²¹mo' coon'¹³ Cristo gauncwaai'³ Dios jna' coon'¹³ jilaa'²¹ 'e cwai'³ 'e sá² ñʉ'fú² 'e cwo²o Espíritu Tyʉ́².

4 Joon Dios gatyii'¹³in jna' 'wii²¹² tya' Cristo la nʉ'gɨ garón² juncwii²¹. Dios gatyii'¹³in jna' 'e saan²¹an' 'e cwaa'³na' tya'a joon 'e jo tsaa² røøi²¹gɨ'.

5 Joon tsʉ 'wii'¹³ gali'iin²¹² Dios jna' jiin'¹³ la ga'ɨ¹-tsi 'e jmáa¹a tyi' la mo jéei¹, ga'ii'²¹ Dios jna' 'wii'¹³ tya' Cristo 'e líin²na' jóon¹on jiin'¹³ la galɨ́² 'yaai¹-tsi 'ña'a.

6 Joon coon'¹³ la joon lí² ñí²i jileei'²¹ xiiala 'ya'²gɨ 'e fo'feei'¹ tya'a. Joon coon'¹³ 'e fo'feei'¹ tya'a do gajmaa¹a Dios ilí² 'ii'²¹in jna' coon'¹³ 'e gajmaa¹a Cristo tyijna'.

7 Joon tsʉ 'wii'¹³ gali'iin²¹² Dios jna' 'áai¹, gajmaa¹a Dios tiin'¹³ jna' 'wii'¹³ mo gajúin¹ Jóon¹on, galifee'¹mo-tsi 'wii'¹³ tsaa² tyijna'.

8 Joon Dios niga'e'²e jna' xiiala 'iin²¹²in jna' 'áai¹ mo gacwo'¹o jna' 'e jmɨɨ¹-tsi' joongɨ 'e 'øøi'²¹-tsi' 'áai¹.

9 Joon niga'e'²e jna' 'ee 'e 'iin²¹²in jmáa¹a 'e la 'ɨ¹-tsi 'ña'a 'e jo lí² 'øøi'²¹-tsi tsá².

10 Joon ga'ɨ¹-tsi 'ee ijmáa¹a mo gacwá¹ jmɨɨ²¹² wa'a uncaain²¹ jilaa'²¹ ilí² tyʉ'² Cristo to², la 'e sá² ñʉ'fú², la joon jon 'e sá² ni cwoo'¹³ juncwii²¹.

11 Joon coon'¹³ 'e sɨcaan²¹na' coon'¹³ Cristo ga'ii'²¹ Dios jna' la mo jéei¹ 'e 'ii'¹³na' 'e tɨɨ²¹na' icwó²o 'ii. Joon jilaa'²¹ 'elo røø²¹ galɨ́² jiin'¹³ la 'ɨ¹-tsi Dios joon jmoo¹o Dios jilaa'²¹ 'e 'yaai¹-tsi 'e 'ɨ¹-tsi.

12 Joon la joon, jna'a, 'in niga-jai'² lɨ́ɨi² Cristo nifu, lí² lisaan²¹a'an jmoo²¹o'o 'e cwo'¹ tsá² 'maai'¹³ Dios 'wii'¹³ 'e 'ya'²gɨ tya'a.

13 La joon jon 'naa' nigajai'² galɨ́ɨ²naa' Cristo mo ganʉʉ²ʉʉn' 'e júu³ jai'² tya'a, 'e júu³ jai'² do tya' xiiala lí² jmáa¹a Dios tiin'¹³naa'. Joon galicaan²¹naa' coon'¹³ Cristo, joon ga'ii'¹³naa' 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Dios, 'in lɨ́ɨi¹ lawa coon²¹ sello tyi'naa' 'e lɨ́ɨ¹naa' tsá² tya' Dios. Joon ga'ɨ́ɨ² Dios júu³ la mo jéei¹ icwoo¹i 'in Espíritu Tyʉ́² tya'a do.

14 Joon 'in Espíritu Tyʉ́² do lɨ́ɨ¹i lawa coon²¹ júu³ tyiin² 'e cwó² Dios ca mi 'ii'¹³naa' 'e tɨɨ²¹naa'. Joon coon'¹³ la joon iun'goo²¹o tsá² 'ii 'wii'¹³ 'e 'ya'²gɨ tya'a.

Mɨ¹ɨ Poo² tyani Dios 'wii²¹² tya' 'in jai'² lɨ́ɨ²¹ Jesús

15 Joon tsʉ 'wii'¹³ joon mo ganú³uun xiiala jai'² lɨ́ɨ²naa' Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesús joongɨ xiiala 'iin²¹²naa' jileei'²¹ tsá² tya' Dios catyaai²,

16 jo¹ ga'iin²-tsii cwóo³oo 'maai'¹³ Dios 'wii²¹² tyi'naa' coon²¹ tøø²mo, joon mɨ́³ɨɨ tyani Dios 'wii²¹² tyi'naa'.

17 Mɨ́³ɨɨ tyani Dios tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo, 'in lɨ́ɨ¹i Jmii²¹ tya' jilaa'²¹ 'e 'ya'²gɨ. Mɨ́³ɨɨ tyaníi¹i wa'a cwo'¹ 'naa' ilijmɨɨ¹-'oo'. 'E coon'¹³ la joon lí² 'øøi'²¹-'oo' jilaa'²¹ i'e'²e 'naa' joon licwii¹moo' 'ii 'e tyʉ́²gɨ.

18 Mí³ɨɨ tyani Dios wa'a uncoon'¹³on
'naa' i'øøi'²¹-'oo' jilaa'²¹ 'e sɨjan²
jileei'²¹ 'in tø'² Dios. Mí³ɨɨ jon wa'a
iliñí²ii' xiaala 'ya'²gɨ joon xiiala fee'¹
'e sá² tya' Dios icwo'¹o 'e tíɨ²i jileei'²¹
tsá² tya'a.
19 Mí³ɨɨ jon wa'a iliñí²ii' xiiala fee'¹
'e wa'a pí³ tya' Dios 'e jo tyéi¹. Joon
'e wa'a pí³ tya'a do jmoo¹o to² coon'¹³
jna' 'in jai'² líɨi² Cristo. Joon 'e wa'a pí³
tya' Dios do ga'e'² Dios jna'
20 mo gajiin'²¹ Dios Cristo jee²¹²
'lɨɨ²¹² joon gajmaa¹a cwó² 'ido lɨ'
cwoo²¹o tsáa¹ fu ñʉ'fú².
21 Joon gacwó² 'ido lɨ ñigɨ la jee²¹²
jileei'²¹ tsaa'to², coon'¹³ jileei'²¹ 'in
'oo¹o to². Ñigɨ 'ii la jee²¹² jileei'²¹ 'in
lí² unsii¹i tsá² jee²¹² 'e juncwii²¹ lo sɨ
jee²¹² 'e juncwii²¹ ijó¹ 'ee.
22 Joon Dios gacwoo¹o wa'a tyʉ'²
Cristo to² jilaa'²¹ 'e sá². Joon gacwo'¹o
Dios Cristo wa'a iliin¹ mootyi² tya'
jileei'²¹ 'in jai'² líɨi²i 'ii.
23 Joon 'in tsá² 'in jai'² líɨi² Cristo
líɨ¹i lawa cuerpo tya' Cristo. Joon
jileei'²¹ 'in jai'² líɨi² Cristo do lawa'a la
tøøi² cuerpo tya' Cristo. Joon Cristo
cwáain¹ tya'a unrøø²¹i jileei'²¹ 'ido.

2

'Iin²¹²mo Dios jna' 'wii'¹³ joon gajmaa¹a tiin'¹³ jna'

1 Joon xʉfiin'¹³ líɨ¹naa' lawa tsá²
'lɨɨ²¹² la mo jée¹ coon'¹³ jilaa'²¹ tsaa²
røø²¹naa' joongɨ coon'¹³ jilaa'²¹ 'e
niga'laa²¹² 'naa', pe Dios nigajmeei¹
'naa' tsá² jiin'²¹ coon²¹ caan²¹mo
coon'¹³ Cristo.
2 'Yiia'¹³ joon gajmaa²aa' la jmoo¹o
'in tsá² taain²¹² juncwii²¹ catyaai²,
joon gajmaa²aa' jiin'¹³ la 'iin²¹²in 'in
espíritu gó² 'in tyʉ'² to² lɨ' tya'cwii²¹
lacaain²¹ juncwii²¹. Joon 'in espíritu
gó² do tyaa¹-tsi jileei'²¹ 'in jo jmoo¹o
nʉʉ'¹³ to² tyʉ'² Dios.
3 La joon líɨi¹ jna'a jon la mo
jéei¹, ngɨɨ²¹ɨ'ɨ to² jmoo¹o jiin'¹³ la
'ii²¹i'i, jmoo²¹o'o jiin'¹³ la 'yaai¹-tsi
ngú¹ taan²¹²na'a joongɨ joon jiin'¹³ la
'ɨ¹-tsii'i. Joon galíɨi¹ jna'a tsá² 'in tíɨi²
'ii'²¹ 'e wúu¹ i'é²e Dios, coon²¹ røø²¹ la
'in catyaai² 'in 'e'²e Dios wúu¹.
4 Pe jo tyéi¹ 'e fúu² líɨ²i Dios jna' joon
gali'iin²¹²mo jna' 'áai¹,
5 joon xʉfiin'¹³ lawa 'lɨɨi²¹² jna'
coon'¹³ 'e tsaa² røø²¹na' gajmeei¹
Dios jna' tsá² jiin'²¹ coon²¹ caan²¹mo
coon'¹³ Cristo. Tsʉ Dios gajmaa¹a 'e
tiin'¹³ 'naa' tsʉ 'wii'¹³ 'e feei'¹-tsio.
6 Joon Dios gajmaa¹a jiin'¹i'
caan²¹mo coon'¹³ Cristo Jesús joon
gajmaa¹a 'e 'yii'²¹a' caain²¹ coon'¹³on
fu ñʉ'fú².
7 Joon gajmaa¹a Dios la joon 'e
lí 'é²e jéei¹gɨ xiiala gali'iin²¹²in jna'
'áai¹ joongɨ xiiala 'wo²-tsi 'áai¹ tyijna'
coon'¹³ 'e gajmaa¹a Cristo Jesús tyi'.
8 Joon Dios gajmaa¹a tiin'¹³ 'naa'
coon'¹³ 'e jai'² líɨ²naa' tsʉ 'wii'¹³
'iin²¹²mo 'naa'. Joon jo gajmaa² 'naa'
'yaanaa' 'elo, pe Dios nigajmaa¹a
tyi'naa' 'e jo 'ee 'laa'¹³ tyíin¹.
9 Jo jmaa¹a Dios tiin'¹³ tsá² tsʉ 'wii'¹³
'e tyʉ́² 'e nigajmaa¹a tsá², tsʉ coon'¹³ la
joon jo lí² jme¹i tsá² jloo'³ yaai.
10 Tsʉ Dios nigajmee¹i jna',
gajmee¹i jna' sɨcaan²¹na' coon'¹³
Cristo Jesús yʉ to² 'e jmoo²¹o' jilaa'²¹
to² 'e tyʉ́² jiin'¹³ la niga'ɨ¹-tsi la mo
jéei¹.

'E tyʉ́² 'e saan²¹an' 'wii'¹³ cwáain¹ tya' Cristo

11 Tsʉ 'wii'¹³ joon cwotii'¹³-'oo' xiiala líɨ¹naa' la mo jéei¹. Jo líɨ¹naa' tsá²
Israel 'in niga'ii'²¹ 'e li² circuncisión 'e
jmoo¹o tsá² do ngú¹ taain²¹² tsá². Joon
'in tsá² 'in líɨi¹ li² do gaunsii¹i 'naa' tsá²
'in jo líɨi¹ li² circuncisión.
12 'Yiia'¹³ joon jo cwii¹naa' Cristo.
Jo galíɨ¹naa' tsá² Israel joon jo ñí²ii'
'e júu³ ga'líɨ²i Dios jon'gɨ 'e júu³ tyiin²
gajmaa¹a Dios coon'¹³ 'in tsá² do.
Taan²¹²naa' 'e juncwii²¹ lo jo 'e sá² wa'
sɨjaan²aan' joon jo cwii¹naa' Dios.
13 Pe nano, sɨcaan²¹naa' coon'¹³
Cristo Jesús nigangatyéen¹naa' coon'¹³

Dios, xʉfiin'13 la mo jéei1 wíin2
taan212naa' coon'13on. Coon'13 'e jmɨ1
'øøi2 Cristo Jesús nigangatyéen1naa'
coon'13 Dios.
14 Joon tsʉ 'wii'13 Cristo seen21na'
tyʉ́2 tyani Dios. Joon Cristo do gaj-
maa1a wa' iliin1na' tsá2 goo21o' la tsá2
Israel lagɨ tsá2 'in jo1 seein21 Israel.
Joon gauntyee1e 'e gó2 'ɨ1-tsi' 'e lɨ la lɨ
coon21 'oo21 cwoo'13 'e si'2 jee212 tsá2
Israel coon'13 tsá2 'in jo seein21 joon.
15 Joon mo gajúin1 Cristo gatséi1mo
'e ley do 'e lɨ́1 jmaai'13 'e 'ná1 jmaa1a
tsá2 joon coon'13 la joon gajmaa1a
coon21 fuu21 'múui2 jee212 je tún2 fuu21
do. Joon sɨcaan21mo coon'13 'ido 'e
fuu21 'múui2 do. Joon coon'13 la joon
gajmaa1a Cristo 'e seein21 tsá2 tyʉ́2-ʉ
jee212 'ii.
16 Joon mo gajúin1 Cristo tsaa'1
crúu13 gauntyee1e 'e gó2 do jee212
'e tún2 'e fuu21 do joon gajmaa1a 'e
seein21 'ido tyʉ́2 coon'13 Dios. Joon
coon'13 la joon galɨ́ɨ1i jaan21mo.
17 Joon Cristo gajó1 joon gajma'2a
júu3 jileei'21 'e júu3 do tya' xiiala
seein21 tsá2 tyʉ́2. Gajma'2a 'naa' júu3
'in seein21 wíin2 la joon jon 'in seein21
tyan'1.
18 Joon tsʉ 'wii'13 Cristo 'e lí2
tsatyéen1na' coon'13 Dios Jmii21 sɨ
lɨ́ɨ1na' tsá2 Israel sɨ jo1 lɨ́ɨ1na' 'ee.
Jaan21mo Espíritu 'in ngɨ1 coon'13 jna'.
19 Tsʉ 'wii'13 joon jo liin1gɨɨ' tsá2
coon21 fuu21 pe lɨ́ɨ1naa' tsá2 goo21o'
la lɨ́ɨi1 jileei'21 'in lɨ́ɨi1 tsá2 tya' Dios.
Lɨ́ɨ1na' tsá2 'in taai212 inʉʉ tya' Dios.
20 Joon 'naa' lɨ́ɨ1naa' lawa coon21 'nʉ́1
'e si'2 ni coon21 tɨɨfuu21. Joon 'in tsá2
apóstoles coon'13 'in gacwoo1o júu3
tyʉ́2 la mo jéei1 lɨ́ɨ1i lawa 'e tɨɨfuu21
do. Joon 'ña'a Jesucristo lɨ́ɨ1i lawa 'e
cuun212 nifu tya' 'e tɨɨfuu21 do.
21 Joon ni Cristo do cwaain21 'e 'nʉ́1
do tyʉ́2 sɨfúui13 ca ga'yeei21 coon21
cwo'1 nacwaai'3 tya' Ña'ñʉ'1ʉ'.
22 Joon 'naa' 'in sɨcaain21 coon'13
Cristo uncaan21naa' coon'13 jileei'21 'in
catyaai2 ca galɨ́ɨ1naa' coon21 'nʉ́1 lɨ
seein21 'in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios.

3

Dios gatyaa1a cwoo21 Poo2 'e júu3 tyʉ́2 tya'a wa'a cwó2o 'ido tya' tsá2 jo seein21 Israel

1-2 Tsʉ 'wii'13 joon jna-a, Poo2, 'e
mɨ́3ɨɨ 'wii212 tyi'naa', joon 'yuu2na
'nʉñí3 'wii'13 cwáain1 tya' Cristo Jesús.
Joon nanʉʉ1ʉʉ' 'e 'yuu2na 'nʉñí3 'wii'13
cwáain1 tya' Cristo tsʉ Dios gatyaa1a
cwóo3oo 'e júu3 tyʉ́2 tya'a wa' cwo'3oo
'naa' 'in jo seein21 Israel.
3 Joon nanʉʉ1ʉʉ' xiiala ga'e'2 Dios
jna 'e júu3 'uuin21 tya'a jiin'13 la júu3
gatoon2xʉʉ ni jí2.
4 Joon mo jøø2øø' 'e jí2 lo
tsáa1mo-'oo' 'e cwíi3oo 'e júu3 'uuin21
tya' Cristo.
5 Joon jo gacwó2 Dios wa'a 'e licwii1i
'e júu3 'uuin21 do jiin'13 jaain21 la
mo jée1, pe nano niga'e'2 Dios 'e
júu3 'uuin21 do tya' 'in apóstoles 'in
gatyii'1in coon'13 'in tsá2 'in cwo1o júu3
tyʉ́2 tya'a. 'In Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios
ga'e'2e 'in tsá2 do 'e júu3 'uuin21 do.
6 Joon 'e lo-o 'e júu3 'uuin21 do: 'e
coon'13 'e júu3 tyʉ́2 tya' xiiala ijmá1
Dios tiin'13 tsá2 'wii'13 cwáain1 tya'
Cristo Jesús 'in tsá2 'in jo seein21 Israel
i'ii'21 'e tɨ́ɨi2 coon21 røø21 coon'13 'in
tsá2 Israel. Joon iliin1 coon21 cuerpo
tya' Cristo la lɨ́ɨi1 'in tsá2 do. Joon
'e júu3 ga'ɨɨ1ɨ Dios cwáain1 tya' Cristo
Jesús tya' tsá2 Israel, 'e júu3 do tya' tsá2
'in jo seein21 Israel jon.
7 Joon xʉfiin'13 jo tɨ́ɨ2na 'e liin1na
tsá2 tya'a, Dios gatyii'13in jna joon
gatyaa1a cwóo3oo wa'a cwóo3oo júu3
tyʉ́2 tya'a. Joon jmaai'13 coon'13 'ii'21
tya'a galɨ́1 jilaa'21 'elo.
8 Joon jna-a lɨ́ɨ1na 'in xaai1gɨ la jee212
jileei'21 tsá2 tya' Dios; pe 'ii-o gacwo'1
jna 'e to2 lo 'e 'ya'2gɨ wa'a jmaa'13aa
júu3 'in tsá2 jo seein21 Israel 'e júu3 tyʉ́2
tya' Cristo, joon jiin'13 jaain21 jo lí2
'øøi'21-tsi la tí1 xiiala fee'1 'e gajmaa1a
Cristo 'wii212 tyi'.

9 Joon gatyaa^{1}a Dios cwóo^{3}oo wa'a jmaa'^{13}aa jileei'^{21} tsá^{2} júu^{3} 'e júu^{3} 'uuin^{21} ga'ɨ^{1}-tsi Dios ca la mo 'wiin^{212}, joon Dios gajmaa^{1}a jilaa'^{21} 'e sá^{2}.

10 Galɨ́^{1} la joon, 'e coon'^{13} la joon lí^{2} 'é^{2}e Dios 'in tyʉ'^{2} to^{2} coon'^{13} 'in 'oo^{1}o to^{2} fu ñʉ'fú^{2}, xiiala gajmaa^{1}a tya' 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii^{2}. Joon coon'^{13} la joon lí^{2} liñi^{1} 'ido xiiala jmɨɨ^{1}-tsi Dios coon'^{13} jilaa'^{21} 'e sá^{2}.

11 Joon jilaa'^{21} 'elo jiin'^{13} la ga'ɨ^{1}-tsi Dios ilí^{2} coon'^{13} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo, joon gali'iin^{212}in Dios la joon ca la mo 'wiin^{212} joongɨ coon^{21} tøø^{2}mo.

12 Joon tsʉ 'wii'^{13} jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na' Jesucristo lí^{2}-i tsatyéen^{1}na' tyani Dios jo cu'^{2}-tsi' wa' jo 'ii'^{21}in jna'.

13 Tsʉ 'wii'^{13} joon mɨ́^{3}ɨɨ tyaní^{2}ii' jo cwoliin^{1}naa' tsá^{2} 'in jo tyaa^{1}-tsi cwáain^{1} tya' 'e móo^{3}oo wúu^{1} wii'^{13} cwáain^{1} tyi 'naa', tsʉ coon^{21} 'e 'yʉ́^{3} júui^{3} 'naa' 'elo.

'Iin^{212}in Cristo tsá^{2}

14 Tsʉ 'wii'^{13} joon si'^{3}ii wo^{2}jní^{3}ii tyani Jmii^{21} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo,

15 'in cwó^{2}o nombre tya' jileei'^{21}, lagɨ 'in taai^{2} ñʉ'fú^{2}, lagɨ 'in taain^{212} juncwii^{21}.

16 Mɨ́^{3}ɨɨ tyani Jmii^{21} 'e cwoo'^{13}i 'naa' 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya'a 'e cwo'^{2} 'naa' wa'a pí^{3} tsi alma tyii'.

17 Mɨ́^{3}ɨɨ 'e 'wii'^{13} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}naa' i'cwó^{2} Cristo alma tyii'. Mɨ́^{3}ɨɨ jon 'e tsʉ 'wii'^{13} tá^{2} taan^{212}-'oo' coon'^{13} 'e 'iin^{212}naa' Dios coon'^{13} tsá^{2}.

18 Mɨ́^{3}ɨɨ 'e li'øøi'^{21}-'oo' tyʉ́^{2} coon'^{13} 'in catyaai^{2} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Dios xiiala fee'^{1} 'iin^{212}in Cristo tsá^{2} 'áai^{1}. 'Iin^{212}na iliñii^{21}ii' xiiala 'ú^{2} joongɨ xiiala cwaa^{21} joongɨ xiiala 'o'^{2} joongɨ xiiala ñíi^{1} 'e 'iin^{212}in Cristo tsá^{2}.

19 Mɨ́^{3}ɨɨ jon iliñí^{3} 'naa' xiiala 'iin^{212}in Cristo tsá^{2} xʉfiin'^{13} jo lí^{2} ne^{2}na' la tí^{1}. Mɨ́^{3}ɨɨ tyani Dios wa'a unrøø^{1}i Dios 'naa' coon'^{13} 'ña'a.

20 Joon nano, cwolí^{2} jilaa'^{21} 'e 'ya'^{2}gɨ tya' Dios. Joon coon'^{13} 'e 'ii'^{21} tya'o 'e taa^{2} jna' lí^{2} jmáa^{1}a Dios 'wii'^{13} tyi' láai^{2}gɨ 'áai^{1} la la mɨ́^{2}ɨ', lí^{2}-i jmáa^{1}a Dios tyi' láai^{2}gɨ 'áai^{1} ce jo lí^{2} 'ɨ^{1}-tsi' jilaa'^{21} 'e lí^{2} jmáa^{1}a Dios tyi'.

21 ¡Cwoun'goo^{1}o jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii 'wii'^{13} cwáain^{1} tya' Cristo Jesús! ¡Cwoun'goo^{1}o 'ii coon^{21} tøø^{2}mo! Amén.

4

Sɨcaain^{21} jna' coon'^{13} Espíritu tya' Dios

1 Joon tsʉ 'wii'^{13} joon, jna-a, 'in 'yui^{2} 'nʉñí^{3} 'wii'^{13} cwáain^{1} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ', mɨ́^{3}ɨɨ tyanii^{2}ii' wa' jmaa^{2}aa' la tɨ́ɨi^{2} jmá^{1}a 'in nigatø'^{2} Dios.

2 Cwoseen^{21}naa' 'e 'wo^{2}-'oo' joongɨ feei'^{1}-'oo' tya' tsá^{2} xeei'^{21}. Cwolifee'^{1}mo-'oo' joongɨ 'í^{2}du'-'oo' la jaain^{21} la jaan^{21}naa' tsʉ 'wii'^{13} 'nee^{1}naa' la 'oo'^{21} ruu'^{21}naa'.

3 Cwoo'^{13}-'oo' wa' liseen^{21}naa' tyʉ́^{2} la 'oo'^{21} 'naa' coon'^{13} 'ii'^{21} tya' 'in Espíritu Tyʉ́^{2}.

4 Jaan^{21}mo lɨ́ɨ^{1}naa' 'in jai'^{1} lɨ́ɨi^{2} Cristo, joon jaan^{21}mo Espíritu tya' Dios seein^{21}, joon gatø'^{2} Dios 'naa' 'wa'a canii^{2}mo sɨjá^{2}aan'.

5 Joon jaan^{21}mo Ña'ñʉ'^{1}ʉ' seein^{21}, joon coon^{21} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na', joon canii^{2}mo jmɨɨ^{21} saa^{21}na',

6 joon seen^{21}mo jaan^{21}mo Dios 'in lɨ́ɨi^{1} Jmii^{21} jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii. Joon 'in Dios do tyʉ'^{2}ʉ to^{2} jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii, joon uncoon'^{13}on jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii, joon ngɨ^{1} coon'^{13} jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii.

7 Pe Cristo nigacwo'^{2}o jna' la jaan^{21}na' coon^{21} to^{2} jmoo^{21}o' jiin'^{13} la nigali'iin^{212}in 'ña'a.

8 Tsʉ 'wii'^{13} joon jin'^{2}in ni jí^{2} tya'a:

Mo gasoo^{1}o fu yʉ'^{2} juncwii^{21} gatøø^{21}o
fúui^{1} 'in galɨ^{1}ɨ,

joon gacwo'^{1}o tsá^{2} 'e 'yaai^{1}-tsio.

9 Joon, ¿'e 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} mo jin'^{2} 'e jí^{2} do "gasoo^{1}o fu yʉ'^{2} juncwii^{21}"? 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e jin'^{2} 'e nifu 'ii-o gajgaai^{1} fu ni cwoo'^{13} juncwii^{21}.

10 Joon 'in nigajngaai^{1} do 'ii-i 'in nigasoo^{1}o lɨ ñii^{2}gɨ fu ñʉ'fú^{2} 'e coon'^{13} la joon lí^{2} unrøø^{1}i jilaa'^{21} coon'^{13} 'ña'a.

11 Joon gacwo'^{1}o la jaain^{21} la jaain^{21} tsá^{2} coon^{21} to^{2} 'e jmáa^{1}a. 'Inlɨ́ɨi^{13} gajmee^{1}i Cristo apóstoles, 'inlɨ́ɨi^{13}gɨ gacwo'^{1}o to^{2} 'e jma'^{2}a tsá^{2} júu^{3} tya' Dios, joon seein^{21}gɨ 'in gacwo'^{1}o wa'a cwoo^{1}o 'e júu^{3} tyʉ́^{2} tya' xiiala jmá^{1} Dios tiin'^{13} tsá^{2}. Seen^{21}mo joon tsacøøi'^{13} 'in 'e'^{2}e 'naa'.

12 Gajmaa^{1}o la joon 'e tyaa^{1}a tyʉ́^{2} jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii ijmáa^{1}a 'ido to^{2} tya'a. Gajmaa^{1}o la joon jon 'e cwo'^{1}o pí^{3} jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii.

13 Joon ijmáa^{1}a la joon ca liin^{1}na' jaain^{21}na' coon'^{13} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na' joongɨ coon'^{13} 'e cwii^{1}na' 'in Jóon^{1} Dios; ca liin^{1}na' tsá^{2} 'in nicøøi'^{13} coon'^{13} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na', joon ca liin^{1}na' ce tí^{1} la lɨ́ɨi^{1} Cristo.

14 Joon jo lɨ́ɨ^{1}gɨ' la lɨ́ɨ^{1} xuui^{212} 'in unsɨɨ^{2}i 'e 'ɨ^{1}-tsí jmoono tsʉ jo ñii^{1} joon tsalíin^{2}mo coon'^{13} 'ido jmoono mo jalíin^{2} tsá^{2} 'in jmɨɨ^{1}-tsi 'e'^{2}e 'ido jilaa'^{21} júu^{3} xiia'^{21}. Joon coon'^{13} júu^{3} to'^{2} tya'a coon'^{21}on tóo^{2} tsá^{2} 'in jo lɨ́ɨi^{1} tsá^{2} 'in nicøøi'^{13} coon'^{13} 'e jai'^{2} lɨ́ɨi^{2}.

15 Pe jna'gɨ' sɨ́ɨ^{13}ɨ' 'e júu^{3} jai'^{2} tsʉ 'wii'^{13} 'iin^{212}na' la jaain^{21} la jaan^{21}na', icwaan^{21}na' coon'^{13} jilaa'^{21} 'e 'øøi'^{21}-tsi' cwáain^{1} tya' Cristo. Joon Cristo do lɨ́ɨi^{1} mootyi^{2} tya' cuerpo tya'a, joon cuerpo tya'a lɨ́^{1} jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i 'ii.

16 Joon tsʉ 'wii'^{13} Cristo 'yuui^{2} cuerpo tya'a, 'wii'^{13} 'ii tyʉ́^{2} sɨtaai^{2} jilaa'^{21} cuerpo tya'a, joon mo jmoo^{1}o to^{2} tyʉ́^{2} jilaa'^{21} 'e cuerpo do icwaan^{21}mo joon ili'iin^{212}mo 'áai^{1}gɨ.

'E juncwii^{21} 'múui^{2} 'e sá^{2} coon'^{13} Cristo

17 Tsʉ 'wii'^{13} joon cwo'^{3}oo 'naa' cwáain^{1} joon mɨ́^{3}ɨɨ tyaní^{2}ii' coon'^{13} 'e sii^{21} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'e jo ngɨɨ^{1}gɨɨ' to^{2} jmoo^{2}oo' la jmoo^{1}o 'in tsá^{2} jo cwii^{1}in Dios. 'In tsá^{2} do ngɨɨ^{1}ɨ 'ɨ^{1}-tsi 'e jo 'e to^{2} tí^{1},

18 joon galinʉʉ^{21} 'e 'øøi'^{21}-tsi. Joon tsʉ 'wii'^{13} 'wa'^{2}-tsio tsá^{2} bán^{1}mo 'ii joon jo 'oo^{1}o 'e juncwii^{21} 'e cwo'^{1} Dios tsá^{2}.

19 Joon tsʉ 'wii'^{13} jo li'^{2}gɨ fa'ɨɨ'^{21} canii^{2} jmoo^{1}o jilaa'^{21} 'e gó^{2}. Cwo'^{1}-tsi jmoo^{1}o jilaa'^{21} 'e 'leei'^{21} tsá^{2}.

20 Pe 'naa', jo mo galitɨ́ɨ^{2}naa' jilaa'^{21} 'elo 'e cwáain^{1} tya' Cristo,

21 wana la jai'^{2} niganʉʉ^{2}ʉʉn' cwáain^{1} tya' 'ii, sɨ wana ga'e'^{2}e Cristo 'naa' 'e jai'^{2} 'e sá^{2} tya' Jesús 'ee.

22 Pe 'naa', lawa tsá^{2} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Cristo, 'ná^{1} tʉʉ^{2}ʉʉ' 'e gó^{2} 'e jmaa^{2}aa' 'e najmaa^{1}a 'leei'^{21} tsá^{2} la mo jéei^{1}, tsʉ 'e gó^{2} do 'e tɨ́^{2}-tsi tsá^{2} jmoo^{1}o coon'^{21}on tsá^{2} tóo^{2}.

23 Joon cwaun'múu^{2}mo Dios alma tyii' coon'^{13} 'e 'ɨ^{1}-'oo'.

24 Joon cwoliin^{21}naa' tsá^{2} 'in 'múui^{2} 'in gajmeei^{1} Dios. Joon Dios gajmeei^{1} 'in tsá^{2} 'múui^{2} do 'e jmáa^{1}a 'e tyʉ́^{2} joon 'e liin^{1}in tsá^{2} tya'a la jai'^{2}.

25 Tsʉ 'wii'^{13} joon jo foo'^{21}gɨɨ' júu^{3} tajuu^{21} pe fáa^{13}aa' 'a la jai'^{2} la jaain^{21} la jaan^{21}naa' tsʉ jile'^{1}e' lɨ́ɨ^{1}na' lawa jaan^{21}na' coon'^{13} cuerpo tya' Jesús.

26 Joon wana gatsá^{2} 'nii'^{21}-'oo', jo 'noo^{2}oo' tsaa^{2}; jo cwoo^{2}oo' 'e 'nii'^{21}-'oo' la tøøi^{2} jmɨɨ^{212} ce yʉʉi'^{2} ñi'^{1}.

27 Jo cwoo^{2}oo' jiin'^{13}xʉ wa' lí^{2} tya' 'in 'lɨɨi'^{3}.

28 Joon 'in gajmoo^{1}o 'uun^{21} 'ná^{1} tʉ́^{2}o jmáa^{1}a 'uun^{21} joon 'láa^{2} 'wii^{212} jmáa^{1}a to^{2}, 'ná^{1} jmáa^{1}a to^{2} tyʉ́^{2} coon'^{13} cwoo^{21}o 'e coon'^{13} la joon ilisá^{2} 'e cwo'^{2}o 'in seein^{21} fa'í^{3}.

29 Joon jo foo^{2}oo' jilaa'^{21} júu^{3} 'e gó^{2}; fáa^{13}aa' jmai'^{2} júu^{3} tyʉ́^{2} 'e lí^{2} uncoon'^{13} tsá^{2} xeei'^{21}. Joon júu^{3} tyii' ityá^{1}-tsi tsá^{2} 'e ngɨ^{1} coon'^{13} Dios.

30 Joon jo cwoo^{2}oo' fa'í^{3} 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios coon'^{13} 'e jmoo^{2}oo' tsʉ Dios gacwoo'^{13}i 'naa' 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya'a 'e liin^{1} lawa coon^{21} sello tyi'naa' 'e liin^{1}naa' tsá^{2} tya'a ca jmɨɨ^{212} mi un-tiin'^{13}in jmáa^{1}a 'e tiin'^{13} 'naa'.

31 Tʉʉ^{2}ʉʉ' 'e 'láai^{2} 'ɨ^{1}-'oo' coon'^{13} 'e 'yá^{2}-'oo', coon'^{13} 'e 'nii'^{21}-'oo' coon'^{13} jilaa'^{21} júu^{3} 'laa'^{21} 'e 'oo^{1}o tǿ^{2} tsá^{2},

coon'13 jilaa'21 júu3 'e gó2. Tɯɯ2ɯɯ' jilaa'21 'e tsii212-wúu1naa'.

32 Joon liin1naa' tsá2 tyúi1, 'in 'wo2-tsi tya' tsá2 la jaain21 la jaan21naa'. Jmaa2aa' feei'1-'oo' la jaain21 la jaan21naa' jiin'13 la gajmaa1a Dios feei'1-tsi tyii' 'wii'13 cwáain1 tya' Cristo.

5

1 Tsɯ 'wii'13 joon cwoliin1naa' tsá2 'in lɨ́ii1 la lɨ́ii1 Dios. Cwoliin1naa' lawa xuui212 tya'a 'in 'iin212in.

2 Joon 'iin212naa' 'in catyaai2 jiin'13 la gali'iin212in Cristo jna' joon ga-jaain'12 'ña'a lawa jaain21 joo'saa'21 xuui212 'in jngaai'13 tsá2 'e cwo'2 tsá2 Dios lawa coon21 fa'1 'wii212 tyijna'. Joon 'yaai1-tsi Dios coon'13 'e fa'1 do.

3 Pe 'naa', tsɯ 'wii'13 lɨ́ii2naa' tsá2 tya' Dios jo cwoo2oo' lí2 jiin'13 coon21 naa'13 'e foo'13naa' tsamɨ́2 tya' tsá2 xeei'21, jon'gɨ síi13naa' la 'oo'21 yaanaa' tya' 'in jmoo1o la no. Jo jmoo2oo' doñi'ee 'e 'leei'21 tsá2.

4 Jo foo2oo' júu3 'e un'leei'21 tsá2 yaai, sɨ júu3 'e jo 'ee to2 tí1 'ee, sɨ júu3 ngɨ́ii1 'e gó2 'ee. Pe tyɯ́2gɨ wa'a cwoo2oo' 'maai'13 Dios.

5 Tsɯ nañí3 'naa' 'e jo lí2 tsataai212 tsá2 lɨ tyɯ'2 Cristo coon'13 Dios to2 'in tsá2 'in fee'1i tsamɨ́2 jo mo cui'2 cwoo21o, sɨ jmoo1o 'e 'leei'21 tsá2 'ee, sɨ 'iin212in 'e sá2 tya' tsá2 xeei'21 'ee (tsɯ lawa un'goo1o tsá2 dioses 'in gajmeei1 tsá2 mo 'iin212in 'e sá2 tya' tsá2 xeei'21).

6 Jo cwoo2oo' wa' coon'21 tsá2 'naa' tóo2 coon'13 júu3 'e jo 'ee to2 tí1, tsɯ Dios i'e'2e wúu1 'in tsá2 'in jmoo1o jilaa'21 'e gó2 lo, 'in jo nɯɯ'13ɯ.

7 Tsɯ 'wii'13 joon jo uncaan21naa' coon'13on jiin'13xɯ.

8 La mo jéei1 jo mo galicwii1naa' Dios joon lawa née1naa' lɨ nɯɯ21, pe nano sɨcaan21naa' coon'13 Ña'ñɯ'1ɯ' joon lawa née1naa' lɨ tɨ́1 'yiia21. Tsɯ 'wii'13 joon ngɨɨ2ɨɨ' la tɨ́ii2 ngɨ1 tsá2 'in née1i lɨ tɨ́1 'yiia21.

9 Joon 'e 'yiia21 do jmoo1o wa' seein21 tsá2 'in tyúi1, joongɨ wa' jmá1 tsá2 tyɯ́2 coon'13 ruu'21i joongɨ wa' jmá1 tsá2 'e jai'2.

10 Cwoo'13-'oo' 'e cwoliñii2ii' 'ee 'e 'yaai1-tsi Ña'ñɯ'1ɯ'.

11 Joon jo cwotaan2naa' coon'13on 'ido 'in néei1 lɨ nɯɯ21 joon jmoo1o 'e jo 'ee to2 tí1. Tyɯ́2gɨ wa'a jmaa2aa' iliñí1 tsá2 'e gó2 jmoo1o 'ido.

12 Tsɯ 'e jmoo1o 'in tsá2 do lɨ 'uuin21 cwoo1o tsá2 fa'ɨɨ'21 wa'a faa'21 tsá2 'ee 'e jmoo1 'ido.

13 Pe mo najøø2 tsá2 'e gó2 jmoo1o 'in tsá2 do coon'13 'e 'yiia21 tya' Dios do, lí2-i liñi tsá2 tyɯ́2 tsɯ 'e 'yiia21 do jmoo1o 'e ñí1i røø21 'ee lɨ́1.

14 Tsɯ 'wii'13 joon jin'2in ni jí2 tya'a:

'Nɯ, 'in cwúu2i, unjnaa2-'o'o; joon ráan2un jee212 'lɨɨ212, joon cwo'1 Cristo 'nɯ iseen21u jee212 'yiia21 tya'a.

15 Jøø2øø' xiaala ngɨɨ2ɨɨ' cataain21 cataain21 coon'13 tún2 joon jo seen21naa' la seein21 'in tsá2 'in jo ñii212-tsi, lɨ́ii1naa' tsá2 jmɨɨ1-tsi.

16 'E cwoo'13-'oo' jmaa2aa' 'e sá2 jmoo21o' jee212 jmɨɨ212 no tsɯ 'e gó2 jmoo1o 'in catyaai2.

17 ¡Jo cwoliin1naa' tsá2 bón1! Cwoo'13-'oo' 'e li'øøi'21-'oo' 'ee 'iin212in Ña'ñɯ'1ɯ' jmaa2aa'.

18 Jo ngɨ́2ɨɨ' to2 'íin1 tsɯ caa21naa' ji-laa'21 'e 'oo2oo' coon'13 ca juncwii21 tyii' 'in ngɨ́1 la joon. Pe cwoo2oo' wa'a unrøøi21 Dios 'naa' coon'13 'in Espíritu Tyɯ́2 tya'a.

19 Síin13naa' la jaain21 la jaan21naa' coon'13 salmos, joongɨ coon'13 jilaa'21 júu3 tyɯ́2 'e 'ø1 tsá2. Coon'13 jilaa'21 'wa' pí3 tyii' 'øø2øø' 'e jløø'3moo' joon un'goo21oo' Ña'ñɯ'1ɯ'.

20 Joon coon21 tøø2mo cwoo2oo' 'maai'13 Dios tya' jilaa' coon'13 'e sii21 Ña'ñɯ'1ɯ' Jesucristo.

Xiiala jmoo1o tsá2 la 'oo'21 ruui'21 tsá2

21 Joon tsɯ 'wii'13 un'goo21oo' Cristo jmée13naa' yaanaa' tsá2 'in nɯɯ'13 la 'oo'21 yaanaa' no.

22 Joon 'in tsamɨ́^{2} tya' tsá^{2} 'ná^{1} jmáa^{1}a nʉʉ'^{13}ʉ to^{2} tyʉ'^{2} nʉʉ'^{1} tya'a 'wii'^{13} 'iin^{212}in jmáa^{1}a 'e 'yaai^{1}-tsi Ña'ñʉ'^{1}ʉ'.
23 Tsʉ 'in ñʉʉ'^{1} tya'a do lɨ́ɨ^{1}i mootyi^{2} tya' tsamɨ́^{2} tya'a tsʉ la joon lɨ́ɨi^{1} Cristo mootyi^{2} tya' 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{1} 'ii. Joon Cristo do gajmaa^{1}a tiin'^{13} 'in tsá^{2} jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii. Joon 'in tsá^{2} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii lɨ́ɨ^{1}i lawa cuerpo tya'a.
24 Joon la jmoo^{1}o 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Cristo nʉʉ'^{13}ʉ to^{2} tyʉ'^{2} Cristo la joon jon tsamɨ́^{2} 'ná^{1} jmáa^{1}a nʉʉ'^{13}ʉ jilaa'^{21} to^{2} tyʉ'^{2} nʉʉ'^{1} tya'a.
25 Joon 'in tsañʉʉ'^{1} 'ná^{1} 'iin^{212}in 'oo^{212}o la gali'iin^{212}in Cristo 'in tsá^{2} 'in galijai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii, joon gacwo'^{1}o Cristo juncwii^{21} tya'a 'wii'^{13} 'ii.
26 La lo-o gajmaa^{1}a Cristo 'e gaun-tyúu^{1}i 'in nijai' lɨ́ɨi^{2} 'ii tsaa^{2} tya'a. 'E galityúu^{2}mo coon'^{13} jmɨɨ^{21} 'e gasaa^{1}i joongɨ coon'^{13} júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios.
27 Joon coon'^{13} la joon lí^{2} jaain'^{21} Cristo tyani 'ña'a 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii 'in 'ye'^{2}gɨ 'áai^{1}; jiin'^{13} coon^{21} tsaa^{2} jo 'e 'oo^{1}gɨ jon'gɨ wa'a 'e gó^{2} catyiia^{2}gɨ pe jmaai'^{13} 'in tyúu^{1}mo jo 'ee sɨ'naai^{21} tya'a.
28 Joon la joon 'in tsañʉʉ'^{1} 'ná^{1} 'iin^{212}in tsamɨ́^{2} tya'a jiin'^{13} la 'iin^{212}in cuerpo tya'a 'ña'a. Joon 'in 'iin^{212}in tsamɨ́^{2} tya'a la wa'a 'e 'iin^{212}mo 'ña'o.
29 Jiin'^{13} jaain^{21} wa' 'eei'^{1} cuerpo tya' 'ña'a lɨ' jiin'^{13} 'e unjíi^{2}o joongɨ un'øøi'^{1} 'ña'a. La joon jmoo^{1}o Cristo tya' 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii,
30 tsʉ lawa cuerpo tya'^{1}o 'ii. Joon jna'o' lɨ́ɨ^{1}na' 'no'^{3} tya' 'e cuerpo do, tsʉ 'wii'^{13} ngú^{1} taan^{212}in joongɨ moo^{1} taa^{212}i lɨ́ɨ^{1}na' 'in lɨ́ɨi^{1} tsá^{2} tya'a.
31 "Tsʉ 'wii'^{13} joon itʉʉ^{2}mo tsañʉʉ'^{1} sáa^{3} jmɨɨ^{21} joon iuncaain^{21} coon'^{13} tsamɨ́^{2} tya'a joon 'in gái^{1} do iliin^{1} lawa jaan^{21}mo."
32 Coon^{21} júu^{3} 'uuin^{21} 'áai^{1} 'elo pe fo'^{3}oo 'e faa'^{21}a 'e júu^{3} do cwáain^{1} tya' xiiala lɨ́ɨi^{1} Cristo coon'^{13} 'in tsá^{2} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii.
33 Pe fuu^{212}uu 'naa' jon 'e 'ná^{1} 'iin^{212}naa' jilee'^{21}naa' tsamɨ́^{2} tyii' la 'iin^{212}naa' yaanaa', joon 'in tsamɨ́^{2} do 'ná^{1} un'goo^{1}o ñʉʉ'^{1} tya'a.

6

1 Joon 'in xuui^{212}, tsʉ 'wii'^{13} jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i, 'ná^{1} jmáa^{1}a nʉʉ'^{13}ʉ tsacøøi'^{13} tya'a tsʉ la joon 'e tyʉ́^{2}.
2 Joon 'e ley nifu 'e jéei^{1} coon^{21} júu^{3} tyiin^{2} 'e jin'^{2} la lo: "Un'goo^{2}'o ñʉ'^{2}'ʉ coon'^{13} saa^{2}'a
3 'e coon'^{13} la joon 'e seen^{21}un jløø'^{3}mo'o joon wóo^{2} iní^{2}'i fu juncwii^{21} lo."
4 Joon 'naa', 'in lɨ́ɨi^{1}naa' tsacøøi'^{13} tya' xuui^{212} jo jmaa^{2}aa' 'e tyá^{2} 'nii'^{21}-tsi xuui^{212} tyii', pe 'e tyʉ́^{2}gɨ wa'a uncwaan^{21}naa' coon'^{21} tún^{2} joon 'ee^{2}ee' cwáain^{1} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ'.
5 Joon 'naa', 'in jmoo^{1}o to^{2} tya' tsá^{2}, jmaa^{2}aa' nʉʉ^{13}ʉʉ' ñi'fii^{1}ii' 'in taain^{212} juncwii^{21} lo. Joon lawa jmoo^{2}oo' to^{2} tya' Cristo jmoo^{2}oo' to^{2} tya'a coon'^{13} 'e un'goo^{2}oo', canii^{2}mo 'e 'ɨ^{1}-'oo'.
6 Jmaa^{2}aa' to^{2} tʉ'^{2}ʉ la tsa'leei'^{13} tya' Cristo jon' wa' jiin'^{13} lɨ' jøø^{2}naa' 'e seen^{21}naa' tyʉ́^{2} coon'^{13}on. Jmaa^{2}aa' coon'^{13} jilaa'^{21} wa'^{2} pí^{3} tyii' 'e 'iin^{212}in Dios.
7 Jmaa^{2}aa' to^{2} tyii' 'e 'yaai^{1}-'oo' lawa to^{2} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' jon' wa' to^{2} tya' tsá^{2}.
8 Tsʉ ñí^{3} 'naa' 'e la jaain^{21} la jaain^{21} i'ii'^{21}i tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' jiin'^{13} la 'e tyʉ́^{2} 'e nigajmaa^{1}a sɨ jmoo^{1}o to^{2} tya' tsá^{2} sɨ jmoo^{1}o to^{2} tya'a 'ee.
9 Joon 'naa', 'in lɨ́ɨi^{1} ñi'fii^{212} tsá^{2}, coon^{21} røø^{21} jmaa^{2}aa' la jmoo^{1}o 'ido, jo toon^{2}oon' fo'^{1}-tsi. Cwotii'^{13}-'oo' 'e 'in Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'in tyíin^{1} ñʉ'fú^{2} 'in tyʉ'^{2} to^{2} 'in tsá^{2} do tyʉ'^{2}ʉ to^{2} 'naa' jon. Joon canii^{2}mo lɨ́ɨi^{1} tsá^{2} tyaníi^{1}i, jo 'ee sɨsɨɨ^{1}i tsá^{2}.

'E cwoo^{1}o 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Dios

10 Joon nano tsaru'^{1}u', tá^{2} teen^{1}-'oo' sɨcaan^{21}naa' coon'^{13} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' joon coon'^{13} jilaa'^{21} 'waa'^{21} pí^{3} tya'a.

11 Joon lawa tyi^{2} 'láa^{2} 'láai^{2} nii^{2} ñí^{3} 'e un'øøi'^{21} yaai la joon jon 'naa' 'ná^{1} cɨɨ^{2}ɨɨ' lawa ñí^{3} tya' 'láa^{2} 'e cwo'^{1}o Dios 'naa' 'e tá^{2} táain^{1}-'oo' coon'^{13} jilaa'^{21} júu^{3} tajuu^{21} tya' 'in 'lɨɨi'^{3}.

12 Tsʉ jo 'e tɨɨi'^{21} jna' coon'^{13} tsá^{2} taain^{212} juncwii^{21} pe tɨɨi'^{21} jna' coon'^{13} 'in espíritu gó^{2} 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya'cwii^{21}. Tɨɨi'^{21} jna' coon'^{13} 'in tyiin^{2}gɨ, joongɨ 'in 'oo^{1}o to^{2} wa'a tyʉ'^{2}ʉ to^{2} 'e juncwii^{21} lo 'e 'íi^{1} lɨ nʉʉ^{21}.

13 Tsʉ 'wii'^{13} joon cɨɨ^{2}ɨɨ' ñí^{3} tya' 'láa^{2} icwo'^{2} Dios 'naa' 'e coon'^{13} la joon tá^{2} lí^{2} táain^{1}-'oo' mi tɨ́^{1} jmɨɨ^{212} 'e gó^{2}. Joon mo gajmaa^{2}aa' jilaa'^{21} 'e ilí^{2}, joon tá^{2} taain^{1}-'oo'.

14 Tá^{2} téin^{1}-'oo' coon'^{13} 'e jai'^{2} sɨ'ñúʉ^{1}ʉ tuu^{1}uu' lawa coon^{21} loo^{21} 'núʉ^{1} tu'^{2}u tya' 'láa^{2}. Joon lawa coon^{21} ñí^{3} 'e toon^{1}on 'láa^{2} ni tsí^{1} jmaa^{2}aa' 'e 'yaai^{1}-tsi Dios coon^{21} tøø^{2}mo.

15 Joon tyá^{2}aa' tyʉ́^{2} tyii' 'e cwoo^{2}oo' 'e júu^{3} tyʉ́^{2} tya' xiiala seein^{21} tsá^{2} tyʉ́^{2} coon'^{13} Dios la tyá^{2} 'láa^{2} tyʉ́^{2} mo 'ø'^{2}ø mɨɨ^{1}ɨ.

16 La joon 'e jai'^{2} cwoliin^{1}naa' 'e lɨ́^{1} lawa coon^{21} 'mojmó^{2} 'ú^{2}xʉ 'e saan'^{21}a 'láa^{2} 'e 'ɨɨ^{1}ɨ tyaníi^{1}i 'e coon'^{13} 'e joon lí^{2} dúʉ^{1}ʉ jilaa'^{21} sɨɨ^{2} sʉʉn'^{21} tya' li^{2} 'e coo^{21} tya' 'in 'lɨɨi'^{3}.

17 Joon toon^{2}oon' tyí^{2}ii' lawa coon^{21} lootyi^{2} tya' 'láa^{2} 'e nigajmaa^{1}a Dios tiin'^{13} 'naa'. Joon lawa coon^{21} ñí^{3} cwaa^{21} lɨ́^{1} 'e júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios 'e cwo'^{1} 'in Espíritu Tyʉ́^{2} 'naa'; soon^{2}oon' tá^{2}.

18 Joon coon'^{13} jilaa'^{21} 'e jmoo^{2}oo' foo^{2}oo' júu^{3} tyʉ́^{2}, mɨ́^{2}ɨɨ' tyani Dios coon^{21} tøø^{2}mo coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Espíritu Tyʉ́^{2}. Joon la joon líi^{2}ii' jmaa^{2}aa' jo tʉ́^{2}oo'; foo^{2}oo' júu^{3} tyʉ́^{2} tya' jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Dios.

19 Mɨ́^{2}ɨɨ' jon 'wii^{212} tyiajna 'e cwo'^{1}o Dios jna jilaa'^{21} júu^{3} 'e fo'^{3}oo. Mɨ́^{2}ɨɨ' 'wii^{212} tyiajna 'e jo 'goo'^{21}oo ijmaa'^{13} jna tsá^{2} júu^{3} 'e júu^{3} 'uuin^{21} do tya' xiiala jmoo^{1}o Dios tiin'^{13} tsá^{2}.

20 Joon Dios gasii^{1}in jna wa'a jmáa'^{13}aa tsá^{2} júu^{3} 'e júu^{3} tyʉ́^{2} lo; joon 'wii'^{13} 'e júu^{3} tyʉ́^{2} lo 'yuu^{2}na 'nʉñí^{3} nano. Mɨ́^{2}ɨɨ' tyani Dios wa'a cwo'^{3} jna tsá^{2} 'e júu^{3} tyʉ́^{2} lo jo 'goo'^{21}oo jiin'^{13} la tɨ́ɨ^{2}na jmáa^{3}aa.

Júu^{3} lɨ gatséi^{1}

21-22 Sɨ́ɨ^{3}na 'in Tíquico lo jee^{212} 'naa' 'e jma'^{2}a 'naa' júu^{3} xiiala seen^{21}na, 'e coon'^{13} la joon lí^{2} tyá^{2}-'oo'. Joon 'in Tíquico lo jaain^{21} tsaru'^{1}u' 'in 'iin^{212}na 'áai^{1} joon nigajmaa^{1}a to^{2} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' coon'^{21} tún^{2}. 'Ii ijma'^{2}a 'naa' júu^{3} xiiala tsangɨ́^{3}na joongɨ jilaa'^{21} 'e jmóo^{3}oo.

23 Mɨ́^{3}ɨɨ tyani Dios 'wii'^{13} tya' jileei'^{21} tsaru'^{1}u' wa'a seein^{21} 'ido tyʉ́^{2} tyani Dios joon wa'a cwo'^{2} Dios Jmii^{21} coon'^{13} Na'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo 'ii 'e 'iin^{212}mo ruu'^{21}i coon'^{13} 'e jai'^{2} lɨ́ɨi^{2}.

24 Cwauncwaai'^{3} Dios jileei'^{21} tsá^{2} 'in 'iin^{212}in Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo, 'in jo tyéi^{1} 'e 'iin^{212}in 'ido. Amén.

Jí² gasii¹in San Pablo tɨɨ²i tsá² 'in néei¹ Filipos

Poo² taain²¹² 'nɯñí³ joon sii¹in jí² tya' 'in jai'² lɨɨi² Cristo néei¹ fuu²¹ Filipos

1 Poo² coon'¹³ Timoteo sii¹in 'e jí² lo. Jna'oo'o líi²na'a tsá² jmoo¹o to² tyɯ'² Jesucristo. Sii²na'a 'e jí² lo tɨɨi² jilee'²¹naa' 'in jai'² lɨɨi² Cristo 'in néei¹ fuu²¹ Filipos. Sii²moo'o 'e jí² lo jon tya' 'in tyɯ'² to² 'naa' coon'¹³ tsá² 'in uncoon'¹³ 'in tyɯ'² to² do. Tsá² tya' Dios 'naa' joon nisɨcaan²¹naa' coon'¹³ Cristo Jesús.

2 Cwouncwaai'³ Dios 'naa' joon cwocwoo¹ Nɯ'¹ɯ' Dios Jmii²¹ coon'¹³ Ña'ñɯ'¹ɯ' Jesucristo 'e seen²¹naa' tyɯ́²-ɯ.

Poo² faa'²¹a júu³ tyɯ́² tya' 'in jai'² lɨɨi² Ña'ñɯ'¹ɯ'

3 La coon²¹ naa'¹³ mo tɨɨi'¹³-tsii 'naa' cwo'³oo 'maai'¹³ Dios tyiia.

4 Mo fo'³oo júu³ tyɯ́² mɨ́³ɨɨ tyani Dios Jmii²¹ 'wii²¹² tyii' 'e jløø'³moo.

5 Cwo'³oo 'maai'¹³ Dios 'e ca jmɨɨ²¹² lɨ ga'naai²¹² 'wii²¹² la joon jon ca lɨ no nigajmóo²oo' to² caan²mo coon'¹³ jna'a 'e cwoo²¹o' júu³ tyɯ́² tya' Dios.

6 Cwo'³oo 'maai'¹³ Dios joon ní³oo, jo cu'²-tsii coon'¹³ Dios 'in ga'láa² 'wii²¹² jmoo¹o coon²¹ to² tyɯ́² jee²¹² 'naa', 'ii ijmaa¹gɨ la ngó¹ 'naai'¹³ ca tɨ́² jmɨɨ²¹² mi cwéei¹ Ña'ñɯ'¹ɯ' Jesucristo.

7 'Áa¹mo tyɯ́² 'e 'ɨ¹-tsii la no 'wii'¹³ 'naa' tsɯ 'áa¹mo 'iin²¹²na 'naa' tsɯ 'wii'¹³ niga'ii'¹³mo' ca níi³mo fo'feei'¹ tya' Dios. Joon xɯfiin'¹³ 'úu³na 'nɯñí³ joongɨ xɯfiin'¹³ isiin'¹³na tyani tsaa'to² lɨɨlɨ¹ un'øø'¹moo 'e júu³ tyɯ́² tya' xiiala itiin'¹³ tsá². Siin'³moo 'ñii'a 'e júu³ jai'² 'e júu³ lo.

8 Ñi¹ Dios xiiala 'iin²¹²na jileei'²¹ 'naa' la 'iin²¹²in Jesucristo 'naa'.

9-10 Mi fo'³oo júu³ tyɯ́² mɨ́³ɨɨ tyani Dios 'wii²¹² tyii' 'e ili'iin²¹²gɨɨ' Dios coon'¹³ tsá². Mɨ́³ɨɨ jon icwó² Dios 'e 'øøi'²¹gɨ-'oo' joon 'e lɨjmɨɨ¹gɨ-'oo' 'e liñí²ii' jmaai'¹³ 'e tyɯ́²gɨ. Tsɯ la joon jo 'leei'²¹gɨɨ' tyani tsá². Joon jiin'¹³ coon²¹ jo 'ee tsaa² ñí²gɨɨ' mi cwéei¹ Cristo Jesús.

11 Joongɨ mɨ́³gɨɨ 'e coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Jesucristo ijmaa²aa' jilaa'²¹ 'e tyɯ́² joon coon'¹³ 'e tyɯ́² jmoo²oo' iun'goo¹ tsá² Dios Jmii²¹ joon ifaa'²¹a júu³ tyɯ́² tya' Dios Jmii²¹.

Juncwii²¹ tyiia 'e tya' Jesucristo jon

12 Tsaru'¹u', 'iin²¹²na 'e liñí²ii' 'e jilaa'²¹ 'e ningɨɨ³na gauncoon'¹³on tyiia joongɨ gauncoon'¹³on tya' 'in catyaai² 'e cwoo²¹o'o 'e júu³ tyɯ́² tya' xiiala itiin'¹³ tsá².

13 La joon ce jileei'²¹ 'láa² 'in néei¹ inɯɯ tya' røøi¹³ joon jileei'²¹ 'in catyaai² ñi¹o 'e siin'¹³na 'nɯñí³ 'wiin'¹³ 'iin²¹²na júu³ tya' Cristo.

14 Joon mo galiñi³ tsaru'¹u' 'e 'yúu³na 'nɯñí³ xiia'²¹ jo jilee'²¹mo gatyaa¹-tsi cwo² júu³ tyɯ́² tya' Dios jo 'ee 'goo'²¹o, jo 'ee-gɨ cu'²-tsi coon'¹³ Ña'ñɯ'¹ɯ'.

15 'E ja'²mo, seen²¹mo 'in lɨɨi¹³ 'in cwó¹ júu³ tya' Cristo tsiwúu¹i, 'noo¹o 'mɨɨ'¹³ pe 'in lɨɨi¹³gɨ cwoo¹o júu³ tyɯ́² 'e jløø'³mo.

16-17 'In tsá² do cwoo¹o júu³ tyɯ́² tsɯ 'wii'¹³ 'iin²¹²mo jna. Ñi¹o 'ido 'e Dios gasii¹in jna lo 'e un'øø'¹moo 'e júu³ lo. 'In catyaai²gɨ do cwoo¹o júu³ tyɯ́² tya' Cristo la 'øøi'²¹-tsi yaai 'yɯ to² jmoo¹o móo³gɨɨ wúu¹ tsi 'nɯñí³. Jon' jai'² to² ngɨɨ¹ɨ.

18 Jo ñí³ii 'ee 'e lí² do, jna-a, jløø'³moo ngóo¹ 'naai'¹³ cwoo¹o júu³ tyɯ́² tya' Cristo. Jløø'³moo mo cwoo¹ tsá² júu³ tya' Cristo 'wii'¹³ 'iin²¹²mo Ña'ñɯ'¹ɯ'. Jløø'³moo jon mo cwoo¹ tsá² júu³ tya' Cristo xɯfiin'¹³ jon' jo'² 'iin²¹²in Cristo tsɯ coon'¹³ la joon inúu²u tsá² júu³ tya' Cristo.

Joon ilijløø'³moo

19 tsʉ ñí³oo 'e coon'¹³ júu³ tyʉ́² tyii' joongɨ coon'¹³ 'e uncoon'¹³ icwó² 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Dios jna ilaa²¹moo.
20-21 Jiin'¹³ 'e 'iin²¹²na ijaan¹gɨɨ jo cwoli'ɨ'¹ lɨ́ɨ²na, joon lí²-i fo'³oo jo 'e cu'²gɨ-tsii jiin'¹³ la nifo'³oo la joon ifo'³oo tún¹. Iin²¹²na un'góo³oo Jesucristo coon'¹³ jilaa'²¹ 'e jmóo³oo. Jo 'e lɨ́² xʉfiin'¹³ wa'a jin'³iin sɨ najúun³na 'ee. Tsʉ wana táan³na jiin'²¹iin la jiin'²¹ Cristo sɨ ni'lɨ́ɨ³na 'ee 'e nisáa¹mo joon tyiia.
22 Pe wana táa²mogɨɨ juncwii²¹ jmáa³gɨɨ to² la ngóo¹ 'naai'¹³ 'e cwóo³oo júu³ tyʉ́² tya' Dios. Jo ñí³ii 'ee ijmáa³aa,
23 'áai¹ tyáan² to² tyiia la jɨ tún² 'ii'¹³. Coon²¹ lɨ́ɨ²na 'e jmee²¹gɨ tyiia 'e júun³na joon nii'¹³na ninii²¹²ii coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ'.
24 Pe coon²¹ 'elo jmee²¹gɨ tyii' 'e taan²¹²mogɨɨ juncwii²¹ lo.
25 Niliñí³mo-tsii itaan²¹²mogɨɨ juncwii²¹ coon'¹³ 'naa' 'e uncoon'¹³oon 'naa' 'e liñí²gɨɨ' 'e taan²¹²naa' 'e jløø'³moo' coon'¹³ júu³ tyʉ́² tya' Cristo.
26 Tsʉ icwaa'¹³moo jee²¹² 'naa' 'e coon'¹³ la joon ingɨ́²ɨɨ' jløø'³moo' coon'¹³ Cristo joon unfeei'¹gɨɨ' Cristo.
27 Cwoo'¹³-'oo' 'e ngɨ́²ɨɨ' jiin'¹³ la tɨ́ɨi² ngɨ́² tsá² 'in jai'² lɨ́ɨi² Cristo tsʉ la joon xʉfiin'¹³ yajøø³na 'naa' sɨ wíin² taan²¹²na 'e inúu³oo xiiala ngóo¹ 'naai'¹³ seen²¹naa' tá² taain²¹²-'oo'. Caan²mo ngɨ́²ɨɨ' cwoo¹oo' júu³ tya' 'e tiin'¹³ tsá².
28 Joon jo foo'¹³naa' wana 'in 'iin²¹²in toon'²¹ fo'²-'oo' 'in 'eei'¹ 'naa'. Tsʉ coon'¹³ la joon iliñi¹ 'in 'eei'¹ 'naa' 'e tsalíin² lɨ 'ii²¹ pe 'naa'gɨɨ' cwolíin²naa' fu ñʉfú². Joon Dios gajmaa¹a jilaa'²¹ 'elo.
29 Joon jon' wa'a jiin'¹³ 'e jo'² lɨ́ɨ²naa' Jesucristo pe Dios cwo'¹o 'naa' 'e wúu¹ móo²oo' 'wii²¹² tya' Jesucristo.
30 Móo¹³-oo' ngɨɨ²¹ɨ' jmoo²¹o' caan²mo. Ñí²oo' jilaa'²¹ wúu¹ nimoo²¹²oo. Joon la no núu²oo' 'e wúu¹ móo³oo. Joon 'naa' itsangɨ́²naa' la joon.

2

Xiiala lɨ́ɨ¹i Jesucristo mo jó¹ juncwii²¹ joongɨ jilaa'²¹ 'e 'ya'²gɨ tya'a

1 In cáan²na' tsʉ 'wii'¹³ ja'²mo lɨ́ɨ²na' Jesucristo joon tsʉ 'wii'¹³ 'iin²¹²mo' la jaain²¹ la jaan²¹na' cwóo¹³o' pí² yiia', joongɨ cwóo¹³o' fo'feei'¹ ru'¹u'. Nigajmoo²¹o' to² caain²¹ coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Espíritu Tyʉ́² tya' Dios. Ningalii²¹i' 'e fúu² lɨ́ɨ²na'.
2 'Wii'¹³ joon 'naa' jmóo²oo' 'e jløø'³moo 'e naseen²¹moo' 'e tyʉ́². In caan²moo' tsʉ 'wii'¹³ 'iin²¹²moo' ruu'²¹naa' la jaain²¹ la jaan²¹naa'. Jløø'³moo wana 'e seen²¹naa' 'e coon²¹ 'e 'ɨ¹-'oo'.
3 Jo jmaa²aa' wa 'iin²¹²naa' 'e sáai² tyii' jon'gɨ 'e jmaa²aa' jloo'³. Jmée¹³naa' yaanaa' tsá² coon'²¹ tún². Tyíin²gɨ 'e 'ɨ-'oo' cwáain¹ tya' 'in catyaai² do lagɨ yaanaa'.
4 Jo jmaa²aa' wa'a jiin'¹³ 'e tyʉ́² tyii' yaanaa', 'ná²-a jmaa²aa' 'e tyʉ́² tyii' ce jilee'²¹mo.
5 Tyíin²mo 'e 'ɨ¹-'oo' la lɨ 'e ga'ɨ¹-tsi Cristo Jesʉ́s.
6 Tsʉ xʉfiin'¹³ Dios 'ii jo fúu² galɨ́ɨ²i 'ña'a. Jo gajmaa¹a jiin'¹³ 'e tɨ́ɨi² jmáa¹a tsʉ 'wii'¹³ Dios 'ii.
7 Joon gatyaa¹a caa¹mo jilaa'²¹ 'ii'²¹ 'ya'² tya'a, joon ga'íi¹i lawa jaain²¹ tsá² tɨ' tsá². Joon gaunjii²¹i tsá² seein²¹ ni cwoo'¹³ juncwii²¹.
8 Joon lɨ́ɨ¹i jaain²¹ tsañʉʉ'¹ joon ga'ii'²¹mo jo 'ee fa'ɨɨ'²¹ lɨ́ɨ²i 'e ijúuin² tsaa'¹ crúu¹³.
9 'Wii'¹³ joon gacwo'²o Dios Jmii²¹ 'ii to² fee'¹gɨ la jee²¹² jileei'²¹. Joon gacwo'²o 'ii 'e sii²¹ Cristo Jesʉ́s. Joon 'e sii²¹ do 'e joon 'e tyíin²gɨ la jee²¹² jilaa'²¹.
10 Tsʉ jiin'¹³ coon²¹ moojni² tsá² jo sá² wa'a jo juui'¹³ tyaníi¹i mo núu²uu 'e sii²¹ 'in no Cristo Jesʉ́s, xʉfiin'¹³ 'in taain²¹² ñʉ'fú² sɨ 'in taain²¹² juncwii²¹ lo 'ee, sɨ 'in najóin¹ 'ee.

11 Joon coon'13 la joon ijmá1 jileei'21 tsá2 júu3 'e Jesucristo lɨ́ɨ1i Ña'ñʉ'1ʉ'. Coon'13 'e la joon iuntyú1mo Dios Jmii21.

'In jai'2 lɨ́ɨi2 Jesucristo 'ná2 uncoon'13 'in catyaai2 ilicwii1mo jon Jesús

12 Tsʉ 'wii'13 joon, tsaru'1u', 'in 'iin212na, galinʉʉ'13oo' júu3 tya' Dios mo gataan212na jee212 'naa'. Jmaa2gɨɨ' nʉ́ʉ13ʉʉn' la ngóo1 'naai'13 xʉfiin'13 jo ngɨ́3ɨɨ jee212 'naa'. Cwoo'13-'oo' untiin'13naa' jilaa'21 júu3 'e 'iin212 Dios lí2 jee212 'naa'. Jmaa2aa' coon'21 ce tún2. Jmaa2aa' cu'2-'oo' yaanaa'.

13 Tsʉ cwo'2o Dios 'naa' 'e 'iin212naa' jmaa2aa' joongɨ uncoon'13o 'naa' ilí2ii' jmaa2aa' jiin'13 la lɨ́2 'e 'iin212 Dios.

14 Jmaa2aa' jilaa'21 'e 'ná2 jmaa2aa' 'e tya'3-'oo' jon'gɨ wa'a 'e jo cwoo1oo' júu3 ruu'21naa'.

15 Coon'13 la joon jo lí2 cwo'2 tsá2 'naa' tsaa, jogɨ lí2 wa'a jin'2 tsá2 'e jo untiin'13naa' 'e jo'2o lɨ́ɨ2naa'. Lɨ' la cɨɨ'13ɨ 'e lɨ́2 nogɨ ilíin2naa' jóon1 Dios Jmii21. Jo 'in 'leei'21naa' xʉfiin'13 taan21naa' jee212 tsá2 'lɨɨi'3, tsá2 'in jo tsáa1 ngɨ́1. Ijná2 joo'21 'naa' jee212 'ii lawa jaain21 nʉ́ʉ1 'ii21 juncwii21 mo nʉʉ21.

16 Ngɨ́2ɨɨ' la ngóo1 'naai'13 cwoo1oo' tsá2 júu3 tyʉ́2 tya' Dios tsʉ joon cwoo1o Dios juncwii21 tya' tsá2 coon'13 'e júu3 no. Tsʉ la joon mi jó2 Jesucristo joon jløø'3moo coon'13 'naa'. Jløø'3moo tsʉ ñíi3oo 'e jo tɨ'2 gagoo212oo jee212 'naa' jon'gɨ jo tɨ'2 to2 gajmáa3aa jee212 'naa'.

17 Joon xʉfiin'13 'ná2 júun3na 'e uncoon'13oo 'naa' ijmáa3gɨɨ jiin'13 la to2 tyʉ'2 Dios. Joon ilijløø'3moo coon'13 'naa'.

18 Joon la joon 'iin212na 'e jløø'3moo' coon'13 jna.

Xiiala lɨ́ɨi1 Timoteo coon'13 Epafrodito

19 'Ɨ1-tsii wa'a icwó2 Ña'ñʉ'1ʉ' Jesucristo isɨ́ɨ2na Timoteo 'e jajøø2i 'naa'. Tsʉ joon ilijløø'3moo mi liñí3ii xiiala seen21naa'.

20 Jiin'13 'ii-o 'ɨ1-tsi la lɨ 'e 'ɨ1-tsii cwáain1 tyii'. Joon 'e la ja'2mo cu'2-tsii'i xiiala seen21naa' coon'13 'e tyʉ́2 tyii'.

21 Jileei'21 catyaai2 'noo'21on jiin'13 'e tyʉ́2 tya'a yaamo, lɨ́ɨ2i 'e jo 'ee cwáain1 tya'o 'e júu3 tya' Jesucristo.

22 Pe ñíi3oo xiiala lɨ́ɨ1i Timoteo, tsá2 tyʉ́2-tsi 'ii. 'Áa1mo nigauncoon'13 jna cwóo13o'o júu3 tyʉ́2. Lawa'a yʉʉn21 tyiia-oo 'ii.

23 Joon 'ɨ1-tsii isɨ́ɨ3na Timoteo jajøø2i 'naa' mi liñíi3ii xiiala ngóo1 seenna.

24 Lɨ́ɨ2na 'e Ña'ñʉ'1ʉ' icwó2 wa'a yajøø2na 'naa' la jmoono.

25 Pe la joon jon lɨ́ɨ2na 'ná2 sɨ́ɨ2na jon 'in tsaru'1u' Epafrodito 'in gasiin1 'naa' iuncoon'13 jna jilaa'21 jmaai1 to2 tyiia. Nigajmoo21o'o to2 caain21 coon'13on coon'13 jilaa'21 fa'í3 'e seen2na'a.

26 'Áa1mo gali'iin212in jajøø1i 'naa' tsʉ cu'2-tsi tyii' tsʉ ñi1o 'e ñí2ii' júu3 'e tsaa'13o.

27 'E ja'2mo galitsaa'13a Epafrodito do, la mo júun1mo pe Dios galifeei'1-tsi 'wii212 tya'a. Joon jon'gɨ wa'a jiin'13 tya' 'ii pe cagɨ 'wii212 tyiia 'e jo galifee'1gɨ fa'í3-tsii 'e seen2na.

28 Tsʉ 'wii'13 joon isɨ́ɨ3na Epafrodito tsʉ joon lí2 jløø'3moo' mi máa1naa' 'ii tún1. Coon'13 la joon jo cu'2gɨ-tsii tyii' mi liñí3ii 'e taain21 jee212 'naa'.

29 Mi tyíi1a no 'ii'13naa' 'ii 'e jløø'3naa' lawa jaain21 ruu'21moo' 'in jai'2 lɨ́ɨi2 Ña'ñʉ'1ʉ' Jesucristo. Joon cwoli'iin212naa' jileei'21 catyaai2 'in lɨ́ɨi1 la lɨ́ɨi1 'ino.

30 Coon21 xʉʉ jo gajúun1in 'wii'13 jmoo1o la to2 tyʉ'2 Jesucristo. Ga'ii21 fu1 ngóo1 lɨ 'ii21 fo'2 'áai1 tya'a 'e jmáa1a to2 tyaní3ii 'e jo lí2 jmáa2 'naa' yaanaa'.

3

'In la jai'2 jóon1 Dios 'in un'goo21o Dios Jmii21

1 Tsaru'1u', cwoli2du' doñi'ee lɨ́2 jløø'3naa' jmaa2aa' tsʉ tsá2 tya' Ña'ñʉ'1o' 'naa'. Tya jna-a jo 'ee untyíi2

wa'a fo'^{3}oo túnˡ la lí^{2} 'e nifo'^{3}oo ni jí^{2} 'e
nisii^{2}na tsʉ 'áa^{1}mo tyiin^{2} tyii'.
2 Un'øøi^{1} 'naa' yaanaa' coon'^{13} 'in
tsá^{2} jmoo^{1}o 'e gó^{2}, 'in jmoo^{1}o li^{2} sii^{21}
circuncisión tya' tsá^{2}. Jna-a unsii^{21} 'in
tsá^{2} do "tsii^{21}".
3 'In tsá^{2} do jin'^{2}in 'e coon'^{13} 'e li^{2}
jmoo^{1}o no 'e lii^{1}na' jóon^{1} Dios. Pe jo jo'^{2}
la jin'^{2}in. 'Elo-o 'e júu^{3} jo'^{2}: 'In tsá^{2} 'in
un'goo^{21} Dios coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Espíritu
Tyú^{2} tya' Dios lii^{1} jóon^{1} Dios. Jna'o' 'in
la jai'^{2} jóon^{1} Dios Jmii^{21}. Saan^{21}an' 'e
jløø'^{3}mo' tsʉ Cristo Jesús galáa^{2}mo jna'
joon cu'^{2}u-tsi' coon'^{13} 'e li^{2} ngii^{1}i jma'^{2}i
tsá^{2}.
4 Wa lí^{2} 'i^{1}-tsi tsá^{2} 'e jóon^{1} Dios Jmii^{21}
'wii'^{13} cwáain^{1} tya' 'e li^{2} jmoo^{1}o tsá^{2} 'e
joon ce jiin'^{13} jaain^{21} jo 'in li'^{2}gi la li'^{3}ii
jna tsʉ tsai' tsá^{2} Israel jna.
5 Mo gatí^{2} jñá^{2} jmii^{212} 'e ngaa'^{13}ii
joon galii^{1}na 'e li^{2} circuncisión do.
Coonti lii^{1}na jún^{2} tsá^{2} Israel tsʉ 'lii^{212}
tsaun'áai^{1} tyiia sii^{21} Benjamín joon
jileei'^{13} tsacøøi'^{13} tyiia 'in ngaa'^{13}i Is-
rael 'i. Ga'øøi'^{21}-tsii ley tya' Moisés la
'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} tya' fariseos.
6 Gajmáa^{3}aa ce caain^{21}-tsii 'e ley do.
Joon gasaan'^{21}moo 'in jai'^{2} lii^{2} Cristo
taa'^{21}na 'ii 'nʉñí^{3}. Gajmáa^{3}aa la to^{2}
tyʉ'^{2} ley tya' Moisés ce jiin'^{13} jaain^{21} jo
lí^{2} jmá^{1} tsaa^{2} tyiia.
7 Jilaa'^{21} 'elo ca la jéei^{1} 'áa^{1}mo tyíin^{2}
tyiia pe la no jo 'ee tyíin^{2}gi coonti tyiia
'wii'^{13} tya' Jesucristo.
8 Pe jilaa'^{21} 'e la mo i'óo^{3}oo do
gatú^{3}ʉʉ li' caa^{21}mo tsʉ 'i^{1}-tsii jo 'ee
tyíin^{2} jiin'^{13}xʉ mo gauncii^{1} la tyíin^{2}
mo galicwii^{1}in tsá^{2} Jesucristo lawa'a
Ña'ñʉ'^{1}ʉ'. Joon 'wii'^{13} Jesucristo
ga'íin^{2}moo jilaa'^{21} 'elo joon jmoo'^{3}-oo
cwáain^{1} lawa tyi^{1}-i tsʉ 'iin^{212}na 'ii'^{13}na
jilaa'^{21}a 'e cwo'^{2} Cristo jna.
9 Joon 'iin^{212}na 'e tye'^{1} Dios jna 'e
licaa^{21}na coon'^{13} Cristo jon' wa' 'wii'^{13}
jmóo^{3}oo 'e tyú^{2} jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} ley
do pe tsʉ 'wii'^{13} Dios gauntyú^{1}mo jna
'wii'^{13} ja'^{2}mo lii^{2}na Jesucristo. Tsʉ
tyú^{1}mo tsá^{2} tyani Dios jiin'^{13} wii'^{13}
ja'^{2}mo lii^{2} Cristo.
10 Cristo gajiin'^{1}in jee^{212} 'lii^{212} 'ii'^{21}
tya' Espíritu Tyú^{2} tya' Dios Jmii^{21}.
Joon 'iin^{212}na 'e cwo'^{2}o Dios Jmii^{21}
jna jon 'e taan^{212}na juncwii^{21} coon'^{13}
'ii'^{21} do 'e gajmaa^{1}a jiin'^{1}in Cristo.
'Iin^{212}na móo^{3}oo wúu^{1} la ganii^{21} 'ido
wúu^{1}. 'Iin^{212}na 'e taan^{212}na juncwii^{21}
'e 'i-tsii la li 'e ga'i^{1}-tsi Jesucristo la mo
gajúuin^{1} cwáain^{1} tya' tsá^{2} taain^{212} ni
cwoo'^{13} juncwii^{21}.
11 'Iin^{212}na jmáa^{3}aa jilaa'^{21} 'elo wa'a
li'^{1}ii jon jin'^{1}iin jee^{212} 'lii^{212} la gajiin'^{21}
'ii-o.

'Áa^{1}mo cwo'^{2}-tsi Poo^{2} untiin'^{13}in jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} Dios

12 Jo 'iin^{212}na fuu^{212}uu 'naa' 'e ni-
gauntiin'^{13}mo Dios jmeei^{1} jna jiin'^{13} la
'iin^{212}in, jon'gi 'iin^{212}na fuu^{212}uu 'naa'
'e seen^{2}na jiin'^{13} la 'e fo'^{3}oo nota. Pe
jmáa^{3}gii la ngóo^{1} 'naai'^{13} 'e ilíin^{2}na
la joon. Tsʉ 'wii'^{13} joon Jesucristo
gatø'^{2}ø jna ilíin^{2}na tsá^{2} tya'a nifu.
13 Tsaru'^{1}u', jo fuu^{212}uu 'naa' wa'a
nigauntiin'^{13}na jilaa'^{21}, pe la no ngóo^{1}
'no'^{2} jmóo^{3}oo 'e 'íin^{2}mo-tsii jilaa'^{21}
'e nijmáa^{3}aa la jéei^{1} joon cwo'^{3}oo
pí^{3} 'ñii'a 'e untiin'^{13}na jilaa'^{21} 'e 'ná^{2}
jmáa^{3}aa nifu.
14 Iin^{212}na untiin'^{13}na joon coon'^{13}
la joon iuntiin'^{13}mo Dios Jmii^{21} jiin'^{13}
la 'iin^{212}in cwáain^{1} tyiia 'wii'^{13} Jesu-
cristo. Joon 'iin^{212}in Cristo cwo'^{2}o jna
'e nii'^{13}na ninii^{212}ii coon'^{13}on ñʉ'fú^{2}.
15 Joon tya' jileei'^{21} tsá^{2} 'in la jai'^{2}
lii^{2} júu^{3} tya' Dios joon jmoo^{1}-o tyiin^{2}
'áa^{1}mo 'e 'i^{1}-tsi la no. Joon wana 'i^{1}-'oo'
'e xiia'^{21} joon Dios ijmáa^{1}a 'øøi'^{21}-'oo'
'elo.
16 Pe 'elo 'áa^{1}mo tyiin^{2} jmoo^{21}o'.
'Ná^{2}-a 'i^{1}-tsi', la joon jon 'ná^{2}-a ngii^{21}i'
tyani tsá^{2} jiin'^{13} la niga'øøi'^{21}-tsi' júu^{3}
tya' Dios.
17 Tsaru'^{1}u', jmáa^{2}aa' la jmóo^{3}oo,
joon tyáan^{2}aan' cwáain^{1} 'in jmoo^{1}o la
jmoo^{21}o'o.
18 Nifuu^{212}oo 'naa' 'láai^{2} naa'^{13}
joongi ifo'^{3}oo tún^{2} ca 'e la xuui^{212}-tsii
'e fúu^{1}mo 'in jin'^{2} 'e jo'^{2}o lii^{2} júu^{3}

tya' Jesucristo pe jilaa'21 'e jmoo1o
la mo 'ee'21mo júu3 tyʉ́2 do 'e jin'2in
'e nijuun1mo Jesucristo tsaa'2 crúu13
'wii212 tyi'.
19 Joon lɨ tséi1 i'íin2mo 'in lɨ́ii1 la joon.
Un'goo1-o 'ido wa'a lisá2 jiin'13 'e la
'iin212mo 'e 'íi13 lawa'a 'e un'goo21o
Dios. Tsʉ joon 'e jløø'3mo 'e 'íi13 lawa
'e fa'ii'21 lɨ́ii2i. Canii2 'e 'ɨ-tsi jiin'13 'e sá2
ni cwoo'13 juncwii21.
20 Pe 'in 'íi3mo jna 'ñʉ'fú2 joon
sɨjáan3o' 'e ñʉ'fú2 ijó2 'in jmá1 tiin'13
jna' 'in sii21o Ña'ñʉ'1ʉ' Jesucristo.
21 Coon'13 jilaa'21 'ii'21 'e 'oo1o
iunsɨ́ii2mo cuerpos tyi' ijmáa1a lawa
cuerpo tya'o 'e 'ya'2gɨ 'áa1mo. Coon'13
'ii'21 joon tyʉ'2o to2 jilaa'21 'e sá2
jmaa1a jiin'13 la 'iin212in.

4

Jløø'3naa' jmáa2aa' tyani Ña'ñʉ'1ʉ'

1 'Wii'13 joon, tsaru'1u' 'in 'iin212na,
tá2 siin'2naa' yaanaa' tyani Ña'ñʉ'1ʉ'.
'Áa1mo 'iin212na 'naa' joon 'áa1mo
'iin212na jøø2na 'naa'. 'Naa'oo'
jmóo2oo' jløø'3na. Joon 'naa' ilíin2naa'
lawa corona tyiia mi cwéei1 Ña'ñʉ'1ʉ'.
2 Mɨ́3ii tyani Evodia, la joon jon
tyani Síntique wa'a cwosíi13mo røø2
lawa ruu'21mo 'in jai'2 lɨ́ii2 Ña'ñʉ'1ʉ'.
3 Joon 'ñʉ, tsaru'1u' 'in nijmáa3aa
to2 caain21 coon'13 lawa cajmuui1
joo'21 'íin1 'in 'ñúui13, mɨ́3ii tyaní2'i
uncoon'13'on 'in tsamɨ́2 ru'1u' do. 'Ii
gauncoon'13o jna cwoo21o'o júu3 tyʉ́2
tya' Dios tya' 'e tiin'13 tsá2. Coon21
caan21mo gacwoo21o'o 'e júu3 tyʉ́2 do
coon'13 Clemente coon'13 'in catyaai2
do. Joon Dios gataan1an ni jí2 tya'a
xiiala sii21 jileei'21 'ii.
4 Jmaa2aa' jløø'3naa' tyani Ña'ñʉ'1ʉ'
coon21 tøø2mo. Fo'3oo tún2, jløø'3naa'
jmáa2aa'.
5 Cwolicwii1mo tsá2 'naa' 'e
'wo2-'oo'. Tɨ lɨ cwée1mo Ña'ñʉ'1ʉ'.
6 Jo jmaa2aa' cu'2-'oo' ce jiin'13xʉ,
lɨ' cɨi'13ɨ jmaa2aa', mɨ́2ii' tyani Dios
Jmii21 tya' jilaa'21. Fáa13aa' júu3 tyʉ́2,
cwóo2oo' 'maai'13 Dios jon.
7 Tsʉ joon icwo'2o Dios 'naa' 'e
seen2naa' tyʉ́2 la lɨ 'e seein21 'ña'a. Joon
ce jiin'13 jaain21 tsá2 wa ilí2 'øøi'21-tsi
jilaa'21 'e tyʉ́2 seein21 Dios, tsʉ 'e tyʉ́2
do 'e fee'1gɨ 'e jo 'in cwéei1 'øøi'21-tsi.
Tsʉ 'e tyʉ́2 do iun'øøi'1 almas tyii'
coon'13 jilaa'21 'e 'ɨ1-'oo' tsʉ 'wii'13 jai'2
lɨ́ii2naa' Cristo Jesús.

'Í2-'oo' jmai'2 'e tyʉ́2

8 Coon21gɨ 'iin212na fuu212uu 'naa',
tsaru'1u', 'í2-'oo' jilaa'21 'e jai'2, joongɨ
jilaa'21 'e tyʉ́2, coon'13 jilaa'21 'e røø2.
Jo 'ɨ1-'oo' coon'13 jilaa'21 'e un'leei'2
tsá2 yaai. 'Í2-'oo' jilaa'21 'e 'ya'2gɨ
coon'13 jilaa'21 ifaa'21 tsá2 'e tyʉ́2.
'Í2-'oo' jiin'13 'e tyʉ́2gɨ coon'13 jilaa'21
'e cwóo2oo' 'maai'13 Dios.
9 Untii2naa' yaanaa' jilaa' ga'e'3ee
'naa' joon jmaa2aa'. Jmaa2aa' jilaa'21
jiin'13 la ganʉ́ʉ2ʉʉ' 'e nifo'3oo coon'13
jilaa'21 'e gañí2ii' jmóo3oo. La joon 'in
Dios 'in cwo'2 'naa' 'e tyʉ́2 seen2naa'
ingɨ́1 caain21 coon'13 'naa'.

'E gacwo1 'in seein21 fuu21 Filipos gauncoon'13on Poo2

10 Jløø'3na 'áa1mo tyani Ña'ñʉ'1ʉ' mo
galiñii2 'e gatɨ'2-'oo' jna tún1. Jo
'iin212na fo'3oo 'e ga'ín1-'oo' jna pe jo
mo gauntyí2 fu wa'a 'e uncoon'13 'naa'
jna.
11 Jo fuu212uu 'naa' wa' mo 'in
tyéen13na jmii212. Tsʉ niliii21moo
xiiala itaan21na juncwii21 jløø'3moo
coon'13 'e xʉ 'e 'óo3oo.
12 Niñí3oo xiiala lɨ mo tañíi2 tsá2
la joon jon ñí3oo wa'a mo 'óo3oo
sáai2xʉ. Niliii21na xiiala taan21na 'e
'yaai21-tsii 'e røøi2 tu'3uu sɨ 'e un'áa3na
'ee. Jløø'3moo coon21 tøø2mo wa'a mo
'óo3xʉʉ la joon jon wa'a mo jo 'ee sá2
tyiia.
13 Lí2-i jmáa3aa doñɨ'ee tsʉ Jesu-
cristo cwo'2o jna wa'2 pí2 tyiia.
14 Pe 'naa' 'e tyʉ́2 gajmáa2aa' tyiia
mo gauncoon'13oon' jna coon'13 fa'í2 'e
seen2na.

15 Joon ñí²oo' 'e jiin'¹³ 'naa' tsá² seein²¹ fuu²¹ Filipos gauncoon'¹³oon' jna mo gajú³uu Macedonia nifu, nicwó³oo júu³ tyʉ́² tya' 'e tiin'¹³ tsá². Jiin'¹³ 'naa'oo' jee²¹² jileei'²¹ 'in nijai'² lɨ́ɨi² Jesucristo gacwóo²oo' jna 'e jmaai¹ to² tyiia tsʉ 'wii'¹³ nicwó³oo júu³ tyʉ́² jee²¹² 'naa' 'e ni'ii'¹³naa'.

16 Tsʉ la 'ɨɨ²¹² 'e taan²¹na fuu²¹ Tesalónica gauncoon'¹³oon' jna cafu lɨ́ɨ¹gɨ tya' jilaa'²¹ 'e tyée¹³na.

17 Jon' wa'a 'ɨ¹-tsii jiin'¹³ 'e 'ii'¹³na, pe jiin'¹³ 'e 'iin²¹²na 'e lɨ'óo²oo' lɨ́ɨ¹gɨ cwáain¹ tyii' tyani Dios Jmii²¹.

18 Ni'ii'¹³moo jilaa'²¹ ca gasaai²gɨ. Coon'¹³ 'e gasii¹naa' coon'¹³ Epafrodito 'óo³oo 'láai²gɨ. 'E gasii¹naa' do tyiia lɨ́¹ lawa coon²¹ fa'¹ tyani Dios, lawa sʉ́n² jmafuu²¹ 'áai¹. Joon 'yaai²¹-tsi Dios 'wii'¹³ 'e gauncoon'¹³oon' jna.

19 La joon jon Dios tyiia-oo icwo'²o 'naa' jilaa'²¹ 'e 'náa²aa'. Icwo'²-o 'naa' 'e 'náa²aa' 'wii'¹³ Jesucristo tsʉ 'áa¹mo sá² tya'a fu ñʉ'fú² lɨ 'ya'²gɨ 'áai¹.

20 ¡Cwoun'goo²¹o jileei'²¹ tsá² seein²¹ juncwii²¹ Dios Jmii²¹ coon²¹ tøø²mo! Amén.

Júu³ lɨ gatséi¹

21 'Aa²¹²mo tsá² fu'²'u 'e fo'³na coon'¹³ la sii²¹ Jesucristo jileei'²¹ 'in jai'² lɨ́ɨi² Dios Jmii²¹. Jileei'²¹ tsaru'¹u' 'in taain²¹² coon'¹³ jna lo sɨɨ¹mo jon 'aa²¹²moo'.

22 La joon jon sɨɨ¹mo 'aa²¹²moo' jileei'²¹ 'in 'iin²¹²in Dios Jmii²¹ 'in jmoo¹o to² inʉʉ tya' tsaa'to² nifu tyíin¹ Roma.

23 Cwouncwaai'³ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo jileei'²¹ 'naa'. Amén.

Jí² gasii¹in San Pablo tɨ́ɨ²i tsá² 'in néei¹ Colosas

Sii¹in Poo² 'e jí² lo tya' tsá² jai'² lɨ́ɨi² Cristo 'in néei¹ Colosas

1-2 Jna-a, Poo², 'in sɨɨ³na 'e jí² lo tyii' 'in jai'² lɨ́ɨi² Jesucristo 'in néei¹ coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Colosas. Joon lɨ́ɨ¹na apóstol tya' Jesucristo to² tyʉ'² Dios Jmii²¹. Sii²¹na'a 'e jí² lo coon'¹³ tsaru'¹u' Timoteo tyi'naa' 'in tsaru'¹u' 'in jai'² lɨ́ɨi² Jesucristo. Cwotaan'²¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' Dios Jmii²¹ 'naa' cwa'³ joongɨ cwocwo'¹ 'naa' 'e seen²¹naa' 'e tyʉ́².

Faa'²¹ Poo² júu³ tyʉ́² 'wii²¹² tya' 'in jai'² lɨ́ɨi² Jesucristo

3 Coon²¹ tøø²mo cwoo²¹o'o 'maai'¹³ Dios Jmii²¹, 'in Jmii²¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo, la coon²¹ naa'¹³ mo faa²¹a'a júu³ tyʉ́² 'wii²¹² tyii'.

4 Nilinée³e'e júu³ 'e ja'²mo lɨ́ɨ²naa' Cristo Jesús, joongɨ xiiala 'iin²¹²moo' jileei'²¹ 'in jai'² lɨ́ɨi² Dios Jmii²¹.

5 'Iin²¹²moo' 'ii tsʉ 'wii' injaan²oo' icwo'² Dios 'naa' i'ii'²¹ 'ido 'naa' fu ñʉ'fú² iní²ii' coon'¹³ Jesús jløø'³naa'. Ca la mo 'láa² 'wii²¹² ganʉʉ²ʉʉn' 'e júu³ tyʉ́² tya' 'e tiin'¹³ tsá² ga'ɨ¹-'oo' la joon.

6 Joon 'e júu³ lo 'e cwo¹ tsá² la caain²¹ juncwii²¹. Joon 'ii'²¹mo tsá² 'e júu³ do la ga'ii'¹³naa' la mo ganʉʉ²ʉʉn' joon ja'²mo galɨ́ɨ²naa' 'e jo'¹o 'e 'iin²¹² Dios tsá².

7 La lɨ 'e galɨtɨɨ²¹naa' 'e ga'e¹ ru'¹u' Epafras, 'in 'iin²¹²na', 'in gajmaa¹a to² coon'¹³ jna'. Joon 'ii jaain²¹ 'in jmoo¹o to² tyʉ'² Cristo 'in cwo'² 'naa' júu³ tyʉ́² joongɨ jo cuu'¹³-'oo' coon'¹³on.

8 Joongɨ 'ii gajma'²a jna'a júu³ xiiala seen²naa' joongɨ xiiala 'iin²¹²naa' Dios coon'¹³ tsá² coon'¹³ 'ii'²¹ tya' 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Dios.

9 Tsʉ 'wii'¹³ joon 'e jmɨɨ²¹² mo galiné³e'e xiiala jai'² lɨ́ɨ²naa' jo mo gatʉʉ²¹ʉ'ʉ 'e faa'³a'a júu³ tyʉ́² 'e mɨɨ²¹ɨ'ɨ tyani Dios Jmii²¹ 'e cwocwo'²o 'naa' 'e liñi²ii' jilaa'²¹ 'e 'iin²¹²in 'e jmaa²aa', joongɨ coon'¹³ tya' Espíritu Tyʉ́² tya'a 'e 'øøi'²¹-'oo', iliñí²ii' 'e tyʉ́², jogɨ jmaa²aa' sóoin² jon'gɨ wa' jo untiin'¹³naa'.

10 Joongɨ mɨɨ²¹ɨ'ɨ 'e jmaa²aa' 'e tyʉ́²-ʉ jiin'¹³ la tɨ́ɨi² la jmoo¹o 'in jai'² lɨ́ɨi² Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo, jmaa²aa'gɨɨ' coon²¹ tøøi² jiin'¹³ la 'yaai¹-tsi, joon ilicwii²naa' 'áai¹gɨ Dios Jmii²¹.

11 Mɨɨ²¹ɨ'ɨ 'wii²¹² tyii' 'e cwojmaa¹a Dios Jmii²¹ 'e tá²gɨ taain²¹²-'oo' coon'¹³ 'ii'²¹ tya'a 'e 'ya'²gɨ, 'e coon'¹³ la joon 'e taa²¹-'oo' jmaa²aa' coon'¹³ ce tún², joon 'e jløø'³moo'.

12 Cwoo³oo' 'maai'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ' 'in nityá² tyʉ́² tyi' i'ii'¹³na' jilaa'²¹ icwo'² Dios jileei'²¹ 'ii injneei²¹ tyani Dios.

13 Joon Dios Jmii²¹ lawa'a ga'wooi¹ jna' 'e juncwii²¹ do lɨ 'íi² nʉʉ²¹ joon gatøø¹ø jna' lɨ jná² joo'²¹ lɨ tyʉ'²ʉ Jóon¹, 'in 'iin²¹²in do to².

14 'In Jóon¹on do gajmaa¹a tiin'¹³ jna', gajúun¹in 'wii²¹² tyi' joon ga'íin² tsaa² 'wii²¹² tyi'.

Seen²na' 'e tyʉ́²-ʉ coon'¹³ Dios Jmii²¹ tsʉ 'wii'¹³ gajúun²mo Jesucristo 'wii²¹² tyi'

15 Jiin'¹³ jaain²¹ tsá² jo lí² níi²in Dios Jmii²¹. Pe mo gacwéei² Jóon¹on lɨ́ɨ¹i tsá²-a joon ganii²¹mo tsá² 'ii. Joon 'ii-o 'in nifu la jee²¹² jileei'²¹ 'in seein²¹.

16 'Wii'¹³ 'ii-o gajmaa¹a Dios Jmii²¹ ni cwoo'¹³ juncwii²¹ joongɨ coon'¹³ jilaa'²¹ 'e sá² yʉ' juncwii²¹. Joon gajmaa¹o jilaa'²¹ 'e jo jnéei² la joon jon 'e jnéei². Jilee'²¹mo ga'ii'²¹ to² 'e tyʉ'² 'ii xʉfiin'¹³ 'in tsaa'to² nifu sɨ 'in tɨ́² tún² 'ee sɨ 'in tɨ́² 'nɨ¹ 'ee. Tsʉ jilaa'²¹ 'e galɨ́² 'wii'¹³ 'ii-o joongɨ 'e tya' 'ii-o.

17 Seen²¹mo Jesucristo ca la jéei¹gɨ la jee²¹² jilaa'²¹ 'e sá². Joon 'wii'¹³ 'ii'²¹ tya' 'ii-o jo xéei².

18 Joongɨ Cristo lɨ́ɨ¹i mootyi² tya' jileei'²¹ 'in jai'² lɨ́ɨi² 'ii. La to² tyʉ'² mootyi² tsá², tyʉ'²o to² la tøøi² cuerpo tya' tsá², la joon jmoo¹o Jesucristo. Joon 'ii-o cwoo¹o juncwii²¹ tya' la

jileei'21 'in jai'2 lɨ̃ɨi2 'ii. 'Ii-o 'in tyiin2gɨ nifu la jee212 jileei'21 'in nigajiin'1 jee212 'lɨɨ212 'e jo júuin2 tún1 tsʉ 'wii'13 la joon 'ii-o nifu la jee212 jilaa'21.

19 Tsʉ Dios Jmii21 nigali'iin212in wa'a lɨ̃ɨ1i Cristo ce tí2 la lɨ̃ɨ1i 'ii 'ña'a.

20 Joon ga'ɨ1-tsi jon Dios Jmii21 'e 'wii'13 tya' Jesucristo 'e seein21 tsá2 tyʉ́2 coon'13on. Dios ga'íin2 tsaa2 tya' jileei'21 'wii'13 jmɨ1 'øøi2 Jesucristo 'e gatuun21 mo júun1in tsaa'1 crúu13. 'Wii'13 coon'13 'e joon gajmaa1a Dios 'e sɨ̃ɨ1i røø21 coon'13on jileei'21 'in taain212 ñʉ'fú2 coon'13 'in taain212 juncwii21.

21 Joon 'naa' la mo jéei1 jo seen21naa' tyʉ́2 coon'13 Dios. 'Ee'1moo' Dios 'wii'13 jilaa'21 'e gó2 jmoo2oo'. Pe la no Dios gajmaa1a 'e seen21naa' røø21 coon'13on.

22 'Wii'13 tya' 'e gajúun1in cuerpo tya' Cristo. 'E galɨ̃2 'elo 'e lawa'a sá2 coon21 'e cwo'2o Dios Jmii21. Ijaain'21 Dios Jmii21 'naa' tyani 'ña'a 'e lɨ̃ɨ1naa' tsá2 jon'gɨ un'leei'21gɨɨ' yaanaa', jon'gɨ 'e røøi21gɨɨ' tsaa2.

23 Pe 'elo lano 'ná1 ngɨ́2ɨɨ' canii2mo jiin'13 'e jai'2 lɨ̃ɨ2naa'. Lawa coon21 jmóo3 'mó2 'e 'yʉ 'o'2 'áai1 'e jo tsajan'2 jiin'13xʉ la joon jon jo xee2-'oo' jiin'13 'e 'øøi'21-'oo' tsʉ 'wii'13 'e júu3 tyʉ́2 'e nanuu2uu' itiin'13naa'. Joon nigacwoo1 tsá2 'e júu3 lo la 'uu21mo ni cwoo'13 juncwii21. Joon jna-o, Poo2, gauncoon'13oo cwóo3oo 'e júu3 tyʉ́2 do.

Xiiala jmoo1o Poo2 tya' 'in jai'2 lɨ̃ɨi2

24 Jløø'3moo coon'13 jilaa'21 wúu1 'e móo3oo 'wii212 tyii' tsʉ coon'13 la joon coon'13 cuerpo tyiia li'1ii untiin'13na jilaa'21 wúu1 'e 'ná1 ní2gɨ Cristo cwáain1 tya' 'in jai'2 lɨ̃ɨi2 'ii.

25 Joon Dios Jmii21 gatyaa1 cwóo3oo icwo'3oo 'naa' 'e júu3 tyʉ́2 do tya' 'e tyʉ́2 tyii'. Dios Jmii21 gatyaa1 cwóo3oo júu3 tya'a 'e cwóo3oo jiin'13 la tí2.

26 Ijmá3aa liñí2ii' 'e júu3 'e la mo tá2 'ín3 'mo2 lɨ̃ɨ1-ɨ 'áai1. Ce jiin'13 ángeles jo ñii1i la joon jon tsá2 jo ñii1i. Pe la nano Dios gacwoo1o 'e licwii1naa' jiin'13 'in lɨ̃ɨ1i tsá2 tya'a.

27 Dios ga'ɨ1-tsi cwo'2o jileei'21 'in jai'2 lɨ̃ɨi2 'ii 'e licwii1i 'e júu3 la mo tá2 'ín3 'mo2. Joon 'ya'2gɨ 'áai1 joongɨ 'áa1mo tyiin2 tyii' jileei'21 'in jon' seein21 Israel. Joon 'e júu3 'ooin21 do 'e jin'2 'e 'yúu1i tsi Cristo 'in tsá2 'in jai'2 lɨ̃ɨi2 'ii. Joon 'wii'13 'ii do 'øøi'21-'oo' i'ii'13naa' lɨ 'ya'2gɨ icwo'2o 'naa'.

28 Cwoo21o'o júu3 tyʉ́2 tya' Cristo. Joon cwoo21o'o tsá2 cwáain1 jilee'21mo. Joon 'ee1e'e jilee'21mo tsá2 joon cwo'øøi'21-tsi tyʉ́2-ʉ. Tsʉ joon la jaain21 la jaain21 'ii isaain'21-tsi tyʉ́2-ʉ jilaa'21 'e gajmaa1a Cristo 'wii212 tya'a.

29 'Wii'13 joon jmóo3oo to2 'ii21 la joon jon jmóo3-oo xiia'21 jiin'13 li'1ii jiin'13 wa'2 pí2 icwo'2 Jesucristo jna.

2

1 Tsʉ 'iin212na 'e liñí2ii' 'e jmóo3oo xiia'21 jiin'13 li'1ii 'wii'13 tyii' joongɨ 'wii'13 'in tsá2 néei1 Laodicea joongɨ 'wii'13 jileei'21 'in jo mo níi2 jna 'ñii'a.

2 La joon 'iin212na 'e táain1 tá2-tsi alma tya'a joon gauncaain21 tsʉ 'wii'13 'iin212in la jaain21 la jaain21. 'Iin212na jon 'e 'øøi'21gɨɨ'-'oo' 'e coon'13 la joon jo cu'2-'oo' coonti. 'Iin212na jon 'e cwii21moo' Cristo. Joon jo lí2 cwii1in tsá2 'ii wa'a jo cwoo1 Dios.

3 Tsʉ Dios gacwo'1o Cristo jilaa'21 'e 'øøi'21-tsi tsá2 coon'13 jilaa'21 'e jmɨɨ1-tsi.

4 'E la fuu212uu 'naa' 'e jo 'in icwotyiian'21 'naa' tóo2 coon'13 júu3 tajuu21.

5 Xʉfiin'13 jo siin'13na 'ñii'a coon'13 'naa' 'áa1mo lɨ̃ɨ2na 'naa'. Joongɨ 'áa1mo jløø'3na coon'13 'naa' 'e untiin'13moo' joon 'e teen1naa' taa'21 jiin'13 'e jai'2 lɨ̃ɨ2naa' Cristo.

6 La ni'ii'13naa' Jesucristo la joon jon 'ná1 taan212naa' juncwii21 'in caan12naa' coon'13on.

7 'In caan21naa' coon'13o lawa'a coon21 'mó2 jéei1 jmóo3 'áai1 'e sa'2 tá2 'e ilɨ́1 cwii21naa' Cristo 'áai1gɨ la coon21 jmɨɨ212. Jo cwoxeei21-'oo' jiin'13

'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}naa' jiin'^{13} la ga'e'^{2} tsá^{2} 'naa'. Coon^{21} tøø^{2}mo cwoo^{2}oo' 'maai'^{21} Dios Jmii^{21}.

'E 'mɨ́ɨ^{2} 'e juncwii^{21} tya' tsá^{2} mo jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Cristo

8 Tɨ́ɨ^{1}moo', jo cwóoi^{1} yaanaa' 'e caain^{1} 'naa' wíin^{2} 'in tsá^{2} tajuui^{21} 'in tɨ́ɨi^{2} júu^{3} 'e jóoin^{2}-tsi tsá^{2}. Joongɨ jo cwo'^{2}o 'ido júu^{3} ruu'^{21}i coon'^{13} 'e júu^{3} 'e jo jai'^{2}. 'In tsá^{2} do jo cwoo^{1}o júu^{3} tya' Cristo. Cwoo^{1}-o jmai'^{2} júu^{3} 'e la tɨɨsi'^{2} tya' tsá^{2}, jiin'^{13} la 'e 'øøi'^{21}-tsi yaamo.

9 Tsʉ lawa'a Dios Jmii^{21} 'ña'a lɨ́ɨ^{1}i Jesucristo.

10 Joon 'naa' sɨrøø^{1}naa' coon'^{13} Dios tsʉ 'wii'^{13} 'in caan^{21}naa' coon'^{13} Cristo. Joon 'ii tyʉ'^{2} to^{2} jileei'^{21} 'in 'oo^{1}o to^{2} juncwii^{21} coon^{21}gɨ.

11 Joon 'naa' ga'ii'^{13}naa' 'e li^{2} sii^{21} circuncisión, 'e jmaa^{1}a tsá^{2} júu^{3} 'e tsá^{2} tya' Dios 'naa'. Pe 'e li^{2} ga'ii'^{13}naa' jon' gajmaa^{1}a tsá^{2}. 'E li^{2} 'e nilɨ́ɨ^{1}naa' 'e Cristo gacoon^{21}-o jilaa'^{21} tsaa^{2} tyii'.

12 Mo gasaa^{21}naa' jmɨɨ^{21} lawa'a 'e gajún^{1}moo' coon'^{13} jilaa'^{21} 'e gó^{2} 'ɨ^{1}-'oo' la gajúin^{1} Jesucristo. Joon mo gajmaa^{1}a Dios Jmii^{21} 'ii'^{21} 'e gajiin'^{1}in Jesucristo jee^{212} 'lɨɨ^{212} la joon jon 'naa' gacwo'^{1}o Dios Jmii^{21} 'naa' juncwii^{21} tyii' 'e 'múui^{2} 'wii'^{13} jo'^{1}o galɨ́ɨ^{2}naa' Jesucristo.

13 'Naa' la mo jéei^{1} lawa'a 'e 'lɨɨ^{212}moo' coon'^{13} tsaa^{2} tyíi^{2} 'e røø^{21}naa', jo li^{2} lɨ́ɨ^{1}naa'. Pe la nano nicwo'^{1}o Dios 'naa' juncwii^{21} tyii' caan^{21}mo coon'^{13} Cristo. Ga'íin^{2}mo 'ido jilaa'^{21} tsaa^{2} tyii'.

14 Ga'íin^{2} tsaa^{2} tyi' 'e røø^{21}na' tyaníi^{1}i. Coon'^{13} 'e tsaa^{2} tyíi^{2} do 'e la mo tsaa^{21}a' lɨ 'lɨɨ'^{3}. Mo gateein^{1} tsá^{2} Cristo tsaa'^{1} crúu^{13} joon gajúun^{1}in. Joongɨ gatsé^{1}mo 'e tsaa^{2} røø^{21}na' do.

15 Mo gajúuin^{2} Jesucristo tsaa'^{1} crúu^{13} do galɨ'^{1}o 'in 'lɨɨi'^{3} coon'^{13} jileei'^{21} 'in 'oo^{1}o to^{2} tya' 'in 'lɨɨi'^{3}. Joon coon'^{13} la joon Dios ga'e'^{2}o jileei'^{21} 'e feei'^{1}gɨ Cristo lagɨ 'in 'lɨɨi'^{3} do.

Jmaa^{2}aa' jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} Dios

16 Tsʉ 'wii'^{13} joon jo cwóoi^{1} 'naa' wa'a jmá^{1} tsá^{2} 'ii'^{21} tyii' coon'^{13} 'e 'uu^{2}uu' cøø^{2}øø'. Jon'gɨ cwóoi^{1} 'naa' wa'a jmá^{1} tsá^{2} 'ii'^{21} tyii' coon'^{13} mo tɨ́^{2} jmɨɨ^{212} sɨ jmɨɨ^{212} mo 'láa^{2} 'wii^{212} la jaain^{21} sɨɨ'^{21} 'ee, sɨ jmɨɨ^{212} mo 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} 'ee.

17 Tsʉ 'wii'^{13} jilaa'^{21} 'elo lɨ lawa 'iin'^{3} tya' Cristo, jmaa^{1}a tsá^{2} júu^{3} xiiala ilɨ́ɨi^{1} Cristo ijó^{1} pe najó^{2}-o joon la no lí^{2}-i licwii^{1}in tsá^{2} 'ña'a Cristo.

18 Jo cwoo^{2}oo' 'e cón^{2} 'in tsá^{2} do 'naa' tóo^{2} 'e jo 'ii'^{13}naa' jilaa'^{21} 'e sá^{2} tyii' coon'^{13} Jesucristo. 'In tsá^{2} do jmaai'^{21} yaai lawa tsá^{2} 'wéi^{1} joon un'goo^{21}o ángeles. Faa'^{21}a 'e jo 'øøi'^{21}-tsi. Joon jløøi'^{3} 'ña'a coon'^{13} 'e 'ɨ^{1}-tsi xʉfiin'^{13} 'ɨ^{1}-tsi jiin'^{13} la 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2} 'in jo cwii^{1}in Dios.

19 Jo ngɨɨ^{1} 'in caain^{21} coon'^{13} Cristo. Pe Cristo do lɨ́ɨ^{1}i tsafeei'^{1} tya' jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii. Joon 'ii do cwoo^{1}o jilaa'^{21} 'e ñí^{1} tsá^{2} cwáain^{1} tya' Dios Jmii^{21}. 'Wii'^{13} 'ii-o sɨcaain^{21} jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii jiin'^{13} la 'ɨ^{1}-tsi Dios.

20 Mi yuui'^{13} gajúin^{1} Cristo 'in tsá^{2} taain^{212} juncwii^{21} jo lí^{2} tyʉ'^{2}gɨ to^{2} 'ii. La joon jon jna' lawa'a jún^{1}mo' jon coon'^{13} Cristo. Joon jo lí^{2}gɨ tyʉ'^{2}ʉ tsá^{2} jna' to^{2}.

21 Jo 'ná^{1} jmoo^{21}o' 'ii'^{21} 'e tyʉ'^{2}ʉ lagɨ jo gø'^{2}ø sɨ jo 'uun'^{21}un 'ee sɨ jo li'^{2}i coon'^{13} cwoo^{21}o 'ee.

22 Tsʉ jilaa'^{21} 'e sá^{2} juncwii^{21} ityé^{1}mo mi yuui'^{13} ijméi^{1} to^{2} tya' tsá^{2}. Joon 'e 'ii'^{21} 'e jmoo^{1}o 'in tsá^{2} do lɨ́^{2} jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} tsá^{2}, joon jiin'^{13} júu^{3} 'e 'e'^{2}e tsá^{2}.

23 'In tsá^{2} jmoo^{1}o 'ii'^{21} lo 'e la mo lɨ́ɨi^{1} la lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} 'in cwó^{1}-tsi jmoo^{1}o la to^{2} tyʉ'^{2} Dios. Pe jiin'^{13} jmaa'^{21}i yaai tsá^{2} 'wéi^{1} joon 'e'^{1}e wúu^{1} yaai. Jo 'ee to^{2} 'íi^{3} jilaa'^{21} 'elo tsʉ 'in tsá^{2} 'in jmoo^{1}o la joon jmoo^{1}-o jiin'^{13} la 'iin^{212}gɨ 'ña'a.

3

1 La gajúun^{2}naa' coon'^{13} Cristo la joon jon nigajiin'^{1}naa' tún^{1} coon'^{13}on. 'Wii'^{13} joon 'naa^{21}aa' 'e sá^{2} fu ñʉ'fú^{2}

lɨ tyíin¹ Cristo lɨ' cwoo²¹o Dios Jmii²¹ tsáa¹.
2 Cwo'í²-'oo' 'e sá² fu ñʉ'fú² jon' 'e sá² ni cwoo'¹³ juncwii²¹.
3 Gajúun²naa' coon'¹³ Cristo joon nano un'øø'²¹mo Dios juncwii²¹ tyii' coon'¹³ Cristo.
4 Joon Cristo 'ña'a lɨ́ɨ¹i juncwii²¹ tyi'. Joon mi jnéi¹ Cristo túⁿ¹ la joon jon jna' injnéi¹mo' coon'¹³on. Joon 'e 'ya'²gɨ tya'a ilisá² tyi'.

'E² Poo² tsá² xiiala teein²¹² tsá² juncwii²¹

5 'Wii'¹³ joon 'ná¹ joon²¹on' jmaa²¹a' jilaa'²¹ 'e 'iin²¹²na' 'e gó² 'e jmoo²¹o'. Jo foo'¹³naa' tsamɨ́² tya' tsá² xeei'²¹, jon'gɨ jmaa²aa' doñi'ee 'e gó². Jo jmaa²aa' 'e gó² 'e 'iin²¹²naa' jmaa²aa' jon'gɨ 'e gó² 'e 'ɨ¹-'oo'. Jo 'iin²¹²gɨɨ' 'áai¹gɨ lagɨ 'a 'oo²oo' no tsʉ lawa'a un'goo²oo' dioses jmaa¹i tsá² wa'a jmoo²oo' la joon.
6 Joon tsʉ 'wii'¹³ jilaa'²¹ 'e gó² lo i'ee¹ Dios wúu¹ jileei'²¹ 'in jo mo jmaa¹a nʉʉ'¹³. Joon 'áa¹mo wúu¹ inii² 'ido.
7 Joon 'naa' gajmaa²aa' jilaa'²¹ 'e gó² lo la mo seen²¹naa' la mo jéei¹.
8 Pe nano tʉʉ²ʉʉ' jilaa'²¹ 'e gó² lo: tʉʉ²ʉʉ' 'e 'nii'²¹-'oo', jo jmaa²gɨɨ' 'e 'nii'²¹-'oo'. Tʉʉ²ʉʉ' jilaa'²¹ 'e gó² 'e tɨ́²-'oo' joon jilaa'²¹ júu³ gó² 'e foo'²¹oo' tya' tsá² xeei'²¹. Tʉʉ²ʉʉ' jilaa'²¹ júu³ 'lɨɨ'³ 'e sɨ́ɨ¹naa'.
9 Jo fu'²uu' tsá² júu³ tajuu²¹ la jaain²¹ la jaan²¹naa' tsʉ ni gatʉʉ²oo' jilaa'²¹ 'e gó² seen²¹naa' la mo jéei¹ coon'¹³ jilaa'²¹ 'e gó² gajmaa²aa'.
10 Joon niga'ii'¹³naa' coon²¹ juncwii²¹ 'múui². Joon la coon²¹ jmɨɨ²¹² nigalicwii²ingɨɨ' Dios 'in gacwo'¹ 'naa' 'e juncwii²¹ 'múui² do. Joon coon'¹³ la joon tɨ'²xʉ-ʉ 'e juncwii²¹ tyii' do lisɨ́ɨi² ca lɨ la lɨ juncwii²¹ tya' Dios Jmii²¹.
11 Mo ngɨɨ¹ tsá² coon'¹³ 'e juncwii²¹ 'múui² do ca nii²mo tsá² lɨ́ɨ¹i. Jo 'e cwáain¹ tya' tsá² doñixiia' jalíin², la joon sáa³ jmii²¹ tsá² doñixiia' jalíin². Jo tyiin² joo'²¹ jiin²¹ gauntsáa¹ tsá² jí² sɨ 'ee to² tɨɨ²i tsá² 'ee. Jiin'¹³ 'e tyiin²mo 'e cwii¹in 'ido Jesucristo tsʉ jiin'¹³ 'ii 'in tyiin²gɨ.
12 'Iin²¹²mo Dios 'naa' joon gatyii'¹³in 'naa' ilíin²naa' tsá² tya'a, 'wii'¹³ joon cwolíi²naa' tsá² 'wo²-tsi, tsá² 'in jmoo¹o tyʉ́² tya' tsá² xeei'²¹. Jo jmaa²aa' jloo'³ pe cwolíi²naa' tsá² coon'²¹ túⁿ¹ 'in feei'¹-tsi.
13 Jmaa²aa' feei'¹-'oo' 'wii'¹³ tya' ruu'²¹naa' la jaain²¹ la jaan²¹naa'. Joon wana 'e niga'láa¹ tsá² tyii' jmaa²aa' feei'¹-'oo' tya'a tsʉ jiin'¹³ la joon gajmaa¹a Cristo tyii'.
14 Pe 'e tyiin²gɨ 'e 'iin²¹²naa' tsaru'¹u', tsʉ jiin'¹³ coon'¹³ la joon incaan²¹naa' joon sɨ́ɨ¹³ɨɨ' røø²¹.
15 'Wii'¹³ Cristo seen²¹naa' tyʉ́² coon'¹³ Dios Jmii²¹ tsʉ 'wii'¹³ joon jmaa²aa' jiin'¹³ la tɨ́ɨ²i jmáa¹a 'in seein²¹ tyʉ́² coon'¹³ Dios Jmii²¹. Tsʉ 'yʉ to² joon gatø'²ø Dios 'naa' 'e canii²mo ilíi²naa'. Joon cwoo²oo' 'maai'¹³ Dios Jmii²¹.
16 Cwotii'¹³-'oo' jilaa'²¹ júu³ tya' Cristo 'e ganʉʉ²ʉʉ'. Jmaa²aa' nʉ́ʉ¹³ʉʉn' 'e júu³ do. 'Ee²ee' 'e júu³ do joongɨ tyá²-'oo' la jaain²¹ la jaan²¹naa' coon'¹³ jilaa'²¹ 'e 'øøi'²¹-'oo' 'e gacwo² Dios. 'øø²øø' jilaa'²¹ júu³ tyʉ́² salmos coon'¹³ jilaa'²¹ júu³ tyʉ́² tɨɨi²¹gɨɨ', cwoo²oo' 'maai'¹³ coon'¹³ 'e 'øø²øø' do.
17 Joon jilaa'²¹ 'e jmoo²oo' sɨ fó²oo' 'ee, jmaa²aa' jilaa'²¹ 'wii²¹² tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo. Joon cwoo²oo' 'maai'¹³ Dios Jmii²¹ 'wii'¹³ 'ii-o.

Xiiala 'ná¹ jmaa¹a 'in jai'² lɨ́ɨi² Jesucristo

18 Joon jileei'²¹ 'naa' tsamɨ́² 'in seein²¹ ñʉʉ'¹ tya'a jmaa²aa' nʉ́ʉ¹³ʉʉ' coon'¹³ ñʉʉ'¹ tyii'. Tsʉ coon'¹³ la joon 'ná¹ jmáa¹a 'in jai'² lɨ́ɨi² Ña'ñʉ'¹ʉ'.
19 Joon 'naa' tsañʉʉ'¹ 'in seein²¹ tsamɨ́² tya'a cwoli'iin²¹²moo' tsamɨ́² tyii'. Jo jmaa²aa' 'eei'¹ 'naa'.
20 Jileei'²¹ 'naa' 'in xuui²¹²gɨɨ' jmaa²aa' nʉ́ʉ¹³ʉʉ' to² tyʉ'² 'ñʉ́²ʉʉn' coon'¹³ saa²aa' tsʉ 'yaai¹-tsi Ña'ñʉ'¹ʉ' coon'¹³ 'elo.

21 Joon 'naa' 'in lɨ́ɨ¹i tsacøøi'¹³ jo untyíi²naa' xuui²¹² tyii' ce tyá² 'nii'²¹-tsi tsʉ joon jo tyuui'¹²-tsi.

22 Jileei'²¹ 'naa' 'in lɨ́ɨ¹i tsa'leei'¹³ jmaa²aa' nʉ́ʉ¹³ʉʉ' to² tyʉ'² ñifii²ii' 'in seein²¹ juncwii²¹ lo. Jmaa²aa' nʉ́ʉ¹³ʉʉ' coon²¹ tøø²mo jon' wa'a jiin'¹³ mo jøø²i 'naa' coon'²¹ liseen²¹naa' tyʉ́² coon'¹³on. Pe cwoseen²¹naa' canii²mo un'goo²¹oo' Dios Jmii²¹.

23 Joon doñi'ee 'e jmaa²aa', jmaa²aa' 'e jløø'³moo' lawa to² tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' jon' to² tya' tsá².

24 Joon niñí²oo' 'e Ña'ñʉ'¹ʉ' icwo'² 'naa' lawa coon²¹ 'e tɨ́ɨ²naa' 'e i'ii'¹³naa' ñʉ'fú² tsʉ jmoo²oo' to² tya' Cristo 'in lɨ́ɨ¹i Ñi'fii²ii' la jai'².

25 Joon jileei'²¹ 'in jmoo¹o 'e gó² i'ii'²¹mo 'e 'lee'¹³i tya' 'e gó² gajmaa¹a. Joon coon²¹ 'ii'²¹ 'oo¹o Dios 'e jmáa¹a tya' la jaain²¹ la jaain²¹ tsá².

4

1 La joon 'naa' 'in lɨ́ɨ¹naa' ñi'fii²¹² tsá² 'ná¹ jmaa²aa' 'ii'²¹ røø²¹ coon'¹³ tsa'leei'¹³ tyii'. Cwotii'¹³-'oo' 'e seein²¹ jaain²¹ Ñi'fii²ii' ñʉ'fú².

2 Faa²aa' júu³ tyʉ́² coon²¹ tøø²mo, lii²ii' jmaa²aa', cwoo²oo' 'maai'¹³ Dios Jmii²¹.

3 Faa²aa' jon júu³ tyʉ́² 'wii'¹³ tyijna'a 'e cwo² Ña'ñʉ'¹ʉ' 'e cwoo²¹o'o júu³ tyʉ́² tya'a. Joon 'wii'¹³ 'e júu³ do 'yuu²na 'nʉñí³.

4 Mɨ́²ɨɨ' tyani Dios 'e liñí³ii tyʉ́² xiiala ilí² cwóo³oo 'e júu³ do.

5 Ngɨ́²ɨɨ' coon²¹ tsáa¹ tyani 'in jo cwii¹in Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo. Cwoo'¹³-'oo' jmaa²aa' 'e sá² jmaa²aa'.

6 Síi¹naa' coon'¹³ júu³ coon'²¹ tún². Cwoliñí²ii' xiiala ngɨɨ²ɨɨ' tya' 'in unngɨɨ¹ɨ.

Júu³ lɨ tséi¹

7 Joon 'in tsaru'¹u' Tíquico, 'in 'iin²¹²na'a, ijma'¹a 'naa' júu³ xiiala seen²¹na. Joon 'in Tíquico do nigauncoon'¹³o jna 'áai¹ joon coon²¹ caan²¹mo gacwoo²¹o'o júu³ tyʉ́² tya' Ña'ñʉ'¹ʉ'.

8 'Wii'¹³ joon sɨ́ɨ²na 'ii isɨɨ'²¹ 'naa' xiiala seen²¹na'a joon wa lí² tyá²-'oo'.

9 Joon tsagoo¹oo' Onésimo ingɨ¹ coon'¹³ Tíquico. Tsaa'¹³-tsi Onésimo Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo 'áai¹ joon 'áa¹mo 'iin²¹²moo'o 'ii. Je waai¹ do ijma'² 'naa' júu³ xiiala lɨ lo.

10 Joon 'in Aristarco, 'in taai²¹² 'nʉñí³ coon'¹³ jna sɨɨ¹i 'aa²¹²moo'. La joon jon sɨɨ¹i Marcos, 'in lɨ́ɨ¹i ruu'²¹i Bernabé sɨɨ¹i 'aa²¹²naa' jon. Niga'ii'¹³moo' júu³ cwáain¹ tya'a joon wa jafee'¹³i 'naa' 'ii'¹³moo' 'ii 'e tyʉ́²-ʉ.

11 'In Jesús do, 'in sii²¹o jon Justo, sɨɨ¹i 'naa' jon 'aa²¹²moo'. Jiin'¹³ 'in gaai²¹ no, jee²¹² tsá² Israel 'in jai'² lɨ́ɨi² Cristo, gauncoon'¹³o jna cwoo²¹o'o júu³ tyʉ́² tya' Dios. Joon gacwo'¹o jna fo'feei'¹ 'áai¹.

12 'In tsagoo¹oo' Epafras sɨɨ¹i 'aa²¹²moo'. Tsá² jmaa¹a to² tyʉ'² Cristo 'ii joon 'áa¹mo mɨɨ¹ɨ tyani Ña'ñʉ'¹ʉ' 'wii²¹² tyii'. Mɨɨ¹ɨ tyani Dios 'e taan²¹²naa' tá² táain¹-'oo' joon 'e ñii²¹oo' jilaa'²¹ 'e 'iin²¹²in Dios Jmii²¹ 'e jmaa²aa'.

13 Tsʉ jna-a jmóo³oo júu³ xiiala cu'²-tsi Epafras tyii' joongɨ tya' 'in néei¹ fuu²¹ Laodicea coon'¹³ 'in néei¹ fuu²¹ Hierápolis.

14 'In tɨmɨ́¹ Lucas, 'in 'iin²¹²na'a, sɨɨ¹i 'aa²¹²moo'. La joon jon Demas sɨɨ¹i 'aa²¹²moo'.

15 'Aa²¹²mo fuu²¹uu' 'in jai'² lɨ́ɨi² Cristo 'in néei¹ fuu²¹ Laodicea. 'Aa²¹²mo'o fuu²¹uu' fo'³oo Ninfas coon'¹³ 'in incaain²¹ inʉʉ tya'a.

16 Mo ngayuui'¹³ jøø²øø' 'e jí² lo jee²¹² 'naa' joon sɨ́ɨ¹naa' tya' 'in jai'² lɨ́ɨi² Cristo néei¹ Laodicea. Jøø²oo' jon 'e jí² ga'ii'²¹ 'in néei¹ Laodicea.

17 Síi¹³ii' Arquipo: "Tyán² cwáain¹ 'e untiin'¹³mo'o røø²¹ jilaa'²¹ to² 'e gacwo'¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' 'nʉ ijmaa²'a."

18 Jna-a, Poo², jmóo³oo 'e júu³ lo coon'¹³ cwóo³oo. Untii'¹³i-'oo' 'e 'yuu²na 'nʉñí³. Cwouncwaai'³ Dios Jmii²¹ 'naa'. Amén.

Jí² 'láa² 'wii²¹² 'e gasii¹in San Pablo tɨ́ɨ²i tsá² 'in néei¹ Tesalónica

Poo² coon'¹³ 'in ngɨ¹ coon'¹³ sii¹in 'e jí² lo

1 Jna-a, Poo², coon¹³ Silvano coon'¹³ Timoteo jmoo²¹o'o 'e jí² lo 'e sii²¹na'a tyii' 'in jo'¹ lɨ́ɨi² Cristo 'in seein²¹ fuu²¹ Tesalónica, jileei'²¹ 'naa' 'in sɨcaain²¹² coon'¹³ Dios Jmii²¹ joongɨ coon'¹³ Jesucristo. 'Iin²¹²moo'o 'e Dios, 'in Ñɨɨ'¹³o', cwouncwaa'³i 'naa'. Joongɨ cwouncwaa'³i Ña'ñɨ'¹ɨ' Jesucristo 'naa' joongɨ 'e cwo¹ 'e seen²¹naa' 'e tyɨ́² juncwii²¹ tyii'.

Xiiala niga'e'²e Poo² tsá² seein²¹ Tesalónica 'e tsáai¹-tsi Dios coon²¹ tøø²mo

2 Coon²¹ tøø²mo cwoo'¹³o'o 'maai'¹³ Dios 'wii²¹² tyii'. Joon mi faa'¹³a'a júu³ tyɨ́² mɨɨ²¹ɨ'ɨ 'wii²¹² tyii'.

3 Tɨɨ'¹³ɨ'ɨ-tsii'i tyani Dios Jmii²¹ xiiala gajmaa²naa' to² wii'¹³ ja'²mo galɨ́ɨ²naa'; joongɨ xiiala gauncóon¹³oon' tsá² 'wii'¹³i 'iin²¹²moo' Dios; joongɨ xiiala nisɨjaan²¹²oo' tá taain²¹²-'oo' 'e untsiin²¹mo Ña'ñɨ'¹ɨ' Jesucristo júu³ tya'a.

4 Tsaru'¹u', 'iin²¹²mo Dios Jmii²¹ 'naa' joon nee²o' 'e nigatyii'¹³in Dios 'naa'.

5 Jna'a mo gacwoo'¹³o'o 'naa' júu³ tyɨ́² tya' 'e tiin'¹³ tsá² jon' wa'a jmaai'² júu³ pe coon'¹³ jilaa'²¹ 'ii'²¹ tya' Espíritu Tyɨ́² tya' Dios joon jo cu'²-tsii'i wa' lɨ́ɨ²naa' 'e jo jo'¹ 'e júu³ do. Tyɨ́²-ɨ ñí³oo' yaanaa' xiiala nigajmoo²¹o'o jee²¹² 'naa' coon'¹³ 'e tyɨ́² tyii'.

6 Joon 'naa' cwáain¹ tyii' gañí³ii' wúu¹ la gamó¹ jna wúu¹ la joon jon ganí² Ña'ñɨ'¹ɨ' Jesucristo wúu¹ 'wii'¹³ júu³ tya' Ña'ñɨ'¹ɨ' Dios Jmii²¹. Joon ga'ii'¹³moo' júu³ tya' Dios coon²¹ 'e jløø'³moo' fiin'¹³ lɨ́ɨ¹ wúu¹ nigañii²ii'. 'In Espíritu Tyú² tya' Dios gauncoon'¹³ 'naa' 'e lɨ jløø'³moo'.

7 Coon'¹³ cwáain¹ la joon ga'ee'¹³ee' tsá² 'in jai'² lɨ́ɨi² Cristo fu lɨ sii²¹ Macedonia coon'¹³ fu lɨ sii²¹ Acaya xiiala ingɨ́².

8 Jon'gɨ jiin'¹³ joon niganúu²un júu³ tya' Ña'ñɨ'¹ɨ' 'wii'¹³ 'naa' pe la caan²¹mo galiñii¹o xiiala nigalitsáa¹mo-'oo' Dios. Jo 'ná¹ jmó²gɨɨ'ɨ júu³.

9 Lɨ' cɨɨ'¹²ɨ galɨ́². Yaamo 'in tsá² do sɨ́ɨ¹i xiiala ga'ii'¹³naa' jna'a coon'¹³ 'e tyɨ́². Gatɨɨ²¹oo' jilaa'²¹ 'e gaun'goo²¹oo' 'e litsáa¹mo-'oo' Dios 'in jiin'¹ joongɨ 'in jai'².

10 Joongɨ tya¹o 'in tsá² do júu³ xiiala sɨjaan²aan' mi jó¹ fu ñɨ'fú² 'in Jóon¹ Dios 'in gajmaa¹ Dios gajiin'¹in jee²¹² 'lɨɨ²¹². 'In Jesús do 'ii 'in niláa²mo jna' jilaa'²¹ 'ii'²¹ tya' Dios ijó¹.

2

To² 'e gajmaa¹ Poo² fu Tesalónica

1 Tyɨ́²-ɨ ñí² 'naa', tsaru'¹u', jilaa'²¹ to² gajmoo²¹o'o jee²¹² 'naa' jo tɨ' galɨ́².

2 Ñí²oo' xiiala gaun'lɨɨ'²i jna'a fu Filipos, joongɨ jilaa'²¹ wúu¹ 'e niganee²¹e'e pe jo ní³ii 'ee lí² Dios tyii'i gauncoon'¹³on jna'a 'e nigacwoo²o'o 'naa' júu³ tyɨ́² tya' 'e tiin'¹³ tsá² jo 'ee cu'²-tsii'i fiin'¹³ jo cwo'¹ tsá² júu³ ruu'²¹i 'áai¹.

3 Tsɨ jilaa'²¹a 'e faa'¹³a'a jmai'² júu³ ja'²mo. Jo ga'ee'¹³e'e 'naa' 'e un'lee'²¹naa' yaanaa' jon'gɨ tyiin²a'an 'naa' tóo².

4 Jon'on la joon tsɨ Dios nigatyii'¹³in jna'a joon gatyaa¹ cwoo²¹o'o júu³ tyɨ́² tya' 'e tiin'¹³ tsá². Joon jiin'¹³ la joon faa'¹³a'a jon'gɨ wa'a joon¹o'on tyɨ́² coon'¹³ tsá² pe coon'¹³ Dios 'in ñii¹i jilaa'²¹ 'e 'ɨ¹-tsi' sɨ 'e tyɨ́² sɨ 'e gó² 'ee.

5 Tsɨ tyɨ́²-ɨ ñí²ii' xiiala gauntyúi¹ jna'a 'naa' tyaní²ii' jon'gɨ 'naa'¹³a'a cwáain¹ wa'a xiiala jnaa'²a'a cuu² tsɨ Dios tyan¹ cwáain¹ 'elo.

6 Jon'gɨ 'naa'13a'a cwáain1 wa'a un'goo21 tsá2 jna'a jon' 'naa' tiin'13 jon'gɨ tsá2 xeei'21 'ee xʉfiin'13 'in tyiin2 jna'a coon'13 to2 'e 'oo2o'o coon'13 'ii'21 tya' Cristo.

7 Lɨ' cɨɨ'12ɨ jmó2 jna'a 'e 'wo2-tsiioo'o 'wii'13 tyii' lawa jaain21 tsamɨ́2 'in jøø2 jóon1on joon 'nee1mo.

8 Lɨ́ɨ1 li'nee1na'a 'naa'. Jilaa'21 'e cwoo'13o'o 'naa' jon'on jiin'13 júu3 tyʉ́2 tya' 'e tiin'13 tsá2 pe ca juncwii21 tyiioo'o nicwoo'13o'o 'naa' tsʉ lɨ́ɨ1 nigali'iin212na'a 'naa'.

9 'Naa', tsaru'1u' niñii21oo' xiiala jmoo21o'o. To2-o jmoo21o'o la 'woo1 tiin'13 la jmɨɨ1. Joon saan21 tyii'i tsʉ 'wii'13 jo 'iin212na'a 'e untyíi2na'a 'naa' jiin'13 jaain21 jee212 'naa' la 'ɨɨ212 cwoo'13o'o 'naa' júu3 tyʉ́2 tya' Dios.

10 'Naa' jøø2øø' joongɨ jøø2 Dios xiiala toon21o'on 'e tyʉ́2 joongɨ coon21 tsáa1 coon'13 'naa' 'in jai'2 lɨ́ɨi2. Gatoon21o'on 'e jo lí2 cwo'1 tsá2 jna'a tsaa2 ce jiin'13 coon21.

11 Tyʉ́2-ʉ joongɨ ñii21oo' xiiala nigacwoo'13o'o 'naa' pí2 joongɨ nigacwoo'13o'o 'naa' cwáain1 la jaain21 la jaan21naa' la jmoo1o jaain21 jmii21 tsá2 coon'13 jóon1on.

12 Niga'ee'12e'e 'naa' xiiala 'ná1 ngɨ'3naa' tyani tsá2 tsʉ tsá2 tya' Dios 'naa' tsʉ Dios gatø'1ø 'naa' 'e ní2ii' jee212 jilaa'21 'e 'ya'2gɨ lɨ tyʉ'2 'ii to2.

13 'Wii'13 joon coon21 tøø2mo cwoo'13o'o 'maai'13 Dios tsʉ 'naa' mo ganʉʉ2ʉʉn' júu3 tya' Dios 'e gafaa'1a'a ga'ii'13moo' lawa júu3 tya' Dios jon'on ga'ii'13naa' lawa júu3 tya' tsá2. Joon 'e la ja'2mo 'e júu3 do júu3 tya' Dios 'e cwo'1o pí2 jee212 'naa' 'in jai'2 lɨ́ɨi2.

14 Tsaru'1u', mo gajmeei'21 tsagoo2oo' 'naa' gangɨɨ212naa' la ngangɨ́ɨi1 'in tsá2 Israel 'in jai'2 lɨ́ɨi2 Dios seein21 Judea tsʉ 'in tsá2 Judea do 'in nigajai'2 lɨ́ɨi2 Cristo nigajmee'21mo tsagoo1o 'ii.

15 La joon jon 'in tsá2 do nigajnga'2mo Ña'ñʉ'1ʉ' Jesús la nigajngaa'12i tsagoo1o 'in gacwo1 júu3 tyʉ́2 tya' Dios ca la mo jéei1. Joon ga'øø1mo jna'a. Jo gaun'goo21 'ido Dios joon 'ee'1mo jileei'21 tsá2.

16 Jo cwo1 faa'13a'a júu3 tyʉ́2 tya' Dios tya' 'in jo seein21 Israel itiin'13in. Cwáain1 la joon galɨ́2 fee'1gɨ tsaa2 tya'a pe la ja'2mo injó1 wúu1 tya' Dios jee212 'ii.

'Iin212in Poo2 tsafee'12i tsá2 Tesalónica coon21gɨ tún1

17 Tsaru'1u', nigaxee21na' coon'21 sii'13xʉ coon'13 'naa' pe fiin'13 jo nee21na'a 'naa' 'ɨ1-tsii'i 'naa'. Pe lɨ́ɨ1 'yaai1-tsii'i jajøø212na'a 'naa' tún1.

18 Ga'ɨ́2-tsii'i jaa21a'a, joon jna-a, Poo2, gali'iin212na yíi3aa 'láai2 naa'13 pe 'in 'lɨɨi'3 Satanás gajnii'21mo.

19 'E taan212naa' coon'13 jna'a ilí2 'e tyʉ́2 tyii'i mi jó1 Ña'ñʉ'1ʉ' Jesucristo. Najløø'3na'a joongɨ 'yaai1-tsii'i tsʉ 'wii'13 'naa' taan212naa' do.

20 'E ja'2mo 'wii'13 'naa'oo' ilijløø'3moo'o joon tyʉ́2-ʉ sɨ'ɨ́ɨ13-tsii'i.

3

1 Joon tsʉ 'wii'13 'ɨ1-tsi' 'áai1 'wii212 tyii' nisɨ́ɨ1ɨ'ɨ wa'a joon21oo 'ñii'a jiin'13 fu Atenas.

2 Joon sii21na'a tsaru'1u' Timoteo jajøø212i 'naa' tsʉ tsá2 tya' Dios 'ii 'in nigajmaa1a to2 coon'13 jna'a. 'Ii gauncoon'13on jna'a 'e cwoo1 júu3 tyʉ́2 tya' xiiala itiin'13 Cristo tsá2. Joon lí2-i cwo'1o 'naa' 'e 'øøi'21gɨ-'oo' joongɨ 'e tsáai1gɨ-'oo' Jesús.

3 Joon la joon 'naa' jo cwo'íin2-'oo' 'e cwáain1 lo 'wii'13 fa'í3 'e sá2 tyii' tsʉ ñí3oo' 'e i'øø1mo tsá2 jna' jile'1e' jiin'13 'in jai'2 lɨ́ɨi2 Jesucristo.

4 'Wii'13 joon la mo gatoon21o'on jee212 'naa' ga'ii21i'i júu3 'naa' 'e i'øøi1 tsá2 jna'. Joon la joon galí2 la lɨ 'e ñí2ii'.

5 'Wii'13 joon cu'2-tsii 'wii212 tyii'. Joon gasɨ́ɨ2na Timoteo jaunngɨɨ2ɨ 'naa' xiiala seen21naa' tɨ tsáai1gɨ-'oo' Cristo. Cu'2-tsii lɨ́ɨ2na wa'a 'in 'lɨɨ'3mo niga'lee'12i 'naa' 'e tɨ' nigangó1 lɨ caa1mo coon'13 jilaa'21 to2 tyii'i.

6 Pe nano Timoteo nicwa'^{2}mo jaa'^{12}i
fu Tesalónica. Joon tyíian^{2}o júu^{3} tyʉ́^{2}
'e jo'^{1}gɨ lɨ́ɨ^{2}naa' joon xiiala 'iin^{212}naa'
tsá^{2}. Tyaa^{21}o júu^{3} 'e 'áa^{1}mo tɨɨ'^{13}-'oo'
'e jløø'^{3}moo'. Joongɨ 'yaai^{1}-'oo' 'e
jøø^{212}naa' jna'a la joon jon jna'a
'iin^{212}moo'o jøø^{212}na'a 'naa'.
7 'Wii'^{13} joon tsaru'^{1}u', fiin'^{13}
taan^{212}na'a fa'í^{3} 'áai^{1}, mo ganʉʉ^{21}ʉ'ʉn
'e tsáa^{1}mogɨ-'oo' Jesús galijløø'^{3}moo'o
'áai^{1}.
8 Galɨ́^{2} lawa coon^{21} juncwii^{21} 'múui^{2}
tyii'i mo galinee^{2}e'e 'e tsáa^{1}mogɨ-'oo'
júu^{3} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ'.
9 Lɨɨlɨ^{1} cwoo'^{13}o'o 'maai'^{13} Dios tyi'
tsʉ lɨ́ɨ^{1} jløø'^{3}na'a tyani Dios 'wii'^{13} 'naa'.
10 La 'woo^{1} jmɨɨ^{1} fee'^{13}na'a
Dios ce caain^{1}-tsii'i 'e cwocwoo^{1}
Dios jøø^{212}na'a 'naa'. Coon'^{13} la
joon untsiin^{1}na'a jilaa'^{21} 'e 'ná^{1}-gɨ
litsáai^{1}-'oo'.
11 'Yaa^{1}mo-tsii'i 'e 'ña'a Dios Ñʉʉ'^{2}o'
coon'^{13} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo iun-
coon'^{13}o jna'a joon lí^{2}-i jafee'^{13}na'a
'naa'.
12 Joon 'iin^{212}na 'e iuncoon'^{13}
Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'naa' 'e ilií^{2} 'neei^{1}gɨɨ'
ruu'^{21}naa' la jaain^{21} la jaan^{21}naa'
coon'^{13} jileei'^{21} tsá^{2} xeei'^{21} la 'nee^{1}na'a
'naa'.
13 Coon'^{13} la joon tá^{2} taain^{212}-'oo' jo
tsaa^{2} røøi^{21}gɨɨ' tyani Dios, Ñʉ'^{2}o', mi
jó^{1} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo coon'^{13} jileei'^{21}
tsá^{2} tya'a.

4

Xiiala jmoo^{1}o tsá^{2} 'e 'iin^{212}in Dios

1 La no tsaru'^{1}u', jmɨɨ^{21}ɨ'ɨ tyaní^{2}ii'
joongɨ tyaa^{21}a'a cwoo^{1}oo' 'elo coon'^{13}
'e sii^{21} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesús. Jiin'^{13} la
cwáain^{1} 'e niga'ee^{21}e'e jmaa^{2}aa' la
ngóo^{1} 'naai'^{13} no. Niga'ee^{21}e'e xiiala
ngɨ́^{1} tsá^{2} 'e 'yaai^{1}-tsi Dios tya'a.
Cwojmaa^{2}gɨɨ' jiin'^{13} la ga'ee'^{13}e'e 'naa'.
2 Ñii^{212} 'naa' jilaa'^{21} cwáain^{1} 'e gac-
woo^{2}o'o 'ii'^{21} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesús.
3 Jilaa'^{21} 'e 'iin^{212}in Dios Jmii^{21} 'e
cwoseen^{21}moo' 'e tyiia'^{1}-'oo' jiin'^{13}
'ii-o joongɨ 'e jo 'nóo^{3}oo' tsaa^{2}. Jiin'^{13}
jaain^{21} 'naa' jo cwo'laa^{212} 'naa' coon'^{13}
tsamɨ́^{2} xeei'^{21} jiin'^{13} la coon'^{13} tsamɨ́^{2}
tyiioo'.
4 Jilee'^{21}mo cwoliñii^{1}i 'e lisee^{21}mo
coon'^{13} tsamɨ́^{2} tya'a 'e tyʉ́^{2}-ʉ tyani
Dios 'e jo faa'^{21} tsá 'laa'^{21} tya'a.
5 Jo jmaa^{2}aa' la lɨ' 'e jmoo^{1}o tsá^{2} 'in jo
tsáai^{1}-tsi Dios 'in caa'^{21}i tsamɨ́^{2} jiin'^{13}
la 'iin^{212}in 'ña'a.
6 Jiin'^{13} jaain^{21} jo 'in cwofeei'^{1}
'oo^{212}o tsañʉʉ'^{21} ruu'^{21}i la lɨ' 'e jmoo^{1}o
'in jo tsáai^{1}-tsi Dios tsʉ Ña'ñʉ'^{1}ʉ' i'e'^{2}e
wúu^{1} jileei'^{21} 'in 'láa^{1} la joon jiin'^{13} la
nigafaa'^{13}a'a.
7 Tsʉ Dios nigatø'^{1}ø jna' 'e toon^{212}on'
jmoo^{21}o' jmaai'^{13} 'e tyʉ́^{2} 'e tyʉ'^{2} 'ido to^{2}
jon'on 'e 'laa^{212}a'.
8 La joon jileei'^{21} 'in jo tsáai^{1}-tsi 'e
júu^{3} lo jon'on tsá^{2} wa'a jo tsáai^{1}-tsi,
Dios 'in jo tsáai^{1}-tsi 'ido tsʉ Dios nigac-
wooi^{1} jna' 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya'a.
9 Jo 'ná^{1} jmáa^{3}gɨɨ júu^{3} 'e li'nee^{1}naa'
tsaruu'^{21}naa' tsʉ Dios niga'e'^{2}e 'naa'
la jaain^{21} la jaan^{21}naa' 'e un'nee^{1}naa'
yaanaa'.
10 La joon jmaa^{2}aa' jee^{212} jileei'^{21}
tsá^{2} jo'^{1} lɨ́ɨi^{2} 'in seein^{21} Macedonia. Pe
mɨɨ^{21}ɨ'ɨ tyaní^{2}ii' 'e 'áai^{1}gɨ un'iin^{212}naa'
tsaruu'^{21}moo'.
11 Cwoo'^{13}-'oo' cwoliseen^{21}moo'
tyʉ́^{2}-ʉ cwáain^{1} tyii'. Jmaa^{2}aa' to^{2}
coon'^{13} cwoo^{1}oo' jiin'^{13} la lɨ júu^{3} 'e
niga'ii^{21}i'i.
12 Cwoseen^{21}naa' coon'^{13} la joon tsʉ
joon iun'goo^{21}o tsá^{2} 'in jo tsáa^{1}-tsi
Dios 'naa'. Joon la joon jo 'ee i'naai^{21}
tyii'.

Mi jó^{1} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesús

13 Tsaru'^{1}u', jo 'iin^{212}na wa'a jo
liñii^{2}ii' xiiala mi júuin^{2} tsá^{2}. Jo 'ná^{1}
jmaa^{2}aa' fa'í^{3} la jmoo^{1}o 'in tsá^{2} 'in jo
ñii^{1}i 'e jiin'^{1}in tsá^{2}.
14 Jiin'^{13} la mo lɨ́ɨ^{2}na' gajún^{1}mo
Jesucristo joongɨ gajiin'^{1}in tún^{1}. Jiin'^{13}
la joon jon tsáai^{1}-tsi' 'e Dios ijmáa^{1}a
jiin'^{1}in jileei'^{21} 'in tsáai^{1}-tsi 'ii mi
júun^{2}in. Joon jalíin^{2}mo coon'^{13} Jesús
mi jó^{1} tún^{1}.

15 'Wii'13 joon sii'13i'i 'naa' jiin'13
cwáain1 'e ga'e'e1e Ña'ñʉ'1ʉ' jna'a 'e
jileei'13 jna' 'in saan212an' ca mi jó1
Ña'ñʉ'1ʉ' Jesús jo saa'13na' nifugɨ lagɨ
'in nijúin1.
16 Joongɨ i'iin2 lúu1 trompeta tya'
Dios tá2 lɨɨlɨ1. Joon 'in Ña'ñʉ'1ʉ' Jesús lo
ixaai1 fu ñʉ'fú2. Joon coon'13 to2 tyʉ'2
Jesús do i'oo212o 'in arcángel. Joon
jileei'21 'in nijúin1, 'in tsáai1-tsi Jesús,
'ii nifu ijiin'1in tún1.
17 Mi yuui'13 joongɨ jileei'21 jna'
'e saan21o' tsaa21a' caan21mo jee212
jníi1. Joon lɨcaan21na' coon'13 Jesús
tya'cwii21. Joon la joon tsaa21a'
coon'13 coon21 tøø2mo.
18 'Wii'13 joon cwoo2oo' pí2
ruu'21naa' la jaain21 la jaain21 coon'13
'e júu3 lo.

5

1 Tsaru'1u', jo tyiin2gɨ sɨ́ɨ3na jí2
cwáain1 tya' jmɨɨ212 lɨ gatséi1 jatyéein1
'ii'21.
2 Tsʉ niñí3oo' 'e 'ii'21 tya' Ña'ñʉ'1ʉ'
ijó1 'uun21mo. Lawa jaain21 'uun21 'in
jó1 mi 'woo1.
3 Mi jin'2 tsá2 'e jilaa'21a ninaa1 røø21
jo 'e fo'2 sá2gɨ, jmɨɨ212 joon ijó1 'ii'21 la
jmoono 'e i'íin2 jilaa'21 'e sá2. Lawa
jmoo21 wúu1 tya' tsamɨ́2 tyéein1 yʉʉn21
'in 'ná1 liseein21 jóon1on, jo ñi2 lɨ'
lɨseein21 la joon jon jó1 jmɨɨ212 joon 'e
i'íin2. Jo lí2 tsasúuin1. La joon jon ilí2
jmɨɨ212 mi 'íin2 jilaa'21 do.
4 Pe 'naa', tsaru'1u', jo ngɨ́3 'naa' lɨ
nʉʉ21 'e 'ii'13moo' 'e jmɨɨ212 no jiin'13 jo
ñii212-'oo' la lɨ́2 mo saain'21 'uun21 tsá2
jo ñii212-tsi.
5 Tsʉ jilee'21mo 'naa' see21naa' la tsá2
'in ngɨ1 lɨ' jmɨɨ1. Jo seen21naa' la tsá2 'in
ngɨ1 lɨ' 'woo1 'in jo tsáa1-tsi.
6 'Wii'13 joon jo 'ná1 cwuu21na' la
cwuui21 'in catyaai2. Cwounjnaa1-tsi'
cwongɨɨ21ɨ' coon'13 'e tyʉ́2 mootyii21i'.
7 Jileei'21 'in cwuui21 lɨ'2 'woo1
joongɨ 'in ngɨ1 to2 'íin1 lɨ' 'woo1 jon.
8 Pe jna' 'in 'e saan212an' tsáai1-tsi'
cwoli'2-tsi' coon21 tøø2mo. La toon'21
'láa2 ñí3 nitsí1 'e un'øø'1mo 'ña'a la joon
jon jna' un'øø'1mo' yiia' mi li'ii212i' tsá2
joon jo'1o lɨ́ɨ1na'. Lawa po'3 ñí3 taa'13
tyi2 'láa2 'ná1 tsáa1mo-tsi' itiin'13 Dios
tsá2.
9 Tsʉ Dios jo gajmaa1a 'ii'21 wa'a
nee21e' wúu1 pe gajmaa1o 'e tiin'13mo'
lɨ tyʉ́2 'wii'13 cwáain1 tya' Ña'ñʉ'1ʉ' Je-
sucristo.
10 Jesucristo gajúun2in 'wii'13i jna'
'e joon cwoseen21mo' coon'13 jiin'13
saan21an' sɨ najún1na' 'ee mi cwéei1
tún1.
11 'Wii'13 joon sɨ́ɨ13naa' 'e cwáain1
lo jee212 'naa' 'e cwó2oo' pí2 yaanaa'
jiin'13 la jmoo2oo' nano.

Poo2 cwo'1o cwáain1 'in jai'2 lɨ́ɨi2 Cristo

12 Jilee'21naa', tsaru'1u', mɨɨ21ɨ'ɨ
tyaní2ii' 'e un'goo2oo' jileei'21 'in
jmoo1o to2 tya' Dios jee212 'naa'.
'Ii tsacøøi'13 tyii' joon cwoo1o 'naa'
cwáain1 xiiala jmaa2aa' coon'13 'ii'21
tya' Ña'ñʉ'1ʉ'.
13 'Ná1 un'goo2oo' 'ido joongɨ
'nee1naa' coon'13 jiin'13 to2 'e jmoo1o.
Cwoliseen21moo' canii2mo la jaain21
la jaan21naa'.
14 Joon 'ii21i'i 'naa' júu3, tsaru'1u' 'e
cwosii'13ii' 'e cwocwo'3-tsi jileei'21 'in
jo 'iin212in jmáa1a to2. Cwocwoo2oo'
pí2 jileei'21 'in jo mo tya1-tsi. Cwoun-
coon'13oon' jileei'21 'in tóin1 'ɨ1-tsi.
Joon cwolifee'1mo-'oo' tya' jilee'21mo.
15 Tsáa1mo-'oo' 'e jo jmaa2aa' 'e gó2
tya' 'in nigajmaa1a 'e gó2 tyii'. Lɨ'
cɨɨ'12ɨ jmaa2aa' 'e gó2, jmaa2aa' coon21
tøø2mo 'e tyʉ́2-ʉ la jaain21 la jaan21naa'
joongɨ coon'13 jileei'21 tsá2 taain212
juncwii21.
16 Coon21 tøø2mo cwolijløø'3moo'.
17 Faa'13aa' júu3 tyʉ́2 coon21 tøø2mo.
18 Coon'13 jilaa'21 'e lɨ́1 cwoo2oo'
'maai'13 Dios tsʉ la joon 'iin212in Dios
jmaa'2naa' 'in tsáai1-tsi Cristo Jesús.
19 Jo jnɨɨ'13naa' 'in Espíritu Tyʉ́2 tya'
Dios.
20 Nʉʉ2ʉʉ' jilaa'21 júu3 'e faa'21 tsá2
tya' 'e sii21 Ña'ñʉ'1ʉ' 'e gacwo1 Dios.

21 'Í^{2}du'-'oo' jilaa'^{21} júu^{3} tya'a joon
'ii'^{13}naa' jiin'^{13} 'e tyʉ́^{2}-ʉ do.
22 Jeen'^{13}naa' co' coon'^{13} jilaa'^{21} 'e
gó^{2}.
23 Mɨ́^{2}ɨɨ tyani Dios, 'in jmoo^{1}o 'ii'^{21}
røø^{21}, 'e untyú^{1}mo 'naa' coonti. Joon
mɨ́^{3}ɨɨ jon tyaníɨ^{1}i 'e 'aa^{2}mo 'naa' la
tøøɨ^{2}, jilaa'^{21} espíritu tyii', coon'^{13} ji-
laa'^{21} juncwii^{21} tyii', joongɨ coon'^{13} ji-
laa'^{21} cuerpo tyii'. Mɨ́^{3}ɨɨ 'e jaan^{21}naa'
coon'^{13} jiin'^{13} coon^{21} tsaa^{2} ca mi jó^{1}
Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo.
24 Tsaai'^{2} 'in nigatyii'^{13} 'naa' 'ii-i, jon
iuntsiin^{1} júu^{3} tya'a. Jo 'ná^{1} jmaa^{2}aa'
cu'^{2}-'oo' coon'^{13}on.

'Ɨɨ^{2} Poo^{2} júu^{3}

25 Tsaru'^{1}u', faa'^{13}aa' júu^{3} tyʉ́^{2} 'wii^{212}
tyii'i.
26 'Aa^{212}moo' fú^{2}uu' jileei'^{21}
ruu'^{21}naa' 'in jo'^{1} lɨ́ɨi^{2} júu^{3} tya' Dios.
27 Tyíi^{3}aa cwoo^{1}oo' coon'^{13} 'ii'^{21} tya'
Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'e untsáa^{1}oo' 'e jí^{2} lo tyani
jileei'^{21} tsá^{2} 'in jo'^{1} lɨ́ɨi^{2}.
28 Cwouncwaa'^{3}mo Jesucristo 'naa'.
Amén.

Jí² tɨ túⁿ² 'e gasii¹in San Pablo tɨ́ɨ²i tsá² 'in néei¹ Tesalónica

Jí² gasii¹in Poo²

1 Jna-a, Poo², coon'¹³ Silvano coon'¹³ Timoteo jmoo²¹o'o 'e jí² lo 'e sii²¹na'a tyii' 'in jo'¹ lɨ́ɨi² Cristo 'in seein²¹ fu Tesalónica. Jileei'²¹naa' 'in sɨcaain²¹ coon'¹³ Dios Jmii²¹ joongɨ coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo.

2 Dios cwouncwaa'³i 'naa' joon cwoseen²¹naa' 'e tyʉ́² coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Dios Jmii²¹ coon'¹³ tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo.

Dios ijmáa¹o 'ii'²¹ tya' jileei'²¹ 'in røøi²¹ tsaa² mi jó¹ Cristo

3 Tsaru'¹u', 'ná¹ cwoo'¹³o'o 'maai'¹³ Dios coon²¹ tøø²mo 'wii²¹² tyii' jiin'¹³ joon tɨɨ²¹moo'o tsʉ lɨ́ɨ¹ ngalɨfee'¹ 'e jai'² lɨ́ɨ²naa'. Joongɨ lɨ́ɨ¹gɨ un'iin²¹²naa' tsaruu'²¹naa' la jaain²¹ la jaan²¹naa'.

4 Cwáain¹ la joon faa'¹³a'a 'yaai¹-tsii'i 'wii²¹² tyii' jee²¹² 'in jai'² lɨ́ɨi² Dios. Faa'¹³a'a xiiala jmaa²aa' taa'²¹ 'e tsáai¹-'oo' Jesús fiin'¹³ moo²oo' wúu¹ 'áai¹ tya' tsagoo²oo' joon seen²¹naa' fa'í³.

5 Jilaa'²¹ 'e la lo-o jmoo¹-o júu³ 'e røø²¹ jmaa¹a Dios 'ii'²¹ tsʉ coon'¹³ wúu¹ 'e moo²oo' cwáain¹ tya' tyʉ'² Dios to² 'e tyá² Dios 'naa' tyʉ́² ingɨɨ²¹²moo' fu ñʉ'fú².

6 Pe 'ii'²¹ røø²¹ jmaa¹a Dios mi 'e'²e wúu¹ 'in niga'e'² 'naa' wúu¹.

7 Joon jileei'²¹ 'naa' 'in gangóo¹ wúu¹ i'ii'²¹ 'woo'²¹o coon'¹³ jna'a mi jó¹ jmɨɨ²¹² ijneei²¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesús jó¹ fu ñʉ'fú². Ijó¹ coon'¹³ ángeles tya'a 'in jmoo¹o to² tyʉ'²ʉ. Ijó¹ jee²¹² sɨɨ'¹³ jɨ́² jɨɨ'¹ 'áai¹.

8 Ijó¹ i'e'²e wúu¹ jileei'²¹ 'in jo cwii¹in Dios joongɨ jileei'²¹ 'in jo nʉʉ'¹²ʉn júu³ tya' 'e tiin'¹³ tsá² tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesús.

9 Jileei'²¹ 'inlo inii²¹ wúu¹ coon²¹ tøø²mo. I'woo²¹mo tyani Ña'ñʉ'¹ʉ' joon wíin² i'lee'¹²i 'ido 'ii. Jo jøø²gɨ jilaa'²¹ 'e 'ya'²gɨ 'ii'²¹ tya' Dios.

10 Jo jøø² mi jó¹ Jesús jmɨɨ²¹² mi untyúi¹ tsá² tya'a 'ii joon mi un'goo²¹ jileei'²¹ 'in jai'² lɨ́ɨi² 'ii. Do-o itaan²¹²naa' tsʉ 'wii'¹³ nigal-itsáa¹mo-'oo' júu³ gacwoo²¹o'o.

11 'Wii'¹³ 'elo-o faa'¹³a'a júu³ tyʉ́² 'wii²¹² tyii'. Mɨɨ²¹ɨ'ɨ tyani Dios 'e untyúu¹i Dios 'naa' tsʉ joon lɨ́ɨ¹naa' tsá² jiin'¹³ la 'iin²¹²in. Faa'¹³oo'o jon júu³ tyʉ́² tyani Dios tyi' 'e cwoun-tiin'¹³mo coon'¹³ 'ii'²¹ tya'a jilaa'²¹ tyʉ́² 'e 'iin²¹²naa' jmaa²aa' coon'¹³ la to² 'e jmoo²oo' 'e tsáa¹mo-'oo'.

12 Coon'¹³ la joon iun'goo²¹o tsá² Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo 'wii'¹³ to² fee'¹ nigajmaa¹a coon'¹³ juncwii²¹ tyii'. Joongɨ niun'goo²¹o 'naa' 'wii'¹³ Dios tyi' coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo galɨfee'¹mo-tsi 'wii²¹² tyii'.

2

Tsá² 'in røøi²¹ tsaa²

1 La joon, tsaru'¹u', cwáain¹ tya' mi jó¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo jauncaain²¹ jna', 'e toon²¹²on' coon'¹³on, mɨɨ²¹ɨ'ɨ tyaní²ii'

2 jo unsɨ́ɨ²naa' 'e 'ɨ¹-'oo' 'e jo to² tyan¹. Joon jo cwofee'²¹naa' wa sá² coon²¹ júu³ 'e jin'² 'e gacwá² najó¹ jmɨɨ²¹² tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' xʉfiin'¹³ jin'² tsá² 'e júu³ do siin'¹²in Espíritu Tyʉ́² tya' Dios sɨ júu³ 'e faa'²¹a tsá² 'e coon'²¹ ganʉʉ²ʉʉn' 'ee. Jon'gɨ cwofee'²¹naa' fiin'¹³ cwá² coon²¹ jí² 'e jin'² tsá² 'e siin²¹²na'a.

3 Jo cwoo²oo' 'in coon'²¹ 'naa' tóo² jiin'¹³ coon²¹ cwáain¹. Tsʉ jéei¹gɨ jmɨɨ²¹² joon itíui² tsá² Dios joongɨ ijnéi¹ tsá² røøi²¹ tsaa² 'in jo tiin'¹³gɨ.

4 'Inlo-o 'in unfee'¹mo 'ña'a lagɨ Dios joon 'in 'aa¹ tya'a jilaa'²¹ 'e un'goo²¹ tsá². Joongɨ 'in tsá² do itsacwaa¹ cagɨ tsi inʉʉ cwo'¹ tya' Dios. Tsacwaa¹ lawa Dios. Joongɨ ijmeei'²¹ 'ña'o lawa Dios.

5 ¿Tɨ jo tɨɨ'¹³-'oo' 'e gafuu²¹²uu 'naa' ji-laa'²¹ 'elo mo gataan²¹²na jee²¹² 'naa'?

6 Joon ñí³oo' 'ee jnɨɨi'² tya'a 'e joon jo
lí² cwéi¹ 'ido. Joon jo lí² jneei¹ ce gatɨ́²
'ii'²¹ tya'a.
7 Jilaa'²¹ júu³ 'e gó² tya'a nijmoo¹o
to² 'uuin²¹ nano. Joon jiin'¹³ 'e 'ná¹gɨ
mi 'e cwéi¹ 'in gó² do 'e ityímo Dios 'in
jnɨɨi'²¹ 'in jmoo¹o 'e gó² no.
8-12 Mi yuui'¹³ la tyii¹i Dios 'in jnɨɨi'²¹
do lawa'a ijné¹mo 'in tsá² gó² do.
Ijmáa¹a li² 'áai² joongɨ milagro 'láai²
pe jmai'² júu³ tajuu²¹. Ni'noo'²¹on ji-
laa'²¹ 'e gó² icoon'²¹on tóo² jileei'²¹ 'in
jo tiin'¹³gɨ. Tsʉ jo gali'iin²¹²in 'in tsá²
do nuu¹un júu³ tyʉ́² wa'a 'e tiin'¹²in.
'Wii'¹³ joon jmaa¹a Dios 'e 'ii'²¹ 'in
tsá² do júu³ gó² 'e lí² tsáai¹-tsi jilaa'²¹
júu³ tajuu²¹. Joon tsaliin¹mo lɨ jo
tiin'¹³gɨ tsʉ jo galitsáai¹-tsi júu³ tyʉ́².
Joon gatɨ́²gɨ-tsi jilaa'²¹ 'e gó². Pe joon
Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesús ijngaa'¹²mo 'in gó² do
coon'¹³ tyí² 'woo²¹ 'oo²o. Joongɨ iduui¹
coon'¹³ 'e jná² joo'²¹ tya'a mi jó¹.

Gatyii'¹³mo Dios 'naa' 'e tiin'¹³moo'

13 Pe jna'a tɨɨ²¹moo'o cwoo'¹³o'o
'maai'¹³ Dios 'wii²¹² tyii' tsaru'¹u' 'in
'iin²¹²in Ña'ñʉ'¹ʉ' tsʉ Dios nigatyii'¹³in
'naa' ca la mo 'wiin²¹² 'e tiin'¹³moo'.
Joon gajmaa¹o tiin'¹³naa' coon'¹³
Espíritu Tyʉ́² tya'a 'in nigauntyúi¹
'naa' joongɨ coon'¹³ júu³ tyʉ́² 'e nigal-
itsáai¹-'oo'.
14 Gatø'¹ø Dios 'naa' 'e ilíi²naa' tsá²
tya'a. Coon'¹³ júu³ 'e xiiala tiin'¹³
tsá² 'e gacwoo'¹³o'o 'naa' gatø'²ø Dios
'naa' 'e i'ii'¹³xʉʉ' 'e tyʉ́² 'e cwoo¹o Dios
Jmii²¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo.
15 La joon 'naa', tsaru'¹u', taa'²¹
jmaa²aa' jo cwo'íin²-'oo' jilaa'²¹
cwáain¹ 'e nigacwoo'¹³o'o la mo
gatoon²¹²o'on coon'¹³ 'naa' joongɨ mo
gasiin²¹na'a jí².
16-17 Joon mɨ́³ɨɨ tyani Ña'ñʉ'¹ʉ' Je-
sucristo joongɨ tyani Dios Jmii²¹ 'e
cwo'¹o 'naa' pí² 'e jmaa²aa' jilaa'²¹ 'e
tyʉ́². Tsʉ 'wo²-tsi Dios nigali'iin²¹²mo
jna'. Joon gacwo'¹o jna' 'e seen²¹na'
tyʉ́²-ʉ coon²¹ tøø²mo. Joon gajma'²a
jna' júu³ 'e jmáa¹a 'e tiin'¹³naa' 'wii²¹²
feei'¹-tsio.

3

Faa'¹³aa' júu³ tyʉ́² 'wii²¹² tyii'i

1 Coon²¹gɨ júu³ fuu²¹² 'naa',
tsaru'¹u', faa'¹³aa' júu³ tyʉ́² 'wii²¹² tyii'i
'e la jmoono ityíi¹a júu³ tya' Ña'ñʉ'¹ʉ'
la caain²¹. Joon i'ii'²¹mo tsá² 'e júu³ do
'yaai¹-tsi la galɨ́² jee²¹² 'naa'.
2 Faa'¹³aa' jon júu³ tyʉ́² 'e cwoláa²mo
Dios jna'a jee²¹² tsá² 'lɨɨi'³ joongɨ
soo²¹-tsi tsʉ jo jileei'²¹ tsá² tsáai¹-tsi
Jesús.
3 Pe untiin'¹³mo Ña'ñʉ'¹ʉ' júu³
tya'a. Joon 'ii icwo'¹o 'naa' pí² joon
un'øø'¹³mo 'naa' jilaa'²¹ 'e gó².
4 Joon tsáa¹mo-tsii'i 'e Ña'ñʉ'¹ʉ' iun-
coon'¹³on 'naa' 'a jmoo²oo' joongɨ ij-
maa²aa' jilaa'²¹ to² 'e tyʉʉ'¹³ʉ'ʉ 'naa'.
5 Cwouncoon'¹³on Ña'ñʉ'¹ʉ' 'naa'
'e 'øø'²¹mogɨ-'oo' xiiala 'iin²¹²in Dios
Jmii²¹ 'naa' joongɨ xiiala gajmaa¹a
Cristo taa'²¹a 'wii²¹² tyii'.

'Ná¹ jmaa¹a tsá² to²

6 Tsaru'¹u', tyʉʉ'¹³ʉ'ʉ 'naa' to²
coon'¹³ 'e sii²¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo
coon'²¹ jmaa¹aa' yaanaa' jileei'²¹
tsaru'¹u' 'in jo 'iin²¹²in jmá¹ to²
joongɨ 'in jo jmoo¹o nʉʉ'¹³ júu³ 'e
nigacwoo²¹o'o.
7 Tsʉ niñí³ 'naa' xiiala cwooi¹
taain²¹² tsá² 'e jmáa¹a la jmó² jna'a.
Jo saan²¹na'a jee²¹² 'naa' wa'a jo
jmoo²¹o'o to².
8 Jo gatyee²e'e 'uunñi² tya' jiin'¹³
jaain²¹ wa'a jo gatyii²¹i'i 'laa'¹³. Tsʉ
jmoo²¹o'o to² 'woo¹ jmɨɨ¹ la coon'²¹
jiin'¹³ jaain²¹ jo 'iin cwotyapai'¹ jee²¹²
'naa'.
9 Fiin'¹³ 'oo²o'o 'ii'²¹ 'e mɨɨ²¹ɨ'ɨ 'naa'
jo gamɨɨ²¹ɨ'ɨ 'naa'. Gajmoo²¹o'o to² 'e
'ee'¹³e'e 'naa' xiiala 'ná¹ jmaa²aa'.
10 Tsʉ mo gatoon²¹²o'on jee²¹² 'naa'
joon gacwoo²¹o'o 'e 'ii'²¹ lo: "Jileei'²¹
'in jo 'iin²¹²in jmaa¹a to² joon jo dø'¹ø."
11 Tsʉ nee²e'e júu³ 'e 'inlɨ́ɨi¹³ jee²¹²
'naa' seein²¹ jo 'ee to² jmoo¹o. Jøø²mo
taain²¹² ngɨɨ¹ɨ to² jmoo¹o 'atsaa²¹.
12 Tya' tsá² 'in lɨɨ¹i la joon tyʉʉ'¹³ʉ'ʉ
to² tyaa²¹a'a cwoo²¹ coon'¹³ 'ii'²¹ tya'

Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo 'e cwojmaa¹o to²
joon dø'¹ø jilaa'²¹ 'e jnaa'²¹a.
13 Tsaru'¹u', jo cwo'woo'²oo' 'e
jmaa²aa' 'e tyʉ́².
14 Wana 'iin 'in jo jmoo¹o nʉʉ'¹³
jilaa'²¹ 'e faa'¹³a'a coon'¹³ 'e jí² lo
cón²duu' cwáain¹ 'iin 'i joon jo 'ee
cwoliseen²¹naa' coon'¹³on la coon'²¹ 'e
'aa¹a fa'ɨɨ'²¹.
15 Joon jo cwoli'ee'¹naa' pe cwoo²oo'
cwáain¹ lawa jaain²¹ ruu'²¹moo'.

Júu³ tyʉ́² lɨ gatséi¹

16 Joon 'in Ña'ñʉ'¹ʉ' 'ña'a, 'in jmoo¹o
'e seein²¹ tsá² 'e tyʉ́², cwocwo'¹o 'naa'
'e sɨ'ɨ́ɨ¹³-'oo' 'e tyʉ́²-ʉ coon²¹ tøø²mo la
joon jon coon'¹³ jilaa'²¹ itsangɨ́ɨ²naa'.
Joon cwotaan¹in Ña'ñʉ'¹ʉ' jee²¹² 'naa'.
17 Jna-a, Poo² jmóo³oo 'e júu³ lo
coon'¹³ cwóo³oo. Fo'³oo 'aa²¹²moo'.
La joon tɨ́ɨ²na jmóo³oo jilaa'²¹ jí² 'e
jmóo³oo.
18 Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo cwouncwaa'³mo
'naa' jileei'²¹ 'naa'. Amén.

Jí² 'láa² 'wii²¹² gasii¹in San Pablo tɨ́ɨ²i Timoteo

Sii¹in Poo² jí² tya' Timoteo

1 Jna-a, Poo², sɨ́ɨ³na 'e jí² lo. Lɨɨ¹na
tsá² tya' Jesús to² tyʉ'² Dios Jmii²¹
'in jmoo¹o tiin'¹³na' joongɨ to² tyʉ'²
Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo. 'Ii-o uncoon'¹³
jna' la ngóo¹ 'naai'¹³.

2 Sɨ́ɨ³na 'e jí² lo tyi'i, Timoteo, joon
lawa yʉʉn²¹ tyiia 'nʉ tsʉ galija'²mo
lɨ́ɨ²u Jesús 'wii'¹³ jna. Cwocwo'¹o Dios
Ñʉ'¹ʉ' coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo 'e
jmaa¹a feei'¹-tsi tyi'i coon'¹³ fo'feei'¹
tyi'i joon 'e seen²¹mo'o tyʉ́².

Jo cwo'³'o 'e'²e tsá² xeei'²¹ júu³ tajuu²¹

3 La jéei¹gɨ gangóo³oo lɨ sii²¹ Mace-
donia gamɨ́³ɨɨ tyani'i 'e jon¹'on fu
Efeso, 'e tyʉʉ'¹³'ʉ to² 'inlɨ́ɨi¹³ tsá² do 'e
jo 'e'²e tsá² xeei'²¹ júu³ 'e jo jo'¹.

4 Cwo'³'o cwáain¹ 'in tsá² do 'e
jmáa¹a cu'²-tsi coon'¹³ júu³ tya'
tsaun'áai¹ joongɨ coon'¹³ jí² 'láai² tya'
'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tsʉ 'e júu³ lo jmoo¹o
jmai'² 'e jo cwo'¹ tsá² júu³ ruu'²¹i. Jo
uncoon'¹³ 'e júu³ do wa'a litsáai¹gɨ-tsi
tsá² Dios.

5 'E 'yʉ to² tya' júu³ tyʉ́² tya' Dios 'e
'iin²¹²mo tsaruu'²¹i coon'¹³ 'e tyʉ́²-ʉ, jo
tóin¹ júu³ tya'a, joon joo'¹o lɨ́ɨi².

6 Pe 'inlɨ́ɨi¹³ gatʉʉ²¹o 'e júu³ lo joon
gali'iin²¹²in nuu¹un júu³ 'e jo tyiin².

7 'Iin²¹²in lii¹in tɨfo'² pe jiin'¹³ yaai jo
'øøi'²¹-tsi 'ee 'e faa'²¹a jon'gɨ 'øø'²¹-tsi
'ee 'ee¹e xʉfiin'¹³ 'ee¹o jo cu'²-tsi.

8 Ne²o' 'e tyʉ́²-ʉ 'e ley gacwo'¹o Dios
tsá² wa'a lɨ' jmoo¹o tsá² coon'¹³ jiin'¹³
la 'iin²¹² Dios.

9 Ne²o' 'e ley do jon' tya' 'in jmoo¹o
'e tyʉ́², pe tya' jileei'²¹ 'in jmoo¹o 'e
gó², tya' 'in jo 'ee tsaa'²¹gɨ-tsi, tya' 'in
jo nʉʉ'¹³ʉn, 'in jo un'goo²¹ Dios, 'in
røøi²¹ tsaa². 'E ley do tya' jileei'²¹
'in ungøøi¹ Dios, 'in faa'²¹a 'laa'²¹ tya'
'e tyʉ́², 'in jngáai'¹³ sáa³ jmii²¹ joongɨ
jngaai'¹³ ruu'²¹i.

10 Joongɨ 'e ley do tya' 'in feei'¹
tsamɨ́² joongɨ tya' tsá² 'in tóin¹, 'in
'iin²¹²in tsañʉʉ'¹, joongɨ tya' tsá² 'in
ngɨ¹ to² 'uun²¹in tsá². 'E ley do tya'
'in jmoo¹o júu³ tajuu²¹ tya'ni tsaa'to²,
joongɨ tya' doñi'iin tajuui²¹. 'E ley do
tya' jilaa'²¹ 'e sá² 'e faa'²¹a 'laa'²¹ tya' 'e
júu³ tyʉ́².

11 Joon 'e júu³ tyʉ́² lo júu³ tya' Dios
'in tyúi¹ joon 'ii gatyaa¹ cwóo³oo.

Cwoo¹-o Poo² 'maai'¹³ Dios 'wii'¹³ fee'¹mo-tsi Dios 'wii²¹² tya'a

12 Joon cwo'¹oo 'maai'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ' Je-
sucristo, 'in cwo'¹ jna pí². 'Ii-o ni-
gacoon²¹o cwáain¹ 'e tyú¹na joon ni-
gacwo'¹o jna to² tya'a 'e jmáa³aa.

13 Nigacwo'¹o jna 'e to² lo fiin'¹³
foo'²¹-oo 'laa'²¹ tya'a la mo jéei¹ joon
ga'øø²na tsá² tya'a joongɨ gajmee'¹³na
pe Dios galɨfee'¹mo-tsi tyiia tsʉ la mo
jéei¹ jo tsáai¹-tsii júu³ tyʉ́² joon jo ñí³ii
jilaa'²¹ 'e jmóo³oo.

14 Pe cwa'³ tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' 'áa¹mo
galɨfee'¹ coon'¹³ jna joon galili'³oo xi-
iala 'iin²¹²in Cristo Jesús jna 'e jo'¹o
lɨ́ɨ²na.

15 'E júu³ lo 'e la ja'²mo, joon la
jilee'²¹mo 'ná¹ litsáai¹-tsi Cristo Jesús
nigajó² ni cwoo'¹³ juncwii²¹ 'e jmáa¹a
tiin'¹³ jileei'²¹ 'in røøi²¹ tsaa² joon
jna-a nifu-gɨ jee²¹² 'ii.

16 'Áa¹mo garøø²¹na tsaa². Joon Je-
sucristo ga'iin²mo tsaa² tyiia. Joon
mo gajmaa¹a Jesucristo feei'¹-tsi tyiia
ga'e'²e Dios tsá² 'e lí²-i 'iin² tsaa² tya'
tsá² 'in jalíin² cɨɨin²¹gɨ 'in jai'² lɨ́ɨi² 'ii.
Joon coon'¹³ la joon itéein² tsá² coon²¹
tøø²mo fu lɨ tyíin¹ Dios Jmii²¹.

17 'Wii'¹³ joon cwofaa²¹a' coon²¹
tøø²mo júu³ tyʉ́² tya' 'in Dios Jmii²¹, 'ii
seein²¹ coon²¹ tøø²mo, jo júun²in jon'gɨ
lí² jøøi² tsá² 'ii. 'Ii-o jaain²¹ Dios 'in
jmɨɨ¹-tsi. 'Ná¹-a un'goo²¹o' 'ii. Joon
'ná¹ cwoo²¹o' jilaa'²¹ 'e 'ya'²gɨ tya'a
coon²¹ tøø²mo. Amén.

18 Yʉʉn²¹ tyiia, Timoteo, tyíi³aa
cwoo¹'o 'elo. Cwoo'¹³-'o'o cwojmaa²'a

la gafuu^{212}uu 'nʉ coon'^{21} túnˀ jiin'^{13} la gajin'^{2} tsaru'^{1}u' la mo jéei^{1} 'ii'^{21} tya' Dios. Joon coon'^{13} la joon lí^{2} tyuu'^{13}'u jilaa'^{21} júu^{3} 'e jo jai'^{2}.

19 Cwotyánˀ pí^{2} jilaa'^{21} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}u. Jmai'^{2} 'e tyʉ́^{2}-ʉ ɨ'^{1}-'o'o tsʉ 'inlɨ́ɨi^{13} nigaxee^{1}mo-tsi 'elo, gatʉʉ^{21}o jilaa'^{21} 'e jo'^{1} lɨ́ɨi^{2}.

20 La joon gangangɨ́ɨi^{2} Himeneo coon'^{13} Alejandro. 'Wii'^{13} joon gacwo'^{2}moo 'in 'lɨɨi'^{3} Satanás 'ii la coon'^{21} cwountsáa^{1}a 'e jo faa'^{21}a 'laa'^{21} tya' Dios coon'^{13} júu^{2} tya'a.

2

'Ee^{1}e Poo^{2} xiiala faa'^{21} tsá^{2} júu^{3} tyʉ́^{2}

1 'E júu^{3} 'ɨ́ɨ^{3}ɨɨ lo 'e tyiin^{2}gɨ 'e mɨ́^{1} tsá^{2} tyani Dios joon faa'^{21}a tsá^{2} júu^{3} tyʉ́^{2}, mɨ́^{1} tsá^{2} jmɨɨ^{212} 'aa^{212} joon cwo'^{1}o 'maai'^{13} Dios tya' jileei'^{21} tsá^{2}.

2 'Ná^{1}-a la joon tya' tsaa'to^{2} joongɨ tya' jileei'^{21} 'in 'oo^{1}o to^{2}, la coon'^{21} 'e jo untyíin^{2}gɨ tsá^{2} jna' joon seen^{21}na' tyʉ́^{2}-ʉ tyani Dios joongɨ tyani tsaruu'^{21}na'. Tsaa^{2}-'oo' Dios, tyú^{1}naa' coon'^{13} tsá^{2}.

3 'Elo-o 'e tyʉ́^{2} joon 'yaa^{1}mo-tsi Dios Jmii^{21}, 'in jmoo^{1}o tiin'^{13}na'.

4 Tsʉ 'ii-o 'iin^{212}in tiin'^{13} jilee'^{21}mo joon wa'a cwoliñi^{1}o 'e júu^{3} jai'^{2}.

5 Jaan^{21}mo Dios 'in seein^{21}, joon jiin'^{13} 'ña'a Jesucristo, 'in galɨ́ɨ^{1}i tsañʉʉ'^{1}, lí^{2} jmáa^{1}a 'ii'^{21} coon'^{13} Dios la joongɨ coon'^{13} tsá^{2}.

6 Tsʉ 'ii-o gacwóoi^{1} 'ña'a 'e tyí^{2} jilaa'^{21} tsaa^{2} tya' tsá^{2}. Joon mo tɨ́^{2} 'ii'^{21} gajmaa^{1}a Dios Jmii^{21} júu^{3}.

7 'E júu^{3} ja'^{2}mo lo, Dios gatyii'^{13}in jna wa'a nicwóo^{3}oo 'e júu^{3} do. Gatyii'^{13}in jna 'e 'e'^{2}ee jileei'^{21} tsá^{2} taain^{212} ni cwoo'^{13} juncwii^{21} xiiala gajmaa^{1}a Dios 'ii'^{21} 'e tiin'^{13} tsá^{2} mo jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} tsá^{2} 'e júu^{3} ja'^{2}mo 'e fo'^{3}oo lo.

8 'Iin^{212}na wa'a 'e faa'^{21}a tsañʉʉ'^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} doñixiia' téein^{2}. Joon mi faa'^{21}a júu^{3} tyʉ́^{2} do cwoseein^{21} tyʉ́^{2}, ca nii^{2}mo alma tya'a jon'gɨ 'nii'^{21}-tsi, jon'gɨ to^{2} tɨ́ɨi^{1}.

9 La joon tsamɨ́^{2}, 'iin^{212}na 'e cɨ'^{1}o sɨin'^{13}ɨn 'e jo suuin^{21} tsañʉʉ'^{1} 'ii joon 'e ngɨ^{1} coon'^{21} túnˀ, jon'gɨ coon'^{13} jmíi^{3} tyíi^{1}i 'in caai'^{13} cwanáa^{13} sɨ perla 'ee. Jon'gɨ cɨ'^{1}ɨ sɨin'^{13}ɨn 'e 'moo'^{3} lɨɨlɨ^{1}.

10 Pe jmoo^{1}o jmai'^{2} 'e tyʉ́^{2} tya' jileei'^{21} tsá^{2} la tɨ́ɨi^{2} jmá^{1} tsamɨ́^{2} 'in jin'^{2}o 'e tsaa'^{2}-tsi Dios Jmii^{21}.

11 Jileei'^{21} tsamɨ́^{2} 'ná^{1}-a jónˀ tii^{2} jee^{212} lɨ lɨcaain^{21} tsá^{2} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Jesucristo joon 'ná^{1} nʉʉ'^{13}o.

12 Jna-a jo cwo'^{1}oo líinˀ tsamɨ́^{2} tɨfo'^{2} jon'gɨ tyʉ'^{2}ʉ to^{2} tsañʉʉ'^{1} jiin'^{13} 'e jánˀ tii^{2}.

13 Tsʉ Dios gajmeei^{1} Adán nifu joon mi yuui'^{13} joon gajmeei^{1} Eva.

14 'In 'lɨɨi'^{3} do jo gacon'^{2}on Adán tóo^{2} pe gacon'^{2}on 'in tsamɨ́^{2} do tóo^{2} joon 'ii ga'aa^{1}o tsaa^{2} nifu.

15 Xʉfiin'^{13} 'ná^{1} nii^{21} tsamɨ́^{2} wúu^{1} mi liseein^{21} jóon^{1}on 'wii'^{13} tsaa^{2} tya' Eva jileei'^{21} tsamɨ́^{2} lí^{2}-i tiin'^{13}in wana jo'^{1}o lɨ́ɨi^{2} joon 'iin^{212}mo Dios joon un'øø'^{1}i yaai 'e ngɨ^{1} coon'^{21} ce túnˀun.

3

Xiiala lɨ́ɨ^{1}i 'in tyʉ'^{2} to^{2} jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2}

1 Jo'^{1}o 'e júu^{3} lo: wa'a 'iin^{212}in tsá^{2} 'e 'áa^{1}a coon^{21} to^{2} jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2}, 'iin^{212}in 'ido coon^{21} 'e tyʉ́^{2}-ʉ.

2 Jileei'^{21} 'in líinˀ tsacøøi'^{13} jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ná^{1}-a ngɨ^{1} 'e jo lí^{2} cwo'^{1}o tsá^{2} 'ido tsaa^{2}. Lí^{2}-i liseein^{21} jiin'^{13} jaan^{21}mo 'oo^{212}o. 'Ná^{1}-a ngɨ^{1} coon'^{21} túnˀ, 'ɨɨ^{1} ja'^{2}mo, jmoo^{1}o jmai'^{2} 'e tyʉ́^{2}-ʉ. Joon 'in tsá^{2} do 'ná^{1} jmáa^{1}a feei'^{1}-tsi tya' jileei'^{21} 'in tsafeei'^{13} 'ii fu tya'a. 'Ná^{1}-a jon litɨɨi^{21} 'e'^{1}e tsá^{2}.

3 Jo lí^{2} wa'a ngɨ to^{2} 'íin^{1} jon'gɨ wa'a tíin^{1}in jon'gɨ wa'a 'iin^{212}in cuu^{2} 'áai^{1} 'e jo mo gajna'^{2}a. Lɨ' cɨɨ'^{13}ɨ soo^{21}-tsi 'ná^{1} fee'^{1}mo-tsi tya' jileei'^{21}, jo 'noo'^{1}o mɨɨ'^{13}, jon'gɨ 'iin^{212}in cuu^{2}.

4 'Ná^{1}-a jon liñii^{1}o xiiala tyʉ'^{2}ʉ to^{2} inʉʉ tya'a joongɨ tyʉ'^{2}ʉ to^{2} jóon^{1}on cwolinʉʉ'^{13}ʉn jo to'^{2}o mɨɨ'^{13}.

5 (Tsʉ wa'a jo ñi^{1} tsá^{2} xiiala tyʉ$^{'2}$ʉ to^{2}
'inʉʉ tya'a xiiala lí^{2} 'áa^{1}i 'in nigalijai'^{2}
lɨ́ɨi^{2} Dios.)
6 Joon jo lí^{2} líin^{2} tsacøøi'^{13} jaain^{21}
tsá^{2} 'in nijai'^{2} lɨ́ɨi^{2} catá^{2}. Jo cweei^{1}
tyʉ$^{'2}$ʉ to^{2} tsifu tsʉ wa'a jmaa^{1}a jloo'^{3}
joon i'láa^{1} la ga'láa^{1} Satanás.
7 Joon wa'a ilíin^{2} jaain^{21} tsá^{2}
tsacøøi'^{13} jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ná^{1}-a
lɨ́ɨ^{1}i la lɨ́ɨ^{1}i jaain^{21} tsá^{2} 'in jmoo^{1}o
tyʉ́^{2}-ʉ jee^{212} tsagoo^{1}o 'in jo jai'^{2} lɨ́ɨi^{2}
Jesucristo. Wana jo la joon icwo'^{1} tsá^{2}
'ii tsaa^{2} joon ifaa'^{21}a tsá^{2} 'laa'^{21} tya'
jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Dios. Joon tee'^{21}i
nilá^{2} tya' 'in 'lɨɨi'^{3}.

Xiiala lɨ́ɨ^{1}i 'in uncoon'^{13} tsacøøi'^{13} jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2}

8 La joon jon 'in tsá^{2} 'in uncoon'^{13}
'in tsacøøi'^{13} jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2}, 'in sii^{21}
diaconeses, 'ná^{1}-a ngɨ^{1} coon'^{21} túnˀ. Jo
ngɨ^{1} cwaa^{21} sɨɨ'^{13}ɨ jon'gɨ wa'a ngɨ^{1} to^{2}
'íin^{1} jon'gɨ wa'a 'iin^{212}in cuu^{2} 'e jo mo
jna'^{2}a.
9 Joon 'ná^{1} ñi^{1}o jo cu'^{2}-tsi jilaa'^{21} júu^{3}
'e gacwo'^{1} Dios jna' 'e jo'^{1} lɨ́ɨ^{2}na'. Joon
jo 'ɨ^{1}-tsi 'e gó^{2}.
10 La nʉ'gɨ ilí^{2} uncoon'^{13} tsá^{2}
tsacøøi'^{13} 'ná^{1} cón^{2} tsá^{2} cwáain^{1} xiiala
ngɨ^{1} 'ido joon wana jo 'ee tsaa^{2} tya'a
sá^{2} lí^{2}-i uncoon'^{13}on.
11 La joon jon 'oo^{212}o 'ná^{2} ngɨ^{1}
coon'^{21} túnˀ. Jon'on tsamɨ́^{2} 'in sɨɨ'^{21}ɨ
júu^{3} 'atsaa^{21}. Ca nii^{2}mo jmáa^{1}a jo 'láa^{1}a
jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o.
12 'In tsá^{2} 'in uncoon'^{13} tsacøøi'^{13} do
jiin'^{13} jaan^{21}mo 'oo^{212}o iliseein^{21} tya'o.
'Ná^{1}-a tyʉ$^{'2}$ʉ to^{2} jóon^{1}on tyʉ́^{2}-ʉ coon'^{13}
jilaa'^{21} inʉʉ tya'a.
13 Tsʉ jileei'^{21} 'in untsiin^{1} tyʉ́^{2}-ʉ
'e to^{2} 'e uncoon'^{13}on tsacøøi'^{13} do
jnaa'^{21}a coon^{21} 'e tyʉ́^{2} tya'a joon lí^{2}
faa'^{21}a jo cu'^{2}-tsi cwáain^{1} tya' xiiala
tsaa'^{1}-tsi tsá^{2} Cristo Jesús.

'E ja'^{2}mo lɨ́ɨ^{2}na'

14 Jilaa'^{21} júu^{3} lo gatón^{3}oon ni mo'jí^{2}
lo 'e sɨ́ɨ^{3}na tyi'i xʉfiin'^{13} 'ɨ^{1}-tsii yíi^{3}aa la
jmoono.
15 Pe wa'a la 'ɨɨ^{212}na lí^{2}-i liñí^{3}'i xi-
iala 'ná^{2} jmaa^{1}a tsá^{2} jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2}
'in líin^{2} lawa cwo'^{1} tya' Dios 'in jiin'^{1}.
Joon la cwaain^{21} 'oo^{21} ni tɨɨfuu^{21} cwo^{1}
pí^{2}, la joon jon 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Dios cwo^{1}
pí^{2} tya' 'e jai'^{2} tya' Dios.
16 Joon ja'^{2}mo. Fee'^{1} 'áa^{1}mo 'e júu^{3}
'uuin^{21} 'e Dios ga'e'^{2}e tsá^{2} xiiala
seein^{21} tsá^{2} tyʉ́^{2} tyaníi^{1}i 'e jin'^{2}:

Gacwéi Dios lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2}, joon 'in Espíritu
Tyʉ́^{2} ga'ɨ́ɨ^{2} júu^{3} 'e tyú^{1}mo 'ii.
Níi^{2}mo ángeles 'ii.
Joon gacwo'^{1} tsá^{2} jileei'^{21} 'in taain^{212}
nicwoo'^{13} juncwii^{21} júu^{3} tyʉ́^{2}
tya'a.
Joon jo'^{1}o galɨ́ɨi^{2} tsá^{2} taain^{212}
juncwii^{21} 'ii.
Joon ga'ii'^{21}mo Dios 'ii fu ñʉ'fú^{2} túnˀ.

4

Xiiala lɨ́ɨ^{1}i 'in tʉ́^{2} 'e júu^{3} jai'^{2} tya' Dios

1 'In Espíritu Tyʉ́^{2} gatyaa^{1} júu^{3} 'a la ti
'e jee^{212} jmɨɨ^{212} lɨ gatséi^{1} 'inlɨ́ɨi^{13} itʉʉ^{21}
jiin'^{13} 'e tsáai^{1}-tsi. Joon iunjíi^{2}o jilaa'^{21}
espíritu gó^{2} incón^{2} 'ii tóo^{2} coon'^{13} ji-
laa'^{21} júu^{3} tya' 'in 'lɨɨi'^{3}.
2 Inúu^{1}u tsá^{2} 'in faa'^{21}a júu^{3} tajuu^{21}
lawa júu^{3} ja'^{2}mo, tajuu^{21}mo 'in jo li'^{3}gɨ
'e gó^{2}. La jo li'^{3}gɨ tyíi^{2} mo sʉʉ^{21} tsá^{2} ñí^{3}
tyíi^{2} la joon jon 'in tsá^{2} do jo li'^{3}gɨ 'e
gó^{2}.
3 Untsaa'^{13}mo 'in tsá^{2} do wa'a cui'^{2}
cwoo^{21}o tsá^{2} joon tyʉ$^{'2}$ʉ to^{2} 'e sá^{2} 'láai^{2}
nii^{2} 'uunñi^{2} 'e jo lí^{2} dø'^{2} tsá^{2}. Pe
Dios gacwoo^{1} jilaa'^{21} 'e lí^{2}-i dø'^{2} tsá^{2}.
Joon jileei'^{21} 'in jo'^{1}o lɨ́ɨi^{2}, 'in ñi^{1} júu^{3}
jai'^{2}, lí^{2}-i dø'^{2}ø 'yaai^{1}-tsi wa'a cwo'^{1}o
'maai'^{13} Dios.
4 Tsʉ tyʉ́^{2}-ʉ jilaa'^{21} 'e gajmaa^{1}a Dios
joon lí^{2}-i dø'^{2} tsá^{2} wa'a 'ii'^{21}i coon'^{13}
'maai'^{13} Dios,
5 tsʉ nicwaa'^{3}mo coon'^{13} júu^{2} tya'
Dios joongɨ coon'^{13} 'e júu^{3} tyʉ́^{2} 'e
faa'^{21}a tsá^{2}.

Xiiala lɨ́ɨ^{1}i 'in jmoo^{1}o to^{2} tyʉ$^{'2}$ Jesucristo

6 Joon wana 'e'^{2}'e 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Jesu-
cristo jilaa'^{21} 'elo joon tyʉ́^{2} jmoo^{2}'o,
jmoo^{2}'o jiin'^{13} la tɨ́ɨi^{2} jmá^{1} tsá^{2} 'in

cwoo^{1} júu^{3} tya' Jesucristo. 'Ii cwo^{1}gɨ pí^{3} alma tyi'i coon'^{13} júu^{3} 'e jai'^{2} líɨi^{2} tsá^{2} joon coon'^{13} júu^{3} røø^{21} 'e nʉʉ'^{13}'ʉn coon'^{21} tún^{2}.

7 Jo unjii^{2}'i 'e cwáain^{1} tsáai^{2} coon'^{13} cwáain^{1} jo ñí^{2}'i tɨ jo'^{1}. Cwoo'^{13}-'o'o jmaa^{2}'a jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} Dios.

8 'E tyiin^{2}moxʉ wa'a 'e yeen^{21} fiin^{21} tsá^{2} yaai pe tyiin^{2}gɨ 'áai^{1} 'e cón^{2} tsá^{2} cwáain^{1} xiiala ngɨ^{1} tyani Dios. Tsʉ 'e júu^{3} lo tyan^{1} 'ii'^{21} 'e sáan^{3}an' tyʉ́^{2} nano joongɨ lɨ ngó^{1}gɨ.

9 'E júu^{3} lo 'e la ja'^{2}mo, joon la jilee'^{21}mo 'ná^{1} litsáai^{1}-tsi.

10 Née^{2}o' 'e tyiin^{2}gɨ 'wii'^{13} joon jmoo^{21}o' to^{2} 'íi^{3} joon nee^{21}e' wúu^{1}. Jmoo^{21}o' la joon tsʉ nigalitsáa^{1}mo-tsi' Dios 'in jiin'^{1}. Ii-o un'øø'^{21}i jilee'^{21}mo jiin'^{13} 'in tsáai^{1}-tsi 'ii nifu.

11 Jilaa'^{21} 'elo 'ná^{1} tyʉʉ'^{13}'ʉ to^{2} joon 'e'^{2}'e tsá^{2}.

12 Jo ngɨ'^{1}'ɨ wa'a jo ungoo^{1}o tsá^{2} 'nʉ 'wii'^{13} xaai^{1}gɨ'ɨ. Pe jmee^{1}u'un 'wo'o lawa coon^{21} li^{2} 'e tyʉ́^{2}-ʉ tyani 'in jai'^{2} líɨi^{2}. Jmeei'^{2} 'wo'o lawa coon^{21} li^{2} 'e tyʉ́^{2}-ʉ coon'^{13} xiiala ngɨ'^{3}'ɨ, joongɨ coon'^{13} jilaa'^{21} júu^{3} tya'^{3}'a, joongɨ coon'^{13} xiiala 'iin^{212}mo'o tsá^{2}, joongɨ coon'^{13} xiiala jo'^{1}o líɨ^{2}u Dios, joongɨ coon'^{13} xiiala jmaai'^{13} 'e tyʉ́^{2}-ʉ 'ɨ^{1}-'o'o. Coon'^{13} jilaa'^{21} 'elo jmee^{1}u'un 'wo'o lawa coon^{21} li^{2} 'e tyʉ́^{2}-ʉ.

13 Ca mi cwée^{1}na cwoo'^{13}-'o'o fo'^{2}'o júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios jiin'^{13} la faa'^{21}a ni jí^{2} tya' Dios, faa'^{13}'a cwonʉ́ʉ^{2} jileei'^{21} tsá^{2}. Cwo'íi^{2} júu^{3} 'ee 'ná^{1} jmáa^{1}a. Joon 'e'^{3}'e tsá^{2} 'ee 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} júu^{3} tya' Dios. Gacwo'^{1} Dios 'nʉ 'ii'^{21} tya'a 'e jmaa^{2}'a to^{2} tya'a.

14 Jo cuu'^{13}'u jmaa^{2}'a 'e júu^{3} gacwo'^{1}o Dios 'nʉ mo gataan^{1}an tsacøøi'^{13} cwoo^{21}o tyi'i joongɨ gafaa'^{21}a 'ii'^{21} tya' Dios.

15 'Í^{2}du'-'o'o jilaa'^{21} 'elo. Cwoo'^{13}-'o'o 'e jmaa^{2}'a. Joon liñi^{1} tsá^{2} 'e 'øøi'^{21}gɨ-'o'o.

16 Jøø^{2}'ø 'wo'o coon'^{21} tún^{2} coon'^{13} jilaa'^{21} 'e 'e'^{3}'e. Cwojmaa^{2}gɨ'ɨ tsʉ coon'^{13} la joon itiin'^{13}mo'o 'wo'o coon'^{13} jileei'^{21} 'in nuu^{1}un júu^{3} tyi'i.

5

Xiiala 'ná^{1} jmáa^{1}a Timoteo tyani 'in jai'^{2} líɨi^{2}

1 Jo jii^{21}u'u tsacøøi'^{13} pe mɨ́^{2}'ɨ tyaní^{1}i lawa 'e 'ñʉ'^{2}o'o. Joon cwo'^{2}'o cwáain^{1} sɨmii'^{21} lawa ruu'^{21}mo'o.

2 La joon jon tsayuui'^{13} lawa saa^{2}o'o. Joon mi cwo'^{2}'o cwáain^{1} 'in sɨmɨ́^{2} jiin'^{13} coon'^{13} 'e tyʉ́^{2}-ʉ 'ɨ^{1}-'o'o.

3 Unjíi^{2}u'u 'in 'yiia'nɨ́ɨ^{2} 'in jo 'in seein^{21} tya'a.

4 Pe wana seein^{21} jóon^{1}on sɨ tyii^{21}a 'ee 'ii 'ná^{1} untiin'^{13}in jilaa'^{21} 'ee 'e 'ná^{1} seein^{21} tsacøøi'^{13} tya'a coon'^{13} la joon ityí^{1} jilaa'^{21} 'e røø^{21}i tsacøøi'^{13} tya'a tsʉ la joon 'e tyʉ́^{2} joongɨ la joon tɨ́^{2}-tsi Dios.

5 'In 'yiia'nɨ́ɨ^{2} 'in jo seein^{21} tya'a 'in tsáai^{1}-tsi Dios mɨɨ^{1}ɨ tyani Dios joon faa'^{21}a júu^{3} tyʉ́^{2} la 'woo^{1} jmɨɨ^{1}.

6 Pe 'in 'yiia'nɨ́ɨ^{2} 'in seein^{21} jmai'^{2} unjløøi'^{3} 'ña'a jo tsaa'^{1}-tsi Dios, xʉfiin'^{13} jiin'^{1}o pe líɨ^{1}i lawa jaain^{21} 'in najúun^{2}mo.

7 Cwo'i'^{2}'i 'e júu^{3} lo 'in jai'^{2} líɨi^{2} 'e jo lí^{2} cwoo^{1} tsá^{2} tsaa^{2}.

8 Wa jo unjíi^{2}in tsá^{2} tsaruu'^{21}i, joon tyiin^{2}mo 'in taai^{2} inʉʉ tya'a, líɨ^{1}i lawa jaain^{21} 'in jo untiin'^{13}in jilaa'^{21} 'e jin'^{2}in 'e jo'^{1} líɨi^{2}. Joon gó^{2}gɨ 'ii lagɨ 'in jo tsaa'^{1}-tsi Dios.

9 Jo taan^{1}u'un ni mo'jí^{2} 'in 'yiia'nɨɨ^{1} 'in jo mo tsín^{1} sesenta jiin^{21} joongɨ coon^{21} naa'^{13} 'e gacui'^{2} cwoo^{21}o.

10 Lí^{2}-i litaan^{1}u'un mo'jí^{2} wa'a cwii^{1}in tsá^{2} 'ii jiin'^{13} 'e tyʉ́^{2} 'e niga-jmaa^{1}a. Wa'a nigaunjíi^{2}in jóon^{1}on joongɨ wa'a nigacwoo^{1}o 'nʉ́^{1} lɨ joon^{1} tsá^{2}. Joongɨ wa'a nigauncoon'^{13}o tsaru'^{1}u'. Joongɨ wa'a nigauncoon'^{13}o 'in seein^{21} fa'í^{3}. Joon wa'a gac-woo'^{2}-tsi 'in 'yiia'nɨ́ɨ^{2} do 'e jmoo^{1}o jilaa'^{21} 'e tyʉ́^{2} lí^{2}-i taan^{1}u'un mo'jí^{2}.

11 Pe jo taan^{1}u'un mo'jí^{2} 'in 'yiia'nɨ́ɨ^{2} 'in xuui^{212}gɨ tsʉ 'ii ili'iin^{212}in

cui'^{2}-cwoo^{21}o tún^{1} joon tʉʉ^{21}o júu^{3} tya' Cristo.

12 Joon ilí^{2} tsaa^{2} tya'a tsʉ jo gaun-tiin'^{13}in júu^{3} gajin'^{2}in nifu.

13 Joon mi licɨ́ɨin^{2}gɨ joon ilijøø^{2}mo joon ingɨ́^{1} la tyi 'nʉ́^{1}. Joon jiin'^{13} 'e jøø^{1}mo pe ngɨ^{1} tyá^{2} júu^{3} 'atsaa^{21} coon'^{13} tsá^{2}. Coon^{2}'on cwáain^{1} 'ee seein^{21} tsá^{2} xeei'^{21} sɨɨi^{1} júu^{3} 'e jo tɨ́ɨi^{2}.

14 Tsʉ 'wii'^{13} la joon 'iin^{212}na 'e cuu'^{21}i 'in 'yiia'nɨ́ɨ^{2} xuui^{212}gɨ do cwoo^{21}o. Joon liseein^{21} jóon^{1}on. Joon 'ii-o inii^{21} 'nʉ́^{1} joon jo cwooi^{1} faa'^{21}a tsá^{2} 'laa'^{21} tya'a.

15 Tsʉ 'inlɨ́ɨi^{13} 'yiia'nɨ́ɨ^{2} gatʉʉ^{2}o júu^{3} tya' Cristo joon galɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} tya' 'in 'lɨɨi'^{3}.

16 Joon wana tsañʉʉ'^{1} sɨ tsamɨ́^{2} 'ee seein^{21} inʉʉ tya'a jaain^{21} 'yiia'nɨ́ɨ^{2} 'ná^{1}-a unjíi^{2}in mo 'ido. Jo cwo'^{3}'o unjíi^{2}in 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} tsʉ jiin'^{13} la joon lí^{2}-i unjíi^{2}in 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'in 'yiia'nɨ́ɨ^{2} 'in jo 'in seein^{21} tya'a.

17 Cwoun'goo^{21}gɨ tsá^{2} 'áai^{1}gɨ 'in tsacøøi'^{13} 'in jmoo^{1}o to^{2} tya'a tyʉ́^{2}. Tyiin^{2}gɨ 'in cwó^{2} júu^{3} tyʉ́^{2} joon 'in 'e'^{2}e tsá^{2}.

18 Tsʉ ni jí^{2} tya' Dios jin'^{2}in: "Jo toon^{2}oon' noo'^{13} moo'oo^{2}o joo'tsáa^{2} mo 'ø'^{1}ø mi'^{3} trigo mo untyʉ́^{2} tsá^{2}." Joon jin'^{2}in: "'In jmoo^{1}o to^{2} tɨ́ɨ^{2}mo 'ii'^{21}i 'lee'^{13}i."

19 Jo unjíi^{2}'in wana seein^{21} jaain^{21} tsá^{2} cwo'^{1}o tsaa^{2} tsacøøi'^{13} tyani^{1}'in. Pe wana tí^{2} gái^{1} gaai^{21} tsá^{2} joon 'ná^{1} nuu^{2}'un júu^{3} tya'a.

20 Jileei'^{21} 'in 'noo^{1}o tsaa^{2} jíi^{2}nu'un tyani jileei'^{21} 'e 'in catyaai^{2} do itoon'^{21}on fo'^{2}-tsi cwoli'goo'^{21}o.

21 Tyíi^{3}aa cwoo^{1}'o 'elo tyani Dios joongɨ tyani Jesucristo coon'^{13} 'in ángeles tya'a 'in nigatyii'^{13}in: Cwoj-maa^{2}'a jilaa'^{21} 'elo júu^{3} røø^{21}. 'Ná^{1} jmaa^{2}'a coon^{21} røø^{2}mo tsá^{2}.

22 Jo tyi^{1}u'u jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} ilíin^{2} tsaa'to^{2} jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} la jmoono, tsʉ wana ga'láa^{1}a lawa'a ga'i^{1}u'u tsaa^{2} tya'a. Jo un'lɨɨ^{2}u'u 'wo'o coon'^{13} cwáain^{1} lo.

23 Lawa mo tsaa'^{13} tuu'^{1}'u joon mo tɨ́^{1} coon^{21} naa' mo lɨ tsaa'^{12}'a 'wo'o jo 'uu'^{12}'u jiin'^{13} jmɨɨ^{21} pe 'uu'^{3}xʉ'ʉ vino ijmá^{1} mɨ́^{1} tyi'i.

24 Jilaa'^{21} tsaa^{2} tya'^{1} 'inlɨ́ɨi^{13} lí^{2}-i jná^{2} nii^{2} la nʉ'gɨ 'e lisá^{2} 'ii'^{21}. Pe tsaa^{2} tya' 'in catyaai^{2} ijná^{2} nii^{2} cɨɨin^{21}gɨxʉ.

25 La joon jon jilaa'^{21} 'e tyʉ́^{2} 'e jmoo^{1}o 'inlɨ́ɨi^{13} iliñii^{1} tsá^{2} la jmoono. Joon 'e catyiia^{2}gɨ iliñii^{1} tsá^{2} cɨɨin^{21}gɨxʉ.

6

1 Jileei'^{21} tsá^{2} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Cristo 'in nitaai^{2} tya' ñi'fii^{212}i 'ná^{1}-a un'goo^{21}o ñi'fii^{212}i la coon'^{21} jo cwofaa'^{21}a tsá^{2} 'laa'^{21} tya' 'e sii^{21} Dios coon'^{13} jilaa'^{21} 'e 'ee^{21}e'.

2 Joon wana jo'^{1} lɨ́ɨi^{2} ñi'fii^{212} do Cristo 'in nitaai^{2} tya'a do 'ná^{1} un'goo^{21}gɨ ñi'fii^{212}i. Joon 'ná^{1} jmaa^{1}a to^{2} tyʉ́^{2} tya' ñi'fii^{212}i do tsʉ 'wii'^{13} jo'^{1}o lɨ́ɨi^{2} Cristo. Joon mo jmoo^{1}o 'in taai^{2} tya'a to^{2} jmoo^{1}o to^{2} tya' jaain^{21} 'in jo'^{1}o lɨ́ɨi^{2} Dios joon 'iin^{212}mo Dios 'ii. 'E'^{2}du'u joon cwotyaa^{1}-tsi tsá^{2} 'e jmáa^{1}a 'e júu^{3} lo.

'In jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ná^{1} jløø'^{3}mo

3 Joon wana 'e'^{1}e tsá^{2} júu^{3} xii'^{21}a jmoo^{1} 'ido jloo'^{3} 'na'a. Jo røø^{21} sɨ́ɨ^{1}i coon'^{13} júu^{3} tyʉ́^{2} 'e ga'ee^{1} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Je-sucristo, jon'gɨ jo røø^{21} sɨ́ɨ^{1}i coon'^{13} júu^{3} 'e 'e'^{1}e tsá^{2} xiiala ngɨ́^{1} tsá^{2} tyʉ́^{2}-ʉ tyani Dios.

4 Tsá^{2} 'in jo ñii^{1} 'ii coonti. Jiin'^{13} 'iin^{212}in 'ido jo cwo'^{1}o júu^{3} ruu'^{21}i coon'^{13} jilaa'^{21} 'e sɨ́ɨ^{1}i. Joon jiin'^{13} coon'^{13} 'elo-o lí^{2}-i litɨ́ɨi^{2} tsá^{2} 'e tsi-iwúu^{1}i, jo cwo'^{1}o júu^{3} ruu'^{21}i, faa'^{21}a tsá^{2} 'laa'^{21} tya' tsá^{2} xeei'^{21}, joon cu'^{2}-tsi tya'a.

5 Tsá^{2} 'in gó^{2} 'ɨ^{1}-tsi 'in 'noo^{1}o mɨɨ'^{13} coon^{21} tøø^{2}mo. Tsá^{2} jo ñi^{1} la jai'^{2}. 'In tsá^{2} do 'ɨ^{1}-tsí 'e ijnáa^{1}a cuu^{2} wa'a un'goo^{21}o Dios. Jeen'^{21}mo'o coon'^{13} 'in jmoo^{1}o la joon.

6 Pe wana ngɨɨ^{21}ɨ' 'e tyʉ́^{2}-ʉ tyani Dios sá^{2} 'lee'^{13}na' wa ngɨɨ^{21}ɨ' 'yaai^{1}-tsi'.

7 Tsʉ jo 'ee lée^{3}e' coonti 'e juncwii^{21} lo, la joon jon jo 'ee lí^{2} lee^{21}e' jiin'^{13} coon^{21} mi júun^{2}na'.
8 Joon wana 'oo^{21}o' sɨn'^{1}ɨn' joongɨ 'e tyée^{3}e' cwojmoo^{21}o' jløø'^{3}mo'.
9 Jileei'^{21} 'in 'iin^{212}in lisá^{2} cuu^{2} tya'a jo itaa'^{21}a tya'a joon 'ii^{21}o lawa coon^{21} sí^{2} tya' 'in 'lɨɨi'^{3}. Jilaa'^{21} 'e súun^{2}in ijmáa^{1}a 'nii'^{21} tya' 'in 'iin^{212}in joon ipíin^{2} 'ña'a lɨ jo tiin'^{13} tsá^{2}.
10 Suun^{21}un tsá^{2} cuu^{2} 'wii'^{13} joon jó^{1} jilaa'^{21} 'e gó^{2} tya'a. Joon 'inlɨ́ɨi^{13} nigasuun^{2}mo, nigatʉʉ^{21}o júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios joon lɨ́ɨ^{1} wúu^{1} niganii^{21} juncwii^{21} tya'a.

Cwojmaa^{2}o'o la ngóo^{1} 'naai'^{13} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}u

11 Pe 'nʉ-ʉ, tsʉ 'wii'^{13} tsá^{2} tya' Dios 'nʉ, tʉ́^{2} jilaa'^{21} 'e gó^{2} lo, joon cwocwoo'^{13}-'o'o 'e jmaa^{2}'a 'e tyʉ́^{2}. Jmaa^{2}'a to^{2} tyʉ'^{2} Dios. Jo'^{1}gɨ cwolíi^{2}un. Cwoli'iin^{212}mogɨ'ɨ Dios coon'^{13} tsá^{2}. Jmaa^{2}'a taa'^{21}-'o'o. 'Wo^{2}-'o'o jmaa^{2}'a tya' tsá^{2}.
12 Cwocwoo'^{13}-'o'o ce caai^{21}-'o'o ngɨ́^{2}'ɨ la nigangɨ^{1} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Cristo. Cwoo'^{13}-'o'o 'e ngɨ́^{2}'ɨ coon'^{13} Dios 'e seen^{21}mo'o coon'^{13}on coon^{21} tøø^{2}mo, tsʉ la joon gatø'^{1}ø Dios 'nʉ. Joon tyani tsá^{2} fúui^{1} niga'i^{1}'i júu^{3} jilaa'^{21} 'e nigajmaa^{1}a Dios 'wii^{212} tyi'i.
13 Joon nano 'ɨ'^{3}ɨi 'nʉ júu^{3} tyani Dios 'in cwo^{1} juncwii^{21} tya' jileei'^{21} 'in seein^{21} joongɨ tyani Jesucristo 'in gajmaa^{1}a júu^{3} jai'^{2} 'e tyʉ́^{2}-ʉ tyani Poncio Pilato.
14 Jo cuu'^{13}u'un jmaa^{2}'a jilaa'^{21} to^{2} gacwo'^{1}o Dios 'nʉ 'e jo lí^{2} faa'^{21}a tsá^{2} 'laa'^{21} jiin'^{13} coon^{21} ca mi tyʉ'^{2} Dios Jmii^{21} to^{2} 'e jneei^{1} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo.
15 Tsʉ mi tyíia^{1} 'ii'^{21} tya' Dios Jmii^{21} ijmáa^{1}a lí^{2} jilaa'^{21} 'elo. Jiin'^{13} Dios Jmii^{21} lí^{2} líi^{2}in tsaa'to^{2} 'in feei'^{1}gɨ. Joon 'in cwaa'^{3}mo 'ii. Joon 'ii-o lɨ́ɨ^{1}i røøi^{13} 'in feei'^{2}gɨ la jee^{212} jileei'^{21} røøi^{13} catyaai^{2}gɨ do. La joon jon 'ii-o tsaa'to^{2} 'in feei'^{1}gɨ la jee^{212} jileei'^{21} tsaa'to^{2}.
16 Jiin'^{13} 'ii-o lí^{2} cwo'^{1} tsá^{2} 'e seein^{21} tsá^{2} coon^{21} tøø^{2}mo tsʉ jo tyéi^{1} 'ii. Joon táan^{1}in lɨ jná^{2} joo'^{21} lɨɨlɨ^{1}. Joon jo lí^{2} tsá^{2} tsatyéen^{1}in. Joon jo mo nigalɨjøø^{2}i tsá^{2} 'ii jon'gɨ lí^{2} jøø^{2}i tsá^{2} 'ii. Cwoun'goo^{21}o tsá^{2} 'ii ce jileei'^{21}. Cwolisá^{2} 'ii'^{21} tya'a coon^{21} tøø^{2}mo. Amén.
17 Cwotyá^{3}'a-tsi 'in sá^{2} cuu^{2} juncwii^{21} lo 'e jo unjløøi'^{3} 'ña'a jon'gɨ ngɨ^{1} cu'^{2}-tsi cúu^{1}u pe ngɨ^{1}o jo cu'^{2}-tsi tya' Dios 'in jiin'^{1}. 'Ii-o cwo'^{1}o jna' jilaa'^{21} 'e jløø'^{3}na'.
18 Cwotyá^{3}'a-tsi 'ido 'e jmáa^{1}a 'e tyʉ́^{2}. Joon cwoliseein^{21} 'e tyʉ́^{2}-ʉ coon'^{13} jilaa'^{21} tyʉ́^{2} 'e jmoo^{1}o. 'Ná^{1}-a tyaa^{1} 'ido tyʉ́^{2} tya'a 'e cwo'^{1}o tsá^{2} 'e 'oo^{1}-o joon uncoon'^{13}on 'ii 'in tyéein^{13} jmɨɨ^{212}.
19 'E tyʉ́^{2} 'e jmoo^{1}o do 'e lɨ́^{2} lawa tsá^{2} jñi^{1} cwuu^{21}, 'iin^{2}in uncwu^{2} mi jñí^{2} do, pe joon mo roo^{21} joon coon^{21} tsá^{2} 'láai^{2}gɨ lagɨ ga'iin^{2} mo gajñii^{1}i do. Coon'^{13} la joon ilisá^{2} juncwii^{21} tya'a 'e jo'^{1}.

Tyaa^{1} Poo^{2} cwoo^{21}o Timoteo 'e cwo'^{1}gɨ tsá^{2} júu^{3} tyʉ́^{2}

20 Timoteo, un'øøi'^{1} jilaa'^{21} 'e gatyaa^{1} Dios cwoo^{1}'o. Jo núu^{3}'un júu^{3} 'e jo tseein^{21} jon'gɨ 'e jo to^{2} 'íi^{3}in coon'^{13} jilaa'^{21} júu^{3} 'e jin'^{2} tsá^{2} 'e 'áai^{1}gɨ jo'^{1}, pe jon' jo'^{1} 'e júu^{3} joon.
21 Joon 'inlɨ́ɨi^{13} niganúu^{2}o 'e júu^{3} do joon jo gauntiin'^{13}in 'e júu^{3} jo'^{1} tya' Dios.
Cwouncwaai'^{3} Dios 'nʉ. Amén.

Jí² tɨ tún² 'e gasii¹in San Pablo tɨ́ɨ²i Timoteo

Sii¹in Poo² 'e jí² lo tya' Timoteo

1 Jna-a, Poo², joon lɨ́ɨ¹na jaain²¹ apóstol tya' Jesucristo. Dios gasii¹in jna yaai¹-tsi 'e jmáa³aa júu³ 'e Dios cwoo¹o juncwii²¹ 'múui² tya' tsá² 'wii'¹³ Cristo Jesús.

2 Sɨ́ɨ²na 'e jí² lo tyi'i, Timoteo. 'Iin²¹²na 'nʉ lawa yʉʉn²¹ tyiia. Cwocwo'¹o Dios Jmii²¹ coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ' Cristo Jesús 'e jmaa¹a fo'feei'¹ tyi'i coon'¹³ feei'¹-tsi tyi'i joon 'e seen²¹mo'o tyʉ́².

'Ɨɨ² Poo² Timoteo júu³ 'e cwo² júu³ tyʉ́²

3 Untii'¹³oo 'nʉ coon²¹ tøø²mo coon'¹³ júu³ tyʉ́² tyiia 'e fo'³oo la 'woo¹ la jmɨɨ¹. Cwo'³oo 'maai'¹³ Dios 'in un'góo³oo la gaun'goo²¹o 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tyiia joon jo con'² jna tsá² tóo².

4 Tɨɨ'¹³-tsii jmɨɨ²¹ gatoo'²¹ unní²'in joon lɨ́ɨ¹ 'iin²¹²na jøø²¹²na 'nʉ la coon'²¹ lijløøi'³xʉʉ.

5 Tii'¹³-tsii jon xiiala jai'² lɨ́ɨ²u la jai'² galɨ́ɨi² sɨ'yíi¹²'a Loida nifu la joon jon saa²'a Eunice.

6 'Wii'¹³ joon 'ɨ́ɨ²ɨɨ júu³ 'nʉ 'e cwojmaa²gɨ'ɨ jiin'¹³ 'ii'²¹ 'e 'oo²'o 'e gacwo'¹ Dios 'nʉ mo gatóon³oon cwóo³oo tyi'i.

7 Tsʉ 'in Espíritu 'in cweei'¹³ Dios jna' jo jmoo²¹o' 'go'¹o' pe cwo'¹-o jna' pí³ joon 'e 'iin²¹²mo' tsá² joon 'e 'øøi'²¹-tsi' tyʉ́².

8 Tsʉ 'wii'¹³ joon jo fa'ɨɨ'²¹ lɨ́ɨ²u 'e røø²¹u'u cwáain¹ tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' jon'gɨ fa'ɨɨ'²¹ lɨ́ɨ²u 'wii'¹³ tyiia tsʉ siin'¹³na 'nʉñí³ 'wii'¹³ jmóo³oo to² tyʉ'² Jesús. Pe nee²¹e' wúu¹ coon'¹³ jna caáain¹ tya' júu³ tyʉ́² tya' Dios coon'¹³ pí³ cwoo¹ Dios.

9 'Ii-i gajmaa¹a tiin'¹³ jna' joon gatø'²ø jna' 'e ngɨɨ²¹ɨ' tyʉ́²-ʉ tyaníi¹i. Gatø'²ø jna' jon'on 'wii'¹³ jilaa'²¹ tyʉ́² 'e jmoo²¹o' pe galɨ́ɨ²-ɨ jiin'¹³ la 'iin²¹²mo coon'¹³ jilaa'²¹ 'e feei'¹-tsi tyi' 'e gajmaa¹a cwáain¹ tya' Jesús 'wii²¹² tyi' la nʉ'gɨ garón¹ juncwii²¹.

10 Pe la no-o gajmaa¹a liñi¹ tsá² jilaa'²¹ 'elo mo gajnéi¹ Jesucristo, 'in jmaa¹a tiin'¹³ jna'. 'Ii-o gauntyee²¹mo 'e júun²in tsá². Joon coon'¹³ júu³ tyʉ́² tya'a gacwo'¹o tsá² juncwii²¹ 'e jo tyéi¹.

11 Joon Dios gatyii'¹³in jna lawa tsá² tya'a 'e nicwóo³oo joon ni'e'³ee tsá² 'in jon' seein²¹ Israel 'e júu³ tyʉ́² do.

12 Joon tsʉ 'wii'¹³ joon móo³oo wúu¹ pe jo 'óo³oo fa'ɨɨ'²¹ tsʉ cwii¹moo 'iin 'in jai'² lɨ́ɨ²na joon jo'¹o lɨ́ɨ²na 'e 'ii-o lí² 'má¹ ca mi tɨ́² jmɨɨ²¹² joon jilaa'²¹ 'e gatyaa¹ cwóo³oo.

13 Cwosaain'²¹-'o'o jilaa'²¹ júu³ røø²¹ 'e ganʉʉ²'ʉn fo'³oo. Joon cwoseen²¹mo'o jo'¹o lɨ́ɨ²u joon 'iin²¹²mo'o Dios coon'¹³ tsá² 'wii'¹³ sɨcaan²¹mo'o coon'¹³ Cristo Jesús.

14 Coon'¹³ 'e uncoon'¹³ Espíritu Tyʉ́² 'in seein²¹ jee²¹² jna' un'øøi'²¹ jilaa'²¹ júu³ 'e tyiin² 'e gatyaa²¹²aa cwoo¹'o.

15 Niñii²¹²o'o jileei'²¹ 'in néei¹ lɨ sii²¹ Asia gatʉʉ²mo jna. Joon Figelo coon'¹³ Hermógenes jee²¹² 'ii.

16 Cwouncwaa'³i Ña'ñʉ'¹ʉ' tsá² inʉʉ tya' Onesíforo tsʉ 'láa²mo naa' Onesíforo do nijacoon²¹ fo'feei'¹ tyiia. Joon jo ga'aa¹a fa'ɨɨ'²¹ 'e 'yuu²na 'nʉñí³.

17 Pe mo nateein¹ fu Roma ga'naa'¹²i jna coon'²¹ tún² ca gatsee'²¹i jna.

18 Cwolifee'¹mo-tsi Ña'ñʉ'¹ʉ' tya' 'ii mi tɨ́² jmɨɨ²¹² joon. Tyʉ́²-ʉ nii²¹²o'o xiiala unjíi²in jna mo taan²¹²na fu Efeso do.

2

Xiiala lɨ́ɨ¹i tsá² 'láa² tya' Jesucristo

1 Joon 'nʉ-ʉ, yʉʉn²¹ tyiia, 'ii'¹³mo'o 'e uncoon'¹³ Dios 'nʉ 'wii'¹³ sɨcáan²un coon'¹³ Cristo Jesús.

2 Joon jilaa'²¹ júu³ 'e ganʉʉ²'ʉn 'e gafo'³oo foo'²¹'o tyani tsá² fúui¹, tya'²'a cwoo²¹o 'in jo cu'²-'o'o coon'¹³,

tsañ~~ʉʉ~~'1 'in t~~ɨɨ~~i21 'e'1e tsá2 xeei'21. Joon
'ii-o jon lí2-i 'e'1e tsá2 xeei'21 'e júu3 do.
3 Joon 'n~~ʉ-ʉ~~ lawa jaain21 'láa2 'in
tyúi1 'in jmoo1o to2 ty~~ʉ~~2 Jesucristo
jmoo2'o taa'21a jilaa'21 wúu1 'e moo2'o.
4 Ts~~ʉ~~ 'in jmoo1o 'nii21 to2 ty~~ʉ~~'2 fii212i
jo ng~~ɨɨ~~1 cu'2-tsi coon'13 jilaa'21 jmaa'21i
to2 tya'a 'e coon'13 la joon jløø'3mo
fii212i 'in gatyii'13in 'e l~~ɨɨ~~1i 'láa2 tya'a.
5 Coon21 røø21 jon wa'a coo1o tsá2.
Cwo'2-tsi pe jo lí2 'ii'21i 'e gal~~ɨ~~'1~~ɨ~~ la jo
røø21 coo1o la to2 ty~~ʉ~~'2~~ʉ~~.
6 Joon 'in jmoo1o to2 'ii21 jee212
tyiia21 t~~ɨɨ~~2i dø'1ø 'e lisá2 nifu.
7 Cwo'ii21du'-'o'o 'e fo'3oo lo joon
icwo'2o Ña'ñ~~ʉ~~'2~~ʉ~~' 'e 'øøi'21-'o'o jilaa'21a.
8 Cwotii'13g~~ɨ~~-'o'o 'e Jesucristo jún2
tya' 'l~~ɨɨ~~212 David 'ii joon gaunjiin'1in
Dios 'ii jee212 'l~~ɨɨ~~212 jiin'13 la júu3 ty~~ʉ~~2
cwóo3oo.
9 Joon 'wii'13 tya' júu3 ty~~ʉ~~2 joon
móo3oo wúu1 lawa tsá2 gó2 ca
gaton'2on ñí3 cadena cwóo3oo. Pe
júu3 tya' Dios jo lí2 'n~~ʉʉ~~1 tsá2 coon'13
cadena.
10 Ts~~ʉ~~ 'wii'13 joon jmóo3oo ta'1oo
coon'12 jilaa'21 'wii212 tya' 'in
gatyii'13in Dios 'e 'ii-o lí2 'ii'21i
itiin'13mo 'wii'13 Cristo Jesús. Lí2-i
'ii21o jon l~~ɨ~~ 'ya'2g~~ɨ~~ 'e jo tyéi1.
11 Ts~~ʉ~~ júu3 ja'2mo lo:
Gajúun2mo' coon'13 Cristo la joon jon
itoon21on' coon'13 'ii.
12 Joon wana nee21e' wúu1 la joon
jon ity~~ʉʉ~~21~~ʉ~~' to2 coon'13. Wana
faa'13a' 'e jo cwii1na' 'ii la joon
jon 'ii ijin'2in 'e jo cwii1in jna'.
13 Wana cuu'13na' 'a jo'1o l~~ɨɨ~~2na' 'ii pe 'ii
coonti jo cuu'1i untiin'13mo júu3
tya'a.

Xiiala jmoo1o tsá2 'e 'yaai1-tsi Dios

14 Cwountii'13-tsi tsá2 jilaa'21 júu3 lo,
cwoo'12'o cwáain1 'ii tyani Dios 'e jo
cwo'1o júu3 ruu'21i coon'13 júu3 'e jo 'ee
to2 'íi3in. 'E júu3 do i'iin2mo 'in tsá2 'in
ganúu2un.
15 Cwoo'13-'o'o jmaa2'a jilaa'21 'e
'yaai1-tsi Dios 'wii212 tyi'i la joon
lii1u tsa'leei'13 tya'a 'e jo fa'~~ɨɨ~~'21 l~~ɨɨ~~2u.
Jmaa'13 tsá2 júu3 røø21 jiin'13 la tí2 'e l~~ɨ~~2
júu3 tya' Dios.
16 Pe t~~ʉʉ~~21 júu3 'e faa'21 tsá2 'in jo ñi1,
júu3 'e jo 'e to2 'íi3in. 'In tsá2 tyaa1 júu3
do un'láai2g~~ɨ~~ jiin'13 'e gó2 jmoo1o tyani
Dios.
17 Joon júu3 tya'o inii'2 lawa
jmoowúu1. Joon Himeneo coon'13
Fileto l~~ɨɨ~~1i la joon.
18 'Ii-o gajmaa1a 'e gó2 cwáain1 tya'
júu3 jo'1 ts~~ʉ~~ jin'2in 'e nasuun2mo 'e
jiin'1in tsá2. Joon 'wii'13 júu3 tajuu21
tya' 'in tsá2 do ga'iin2mo-tsi 'inl~~ɨɨ~~i13 'e
jo'1o l~~ɨɨ~~i2.
19 Pe jo lí2 l~~ɨ~~s~~ɨɨ~~i2 júu3 tya' Dios, 'e l~~ɨ~~
lawa coon21 po'xá1 'e jo jøø'21. Joon
júu3 tya' Dios jin': "Cwii1mo Ña'ñ~~ʉ~~'1~~ʉ~~'
jileei'21 tsá2 tya'a." Jin'2o jon: "T~~ʉʉ~~21
jilaa'21 'e gó2 jileei'21 'naa' 'in jin'2 'e
cwii1mo Cristo."
20 Pe coon21 tsi in~~ʉʉ~~ l~~ɨ~~ sá2 cuu2
jon'on jmai'2 wúun1 l~~ɨ~~2 cwanáa1 s~~ɨ~~
cwataa21 'ee pe sá2-a jon wúun1 l~~ɨ~~2
'mó2 coon'13 cwoo'13 jon. Sá2-a tya'
mo t~~ɨ~~2 jm~~ɨɨ~~212 joon sá2-a jon tya' l~~ɨ~~ to'2
tsá2 tyi1.
21 La joon jon wana t~~ʉʉ~~21 tsá2 'e gó2
ilíi2in lawa coon21 wúun1 tya' mo t~~ɨ~~2
jm~~ɨɨ~~212, máa1 coon'21 jmaa'21i to2 tya'
fii212i. Natyaa1 ty~~ʉ~~2 tya' doñi'ee to2
ty~~ʉ~~2.
22 T~~ʉʉ~~21o'o jilaa'21 'e gó2 t~~ɨ~~2-tsi
s~~ɨ~~mii'21 jmáa1a pe 'n~~ʉ-ʉ~~ coon'13
jileei'21 'in m~~ɨ~~1 tyani Ña'ñ~~ʉ~~'1~~ʉ~~' jo'1o
cwolín2naa'. 'Ná1-a cwoo'13-'oo' ng~~ɨɨ~~2~~ɨɨ~~'
tyani Dios 'e ty~~ʉ~~2-u, cwoo'13-'oo' 'e
jo'1o líin2naa' joon 'e 'iin212naa' Dios
coon'13 tsá2 joon 'e taan212naa' ty~~ʉ~~2-~~ʉ~~.
23 Pe t~~ʉ~~2'~~ʉ~~ jilaa'21 júu3 'e jo tseein21
coon'13 jilaa'21 'e unng~~ɨɨ~~1~~ɨ~~ tsá2 'in jo
ñi1 ts~~ʉ~~ ñii21o'o 'e júu3 do jmoo1o 'e jo
cwo'1o júu3 ruu'21i.
24 Joon 'in jmoo1o to2 ty~~ʉ~~'2 Ña'ñ~~ʉ~~'1~~ʉ~~'
jo lí2 ng~~ɨ~~1 to2 jo cwo'1o júu3 ruu'21i pe
'ná1 'e t~~ɨɨ~~2mo 'e 'e'1e tsá2. Jmáa1a jmai'2
'e 'wo2-tsio tya' jileei'21 tsá2.
25 'Ná1-a 'e'1'e coon'21 túu2-un 'in
jo jai'2 l~~ɨɨ~~i2 la jo'1o l~~ɨɨ~~2u wa coon21 jo

ngáa¹mo icwoo¹o Dios ijaa'²¹a-tsi joon
i'øøi'²¹-tsi ilicwii¹i 'e júu³ jai'² do.
26 Joon iláa¹mo 'ña'a coon'¹³ júu³
tajuu²¹ tya' 'in'lɨɨi'³ 'in gacon'² 'ii tóo²
'e jmoo¹o la 'iin²¹²in.

3

Xiiala ilíin² tsá² jee²¹² jmɨɨ²¹² lɨ tséi¹

1 Cwolinii²¹o'o ca jmɨɨ²¹² lɨ gatséi¹
ijó¹ jiin²¹ 'e 'íi¹ fo'².
2 Tsʉ tsá² jo 'iin²¹²mo wa' tsá² xeei'²¹,
jiin'¹³ i'iin²¹²in cuu² joon jloo'³ 'oo²¹o.
Jmaai¹ jloo'³ 'ña'a joon faa'²¹a 'laa'²¹
tya' Dios. Joon jo nʉʉ'¹³ʉn to² tyʉ'²
sáa³ jmɨɨ²¹, jo cwo'¹o 'maai'¹³ jiin'¹³
jaain²¹ joon jo jmoo¹o 'e 'yaai¹-tsi
Dios.
3 'Waa'²¹-tsi 'in tsá² do. Tsá² 'in jo
cwéi¹-tsi joon 'in faa'²¹a 'e gó² tya' tsá².
Tyʉ'²ʉ to² yaai 'ido jo un'goo²¹o tsá².
Líi²in 'ido lawa joo'²¹ 'lɨɨi'³ joon 'ee'¹mo
jilaa'²¹ 'e tyʉ́².
4 Tsá² 'in 'nɨɨi¹ tsá² 'ii joon jmoo¹o
jiin'¹³ la 'ɨ¹-tsi, joon 'in tsá² do tsafeei'¹
jmaai'²¹ 'ña'a. Nitya¹-tsi coonti 'noo¹o
juncwii²¹ tya'a jo 'naai'²¹gɨ Dios.
5 Lɨ́ɨ¹i lawa tsá² 'in jai'² lɨ́ɨi² Dios pe
jo cwó² tyʉ'² Dios to² 'ii.
Cwotʉʉ²¹ jileei'²¹ 'in lɨ́ɨ¹i la joon.
6 Tsʉ 'in lɨ́ɨ¹i la joon tsataai²
waa²¹²mo inʉʉ tya' tsá² joon icoon'²¹
tóo² tsamɨ́² jøøi² 'in røøi²¹ tsaa² 'in
gatʉʉ²¹ júu³ tyʉ́² 'wii'¹³ tya' jilaa'²¹ 'e
suuin²¹.
7 Nuu¹o júu³ tya' doñi'iin pe jo
lɨtoon¹ galiñii¹ la jai'².
8 La gajmaa¹a tsaláai¹ 'in sii²¹ Janes
coon'¹³ Jambres mo ngauntyíi²in
Moisés, la joon jon jmoo¹o 'in tsá²
'in 'ee'¹ 'e júu³ la jai'² lo. Tsá² 'in jo
gauntiin'¹³ 'e júu³ tya' Dios 'ii. Joon
cwáain¹ tya' júu³ tya' Dios 'e joon 'in
xee²¹²mo-tsi júu³ tya'a.
9 Pe jo linii'¹² júu³ tya'a tsʉ coon'¹³ 'e
gó² jmoo¹o iliñi¹ tsá² la gango¹ 'in tsá²
gái¹ 'in ngauntyíi²in Moisés do.

Tyaa¹ Poo² cwoo²¹o Timoteo 'ee 'ná¹ jmáa¹a

10 Ñii²¹o'o jilaa'²¹ 'e niga'ee²¹²ee
joon nigajøø²'ø jiin'¹³ la taan²¹²na
juncwii²¹ tyiia. Nigacoon²'on cwáain¹
'e 'iin²¹²na jmáa³aa. Nii²¹o'o xiiala
jai'² lɨ́ɨ²na Dios Jmii²¹. Ñii²¹o'o
jon 'e 'wo²-tsii joon xiiala 'iin²¹²na
Dios coon'¹³ tsá². Joon ñii²¹o'o 'e
fee'¹mo-tsii.
11 Nañii²¹o'o xiiala 'øøi¹ tsá² jna
coon'¹³ jilaa'²¹ wúu¹ 'e gamóo³oo fu
Antioguía joon fu Iconio coon'¹³ Lis-
tra. Ñii²¹o'o jilaa'²¹ wúu¹ 'e galɨ́² tyiia
pe Ña'ñʉ'¹ʉ' gatiin'¹³mo jna jee²¹² ji-
laa'²¹.
12 Joon tsei'² jileei'²¹ 'in 'iin²¹²in
jmáa¹a la to² tyʉ'² Cristo Jesús inee'²¹
wúu¹ tya' tsá².
13 Pe tsá² gó² coon'¹³ 'in tajuui²¹
do iun'láai¹gɨ jilaa'²¹ 'e gó² jmoo¹o,
coon'²¹on tsá² tóo² joon icoon²¹on 'ii
tsá² tóo².
14 Pe 'nʉ-ʉ, jo tʉ́²'ʉ jilaa'²¹ 'e
nigauntsaa'¹²'a, jilaa'²¹ 'e nigal-
itsáa¹mo-'o'o la jai'², tsʉ cwii¹mo'o 'iin
'e'¹e 'nʉ 'elo.
15 Joon ca mo xuu²¹²mo'o galiñí³'i
júu³ tyʉ́² 'e ga'e'¹e 'nʉ xiiala tiin'¹³ Dios
tsá² mo jo'¹o lɨ́ɨ²u Cristo Jesús.
16 Dios gacwo'¹o tsá² jilaa'²¹ júu³
tyʉ́² tya'a. Gacwo'¹o tsá² júu³ tyʉ́²
tya'a 'e jmaa'²¹i to² 'e'¹e joon 'e jmoo¹o
júu³ xiiala 'noo'²¹on tsá² tsaa² joon
jmáa¹a røø²¹ 'e 'øøi'²¹-tsi tsá² joon 'e'¹e
tsá² xiiala lí² jmáa¹a 'e tyʉ́²-ʉ tyani
Dios.
17 Gacwoo¹o Dios júu³ tya'a 'e
jileei'²¹ tsá² tya'a lí² tyá² tyʉ́² tya'a
jmáa¹a doñi'ee 'e tyʉ́².

4

1 Tyíi³aa cwoo¹'o tyani Dios joongɨ
tyani Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo 'in ijó¹ jaj-
maa¹ 'ii'²¹ tya' tsá² jiin'¹ joongɨ tya' 'in
nijúin¹ mi jó¹ tyʉ'²ʉ to².
2 Cwó³ júu³ tyʉ́² tya' Dios. Cwó³-'o'o
cwo²'o júu³ wa'a 'iin²¹²in tsá² nuu¹un
'yaai¹-tsi sɨ jo 'iin²¹²in 'ee. Cwojmaa'¹³
tsá² júu³ 'e jo cwo'naa¹ tsá² tsaa². Mɨ²'ɨ
tyaníi¹i cwojaa'²¹a-tsi. Tyá²'a-tsi 'in

jai'^{2} líin. Cwolifeei'^{1}-'o'o coon'^{13} tsá^{2} joon 'e'^{3}'e coon'^{21} tún^{2}-un.

3 Tsʉ ijoo^{21}-o coon'^{21} sii'^{13} mo jo 'ii'^{21} tsá^{2} júu^{3} røø^{21} joon i'iin^{212}in nuu^{1}un jiin'^{13} júu^{3} 'e la tɨ́^{2}-tsi. Joon itøø'^{1}ø tɨfo'^{2} tya'a 'in fúui^{1} 'in unti^{2} loocwóo^{1}o coon'^{13} júu^{3} 'e 'iin^{212}in nuu^{1}un.

4 Joon itʉʉ^{21}o júu^{3} jai'^{2} nuu^{1}un joon inúu^{1}un jiin'^{13} júu^{3} 'e tsaai^{21}.

5 Pe jmaa^{2}'a coon'^{21} tún^{2}. Taa'^{21}'a jmaa^{2}'a coon'^{13} jilaa'^{21} wúu^{1} mó^{2}'o. Cwojmá^{2}'a to^{2} la jmoo^{1}o tsá^{2} 'in cwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios. Cwountii^{1}u'u jilaa'^{21} to^{2} 'e cwoo^{1}o Dios jmaa^{2}'a.

6 Tsʉ nanáa^{1} tyʉ́^{2} tyiia 'e ijúun^{3}na 'wii^{212} tya' júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios. Tɨ lɨ tɨ́^{2} 'ii'^{21} 'e nii'^{13}moo.

7 Joon gacwo'^{3}-tsii jmáa^{3}aa to^{2} cwoo^{1}o Ña'ñʉ'^{1}ʉ' joon nano gatsée^{1}mo tyiia joon cwáain^{1} tya' 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na' jo ga'laa^{21}aa.

8 Joon nano gasaa^{1}a Dios coon^{21} corona tyiia icwo'^{2}o jna tsʉ gajmáa^{3}oo to^{2} tyʉ'^{2}ʉ,. Joon Ña'ñʉ'^{1}ʉ', 'in jmoo^{1}o 'ii'^{21} røø^{21}, icwo'^{1}o jna mi tɨ́^{2} jmɨɨ^{212} joon. Jon'on jiin'^{13} jna icwo'^{2}o pe icwoo^{21}-o corona tya' jileei'^{21} 'in ján^{1} 'yaai^{1}-tsi mi cwée^{1}i.

Jmaa^{1}o Poo^{2} júu^{3} xiiala ngóo^{1} seein^{21}

9 Cwó^{3}-'o'o na^{1} la jmoono.

10 Tsʉ gatʉʉ^{21}mo Demas jna tsʉ gali'iin^{212}gɨ 'e sá^{2} juncwii^{21} joon gangóo^{1}o fu Tesalónica. Joon gangóo^{1}-o jon Crescente fu lɨ sii^{21} Galacia. Tito-gɨ gangó^{1} lɨ sii^{21} Dalmacia.

11 Jiin'^{13} Lucas taain^{212}gɨ coon'^{13} jna lo. Cwo'nei'^{2}du' Marcos joon ñijee^{1}o. Tsʉ jmee'^{13}na 'ii to^{2} tyiia 'e uncoon'^{13}on jna.

12 Nigasɨ́ɨ^{3}na Tíquico fu Efeso.

13 Mi ñí^{3}'i no cón^{3}'on 'mɨ'jnʉ́^{2} yʉʉ^{2} lúu^{3}uu 'e gasáa^{3}aa fu inʉʉ tya' Carpo 'in tyíin^{1} Troas. 'Nó^{2}'on cón^{3}'on jon 'e jí^{2} 'e gasáa^{3}aa pe tyiin^{2}gɨ 'e mo'jí^{2} tyiia do, 'nó^{2}'on joon cón^{3}'on.

14 'In tɨñí^{3} 'in sii^{21} Alejandro nigajmaa^{1}a 'e gó^{2} tyiia 'áai^{1}. Intyii^{21}o tya'a Ña'ñʉ'^{1}ʉ' jilaa'^{21} 'e gó^{2} nigajmaa^{1}a do.

15 Un'øøi'^{21} 'wo'o tya' 'ii tsʉ nigali'aa'^{21}o júu^{3} tyi'.

16 La mo nifu siin'^{13}na tyani tsaa'to^{2} jiin'^{13} jaain^{21} jo 'in gauncoon'^{13}o jna. Jilee'^{21}mo gatíui^{2} jna. Mɨ́^{3}ɨɨ tyani Dios 'e jo cwo^{2} Dios tsaa^{2} tya' 'ido.

17 Pe joon Ña'ñʉ'^{1}ʉ' gauncoon'^{13}on jna joon gacwo'^{1}o jna pí^{3} 'e coon'^{13} la joon gacwó^{3} jna jilaa'^{21} júu^{3} tyʉ́^{2} tya'a. Joon ganúu^{2}un 'in tsá^{2} jo seein^{21} Israel. Gatyíi^{2}mo Ña'ñʉ'^{1}ʉ' jna 'e tóin^{1} 'mó^{1}.

18 Joon ityi^{2}mo Dios jna jee^{212} jilaa'^{21} 'e gó^{2} jmoo^{1}o tsá^{2} tyiia. Joon iun'øø'^{21}i jna ca tye'^{2}na ñʉ'fú^{2} lɨ tyʉ'^{2} 'ii to^{2}. ¡Cwoun'goo^{21}o tsá^{2} 'ii^{21} 'e jo tyéi^{1}! Amén.

Júu^{3} lɨ tséi^{1}

19 'Aa^{212}mo'o fu'^{3}uu fo'^{2}'o Prisca coon'^{13} Aquila coon'^{13} tsá^{2} taai^{2} inʉʉ tya' Onesíforo.

20 Gajaan^{1}ta Erasto fu Corinto joon gasáa^{3}na tsaa'^{13}a Trófimo fu Mileto.

21 Cwó^{3}-'o'o ñí^{2}u'u la nʉ'gɨ itɨ́^{2} jiin^{21} cwíi^{2}. Sɨ́ɨ^{3}na 'aa^{212}mo'o fu'^{2}u Eubulo coon'^{13} Pudente coon'^{13} Lino coon'^{13} Claudia coon'^{13} jileei'^{21} tsaru'^{1}u' 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2}.

22 Cwocwoo^{1}o Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo wa'^{2}a pí^{3} tyi'i 'e siin'^{13}mo coon'^{13} 'nʉ. Cwouncwaai'^{3} Dios 'naa' jileei'^{21} 'naa'. Amén.

Jí² gasii¹in San Pablo tɨ́ɨ²i Tito

Poo² sii¹in 'e jí² lo tya' Tito

1-2 Jna-a, Poo², sɨ́ɨ³na 'e jí² lo. Joon jna jaain²¹ tsá² 'in jmoo¹o jilaa'²¹ to² tyʉ'² Dios. Joon jna jaain²¹ apóstol 'in gatyii'¹³in Jesucristo 'in cwoo¹o júu³ tya'a 'e uncoon'¹³on 'e jai'²gɨ lɨ́ɨi² 'in gatyii'¹³in Dios joon iliñii²¹o la jai'² xiiala ngɨ¹ tsá² tyʉ́² tyani Dios ca mi 'ii'²¹i coon²¹ juncwii²¹ icwo'² Dios 'ii. Ga'ɨ́ɨ² júu³ Dios, la nʉ'gɨ ga'láa² 'wii²¹² 'e juncwii²¹ toon²¹on' lo, icwoo¹o coon²¹ juncwii²¹ 'e jo tyéi¹. Joon Dios jo lí² faa'²¹a júu³ tajuu²¹.

3 Joon mo gatyíia¹ 'ii'²¹ tya' júu³ tya'a gajmaa¹a 'e liñii¹ tsá² coon'¹³ júu³ tyʉ́² 'e gatyaa¹ cwóo³oo. Joon Dios 'ña'a, 'in jmoo¹o tiin'¹³na', gatyʉ'²ʉ to² la joon.

4 Sɨ́ɨ³na 'e jí² lo tyi'i, Tito. Líi²un lawa yʉʉ²¹ tyiia coon'¹³ jilaa'²¹ 'e tsáai¹-tsi'. Cwouncwaai'³ Dios 'nʉ joon cwocwoo¹o Dios Jmii²¹ coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo, 'in jmoo¹o tiin'¹³na', 'e tyʉ́²-ʉ seen²¹un.

To² 'ná¹ jmaa¹ Tito fu Creta

5 Mo gatʉʉ́²na 'nʉ fu Creta, gatʉʉ́²na 'nʉ 'e unrøø²¹'ø 'e 'ná¹-a lí² røø²¹. Gatyʉ'³ʉʉ 'nʉ to² 'e 'naa¹u'u tsacøøi'¹³ jee²¹² 'in jai'² lɨ́ɨi² Cristo la coon²¹ fuu²¹.

6 'In tsá² 'in ilíin² tsacøøi'¹³ do 'ná¹-a seein²¹ jo lí² faa'²¹a tsá² 'laa'²¹ tya'a joon jiin'¹³ jaan²¹mo 'oo²¹o iliseein²¹ tya'a. Joon wa'a jóon¹on tsaa'¹-tsi Dios joongɨ wa'a jmoo¹o nʉʉ'¹²ʉ, jo to'¹o jóon¹on do mɨɨ'¹³, joon lí²-i líin²in 'in tsá² do tsacøøi'¹³ jee²¹² 'in jai'² lɨ́ɨi².

7 Tsʉ 'in tsaa'to² do lawa'a tsa'lee'¹³ tya' Dios 'ii joon 'ná¹-a ngɨ¹ 'e jo lí² cwo'¹o tsá² jiin'¹³ coon²¹ tsaa². Jo lí² líin²in tsaa'to² 'in jmoo¹o jiin'¹³ la 'iin²¹²in, jon'gɨ 'in 'nii'²¹-tsi, jon'gɨ 'in ngɨ¹ to² 'íin¹, jon'gɨ 'in ngɨ¹ to² tɨ́ɨi¹, jon'gɨ 'in 'iin²¹²in líin² tsaa'to² 'e jna'²a cuu².

8 Pe 'ná¹-a 'ii'²¹mo tsá² inʉʉ tya'a 'yaai¹-tsi, 'ná¹-a 'iin²¹²in jilaa'²¹ 'e tyʉ́². 'In tsaa'to² do 'ná¹ 'øø'²¹-tsi 'áai¹, joon jmoo¹o jilaa'²¹ 'ii'²¹ røø²¹, joon ngɨ¹ tyʉ́²-ʉ tyani Dios. Joon 'in tsá² do 'ná¹ jmáa¹a jilaa'²¹ to² tyʉ'² Dios. Joon 'in tsá² do 'ná¹-a lí² tyʉ'²ʉ to² juncwii²¹ tya'a yaai.

9 'In 'iin²¹²in líin²in tsaa'to² 'ná¹-a saain'²¹-tsi 'e júu³ 'e jo caai¹ 'e ga'e'¹ tsá² tya' Dios 'ii. Joon coon'¹³ júu³ tyʉ́² la joon lí²-i tyia'¹-tsi tsá² júu³ tya' Dios. Joon lí²-i lii'¹i 'in jo cwo'¹o júu³ ruu'²¹i coon'¹³.

10 Lɨ́ɨ¹ fúui¹ tsá² seein²¹ 'in jo nʉʉ'¹³ʉn júu³ røø²¹. Joon 'in tsá² Israel nifu jee²¹² 'ii. Sɨ́ɨ¹i 'in tsá² do jmai'² júu³ 'e jo 'e to² tí² coon'²¹on tsá² tóo².

11 'Ná¹-a tyuu'¹²'u 'e faa'²¹ 'ido. Tsʉ 'ii-o siuin²¹ tsá² cuu² joon coon'²¹on tsá² tóo² jileei'²¹ 'in taai² inʉʉ, 'e'¹e júu³ 'e jo tɨ́ɨi² 'e'¹e.

12 Tsú jaain²¹ tsagoo¹o 'in jmoo¹ júu³ jee²¹² 'ii gajin'²in 'e tsá² néei¹ lɨ sii²¹ Creta do coon²¹ tøø²mo faa'²¹a júu³ tajuu²¹. Lɨ́ɨ¹i lawa joo'²¹ 'lɨɨi'³. Tsá² jló² tu'²u, 'iin²¹²in dø'¹ø 'áai¹ pe fu'²mo jmáa¹a to².

13 Joon júu³ tya' 'in tsañʉʉ'¹ do júu³ ja'²mo. 'Wii'¹³ joon cwo'²'o cwáan¹mo 'in tsá² néei¹ Creta do coon'¹³ júu³ 'gøøi'¹³. Coon'¹³ la joon ingɨ́¹ coon²¹ tsáa¹ coon'¹³ 'e jai'² lɨ́ɨi².

14 Jo ilinʉʉ'¹²ʉn júu³ 'un'áai¹ 'e júuin²-tsi tsá² seein²¹ Israel 'e jo 'ee to² tí² jon'gɨ ilinʉʉ'¹²ʉn to² tyʉ'² tsá² 'in nigatʉʉ²¹ júu³ jai'² tya' Dios.

15 Tya' jileei'²¹ 'in tyúi¹ tyani Dios 'e tyʉ́²-ʉ jilaa'²¹. Pe tya' tsá² 'in sɨ'leei'²¹, 'in jo jai'² lɨ́ɨi² Dios, jiin'¹³ coon²¹ 'e tyʉ́²-ʉ tya'a jo sá². Tsʉ ca-gɨ 'ɨ¹-tsi joongɨ coon'¹³ 'e 'øøi'²¹-tsi galɨ́² sɨ'leei'²¹.

16 Jin'²in 'e tsei'² cwii¹in Dios pe coon'¹³ jilaa'²¹ 'e jmoo¹o jo røø¹i. 'Ee'¹mo Dios 'ii. Joon 'in tsá² do jo

nʉʉ'12ʉn joon jiin'13 coon21 to2 tyʉ́2-ʉ tya'a jo 'ii'21i Dios.

2

Júu3 røø21 'e 'ná1 'e'1'e

1 Pe 'nuu2'un 'e'3'e tsá2 júu3 tyʉ́2 tya' Dios jiin'13 la tí2.

2 'E'3'e tsá2 nicøøi'13 'e ngɨ1 coon'21 túnˀ, 'e jo 'uun'21un máa1 'áai1, jon'gɨ 'e gø'1ø 'áai1. 'Ná1 'ii1ɨ ja'2mo joon 'ɨ1-tsi 'e jmáa1a coon'21 túnˀ. Joon cwo'2'o caáin1 'e 'øøi'21-tsi jilaa'21 'e jo'1o lɨ́ii2, joon 'e'3'e cwolijo'1o lɨ́ii2 la ngóo1 'naai'13 xʉfiin'13 nii21 wúu1 'wii'13 júu3 tyʉ́2.

3 La joon jon tsayuui'1 'e'3'e 'e ngɨ1 tyani tsá2 la tɨ́ii2 ngɨ1 'in taain212 tyʉ́2 tyani Dios. 'E'3'e 'e jo jmáa1a júu3 'atsaa2 jon'gɨ 'e ngɨ1 to2 'íin1. Pe i'é3 jilaa'21 'e tyʉ́2-ʉ.

4 Coon'13 la joon i'e'1e 'in tsamɨ́2 xuui212gɨ 'e ngɨ1 'ido coon'21 túnˀ, joon ili'iin212in ñʉʉ'1 tya'a coon'13 jóon1on.

5 Joon 'e'3'e jon 'in tsamɨ́2 xuui212gɨ 'e 'ii1 jai'2 joon jo sooin21 tsá2. Pe unjii2i inʉʉ tya'a, joon ilíin2 tsamɨ́2 tyúi1 'in nʉʉ'13 to2 tyʉ'2 ñʉʉ'1 tya'a. Coon'13 la joon jo lí2 faa'21a tsá2 'laa'21 tya' júu3 tya' Dios.

6 La joon jon cwo'2'o cwáain1 tsañʉʉ'1 xuui212gɨ 'e ngɨ1 coon'21 túnˀ.

7 Jmeei2 'wo'o lawa coon21 li2 coon'13 jilaa'21 'e tyʉ́2-ʉ 'e jmoo2'o. Jo caa1u'u jilaa'21 'e 'e'3'e coon'13 'e gó2. Pe 'e'3'e xiiala jo'1 cwolii2u 'nʉ. Jo'1o lɨ́i2u jilaa'21 'e 'e'3'e.

8 Fo'2'o jmai'2 júu3 'e tyʉ́2-ʉ 'e jo lí2 cwo'1 tsá2 'nʉ tsaa2. Joon coon'13 la joon lí2 fa'ii'21 lɨ́ii2i jileei'21 'in 'eei'1 'nʉ tsʉ jiin'13 coon21 júu3 'laa'21 jo lí2 faa'21a tyi'i.

9 Cwocwoo'12'o cwáain1 'in taai2 coon21 lɨ taai2 'e jmáa1a nʉʉ'12ʉn to2 tyʉ'2 ñi'fii212i 'e taain212 'yaai1-tsi. 'Ná1-a cwo'1o júu3 ruu'21i coon'13 ñi'fii212 do.

10 Jo jmáa1a 'uun21 pe coon'13 jilaa'21 lí2-i ngɨ1 ñi'fii212i jo cu'2-tsi coon'13on. Cwocwoo'12'o cwáain1 'e ngɨ1 'ido tyani tsá2 isiuin21 tsá2 júu3 tya' Dios 'in jmoo1o tiin'13na'.

11 Tsʉ Dios nigajma'1a júu3 jileei'21 tsá2 'e feei'1-tsi tya' tsá2 joon 'iin212in jmáa1a tiin'13 tsá2.

12 'E júu3 do 'e'1e jna' 'e 'ná1 tʉ́2ʉ' jilaa'21 'e jo 'yaai1-tsi Dios coon'13 jilaa'21 'e gó2 'e suun21na' 'e sá2 juncwii21. 'Ná1-a toon21on' coon21 túnˀ, ngɨɨ21ɨ' coon21 fu1 coon21 tsáa1 joon jmoo21o' 'e 'yaai1-tsi Dios la 'ii212 toon21on' juncwii21 lo.

13 Sɨjaan21an' mi tyéi1 júu3 'ya'2gɨ ga'ɨ́i2 Dios. Ga'ɨ́i2 Dios, 'in feei'1, ijnée1i coon'13 jilaa'21 'ii'21 tya'a, coon'13 Jesu-cristo 'in jmoo1o tiin'13na'.

14 'Ii-o gacwói1 'ña'a 'wii'13 jna' 'e 'wóo1i jna' jee212 jilaa'21 'e gó2. Joon iuntyúu1i jna' ilíin2na' tsá2 tya'a 'in 'iin212in jmá1 jilaa'21 'e tyʉ́2 ce caain21-tsi.

15 Coon'13 jilaa'21 to2 'e 'oo21o'o lawa tsá2 tya' Dios cwo'e'2'e tsá2 cwo'ii21 júu3 tya' tsá2 joon jmaa'13'a júu3 jileei'21 'in jmoo1o 'e gó2 jilaa'21 'e gó2 jmoo1o. Jo cwo'2'o 'e jøøi2 tsá2 'nʉ wói1.

3

Jilaa'21 to2 'ná1 jmá1 'in jai'2 lɨ́ii2

1 Cwountii'13-tsi tsá2 'e jo cwo'naa1 mii'13 tya' tsaa'to2 pe 'e cwolinʉʉ'13o júu3 tya' tsaa'to2. Joon 'ná1-a náa1 tyʉ́2 tya'a jmáa1a jmai'2 'e tyʉ́2-ʉ.

2 Joon jo cwofaa'21a 'laa'21 tya' jiin'13 jaain21. Cwosii'12'i tsá2 'e jo 'noo'1o mii'13 pe cwotaan21mo 'wo2-tsio, jmáa1a jmai'2 'e tyʉ́2-ʉ tya' jileei'21 tsá2.

3 Tsʉ la joon jon jna' la mo jéei1 jo néeˀe' seein21 Dios, jo jmoo21o' nʉʉ'13ʉn'. Joon jo leein1-tsi' 'e gó2 jmoo21o', gapii21i' lɨ wíinˀ tɨ'xʉʉ fu1 tya' Dios. Galisaan21an' 'e soo21-tsi'. Tsiwúu1na' joon 'ee'1mo tsá2 jna' joon jna'o' 'ee'3mo' la jaain21 la jaan21na'.

4 Lɨ́ii1 jna' la joon mo gajmaa1a Dios, 'in jmaa1a tiin'13na', ilinée2e' jilaa'21 'e tyʉ́2-tsi tya'a coon'13 jilaa'21 'e 'iin212in Dios tsá2.

5 Joon gajmaa^{1}a Dios tiin'^{13}mo' tsʉ 'wii'^{13} fee'^{1}mo-tsi tyi' jon'on tsʉ 'wii'^{13} 'e tyʉ́^{2}-ʉ nigajmoo^{21}o' tsʉ 'wii'^{13} tyú^{2}-umo'. Gajmaa^{1}a tiin'^{13}mo' mo gacwo'^{1}o jna' coon^{21} juncwii^{21} 'múui^{2} 'wii'^{13} tya' Espíritu Tyʉ́^{2} tya'a 'in gacwo'^{1}o jna' 'e juncwii^{21} 'múui^{2} do. Joon mi 'ii'^{13}na' 'e juncwii^{21} 'múui^{2} do Dios garuun'^{13}mo jna'

6 joon 'wii'^{13} cwáain^{1} tya' 'in jmaa^{1} tiin'^{13}na', 'in sii^{21} Jesucristo, Dios gacwoo'^{12}i jna' lɨ́ɨ^{1}gɨ 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya'a.

7 Coon'^{13} la joon lí^{2}-i 'ɨ́ɨ^{2} Dios, 'in feei'^{1}-tsi, júu^{3} 'e tyú^{2}-mo' joon 'ii'^{13}mo' juncwii^{21} 'e jo tyéi^{1} 'e sɨjaan^{21}an'.

8 Júu^{3} ja'^{2}mo 'e júu^{3} lo joon 'iin^{212}na 'e jo cwo'^{2}'o cuu'^{21}i jmáa^{1}a 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Dios jilaa'^{21} 'elo. Coon'^{13} la joon icwó^{1}-tsi jmáa^{1}a 'e tyʉ́^{2}-ʉ. Tyʉ́^{2}-ʉ 'e júu^{3} lo joon jmaai^{1} to^{2} tya' jileei'^{21} tsá^{2}.

9 Tʉ^{2} jilaa'^{21} júu^{3} 'e tyá^{1} tsá^{2} 'e jo 'e to^{2} tí^{2} coon'^{13} jilaa'^{21} cwáain^{1} tsaai^{2} tya' 'lɨɨ^{212} tsacøøi'^{13}. Tʉ^{2} jon jilaa'^{21} júu^{3} 'e sɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} jo cwo'^{1}o júu^{3} ruu'^{21}i tya' ley tya' Moisés tsʉ jo 'ee to^{2} 'íɨ^{3}in, jo jmaai^{1} to^{2} tya' jiin'^{13} jaain^{21}.

10 Wa 'e'^{1}e tsá^{2} júu^{3} xiia', joon jmoo'^{13}o poo^{212} jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2}, joon wana jo nʉʉ'^{12}ʉn mi tɨ́^{2} tún^{2} naa'^{13} cwo'^{2}'o cwáain^{1} joon tʉ́ʉ^{1}mo'o 'ido.

11 Tsʉ cwoliñi^{2}o'o 'e 'in tsá^{2} do nigatʉʉ^{1} la jai'^{2} joon jmoo^{1}o 'ii'^{21} 'ña'a coon'^{13} tsaa^{2} 'e 'noo^{1}o.

'E 'ná^{1} jmá^{1} Tito

12 Sɨ́ɨ^{3}na Artemas sɨ Tíquico 'ee fu lɨ tyiin^{1}u'un. Mi cwaa'^{1}i cwo'^{2}-'o'o jiin'^{1}in' lɨ' fuu^{21} Nicópolis tsʉ niga'ɨ^{1}-tsii 'e taan^{212}na do la tøøi^{2} jiin^{21} cwíi^{2}.

13 Cwouncoon'^{13} Zenas, 'in tɨ́ɨi^{2} ley, coon'^{13} Apolos jilaa'^{21} 'e 'ná^{1} tya'i fu^{1} 'e jo sɨ'naai^{21}.

14 La joon jon jileei'^{21} tsá^{2} tyi' 'ná^{1} litɨ́ɨi^{2} jmáa^{1}a to^{2} tyʉ́^{2}-ʉ ilisá^{2} jilaa'^{21} 'e jmee'^{21}i to^{2} joon lí^{2}-i uncoon'^{13} tsá^{2} xeei'^{21}.

Júu^{3} 'e tséi^{1}

15 Joon jileei'^{21} 'in taain^{212} coon'^{13} jna lo sii^{212}na'a 'aa^{212}mo'o. Joongɨ 'aa^{212}mo'o fu'^{2}'u tsaruu'^{21}u' 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Jesucristo 'in 'iin^{212}in jna'a. Cwouncwaai'^{3} Dios 'naa' jilee'^{21}naa'. Amén.

Jí² gasii¹in San Pablo tɨ́ɨ²i Filemón

Sɨɨ¹i Poo² jí² tya' Filemón

1 Jna-a, Poo², sɨ́ɨ³na 'e jí² lo tyi'i, Filemón, 'in jmoo¹o to² coon'¹³ jna'. Sɨɨ¹mo jon ru'¹u' Timoteo. Jna-a, Poo², 'yuu²na 'nɨñí³ 'wii'¹³ cwóo³oo júu³ tyɨ́² tya' Cristo Jesús.

2 Sɨ́ɨ³na jon 'e jí² lo tya' 'in tsá² jai'² lɨ́ɨi² júu³ tya' Jesucristo 'in uncaain²¹ inɨɨ tyi'i joongɨ tya' ru'¹u' Yá² Apia coon'¹³ Arquipo 'in jmoo¹o to² coon'¹³ jna'.

3 Cwocwo'¹o Dios Jmii²¹ coon'¹³ Ña'ñɨ'¹ɨ' Jesucristo fo'feei'¹ 'naa' joon 'e ñii²oo' 'e jløø'³mo Dios Jmii²¹ coon'¹³ 'naa'.

Xiiala 'iin²¹²in Filemón tsá²

4 Coon²¹ tøø²mo cwo'³oo 'maai'¹³ Dios Jmii²¹ joon mɨ́³ɨɨ tyaníi¹i 'wii²¹² tyi'i

5 tsɨ nanúu³oo xiiala 'iin²¹²mo'o Ña'ñɨ'¹ɨ' Jesús joon xiiala tsáa¹mo-'o'o 'ii joongɨ xiiala 'iin²¹²mo'o jileei'²¹ 'in tsáa¹-tsi Jesucristo.

6 Mɨ́³ɨɨ tyani Dios 'e jilaa'²¹ 'e tyɨ́² jmoo²'o wii'¹³ ja'²mo lɨ́ɨi²u Jesucristo ilí² 'e'²e tsá² jilaa'²¹ 'e tyɨ́² ngóo¹ 'naai'¹³ jmoo¹o Dios tyi', joon

7 fúu¹mo tsá² 'in jai'² lɨ́ɨi² ni-gatya'²a-tsi joon 'iin²¹²mo'o jilee'²¹e'e tsɨ 'wii'¹³ joon 'áa¹mo jløø'³na joon tyáa³-tsii 'wii'¹³ 'nɨ tsaru'¹u'.

Poo² mɨɨ¹ɨ tyani Filemón 'wii²¹² tya' Onésimo

8 'Wii'¹³ joon jmaa²'a feei'²¹-'o'o 'wii'¹³ tyiia. Jo 'iin²¹²na tyɨ'³ɨɨ to² tyi'i la tɨɨ²moo tyɨ'³ɨɨ to² tsɨ lɨ́ɨ¹na apóstol tya' Jesucristo.

9 Pe jna-a, Poo², 'iin²¹²na mɨ́³ɨɨ tyani'i 'e jmaa²'a feei'¹-'o'o 'wii²¹² tyiia tsɨ 'wii'¹³ 'iin²¹²mo'o jna. Jna-a nayɨɨ'¹³na joon 'yuu²¹²na 'nɨñí³ cwáain¹ tya' Cristo Jesús.

10 Mɨ́³ɨɨ tyani'i cwáain¹ tya' Onésimo 'in lɨ́ɨi¹ lawa'a xuui²¹² tyiia tsɨ 'wii'¹³ jo'¹o galɨ́ɨi² Jesucristo la 'ɨɨ²¹² 'yuu²¹²na 'nɨñí³.

11 Tsá² 'in galée¹³u'u 'ii joon jo 'ee to² gali'íin³ tyi'i tsɨ gacwiin¹o. Pe nano-o 'íin³ 'ido to² tyi'i la joon jon 'íi³mo to² tyiia.

12 Sɨ́ɨ³na Onésimo fu tyi'i tún¹. 'Áa¹mo fúu² lɨ́ɨ²na lawa'a 'ñiia'o jmá²'a feei'¹-'o'o 'wii²¹² tya'a, 'ii'¹³mo'o. Waxɨ'ɨ lɨ jo lɨ́ɨ¹i tsá² tyi'i.

13 'Iin²¹²na ijáin² Onésimo lo la 'ɨɨ²¹² 'yuu²¹²na 'nɨñí³ cwáain¹ tya' júu³ tyɨ́² tya' Dios. Joon coon'¹³ la joon lí² unjíi²in jna cwáain¹ tyi'i.

14 Pe jo 'iin²¹²na jmáa³aa jiin'¹³ coon²¹ wana jo cwo'²'o júu³ tyi'i. Tsɨ jo 'iin²¹²na ijmaa²'a coon²¹ 'e tyɨ́² tyiia tyitsáai¹ pe 'iin²¹²na 'e 'yaai¹-'o'o.

15 Gacwo'ɨ́ɨ¹o Onésimo tyi'i joon no gaa'¹³mo túnˡ joon no 'ii'¹³mo'o jo cwo'ɨɨ¹gɨ.

16 Pe la no jo lí² jmaa'¹³gɨ'ɨ cwáain¹ 'e galée¹³u'u tsɨ ni ja'³mo lɨ́ɨi² Jesucristo. 'Ii'¹³mo'o 'ii lawa'a tsaruu'²¹mo'o 'in 'née²mo'o. 'Iin²¹²moo 'ii 'áai¹ pe 'nɨ ili'iin²¹²u'un 'i 'áai¹gɨ tsɨ tsá² tyi-o'o 'ii. Joongɨ ja'²mo lɨ́ɨ²i Ña'ñɨ'¹ɨ'.

17 Pe joon wana 'ɨ¹-'o'o la 'ɨ¹-tsii la 'oo'²¹² jna' tsá² cwoo²¹o' júu³ tyɨ́² tya' Jesucristo 'ii'¹³mo'o 'ino lawa jna.

18 Joon wana na'laa¹a tyi'i sɨ røøi¹ tyi'i 'ee, jna-a icɨ́ɨ³ɨɨ cwáain¹ tya'a.

19 Júu³ tyiia 'e gataan¹ Onésimo ni jí². Jna-a, Poo², 'in gatóon³oon 'e la fo'³oo icɨ́ɨ³ɨɨ tyi'i wana røø¹i tyi'i. Pe jo fuu²¹²uu 'nɨ xiiati røø²'u tyiia xɨfiin'¹³ jna-a cwoo'¹³oo 'nɨ júu³ tyɨ́² tya' Dios.

20 Tsaru'¹u', jmaa²'a coon²¹ 'e tyɨ́² tyiia tsɨ jo'¹o lɨ́ɨ²na' Ña'ñɨ'¹ɨ'. Cwo'²'o jna pí² tsɨ ru'¹u' coon'¹³ Cristo. Jmaa²'a 'e fo'³oo lo tsɨ 'wii'¹³ ru'¹o' coon'¹³ Cristo coon'¹³ la joon ijløø'³na.

21 Sɨ́ɨ³na 'e jí² lo tsɨ tsáai¹-tsi 'e jo'on jmaa²'a nɨɨ'¹³'ɨn pe ijmaa²'a 'láai¹gɨ la gamɨ́³ɨɨ.

22 Mɨ́³ɨɨ jon 'e tya'²'a tyʉ́² lɨ jóon³oon.
Lɨ́ɨ²na icwo¹ Dios 'e yajøø³na 'naa' tsʉ
'wii'¹³ júu³ tyʉ́² 'e gafaa²aa' 'wii²¹²
tyiia.

Júu³ lɨ tséi¹

23 Sɨ́ɨ¹i jon Epafras 'aa²¹²mo'o. 'Ii
'yuui¹ 'nʉñí³ coon'¹³ jna jon 'wii'¹³ tya'
cwáain¹ tya' Cristo Jesús. 'Aa²¹²mo'o
jon jin'²

24 Marcos coon'¹³ Aristarco coon'¹³
Demas coon'¹³ Lucas 'in taain²¹²
jmoo¹o to² coon'¹³on.

25 Cwouncwaai'³ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesu-
cristo 'naa'. Amén.

Jí³ tɨ́ɨ²i Tsá² faa'²¹ Jmíi¹ Hebreo

Lɨ gatséi¹ gafee'²¹i Jóon¹ Dios tsá² cwáain¹ tya' Dios Jmii²¹

1 Ca la jéei¹ Dios gafee'²¹i 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tyi' 'láai² naa' joongɨ 'láai² 'ii'¹³ jiin'¹³ la 'øøi'²¹-tsi coon'¹³ 'in tsá² 'in gacwo'¹o júu³ tyʉ́² tya'a.

2 Joon nano nagatséi¹ nigafee'²¹i Dios jna' coon'¹³ Jóon¹on. Joon Dios gajmaa¹a juncwii²¹ coon'¹³ Jóon¹on. Joon nigatyaa¹a cwoo²¹o Jóon¹on jilaa'²¹ 'e sá² juncwii²¹.

3 'E 'ya'²gɨ tya' Jóon¹on lɨ la lɨ 'e 'ya'²gɨ tya' Dios Jmii²¹ tsʉ la lɨ́ɨi¹ Dios Jmii²¹ la joon jon lɨ́ɨi¹ Jóon¹on. Joon coon'¹³ júu³ 'øøi'¹³ tya'a jmoo¹o 'e jo tyéi¹ jilaa'²¹ 'e sá². Joon mo ngayuui'¹³ gauntyúu¹i jna' joon gacwó²o lɨ' caai²¹ Dios Jmii²¹ tsáa¹ 'in tyíin¹ ñʉ'fú².

Feei'¹gɨ Jóon¹ Dios lagɨ ángeles tya'a

4 Nigalɨ́² 'e feei'¹gɨ Jóon¹ Dios lagɨ ángeles tya' Dios. Joon ga'ii'²¹mo 'e gatɨ́ɨi² 'e tyiin²gɨ lagɨ 'in ángeles do.

5 Tsʉ jiin'¹³ cafu jo gasɨɨ'²¹ɨ Dios Jmii²¹ jiin'¹³ jaain²¹ ángel jin'²in:
'Nʉ-ʉ yʉʉn²¹ tyiia;
joon nano nigacwo'¹o 'nʉ juncwii²¹ tyi'i.
Jon'gɨ gasɨɨ'²¹ɨ jiin'¹³ jaain²¹ ángel:
Jna-a ilíin²na Ñʉ'²'ʉ,
joon 'nʉ-ʉ ilíin²un yʉʉn²¹ tyiia.

6 Joon mo gacwó¹i Jóon¹on 'in nifu ni cwoo'¹³ juncwii²¹ gajin'² Dios Jmii²¹:
Cwoun'goo²¹o jileei'²¹ ángeles tyiia 'ii.

7 Cwáain¹ tya' ángeles do gajin'²in:
Dios jmoo¹o lɨ́ɨi¹ ángeles tya'a la lí² tyí²,
joon 'in jmoo¹o la to² tyʉ'²ʉ lɨ́ɨi¹ la lɨ́¹ jɨ́² 'e coo²¹.

8 Pe cwáain¹ tya' Jóon¹on gajin'²in:
'Nʉ-ʉ, Dios, ityʉ'²'ʉ to² coon²¹ tøø²mo.
Joon coon²¹ tsáa² tyʉ'²'ʉ to².

9 'Nʉ-ʉ, 'iin²¹²mo'o 'e jmoo¹ tsá² la to² tyʉ'² Dios joon jo¹ tɨ́²-'o'o² 'e gó². Tsʉ 'wii'¹³ joon Dios Jmii²¹, 'in lɨ́ɨi¹ Dios tyi'i, nigajmaa¹a 'e jløø'³mo'o lagɨ 'in catyaai².

10 Jin'²o jon Dios Jmii²¹ sɨɨ'²¹ɨ Jóon¹on:
'Nʉ-ʉ, mo ga'láa² 'wii²¹², Ña'ñʉ'¹ʉ', najmaa²'a ni cwoo'¹³ juncwii²¹ joon coon'¹³ cwoo¹'o gajmaa²'a juncwii²¹.

11 Ityee¹mo jilaa'²¹ 'e sá² pe 'nʉ-ʉ coon²¹ tøø²mo iseen²¹mo'o røø²¹.
Jilaa'²¹ 'e sá² ilitsáai² lawa 'mɨ'² 'e tsáai².

12 Joon ijuu'¹³'u jilaa'²¹ 'e sá² lawa sɨɨn'³ tsá²,
joon ilisɨ́ɨ²mo.
Pe, 'nʉ-ʉ, jo lisɨ́ɨ²u jiin'¹³xʉ,
joongɨ juncwii²¹ tyi'i jo tyéi¹.

13 Ce jiin'¹³ cafu jo gasɨɨ'²¹ɨ Dios Jmii²¹ jiin'¹³ jaain²¹ ángel tya'a:
Ni²'i lɨ' cwóo³oo tsáa¹, ca mi tyée²na 'in 'eei'¹ 'nʉ.

14 Jileei'²¹ ángeles lɨ́ɨi¹ la lɨ́ɨi¹ espíritus 'in jmoo¹o la to² tyʉ'² Dios Jmii²¹. Joon isii²¹in 'ii 'e tsauncoon'¹³on jileei'²¹ 'in jmaa¹a Dios tiin'¹³.

2

'Ná¹ nʉʉ²¹ʉ' coon'²¹ túnˆ²gɨ júu³ tya' Dios

1 Tsʉ 'wii'¹³ joon 'ná² nʉʉ²¹ʉn' coon'²¹ túnˆ²gɨ jilaa'²¹ 'e júu³ 'e nigan̶ʉʉ²¹ʉn' la coon'²¹ jo li sɨɨ²¹na' fu¹ xiia'²¹.

2 Tsʉ wa gajaan¹ la joon jilaa'²¹ júu³ tyʉ́² 'e galisá² ca la mo jéei¹ 'e gacwó² ángel, joon jileei'²¹ 'in ga'noo¹o tsaa² jo galin̶ʉʉ'¹³ʉn 'e júu³ tyʉ́² do joon ganí²i wúu¹ jiin'¹³ la tɨ́ɨi².

3 ¿Xiiala ililaa²¹²na' yiia' wana jo jmoo²¹o' nʉ́ʉ¹³ʉn' 'e júu³ 'øøi'¹³ 'áai¹ lo tya' 'e tiin'¹³ tsá²? Tsʉ ga'láa² Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo 'wii²¹² 'ɨɨ² 'e júu³ lo tya' 'e tiin'¹³ tsá² nifu joon 'in ganúu² júu³ tya'a galitsáa¹mo-tsi 'e la ja'²mo 'e júu³ do joon 'ii gacwo'¹o jna' 'e júu³ do.

4 Joon Dios Jmii²¹ gajmaa¹a júu³ 'e ja'²mo 'e júu³ do coon'¹³ li² joongɨ

coon'13 milagros coo'13 'áai1 'e niga-
jmaa1a. Joon jiin'13 la 'iin212in gac-
woo1o Espíritu Tyʉ2 tya'a tya' tsá2 'e
coon'13 la joon liñí1 tsá2 'e ja'2mo 'e
júu3 do.

Galíin1in Jesucristo lawa tsá2 taain212 juncwii21

5 Jo mo gajmaa1 Dios Jmii21 wa'a
ángeles tyʉ'2ʉ to2 'e juncwii21 ijó1 'e
faa2a' nano.
6 Lɨ' cɨɨ'13 gajmaa1a tsʉ ni jí2 tya' Dios
seein21 jaain21 'in gajin'2in:
Dios Jmii21, ¿xiiala lɨ́ɨi1 tsá2 taain21
juncwii21 'e tɨ'2-'o'o 'ii?
¿Xiiala lɨ́ɨi1 tsá2 icu'2-'o'o coon'13on?
7 Tsʉ gajmée1mo'o 'ido 'wéei1gɨ lagɨ
ángeles coon21 sii'13xʉ,
joon gacwo'2'o 'ii 'e 'ya'2gɨ tyi'i.
Joon gacwo'2'o 'ii 'e tyʉ'2ʉ to2 jilaa'21 'e
nigajmaa2'a.
8 Jilaa'21a gasii'21'i 'wii212 tɨɨ2ɨ.
La joon jilaa'21 'e ganá1 'wii212 tɨɨ2 tsá2.
Jiin'13xʉ 'e sá2 'e jo1 tyʉ'2 tsá2 to2. Pe
xʉfiin'13 joon lé2du' cwáain1 'e jo ji-
laa'21a jmoo1o nʉʉ'13ʉn.
9 Pe né2mo' Jesús 'in Dios Jmii21
gajmeei1 'wéei1gɨ lagɨ ángeles coon21
sii'13xʉ joon tsʉ 'wii'13 'iin212mo Dios
Jmii21 jna' gajúin1 Jesús 'wii212 tya'
jileei'21 tsá2 joon nano Dios Jmii21
nigacwo'1o Jesús 'e jilaa'21 'ya'2gɨ tya'a
tsʉ 'wii'13 'e wúu1 'e nigangoo1on 'e
joon mo 'yʉ júu3.
10 Jilaa'21 'e sá1 tya' Dios Jmii21
joon 'ii gajmaa1a jilaa'21 'e sá2. Joon
Dios 'iin212in 'e jmáa1a coon'21 jilaa'21
'e 'ya'2gɨ tya'a jee212 jileei'21 jóon1on
fúui1. Tsʉ 'wii'13 joon coon'13 'e wúu1
gangoo1on Jesucristo, 'in gajmaa1a
tiin'13 tsá2 do, gauntsiin1in Dios Jmii21
jilaa'21 'e 'ná2 jmaa1a 'in Jesucristo do.
11 'Wii'13 joon Jesucristo do lí2-i un-
caain21 tsá2 coon'13 Dios Jmii21, joon
'ii Jmii21 'in Jesucristo do, 'ii jon Jmii21
tsá2 'in sɨcaain21 coon'13 Dios 'wii'13
Jesús do. Tsʉ 'wii'13 joon 'in Jóon1
Dios do jo 'oo1o fa'ɨɨ'21 wa'a sɨɨ'21ɨ tsá2,
"ru'1u'".
12 Tsʉ ni jí2 tya' Dios jin'2in:
Ifuu212uu cwáain1 tyi'1i tyani
tsaruu'21na,
joon i'ǿø3øø coon'13 'in sɨcaain21
iun'goo21o 'Ñʉ2.
13 Jin' 'e jí2 lo jon:
Tsáa1mo-tsii Dios.
Joon gajin'2o jon:
Lo siin'13na coon'13 yʉʉn21 'in gacwo'2i
Dios jna.
14 'In jóon1 tsá2 coon21 inʉʉ tya'a
coon21gɨ ngú1 taain1 joon coon21gɨ
jmɨ1 'ǿø1i coon'13 'ido. La joon jon
Jesús galɨ́2 ngú1 taain1 la lɨ́1 ngú1
taain1 tsá2 la joon jon jmɨ1 'ǿø1i 'e joon
la joon ilijúun2in la júin1 tsá2. Joon
mo gajúun2in gatsé1mo 'ii'21 tya' 'in
jngaai'13 tsá2, 'øøi'21-tsi tsá2 'in 'lɨɨ'3mo.
15 Joon coon'13 la joon galáa2mo
jileei'21 'in 'goo'21 injúun2in la jee212
taan212in juncwii21 lo tsʉ lawa 'in
sɨ'nuu1mo 'in lɨ́ɨ1i la joon.
16 Tsʉ 'e la ja'2mo jo gajó2 Jesús iun-
coon'13 ángeles, gajó2 jauncoon'13 'in
jún2 tya' 'lɨɨ212 Abraham.
17 Joon 'ná2 líi2in Jesús la lɨ́ɨ1i ruu'21i
coon'13 jilaa'21 'e coon'13 la joon lí2
jmaa1a to2 lawa untsá2 'in tyiin2gɨ
nifu tyani Dios, ilíin1in untsá2 'in tyúi1
joongɨ 'in 'wóo1-tsi. Joon mo gajúin1
Jesús 'e lɨ́1 lawa coon21 fa'1 'e gatyí2i
jilaa'21 tsaa2 tya' tsá2.
18 Joon tsʉ 'wii'13 gangoo1 Jesús
wúu1 'é2e 'in 'lɨɨi'3, 'wii'13 joon lí2-i un-
coon'13 Jesús jileei'21 tsá2 'in 'e'2e 'in
'lɨɨi'3 wúu1 nano.

3

Tyiin2gɨ Jesús lagɨ 'lɨɨ212 Moisés

1 La joon tsaru'1u' 'in nicwaai'3,
'in nigatø'1 Dios 'e líi2in tsá2 tya'a,
tyaan1duu' cwáain1 coon'21 tún2 Cristo
Jesús. Joon lɨ́ɨ2na' 'e Dios gasii1in
Cristo Jesús do joon 'ii ilíi2in untsá2 'in
tyiin2gɨ nifu tyi'.
2 Joon Jesús, 'in gatyii'13in Dios 'e
jmáa1a 'e to2 no, galinʉʉ'13ʉn jilaa'21 la
galɨ́2 nʉʉ'13ʉn Moisés jilaa'21 jee212 'in
tsaa'1-tsi Dios.

3 'In jmoo'13o coon21 'nʉ́1 'yʉ2gɨ júu3i
lagɨ 'e 'nʉ́1 do. La joon jon Jesucristo
lɨ́ɨ2i 'e 'yʉ2gɨ júu3i lagɨ Moisés.
4 La coon21 'nʉ́1 tsá2 'ná1 jma'2a tsá2;
pe Dios gajmaa1a jilaa'21 'e sá2.
5 La joon Moisés lawa jaain21
tsa'leei'13 'in tyúi1 gajmaa1 nʉʉ'13ʉn
jee212 'in tsaa'1-tsi Dios 'in lɨ́ɨ1i lawa
coon21 'nʉ́1. Joon 'e to2 tya' Moisés
'e faa'21a 'e 'noogɨ ijin'2in Dios mi
licɨɨin21.
6 Pe Cristo, Jóon1 Dios Jmii21 'ii, gaj-
maa1a nʉʉ'13ʉn jee212 jna' 'in tsaa'1-tsi
Dios. Joon lɨ́ɨ1na' 'nʉ́1 tya' Dios wana
jmoo21o' taa'21a' joongɨ tsáa1mo-tsi' ca
lityéi1. Joon wa'a jmoo21o' la joon
jløø'3na' coon'13 'e 'øøi'21-tsi'.

Lí2-i 'ii'21 'woo'21 tsá2 tya' Dios

7 Wii'13 joon la gajin'2 'in Espíritu
Tyʉ́2 tya' Dios ni jí2 tya' Dios:
Nano, wana núu2uun' 'e jin'2 Dios.
8 Jo cwoli'waa'21-'oo' la galɨ'waa'21-tsi
'in gali'ee'1i Dios joon gacón2
cwáain1 xiiala lɨ́ɨ1i Dios coon21 lɨ
jo 'iin tsá2 seein21.
9 Tsʉ do-o galitsáai1-tsi 'lɨɨ212 tsacøøi'13
tyi' xiiala lɨ́ɨ1na.
Xʉfiin'13 tunló1 jiin21gɨ ngó1o 'e
ganii21i jilaa'21 'e ni gajmáa3aa.
10 Joon tsʉ 'wii'13 joon gatsá2 'nii'21-tsii
tya' 'in tsá2 do.
Joon gafuu212uu: "Tɨ́2gɨ-tsi 'in tsá2 do
ngɨ́1 lɨ' caai21.
Jo 'iin212in liñii1i fu1 tyiia."
11 Joon tsʉ 'wii'13 joon gatɨ́2 'nii'21-tsii
tya'a joon ga'ɨ́ɨ3ɨɨ júu 'e jo lí2 'ii'21
'woo'21o coon'13 jna.
12 Tsaru'1u', un'øø'21naa' yaanaa' 'e
coon21 jo ngáa1mo jaain21 jee212 'naa'
jo tsáai1gɨ-tsi Dios joon coon'13 'e gó2
do tɨ' xʉʉ itsawíin2mo caai21 Dios 'in
jiin'1.
13 Lɨ cɨɨ'13ɨ jmaa2aa'. Jmaa2aa'
tyaa1-'oo' la jaain21 la jaan21naa' la
coon21 jmɨɨ212 la 'ɨɨ212 'e lí2 jin'2gɨ
tsá2, "nano". 'E coon'13 la joon jo 'e
coon'21 tsaa2 'naa' tóo2 jiin'13 jaain21
'e li'waa'21-'oo'.
14 Tsʉ wana tá2 taain212-tsi' coon'13
'e tsáai1-tsi' ca la mo 'wiin212 ca lɨ
gatséi1 coon'13 la joon 'i'ii'13na' caain21
coon'13 Cristo jilaa'21 'e 'ya'2gɨ tya'a.
15 Tsʉ la joon jin'2in:
Nano, wana nuu2uun' 'e jin'2 Dios,
jo cwoli'waa'21-'oo' la galɨ'waa'21-tsi
'in gali'ee'1i Dios.
16 ¿'Iingɨ 'in niganúu2un júu3 tya'1 Dios
joon mi yuui'13 joon gali'ee'1mo Dios?
'Ii 'i 'in niga'wooi1 Moisés fu lɨ sii21
Egipto.
17 ¿'Iingɨ 'in gajmaa1a Dios 'nii'21-tsi
'wii212 tya'a ce tséin1 tunló1 jiin21?
Gatsá2 'nii'21-tsi Dios tya' 'in tsá2 do
'in ga'noo'1o tsaa2, 'in nigajúin1 jee212
cwoo'13 tyʉʉn21 do.
18 Joon, ¿'iingɨ ga'ɨ́ɨ2ɨ Dios júu3 'e jo i'ii'21
'woo'21 coon'13? Ga'ɨ́ɨ2ɨ Dios 'e júu3 do
tya' 'in tsá2 'in jo gajmaa1a nʉʉ'13ʉn
júu3 tya'a.
19 Né2o' 'e 'in tsá2 do jo galɨ'2ɨ gan-
gatáa2i tsʉ 'wii'13 jo gajo'1 galɨ́ɨ2i.

4

1 La joon jon jna' 'ná1 jmoo21o'
coon'21 tún2 la 'ɨɨ212 sá2gɨ júu3 tya' Dios
'e lí2 tsataai212 tsa'ii'1i 'woo'21 coon'13
Dios 'e coon21 jo ngaa1mo 'inlɨ́ɨi13
jee212 jna' jo li'1i 'e tsataai212.
2 Tsʉ la joon jon jna' niganʉ́3o'
'e júu3 tya' xiiala 'e tiin'13 tsá2 la
ganúu2un 'in tsá2 do. Pe 'in tsá2 do jo
'ee to2 'íi3in 'e ganúu2un 'e júu3 do tsʉ
mo ganúu2un jo jo'1 galɨ́ɨ2i.
3 Pe jna' 'in jai'2 nigalɨ́ɨ2na' itsatóo3o'
lɨ 'ii'21 'woo21o'. Gajin'2 Dios cwáain1
tya' 'e 'ii'21 'woo'21 tsá2 do:
Joon tsʉ 'wii'13 joon gatsá2 'nii'21-tsii
tya'a joon ga'ɨ́ɨ3ɨɨ júu3
'e jo i'ii'21 'woo'21 coon'13 jna.
Xʉfiin'13 ga'yée2mo to2 tya' Dios ca mo
garoon1on juncwii21.
4 Tsʉ ni jí2 tya' Dios 'e jin'2in cwáain1
tya' jmɨɨ212 lɨ gatɨ́2 dyía1:
Jmɨɨ212 lɨ gatɨ́2 dyía1 ga'ii'21 'woo'21 Dios
coon'13 jilaa'21 to2 tya'a.
5 La joon jon ni jí2 tya' Dios jin'2in:
Jo i'ii'21 'woo'21 'in tsá2 do coon'13 jna.

6 Pe 'inlɨ́ɨi13 'ná1gɨ itsataai2 'in 'ii'21i
'woo'21 do. Joon 'in tsá2 'in ganúu2un 'e
júu3 tyʉ́2 do nifú2 jo gangataai2 lɨ 'ii'21
'woo'21 tsʉ jo galinʉʉ'13ʉn.
7 Tsʉ 'wii'13 joon nigafaa'21a Dios
coon21 jmɨɨ212 jée1gɨ, 'e jmɨɨ212 no. Tsʉ
David gafaa'21a cwáain1 tya' Dios mi
lɨcɨɨin21 ga'weei21 tsá2 Israel Egipto
do. Joon gataan1an ni jí2 tya' Dios:

Nano, wana nuu2uun' 'e jin'2 Dios, jo
cwoli'waa'21-'oo'.

8 Tsʉ wana gacwó1 Josué 'e 'ii'21
'woo'21 'in tsá2 Israel do jo 'e faa'21gɨ
Dios coon21 jmɨɨ212 jéei1gɨ tún1.
9 Sá2 jon coon21 mo 'ii'21 'woo'21 tsá2 'e
nacwaai'3 tya' tsá2 tya' Dios;
10 tsʉ 'in 'ii'21 'woo'21 coon'13 Dios, 'ii'21
'woo'21 coon'13 to2 tya'a jiin'13 lagɨ 'ii'21
'woo'21 Dios coon'13 to2 tya'a 'ña'a.
11 Jna' jon 'ná1 cwoo'13-tsi' wa
tsatóo3o' 'e 'ii'21 'woo21o' joon jo jmá1
jiin'13 jaain21 lagɨ gajmaa1a 'in jo
gajai'2 lɨ́ɨi2.

12 Tsʉ júu3 tya' Dios lɨ́1 lawa 'e jiin'1in
joon 'áa1mo 'gøøi'13. Joon lɨ la lɨ coon21
ñí3 'e 'má1 'áai1 la je tún2 taain21.
Joon mo núu2un tsá2 'e júu3 lo lawa 'e
jmoo1o júu3 'in tsá2 do 'e 'ɨ1-tsi joon 'e
'øøi'21-tsi. Jo cwói1 wa'a cón2on 'ña'a
tóo2.
13 Jo 'e sá1 jiin'13 coon21 'e gaj-
maa1a Dios 'e lí2 'mé1i 'ña'a tyani Dios.
Tsʉ tyaníi1i jo sá2 jiin'13 coon21 wa'a
sɨjlɨ́ɨi13 wa'a jo jnee1i. Joon 'ii 'in jni1i
jilaa'21 cwáain1 tyi'.

Jesús lɨ́ɨ1i untsá2 'in tyiin2gɨ nifu

14 Jesús, 'in Jóon1 Dios, lɨ́ɨ1i untsá2
'in tyiin2gɨ nifu tyi' joon 'ii niga'í2i
tyani Dios Jmii21. Tsʉ 'wii'13 joon
'ná1 seen21na' tá2 taain212-tsi' coon'13
'e jai'2 lɨ́ɨ2na'.
15 Joon 'in untsá2 'in tyíin2gɨ nifu tyi'
lí2 feei'1-tsi 'wii212 tyi' coon'13 fa'í3 'e
sáan3an' tsʉ la jilaa'21 'e galɨ́1 tyi' la
joon galɨ́1 tya'a, pe jiin'13 coon21 tsaa2
jo 'ee ga'noo1on.
16 Tsʉ 'wii'13 joon 'ná1 tsatyéen1na'
jo cu'2-tsi' tyani Dios 'in 'iin212in jna'
'e 'ii'13na' 'e feei'1-tsi tyi' joon 'e un-
coon'13on jna' coon'13 fo'feei'1 tya'a
mo sɨtyéen1na' jmɨɨ212.

5

1 Dios gatyii'13in jee212 tsá2 jileei'21
untsá2 'in tyiin2gɨ nifu joon gacwo'1o
to2 'e faa'21a cwáain1 tya' tsá2 tyaníi1i,
joon icwo'2o fa'1 joon jngaa'13i joo'21
'wii'13 tsaa2 tya' tsá2.
2 Joon tsʉ 'wii'13 'in untsá2 do
seein21 fa'í3 la seein21 jileei'21 tsá2
catyaai2 lí2-i jmaa1a 'wó2o-tsi coon'13
'in jo ñi1i joongɨ coon'13 'in nigawíin2.
3 Joon tsʉ 'wii'13 seein21 fa'í3 'in
untsá2 do la seein21 'in catyaai2,
'noo1o tsaa2, joon 'ná1 jngaa'13i
joo'21 'wii'13 tsaa2 tya'a 'ña'a jiin'13
la jngaa'13i joo'21 'wii'13 tsaa2 tya' 'in
catyaai2.
4 Jiin'13 jaain21 jo lí2 jméi2 'ña'a 'e
líi2in untsá2 'in tyiin2gɨ nifu. Jiin'13
Dios lí2 tøø'21 tsá2 'e jmaa1a 'e to2 joon.
Jiin'13 Dios lí2 cwoo1 to2 joon la gaj-
maa1a coon'13 Aarón.
5 La joon galɨ́2 coon'13 Cristo, jo
gajméi1 'ña'a untsá2 'in tyiin2gɨ nifu do
pe Dios Jmii21 gacwo'1o 'ii 'e to2 joon.
Joon gajin'2 Dios sɨɨ'21ɨ 'ii:

'Nʉ-ʉ yʉʉn21 tyiia;

joon nano nigacwo'1o 'nʉ juncwii21
tyi'i.

6 Joon lɨ xiia' ni jí2 tya' Dios 'e jin'2in:

'Nʉ-ʉ jaain21 untsá2 coon21 tøø2mo,

lawa untsá2 Melquisedec lɨ́ɨ1u'u.
7 Joon mo gateein1 Jesús ni cwoo'13
juncwii21 gafaa'21a júu3 tyʉ́2 joon
gamɨɨ1ɨ tyani Dios Jmii21 coon'13 júu3
tá2 lɨ1 joongɨ gatoo'21 jmɨɨ21 unníi1i.
Joon Dios, 'in lí2 jmáa1a 'e jo júun2in,
ganúu2o júu3 tyʉ́2 tya'a tsʉ 'wii'13
tsáa1-tsi.
8 Joon xʉfiin'13 Jóon1 Dios Jesús
galitɨ́ɨ2mo 'e jmáa1a nʉʉ'13ʉn to2 tyʉ'2
Dios coon'13 jilaa'21 wúu1 'e gangoo1o.
9 Joon mo ga'yeei21 røø21 jilaa'21 'e
'ná1 jmáa1a galɨ́ɨ1i 'in jmá1a tiin'13 tsá2
coon21 tøø2mo jileei'21 'in jmá1a nʉʉ'13.

10 Tsʉ Dios Jmii^{21} gajméi^{1} 'ii untsá^{2} 'in tyiin^{2}gɨ nifu jiin'^{13} la galɨ́ɨ^{1}i Melquisedec.

Wúu^{1}moxʉ 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2}

11 Sá^{2}gɨ 'áai^{1} 'e fuu^{212}uu 'e cwáain^{1} tya' 'e júu^{3} lo pe wúu^{1}mo lɨ́^{1} 'áai^{1} tsʉ jo 'iin^{212}naa' 'e 'øøi'^{21}-'oo'.

12 Jiin'^{13} la wóo^{2} ningóo^{1} 'naa' tɨ́ɨ^{2}naa' líi^{2}naa' tɨfo'^{2} tya' 'e júu^{3} lo pe xʉ 'naa' 'ná^{1} 'naa' 'in sɨɨ'^{21}naa' xiia'gɨ tún^{2} 'e júu^{3} jo wúui^{1} tya' Dios 'e nʉʉ^{2}ʉʉn' nifu. Nigajmaa^{2}aa' 'wo^{2} sɨ'ɨ́ɨ^{1}-'oo' coon'^{13} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}naa'. Lawa yʉʉn^{21} cuu'^{21} tʉʉ'^{21} 'naa' coon'^{13} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}naa' jo lí^{2} cøø^{2}øø' 'í^{1} tyʉ́^{2}.

13 Joon jileei'^{21} 'in 'uun'^{21} fi'^{2} lɨ́ɨ^{1}i lawa yʉʉn^{21} joon jo ñi^{1} xiiala 'øøi'^{21}-tsi 'e júu^{3} tya' 'in ngɨ́^{1} coon^{21} tsáa^{1}.

14 Pe 'uunñi^{2} tyʉ́^{2} tya' tsacøøi'^{13} 'in nili'^{3} tsʉ nigalitɨ́ɨ^{2}i 'e jmáa^{1}a 'ii'^{21} røø^{21} coon'^{13} 'e tyʉ́^{2}, coon'^{13} 'e gó^{2}.

6

1 Moo^{21}o' nifugɨ jon ilíi^{2}na' tsacøøi'^{13} coon'^{13} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na'. Mo jée^{1}gɨxʉ' 'e júu^{3} nifu tya' 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na'. Jo faa'^{3}gɨ' 'e joo'^{21}-tsi' jmoo^{21}o' 'e to^{2} do 'e jo 'ee to^{2} 'íi^{3}in. Jo faa'^{3}gɨ' 'e 'ná^{1} litsaa'^{1}-tsi tsá^{2} Dios.

2 Jon'gɨ faa'^{3} tya' 'e saai^{21} tsá^{2} jmɨɨ^{21} sɨ 'e toon^{1} tsá^{2} cwoo^{21} tya' tsá^{2} 'ee. Jon'gɨ faa'^{3}a' tya' mi jiin'^{1}in tsá^{2} jee^{212} 'lɨɨ^{212} sɨ mi lisá^{2} 'ii'^{21} lɨ tyéi^{1} 'ee.

3 Moo^{21}o' nifugɨ wa'a cwó^{2}o Dios la jon.

4-6 Jo lí^{2} tsatyéein^{1}gɨ tsá^{2} tún^{1} tyani Dios doñi'iin 'in niga'ii'^{21} 'e júu^{3} tya' Dios joon gatʉʉ^{2}o tún^{1}. Tsʉ 'in nigatɨ́^{2}-tsi 'e tyʉ́^{2} 'e cwo'^{2}o Dios tsá^{2} joon niga'ii'^{21}mo Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios joon gali'iin^{212}in 'e júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios joon gangóo^{1}o 'e 'ii'^{21} tya' 'e juncwii^{21} ijó^{1} wana tʉʉ^{2}o 'e júu^{3} do lawa'a 'e 'ña'a gataain^{1} 'in Jóon^{1} Dios tsaa'^{1} crúu^{13} do, ungøø^{1}ni 'ido jee^{212} tsá^{2} fúui^{1}.

7 'In 'ii'^{21} 'e júu^{3} do coon'^{21} tún^{2} lɨ́ɨ^{1}i la lɨ́^{1} cwoo'^{13} 'wó^{2} mo tsáa^{1} jmɨ́^{1} ni do tɨ́^{2} coon'^{13} naa'^{13}. Joon cwo'^{2}xʉ 'e jmaai^{1} to^{2} tya'a 'in gajɨ́ɨ^{2}ɨ do. Nacwaa'^{3}mo 'e 'wó^{2} do tya' Dios.

8 Pe wana gacwo'^{1}o 'e 'wó^{2} do jiin'^{13} 'motóon^{1} sɨ toonñíi^{1} 'ee jo 'ee to^{2} 'íi^{3}in 'e 'wó^{2} do joon tɨ́^{2} lijmaa^{1} Dios 'ii'^{21} tya'a joon lɨ tyéi^{1} ijún^{1}o 'e 'wó^{2} do la joon jon ilí^{2} tya' tsá^{2} 'in jo 'ii'^{21} 'e júu^{3} ló^{2}.

Sɨjan^{3}an' tá^{2} taain^{1}-tsi' 'e 'ii'^{13}na' 'e cwo'^{2}o Dios jna'

9 Xʉfiin'^{13} foo'^{2}na la joon, tsaru'^{1}u', pe lɨ́ɨ^{2}na jo tsangɨ́ɨ^{2}i 'naa' la joon. Tsáai^{1}gɨ-tsii itsangɨ́ɨi^{2} 'naa' 'e tyʉ́^{2}-ʉ jiin'^{13} la cwó^{2} Dios tsangɨ́ɨi^{2} 'in nigajmaa^{1}a tiin'^{13}.

10 Tsʉ 'in tyú^{1}mo Dios 'e jo 'íin^{2}-tsi jilaa'^{21} 'e nigajmaa^{2}aa', jon'gɨ 'íin^{2}-tsi xiiala gali'iin^{212}naa' 'in tsaru'^{1}u' catyaai^{2} joon gauncoon'^{13} 'naa' 'ii 'wii^{212} tya'a. Joon jmoo^{2}gɨɨ' 'elo.

11 Pe 'iin^{212}na jmaa^{2}aa' la jaan^{21}naa' ca lɨtyéi^{1} 'e cwó^{2}-'oo' 'e 'ii'^{13}naa' 'e sɨján^{2}aan' jiin'^{13} la cwó^{2}-'oo' 'iin^{212}naa' 'in tsaru'^{1}u'.

12 Jo 'iin^{212}na wa' fu'^{2}uu 'naa' pe 'iin^{212}na 'e jmaa^{2}aa' jiin'^{13} la jmoo^{1}o 'in tsá^{2} 'in 'ii'^{21}i 'e tɨ́ɨ^{2}i jiin'^{13} la júu^{3} ga'ɨ́ɨ^{2} Dios. 'In tsá^{2} do 'ii'^{21}i 'e tɨ́ɨ^{2}i tsʉ 'wii'^{13} jo'^{1}o lɨ́ɨ^{2}i joon tá^{2} taain^{212}-tsi.

13 Joon mo ga'ɨ́ɨ^{2} Dios júu^{3} tya' Abraham ga'éi^{1} 'ña'a coon'^{13} 'ido tsʉ jo 'in seein^{21}gɨ 'in feei'^{1}gɨ lagɨ 'ii.

14 Gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Abraham: "'E la ja'^{2}mo iuncwaa'^{3}na 'nʉ, joon lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} tyíi^{1}a incwoo'^{13}na 'nʉ."

15 Joon coon'^{21} tún^{2} gasɨjaan^{1}an Abraham 'e júu^{3} ga'ɨ́ɨ^{2} Dios tya'a joon coon'^{13} la joon ga'ii'^{21}mo 'e júu^{3} ga'ɨ́ɨ^{2} Dios tya'a.

16 Mo 'éi^{1} tsá^{2} Dios tsʉ feei'^{1}gɨ 'ido lagɨ 'ii. Pe jo ñí^{1}i tsá^{2} 'e jin'^{2}gɨ mo 'éi^{1} tsá^{2} Dios.

17 Tsʉ 'wii'^{13} joon ga'éi^{1} 'ña'a Dios 'e jai'^{2} 'e júu^{3} 'ɨ́ɨ^{2} do. Tsʉ gali'iin^{212}in iliñi^{1}i tsá^{2} 'e 'iin^{212}in untsín^{1} 'e júu^{3} ga'ɨ́ɨ^{2} do jo sɨsɨ́ɨi^{2} jiin'^{13}xʉ. Joon ga'ɨ́ɨ^{2}

Dios 'e júu³ do tya' tsá² 'in 'ii'²¹ 'e tí̱ɨ²i tya' júu³ do.

18 Joon coon'¹³ la joon nee²¹o' 'e sá² túnˀ² júu³ 'e jo lí² las̱ɨɨi², 'e júu³ ga'ɨ́ɨ² Dios joon 'e ga'éi¹ 'ña'a. Jee²¹² 'e túnˀ² júu³ lo jo lí² jmaa¹a Dios júu³ tajuu²¹. Joon coon'¹³ 'e túnˀ² júu³ do Dios nigacwo'¹o jna' coon²¹ fo'feei'¹ tya'a. Dios nigacwoo¹ fo'feei'¹ tya'a lo tyijna' 'in ningatóo³o' ja'cwoo²¹o 'e tá² taain¹-tsi' 'e 'ii'¹³na' 'e júu³ ga'ɨ́ɨ² tyi'.

19 Joon 'e júu³ ga'ɨ́ɨ² Dios tyi' 'e sɨjaan²an' lɨ la lɨ coon²¹ ñi'loo'³ tya' barco 'e pí² tsá² tsi jmɨɨ²¹ mo 'iin²¹² tsá² ján¹ tii² 'e barco do. Tii² sɨ'ɨ́ɨ¹ alma tyi' coon'¹³ júu³ do jo lí² tsawíin² la lɨ 'e barco do. Joon 'e júu³ tyi' lɨ la lɨ ñi'loo'³ do tyʉ́² sɨtyiin'¹³ lɨ' caluu 'mɨ'² 'íi¹ inʉʉ cwo'¹ fee'¹ si'² ñʉ'fú².

20 Joon ga'í² Jesús lɨ' caluu lɨ 'íi¹ 'mɨ'² do nifu 'e ná¹ 'wii²¹² tyi' tsʉ galɨ́ɨ¹i untsá² 'in tyiin²gɨ nifu coon²¹ tøøi² la galɨ́ɨ¹i Melquisedec.

7

Jesús lɨ́ɨ¹i ca'ii'¹³mo untsá² coon'¹³ Melquisedec

1 Joon 'in Melquisedec do lɨ́ɨ¹i røøi¹³ tya' coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Salem, joon galɨ́ɨ¹i untsá² tya' Dios 'in ñii¹gɨ. Joon mo gajai'² Abraham fu lɨ galɨ'²ɨ 'in røøi¹³ catyaai² do gacwo'ɨ́ɨ¹ Melquisedec ngafee'¹³ ni 'ido joon gauncwaa'³ ni 'ido.

2 Joon Abraham do gacwo'¹o 'ido ca'ii'¹³ jee²¹² dyá² 'ii'²¹ tya' jilaa'²¹ 'e galɨ'¹ɨ coon'¹³ 'nii²¹ do. 'In Melquisedec 'øøi'²¹-tsi tsá² 'e sii²¹ nifu, "røøi¹³ 'in jmoo¹o 'ii'²¹ røø²¹"; pe joon 'e sii²¹ 'ii jon, "røøi¹³ tya' 'e jmoo¹o tyʉ́² 'íi¹-tsi tsá²". Tsʉ 'in Melquisedec do lɨ́ɨ¹i røøi¹³ tya' Salem, 'e 'øøi'²¹-tsi tsá², "'e jmoo¹o tyʉ́² 'íi¹-tsi tsá²".

3 Joon jo 'in sáa³, jmii²¹ seein²¹ tya'a jon'gɨ tsacøøi'¹³ tya'a seein²¹. Jo 'e júu³ sá² mo galiseein²¹ jon'gɨ tya' mo júun²in. Joon la joon 'e lí² lɨ́ɨ¹i Jóon¹ Dios, untsá²-a 'ii coon²¹ tøø²mo.

4 'Í²du'-'oo' xiiala galɨ́ɨi¹ Melquisedec do jaain²¹ tsafeei'¹ 'e gacwo'¹ 'lɨɨ²¹² tsafeei'¹ tyi' Abraham 'ii ca'ii'¹³ jee²¹² dyá² 'ii'²¹ tya' jilaa'²¹ 'e galɨ'¹ɨ tya' 'in røøi¹³ catyaai² do.

5 Joon 'in júnˀ² tya' Leví, 'in galɨ́ɨi¹ untsá², 'ná¹ 'ii'²¹i ca'ii'¹³ jee²¹² dyá² 'ii'²¹ tya' tsaruu'²¹i do jiin'¹³ la to² tyʉ'² ley tya' Moisés xʉfiin'¹³ jileei'²¹ 'ido la 'oo'²¹ júnˀ² tya' Abraham 'ii.

6 Pe Melquisedec fiin'¹³ jon' tyiia²¹² Leví ga'ii'²¹mo ca'ii'¹³ jee²¹² dyá² 'ii'²¹gɨ jiin'¹³ 'e nigajna'²a Abraham 'in ga'ii'²¹i 'e júu³ ga'ɨ́ɨ²ɨ Dios, joon mo ngayuui'¹³ joon gauncwaai'³ Melquisedec Abraham do.

7 Joon jilee'²¹mo ñi¹i 'e feei'¹gɨ 'ii 'in uncwaai'³ tsá² lagɨ 'in nicwaai'³ do.

8 Joon la 'oo'²¹ jna' 'in tsañʉʉ'¹ 'in 'ii'²¹ 'e ca'ii'¹³ jee²¹² dyá² 'ii'²¹ 'e cwó²o tsá² jmai'² tsañʉʉ'¹ 'in júun²mo 'i. Pe faa'²¹a ni jí² tya' Dios cwáain¹ tya' Melquisedec 'e seen²¹mo 'i coon²¹ tøø²¹mo.

9 Abraham gacwó²o Melquisedec ca'ii'¹³ jee²¹² dyá² 'ii'²¹ 'e gajna'²a do. Joon xʉfiin'¹³ jo mo galiseein²¹gɨ Leví coon'¹³ jileei'²¹ untsá² 'in lɨ́ɨ¹i júnˀ² tya'a 'in 'ii'²¹ 'e ca'ii'¹³ jee²¹² dyá² 'ii'²¹ 'e cɨ¹ tsaruu'²¹i lawa'a gacwo'¹o jon Melquisedec 'e ca'ii'¹³ jee²¹² dyá² 'ii'²¹ do tsʉ

10 lí²-i 'øø'²¹-tsi tsá² 'e 'in tsá² do táa¹i tsi cuerpo tya' 'lɨɨ²¹² tsafeei'¹ Abraham, jee²¹² júnˀ² tya'a, mo gacwo'ɨɨ¹ɨ Melquisedec ngafeei'¹³ 'ii. Joon mo gatyí² Abraham gatyí²-i jon júnˀ² tya'a.

11 Wana lí² líi²in tsá² Israel tsá² tyú¹i tyani Dios coon'¹³ 'e to² jmoo¹o 'in untsá² 'in lɨ́ɨi¹ júnˀ² tya' Leví jo 'néi²gɨ jaain²¹ untsá² 'in lɨ́ɨ¹i la lɨ́ɨi¹ Melquisedec. ('Iin tsá² Israel do ga'ii'²¹mo 'e ley do 'wii'¹³ 'in untsá² do.) Ilíin²mo untsá² 'in lɨ́ɨi¹ júnˀ² tya' Aarón.

12 Tsʉ wana gaunsɨ́ɨ²i tsá² 'in lí² líi²in untsá² tya'a 'ná¹-a jon unsɨ́ɨ²i ley tya'a.

13 Joon Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesús lɨ́ɨ¹i júnˀ tya' Judá. Joon jiin'¹³ jaain²¹ jee²¹² júnˀ tya' Judá do galɨ́ɨi¹ untsáˀ coon'¹³ 'e ley do.

14 Joon ñi¹i tsáˀ 'e Ña'ñʉ'¹ʉ' lɨ́ɨ¹i júnˀ tya' Judá. Joon Moisés jo gajin'ˀin jiin'¹³xʉ wa' iliseein²¹ untsáˀ jee²¹² júnˀ tya' Judá do.

15 Joon 'áai¹gɨ liñi¹i tsáˀ 'e galisɨ́ɨˀi 'e ley do tsʉ 'in untsáˀ 'múuiˀ do-o lɨ́ɨ¹i la galɨ́¹i Melquisedec.

16 Joon jo galɨ́ɨ¹i untsáˀ tsʉ 'wii'¹³ coon²¹ ley gajin'ˀ 'e jiin'¹³ júnˀ tya' Leví líˀ lɨˀin untsáˀ. Pe galɨ́ɨ¹i Jesús untsáˀ tsʉ 'wii'¹³ 'ii'²¹ tya' coon²¹ juncwii²¹ tya'a 'e jo tyéi¹.

17 Tsʉ la lo-o jin'ˀ Dios Jmii²¹ 'wii²¹² tya'a:

'Ñʉ-ʉ lɨ́ɨˀu'u jaain²¹ untsáˀ coon²¹ tøøˀmo,

coon²¹ untsáˀ lɨ́ɨˀu'u la lɨˀ 'e galɨ́ɨi¹ Melquisedec.

18 Joon coon'¹³ la joon 'e ley do 'e galisáˀ la mo jéei¹ ga'ín¹mo tsʉ jo 'gøøi'¹³ joon jo 'ee toˀ gali'íin³.

19 Tsʉ 'e ley tya' Moisés do jo líˀ jmaa¹a 'e tyʉˀ tyani Dios jiin'¹³xʉ. Joon cwáain¹³ tya' 'e ley do sáˀ coon²¹ 'e 'ɨ́ɨ¹³-tsi' 'e tyʉ́ˀgɨ, joon coon'¹³ 'e joon itsatyéen¹na' coon'¹³ Dios.

20 Joon Dios ga'ei¹ 'ña'a ilíiˀin 'ido untsáˀ.

21 'In untsáˀ catyaaiˀ gangatáa¹i toˀ untsáˀ pe jo ga'ée¹i Dios 'ña'a wa' jmá¹ 'ido untsáˀ. Pe 'in untsáˀ do ga'íˀi toˀ tya' tsʉ 'wii'¹³ ga'ei¹ Dios 'ña'a tsʉ ni jíˀ tya' Dios gajin'¹in:

'E ni ga'ée¹i Dios 'ña'a, joon jo gaunsɨ́ɨˀigɨ 'e najin'ˀin:

"'Ñʉ-ʉ lɨ́ɨ¹u'u jaain²¹ untsáˀ coon ²¹ tøøˀmo,

ca 'ii'¹³mo untsáˀ lɨ́ɨ¹u'u coon'¹³ Melquisedec."

22 Joon mo ga'íˀi Jesús toˀ tya' untsáˀ gajmaa¹a Dios júu³ 'e tyʉ́ˀgɨ 'e júu³ 'múuiˀ ga'ɨ́ɨˀɨ do tya' xiiala ijmáa¹a tiin'¹³ tsáˀ lagɨ 'e júu³ ga'ɨ́ɨˀ nifu.

23 Gangafúu¹mo 'in untsáˀ catyaaiˀ do tsʉ mo gajúunˀin jo líˀ jmá¹gɨ toˀ tya'a.

24 Pe Jesús do jo gajúun¹in wa'a 'náˀ cwo'ˀo tsáˀ xeei'²¹ toˀ tya'a 'e líiˀin untsáˀ.

25 Tsʉ 'wii'¹³ joon 'in Jesus do líˀ-i jmáa¹a tiin'¹³ jileei'²¹ 'in tsatyéein¹ coon'¹³ Dios 'wii'¹³ 'ii tsʉ seen²¹mo Jesús coon²¹ tøøˀmo joon mɨ́ɨ¹ɨ tyani Dios Jmii²¹ 'wii²¹² tya' tsáˀ.

26 Coon'¹³ la joon Jesus galɨ́ɨ¹i untsáˀ 'in tyiinˀgɨ nifu 'in 'néi¹na'. Joon jiin'¹³ la 'ɨ¹-tsi Dios Jmii²¹ la joon jon 'ɨ¹-tsi 'ii, jo jmoo¹o 'e góˀ jon'gɨ 'noo¹o tsaaˀ. Jo taain²¹²gɨ lagɨ coon'¹³ 'in røøi²¹ tsaaˀ joon Dios gasaai²¹ 'ii ñíi¹gɨ lagɨ tya'cwii²¹.

27 Joon jo lɨ́ɨ¹i la lɨ́ɨi¹ 'in untsáˀ 'in tyiinˀgɨ nifu catyaaiˀ do 'in 'ná¹ jngaai'¹³ joo'²¹ la coon²¹ jmɨɨ²¹² 'wii'¹³ tsaaˀ tya' tsáˀ. 'Ná¹ jngaai'¹³ 'ido joo'²¹ tya' tsaaˀ tya' 'ña'a nifu joon mo ngayuui'¹³ joon líˀ jngaai'¹³ joo'²¹ tya' tsaaˀ tya' tsáˀ catyaaiˀ. Pe mo gacwói¹ 'ña'a Jesús coon²¹ naa'¹³ gacwói¹ 'ña'a tya' tsaaˀ tya' jileei'²¹ coonti.

28 'E ley tya' Moisés gatyii'¹³in tsáˀ, 'in jo líˀ cwo'ˀ píˀ yaai wa' jmáa¹a la 'iin²¹²in Dios, ilíiˀin untsáˀ 'in tyiinˀgɨ nifu pe mo ngayuui'¹³ 'e ley do Dios, coon'¹³ 'e júu³ ga'ei¹ 'ña'a, gatyii'¹³in Jóon¹on ilíiˀin untsáˀ 'in tyiinˀgɨ nifu. Joon la joon jiin'¹³ coon²¹ tsaaˀ jo líˀ sáˀ tya'a coon²¹ tøøˀmo.

8

Jesús lɨ́ɨ¹i 'in faa'²¹a 'wii²¹² tya' tsáˀ coon'¹³ júu³ 'múuiˀ ga'ɨ́ɨˀ Dios

1 Jilaa'²¹ 'e tyiinˀgɨ 'e sɨ́ɨ¹³ɨ' lo 'e 'in untsáˀ 'in tyiinˀgɨ nifu tyi' lɨ́ɨ¹i untsáˀ la galɨ́ɨi¹ Melquisedec do joon gacwóˀo lɨ' cwoo²¹o Dios Jmii²¹ tsáa¹ 'in tyíin¹ ñʉ'fúˀ.

2 Joon do-o lɨ́ɨ¹i toˀ untsáˀ tsi inúʉ cwo'¹ fee'¹ si'ˀ do 'e gajmaa'¹³ Ña'ñʉ'¹o' jon' gajmaa'¹³a tsáˀ.

3 Nigatyii'¹³in Dios Jmii²¹ jileei'²¹ untsáˀ 'in tyiinˀgɨ nifu wa icwo'ˀo fa'¹

joon jngaai'13 joo'21 'wii212 tya' tsá2 tsʉ 'wii'13 joon 'ná1 lisá2 coon21 'e cwo'1 Jesucristo Dios Jmii21.

4 Joon wana taain212gɨ Jesús juncwii21 jo lí2 wa'a ilíi2in untsá tsʉ seen21mo untsá2 fu juncwii21 'in cwo'1 fa'1 Dios jiin'13 la ley tyʉ'2 Moisés.

5 Pe 'in untsá2 do cwoo1o fa'1 'e lɨ la lɨ 'iin'3 tya' fa'1 la jai'2 'e sá2 ñʉ'fú2. Nee21o' 'e lɨ la lɨ jiin'13 'e sá2 ñʉ'fú2 tsʉ mo gajin'2in Dios sɨɨ'21 Moisés xiiala 'ná jmáa1a 'e 'nʉ́1 'mɨ'2 santuario do gajin'2in: "Cón2du' cwáain1 jiin'13 la niga'e'2ee 'nʉ ni moo'21 do joon la joon jmaa'13'a."

6 Pe Cristo, 'in lɨ́ɨ1i untsá2 tyi' ga'í2i coon21 to2 tyʉ́2gɨ lagɨ 'e tsáai2 do tsʉ tyʉ́2gɨ 'e júu3 ga'ɨ́ɨ2 Dios tyi' joon coon'13 'e júu3 tyʉ́2gɨ do faa'21a Cristo 'wii212 tyi'.

7 Tsʉ wa mo'o jo 'ee 'ná1gɨ 'e júu3 nifu 'e ga'ɨ́ɨ2 Dios joon jo 'ee 'ná1gɨ 'e júu3 'e ga'ɨ́ɨ2 Dios lɨ gatɨ́2 túnˀ.

8 Pe Dios tsee'1i 'in ga'ii'21 'e júu3 ga'ɨ́ɨ2 nifu jo galɨ́2 tyúu1i coon'13 'e joon tsʉ ni jí2 tya'a gajin'2in:

Jin'2in Ña'ñʉ'1ʉ': Ijó2 coon21 jmɨɨ212 mi sɨ́ɨ3na coon21 júu3 'múui2 coon'13 tsá2 Israel joongɨ coon'13 tsá2 tya' Judá.

9 Jo ilɨ́1 la lɨ júu3 gasɨ́ɨ3na coon'13 'lɨɨ212 tsacøøi'13 tya'a 'e jmɨɨ212 mo gason'3oon cwoo21o joon ga'wóo2na cwoo'13 lɨ sii21 Egipto.

Tsʉ jo gauntsíin1 'in tsá2 do 'e júu3 tyiia.

Joon tsʉ 'wii'13 joon jo gaunjíi2na 'in tsá2 do, jin'2 Ña'ñʉ'1ʉ'.

10 'E júu3 'múui2 isɨ́ɨ3na coon'13 'in tsá2 Israel mo gangɨ́ɨ1 jmɨɨ212 joon 'e lɨ la lɨ 'elo, jin'2 Ña'ñʉ'1ʉ': 'E júu3 'e sɨ́ɨ3na tya' 'in tsá2 do 'e lɨ́1 lawa'a 'e 'ɨ1-tsi yaamo jiin'13 la 'ɨ1-tsii.

Lawa'a 'e tóon3oon júu3 tyiia tsi alma tya'a.

Joon jna-a ilíi2na Dios tya'a joon 'ii-gɨ ilíi2in tsá2 tyiia.

11 Joon jo 'ná1 'e'2gɨ la jaain21 la jaain21 xiiala licwii1in Ña'ñʉ'1ʉ'.

Jo 'ná1 'e'2gɨ tsagoo1o jon'gɨ tsaruu'21i.

Tsʉ jilee'21mo inlicwii1in jna. La 'in pi'3 la 'in cøøi'13 jee212 'ii in-licwii1in jna.

12 Joon ilifeei'1-tsii tya' jilaa'21 'e gó2 tya'a,

Joon jo tɨ'3gɨ-tsii tsaa2 niga'noo1o.

13 Joon mo fee'21i Dios tsá2 cwáain1 tya' coon21 júu3 'múui2 ijmáa1a tya'a lawa'a 'e jmoo1o júu3 'e nitsáa2mo 'e júu3 gajmaa1a nifu do. Joon 'e júu3 nitsáai2 nisɨɨn'13mo joon tɨ li tyé1mo.

9

Cwáain1 tya' 'e cwo'1 si'2 ni cwoo'13 juncwii21 coon'13 'e cwo'1 si'2 ñʉ'fú2

1 Joon júu3 'e sá2 nifu do gatyʉ'2ʉ to2 xiiala iun'goo21o tsá2 Dios pe tsi coon21 inʉʉ cwo'1 si'2 ni cwoo'13 juncwii21.

2 Joon 'e cwo'1 si'2 do lɨ la lɨ coon21 'nʉ́1 'mɨ'2 lɨ́1 túnˀ 'ii'13 tsi do. Joon gaunsii21 tsá2 'e tsi lɨ tsataai2 untsá2 nifu do, lɨ nacwaai'3. Joon tsi do si'2 coon21 candelero coon'13 coon21 mesa lɨ náa1 'iñi'1 nacwaai'3.

3 Joon lɨ' caluu 'e 'mɨ'2 'íi1 tsi do gaunsii21 tsá2, lɨ nacwaai'3 'áai1gɨ.

4 Joon tsi do-o si'2 coon21 altar lɨ jun1 untsá2 fuu212 sʉ́nˀ. Si'2i jon inʉʉ lɨ tɨ́2 túnˀ do coon21 cwóo1 toon212 cwanáa13 la caain21 tsaa'1 dó2. Joon 'e cwóo1 do gaunsii21 tsá2, cwóo1 tya' júu3 ga'ɨ́ɨ2 Dios. Joon tsi cwóo1 do si'2i coon21 tsʉʉ2 sɨ 'ó1o maná. Tsi joon 'yʉ coon21 'mo'ú2 tya' Aarón 'e ganii'13. Tsi joon jon taa'13 'e cuu212 'e toon212on júu3 tyaa'13 júu3 'e ga'ɨ́ɨ2 Dios mo nifu.

5 Joon ni cwóo1 do téein2 'in gái1 querubines tsí2 cwáa1 'in lɨ́ɨ1i la lɨ́1 'e 'ya'2gɨ tya' Dios. Joon sɨ'ɨ́ɨ1 cwáa1a ni cwóo1 do lɨ cwo'1o untsá2 fa'1 tya' tsaa2 tya' tsá2. Pe jo fuu212gɨɨ 'naa' 'láai2 'e júu3 lo.

6 Joon mo ga'yee^{21}i ganá^{1} tyʉ́^{2} jilaa'^{21} joon la joon gangataa^{2}i untsá^{2} la coon^{21} jmɨɨ^{212} inʉʉ cwo'^{1} 'nʉ́^{1} 'mɨ'^{2} nifu do 'e un'goo^{21}o Dios jiin'^{13} la tɨɨsi'^{2}.

7 Pe jiin'^{13} 'in untsá^{2} 'in tyiin^{2}gɨ nifu lí^{2} tsa'í^{2}i coon^{21} naa'^{13} la coon^{21} jiin^{21} lɨ tsi lɨ gatɨ́^{2} tún^{2} do. Joon mi tsa'í^{1}i do 'ná^{1} nityaan^{1}an jmɨ^{1} tya' joo'^{21} 'e lɨ́^{1} lawa coon^{21} fa'^{1} tya' tsaa^{2} tya' 'ña'a joongɨ tya' tsaa^{2} tya' tsá^{2} catyaai^{2} do.

8 Joon coon'^{13} 'ii'^{21} tya' 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios lí^{2}-i 'øøi'^{21}-tsi' 'e la 'ɨɨ^{212} jmaai^{21}gɨ to^{2} 'e cwo'^{1} 'nʉ́^{1} 'mɨ'^{2} gasi'^{2} nifu do 'e un'goo^{21}o tsá^{2} Dios sɨjnɨɨ'^{13}mo tsi do. Lɨ cwaai'^{3}gɨ 'áai^{1} do.

9 Joon jilaa'^{21} 'elo lawa coon^{21} cwáan^{1}mo tya' nano. Tsʉ jilaa'^{21} fa'^{1} 'e gacwó^{2} tsá^{2} 'yiia'^{13} joon coon'^{13} jileei'^{21} joo'^{21} 'in gajngaai'^{13} tsá^{2} 'e cwoo'^{13}i Dios 'wii'^{13} tsaa^{2} tya' tsá^{2} jo lilí^{2} 'e 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2} 'e tyʉ́^{2} la joon.

10 Jilaa'^{21} 'elo jmaai^{1} to^{2} jiin'^{13} coon'^{13} 'e gøø'^{21}ø tsá^{2} joon coon'^{13} 'e 'uun'^{21}un tsá^{2} joongɨ coon'^{13} xiiala lo'^{2} tsá^{2}. Jmaai'^{2} 'e sá^{2} lɨ caluu tsá^{2} 'elo joon jmaai^{1} to^{2} jiin'^{13} ca mi unsɨ́ɨ^{2}i Dios jilaa'^{21} 'elo.

11 Pe nijó^{2} Cristo joon nano lɨ́ɨ^{1}i untsá^{2} 'in tyiin^{2}gɨ nifu tya' jilaa'^{21} 'e tyʉ́^{2}gɨ 'e nigajó^{2}. Joon 'e cwo'^{1} lɨ lɨ́ɨ^{1}i untsá^{2} 'e tyʉ́^{2}gɨ joon jo 'e sɨ'ná^{2}i. Jon' gajmaa'^{13}a tsá^{2} 'e cwo'^{1} do. Joon 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e jo si'^{2} ni cwoo'^{13} juncwii^{21}.

12 Cristo nigangɨ́ɨ^{1}i lɨ cwaai'^{3} 'áai^{1} joon jon' coon'^{13} jmɨ^{1} 'øø^{1}i joo'saa'^{21} sɨ joo'xuui^{212} 'ee pe coon'^{13} jmɨ^{1} 'øø^{1}i 'ña'o. Joon coon'^{13} la joon ga'í^{2} Cristo lɨ cwaai'^{3} 'áai^{1} ñʉ'fú^{2} coon^{21} naa'^{13} tya' jileei'^{21} tsá^{2} joon la joon gajmaa^{1}a itiin'^{13} tsá^{2} coon^{21} tøø^{2}mo.

13 'E la ja'^{2}mo mo xee^{1}i untsá^{2} 'e jmɨ^{1} tya' joo'tsáa^{1} coon'^{13} jmɨ^{1} tya' chivo joongɨ coon'^{13} fó^{2} tya' joo'^{21} 'in júun^{2}in ni altar tya' 'in sɨ'leei'^{21} lí^{2}-i jmáa^{1}a tyúɨ^{1} 'ido pe jmaai'^{2} lɨ' caluu-u.

14 Joon wana la joon fee'^{1}gɨ 'ii'^{21} sá^{2} tya' jmɨ^{1} 'øø^{1}i Cristo 'in gacwóɨ^{1} 'ña'a Dios jo 'ee sɨ'lee'^{21}i coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios 'in seein^{21} coon^{21} tøø^{2}mo. Joon 'e jmɨ^{1} 'øø^{1}i untyúɨ^{1} jna' coon'^{13} 'e 'ɨ^{1}-tsi'. Iuntyúɨ^{1} jna' coon'^{13} jilaa'^{21} to^{2} 'e jo 'ee to^{2} 'íɨ^{3}in ilí^{2} jmoo^{21}o' la to^{2} tyʉ'^{2} Dios 'in jiin'^{1}.

15 Tsʉ coon'^{13} la joon 'in Jesucristo galɨ́ɨ^{1}i 'in lí^{2} faa'^{21}a 'wii^{212} tyi' coon'^{13} 'e júu^{3} 'múui^{2} do. Joon coon'^{13} la joon lí^{2}-i 'ii'^{21} 'in nigatǿ^{2}ø Dios 'e gatɨ́ɨ^{2}i 'e ta'^{2}a coon^{21} tøø^{2}mo jiin'^{13} la júu^{3} ga'ɨ́ɨ^{2} Dios. Tsʉ Cristo gajúun^{2}in gatyí^{2} jilaa'^{21} tsaa^{2} 'e ga'noo^{1}o tsá^{2} 'in seein^{21} la jee^{212} tyʉ'^{2}gɨ to^{2} 'e ley tya' Moisés do.

16 Tsʉ mo naroon^{1}on coon^{21} jí^{2} tya' tyíia^{3} tya' tsá^{2} ce 'ná^{1} júun^{2}in 'in tsá^{2} 'in gajmaa^{1}a 'e jí^{2} do joongɨ ilí^{2} jmaa^{1}a coon'^{21} 'e la jin'^{2} jí^{2} do.

17 Jo 'ee to^{2} 'íɨ^{3}in 'e jí^{2} do la jee^{212} seein^{21}gɨ 'in gajmaa^{1}a 'e jí^{2} do. 'Íɨ^{3}mo to^{2} 'e jí^{2} do mi yuui'^{13} júun^{2}in 'in gajmaa^{1}a.

18 Tsʉ 'wii'^{13} joon 'e júu^{3} nifu do gali'íɨ^{3}mo to^{2} mo ngayuui'^{13} gatoon^{1}on jmɨ^{1} 'øø^{1}i joo'núu^{3}.

19 Tsʉ Moisés do gajma'^{2}a júu^{3} jileei'^{21} 'in tsá^{2} do jilaa'^{21} júu^{3} tya' ley joon mo ngayuui'^{13} joon gauncwii'^{1}i capoo^{212} jnʉ́^{2} joo'saa'^{21} yʉʉn^{2} coon'^{13} coon^{21} nii^{212} sɨɨ^{2} sii^{21} hisopo. Gauncwii'^{1}i 'e do coon'^{13} jmɨ^{1} joo'xuui^{21} coon'^{13} jmɨ^{1} chivo sɨcaai'^{21} jmɨɨ^{21} joon gaxee^{1}i 'e jmɨ^{1} do ni jí^{2} tya' ley do joongɨ jileei'^{21} 'in tsá^{2} do.

20 Joon gajin'^{2}in: "'E jmɨ^{1} lo jmoo^{1}o jai'^{2} 'e júu^{3} 'e ni'ɨ́ɨ^{2} Dios tyi'naa'."

21 Joon gaxee^{1}i Moisés 'e jmɨ^{1} do ni 'e cwo'^{1} 'nʉ́^{1} 'mɨ'^{2} joongɨ ni jilaa'^{21} 'e jmaai'^{2} to^{2} inʉʉ cwo'^{1} do.

22 Coon'^{13} 'e ley do jilaa'^{21} 'e 'ná^{1} lityʉ́^{2} jiin'^{13} coon'^{13} jmɨ^{1}. Joon wa jo tʉʉn^{21} jmɨ^{1} jo lí^{1} 'íin^{2} tsaa^{2} tya' tsá^{2}.

Mo gajúuin^{1} Cristo gatyí^{2}i tsaa^{2} tya' tsá^{2}

23 Tsʉ la joon 'e tyiin^{2} 'e li tyʉ́^{2} coon'^{21} jmɨ^{1} 'øøi^{2} joo'^{21} 'e cwo'^{1} 'e si'^{2} ni cwoo'^{13} juncwii^{21} 'e lɨ la lɨ 'e cwo'^{1} si'^{2} ñʉ'fú^{2}. Pe 'e cwo'^{1} si'^{2} ñʉ'fú^{2} 'ná^{1} jmɨ^{1} 'e tyiin^{2}gɨ lagɨ jmɨ^{1} tya' joo'^{21}.

24 Tsʉ Cristo jo ga'í²i 'e cwo'¹ 'e gaj-
maa'¹³ tsá² 'e jiin'¹³ lɨ la lɨ 'e cwo'¹ 'e
jai'². Pe Cristo ga'í²i fu ñʉ'fú² joon
nano siin'¹³in mɨɨ¹ɨ tyani Dios Jmii²¹
'wii²¹² tyi'.
25 Pe Cristo jo gacwói¹ 'ña'a 'láai²
naa'¹³ la jmoo¹o 'in untsá² 'in tyiin²gɨ
nifu tya' tsá² Israel tsataa²¹²i lɨ
nacwaai'³ 'áai¹gɨ coon²¹ naa'¹³ la
coon²¹ jiin²¹ 'e cwo'¹o fa'¹ 'e lɨ́¹ jmɨ¹
pe jon' jmɨ¹ 'øø²i 'ña'a 'e jmɨ¹ do.
26 Wa gajmaa¹a Cristo la jmoo¹o 'in
untsá² do 'e 'ná² júun²in 'láai² naa'¹³ ca
la mo garoon¹on juncwii²¹. Pe nano
mi tɨ́² lityéi¹ coon²¹ naa'¹³ gajnéi¹
Cristo 'e cwoi¹ 'ña'a lawa coon²¹ fa'¹ 'e
'íin² jilaa'²¹ 'ii'²¹ tya' tsaa².
27 La joon jilee'²¹mo tsá² 'ná¹ júuin²
coon²¹ naa'¹³ joon mi yuui'¹³ joon il-
isá² 'ii'²¹ tya'a.
28 La joon Cristo jon gacwói¹ 'ña'a
coon²¹ naa'¹³ lawa coon²¹ fa'¹ 'e tyí²i
tsaa² tya' tsá² fúui¹. Joon ijnéi¹ túnʼ
jon' wa' tyí²i tsaa² tya' tsá² pe 'e jmáa¹a
tiin'¹³ jileei'²¹ 'in sɨjéein¹ 'ii.

10

1 'E ley tya' Moisés jo lɨ la lɨ 'e tyʉ́²
ijó¹, 'e lɨ́ɨ¹ jiin'¹³ la lɨ́¹ 'iin'³ tya' 'e joon.
2 Tsʉ 'e ley do coon'¹³ 'e fa'¹ 'e cwó²o
tsa² la coon²¹ jiin²¹ jo lí² untyúu²i
'in tsá² 'in ningatyéein¹ coon'¹³ Dios
'wii²¹² 'e fa'¹ do. Tsʉ wana lí² un-
tyúu²i 'e ley do tsá² 'e ján²an 'in tsá² do
cwoo¹o 'e fa'¹ do tsʉ jo li'³gɨ róø²i tsaa²
mo ngayuui'¹³ ga'íin² tsaa² tyá'a.
3 Pe 'e fa'¹ 'e cwó¹o 'in untsá²
do 'e jmoo¹o 'e tɨɨ'¹³-tsi tsá² 'e tsaa²
niga'noo¹on la coon²¹ jiin²¹.
4 Tsʉ 'e jmɨ¹ tya' joo'²¹ joongɨ tya'
chivo jo jmɨɨ²¹² wa'a lí² 'íin² tsaa² tya'
tsá² coon'¹³ 'e joon.
5 Tsʉ 'wii'¹³ joon mo ga'í²i Cristo ni
cwoo'¹³ juncwii²¹ gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Dios
Jmii²¹:

Jo 'iin²¹²u'un wa'a jngaai'¹³ tsá² joo'²¹
'e cwo'¹ 'nʉ fa'¹,
pe nigatyaa¹ 'nʉ tyʉ́² coon²¹ cuerpo
tyiajna 'e cwo'³oo 'nʉ.

6 Jo tɨ¹-'o'o 'in joo'núu³ 'in júuin² tsá²
'e lɨ́¹ fa'¹ jon'gɨ tɨ¹-'o'o 'e fa'¹ 'e
cwo'¹ tsá² 'nʉ wa' tyii'¹ tsaa²
tya'a.
7 Joon gafuu²¹²uu: "Jna-a goo²¹²oo
ijmáa³aa jiin'¹³ la tɨ¹-'o'o, Dios
tyiia,

jiin'¹³ la jin'² ni jí² cwáain¹ tyiia."
8 Nifu jin'² 'e júu³ do 'e jo 'iin²¹² Dios
jon'gɨ tɨ¹-tsi Dios jileei'²¹ joo'núu³ jn-
gaai'¹³ tsá² 'e cwó² tsá² lawa coon²¹
fa'¹ jon'gɨ 'e fa'¹ 'e juun¹ do wa' tyí²
tsaa² tya' tsá² jiin'¹³ la to² tyʉ'² ley.
9 Joon mo ngayuui'¹³ joon gajin'²in:
"Jna-a goo²¹²oo ijmáa³aa jiin'¹³ la
tɨ¹-'o'o, Dios tyiia." 'E 'øøi'²¹-tsi tsá²
jin'² 'e nisuun²mo 'e fa'¹ 'e gacwó² tsá²
nifu joon la joon i'í²i fa'¹ lɨ gatɨ́² túnʼ².
10 Joon Dios gajmee¹i jna' tsá² tya'a
tsʉ Jesucristo gajmaa¹a jiin'¹³ la tɨ¹-tsi
Dios mo gacwói¹ 'ña'a lawa coon²¹ fa'¹
coon²¹ naa'¹³ tya' jileei'²¹.
11 Jileei'²¹ untsá² tya' tsá² Israel
jmoo¹o to² tya'a la coon²¹ jmɨɨ²¹² joon
cwoo¹o 'láai² naa'¹³ 'e fa'¹ ruui'²¹ 'e fa'¹
gacwoo¹o la mo jéei¹ xʉfiin'¹³ 'e fa'¹ 'e
cwoo¹o do jo lí² tyí² tsaa² tya' tsá².
12 Pe Jesucristo gacwoo¹o coon²¹
fa'¹ tya' tsaa² tya' tsá² 'e taa'²¹ coon²¹
tøø²mo, joon mo ngayuui'¹³ joon
gacwó²o lɨ' cwoo²¹ Dios Jmii²¹ tsáa¹.
13 Do-o tyíin¹in sɨjáan¹³an ca mi tyéi¹
Dios 'in 'ei'¹ 'ii 'wii²¹² tɨɨ²ɨ.
14 Tsʉ coon'¹³ 'e coon²¹ fa'¹ do gaun-
tyúu²i Cristo jileei'²¹ 'in líi²in tsá² tya'
Dios coon²¹ tøø²mo.
15 Joon 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Dios
røø²¹ jon faa'²¹a tsʉ gajin'²in nifu:

16 'E júu³ 'múui² ijmáa³aa coon'¹³ 'ido
mi ngɨɨi² jmɨɨ²¹² joon ilɨ́ la lɨ́ 'elo,
jin'² Ña'ñʉ'¹ʉ':

Itóon³oon júu³ tyiia tsi alma tya'a,

joon i'ɨ¹-tsi la 'ɨ¹-tsii jna.
17 Joon mo ngayuui'¹³ joon gajin'² 'in
Espíritu do:

Jiin'¹³ coon²¹ naa'¹³ 'e tɨ'¹gɨ-tsii tsaa²
tya'a jon'gɨ 'e gó² 'e nigajmaa¹a.

18 Joon coon'13 la joon mo ga'íin2 tsaa2
tya'a jo 'ná1gɨ cwoo1o tsá2 fa'1 tya'
tsaa2 tya'a.

'Ná1-a tsatyéen1na' coon'13 Dios

19 Tsʉ 'wii'13 joon, tsaru'1u', lí2-i
tsatóo3o' jo cu'2-tsi' lɨ nacwaai'3 'áai1gɨ
'wii'13 cwáain1 tya' jmɨ1 'øø2i Jesu-
cristo. Lí2-i tsaa21a' 'e fu1 'múui2
joongɨ 'e jiin'1 'e ganá1 Jesucristo,
coon21 fu1 'e ngó1o lɨ' caluu lɨ 'íi1 'mɨ'2
do.
20 Ganá1 Jesucristo 'e fu1 do mo
ga'gɨɨ1ɨ 'e 'mɨ'2 'íi1 do 'e 'øøi'21-tsi tsá2
cuerpo tya'o mo gajúun2in.
21 Joon Jesús lɨ́ɨ1i untsá2 tsafeei'1 tyi'
tsi inʉʉ cwo'1 tya' Dios.
22 Joon tsʉ 'wii'13 joon 'ná1-a
tsatyéen1na' coon'13 Dios 'e jo tóin1
'øøi'21-tsi' joon jo cu'2-tsi' 'e tsáai1-tsi'
tsʉ Jesús do nigauntyúu2i jna' coon'13
'e 'ɨ1-tsi' 'e coon'13 joon li'3gɨ jna' 'e
røø2na' tsaa2, joon cuerpo tyi' sɨjgɨɨ1ɨ
coon'13 jmɨɨ21 tyʉ́2.
23 Cwoseen21mo' tá2 taain212-tsi'
coon'13 'e jai'2 lɨ́ɨ2na' tsʉ Dios Jmii21
iuntsíin2in 'e júu3 ga'ɨ́ɨ2ɨ tyijna'.
24 Joon cwo'øøi'21-tsi' xiiala lí2
cwóo3o' cwáain1 la jaain21 la jaan21na'
'e 'ii212mo ruu'21i joon jmaa1a 'e tyʉ́2.
25 Jo jmoo21o' la jmoo1o 'inlɨ́ɨi13 'in
jo uncaain21 coon'13 jna' 'e ungoo21o'
Dios. Pe 'ná1-a tyá2a'-tsi' la jaain21 la
jaan21na'. Joon 'e tyiin2gɨ jmoo21o' la
joon mi nee2e' 'e nijatyéein1 jmɨɨ212 mi
jó1 Ña'ñʉ'1ʉ'.
26 Tsʉ wana 'naa'1gɨ' tsaa2 jiin'13 la
'yaai1-tsi' mi yuui'13 licwii21i' 'e júu3
jai'2 do jo 'e fa'1 sá2gɨ wa' lí2 tyí2gɨ tsaa2
tyi'.
27 Jiin'13 'e sá2gɨ tyi' 'e sɨjaan3an' 'e
jmá1a Dios 'ii'21 tyi' joon 'e jɨ́2 ico1
i'íin2in jileei'21 'in 'ei'1 Dios.
28 Wa naseein21 jaain21 'in jo jmoo1o
nʉʉ'13ʉn to2 tyʉ'2 ley tya' Moisés
joon wana galiseein21 gái1 gaai21 'in
jmoo1o júu3 jai'2 xiiala niga'láa1 'in
tsá2 do 'ná2 júun2in 'ido jo lí2 fúu2 líi2in
tsá2 'ii.
29 Wana lí2 la joon coon'13 'in 'láa1
coon'13 ley tya' Moisés, ¿'ee lɨ́ɨ2naa'
'e tɨ́ɨ2i ilí2 tya' 'in 'øøi'21 Jóon1 Dios
joon jo tsáai1-tsi jmɨ1 'øø2i 'e gatúun2un
'e jmoo1o jai'2 'e júu3 ga'ɨ́ɨ2 Dios, tsʉ
coon'13 'e jmɨ1 do galityúu1mo tsá2?
¿'Ee lɨ́ɨ2naa' ilí2 tya' 'in ungøø1i 'in
Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios 'in 'iin212in 'ii?
30 Tsʉ né2o' 'in nigajin'2: "Jna-a
icóon2oon tyiia; joongɨ jna joon
incɨ́ɨ3ɨɨ." Gajin'2o jon: "Ña'ñʉ'1ʉ'
ijmáa1a 'ii'21 tya' tsá2 tya'a."
31 ¡'Áa1mo wúu1 wa'a xuui'21 tsá2
jacwoo21o Dios 'in jiin'1!
32 Pe cwotii'13du'-'oo' xiiala gañí2ii'
wúu1 la mo jée1 mo ngayuui'13
ga'ii'13naa' 'e júu3 jai'2 'e gaj-
maa2aa' taa1aa' coon'13 jilaa'21 fa'í3 'e
galiseen21naa'.
33 'Inlɨ́ɨi13 'naa' gajíin2in tsá2 'naa'
joongɨ gajmeei'21 tsá2 'naa' tyani tsá2.
Joon 'inlɨ́ɨi13gɨ 'naa' lɨ́ɨ1naa' 'in seein21
tyʉ́2 coon'13 'in ga'e'2 tsá2 wúu1 do.
34 'Naa', fúu2 galɨ́ɨ1naa' 'in tsá2 taai2
'nʉñí3. Joon gajmaa2aa' jløø'3naa' mo
ga'wo'2 tsá2 'e sá2 tyii', tsʉ ñí2 'naa'
'e fu ñʉ'fú2 'e sá2 'e tyʉ́2gɨ tyii' 'e ta'2a
coon21 tøø2mo.
35 Tsʉ 'wii'13 joon jo tʉ́2 'naa' 'e jo
'goo2oo' tsʉ 'áai1gɨ fee'1 'e jnaa1 tsá2 'in
jo cu'2-tsi.
36 Tsʉ 'naa' 'ná1-a taan212naa' tá2
táain2-'oo' 'e jmaa2aa' la 'iin212 Dios
joon wa i'ii'13naa' 'e júu3 ni'ɨ́ɨ2ɨ.
37 Tsʉ ni jí2 tya' Dios gajin'2in:
La jmoo no-o ijó1 'in 'ná1 ijó1 joon jo
'áai1 li'ɨɨi212gɨ.
38 Pe 'in seein21 tyʉ́2 coon'13 Dios 'ná1
liseein21 'e jai'2gɨ lɨ́ɨ2i,
tsʉ 'in tʉ́2 'e jai'2 lɨ́ɨ2i jo itɨ'2gɨ-tsi Dios 'ii.
39 Pe jna' jo lɨ́ɨ1na' la lɨ́ɨ1i tsá2 'in tʉ́2 'e
jai'2 lɨ́ɨ2i joon i'íin2mo. Tsʉ jna'o' lɨ́ɨ1na'
la lɨ́ɨ1i tsá2 'in jai'2 lɨ́ɨ2i, 'in jmóo1 tiin'13
alma tya'a.

11

Xiiala nigajmaa1a 'in jai'2 galɨ́ɨ2i Dios

1 Wana jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na' jo cu'^{2}-tsi' 'e 'ii'^{13}na' 'e sɨjáan^{3}an' jogɨ cu'^{2}-tsi' 'e la jai'^{2} 'e jo jøø^{2}ø'.

2 'Ii'^{21}mo Dios 'lɨɨ^{212} tsacøøi'^{13} tyi' coon'^{13} 'e jai'^{2} galɨ́ɨ^{2}i.

3 Coon'^{13} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}na' né^{2}o' 'e Dios gajmaa^{1}a juncwii^{21} coon'^{13} júu^{3} tya'a joon 'e jøø^{2}ø' lano jon' galí^{2} coon'^{13} 'e sá^{2} la mo jéei^{1}.

4 Coon'^{13} 'e jai'^{2} galɨ́ɨi^{2} Abel gacwoo^{1}o Dios coon^{21} fa'^{1} tyʉ́^{2}gɨ lagɨ 'e fa'^{1} gacwoo^{1}o Caín. Joon gajmaa^{1}a Dios júu^{3} 'e tyú^{2}mo Abel joon ga'ii'^{21}mo Dios fa'^{1} 'e gacwoo^{1}o. Joon xʉfiin'^{13} nijúun^{1}mo Abel fee'^{21}mogɨ jna' coon'^{13} 'e jai'^{2} galɨ́ɨ^{2}i.

5 Coon'^{13} 'e jai'^{2} galɨ́ɨi^{2} Enoc gangaa'^{13}i 'e juncwii^{21} 'e sá^{2} lɨ' cataain^{21} jo gajúun^{2}in. Joon jo tyéi^{1}gɨ tsá^{2} 'ii tsʉ gatøø^{21}o Dios 'ii. Joon jin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios cwáain^{1} tya' 'ido 'e la nʉ'gɨ gatøø^{21} Dios 'ii jløø'^{3}mo Dios tya' 'ido.

6 Jo li'^{2} Dios jløø'^{3}i tya' tsá^{2} wa jo jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i tsá^{2} júu^{3} tya'a tsʉ wana 'iin^{212}in tsá^{2} tsatyéen^{1}in coon'^{13} Dios 'ná^{1} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i 'e seein^{21} Dios joon ityí^{2} Dios tya' 'in 'naai'^{1} 'ii.

7 Coon'^{13} 'e jai'^{2} galɨ́ɨi^{2} Noé gajmaa^{1}a nʉʉ'^{13}ʉn tya' Dios mo gajmaa^{1}a Dios 'ii júu^{3} 'ee ilí^{2} 'e jo mo galɨ́^{2} jøø^{2}ø. Gajmaa^{1}a Noé nʉʉ'^{13}ʉn joon gajmaa^{1}a coon^{21} barco 'e jmáa^{1}a tiin'^{13} familia tya'a. Joon coon'^{13} la joon gajmaa^{1}a Noé júu^{3} 'e gó^{2} 'in tsá^{2} taain^{212} juncwii^{21} joon ga'ii'^{21}mo Dios 'ii coon'^{13} 'e jai'^{2} 'e galɨ́ɨ^{2}i.

8 Coon'^{13} 'e jai'^{2} galɨ́ɨi^{2} Abraham gajmaa^{1}a nʉʉ'^{13}ʉn joon ga'woo^{2}i goo^{1}o mo gatø'^{2} Dios 'ii. Joon ngalíin^{2} coon^{21} cwoo'^{13} icwo'^{2} Dios 'ii 'e lɨ́^{1} lawa coon^{21} 'e gatɨ́ɨ^{2}i. Joon ga'woo^{2}i goo^{1}o do jiin'^{13} jo ñi^{1} xiiafu tsalíin^{2}.

9 Tsʉ coon'^{13} 'e jai'^{2} galɨ́ɨi^{2} Abraham gatéein^{2} 'e cwoo'^{13} do 'e gajin'^{2} Dios 'e cwó^{2}o 'e cwoo'^{13} do tya'a. Lɨ́ɨ^{1}i la lɨɨi^{1} tsá^{2} coon^{21} fuu^{21} gasii'^{21}i coon^{21} 'nʉ́^{1} 'mɨ'^{2} gatéein^{2} do. La joon gajmaa^{1}a jóon^{1}on Isaac coon'^{13} tyii^{212}a Jacob tsʉ 'ii jon ga'ii'^{21}mo 'e júu^{3} ga'ɨ́ɨ^{2} Dios do.

10 Tsʉ Abraham gasɨjáan^{1}an 'e fuu^{21} do 'e si'^{2} coon^{21} ni tɨɨfuu^{21} 'e gajmaa'^{13}a Dios.

11 Coon'^{13} 'e jai'^{2} galɨ́ɨi^{2} Sara, xʉfiin'^{13} nasuun^{21}mo tsatyeein^{1} yʉʉn^{21}, gacaan^{21}mo yʉʉn^{21}. Joon galiseein^{21} yʉʉn^{21} tsañʉʉ'^{1} tya'a tsʉ 'wii'^{13} jo'^{1}o galɨ́ɨ^{2}i iuntsiin^{1}in Dios 'e júu^{3} ga'ɨ́ɨ^{2}ɨ tya' 'ii.

12 Joon coon'^{13} la joon Abraham xʉfiin'^{13} tɨ́^{2} lijúun^{2}mo galiseein^{21} jún^{2} tya'a fúui^{1} 'in tí^{2} la tí^{2} nʉʉ^{1} 'ii'^{13}in tsaa'^{21} juncwii^{21} joongɨ la tí^{2} too'^{13} taa'^{13} tɨ' jmɨ'ñi'^{3} 'in tɨ́^{2} jún^{2} tya'a. Jo lii'^{1}i tsá^{2} un'íi^{2}in.

13 Joon 'in tsañʉʉ'^{1} no jo ga'ii'^{21}i la nʉ'gɨ ijúun^{2}in 'e júu^{3} ga'ɨ́ɨ^{2}ɨ Dios tya'a. Pe tsʉ 'wii'^{13} jai'^{2} galɨ́ɨ^{2}i lawa sá^{2} coon^{21} 'e gangóo^{1} 'wíin^{2} joon tsʉ 'wii'^{13} ja'^{2}mo lɨ́ɨ^{2}i ga'ɨ^{1}-tsi jløø'^{3}mo 'áai^{1}. Joon coon'^{13} la joon gajmaa^{1}a 'in tsá^{2} do júu^{3} 'e lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} coon^{21} fuu^{21} lɨ taan^{212}in 'e juncwii^{21} lo, la coon'^{21} ingɨ́ɨ^{1}i 'e juncwii^{21} lo.

14 Joon 'in jmoo^{1}o la joon jmoo^{1}o júu^{3} 'e 'noo'^{1}o coon^{21} goo^{1}o lɨ xiia'.

15 Tsʉ wana 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2} tsalíin^{2}mo 'e fuu^{21} ga'woo^{2}i do tún^{1} li'^{1}o tsalíin^{2} tún^{1}.

16 Pe 'in tsá^{2} do gali'iin^{212}in coon^{21} goo^{1}o 'e tyʉ́^{2}gɨ, 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e goo^{1}o 'e sá^{2} ñʉ'fú^{2}. Tsʉ 'wii'^{13} joon jo fa'ɨɨ'^{21} lɨ́ɨ^{2}i Dios wa unsii^{21} 'in tsá^{2} do 'ii: "Dios tyi'." Tsʉ Dios nigatyaa^{1} tyʉ́^{2} coon^{21} fuu^{21} tya' 'in tsá^{2} do.

17 Joon coon'^{13} 'e jai'^{2} galɨ́ɨi^{2} Abraham, ngajée^{1}i jóon^{1}on, 'in sii^{21} Isaac, fu yʉ' moo'^{21} ijngaa'^{13}i icwo'^{2}o Dios fa'^{1} mo gali'iin^{212}in Dios liñi^{1} xiiala 'ɨ^{1}-tsi Abraham. Nigatyaa^{1} Abraham tyʉ́^{2} 'e cwóo^{1}i 'in jóon^{1}on camuui'^{13} do fa'^{1}a xʉfiin'^{13} nigajin'^{2} Dios sɨɨ'^{21}ɨ Abraham:

18 "Coon'^{13} Isaac 'e tsafúu^{1}i jún^{2} tyi'i jiin'^{13} la júu^{3} ga'ɨ́ɨ^{3}ɨɨ."

19 Tsʉ ñi^{1} Abraham lí^{2} jmáa^{1}a Dios jiin'^{1}in tsá^{2} 'in nijúin^{1}. Joon

lí²-i 'øøi'²¹-tsi tsá² 'e lawa 'ii'²¹mo Abraham jóon¹on tún¹ gajiin'¹in jee²¹² 'lɨɨ²¹².

20 Joon coon'¹³ 'e jai'² galɨ́ɨi² Isaac ga'ɨ́ɨ²ɨ júu³ tya' Jacob coon'¹³ Esaú 'e iuncwaai'³ Dios 'ii.

21 Joon coon'¹³ 'e jai'² galɨ́ɨi² Jacob mo tɨ́² lijúun²in ga'ɨ́ɨ²ɨ júu³ tya' xuui²¹² tya' José 'e iuncwaai'³ Dios 'ii. Joon ga'uu¹i mootyíi¹i yʉ' 'mo'ú² tya'a joon gacwo'¹o 'maai'¹³ Dios.

22 Joon coon'¹³ 'e jai'² galɨ́ɨi² José, mo tɨ́² lijúun²in, gatyʉ'²ʉ to² tsagoo¹o 'ee 'ná¹ jmáa¹a coon'¹³ 'moo¹ táa¹i, tsʉ jin'²in José 'e tsá² Israel 'in 'wóo²mo Egipto mi licɨ́ɨin²gɨ.

23 Coon'¹³ 'e jai'² galɨ́ɨi² saa² jmii²¹ Moisés ga'mée¹i gaai²¹ sɨɨ'²¹ mo licɨ́ɨin² gangaa'¹³i Moisés. Tsʉ galili'²o 'e xuui²¹² 'yei'²gɨ 'áai¹ do. Joon jo 'goo'²¹o xʉfiin'¹³ nigatyʉ'² rééi¹³ to² wa'a júuin² jileei'²¹ xuui²¹² tsañʉʉ'¹.

24 Joon coon'¹³ 'e jai'² galɨ́ɨi² Moisés mo galɨ́ɨ¹i tsañʉʉ'¹ jo gali'iin²¹²gɨ 'e lɨ́ɨi¹gɨ jóon¹ jamɨ́²-ɨ rééi¹³ do.

25 Gatɨ́¹gɨ-tsi 'e ní¹i wúu¹ coon'¹³ tsagoo¹o 'in lɨ́ɨ¹i tsá² tya' Dios lagɨ wa'a ngɨ́¹ 'e jløø'³i coon'¹³ tsaa² coon'²¹ si'²xʉ.

26 Galɨ́ɨi²gɨ 'e tyʉ́²gɨ wa'a coon²¹on fa'ɨɨ'²¹ tya' Cristo lagɨ 'oo¹o jilaa'²¹ 'e sá² fu Egipto, tsʉ 'iin²¹²gɨ 'e 'lee'¹³i icwo'² Dios 'ii.

27 Coon'¹³ 'e jai'² galɨ́ɨi² Moisés gacwo'ɨ́ɨ¹o cwoo'¹³ Egipto do jo 'ee 'goo'¹o xʉfiin'¹³ 'nii'²¹-tsi rééi¹³ tya'a. Gajmaa¹a ta'²a coon'¹³ 'e ga'ɨ¹-tsi lawa gangaai¹ Dios 'in jo nee¹in tsá².

28 Coon'¹³ 'e jai'² galɨ́ɨi² Moisés gajmaa¹a 'e jmɨɨ²¹² pascua nifu joon gatyʉ'²ʉ to² wa'a xee¹i tsá² jmɨ¹ jiin² taan¹an caai¹ 'ooca'nʉ́¹. 'E coon'¹³ la joon 'in ángel 'in gasii²¹in Dios ijngaa'¹³i 'in jóon¹ tsá² nifu tya' tsá² Egipto jo jngaa'¹³i 'in xuui²¹² tsañʉʉ'¹ liseein²¹ nifu tya' tsá² Israel.

29 Joon coon'¹³ 'e jai'² galɨ́ɨi² 'in tsá² Israel do gangɨ́ɨ¹i ni cwoo'¹³ tyʉʉn²¹ lɨ ná¹ 'e jmɨ'ñi'³ sii²¹ Mar Rojo. Joon mo gali'iin²¹²in 'láa² Egipto jmaa¹a la joon gajgoo'²¹o jmɨɨ²¹.

30 Joon coon'¹³ 'e jai'² galɨ́ɨi² tsá² Israel do gacɨɨ'²¹mo 'e 'oo² 'e si'² cu' lɨ' Jericó. Mo ngayuui'¹³ gangɨɨ¹ɨ tsá² Israel dyía¹ jmɨɨ²¹² cu' lɨ' lɨ lí² 'oo do gacɨɨ'²¹mo 'edo.

31 Joon coon'¹³ 'e jai'² galɨ́ɨi² Rahab, 'in yiiatsangó¹ do, jo gajúun²in coon'¹³ 'in tsá² jo nʉʉ'¹³ʉn do tsʉ ga'ii'²¹mo tyʉ́²-ʉ Rahab 'in tsá² Israel 'in tyalíin² 'e fuu²¹ do 'e jøø²ø.

32 ¿'Ee 'ná² fuu²¹²gɨɨ 'naa'? Tsʉ jo cwooi¹ wa'a 'e fuu²¹²gɨɨ 'áai¹ 'naa' cwáain¹ tya' Gedeón coon'¹³ Barac, coon'¹³ Sansón, coon'¹³ Jefté, coon'¹³ David, coon'¹³ Samuel, coon'¹³ 'in tsá² 'in nigacwoo¹o júu³ tyʉ́² tya' Dios la mo jéei¹.

33 Coon'¹³ 'e jai'² galɨ́ɨi² 'ino galɨ'¹ɨ rééi¹³ catyaai² joon gatyʉ'²ʉ to² coon²¹ rééø²¹. Joon gauncoon'¹³ Dios 'ii jiin'¹³ la júu³ niga'ɨ́ɨ²ɨ. Joon gajnii¹i moo'oo²¹ 'yiia'¹

34 joon gadyʉʉ¹ʉ jí² 'e coo²¹ 'áai¹. Coon'¹³ 'e jai'² galɨ́ɨi² galáa²mo ijúun¹in coon'¹³ ñí³. In jo píin³ galɨ́ɨ¹i tsá² pí³-tsi joongɨ gatyʉ'²ʉ to² 'láa² fúui¹ wa'a lii'¹i 'in jmaa¹a 'nii²¹ coon'¹³.

35 'In lɨ́ɨi¹³ tsamɨ́² ga'ii'²¹mo tún¹ jiin'¹ 'in nijúuin¹ tya'a coon'¹³ 'e jai'² galɨ́ɨi².

Joongɨ 'in catyaai²gɨ tsʉ 'wii'¹³ 'e jai'² galɨ́ɨi² 'ido gajmee'²¹mo tsá² 'ii. Jo ga'ii'²¹i 'e láa²ni 'ido wa'a tʉ́² 'ido 'e jai'² lɨ́ɨ²i. Jo gaunsɨ́ɨ²i 'ido 'e jai'² lɨ́ɨ²i tsʉ 'iin²¹²in 'ii'²¹i coon²¹ juncwii²¹ tya'a 'e tyʉ́²gɨ ñʉ'fú².

36 Joon 'in catyaai²gɨ gaungøø¹i tsá² 'ii, joongɨ gapoo²i 'ido. Joon cagɨ ñí³ gato'²o luu²¹² tɨɨ² 'ido joongɨ gata'² ni 'ido 'nʉñí³.

37 Joon gajngaa'¹³ ni 'ido coon'¹³ cuun²¹² joon seein²¹gɨ 'in gatʉʉ²¹ coon'¹³ sierra gajmaa¹a tún² 'no'³ 'ido. Joon seein²¹gɨ 'in ga'e'²e wúu¹ gajøø²ni 'ido xiiala lɨ́ɨi² 'ido. Seein²¹ 'inlɨ́ɨi¹³ gajúuin¹ coon'¹³ ñí³i. Seen²¹mo

'inlɨ́ɨi13 gangɨɨ1ɨ cataain212 cataain212 jlɨ́ɨ1i jiin'13 coon'13 loo21 tya' joo'saa'21 sɨ loo21 chivo 'ee. Nitañíi2mo 'ido 'áai1 joon nigangoo1on wúu1 joon nigajmaa1a tsá2 'e gó2 tya'a 'áai1.

38 'In tsá2 lo ngɨ́2ɨ la caain21 lɨ jo 'in tsá2 seein21 joongɨ lɨ' moo'21 joon tsataa212i too21 xá1 sɨ too21 nʉ' 'wó2 'ee. Joon tsá2 taain212 juncwii21 'in 'ei'1 Dios jo tɨ́ɨ2i licwii1in 'in tsá2 tyúi1 lo.

39 Joon 'in tsá2 lo xʉfiin'13 ga'ii'21mo Dios 'ii tsʉ 'wii'13 'e jai'2 galɨ́ɨi2 jo ga'ii'21i iuntsiin21 'e júu3 ga'ɨ́ɨ2 Dios;

40 tsʉ Dios niganí2i coon21 'e tyʉ́2gɨ tyi', 'e 'in tsá2 lo jo i'ii'21i 'e júu3 ga'ɨ́ɨ2 Dios tya'a ca mi toon21on' sɨcaan21na' coon'13 'ii.

12

Jøø2na' Jesús

1 Tsʉ 'wii'13 joon mi nee212na' 'in tsá2 lo 'in 'e'2 jna' xiiala jai'2 galɨ́ɨi2 tʉʉ212 jna' lɨ' caai21 jilaa'21 'e jmoo1o jín1 coon'13 jilaa'21 tsaa2 'e jmoo1o jnúui13 jna' joon 'ná1 cwoo'13-tsi' ngɨɨ21ɨ' 'e fu1 cwo'1 Dios jna' ngɨɨ21ɨ'.

2 Cwojøø2na' jiin'13 Jesús 'in cwo'2o jna' 'e jai'2 lɨ́ɨ2na', 'ii jon iuntsíin2 'e jai'2 lɨ́ɨ2na'. Tsʉ 'ii-o, tsʉ 'wii'13 ñi1o 'e jløøi'3 'e ilisá2 tya'a mo gangɨ́ɨi1 ganí2i wúu1 tsaa'1 crúu13, jo 'ee cwáain1 gacón2 wa'a sá2 fa'ɨɨ'21 'in júuin2 la joon. Joon gacwaa21a lɨ' cwoo21o tsáa1 lɨ tyíin1 Dios lɨ sɨlɨɨ212 tya'a.

3 Untii'13du'-'oo' xiiala lɨ́ɨ1i Jesús mo ganí2i wúu1 'áai1 jacwoo21o tsá2 røø2i tsaa2 joon jo 'wóo2oo', joon jo tyá1a-'oo' líi2naa'.

4 Tsʉ 'naa' jo mo gatiin2naa' coon'13 tsaa2 ca júun2moo'.

5 ¿Tɨ niga'íin2mo-'oo' 'e júu3 cwáain1 nigacwo'1 Dios jileei'21 jóon1 'in jai'2 lɨ́ɨ2i 'ii? Gajin'2 Dios ni jí2 tya'a:

Yʉʉn21 tyiia, jo jmaa2'a 'e jo tsáai1gɨ-'o'o mi 'e'2e Ña'ñʉ'1ʉ' 'nʉ wúu1 'e ilijmaa2'a nʉʉ'13'ʉn,

jon'gɨ wa jo tya1-'o'o mi tyʉ'2 Dios to2 'nʉ jmaa2'a nʉʉ'13'ʉ.

6 Taa'21 jmaa2aa' mo 'e'2e Dios 'naa' wúu1 tsʉ Ña'ñʉ'1ʉ' cwo'2o cwáain13 jiin'13 'in 'iin212in.

Joon 'e'2e wúu1 jiin'13 'in niga'ii'21i ilíi2in jóon1on.

7 Dios jmoo1o lawa jóon1on 'naa' mo 'e'2e wúu1 'naa' 'e jmaa2aa' nʉ́ʉ13ʉʉn' to2 tyʉ'2ʉ. Jo jóon1 tsá2 seein21 wa' jo tyʉ'2 jmii21 to2 'e jmaa1a nʉʉ'13ʉn.

8 Joon wana jo 'e'2e Dios 'naa' wúu1 'e jmaa2aa' nʉ́ʉ13ʉʉn' la jmoo1o Dios tya' jileei'21 jóon1 catyaai2 do jo lɨ́ɨ1naa' jóon1on 'in la jai'2, jiin'13 lɨ́ɨ1naa' jóon1 tsá2.

9 La joon jon mo lɨ́ɨ1na' xuui212 gatyʉ'2ʉ ñʉ'1ʉ' to2 jna' joon gaun'goo21o' 'ii. ¿Tɨ jon tyʉ́2gɨ wa jmoo21o' nʉ́ʉ13ʉn' to2 tyʉ'2ʉ Ñʉ'1ʉ' 'in tyíin1 ñʉ'fú2 'e coon'13 la joon liseein21mo' coon'13on?

10 Mo toon21on' juncwii21 gatyʉ'2ʉ ñʉ'1ʉ' to2 tyi' coon'21 catá2 jiin13 la lɨ́ɨ2i 'e tyʉ́2-ʉ. Pe Dios tyʉ'2ʉ jna' to2 jmaai'13 'e tyʉ́2 tyi' 'e líi2na' 'e tyú1na' la tyúi1 'ii.

11 'E la ja'2mo jiin'13 coon21 wúu1 'e 'e'2e Dios jna' jo tɨ́2-tsi' mo nee21e' 'e wúu1 do tsʉ wúu1 lɨ́ɨ2na'. Pe mo gangɨ́1gɨ joon tya' 'in galitɨ́ɨ2i coon'13 'e wúu1 gangoo1o do gali'íin3mo to2 tya' juncwii21 coon21 tsáa1 tya'a 'e seein21 coontun.

Tsaa'13mo wa'a jo jmoo21o' nʉ́ʉ13ʉn' júu3 tya' Dios

12 Tsʉ 'wii'13 joon sáa13aa' cwóo2oo' 'e 'í1 'infá2 'e jmaa2aa' la to2 tyʉ'2 Dios joon cwoo2oo' pí3 moojní2ii' 'e ngɨ́2ɨɨ' lɨ 'iin212in Dios.

13 'Naa2aa' 'e fu1 coon21 tsáa1 'e 'in tsá2 'in 'ɨ́1 túin2-tsi ilí2 coon21 'e 'ɨ1-tsi 'e jo tsawíin2 coon'13 Dios.

14 Cwoo'13-'oo' 'e seen21naa' tyʉ́2 coon'13 jileei'21 tsá2. Cwoo'13-'oo' 'e ngɨ́2ɨɨ' jiin'13 la 'iin212in Dios tsʉ jiin'13 coon'13 la joon lí2 máa13naa' Dios.

15 Tɨɨ2moo' tsʉ 'nei'2 jo 'ii'13naa' jilaa'21 'e 'iin212in Dios jmáa1a tyii'. Tɨɨ2moo' wa'a líi1naa' lawa coon21 'mó2 'ootyi'1 coon'13 'e 'ɨ1-'oo' joon coon'13 la joon fúu1mo 'in'leei'21.

16 Un'øø'13naa' yaanaa' 'e jo foo'13naa' tsamí2 tya' tsá2 xeei'21 sɨ jo tsáai1-'oo' 'e cwaai'3 'ee la gajmaa1a Esaú. Tsʉ Esaú do ga'nɨɨ1ɨ 'e tíɨ2i 'wii'13 'e galiseein21 nifu. Ga'ii'21i jiin'13 coon21 wúun1 'uunñi2 tya' 'e tíɨ2i do.

17 Joon ñí2 'naa' mo licɨɨin21gɨ mo gali'iin212in Esaú 'e uncwaai'3 jmii21 'ii pe jo júu3 joongɨ wa'a uncwaai'3gɨ jmii21 'ii. Joon jo gatsaa'21gɨ xiiala unsíɨi2gɨ 'e nigajmaa1a do xʉfiin'13 tyi'1gɨ 'áai1.

18 Tsʉ 'naa' jo mo gangatyéen1naa', la gajmaa1a 'in tsá2 Israel do, coon21 moo'21 'e jo li lii'21 tsá2. 'E moo'21 do gacóo1o coon'13 jí2, ga'ɨɨ21 nʉʉ21 joongɨ ga'íɨ2i tyí2.

19 Joon jo ganʉʉ2ʉʉn' 'e lúu1 gaxúʉ2ʉ do sɨ 'e júu3 tya' Dios 'e ganúu2un 'in tsá2 do gafaa'21 Dios 'ee. Joon 'in tsá2 do 'in ganúu2un 'e júu3 tya' Dios do gamɨɨ1ɨ tyani Moisés 'e jo faa'21gɨ 'e júu3 do 'laai2gɨ.

20 (Tsʉ jo ta'2 'in tsá2 do 'e to2 gatyʉ'2 'e júu3 do: "Wana jaain21 joo'núu3 soo1o 'e moo'21 do 'ná1 jngaa'13mo tsá2 'ii, tyuui'2 tsá2 'ii cuun212 sɨ 'yá2a tsá2 'mosʉʉn'21 tya'a 'ee."

21 Joon 'áai1 fo'2 jnee1i ca 'ña'a Moisés gajin'2in: "Jlee1na 'goo'21-oo.")

22 Pe 'naa'gɨɨ' lɨ' cɨɨ'1ɨ tyii'. Ningatyéen1moo' coon21 moo'21 sii21 Sión lɨ náa1 fuu21 tya' Dios 'in jiin'1. 'øøi'21-tsi tsá2 'e fuu21 Jerusalén 'e náa1 ñʉ'fú2 lɨ sɨcaain21 ángeles fúui1

23 'e un'goo21o Dios 'e jløø'3mo. Ningatyéen1naa' lɨ sɨcaain21 'in jóon1 Dios 'in toon1on jí2 'e náa1 ñʉ'fú2, joongɨ Dios 'in jmoo1o 'ii'21 tya' jileei'21. Ningatyéen1naa' almas tya' 'in tsá2 'in gauntyúi1 Dios joongɨ

24 Jesús 'in faa'21a 'wii212 tyi' coon'13 'e júu3 'múui2 ga'íɨ2 Dios tyi'. Ningatyéen1naa' 'e jmɨ1 tya' Jesús gaxée2i jna' 'e faa'21a jmo'2o jna' júu3 tya' 'e tyʉ́2gɨ lagɨ jmɨ1 tya' Abel do.

25 Tsʉ 'wii'13 joon 'aa212naa' yaanaa' wa'a jo 'ii'13gɨɨ' 'in fee'21naa' no. Tsʉ wana jo galáai2 'in tsá2 do 'in gafee'21i Dios ni cwoo'13 juncwii21 lo, xʉfoo'2 jna'gɨ' 'e laa1na' wa jo 'ii'13na' 'in gafee'21i jna' fu ñʉ'fú2.

26 'E júu3 tya' Dios do yiia'13 joon gajmaa1a jle1e ni cwoo'13 ni 'wó2; pe nano jin'2 Dios: "Coon21 naa'13gɨ ijmáa3aa jlé1 jon' wa' jiin'13 ni 'wó2 pe ijlé2e jon ñʉ'fú2."

27 Joon mo gajin'2in, "coon21 naa'13gɨ", 'øøi'13-tsi tsá2 ityí2i jilaa'21 'e sá2 ilí2 jlé1 'e gajmaa1a Dios joon jiin'13 coon21 isaai1gɨ 'e jo jlé1gɨ.

28 Joon cwo'2o Dios jna' 'e tsatoo3o' lɨ tyʉ'2 to2 joon jo 'ee sá2 lí2 jiin'13xʉ lɨ tyʉ'2 'ii to2. Tsʉ 'wii'13 joon cwoo3o' 'maai'13 joon un'goo21o' Dios coon'13 jilaa'21 'e tsáai1-tsi' joongɨ ligøø'1mo' 'ii jiin'13 la tíɨ2i.

29 Tsʉ Dios tyi' líɨ1i la lí1 coon21 jí2 'e coo21 jilaa'21 'e gó2.

13

Xiiala jmoo1o tsá2 la tí2-tsi Dios

1 Jo tʉʉ2ʉʉ' 'e 'iin212naa' la jaain21 la jaan21naa' lawa ruu'21moo'.

2 Jo cwo'íin2-'oo' 'e 'ii'13naa' tsá2 xeei'21 inʉʉ tyii' tsʉ coon'13 la joon 'inlíɨi13 tsá2 niga'ii'21mo ángeles inʉʉ tya'a xʉfiin'13 jo ñii1in.

3 Untii'13du'-'oo' 'in tsá2 taai212 'nʉñí3 lawa'a taa2moo' coon'13on jon. Untii'13du'-'oo' 'in tsá2 'in gajmeei'21 tsá2 tsʉ 'naa'oo' jon líɨ1naa' tsá2 sá2 moo1 taai2.

4 Un'goo21oo' 'e cui'2 cwoo21 tsá2 joon 'e tyʉ́2-ʉ 'e jmá2a tsá2 'ee jmáa1a jiin'13 coon'13 'oo212o tsʉ ijmáa1a Dios 'ii'21 tya' tsá2 wana 'lá2a tsá2 la jo mo cui'2 cwoo21o joongɨ tya' 'in 'lá2a coon'13 tsamí2 tya' tsá2 xeei'21.

5 Jo cwo'ii'21-'oo' cuu2 'áai13 joon jmaa2aa' jløø'3naa' coon'13 'e sá2 tyii' tsʉ Dios gajin'2in: "Jiin'13 coon21 naa'13 icuu'13na tyii' joon jiin'13 coon21 jmɨɨ212 wa'a tʉʉ2na 'naa'."

6 La joon jna', 'in jai'2 líɨ2i Cristo, lí2-i fáa3a' jo cu'2-tsi':
Ña'ñʉ'1ʉ' 'in uncoon'13 jna.

Jo 'goo'21oo jiin'13xʉ 'e gó2 lí2 jmá2a tsá2
tyiia.

7 Untii'13du'-'oo' 'in tyʉ'2 to2 jee212
'naa', 'in cwo'1 'naa' 'e júu3 tya' Dios.
'I2du'-'oo' xiiala ngɨ́1 'in tsá2 do joon
tsáa2mo-'oo' la tsáai1-tsi 'ido.

8 'In Jesucristo do coon21 lɨ́ɨ1i tyíia2
joongɨ jmɨɨ212 no joongɨ coon21 tøø2mo
jo sɨsɨ́ɨi2 coonti.

9 Jo cwó2 'naa' wa'a cón2 tsá2 'naa'
tóo2 coon'13 'láai2 nii2 júu3 'e sɨsɨ́ɨ2i. Tsʉ
tyʉ́2gɨ wa'a pí2-tsi' tsʉ 'wii'13 'iin21mo
Dios jna' lagɨ tyʉ'2 'in tsá2 do to2 'e
tyee3e', tsʉ 'e to2 tyʉ'2 'in tsá2 do jo mo
gauncoon'13 jiin'13 jaain21 tsá2.

10 Pe jna' 'oo21o' coon21 fa'1 'e xiia'21
'e jo tɨ́ɨ2i døø'21ø 'in untsá2 'in gaj-
maa1a to2 tsi inʉʉ cwo'1 tsáai2 do.

11 'In untsá2 'in tyiin2gɨ nifu tya' tsá2
Israel gacón2 jmɨ1 tya' joo'21 'in nijúin1
inʉʉ lɨ nicwaai'3gɨ 'áai1 lawa coon21
fa'1 tya' tsaa2 tya' tsá2. Pe moo1 taai2
'in joo'21 nijúin1 do gajúun2 lɨ caluu lɨ
taai2 tsá2.

12 La joon jon Jesús gajúun2mo lɨ
caluu jon ilí2 tyí2 tsaa2 tya' tsá2 coon'13
jmɨ1 'øø2i 'ña'a.

13 Moo21o' jon lɨ caluu fuu21 tya'
tsá22 Israel. Tsajøø212na' Jesús, cwolí2
cwofaa'21a tsá2 gó2 tyi' la gafaa'21a tsá2
gó2 tya'a.

14 Tsʉ juncwii21 lo jo 'oo21o' coon21
goo21o' 'e taa'21a coon21 tøøi2 pe
naa21a' coon21 fuu21 ijó1 mi licɨɨin21gɨ.

15 Tsʉ 'wii'13 joon 'ná1-a un'goo21o'
Dios Jmii21 coon21 tøø2mo 'wii'13 'e gaj-
maa1a Jesucristo 'wii212 tyi'. Joon 'e
fa'1 'e 'ná1 cwó2o' lɨ la lɨ 'e júu3 fáa13a'
mo un'goo21o' 'ii.

16 Joon jo un'íin2-'oo' 'e jmaa2aa' 'e
tyʉ́2 jon'gɨ un'íin2-'oo' 'e uncoon'13oon'
'in tsá2 sɨtyéein1 jmɨɨ212 coon21 'e sá2
tyii' tsʉ 'elo 'e fa'1 'e tɨ́2-tsi Dios.

17 Jmaa2aa' nʉ́ʉ13ʉʉn' 'in tyʉ'2 to2
'naa', jmaa2aa' jiin'13 la jin'2in. Tsʉ
'in tsá2 no 'áai2 almas tyii' joon ñi1o
'e 'ná1 joon'12on cwáain1 coon'13 Dios.
Cwóo2-'oo' 'e jogɨ tyaan21 to2 'e to2 tya'
'in tsá2 do, joon lí2 lɨ́ɨ1i to2 jløø'3mo. Tsʉ
la joon ilí2 tyʉ́2gɨ tyi'naa'.

18 Fáa13aa' júu3 tyʉ́2 'wii212 tyii'i tsʉ
ca níi3mo 'e saan21a'an, 'iin212moo'o
jmoo21o'o 'e tyʉ́2 coon'21 jilaa'21.

19 Cwomɨ́2ɨɨ' tyani Dios 'wii212 tyiia
wa'a cwó2 Dios 'e 'yaa'13na la jmoono.

Júu3 lɨ tséi1

20-21 Mɨɨ21ɨ'ɨ 'wii212 tyii' tyani Dios,
'in jmaa1a 'e tyʉ́2 seen21na', 'e un-
coon'13on 'naa' 'e naná2 tyʉ́2 'naa'
'e jmaa2aa' jilaa'21 'e tyʉ́2 jiin'13 la
'iin212in. Joon 'in Dios Jmii21 do gaj-
maa1a jiin'1 Ña'ñʉ'1ʉ' Jesucristo jee212
'lɨɨ212. Joon Ña'ñʉ'1ʉ' Jesucristo lɨ́ɨ1i
la lɨ́ɨi1 jaain21 'in 'aa1i joo'saa'21 'in
feei'1gɨ. Joon coon'13 jmɨ1 'øø2i gaj-
maa1a jai'2 'e júu3 ga'ɨ́ɨ2 Dios. Joon 'e
júu3 do itaa'21 coon21 tøø2mo. Mɨɨ21ɨ'ɨ
jon wa'a jmá2a Dios jee212 'naa' ji-
laa'21 'e 'iin212in coon'13 'ii'21 tya' Je-
sucristo. ¡Cwolí2 jilaa'21 'e 'ya'2gɨ tya'
Cristo coon21 tøø2mo! Amén.

22 Tsaru'1u' mɨ́ɨ3ɨɨ tyaní2ii' 'e
nuu2uun' coontun 'e júu3 cwáain1xʉ 'e
nigafo'2oo lo.

23 Jmóo3oo júu3 'e tsaru'1u' Timoteo
nisɨláa2mo joon wa jo li'ɨɨ212i yatée3oo
mi gó2oo yajøø2na 'naa'.

24 'Aa212moo' fo'2oo fú2uu' 'in tyʉ'2 to2
'naa' coon'13 jileei'21gɨ tsaru'1u' 'in jai'2
lɨ́ɨ2i. 'In tsaru'1u' 'in néei1 Italia sɨ́ɨ2i jon
'aa212i 'naa'.

25 Cwouncwaai'3 Dios Jmii21 jileei'21
'naa'. Amén.

Jí² gasii¹in Santiago tɨ́ɨ²i 'in jai'² lɨ́ɨi² Jesucristo

Sɨ́ɨ¹i Santiago 'e jí² lo tya' tsá² Israel

1 Jna-a, Santiago, sɨ́ɨ³na 'e jí² lo. Joon jna-a jaain²¹ 'in jmoo¹o to² tyʉ'² Dios joongɨ to² tyʉ'² Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo. Sɨ́ɨ³na 'e jí² lo tya' tsá² góo³oo 'in taai² jee²¹² tsá² seein²¹ lɨ xiia'²¹. Joon jna'o' lɨ́ɨ¹na' júnˀ tya' 'in dyatúin² jóon¹on 'lɨɨ²¹² Israel.

Uncoon'¹³ Dios tsá² 'e liñɨi²¹²-tsi

2 Jilee'²¹naa', tsaru'¹u', 'ná¹ jmaa²aa' jløø'³naa' mi moo²oo' doñi'ee fa'í³.

3 Tsʉ nee²o' 'e 'ee¹e' tsá² 'e la ja'²mo lɨ́ɨ²na' jú³ tya' Dios wa lɨ́² itaa'²¹-tsi' coon'¹³ jilaa'²¹ fa'í³ 'e sá² tyi'.

4 'Wii'¹³ joon cwolijai'²gɨ lɨ́ɨ²naa' wana 'ee fa'í³ seen²¹naa', jo cu'²-'oo'. Joon coon'¹³ la joon icwo'¹o Dios pí³ 'naa' itaa'²¹-'oo' doñi'ee fa'í³.

5 Wana seein²¹ jaain²¹ jee²¹² 'naa' 'in jo ñii¹i 'ee jmáa¹a seein²¹ fa'í³ cwomɨɨ¹ɨ 'ido tyani Dios tsʉ cwoo¹-o Dios tya' jileei'²¹ tsá² 'in mɨ́¹. Cwoo²¹-o láai²gɨ lagɨ gamɨ́¹ do joon jo jíi²in-gɨ.

6 Pe tyiin²mo 'áai¹ 'e jo'¹o lɨ́ɨi² tsá² 'e cwoo¹ Dios jilaa'²¹ 'e mɨ́¹ tsá², lɨ mɨ́¹ tsá² 'e jo cu'²-tsio. Tsʉ wana mɨɨ¹ɨ tsá² cu'²-tsi lɨ́ɨ¹i la lɨ́² jmɨ'ñi'³ jnóo¹o coon²¹ tøø²mo.

7 Tsʉ jileei'²¹ 'in lɨ́ɨ¹i la joon jo cwo'ɨ¹-tsi wa'a i'ii'²¹i tya' Dios.

8 Tsʉ jaain²¹ tsá² 'in túin² 'ɨ¹-tsi jo lí² jmaa¹a canii².

9 'In tsá² tañíi² jee²¹² tsaru'¹u' 'ná¹-a unjløø'³mo yaai wa 'ee fa'í³ seein²¹ tsʉ Dios nigajmee¹i 'ii 'e galɨ́ɨ¹i jóon¹ Dios.

10 Joon 'in sá² cuu² jee²¹² tsaru'¹u' 'ná¹-a jmáa¹a jløø'³i tsʉ galili'³i jo cweei²¹ cu'²-tsi coon'¹³ cúu¹u tsʉ tsáa¹mo-tsi Dios. Tsʉ cuu²o tsá² lɨ la lɨ lí³, jo wóo² taa'²¹a. Mi 'yee'²¹ ñi'¹ joon lityíi² 'áai¹,

11 joon lityʉʉn²¹ 'mó² lí³ do joon xʉʉ'²¹ʉ lí³ tya'a joon tyée¹mo 'e 'ya'²gɨ tya'a. La joon lɨ́ɨ¹i 'in sá² cuu² tsʉ joon ityé¹mo la 'ɨɨ²¹² ló¹ 'nɨ́ɨ¹i.

Tyaa¹ Santiago júu³ xiiala taain²¹² tsá² juncwii²¹ jløø'³mo fiin'¹³ núi¹i wúu¹

12 Jløø'³mo 'áai¹ 'in tsañʉʉ'¹ 'in jmoo²o taa'²¹a mo seein²¹ fa'í³ joon jo joo'²¹-tsi. Tsʉ 'wii'¹³ la joon jo gatʉʉ¹ʉ júu³ tya' Dios i'ii'²¹mo coon²¹ juncwii²¹ tya'a 'e taa'²¹ coon²¹ tøø²mo 'e Dios Jmii²¹ ga'ɨ́ɨ² júu³ icwo¹ tya' jileei'²¹ 'in 'iin²¹²in 'ii.

13 Pe wa 'inlɨ́ɨi¹³ 'ɨ¹-tsi jmaa¹a 'e gó² wa mo seein²¹ fa'í³ jo cwo'ɨ¹-tsi 'e Dios gajmaa¹a 'e 'ɨ¹-tsi 'e gó² do. Tsʉ Dios jo 'ɨ¹-tsi jmáa¹a 'e gó² jon'gɨ jmoo¹o 'e 'ɨ¹-tsi tsá² 'e gó².

14 'ɨ¹-tsi tsá² jmáa¹a 'e gó² tsʉ 'wii'¹³ jiin'¹³ la joon tɨ́²-tsi jmáa¹a.

15 Joon tsʉ 'wii'¹³i tɨ́²-tsi jmáa¹a 'e gó² 'e joon 'e 'ɨ¹-tsi jmáa¹a 'e gó² joon mi yuui'¹³ joon 'nóo¹o tsaa². Joon 'e tsaa² do jmoo¹o 'e tʉʉ²mo 'in tsá² do Dios joon tsalíin² lɨ 'iin²¹²mo.

16 Ru'¹u' 'in 'iin²¹²na, jo coon²¹oon' tóo² yaanaa'.

17 Jilaa'²¹ 'e tyʉ́² 'e 'ii'¹³na' jó² fu ñʉ'fú². Dios cwo'¹o jna' jilaa'²¹ 'e tyʉ́², 'ii gajmeei¹ ñi'¹ coon'¹³ sɨɨ'²¹ coon'¹³ jileei'²¹ nʉʉ¹. Joon jo lɨsɨ́ɨi² Dios la coon²¹ jmɨɨ²¹² la lɨsɨ́ɨi² ñi'¹ coon'¹³ 'in catyaai².

18 Joon 'ii gacwo'¹o jna' 'e líi²na' jóon¹on tsʉ la joon 'iin²¹²in. La joon gajmaa¹a mo jo'¹o galɨ́ɨ²na' júu³ jai'² tya'a. Joon jna' nifu la jee²¹² jileei'²¹ 'in jai'² lɨ́ɨi² la jéei¹. Joon jløø'³mo Dios 'wii²¹² jna'.

Cwáain¹ 'e tyʉ́²-ʉ 'e 'iin²¹²in Dios

19 'Wii'¹³ joon, tsaru'¹u' 'in 'iin²¹²na, cwotyaa²aa' tyʉ́² tyii' nuu²uu' la jmoono la jaain²¹ la jaan²¹naa' pe jo cwéei¹ fo'²oo' jon'gɨ jmaa²aa' 'nii'²¹-'oo' ce tyíi².

20 Tsʉ jo jmoo¹o tsá² jilaa'²¹ tyʉ́² 'e tɨ́²-tsi Dios mo 'nii'²¹-tsi.

21 'Wii'¹³ joon tʉʉ²ʉʉ' jilaa'²¹ 'e 'leei'²¹ tsá² coon'²¹ jilaa'²¹ 'e gó² joon

cwo'ii'13naa' coon'21 ce tún1 'e júu3 ganʉʉ2ʉʉn'. Tsʉ coon'13 'e júu3 do itiin'13naa'.

22 Pe cwojmaa2aa' jon' wa' jiin'13 nuu2uun' la to2 tyʉ'2 júu3 do joon jo coon'21 tóo2 yaanaa'.

23 Tsʉ 'in tsá2 'in nuu1o 'e júu3 do pe jo nʉʉ'13ʉn lɨ́ɨ1i lawa jaain21 tsá2 'in jøø2i 'ña'a tsi coon21 'u1.

24 Coon21 cata jøø2i 'ña'a joon cwo'ɨ́ɨ1ɨ ngóo1-o joon tsifu 'íin2mo-tsi xiiala 'ɨɨ1ɨ do.

25 Pe jileei'21 'in jo 'ín1-tsi jilaa'21 'e nuu1un joon coon21o cwáain13 jiin'13 la to2 tyʉ'2 júu3 tya' Dios 'e jmoo1o láai2 tsá2 joon jo tʉʉ1ʉ jmoo1o to2 tyʉ́2. 'A jløø'3mo lɨ́ɨ1i coon'13 jilaa'21 'e jmoo1o.

26 Wana 'inlɨ́ɨi13 lɨ́ɨ1i 'e jmoo1o la to2 tyʉ'2 Dios pe jo lí2 tyʉ'2ʉ to2 nisɨɨ'12ɨ 'e faa'21a, coon'21 'ña'a tóo2. Jo 'ee to2 'íi3in jilaa'21 'e jo'2 lɨ́ɨi2.

27 Wa'a 'iin212naa' jmáa2aa' jilaa'21 'e 'yaai1-tsi Dios Jmii21 'e 'ná1-a uncoon'13oon' xuui212 tsa'nɨ́ɨ2 coon'13 'yiia'nɨ́ɨ2 jilaa'21 fa'í3 'e sá2 tya'a. Joon jo un'laai'1 yaanaa' coon'13 jilaa'21 'e gó2 'e jmoo1o tsá2.

2

Jo tseein21 wa'a jmoo1o tsá2 jmai'2 tyíin1 jee212 tsá2

1 Ru'1u', 'in tsáai1-tsi Ña'ñʉ'1ʉ' Jesucristo 'in 'yei'2gɨ 'áai1, jo jmaa2aa' jmai'2 tyíin1 tsá2.

2 Wana taa2i jee212 'naa' lɨ sɨcaan21naa' gái1 tsá2, jaain21 tsá2 'yʉ ñí3 cwanáa1 unnii212 cwoo21o joon tyi'2i sɨɨn'13ɨn 'e tyʉ́2. Joon 'in jaain21gɨ tyi'2i sɨɨn'13ɨn 'e gó2.

3-4 Jo unjíin2gɨɨ' coon21 'ii'13gɨ 'in tyi'2i sɨɨn'3 tyʉ́2 lagɨ 'in tyi'2i sɨɨn'3 'e gó2. Wa fuu2uu' 'in tsá2 sá2 cuu2 do: "Ní2ta'a lo lɨ tyʉ́2", joon wa fuu2uu' 'in tañíi2in do: "Jaan2 lo", sɨ fuu2uu' 'ee: "Ní2, ni 'wó2 lo", un'goo21gɨɨ' 'in jaain21 do lagɨ 'in tañíi2in. Joon wa jmaa2aa' la joon jmaa2aa' jmai'2 tyíin1 tsá2. Joon jo jmaa2aa' 'ii'21 røø21.

5 Ru'1u' 'in 'iin212na, nuu2uu' 'e fo'3oo lo: Dios nigatyii'13in 'in tsá2 tañíi2in taain212 juncwii21 lo ilíi2in lawa'a tsá2 sá2 cuu2 coon'13 jilaa'21 'e jo'1 lɨ́ɨi2. Joon i'ii'21mo lawa coon21 'e gatɨ́ɨ2i 'e tsataa2i lɨ tyʉ'2 Ña'ñʉ'1ʉ' Dios Jmii21 to2 la júu3 ga'ɨ́ɨ2 Dios Jmii21 ilí2 tya' jileei'21 'in 'iin212in 'ii.

6 Pe 'naa'gɨɨ' lawa'a 'ee'1moo' 'in tsá2 tañíi2in do pe tsáa1mo-'oo' 'in tsá2 sá2 cuu2 'in tyʉ'2ʉ to2 'naa'. 'In tsá2 sá2 cuu2 do, 'ii 'in jée1i 'naa' tyani tsaa'to2, ¿ja jo'1?

7 Joon 'ii 'in faa'21a 'laa'21 tya' Jesucristo. Joon 'naa' jo'1o lɨ́ɨ2naa' Jesucristo.

8 Wana la jai'2 iuntiin'13naa' jiin'13 la to2 tyʉ'2 Jesucristo 'ná1-a un'nee212naa' jileei'21 tsá2 coon21 røø21, la 'in 'oo1o cuu2 tiin'13 lagɨ tsá2 tañíi2in. Tsʉ ni jí2 tya' Dios jin'2: "Jmaa2'a 'iin212u'un tsaruu'21'u lawa'a 'woo21'o."

9 Pe wana jo tsáai1-'oo' la jaain21 la jaain21 tsá2 'e ga'naa2aa' tsaa2 joon gaun'lee'21mo yaanaa' tyani Dios.

10 Tsʉ wana gajmaa1a tsá2 jilaa'21 to2 'e tyʉ'2 Dios pe fiin'13 coon21 naa'13 tsaa2 ijmáa1a 'lee'21i ga'láa1a 'ɨɨi1 lawa'a jo 'ee jmaa1a jiin'13 coon21 to2 tyʉ'2 Dios.

11 Tsʉ Dios gajin'2in: "Jo foo'13'o tsamɨ́2 tya' tsá2 xeei'21." Jin'2o jon: "Jo jnga1u'un tsá2." Joon jiin'13 jo foo'13'o tsamɨ́2 tya' tsá2 xeei'21 pe wana gajnga1u'un tsá2 ga'laa212'a tya' Dios, jo galinʉʉ'13'ʉn 'ii'21 tya'a.

12 'Wii'13 joon ngɨɨ2ɨɨ', fo'2oo' la jmoo1o tsá2 'in galáai2 Dios 'e jo ngɨɨ1gɨ 'noo1o tsaa2. Tsʉ coon'13 la joon ijmá1 Dios 'ii'21 tyii'.

13 Tsʉ jileei'21 'in jo mo jmaa1a feei'1-tsi 'wii212 tya' tsá2 xeei'21 la joon jon jo fee'1-tsi Dios tya'a mi jmáa1a Dios 'ii'21 tya'a. Pe 'in nigajmaa1a feei'1-tsi ijmaa21 jon Dios feei'1-tsi 'wii212 tya' 'in tsá2 no mi tɨ́2 'ii'21 tya'a.

'In jin'2 'e ja'2mo lɨ́ɨi2 Dios 'ná1 jmáa1a

jon 'e tyú²-ʉ

14 Tsaru'¹u', jo 'ee to² 'íi³in wa'a
jin'² tsá² 'e tsáa¹-tsi Dios joongɨ jiin'¹³
coon²¹ 'e tyʉ́² jo jmoo¹o. ¿Tɨ lɨ́ɨ²naa'
itiin'¹³in 'in tsá² do?
15-16 'I¹du'-'oo'. Wa jaain²¹ tsá² sɨɨ'²¹ɨ
tsaru'¹u' 'in sɨtyéein¹ jmɨɨ²¹² sɨɨn'¹³ɨn
joongɨ 'íi¹i, lɨ' jin'²o: "Cøø'²xʉ'ʉ tyʉ́²-ʉ
joon jo li'²'i cwíi²." "Áai¹du' jmaa²."
Pe joon jo 'ee gacwo'¹o 'ido jiin'¹³xʉ.
Coonti jo 'ee to² 'íi³in júu³ tya'a.
17 La joon lɨ́² coon'¹³ tsá² 'in jin'² 'e
ja'²mo lɨ́ɨi² júu³ tya' Dios joon jo jmoo¹o
'e tyʉ́² la jmoo¹o 'in jai'² lɨ́ɨi². Jo 'ee to²
'íi³in 'e jin'²in 'e jai'² lɨ́ɨi² júu³ tya' Dios.
18 La cun' jo ngáa¹mo isɨɨ'²¹ tsá²:
"Líin²mo jiin'¹³ 'e jai'² lɨ́ɨ²na Dios, jo
'ná¹ jmáa³aa 'e tyʉ́² 'e tiin'¹³na. Pe
'nʉ-ʉ fo'²'o 'e 'ná¹ jmá¹ tsá² 'e tyʉ́²-ʉ"
jon. Joon ifo'²oo 'in jaain²¹: 'E'³du'
jna 'e jai'² lɨ́ɨ²u xʉfiin'¹³ jo jmoo²'o 'e
tyʉ́² joon jna-a i'e'²oo 'nʉ 'e jai'² lɨ́ɨ²na
coon'¹³ jilaa'²¹ 'e tyʉ́² jmóo³oo.
19 'Nʉ-ʉ, ja'²mo lɨ́ɨ²u 'e jaan²¹mo Dios
seein²¹ joon tyʉ́²-ʉ la joon pe ca
jilee'²¹ 'in 'lɨɨi'³ lɨ́ɨ²i la joon, joon jlee¹in
'goo'²¹o.
20 ¿Tɨ jo 'øøi'²¹-'o'o 'e jo 'ee to² 'íi³in ji-
laa'²¹ 'e jai'² lɨ́ɨi² tsá² wa mo jo tyaa¹-tsi
'ii 'e jmáa¹a 'e tyʉ́²? La lɨ́ɨ¹i tsá²
caa²¹²mo lɨ́ɨ¹i.
21 Tyʉ́² ñí²'i 'e Dios ga'ɨ́ɨ² júu³ 'e
'lɨɨ²¹² tsafeei'¹ tyi' Abraham jaain²¹
tsá² tyú¹mo. Joon Dios ga'ii'²¹mo 'e gaj-
maa¹a 'lɨɨ²¹² tsafeei'¹ tyi' Abraham mo
gacwoo¹i lawa coon²¹ fa'¹ 'in jóon¹on
do 'in sii²¹ Isaac.
22 Liñí²'i 'e coon'¹³ jilaa'²¹ 'e gaj-
maa¹a Abraham do ga'e'¹o xiiala jai'²
lɨɨi². Joon coon'¹³ la joon gauntsiin¹
jilaa'²¹ 'e jai'² lɨɨi² coon'¹³ 'e gajmaa¹a
do.
23 Coon'¹³ la joon gatsín¹ la gajin'²
jí² tya' Dios: "Ja'²mo galɨɨi² Abraham
ijmáa¹a Dios jiin'¹³ la gajin'²in, joon
tsʉ 'wii'¹³ ja'²mo galɨɨ²i, ga'ɨ́ɨ² Dios júu³
'e jo 'ee tsaa² røøi²¹gɨ. Joon 'e jí² tya'
Dios jin'²in 'e Abraham do galiseein²¹
tyʉ́² coon'¹³ Dios."
24 Joon coon'¹³ la joon liñí²ii' 'e Dios
'ɨ́ɨ² júu³ 'e tyʉ́²mo tsá² coon'¹³ jilaa'²¹
'e jmoo¹o jon'on jiin'¹³ coon'¹³ 'e jai'²
lɨɨi².
25 La joon galɨ́² coon'¹³ Rahab,
jaain²¹ 'yiiatsangó¹, tsʉ Dios ga'ɨ́ɨ² júu³
'e jo 'ee tsaa² røøi²¹gɨ Rahab do coon'¹³
'e gajmaa¹a cwáain¹ tya' 'in tsá² do 'in
gasii¹in Josué. Gaunjíi²in Rahab do
joon gauncoon'¹³o gacwo'ɨ́ɨ¹ɨ 'ido lɨ' la
xii'²¹a.
26 Ñí²oo' wa jo 'yʉgɨ alma tyi' cuerpo
tyi' 'in 'lɨɨ²¹²mo', la joon jon wa jo
jmoo¹o tsá² 'e tyʉ́² jo 'ee to² 'íi³in ji-
laa'²¹ 'e jai'² lɨɨi². Jo tsacwaa¹a coon'¹³
Dios coon²¹ tøøi².

3

Jo moo¹ jéei¹ unnisɨɨ'¹³ tsá²

1 Tsaru'¹u', jo cwoo'¹³-'oo' 'e líi²in
'naa' tɨfo'² fúui¹ 'e 'ee²ee' júu³ tyʉ́² tya'
Dios. Tsʉ ñí² 'naa' 'e jileei'²¹ 'in 'e'²
tsá² fee'¹gɨ tsaa² tya'a ilisá² wana jo
untiin'¹²in júu³ tya'a 'a 'ee¹ do.
2 Joon jile'¹e' lɨ' un'lee'²¹na' 'áai¹ joon
wana jo un'laai'³ tsá² yaai coon'¹³ ji-
laa'²¹ 'e faa'²¹a jo un'leei'³ 'ña'a coonti.
Tsʉ wana lí² cwo'¹ tsá² cwáain¹ yaai
'e faa'²¹a jmai'² 'e tyʉ́²-ʉ, joon jmóo¹o
jiin'¹³ 'e tyʉ́²-ʉ jon.
3 Taan¹an' 'nii²¹² ní¹ cwa² 'e jmáa¹a
nʉʉ'¹²ʉn joon coon'¹³ la joon tyʉ'¹ʉ' to²
la tøøi² cwa² do.
4 Cón²duu' cwáain¹ xiia la tyʉ'² tsá²
to² coon²¹ barco fee'¹. Fiin'¹³ fee'¹
'áai¹ 'e barco do joon 'gøøi'¹³ 'áai¹ 'e
tyí² 'e 'la'²a 'in tyan¹ barco do tyaan¹
ngóo¹-o xiialɨ' 'iin²¹²in coon'¹³ coon²¹
'mó² pi'³ lɨ jiin¹in.
5 La joon lɨ́² jon unnisɨɨ'¹³ tsá², pi'³
'áai¹ pe lɨ́² jmáa¹a coon²¹ 'e fee'¹.
Coon²¹ moo'²¹ fee'¹ lí² jún¹ tsá² coon'¹³
coon²¹ jɨ́² pi'³.
6 Joon la lɨ́² coon²¹ jɨ́² pi'³ lɨ́² un-
nisɨɨ'¹³ tsá². Unnisɨɨ'¹³ tsá² jo moo¹
jéei¹, yíia¹³ cataain²¹ cataan²¹mo joon
coon'¹³ la joon un'leei'²¹ tsá² yaai.

Joon coon'13 'ii'21 tya' lɨ 'in 'lɨɨ'3mo jmoo1o unnisɨɨ'13 tsá2 'e 'wii212 mɨɨ'13 seein21 tsá2 ngoo1 la lɨ ngóo1 jɨ́2 coon'13 jilaa'21 'e jo to2 tí2.

7 Lí2-i un'wó1 tsá2 tsi jileei'21 joo'nuu21. Nigaun'wó1 tsá2 tsi jileei'21 joo'21 tsí3 cwáa1 coon'13 mɨɨ'21 coon'13 joo'21 taai2 jmɨ'ñi'3.

8 Pe jiin'13 jaain21 jo mo lí2 tyʉ'2ʉ to2 unnisɨɨ'13ɨ. Jo tii2 'yʉ unnisɨɨ'13 tsá2 'e jmoo1o 'e gó2. Joon 'e faa'21a tsá2 lɨ́2 lawa 'ootyíi2.

9 Coon'13 unnisɨɨ'13ɨ' un'goo21o' Ña'ñʉ'1ʉ' Dios Jmii21 joon coon'13 unnisɨɨ'13ɨ' do faa'13a' júu3 'laa'21 tya' tsá2. Joon lawa faa'13a' 'laa'21 tya' Dios tsʉ Dios gajmeei1 tsá2 'e lɨ́ɨ1i la lɨ́ɨ1i 'ii-o.

10 Coon21 moo'oo21 tsá2 'yeei'21 júu3 tyʉ́2 joongɨ júu3 'laa'21. Tsaru'1u', jo tseein21 'e faa'21a tsá2 jɨ tún2 'ii'13.

11 Cón2duu' cwáain1. Jo ja lí2 'yeei'21 jmɨɨ21 tyʉ́2 coon21 lɨ 'yeei'21 jmɨɨ21 ñii21.

12 Tsaru'1u', coon21 'mó2 cwaríi3 coon'21 lɨ' lɨ́ɨ2naa', ¿tɨ lí2 'ɨ́1 poo'21? Owa coon21 wuunjøø'3 'ee, ¿tɨ lí2 'ɨ́1 mɨ'3 cwaríi3 'ee? Coon'13 la joon jo lí2 'yeei'21 jmɨɨ21 tyʉ́2 lɨ 'yeei'21 jmɨɨ21 ñii21.

Cwo'1o Dios tsá2 jilaa'21 'e tyʉ́2 'e 'ɨ1-tsi

13 Wana seein21 jaain21 jee212 'naa', jaain21 'in 'øøi'21-tsi 'áai1, 'ná1 jmaa1a 'ido 'e tyʉ́2 joon jo jmaa1a jloo'3. 'Ná1 ngɨ1 'ido 'wo2-tsi la tɨ́ɨi2 ngɨ1 'in jmɨɨ1-tsi. Tsʉ 'in 'øøi'21-tsi la jai'2 jo jmoo1o jloo'3.

14 Pe jo foo2oo' 'e 'øøi'21-'oo' 'áai1 wana tsiiwúu1naa' jon'gɨ wana 'iin212naa' jmee212naa' yaanaa' tsacøøi'13. Tsʉ 'in 'øøi'21-tsi la jai'2 jo jmoo1o la joon.

15 Dios jo gacwoo1 wa'a 'áa1a tsá2 tsiiwúu1. Joon 'in 'øøi'21-tsi la joon lɨ́ɨ1i lawa tsá2 'in jo cwii1in Dios. Jmoo1-o jiin'13 la 'iin212in. Jmoo1o jiin'13 la 'iin212in 'in 'lɨɨ'3mo.

16 Tsʉ mo jmoo1o tsá2 feei'1 'ña'a joon jmoo1o tsá2 mɨɨ'13ɨ jee212 yaai jo 'ii'21 ilisá2 jee212 'ii joon ilisá2 jilaa'21 'e gó2.

17 Dios cwo'1o tsá2 jiin'13 'e tyʉ́2-ʉ 'e 'øøi'21-tsi. Joon jileei'21 'in 'øøi'21-tsi la joon jo un'leei'21 yaai jee212 tsá2, joon jmáa1a 'e jo to'2o tsá2 mɨɨ'13ɨ. Jmáa1a jon inuu1un 'ee faa'21a tsá2 joon fee'1mo-tsi. Tyʉ́2-ʉ jmaa1a tya' jileei'21 tsá2. Jo lɨ́2 tún2 júu3, jmai'2 coon'21 tún2-un jmoo1o.

18 'In jmoo1o 'ii'21 røø21 jee212 tsá2 iuncoon'13 tsá2 xeei'21 'e jmáa1a 'e tyʉ́2.

4

'In jai'2 lɨ́ɨi2 Dios jo lí2 jmáa1a la jmoo1o 'in jo cwii1in Dios

1 Ifuu212uu 'naa' 'e lɨ' lɨɨlɨ1 'nii21 'naa' joon jmoo2oo' mɨɨ'13naa' jee212 yaanaa'. Jmoo2oo' la joon tsʉ 'wii'13 jilaa'21 'e gó2 'e 'iin212naa'. Joon jilaa'21 'e 'iin212in tsá2 jmoo1o lawa 'nii21 jee212 yaai.

2 'Iin212naa' coon21 'e tyii' pe jo lí2 'e lɨ'1oo' joon 'wii'13 joon 'iin212naa' jngaa'13naa' ruu'21naa'. 'Wii'13 'oo2oo' tsiiwúu1 tya' 'e 'oo1o tsá2 xeei'21 tɨ́ɨ13naa' joon 'noo2oo' mɨɨ'13 tsʉ jo lii2ii' tyaa2aa' tyʉ́2. Jo 'ii'13naa' jilaa'21 'e 'iin212naa' tsʉ jo mɨ́2ɨɨ' tyani Dios.

3 Joon wa mo gamɨ́2ɨɨ' jo ñii2naa' tsʉ mɨ́ɨ13ɨɨ' jiin'13 'e 'yaai1-'oo'. Mɨ́2ɨɨ' jiin'13 jilaa'21 'e suun21naa'.

4 ¡'Naa' lɨ́ɨ1naa' tsá2 'in ngatiui2 Dios! ¿Tɨ jo ñí2 'naa' 'in tsá2 'in tɨ́2-tsi 'e sá2 juncwii21 'ee'1mo Dios? Jileei'21 'in 'iin212in liseein21 tyʉ́2 coon'13 jilaa'21 'e sá2 juncwii21 'ee'1mo Dios.

5 ¿Tɨ 'ɨ1-'oo' 'e jo 'ee to2 tí2 'e jin'2 jí2 tya' Dios mo jin'2in: "'Áai1 súun2in tsá2 jilaa'21 'e sá2 juncwii21"?

6 Pe Dios gauncoon'13gɨ tsá2 'áai1. La jin'2 jí2 tya'a: 'Ee'1mo Dios jileei'21 'in jmoo1o jloo'3 pe uncoon'13o 'in tsá2 'wéi1.

7 Cwoo'13-'oo' jon 'e tyʉ'2 Dios to2 'naa'. Jo jmaa2aa' nʉ́ʉ13ʉʉn' jiin'13 la 'iin212in 'in 'lɨɨi'3. Tyuu'13naa' to2 'e tyʉ'2 'in 'lɨɨi'3, jo jmaa2aa'. Joon ijaan'2o 'in 'lɨɨi'3 do.

8 Mɨ́²ɨɨ' 'e uncoon'¹³ Dios 'naa' tsʉ uncoon'¹³o. Jo jmaa²¹gɨɨ' 'e gó² pe jmai'² 'e tyʉ́² jilee'²¹ 'naa' 'in jmoo¹o 'e gó². Joon jileei'²¹ 'naa' 'in jo 'iin²¹²in jmá¹ la to² tyʉ'² Dios 'láa² 'wii²¹² jmáa¹a.

9 Cain'² cwolíi²naa' 'wii'¹³ tya' tsaa² tyii'. Seen²¹naa' xuui²¹²-'oo' joon cɨɨ²ɨɨ' 'wii²¹² tyii'. Joon jilee'²¹ 'naa' 'in ngɨ́ɨ¹³ɨɨ' 'ná¹-a cɨɨ²ɨɨ'. Joon 'e jløø'³moo' cwolí² jiin'¹³ 'e xuui²¹²-'oo'.

10 Cwo'wo²-'oo' yaanaa' tyani Ña'ñʉ'¹ʉ' joon isaa'²¹i 'naa' jløø'³mo 'wii²¹² tyii'.

Jo 'nɨ́ɨi¹³ 'naa' tsaru'¹u'

11 Tsaru'¹u', jo foo²oo' 'laa'²¹ tya' tsaruu'²¹naa' tsʉ jileei'²¹ 'in faa'²¹a 'laa'²¹ tya' ruu'²¹i faa'²¹a 'laa'²¹ jon tya' to² tyʉ'² Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo. Tsʉ 'ii gatyʉ'¹o to² 'e 'ná¹-a 'iin²¹²in tsá² ruu'²¹i. Jo cwéi¹ tyii' jiin'¹³ 'e 'iin²¹²naa' jmaa²aa', 'ná¹ jmaa²aa' jilaa'²¹ to² tyʉ'² Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo.

12 Jiin'¹³ Dios lí² tyʉ'² to² tsá². Jiin'¹³ 'ii-o jon ijmáa¹a 'ii'²¹ tya' tsá². Jiin'¹³ 'ii lí² jmáa¹a tiin'¹³ tsá² sɨ untyée¹i 'ee. Joon, ¿'iin²¹²naa' 'e 'nɨ́ɨ¹³ 'naa' tsaru'¹u'?

Jo ñí³ 'naa' 'ee ilí² tsa'oo²¹ yíia¹

13 Nʉʉ²duu' jileei'²¹ 'naa' 'in jin'² la lo: "Tsa'oo²¹ yíia¹ ní³ii 'e fuu²¹ náa¹ do joon taan²¹²na coon²¹ jiin²¹ loo²¹²xʉʉ 'e 'nɨ́ɨ³ɨɨ joon jnaa'¹³xʉʉ cuu²."

14 Pe coonti jo ní²ii' 'ee ilí² tsa'oo²¹ yíia¹. Tsʉ, ¿'ee lɨ́² juncwii²¹ tya' tsá²? 'E juncwii²¹ tya' tsá² lɨ la lɨ coon²¹ jníi¹ fu taa'²¹ ni 'wó². Taa'²¹ catá² joon jeen'²¹mo tún¹.

15 Tyʉ́²gɨ wa'a foo²oo': "Wa cwoo¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' toon²¹o'o lo joon jmoo²¹o'o 'elo sɨ 'edo 'ee."

16 Pe 'naa' jmoo²oo' jloo'³ tsʉ lɨ́ɨ²naa' 'e yaamoo' tyʉ'²ʉʉ' to² juncwii²¹ tyii'. Joon 'áai¹ gó² la jmoo²oo' do.

17 Tsʉ jileei'²¹ 'in ñi¹ 'e tyʉ́² pe jo jmoo¹o, 'noo¹ 'ido tsaa² la joon.

5

Jo tiin'¹³ tsá² sá² cuu² coon'¹³ cuu²u

1 ¡Nʉʉ²duu' coon'²¹ tún¹ jileei'²¹ 'naa' tsá² sá² cuu²! 'Ná¹ tyii'²-'oo' joongɨ 'ná¹ 'oo²oo' lɨ xuui²¹²-'oo' tya' jilaa'²¹ wúu¹ imoo²oo'.

2 Jo 'ee to² 'íi³in jilaa'²¹ 'e sá² tyii'. Joon lawa'a 'e joo'¹³ cuu'²¹u sɨɨn'¹³ tyʉ́² tyii'.

3 Lawa'a 'e 'yiia²¹ soo'³ tya' jilaa'²¹ cwanáa¹ coon'¹³ jilaa'²¹ cwataa²¹ tyii'. Joon tsʉ 'wii'¹³ jo líin²-tsi cuu² 'e gasáa¹naa' do joon ityée¹moo' coon'¹³ cuu²uu' tsʉ jee²¹² catá² ijmáa¹a Dios 'ii'²¹ tya' tsá².

4 Gatɨ́² loocwoo¹o Dios júu³ tya' tsá² 'in nijmaa¹a to² tya' tsá² sá² cuu². In tsa'leei'¹³ do gajmaa¹a to² jee²¹² tyiia²¹ pe 'in tsá² sá² cuu² jo gatyí¹ 'leei'¹³ tya' 'in tsá² jmaa¹a to² tya'a. Joon Ña'ñʉ'¹ʉ' Dios Jmii²¹ ijmáa¹a 'ii'²¹ tya' 'in tsá² 'in 'oo¹o cuu² do.

5 Gateen¹in juncwii²¹ coon'¹³ jmai'² 'e tyʉ́²-ʉ 'in tsá² sá² cuu² do. Gagøø'²¹o tyʉ́²-ʉ lawa joo'²¹ núu³ 'e tɨ́² li júuin². Joon gatɨ́² jmɨɨ²¹² tya'a.

6 Ni'nɨɨi¹ 'in tsá² sá² cuu² do tsá² tyúi¹ coon'¹³ jmai'² júu³ tajuu²¹. Joon nigajngaa'¹²mo 'ido. Joon 'in tyúi¹ do jo lí² un'øøi'¹³ 'ña'a.

Taa'²¹ jmaa²aa' ca mi jó¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo

7 Tsʉ 'wii'¹³ joon, tsaru'¹u', tá² téein¹-'oo' ca mi jó¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo. Ñí²oo' 'e jileei'²¹ 'in jmoo¹o to² ni cwoo'¹³ 'wó² 'ná¹-a sɨjáan¹an coon'²¹ tún² ce garoo²¹o 'e gajñii²¹i. Sɨjaan¹o ca mi ngɨ́ɨi¹ jmɨ́¹ jó¹ nifu. 'Ná¹-a sɨjaan¹o jon jmɨ́¹ jó¹ lɨ tséi¹. Ngɨɨi² joongɨ roo²¹ 'e nijñii²¹i.

8 La joon 'ná¹-a sɨjaan²aan' coon'²¹ ce tún² wa'a jo cwowíin²naa' tsʉ tɨ́² lí² jó¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo.

9 Tsaru'¹u', jo jmaa¹aa' tsaa² tya' tsá² xeei'²¹, joon jo i'náa¹ lisá² 'ii'²¹ tyii', tsʉ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo, 'in jmoo¹o 'ii'²¹ intɨ́² lí² jó¹.

10 Tsaru'^{1}u', coon^{21}duu' cwáain^{1} xiiala ngóo^{1} 'in gafaa'^{21}a cwáain^{1} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ'. Gangóo^{1}-o wúu^{1} tya'a pe tsá^{2} 'in ngɨ^{1} coon'^{21} tún^{1} 'ii.

11 Joon ñí^{2}oo' 'e jløø'^{3}mo 'in nigajmaa^{1}a taa'^{21} do. Nanʉʉ^{2}oo' xiiala gajmaa^{1}a Job taa'^{21}a. Joon ñí^{2}oo' 'e tyʉ́^{2} gajmaa^{1}a Ña'ñʉ'^{1}ʉ' tya'a mi yuui'^{13} ganii^{21} wúu^{1}. 'Áa^{1}mo feei'^{1}-tsi Ña'ñʉ'^{1}ʉ' tyi', 'wo^{2}-tsi 'ii.

12 Pe nifu, tsaru'^{1}u', jo 'ée^{13}naa' Dios jon'gɨ 'ée^{13}naa' ni 'wó^{2}. Tyʉ́^{2}gɨ tyii' wa jo 'ée^{13}naa' coonti. Mo foo^{2}oo': "Joon^{2}", foo^{2}oo' iliñi^{1} tsá^{2} 'e ja'^{2}mo júu^{3} tyii'. La joon jon mi foo^{2}oo': "Ún^{2}." Joon coon'^{13} la joon jo ijmáa^{1}a Dios 'ii'^{21} tyii'.

13 Wa seein^{21} 'in 'oo^{1}o fa'í^{3} jee^{212} 'naa' cwofaa'^{21}a júu^{3} tyʉ́^{2}. Wa seein^{21} 'in jløø'^{3}mo cwo'øø^{1}ø coon^{21} júu^{3} tyʉ́^{2} 'e untyúu^{1}i Dios.

14 Wa seein^{21} 'inlɨ́ɨi^{13} tsatsaa'^{13} jee^{212} 'naa' cwote'^{2}e 'in tsatsaa'^{13} do 'in tsacøøi'^{13} jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'e faa'^{21}a 'ido 'wii^{212} tya'a joon 'e suun^{1}un aceite tya'a la lɨ́^{2} 'e gatyʉ'^{2} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' to^{2}.

15 Joon tsʉ 'wii'^{13} ja'^{2}mo lɨ́ɨi^{2} i'láa^{2}mo. Joon Ña'ñʉ'^{1}ʉ' ijmá^{1} isiin'^{13}mo. Joon wana niga'noo^{1}o tsaa^{2} joon 'íi^{2}mo Ña'ñʉ'^{1}ʉ' tsaa^{2} tya'a.

16 'Wii'^{13} joon jmaa^{2}aa' 'naa' júu^{3} la jaain^{21} la jaan^{21}naa' tsaa^{2} ga'noo^{2}oo', joon foo^{2}oo' júu^{3} tyʉ́^{2} 'wii^{212} tya'a la jaain^{21} la jaan^{21}naa'. Coon'^{13} la joon iun'láa^{2}moo'. 'E júu^{3} tyʉ́^{2} 'e faa'^{21}a jaain^{21} tsá^{2} 'in jo røøi^{21}gɨ tsaa^{2} tyani Dios lí^{2} jmáa^{1}a coon^{21} 'e fee'^{1}.

17 'In 'lɨɨ^{212} tsagoo^{21}o' Elías, 'in gafaa'^{21}a cwáain^{1} tya' Dios calɨɨ, lɨ́ɨ^{1}i la lɨ́ɨ^{1}i jna' joon mo gamɨɨ^{1}ɨ tyani Dios 'e jo tsá^{2} jmɨ́^{1} jo gangó^{1} jmɨ́^{1} ni cwoo'^{13} juncwii^{21} 'nɨ^{1} jiin^{21} tsi ca'no'^{3}.

18 Joon mo ngayuui'^{13} joon gafaa'^{21}a júu^{3} tyʉ́^{2} joon gangó^{1} jmɨ́^{1} tún^{1} joon garoo^{21} 'e jñii^{21} tsá^{2} tún^{1}.

19-20 Tsaru'^{1}u', wana tʉʉ^{21} la jai'^{2} jaain^{21} jee^{212} 'naa' joon 'in xeei'^{21}gɨ uncoon'^{13}o 'e jaa'^{21}a-tsi cwoliñí^{2} 'naa', 'in gajmaa^{1}a la joon galáa^{2}mo jaain^{21} 'in røøi^{21} tsaa^{2} fu^{1} gó^{2}. Joon gauntiin'^{13}mo 'in tsá^{2} røøi^{21} tsaa^{2} do 'e jo tsáa^{1}a lɨ 'lɨɨ'^{3}. Joon 'láa^{2}mo tsaa^{2} tya' tsá^{2} ga'ín^{1}.

Jí² 'láa² 'wii²¹² 'e gasii¹in San Pedro tɨ́ɨ²i 'in jai'² lɨ́ɨi² Jesucristo

Sii¹in Tʉ́³ 'e jí² lo tya' 'in taain²¹² lɨ xiia'²¹

1 Jna-a, Tʉ́³, 'in lɨ́ɨ¹i apóstol tya' Jesucristo, sɨ́ɨ³na 'e jí² lo. Sɨ́ɨ³na 'e jí² lo tya' jileei'²¹, 'in gatyii'¹³in Dios 'in taain²¹² lɨ xiia'²¹, 'in taain²¹² la caain²¹ lɨ sii²¹ Ponto, Galacia, Capadocia, Asia coon'¹³ Bitinia.

2 Sɨ́ɨ³na tya' 'in nigatyii'¹³in Dios Jmii²¹ jiin'¹³ la niga'ɨ¹-tsi la mo jéei¹. Joon niga'ɨ¹-tsi Dios 'e jmée¹i 'naa' tsá² tya'a cwáain¹ tya' Espíritu tya'a 'e linʉ́ʉ¹³ʉʉn' joon 'e untyúui¹ 'naa' coon'¹³ jmɨ¹ 'øø¹i Jesucristo. Cwocwo'²gɨ Dios 'naa' fo'² feei'¹ tyii' joon 'e seen²¹naa' tyʉ́²-ʉ.

'In jai'² lɨ́ɨi² Cristo 'ɨ¹-tsi icwaa¹ coon'¹³ 'ii fu ñʉ'fú²

3 Cwocwoo²¹o' 'maai'¹³ Dios Jmii²¹, 'ii Jmii²¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo. Joon tsʉ 'wii'¹³ feei'¹-tsi tyi' 'áai¹ gacwoo¹o 'e galiseen²¹na' tún¹ 'e sɨjaan²¹an' 'e tyʉ́² mo gajmaa¹a jiin'¹ Jesucristo jee²¹² 'lɨɨ²¹².

4 Joon coon'¹³ la joon 'ii'¹³moo' coon²¹ tyíia³ 'e jo tyéi¹ tyii' 'e niga'maa¹ Dios tyii' fu ñʉ'fú². Joon 'e tyíia³ do jo lí² li'leei'²¹ jon'gɨ lɨ tsáai².

5 Sɨ'mo'²o tya' jileei'²¹ 'naa' 'in un'øøi'¹ Dios tsʉ 'wii'¹³ ja'²mo lɨ́ɨ²naa'. Iun'øøi'¹ Dios 'naa' ca mi 'ii'¹³naa' 'e tiin'¹³naa'. Nanáa¹ tyʉ́² joon i'ee¹ Dios mi tɨ́² jiin²¹ lɨ tséi¹.

6 'Wii'¹³ joon jmaa²aa' jløø'³naa' xʉfiin'¹³ moo²oo' wúu¹ coon²¹ sii'¹³ coon'¹³ 'láai² nii² fa'í³.

7 Joon 'e fa'í³ 'e seen²¹naa' nano lɨ la lɨ coon²¹ jɨ́² 'e untyʉ́² tsá² cwanáa¹ coon'¹³. Joon 'e jai'² 'e lɨ́ɨ²naa' tyiin²gɨ lagɨ cwanáa¹ 'e tyéi¹. Pe coon'¹³ 'e fa'í³ do iuntyʉ́² Dios jilaa'²¹ 'e jai'² lɨ́ɨ²naa'. Joon mi cwo'ɨ́ɨ¹naa' tyʉ́²-ʉ jilaa'²¹ 'e fa'í³ do 'in Jesucristo, mi jó¹ tún¹, icwo'²o 'naa' 'e tyú¹-unaa'. Joon 'ii'¹³naa' 'e 'ya'²gɨ tya'a joon iun'goo²¹o tsá² 'naa' la un'goo²¹o tsá² 'ii.

8 Fiin'¹³ jo mo ñii² 'naa' Jesucristo 'iin²¹²moo' 'ii joon jløø'³moo' 'e jiin'¹³ jo ñí²ii' xiiala foo²oo' jløø'³moo'. Joon røøi² jilaa'²¹ 'e jløø'³naa' lɨ́ɨ²naa' 'e 'ya'²gɨ 'e sá² ñʉ'fú².

9 Joon jløø'³naa' tsʉ 'wii'¹³ i'ii'¹³naa' 'e tiin'¹³naa' 'wii'¹³ galijai'² galɨ́ɨ²naa'.

10 Joon 'in tsá² 'in gacwo'¹ júu³ tyʉ́² tya' Dios ca lɨɨ²¹² gafaa'²¹o tya' xiiala itiin'¹³naa' Dios. Joon gacwo'²-tsi 'ido untsáa¹a joon gamɨɨ¹ɨ xiiala ilí².

11 Ga'naa'²¹i 'iin tsá² sɨ 'ee jiin²¹ 'ee 'e faa'²¹a 'in Espíritu tya' Cristo mo gajmaa¹a júu³ 'e 'ná¹ nii²¹² Cristo wúu¹ joon i'ii'²¹i 'e 'ya'²gɨ tya'a.

12 Pe Dios gajma'²a júu³ 'in tsá² do 'e jon'on tya' 'ii 'e júu³ do pe tyijna'o'. Joon 'in cwo¹ júu³ tyʉ́² nano coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Espíritu Tyʉ́² 'in Dios gasii¹in fu ñʉ'fú², 'ii-i jma'²a 'naa' júu³ 'e cwáain¹ do. Joon 'in ángeles 'iin²¹²in 'áai¹ litsáai¹-tsi 'e cwáain¹ do.

Gatø'¹ø Dios 'e seein²¹ tyú¹-u mo 'in jai'² lɨ́ɨi² 'ii

13 'Wii'¹³ joon tyaa¹aa' tyʉ́² tyii', 'í¹du'-'oo'. Coon'²¹ tún² seen²¹naa'. Cwolii²¹oo'. Cwolijløø'³moo' jilaa'²¹ fo'feei'¹-tsi i'ii'¹³naa' mi jnéi¹ Jesucristo.

14 Jmaa²aa' la jmoo¹o xuui²¹² 'in nʉʉ'¹³. Jon'on seen²¹naa' jmaa²aa' jilaa'²¹ 'e gó² 'ii²¹²naa' la gajmaa²aa' la nʉ'gɨ ilicwii¹naa' Dios.

15 Pe seen²¹naa' la seein²¹ 'in nigatø'² 'naa'. Joon tyú¹mo 'ii coonti.

16 Tsʉ ni jí² tya'a 'e jin'²: "Cwoli'ee'¹moo' jilaa'²¹ 'e gó² tsʉ jna 'aa'¹oo jilaa'²¹ 'e gó²."

17 Joon 'ná¹-a ngɨɨ²ɨɨ' tsa'goo'²¹-'oo' la 'ɨɨ²¹² taan²¹²naa' juncwii²¹ lo wana foo²oo' Dios: "Ñʉ'¹ʉ'", tsʉ 'ii jmoo¹o 'ii'²¹ røø² tya' tsá² la jaain²¹ la jaain²¹ tsá².

18 Ñí² 'naa' 'e Dios gatyí² 'e láa²moo' jee²¹² coon²¹ juncwii²¹ 'e jo 'e to² 'íi³in 'e gacwo'¹ tsacøøi'¹³ tyi'naa'. Joon jo gatyí¹ coon'¹³ jilaa'²¹ 'e tyéi¹ 'e la lí² cwataa²¹ sɨ cwanáa¹ 'ee.
19 Gatyii²¹o coon'¹³ jmɨ¹ 'øø¹i Cristo 'e tyiin² 'áai¹. Gatuun²¹ jmɨ¹ 'øøi¹ la tuun²¹ jmɨ¹ 'øøi¹ jaain²¹ joo'saa'²¹ xuui²¹²'e jo 'ee lɨ́ɨ¹i coonti 'e cwoo¹ tsá² lawa coon²¹ fa'¹.
20 Nigasɨ́ɨ²mo Dios røø² coon'¹³ Jesucristo 'ee ijmáa¹a coon'¹³ Jesucristo la nʉ'gɨ ijmáa¹a juncwii²¹ joon 'wii²¹² tyi'naa' gajmaa¹a liñí² 'naa' jee²¹² jiin²¹ lɨ tséi¹.
21 Coon'¹³ jilaa'²¹ 'e gajmaa¹a Cristo jo cu'²gɨ-'oo' coon'¹³ Dios tsʉ Dios do gajmaa¹a jiin'¹ 'ido jee²¹² 'lɨɨ²¹² joon gacwoo²¹ jilaa'²¹ 'e 'ya'²gɨ tya'a 'e jo cu'²-'oo' coon'¹³on coon'¹³ jilaa'²¹ 'e jai'² lɨ́ɨ²naa' coon'¹³ jilaa'²¹ 'e sɨjaan²aan' 'e cwo'²o jna'.
22 Joon tsʉ 'wii'¹³ niganʉʉ²ʉʉn' 'e júu³ jai'² tya' Dios nigalityú¹naa' 'e li'iin²¹²naa' 'in tsaru'¹u' la jai'² cwoli'iin²¹²naa' la jaain²¹ la jaan²¹naa' ce caain²¹-'oo' 'e gauntyú¹ Dios.
23 Galiseen²¹naa' tún² 'ii'²¹ tya' júu³ tyʉ́² tya' Dios 'e lɨ la lɨ jún² 'e jo tyéi¹ nii'¹³. Galiseen²¹naa' tún² 'ii'²¹ tya' Dios jon' tya' sáa³ jmii²¹ tsá² 'in júin¹. Joon coon'¹³ júu³ tyʉ́² tya' Dios do cwoo¹o Dios juncwii²¹ tyii' joon 'e juncwii²¹ do jo tyéi¹.
24 La gajin'² jí² do:

Jileei'²¹ tsá² lɨ́ɨ¹i la lɨ́ɨ¹i ñii²¹,
joon jilaa'²¹ 'ya'²gɨ tya'a lɨ la lɨ lí³ tya' ñii²¹ do.
Lityʉʉn²¹ ñii²¹ do joon xʉʉ'²¹ lí³ tya'a.

25 Pe júu³ tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' taa'²¹a coon²¹ tøø²mo.
Joon nigacwo'¹ tsá² 'naa' 'e júu³ tyʉ́² do tya' xiiala jmaa¹ Dios tiin'¹³naa'.

2

1 'Wii'¹³ joon tʉ́¹ 'naa' jilaa'²¹ nii² tsii²¹² wúu¹ 'naa' 'e lɨ́ɨ²naa' joon jo cón² 'naa' tsá² tóo², jo cwolíin²naa' tajuu²¹ joon jo suun²¹naa' 'e sá² tya' tsá² xeei'²¹. Tʉ́¹ 'naa' jilaa'²¹ júu³ 'atsaa²¹.
2 La lɨ́ɨ¹i yʉʉn²¹ 'in 'iin²¹²in cuu'²¹ tʉʉ'²¹ 'e lí² cwaain²¹ coon'¹³ la joon joon 'naa' cwoli'iin²¹²moo' 'e júu³ tya' Dios 'e jo lɨ́² caai'²¹ 'e coon'¹³ la joon 'e li ñí³gɨɨ' xiiala itiin'¹³naa' Dios.
3 Tsʉ nigalitsáa¹mo-'oo' 'e la ja'²mo jmoo¹o Ña'ñʉ'¹ʉ' tyʉ́² tyii'.

Lɨ́ɨ¹i Cristo lawa coon²¹ cuun²¹² 'e jiin'¹in

4 Ñityéen¹naa' jon coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesús icwo² 'naa' juncwii²¹ tyii'. 'Ii lɨ́ɨ¹i lawa coon²¹ cuun²¹² 'e nigapii²¹ tsá² co' lawa 'e jo tseein²¹. Pe tyani Dios lɨ́ɨ¹i lawa coon²¹ cuun²¹² 'e gatyii'¹²i joon 'áa¹mo tyiin².
5 Joon 'naa' cwolɨ́²naa' lawa cuun²¹² 'e jiin'¹ 'e lí²-i jmaa'¹³a Dios coon²¹ cwo'¹ lɨ cwaa²¹ 'in Espíritu Tyʉ́² tya'a. Joon coon'¹³ la joon liseein²¹ coon²¹ poo²¹² untsá² 'in jmoo¹o jiin'¹³ to² tyʉ'² Dios Jmii²¹. 'Ii'²¹ tya' Jesucristo cwo'¹ 'ido fa'¹ joon jiin'¹³ 'ii-o lí² cwo'² Dios fa'¹ jiin'¹³ 'e lí² 'ii'²¹in Dios. Joon 'e fa'¹ do lawa'a 'e faa'²¹o jilaa'²¹ júu³ tyʉ́² coon'¹³ jilaa'²¹ to² tyʉ'² 'e jmoo²oo'.
6 Tsʉ ni jí² tyʉ́² tya'a Dios 'e jin'²:

Jna-a isáa¹³na fuu²¹ Sión jaain²¹ tsá² 'in nityii'¹³na ilíin² lawa coon²¹ cuun²¹² tyʉ́² 'e toon'²¹ tsá² nifu mo jmoo'¹²o 'nʉ́¹.
Joon tyiin²mo 'ii.
Joon jilee'²¹ 'in jai'² lɨ́ɨi² 'ii jo 'e i'oo¹o fa'ɨɨ'²¹ tya'a, pe iun'goo²¹ tsá² 'ii.

7 Tsʉ joon tya' jileei'²¹ 'naa' 'in jai'² lɨ́ɨi² 'ii 'áa¹mo 'yei'²gɨ 'ii tyii', pe tya' jilee'²¹ 'in jo jai'² lɨ́ɨi² 'ii pe lɨ lɨ́¹ 'ii²¹ tyʉ'²o to² la mo ngóo¹ 'naa'¹³mo. Ingɨ́ɨ²mo 'ii jmáa¹a la lɨ́² 'e jin'² ni jí²:

'E cuun²¹² 'e gapí² 'in tsá² jmoo'¹³ 'nʉ́¹ lɨ co'² jo 'ee to² 'íi³in joon galɨ́ɨ¹mo la lɨ 'e cuun²¹² nifu.

8 Galɨ́² jiin'¹³ la gajin'² 'e jí² do:

Ilí² lawa cuun²¹² 'e tyuuin'¹³ tsá² 'e jmoo¹o cɨɨi'¹³ tsá².

Cɨɨ'13mo 'in tsá2 do tsʉ jo jmoo1o nʉʉ'12ʉn júu3 tya' Dios. Tsʉ la joon gatyʉ'2 Dios to2 itsangɨ́ɨi2 jileei'21 'in jo nʉʉ'13.

Xiiala lɨ́ɨ1i 'in gatyii'13in Dios

9 Pe 'naa', Dios gatyii'13in 'naa' 'e lɨ́ɨ1naa' tsá2 tya'a. Gatyiin'13in 'naa' 'e lɨ́ɨ1naa' coon21 poo212 untsá2 'in jmoo1o jiin'13 la to2 tyʉ'2 Dios. Lɨ́ɨ1naa' tsá2 tya' Dios 'in lí2 jmáa13aa' tsá2 júu3 jilaa'21 'e 'ya'2gɨ tya' Dios 'in nigatø'1 'naa' 'e 'woo21naa' lɨ nʉʉ21 'e cwotaan212naa' lɨ jná2 joo'21 tya'a.

10 'Naa', la mo jéei1 jo 'ee fuu21 lɨ goo2oo' pe nano lɨ́ɨ1naa' lawa'a tsa-goo1o 'in tyʉ'2 Dios to2. La mo jéei1 jo mo galɨ́2 'e 'ii'13naa' fo'fee'1 tya' Dios pe nano niga'ii'13moo'.

Xiiala 'ná1 jmoo1o 'in jai'2 lɨ́ɨi2 Dios

11 Tsaru'1u' 'in 'iin212na, lɨ́ɨ1naa' tsá2 coon21 fuu21 'in cwá2 juncwii21 lo cata. Mɨ́3ɨɨ tyaní2ii' cwoján1 caai21 ji-laa'21 'e gó2 'e 'iin212in tsá2 jmáa1a tsʉ jilaa'21 'e 'iin212in tsá2 jmaa1a ixé1mo alma tya' tsá2.

12 Ngɨɨ2ɨɨ' 'e tyʉ́2 coon21 tøø2mo tyani 'in jo cwii1in Dios tsʉ wa mo faa'21a 'ido 'laa'21 tyii' 'e lɨ́ɨ1naa' tsá2 gó2 inii21o jilaa'21 tyʉ́2 'e gajmaa1aa' joon ifaa'21a tyʉ́2 tya' Dios mi tɨ jmɨɨ212 ifee'21i Dios 'ii.

13 Cwojmaa2aa' nʉ́ʉ13ʉʉn' 'in 'oo1o to2 'e jo lí2 faa'21a tsá2 'laa'21 tya' Ña'ñʉ'1ʉ'. Cwojmaa2aa' nʉ́ʉn13ʉʉ' to2 tyʉ'2 'in tsaa'to2 tyii' 'in fee'1gɨ sɨ jmoo21 joon jaain21 tsá2 'oo1o to2 'ee

14 'in tsaa'to2 do gasii2in i'e'1e wúu1 jileei'21 'in jmoo1o 'e gó2 joon tyaa1-tsi jileei'21 'in jmoo1o 'e tyʉ́2.

15 'Iin212mo Dios 'e coon'13 jilaa'21 tyʉ́2 'e jmoo2oo' ilí2 jmoo2oo' ján1 tii2 jileei'21 'in tuuin212 jo 'øøi'21-tsi.

16 Ngɨɨ2ɨɨ' lawa tsá2 'in galáai2 Jesús, 'in jo 'ná1-a jmá1 jilaa'21 tɨɨsi'2 tya' tsá2 pe jo jmaa2aa' 'e gó2 joon mi yuui'13 joon foo2oo': "Jmoo2o' jiin'13 to2 tyʉ'2 Dios tsʉ naláa2mo jna'." Jmaa2aa' la tɨ́ɨi2 jmá1 tsá2 'in tyʉ'2 Dios to2.

17 Un'goo21oo' jileei'21 tsá2. Cwoli'iin212moo' jilee'21 tsá2 'in jai'2 lɨ́ɨi2 Cristo. Cwoli'gøø'21moo' Dios, joon un'goo21oo' 'in tsaa'to2 nifu.

'E'1e Cristo jna' xiiala jmoo21o' taa'21 mi moo21o' wúu1

18 'Naa', tsá2 jmoo1o to2 inʉʉ tsá2, cwojmaa2aa' nʉ́ʉ13ʉʉn' to2 tyʉ'2 ñifii1ii' coon21 tún2 'e tsáai1-'oo'. Cwojmaa2aa' nʉ́ʉ13ʉʉn' 'in tyúi1 la joon jon 'in soo1-tsi.

19 'Yaai1-tsi Dios tya' tsá2 'in nii212 wúu1 'e jo tɨ́ɨi2 jo 'nii'21-tsi tsʉ 'iin212in jmáa1a la 'iin212in Dios.

20 Pe wana jmoo1o tsá2 'e gó2 joon 'e'2e tsá2 'ii wúu1 tya' 'e gó2 gajmaa1a, ¿'ee to2 'íi3in wa nii212 wúu1 joon jo 'nii'21-tsi? Pe wana gajmaa1a tsá2 coon21 'e tyʉ́2-ʉ joon jo 'nii'21-tsi mo 'e'2e tsá2 'ii wúu1 tya' 'e tyʉ́2 gajmaa1a, 'yaai1-tsi Dios tya'a.

21 Tsʉ 'wii'13 joon gatø'1ø Dios 'naa' tsʉ Cristo gajmaa1a lawa coon21 li2 tyii' mo ganii212 wúu1 'wii212 tyii' 'e 'ná1-a jmaa2aa' la gajmaa1a.

22 Jiin'13 coon21 tsaa2 jo ga'noo1o, jon'gɨ jiin'13 jaain21 tsá2 jo gacon'2on tóo2.

23 Joon mo gajíi2in tsá2 'ii jo gañii1in jiin'13xʉ. Joon mo ga'e'2e tsá2 'ii wúu1 jo gaton'1on fo'1-tsi 'in tsá2 'in ga'e'2e 'ii wúu1 pe 'e 'íi13 la 'e ñii1i gatyaa1a cwoo21o Dios jilaa'21 tsʉ Dios 'in jmoo1o 'ii'21 røø21.

24 Cristo mo gateein1 tsá2 'ii tsaa' crúu13 'ña'o gatyí1 tsaa2 tyi' coon'13 wúu1 'e ganii21 do. Joon gajmaa1a la joon 'e jo tyʉ'2gɨ tsaa2 jna' to2 pe 'e ilisáan3an' 'e tyʉ́2. Tsʉ naláa2moo' coon'13 jilaa'21 wúu1 'e ganii21.

25 Tsʉ galɨ́ɨ1naa' lawa joo'saa'21 'in nigatuui1 pe nano nigacɨɨ'13oo' tya' 'in 'aai21 'naa', tya' 'in un'øøi'1 'naa' 'e itiin'13naa'.

3

Xiiala 'ná1 jmá1 'in nicui'2 cwoo21o

1 Coon'13 la joon jon 'naa', tsamɨ́2 'in seein21 nʉʉ'1 tya'a, 'ná1-a jmaa2aa'

núu^{13}uun' 'e coon'^{13} la joon wa seein^{21} 'inlíii^{13} nuu'^{1} tyii' 'in jo jo'^{1} líi^{2} júu^{3} tya' Dios jo 'ná^{1} foo^{2}oo' pe jiin'^{13} coon'^{13} 'e tyú^{2} jmaa^{2}aa' ilítsáa^{1}mo-tsi 'in ñuu'^{1} tyii' do.

2 Ñuu'^{1} tyii' icoon^{21} cwáain^{1} xiiala ngii^{2}i' coon'^{21} tún^{2} joongi xiiala un'goo^{21}oo'.

3 Jo cu'^{2}-'oo' coon'^{13} jilaa'^{21} 'e jmaa^{2}aa' 'e 'yei'^{2}gii' lagi xiiala tyá^{2} tsamí^{2} tyú^{2} tyíi^{1}i coon'^{13} jilaa'^{21} cwanáa^{1} joongi coon'^{13} 'mi'^{2} 'e tyí^{2} tsá^{2} 'ee.

4 Pe cwoseen^{21}naa' coon'^{21} tún^{2} 'e tyú^{1}naa' li tsi, 'e seen^{21}naa' wo^{2}-'oo' joongi jo cu'^{2}-'oo' tsu jo tyéi^{1} jilaa'^{21} 'elo. Joon tyani Dios 'áa^{1}mo tyiin^{2} 'e seein^{21} tsá^{2} la joon.

5 Tsu la joon líi^{1}i 'in tsamí^{2} 'in seein^{21} calii^{2}, 'in líi^{1}i tsamí^{2} tya' tsacøøi'^{13} tyi', gatsaa'^{1}-tsi Dios joon gajmaa^{1}a nuu'^{12}un to^{2} tyu'^{2} ñuu'^{1} tya'a 'e jméi^{1} 'ña'a 'yei'^{2}gi.

6 La joon gajmaa^{1}a Sara, gajmaa^{1}a nuu'^{12}un ñuu'^{1} tya'a Abraham, joon gajin'^{2} Sara: "Ñuu'^{1} tyiia no." Joon líin^{2}naa' jamíi^{1}i Sara wa'a jmoo^{1}oo' 'e tyú^{2} joon jo jmaa^{2}aa' 'goo'^{21}-'oo'.

7 La joon jon 'naa' tsá^{2} seein^{21} tsamí^{2} tya'a, cwotaan^{212}naa' coon'^{13} tsamí^{2} tyii' lawa 'in 'øøi'^{21}-tsi. Tsáa^{1}mo-'oo' tsamí^{2} tyii' jiin'^{13} la gatíii^{2}. Tsáai^{1}-'oo' 'ido jon'on wa' 'wii'^{13} 'e tsaai'^{13}gi lagi 'naa' pe tsu 'wii'^{13} niga'ii'^{21}i fo'feei'^{1} tya' Dios la ga'ii'^{13}naa'. Joon coon'^{13} la joon jo sijniii'^{13} júu^{3} tyú^{2} tyii'.

Xiiala 'ná^{1} jmá^{1} 'in nii^{21} wúu^{1}

8 Coon^{21}gi júu^{3} fuu^{212}uu 'naa' jileei'^{21} 'naa'. Canii^{2}mo 'i^{1}-'oo' la jaain^{21} la jaan^{21}naa'. Fúu^{2} cwolíin^{2}naa' ruu'^{21}naa' la jaain^{21} la jaan^{21}naa'. Cwo'iin^{212}moo' tsá^{2} xeei'^{21} lawa tsaruu'^{21}moo'. Cwoseen^{21}naa' wo^{2}-'oo' la joongi tsá^{2} jo jmoo^{1}o feei'^{1} 'ña'a.

9 Jo jmaa^{2}aa' 'e gó^{2} tya' tsá^{2} 'in jmoo^{1}o 'e gó^{2} tyii', la joon jon jo jíi^{212}naa' tsá^{2} 'in jíi^{2}in 'naa'. Li' cii'^{12}i jmaa^{1}aa' la jmaa^{1}a 'ido. Mí^{2}ii' tyani Dios 'wii^{212} tya'a joongi foo^{2}oo' 'e tyú^{2} tya'a, tsu Dios gatø'^{1}ø 'naa' 'e 'ii'^{13} 'naa' jilaa'^{21} 'e tyú^{2} tya'a.

10 Jin'^{2} jí^{2} tya'a:
Jileei'^{21} 'in 'iin^{212}in liseein^{21} 'yaai^{1}-tsi coon'^{13} juncwii^{21} tya'a,
joon táa^{1}i tyú^{2}-u la coon^{21} jmii^{212};
'ná^{1}-a cwoun'øø'^{12}i sii'^{12}i 'e jo cwofaa'^{21} 'e gó^{2},
la joon jon loosii^{212}i 'e jo cwoo^{21} faa'^{21}a júu^{3} tajuu^{21}.
11 'Ná^{1}-a cwotuu^{21} jilaa'^{21} 'e gó^{2},
joon cwocwo'^{2}-tsi 'e seein^{21} tyú^{2} coon'^{13} jileei'^{21} tsá^{2}.
Joon cwocwo'^{2}gi-tsi.
12 Tsu un'øø'^{21}i Ña'nu'^{1}u' 'in tsá^{2} tyúi^{1}, joon nuu^{1}o júu^{3} tyú^{2} tya' 'in tsá^{2} tyúi^{1} do,
pe 'nii'^{21}-tsio tya' jileei'^{21} 'in jmoo^{1}o 'e gó^{2}.
13 Jo 'in seein^{21} jiin'^{13} jaain^{21} 'in lí^{2} jmeei'^{21} 'naa' wa cwo'^{2}-'oo' jmoo^{2}oo' 'e tyú^{2}.
14 Tsu xufiin'^{13} 'e'^{2} tsá^{2} 'naa' wúu^{1} tya' 'e tyú^{2} gajmaa^{2}aa' jløø'^{3}moo'. Jo foo'^{13}moo' coon'^{13} jilaa'^{21} fo'^{2} toon'^{21}-'oo', jo cu'^{2}-'oo' líi^{2}naa'.
15 Caai^{1} jeen'^{13}naa' jilaa'^{21} 'e gó^{2} tsu Jesucristo jo 'ee to^{2} sá^{2} jmeei^{1} 'e gó^{2} joon nanaa^{21} tyú^{2} tyii' jmáa^{13}aa' tsá^{2} júu^{3} jileei'^{21} tsá^{2} 'in 'iin^{212}in linii^{21} 'e li' 'e ijeen^{2}naa' Jesucristo. Jo foo^{2}oo' coon'^{13} júu^{3} jloo'^{3} pe sii^{13}naa' coon'^{13} 'e un'goo^{21}oo' Dios Jmii^{21}.
16 Cwoñí^{2}ii' 'e jmai'^{2} 'e tyú^{2}-u 'e nigajmaa^{2}aa' 'e 'áa^{1}a fa'ii'^{21} jileei'^{21} 'in faa'^{21}a 'e gó^{2} tyii' lawa tsá^{2} gó^{2}; 'in faa'^{21}a júu^{3} tajuu^{21} tya' 'e tyú^{2} jmoo^{2}oo' 'e líi^{1}naa' tsá^{2} tya' Cristo.
17 Tsu tyú^{2}gi tyii' wa'a 'iin^{212}in Dios la joon 'e moo^{2}oo' wúu^{1} tya' 'e tyú^{2} gajmaa^{2}aa' lagi ñí^{2}ii' wúu^{1} tya' coon^{21} 'e gó^{2} 'e nigajmaa^{2}aa'.
18 La joon galí^{2} tya' Cristo mo gajúin^{1} gatyii^{1} tya' tsaa^{2} tya' tsá^{2} coonti. In tsá^{2} tyúi^{1} do gajúun^{2}in 'wii^{212} tya' tsá^{2} gó^{2} 'e lí^{2} 'ii'^{21} Dios jna'. Gajnga'^{2}mo tsá^{2} ngú^{1} taan^{1}in pe

gajiin'^{1}o tún^{1} 'ii'^{21} tya' Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios Jmii^{21}.

19 Joon alma tya'o ngacwoo^{1} júu^{3} tya' Dios tya' 'in alma tya' tsá^{2} 'in taai^{212} sɨjnɨ́ɨi^{13}.

20 'Ii calɨɨ jo mo gajmaa^{1}a nʉʉ'^{13}ʉn la 'ɨɨ^{212} gajmaa^{1}a Noé 'e barco tya'a. Jee^{212} jiin^{21} joon fee'^{1}mo-tsi Dios tya'a. Pe coon'^{13} barco do xʉʉ gatiin'^{13} coon'^{13} jmɨɨ^{21} do, tí^{2} jiin'^{13} jñéei^{2}.

21 La joon jon jna' mo sáa^{1}na' jmɨɨ^{21} nano lawa'a 'e tiin'^{13}mo' coon'^{13} jmɨɨ^{21} do. Mo saai^{21} tsá^{2} jmɨɨ^{21} 'e jmɨɨ^{21} do jon'on wa' jan'^{2} 'la^{2} toon^{21} caluu pe lawa coon^{21} li^{2} 'e nigamɨ'^{2} 'in tsá^{2} do Dios 'e unsɨ́ɨi^{2} Dios 'e gó^{2} 'e 'ɨ^{1}-tsi 'wii^{212} nigajiin'^{1} Jesucristo.

22 Joon 'in Jesucristo do naganga'^{2}mo fu ñʉ'fú^{2} joon gacwoo^{21} lɨ' caai^{1} Dios Jmii^{21} lɨ tsáa^{1}. Joon 'ii-o tyʉ'^{2}ʉ to^{2} jileei'^{21} ángeles coon'^{13} jileei'^{21} 'in 'oo^{1}o to^{2} coon'^{13} jilee'^{21} 'in tyʉ'^{2} to^{2}.

4

Jmoo^{2}oo' to^{2} tyii' coon'^{13} waa'^{21} pí^{2} 'e nicwoo^{1} Dios Jmii^{21}

1 'Wii'^{13} joon, la mo ganí^{3} Cristo wúu^{1} 'wii^{212} tyii' coon'^{13} moo^{1} táa^{1}i, la joon jon 'naa' 'ná^{1} náa^{1} tyʉ́^{2} tyii' moo^{2}oo' wúu^{1}. Tsʉ jileei'^{21} 'in niganí^{3} wúu^{1} coon'^{13} moo^{1} táa^{1}i nigatʉʉ^{21}o jilaa'^{21} tsaa^{2}.

2 Joon taan^{212}mo jon la tøøi^{2} 'e seein^{21} jiin'^{13} la 'yaai^{1}-tsi Dios joon jo 'iin^{212}gɨ jmáa^{1}a jilaa'^{21} 'e nigatyuui'^{13} Dios 'e la jmoo^{1} tsá^{2} catyaai^{2} seein^{21} juncwii^{21}.

3 Tsʉ líin^{2}mo jiin'^{13} la nagajmaa^{2}aa' la mo jéei^{1} 'e jmaa^{2}aa' la tɨ́^{2}-tsi tsá^{2} jmoo^{1}o 'in jo cwii^{1}in Dios. Tsʉ 'ii yʉníi^{1}i jmáa^{1}a jilaa'^{21} 'e gó^{2}. Suun^{1}in jilaa'^{21} 'e gó^{2}, ngɨ^{1} to^{2} 'íin^{1}, tɨ́^{2}-tsi tsáa^{1}a lɨ náa^{1} jmɨɨ^{212} 'un'^{2}un máa^{1}. Joon un'goo^{21}o tsá^{2} jileei'^{21} dioses 'in jo jai'^{2} 'e jo tɨ́ɨi^{2}.

4 Joon tsa'goo^{21}-tsi 'áai^{1} 'in tsá^{2} do mo jo sɨcaan^{21}naa' coon'^{13} 'e jmaa^{2}aa' 'e gó^{2} do coon'^{13}on. Joon faa'^{21}a 'laa'^{21} tyii'.

5 Pe 'in tsá^{2} do ingɨ́^{1} coon'^{21} tya'a tyani 'in niganáa^{1} tyʉ́^{2} tya'a ijmáa^{1}a 'ii'^{21} tya' 'in jiin'^{1} lagɨ 'in najúuin^{2}.

6 Tsʉ 'wii'^{13} joon ganúu^{2}un 'in tsá^{2} najúuin^{2} júu^{3} tya' Dios 'e xʉfiin'^{13} najuun^{21}mo ngú^{1} taan^{1}in la júuin^{2} jileei'^{21} tsá^{2}, joon jiin'^{1}o tún^{1} 'ii'^{21} tya' Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios. Coon'^{13} la joon jiin'^{1} coon^{21} tøø^{2}mo la jiin'^{1} Dios.

7 Nijatyéen^{1}mo 'ii'^{21} tya' jilaa'^{21} 'e sá^{2}, 'wii'^{13} joon cwongɨɨ^{2}ɨɨ' coon'^{21} tún^{2} 'e cwo'^{2}-'oo' foo^{2}oo' júu^{3} tyʉ́^{2}.

8 Joon tyiin^{2}gɨ la jee^{212} jilaa'^{21} jo tʉ́^{2} 'naa' 'e 'iin^{212}naa' la jaain^{21} la jaan^{21}naa' tsʉ coon'^{13} la joon fee'^{1}mo-tsi' tya' 'e 'láa^{2}mo tsaa^{2} tya' tsá^{2} xeei'^{21}.

9 'Ii'^{13}naa' tsá^{2} xeei'^{21} inʉʉ tyii' 'yaai^{1}-'oo'.

10 Joon la joon la jaain^{21} la jaan^{21}naa' uncoon'^{13} ruu'^{21}naa' jiin'^{13} la 'ii'^{21} tya' Dios 'e gacwo'^{1} Dios la jaain^{21} la jaain^{21}. Cwolíi^{2}naa' lawa 'in náa^{1} ni 'in tyúi^{1} tya' jilaa'^{21} nii^{2} 'e tyʉ́^{2}-ʉ cwo'^{2}o Dios tsá^{2}.

11 Mo cwoo^{1} tsá^{2} júu^{3} tyʉ́^{2}, cwo faa'^{21} lawa jaain^{21} 'in faa'^{21} júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios. Joon wana unjíin^{2} tsá^{2} tsá^{2} xeei'^{21} cwojmaa^{1}a coon'^{13} 'ii'^{21} 'e cwo'^{1} Dios 'ii. Tsʉ coon'^{13} la joon jilaa'^{21} 'e jmaa^{2}aa' 'ii'^{21} tya' Jesucristo ijmáa^{1}a feei'^{1}gɨ Dios. Joon tɨ́ɨi^{2}mo Cristo jilaa'^{21} 'ya'^{2}gɨ coon'^{13} jilaa'^{21} to^{2} coon^{21} tøø^{2}mo. Amén.

'In jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Cristo 'ná^{1} nii^{21} wúu^{1} coon'^{21} ce tún^{2}

12 Tsaru'^{1}u' 'in 'iin^{212}na, mo moo^{2}oo' wúu^{1} Dios jøøi^{2} du 'naa' wana taa'^{21}-'oo', 'wii'^{13} joon 'ɨ^{1}-'oo' wa'a 'e tsa'goo^{21}-'oo' 'áai^{1}.

13 Lɨ' jmaa^{2}aa' jløø'^{3}moo' tsʉ coon'^{13} la joon moo^{2}oo' coon^{21} sii'^{13} wúu^{1} la ganí^{2} Cristo wúu^{1}. La joon jon ijmaa^{2}aa' jløø'^{3}moo' 'áai^{1} mi jne^{1}i 'e 'ya'^{2}gɨ tya' Cristo.

14 Wana faa'^{21} tsá^{2} 'laa'^{21} tyii' 'wii'^{13} jo'^{1}o lɨ́ɨi^{2}naa' Cristo, tsá^{2} jløø'^{3}mo 'naa'

tsʉ 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios 'in ngɨ^{1} coon'^{13} 'naa'. Joon 'in 'yei'^{2}gɨ 'áa^{1}mo 'ii la 'yei'^{2}gɨ Dios Jmii^{21} 'ña'o. 'In tsá^{2} do faa'^{21} 'laa' tya' 'in Espíritu Tyʉ́^{2} do pe 'naa' un'goo^{21}oo' 'i. Joon jo 'iin^{212}na wa'a moo^{2}oo' 'naa' wúu^{1} jiin'^{13} jaan^{21}naa' coon'^{13} 'e gó^{2} nij-maa^{2}aa'.

15 Tsʉ 'wii'^{13} joon 'iin^{212}na 'e jo jn-gaa'^{12}naa' tsá^{2}, jon'gɨ jmaa^{2}aa' 'uun^{21}, jon'gɨ 'noo^{2}oo' mɨɨ'^{13}, jon'gɨ jmaa^{2}aa' doñi'ee 'e gó^{2}.

16 Pe wana ní^{3} tsá^{2} wúu^{1} tsʉ 'wii'^{13} jo'^{1}o lɨ́ɨi^{2} Cristo jo cwo'aa^{1}a fa'ɨɨ'^{21}, pe cwo'^{1}o 'maai'^{13} Dios tsʉ tsá^{2} tya' Cristo 'ii.

17 Tsʉ gatɨ́^{2} jiin^{21} 'e 'láa^{2} 'wii^{212} jmáa^{1}a Dios 'ii'^{21}. Joon i'láa^{2} 'wii^{212} coon'^{13} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii. Joon wa i'láa^{2} 'wii^{212} coon'^{13} jna' 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'ii, ¿'ee ilí^{2} coon'^{13} 'in 'in jo mo galin~~ʉʉ~~'^{12}ʉn júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios?

18 Wa coon^{21}~~xʉ-ʉ~~ itiin'^{13} 'in tsá^{2} tyúi^{1} tyani Dios, 'ee ilí^{2} coon'^{13} 'in tsá^{2} 'in jo tsaa'^{1}-tsi Dios joon 'noo^{1}o tsaa^{2}.

19 Tsʉ 'wii'^{13} joon jileei'^{21} 'in ní^{3} wúu^{1} la gali'iin^{212}in Dios 'ná^{1}-a jmaa^{2}gɨ 'e tyʉ́^{2} la ngóo^{1} 'naai'^{13} joon tyaa'^{21}a cwoo^{21}o Dios alma tya'a. Dios gajmee^{1}i 'ii joon jo cuu'^{21}i Dios júu^{3} tya'a.

5

Cwoo^{1} Tʉ́^{3} cwáain^{1} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Jesu-cristo

1 Tsʉ joon 'ɨ́ɨ^{3}ɨɨ júu^{3} tya' tsacøøi'^{13} jee^{212} 'naa' joon jna-a jon jaain^{21} jee^{212} 'ii. Joon gamóo^{3}-oo mo gangóo^{1} Cristo wúu^{1} joon sɨcaan^{21}na coon'^{13}on 'e 'ii'^{13}na'a 'e 'ya'^{2}gɨ tya'a 'e tɨ́^{2} li jnéi^{1}.

2-3 'ɨ́ɨ^{3} jna júu^{3} 'e 'áa^{1}naa' 'in tsá^{2} do 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Dios 'in líi^{2}naa' tsacøøi'^{13} tya'a lawa 'in 'áai^{1} joo'saa'^{21}. 'Ii'^{13}naa' to^{2} 'yaai^{1}-'oo' tsʉ la joon 'iin^{212}in Dios. 'Ii'^{13}naa' to^{2} do jon'on wa'a jnaa^{2}aa' cuu^{2} pe ce caain^{21}-'oo'. Jo ty~~ʉʉ~~^{2}~~ʉʉ~~' 'i to^{2} 'ii^{21} 'in lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} tyii' pe jmaa^{2}aa' lawa coon^{21} li^{2} tyʉ́^{2} tyaníi^{1}i.

4 Joon mi jnéi^{1} 'in tyʉ'^{2} to^{2} nifu i'ii'^{13}naa' coon^{21} corona 'ya'^{2}gɨ 'e jo lifin'^{3} la lɨ corona lɨ́^{1} mo'^{3}.

5 La joon jileei'^{21} 'in xuui^{212}gɨ cwotyaa^{1} yá^{2} júu^{3} tya' tsacøøi'^{13}. Joon 'ná^{1} ungoo^{2}oo' tsaruu'^{21}naa' la jaain^{21} la jaan^{21}naa' joon uncoon'^{13}oo', tsʉ jin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios:

'Nii'^{21}-tsi Dios coon'^{13} 'in jmoo^{1}o jloo'^{3}
yaai,
pe uncoon'^{13}o 'in 'wéi^{1}.

6 Cwói^{1} yaanaa' 'e tyʉ'^{2} Dios to^{2} 'naa' tsʉ 'gøø'^{13}mo 'áai^{1} 'ii joon la joon mi tɨ́^{2} jiin^{21} tya'a ijméei^{1} 'naa' tsafeei'^{1}.

7 Tyaa^{2}aa' cwoo^{21}o Dios jilaa'^{21} 'e ifee'^{1}naa' tsʉ 'ii-o cu'^{2}-tsi 'wii^{212} tyii'.

8 Cwongɨ́^{2}ɨɨ' coon'^{21} tún^{2}, li'^{2} jmaa^{2}aa' tsʉ 'in 'lɨɨi'^{3} 'naa'^{21}i tsá^{2} 'e 'iin^{212}in untyée^{1}mo. 'Iin^{212}in jmáa^{1}a 'e 'íin^{2}mo-tsi tsá^{2} Jesucristo. Joon lawa 'yiia'tíi^{3} 'in ngɨ^{1} to^{2} 'oo^{1}o, la joon jon 'in 'lɨɨi'^{3} ngɨ^{1} 'naa'^{21}i 'in tsá^{2} do.

9 Tɨ́ɨ^{1}moo' coon'^{13}on, taa'^{21} jmaa^{2}aa' coon'^{13} jilaa'^{21} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}naa'. Cwoliñí^{2}ii' 'e jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} la caain^{21} juncwii^{21} nii^{21} wúu^{1} la joon.

10 Pe mi lɨ cɨɨin^{21} 'e niganii^{21} wúu^{1} coon^{21} sii'^{13} Dios 'ña'a ijmée^{1}i 'naa' 'múui^{2}. Ijmée^{1}i 'naa' 'e tá^{2} taain^{212}-'oo' joon icwo'^{2} 'naa' pí^{2}. Joon seen^{21}naa' tá^{2} coon'^{13} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}naa'. Joon Dios do cwo'^{1} 'naa' jilaa'^{21} fo'feei'^{1} joon 'ii do gatø'^{1}ø 'naa' coon'^{13} 'e gajmaa^{1}a Cristo tyii' 'e 'ii'^{13}naa' 'e 'ya'^{2}gɨ tya'a 'e jo tyéi^{1}.

11 Cwolí^{2} tya'a jilaa'^{21} 'e 'ya'^{2}gɨ joongɨ jilaa'^{21} 'ii'^{21} coon^{21} tøø^{2}mo. Amén.

Júu^{3} lɨ tséi^{1}

12 'In tsaru'^{1}u' sii^{21} Silvano gatoon^{212} júu^{3} 'e jí^{2} lo. Joon cwáain^{1} tyiia 'ii jaain^{21} tsá^{2} 'in tsáa^{1}-tsi. Coon'^{13} 'e jí^{2}xʉ lo gamɨ́^{3}ɨɨ tyaní^{2}ii' joon jmóo^{3}oo 'naa' júu^{3} 'e faa'^{21} 'e jí^{2}xʉ lo la jai'^{2} xiiala 'iin^{212}in Dios tsá^{2}. Tá^{2} téein^{2}-'oo' 'e júu^{3} lo.

13 'In tsá^{2} catyaai^{2} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Cristo 'in taain^{212} Babilonia lo, 'in gatyii'^{13}in

Dios jon, sɨɨ^{1}i 'aa^{212}moo'. La joon jon jin'^{2} Marcos 'in lɨ́ɨi^{1} lawa yɨɨn^{21} tyiia.
14 Fee'^{13}naa' ruu'^{21}naa' la jaain^{21} la jaan^{21}naa' coon'^{13} coon^{21} 'e tyɨ́^{2}-ɨ.
Cwoseen^{21}naa' tyɨ́^{2} jileei'^{21} 'naa' 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Cristo. Amén.

Jí² tɨ túⁿ² 'e gasii¹in San Pedro tɨ́ɨ²i 'in jai'² lɨ́ɨi² Jesucristo

Sii¹in Tɨ́ɨ³ 'e jí² lo tya' 'in jai'² lɨ́ɨi² Jesús

1 Jna-a, Simón Pedro, sɨ́ɨ³na 'e jí² lo. Joon jmóo³oo la to² tyɨ'² Jesucristo joon 'ii gasii¹in jna 'e lɨ́ɨ¹na apóstol tya'a. Sɨ́ɨ³na 'e jí² lo tyi'naa' 'in jai'² lɨ́ɨi² la jai'² lɨ́ɨ³na. Joon 'áa¹mo 'ya'²gɨ 'e jai'² lɨ́ɨ²na'. Joon tsɨ 'wii'¹³ 'in tyú¹mo Dios coon'¹³ Jesucristo, 'in jmoo¹o tiin'¹³na', ga'ii'¹³na' 'e júu³ 'e jai'² lɨ́ɨ²na'. Joon fee'¹mo-tsi tya' jilee'²¹ tsá².

2 Cwocwo'²gɨ Dios 'naa' fo'fee'¹ tya'a joon cwoseen²¹naa' tyɨ́² tsɨ nigalicwii¹moo' Dios coon'¹³ Ña'ñɨ'¹ɨ' Jesús.

Xiiala 'ná¹ ngɨ¹ tsá² 'in jai'² lɨ́ɨi² Jesucristo

3 Joon tsɨ 'wii'¹³ nigalicwii¹mo' Dios, 'ii gacwo'¹o jna' waa'²¹ pí² tya'a jilaa'²¹ 'e jmái¹ to² tyi' joongɨ 'e seen²¹mo' tyɨ́² tyani jileei'²¹ tsá² 'wii'¹³ tya' 'in gatø'¹ø jna' ga'ii'¹³mo' jilaa'²¹ 'elo. Joon gatø'¹ø jna' coon'¹³ jilaa'²¹ 'ya'²gɨ tya'a joon coon'¹³ 'e tyúu¹i.

4 Joon coon'¹³ la joon nigacwo'¹o jna' júu³ 'e fee'¹ joongɨ 'e tyiin². Joon coon'¹³ júu³ ga'ɨ́ɨ² do galɨ́ɨ¹naa' la lɨ́ɨ¹i Dios. Galáa²moo' jilaa'²¹ 'e gó² 'e sá² juncwii²¹. Joon 'áai¹ sá² 'e gó² juncwii²¹ 'wii'¹³ 'e gó² 'ɨ¹-tsi tsá².

5 'Wii'¹³ joon cwo'²-'oo' 'e un'láa¹naa' 'e jai'² lɨ́ɨ²naa' coon'¹³ 'e ngɨ́²ɨ́ɨ' tyɨ́². La joon jon un'láa¹naa' 'e ngɨ́²ɨ́ɨ' tyɨ́² coon'¹³ 'e ñí³-'oo'.

6 Un'láa¹naa' jon 'e ñí³-'oo' coon'¹³ 'e tyɨɨ²ɨɨ' to² yaanaa'. La joon jon un'láa¹naa' 'e tyɨɨ²ɨɨ' to² yaanaa' coon'¹³ 'e jmoo²oo' taa'²¹a. Un'láai¹gɨ́ɨ' 'e jmoo²oo' taa'²¹a coon'¹³ 'e un'goo²¹gɨ́ɨ' Dios.

7 Un'láai¹gɨ́ɨ' 'e un'goo²¹gɨ́ɨ' Dios coon'¹³ 'e 'iin²¹²naa' tsaru'¹u'. Un'láai¹gɨ́ɨ' 'e 'iin²¹²naa' tsaru'¹u' coon'¹³ 'e 'iin²¹²gɨ́ɨ'²¹ Dios coon'¹³ jileei'²¹ tsá².

8 Wana jmoo²oo' jilaa'²¹ 'elo joon un'láai¹gɨ́ɨ' jmaa²aa' ili'íi³mo to² 'e galicwii²naa' Ña'ñɨ'¹ɨ' Jesucristo. Jo tsa'ɨ́ɨ¹ juncwii²¹ tyii'.

9 Joon 'in jo jmoo¹o la joon lɨ́ɨ¹i lawa tsá² tiui² 'in jo jnaa'²¹ wíin². Ga'íi²mo-tsi 'e Dios ga'íi²mo tsaa² tya'a la mo jéei¹.

10 'Wii'¹³ joon, tsaru'¹u', cwoo'¹³-'oo' litsáai¹-'oo' 'e gatø'¹ø Dios 'naa' joon gatyii'¹³in 'naa'. Joon wana jmoo²oo' la joon jo jmɨɨ²¹² xuu'²¹naa'.

11 Coon'¹³ la joon icwo¹ Dios ingɨɨ¹naa' jløø'³moo' lɨ tyɨ'² Ña'ñɨ'¹ɨ' Jesucrist to² coon²¹ tøø²mo. 'Ii jmoo¹o tiin'¹³na'.

12 'Wii'¹³ joon xɨfiin'¹³ ñí³oo' jilaa'²¹ 'e jai'² lɨ́ɨ²naa' joon nasan'²aan' tá² 'iin²¹²mogɨ untii'¹³i-'oo' jilaa'²¹ 'elo.

13 Laa'¹³ lɨ́ɨ²na 'e tyɨ́²-ɨ 'e untii'¹³i-'oo' 'elo la jee²¹² seen²na

14 tsɨ ñí³oo 'e tɨ́² lɨ jó¹ 'mó¹ tyiia jiin'¹³ la júu³ ga'ɨ́ɨ² Ña'ñɨ'¹ɨ' Jesucristo.

15 Pe cwo'³-tsii jmáa³aa jilaa'²¹ ilí² itɨɨ'²-'oo' coon²¹ tøø²mo jilaa'²¹ 'elo mi yuui'¹³ júun²na.

'In ganí² jilaa'²¹ 'e 'ya'²gɨ tya' Jesucristo

16 Jo ga'e'¹ee 'naa' júu³ 'e juuin¹-tsi tsá² 'e jo jo'¹ mo gafo'³oo cwáain¹ tya' 'ii'²¹ tya' Ña'ñɨ'¹ɨ' joon xiiala mi jó¹ túⁿ¹ tsɨ coon'¹³ unní³oo'o ganée²na'a Ña'ñɨ'¹ɨ' coon'¹³ jilaa'²¹ 'e 'ya'²gɨ tya'a.

17 Ganée²moo'o mo gauntyúu¹i Dios Jmii²¹ 'ii coon'¹³ 'e 'ya'²gɨ mo gafaa'²¹a coon júu³ jó¹ fu ñɨ'fú² 'e jin'²: "'In lo-o yɨɨn²¹ tyiia 'in 'iin²¹²na. Joon jløø'³moo 'wii²¹² tya'a."

18 Jna'a ganɨɨ²¹oo'o 'e júu³ do 'e jó¹ fu ñɨ'fú² tsɨ toon²¹oo'o coon'¹³ Ña'ñɨ'¹ɨ' yɨɨ'¹³ 'e moo'²¹ 'e cwaai'³ do.

19 Gamoo²¹oo'o jilaa'²¹ 'elo pe sá² goon²¹ 'e jmoo¹o 'e tsáai¹gɨ-tsi'.

Tsáai[1]gɨ-tsi' coon'[13] 'e jí[2] gajmaa[1]a
'in gacwoo[1] júu[3] tya' Dios calɨɨ.
Joon jmaa[2]aa' 'e tyʉ́[2] wa'a nuu[2]uun'
coon[21] tún[2] 'e júu[3] do tsʉ 'e júu[3]
do lɨ́[2] lawa coon[21] jɨ́[2] jná[2] joo'[21] lɨ
nʉʉ[21]. Coon[2]oon' cwáain[1] 'e júu[3] do
ca ga'øøi'[21]-'oo' tyʉ́[2]-ʉ. Joon jilaa'[21]
'e 'øøi'[21]-'oo' ilíi[2]in lawa 'nʉ́ʉ[1] 'áa[3] 'in
'yeei[21] mo 'aa[21] jmoo[1] jná[2] joo'[21] tyii'.
Tɨ́[2] lɨ 'yee[21] ñi'[1] 'e jmá[1] jnée[2] tyʉ́[2].

20 Cwoliñí[3] 'naa' 'e wa'a 'ña'a tsá[2] jo
lí[2] 'øøi'[21]-tsi 'e jí[2] do 'e nigajmaa[1]a 'in
gacwó[2] júu[3] tya' Dios calɨɨ.

21 Tsʉ 'in Espíritu Tyʉ́[2] tya' Dios gac-
woo[1]o 'in tsá[2] tya' Dios do 'ee 'e faa'[21]a.
Jo gafaa'[21]a 'in tsá[2] do 'ña'a.

2

Seen[21]mo tsá[2] 'in tɨ́[2]-tsi júu[3] tajuu[21]

1 La galiseein[21] tɨfo'[2] tajuui[21] jee[212]
'in tsá[2] Israel calɨɨ la joon jon iliseein[21]
tɨfo'[2] tajuui[21] jee[212] 'naa'. Joon
'uun[21]mo 'in tɨfo'[2] do i'e[2] júu[3] 'e
tsaai'[13]. Ca gali'e'[2]mo Ña'ñʉ'[1]ʉ' 'in
gatyí[2] tsaa[2] tya'a. Joon coon'[13] la joon
'e'[2]e wúu[1] yaai. La jmoono i'íin[2]mo
coonti.

2 Joon fúu[1]mo itsalíin[2] coon'[13]on la
fu[1] gó[2] 'yuui[2]. Joon 'wii[212] tya' 'ii-o
ifaa'[21]a tsá[2] 'laa'[21] tya' 'e fu[1] la jai'[2].

3 Joon tsʉ 'wii'[13] 'iin[212]in 'in tɨfo'[2] do
cuu[2] 'áai[1] coon'[21]on 'naa' tóo[2] 'e jnaa[1]a
cuu[2]. Pe ningóo[1]xʉ 'e náa[1] tyʉ́[2] 'ii'[21]
tya'a. Nisɨjaan[21]o fu táa[1]i.

4 Tsʉ Dios jo ga'íin[2] tsaa[2] tya' 'in
ángeles do 'in ga'láa[1] tya'a, gadyee'[12]i
lɨ 'ii[21]. Gataa'[12]i too[21] lɨ nʉʉ[21] ca gatɨ́[2]
'ii'[21] i'íin[2]mo.

5 Jon'gɨ ga'íin[2] Dios tsaa[2] tya' 'in
tsá[2] taain[212] juncwii[21] calɨɨ. Gasii[1]in
jmɨ́[1] joon gaunrøøi[21] coon'[13] jmɨɨ[21]
'e juncwii[21] lo lɨ taain[212] tsá[2] 'in jo
'iin[212]in un'goo[21]o 'ii. Jiin'[13] Noé do
coon'[13] 'in dyái[1] tsá[2] catyaai[2] do jo
gajúun[2]in. Jaain[21] tsá[2] 'in cwo[1] júu[3]
xiiala seein[21] tsá[2] tyʉ́[2] tyani Dios lɨɨ[1]i
'in Noé do.

6 Gatyʉ'[2]o jon Dios to[2] 'a 'íin[2] fuu[21]
Sodoma coon'[13] Gomorra. Gasíi[1]in
coon[21] jɨ́[2] gacoo[2]o ca galɨ́[1] fó[2] coonti.
Galɨɨ[1]i 'in tsá[2] do lawa coon[21] li[2] tya'
'in tsá[2] gó[2] 'in liseein[21] cɨɨin[21]gɨxʉ.

7 Pe gatiin'[13]mo Dios jaain[21] tsá[2]
sii[21] Lot jee[212] 'in tsá[2] gó[2] ga'ín[1].
Gali'a'[1]o Lot do jilaa'[21] 'e gó[2] jmaa[1]a 'in
tsá[2] do.

8 Tsá[2] tyú[1]mo 'in Lot do. Joon
gacwó[2] jee[212] 'in tsá[2] fuu[21] do galix-
uui[212]-tsi 'wii'[13] tya' jilaa'[21] jøø[2]ø joon
nuu[1]un 'e gó[2] jmoo[1]o 'in tsá[2] do.

9 Ñii[1]i Dios xiiala láa[1]i 'in tsaa'[1]-tsi 'ii
jee[212] 'in gó[2]. Ñii[1]o jon xiiala 'mée[1]i 'in
gó[2] ca tɨ́[2] 'ii'[21] tya'a 'e nii[212] wúu[1].

10 I'e'[1]e Dios wúu[1] nifugɨ 'in ngɨ[1] to[2]
jmoo[1]o jiin'[13] 'e gó[2] 'e 'ɨ[1]-tsi coon'[13] 'in
'eei'[1] 'in 'oo[1]o to[2] tya' Ña'ñʉ'[1]ʉ'. 'In tsá[2]
lo jo tsí[1] tsá[2] 'gó[2], jmoo[1]o jiin'[13] la to[2]
tyʉ'[2]ʉ 'ña'a. Jo 'goo'[21]o coonti, faa'[21]a
'laa'[21] tya' 'in tɨɨ́[2]i un'goo[21]o.

11 Joon ca 'in ángeles jo cwoo[1]o tsaa[2]
tya' 'in 'oo[1]o to[2] do pe cøøi'[13]gɨ 'i lagɨ
'in tsá[2] gó[2] do joon 'oo[1]gɨ 'ii'[21].

12 'In tsá[2] do líi[2]in lawa joo'nuu[21]
'in jo 'øøi'[21]-tsi. Jmaai[21] to[2] jiin'[13] 'e
saan'[21]mo tsá[2] joon jngaa'[13]mo tsá[2] 'ii.
Faa'[21]a 'in tsá[2] do 'laa'[21] tya' jilaa'[21] 'e
jo 'øøi'[21]-tsi. Joon coon'[13] jilaa'[21] 'e gó[2]
jmoo[1]o ijúun[2]mo la júin[1] joo'nuu[21].

13 I'ii'[21]mo 'e gatɨɨ́[2]i 'ii'[21]i 'wii[212] 'e
gó[2] jmoo[1]o. Tɨ́[2]-tsi jmoo[1]o la 'woo[1]
jmɨɨ[1] jiin'[13] la 'iin[212]in. Coon'[21]on 'naa'
la 'ɨɨ[212] taan[212]naa' jmoo[2]oo' jmɨɨ[212].
Faa'[21]a tsá[2] 'láai[2] tyii' 'wii'[13] 'e 'lɨɨ'[3]
jmoo[1]o 'ii.

14 'In tsá[2] do jo lí[2] jøø[2]i tsamɨ́[2]
jmai'[2] 'iin[212]in 'láa[1]a coon'[13]on. Jo 'ii'[21]
'woo'[21]o jmai'[2] 'noo[1]o tsaa[2]. Tɨɨ́[2]mo
caain[21] 'in tsá[2] tóin[2]-tsi. Jmai'[2] 'ɨ[1]-tsi
'iin[212]in 'e sá[2] tya' tsá[2] xeei'[21]. Tsá[2]
'lɨɨ'[3]mo 'ii joon 'ee'[1]mo Dios 'ii.

15 Nigatʉʉ[21]o 'in tsá[2] do 'e fu[1] coon[21]
tsáa[1] joon ga'í[2] fu[1] gó[2]. Jmoo[1]-o la
gajmaa[1]a Balaam, jóon[1]o Beor. Tsʉ 'in
Balaam do gali'iin[212]in jmáa[1]a 'e gó[2] 'e
jnaa'[21]xʉ cuu[2].

16 Pe jaain[21] bu'[3] gajíi[2]in 'ii coon'[13]
jmíi[1] tya' tsá[2] 'wii'[13] tsaa[2] tya'a. Joon

gatyu'²mo 'e gó² jmoo¹o.
17 'In tsá²gó² do lɨ́ɨ¹i lawa lɨ sá² jmɨɨ²¹ cwii'²¹ 'e galityɯɯn²¹. Jmoo¹-o
'e lawa'a faa'²¹o júu³ tyɯ́² tya' Dios pe
jon' la joon. Lawa jníi¹ tyɯɯn²¹ lɨ́ɨ¹i
'ido, roon¹on coon'¹³ tyí² 'e jníi¹ do pe
jo jmɨ́¹ jéei¹. Joon Dios ga'mée¹i coon²¹
lɨ nɯɯ²¹gɨ 'áai¹ tya'a.
18 'In tsá² do faa'²¹a júu³ 'gøøi'¹³ pe 'e
jo 'ee to² 'íin³ coonti 'e faa'²¹a do. Joon
coon'¹³ jilaa'²¹ 'e 'ɨ¹-tsi tsá² coon'²¹on
tóo² 'in tsá² nigaláai² no-o tá² jee²¹² 'in
tsá² jo ñii¹i la jai'².
19 Jin'² 'in tsá² do 'e lí² láai² tsá²
xeei'²¹ pe 'ii-o lɨ́ɨ¹i tsá² 'leei'¹³ tya' 'in
gó². Tsɯ doñi'ee ngɨ¹ tsá² to² jmoo¹o 'e
'iin²¹²in coon'¹³ 'e joon 'ii'²¹mo 'e tɨ́ɨ²i.
20 Wana galáai² jaain²¹ tsá² jee²¹²
jilaa'²¹ 'e gó² sá² juncwii²¹ tsɯ 'wii'¹³
galicwii¹mo Ña'ñɯ'¹ɯ' Jesucristo, 'in
jmoo¹o tiin'¹³ tsá², joon mi yuui'¹³
joon wa'a gatɯɯ²¹o 'e fu¹ coon²¹ tsáa¹
joon 'í²o túnˡ fu¹ gó² joon xɯjoon gó²gɨ
tya'a lagɨ mo 'wiin²¹².
21 Tyɯ́²gɨ tya'a wa'a jo galicwii¹i 'e
fu¹ coon²¹ tsáa¹ wa' jee²¹² catá² cɨɨ'¹²ɨ
joon tɯ́ɯ¹ɯ júu³ tya' Dios 'e naga'ii'²¹i.
22 Galɨ́²-ɨ tya'a la gajin'² júu³ tya' tsá²
'e jin'²: "No-o gacɨɨ'¹²ɨ 'in tsii²¹ gagø'¹ø
'e nañɯɯ²¹ do túnˡ. Joon 'in ñí¹ 'in
nalaa'²¹i tyɯ́² gacɨɨ'¹²ɨ túnˡ jee²¹² jiin¹."

3

Xiiala ilí² mi jó¹ Ña'ñɯ¹ɯ' túnˡ

1-2 Tsaru'¹u' 'in 'iin²¹²na, tɨ́² túnˡ 'e jí²
lo 'e sɨɨ³na tyi'naa'. Coon'¹³ jɨ túnˡ jí²
do gali'iin²¹²na tyáa³-'oo' 'e 'ɨ¹du'-'oo'
coon'²¹ túnˡ jilaa'²¹ júu³ gacwoo¹o 'in
gafaa'²¹a júu³ tya' Dios la mo jéei¹
coon'¹³ jilaa'²¹ júu³ tyii'i. Joon 'in
Ña'ñɯ'¹ɯ' 'in jmáa¹a tiin'¹³ tsá² gasii¹in
jna'a tsacwoo²¹oo'o júu³ tyɯ́² tya'a.
3 Cwoliñí²ii' nifu 'e mo tɨ́² lɨ tyéi¹
juncwii²¹ iliseein²¹ tsá² 'in ungɨɨ¹i ji-
laa'²¹ 'e cwaai³ joon ngɨ¹ to² jmoo¹o
jiin'¹³ la 'iin²¹²in.
4 Iunngɨɨ¹ɨ 'naa': "¿'Ee lɨ'ɨ jo mo cwéi¹
Cristo la lɨ 'e gajin'²in? Tsɯ ca la mo
júun¹in tsacøøi'¹³ tyi' lɨɨ²gɨ ca la mo la
lɨ́² la mo garóon¹ juncwii²¹."
5 'In tsá² do jo 'iin²¹²in coon²¹
cwáain¹ 'e gajmaa¹a Dios 'e juncwii²¹
lo coon'¹³ júu³ tya'a. La joon jon to²
tyɯ'² Dios ga'yee'²¹ cwoo'¹³ tyɯɯn²¹
jee²¹² jmɨɨ²¹ 'e roon¹on túnˡ tsa'² jmɨɨ²¹.
6 Joon 'e juncwii²¹ sá² yiia'¹³ joon
ga'íin²mo Dios coon'¹³ jmɨɨ²¹ 'e gajlɨ́¹.
Joon gajin'²o Dios 'e la no jo ityéi¹ ce
ijúnˡ coon'¹³ jɨ́² ijó¹.
7 Mi tɨ́² jmɨɨ²¹² i'íin² juncwii²¹ 'e jɨ́² do
icaa¹i 'in tsá² jo tsaa'¹-tsi Dios.
8 Pe, tsaru'¹u', jo cwo'íin²-'oo' 'e
coon²¹ jmɨɨ²¹² lɨ la lɨ coon²¹ mil jiin²¹
tya' Ña'ñɯ'¹ɯ', la joon jon coon²¹ mil
jiin²¹ lɨ la lɨ coon²¹ jmɨɨ²¹².
9 Jo li'ɨɨi²¹² Ña'ñɯ'¹ɯ' iuntsiin²¹ júu³
tya'a la 'ɨ¹-tsi 'inlɨ́ɨi¹³. Jo mo jó² tsɯ
'wii'¹³ feei'¹-tsi Dios tyi'. Jo 'iin²¹²in
Ña'ñɯ'¹ɯ' 'e i'íin² jiin'¹³ jaain²¹ pe
'iin²¹²in 'e ijaa'²¹a-tsi jilee'²¹mo.
10 La jó¹ jaain²¹ 'uun²¹ mo 'woo¹, la
joon ijó¹ jmɨɨ²¹² tya' Ña'ñɯ'¹ɯ'. Joon
coon'¹³ coon²¹ i'iin² tá² lɨ¹ idyuu²mo
la tøøi² juncwii²¹. Joon coon'¹³ coon²¹
'e tyíi² 'áai¹ ilí² jmɨɨ²¹ jilaa'²¹. Ijúnˡ
juncwii²¹ coon'¹³ jilaa'²¹ 'e gajmaa¹a
tsá².
11 Ñí²-i 'naa' xiiala ityéi¹ ji-
laa'²¹ 'e sá² 'wii'¹³ joon cwoo'¹³-'oo'
cwoseen²¹naa' tyɯ́²-ɯ tyani tsá² joongɨ
tyani Dios.
12 Sɨjaan²aan' 'e jmɨɨ²¹² do jløø'³moo'.
Jmaa²aa' 'e lí² jó¹ jmɨɨ²¹² do la jmoono.
Joon xɯfiin'¹³ idyuu²¹mo juncwii²¹
coon'¹³ jɨ́² do joon jilaa'²¹ ilí² jmɨɨ²¹
coon'¹³ 'e tyíi² 'áai¹,
13 jna'o' sɨjáan²o' coon²¹ juncwii²¹
'múui² coon'¹³ coon²¹ po'³ juncwii²¹ lɨ
sá² jmai'² 'e tyɯ́²-ɯ jiin'¹³ la ga'ɨ́ɨ² Dios
júu³.
14 'Wii'¹³ sɨjaan²aan' jilaa'²¹
'elo fuu²¹²uu 'naa', 'in 'iin²¹²na:
Cwoo'¹³-'oo' 'e seen²¹naa' tyɯ́²-ɯ mi
jiin'¹in Dios 'naa' 'e jo sá² jiin'¹³ coon²¹
tsaa² cwo'¹o Dios 'naa' joon 'yaai¹-tsi
'wii²¹² tyii'.

15 Joon cwotii'^{13}-'oo' wa jogɨ mo ijó^{1} 'wii'^{13} cwo^{2}gɨ ilí^{2} tiin'^{13}gɨ tsá^{2}. Jiin'^{13} la gajin'^{2} jí^{2} gasii^{1}in tsaru'^{1}u' Poo^{2} 'in 'iin^{212}na'. Tsʉ Dios gacwoo^{1}o 'e jmɨɨ^{1}-tsi 'áai^{1}.

16 Coon'^{13} jilaa'^{21} jí^{2} tya'a faa'^{21}a 'e cwáain^{1} lo fiin'^{13} wúui^{1} 'áai^{1} 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2}. Joon 'in jo mo gauntsáa^{1} jí^{2} caan^{21}mo coon'^{13} 'in tói^{1}-tsi 'e jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} sɨ́ɨi^{2} 'e faa'^{21}a jí^{2} tya' Poo^{2} do la sɨsɨ́ɨi^{2} 'e 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} jí^{2} tya' Dios 'e catyiia^{2}. Joon coon'^{13} la joon 'íin^{2}mo 'ña'a.

17 'Wii'^{13} joon, tsaru'^{1}u' 'in 'iin^{212}na, ñíi^{2} 'naa' jéei^{1}gɨ jilaa'^{21} 'elo joon un'øø'^{13}naa' yaanaa' 'e jo coon'^{21} 'in tsá^{2} gó^{2} do 'naa' tóo^{2} coon'^{13} júu^{3} tajuu^{21} tya'a joon jo xuu'^{21}naa' 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}naa'.

18 Pe cwolicwii^{1}gɨɨ' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo 'in gajmaa^{1}a tiin'^{13}naa'. Joon cwoli'øøi'^{21}gɨ-'oo' fo'feei'^{1} tya'a. Cwolí^{2} jilaa'^{21} 'e 'ya'^{2}gɨ tya'a ca nano la joon jon coon^{21} tøø^{2}mo. Amén.

Jí² 'láa² 'wii²¹² 'e gasii¹in San Juan tɨ́ɨ²i 'in jai'² lɨ́ɨi² Jesucristo

Júu³ tya' juncwii²¹ 'e cwo'¹ Dios tsá²

1 Jmoo²¹o'o 'e jí² lo cwáain¹ tya' 'in tyán¹ júu³ tya' Dios jacoon¹ jee²¹² jna' ca la jée¹gɨ la mo 'wiin²¹² seen²¹mo 'ii. Nan~~uu~~²oo'o júu³ tya'a joon nanee²¹²moo'o coon'¹³ unnii²¹i'i joon gajóø²moo'o, gasaan'¹³a'a tya'a coon'¹³ cwoo²¹o'o.

2 Joon gajnéi¹ 'e juncwii²¹ no jee²¹² jna'a joon gaee²¹e'e jmoo²¹o'o júu³ joon 'ee¹³e'e 'naa' 'e juncwii²¹ no 'e jo tyéi¹ do. E juncwii²¹ no gateen¹ coon'¹³ Ñ~~u~~'¹~~u~~' joon gajnée¹i jee²¹² jna'a.

3 Jmoo²¹o'o 'naa' júu³ jilaa'²¹ 'e ganee²¹e'e joongɨ gan~~uu~~²¹~~u~~'~~u~~ 'e ilisɨcaan²¹naa' coon'¹³ jna'a. Joon jna'oo'o 'e la ja'²mo sɨcaan²¹moo'o coon'¹³ Dios Jmii²¹ joongɨ coon'¹³ jóon¹on Jesucristo.

4 'Wii'¹³ joon siin²¹ jna'a 'e jí² lo tyii' itsíin²mo 'e jløø'³moo'.

Dios jmoo¹o jná² joo'²¹ lɨ taain²¹² tsá² juncwii²¹

5 'E júu³ lo ga'ee¹ Jesucristo jna'a, joon jmoo²¹o'o 'naa' júu³: Dios 'in² tyúi¹gɨ lɨɨlɨ́¹ joon ñi¹o jilaa'²¹, ce jiin'¹³x~~u~~ 'e gó² jo sá² tya'a.

6 Wa jin'² tsá² 'e sɨcaain²¹ coon'¹³ Dios joon ngɨɨ¹ to² gó², tajuu²¹mo 'ii coon'¹³ jilaa'²¹ 'e faa'²¹a joongɨ jilaa'²¹ 'e jmoo¹o.

7 Pe wana ngɨɨ²¹ɨ' jmai'² 'e ty~~u~~́²-~~u~~ la ngɨ¹ Dios 'in tyúi¹ sɨcaain²¹na' la jaain²¹ la jaan²¹na'. Joon iuntyúu¹i jna' jilaa'²¹ tsaa² tyi' coon'¹³ 'e jmɨ¹ 'øø²¹i 'e gatuun²un tya' Jóon¹ Dios 'in sii²¹ Jesucristo.

8 Wa faa¹³a' 'e jo 'e tsaa² 'óo³o' tyiin²an' tóo² yiia', lɨɨ²na' tajuu²¹.

9 Pe wana røø²¹²na' tsaa² tyi' tyani Dios, i'íin²mo Dios tsaa² tyi' jiin'¹³ la nifo'²o. Joon iuntyúi¹ jna' jilaa'²¹ 'e 'laa²¹a' ts~~u~~ 'ii'²¹ róø² jmoo¹ Dios.

10 Wana faa'¹³a' 'e jo mo ga'naa²¹a' tsaa² cwóo¹³o' Dios tsaa² 'e tajuu²¹mo 'i. Joon jo mo ga'ii'¹³na' júu³ tya' Dios 'e jai'² to².

2

Jesucristo, 'in faa'²¹a 'wii²¹² tyi'

1 Sɨ́ɨ³na 'e jí² lo tyi'naa' y~~uu~~n²¹ tyiia 'e jo 'noo²oo' tsaa². Pe wana gatøøi'¹ tsá² tsaa² tya'a seein²¹ jaain²¹ sii²¹ Jesucristo 'in lí² faa'²¹a 'wii²¹² tya'a tyani Dios Jmii²¹.

2 Joon 'in Jesucristo jo ga'noo¹o jiin'¹³ coon²¹ tsaa². Joon coon'¹³ la joon 'in Jesús do gatyii¹ jilaa'²¹ tsaa² tyi' mo najúun²in. Joon coon'¹³ la joon gauntyú²-tsi Dios 'wii²¹² tyi'. Joon jon' jiin'¹³ tsaa² tyi' gatyí², gatyí² jon tsaa² tya' jilee'²¹ tsá² 'in taain²¹² juncwii²¹.

3 Wana n~~uu~~²¹~~u~~' júu³ ty~~u~~́² tya' Dios nee²¹o' 'e galicwii¹mo' 'ii.

4 Pe wana jin'² tsá²: "Cwíi³moo 'ii", joon jo jmoo¹o n~~uu~~'¹³~~u~~, tajuu²¹mo 'ii.

5 'In jmoo¹o n~~uu~~'¹³ júu³ tya' Dios 'e la ja'²mo 'iin²¹²in 'ido Dios jiin'¹³ la lɨ́² 'e 'iin²¹² Dios. Joon coon'¹³ la joon linee³e' 'e lɨcaan²¹mo' coon'¹³ Dios.

6 Joon 'in jin'² 'e sɨcaain²¹ coon'¹³ Dios tɨ́ɨi² ngɨ¹ la gangɨɨ¹ Jesucristo.

'E júu³ 'múui² ty~~u~~'²~~u~~ to²

7 Tsaru'¹~~u~~', jo 'múui² 'e to² ty~~u~~'³~~uu~~ no. Ca la mo 'wiin²¹² gan~~uu~~²~~uu~~'. Coon²¹ røø²¹ lɨ́¹ 'e to² ty~~u~~'³~~uu~~ no la lɨ́¹ 'e nigan~~uu~~²~~uu~~' la mo jéei¹.

8 Pe Jesús gasɨɨ'²¹ jna' 'e 'mɨ́ɨ²mo 'e júu³ lo 'e to² ty~~u~~'³~~uu~~ no. Jesús do ga'láa² 'wii²¹² jmaa¹a 'elo joon ga'ii'¹³naa' 'e jmaa²aa'. La mo jéei¹ la jo mo lɨcwii¹na' Jesucristo lawa'a ngɨɨ²¹ɨ' lɨ n~~uu~~²¹. Pe tɨ lɨ ngɨɨ²¹mo 'e n~~uu~~²¹ no. Na'láa² 'wii²¹² jná² joo'²¹ lɨ saan³an' ts~~u~~ 'wii'¹³ galicwii¹mo' Jesucristo.

9 Joon wana jin'^{2} tsá^{2} 'e ngɨ^{1} lɨ jná^{2} joo'^{21} tya' Dios joon 'ee'^{1}mo ruu'^{21}i ngɨɨ^{1}o lɨ nʉʉ^{21}gɨ.

10 Tsʉ 'in 'iin^{212}in ruu'^{21}i ngɨɨ^{1} lɨ jná^{2} joo'^{21} tya' Dios joon ce jiin'^{13} coon^{21} jo 'ee sóon^{3}in.

11 Pe 'in tsá^{2} 'in 'ee'^{1} ruu'^{21}i seein^{21} 'e ngɨ^{1} lɨ nʉʉ^{21}. Joon jo jnaa^{2} jøø^{2}ø xiia'fu tsaa^{1}a. Lawa'a tsá^{2} tiui^{2} lɨ́ɨ^{1}i.

12 Sɨ́ɨ^{3}na 'e jí^{2} lo tyii', yʉʉn^{21} tyiia, tsʉ niga'íin^{2}mo Dios tsaa^{2} tyii' 'wii'^{13} tya' Jesucristo nityí^{2} tya'a.

13 Sɨ́ɨ^{3}na 'e jí^{2} lo tyii' tsacøøi'^{13} tsʉ nigalicwii^{1}moo' 'in gaseein^{21} mo 'láa^{2} 'wii^{212} juncwii^{21} coon'^{13} jilaa'^{21} 'e sá^{2}. Sɨ́ɨ^{3}na 'e jí^{2} lo tyii' sɨmii'^{21} tsʉ nigalɨ'^{2}oo' 'in 'lɨɨi'^{3} do.

Joon gasɨ́ɨ^{3}na 'e jí^{2} lo tyii', yʉʉn^{21} tyiia tsʉ nigalicwii^{1}moo' Dios Jmii^{21}.

14 Joon gasɨ́ɨ^{3}na 'e jí^{2} lo tyii' tsacøøi'^{13} tsʉ nigalicwii^{1}moo' 'in seein^{21} mo 'láa^{2} 'wii^{212} jilaa'^{21} 'e sá^{2} juncwii^{21}. Joon gasɨ́ɨ^{3}na 'e jí^{2} lo tyii' sɨmii'^{21} tsʉ 'wii'^{13} pii^{21}-'oo' joon ga'ii'^{13}moo' júu^{3} tya' Dios. Joon galɨ'^{2}oo' 'in 'lɨɨi'^{3} do.

15 Jo jmaa^{2}aa' 'e 'iin^{212}naa' 'e juncwii^{21} lo jon'gɨ jmaa^{2}aa' 'iin^{212}naa' jilaa'^{21} 'e sá^{2} juncwii^{21}. Tsʉ wana jmoo^{2}oo' 'e 'iin^{212}naa' juncwii^{21} jo i'iin^{212}naa' Dios Jmii^{21}.

16 Tsʉ jilaa'^{21} 'e 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2} coon'^{13} jilaa'^{21} 'e suun^{21}in tsá^{2} coon'^{13} unníi^{1}i coon'^{13} jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o jloo'^{3} tya'a jon' tya' Dios Jmii^{21} 'e la joon, 'e tya' juncwii^{21} jilaa'^{21} 'e la joon. Jiin'^{13} juncwii^{21} lo-o taain^{21} tsá^{2} 'e la joon. Jo cwo^{2}gɨ Dios Jmii^{21} 'e la joon.

17 Tɨ lɨ tyé^{1}mo juncwii^{21} coon'^{13} jilaa'^{21} 'e gó^{2} 'e jmoo^{1}o tsá^{2} 'e jo 'e to^{2} tí^{2}. Pe jileei'^{21} 'in jmoo^{1}o la to^{2} tyʉ'^{2} Dios seen^{2}mo coon^{21} tøø^{2}mo.

Xiiala lɨ́^{1} júu^{3} jai'^{2} joongɨ xiiala lɨ́^{1} júu^{3} tajuu^{21}

18 Yʉʉn^{21} tyiia, tyan'^{2} 'áa^{1}mo nijó^{1} i'íin^{2} juncwii^{21}. Joon nanʉ́ʉ^{2}oo' 'e ijó^{1} 'in 'eei'^{1} Cristo joon seen^{2}mo fúui^{1} 'in 'eei'^{1} Cristo nano, 'wii'^{13} joon nee^{21}e' 'e tɨ lɨ tyéi^{1} juncwii^{21}.

19 'In tsá^{2} do ga'wóo^{2}i jee^{212} jna' pe jon' tsá^{2} tyi' 'ii. Tsʉ wana galíin^{2} tsá^{2} tyi' la jai'^{2} jo ga'wóo^{2}i jee^{212} jna'. Pe la lo-o galɨ́^{2} iliñi^{1} tsá^{2} tyʉ́^{2} 'e jileei'^{21} 'in ngɨ^{1} coon'^{13} jna' jon' jileei'^{21} lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} tyi'.

20 Pe Dios nigacwo'^{1}o 'naa' 'in Espíritu tyʉ́^{2} tya'a 'wii'^{13} joon ñii^{212}oo' jilaa'^{21}.

21 'E sɨ́ɨ^{3}na 'e jí^{2} lo tyii' 'wii'^{13} ñí^{3} 'naa' jilaa'^{21} 'e la jai'^{2} jon' wa'a jo mo cwii^{1}ii'. Ñí^{3}oo' jon 'e jiin'^{13} coon^{21} júu^{3} tajuu^{21} jo 'ee la jai'^{2}.

22 Joon wana 'in jin'^{2} 'e jo jo'^{2} gatyii'^{13}in Dios Jmii^{21} Jesus 'in tyán^{1} júu^{3} tya'a sii^{21} Cristo, tajuu^{21}mo 'in jin'^{2} la joon. 'In no 'in 'eei'^{1} Cristo. Jileei'^{21} 'in la 'í jo røø^{2}i Dios Jmii^{21} coon'^{13} Jóon^{1}on.

23 Jilee'^{21} 'in jo røø^{1}i Jóon^{1} Dios jo cwii^{1}in jon Dios Jmii^{21}. Pe wana jin'^{2} tsá^{2} Jóon^{1} Dios Jmii^{21} Jesús, 'in no cwii^{1}mo jon Dios Jmii^{21}.

24 'Wii'^{13} joon cwotii'^{13}-'oo' 'e ganʉʉ^{2}ʉʉ' ca la mo 'wiin^{212}. Joon wana jo tʉʉ^{2}ʉʉ' 'e júu^{3} do 'e ganʉʉ^{2}ʉʉ' ca la mo 'wiin^{212} ijoon^{2}oon' lɨcaan^{21}naa' coon'^{13} Jóon^{1} Dios joongɨ coon'^{13} Dios Jmii^{21}.

25 Joon Jesucristo ga'ɨ́ɨ^{2} jna' júu^{3} 'e icwo'^{1}o jna' coon^{21} juncwii^{21} itoon^{21}on' coon'^{13} Dios coon^{21} tøø^{2}mo.

26 Jmoo'^{13}oo'o 'naa' júu^{3} coon'^{13} jí^{2} lo cwáain^{1} tya' 'in 'iin^{212}in cón^{2} 'naa' tóo^{2}.

27 Pe Jesucristo gacwo'^{1} 'naa' Espíritu Tyʉ́^{2} tya'a joon jo 'ná^{1} jiin'^{13} jaain^{21} 'e'^{2}e 'naa' tsʉ 'ña'o 'in Espíritu do i'e'^{2}e 'naa'. Joon jilaa'^{21} 'e 'e'^{2}e 'naa' jmai'^{2} 'e ja'^{2}mo jiin'^{13} coon^{21} 'e tajuu^{21}. Cwoseen^{21}naa' sɨcaan^{21}naa' coon'^{13}on la ga'e'^{2}e 'in Espíritu Tyʉ́^{2} do 'naa'.

28 Joon nano, yʉʉn^{21} tyiia, cwoseen^{2}mogɨɨ' sɨcaan^{21}naa' coon'^{13} Cristo. Coon'^{13} la joon jo cu'^{2}-tsi' mi jnéi^{1} 'ido tún^{1}. Joon mi jó^{1} jo fa'ɨɨ'^{21} lɨ́ɨ^{2}naa' tyaníi^{1}i.

29 Tyʉ́^{2}-ʉ ñí^{3}oo' 'e jmai'^{2} 'e røø^{21} jmoo^{1}o Jesucristo. Cwoliñí^{3}oo' jon 'e jilee'^{21} 'in jmoo^{1}o røø^{21} jóon^{1} Dios 'ii.

3

'In lɨ́ɨ¹i jóon¹ Dios

1 Cwo'ii²du'-'oo' xiiala 'iin²¹²in Dios Jmii²¹ jna' 'e gaunsii²¹ jna' 'e jóon¹ Dios jna'. Joon la joon lɨ́ɨ¹na'. 'Wii'¹³ joon 'in jo cwii¹in Dios taain²¹² juncwii²¹ jo cwii¹in jna' jon tsʉ jo mo galicwii¹in Dios.

2 Tsaru'¹u' 'in 'iin²¹²na, la no lɨ́ɨ¹na' jóon¹ Dios joon jo galinee²¹e' 'ee ilíin²na' pe nee²¹o' 'e mi jnéi¹ Jesucristo ilíin²mo' la lɨ́ɨ¹i tsʉ inee²¹mo' jiin'¹³ la lɨ́ɨ¹i.

3 Joon jilee'²¹ 'in jéein¹ 'ii untyúi¹ yaai tsʉ tyú¹mo Jesucristo.

4 Jileei'²¹ 'in 'noo¹o tsaa² jo untiin'¹³in júu³ tya' Dios. La joon lɨ́¹ tsaa² mo jo untiin'¹³ tsá² júu³ tya' Dios.

5 Ñí³oo' 'e Jesucristo nicweei¹ ni cwoo'¹³ juncwii²¹ 'e tyii²¹ tsaa² tyi'. Joon jo mo ga'noo¹o 'ido jiin'¹³ coon²¹ tsaa².

6 La joon jon jilee'²¹ 'in sɨcaain²¹ coon'¹³on, jo ngɨ¹ to² 'noo¹o tsaa². Tsʉ jilee'²¹ 'in ngɨ¹ to² 'noo¹o tsaa² jo mo ní² tiin'¹³ jo mo licwii¹in Jesucristo.

7 Yʉʉn²¹ tyiia, jo cwoo²oo' 'e cón² tsá² 'naa' tóo²: 'In jmoo¹o 'e tyʉ́², 'in tyú¹mo 'i la tyúi¹ Jesucristo.

8 La joon jon jileei'²¹ 'in ngɨ¹ to² 'noo¹o tsaa² 'in 'lɨɨ'³mo 'i. Tsʉ la mo 'wiin²¹² ga'noo¹o 'in 'lɨɨi'³ do tsaa². Joon najó¹ 'in Jóon¹ Dios jaxée¹i 'e nigajmaa¹a 'in 'lɨɨi'³ do.

9 Jiin'¹³ jaain²¹ jóon¹ Dios jo ngɨ¹ to² 'noo¹o tsaa² tsʉ Dios nigacwo'¹o 'in tsá² do coon²¹ juncwii²¹ 'múui². Jo lí² 'noo¹gɨ tsaa² tsʉ jóon¹ Dios 'ii.

10 Lí²-i licwii¹mo' 'iin jóon¹ Dios joongɨ 'iin jóon¹ 'in 'lɨɨi'³ tsʉ jilee'²¹ 'in jo jmoo¹o 'e tyʉ́² jon'gɨ 'iin²¹²in ruu'²¹i jo lɨ́ɨ¹i jóon¹ Dios.

Ili'nee²mo' la jaain²¹ la jaan²¹na'

11 Tsʉ joon 'e júu³ niganʉʉ²ʉʉ' ca la mo 'wiin²¹² lɨ́¹ 'elo: Cwoli'iin²¹²na' la jaain²¹ la jaan²¹na'.

12 Jo jmoo²¹o' la gajmaa¹a Caín, 'in lɨ́ɨi¹ jóon¹ 'in 'lɨɨi'³ joon gajngaa'¹²mo ruu'²¹i. ¿'Ee 'wii²¹² gajngaa'¹³i? Gajnga'²mo 'wii'¹³ 'in ruu'²¹i do gajmaa¹a 'e tyʉ́² joon 'ii-gɨ gajmaa¹a 'e gó².

13 Tsaru'¹u', jo jmaa²aa' tsa'goo²¹-'oo' 'e 'eei'¹ 'naa' 'in tsá² 'in jo cwii¹in Dios, 'in tɨ́²-tsi jiin'¹³ 'e sá² fu juncwii²¹ lo.

14 Née³o' 'e ca la mo jéei¹ jo 'in caan²¹na' coon'¹³ Dios pe la no galɨcaan²¹mo' coon'¹³ Dios tsʉ 'iin²¹²mo' 'in ru'¹u' catyaai² do. 'In jo 'iin²¹²in ruu'²¹i jo mo lɨcaain²¹ coon'¹³ Dios.

15 Jilee'²¹ 'in 'ee'¹ ruu'²¹i lawa'a 'in jngaai'¹² tsá² 'ii. Joon ñí³oo' 'e jiin'¹³ jaain²¹ 'in jngaai'¹² tsá² jo téen²in juncwii²¹ tya' Dios coon²¹ tøøi².

16 Nee²¹o' 'e gacwo¹ Jesucristo juncwii²¹ tya'a 'wii'¹³ tyi'. Joon coon'¹³ la joon galitsáa¹mo-tsi' xiiala 'ná¹ 'e 'iin²¹²mo' Dios coon'¹³ tsá² xeei'²¹. La gacwo¹ 'ii juncwii²¹ tya'a la joon jon jna' 'ná¹ cwoo²¹o' juncwii²¹ tyi' tya' tsaru'¹u'.

17 Wa jaain²¹ tsá² 'in 'oo¹o jilaa'²¹ 'e jmaa'²i to² tya'a jøø²i jaain²¹ tsaruu'²¹i 'in sɨtyéein¹ jmɨɨ²¹² joon jo jmoo¹o feei'¹-tsi 'wii²¹² tya' 'ido jo ñí³ii xiiala cwéi¹ jin'² 'in tsá² do: "'Iin²¹²moo Dios."

18 Yʉʉn²¹ tyiia, jo to² 'íi³ wa'a jiin'¹³ fáa³a': "'Iin²¹²mo' Dios coon'¹³ tsá²." Tyʉ́²gɨ wa'a 'ee²e' tsá² 'e 'e la ja'²mo 'iin²¹²mo' Dios coon'¹³ tsá² coon'¹³ jilaa'²¹ 'e jmoo²¹o'.

'E jo cu'²-tsi' tyani Dios Jmii²¹

19 Joon wa ngɨɨ²¹ɨ' la joon cwoo'¹³na' cwáain¹ yiia' 'e jo nitajuui²¹ jna'. Joon cwoo'¹³na' cwáain¹ yiia' 'e jo nitajuui²¹ jna' tyani Dios.

20 Wana cwóo¹³o' tsaa² yiia' nee²¹o' 'e feei'¹gɨ Dios lagɨ jna' joon ñi¹ Dios jilaa'²¹.

21 La joon, tsaru'¹u' 'in 'iin²¹²na, wa'a jo cwóo¹³o' tsaa² yiia' lí²-i seen²na' jo cu'²-tsi' tyani Dios.

22 Joon icwo'¹o Dios jna' jilaa'²¹ 'e mɨɨ²¹ɨ' tsʉ jmoo²¹o' núʉ¹³ʉ' to² tyʉ'²ʉ coon'¹³ jilaa'²¹ 'e 'yaai¹-tsi tyi'.

23 Joon to^{2} tyʉ'^{2}ʉ 'e ja'^{2}mo lɨ́ɨ^{2}na' Jóon^{1}on Jesucristo joon tyʉ'^{2}ʉ jna' jon to^{2} 'e 'iin^{212}mo' la jaain^{21} la jaan^{21}na' jiin'^{13} la nigajin'^{2}in.

24 Jileei'^{21} 'in jmoo^{1}o la to^{2} tyʉ'^{2}ʉ téen^{1}in sɨcaain^{21} coon'^{13} Dios la joon jon téen^{1}in Dios sɨcaain^{21} coon'^{13} 'ii. Joon linee^{21}e' 'e téen^{1}in Dios sɨcaain^{1} coon'^{13} jna' 'wii'^{13} 'in Esíritu Tyʉ́^{2} tya'a 'in gacwei'^{2} jna'.

4

Xiiala lɨ́ɨ^{1}i 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios joongɨ xiiala lɨ́ɨ^{1}i 'in sii^{21} anticristo

1 Tsaru'^{1}u' 'in 'iin^{212}na, jo jai'^{2} cwolíin^{21}naa' jileei'^{21} 'in jin'^{2} 'e faa'^{21}o cwáain^{1} tya' Dios. Cóon^{2}oon' cwáain^{1} coon'^{13} ce tún^{2} 'ee 'e faa'^{21}a 'ido. Nuu^{2}uu' wana faa'^{21}a cwáain^{1} tya' Dios owa jo faa'^{21}a 'ee. Røø^{2}mo cwoo'^{13} juncwii^{21} coon'^{13} 'in tsá^{2} tajuui^{21} 'in jin'^{2}in 'e faa'^{21}o cwáain^{1} tya' Dios pe jo jo'^{2}.

2 Pe 'naa' cwii^{1}moo' 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios. Joon jilee'^{21} 'in jin'^{2} 'e Jesucristo najó^{3} lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} faa'^{21}o 'ii'^{21} tya' Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios.

3 Joon jilee'^{21} 'in jin'^{2} 'e jo mo jó^{1} Jesucristo 'e lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} jo faa'^{21}a 'ii'^{21} tya' Dios. Joon 'in jin'^{2} la joon 'ee'^{1}mo Jesucristo. Joon 'in tsá^{2} 'in jin'^{2} la joon seen^{2}mo fu juncwii^{21} nano jiin'^{13} la nanúu^{2}uu' ijalíin^{2}.

4 Yʉʉn^{21} tyiia, lɨ́ɨ^{1}naa' jóon^{1} Dios joon galɨɨ'^{2}oo' 'in tajuui^{21} do tsʉ 'in feei'^{1}gɨ 'in cwo'^{1} 'naa' pí^{3} lagɨ 'in cwo'^{1} pí^{3} 'in catyaai^{21} do xʉfiin'^{13} tyʉ'^{2} 'ido to^{2} juncwii^{21}.

5 'In tsá^{2} tajuui^{21} do faa'^{21}o jmai'^{2} tya' 'e sá^{2} ni cwoo'^{13} juncwii^{21} tsʉ tɨɨi^{21} jmai' 'e sá^{2} juncwii^{21} lo. Joon lɨ́ɨ^{1} tɨ́^{2}-tsi tsá^{2} taain^{212} juncwii^{21} núu^{2}un júu^{3} tya'a.

6 Pe jileei'^{21} jna' líin^{2}na' jóon^{1} Dios. Joon jileei'^{21} 'in cwii^{1}in Dios núu^{2}o 'e faa'^{13}a' joon 'in jo núu^{2}un 'e faa'^{13}a' do jo lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} tya' Dios. Joon coon'^{13} la joon lí^{2} tsáa^{1}mo-tsi' 'iin faa'^{21} la jai'^{2} joongɨ 'iin faa'^{21} júu^{3} tajuu^{21}.

'Iin^{212}mo Dios jna' 'áa^{1}mo

7 Tsaru'^{1}u' 'in 'iin^{212}na, cwoli'iin^{212}mo' la jaain^{21} la jaan^{21}na'. Dios jmaa^{1}a 'ii'^{21} 'e li'iin^{212}na' la jaain^{21} la jaan^{21}na'. Joon jileei'^{21} 'in 'iin^{212}in Dios joon 'iin^{212}mo jon tsá^{2} lɨ́ɨ^{1}mo jóon^{1} Dios joon cwii^{1}mo Dios.

8 'In jo 'iin^{212}in Dios la joon jon jo 'iin^{212} tsá^{2} jon'gɨ Dios mo licwii^{1}in tsá^{2} tsʉ jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o Dios Jmii^{21} 'e 'e'^{2}e tsá^{2} 'e 'iin^{212}mo Dios Jmii^{21} tsá^{2}.

9 Jaan^{21}mo Jóon^{1} Dios 'in seein^{21} joon gasii^{1}in Dios 'i fu juncwii^{21} 'e 'wii^{212} 'ii lí^{2} cwo'^{1} jna' coon^{21} juncwii^{21} 'múui^{2}. Coon'^{13} la joon ga'e'^{2}e Dios jna' xiiala 'iin^{212}in jna'.

10 Gali'iin^{212}mo Dios Jmii^{21} jilaa'^{21} 'e gajmaa^{1}a. Joon gasii^{1}in Jóon^{1}on fu juncwii^{21} lawa coon^{21} fa'^{1} 'e jatyíi^{1}i jilaa'^{21} tsaa^{2} tyi' 'e jo jmaa^{1}gɨ Dios Jmii^{21} 'nii'^{21}-tsi tyi'. Gajmaa^{1} Dios Jmii^{21} la joon 'wii'^{13} 'iin^{212}mo jna' jon' wa'a jna' 'ná^{1} 'e li'iin^{212}na' 'ii.

11 Tsaru'^{1}u' 'in 'iin^{212}na, wana nagali'iin^{212} Dios jna' la joon jon jna' 'ná^{1}-a li 'iin^{212}mo' tsaru'^{1}u'.

12 Jiin'^{13} jaain^{21} jo mo ganii^{2}in Dios pe wana 'iin^{212}mo' la jaain^{21} la jaan^{21}na' ngɨɨ^{1} Dios coon'^{13} jna' joon coon'^{13} la joon untsiin^{21} jna' 'e 'iin^{212}mo Dios jna'.

13 Gacwo'^{1}o Dios Jmii^{21} jna' 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya'a, 'wii'^{13} joon tsáa^{1}mo-tsi' 'e ngɨɨ^{21}ɨ' sɨcaan^{21}na' coon'^{13} Dios 'e joon ngɨɨ^{1} 'ido jon coon'^{13} jna'.

14 Joon niganee^{21}e' joon jmoo^{21}o' júu^{3} 'e Dios Jmii^{21} gasii^{1}in Jóon^{1}on 'e jmaa^{1}a tiin'^{13} tsá^{2} taain^{212} fu juncwii^{21}.

15 Joon doñi'iin ijin'^{2} 'e Jesús lɨ́ɨ^{1}i Jóon^{1} Dios Jmii^{21} ngɨɨ^{1} Dios caain^{21} coon'^{13} 'i la joon jon ngɨ^{1} 'ii caain^{21} coon'^{13} Dios.

16 Galinee^{2}o' joon galija'^{2}mo lɨ́ɨ^{2}na' 'e 'iin^{212} Dios Jmii^{21} jna'. Jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o Dios 'e 'e'^{2}e tsá^{2} 'e 'iin^{212}mo

Dios Jmii^{21} tsá^{2} joon jileei'^{21} 'in ngɨ^{1} 'née^{2}i tsaruu'^{21}i ngɨɨ^{1} 'i coon'^{13} Dios joon Dios ngɨɨ^{1}o jon coon'^{13} 'i.

17 Coon'^{13} la joon untii'^{13} jna' 'e 'iin^{212}mo' Dios coon'^{13} tsá^{2} 'e jo cu'^{2}-tsi' mi cwá^{1} jmɨɨ^{212} lɨ tséi^{1} mi jmáa^{1}a Dios Jmii^{21} 'ii'^{21} tsʉ la lɨ́ɨ^{1}i Jesucristo lɨ́ɨ^{1}na' toon^{21}on' juncwii^{21} lo.

18 Jo 'goo'^{21}o tsá^{2} mo 'iin^{212}in la jai'^{2} Dios coon'^{13} tsá^{2}. Mo 'iin^{212}in tsá^{2} Dios coon'^{13} tsá^{2} xeei'^{21} la jai'^{2} jo cwoo^{1}i li'goo'^{21}o. Tsʉ mo jmoo^{1}o tsá^{2} 'goo'^{21}o ní^{3} tsá^{2} wúu^{1} coon'^{13} 'e jmoo^{1}o 'goo'^{21}o. Joon 'in jmoo^{1}o 'goo'^{21}o jo mo gaun'yee^{21}i 'e 'iin^{212}in Dios la jai'^{2}.

19 Jna'o' 'iin^{212}mo' Dios coon'^{13} tsá^{2} tsʉ 'wii'^{13} nigali'iin^{212}mo Dios jna' jéei^{1}gɨ.

20 Wana jin'^{2} tsá^{2}: "'Iin^{212}moo Dios", pe joon 'ee'^{1}mo ruu'^{21}i, tajuu^{21}mo 'ii. Tsʉ jo ñí^{3}ii xiiala cwoí^{1} 'e jin'^{2}in 'e 'iin^{212}in Dios 'in jo mo nii^{1}i pe 'ee'^{1}mo ruu'^{21}i 'in niganí^{2}.

21 Dios nigatyʉ'^{2}ʉ jna' to^{2}: Jilee'^{21} 'in 'iin^{212} Dios 'ná^{1}-a jon 'iin^{212}in ruu'^{21}i.

5

'E nilɨ'^{1}o' jilaa'^{21} 'e gó^{2}

1 Jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'e Jesús lɨ́ɨ^{1}i Cristo, ('øøi'^{21}-tsi tsá^{2} jaain^{21} 'in Dios gasii^{1}in jajmaa^{1}a tiin'^{13} tsá^{2}) jaain^{21} jóon^{1} Dios 'ii. Joon wa'a 'iin^{212}in tsá^{2} jmii^{21} xuui^{212} i'iin^{212}mo jon 'in xuui^{212} do.

2 Wana 'iin^{212}na' Dios joon jmoo^{21}o' jilaa'^{21} to^{2} tyʉ'^{2}ʉ coon'^{13} la joon tsáa^{1}mo-tsi' 'e 'iin^{212}mo' jon jileei'^{21} 'in tsaru'^{1}u' 'in lɨ́ɨ^{1}i jóon^{1} Dios.

3 'Iin^{212}mo tsá^{2} Dios jiin'^{13} mo jmoo^{1}o tsá^{2} nʉʉ'^{13}ʉn jilaa'^{21} to^{2} tyʉ'^{2}ʉ joon jo 'áai^{1} 'ii^{21} to^{2} tyʉ'^{2}ʉ,

4 tsʉ jilee'^{21} 'in lɨ́ɨ^{1}i jóon^{1} Dios galɨ'^{1}o 'naai^{212} jilaa'^{21} 'e gó^{2} jmoo^{1}o tsá^{2} taain^{212} juncwii^{21}. Joon lɨɨ'^{13}o' 'naai^{212} jilaa'^{21} 'e gó^{2} 'e jmoo^{1}o tsá^{2} 'in 'eei'^{1} jna' 'wii'^{13} galija'^{2}mo lɨ́ɨ^{2}na' Jesús.

5 Joon jiin'^{13} 'in nigaja'^{2}mo lɨ́ɨi^{2} 'e Jesús lɨ́ɨi^{1} Jóon^{1} Dios lí^{2}-i lii'^{1}i 'naai^{212} 'e gó^{2} 'e jmoo^{1}o tsá^{2}.

'E júu^{3} ja'^{2}mo ga'ɨɨ^{1} Dios Jmii^{21} 'wii^{212} tya' Jóon^{1}on

6 Gasaai^{1} Wó^{3} 'in Jesús do jmɨɨ^{21}. Joon coon'^{13} jmɨɨ^{21} 'e gasaai^{1} Wó^{3} do joon coon'^{13} jmɨ^{1} 'e tuun^{21} tya'a mo júun^{2}in je tún^{2} do gajmaa^{1}a júu^{3} 'e la ja'^{2}mo najó^{3} Jesucristo. Jon' wa' jiin'^{13} jmɨɨ^{21} do pe coon'^{13} jmɨɨ^{21} joongɨ coon'^{13} jmɨ^{1} do. La joon jon 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios jmaa^{1}a júu^{3} joon 'in ja'^{2}mo 'in Espíritu Tyʉ́^{2} do.

7-8 Joon ni cwoo'^{13} juncwii^{21} 'nɨ^{1} 'ii'^{13} 'in 'elo jmoo'^{13} júu^{3}. Joon 'e 'láa^{2} 'wii^{212} 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios Jmii^{21}, joon tɨ́^{2} tún^{2} jmɨɨ^{21} joon tɨ́^{2} 'nɨ^{1} jmɨ^{1} 'øø^{2}i. Joon jee^{212} 'nɨ^{1} do røø^{21} júu^{3} jmoo'^{13}.

9 Wa 'ii'^{13}mo' lawa 'e jai'^{2} júu^{3} jmoo^{1}o tsá^{2}, 'e tyiin^{2}gɨ 'e 'ii'^{13}mo' júu^{3} gajmaa^{1}a Dios tsʉ feei'^{1}gɨ Dios lagɨ tsá^{2}. Joon 'e júu^{3} gajmaa^{1}a Dios jmo'^{2}o jna' júu^{3} cwáain^{1} tya' Jóon^{1}on.

10 Joon jileei'^{21} 'in jai'^{2} lɨɨ^{2}i Jóon^{1} Dios ñi^{1}o yaai 'e ja'^{2}mo 'e júu^{3} ga'ɨ́ɨ^{2} Dios cwáain^{1} tya'a. Pe jileei'^{21} 'in jo jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Dios sáa^{1}i Dios lawa jaain^{21} tsá^{2} tajuui^{21} tsʉ jo mo ga'ii'^{21}i júu^{3} ga'ɨ́ɨ^{2} Dios cwáain^{1} tya' Jóon^{1}on.

11 Joon 'e júu^{3} jai'^{2} ga'ɨ́ɨ^{2} Dios cwáain^{1} tya' Jóon^{1}on jin'^{2} 'e Dios ni-gacwo'^{1} jna' coon^{21} juncwii^{21} 'múui^{2} 'e taa'^{21} coon^{21} tøø^{2}mo. 'Wii'^{13} tya' Jóon^{1}on gacwo'^{1} Dios jna' 'e juncwii^{21} 'múui^{2} do.

12 Joon jilee'^{21} 'in ngɨ^{1} sɨcaain^{21} coon'^{13} Jóon^{1} Dios niga'ii'^{21}mo 'e juncwii^{21} 'muui^{21} do. Pe jileei'^{21} 'in jo jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Jóon^{1} Dios jo mo ga'ii'^{21} 'e juncwii^{21} do.

Júu^{3} tyʉ́^{2} lɨ gatséi^{1}

13 Nigasɨɨ^{1}na 'e jí^{2} lo tyii' 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Jóon^{1} Dios 'e litsáa^{1}mo-'oo' 'e niga'ii'^{13}mo' coon^{21} juncwii^{21} 'múui^{2} 'e jo tyéi^{1}.

14 Jo cu'^{2}-tsi' coon'^{13} Dios tsʉ nee^{2}o' wa mo mɨɨ^{21}ɨ' 'e 'yaai^{1}-tsi Dios itɨ́^{2} júu^{3} tyi'.

15 Joon nee^{2}o' wa ganúu^{2}uun Dios júu^{3} tyʉ́^{2} tyi' nee^{2}o' jon 'e ga'ii'^{13}mo' 'e gamɨɨ^{21}ɨ'.

16 Wa nali'^{3}i' 'e 'noo^{1}o jaain^{21} ru'^{1}u' tsaa^{2} 'e jmoo^{1} jo júun^{2}in tsá^{2} 'ná^{1}-a faa'^{13}a' júu^{3} tyʉ́^{2} 'wii^{212} tya'a. Joon i'íin^{1}mo Dios tsaa^{2} tya'a wa jo ga'noo^{1}o tsaa^{2} 'e jmoo^{1}o júun^{2}in tsá^{2}. Sá^{2}-a tsaa^{2} 'e jmá^{1} júun^{2}in tsá^{2} joon jo 'ná^{1} faa'^{13}a' júu^{3} tyʉ́^{2} tya'a 'e joon.

17 Jilaa'^{21} 'e gó^{2} jmoo^{1}o tsá^{2} lɨ́^{2} tsaa^{2} tyani Dios pe sá^{2}-a coon^{21} tsaa^{2} 'e jo júun^{2}in tsá^{2}.

18 'Nee^{2}o' 'e jileei'^{21} tsá^{2} 'in lɨɨ^{1}i jóon^{1} Dios jo ngɨ^{1} to^{2} 'noo^{1}o tsaa^{2} tsʉ un'øø'^{1}mo Jóon^{1} Dios 'ii. Joon jo lii'^{21}i 'in 'lɨɨi'^{3} 'ii.

19 Nee^{2}o' 'e líin^{2}na' jóon^{1} Dios joon tyʉ'^{2}ʉ 'in 'lɨɨi'^{3} to^{1} jilee'^{21} 'in catyaai^{2}, 'in jo cwii^{1}in Dios.

20 Nee^{2}o' jon 'e najó^{3} Jóon^{1} Dios. Joon 'ii-o nagacwo'^{1} jna' 'e licwii^{1}mo' Dios 'in jai'^{2}. Joon toon^{21}on' sɨcaan^{21}na' coon'^{13} 'in jai'^{2} do. 'Iin 'in Jóon^{1} Dios Jesucristo. Joon Jesucristo Dios 'in jai'^{2} joon 'oo^{1}-o coon^{21} juncwii^{21} 'e cwo'^{1} Dios tsá^{2} 'e jo tyéi^{1}.

21 Yʉʉn^{21} tyiia, un'øøi'^{21} yaanaa' coon'^{13} jilee'^{21} dioses 'in gajmeei^{1} tsá^{2} 'in jo jai'^{2}. Amén.

Jí^{2} tɨ tún^{2} 'e gasii^{1}in San Juan

Ngó^{1} tún^{2} jí^{2} sɨɨ^{1}i Wó^{3}

1 Tsá^{2} fee'^{1}mo jna joon sɨ́ɨ^{3}na 'e jí^{2} lo tyi'i Yá^{3} coon'^{13} yɨɨn^{21} tyi'i 'in gatyii'^{13}in Dios. 'E la ja'^{2}mo 'iin^{212}moo 'naa'. Joon jon' jna 'in 'iin^{212}na 'naa' pe jilee'^{21}mo 'in ñi^{1} 'e la ja'^{2}mo seein^{21} Dios.

2 'Iin^{212}moo 'naa' 'wii^{212} 'e júu^{3} ja'^{2}mo 'e lɨ́ɨ^{2}na' joon ilí^{2} la joon coon^{21} tøø^{2}mo.

3 Cwojmaa^{1}a Dios feei'^{1}-tsi tyi'. Joon cwocwo'^{1}o Dios fo'feei'^{1} tyi' 'e saan^{21}an' tyɨ́^{2}-ɨ. Wana mo li'iin^{212}na' la jai'^{2} i'ii'^{13}mo' jilaa'^{21} 'elo tya' Dios Jmii^{21} joon tya' Ña'ñɨ'^{1}ɨ' 'in Jóon^{1} Dios.

4 Galijløø'^{3}moo 'e tsee'^{21}moo 'inlɨ́ɨi^{13} xuui^{212} tyi'i 'in jmoo^{1}o nɨɨ'^{13}ɨ júu^{3} jai'^{2} tya' Dios jiin'^{13} la gatyɨ'^{2}ɨ Dios Jmii^{21} jna' to^{2}.

5 Mɨ́^{3}ɨ tyani'i, Yá^{3}, 'e jmaa^{2}'a la to^{2} tyɨ'^{2} Dios coon'^{12} júu^{3} tya'a. Joon jo 'múui^{2} 'e júu^{3} do tsɨ ca la mo 'wiin^{212} ninee^{2} jna' to^{2} tyɨ'^{2}ɨ 'e 'iin^{212}mo' la jaain^{21} la jaan^{21}na'.

6 Joon 'iin^{212}mo' Dios coon'^{13} tsá^{2} mo jmoo^{21}o' la to^{2} tyɨ'^{2}ɨ. Joon 'e to^{2} tyɨ'^{2} Dios do 'e ganɨɨ^{2}'ɨ ca la mo 'wiin^{212} 'e un'iin^{212}u'un Dios coon'^{13} tsaru'^{1}u'.

Xiiala lɨ́ɨ^{1}i 'in con'^{2} tsá^{2} tóo^{2}

7 Tsɨ fúu^{1}mo 'in con'^{2} tsá^{2} tóo^{2} ningalíin^{2} la caain^{21} juncwii^{21}. 'In tsá^{2} do jo røø^{1}i 'e nigajó^{1} Jesucristo juncwii^{21} lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2}. 'In jin'^{2} la joon con'^{2}on tsá^{2} tóo^{2} joon 'ee'^{1}mo Cristo Ña'ñɨ'^{1}ɨ'.

8 Un'øø'^{21}naa' yaanaa' 'e jo caa^{1}naa' 'e nijmoo^{21}o'o jee^{212} 'naa'. Joon coon'^{13} la joon jo caa^{2}naa' jiin'^{13}xɨ icwo'^{2} Dios 'naa'.

9 Jilee'^{21} 'in lɨ́ɨi^{2} 'e 'øøi'^{21}gɨ-tsi la júu^{3} ga'e^{1} Cristo joon jo jmoo^{1}gɨ 'e júu^{3} do jo ngɨɨ^{1}gɨ coon'^{13} Dios. Pe 'in jmoo^{1}o 'e júu^{3} do ngɨɨ^{1}o coon'^{13} Dios Jmii^{21} joongɨ coon'^{13} Jóon^{1} Dios Jmii^{21}.

10 Wa jalíin^{2} tsá^{2} fu tyii' 'in jo 'e^{1} 'e júu^{3} do jo 'ii'^{13}naa' tsi inɨɨ jon'gɨ fuu^{2}uu': "'Aa^{212}mo'o."

11 Tsɨ wana jin'^{2} tsá^{2}: "'Aa^{212}mo'o", lawa'a røø^{2} sɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} coon'^{13} 'e gó^{2} jmoo^{1}o 'ido.

Júu^{3} lɨ tséi^{1}

12 Sá^{2}gɨ 'e fo'^{3}oo pe jo 'iin^{212}na tóon^{3}oon ni mo'jí^{2} coon'^{13} 'in^{1}. Pe 'ɨ^{1}-tsii yaa'^{13}na yafoo'^{13}na 'naa' ñii'a 'e coon'^{13} la joon itsín^{1} 'e jløø'^{3}mo'.

13 'In jóon^{1} ruu'^{21}'u tsamɨ́^{2} no, 'in gatyii'^{12}in Dios jon sɨ́ɨ^{1}i: "'Aa^{212}mo'o." Amén.

Jí² tɨ 'nɨ¹ 'e gasii¹in San Juan

Faa'²¹a tsá² tyʉ́² tya' Gayo

1 Tsá² fee'¹mo jna joon sɨ́ɨ³na 'e jí² lo tyi'i, Gayo, 'in tyʉ́² seen²¹na coon'¹³. 'E la ja'²mo 'iin²¹²moo 'nʉ.

2 Ru'¹u' 'in 'iin²¹²na, mɨ́³ɨɨ tyani Dios 'e 'yee¹mo tyʉ́² jilaa'²¹ 'e jmoo²'o joon 'e tyʉ́² liseen²un jiin'¹³ la tyʉ́² seen²un tyani Dios.

3 Galijløø'³moo mo gajalíin² 'inlɨ́ɨi¹³ tsaru'¹u' joon gajmaa¹a júu³ xiiala ngɨ́²'ɨ coon²¹ tsáa¹ joon xiiala jmaa²'a 'e la jai'².

4 Jo 'e sá²gɨ 'e jløø'³na coon²¹ 'ii'¹³gɨ la mo ganúu³uun 'e ngɨɨ¹ yʉʉn²¹ tyiia coon'¹³ 'e jo'¹ lɨ́ɨi².

5 Ru'¹u' 'in 'iin²¹²na, tyʉ́²-ʉ jmoo²'o mo unjii²'i 'in tsaru'¹u' jalíin² coon fuu²¹.

6 Joon 'in tsá² do nigamaa¹ júu³ tyani jilee'²¹ 'in taai² sɨcaain²¹ xiiala nigali'iin²¹²mo'o 'ii. Jmaa²gɨ'ɨ 'e tyʉ́² uncoon'¹³'on 'in tsá² do fu¹ taai² jiin'¹³ la tɨ́ɨ²i 'in jmoo¹o to² tyʉ'² Dios.

7 'In tsá² do ningalíin²mo to² tyʉ'² Jesucristo joon jo 'ii'²¹i jiin'¹³xʉ tya' 'in jo cwii¹in Dios.

8 'Wii'¹³ joon 'ná¹-a uncoon'¹³on' 'in tsá² do joon coon'¹³ la joon jmoo²¹o' to² caan²¹mo coon'¹³ 'in cwo¹ júu³ tyʉ́².

'E gó² jmoo¹o Diótrefes

9 Gasɨ́ɨ²na coon²¹ jí² tya' 'in catyaai² 'in jai'² lɨ́ɨi² taai² do. Pe jo 'ii'²¹i to² tyʉ'³ʉʉ 'in Diótrefes tsʉ 'iin²¹²in líin² tsafee'¹mo jee²¹² 'in tsá² do.

10 'Wii'¹³ joon mi yaa'¹³na iun-tii'¹³ii-tsi Diótrefes do jilaa'²¹ 'e niga-jmaa¹a joon jilaa'²¹ júu³ 'atsaa²¹ 'e gafaa'²¹a tyii'i. Joon jo leein²¹-tsi 'in Diótrefes do 'e faa'²¹a pe jo ga'ii'²¹in 'in tsaru'¹u' cwolíin². Joon gatyuu'¹²mo tya' 'in catyaai² 'in 'iin²¹²in 'ii'²¹in 'in tsá² do. Joon jileei'²¹ 'in ga'ii'²¹in 'in tsá² do ga'wóo²mo Diótrefes 'ii jee²¹² 'in jai'² lɨ́ɨi².

11 Ru'¹u' 'in 'iin²¹²na, jo jmaa²'a 'e gó², jmaa²'a jmai'² 'e tyʉ́² tsʉ 'in jmoo¹o 'e tyʉ́² líin² jóon¹ Dios joon 'in ngɨ¹ to² jmoo¹o 'e gó² jo mo galicwii¹in Dios.

'E tyʉ́² jmoo¹o Demetrio

12 Jilee'²¹mo faa'²¹a tyʉ́² tya' Demetrio. Joon jilaa'²¹ 'e jmoo¹o jmai'² 'e tyʉ́² la joon. Joon jna'oo'o sii²¹i'i 'naa' 'e jmai'² 'e tyʉ́² jmoo¹o joon ñí³oo' 'e ja'²mo júu³ tyii'i.

Júu³ lɨ tséi¹

13 Sá² 'láai² 'e 'iin²¹²na fo'³oo pe jo 'iin²¹²na tóon³oon ni mo'jí² coon'¹³ 'in¹.

14 'ɨ¹-tsii yaa'¹³na la jmoono joon mi cwaa'¹na sɨ́ɨ¹³ɨ' coon²¹ caan²¹mo.

15 Cwoseen²mo'o 'e tyʉ́². Jilee'²¹ 'in seein²¹ lo 'in seen²un tyʉ́² coon'¹³ sii¹in: 'Aa²¹²mo'o. 'Aa²¹²mo'o jin'² Wó³ fu'²'u la jaain²¹ la jaain²¹ 'in seein²¹ tyʉ́² coon'¹³ jna'a.

Jí² gasii¹in San Judas tɨ́ɨ²i 'in jai'² lɨ́ɨi² Jesucristo

Sɨɨ¹i Judas jí² tya' 'in gatø'² Dios

1 Jna-a Judas sɨ́ɨ³na 'e jí² lo. Jna-a jaain²¹ 'in jmoo¹o jilaa'²¹ to² tyʉ'² Jesucristo, joon ruu'²¹na Jacobo. Sɨ́ɨ³na 'e jí² lo tyii' 'in gatø'¹ Dios Jmii²¹ 'e nuu²uu' júu³ tya'a. 'Iin²¹²mo Dios 'naa' joon un'øø'¹i 'naa' 'wii'¹³ Jesucristo.

2 Cwocwo'¹o Dios fo'feei'¹-tsi tyii' joon 'e ñí²oo' 'e jløø'³mo Dios Jmii²¹ coon'¹³ 'naa', joon 'iin²¹²mo Dios 'naa'.

La no-o jmoo¹o 'in 'ee¹ júu³ tajuu²¹

3 Tsaru'¹u' 'in 'iin²¹²na, 'áa¹mo gali'iin²¹²na sɨ́ɨ³na coon²¹ jí² tyii' cwáain¹ tya' to² jmoo¹o Dios 'wii²¹² tyi'. Pe la no-o sɨtyée¹na jmɨɨ²¹² wa'a sɨ́ɨ³na 'e jí² lo tyii' 'e mɨ́³ɨɨ tyaní²ii' 'e jmaa²aa' taa'²¹a 'wii²¹² tya' júu³ 'e tsáa¹mo-'oo', júu³ gacwoo¹ Dios tsá² tya'a coonti.

4 Tsʉ 'inlɨ́ɨi¹³ tsá² jee²¹² 'naa' jin'² 'e jai'² lɨ́ɨ²i Cristo pe tsá² tajuu²¹mo 'ii. 'Uun²¹mo 'e'²e tsá² júu³ 'e jo jo'¹. Tsá² gó² 'ino. 'In tsá² tajuui²¹ no jin'²in 'e tsʉ 'wii'¹³ feei'¹-tsi Dios 'wii²¹² tya' tsaa² tya' tsá² lí²-i jmá¹ tsá² doñi'ee 'e gó² 'e 'iin²¹²in. Joon coon'¹³ la joon jmoo¹o jo tsáai¹-tsi 'in jaan²¹mo Fii²¹i' Dios Jmii²¹ coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesucristo. Joon gajin'² jí² tya' Dios calɨɨ 'ee ilí² tya' 'in tsá² tajúui²¹ no.

5 Xʉfiin'¹³ tyʉ́² ñí²oo' 'e gajmaa¹a Ña'ñʉ'¹ʉ' 'iin²¹²na untii'¹³i-'oo' xiiala ga'ín¹ Ña'ñʉ'¹ʉ' joon gauntyée¹mo 'in jo jai'² galɨ́ɨi² jee²¹² tsá² Israel xʉfiin'¹³ gatyíi¹³mo jileei'²¹ lɨ sii²¹ Egipto do.

6 Cwotii'¹³-'oo' jon xiiala gatain'¹ Dios Jmii²¹ 'in ángeles do tya'a 'nʉñí³ tsʉ 'wii'¹³ gatʉʉ¹ʉ 'án³ tya'o. Do-o taain²¹² lɨ nʉʉ²¹ sɨ'máa¹i ca tɨ́² jmɨɨ²¹² ilisá² 'ii'²¹ tya'a.

7 La joon lɨ́² coon'¹³ 'in tsá² néei¹ fuu²¹ Sodoma coon'¹³ Gomorra coon'¹³ fuu²¹ náa¹ co'. Gatʉʉ¹o 'in tsá² do 'e tɨ́ɨi² jmáa¹a tsá² coon'¹³ tsamɨ́² joon gajmaa¹a coon'¹³ 'in tún²mo. 'E joon lawa coon²¹ li² tya' Dios Jmii²¹ lɨ́ɨ¹i 'in tsá² do tya' jilee'²¹ tsá² taain²¹² juncwii²¹. Gajuun²¹ Dios fuu²¹ goo¹o 'ido joon ní² 'in tsá² do wúu¹ coon'¹³ jɨ́² 'e coo²¹ coon²¹ tøø²mo.

8 La joon lɨ́ɨ¹i 'in tsá² tajuui²¹ no 'e tyaa¹ júu³ 'e gacɨɨ¹ 'e li'¹o jmaa¹a 'e gó². Tyaa¹ 'in tsá² do júu³ 'e lí² un'leei'²¹ tsá² yaai coon'¹³ tsamɨ́² sɨ coon'¹³ 'in túin¹ 'ee. Tyaa¹o júu³ 'e lí² 'ee'¹mo tsá² 'in 'oo¹o to² joon faa'²¹a 'laa' tya' ángeles tya' Dios.

9 Pe jiin'¹³ Miguel, 'in ángel 'in feei'¹gɨ tya' Dios, jo gajíi²in 'in 'lɨɨi'³ mo jo gacwo'¹ júu³ ruu'²¹i coon'¹³ 'in 'lɨɨi'³ cwáain¹ tya' moo¹ taai² 'lɨɨ²¹² Moisés. Lɨ' jiin'¹³ 'e faa'²¹o: "Cwo'e'²e Ña'ñʉ'¹ʉ' 'nʉ." Tsʉ 'in 'lɨɨi'³ do lɨ́ɨi¹ 'ɨɨ'¹³ nifu tya' Dios la mo jéei¹.

10 Pe 'in tsá² tajuui²¹ no faa'²¹a 'laa'²¹ tya' 'e jo ñi¹i. Joon coon'¹³ jilaa'²¹ 'e jmoo¹o la jmoo¹o joo'núu³ 'in jmoo¹o jiin'¹³ la 'iin²¹²in joon un'lee'²¹mo tɨ lɨ 'lɨɨ'³. Lɨ 'lɨɨ'³ tsalíin².

11 Fúu² 'áa¹mo 'ido tsʉ ningalíin² la fu¹ gangó¹ Caín 'in gajmaa¹a jiin'¹³ la 'iin²¹²in. Joon gatʉʉ²o 'e fu¹ tyʉ́² la gatʉʉ²¹ Balaam 'e jnaa²¹a cuu². Joon ityée¹mo Dios 'ii la gatséi¹ Coré 'wii²¹² tya' ga'noo¹o mɨɨ'¹³ tya' 'in tyʉ'² to².

12 Joon 'in tsá² tajuui²¹ no jalíin² gø'²ø jo 'ee un'goo²¹ 'e cwo² Dios. Joon un'lɨɨ'²ɨ lɨ sɨcaan²¹naa' cøø²øø' jmɨɨ²¹² mo untii'¹³-tsi ruu'²¹i ijó¹ Ña'ñʉ'¹ʉ'. Lɨ́ɨ¹i 'in tsá² do la lɨ́¹ jníi¹ tyʉʉn²¹. Jmai'² tyí² 'e jníi¹ do jo jmɨ́¹ jéei¹. La joon jon júu³ tya' 'ino, jmai'² tyí² taa'¹³ jo 'ee to² 'íin³ tya' jiin'¹³ jaain²¹. 'Ino lɨ́ɨ¹i la lɨ́¹ 'mó² 'oofuu²¹ 'e mo tɨ́² jiin²¹ tya'a jo cwo¹ 'oofuu²¹. Joon gasø'¹ tsá² la tyan¹ jmóo³ joon lityʉʉn²¹ coonti.

13 Jmoo¹o 'ino la jmoo¹o jmɨ'ñi'³ 'e jnóo¹on tɨ'² la ngóo¹ 'naai'¹³ jo ján². Lɨ́¹

jon^{1} 'lɨɨ'^{3} coonti. 'Inlɨ́ɨi^{13} tyaa^{1} cwoo^{21}o 'in tajuui^{21} do juncwii^{21} tya'a 'e lɨ́ɨ^{2}i coon'^{13} la joon tiin'^{13}in tyani Dios pe jon' la joon. Joon Dios ipii^{1}in 'ii lɨ nɨɨ^{21} coonti.

14 La gajin'^{2} 'lɨɨ^{212} Enoc tya' 'in tsá^{2} tajuui^{21} no. 'In Enoc do 'in galiseein^{21} (tɨ' dyía^{2}) cɨɨin^{21}gɨ lagɨ 'lɨɨ^{212} Adán. Joon coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Dios gajin'^{2}in: "Gamáa^{1}na Ña'ñɨ'^{1}ɨ' joon ijó^{1} coon'^{13} 'ɨɨ'^{13} tya'a fúui^{1} 'áa^{1}mo.

15 Joon ijmáa^{1}a 'ii'^{21} røø^{21} tya' jileei'^{21} 'in nigajmaa^{1}a 'e gó^{2}, jo tsaa'^{2}-tsi Dios, joon ni gafaa'^{21}a 'laa'^{21} tya' Dios Jmii^{21}." Jiin'^{13} 'eno-o júu^{3} gatyaa^{1} Enoc do.

16 Tsá^{2} jo 'ee tɨ́^{2}-tsi 'in tsá^{2} tajuui^{21} no, jmai'^{2} to^{2} cwoo^{1} tsaa^{2}. Jiin'^{13} ngɨ^{1} to^{2} 'noo'^{1}o jiin'^{13} 'e 'iin^{212}in. Tyaa^{1} júu^{3} 'e jmoo^{1}o jloo'^{3} joon faa'^{21}a 'e tyɨ́^{2} tya' tsá^{2} 'iin^{212}in wa'a 'ee icwoo^{1} tsá^{2} 'ii.

'Ɨ^{1} Judas júu^{3} 'e 'ná^{1} jmáa^{1}a 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2}

17 Pe 'naa', tsaru'^{1}u' 'in 'iin^{212}na, cwotii'^{13}-'oo' la gajin'^{2} 'in apóstoles tya' Ña'ñɨ'^{1}ɨ' Jesucristo ca la mo jéei^{1}:

18 "Mi tɨ́^{2} jiin^{21} 'e tɨ lɨtyéi^{1} juncwii^{21} iliseein^{21} tsá^{2} 'in ungøøi^{1} 'naa' jilaa'^{21} 'e tsáai^{1}-'oo' joon ingɨ^{1} to^{2} jmoo^{1}o jiin'^{13} 'e gó^{2} 'e tɨ́^{2}-tsi. Jo jmoo^{1}o la to^{2} tyɨ' Dios." Jin'^{2} apóstoles do.

19 'In tsá^{2} no jmoo'^{13} poo^{212} jee^{212} 'naa', tɨ́^{2}-tsí 'e jmoo^{1}o jilaa'^{21} 'e gó^{2} sá^{2} juncwii^{21} joon jo mo 'í^{2} Espíritu Tyɨ́^{2} tya' Dios almas tya'a.

20 Pe 'naa', tsaru'^{1}u' 'in 'iin^{212}na, tá^{2} táain^{1}-'oo' coon'^{13} jilaa'^{21} júu^{3} 'e tsáai^{1}-'oo' 'e gacwoo^{1} Dios. Joon jmaai'^{13} júu^{3} 'e tyɨ́^{2}-ɨ tya' Dios. Fáa^{13}aa' júu^{3} tyɨ́^{2} coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Espíritu Tyɨ́^{2} tya' Dios.

21 Cwoliseen^{2}naa' 'e li'iin^{212}mo Dios 'naa', joon sɨjaan^{21}oo' 'e jmɨɨ^{212} mi cwo'^{2} Ña'ñɨ'^{1}ɨ' Jesucristo jna' coon'^{13} 'e fee'^{1}-tsi coon^{21} juncwii^{21} 'e jo tyéi^{1}.

22 'In jo mo galitsáai^{1}-tsi tyɨ́^{2} cwotyáa^{2}aa'-tsi.

23 'Inlɨ́ɨi^{13}gɨ tyíi^{2}naa' jee^{212} jɨ́^{2} 'e itiin'^{13}mo. Jmaa^{2}aa' feei'^{1}-'oo' 'wii^{212} tya' 'inlɨ́ɨi^{13}. Pe cwo'ee'^{1}moo' 'e gó^{2} 'e nigajmaa^{1}a 'ino.

'Ɨ^{1} Judas júu^{3} 'e un'goo^{21} tsá^{2} Dios Jmii^{21}

24-25 Pe Dios lí^{2}-i un'øø'^{21}i 'naa' 'e jo xuu'^{21}naa' tsaa^{2} tyii'. 'Ii-o lí^{2} tø'^{1}ø 'naa' lɨ tyíin^{1}in lɨ 'ya'^{2}gɨ tya'a jløø'^{3}moo' 'áai^{1} coon'^{13} jiin'^{13} coon^{21} tsaa^{2} tyii'. Cwolí^{2} jilaa'^{21} 'e 'ya'^{2}gɨ tya' 'in Dios 'in jmɨɨ^{1}-tsi. Jaan^{21}mo 'ii. Cwolí^{2} feei'^{1}gɨ 'ii joon jiin'^{13} 'ii tɨ́ɨi^{2} to^{2}, jiin'^{13} 'ii-o lí^{2} jmaa^{1}a 'ii'^{21} 'wii'^{13} cwáain^{1} tya' Ña'ñɨ'^{1}ɨ' Jesucristo. Cwolí^{2} tya'a jilaa'^{21} ca la mo 'wiin^{212}, ca nano, ca la tøø^{2}mo. Amén.

El Apocalipsis

Júu³ gajmaa'¹³a Jesucristo

1 'E jí² lo taa'¹³ júu³ 'e gacwo'¹ Dios Jmii²¹ Jesucristo 'e cwo'²o tsá² jmoo¹o to² tya'a iliñi¹i 'ee ilí² la jmoono. Joon coon'¹³ jaain²¹ ángel tya'a Jesucristo gajmaa¹a 'e liñi¹i jaain²¹ tsá² 'in jmoo¹o to² tya'a sii²¹ Juan 'e júu³ lo.

2 Joon 'in Wó³ do gajin'²o la jai'² jilaa'²¹ 'e ganii²¹² cwáain¹ tya' Dios Jmii²¹ joongɨ júu³ tya' Jesucristo.

3 Jløø'³mo jileei'²¹ 'in jøø²ø 'e jí² lo joon jløø'³mo jon jileei'²¹ 'in núu²un mo untsaa² tsá² 'e jí² lo 'e gacwó² Dios wa mo jmoo¹ tsá² nɯɯ'¹³ɯn tsɯ tɨ lɨ tɨ́² ityéi¹ 'e júu³ lo.

Sɨɨ¹i Wó³ jí¹ tya' dyía¹ poo²¹² tsá² jai'² lɨ́ɨi² Cristo

4 Jna-a, Wó³, jmóo³oo 'e jí² lo tya' 'in dyía¹ poo²¹² tsá² jai'² lɨ́ɨi² Cristo néei¹ lɨ sii²¹ Asia. Cwouncwaai'³ Dios Jmii²¹ 'naa' 'e seen²¹naa' tyɨ́² coon'¹³on. Tsɯ seen²¹mo Dios nano, seein²¹ calɨɨ jon, joon ijó¹. 'Ii'¹³naa' cwa'³ jon tya' dyái¹ espíritu 'in téein² tyani lɨ sɨlɨɨ²¹² lɨ tyíin¹ Dios Jmii²¹.

5 'Ii'¹³naa' cwa'³ jon tya' Jesucristo 'in ga'ɨɨ¹ júu³ 'e jai'². 'Ii nifu gajiin'¹ jee²¹² 'lɨɨ²¹² joon tyɯ'²ɯ to² jileei'²¹ røøi¹³ taain²¹² fu juncwii²¹. 'Iin²¹²mo Cristo jna' joon gatyii¹o tsaa² tyi' coon'¹³ jmɨ¹ 'øø¹i.

6 Cristo do nigajmee¹i jna' 'e lɨ́ɨ¹na' røøi¹³ joongɨ untsá² tya'a 'e jmoo²¹o' to² tyɯ'² Dios Jmii²¹. Cwolí² tya'a jilaa'²¹ 'e 'ya'²gɨ la joon jon jilaa'²¹ 'ii'²¹ tya'a coon²¹ tøø²mo. Amén.

7 ¡Jøø²øø', ijó¹ Cristo jee²¹² jníi¹! Joon jileei'²¹ tsá² taain²¹² fu juncwii²¹ ijøø²i 'ii. Ca 'in gajmee'²¹i 'ii ijøø²i 'ii. Joon jileei'²¹ tsá² ityi'²i xuui²¹²-tsi mi nii¹in. Ja'²mo, la joon ilí².

8 "Jna-a 'in nifu, la joon jon lɨ tyéi¹. La lɨ́¹ letras A coon'¹³ Z lɨ́ɨ¹na", jin¹³ Ña'ñɯ'¹ɯ' 'in seein²¹ nano, 'in seein²¹ la mo 'wiin²¹² joongɨ ijó¹. 'Ii 'in feei'²¹gɨ la jee²¹² jileei'²¹.

Wó³ jøø²i Cristo

9 Jna-a, Wó³, 'in lɨ́ɨ¹i ruu'²¹naa'. Jna 'in caan²¹moo coon'¹³ 'naa' jilaa'²¹ wúu¹ 'e nee²¹e'. Tyɯ'² Dios to² jna' la 'oo'²¹ tsaru'¹u' joon gauncoon'¹³on Jesucristo jna' 'e seen²¹na' 'e feei'¹-tsi'. 'Yuu²na 'nɯñí³ coon²¹ lɨ sii²¹ Patmos, Patmos do coon²¹ cwoo'¹³ tyɨ́ɯn² roon¹ tún² tsa'¹ ni jmɨ'ñi'¹. 'Uu²¹²uu 'nɯñí³ tsɯ 'wii'¹³ nigacwó²oo júu³ tyɨ́² tya' Dios joon gafo'¹oo 'wii'¹³ tya' Jesucristo.

10 Galɨ́² coon²¹ jmɨɨ²¹² mo 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá² gatyɯ'² 'in Espíritu Tyɨ́² tya' Dios jna to² joon ganú³uun lɨ' caluu jna coon²¹ júu³ 'e faa'²¹a tá², 'e lí² la 'iin² coon²¹ trompeta,

11 'e jin'² sɨɨ'²¹ɨ jna:

—Táan¹ ni jí² jilaa'²¹ 'e jøø²'ø joon sɨɨ²¹u'u tya' 'in tsá² dyía¹ poo²¹² 'in jai'² lɨɨi² Cristo 'in néei¹ lɨ sii²¹ Asia; ca fuu²¹ lɨ sii²¹ Efeso, coon'¹³ fuu²¹ Esmirna, coon'¹³ fuu²¹ Pérgamo, coon'¹³ fuu²¹ Tiatira, coon'¹³ fuu²¹ Sardis, coon'¹³ fuu²¹ Filadelfia, coon'¹³ fuu²¹ Laodicea.

12 Joon gajíin¹³na 'ñii'a 'e jøø³øø 'iin 'in gafee'²¹ jna do joon gamoo²¹oo dyía¹ candeleros 'e lɨ́¹ cwanáa¹.

13 Joon tún² tsa'¹ jee²¹² candeleros do siin'¹³ jaain²¹ tsá² 'in lɨ́ɨi¹ la lɨ́ɨ¹i 'in Ruu'²¹i Tsá². Joon tyi'²i sɨɨn'¹³ɨn cwaa²¹ 'e 'íi¹ ca luutɨɨ²ɨ. Joongɨ lawa coon²¹ loo²¹ lɨ́¹ jmai'² cwanáa¹ 'nɯɯ¹ɯ nitsíi¹i.

14 Joon jnɯtyíi¹i taa²¹ la taa²¹ jnɯ́² joo'saa'²¹ taai²¹ joongɨ la lɨ́¹ 'moo²¹. Joon unníi¹i lɨ la lɨ jɨ́² coo²¹.

15 Joon tɨɨ²ɨ lɨ la lɨ ñí³ bronce tyɨ́² 'e coo²¹ ni jɨ́². Joon jmíi¹ tya'a 'íin² lawa lɨ 'yɯ jmɨɨ²¹² 'láai¹ 'áai¹.

16 Joon seen'¹³in dyái¹ nɯ́ɯ¹ cwoo²¹o tsáa¹. Joon tsi nɯ' 'oo²¹²o 'yeei'²¹ coon²¹ espada 'e 'má¹ 'áai¹ la je tún² taain²¹². Joon níi¹i jɨɨ'¹ la jɨɨ'¹ ñi'¹ mo tyíi² 'yiia²¹.

17 Mo gajøø^{3}na 'ii tsifu gacɨɨ'^{21}na 'wii^{212} tɨɨ^{2}ɨ lawa'a gajuun^{21}moo. Pe 'ii do tyaa^{1}a cwoo^{21}o tsáa^{1} tyiia joon jin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ jna:

—Jo foo'^{13}'o. Jna-a 'in nifu, la joon jon lɨ tyéi^{1}.

18 Jna-a 'in seen^{21}moo, gajúun^{1}na pe nano seen^{21}moo coon^{21} tøø^{2}mo. Jna-a tyʉ'^{2}ʉ to^{2} mi júun^{2}in tsá^{2} joongɨ lɨ tsalíin^{2}in mi yuui'^{13} júun^{2}in.

19 Táan^{2} ni jí^{2} jilaa'^{21} 'e niñíi^{2}'i, jilaa'^{21} 'e sá, coon'^{13} 'e ilí^{2} mi licɨɨin^{21}gɨ.

20 'Elo 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} cwáain^{1} tya' 'in dyái^{1} núʉ^{1} 'in gañíi^{13}u'u lɨ' cwóo^{3}oo tsáa^{1} joongɨ 'e dyía^{1} candelero lɨ́^{1} cwanáa^{1}. 'In dyái^{1} núʉ^{1} do 'in lɨ́ɨ^{1}i lawa 'in dyái^{1} tsá^{2} cwoo^{1} júu^{3} tya' Dios jee^{212} 'e dyía^{1} poo^{212} tsá^{2} jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Cristo do. Joon 'e dyía^{1} candelero lɨ́^{1} lawa 'e dyía^{1} poo^{212} tsá^{2} jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Cristo.

2

Júu^{3} tya' tsá^{2} néei^{1} Efeso

1 Jin'^{2} in ángel do:

—Táan^{1} ni jí^{2} 'e júu^{3} lo 'e sɨɨ^{21}u'u tya' 'in cwoo^{1}o júu^{3} tya' Dios jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Cristo néei^{1} Efeso: "La joon jin'^{2} 'in seen'^{13}in 'in dyái^{1} núʉ^{1} do coon'^{13} cwoo^{21}o tsáa^{1} joon ngɨɨ^{1}o jee^{212} 'e dyía^{1} candelero lɨ́^{1} cwanáa^{1} do.

2 Ñí^{3}oo jilaa'^{21} 'e jmoo^{2}oo', coon'^{13} jilaa'^{21} to^{2} wúu^{1} 'e jmoo^{2}oo' joongɨ xiiala feei'^{1}-'oo'. Ñí^{3}oo 'e jo taa^{2}aa' coon'^{13} 'in gó^{2}. Ñí^{3}oo xiiala nilatsáai^{1}-'oo' 'in jin'^{2} 'e lɨ́ɨi^{1} apóstoles tya' Cristo pe jo lɨ́ɨ^{1}i la joon. Joon gataan'^{13}moo' 'e tajúu^{3}mo.

3 Nigalifee'^{1}mo-'oo', joon gañí^{2}ii' wúu^{1} joongɨ gajmaa^{2}aa' to^{2} 'wii'^{13} cwáain^{1} tyiia jiin'^{13} jo 'ee ga'ii'^{21} 'woo^{2}oo'.

4 Pe ñí^{3}oo coon^{21} 'e gó^{2} tyii': jo 'iin^{212}gɨɨ' jna la 'ii^{212}naa' jna mo 'wiin^{212}.

5 Tsʉ 'wii'^{13} joon untii'^{13}-'oo' xiiala lɨ́ɨ^{1}naa' la mo jéei^{1}. Cwojaa'^{21}-'oo' joon jmaa^{2}aa' la gajmaa^{2}aa' mo 'wiin^{212} do. Wa'a jo jmaa^{2}aa' incwéei^{1}moo la jmoono joon ityíi^{3}oo candelero tyii' 'áa^{3} tya'.

6 Pe coon^{21} 'e tyʉ́^{2} sá^{2} tyii', 'aa'^{21}-'oo' 'e jmoo^{1}o 'in tsá^{2} coon^{21} poo^{212} sii^{21} nicolaitas, joon 'aa'^{1}oo jon to^{2} jmoo^{1}o.

7 Jileei'^{21} 'in núu^{2}un, cwonʉʉ^{21}ʉn 'ee 'e jin'^{2} 'in Espíritu tyʉ́^{2} tya' Dios tya' tsá^{2} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Cristo: Tya' jileei'^{21} 'in lii'^{1} icwóo^{3}oo 'e cu'^{2}u 'e 'oofuu^{21} tya' 'e 'mó^{2} si'^{2} tún^{2} tsa'^{2} lɨ sá^{2} 'mó^{2} tya' Dios. Joon 'e 'mó^{2} do sii^{21}: 'mó^{2} 'e cwoo^{1}o fu juncwii^{21} tya' tsá^{2}."

Júu^{3} tya' tsá^{2} néei^{1} Esmirna

8 'Táan^{1} jon ni jí^{2} 'e júu^{3} lo 'e sɨɨ^{21}u'u tya' 'in cwoo^{1}o júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Cristo néei^{1} Esmirna: "La joon jin'^{2} 'in seein^{21} mo ga'láa^{2} 'wii^{212}, seen^{21}mo lɨ tyéi^{1} jon, 'in nigajúin^{1} joon gajiin'^{1}o tún^{1}:

9 Ñí^{3}oo jilaa'^{21} 'e jmoo^{2}oo', coon'^{13} jilaa'^{21} wúu^{1} seen^{21}naa', joongɨ 'e tañíi^{2}moo'. Pe coon'^{13} fo'feei'^{1} tya' Dios 'e galityú^{1}moo' tyaníi^{1}i. Ñí^{3}oo jon xiiala faa'^{21} 'laa'^{21} tyii' 'in tsá^{3} 'in jin'^{2}o 'e tsá^{2} Israel 'ii pe jo jo'^{1} tsʉ tsá^{2} tya' Satanás 'ii.

10 Jo jmaa^{2}aa' 'goo^{2}oo' wúu^{1} imoo^{2}oo' tsʉ 'in 'lɨɨi'^{3} itaa'^{21}i 'inlɨ́ɨi^{13} 'naa' 'nʉñí^{3}, 'iin^{212}in litsáai^{1}-tsi xiiala lɨ́ɨ^{2}naa'. Joon imoo^{2}oo' wúu^{1} ce tséin^{1} dyá^{2} jmɨɨ^{212}. Pe jmaa^{2}aa' tá^{2}-'oo' 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}naa' ca mi júun^{2}naa' joon icwo'^{3}oo 'naa' lawa coon^{21} corona tyii' 'e seen^{21}naa' coon'^{13} Dios Jmii^{21} coon^{21} tøø^{2}mo.

11 Jileei'^{21} 'in núu^{2}un, cwonʉʉ^{21}ʉn 'e jin'^{2} 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios tya' tsá^{2} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Cristo: Tya' jileei'^{21} 'in lii'^{1} jo wúu^{1} iní^{2}i mi jmá^{1} Dios 'ii'^{21} tya' tsá^{2}."

Júu^{3} tya' tsá^{2} néei^{1} Pérgamo

12 'Táan^{1} ni jí^{2} 'e júu^{3} lo 'e sɨɨ^{21}u'u tya' 'in cwoo^{1}o júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Cristo néei^{1} Pérgamo: "La joon jin'^{2} 'in tsá^{2} do 'in 'yeei'^{21} 'oo^{212}o coon^{21} ñí^{3} espada 'e 'má^{1} la je tún^{2} taain^{212}:

13 Ñí³oo jilaa'²¹ 'e jmoo²oo'. Joon xʉfiin'¹³ née¹naa' lɨ tyʉ'² Satanás to² jo mo tʉʉ²ʉʉ' cwáain¹ tyiia. Jo mo tʉʉ²ʉʉ' 'e jo'¹o lɨ́ɨ²naa' jna. Jogɨ gatʉʉ²ʉʉ' júu³ tyiia mo gajúin¹ jaain²¹ tsá² tyiia jee²¹² 'naa' 'in sii²¹ Antipas. 'Ii gajúin¹ 'wii'¹³i gafaa'²¹a júu³ tyiia. Fuu²¹ goo²oo' lɨ tyíin¹ Satanás gajún¹mo 'ido.

14 Pe sá²gɨ coon²¹ tún² júu³ 'e gó² tyii': seein²¹ 'inlɨ́ɨi¹³ jee²¹² 'naa' 'in jai'² lɨ́ɨi² Cristo néei¹ Pérgamo do 'in jo 'iin²¹²in tʉ́² jilaa'²¹ júu³ 'e ga'ee¹ Balaam, 'in gacwo'¹ cwáain¹ Balac. Coon'¹³ júu³ ga'ee¹ Balaam do joon ga'noo¹o tsaa² 'in tsá² Israel do mo gagøø'²¹ø 'uunñi² 'e gatyaa²¹ tsá² tyani tsá² cun'uu'²¹ joon ga'láa¹a coon'¹³ tsamɨ́² tya' 'in xeei'²¹.

15 Seen²¹mo jon 'inlɨ́ɨi¹³ tsá² 'in jo 'iin²¹²in tʉ́² júu³ 'ee¹ tsá² coon²¹ poo²¹² 'in sii²¹ nicolaitas. Joon 'aa'¹oo 'e júu³ do 'e 'ee¹ 'in tsá² do.

16 Tsʉ 'wii'¹³ joon cwojaa'²¹-'oo' la jmoono tsʉ igóo³oo jmáa³aa 'nii²¹ coon'¹³ 'in tsá² do coon'¹³ 'e ñí³ espada 'yeei'²¹ moo'óo³oo.

17 Jileei'²¹ 'in núu²un, cwonʉʉ²¹ʉn 'ee 'e jin'² 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Dios tya' tsá² 'in jai'² lɨ́ɨi² Cristo: Tya' jileei'²¹ 'in lii'¹ icwóo³oo maná 'e dø'²ø 'e jó¹ fu ñʉ'fú². Cwóo³oo jon coon²¹ cuun²¹² taa²¹ 'e toon¹ coon²¹ nombre 'mɨ́ɨ² tya'a. Joon jiin'¹³ 'in ga'ii'²¹ 'e cuun²¹² do iliñi¹i xiiala sii²¹ do."

Júu³ tya' tsá² néei¹ Tiatira

18 'Táan¹ ni jí² jon 'e júu³ lo 'e sɨɨ²¹u'u tya' 'in cwoo¹o júu³ tyʉ́² tya' Dios jee²¹² 'in jai'² lɨ́ɨi² Cristo néei¹ Tiatira: "La joon jin'² 'in Jóon¹ Dios Jmii²¹, 'in 'oo²¹²o 'unni² 'e lɨ la lɨ jɨ́² coo²¹ joon tɨɨ²ɨ lɨ la lɨ ñí³ bronce 'e jɨɨ'¹:

19 Ñí³oo jilaa'²¹ 'e jmoo²oo'. Ñí³oo jon xiiala 'née¹moo' tsá², xiiala tsáai¹-'oo' jna joongɨ xiiala un-coon'¹³naa' tsá² 'e fee'¹mo-'oo'. 'Áai¹gɨ nijmoo²oo' 'e tyʉ́² nano lagɨ mo 'wiin²¹².

20 Pe coon²¹ 'e gó² 'e sá² tyi'naa': 'Naa' jmoo²oo' taa'²¹ coon'¹³ 'in tsamɨ́² do sii²¹ Jezabel, 'in jin'² 'e faa'²¹a cwáain¹ tya' Dios. Pe jmai'² 'e coon'²¹on tsá² tyiia tóo² coon'¹³ júu³ 'e 'ee¹ do. Joon tsʉ 'wii'¹³ 'e júu³ 'e'²e 'ido tsá² tyiia 'láa¹o coon'¹³ tsamɨ́² tya' tsá² xeei'²¹ joon cøø'²¹ø 'uunñi² tyaa¹ tsá² tyani dioses tya'a 'in gajmee¹i tsá².

21 Nigacwóo³oo 'áai¹ wa'a jaa'²¹-tsi 'in tsamɨ́² do 'e gó² jmoo¹o coon'¹³ tsañʉʉ'¹ pe jo mo gali'iin²¹²in.

22 Ijó¹ coon²¹ jmoowúu¹ 'gɨɨ'¹² tya'a isɨ́ɨ³na 'e tyii¹a 'e jo lí² róon²gɨ. Joon wa jo jaa'²¹-tsi tsá² 'in ga'láa¹ coon'¹³on joon wa jo tʉʉ² 'in tsá² do 'e gó² ga'e'²e 'in tsamɨ́² do 'ii i'e'³ee wúu¹ 'áa¹mo.

23 Joon ijngaa'³moo jóon¹on 'in tsamɨ́² do. 'E coon'¹³ la joon ilicón² cwáain¹ jileei'²¹ 'in jai'² lɨ́ɨi² Cristo 'e ñíi²oo ce jilaa'²¹ 'e 'ɨ¹-tsi tsá² coonti coon'¹³ jilaa'²¹ 'e 'øøi'²¹-tsi. Joon icwo'³oo 'naa' la jaain²¹ la jaan²¹naa' jiin'¹³ la 'e nigajmaa¹a.

24 Pe tya' 'in catyaai² 'in néei¹ Tiatira 'in jo mo galii'¹i 'e júu³ ga'é² 'in tsamɨ́² do jo cwo'³gɨɨ 'naa' to² jmaa²aa'. Jin'² tsá² 'e júu³ 'é² 'in tsamɨ́² do 'e júu³ jmɨɨ¹gɨ-tsi 'áai¹, pe 'e jo'¹o 'e gajooin¹-tsi Satanás 'e júu³ do.

25 Fuu²¹²uu 'naa' un'øø'¹³naa' 'e ni²oo' ca mi cwéi¹na juncwii²¹.

26 Joon 'in lii'¹ joongɨ 'in jmoo¹o ji-laa'²¹ 'e 'iin²¹²na 'e jmáa¹a icwo'³oo 'ii 'ii'²¹ ityʉ'²ʉ to² tsá² taain²¹² juncwii²¹ la gacwo'¹ Ñʉ'³ʉʉ jna 'ii'²¹ ityʉ'³ʉʉ to².

27 Joon ityʉ'²ʉ to² coon'¹³ coon²¹ 'ɨɨ'¹³ lɨ́¹ ñí³ joon wa jo nʉʉ'¹³ tsá² ifíin¹in tsá² lawa coon²¹ tsʉʉ² cwoo'¹³.

28 Icwóo³moo joon núʉ¹ 'áa³ mo 'aa²¹.

29 Jileei'²¹ 'in núu²un, cwonʉʉ²¹ʉn 'ee 'e jin'² 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Dios tya' tsá² 'in jai'² lɨ́ɨi² Cristo."

3

Júu³ tya' tsá² néei¹ Sardis

1 'Táan¹ jon ni jí² 'e júu³ lo 'e sɨɨ²¹u'u tya' 'in cwoo¹o júu³ tya' Dios jee²¹²

'in jai'^{2} lɨ́ɨɨ^{2} Cristo néei^{1} Sardis: “La joon jin'^{2}in 'in 'áa^{1}i 'in dyái^{1} espíritus tya' Dios joongɨ 'in dyái^{1} núu^{1}: Ñí^{3}oo jilaa'^{21} 'e jmoo^{2}oo'. 'Áai^{1} taa'^{13} júui^{3} 'naa' 'e seen^{21}naa' 'e jiin^{2}iin' pe jiin'^{13} 'e 'ɨ^{1}-tsi tsá^{2}.

2 'Wii'^{13} joon unjnaa^{21}-'oo'. Cwóo^{13}oo' pí^{2} yaanaa' jilaa'^{21} 'e jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}naa' tsu̇ tɨ lɨ tú̇u̇^{3}moo 'naa'. Tsu̇ nicón^{3}oo cwáain^{1} 'e jo mo 'yeei^{21} to^{2} tyii' tyani Dios tyiia.

3 'Untii'^{13}-'oo' jilaa'^{21} júu^{3} tyú̇^{2} 'e ga'e'^{2} tsá^{2} 'naa', joon jmaa^{2}aa', joon cwojaa'^{21}-'oo'. Joon wana jo unjnaa^{21}-'oo', igóo^{3}oo tyii' lawa jaain^{21} 'uun^{21} jiin'^{13} jo ñí^{2}ii' 'ee 'ii'^{21} igóo^{3}oo.

4 Xu̇fiin'^{13} la joon, seen^{21}mo 'inlɨ́ɨɨ^{13} fuu^{21} Sardis do 'in jo mo gaun'lɨɨ'^{3} sɨɨn'^{13}ɨn. Joon 'ii ingɨ́^{1} coon'^{13} jna tyi'^{2}i sɨɨn'^{3} taa^{21} tsu̇ la joon gatɨɨ^{21}i.

5 Joon jileei'^{21} 'in lɨɨ'^{1}ɨ icɨ'^{2}ɨ sɨɨn'^{3} taa^{21} joon jo 'íin^{13}na 'e sii^{21} 'ii jee^{213} 'e jí^{2} tya' juncwii^{21} tya' tsá^{2}. Ifo'^{3}oo 'e cwii^{1}moo 'in tsá^{2} do tyani Dios Jmii^{21} coon'^{13} ángeles tya'a.

6 Jileei'^{21} 'in núu^{2}un, cwonu̇u̇^{21}u̇n 'ee 'e jin'^{2} 'in Espíritu Tyú̇^{2} tya' Dios tya' 'in jai'^{2} lɨ́ɨɨ^{2} Cristo.”

Júu^{3} tya' tsá^{2} néei^{1} Filadelfia

7 ’Táan^{1} ni jí^{2} jon 'e júu^{3} lo 'e sɨɨ^{21}u'u tya' 'in cwoo^{1}o júu^{3} tyú̇^{2} tya' Dios jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨɨ^{2} Cristo néei^{1} Filadelfia: “La joon jin'^{2} 'in tyúi^{1}, 'in jmoo^{1}o jmai'^{2} 'e la jai'^{2}. Joon jiin'^{13} 'ii-o 'oo^{1}o 'e jonñí^{3} tya' 'lɨɨ^{212} røøi^{13} David joon mi ná^{2} jiin'^{13} jaain^{21} jo lii'^{1} 'e jní^{2}, joon la joon mi jní^{2} jiin'^{13} jaain^{21} jo lii'^{1}gɨ ná^{2}.

8 Ñí^{3}oo jilaa'^{21} 'e jmoo^{2}oo'. Joon gasii'^{21}ii tyaní^{2}ii' coon^{21} 'ooca'nú̇^{1} 'e sɨnó^{2} 'e lí^{2} cwo^{2}oo' júu^{3} tyú̇^{2} tya' Dios joon jiin'^{13} jaain^{21} jo lí^{2} jní^{2}. Joon xu̇fiin'^{13} jo 'oo^{2}oo' wa' pí^{3} 'áai^{1} nigaunjii^{21}oo' júu^{3} tyiia. Joon jo mo gafáa^{13}aa' 'e jo cwii^{1}naa' jna.

9 La joon 'in tsá^{2} tajúui^{3} 'in jin'^{2} tsá^{2} Israel 'ii pe jo jo'^{2}, ijuu'^{21}i moojníi^{1}i tyaní^{2}ii' to^{2} tyu̇'^{2} jna. Joon coon'^{13} la joon 'in tsá^{2} do lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} tya' Satanás iliñi^{1}i 'e gali'iin^{212}na 'naa'.

10 Joon tsu̇ 'wii'^{13} nigajmaa^{2}aa' nu̇u̇'^{13}oo' to^{2} tyu̇'^{3}u̇u̇ 'e seen^{21}naa' tá^{2} taain^{212}-'oo', jna iun'øø'^{1}na 'naa' mi jó^{1} wúu^{1} juncwii^{21} 'e coon^{21} cwáain^{1} xiiala lɨ́ɨ^{1}i jileei'^{21} tsá^{2} taain^{212} juncwii^{21}.

11 Joon góo^{3}oo la jmoono, un'øøi'^{1} 'e sá^{2} tyii' joon jo 'in tyii^{1} jiin'^{13} jaain^{21} corona tyii'.

12 Joon tya' jileei'^{21} 'in lii'^{1} ijmée^{3}na lawa tsacøøi'^{13} jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨɨ^{2} Dios tyiia. Joon jo jmɨɨ^{212} i'wooi^{1}gɨ. Joon itóon^{3}oon tya'a xiiala sii^{21} Dios tyiia joon ilíi^{2}in tsagoo^{1}o coon^{21} fuu^{21} 'múui^{2} tya' Dios tyiia 'e sii^{21} Jerusalén ixaai^{1} fu ñu̇'fú^{2}. Itóon^{3}oo jon tya'a 'e 'múui^{2} 'e sii^{21} jna.

13 Jileei'^{21} 'in núu^{2}un, cwonu̇u̇^{21}u̇n 'ee 'e jin'^{2} 'in Espíritu Tyú̇^{2} tya' Dios tya' 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i Cristo.”

Júu^{3} tya' tsá^{2} néei^{1} Laodicea

14 ’Táan^{1} ni jí^{2} jon 'e júu^{3} lo 'e sɨɨ^{21}u'u tya' 'in cwoo^{1}o júu^{3} tyú̇^{2} tya' Dios jee^{212} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ'^{2}i Cristo néei^{1} Laodicea: “La joon jin'^{2} 'in jmoo^{1}o jmai'^{2} 'e la jai'^{2}, 'in jin'^{2}in júu^{3} la jai'^{2}, 'in gajmaa^{1}a jilaa'^{21} 'e sá^{2} to^{2} tyu̇'^{2} Dios Jmii^{21}.

15 Ñí^{3}oo jilaa'^{21} 'e jmoo^{2}oo'. Ñí^{3}oo 'e jo tyá^{3}-'oo' 'áai^{1} júu^{3} tyiia, jogɨ ni tú̇^{2}u̇u̇'. 'Áai^{1}gɨ 'iin^{212}na wa'a 'e tyá^{3}-'oo' 'áai^{1} sɨ 'e tú̇^{2}u̇u̇' coonti 'ee júu^{3} tyiia.

16 Pe tsu̇ 'wii'^{13} lɨ́ɨ^{1}naa' lawa jmɨɨ^{21} tyíia^{2}, tún^{1}mo 'e 'ɨ́^{1}-'oo', jo tyá^{3}-'oo' júu^{3} tyiia jogɨ ni tú̇^{2}u̇u̇', ijeen'^{13}na 'naa' lawa mo ñú̇u̇^{1} tsá^{2} mo jo jmá^{2} tɨ nu̇' 'oo^{2} tsá^{2}.

17 'Naa' 'e foo^{2}oo' 'e tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} 'naa', jo 'e tyú̇^{2} seen^{21}naa' juncwii^{21}, 'e jo 'ee i'naai^{21} jilaa'^{21} 'e jmaa'^{13} 'naa' to^{2}. Jo mo li lii^{2}ii' 'e tsá^{2} 'in nifúu^{2} 'naa', fa'í^{2}-i seen^{21}naa', tañíi^{2}moo', joongɨ tú̇u̇^{2}moo' jo sɨɨn'^{1}ɨɨn' tyíi^{13}ii'.

18 Tsu̇ 'wii'^{13} joon wana 'iin^{212}naa liseein^{21}naa' tyú̇^{2} cwo'^{3}oo 'naa' cwáain^{1} 'e coon'^{13} jna-a ló^{2}oo'

cwanáa[1] 'e taa'[21] coon[21] tøø[2]mo 'e galí[2] tyʉ[2] coon'[13] jí[2] joon la joon ilíin[2]naa' 'in sá[2] cuu[2] la jai'[2]. Cwoláa[13]aa' jon sɨin'[1]ɨin' taa[21] cɨi[2]ɨi' joon jo tɨ' ringúi[1]gɨ 'naa'. Cwoláa[13]aa' jon 'oomí[1] tó[2]oo' unní[2]ii' joon lí[2] jøø[2]øø' 'e tyʉ[2].

19 Tsʉ jileei'[21] 'in 'iin[212]na cwo'[3]oo cwáain[1], joon taa'[21]na fu[1] røø[21] tsʉ 'wii'[13] joon cwoo'[13]-'oo' jmaa[2]aa' júu[3] tyiia joongɨ cwojaa'[21]-'oo'.

20 Nʉʉ[2]duu', alma tyii' lɨ lawa coon[21] 'nʉ[1], joon siin'[13]na 'ooca'nʉ[1] do tøø[3]øø, joon wana seein[21] 'in núu[2]un 'e tøø[3]øø do, joon wana ná[2] 'e 'ooca'nʉ[1] tya'a do i'úu[3]uu fu inʉʉ joon idøø'[13]øø coon'[13] 'ii la joon jon 'ii idø'[2]o coon'[13] jna.

21 Joon tya' jileei'[21] 'in lii'[1]i icwóo[3]oo cwaa[1] 'ido coon'[13] jna lɨ tyʉ'[3]ʉʉ to[2] jiin'[13] la galɨ'[3]ɨi joon ganí[3]ii coon'[13] Ñʉ'[3]ʉʉ lɨ tyʉ'[2] 'ido to[2].

22 Jileei'[21] 'in núu[2]un, cwonʉʉ[21]ʉn 'ee 'e jin'[2] 'in Espíritu Tyʉ[2] tya' Dios tya' 'in jai'[2] lɨi[2] Cristo."

4

Gamóo[3]oo un'goo[21]o 'in néei[1] ñʉ'fú[2] Dios

1 Mo ngayuui'[13] galí[2] jilaa'[21] 'elo gajøø[3]øø joon gamóo[3]oo lawa coon[21] 'ooca'nʉ[1] 'e sɨnó[2] fu ñʉ'fú[2]. Joon 'e júu[3] ganúu[3]uun la mo 'wiin[212] 'e 'íin[2] la 'íin[2] trompeta 'e gajin'[2]in sɨi'[21]ɨ jna:

—Wúu[2] fu lo joon i'e'[3]ee 'nʉ jilaa'[21] 'e 'ná[2] lí[2] mi yuui'[13] jilaa'[21] 'elo.

2 Joon tsifu gasaa'[21]i 'in Espíritu Tyʉ[2] tya' Dios jna joon gamóo[3]oo si'[2] fu nʉ'fú[2] coon[21] lɨ sɨlɨi[212]. Joon tyíin[1]mo jaain[21] 'in tyíin[1] lɨ tyíin[1] tsafeei'[1] lɨ sɨlɨi[212] do.

3 Joon 'in tyíin[1] do jɨii'[1] la jɨi'[1] cuun[212] sii[21] jaspe sɨ cuun[212] cornalina 'ee. Joon la caain[21] co' lɨ sɨlɨi[212] do si'[2] coon[21] cuuntuu'[21] 'e jɨi'[1] la jɨi'[1] cuun[212] esmeralda.

4 Joon gamáa[3]na dyiiatyuun[1]in tsacøøi'[13] co' lɨ sɨlɨi[212] do. Joon 'in tsacøøi'[13] do née[1]i yʉ' lɨ sɨlɨi[212] tya'a joon tyi'[2]i 'mɨ'[2] taa[21] joon coronas lí[1] cwanáa[1] taa'[13] tyíi[1]i.

5 Joon lɨ sɨlɨi[212] do 'yeei'[21] jí[2] cwaain'ñá[3] joon 'íin[2] lɨilɨ[1] joon tyiia'[21] cwaain'ñá[3]. Joon tyani lɨ sɨlɨi[212] do coo[1]o dyía[1] po'[3] jí[2]. Joon 'e po'[3] jí[2] do lɨi[1]i dyía[1] espíritus tya' Dios do.

6 Joon tyani lɨ sɨlɨi[212] do náa[1]gon tyíia[1] 'e lɨ la lɨ sí[3] 'e jɨi'[1] 'áai[1].

Joon jee[212] lɨ sɨlɨi[212] do la joon jon lacaain[21] caai[21] taain[212] tyúuin[2] joo'[21] jiin'[1]. Joon unni[2] tya' 'in joo'[21] do jneei[1] lɨ lɨ' tyaníi[1]i la joon jnee[1]i unníi[1]i lɨ' caluu jon.

7 'In joo'[21] jiin'[1] nifu do lɨi[1]i la lɨi[1]i 'yiia'[2] león. Joon 'in lɨ gatí[2] gái[1] do lɨii[1] la lɨi[1]i jaain[21] joo'tsáa[2]. Joon lɨ gatí[2] gaai[21] do joon tyaan[1] coon[21] ni[2] la lɨ ni[2] tsañʉʉ'[1]. 'In gatí[2] tyúuin[2] do lɨi[1]i la lɨi[1]i mɨi[21] 'in 'ɨ[2]ɨ yʉ' do.

8 Joon la jaain[21] 'in joo'[21] jiin'[1] do tsí[2] jnʉʉ[2] cwáa[1]a. Joon tsí[2] unníi[1]i la 'uu[21]mo lɨ' caluu la joon jon lɨ' nʉ' cwáa[1]a. Joon 'in joo'[21] jiin'[1] do jo joon[1]on faa'[21]a la 'woo[1] jmɨi[1]. Jin'[2]in:

'In tyú[1]mo 'ii. 'In tyú[1]mo 'ii.

'In tyú[1]mo Ña'ñʉ'[1]ʉ' Dios Jmii[21] 'in lii'[1] jilaa'[21] 'e 'iin[212]in.

'Ii-o 'in gatéein[2] la mo jéei[1], la joon jon seen[21]mo nano, joon ijó[1]-o túu[1].

9 Joon la cafu mo un'goo[1]o 'in joo'[21] jiin'[1] do Dios 'in seein[21] coon[21] tøø[2]mo 'in tyíin[1] lɨ sɨlɨi[212] do, gaunfee'[1]i joon gacwoo[1]o 'maai'[13] 'ii.

10 La cafu jmoo[1]o 'in joo'[21] jiin'[1] lo la joon 'in dyiiatyúuin[2] tsacøøi'[13] do gasii'[21]i wojníi[1]i tyani 'in tyíin[1] lɨ sɨlɨi[212] do joon gaun'goo[1]o 'in seein[21] coon[21] tøø[2]mo do. Joon gasii'[21]i coronas tya'a tyani lɨ sɨlɨi[212] do joon gajin'[2]in:

11 Ña'ñʉ'[1]ʉ' Dios tyii'i, jiin'[13] 'nʉ-ʉ tɨi[2]u wa'a 'i[2]u'u 'e 'ya'[2]gɨ,

joongɨ 'e un'goo[1] tsá[2] 'nʉ coon'[13] to[2] 'oo[21]o'o.

Tsʉ 'nʉ-ʉ gajmaa[2]'a jilaa'[21] 'e sá[2] joon tsʉ 'wii'[13] gali'iin[212]mo'o la joon

galisá² 'e sá², joon sá²gɨ ca nano.

5

'E jí² taa'¹³ sellos lɨ́¹ cera coon'¹³ Cordero do

1 Joon gamóo³oo 'e san'² 'in tyíin¹ lɨ sɨlɨɨ²¹² do lɨ cwoo²¹o tsáa¹ coon²¹ jí² 'e sɨpéi¹ sɨseen'¹³ dyía¹ sellos táa¹ coon'¹³ cera. Joon 'e jí² do taa'¹³ júu³ la jɨ tún² taain²¹².

2 Joon gamáa¹na jaain²¹ ángel 'in 'gøøi'¹³ 'áai¹. Joon 'in ángel do gaunngɨɨ¹ɨ coon'¹³ júu³ tá²:

—¿'Iin 'in tɨ́ɨi² iná² 'e jí² lo joon ifíin¹in 'e sellos tya'a?

3 Pe jo gatsee'²¹i jiin'¹³ jaain²¹ 'in lí² ná² jon'gɨ 'in lí² jøø² 'edo. Jo gatsee'²¹i fu ñʉ'fú² jon'gɨ fu juncwii²¹ jon'gɨ lɨ nʉ' 'wó².

4 Joon gacɨ'¹oo 'áai¹ tsʉ 'wii'¹³ jo gatsei'² jiin'¹³ jaain²¹ 'in tɨ́ɨ²i ná² jon'gɨ 'in jøø² 'e jí² do.

5 Joon gajin'² jaain²¹ jee²¹² 'in tsacøøi'¹³ do sɨɨ'²¹ɨ jna:

—Jo cɨɨ'²¹gɨ'ɨ, tsʉ no-o siin'¹³ jaain²¹ jún² tya' 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ Judá, joon lawa jaain²¹ 'Yiia'² León 'ii. Jún² tya' 'lɨɨ²¹² røøi¹³ David 'ii joon tsʉ 'wii'¹³ galɨ'¹o gatɨ́ɨi² ná² 'e jí² do joon lí² fíin¹in 'e dyía¹ sellos tya'a.

6 Joon gajøø³øø, joon gamáa¹na sin'² do Jesús 'in gateein² tsá² tsaa'¹ crúu¹ do 'in lɨ́ɨi¹ la lɨ́ɨi¹ jaain²¹ joo'saa'²¹ xuui²¹² 'e jngaai'¹³ tsá² tya' tsaa² tya' tsá² 'in sii²¹ coon'¹³ juuñi'¹, Cordero. Joon Jesús do siin'¹³in jee²¹² lɨ sɨlɨɨ²¹² do joon jee²¹² 'in tyúuin² joo'²¹ jiin'¹ do joon jee²¹² 'in tsacøøi'¹³ do. Tyaan¹o li² lɨ sɨcwuu'¹ mo gajngaai'¹³ tsá² 'ii lɨ́ɨi¹ lawa coon²¹ fa'². Joon tsí² dyía¹ moofí³ tya'a joon sá² dyía¹ unníi¹i. Joon 'e dyía¹ unníi¹i do 'e lɨ́¹ dyía¹ espíritus tya' Dios 'in gasii¹in la 'úui¹ cwoo'¹³ juncwii²¹.

7 Joon 'in Jesús do ngóo¹ son'²o 'e jí² 'e san'²a 'in tyíin¹ lɨ sɨlɨɨ²¹² do cwoo²¹o tsáa¹.

8 Joon mo gason'²on 'e jí² do joon 'in tyúuin² joo'²¹ jiin'¹ do coon'¹³ 'in dyiiatyúuin² tsacøøi'¹³ do gasii'²¹i wojníi¹i tyani lɨ sin'² Jesús do. Joon jileei'²¹ 'in tsacøøi'¹³ do san'²an jmai'² coon²¹ tuntuu'²¹. Joon san'²an jmai'² coon²¹ tsʉʉ² pi'³ lɨ jmai'² cwanáa¹ 'e taa'¹³ fuusʉ́n². Joon lawa júu³ tyʉ́² tya' tsá² jmoo¹o la to² tyʉ'² Dios 'e fuusʉ́n² do.

9 Joon ga'øø¹ø 'in tsacøøi'¹³ do coon²¹ canto 'mɨ́ɨ² 'e jin'²:

Tɨ́ɨ²mo'o cón²'on 'e jí² sɨpéi¹ do joon 'e fiin¹u'u sellos tya'a,

tsʉ gajngaa'¹²mo tsá² 'nʉ joon coon'¹³ jmɨ¹ 'øø¹u'u galee¹u'u jna'a cwáain¹ tya' Dios Jmii²¹. Joon jna'oo'o lɨ́ɨ¹na'a jún² tya' jileei'²¹ nii² tsá² taain²¹² ni cwoo'¹³ juncwii²¹.

Foo'¹³oo'o jilaa'²¹ jmíi¹ 'e sá² ni cwoo'¹³ juncwii²¹.

Tsá² 'in jalíin² jilaa'²¹ fuu²¹ pi'² joongɨ jilaa'²¹ naciones lɨ́ɨi¹ jna'a.

10 Joon gajmée¹u'u 'e líi²na'a lawa røøi¹ joongɨ untsá² tya' Dios tyi'.

Joon ityʉ'²oo'o to² ni cwoo'¹³ juncwii²¹.

11 Joon gajøø³øø joon ganúu³uun faa'²¹a ángeles fúui¹ 'in taain²¹² cu' lɨ' lɨ sɨlɨɨ²¹² do joon lɨ taain²¹² 'in joo'²¹ jiin'¹ do coon'¹³ 'in tsacøøi'¹³ do. Fúui¹ 'áa¹mo 'in taai² do, millones coon'¹³ millones.

12 Joon faa'²¹a coon'¹³ júu³ tá² lɨɨlɨ¹ jin'²in:

Tɨ́ɨ²mo 'in joo'saa'²¹ xuui²¹² do 'in gajngaai'¹³ tsá² 'e 'ii'²¹i jilaa'²¹ to² coon'¹³ jilaa'²¹ 'e tyiin² lɨɨlɨ¹.

Tɨ́ɨ²mo 'øøi'²¹-tsi jilaa'²¹ 'e jmɨɨ¹-tsi joongɨ wa' pí² tya'a.

Tɨ́ɨ²mo jon 'e un'goo¹o tsá² 'ii, cwo'¹o tsá² 'ii jilaa'²¹ 'e 'ya'²gɨ coon'¹³ jilaa'²¹ 'e 'ø¹ tsá².

13 Joon ganúu³oo faa'²¹a jileei'²¹ 'in taain²¹² fu ñʉ'fú² coon'¹³ 'in taain²¹² ni cwoo'¹³ juncwii²¹ coon'¹³ 'in taain²¹² lɨ' cwoo'¹³ nʉ' coon'¹³ 'in taain²¹² nʉ' jmɨ'ñi'³ coon'¹³ jileei'²¹ 'in taain²¹² do gajin'²in:

Cwolí² tya' 'in tyíin¹ lɨ sɨlɨɨ²¹² do jilaa'²¹ 'e 'ø¹ tsá² coon'¹³ jilaa'²¹ 'e un'goo¹ tsá² coon'¹³ jilaa'²¹ 'e 'ya'²gɨ coon'¹³ jilaa'²¹ 'ii'²¹ 'e sá². Cwolí² jon tya' 'in joo'saa'²¹ xuui²¹² do jilaa'²¹-a coon²¹ tøø²mo.

14 Joon 'in tyúuin² joo'²¹ jiin'¹ do gajin'²in:

—Amén, 'e 'øøi'²¹-tsi tsá² cwolí² la joon.

Joon 'in dyiiatyúuin² tsacøøi'¹³ do gasii'²¹i wojníi¹i joon gaun'goo¹o 'in seein²¹ coon²¹ tøøi² do.

6

Mo gafiin¹in 'e dyía¹ sellos do

1 Joon gamóo³oo mo gafiin¹in Jesús, 'in lɨ́ɨi¹ 'in joo'saa'²¹ xuui²¹² do, gafiin¹in 'e sello nifu jee²¹² dyía¹ do. Joon ganúu³uun lawa'a ga'oon¹on cwáain¹ 'ñá³ faa'²¹ jaain²¹ joo'²¹ jiin'¹ do joon jin'²in:

—¡Na¹, ñijøø²du'!

2 Joon gajøø³oo joon gamáa¹³na jaain²¹ cwa² taai²¹. Joon 'in tsá² tyíin¹ cwa² do san'¹an coon²¹ arco. Joon ga'ii'²¹i coon corona joon cwo'ɨ́ɨ¹i galɨ'¹o joon la joon ilii'¹gɨ.

3 Joon mo gana¹ 'in joo'saa'²¹ xuui²¹² do 'e sello lɨ tɨ́² tún² ganúu³uun jin'² 'in joo'²¹ jiin'¹ lɨ tɨ́² gái¹:

—¡Na¹, ñijøø²du'!

4 Joon gacwo'ɨ́ɨ¹i jaain²¹gɨ cwa² yúuin². Joon ga'ii'²¹i 'in tyíin¹ cwa² do coon²¹ ñí³ espada fee'¹ joon ga'ii'²¹i joon júu³ 'e jmá¹ tsá² 'eei'¹ ruu'²¹i joongɨ ca ijngai'² ruu'²¹i la jaain²¹ la jaain²¹.

5 Joon mo gafiin¹in Jesús, 'in lɨ́ɨi¹ 'in joo'saa'²¹ xuui²¹² do, 'e sello lɨ tɨ́² 'nɨ¹ ganúu³uun jin'² 'in joo'²¹ jiin'¹ lɨ tɨ́² gaai²¹:

—¡Na¹, ñijøø²du'!

Joon gajøø³øø joon gamáa¹³na jaain²¹gɨ cwa² laa'²¹. Joon 'in tyíin¹ cwa² do san'¹an coon²¹ cwaa'¹³ 'ii'²¹

6 Joon ganúu³uun coon²¹ júu³ jee²¹² 'in tyúui² joo'²¹ jiin'¹ do 'e jin'²in:

—Coon²¹ cwaa'¹³ mɨ'³ trigo tyíin¹ 'e jnaa'² tsá² jee²¹² coon²¹ jmɨɨ²¹² la joon jon 'nɨ¹ cwaa'¹³ mɨ'³ cebada tyíin¹ 'e jnaa'² tsá² jee²¹² coon²¹ jmɨɨ²¹². Pe aceite jo sá² jon'on jmɨ'³ mɨ'³ wuunjøø'³ jo sá².

7 Joon mo gafiin¹ Jesús 'e sello lɨ tɨ́² tyɨ́n² núu³uun jin'² 'in joo'²¹ jiin'¹ lɨ tɨ́² tyúuin²:

—¡Na¹, ñijøø²du'!

8 Joon gajøø³øø joon gamáa³na jaain²¹gɨ cwa² néei². Joon 'in tyíin¹ cwa² do sii²¹ 'Mó¹, joon caluu-u jó² jaain²¹ 'in tyɨ'² to² lɨ taai² 'lɨɨ²¹². Joon ga'ii'²¹ 'ido 'e tyɨ'²ɨ to² catyuui'¹³ tsá² taain²¹² juncwii²¹ ijngaa'¹³i coon'¹³ 'nii²¹ joongɨ coon'¹³ 'oo² joon coon'¹³ jmoowúu¹ joongɨ coon'¹³ joo'²¹ 'lɨɨi'³ taain²¹² juncwii²¹.

9 Mo gafiin¹ Jesús 'e sello lɨ tɨ́² 'ñá² gamáa¹³na nɨ' altar 'in almas tya' tsá² 'in najúin¹ 'wii'¹³ cwáain¹ tya' júu³ tyɨ́² tya' Dios Jmii²¹. Nigajngaa'¹³mo tsá² 'ii 'wii'¹³i jin'²in 'e jai'² lɨ́ɨ²i Jesús.

10 Joon jin'² 'in almas do coon'¹³ júu³ tá²:

—Ña'ñɨ'¹ɨ', ¿lɨɨgɨ ijmaa²'a 'ii'²¹ tyii'i? Tsɨ jiin'¹³ cafu jo mo cuu'¹³'u 'e jmoo²'o jiin'¹³ la júu³ 'ɨɨ²'ɨ. ¿Lɨɨgɨ ijmaa²'a 'ii'²¹ tyii'i icoon'¹³ tyii'i tya' 'in gajngaai'¹² jna'a 'in taain²¹² juncwii²¹?

11 Joon jilee'²¹mo 'ido ga'ii'²¹i jmai'² sɨɨn'³ɨn taa²¹ joongɨ coon²¹ júu³ jin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'ii:

—Jaan¹duu' cata ce tsíin² júuin² jileei'²¹ tsaruu'²¹naa' 'in jmoo¹o to² tyɨ'² Cristo la nigajún²naa'.

12 Joon mo gafiin¹ Jesús 'e sello do lɨ tɨ́² jnɨ́ɨ² gajøø³øø joon gajøø'²¹ 'wó² lɨɨlɨ¹. Joon ñi'¹ coonti galiniuui²¹. Joon sɨɨ'²¹ do galɨ́ɨi¹ lawa jmɨ¹ coonti.

13 Joon nɨ́ɨ¹gɨ gaxuu'²¹i ni cwoo'¹³ juncwii²¹ la xuu'²¹ mɨ'³ cwaríi³ røø'²¹ mo 'ɨ́ɨ²ɨ tyí² tá².

14 Joon juncwii²¹ gatsɨ'²ɨ, galɨ́² lawa mo'jí² gapé¹mo. Joon jilaa'²¹ moo'²¹

coon'13 jilaa'21 cwoo'13 tyʉʉn21 roon1
ni jmɨ'ñi'3 galisɨ́ɨ2mo 'aan2 tya'a.
15 Joon 'in rííøi13 coon'13 tsatyiin2
coon'13 'in sá2 cuu2 coon'13 'in tyʉ'2
to2 'láa2 coon'13 'in 'oo1o to2 cáan2mo
coon'13 tsá2 tañíi2 coon'13 'in jmoo1
to3 tya' tsá2 xeei'21 ga'mee'21mo yaai
tsi too21 xá2 joongɨ jee212 'loo212 tsa'1
moo'21.
16 Joon gajin'2in sɨɨ'21ɨ 'e moo'21
coon'13 'loo212 do:
—Jlɨɨi212 jna'a, joon 'mé1u'u jna'a 'e
jo nii1i jna'a 'in tyíin1 lɨ sɨlɨɨ212 do.
Un'øøi'13 jna'a coon'13 'e wúu1 i'e'2
Jesús jna'a.
17 Tsʉ nigacwaa21 'e jmɨɨ212 i'e1 Dios
wúu1 joon, ¿'iin lí2 taa'21?

7

Tyii'13in Dios 144,000 tsá2 Israel

1 Mi yuu'13 lo gamáa1na tyúuin2
ángeles 'in téein2 jɨ tyún2 tyuui'13
juncwii21. Joon 'in ángeles do jo cwó2
wa'a 'ɨ́1 tyí2 la caain21. Jo cwó2 'ɨ́1 tyí2
jon'gɨ ni cwoo'13 'wó2 jon'gɨ ni jmɨ'ñi'3
jon'gɨ jee212 jiin'13 coon21 'mó2.
2 Gamáa1na jaain21gɨ ángel 'in jó2 lɨ
lɨ' 'yeei'21 ñi'1 joon san'1 'ido coon21
sello tya' Dios Jmii21 'in jiin'1. Joon
'in ángel do gatø'2ø 'in ángeles tyúuin2
do 'in lí2 jmá1 'nii'21 tya' cwoo'13 'wó2
coon'13 jmɨ'ñi'3. Gajin'2in sɨɨ'21ɨ 'in
ángeles tyúuin2 do:
3 —Jo 'laa212aa' tya' cwoo'13 'wó2
jon'gɨ tya' jmɨ'ñi'3 jon'gɨ tya' 'mó2 ca
galɨ́2 tsaa21a'a sello tya'tyi2 tya' tsá2
jmoo1o la to2 tyʉ'2 Dios Ñʉ'1ʉ'.
4 Joon ganúu3uun jøøi'ti seein21 'in
ga'ii'21 'e sello do tya'tyíi1i. Joon gatɨ́2
coon21 cíein13 mil tsi tunló1 tsigɨ tyʉ́n2
mil tsá2 la jee212 coon'tya. Jileei'21 'in
tsá2 do jún2 tya' 'lɨɨ212 tsacøøi'13 tsá2
Israel.
5 Dyatun1 mil jún2 tya' 'lɨɨ212
tsafeei'1 Judá ga'ii'21i 'e sello do. Joon
dyatun1 milgɨ jún2 tya' 'lɨɨ212 tsafeei'1
Rubén ga'ii'21i 'e sello do. Dyatun1 mil
jún2 tya' 'lɨɨ212 tsafeei'1 Gad ga'ii'21i 'e
sello do.
6 Dyatun1 mil jún2 tya' 'lɨɨ212
tsafeei'1 Aser ga'ii'21i 'e sello do.
Dyatun1 mil jún2 tya' 'lɨɨ212 tsafeei'1
Neftalí ga'ii'21i 'e sello do. Dyatun1
mil jún2 tya' 'lɨɨ212 tsafeei'1 Manasés
ga'ii'21i 'e sello do.
7 Dyatun1 mil jún2 tya' 'lɨɨ212
tsafeei'1 Simeón ga'ii'21i 'e sello do.
Dyatun1 mil jún2 tya' 'lɨɨ212 tsafeei'1
Leví ga'ii'21i 'e sello do. Dyatun1 mil
jún2 tya' 'lɨɨ212 tsafeei'1 Isacar ga'ii'21i
'e sello do.
8 Dyatun1 mil jún2 tya' 'lɨɨ212
tsafeei'1 Zabulón ga'ii'21i 'e sello do.
Dyatun1 mil jún2 tya' 'lɨɨ212 tsafeei'1
José ga'ii'21i 'e sello do. Dyatun1
mil jún2 tya' 'lɨɨ212 tsafeei'1 Benjamín
ga'ii'21i 'e sello do.

Gamáa1na tsá2 fúui1 'in tyi'2 'mɨ'2 taa21

9 Mo ngayuui'13 joon gamáa1na tsá2
fúui1 lɨ́ɨ1 'in téein2 tyani lɨ sɨlɨɨ212 do
joongɨ tyani Jesús. 'In tsá2 fúui1 do
jalíin2 la 'ui juncwii21. Lɨ́ɨ1mo jilaa'21
'nii21 tsá2, faa'21o jilaa'21 'nii21 jmíi1 'e
sá2. Jalíin2 la caain21 fuu21. Joon 'áai1
fúui1 ca jo lí2 un'íi2in tsá2 'ii. Joon
'in tsá2 fúui1 do tyi'2i 'mɨ'2 taa21 joon
san'2an jmai'2 coon21 nii212 moo21 un-
tyiia2.
10 Joon 'in tsá2 do 'oo1o tá2 lɨ́ɨ1 joon
jin'2in:
Ña'ñʉ'1ʉ' Dios Jmii21, 'in tyíin1 lɨ
sɨlɨɨ212, coon'13 Jesús gacwoo1o
'e gatiin'13na'a.
11 Joon téein2 'in ángeles la caain21 co' lɨ
téein2 'in tsacøøi'13 coon'13 'in tyúuin2
joo'21 jiin'1 lɨ sɨlɨɨ212 do. Joon 'in ángeles
do gatsaa'21a níi1i niwó2 tyani lɨ sɨlɨɨ212
do joon gaun'goo21o Dios Jmii21.
12 Joon gajin'2in:
¡Amén! Cwolí2 jilaa'21 'e 'ø1 tsá2 tya'
Dios Ñʉ'1ʉ'.
Cwolí2 tya'a jon 'e 'ya'2gɨ coon'13 ji-
laa'21 'e 'ɨ́1-tsi tsá2.
Cwocwó2 tsá2 'maa'13i coon'13 jilaa'21
'e un'goo21o tsá2 'ii.

Cwolí[2] jilaa'[21] 'ii'[21] 'e sá[2] coon'[13]
jilaa'[21] wa' pí[2] tya'a coon[21]
tøø[2]mo. Amén.

13 Joon jaain[21] jee[212] 'in tsacøøi'[13] do
gaunngɨɨ[1]ɨ sɨɨ'[21]ɨ jna:

—¿'Iin 'in no 'in tyi'[2] 'mɨ'[2] taa[21]? ¿Xi-
iafu jalíin[2]?

14 Joon gangɨ́ɨ[3]ɨɨn:

—Ñí[2]o'o, tsañʉʉ'[1].

Joon gajin'[2]in sɨɨ'[21]ɨ jna:

—'In no 'in niganii[212] wúu[1] 'áai[1]
joon nigaruun'[1]un sɨɨn'[3]ɨn 'e lɨ́[2] taa[21]
coon'[13] jmɨ[1] 'øøi[2] Jesús.

15 Tsʉ 'wii'[13] joon táan[1]in tyani lɨ
sɨlɨɨ[212] tya' Dios Jmii[21] joon jmoo[1]o la
'woo[1] jmɨɨ[1] la to[2] tyʉ'[2]ʉ inʉʉ cwo'[1]
tya'a. Joon 'in tyíin[1]in lɨ sɨlɨɨ[212] do 'áai[1]
un'øøi'[13] 'ii.

16 Joon jo inii[212]gɨ wúu[1] wa'a tyá[2]
un'áa[1]i jon'gɨ unjmúui[2]gɨ. Jon'gɨ
nii[212]gɨ wúu[1] tya' 'yiia[21] jon'gɨ li'[2]gɨ
tyíi[2] 'yiia[21].

17 Tsʉ Jesús, 'in siin'[12] tuntsa' lɨ
sɨlɨɨ[212] do, 'in 'á[1] 'ii lawa'a joo'saa'[21]
tya'a. Joon itsajée[1]i lɨ náa[1] jmɨɨ[21] 'e
cwó[1]o juncwii[21] tya' tsá[2]. Joon Dios
Jmii[21] iuntyʉʉn[21] jmɨɨ[21] 'e gatoo'[21]
unníi[1]i.

8

Fiin[1] Jesús 'e sello lɨ tɨ́[2] dyía[1]

1 Joon mo gafiin[1] Jesús 'e sello do lɨ
tɨ́[2] dyía[1] ga'ɨ́ɨ[2] tii[2] coon'[21] tsa'[2] hora fu
ñʉ'fú[2].

2 Joon gamáa[1]na 'in dyái[1] ángeles 'in
téen[2]in tyani Dios Jmii[21] joon ga'ii'[21]i
la jaain[21] la jaain[21] coon[21] trompeta.

3 Joon gacwéi[1] jaain[21]gɨ ángel joon
gajmaa[1]a siin'[12]in nʉ' altar do. San'[2]
'ido coon[21] ñí[3] cwanáa[1] 'e taa'[13] fuu[212]
sʉ́n[2]. Joon ga'ii'[21]i fuu[212] sʉ́n[2] 'láai[2]
'e jún[2] tyani Dios Jmii[21]. Joon la
jee[212] gajún[2] 'e fuu[212] sʉ́n[2] do ni altar
lɨ́[1] cwanáa[1] 'e si'[2] tyani lɨ sɨlɨɨ[212] do
gajma'[2] 'in ángel do júu[3] Dios cwáain[1]
tya' 'e júu[3] tyʉ́[2] 'e gafaa'[21]a 'in jmoo[1]o
la to[2] tyʉ'[2] Dios do.

4 Joon 'e júu[3] tyʉ́[2] do gasoo[1]o
caan[21]mo coon'[13] unñi[2] tya' fuu[212]
sʉ́n[2] do fu lɨ tyíin[1] Dios Jmii[21].

5 Joon 'in ángel do gaunrøøi[1] coon'[13]
jɨ́[2] coo[1] ni altar do 'e ñí[3] tya' fuu[212]
sʉ́n[2] joon gapí[2] ni cwoo'[13] juncwii[21].
Joon ganii[21] tá[2], ga'oon[1]on cwaainñá[3],
galɨ́[2] jɨ́[2] 'áai[1] joon gajøø'[21] 'wó[2] mo
gatoo'[21] ñí[3] do ni 'wó[2].

Mo ga'iin[2] trompeta do

6 Joon 'in dyái[1] ángeles do gatyaa[1]
tyʉ́[2] 'e xʉʉ[1]ʉ lúu[1] tya'a.

7 Joon 'in ángel nifu gaxʉʉ[1]ʉ lúu[1]
tya'a joon tsifu gaxʉʉ'[21] tsí[1] coon'[13]
jɨ́[2] sɨcaai'[13] jmɨ[1] ni cwoo'[13] juncwii[21].
Joon catyuui'[13] lɨ́ɨ[1]gɨ cwoo'[13] juncwii[21]
gacoo[2]o caan[21]mo gacoo[2]o coon'[13]
catyuui'[13] lɨ́ɨ[1]gɨ jilaa'[21] 'mó[2] la joon jon
nuu[21] røø'[21].

8 Joon 'in ángel lɨ tɨ́[2] gái[1] gaxʉʉ[1]ʉ lúu[1]
tya'a joon gaxʉʉ'[21] ni jmɨ'ñi'[3] lawa
coon[21] moo'[21] fee'[1] 'e coo[21] jɨ́[2]. Joon
catyuui'[13] lɨ́ɨ[1]gɨ 'e jmɨ'ñi'[3] galɨ́[2] jmɨ[1].

9 Joon catyuui'[13] lɨ́ɨ[1]gɨ jileei'[21] joo'[21]
táai[2] nʉ' jmɨ'ñi'[3] gajúun[2]mo. La joon
jon barco gafíin[2]mo.

10 Joon 'in ángel lɨ tɨ́[2] gaai[21] gaxʉʉ[1]ʉ
lúu[1] tya'a joon jaain[21] nʉ́ʉ[1] feei'[1] lɨ́ɨ[1]i
lawa coon jɨ́[2] taa[21] gatøø'[21]i fu yʉ'
juncwii[21]. Gatøø'[21]i jee[212] catyuui'[13]
lɨ́ɨ[1]gɨ ni jmɨɨ[21] coon'[13] lɨ 'yá[2] jmɨɨ[21].

11 Joon 'in nʉ́ʉ[1] do sii[21] 'Oo[21] Tyi'[1].
Joon catyuui'[13] lɨ́ɨ[1]gɨ jmɨɨ[21] galityi'[1].
Joon fúu[1]mo tsá[2] gajúin[1] 'wii'[13] gali-
tyi'[1] jmɨɨ[21] do.

12 Joon 'in ángel lɨ tɨ́[2] tyúuin[2] gaxʉʉ[1]ʉ
lúu[1] tya'a joon galɨniuu[1]i catyuui'[13]
lɨ́ɨ[1]gɨ ñi'[1] la joon jon catyuui'[13] lɨ́ɨ[1]gɨ
sɨɨ'[21] coon'[13] nʉ́ʉ[1] galɨniuu[1]i. Joon
catyuui'[13] lɨ́ɨ[1]gɨ jmɨɨ[212] jo gatɨ́[2] 'yiia[21] la
joon jon lɨ 'woo jo jná[2] joo'[21]gɨ sɨɨ'[21].

13 Joon gamáa[1]na jaain[21] ángel 'in
'ɨɨ[1]i tuntsa'[1] ñʉ'fú[2]. Joon ganúu[3]uun
jin'[2]in:

—¡'Áai[1] fúu[2] lɨ́ɨ[1]na 'in tsá[2] taain[212]
juncwii[21] mi xʉʉ[1]ʉ 'in gaai[21] ángeles
catyaai[212] do lúu[1] tya'a!

9

1 Joon 'in ángel lɨ tɨ́² 'ñéei² gaxʉʉ¹ʉ lúu¹ tya'a. Joon gamáa¹na jaain²¹ 'in lɨ́ii¹ nʉ́ʉ¹ 'in gatøøi'²¹ ni cwoo'¹³ juncwii²¹ joon ga'ii'²¹i jonñí³ tya' too²¹ tyí² lɨ sɨtyʉ́².

2 Joon ganá¹ 'ido 'e too²¹ tyí² lɨ sɨtyʉ́² joon ga'yeei'²¹ 'unñi² lawa lɨ 'yeei'²¹ 'unñi² tya' too²¹ horno fee'¹. Joon galɨnʉʉ²¹ ñi'¹ coon'¹³ tyí² 'wii'¹³ 'e 'unñi² do-o.

3 Joon jee²¹² 'unñi² do ga'weei¹ sɨnii'²¹ 'in gangɨ¹ ni cwoo'¹³ juncwii²¹. Joon ga'ii'²¹i to² i'ɨɨ'²¹i tsá² la 'ɨɨ'²¹ tɨcún³ taain²¹² juncwii²¹.

4 Pe ga'ii'²¹i to² 'e jo lí² 'láa¹a tya' nuu²¹ sá² juncwii²¹ jon'gɨ tya' jilaa'²¹ 'e røø'²¹ jon'gɨ 'mó² jiin'¹³ 'in tsá² 'in jo mo ga'ii'²¹i 'e sello do tya' Dios Jmii²¹ tya'tyíi¹i lí² jmee'²¹i 'i.

5 Pe jo cwéei¹ jngaa'¹³i 'in tsá² do jiin'¹³ lɨ' i'e'¹e tsá² wúu¹ la lɨ mo 'ɨɨ'²¹ tɨcún³ tya' tsá². I'e'¹e wúu¹ tsá² ce tsín¹ 'ñéei² sɨɨ'²¹.

6 Joon jee²¹² 'e jmɨɨ²¹² joon ijúuin¹-tsi tsá² xiiala ijúun²in pe jo ityii'²¹a. Joon xʉfiin'¹³ 'iin²¹²in júun²in pe 'in 'mó¹ tya'a intsawíin²mo.

7 Joon 'in sɨnii'²¹ do lɨ́ɨ¹i la lɨ́ii¹ cwa² 'in nigatyaa¹ tsá² tyʉ́² tya' 'nii²¹. Joon yʉ' tyíi¹i si'² lawa coon²¹ corona lɨ́¹ cwanáa¹. Joon níi¹i lɨ la lɨ ni² tsañʉʉ'¹.

8 Tyán² 'in sɨnii'²¹ do jñʉtyi² tsamɨ́² joon tsí² moojóon¹on la lɨ moojóon¹ 'yiia'² león.

9 Tyí² cuerpo tya' sɨnii'²¹ do ñí³ joon mo 'ɨɨ¹i joon 'iin² cwáa¹a la 'iin² mo cwiin¹in cwa² fúui¹ jnʉʉ¹ʉ care' tsalíin²in lɨ náa¹ 'nii²¹.

10 Joon 'in sɨnii'²¹ do tyaan¹ moocúun¹ tɨcún³. Lí²-i 'ɨ'¹ɨ coon'¹³ moocúun¹ do. Joon nʉʉ'¹³ʉn to² 'ñéei² sɨɨ'²¹ wa'a jmee'²¹i tsá².

11 Joon seein²¹ jaain²¹ 'in tyʉ'² to² 'in sɨnii'²¹ do, 'in ángel tya' lɨ sɨtyʉ́² tyʉ'² to² 'ii. Joon 'in ángel do sii²¹ Abadón coon'¹³ jmíi¹ tsá² Israel joon coon'¹³ jmíi¹ griego sii²¹ Apolión. 'E 'øøi'²¹-tsi tsá² Apolión do 'in 'íin² jilaa'²¹ 'e sá².

12 Coon'¹³ la joon gangɨ́ɨ¹i coon²¹ fa'í³ pe tún²gɨ fa'í³ ijó¹.

13 Joon 'in ángel lɨ tɨ́² jnúui² gaxʉʉ¹ʉ lúu¹ tya'a. Joon ganúu³uun coon²¹ júu³ jó² fu ni altar lɨ́¹ cwanáa¹ 'e tsí³ tyʉ́n² moofí³, coon²¹ la coon²¹ tyʉʉ'¹³ altar do. 'E altar do si'²i tyani Dios Jmii²¹.

14 Joon 'e júu³ ganúu³uun do tya' ángel lɨ tɨ́² jñúui² 'in san'² lúu¹ joon jin'²in 'e júu³ do:

—Láa²-i 'in ángeles tyúuin² 'in táai² sɨ'núui¹³ tyan'² jmɨɨ²¹ fee'¹ sii²¹ Eufrates.

15 La joon galáai² 'in ángeles tyúun² do 'e tsajngaa'¹³i catyuu'¹³ lɨ́ɨ¹gɨ tsá². Joon tya' jmɨɨ²¹² joon nigatyaa¹ 'in ángeles do tyʉ́² tya'a 'e jngaa'¹³i tsá². Joon sɨjáan¹an hora, jmɨɨ²¹², sɨɨ'²¹, jiin²¹ 'e laai²¹.

16 Joon ganúu³oo jøøi'¹³ 'láa² tya'a seein²¹ 'in néei¹ cwa² joon tí² tún² cíein¹³ millones.

17 Gamáa¹na 'in cwa² do lawa'a 'e cɨ́³oo joon 'in néei¹ cwa² do toon²¹²o ñí³ ni tsí¹ joon 'yʉ' 'in¹ yʉʉn² coon'¹³ røø'²¹ coon'¹³ náa². Joon po'tyi² cwa² do lɨ la lɨ po'tyi² león. Joon 'yeei'²¹ jɨ́² moo'oo²¹²o coon'¹³ unñí¹ coon'¹³ azufre.

18 Joon catyuui'¹³ lɨ́ɨ¹gɨ tsá² 'in gajúuin¹ coon'¹³ 'e 'nɨ¹ 'ii'¹³ 'e ga'yeei'²¹ 'oo²¹² cwa² do.

19 'In cwa² do jmáa¹a 'nii'²¹ tya' tsá² jiin'¹³ coon'¹³ 'oo²¹²o joon coon'¹³ moocúun¹un tsʉ moocúun¹un lɨ la lɨ́ii¹ mɨɨ'²¹ tsí³ po'tyíi¹i joon coon'¹³ joon jmoo¹o 'nii'²¹ tya' tsá².

20 Pe 'in tsá² catyáai² 'in jo mo júin¹ mo gangóo¹ wúu¹ tya' cwa² do jo gajoo'²¹-tsi 'e gó² jmoo¹o. Jo gajoo'²¹-tsi un'goo²¹o jileei'²¹ espíritu gó² jon'gɨ gajoo'²¹-tsi 'e jo un'goo²¹o dioses tya'a 'in gajmeei¹ tsá² 'e lɨ́¹ cwanáa¹ sɨ cwataa²¹ 'ee sɨ ñí³ yʉʉn² 'ee sɨ cuun²¹² 'ee sɨ 'mó² 'ee. Tsá²-a gajmee¹i 'i, joon jo lí² jøø²ø jon'gɨ lí² núu²un jon'gɨ lí² ngɨ́¹ tɨɨ¹ɨ.

21 La joon jon 'in tsá² do jo gatyui'²-tsi 'e jo jngaa'¹³i tsá², jo gatʉ́²ʉ 'e jmoo¹o 'e loo¹o la joon jo gatʉ́²ʉ

fee'21ɨ tsamɨ́2 tya' tsá2 xeei'21. Jo gatʉ́2ʉ jmoo1o 'uun21.

10

Gamáa1na ángel 'in san'2an coon21 jí2 pi'3

1 Joon gamáa1na jaain21gɨ ángel 'in 'gøøi'13 'in gajgáa1i fu ñʉ'fú2. Tyíin13in jníi1 joon coon21 cuuntuu'21 tsí3 yʉ' tyíi1i. Joon níi1i jɨɨ'1 la jɨɨi'1 ñi'1. Joon tyʉʉ1ʉ sɨlɨ́2-ɨ jɨ́2.

2 Joon san'2an coon21 jí2 pi'3 sɨnii'13 joon gasi'2i tɨɨ2 lɨ' tsáa1 ni jmɨ'ñi'3 joon tɨɨ2 lɨ' tooin212 gasi'2i cwoo'13 tyʉʉn21.

3 Joon ga'oo1o tá2 lɨɨlɨ1 la 'oon1on 'yiia'2 león. Joon mo ga'oo1o 'in ángel do joon ga'oon1on cwaain'ñá3 dyía1 naa'13 lawa 'e gafaa'21o.

4 Joon mo ngayuui'13 ga'oon1on cwaain'ñá3 dyía1 naa'13 do itóon3oon ni mo'jí2 júu3 tya'a pe ganúu3uun coon21 júu3 jó2 fu nʉ'fú2 jin'2in sɨɨ'21ɨ jna:

—'Ma'2 'e júu3 'uuin21 ganʉʉ2'ʉn mo ga'oon1on cwaain'ñá3 dyía1 naa'13 do. Jo toon'13'on ni mo'jí2.

5 Joon 'in ángel 'in gamáa1na siin'12in ni jmɨ'ñi'3 coon'13 cwoo'13 tyʉʉn21 gasaa'13a cwoo21o tsáa1 fu ñʉ'fú2.

6 Joon ga'ée13mo Dios 'in seein21 coon21 tøø2mo 'in gajmaa1a ñʉ'fú2 coon'13 po'3 juncwii21 coon'13 jmɨ'ñi'3 coon'13 jilaa'21 'e sá2. Ga'ée1mo, gajin'2in:

—Jo 'ee lɨ'ɨɨi212gɨ;

7 tsʉ mi tɨ́2 'ii'21 ixʉʉ1ʉ ángel do lɨ tɨ́2 dyái1 joon itsé1mo júu3 'úuin2 tya' Dios 'e gacwo'2o Dios tsá2 tya'a 'in gacwoo1o júu3 tyʉ́2 tya'a calɨɨ.

8 Joon 'e júu3 ganúu3uun jó2 fu ñʉ'fú2 gajin'2in gasɨɨ'21ɨ jna túu1:

—Cwotyán2 'e jí2 san'2 'in ángel siin'12in ni jmɨ'ñi'3 coon'13 cwoo'13 tyʉʉn21.

9 Joon gangó3oo lɨ siin'12in 'in ángel do joon gamɨ́3ɨɨ 'e jí2 pi'3 'e san'2an. Joon gacwo'1o jna. Joon jin'2in sɨɨ'21ɨ jna:

—Jun'3 'e jí2 lo, joon fíin13'in joon nɨɨ'13'ɨn joon iliróo2 nʉ' 'óo13'o la róo2 to'2 pe mi tɨsɨɨ'13 nʉ' tuu'1'u ilityi'1.

10 Joon gacón3oon 'e jí2 pi'3 san'2an ángel do joon gafíin3iin, ganɨɨ'21ɨɨn. Joon nʉ' 'óo3oo galiróo2 la róo2 to'2 pe mo ngayuui'13 ganɨɨ'21ɨɨ galityi'1i nʉ' tu'3uu.

11 Tsifu gajin'2in sɨɨ'21ɨ jna:

—'Ná1 cwocwo'2'o júu3 tyʉ́2 tya' Dios cwáain1 tya' tsá2 fúui1 la joon cwáain1 tya' naciones xiia'21. Joon la caain21 lɨ faa'21 tsá2 jmíi1 xiia'21 joon tyani røøi13 'ná2 cwo'2'o júu3 tya' Dios.

11

Gamóo3oo 'ee ilí2 tya' gái1 tsá2 'in cwoo1o júu3 tya' Dios

1 Joon gacwo'1o jna ca'no' tó2 'e tya1 tsá2 'ii'21 joon jin'2in sɨɨ'21ɨ jna:

—Ráan2u, tya1 'ii'21 tya' inʉʉ cwo'1 fee'1 tya' Dios Jmii21 coon'13 ni altar. Un'íi2in jɨɨi'ti taai2 un'goo21o Dios inʉʉ cwo'1 do.

2 Pe jo tya1 'ii'21 'in'yíia2 cwo'1 tsʉ tya' tsá2 seein21 lɨ wíin2 'in jo lɨ́ɨi1 tsá2 Israel. Joon 'in tsá2 seein21 wíin2 do i'láa1a tya' 'e fuu21 lɨ cwai'3 lo ce tsín1 tunlái1 sɨɨ'21 tsi gái1.

3 Jna-a isɨ́ɨ3na gái1 tsá2 tyiia 'in faa'21a cwáain1 tyiia ce tsín1 'nɨ1 jiin21 tsi ca'no'. Joon 'in tsá2 gái1 do ityi'2i 'mɨ'2 lɨ́1 tyiia212.

4 Joon 'in gái1 tsá2 tyiia do lɨ́ɨi1 túu2 'mó2 olivo joongɨ lɨ́ɨi1 túu2 ñí3 taa'13 cera 'e táan2 tyani Dios Jmii21 'in tyʉ'2 to2 juncwii21.

5 Joon wa 'iin212in tsá2 'lá1 tya' 'in gái1 tsá2 do i'yei'2 jɨ́2 moo'oo212o, joon injúun1in coonti jileei'21 'in 'eei'1 'ii. Joon coon'13 la joon ijúun1in jileei'21 'in 'iin212in 'lá1 tya'a.

6 Joon 'in tsá2 gái1 do lí2-i tyʉ'2ʉ to2 wa'a jo jó2 jmɨ́1 la 'ɨɨ212 ifaa'21a cwáain1 tya' Dios la joon lí2-i tyʉ'2ʉ to2 lijmɨ1 jmɨɨ21. Joon doñi'ee 'ii'21 'iin212in lí2-i 'e'1e tsá2 taain212 juncwii21 'láai2 'ii'13 jmoowúu1.

7 Pe mo gatsín¹ cwoo¹o 'in gái¹ tsá² do júu³ tya' Dios 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ 'in gacwo'ɨɨ¹ɨ lɨ sɨtyʉ́² do itéen¹in coon'¹³ 'in gái¹ do joon ilii'¹i 'ido ijngaa'¹³mo 'in 'lɨɨi'³ 'in tsá² gái¹ do.

8 Joon 'in gái¹ 'lɨɨ²¹² do ityiia²¹ jee²¹² 'nʉ́¹ fuu²¹ fee'²¹ lɨ gateen¹in Ña'ñʉ'¹ʉ' Jesús tsaa'¹ crúu¹³ tya'a. Mo lɨ́ɨi¹³ unsii²¹ tsá² 'e fuu²¹ do Sodoma sɨ Egipto 'ee mo 'iin²¹²in jmaa¹a júu³ 'e gó² gajmaa¹a 'in tsá² néei¹ do tya' Jesús.

9 Joon jee²¹² 'nɨ¹ jmɨɨ²¹² tsi catyaai¹ ñi'¹ 'in tsá² seein²¹ la caain²¹ juncwii²¹, 'in faa'²¹a jilaa'²¹ nii² jmíi¹, 'in néei¹ la caain²¹ fuu²¹ coon'¹³ jilaa'²¹ nii² tsá² ijøø²i 'in gái¹ 'lɨɨ²¹² do tsʉ jo cwoo¹i wa'a tsa'áai¹³ tsá² 'ii.

10 Joon 'in tsá² taain²¹² juncwii²¹ ijmáa¹a jløø'³i 'e gajúin¹ 'in tsá² gái¹ do 'in cwoo¹o júu³ tyʉ́² tya' Dios Jmii²¹. Jløø'³mo 'áai¹ ca gacwo'¹o ruu'²¹i 'e 'yaai¹-tsi la jaain²¹ la jaain²¹. Tsʉ 'in gái¹ tsá² do gauntyíi²in tsá² taain²¹² juncwii²¹ coon'¹³ júu³ tyʉ́² gacwoo¹o.

11 Pe mo gatsín¹ 'nɨ¹ jmɨɨ²¹² tsi catyaai¹ ñi'¹ gaunjiin'²¹in Dios tún¹ 'in tsá² gái¹ nijúin¹ do joon jmaa¹a teen¹in. Joon gafoo'¹³mo jileei'²¹ 'in gango¹.

12 Joon tsifu ganúu²un 'in tsá² gái¹ do coon²¹ júu³ tá² jó² fu ñʉ'fú² 'e jin'²in:

—Ñilíin²naa' fu yʉ' lo.

Joon gasóo²o jee²¹² coon²¹ jníi¹ fu yʉ' ñʉ'fú² la nii²¹²i 'in 'eei'¹ 'ii.

13 Tsifu joon gajøø'²¹gon 'wó² lɨ́¹ joon catyuui'¹³ jee²¹² dyá² tsa'² 'e fuu²¹ do ga'ín² joon dyía¹ mil tsá² gajúin¹ mo gajøø'²¹ 'wó² do. Joon 'in tsá² catyáai² do 'in gasáai¹ 'e fuu²¹ do gafoo'¹³mo joongɨ gaun'goo²¹o Dios Jmii²¹ 'in tyíin¹ ñʉ'fú².

14 Coon'¹³ la joon gangɨ́i¹ fa'í³ lɨ tɨ́² tún² pe jo la 'ɨɨ²¹² jó¹ fa'í³ lɨ tɨ́² 'nɨ¹.

Xʉʉ¹ʉ ángel lúu¹ tya'a lɨ tɨ́² dyá¹-i

15 Joon gaxʉʉ¹ʉ 'in ángel lɨ tɨ́² dyái¹ lúu¹ tya'a. Joon gafaa'²¹a júu³ tá² jó² fu ñʉ'fú² 'e jin'²in:

Jilaa'²¹ to² sá² juncwii²¹ galɨ́²-ɨ ilí² tya' Ña'ñʉ'¹ʉ' Dios coon'¹³ 'in gasii¹in Dios 'in gajmaa¹a tiin'¹³ tsá² 'in sii²¹ Cristo;

joon 'ii 'in tyʉ'²ʉ to² coon²¹ tøø²mo.

16 Joon 'in dyiiatyúuin² tsacøøi'¹³ 'in néei¹ lɨ sɨlɨɨ²¹² tya'a tyani Dios Jmii²¹ gajmaa¹a 'in tuu'²¹i jun'²un ni 'wó² 'e un'goo²¹o Dios Jmii²¹.

17 Joon gajin'²in:

Cwóo¹³o'o 'nʉ 'má¹u'u, Ña'ñʉ'¹ʉ' Dios tyii'i, 'in lí² jmá¹ jilaa'²¹ 'e 'iin²¹²in.

Seen²¹mo'o ca la mo jée¹, joon seen²¹mo'o la no, joon iñi'³'i.

Cwóo¹³o'o 'má¹u'u tsʉ niga'ú²'u to² fee'¹ tyi'i.

Joon 'láa² 'wii²¹² tyʉ'²'ʉ to².

18 Tsá² taain²¹² juncwii²¹ nigajmaa¹a 'nii'²¹-tsi tyi'i

pe la no gatɨ́² 'ii'²¹ 'e jo ta'²gɨ'ɨ 'e la jmoo¹o tsá².

Nigatɨ́² 'ii'²¹ ijmaa²'a 'ii'²¹ tya' 'e gó² 'e nigajmaa¹a 'in nigajúin¹.

Joon icwo'²'o tsá² tyi'i 'in gafaa'²¹a cwáain¹ tyi'i 'e tɨ́ɨ²i.

Joon jileei'²¹ 'in tsaa'¹-tsi 'nʉ, jileei'²¹ 'in un'goo²¹o 'nʉ i'ii'²¹i 'e tɨ́ɨi² la tsá² feei'¹ tiin'¹³ la tsá² 'wéi¹.

Joon i'íin¹u'u 'in 'láa¹ juncwii²¹.

19 Joon ganó¹ cwo'¹ fee'¹ tya' Dios Jmii²¹ 'e si' ñʉ'fú². Joon gamóo³oo cwóo¹ taa'¹³ júu³ ga'ɨɨ¹ Dios coon'¹³ tsá² tya'a tsi inʉʉ cwo'¹ do. Joon galɨ́² jɨ́² cwaain'ñá³, ganii²¹, gatyiia'²¹ cwaain'ñá³, joon gajøø'²¹ 'wó² joon gaxʉʉ'²¹ tsí¹ lɨɨlɨ¹.

12

'In tsamɨ́² coon'¹³ 'in mɨɨ'²¹ 'lɨɨi'³

1 Joon galɨ́² coon²¹ li² 'e fee'¹ 'áai¹ fu yʉ' ñʉ'fú²: lawa jaain²¹ tsamɨ́² tyi'²i 'mɨ'² 'e lɨ la lɨ́ɨi¹ ñi'¹ joon 'wii²¹² tɨ́ɨ¹ɨ 'íi¹ sɨɨ'²¹. Joon 'ʉ́² tyíi¹i si'² coon²¹ corona taain²¹² dyatuuin¹ nʉ́ʉ¹.

2 Joon 'in tsamɨ́² do tyéen¹in yʉʉn²¹. Joon 'oo¹o coon'¹³ wúu¹ 'e nii²¹i mo galiseein²¹ yʉʉn²¹ do.

3 Joon coon^{21}gɨ li^{2} galɨ́^{2} tún^{2} fu yʉ' ñʉ'fú^{2}: lawa jaain^{21} mɨɨ'^{21} 'lɨɨi'^{3} yúuin^{2} 'in sá^{2} dyía^{1} po'tyi^{2}. Joon tsí^{3} dyá^{2} moofí^{3} joon jmai'^{2} coon^{21} corona taa'^{13} tyíi^{1}i.

4 Joon gaunraan'^{13}in catyuui'^{13} lɨ́ɨ^{1}gɨ nʉʉ^{1} sɨ'ɨ́ɨ^{13} ñʉ'fú^{2} coon'^{13} moocúun^{1}un joon gadyee'^{13}i fu ni cwoo'^{13} juncwii^{21}. Joon 'in mɨɨ'^{21} 'lɨɨi'^{3} do gajaan^{1}an tyani 'in tsamɨ́^{2} 'in tɨ lí^{2} liseein^{21} yʉʉn^{21} tya'a icuu'^{21}i tsifu mi liseein^{21} yʉʉn^{21} tya' 'ido.

5 Jooon galiseein^{21} jaain^{21} xuui^{212} tsañʉʉ'^{1} tya' 'in tsamɨ́^{2} do. Joon 'in xuui^{212} do ityʉ'^{2}ʉ to^{2} 'ii jilaa'^{21} naciones sá^{2} juncwii^{21} coon'^{13} coon^{21} 'ɨɨ'^{13} 'e lɨ́^{1} ñí^{3}. Joon tsifu-u gasaa'^{21}i Dios yʉʉn^{21} tya' tsamɨ́^{2} do fu lɨ tyíin^{1}in lɨ sɨlɨɨ^{212} do.

6 Joon 'in tsamɨ́^{2} do gacwiin^{1}o fu coon^{21} lɨ jo 'in tsá^{2} taain^{212}. Do-o nigatya^{1} Dios tyʉ́^{2} tya'a ilicwo'^{1} 'ido 'e dø'^{1}ø ce tsín^{1} 'nɨ^{1} jiin^{21} tsi ca'no'.

7 Mo ngayuui'^{13} joon ganá^{1} 'nii^{21} fu ñʉ'fú^{2}. Joon 'in ángel 'in tyiin^{2}gɨ sii Miguel coon'^{13} ángeles tya'a catyáai^{2} gatéen^{1}in coon'^{13} 'in mɨɨ'^{21} 'lɨɨi'^{3}. Joon 'in mɨɨ'^{21} 'lɨɨi'^{3} do coon'^{13} 'ɨɨ'^{13} tya'a gatéen^{1}in coon'^{13} 'in ángeles tyúi^{1}

8 pe jo galɨ'^{2} 'in 'lɨɨi'^{3}. Joon jo lɨsá^{2} 'áan^{3} tya'a fu ñʉ'fú^{2}.

9 Joon coon'^{13} la joon ga'wóo^{2}i 'in mɨɨ'^{21} 'lɨɨi'^{3} do fu ñʉ'fú^{2}. 'In mɨɨ'^{21} 'lɨɨi'^{3} do sii^{21}o jon 'in 'lɨɨi'^{3}; sii^{21}o jon Satanás. Ca la mo 'wiin^{212} gacón^{2} 'in mɨɨ'^{21} 'lɨɨi'^{3} do tsá^{2} taain^{212} juncwii^{21} tóo^{2}. Joon gapíi^{2}in Dios 'in mɨɨ'^{21} 'lɨɨi'^{3} do ni cwoo'^{13} juncwii^{21} coon'^{13} 'ɨɨ'^{13} tya'a.

10 Joon ganúu^{3}uun coon júu^{3} tá^{2} jó^{2} fu ñʉ'fú^{2} 'e jin'^{2}in:

—Nigatɨ́^{2} 'ii'^{21} ijmá^{2} Dios tiin'^{13} tsá^{2}. Tɨ lɨ liñii^{1} tsá^{2} Dios 'in fee'^{1}mo 'ii. Ityʉ'^{2}ʉ Dios tyi' to^{2}. Gatɨ́^{2} 'ii'^{21} i'ii'^{21}i Cristo to^{2} tya'a. Tsʉ Dios gatyii^{1}i fu ñʉ'fú^{2} 'in niga'nɨɨ^{1}i la 'woo^{1} jmɨɨ^{1} tyani Dios 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} Cristo.

11 Joon galɨ'^{2}ɨ 'ido coon'^{13} jmɨ^{1} gatún^{3}un tya' Jesús 'in lɨ́ɨi^{1} Cordero tya'a. Galɨ'^{2}o joon 'wii'^{13} júu^{3} tya'a 'e nigajin'^{2}in xiiala gajmaa^{1}a Jesús tiin'^{13} tsá^{2}. Joon jo 'goo'^{21}o wa'a júuin^{2} 'wii'^{13} júu^{3} tyʉ́^{2} tya'a.

12 'Wii'^{13} joon jmaa^{2}aa' jløø'^{3}naa' jileei'^{21} 'naa' 'in néei^{1} ñʉ'fú^{2}. Pe fúu^{2} 'naa' 'in taain^{212} ni cwoo'^{13} juncwii^{21} coon'^{13} 'in taain^{212} nʉ' jmɨ'ñi'^{3} tsʉ 'in 'lɨɨi'^{3} gajgaai^{1} jee^{212} 'naa' joon tyíi^{2}in 'áai^{1} tsʉ ñi^{1}o 'e jo wóo^{2} lí^{2} jmáa^{1}a 'e 'iin^{212}in jmáa^{1}a.

13 Joon mo galili'^{2}i 'in mɨɨ'^{21} 'lɨɨi'^{3} do 'e nigapíi^{2}in Dios 'ii fu juncwii^{21} joon nga'øø^{13}mo 'in tsamɨ́^{2} do 'in galiseein^{21} xuui^{212} tsañʉʉ'^{1} tya'a.

14 Pe Dios gacwoo^{1}o ga'yá^{3} cwáa^{1} mɨɨ^{21} feei'^{1} tya' 'in tsamɨ́^{2} do joon ili'ɨ́ɨ^{1}i fu lɨ jo 'iin tsá^{2} seein^{21} lɨ sá^{2} 'áan^{3} tya'a. Lí^{2} cwó^{2} Dios 'nɨ^{1} jiin^{21} tsi ca'no' 'e dø'^{1}ø 'in tsamɨ́^{2} do. Do-o táain^{2} wíin^{2} lɨ jo ngɨ́^{1} 'in mɨɨ'^{21} 'lɨɨi'^{3} do.

15 Joon 'in mɨɨ'^{21} 'lɨɨi'^{3} do gaxʉʉ^{1}ʉ gajmaa^{1}a lawa coon^{21} jmɨɨ^{21} fee'^{1} 'yeei'^{21} 'oo^{212}o wa ilicaain^{21} 'in tsamɨ́^{2} do coon'^{13} jmɨɨ^{21} 'yeei'^{21} 'oo^{212}o.

16 Pe ni cwoo'^{13} 'wó^{2} gauncoon'^{13}o 'in tsamɨ́^{2} do joon ga'gɨɨ'^{21} ni 'wó^{2} do joon do-o gayʉʉn'^{21} jmɨɨ^{21} 'e gaxʉʉ^{1}ʉ 'in mɨɨ'^{21} 'lɨɨi'^{3} do.

17 Mo galɨ́^{2} la joon, joon 'in mɨɨ'^{21} do lɨɨlɨ^{1}gɨ tyíi^{2}in tya' 'in tsamɨ́^{2} do joon gangóo^{1} ngatíin^{1}in coon'^{13} 'in jún^{2} tya' 'in tsamɨ́^{2} do 'in catyáai^{2}gɨ. Joon 'in jún^{2} tya' 'in tsamɨ́^{2} do lɨ́ɨ^{1}i tsá^{2} jmoo^{1}o la to^{2} tyʉ'^{2} Dios, 'in jmoo^{1}o júu^{3} jilaa'^{21} 'e nigajmaa^{1}a Jesucristo 'wii^{212} tya'a.

13

Máa^{1}na gái^{1} joo'^{21} 'lɨɨi'^{3}

1 Joon gajmáa^{3}aa siin'^{13}na ni tsáa^{2} tɨ'^{2} jmɨ'ñi'^{3} joon gamáa^{1}na jaain^{21} joo'^{21} 'lɨɨi'^{3} 'in ga'yeei'^{21} jmɨ'ñi'^{3} do. Joon 'in joo'^{21} 'lɨɨi'^{3} do tí^{2} dyía^{1} mootyi^{2} joon tsí^{2} dyá^{2} moofí^{3}. Taa'^{13} jmai'^{2} coon^{21} corona la coon^{21} moofí^{3}. Joon la coon^{21} mootyi^{2} do toon^{212} coon^{21} e gó^{2} faa'^{21} tya' Dios.

2 Joon lɨ́ɨ¹i la lɨ́ɨi¹ 'yiia'² tíi³ 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ do joon lɨ tɨ́ɨ¹ɨ la lɨ tɨɨ² oso. Joon 'oo²¹²o lɨ la lɨ 'oo²¹² 'yiia'² león. Joon 'in mɨɨ'²¹ 'lɨɨi'³ do gacwo'¹ 'ido wa'a pí² tya'a coon'¹³ 'áan³ tya'a. Gacwó² 'ido jon to² fee'¹.

3 Joon coon²¹ mootyi² tya' 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ do sɨcwuu'²¹ ca la lɨ' ijúun²in. Pe 'e mootyi² do lɨ sɨcwuu'²¹ do ga'loo¹o. Joon ganga'goo²¹-tsi jileei'²¹ tsá² taain²¹² juncwii²¹.

4 Joon gaun'goo²¹o tsá² 'in mɨɨ'²¹ 'lɨɨi'³ do tsʉ 'ii-o gacwo'¹o 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ do to² 'e 'oo¹o. Un'goo²¹ tsá² jon 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ do jin'²in:

—Jo 'in seein²¹ la lɨ́ɨ¹i 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ no. Joon, ¿'iin lí² tín² coon'¹³ 'ii?

5 Joon ga'yeei'²¹ 'oo²¹²o júu³ jloo'³ joongɨ júu³ gó² tya' Dios. Joon ga'ii'²¹i to² tya'a ca tsín¹ 'nɨ¹ jiin²¹ tsi ca'no'.

6 Joon 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ do gafaa'²¹a 'laa'²¹ tya' Dios joongɨ faa'²¹a 'laa'²¹ tya' 'e sii²¹ Dios. Faa'²¹a 'laa'²¹ jon tya' lɨ tyíin¹ Dios coon'¹³ jileei'²¹ 'in taain²¹² nʉ'fú².

7 Joon gacwóo¹i 'e jmá¹ 'nii²¹ tya' 'in jmoo¹o la to² tyʉ'² Dios ca galɨ'²o. Ga'ii'²¹i 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ do 'e lí² tyʉ'²ʉ to² jilaa'²¹ nii² tsá² taain²¹² juncwii²¹ coon'¹³ jilaa'²¹ fuu²¹ coon'¹³ jileei'²¹ 'in faa'²¹a jmíi¹ xiia' fu la 'úi³ juncwii²¹.

8 Joon jileei'²¹ tsá² 'in jo taain²¹² ni jí² tya' Jesús 'ii 'in gaun'goo²¹o 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ do; ca la mo 'wiin²¹² garóon¹ juncwii²¹ jo taain²¹² 'in tsá² do ni jí² do lɨ taain²¹² jileei'²¹ 'in cwo'¹o Jesús juncwii²¹ 'múui² tya'a. Joon lɨ́ɨ¹i 'in Jesús do Cordero 'in najúin¹.

9 Joon wana tsí³ tsá² loocwóo¹o, cwonʉʉ¹ʉn.

10 Wana 'in tsá² tsajéei¹ tsá² 'nʉñí³, 'nʉñí³-i jon itsajéei¹ tsá² 'ii. La joon jon wana jngaai'¹³ tsá² tsá² coon'¹³ ñijlɨ́²-ɨ, coon'¹³ ñijlɨ́²-ɨ joon ijngai'² tsá² 'ii. Tsʉ 'wii'¹³ joon 'in jmoo¹o la to² tyʉ'² Dios 'ná² taain²¹² tá²-tsi joon jai'² lɨ́ɨ²i.

11 Mo ngayuui'¹³ joon gamáa¹na jaain²¹gɨ joo'²¹ 'lɨɨi'³ 'in ga'yeei'²¹ ni 'wó². Tsí³ tún² moofí³ la tsí³ moofí³ joo'saa'²¹ xuui²¹². Pe faa'²¹a 'ido la faa'²¹ 'in mɨɨ'²¹ 'lɨɨi'³ do.

12 'Oo²¹²o jilaa'²¹ to² tya' 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ nifu. Joon 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ lɨ tɨ́² gái¹ gajmaa¹a gaun'goo²¹o tsá² taain²¹² juncwii²¹ 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ nifu 'in ga'loo¹ coon²¹ mootyíi¹i lɨ sɨcwuu'²¹ la lɨ' ijúun²in.

13 Joon 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ lɨ tɨ́² gái¹ do gajmaa¹a li² fee'¹ 'áai¹. Ca gajmaa¹a jalí² jɨ́² yʉ' juncwii²¹ joon gaxuu'²¹ fu ni 'wó² la jøø² tsá² gajmaa¹a 'in joo'²¹ 'lɨɨi'²¹ do.

14 Joon coon'¹³ li² 'e gajmaa¹a 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ lɨ tɨ́² gái¹ do tyani 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ nifu gacón'²on tsá² taain²¹² juncwii²¹ tóo². Joon 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ lɨ tɨ́² gái¹ do gatyʉ'²ʉ to² tsá² wa'a jméi² 'ido jaain²¹ 'in lɨ́ɨi¹ la lɨ́ɨi¹ 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ sɨcwuu'²¹ coon'¹³ ñí³ pe jiin'²¹o.

15 Joon 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ lɨ tɨ́² gái¹ do gajmaa¹a jiin'¹ 'in gajmee¹in tsá² 'in lɨ́ɨ¹i la lɨ́ɨi¹ 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ nifu. Ga'láa² 'wii²¹² gafaa'²¹a 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ gajmee¹in tsá². Joon gajngaa'¹³i jileei'²¹ 'in jo gaun'goo²¹o 'ii.

16 Joon gatyʉ'²ʉ to² 'e líin²in tsá² li² cwoo²¹o tsáa¹ sɨ tya'tyi² 'ee. Jilee'²¹mo xʉfiin'¹³ tsá² 'wéei¹ sɨ tsá² tyiin² 'ee, sɨ tsá² sá² cuu² sɨ tsá² tañíi² 'ee, sɨ tsá² jmoo¹o to² 'ña'a sɨ tsá² jmoo¹o to² tya' tsá² xeei'²¹ 'ná² líin²in 'e li² do.

17 Tsʉ wana jo tyaan¹ tsá² 'e li² do sɨ nombre tya' 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ do jo lí² ló³ tsá² 'ee 'nɨ́ɨ¹ɨn joon jo lí² 'nɨ́ɨ¹ɨn tsá² 'e 'nɨɨ¹ɨ.

18 'E li² do lɨ la lɨ coon²¹ número. Jon wana jmɨɨ¹-tsi tsá² lí²-i un'í² tsá² 'e número tya' 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ do tsʉ número tya' tsañʉʉ'¹ do. 'E número do tí² seisciento sesenta y seis.

14

Núu³uun 'øø¹ø 'in 144,000 tsá²

1 Mo ngayuui'¹³ joon gajøø³øø joon gamáa¹na Jesús, 'in lɨ́ɨi¹ Cordero,

siin'13in ni moo'21 sii21 Sión. Joon téein2 coon'13on coon21 cíein13 mil tsi tunlo1 tyʉn2 mil tsá2. Joon 'in tsá2 tyaan1an tya'tyíi1i 'e sii21 Cordero coon'13 'e sii21 Jmii21.

2 Joon ganúu3uun 'e 'iin2 'e jó2 fu ñʉ'fú2, 'iin2 la 'iin2 lɨ 'yʉ jmɨɨ21 'láai1 lɨ1. 'Iin2 lawa mo 'oon1on cwaain'ñá3 tá2 lɨ1. Fúu13mo tɨ1 téein2 poo'21o tuntuu'21 tya'a.

3 Joon 'øø1ø coon21 canto 'múui2 tyani lɨ sɨlɨɨ212 lɨ tyíin1 Dios joongɨ tyani 'in tyúuin2 joo'21 jiin'1 coon'13 'in tsacøøi'13 do. Joon jiin'13 jaain21 jo lí2 litɨ́ɨi2 'e canto do jiin'13 'in coon21 cíein13 mil tsi tunlo1 tyʉn2 mil tsá2 do lí2 litɨ́ɨi2 'e canto do. 'In tsá2 do 'in nigajmaa1a Dios tiin'13in jee212 tsá2 taain212 juncwii21.

4 'Ido 'in jo 'ee niga'láa1 coon'13 tsamɨ́2. Jmai'2 'in tyún1mo 'ii, joon ngɨɨ1o coon'13 Jesús doñixiia' fu tsalíin2mo. Gauntiin'13 Jesús 'ii jee212 tsá2 'e líin2in lawa coon21 fa'1 tya' Dios Jmii21 nifu joongɨ tya' 'in Cordero do.

5 Jiin'13 coon21 júu3 tajuu21 jo gasɨɨi1 'ido. Joon jiin'13 coon21 tsaa2 jo røøi21 tyani Dios.

Júu3 ga'ɨɨ1ɨ gaai21 ángeles

6 Joon gamáa1na jaain21gɨ ángel 'in ga'øøi2 tuntsa'1 ñʉ'fú2. Joon 'in ángel do tyaan1an júu3 'e taa'21 coon21 tøø2mo tya' xiiala tiin'13 tsá2 juncwii21. Jajmaa'13a tsá2 júu3 jileei'21 tsá2 taain212 juncwii21; jilaa'21 nii2 tsá2 'in faa'21a jilaa'21 nii2 jmíi1, 'in néei1 la coon21 fuu21.

7 Joon jin'2 'in ángel do coon'13 coon21 júu3 tá2:

—Cwo'gøø'21moo' Dios. Jøø2oo' 'in feei'1 'áa1mo 'i-i joon nigatɨ́2 'ii'21 ijmáa1a 'ii'21 tya' tsá2. Cwoun'goo2oo' 'in nigajmaa1a ñʉfú2 coon'13 ni cwoo'13 juncwii21 coon'13 jmɨ'ñi'3 coon'13 lɨ 'yá2 jmɨɨ21.

8 Joon mo ngayuui'13 gafaa'21a 'in ángel do jaain21gɨ ángel gafaa'21a jin'2in:

—Jøø2øø', tyaan2aan' cwáain1. 'In tsá2 néei1 Babilonia, 'e fuu21 fee'1 lɨ1, niga'aa1a fa'ɨɨ'21 'áai1 tsʉ niga'e'2e tsá2 néei1 la caain21 fuu21 'e ungoo21o dioses 'in jo la jai'2.

9-10 Joon jaain21gɨ ángel gacwéei1 joon gatɨ́2 gaai21. Joon gafaa'21a coon'13 júu3 tá2 jin'2in:

—Jileei'21 'in un'goo21o 'in joo'21 'lɨɨi'3 do i'e'2e Dios Jmii21 'ii wúu1 'áai1. La joon jon inii21 wúu1 jileei'21 'in un'goo21o 'in gajmeei1 tsá2 'in lɨ́ɨ1i la lɨ́ɨi1 'in joo'21 'lɨɨi'3 do sɨ líin2in 'e li2 do tya'tyi2 sɨ cwoo21 'ee. Joon mi tɨ́2 joon jo feei'1gɨ-tsi Dios coon'13 'in tsá2 do, jmai'2 'e 'nii'21-tsi. Joon inii21 wúu1 'áai1 coon'13 jɨ́2 coon'13 azufre. Tyani ángeles tya' Dios joongɨ tyani Jesús, 'in sii21o jon Cordero, inii21 'ido wúu1.

11 Joon 'e wúu1 inii21 do 'e lɨ la lɨ coon21 unñi2 'e soo1o coon21 tøø2mo. Jo sá2 wa'a 'ii'21 'woo'21 tya'a 'in gaun'goo21o 'in joo'21 'lɨɨi'3 do sɨ gaun'goo21o 'in gajmeei1 tsá2 'in lɨ́ɨ1i la lɨ́ɨi1 'in joo'21 'lɨɨi'3 do 'ee. La 'woo1 jmɨɨ1 jo sá2 wa'a 'ii'21 'woo'21o tya'a 'in lɨ́ɨ1i li2 tya' 'in joo'21 'lɨɨi'3 do.

12 Tsʉ 'wii'13 joon 'ná1-a jmáa1a taa'21-a jileei'21 'in tsaa'2-tsi Dios Jmii21, jileei'21 'in jmoo1o la to2 tyʉ'2 Dios joon ja'mo lɨ́ɨi2 Jesús.

13 Joon ganúu3uun coon21 júu3 jó2 fu ñʉ'fú2 'e jin'2in sɨɨ'21ɨ jna:

—Taan1 ni mo'jí2 'e júu3 lo: "Jløø'3mo jileei'21 'in jai'2 lɨ́ɨi2 Ña'ñʉ'1ʉ' Jesús mi júun2in. Jløø'3mo nano la joon lɨ ngóo1gɨ." "Jo'1o", jin'2in 'in Espíritu Tyʉ́2 tya' Dios tsʉ i'ii'21 'woo'21o tsá2 to2 tya'a joon jilaa'21 to2 tya'a 'e gajmaa1a jo 'íin2-tsi Dios.

Mo gacóon1 ángeles 'e garoo21 fu juncwii21

14 Joon gajøø3øø joon gamóo3oo coon21 jníi1 taa21 joon ni jníi1 do tyíin1 jaain21 'in lɨ́ɨ1i la lɨ́ɨi1 jóon1 tsañʉʉ'1. 'Yʉ goon corona tyíi1i joon san'2an coon21 ñijlɨ́2-ɨ tuu'21 'e 'má1.

15 Joon gacwo'ɨ́ɨ¹ jaain²¹gɨ ángel inʉʉ cwo'¹ fee'¹ si'² ñʉ'fú² do, joon 'in ángel do gajin'²in coon'¹³ júu³ tá² sɨɨ'²¹ɨ 'in ángel tyíin¹ ni jníi¹ do:

—Tyiin'¹³ ñijlɨ́²-ɨ tuu'²¹ tyi'i joon cóon¹³'on 'e garoo²¹ tyi'i tsʉ gatɨ́² 'ii'²¹ 'e galityʉ́²-ʉ 'e garoo²¹ juncwii²¹.

16 Joon 'in tyíin¹ ni jníi¹ do 'e gatyiin'²¹in ñijlɨ́²-ɨ tuu'²¹ tya'a juncwii²¹ joon gacóon¹on 'e garoo²¹ juncwii²¹.

17 Joon jaain²¹gɨ ángel gacwo'ɨ́ɨ¹ 'e cwo'¹ si'² ñʉ'fú² do. Saan'²¹an jon coon²¹ ñijlɨ́²-ɨ tuu'²¹ 'e 'má¹.

18 Joon gacwo'ɨ́ɨ¹ jaain²¹gɨ ángel ni altar 'in tyʉ'² to² jɨ́². Joon gafaa'²¹a coon'¹³ júu³ tá² gasɨɨ'²¹ɨ 'in ángel do 'in saan'²¹an ñijlɨ́²-ɨ tuu'²¹ 'e 'má¹ jin'²in:

—Tyiin'¹³ ñijlɨ́²-ɨ tuu'²¹ tyi'i 'e 'má¹. Tyíin²'an 'e cwaain'²¹ mɨ'³ wuunjøø'³ 'e garoo²¹ tyi'i 'e sá² juncwii²¹ tsʉ gafuu²u.

19 Joon 'in ángel do gatyiin'²¹in ñijlɨ́²-ɨ tuu'²¹ tya'a fu juncwii²¹. Joon gacoon²¹o mɨ'³ wuunjøø'³ 'e sá² juncwii²¹ joon gato'²o tsi coon²¹ liníui¹. 'E 'øøi'²¹-tsi tsá² i'e'²e Dios tsá² wúu¹ 'áai¹.

20 Joon ganíui¹ 'e mɨ'³ do lɨ' co' fuu²¹ do. Joon lawa jmɨ¹ gatoon²¹ lɨ ganíui² 'e mɨ'³ do. Joon galɨ́² jmɨ¹ do lawa'a lɨ ngóo¹ jmɨɨ²¹ tɨ'² cwó² 'nɨ¹ cíein¹³ kilómeters gangóo¹ jmɨ¹ do lɨ náa¹ fuu²¹ do. Joon 'o'² 'e jmɨ¹ do jiin'¹³ la ñíi² 'íi¹ 'oo²¹² cwa² mo 'yʉ freno 'oo²¹²o.

15

Lawa dyái¹ ángeles 'in tyán¹ fa'í³ lɨ gatséi¹ tya' tsá² taain²¹² juncwii²¹

1 Joon gamóo³oo coongɨ li² fee'¹ fu ñʉ'fú². 'Áai¹ tsa'goo²¹-tsi tsá² 'wii'¹³ 'e li² do. Gamáa³na dyái¹ ángeles 'in tyán¹ fa'í³ lɨ gatséi¹ tya' tsá² taain²¹² juncwii²¹. Joon coon'¹³ 'e dyía¹ fa'í³ do gajeen'²¹mo 'nii'²¹-tsi Dios.

2 Joon gamóo³oo lawa coon²¹ jmɨ'ñi'³ la lɨ sɨ́³ sɨcaai'¹³ jɨ́². Joon téein² ni jmɨ'ñi'³ do 'in jo galɨ'¹ɨ 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ do tya'a. Jo gaun'goo²¹o 'in tsá² téein² do 'in nigajmeei¹ tsá² 'in lɨ́ɨ¹i la lɨ́ɨi¹ 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ do jon'gɨ ga'ii'²¹i li² tya' 'in joo'²¹ 'lɨɨi'³ do. Joon 'in tsá² do téein² ni jmɨ'ñi'³ do san'²an tuntuu'²¹ 'e gacwo'² Dios 'ii.

3 Joon ga'øø¹ø 'in tsá² do coon²¹ canto tya' 'lɨɨ²¹² Moisés 'in gajmaa¹a la to² tyʉ'² Dios joongɨ ga'øø¹ø canto tya' Jesús, 'in lɨ́ɨi¹ Cordero, 'e jin'²in:

Fee'¹ joon 'ya'²gɨ jilaa'²¹ 'e gajmaa²'a,
Ña'ñʉ'¹ʉ' Dios.
Jiin'¹³ 'nʉ-ʉ lí² jmaa²'a jilaa'²¹ 'e
'iin²¹²u'un.
Coon²¹ tsáa¹ joongɨ 'e la jai'² 'e fu¹ tyi'i.
Røøi¹³ tya' tsá² taain²¹² juncwii²¹ 'nʉ.
4 Jiin'¹³ jaain²¹ jo seein²¹ wa'a jo 'gɨɨ'²¹i
'nʉ, Ña'ñʉ'²ʉ',
jilee'²¹mo iunfee'¹i 'nʉ.
Jiin'¹³ 'nʉ-ʉ 'in tyú¹mo.
Joon jileei'²¹ tsá² taain²¹² juncwii²¹
jalíin² un'goo²¹o 'nʉ.
Nigacón²o cwáain¹ 'e røø²¹ jilaa'²¹ 'e
jmoo²'o.

5 Mo ngayuui'¹³ joon gajøø³øø joon gamóo³oo ganó² 'e cwo'¹ si'² ñʉ'fú² lɨ sɨ'mó² 'e cuun²¹² toon²¹² ley do.

6 Joon ga'wooi²¹ dyái¹ ángeles 'e cwo'¹ do. Joon 'in dyái¹ ángeles do tyaan¹an dyía¹ nii² fa'í³. Joon tyi'²i 'in ángeles do sɨɨn'³ɨn taa²¹ jɨɨ'¹ lɨ́¹ 'mɨ'² sii²¹ lino. Joon sɨ'ñʉʉ¹ nitsí¹ 'e lɨ́¹ jmai'² cwanáa¹.

7 Joon jaain²¹ jee²¹² 'in joo'²¹ jiin'¹ do gacwo'¹o jmai'² coon²¹ 'ú¹ pi'³ lɨ́¹ cwanáa¹ 'in ángeles dyái¹ do. Joon røøi²¹ tya' jilaa'²¹ wúu¹ i'e'²e Dios tsá² 'e 'ú¹ pi'³ do. Joon Dios do seein²¹ coon²¹ tøø²mo.

8 Joon 'e cwo'¹ do garøi¹ coon'¹³ 'e 'ya'²gɨ la joon coon'¹³ to² 'e 'oo¹o Dios. Lawa unñi² 'e garøi¹ 'e cwo'¹ do. Joon jiin'¹³ jaain²¹ jo lí² tsataai² inʉʉ cwo'¹ do ca mo gatséi¹ 'e dyía¹ fa'í³ tyaan¹an 'in dyái¹ ángeles do.

16

Lawa 'ú¹ pi'³ tyaan¹an fa'í³

1 Joon ganúu3uun coon21 júu3 tá2 jó2
fu inʉʉ cwo'1 joon gajin'2in sɨɨ'21ɨ 'in
dyái1 ángeles do:
—Cwolíin2naa', cwo'íi1naa' 'e fa'í3
tya' Dios 'e taa'13 'ú1 pi'3 tyii' ni cwoo'13
juncwii21.
2 Joon 'in ángel nifu nga'íi1in 'ú1
pi'3 tya'a ni cwoo'13 juncwii21 joon
ga'yée2i juu21 'lɨɨ'3 tya' jileei'21 'in
niga'ii'21i li2 tya' 'in joo'21 'lɨɨi'3 do sɨ 'in
nigaun'goo21o 'ee 'in gajmee1i tsá2 'in
lɨɨ1i la lɨɨi1 'in joo'21 'lɨɨi'3 do.
3 Joon 'in ángel lɨ tɨ́2 gái1 nga'íi1in 'ú3
pi'3 tya'a ni jmɨ'ñi'3 joon jmɨ'ñi'3 galɨ́1
la lɨ jmɨ1 tya' 'lɨɨ212. Joon gajún1mo
jileei'21 joo'21 táai2 jmɨ'ñi'3.
4 Joon 'in ángel lɨ tɨ́2 gaai21 nga'íi1in
'ú1 pi'3 tya'a ni jmɨɨ21 coon'13 ni lɨ 'yá2
jmɨɨ21 joon galɨ́1 jmɨ1.
5 Joon ganúu3uun 'in ángel tya' jmɨɨ21
do jin'2in:
—Røø21 'ii'21 gajmaa2'a, Ña'ñʉ'1ʉ'
Dios, 'in tyúi1. Seen21mo'o la mojéei1,
joon seen21mo'o la no. Røø21 'ii'21 gaj-
maa2'a tya' tsá2
6 tsʉ 'in tsá2 do nigatʉʉn1ʉn jmɨ1
'øøi2 'in jai'2 lɨɨi2 'nʉ, 'in gafaa'21a
'wii212 tyi'i, tsʉ gatyʉ'2'ʉ to2 'e 'uun'21
'in tsá2 do jmɨ1 jiin'13 la gatɨ́ɨi2.
7 Ganúu3oo jon júu3 jó2 fu ni altar do
'e gajin'2in:
—'E ja'1mo nigajmaa2'a 'ii'21 røø21
joongɨ coon21 tsáa1, Ña'ñʉ'1ʉ' Dios.
Jiin'13 'nʉ-ʉ lí2 jmaa2'a ce jilaa'21 'e
'iin212u'un.
8 Joon 'in ángel lɨ tɨ́2 tyúuin2 nga'íi1in
'ú1 pi'3 tya'a lɨ 'íi1in ñi'1. Joon gacwo'1o
ñi'1 do ilí2 júun1in tsá2 coon'13 jɨ́2 tya'a.
9 Joon gacáa2mo tsá2 coon'13 jɨ́2 do.
Pe 'in tsá2 do jo gajoo'21-tsi wa'a gat-
saa'1-tsi Dios 'in tyʉ'2 to2 fa'í3 do. Xʉ lɨ'
joon gafaa'21gɨ 'laa'21 tya' Dios.
10 Joon 'in ángel lɨ tɨ́2 'ñéei2 nga'íi1in
'ú1 pi'3 tya'a lɨ tyíin1in 'in tyʉ'2ʉ to2
'in joo'21 'lɨɨi'3 do joon lɨ tyʉ'2 'ido to2
galɨnʉʉ21. Joon 'in tsá2 taai212 do
gacuu'21u nisɨɨ'12ɨ coon'13 wúu1 'e ní2
do.
11 Pe coon'13 'elo jo gajoo'21-tsi 'e
unsɨ́ɨ2i 'e jmoo1o 'e gó2 tya'a, xʉjoon
faa'21gɨ 'laa'21 tya' Dios Jmii21 tyíin1
ñʉ'fú2 'wii'13 nigangoo1o wúu1 'yee21i
juu21 'lɨɨ'3 do.
12 Joon 'in ángel lɨ tɨ́2 jnúui2 nga'íi1in
'ú1 pi'3 tya'a ni coon21 jmɨɨ21 fee'1 sii21
Eufrates joon galityʉʉn21 jmɨɨ21 do,
gauntyí2 fu1 ijalíin2 røøi13 'in néei1 lɨ
'yeei21 ñi'1.
13 Joon gamáa3na gaai21 espíritu gó2
'in lɨɨi1 la lɨɨi1 je'cwa2 ga'wóo2i moo'oo2
mɨɨ'21 'lɨɨi'3 coon'13 moo'oo2 'in joo'21
'lɨɨi'3 coon'13 moo'oo2 'in jin'2 'e faa'21o
júu3 tya' Dios Jmii21 pe jo jo'1.
14 Joon 'in espíritu do lɨɨi1 'ɨɨ'13 tya'
'in 'lɨɨi'3 joon lí2-i jmáa1a jilaa'21 li2 'e
tsa'goo21-tsi tsá2. Joon 'in tsalíin2mo
tsauncaain21 jileei'21 røøi13 'in néei1
juncwii21. Iuncaain21 'in røøi13 do
itéen1in 'e jmaa1 'nii21 mi tɨ́2 jmɨɨ212
fee'1 tya' Dios Jmii21 'in li' jilaa'21 'e
'iin212in.
15 Joon jin'2 Dios: "Janúu2uun',
igó3oo 'e 'uuin21 lawa jaain21 'uun21.
Joon jløø'3mo 'in jo cwuu21i joon 'in
tyi'2o sɨin'3, 'in nanáa1 tyʉ́2 tya'a. Tsʉ
la joon jo tɨ́2 ringúu1i ngɨ́2 'e jøø2i tsá2
xeei'21 'ii, jo i'aa1a fa'ɨɨ'21."
16 Joon 'in espíritu gó2 do iuncaain21
'in røøi13 do fu coon21 lɨ sii21 Ar-
magedón coon'13 jmíi1 hebreo.
17 Joon 'in ángel lɨ tɨ́2 dyái1 ga'íi1in
'ú1 pi'3 tya'a tya'cwii21. Joon gacwo'ɨ́ɨ1
inʉʉ cwo'1 si'2 ñʉ'fú2 coon21 júu3 tá2,
jó2 fu lɨ si'2 lɨ sɨlɨɨ212 do, 'e jin'2in:
—Nasɨ'yee21mo jilaa'21-a.
18 Joon galɨ́2 jɨ́2 cwaain'ñá3 'áai1,
ga'oon1on cwaain'ñá3 joon ga'íi2i tá2
lɨɨlɨ1. Joon gajøø'21 'wó2 lɨɨlɨ1 jiin'13
coon21 naa'13 jo mo gajøø'21 'wó2 la do
la jee212 taain212 tsá2 juncwii21.
19 Joon 'e fuu21 fee'1 do gajlɨ'2, galɨ́2
'nɨ1 'ii'13. Joon ga'ín1 lacaain21 fuu21
catyiia2. Joon gatɨ'2-tsi Dios Jmii21
'in tsá2 néei1 fuu21 Babilonia 'a 'e'1e
wúu1 jiin'13 la nigatyʉ'2ʉ to2 mo gatɨ́2
'nii'21-tsi tya' 'in tsá2 do.

20 Joon jilaa'21 cwoo'13 tyʉʉn21
roon1 ni jmɨɨ21 gayuun'2mo joon
jilaa'21 moo'21 jo sá2gɨ.
21 Joon gaxʉʉ'21 tsí1 coo'13 'áai1 jee212
tsá2. Ca tunló1 kilos la ca mɨ'3 'ii21 'e
tsí2 do xʉʉ'21 fu yʉ'. Joon 'in tsá2 do
gafaa'21a 'laa'21 tya' Dios Jmii21 'wii'13
tya' tsí1 gaxʉʉ'21 do tsʉ lɨ́ɨ1 gangoo1on
wúu1 'wii'13 'e tsí1 do.

17

'In 'yiiatsangó1 feei'1

1 Joon gamáa3na jaain21 jee212 'in
dyái1 ángeles do 'in san'2 'ú1 pi'3 do.
Joon 'ii gajin'2in sɨɨ'21ɨ jna:
—Ná2 fu lo, tsʉ i'e'3ee 'nʉ xiiala i'e'1e
Dios wúu1 'in 'yiiatsangó1 feei'1 'in
tyíin1 ni jmɨ'ñi'3.
2 Joon 'in rɤ́ɤ́i13 taain212 juncwii21
nigangɨɨ1ɨ nigajmaa1a 'e gó2 coon'13
'ido. Joon 'in taain212 juncwii21 lawa
gali'íin1mo coon'13 'e gó2 tya'a la mo
'un'2 tsá2 vino.
3 Joon lawa'a 'e cɨ́ɨ3oo 'in ángel
do gatɤ́ɤ1ɤ jna fu coon21 lɨ jo 'iin
tsá2 taain212. Joon gamáa3na jaain21
tsamɨ́2 tyíin1in jaain21 joo'21 'lɨɨi'3
yúuin2. Joon 'in joo'21 'lɨɨi'3 do tsí3 dyía1
mootyíi1i joon tsí3 dyá2 moofí3. Joon
la tɤɤi2 'in joo'21 'lɨɨi'3 do toon212 'e
faa'21 'laa'21 tya' Dios Jmii21.
4 Joon 'in tsamɨ́2 'in tyíin1in 'in joo'21
'lɨɨi'3 do tyi'2i 'mɨ'2 'nʉʉ'2 júuin2 coon'13
'e yʉʉn2. Joon sɨxéei13 cwanáa1
coon'13 cuun212 'e tyiin2 'áai1 coon'13
perlas. Joon san'2an coon21 copa lɨ́1
cwanáa1 sɨrɤɤi21 coon'13 jilaa'21 'e
un'leei'21 tsá2 coon'13 jilaa'21 'e gó2
jmoo1 'in 'yiiatsangó1 do.
5 Joon toon1on tya'tyíi1i coon21 júu3
'uuin21 'e jin'2: "Babilonia 'in feei'1.
Sáa3o jileei'21 'yiiatsangó1 'ino. Sáa3o
jon jilaa'21 'e gó2 'e sá2 juncwii21 'ino."
6 Joon gacón3oon cwáain1 'e 'íin1mo
'in tsamɨ́2 do coon'13 jmɨ1 tya' tsá2
tsaa'1-tsi Dios joon coon'13 jmɨ1 tya' 'in
gajngai'2 tsá2 tsʉ 'wii'13 jmoo1o la to2
tyʉ'2 Jesús. Joon lɨ́ɨ1 nga'goo21-tsii mo
gamáa3na 'in tsamɨ́2 do.
7 Joon jin'2in 'in ángel do sɨɨ'21ɨ jna:
—¿'Ee lɨ' tsa'goo21-'o'o 'áai1?
Jmaa'13aa 'nʉ júu3 'ee 'ɤɤi'21-tsi tsá2
júu3 'uuin21 tya' 'in tsamɨ́2 do joongɨ
'ee 'ɤɤi'21-tsi tsá2 'in joo'21 'lɨɨi'3 lɨ
tyíin1in tsamɨ́2 do. 'In joo'21 'lɨɨi'3 do
tsí3 dyía1 mootyi2 coon'13 dya moofí3.
8 'In joo'21 'lɨɨi'3 do 'in gañíi1u'un
'in seein21 ca la jéei1 pe jo seein21gɨ
nano tɨ lɨ cwo'ɨ́ɨ1 too21 tyí2 lɨ sá2 tyʉ́2
'e nʉ'gɨ in'íin2 coonti. Joon 'in tsá2
taain212 juncwii21 'in tsa'goo21-tsi mi
ní2 'in joo'21 'lɨɨi'3 do 'in seein21 ca la
jéei1 pe jo seein21gɨ nano pe coon21
mi cwé1mo tún1 juncwii21. 'In tsá2
'in ninga'goo21-tsi do jo taain212 ni
jí2 lɨ taain212 jileei'21 'in cwo'1o Jesús
juncwii21 'múui2 tya'a. Ca la mo rón1
juncwii21 jo taain212 'in tsá2 do 'e jí2
do.
9 "Elo li2 wa 'in 'iin212in 'ɤɤi'21-tsi:
Tún2 nii2 'ɤɤi'21-tsi tsá2 'e dyía1
mootyi2 'in joo'21 'lɨɨi'3 do. Lɨ la lɨ dyía1
po'3 tɨɨ'21 lɨ tyíin1in 'in tsamɨ́2 do.
10 La joon jon lawa dyái1 rɤ́ɤ́i13.
Nigaxuu'21mo 'ñéei2 rɤ́ɤ́i13 do, joon
jaain21 tyʉ'2 to2 nano, joon jaain21gɨ
rɤ́ɤ́i13 do tɨ lí2 jó1. Joon mi cwée1i
coon21 sii'13xʉ itaa'21a.
11 Joon 'in joo'21 'lɨɨi'3 do 'in seein21
ca la jéei1 pe jo seein21gɨ nano 'ii lɨ tɨ́2
jñéei2 rɤ́ɤ́i13 xʉfiin'13 jaain21 jee212 'in
dyái1 rɤ́ɤ́i13 'ido. Joon itsaa21o fu lɨ
'ii21.
12 'Joon 'ɤɤi'21-tsi tsá2 'e dyá2 moofí3
'e gañí2'i lɨ la lɨ́ɨi1 dyéi2 rɤ́ɤ́i13 'in jo
mo ga'ii'21gɨ to2 tya'a. Pe i'ii'21mo to2
tya'a caan21mo coon'13 'in joo'21 'lɨɨi'3
do. Jee212 coon21 hora ityʉ'2ʉ to2.
13 Canii2mo 'ɤɤi'21-tsi 'in dyéi2 rɤ́ɤ́i13
do. Joon icwo'1o to2 'oo1o coon'13 'ii'21
tya'a 'in joo'21 'lɨɨi'3 do.
14 Joon itéen1in coon'13 Jesús, 'in lɨ́ɨi1
Cordero, pe Jesús do ilii'21i tsʉ feei'1gɨ
'ii la jee212 jileei'21. 'Ii lɨ́ɨi1 rɤ́ɤ́i13 'in
feei'1gɨ la jee212 jileei'21 rɤ́ɤ́i13. Joon
jileei'21 'in ngɨ1 coon'13on nigatɤ'1o
joon gatyii'12in Dios 'ii. Joon jo tiuu2i
'ido 'ii.

15 Joon gajin'2 'in ángel do sɨɨ'21ɨ jna:
—'E jmɨ'ñi'3 gañii2'in lɨ tyíin1 'in 'yiatsangó1 lɨ la lɨ jilaa'21 fuu21 coon'13 jileei'21 tsá2 coon'13 jilaa'21 jmíi1 'e sá2 juncwii21 coon'13 jilaa'21 nacíoon13mo.
16 Joon 'in dyéi2 rééi13 do 'in lɨ́ɨi1 la lɨ moofí3 tya' 'in joo'21 'lɨɨi'3 do ili'ee'21i 'in 'yiiatsangó1 do. Joon itiuu2mo 'ido 'ii tɨ ringúu1i. Joon icuu'1mo 'ido 'ii joon ijúun2in coonti.
17 Tsʉ Dios gajmeei1 'in rééi13 do 'e jmáa1a jiin'13 la 'iin212in. Tsʉ 'wii'13 joon rää21 gasɨ́ɨ2i jee212 'ii joon gacwo'1o 'in joo'21 'lɨɨi'3 tya'a ca tsín1 jilaa'21 júu3 ga'ɨ́ɨ2ɨ Dios Jmii21.
18 Joon 'in tsamɨ́2 'in ní1u'u lɨ́ɨi1 a lɨ 'e fuu21 fee'1 'in tyʉ'2 to2 jileei'21 rééi13 taain212 juncwii21.

18

Mo ga'ín1 fuu21 Babilonia

1 Mo ngayuui'13 joon gamáa3na jaain21gɨ ángel 'in gajngái1 fu ñʉ'fú2 joon fee'1 to2 'oo1o. Joon ni cwoo'13 juncwii21 jná2 joo'21 coon'13 'e 'ya'2gɨ tya'a.
2 Joon coon'13 coon21 júu3 tá2 lɨ́ɨ1 ga'oo1o jin'2in:
—Niga'íin2mo Babilonia 'e fuu21 fee'1 do. Niga'íin2mo joon galɨ́1 coon21 lɨ taain212 'in 'lɨɨi'3. Do-o itéen1in jileei'21 espíritu gó2. Lawa coon21 tyʉʉ21 taain212 ton1 'lɨɨi'3, 'in 'eei'21 tsá2 galɨ́2 'e fuu21 do.
3 Joon lawa gali'íin1mo tsá2 taain212 juncwii21 coon'13 'e gó2 'láa1a 'in 'yiatsangó1 do. Joon 'in rééi13 taain212 juncwii21 gatɨ2-tsi ngɨ1 coon'13 'ido. Joon 'in 'nɨɨ1ɨ 'e ló1 tsá2 galisá2 cuu2 tya'a coon'13 jilaa'21 'e gó2 tɨ'2-tsi.
4 Joon ganúu3uu coongɨ júu3 jó2 fu ñʉ'fú2 'e jin':
—'Woo21naa' 'e fuu21 lo jilee'21naa' 'in lɨ́ɨi1 tsá2 tyiia 'e jo 'ii'13naa' tsaa2 tya' 'ido jon'gɨ iliseein21naa' fa'í3 la fa'í3 iseein21 'ido.
5 Tsʉ tsaa2 tya'o galifee'1 'áai1 ca gatyalii212 tsaa2 tya'a fu ñʉ'fú2 joon gatɨ'1-tsi Dios jilaa'21 'e gó2 nigajmaa1a.
6 Cwóo13oo' wúu1 'ido jiin'13 la nigacwo'1o 'in xeei'21. Cwotyí2ii' 'in tsamɨ́2 do tún2 'iin'13gɨ jiin'13 la nigajmaa1a. Cwó2oo' 'e 'uu'21u 'in tsamɨ́2 do tún2 'iin'13gɨ 'e gó2 la gacwo'1o 'ido tsá2 xeei'21.
7 'Áa1mo fee'1i gajmei'1 'ña'a joon 'áa1mo tyʉ́2 seein21 jin'2in: "Lo-o tyíin1na lɨ́ɨ1na 'yiia212 rééi13. Jo lɨ́ɨ1na 'yiia'nɨ́ɨ2 joon jo 'ee wúu1 imóo3oo."
8 'Áai1 tyʉ́2 galiseein21 pe joon 'ii'21 la joon jon iní2 wúu1. Tsʉ 'wii'13 joon coon21 jmɨɨ212 mi jó1 fa'í3 tya'a iní2 'oo2 ijó1, ilixuui212-tsi 'áai1 joon ijuun21mo, joon caa1i coonti ce líin2in fó2 coonti. Tsʉ feei'1 'áa1mo Ña'ñʉ'1ʉ' Dios Jmii21 'in gajmaa1a 'ii'21 tya'a.
9 Joon jileei'21 rééi13 'in gangɨ1 jmoo1 jlää'3i coon'13 'ido ityi'1o, ilixuui212-tsi mi jää2ä roon1on unñi2 lɨ caa21i 'in tsamɨ́2 do.
10 Wíin2 téein2 tsʉ 'wii'13 'goo'21-o ní2 'in tsamɨ́2 do wúu1 joon jin'2in:
—¡'Áai1 tyafo'2 fúu2 'nʉ, Babilonia, coon21 fuu21 fee'1 joon coon21 fuu21 tyiin2! Pe jmɨɨ212 nano gacwá1 imoo'13'o wúu1.
11 La joon jon 'in téein2 'nɨɨ1ɨ 'e ló1 tsá2 tyi'1o jon ilixuui212-tsi tsʉ jo 'in seein21 ló1gɨ laa212 tya'a 'e ningatyaan1an.
12 Ningatyaan1o cwanáa1 coon'13 cwataa21 coon'13 cuun212 'e tyiin2 'áai1. Ningatyaan1an 'mɨ'2 tyʉ́2 'e lɨ́1 lino coon'13 'mɨ'2 wuu'21 nʉʉ'1 yúuin2 coon'13 yʉ́ʉn2. Ningatyaan1 'ido jilaa'21 'mó2 jmafuu21 coon'13 jilaa'21 'e lɨ́1 moojon2 elefante coon'13 'mó2 'e tyiin2 'áai1. Joongɨ ningatyaan1an 'in tsá2 'nɨɨ1 do ñiyʉ́ʉn2 coon'13 ñí3 coon'13 cuun212 marmol.
13 Ningatyaan1o jon canela coon'13 'oo21 tya' 'uunñi2 tya' tsá2 coon'13 fuu212 sʉ́n1 coon'13 mirra coon'13 jmɨɨ21 jmafuu21 coon'13 vino coon'13 aceite coon'13 fuu212 'iñi'1 'e tyʉ́2 coon'13 trigo. La joon jon jée1i joo'21

coon'13 joo'saa'21 coon'13 cwa2 coon'13 care'2 jñʉ2 cwa2. Joon ca tsá2 'in sɨ'nɨɨi212 jmoo1o to2 tya' tsá2 jée1i.

14 Joon ijin'2in sɨɨ'21ɨ 'e fuu21 do:

—Joon 'e 'oofuu1 'e gasíin1u'un ca la mo jéei1 gangalii1i. Gangalii1 jon jilaa'21 'e tyʉ2 'e tɨ2-'o'o coon'13 jilaa'21 'e 'ya'2gɨ joon jo tyiia'21gɨ.

15 Joon wíin2 itéen1in 'in ga'nɨɨ1ɨ jilaa'21 'e ló1 'ido joon galɨ́ɨi1 tsá2 sá2 cuu2 'wii'13 jilaa'21 'e galó1 'ido. Wíin2 itéen1in tsʉ 'wii'13 'goo'21o coon'13 jilaa'21 wúu1 ní2 'in tsamɨ́2 do. Itéen1in cɨɨ'21o xuui212-tsi.

16 Jin'2in:

—'Áai1 fúu2 'e fuu21 'ya'2gɨ do tsʉ galɨ́ɨi1 la lɨ́ɨi1 jaain21 tsamɨ́2 'yei'2gɨ 'in tyi'2 'mɨ'2 tyʉ́2 lɨ́1 lino nʉʉ'21 yúuin2 joongɨ yʉ́ʉn2. Sɨxée1i cwanáa1 coon'13 cuun212 tyiin2 coon'13 perlas.

17 Joon jee212 catá2 ga'ín1 jilaa'21 'e sá2 tya'a.

Joon wíin2 taain212 jileei'21 tsá2 tyʉ'2 to2 barcos coon'13 'in táai2 barcos coon'13 'in jmoo1o to2 tsi barcos do. Jileei'21 'in jmoo1o to2 ni jmɨ'ñi'3 táan1in wíin2.

18 Joon mo gajøø2ø roon1 unñi2 có2 'e fuu21 do joon ga'oo1o tá2 jin'2in:

—Jo 'e fuu21 sá2gɨ 'e 'ya'2gɨ lagɨ 'e fuu21 do.

19 Joon ga'ee1e cwoo'13 jee212 tyíi1i gatyi'2 xuui212-tsi 'áai1 joon 'oo1o jin'2in:

—'Áai1 fúu2 'e fuu21 'ya'2gɨ do. 'Áai1 galisá2 cuu2 tya' 'in jmoo1o to2 ni jmɨ'ñi'3 coon'13 cuu2 ga'íin2in 'e fuu21 do. Pe jee212 coon21 catá2-a ga'ín1 'e fuu21 do.

20 Pe jmaa2aa' jløø'3naa' 'in táai2 ñʉ'fú2 coon'13 'naa' 'in lɨ́ɨi1 apóstoles coon'13 jileei'21 'naa' 'in faa'21a cwáain1 tya' Dios coon'13 jileei'21 'in tsaa'1-tsi 'ii. Tsʉ mo gacóon1o tya'a, 'ii'21 røø21 jmaa1a Dios tyi'naa'.

21 Joon jaain21 ángel 'in píin2 'áai1 gasaa'13a coon21 cuun212 'e lɨ́1 lawa coon21 too1 fee'1 joon gapí2 'in ángel do 'e cuun21 do tsi jmɨ'ñi'3 jin'2in:

—La gapí3ii 'e cuun212 do tsi jmɨ'ñi'3 la joon jon i'iin2in Babilonia, coon21 fuu21 'ya'2gɨ. Joon jo ní2gɨ tsá2 'ii.

22 Jo jmɨɨ212 núu2gɨ tsá2 'íin2 sóoin13 jee212 'nʉ́1 tya'a. Jo núu2gɨ tsá2 sóoin13 tuntuu'21 jon'gɨ tya' flauta sɨ lúu1 xʉʉ1ʉ tsá2 'ee. Jon'gɨ seein21gɨ tsá2 tɨ́ɨi2 'láai2 nii2 to2. Jon'gɨ itsii1gɨ tsamɨ́2 coon'13 too1.

23 Jo 'ee jɨ́2 coo1gɨ, jiin'13 coon21 jee212 'nʉ́1 jon'gɨ inúu2gɨ tsá2 júu3 'e náa1 'goo21 lɨ cuui'2 cwoo21 tsá2. Ijon'2on tii2 xʉfiin'13 la mo jéei1 'in tsá2 tyi'i 'in 'nɨɨ1 'e ló1 feei'1gɨ 'áai1 'ii la jee212 jileei'21 tsá2 taain212 juncwii21 joon 'in tsalaai1 tyi'i gacon'2on tóo2 'in tsá2 catyaai2 do.

24 Tsʉ tsaa2 tya' 'e fuu21 do jilaa'21 jmɨ1 'e gatúun2un tya' 'in gafaa'21 'wii212 tya' Dios coon'13 'in tsaa'1-tsi 'ii coon'13 jileei'21 'in najóin1.

19

1 Mo ngayuui'13 joon ganúu3uun júu3 tya' tsá2 fúui1 'in táai1 ñʉ'fú2 'e jin'2in:

¡Aleluya! Nigajmaa1a Dios tiin'13 tsá2.
Cwolí2 jilaa'21 'e 'ya'2gɨ tya' Dios Jmii21 la joon jon jilaa'21 'ii'21 tya' Dios tyi'.

2 Nigajmaa1 Dios 'ii'21 røø21 joon coon21 tsáa1 mo gajmaa1a 'ii'21 'ii21 tya' 'in 'yiiatsangó1 'in gajmaa1 un'leei'21 tsá2 yaai coon'13 'e gó2 gajmaa1a.
Tsʉ Dios jmaa1a tyí2 'in 'yiia212 do jilaa'21 'e røø2i tya' 'e gó2 gajmaa1a tya' 'in tsaa'1-tsi Dios, 'in najngaa'13i.

3 Joon gajin'2o jon:

—¡Aleluya! Jiin'13 catá2 jo jón2gɨ róon2 unñi2 tya' fuu21 do.

4 Joon 'in dyiiatyúuin2 tsacøøi'13 coon'13 'in tyúuin2 joo'21 jiin'1 do gatyíia2 ca tɨ ni 'wó2 un'goo1o Dios Jmii21 'in tyíin1 lɨ sɨlɨɨ212 tya'a, joon gajin'2in:

—¡Amén! ¡Aleluya!

5 Joon coon^{21} júu^{3} gajó^{1} lɨ sɨlɨɨ^{212} do
'e jin'^{2}in:
Cwoun'goo^{2}oo' Dios tyi' jileei'^{21} 'naa'
'in jmoo^{1}o la to^{2} tyʉ'^{2}ʉ,
jileei'^{21} 'naa' 'in 'gøøi'^{21} 'ii la 'in 'wói^{2}
tiin'^{13} la 'in tyiin^{2}.

Coon^{21} mi tí^{2} jmɨɨ^{212} fu ñʉ'fú^{2}

6 Joon ganúu^{3}uun coon^{21} lawa 'e
faa'^{21} tsá^{2} fúui^{1} lɨɨlɨ^{1}, joongɨ lawa lɨ
na'yʉ́^{3} jmɨɨ^{21} 'láai^{2} lɨ^{1}. Joongɨ lawa lɨ
ni'oon^{1}on cwaain'ñá^{3}. Gajin'^{2}o 'e júu^{3}
do:
¡Aleluya! Tsʉ niga'ii'^{21}i Ña'ñʉ'^{1}ʉ'
Dios tyi', 'in lí^{2} jmá^{2} jilaa'^{21} 'e
'iin^{212}in, to^{2} tya'a.
7 Cwojmaa^{2}aa' jløø'^{3}naa' joon
cwoun'goo^{2}oo' 'ii
tsʉ nigatɨ́^{2} 'ii'^{21} 'e iuncaain^{21} Jesús,
'in lɨɨi^{1} Cordero, jileei'^{21} tsá^{2} 'in
tsaa'^{1}-tsi 'ii icwá^{2} coon'^{13}on.
Joon ijmáa^{1}a jmɨɨ^{212} lawa lɨ cui'^{2}
cwoo^{21} tsá^{2}.
Joon jileei'^{21} 'in iuncaain^{21} coon'^{13}on
nigatyaa^{1} tyʉ́^{2} tya'a la jmoo^{1}o
tsamɨ́^{2} mo tɨ lɨ cui'^{2} cwoo^{21}o.
8 Nityi'^{1}i 'mɨ'^{2} taa^{21} lɨ lino tyʉ́^{2},
tyʉ́^{2} nasiin'^{13}in joon jɨɨ'^{1} sɨɨn'^{13}ɨn.
Tsʉ 'e 'mɨ'^{2} lino do 'e lɨ la lɨ jilaa'^{21}
'e tyʉ́^{2} 'e nigajmaa^{1}a 'in jmoo^{1}o la to^{2}
tyʉ'^{2} Dios.
9 Joon 'in ángel do gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ jna:
—Táan^{1} mo'jí^{2} 'e júu^{3} lo: "Jløø'^{3}mo
jileei'^{21} 'in gatø'^{2}ø Dios itsalíin^{2} lɨ galɨ́^{2}
jmɨɨ^{212} icui'^{2} cwoo^{21} 'in sii^{21} Cordero
do."
Gajin'^{2}o jon sɨɨ'^{21}ɨ jna:
—'E júu^{3} lo júu^{3} tya' Dios 'e la jai'^{2}.
10 Joon gasi'^{3}ii 'wojní^{3}ii tyani ángel
do iun'góo^{3}oo 'ii^{21}. Pe jin'^{2}o sɨɨ'^{21}ɨ jna:
—Jo jmoo^{2}'o la no, tsʉ jmóo^{3}oo
jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} Dios jiin'^{13} la jmoo^{2}
'nʉ coon'^{13} 'in tsaruu'^{21}u' catyaai^{2} 'in
jo gatʉ́^{2} júu^{3} tya' Jesús. Ungoo^{2}'o
jaan^{21}mo, jiin'^{13} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Dios Jmii^{21}
ungoo^{2}'o.
Tsʉ 'in faa'^{21}a cwáain^{1} tya' Dios
Jmii^{21} jmo'^{2}o tsá^{2} júu^{3} jilaa'^{21} júu^{3}
gafaa'^{21}a Jesús.

'In tsá^{2} 'in tyíin^{1}in jaain^{21} cwa^{2} taai^{21}

11 Joon gamóo^{3}oo sɨno^{2} fu ñʉ'fú^{2}.
Joon gajnéi^{1} jaain^{21} cwa^{2} taai^{21} joon
'in tyíin^{1} moo'wó^{1} sii^{21} 'in jo tʉ́^{2} júu^{3}
tya'a, sii^{21}o jon 'in Jai'^{2}. Joon coon^{21}
tsáa^{1} jmaa^{1}a 'ii'^{21} mi jmáa^{1}a 'ii'^{21} la
joon jon mi jmáa^{1}a 'nii^{21}.
12 Joon lawa jɨ́^{2} 'e coo^{21} lɨ́^{1} unníi^{1}i.
Joon tyíi^{1}i taa'^{13} coronas 'láai^{2}. Joon
toon^{1}on 'e sii^{21} 'ii pe jiin'^{13} 'ña'o ñii^{1}i.
13 Joon tyi'^{2}i 'mɨ'^{2} 'yʉ jmɨ^{1} joon 'e sii
'ii: Júu^{3} tya' Dios.
14 Joon caluu ngalíin^{2} 'láa^{2} tya'
ñʉ'fú^{2} 'in tyi'^{2} 'mɨ'^{2} lɨ́^{1} lino tyʉ́^{2}, joon
néei^{1} cwa^{2} taai^{21}. Joon taa^{21} sɨɨn'^{13}ɨn
jo téein^{2} 'la^{2}.
15 Joon 'yeei'^{21} 'oo^{2}o 'in tsá^{2} do
coon^{21} ñí^{3} espada 'e 'má^{1} 'áai^{1}. Joon
coon'^{13} 'e ñí^{3} do iuncwuu'^{21}i tsá^{2}
taain^{212} juncwii^{21}. Joon ityʉ'^{2}ʉ to^{2} tsá^{2}
coon'^{13} sɨɨ^{2} lɨ́^{1} ñí^{3}. Joon la niui^{2} tsá^{2}
mɨ'^{2} wuunjøø'^{3} tʉʉn^{1}ʉn jmɨ'^{3} tya'a,
jiin'^{13} coon^{21} wa'a jo ganiui^{2}, la joon
jon jiin'^{13} jaain^{21} jo láai^{2} 'e wúu^{1} tya'
Dios ijó^{1} tsʉ 'nii'^{21}-tsi Dios, 'in jmoo^{1}o
jilaa'^{21} 'e 'iin^{212}in. Joon 'in tyíin^{1} cwa^{2}
taai^{21} do ijmáa^{1}a 'ii'^{21} cwáain^{1} tya'
Dios Jmii^{21}.
16 Joon toon^{21}on sɨɨn'^{13}ɨn 'e sii^{21}
'ii: Røøi^{13} 'in feei'^{1}gɨ la jee^{212} jileei'^{21}
røøi^{13} joon 'in Tyiin^{2}gɨ jee^{212} jileei'^{21}
'in seein^{21}. Joon^{21} jon 'e sii^{21} do tsaa'^{13}
tyʉʉ^{1}ʉ.
17 Joon gamáa^{3}na jaain^{21} ángel
siin'^{12}in jee^{212} 'yiia^{21} 'in ga'oo^{1}o jin'^{2}in
sɨɨ'^{21}ɨ jileei'^{21} joo'^{21} tsí^{3} cwáa^{1}a 'in 'ɨɨ^{1}ɨ
yʉ' juncwii^{21}:
—Ñilíin^{2}naa'. Cwolicaan^{21}naa' tya'
coon^{21} 'e cwo'^{1} Dios 'naa' 'e cøø^{2}øø'.
18 Tɨ lɨ lisá^{2} ngú^{1} cøø^{2}øø', ngú^{1} tya'
røøi^{13}, joon ngú^{1} tya' fii^{212} 'láa^{2} joon
tya' tsá^{2} 'gøøi'^{13}. Sá^{2} jon ngú^{1} tya'
cwa^{2} joon tya' tsá^{2} néei^{1} cwa^{2}. Il-
isá^{2} ngú^{1} tya' jileei'^{21} tsá^{2} xʉfiin'^{13}
tsa'leei'^{13} sɨ tsá^{2} fii^{212} 'ee, sɨ tsá^{2} 'wói^{1}
'ee, sɨ tsá^{2} tyiin^{2} 'ee.
19 Joon gamáa^{3}na 'in joo'^{21} 'lɨɨi'^{3}
caan^{21}mo coon'^{13} røøi^{13} taain^{212}

juncwii21 coon'13 'láa2 tya'a sɨcaain21 itéen1in coon'13 'in tyíin1 cwa2 taai21 do coon'13 'láa2 tya'a.

20 Joon nigataan'13mo 'in joo'21 'lɨɨi'3 do. Nigataan'13mo jon 'in nijin'2 'e faa'21o júu3 tya' Dios Jmii21 pe jo jo'1. 'Ii nigajmaa1a milagros fee'1 jee212 tsá2 joon gacón2o tóo2 'in niga'ii'21 'e li2 tya' 'in joo'21 'lɨɨi'3 coon'13 'in gaun'goo21o 'in gajmee1i tsá2 'in lɨ́ɨi1 la lɨ́ɨ1i 'in joo'21 'lɨɨi'3 do coon'13 milagro fee'1 do. Joon 'in tyíin1 cwa2 taai21 do gadyee'13i je waa21mo do la jiin'1in tsi tyíia1 lɨ jɨ́2 'e coo21 coon'13 azufre.

21 Joon gajngaa'13mo 'in tsá2 tyíin1 cwa2 taai21 do 'in catyaai2 coon'13 ñí3 'yeei'21 'oo2o. Joon tyʉ́2-ʉ gagøø'21 'in joo'21 tsí3 cwáa1 do ngú1 tya' 'in najúin1 do.

20

Sɨ'ñuu1mo Satanás

1 Joon gamáa3na jaain21 ángel gajgái1 fu ñʉ'fú2 joon saan'21 coon21 joonñí3 tya' too21 tyí2 lɨ sɨtyʉ́2. San'2o jon coon21 cadena mɨ2.

2 Joon 'in ángel do gataan'13in 'in mɨɨ'21 'lɨɨi'3 do, 'in mɨɨ'21 seein21 calɨɨ 'in sii21o jon 'in 'lɨɨi'3, sii21o jon Satanás. Joon ga'ñuu1in ce tséin1 coon21 mil jiin21.

3 Joon gapii1in 'ido tsi too21 tyí2 lɨ sɨtyʉ́2 do. Joon gajnii2mo 'ido tsi too21 do, gatsaa'21a sello lɨ́1 cera jnɨ́2 'oo2 too21 do. Joon coon'13 la joon jo lí2 cón2gɨ tóo2 tsá2 taain212 juncwii21 ce tséi1 coon21 mil jiin21. Pe mi tséi1 coon21 mil jiin21 do joon iláa1mo 'ido coon21 sii'13xʉ.

4 Joon gamóo3oo lɨ sɨlɨɨ212 lɨ née1i 'in niga'ii'21i to2 'e jmoo1o 'ii'21 tya' tsá2. Gamáa3moo jon 'in almas tya' tsá2 'in najúin1, 'in gatʉ1 luu212u tsʉ 'wii'13 jin'2in 'e ja'2mo lɨ́ɨi2 Jesús joongɨ 'wii'13 júu3 tyʉ́2 tya' Dios Jmii21. 'In tsá2 do jo mo gaun'goo21o 'in joo'21 'lɨɨi'3 do, jon'gɨ gaun'goo21o 'in tsá2 do 'in gajmee1i tsá2 'in lɨ́ɨi1 la lɨ́ɨ1i 'in joo'21 'lɨɨi'3 do. Jo mo ga'ii'21i 'in tsá2 do 'e li2 tya'a tya'tyíi1i sɨ cwoo21o 'ee. Joon gamáa3na 'in tsá2 do jiin'1in joon tyʉ'2ʉ to2 caan21mo coon'13 Jesús ce tséin1 coon21 mil jiin21.

5 Pe 'in 'lɨɨ212 najóin1 catyaai2 do jo ijiin'1in tún1 ca mi tséin1 coon21 mil jiin21 do. Joon 'e no-o nifu 'e gajiin'1 tsá2 tún1.

6 ¡Jløø'3mo joon nicwa'3mo 'in nigajiin'1in nifugɨ do! Jo júun2in tún2 naa'13 pe ilíin2in untsá2 tya' Dios Jmii21 joongɨ tya' Cristo. Coon'13 'ii ityʉ'2ʉ to2 coon21 mil jiin21.

7 Joon mo gatséi1 coon21 mil jiin21 joon ilaa1mo Satanás lɨ 'yuui212 sɨjnɨ́ɨ1i.

8 Joon tsatyiin1an tsá2 tóo2 la caain21 juncwii21, tsatyiin1an tóo2 Gog coon'13 Magog joon iuncaain21 jileei'21 'láa2 tya'a itéen1in. Joon ti la ti too'13 sá2 nʉ' jmɨ'ñi'3.

9 Joon ngalíin2in la 'ui juncwii21 joon ngataai2 cu'lɨ' lɨ néei1 'in tsaa'1-tsi Dios Jmii21 joon cu'lɨ' 'e fuu21 do 'e 'iin212in Dios 'áai1. Pe Dios Jmii21 gadya'2a jɨ́2 fu yʉ' juncwii21 'e coon'13 joon iuntyee1mo 'in tsá2 do.

10 Joon 'in 'lɨɨi'3, 'in gacon'2on 'in tsá2 do tóo2, gangadyeei'13 Dios 'ii tsi coon21 tyíia1 lɨ́1 jɨ́2 caai'13 azufre lɨ niga'í2 'in joo'21 'lɨɨi'3 coon'13 'in nigajin'2in 'e faa'21a júu3 tyʉ́2 tya' Dios pe jo jo'1. Joon do-o inii21 wúu1 la 'woo1 jmɨɨ1 coon21 tøø2mo.

Lɨ taai212 tsá2 tyani coon21 lɨ sɨlɨɨ212 taa21

11 Joon gamóo3oo coon21 lɨ sɨlɨɨ212 taa21 fee'1 'áai1. Gamáa3na jon 'in tyíin1 ni lɨ sɨlɨɨ212 do. Joon tyani 'in tyíin1 ni lɨ sɨlɨɨ212 do jo ta'2gɨ ni 'wó2 jon'gɨ ñʉ'fú2, yʉʉn'13mo coonti tsʉ jo galisá2 'áan3 tya'a.

12 Joon gamáa3na 'in najúin1 'in cøøi'13 tiin'13 'in pi'3 teen1in tyani Dios Jmii21. Joon 'e jí2 do roon1on sɨnii'13 joon ganá1 coongɨ jí2 lɨ taain212 jileei'21 'in cwo'1o Jesús juncwii21 'múui2 tya'a. Joon gajmaa1a 'ii'21 tya' 'in najóin1 do jiin'13 la nigajmaa1a jiin'13 la taa'13 'e jí2 do.

13 Galisá² 'ii'²¹ tya' jilee'²¹mo jiin'¹³ la nigajmaa¹a. Galisá² 'ii'²¹ tya' 'in najóin¹ tsi jmɨ'ñi'³ la joon jon galisá² 'ii'²¹ tya' 'in najóin¹ la mo jéei¹ coon'¹³ taain²¹² lɨ taai² 'lɨɨ²¹².
14 Joon 'mó¹ coon'¹³ lɨ taai² 'in najóin¹ ga'í² tsi tyíia¹ lɨ́¹ jɨ́². Joon mi 'í² tsá² 'e tyíia¹ do 'e lawa'a 'e najóin¹ tún² naa'¹³.
15 Joon fu do-o ipii¹in Dios jileei'²¹ 'in jo taain²¹² 'e jí² do lɨ taain²¹² jileei'²¹ 'in cwo'¹o Jesús juncwii²¹ 'múui² tya'a.

21

Mi lisá² ñʉ'fú² 'múui² coon'¹³ ni cwoo'¹³ juncwii²¹ 'múui²

1 Joon gamóo³oo coon²¹ ñʉ'fú² 'múui² coon'¹³ coon²¹ ni cwoo'¹³ juncwii²¹ 'múui² tsʉ nitsé²mo 'e ñʉ'fú² nifu coon'¹³ ni cwoo'¹³ juncwii²¹ nifu. Joon jo 'ee jmɨ'ñi'³ sá²gɨ.
2 Joon jna-a, Wó³, gamóo³oo gajgo¹o coon²¹ fuu²¹ nicwaai'³ 'e sii²¹ Jerusalén 'múui². Gajgo¹o fu ñʉ'fú² lɨ tyíin¹ Dios Jmii²¹. 'Ya'²gɨ 'áai¹ 'e fuu²¹ do lawa jaain²¹ sɨmɨ́² ninná¹a tyʉ́² sɨɨn'¹³ɨn 'ya'²gɨ icui'² cwoo²¹o.
3 Joon ganúu³uun coon²¹ júu³ tá² jó² fu ñʉ'fú² 'e jin'²:
—Jøø²du', taan¹mo Dios Jmii²¹ jee²¹¹ tsá². Joon itéein¹ caan²¹mo coon'¹³. Joon ilíi²in tsá² tya' Dios Jmii²¹ 'in tsá² taain²¹² juncwii²¹ joon Dios Jmii²¹ 'ña'a itéein¹ jee²¹² tsá², ilíi²in Dios tya' 'in tsá² do.
4 Joon Dios Jmii²¹ iuntyʉʉn¹ʉn jilaa'²¹ jmɨɨ²¹ tuun²¹un unni² tsá². Joon jo 'ee²¹ júin¹gɨ tsá² jon'gɨ tyi'²gɨ tsá² jon'gɨ xuui²¹²gɨ-tsi jon'gɨ ní²gɨ wúu¹ tya'a 'e cuu'¹ tya'a tsʉ jilaa'²¹ 'e sá² la mo jéei¹³ ningɨ́ɨ²mo.
5 Joon 'in tyíin¹ lɨ sɨlɨɨ²¹² do gajin'²in:
—Jøø²'ø, jmóo³oo 'e 'múui² jilaa'²¹ 'e sá².
Jin'²o jon sɨɨ'²¹ɨ jna:
—Táan¹ ni mo'jí² 'e júu³ lo tsʉ 'e júu³ lo júu³ la ja'²mo joon jo lí² 'náai².
6 Joongɨ jin'²in sɨɨ'²¹ɨ jna:
—Nasɨ'yee²¹mo jilaa'²¹a. Jna-a 'in nifu la joon jon lɨ tyéi¹. Lawa letra A lɨ́ɨ¹na la joon jon letra Z. Joon wa seein²¹ tsá² 'in unjmuui², jna icwóo³oo jmɨɨ²¹ tya' lɨ 'ya² jmɨɨ²¹ icwo² juncwii²¹ tya' tsá² 'e jo 'ee cɨ́in¹ coonti.
7 Joon jileei'²¹ 'in lii'¹ i'ii'²¹ɨ jilaa'²¹ 'elo lawa'a tya'o. Joon jna-a ilíi²na Dios Jmii²¹ tya'a joon 'ii ilíi²in yʉʉn²¹ tyiia.
8 Pe tsalíin² 'in catyaai² tsi tyíia¹ lɨ́¹ jɨ́² caai'¹³ azufre. Tsalíin²mo jileei'²¹ 'in 'goo'²¹ coon'¹³ 'in jo jo'² lɨ́ɨi². Tsalíin²mo jon jileei'²¹ 'in nigalɨ'lɨɨi'³ coon'¹³ 'in nigajngaai'¹³ tsá² coon'¹³ 'in niga'láa¹ coon'¹³ tsamɨ́² coon'¹³ tsañʉʉ'¹. Tsalíin²mo jon jileei'²¹ tsalaai¹ coon'¹³ jileei'²¹ 'in nigaun'goo²¹o dioses 'in gajméei¹ tsá² coon'¹³ jileei'²¹ 'in cón² tsá² tóo². Jileei'²¹ 'in lɨ́ɨi¹ la lɨ́ɨi¹ 'ino itsalíin² 'e tyíia¹ do lɨ́¹ jɨ́² caai'¹³ azufre. Joon lɨ gatɨ́² tún² naa'¹³ júun²in.

'E fuu²¹ Jerusalén 'múui²

9 Joon gacwéi¹ jaain²¹ ángel jee²¹² dyái¹ ángeles do 'in san'¹ dyía¹ 'ú¹ pi'³ røøi²¹ taa'¹³ dyía¹ 'ii'²¹ fa'í³ lɨ gatséi¹. Joon jin'²in sɨɨ'²¹ɨ jna:
—Na¹ coon'¹³ jna. I'e'³ee 'ñʉ 'e fuu²¹ lɨ icwá² jileei'²¹ 'in nigatyii'¹³in Jesús, 'in lɨ́ɨi¹ Cordero do.
10 Joon lawa 'e cɨ́ɨ³oo ngajée¹i 'in ángel do jna coon²¹ yʉ' moo'²¹ fee'¹ ñíi¹ 'áai¹. Joon ga'e'¹e jna 'e fuu²¹ nicwaai'³ Jerusalén 'e gajgó² fu ñʉ'fú² lɨ tyíin¹ Dios Jmii²¹.
11 Joon 'e fuu²¹ do jná² joo'²¹ coon'¹³ jilaa'²¹ 'e 'ya'²gɨ tya' Dios Jmii²¹. Jɨɨ'¹ 'e fuu²¹ do la jɨɨ' cuun²¹² 'e 'moo'³ 'áai¹. La jɨɨ'¹ cuun²¹² jaspe jɨɨ'¹ joon jneei¹ la jneei¹ cuun²¹² jɨɨ'¹ cristal.
12 Joon ce cu'lɨ' si'²gon 'oo²¹ fee'¹ ñíi¹. Joon 'e 'oo²¹ do jée¹i dyatun¹ 'oo² lɨ tsataai²¹² tsá². Joon teen¹in jmai'² jaain²¹ ángel la coon²¹ 'oo² lɨ tsataai²¹² tsá². Joon 'e jnɨ'oo² do taa'¹³ 'e sii²¹ jɨ dyatun¹ poo²¹² tsá² seein²¹ Israel.

13 Joon sá² 'nɨ¹ 'oo² lɨ tsataai²¹² tsá² lɨ' caai¹ lɨ 'yéei² ñi'¹. Sá² jon 'nɨ¹ 'oo² lɨ tsataai²¹² tsá² lɨ' caai¹ tooin²¹² lɨ 'yéei² ñi'¹. Sá² jon 'nɨ¹ 'oo² lɨ tsataai²¹² tsá² lɨ' caai¹ tsáa¹ lɨ 'yéei² ñi'¹. Sá² jon 'nɨ¹ 'oo² lɨ tsataai²¹² tsá² lɨ' caai¹ lɨ yooin'¹³ ñi'¹.

14 Joon 'e 'oo²¹ tya' fuu²¹ do si'² ni dyatun¹ po'³ cuun²¹² 'e lɨ́¹ lawa tɨɨfuu²¹. Joon 'e tɨɨfuu²¹ do taa'¹³ 'e sii²¹ jɨ dyatuuin¹ apóstoles tya' Jesús.

15 Joon 'in ángel do 'in gafee'²¹i jna san'²an coon²¹ sɨɨ² lɨ́¹ cwanáa¹ ityiia²¹ 'ii'²¹ tya' 'e fuu²¹ do. Ityiia²¹ 'ii'²¹ jilaa'²¹ fuu²¹ do coon'¹³ 'oo² lɨ tsataai²¹² tsá² coon'¹³ 'e 'oo²¹ do.

16 'E fuu²¹ do lɨ́¹ tyún² tyuui'¹³ joon coon²¹ røø²¹ cwaa²¹ la coon'¹³ lɨ 'ú². Joon mo gatyaa¹ 'ido 'ii'²¹ gatɨ́² tún² mil tsi tún² cíein¹³ kilómetros. Joon coon²¹ røø²¹ cwaa²¹ la coon'¹³ lɨ' 'ú² la coon'¹³ lɨ' ñíi¹.

17 Joon gatyaa¹ 'ido 'ii'²¹ tya' 'e 'oo²¹ do lɨ' ñíi¹ joon gatɨ́² coon²¹ cíein¹³ tsi tunlo¹ tyún² lɨ́². 'In ángel do gatyaa¹ 'ii'²¹ coon'¹³ lɨ́² tya' cwáa¹ tsañuu'¹.

18 Joon 'e 'oo²¹ do lɨ́¹ jmai'² jaspe. Joon 'e fuu²¹ do lɨ́¹ jmai'² cwanáa¹ 'e lɨ la lɨ sɨ́³ jɨɨ'¹.

19 Joon tɨɨfuu²¹ do taa'¹³ jilaa'²¹ nii² cuun²¹² 'moo'³. 'E tɨɨfuu²¹ nifú² taa'¹³ cuun²¹² jaspe, 'e tɨɨfuu²¹ lɨ tɨ́² tún² taa'¹³ cuun²¹² zafiro, 'e tɨ́² 'nɨ¹ taa'¹³ cuun²¹² ágate, 'e tɨ́² tyún² taa'¹³ cuun²¹² esmeralda,

20 'e tɨ́² 'ñá² taa'¹³ cuun²¹² ónice, 'e tɨ́² jnúu² taa'¹³ cuun²¹² cornalina, 'e tɨ́² dyía¹ taa'¹³ cuun²¹² crisólito, 'e tɨ́² jñá² taa'¹³ cuun²¹² berilo, 'e tí² ñú² taa'¹³ cuun²¹² topacio, 'e tɨ́² dyá² taa'¹³ cuun²¹² crisoprasa, 'e tɨ́² dyacoon²¹ taa'¹³ cuun²¹² jacinto, joon 'e tɨ́² dyatun¹ taa'¹³ cuun²¹² amatista. La coon²¹ fúui¹ tɨɨfuu²¹ do taa'¹³ cuun²¹² xiia'²¹.

21 Joon 'e dyatun¹ jnɨ'oo² do lɨ́¹ jmai'² perla, coon²¹ perla la coon²¹ jnɨ'oo²¹ do. Joon 'e fu¹ tyiin²gɨ 'e ngó¹ jee²¹² 'nú¹ do lɨ́¹ jmai'² cwanáa¹ 'e lɨ la lɨ sɨ́³ jɨɨ'¹.

22 Joon jiin'¹³ coon²¹ cwo'¹ jo gamóo³oo si'² tsi fuu²¹ do tsu Ña'ñu'¹u' Dios Jmii²¹, 'in lii'¹ jilaa'²¹ 'e 'iin²¹², coon'¹³ Jesús 'in lɨ́ɨi¹ Cordero lɨ́ɨ¹i lawa cwo'¹ tya'a.

23 Joon 'e fuu²¹ do jo 'néi²gɨ ñi'¹ 'e cwó² 'yiia²¹ jon'gɨ sɨɨ'²¹ tsu jná² joo'²¹ tya' Dios Jmii²¹ coon'¹³ 'in Cordero do cwoo¹o 'yiia²¹ tya'a.

24 Joon ingɨ¹ jileei'²¹ 'in nigateei'¹³ jee²¹² lɨ jná² joo'²¹ 'e fuu²¹ do. Joon jileei'²¹ røøi¹³ taain²¹² juncwii²¹ icwó² 'e fuu²¹ do jilaa'²¹ 'e 'ya'²gɨ tya'a coon'¹³ jilaa'²¹ yujúui³.

25 Joon 'e 'oo² lɨ tsataai²¹² tsá² jo sɨjnɨ¹ lɨ' jmɨɨ¹ joon jo 'ee nuu²¹ ilisá² tya' 'e fuu²¹ do.

26 Joon 'e fuu²¹ do i'áa¹a jilaa'²¹ 'e 'ya'²gɨ coon'¹³ jilaa'²¹ 'yujúui³ tya' tsá² taain²¹² juncwii²¹.

27 Joon jiin'¹³ jaain²¹ 'in røøi²¹ tsaa² itsatáa¹i 'e fuu²¹ do. Jon'gɨ itsatáa¹i 'in jmoo¹o 'e loo¹ owa 'in cón² tsá² tóo² 'ee. Jiin'¹³ 'in taan²¹²in ni jí² tya' Cordero, 'e jí² taain²¹² jileei'²¹ 'in cwo'¹o Jesús juncwii²¹ 'múui² tya'a 'itsatáa¹i 'e fuu²¹ do.

22

1 Joon 'in ángel do ga'e'²e jna coon²¹ jmɨɨ²¹ fee'¹ pii¹, jmɨɨ²¹ ilicwó² juncwii²¹ tya' tsá² 'e 'yeei'²¹ lɨ sɨlɨɨ²¹² tya' Dios coon'¹³ 'in Cordero do. Pii¹ 'e jmɨɨ¹ do 'e lɨ la lɨ cuun²¹² jɨɨ'¹ cristal.

2 Joon 'e 'mó² 'e cwó² juncwii²¹ tya' tsá² gacwaain²¹ tuntsa' jee²¹² 'e fu¹ tyiin²gɨ tya' fuu²¹ do. La joon jon je tún² taain²¹ 'e jmɨɨ²¹ fee'¹ do gacwaain²¹ 'e 'mó² do. Joon dyatun¹ naa'¹³ la coon²¹ jiin²¹ cwoo¹ 'oofuu²¹ tya'a. Joon 'e mo'³ tya' 'e 'mó² do 'íi³mo to² tya' 'e 'láai² tsá² taain²¹² juncwii²¹.

3 Joon fu 'e fuu²¹ do jo 'e sá²gɨ wa'a jo tɨ́²-tsi Dios, tsu do-o si'² lɨ sɨlɨɨ²¹² tya' Dios Jmii²¹ coon'¹³ 'in Cordero joon 'in jmoo¹o la to² tyu'²u iun'goo²¹o 'ii.

4 Joon iní² níi¹i, joon tya'tyi² toon¹on 'e sii²¹ 'ii²¹.

5 Joon jo nʉʉ^{21}gɨ do. Joon 'in néei^{1} do jɨ́^{2} 'ná^{1} son'^{2}gɨ jon'gɨ 'yiia^{21} tya' ñi'^{1} 'ná^{1} tsʉ Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Dios Jmii^{21} icwó^{2} jná^{2} joo'^{21} tya' 'in tsá^{2} do. Joon ityʉ'^{2}ʉ to^{2} coon^{21} tøø^{2}mo.

Tɨ li jó^{1} Jesucristo

6 Joon 'in ángel do jin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ jna:

—'E ja'^{2}mo 'e júu^{3} lo joon jo 'náɨ^{2}. Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Dios Jmii^{21} gasii^{1}in ángel tya'a ja'e'^{2}e tsá^{2} tya'a jilaa'^{21} ilí^{2} la jmoono. 'I-i Dios tya' 'in tsá^{2} 'in gacwó^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios calɨɨ.

7 —¡Jmoono igó^{3}oo! —jin'^{2} Jesús.

¡Jløø'^{3}mo jileei'^{21} 'in jmoo^{1}o nʉʉ'^{13}ʉn 'e júu^{3} tya' Dios Jmii^{21} taa'^{13} 'e jí^{2} lo!

8 Joon jna-a, Wó^{3}, ganúu^{3}uun joon gamóo^{3}oo jilaa'^{21} 'elo. Joon mo ngayuui'^{13} núu^{3}uun joongɨ gamóo^{3}oo gasii'^{21}ii wojní^{3}ii tyani 'in ángel 'in ga'e'^{2}e jna 'iin^{212}na iun'góo^{3}oo 'ii.

9 Pe 'ii gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ jna:

—Jo jmoo^{2}'o la no. Tsʉ jmóo^{3}oo jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} Dios Jmii^{21} jiin'^{13} la jmóo^{2} 'nʉ coon'^{13} 'in catyaai^{2} tsaru'^{1}u' 'in faa'^{21}a cwáain^{1} tya' Dios coon'^{13} jileei'^{21} 'in jmoo^{1}o jiin'^{13} la jin'^{2} ni jí^{2} lo. Cwoun'goo^{2}'o jiin'^{13} Dios.

10 Jin'^{2}o jon sɨɨ'^{21}ɨ jna:

—Jo 'ma'^{2}'a 'uuin^{21} 'e júu^{3} tya' Dios Jmii^{21} 'e taa'^{13} 'e jí^{2} do tsʉ tɨ lɨ tyé^{1}mo jiin'^{13} la jin'^{2} ni jí^{2} do.

11 La 'ɨɨ^{212} joon 'in jmoo^{1}o 'e gó^{2} ijmá^{1}gɨ 'e gó^{2}. Joon 'in ni'leei'^{21} joon lɨ' un'leei'^{21}gɨ 'ña'a joon 'in tyúi^{1} ijmá^{1}gɨ 'e tyʉ́^{2} joon 'in tsaa'^{1}-tsi Dios ityiia'^{1}gɨ-tsi Dios.

12 —Ja'^{2}mo —jin'^{2} Jesús—, igóo^{3}oo la jmoono, joon tyáan^{3}aan 'e cwo'^{3}oo tsá^{2} jiin'^{13} la nigajmaa^{1}a.

13 Jna-a 'in nifu jna-a jon lɨ tyeei^{21}. Jna-a lɨ ga'láa^{2} 'wii^{212} coon'^{13} lɨ gatséi^{1}. Lɨ́ɨ^{1}na letra A, lɨ́ɨ^{1}na jon letra Z —jin'^{2} Jesús.

14 'Jløø'^{3}mo jileei'^{21} 'in ron'^{2} sɨɨn'^{13}ɨn coon'^{13} la joon 'e tɨ́ɨ^{2}i 'e cuu'^{21}u 'oo-fuu^{21} tya' 'e 'mó^{2} 'e cwó^{2} juncwii^{21} tya' tsá^{2}. La joon lí^{2} tsatáa^{1}i 'e 'oo^{2} lɨ tsataai^{212} tsá^{2} 'e fuu^{21} do.

15 Pe caluu ijan^{2} 'in jo jo'^{1} lɨ́ɨi^{2} coon'^{13} 'in tɨ́ɨi^{2} júu^{3} loo^{1}. Ijan^{2} caluu jon 'in 'laa^{1}a coon'^{13} tsamɨ́^{2} coon'^{13} tsañʉʉ'^{1}. La joon jon 'in jngaai'^{13} tsá^{2} coon'^{13} 'in un'goo^{21}o dioses tya'a 'in gajmeei^{1} tsá^{2} jo lí^{2} tsatáa^{1}i. Jo lí^{2} tsatáa^{1}i jon 'in tɨ́^{2}-tsi júu^{3} tajuu^{21} joon 'in cón^{2} tsá^{2} tóo^{2} —gajin'^{2} Jesús.

Jin'^{2}o jon:

16 —Jna-a, Jesús, gasɨ́ɨ^{2}na ángeles tyiia ijmáa^{1}a júu^{3} jilaa'^{21} 'elo tya' 'in jai'^{2} lɨ́ɨi^{2} jna. Jna-a lɨ́ɨ^{1}na jmóo^{3} tya' 'lɨɨ^{212} røøi^{13} David, lɨ́ɨ^{1}moo jon jún^{2} tya'a. Lɨ́ɨ^{1}na jon 'in núʉ^{1} 'in 'ɨ́ɨ^{2}ɨ mo 'aa^{21}.

17 'In Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios Jmii^{21} jin'^{2}in, la joon jin'^{2}in 'in tsá^{2} 'in lɨ́ɨi^{1} lawa'a tsamɨ́^{2} tya' 'in Cordero do:

—¡Na^{1}!

Joon jileei'^{21} 'in núu^{2}un júu^{3} tya'a jin'^{2}in:

—¡Na^{1}!

Ñilíin^{2}naa' jilee'^{21}naa' 'in unjmɨ́ɨ^{1}i. Ñilíin^{2}naa' jilee'^{21}naa' 'in 'iin^{212}in 'uun'^{21} jmɨɨ^{21} 'e cwoo^{1}o juncwii^{21} tya' tsá^{2} 'e jo 'e 'laa'^{13} tyíin^{1}.

18 Joon la joon fuu^{212}uu 'naa' jilee'^{21}naa' 'in ganúu^{2}un júu^{3} taa'^{13} 'e jí^{2} lo: Wana seein^{21} 'in un'láai^{2} 'e jí^{2} lo iun'láai^{2} Dios Jmii^{21} tya'a jilaa'^{21} fa'í^{3} 'e taa'^{13} jí^{2} lo.

19 Joon wana tyii'^{2} tsá^{2} júu^{3} 'ee taa'^{13} jí^{2} lo Dios Jmii^{21} ityí^{1} 'e sii^{21} 'ii 'e jí^{2} taain^{212} jileei'^{21} 'in cwo'^{1}o Jesús juncwii^{21} 'múui^{2} tya'a. Joon jo lí^{2} tsatáai^{2} 'e fuu^{21} do nicwaai'^{3}. Jo 'ii'^{21}i 'e tyʉ́^{2} taa'^{13} 'e jí^{2} lo tya'a.

20 Joon 'in jmá^{1} júu^{3} la joon jin'^{2}in:

—'E la ja'^{2}mo, la jmoono igóo^{3}oo —jin'^{2} Jesús.

—Amén. ¡Na^{1}, Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo! —jin'^{2} 'in catyaai^{2}.

21 Cwouncwaai'^{3} Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Jesucristo jilee'^{21}naa'. Amén.